ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ = ၄၊ အပိုင်း - ၂

(ဥဒ - ဥဋ္ဌုရာဇ)
(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၆၃၇၈-ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့
မစိုးရိမ်နာယကစာချအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

၂၅၄၇ ကောဇာ ၁၃၆၅ ၂၀၀၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ = ၄၊ အပိုင်း - ၂

(ဥဒ - ဥဠုရာဇ)
(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၆၃၇၈-ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့
မစိုးရိမ်နာယကစာချအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၄၇ ကောဇာ ၁၃၆၅ ၂၀၀၃

၂၇၉၀၁

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်တွင်
ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးညွန့်မောင်
(မှတ်ပုံတင်အမှတ်-၀၃၈၄၃/၀၂၄၀၅)က
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

တိပိဋက ပါဠိ–မြန်မာအဘိဓာန်

ဥ – သရ၊ အတွဲ–၄၊ အပိုင်း–၂။

နိဒါန်း

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မစိုးရိမ်နာယက စာချအဖွဲ့၏ ကြိုးပမ်းချက်ဖြင့် တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် (ဥ-သရပိုင်း။ အတွဲ-၄။ အပိုင်း-၂။)သည် သုတေသီပညာရှင်များ၏ အကျိုးအတွက် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပြန်ပေပြီ။ သုတေသီ ပညာရှင်များအဖို့ မည်သို့မှတ်ချက်ချမည် မသိသော်လည်း ကျမ်းပြုအဖွဲ့ အနေဖြင့်ကား ပါဠိဝေါဟာရများကို မြန်မာလို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာ၌ ခေတ်နှင့်လျော်ညီသည့် အကောင်းဆုံး အဘိဓာန်တို့တွင် တစ်ကျမ်းတစ်ဆူအဖြစ် ပါဝင်နိုင်အောင်, မြန်မာစာပီပီသသ ဖတ်တတ်ခါစ ပုဂ္ဂိုလ်များပင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း နားလည်နိုင်အောင်, ဥ-သရပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရပုဒ်များ စုံလင်နိုင်သမျှ စုံလင်အောင် အစွမ်းကုန်ကြိုးစား၍ ရှာဖွေရေးသားထားကြောင်း ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြလိုပါသည်။

ခွင့်ပန်ချက်။ ။အစွမ်းကုန်ကြိုးစား၍ ရှာဖွေရေးသားထားသည်ဟု ဆိုသဖြင့် ဤအဘိဓာန်သည် ဥ-သရပိုင်းဆိုင်ရာ ပါဠိဝေါဟာရများ တစ်ပုဒ်မကျန် လုံးဝပြည့်စုံနေသော အဘိဓာန်ဖြစ်သည် ဟူ၍ကား မယူဆစေလိုပါ။ တစ်ကြိမ်တည်းဖြင့် ဝေါဟာရရှိသမျှ ဥ-ဦ-သရပိုင်းဆိုင်ရာ ပုဒ်အားလုံး မကျန်ရအောင် စုံလင်သောအဘိဓာန်ဟူသည်မှာ မြန်မာပြည်၌ မဆိုထားဘိ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ အများ၌ပင် မိမိတို့သက်ဆိုင်ရာ အဘိဓာန်များကို ပြုစုရာ၌ ဝေါဟာရများ စုံလင်နိုင်သမျှ စုံလင်အောင် နှစ်ပေါင်းများစွာ ရှာဖွေစုဆောင်း၍ အကြိမ်ကြိမ် ပြင်ဆင်ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေနေရပါသည်။

လိုကွက်ကို ဖြည့်စွက်ခြင်း။ ။သို့ရာတွင် ပါဠိဘာသာသည် ဝေါဟာရအသစ်မတိုးသော ဘာသာသေ ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ သက်ဆိုင်ရာ ပါဠိကျမ်းစာများမှ ရှိသမျှ ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်စုကို ထုတ်နုတ်၍ ရေးသားထားသဖြင့် ကမ္ဘာ့အဘိဓာန်များ တစ်ကြိမ်ပုံနှိပ်

ထုတ်ဝေခြင်းထက် ဤပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကို တစ်ကြိမ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းက ပို၍ဝေါဟာရပုဒ် စုံလင်နိုင်မည်ကိုကား ယုံမှားစရာမရှိပါ။ ဘက်စုံ တိုးတက်နေပါသည် ဆိုသော ကမ္ဘာ၌ ပါဠိဘာသာပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်းရာထောင်မက ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များ အားလုံးပါဝင်သော ပြည့်စုံသည့် ပါဠိအဘိဓာန်မရှိသေးဘဲ ဖြစ်နေခြင်းမှာ ကမ္ဘာ၏ လိုကွက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကမ္ဘာ၏ လိုကွက်ကို တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်များ ရေးသားပြုစုထုတ်ဝေခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဖြည့်စွက်လိုက်ပေသည်။ နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ၏ စာပေယဉ်ကျေးမှု တိုးတက်ရေးအမှတ်အသားကို အဘိဓာန်များ "စံထား" ၍ တိုင်းတာဆုံးဖြတ်ကြသည် ဟုဆိုလျှင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ပါဠိဘာသာစာပေယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့ထိပ်ဆုံးနေရာသို့ ရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း ဤတိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်များဖြင့် ရဲရဲတင်းတင်း ဝင့်ကြွားနိုင်ပါသည်။

အဘိဓာန် ၂-မျိုး

ကမ္ဘာ၌ ထွက်ပေါ်တည်ရှိသည့် အဘိဓာန်များကို အမျိုးအစားခွဲခြားကြည့်မည်ဆိုလျှင် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ၂-မျိုး ၂-စားသာ တွေ့ရပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

(၁) ဘာသာရပ်တစ်ခုခုကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ ယင်းဘာသာရပ်ဖြင့်ပင် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော အဘိဓာန်။ ဥပမာ- အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ် အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော (Oxford) စသော အဘိဓာန်။ ဟိန္ဒီဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ ဟိန္ဒီဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဟိန္ဒီသဒ္ဒတ္ထပါရိဇာတ စသောအဘိဓာန်။ သက္ကတဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ သက္ကတဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ထောမနိဓိ စသောအဘိဓာန်။ ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ ပါဠိ ဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသူစိ အဘိဓာန်၊ သဒ္ဒတ္ထ ရတနာဝလိ မဟာပါဠိ အဘိဓာန် စသည်တို့ဖြစ်သည်။

(၂) ဘာသာရပ်တစ်ခုခုကို အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အခြားဘာသာရပ် တစ်ခုခုဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဘာသာပြန်အဘိဓာန်။ ဥပမာ-အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ မြန်မာဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဦးထွန်းငြိမ်း အဘိဓာန်၊ တက်တိုးအဘိဓာန်။ မြန်မာဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်

ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဂျပ်ဆင်-အဘိဓာန်။ သက္ကတဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဝီလျံ အဘိဓာန်၊ ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ပြသော P.T.S (PALITEXT SOCIETY) အဘိဓာန်။ ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ် အဖြစ်ထား၍ မြန်မာဘာသာဖြင့် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်၊ ဦးမောင်ကြီး ပါဠိအဘိဓာန်-စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ထို ၂-မျိုးအနက် ဤတိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်သည် ဒုတိယအမျိုးအစား၌ ပါဝင်သည့် ဘာသာပြန် အဘိဓာန်ဖြစ်ပါသည်။

အနက်မြန်မာပြန် ညှိယူသင့်သော ပါဠိမူကွဲများ

ပါဠိမတူလျှင် အနက်မြန်မာပြန် ကွဲပြားရမည်မှာ သဘာဝပင်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဇာတ်ကြောင်းတစ်နေရာတည်းဖြစ်ပါလျက် ပါဠိကွဲပြားနေရာ၌ကား ယင်းကွဲပြားနေသည့် ပါဠိများကို အနက်မြန်မာပြန်ဆိုရာဝယ် ပါဠိတစ်ခုနှင့်တစ်ခု အလှမ်းကွာလွန်းမသွားအောင် ပြန်ဆိုသင့်သည်ဟု ထင်ပါသည်။ ယင်းအချက် ထင်ရှားစေရန် အောက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာ များကို ညှိနှိုင်းလေ့လာ စေလိုပါသည်။

> စုမ္ဗဋကကလဟေ ပန ဥဘယနဂရဝါသိကေသု ယုဒ္ဓတ္ထာယ နိက္ခန္တေသု သတ္ထာ ဂန္တွာ အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တံ ကထေသိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃၅။ သာရတ္ထာ၊၃။၄၃၆။
>
> စုမ္ဗဋကကလဟံ(စုမ္ဗုဋကသာဋကကလဟံ-က မူကွဲ) အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၂၄။ စုမ္ဗဋကဉာတကကလဟန္တိ အဍ္ဍုပကံ ပဋိစ္စ ပဝတ္တံ ဉာတကာနံ ကလဟံ။ ဇာ၊ဋီ။
>
> တာသံ သာမိကာ ပဥ္စသတာ ရာဇကုမာရာ ဥဒကစုမ္ဗဋကကလဟေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတာ။ မ၊ဌ၊၄။၂၄၂။
>
> ဘန္တေ ဥဒကကလဟောတိ အာဟံသု။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၆၆။

ဤ၌ သာကိယနှင့် ကောလိယတိုင်းသူပြည်သားများ စစ်မက်ဖြစ်ပွားရခြင်း အကြောင်းကို ပြဆိုရာတွင် စုမ္ဗဋကကလဟ, ဥဒကစုမ္ဗဋကကလဟ, ဥဒကကလဟ-ဟု ပါဠိသုံးမျိုး သုံးနှုန်းထားသည်ကိုတွေ့ရ၏။

တိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

အပရေဝါဒ၌ သာကိယနှင့် ကောလိယမြို့သားတို့၏ အစေခံမတို့သည် ရောဟိနီမြစ်သို့ ရေခပ်သွားကြစဉ် ခေါင်းခု (ခေါင်းမြီးစုတ်) လွဲမှားမှုကို အကြောင်းပြု၍ တယောက်နှင့်တယောက် ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားကြသည်။ ယင်းမှစ၍ အမှိုက်ကစ ပြာသာဒ်မီးလောင် ဆိုသလို တပြည်ထောင်နှင့် တပြည်ထောင် စစ်မက်အကြီးအကျယ် ဖြစ်ပွားကြသည်ဟု ဆိုသည်။

သမာနဝါဒ၌ နှစ်ပြည်ထောင်သားတို့သည် ရောဟိနီမြစ်ကို ဆည် တည်ဆောက်၍ လယ်ယာစိုက်ပျိုးကြရာ မြစ်ရေလုယက်မှုကို အကြောင်းပြု၍ တပြည်ထောင်နှင့်တပြည်ထောင် စစ်မက်ဖြစ်ပွားကြသည်ဟု ဆိုသည်။

အဆိုအမိန့်နှစ်ခု ကွဲလွဲသည်အားလျော်စွာ ပါဠိအသုံးအနှုန်းလည်း ကွဲပြားကြသည်ဟု ယူဆရန်ရှိ၏။ ဇာတ်အဋ္ဌကထာ (ဇာ၊ဋ္ဌ။၅။၄၄၁။)က "ကလဟံ ပဝတ္တေသုံ" ဟု သုံးနှုန်း၍၊ ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။) ကမူ ထိုအယူအဆ နှစ်မျိုးလုံး ပါဝင်အောင် ဥဒကစုမ္ဗဋကကလဟေ-ဟု သုံးနှုန်းလိုက်ဟန်တူပါသည်။

နိဿယနှင့် အယူအဆကွဲသော ပုဒ်များ

နိဿယနှင့် အယူအဆမတူကြသောပုဒ်များအကြောင်းကို ယခင်ထွက်ပြီး အတွဲများ၌ လည်း ရေးခဲ့ပါသည်၊ ယခုအတွဲ၌လည်း ထပ်မံရေးရပါဦးမည်။

ဥဒတ္တာနုဒတ္တ

သီလက္ခန်ပါဠိတော် (ဒီ၊၁။၉၇)၌ "ပေါရာဏံ မန္တပဒံ ဂီတံ ပဝုတ္တံ သမိဟိတံ" ဟု ရှိ၏၊ အဋ္ဌကထာဆရာက "**ဂီတန္တိ** အဋ္ဌကာဒီဟိ ဒသဟိ ပေါရာဏကဗြာဟ္မဏေဟိ သရသမ္ပတ္တိဝသေန သဇ္ဈာယိတံ" (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄) ဟု ဖွင့်လိုက်သည်။ ဋီကာဆရာက "**ဂီတန္တိ** ဂါယနဝသေန သဇ္ဈာ-ယိတံ၊ ဂါယနမ္ပိစ ဥဒတ္တာနုဒတ္တသရသမ္ပာဒနဝသေနေဝ အဓိပ္ပေတန္တိ ဝုတ္တံ **သရသမ္ပတ္တိ-ဝသေနာ**တိ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၃) ဟု ဖွင့်သည်။ ဋီကာသစ်နိဿယ၌ "ဥဒတ္တာနုဒတ္တာဒိသရ-သမ္ပာဒနဝသေနေဝ-ဝမ်းမြောက်သည်၏အဖြစ် အဖန်တလဲလဲဝမ်းမြောက်သည်၏အဖြစ် အစရှိသောအသံကို ဖြစ်စေသည်၏အစွမ်းဖြင့်သာလျှင်" ဟု အနက်ပေးထားပါသည်၊ "ဥဒ-မောဒနေ၊ ဓာတ်ကျမ်း" ဟုလည်း မှာလိုက်သေး၏။ ဤအဘိဓာန်၌ ဥဒတ္တာနုဒတ္တ ကို အနက် မြန်မာပြန်ဆိုရာတွင် သီချင်းသီဆိုသောနေရာဖြစ်၍ အသံအနိမ့်အမြင့်အတက်အကျသာ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ယူဆ၍ "မြင့်သောအသံ နိမ့်သောအသံ" ဟုပြန်ဆိုထားသဖြင့် နိဿယနှင့် လုံးဝကွဲလွဲနေသည်ကိုတွေ့ရပါလိမ့်မည်။ ယင်းပုဒ်တို့ကြည့်။

ထို့ပြင် **"ဥဘတောလောဟိတကူပမာန"**ပုဒ်ကိုလည်း ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာလာ "ဒွိဓာရတ္တူပမာနက" ပုဒ်ထောက်၍ အနက်ပြန်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။

နေမင်းတစ်ဆူ ထွက်ပြူလာပြီ

ကမ္ဘာတည်စ ခါသမယ၌ ကမ္ဘာဦးသူ လူအများတို့သည် အမှောင်ထုကြီးအတွင်းဝယ် ကြောက်ရွံ့စိုးထိတ် အားငယ်စိတ်တို့ဖြင့် နေထိုင်ကြစဉ် အရှေ့လောကဓာတ်မှ ရောင်ခြည်တစ်ထောင် အလင်းဆောင်သော နေမင်းကြီး ထွက်ပေါ်လာခဲ့၏။ ထိုအခါ လူအများသည် "အမှောင်ကင်း၍ အလင်းရပေပြီ" ဟု ဝမ်းသာအားရ ရဲရင့်တက်ကြွစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာရကား နေမင်းကြီးကို " သူရိယ (ရဲရင့်ခြင်းကို ဖြစ်စေသူ) ဟု သမုတ်ဝေါဟာ အမည်သညာ ပြုခဲ့ကြ၏။ ထိုအတူ အနက်မမြင် ပုဒ်မမြင်၍ ပင်ပန်းနွမ်းဟိုက် အမှောင်တိုက်ဝယ် စမ်းတဝါးဝါး စခန်းသွားနေကြရသည့် ပါဠိသုတေသီပညာရှင်များအဖို့ ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် အတ္ထပဒ အလင်းပြ၍ အားရရွှင်လန်း ရဲစွမ်းသတ္တိ ရာနှုန်းပြည့် ဖြစ်စေလျက် ပေါ်ထွက်လာရကား " နေမင်းတစ်ဆူ ထွက်ပြူလာပြီ" ဟူ၍ပင် ဆိုသင့်ဆိုထိုက် လှပေ၏။ ကမ္ဘာ့ပါဠိစာပေပညာရှင်များသည် ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်း တည်းဟူသော နေမင်းကြီးကို အားကိုးအားထားပြု၍ ပိဋကသုံးသွယ် ကျမ်းပင်လယ်ကို အလွယ်တကူ ကူးမြောက်နိုင်ကြပါစေဟု ဆန္ဒပြုလိုက်ရပေသတည်း။

တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါဠိ ,အဋ္ဌကထာ , ဋီကာ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့်

ကျမ်းအမည် သင်္ကေတများ

ဤတိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါ - ဋ္ဌ -ဋီ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတပြပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖေါ်ပြပါအံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တစ်ခုအတွက် ပါ-ဋ္ဌ-ဋီ ကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်းပဓာနကျသော ကျမ်းစာအုပ်အလိုက် ကိုးကားထားသည်၊ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာ အနုအရင့် အဆင့်အတန်း သုံးမျိုးခွဲ၍ ကိုးကားထားသည်။

ဥပမာ- ပါဠိတော်ပြီးမှ အဋ္ဌကထာကိုလည်းကောင်း၊ ထို့နောက်မှ ဋီကာကျမ်းများကိုလည်းကောင်း အကိုးအကားပြုသည်။

ယင်းပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋကသုံးပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်နှင့် ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများတွင်လည်း (ပူးတွဲပါ ကျမ်းစဉ်ပုံ ဇယားအရ) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းများကို ဦးစား ပေး၍လည်းကောင်း၊ အခြား အဘိဓမ္မာဝေါဟာရ , သုတ္တန္တဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း သုတ္တန်ကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍လည်းကောင်း ကိုးကားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းအမည် သင်္ကေတ။ ။ ပါဠိ ,အဋ္ဌကထာ , ဋီကာ ကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြဘဲ အတိုကောက် သင်္ကေတနည်းဖြင့်သာ ပြဆို၍ နိကာယ်ကျမ်းစာအရေအတွက်အလိုက် ၁-၂-၃-၄ ဂဏန်းများဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားပါသည်။

ဥပမာ- ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်း၌တွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်ကျမ်းကို "ဝိ၊၁"ဟု သင်္ကေတပြ၍ သုံးစွဲထားသည်။

ဤနည်းဖြင့် ပူးတွဲပါကျမ်းစဉ်နှင့် သင်္ကေတဇယာများကို အသုံးပြု၍ ကိုးကားပါသည်။ အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်များကို အက္ခရာစဉ်ရာ၌လည်း ပူးတွဲပါ ဇယားကို မူထား၍ အက္ခရာစဉ် ထားပါသည်။ (ဇယားကို ကြည့်။)

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

ပါဠိတော်များ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယပိဋက	
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။
	ဒီဃနိကာယ	
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယ	
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။
	သံယုတ္တနိကာယ	
၁၂	သဂါထာဝဂ္ဂနှင့် နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၁။
၁၃	ခန္ဓဝဂ္ဂနှင့် သဠာယတန-ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၂။
၁၄	မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယ	
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊၁။
၁၆	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ဒု)	အံ၊၂။
၁၇	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (တ)	အံ၊၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မပိဋက	
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊ဓ။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ဝိ။
၂၀	(က) ဓာတုကထာပါဠိ	အဘိ၊ဓာ။
	(ခ) ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိ	အဘိ၊ပု။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊က။
၂၂	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊၁။
၂၃	ယမကပါဠိ (ဒု)	ယမက၊၂။
၂၄	ယမကပါဠိ (တ)	ယမက၊၃။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၁။
၂၆	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ဒု)	ပဋ္ဌာန၊၂။
၂၇	ပဋ္ဌာနပါဠိ (တ)	ပဋ္ဌာန၊၃။
၂၈	ပဋ္ဌာနပါဠိ (စ)	ပဋ္ဌာန၊၄။
၂၉	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၅။
	ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ	
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။
၃၁	(က) ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက။
	(ခ) ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။
	(ဂ) ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။
	(ဃ) ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။
	(င) သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။
၃၂	(က) ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။
	(ခ) ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။
	(ဂ) ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။
	(ဃ) ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဋ္ဌကထာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	ကျွန် ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာများ				**ကျွန် ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာများ**		
၄၃	ဇာတကအဋ္ဌကထာ	(ပ)	ဇာ၊ဋ္ဌာ။	၄၈	ဇာတကအဋ္ဌကထာ	(ဆ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၁။
၄၄	။	(ဒု)	ဇာ၊ဋ္ဌာ။	၄၉	။	(သ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၁။
၄၅	။	(တ)	ဇာ၊ဋ္ဌာ။	၅၀	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ		နေတ္တိဋ္ဌ။
၄၆	။	(စ)	ဇာ၊ဋ္ဌာ။	၅၁	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ	(ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၁။
၄၇	။	(မ)	ဇာ၊ဋ္ဌာ။	၅၂	။	(ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၂။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ
ဋီကာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	ဝိနယဋီကာ		
၁	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ		ဝဇိရ။
၂	သာရတ္ထဒီပနီ	(ပ)	သာရတ္ထ၊၁။
၃	။	(ဒု)	သာရတ္ထ၊၂။
၄	။	(တ)	သာရတ္ထ၊၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ	(ပ)	ဝိမတိ၊၁။
၆	။	(ဒု)	ဝိမတိ၊၂။
၇	(က)ကင်္ခါဝိတရဏီပုရာဏဋီကာ		ကင်္ခါ၊ဋီ။
	(ခ) ကင်္ခါဝိတရဏီအဘိနဝဋီကာ		ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
	ဒီဃနိကာယဋီကာ		
၈	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ဋီ၊၁။
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ	(ပ)	သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၀	။	(ဒု)	သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၁	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ဋီ၊၂။
၁၂	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ဋီ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာ		
၁၃	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ	(ပ)	မ၊ဋီ၊၁။
၁၄	။	(ဒု)	မ၊ဋီ၊၂။
၁၅	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ		မ၊ဋီ၊၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	သံယုတ္တနိကာယဋီကာ		
၁၆	သံယုတ္တဋီကာ	(ပ)	သံ၊ဋီ၊၁။
၁၇	။	(ဒု)	သံ၊ဋီ၊၂။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋီကာ		
၁၈	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ	(ပ)	အံ၊ဋီ၊၁။
၁၉	။	(ဒု)	အံ၊ဋီ၊၂။
၂၀	။	(တ)	အံ၊ဋီ၊၃။
	အဘိဓမ္မပိဋကဋီကာ		
၂၁	(က) မူလဋီကာ	(ပ)	မူလဋီ၊၁။
	(ခ) အနုဋီကာ	(ပ)	အနုဋီ၊၁။
၂၂	(က) မူလဋီကာ	(ဒု)	မူလဋီ၊၂။
	(ခ) အနုဋီကာ	(ဒု)	အနုဋီ၊၂။
၂၃	(က) မူလဋီကာ	(တ)	မူလဋီ၊၃။
	(ခ) အနုဋီကာ	(တ)	အနုဋီ၊၃။
	ကျန်သောဋီကာ		
၂၄	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ	(ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၂၅	။	(ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၂၆	(က)နေတ္တိဋီကာ		နေတ္တိ၊ဋီ။
	(ခ) နေတ္တိဝိဘာဝိနီ		နေတ္တိ၊ဝိဘာ။

"ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ"

အံ။၁။ ၂။၃။	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပါဒုတ)
အံ၊ဋီ။၁။ ၂။၃။	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (ပါဒုတ)
အံ၊ဋ္ဌ။၁။ ၂။၃။	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (ပါဒုတ)
အဋ္ဌသာ၊ယော။	အဋ္ဌသာလိနီယောဇနာ။
အနုဋီ၊၁။	ဓမ္မသင်္ဂဏီ အနုဋီကာ။
အနုဋီ၊၂။	ဝိဘင်္ဂ အနုဋီကာ။
အနုဋီ၊၃။	ပဉ္စပကရဏ အနုဋီကာ။
အပ။၁။ ၂။	အပဒါနပါဠိ (ပါဒု)
အပ၊ဋ္ဌ။၁။ ၂။	အပဒါနအဋ္ဌကထာ (ပါဒု)
အဘိ၊က။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂။၃။	အဘိဓမ္မပိဋက အဋ္ဌကထာ (၁) အဋ္ဌသာလိနီ။ (၂) သမ္မောဟဝိနောဒနီ။ (၃) ပဉ္စပကရဏ။
အဘိ၊ဓ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ။
အဘိ၊ဓာ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓာတုကထာပါဠိ။
အဘိ၊ပု။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိပါဠိ။
အဘိ၊ဝိ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဝိဘင်္ဂပါဠိ။
အမရ၊ဘာသာဋီကာ။	အမရကောသနိဿယ။ အဘယာရာမဆရာတော် လက်ရေး စာကူးစက် မူ။
ဣတိဝုတ်။	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။	ဣတိဝုတ္တက အဋ္ဌကထာ။
ဥဒါန။	ဥဒါနပါဠိ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။	ဥဒါနအဋ္ဌကထာ။
ကင်္ခါ။	ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ။
ကင်္ခါ၊ဋီ။	ကင်္ခါဝိတရဏီ ပုရာဏဋီကာ။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။	ကင်္ခါဝိတရဏီ အဘိနဝဋီကာ။
ကင်္ခါ၊ယော။	ကင်္ခါယောဇနာမဟာဋီကာ။
ကစ္စည်း။	ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီးပါဌ်။
ခုဒ္ဒက။	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။	ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ။

"ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ"

စရိယာ။	စရိယာပိဋကပါဠိ၊
စရိယာ၊ဋ္ဌ။	စရိယာပိဋကအဋ္ဌကထာ။
စူဠနိ။	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။	စူဠနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ။
ဇာ၊၁။၂။	ဇာတကပါဠိ (ပ၊ဒု)
ဇာ၊ ဋ္ဌ။၁-၇။	ဇာတကအဋ္ဌကထာ (ပဌမ-သတ္တမ)။
ဏွာဒိ။	မောဂ္ဂလ္လာနဏွာဒိဝုတ္တိ။
တောင်ပေါက်၊ ဓာန်။သျှ။	တောင်ပေါက်ဆရာတော်ပြုစုသော အဘိဓာန်နိဿယသစ်။
ထေရ။	ထေရဂါထာ ပါဠိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ။	ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ။
ထေရီ။	ထေရီဂါထာ ပါဠိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။	ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထကာ။
ဒီ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယပါဠိ (၁) သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂပါဠိ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ။
ဒီ၊ဋီ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဋီကာ (၁) သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂဋီကာ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ။ (၁)သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။
ဓမ္မ။	ဓမ္မပဒပါဠိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။၂။	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု)
ဓာန်။	အဘိဓာန် (အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ) ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊ဋီ။	အဘိဓာန်ဋီကာ။ ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊သျှ၊သစ်။	အဘိဓာန်နိဿယသစ် (အဘယာရာမဆရာတော် ပြုစုသည်။)
နီတိ၊ဓာ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ။
နီတိ၊ဓာ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာနိဿယ။
နီတိ၊ပဒ။	သဒ္ဒနီတိပဒမာလာ။
နီတိ၊ပဒ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိပဒမာလာနိဿယ။

“ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ”

နီတိ၊သုတ္တ။	သဒ္ဒနီတိသုတ္တမာလာ။
နီတိ၊သုတ္တ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိသုတ္တမာလာနိသျှ။
နေတ္တိ။	နေတ္တိပါဠိ။
နေတ္တိ၊ဋီ။	နေတ္တိဋီကာ။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ။
နေတ္တိ၊ဝိ။	နေတ္တိဝိဘာဝိနီ။
ပဋိသံ။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၂။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု)
ပဋိသံ၊ဂံ။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂဂဏ္ဌိ။
ပဋ္ဌာန။	ပဋ္ဌာနပါဠိ။
ပါစိတ်၊ယော။	ပါစိတျာဒိယောဇနာ။
ပေဋကော။	ပေဋကောပဒေသပါဠိ။
ပေတ။	ပေတဝတ္ထုပါဠိ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။	ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။
ဗုဒ္ဓဝံ။	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ၊
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။	ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ။
မ၊၁။၂။၃။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ။
မ၊ဋီ။၁။၂။၃။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ။ဒု။တ)
မ၊ဋ္ဌ။၁။၂။၃။၄။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု။တ။စ)
မဏိမဥ္ဇူ။၁။၂။	မဏိသာရမဥ္ဇူသာဋီကာ (ပ။ဒု)
မဟာနိ။	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ။
မိလိန္ဒ။	မိလိန္ဒပဉှပါဠိ။
မောဂ်။	မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏ။
မောဂ်၊ပဉ္စိကာ။	မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏအဖွင့် ဝုတ္တိဝိဝရဏပဉ္စိကာ။
ယမက။၁။၂။၃။	ယမကပါဠိ (ပ။ဒု။တ)
ရူ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိ။
ရူ၊ဋီ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိဋီကာ။
ဝဇိရ။	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ။
ဝဇိရ၊သျှ။	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာနိသျှ။
ဝိ။၁-၅။	ဝိနယပိဋကပါဠိ (၁) ပါရာဇိကကဏ္ဍ။ (၂) ပါစိတ္တိယ။ (၃) မဟာဝဂ္ဂ။ (၄) စူဠဝဂ္ဂ။ (၅) ပရိဝါရပါဠိ။

"ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ"

ဝိ၊ဋ္ဌ။၁-၄။	ဝိနယပိဋကအဋ္ဌကထာ။ (၁) ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ ပဌမအုပ်။ (၂) ၎င်း ဒုတိယအုပ်။ (၃) ပါစိတျာဒိအဋ္ဌကထာ။ (၄) စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ။
ဝိနယာလင်္ကာရ၊၁။၂။	ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ (ပ၊ဒု)
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာနံပါတ်။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ (ပ၊ဒု)
ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။	ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်။
ဝိမတိ၊၁။၂။	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ (ပ၊ဒု)
ဝိမာန။	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။	ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ၊ဒု)
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ပ၊ဒု)
ဝီလျမ်။	ဆာမိုနီယာဝီလျမ်၏ သက္ကတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။
သံ၊၁။၂။၃။	သံယုတ္တပါဠိ။
သံ၊ဋီ၊၁။၂။၃။	သံယုတ္တဋီကာ (ပ၊ဒု၊တ)
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။၃။	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (ပ၊ဒု၊တ)
သင်္ဂဟ။	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်)
သာရတ္ထ၊၁။၂။၃။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ၊ဒု၊တ)
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ပ၊ဒု)
သုတ္တနိ။	သုတ္တနိပါတပါဠိ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ။ (ပ၊ဒု)
သူစိ။	အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသူစိ။
C.P.D	A Critical Pāli Dictionary.
D.P.P.N	Dictionary of Pāli Proper Names.
P.T.S	The Pāli Text Society's Pāli-English Dictionary.

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄၊ အပိုင်း-၂

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဥဒ[၁] (ဗျ) (၁) အပိသဒ္ဒါ၏ အနက်၊မေးခြင်း=အပုစ္ဆာ၊ပဥှ။ (၂) အထူးကြံခြင်း=ဝိကပ္ပန (ထိုသို့မဟုတ်၊ ထိုမှတပါး)။ (၃) ပုဒ်စပ်ခြင်း=ပဒသန္ဓိ၊ ပုဒ်ကို ပြည့်စေခြင်း၊ ပုဒ်ဖြည့်ခြင်း=ပဒပါရိပူရိ။ (၁)(၂) ဥဒါ'-ပျစ္ဆေ ဝိကပ္ပနေ။ ဓာန်။၁၁၉၉။ ဥဒသဒ္ဒေါ အပုစ္ဆေ ပဥှေ၊ဝိကပ္ပနေ အတ္တန္တရဿ ဝိကပ္ပနေ စ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၉၉။ ဒေဝီ နုသိ တွံ ဥဒ မာနုသီ နု။ ဇာ၊၁။၂၀၆။ ဥဒ မာနုသီတိ ဥဒါဟု မဟိဒ္ဓိကာ မာနုသီ တွန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။ (၂) ပညာဏဝါ သော ဥဒ ပညကပ္ပီ။ သုတ္တနိ။၄၄၃။ စူဠနိ။၁၃၂။ ဥဒ ပညကပ္ပီတိ ဥဒါဟု သမာပတ္တိညာဏာဒိနာ---ဒိဋ္ဌိကပ္ပံ ဝါ ကပ္ပယတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၂။ ကာယေန သံဝုတာ အာသိံ၊ ဝါစါယ ဥဒ စေတသာ။ ထေရီ။၃၇၉။ ဥဒါတိ အထ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂။ (-သုတ္တနိ။၃၀၇၊၃၁၄။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။) (၃) န သုတော ဥဒ ကဿစိ။ သုတ္တနိ။၄၂၆။ မဟာနိ။၃၅၂။ ဥဒါတိ ပဒသန္ဓိ ပဒသံသဂ္ဂေါ ပဒပါရိပူရိ----ပဒါနုပုဗ္ဗတာပေတံ ဥဒါတိ။ မဟာနိ။၃၅၃။

ဥဒ[၂] (န) [ဥဒက-ကို ဥဒ-ပြု။မောဂ်၊သျ။၃။၇၂။ဥဒက-ကြည့်] ရေ။ ဝိသဒေါဝနိက္ခမတိ အမက္ခိတော ဥဒေန။ ဒီ၂။ ၁၂။ မ၃။၁၆၄။ ဥဒေနာတိ ဥဒကေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁။ ဥဒကုမ္ဘ, ဥဒဗိန္ဒု-တို့လည်းကြည့်။

ဥဒ[၃] (ပု) [ဥ+ဒါ+ကွိ] ပညာ၊ဉာဏ်။ ဥဋ္ဌာရံဖလံ ဒေတီတိ ဥဒေါ၊ ကော သော?၊ ပဝိစယော။ နေတ္တိဝိ။၆၉။ ဥဒတ္တ-လည်းကြည့်။

ဥဒက[၁] (န) [ဥန္ဒ+က။ဥန္ဒတိ ဒြဝံ ကရောတီ-တိ ဥဒကံ။ ဏွာဒိ။၁၅။ ဥဒိ+ဏ္ဏု။ဓာန်၊ဋီ။၆၆၁။] (က) ရေ၊အရည်။ (ခ) ရေအလျဉ်။ (က) ဥဒကံ နာမ ဘာဇနဂတံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၆၃။ ဥဒကံ မညေ အာဒိတ္တ (ဝိ၊၁။၂၄၈)-န္တိ ဥဒကံ ဝိယ အာဒိတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၆။

ဥဒကာ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနိ (ဝိ၊၃။၁၀။ ဒီ၊ ၂။၃၃။ မ၊၁။၂၂၅။ သံ၊၁။၁၄၀)တိ ဥဒကံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာနိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၅၉။ မဋ္ဌ၊၂။၈၅။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ (ခ) ဒွိန္နံ ဥဒကာန(အံဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။)န္တိ ဒွိန္နံ ဥဒက–ပ္ပဝါဟာနံ။ အံဋီ၊၁။၂၂၉။

ဥဒက[၂] (န) [(က) ဥဒက+ဥမ္မုဇ္ဇနာဒိ။ (ခ) ဥဒက+နှာန။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၆။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] (က) ရေ၌ငုပ်ခြင်း ပေါ်ခြင်းစသည်။ (ခ) ရေချိုးခြင်း။ (က) န ဥဒကေန သုစီ ဟောတိ (ဥဒါန။၈၄) တိ ဧတ္ထ ဥဒကေနာတိ ဥဒကုမ္မုဇ္ဇနာဒိနာ။ ဥဒကုမ္မုဇ္ဇနာဒိ ဟိ ဣဓ ဥတ္တရပဒလောပေန ဥဒကန္တိ ဝုတ္တံ ယထာ ရူပဘဝေါ ရူပန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၉။ (–နေတ္တိ၊၁၃၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၅။) (ခ) သော ဗဟုဇနော နှာယတော ဥဒကေန ဥဒကနှာနေန သုစိ န ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၆။

ဥဒက[၃] (တိ) [ဥဒက+ဏ] ရေ၌–ဖြစ်–ပေါက်ပွား–သော။ တတော မဇ္ဈေပိ ဇာနာထ၊ ဥဒကေ ဝါရိဂေါစရေ။ မ၊၂။၄၀၈။ ဥဒကေတိ ဩဒကေ ဥဒကမှိ ဇာတေ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ (–မဋီ၊၃။၂၀၀။)

ဥဒက[၄] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဒကမည်သော ဆရာကြီး။ (တပည့်ပရိသတ် များစွာကို အုပ်ချုပ် နေသော ဂိုဏ်းဆရာကြီးဖြစ်၏၊ ရာမ၏သား ဖြစ်သောကြောင့် "ဥဒကော ရာမပုတ္တော"ဟု ပါဠိတော်၌ သုံးနှုန်းထားသည်၊ ထိုဆရာကြီးသည် မိမိ၏ ဖခင်ဖြစ်သူ ဆရာကြီးရာမထံမှ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်တိုင်အောင် ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ပုံနည်းလမ်းကို သင်ယူရရှိထားသူဖြစ်၏။ မြတ်စွာဘုရား အလောင်းတော်သည်ပင်လျှင် နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ကိုရရှိရန် ထိုဥဒကဆရာကြီးထံ တွင် နည်းခံသင်ယူခဲ့ဘူး၏။ ထို့ကြောင့် ဥဒကဆရာကြီးသည် ဘုရားအလောင်းတော်၏ ငါးဦးမြောက် ဆရာဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ပါလျက် ဘုရားအလောင်းတော်ကို ဆရာ့အရာထား၍ ပူဇော်နိုင်သော ဆရာကြီးဖြစ်၏၊သို့သော်ဘုရား အလောင်းတော်နှင့် တွေ့စဉ်အချိန်တုံးက ဆရာကြီးသည် နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ရရှိအောင် အားထုတ်ပုံ နည်းလမ်း ပရိကမ်မှုကိုသာ သိ၍ ထိုသမာပတ်ကိုကား မရရှိသေး၊ ထိုဆရာကြီးထံမှ သင်ယူရရှိသော အားထုတ်ပုံ နည်းလမ်းဖြင့် ကြိုးစားအားထုတ်သော ဘုရားအလောင်းတော်ကမူ ထိုသမာပတ်ကို အလွန်လျင်မြန် သွက်လက်စွာ ရရှိသွားလေပြီ၊ သို့သော် ဘုရားအလောင်းတော်သည် ယင်းသမာပတ်ကို ရရှိရုံမျှဖြင့် ဝဋ်ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရန် မဖြစ်နိုင်ကြောင်း သိရှိရ၍ ထိုဥဒကဆရာကြီးထံမှ ခွဲခွာ ကြွသွားတော်မူ၏၊ ထိုအချိန်ကျမှ သံဝေဂဖြစ်ပွားလျက် ကျန်ရစ်ခဲ့သော ဥဒကဆရာကြီးသည် ဘုရားအလောင်းတော်ကို အားကျ၍ အားထုတ်သဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ကိုရရှိလေသည်၊ မြတ်စွာဘုရားသည်ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်၍ (၄၉)ရက် လွန်မြောက်ပြီးနောက် အဋ္ဌမသတ္တာဟအတွင်း၌ ဥဒကဆရာကြီးအား တရားဟောရန် ဆင်ခြင် ကြည့်ရှုတော်မူသောအခါ ညဉ့်ဦးယာမ်ကပင် ဆရာကြီး ကွယ်လွန်ကြောင်း သိတော်မူ၍ တရားဟောကြွတော်မမူတော့ပေ၊ ဆရာကြီးကား ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို နာယူခွင့် မရရှိနိုင်သော နေဝသညာနာသညာယတနအရူပဗြဟ္မာဘဝသို့ ကူးပြောင်းသွားသောကြောင့် မင်္ဂဖိုလ် တရားထူး အခွင့်အရေးမှ

လက်လွတ် ဆုံးရှုံး ရလေပြီတကား။ (ဝိ၊၃။ ၁၁။ မ၊၁။၂၂၁-၆။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၉၊၁၄၀။) အယံ ခေါ ဥဒကော (ဥဒ္ဒကော။သီ၊သျာ) ရာမပုတ္တော ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော မေဓာဝီ။ ဝိ၊၃။၁၁။ မ၊၁။၂၂၆။ ဥဒကော သုဒံ ဘိက္ခဝေ ရာမပုတ္တော ဧဝံ ဝါစံ ဘာသတိ။ သံ၊၂။၃၀၄။ ဥဒကောတိ တဿ နာမံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။ (-ဒီ၊၃။၁၀၄။ မ၊၁။၂၂၁-၂၃၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၊၂၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၈၊၉၄။)

ဥဒကအာဝါဋ (ပု) [ဥဒက+အာဝါဋ] ရေတွင်း။ မဇ္ဈေ အာနေတွာ ပစ္စိမဝတ္ထုဘာဂေ ဥဒကအာဝါဋေ ခိပိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။)

ဥဒကဥပ္ပာဟနက (တိ) [ဥဒက+ဥပ္ပာဟနက] ရေကို ထုတ်ဆောင်သော၊ ရေငင်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဥပ္ပာဟနကတုလာ (ထီ) [ဥဒကဥပ္ပာ ဟနကာ+တုလာ] ရေငင်သောမောင်း။ တုလန္တိ ပဏ္ဏိကာနံ ဝိယ ဥဒကဥပ္ပာဟ-နကတုလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ တုလ (၉)-လည်း ကြည့်။

ဥဒကဥဿိဉ္စန (နပုံ) [ဥဒက+ ဥဿိဉ္စန] (၁) ရေခပ်-ရေငင်-ခြင်း။(တိ)(၂) ရေခပ်ယူ-ရေငင်-ကြောင်းဖြစ် သော။ (၁) ဥဒကဥဿိ-ဉ္စနတ္ထ-ကြည့်။ (တိ)(၂)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဥဿိဉ္စနဃဋိကာ (ထီ) [ဥဒကဥဿိဉ္စန +ဃဋိကာ] ရေခပ်ယူ-ရေငင်-ကြောင်းဖြစ် သောခွက်၊ရေငင်အိုး။ ဥဒဉ္စနီ-ကြည့်။

ဥဒကဥဿိဉ္စနတ္ထ (ပု) [ဥဒကဥဿိဉ္စန+အတ္ထ] ရေခပ်-ရေငင်-ခြင်း၏အကျိုး။ ဥဒက-ဥဿိဉ္စနတ္ထာယ ပန ရဇ္ဇုယဋ္ဌိ အဒိသွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

ဥဒကဥဿိဉ္စနဝါရက (ပု) [ဥဒကဥဿိဉ္စန+ ဝါရက] ရေခပ်ယူ-ရေငင်-ကြောင်းဖြစ် သော ခွက်၊ ရေငင်ပုံးရေပုံး ။ ဥဒကဝါရက-ကြည့်။

ဥဒကဉ္စိမိ (ထီ) [ဥဒက+ဉ္စိမိ] ရေလှိုင်း။ တတော ကော ယဋ္ဌပွမာဏာ ယဋ္ဌိကာ ပါသာဏေဟိ ယံသိယမာနာ ဥဒကဉ္စိမိဟိ ပေါထိယမာနာ မဋ္ဌာ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၇၂။)

ဥဒကဩရောဟဏက (တိ) [ဥဒက+ဩရော ဟဏက] ရေသို့သက်ဆင်းတတ်သော၊သူ။ ဥဒကောရောဟက (အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၆)-ကြည့်။

ဥဒကကဋ္ဋာဟ (နပုံ) [ဥဒက+ကဋ္ဋာဟ] ရေ ဖျဉ်းအိုး။ (ကဋ္ဋာဟ-လည်းကြည့်။) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကဒေါဏိံ ဥဒကကဋ္ဋာဟန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၆၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ ဒိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၈။ ကခ၊။၂၆၃-၄။)

ဥဒကကထာ (ထီ) [ဥဒက+ကထာ] ရေနှင့် စပ်သော စကားရပ်။ ဥဒကကထာယံ မဟာကုစ္ဆိကာ ဥဒကစာဋိ ဥဒကမဏိကော။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၅။

ဥဒကကန္ဒရ (ထီ၊ပု) [ဥဒက+ကန္ဒရ] ရေ ရှိသော ချောက်။ ကော ကိရ ပုရိသော ကေါ် မဂ္ဂံ အဂတပုဗ္ဗော အန္တရာ ဥဒက-ကန္ဒရံ ဝါ ဂမ္ဘီရံ ဥဒကစိက္ခလ္လံ အတိက္ကမိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၀။ ကန္ဒရ-ကြည့်။

ဥဒကကပလ္လက (နပုံ) [ဥဒက+ကပလ္လက]

ရေခွက်။ အဒုံ ဟိ ဘန္တေ ပရိတ္တံ ဥဒကကပလ္လကေ ဥဒကံ။ အံ၊၁။၂၅၁။

ဥဒကကမ္မ (န) [ဥဒက+ကမ္မ] ရေဖြင့်-ရေ၌-ပြုအပ် သောအမှု။ ဥဒကကမ္မံ လဗ္ဘတု ဥပါသကာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၈။

ဥဒကကရဏ (န) [ဥဒက+ကရဏ] ရေပြုလုပ်ခြင်း၊ရေပြုလုပ်ပြခြင်း။ တေလံ ဂဟေတွာ ဥဒကကရဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။

ဥဒကကလဟ (ပု) [ဥဒက+ကလဟ] ရေကို စွဲ၍ဖြစ် သော-ငြင်းခုံခြင်း-ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း-အငြင်းအခုံ၊ရေအတွက် ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း။ ဘန္တေ ဥဒကကလဟောတိ အာဟံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။

ဥဒကကာက (ပု) [ဥဒက+ကာက] ရေကျီးကန်း၊ တင်ကျီး (ဒင်ကြီး)။ အယမ္ပိ ဥဒကကာကော ကာဠကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။)

ဥဒကကာကယောနိ (ထီ) [ဥဒကကာက+ယောနိ] ရေကျီး-တင်ကျီး-အမျိုးဇာတ်။ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ ဥဒက-ကာကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

ဥဒကကိစ္စ (န) [ဥဒက+ကိစ္စ] ရေဖြင့် ပြု အပ်သော အမှု။(ရေဆေးခြင်း,ရေချိုးခြင်း စသည်အားလုံး ပါဝင်သည်။) ယေန ဗောဓိသတ္တဿ ဥဒကကိစ္စံ ကရောန္တိ မာတု စ။ ဒီ၊၂။၁၃။ မ၊၃။၁၆၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂၊ ၁၇၁၊၁၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈၊၃၅၀။) ဩဒက-န္တိက-လည်းကြည့်။

ဥဒကကီဠန (န) [ဥဒက+ကီဠန] (၁) ရေကစားခြင်း။ (တိ)(၂) ရေကစားရာဖြစ်သော။ (၁) ဥဒကကီဠနတ္ထ-ကြည့်။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကကီဠနဋ္ဌာန (န) [ဥဒကကီဠန+ဋ္ဌာန] ရေကစားရာ အရပ်။ ဥဒကကီဠနဋ္ဌာနေ အသုကကာရဏေနာတိ န ဇာနာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။

ဥဒကကီဠနတ္ထ (ပု)[ဥဒကကီဠန+အတ္ထ] ရေကစား ခြင်းအကျိုး။ ဥဒကကီဠနတ္ထာယ အနောတတ္တဒဟံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၇။

ဥဒကကီဠနဝေလာ(ထီ) [ဥဒကကီဠန+ဝေလာ] ရေကစားရန်-အချိန်-အခါ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဥဒကကီဠနဝေလာယ မဟိံသစမ္မေ ပါသာဏ-ဂုဠေ ခိပန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။

ဥဒကကီဠာ (ထီ) [ဥဒက+ကီဠာ] ရေကစားခြင်း။ သာ ဧကဒိဝသံ ဂင်္ဂါယ ဥဒကကီဠံ ကီဠိဿာမီတိ တိတ္ထံ သဇ္ဇာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃။)

ဥဒကကီဠိကာ (ထီ) [ဥဒက+ကီဠိကာ] ရေကစားခြင်း။ ဥဒကကီဠိကံ ဒေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄၊(-၁၂၅)။

ဥဒကကုမ္ဘ (ပု) [ဥဒက+ကုမ္ဘ] ရေအိုး။ ကောစိ ဇလန္တံ ဇာတဝေဒံ ဥဒကကုမ္ဘေန နိဗ္ဗာပေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။)

ဥဒကကုမ္ဘသတ (န) [ဥဒကကုမ္ဘ+သတ] ရေအိုးတရာ၊ ရေအိုးအရာ။ သော ဥဒကကုမ္ဘသတေဟိ ဥဒကကုမ္ဘသဟဿေဟိ ဓောဝိယမာနောပိ----ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

ဥဒကကုမ္ဘသဟဿ (န) [ဥဒကကုမ္ဘ+သဟဿ] ရေအိုးတထောင်၊ရေအိုးအထောင်။အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကကောဋ္ဌက (ပု) [ဥဒက+ကောဋ္ဌက] ရေအုံ၊ ရေချိုးအိမ်၊ ရေချိုးခန်း၊ ရေလှောင်ကျင်း၊ သစ်ပင်ရင်း၌ ရေနေစေရန် တူးထားသော ရေကျင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကကောဋ္ဌကံ။ ဝိ၊၃။၂၉၇။ ဥဒကကောဋ္ဌကန္တိ ဥဒကကောဋ္ဌေ စာဋိံ ဝါ ဒေါဏိံ ဝါ ဥဏှောဒကဿ ပူရေတွာ တတ္ထ ပဝိသိတွာ သေဒကမ္မကရဏံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၁။ မဇ္ဈိမံ အမ္ဗပက္ကံ ဘုဉ္ဇိတုကာမော အမ္ဗပေါတကဿ သမန္တာ ဥဒကကောဋ္ဌကံ ထိရံ ကတွာ ဗန္ဓတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၈။ ဥဒကကောဋ္ဌကန္တိ အာလဝါလံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။ ဥဒကကောဋ္ဌကန္တိ ဇလာဝါဋံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၉။

ဥဒကက္ခယ (န) [ဥဒက+က္ခယ] ရေကြောင့် ပျက်စီး ခြင်း။ ဥဒကက္ခယံ နာမ ယတ္ထကတ္ထစိ ဥဒကံ အတိဗဟုံ ဝါ န ဝါ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။

ဥဒကဂဏ္ဍု(ဏ္ဍူ)သ (ပု) [ဥဒက+ဂဏ္ဍု(ဏ္ဍူ)သ] ရေ ငုံခြင်း။ ဥဒကဂဏ္ဍူသံ ဂဟေတွာ ဥစ္ဆိဋ္ဌဟတ္ထေန ဂဏ္ဟိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၂။ ဥဒကေန ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ဥဒကဂဏ္ဍူသံ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၇။ ဥဒကဂဏ္ဍူသန္တိ ဥဒကာဝဂဏ္ဍကာရကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၈။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၈၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။)

ဥဒကဂဏ္ဍူသက (ပု) [ဥဒက+ဂဏ္ဍူသက] ရေငုံခြင်း။ ဥဒကဂဏ္ဍူသကံ ကတွာ ဥစ္ဆုကစဝရာဒိဋ္ဌ မုခေနေဝ ဟရိတုံ ဥဒကေသု ဆဍ္ဍေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။၆၅။

ဥဒကဂတ (တိ) [ဥဒက+ဂတ] ရေ၌-ရောက်သော-ဖြစ်သော။ ဥဒကဂတံ အင်္ဂ-နင်္ဂုဋ္ဌကဍ္ဍေဝ စတ္တာရော စ ဟတ္ထပါဒေ န ပသောယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။(-ပေဋကော။၃၁၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၃၃၁။)

ဥဒကဂတိက (တိ) [ဥဒက+ဂတိက] ရေကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ရေနှင့်အလားတူသော။ ဟိမကရကာ ဥဒကဂတိကာ ဧဝ။ ဝိ။ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ ဝဇိရ။၄၈၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊၂။၁၇။)

ဥဒကဂရုက (တိ) [ဥဒက+ဂရုက] ရေဖြင့်-ရေကြောင့်-လေးသော။ ယထာ ပုရိသော ဥဒကဂရုကံ နာဝံ သိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။

ဥဒကဂဟန (န) [ဥဒက+ဂဟန] ရေတို့ဖြင့် ရှုပ်ထွေး ထူထပ် များပြားရာ အရပ်၊ ရေများရာ အရပ်၊ ရေတော။ (ကူးခပ်နိုင်ခဲသောရေ။နီတိ၊သုတ္တ၊သျ။ ၁၁၃၆)။ ပဌမံ ဒဗ္ဗဂဟနံ------ဥဒကဂဟနံ ပဗ္ဗတဂဟနန္တိ အဋ္ဌာရသဂဟနာနိ ပဋိပါဋိယာ ပတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇။

ဥဒကဂါဟီ (တိ) [ဥဒက+ဂဟ+ဏီ။ထိ-၌ ဥဒကဂါဟိနီ] ရေကိုယူသော၊ ရေဝင်သော၊ ရေမလုံသော။ ယထာ စ နာဝိကာ နာမ ဇဇ္ဇရံ နာဝံ ဥဒကဂါဟိနိံ ဆဍ္ဍေတွာ အနပေက္ခာဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၃။

ဥဒကဂ္ဃ (ပု) [ဥဒက+အဂ္ဃ] ရေ၏တန်ဘိုး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဂ္ဃါနုရူပ (တိ) [ဥဒကဂ္ဃ+အနုရူပ] ရေ၏တန်ဘိုး အား-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ သဗ္ဗတ္ထ နိက္ခန္တဥဒကဂ္ဃါနုရူပေန (ထွက်သောရေတန်ဘိုးအား လျော်သော)

အဝဟာရေန ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။

ဥဒကဃဋ (ပု) [ဥဒက+ဃဋ] ရေအိုး။ ကေသို ဥဒကဃဋေ ကောဝ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၂၊၂၅၁။)

ဥဒကစရ (တိ) [ဥဒက+စရ] ရေ၌-လှည့်လည်သွား လာ-ကျက်စား-သော၊(ငါး)။ မစ္ဆော နာမ ဥဒကစရော ဝုစ္စတိ။ ဝိ။၂၊ ၁၁၉။

ဥဒကစာင်္ဂိ (ထီ) [ဥဒက+စင်္ဂိ] ရေလှောင် အိုးကြီး၊အိုးစရည်း။ အဝသေသံ ဥဒကစာင်္ဂိယံ အာလောဠေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။) ဥဒကမဏိက-လည်းကြည့်။

ဥဒကစာရိ (တိ) [ဥဒက+စရ+ဏီ] ရေ၌-လှည့်လည်သွားလာ-ကျက်စား-သော။ ဥဒက-စာရိပိ ဟိ ကောစိ ကစ္ဆပါဒိ အဝါရိဂေါစရောပိ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၇။

ဥဒကစိက္ခလ္လ (ပုန) [ဥဒက+စိက္ခလ္လ။ စိက္ခလ္လ-ပုဒ်ရင်း၌(န)သာရှိ။] ရေနှင့်ရောသောညွန်၊ ရေညွန်။ ဥဒကသင်္ဂဟေ ဥဒကစိက္ခလ္လေ ဩကပုက္ကေဟိ---တေနုပသင်္ကမိံသု။ ဝိ၊၃။ ၃၅၁။ ဥဒကစိက္ခလ္လေတိ အက္ကန္တအက္ကန္တဋ္ဌာနေ ဥဒကစိက္ခလ္လော ဥဋ္ဌဟိတွာ ---ဤဒိသေ စိက္ခလ္လေတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၉။) ဥဒကစိက္ခလ္လေ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၇)တိ ဥဒကမိဿေ ကဒ္ဒမေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၉။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။) ဥဒဥလ-လည်းကြည့်။

ဥဒကစုမ္ဗဋ (န) [ဥဒက+စုမ္ဗဋ] ရေခေါင်းခု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကစုမ္ဗဋကလဟ (ပုန) [ဥဒကစုမ္ဗဋ+ကလဟ] ရေခေါင်းခုကို အကြောင်းပြု၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ရေခေါင်းခုရန်ပွဲ။ တာသံ သာမိကာ ပဉ္စသတာ ရာဇကုမာရာ ဥဒက-စုမ္ဗဋကလဟေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆-အလားတူ ဇာတ်ကြောင်း၌ ဥဒကကလဟ-သာရှိ။) စုမ္ဗဋကကလဟ-လည်းကြည့်။

ဥဒကဋ္ဌရာဝိဿဇ္ဇနနာဠိယန္တ (န) ဥဒကဓာရာ-ဝိဿဇ္ဇနနာဠိယန္တ?။ ဥဒကသေစနနာဠိကာ-ကြည့်။

ဥဒကဆိန္န (တိ) [ဥဒက+ဆိန္န] ပြတ်သော-ကုန်ခမ်းသော-ရေရှိသော၊ရေပြတ်သော၊ ရေကုန်ခမ်းသော။ ယထာ ဥဒကဆိန္နာယ ကုန္နဒိယာ ဥဒကံ၊ ဧဝံ မဇ္ဈာနံ အာယု ခီယျတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။

ဥဒကဆန္န(တိ) [ဥဒက+ဆန္န] ရေဖြင့်ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဥဒကဆန္နော ဝိယ ခါရော ဂိလော-တိကပဋိစ္ဆာဒိတံ ဝိယ စ သတ္ထံ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊၁။၂၀၀။

ဥဒကဇ (တိ) [ဥဒက+ဇနဲ+ကွိ] ရေ၌ဖြစ်သော၊ သူ။(ရေသတ္တဝါ။) အထ ခေါ ဧတေဝ ဗဟုတရာ သတ္တာ၊ ယေ ဥဒကဇာ။ သံ၊၃။ ၄၀၅။ (-ဇာ၊၂။၂၃၀။)

ဥဒကဇလ (န) [ဥဒက+ဇလ] များစွာသောရေ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဇလရာသိ (ပု) [ဥဒကဇလ+ရာသိ] များစွာသော ရေအစုအဝေး၊ ရေအပေါင်း။ အကွောဘံ အမိတောဒကန္တိ စာလေတုံ အသက္ကုဏေယျံ အပရိမိတံ ဥဒကဇလရာသိံ။ ဓူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။

ဥဒကဇလ္လ (န) [ဥဒက+ဇလ္လ] ရေအညစ်

အကြေး၊ရေအစေး၊ ရေညှိ။ ယထာ စ ပုဗ္ဗေ ဥဒကတလံ ဥဒကဗိန္ဒု ဥဒကဇလ္လံ သင်္ကဍ္ဎိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ ဥဒကဇလ္လန္တိ သန္တာနကံ ဟုတွာ ဌိတံ ဥဒကမလံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။

ဥဒကဇလ္လက (နု) [ဥဒက+ဇလ္လက] ရေအညစ်အကြေး၊ ရေအစေး၊ ရေညှိ။ ဥဒကဇလ္လက (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁)န္တိ ဥဒကလသိကံ။ မူလဋီ၊၂။၂၇။

ဥဒကဇလ္လိကာ(ထီ) [ဥဒက+ဇလ္လိကာ၊ ဇလ္လိကာ-ကြည့်။] ရေအညစ်အကြေး၊ ရေအစေး၊ ရေညှိ။ ဝါတော ဥဒကဇလ္လိကသင်္ခါတံ ဥဒကလသိကံ သံကဍ္ဎိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၆၆။ ဥဒကတလ-လည်းကြည့်။

ဥဒကဉ္ဇလိ (ပု) [ဥဒက+အဉ္ဇလိ] ရေတလက်ခုပ်။ သော ကိရ ပိပါသံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော ဥဒကဉ္ဇလိံ ဥက္ခိပိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၇။

ဥဒကဋ္ဌ (တိ) [ဥဒက+ဌာ+အ] ရေ၌-တည်သော-ထားအပ်သော။ ဥဒကဋ္ဌံ နာမ ဘတ္တံ ဥဒကေ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၅၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။)

ဥဒကဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဥဒကဋ္ဌ+ကထာ] ရေ၌တည်သောဘတ္တာကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-ဖြစ်သော စကားရပ်။ ဥဒကဋ္ဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။

ဥဒကဋ္ဌပန(နု) [ဥဒက+ဌပန] (၁) ရေထားခြင်း။ (တိ) (၂) ရေထားရာဖြစ်သော။ (၁) ဥဒကဋ္ဌပနတ္ထ-ကြည့်။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဋ္ဌပနဋ္ဌာန(နု) [ဥဒကဋ္ဌပန+ဌာန] ရေထားခြင်း၌ ပြုအပ်သောအရပ်၊ ရေထားရာအရပ်။ ဥဒကဋ္ဌပနဋ္ဌာနန္တိ ဥဒကဋ္ဌပနတ္ထာယ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ကတဋ္ဌာနံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၃။ ဥဒကဋ္ဌာန-လည်းကြည့်။

ဥဒကဋ္ဌပနတ္ထ (ပု) [ဥဒကဋ္ဌပန+အတ္ထ] ရေထားခြင်း အကျိုး။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဋ္ဌာန (နု) [ဥဒက+ဌာန] (က)ရေထားခြင်း၌ ပြုအပ်သောအရပ်၊ ရေထားရာအရပ်။ (ခ) ရေ၏ တည်ရာ-ရေရှိရာ-အရပ်။ (ဂ)ရေ၏တည်ရာခွက်၊ ရေခွက်။ (က) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကဋ္ဌာနံ ဥဒကသရာဝကံ။ ဝိ၄။၂၅၇။ ဥဒကဋ္ဌာနန္တိ ဥဒကဋ္ဌပနဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဥဒကဋ္ဌပနဋ္ဌာန-လည်းကြည့်။ (ခ) ကလာပဗဒ္ဓါနိ ပုပ္ဖါနိ ဥဒကဋ္ဌာနေ ဝါ ရုက္ခေ ဝါ ဂစ္ဆေ ဝါ ဗန္ဓိတွာ ဌပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ ဥဒကဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂၊၃၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၂၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၂၈။) (ဂ) ဥဒကာဓာနေတိ ဥဒကဘာဇနေ။ ဥဒကဋ္ဌာနေတိပိ ပါဌော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ ဥဒကဋ္ဌာနန္တိ စ ခုဒ္ဒကဘာဇနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၉။ ဥဒကာဓာန-လည်းကြည့်။

ဥဒကဋ္ဌာနကထာ (ထီ) [ဥဒကဋ္ဌာန+ကထာ] ရေ၏ တည်ရာအရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သော စကား။ ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ-ကြည့်။

ဥဒကဋ္ဌာနောကာသ(ပု) [ဥဒကဋ္ဌာန+ဩကာသ] ရေတည်ရာအရပ်၊ ရေရှိရာအရပ် ။ ဝဿိကေ စတ္တာရော မာသေ ဥဒကဋ္ဌာနောကာသေ ကမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။

ဥဒကဏ္ဏဝ (ပု) [ဥဒက+အဏ္ဏဝ] နက်လည်းနက်, ကျယ်လည်းကျယ်သောရေ၊ ရေပင်လယ်၊ သမုဒြာ။ သော ပဿေယျ မဟန္တံ ဥဒကဏ္ဏဝံ ။မ၊၁။၁၈၈။ သံ၊၂။၃၈၂။ မဟန္တံ ဥဒကဏ္ဏဝန္တိ

မဟန္တံ ပုထုလံ ဂမ္ဘီရံ ဥဒကံ။ မငွ၊၂။၁၅။ ဥဒကဏ္ဏဝန္တိ ဂမ္ဘီရံ ပုထုလံ ဥဒကံ။ သံငွ၊ ၃။၅၇။

ဥဒကတရဏ (နု) [ဥဒက+တရဏ] ရေကူးခြင်း။ ဥဒကေသု ဩတာရေတွာ ဥဒကတရဏံ သိက္ခာပေန္တိ။ သံငွ၊၃။၁၇၂။

ဥဒကတလ (နု) [ဥဒက+တလ] ရေအပြင်။ ထေရော-----ပေါက္ခရဏိယာ ဥဒကတလေ ဌတွာ။ ဝိငွ၊၁။၄၁။ ယထာ စ ပုဗ္ဗုဠော ဥဒကတလံ ဥဒကဗိန္ဒုံ ဥဒကဇလ္လံ သင်္ကိတွာ။ သံငွ၊၂။၂၉၅။ (-အဘိငွ၊၂။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊ ၂။၁၆၆။) ဥဒကတလန္တိ ဥဒကပိဋ္ဌိ။ သံငို၊ ၂။၂၅၀။

ဥဒကတာရကာ (ထီ၊နု) [ဥဒက+တာရကာ] ရေ၌ထင်သော အရိပ်။ရေပွက်၊(ကေစိ)။ ယသ္မ ဂမ္ဘီရေ ဥဒပါနေ ဥဒကတာရကာ ဝိယ အက္ခိတာရကာ ပညာယန္တိ။ ဝိငွ၊၃။၃၁၀။ ဥဒကတာရကာတိ ဩလောကေန္တာနံ ဥဒကေ ပဋိဗိမ္ဗကစ္ဆာယာ၊ဥဒကပုဗ္ဗုဠန္တိ ကေစိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၂၇။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။)

ဥဒကတိတ္ထ (နု) [ဥဒက+တိတ္ထ] ရေဆိပ်။ ဥဒကတိတ္ထေပိ ကာယိကံ ပါဂဗ္ဘိယံ ဒဿေတိ။ မဟာနိ။၁၇၅၊၃၀၅။ (-အံငွ၊၁။၂၆၁။ အံငွ၊၃၊ ၂၈၂။)

ဥဒကတိတ္ထကထာ (ထီ) [ဥဒကတိတ္ထ+ကထာ] ရေဆိပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုအပ်သော စကား။ ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ-ကြည့်။

ဥဒကတိန္တ (တိ) [ဥဒက+တိန္တ] ရေဖြင့်-စွပ်-စို-သော၊ ရေစိုသော။ တေ တဿ ဥဒက-တိန္တာနိ ဝိယ နီလာနိ သိနိဒ္ဓါနိ ပတ္တာနိ ဥဒကပုဏ္ဏာ ဝိယ စ သာခါ ဒိသွာ။ ဇာငွ၊ ၄။၃၅၀။

ဥဒကတုမ္ဗ (ပု၊နု) [ဥဒက+တုမ္ဗ] ရေဗူး၊ ရေအိုးငယ်၊ ရေကျည်တောက်။ ကုဏ္ဍိကာ ကဋ္ဌနကော ဥဒကတုမ္ဗောတိ တေသံယေဝ အနုလောမာနိ။ ဝိငွ၊၃။၃၈၅။ ဥဒကတုမ္ဗောတိ ဥဒကုက္ခိပနကကုဋကော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၃၄။ ဥဒကတုမ္ဗော ဥဒကဃဋော။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၂။ ယထာ ဥဒကတုမ္ဗတော ပုရာဏုဒကံ ဆဍ္ဍေန္တဿ နေဝ တံ အတ္တနော ဟောတိ။ ဒီငွ၊၁။၁၈၁။ မငွ၊၁။၂၇၃။ သံငွ၊၃။၂၃၂။ အဘိ၊ ငွ၊၂။၃၄၇။ ဥဒကတုမ္ဗတောတိ ဝေဠု-နာဠိအာဒိဥဒကဘာဇနတော။ ဒီငို၊၁၊ ၂၅၂။ မ၊ ငို၊၁။၃၆၂။သံငို၊၂။၄၆၇။ ဝေဠုနာဠိအာဒိ-ဥဒကဘာဇနံ ဥဒကတုမ္ဗော။ သီငို၊သစ်၊ ၂။၁၀၆။

ဥဒကတုမ္ဗက (ပု၊နု) [ဥဒက+တုမ္ဗက] ရေဗူး၊ ရေကရား။ ဥဒကတုမ္ဗကန္တိ ကုဏ္ဍိကံ။ ဒီငို၊ ၂။၂၀၁။ (၎င်း၏ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ဖြစ်သော ဒီ၊ ငွ၊၂။၂၂၄-၌ ဥဒကတုမ္ဗ -ဟုရှိ၏။)

ဥဒကတေမန (နု) [ဥဒက+တေမန] ရေဖြင့်-စွပ်-စို-ခြင်း။ အပူတိကာနီတိ ဥဒက-တေမနေန အပူတိကာနိ။ သံငွ၊၂။၂၅၁။ အံ၊ ငို၊၃။၁၃၅။ (-အံငို၊၂။၁၀၀။)

ဥဒကတေမိတ (တိ) [ဥဒက+တေမိတ] ရေဖြင့်စွပ်စိုစေအပ်သော၊ရေဆွတ်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကတေမိတဂုလိ (ထီ) [ဥဒကတေမိတ + အဂုလိ] ရေဖြင့် စွပ်စိုစေအပ်သော-ရေဆွတ်အပ်သော-လက်ချောင်း။ ဥဒက-တေမိတဂုလိယာ တနုဒကပါနံ ဝိယ အတိ-တ္တိကရာ။ စရိယာငွ၊၃၀၆။

ဥဒကတေလက (နု) [ဥဒက+တေလက] ရေနှင့်ရော သောဆီ။ နု ဥဒကတေလကေန

ကေသာ ဩသက္ကေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟာ။၄၃၇။ ဥဒကတေလကေနာတိ ဥဒက-မိဿကေန တေလေန။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၄၅။

ဥဒကတ္ထ (ပု) [ဥဒက+အတ္ထ] ရေဟူသောအကျိုး။ ဥဒကတ္ထာယ အာဝိဉ္ဆ ဝါ ပေါက္ခရဏီအာဒီနိ ဝါ ခဏန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။

ဥဒကတ္ထိက (တိ) [ဥဒက+အတ္ထိက] ရေကို-ရေဖြင့်-အလိုရှိသော၊သူ။ ဇရူဒပါနံ ခဏမာနာ၊ ဝါရိဇာ ဥဒကတ္ထိကာ။ ဇာ၊၁။၇၃။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။)

ဥဒကထလစရ (တိ) [ဥဒကထလ+စရ] ရေ၊ ကြည်းကုန်း၌-လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-သော။ ဥဒကထလစရဿ ပက္ခိနော။ ဇာ၊ ၁။၅၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဥဒကထလစရ- ဿာတိ ဥဒကေ စ ထလေ စ စရိတုံ သမတ္ထဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

ဥဒကထာလ (ပု) [ဥဒက+ထာလ] ရေခွက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကထာလဂတ(တိ) [ဥဒကထာလ+ဂတ] ရေခွက်၌ ထားအပ်သော။ ယထာ စ သလ္လကတ္တအန္တေဝါသိကေသု ဥဒကထာလ-ဂတေ ဥပ္ပလပတ္တေ သတ္ထကမ္မံ သိက္ခန္တေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၀။ ဥဒက-ထာလဂတေတိ ဥဒကထာလိယံ ဌပိတေ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၆၀။

ဥဒကထာလိ (ထိ) [ဥဒက+ထာလိ] ရေခွက်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကထေဝ (ပု) [ဥဒက+ထေဝ] ရေပေါက်၊ ရေအစက်။ ဥဒကဗိန္ဒု ဝုစ္စတိ ဥဒကထေဝေါ။ မဟာနိ။၁၀၄။ ဥဒကထေဝေါတိ ဥဒကဿ ထေဝေါ။ ဥဒကတ္ထေဝကောတိပိ ပါဌော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၄။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။)

ဥဒကတ္ထေဝက (ပု) [ဥဒက+ထေဝက] ရေပေါက်၊ ရေအစက်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဒဿန (နု) [ဥဒက+ဒဿန] ရေကို မြင်ရခြင်း။ တဿ ဟိ ပုရိသဿ ဇာတဿရ-ဝနသဏ္ဍသဝနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဥဒက-ဒဿနာ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။

ဥဒကဒဟ (ပု) [ဥဒက+ဒဟ] ရေအိုင်၊ရေကန်။ သုခုမစ္ဆိကေန ဇာလေန ပရိတ္တံ ဥဒကဒဟံ ဩတ္ထရေယျ။ ဒီ၊၁။၄၂။ ဥဒကရဟဒေါတိ ဥဒက- ဒဟော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဥဒကံ ဒဟတီတိ ဓာရေတီတိ ဥဒကဒဟော။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၇။

ဥဒကဒါန (နု) [ဥဒက+ဒါန] (၁) ရေကိုပေးကြောင်း ဖြစ်သော အရာဝတ္ထု၊ (ကရားစသောရေခွက်။) (၂) ရေကို-လှူခြင်း-လှူကြောင်းဖြစ်သောစေတနာ၊ရေအလှူ။ (၁) ကေစေ့ ပတ္တမုခဝဋ္ဋိယာ ဥဒကဒါနံ အာဟရန္တော်ဝိယ ပတ္တံ ဥန္နာမေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၇။ ဥဒကံ ဒီယတိ ဧတေနာတိ ဥဒကဒါနံ၊ ဘိင်္ကာ- ရာဒိဥဒကဘာဇနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၇။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥဒကဒါနပုည (နု) [ဥဒကဒါန+ပုည] ရေအလှူဟူသောကုသိုလ်ကောင်းမှု။ ဥဒကဒါနပုညေန တောဒိသံ ဖလံ ပဋိလဘန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၃၇။

ဥဒကဒါယက (တိ) [ဥဒက+ဒါယက။ထီ-၌ ဥဒကဒါယိကာ] ရေကို ပေးလှူတတ်သော၊ သူ။ ဠတ္တံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥဒကဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၃၀။ အပ၊၂။၇၇။ ဠတ္တံ သုဒံ ဥဒကဒါယိကာ ဘိက္ခုနီ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၉၇။

ဥဒကဒါယကတ္ထေရအပဒါန(နု)[ဥဒကဒါယ

ကတ္ထေရ+အပဒါန] ဥဒကဒါယက-ရေကို ပေးလှူသော-ထေရ်၏ အကြောင်းအရာ။ အပ၊ ၁။၂၂၉-၂၃၀။ အပ၊၂။၅၇။

ဥဒကဒါယိကာထေရီအပဒါန (န) [ဥဒက ဒါယိကာထေရီ+အပဒါန] ဥဒကဒါယိကာ-ရေ ကိုပေးလှူသော-ထေရီ၏ အကြောင်းအရာ။ အပ၊၂။၁၉၅-၈။

ဥဒကဒါယီ (တိ) [ဥဒက+ဒါယီ]ရေကို-ယူတတ်-ယူလေ့ ရှိ-သော၊ရေ-ဝင်-ယို-သော (လှေ စသည်)။ ဒကမေသိန္ဒိ ဥဒကဒါယိ ဥဒကပ္ပ-ဝေသနီ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၅။

ဥဒကဒိဋ္ဌ (တိ) [ဥဒက+ဒိဋ္ဌ] ရေကိုတွေ့ မြင်ရာဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဒိဋ္ဌဋ္ဌာန(န) [ဥဒကဒိဋ္ဌ+ ဌာန] ရေကိုတွေ့ မြင်ရာအရပ်။ ဥဒကဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ ဥဒကံ ဆဋ္ဌေဿာမာတိ သတ္ထကေ သညာပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။

ဥဒကဒုလ္လဘ (တိ) [ဥဒက+ဒုလ္လဘ] ရေ၏ ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်ရာဖြစ်သော၊ ရေရခဲ ရာဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဒုလ္လဘကာလ(ပု) [ဥဒကဒုလ္လဘ+ကာလ] ရေရခဲရာဖြစ်သော အခါ၊ ရေရှားရာအခါ။ ဘာဇနဂတန္တိ ဥဒကဒုလ္လဘကာလေ ဥဒက-မဏိကာဒီသု ဘာဇနေသု သင်္ဂေါပေတွာ ဌပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။)

ဥဒကဒေဍ္ဍုဘ (ပု) [ဥဒက+ဒေဍ္ဍုဘ] ရေမြွေ။ ဘဒ္ဒကော ဝတာယံ အာသီဝိသော ဥဒက-ဒေဍ္ဍုဘော ဝိယ ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

ဥဒကဒေဍ္ဍုဘက (ပု) [ဥဒက+ဒေဍ္ဍုဘက] ရေမြွေ။ ကိံ ပနေတရဟိ ဘိက္ခဝေ သာဂတော ဥဒကဒေဍ္ဍုဘကမ္ပိ ဒမေတုံ သက္ကုဏေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂။

ဥဒကဒေါဏိကာ (ထီ) [ဥဒက+ဒေါဏိကာ] ရေစားကျင်း၊ ရေဇလား၊ ရေခွက်။ ဥဒက-ဒေါဏိကာယ ဥဒကံ အာသိဉ္စိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၉၉။

ဥဒကဒေါဏိ (ထီ) [ဥဒက+ဒေါဏိ] ရေစားကျင်း၊ ရေဇလား၊ ရေခွက်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကဒေါဏိံ ဥဒကကဋာဟန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၆၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၁။) ဥဒကဒေါဏိံပိ ကောဒါရုနာ၀ ကတံ ဥဒကဘာဇနံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၇။

ဥဒကတာရတ္ထ (ပု)[ဥဒကတာရ+အတ္ထ] ရေ အလျဉ် ဟူသော အကျိုး။ ဥဒကတာရတ္ထာယ အာပေါကသိဏံ သမာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။

ဥဒကတာရာ (ထီ) [ဥဒက+တာရာ] ရေအလျဉ်။ အန္တလိက္ခာ ဥဒကတာရာ ပါတုဘဝိတွာ ဘဂဝတော စိတကံ နိဗ္ဗာပေသိ။ ဒီ၊၂။၁၃၅။ ဥဒကတာရာတိ အဂ္ဂဇာဟုမတ္တာပိ --- ဥဒကတာရာ အာကာသတော ပတိတွာ နိဗ္ဗာပေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ (-ပဋိသံ။၁၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၁။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၃၆။)

ဥဒကတာရာနိပါတ (ပု) [ဥဒကတာရာ+နိပါတ] ရေအလျဉ် ကျခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကတာရာနိပါတနိရန္တရ (တိ) [ဥဒက-တာရာနိပါတ+နိရန္တရ] ရေအလျဉ် ကျခြင်း၏ အကြားအလပ် မရှိသော၊ အဆက်မပြတ် ရေ အလျဉ်ကျခြင်း ရှိသော။ ဥဒကတာရာနိပါတ-နိရန္တရံ နဘံ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။

ဥဒကတာရာနိမ္မာန (န) [ဥဒကတာရာ+နိမ္မာန]

ရေ အလျဉ်ကို ဖန်ဆင်းခြင်း။ ဝေမာဒီနိတိ အာဒိသဒ္ဒေန သရိရတော ဥဒကတာရာနိမ္မာနာဒီ သင်္ဂဟာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။

ဥဒကတာရာဝိဿဇ္ဇန (နု) [ဥဒကတာရာ+ဝိဿဇ္ဇန] ရေအလျဉ်ကို လွှတ်တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကတာရာဝိဿဇ္ဇနနာဠိယန္တ (နု) [ဥဒကတာရာဝိဿဇ္ဇန+နာဠိယန္တ] ရေအလျဉ်ကိုလွှတ်တတ်သော ကျည်တောက်ရှိသော ယန္တရားစက်။ ဥဒကသေစနနာဠိကာတိ ဥဒကစ္ဆ-ဋ္ဌာဝိဿဇ္ဇနနာဠိယန္တာနိ (ဥဒကတာရာ-ဝိဿဇ္ဇနနာဠိယန္တာနိ?)။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။

ဥဒကတာရာဝိဿန္ဒ(ဝိဿန္ဒနက)ယန္တ (နု) [ဥဒကတာရာ ဝိဿန္ဒ (ဝိဿန္ဒနက) + ယန္တ] ရေအလျဉ်ကို ယိုထွက်စေတတ်သော ယန္တရားစက်။ ဥဒကယန္တ-ကြည့်။

ဥဒကတာရာဝေဂ (ပု) [ဥဒကတာရာ+ဝေဂ] ရေအလျဉ်၏ အဟုန်။ ပါသာဏော ဥဒက-တာရာဝေဂေန ဘိန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဥဒကတောဝန (နု) [ဥဒက+တောဝန] ရေဆေးခြင်း။ ဥဒကတောဝနကရဏဝတ္ထု-ကြည့်။

ဥဒကတောဝနကရဏ (နု) [ဥဒကတောဝန+ကရဏ] ရေဆေးခြင်းကိုပြုခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကတောဝနကရဏဝတ္ထု (နု) [ဥဒကတောဝနကရဏ+ဝတ္ထု] ရေဆေးခြင်းကို ပြုခြင်းဟူသော ဝတ္ထု။ အတိအန္တော ပဝေသေတွာ ဥဒကတောဝနကရဏဝတ္ထုသ္မိံ ။ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၆၉။

ဥဒကနိက္ခမန (နု) [ဥဒက+နိက္ခမန] (၁) ရေထွက်ခြင်း။ (ဝိ)(၂) ရေထွက်ရာဖြစ်သော။ (၁) မမကရဏတော ဥဒကနိက္ခမနသဒိသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကနိက္ခမနစ္ဆိဒ္ဒ (နု) [ဥဒကနိက္ခမန+ဆိဒ္ဒ] ရေထွက် ရာအပေါက်၊ ရေထွက်ပေါက်။ တာနိ စ ဥဒကနိက္ခမနစ္ဆိဒ္ဒါနီတိ အာဟ အပ-ဝါဟနစ္ဆိဒ္ဒါနီတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၃။

ဥဒကနိက္ခမနမဂ္ဂ (ပု) [ဥဒကနိက္ခမန+ မဂ္ဂ] ရေထွက်ရာလမ်းကြောင်း။ နိဒ္ဓမနတုမ္ဗန္တိ သဿာဒီနံ အတ္ထာယ ဥဒကနိက္ခမနမဂ္ဂံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၇။

ဥဒကနိဂ္ဂမနမဂ္ဂ (ပု) [ဥဒကနိဂ္ဂမန+မဂ္ဂ] ရေထွက်ရာလမ်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကနိဂ္ဂမနမဂ္ဂသမ္ပန္န (တိ) [ဥဒကနိဂ္ဂမနမဂ္ဂ + သမ္ပန္န] ရေထွက်ရာလမ်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ န အပါယသမ္ပန္နန္တိ ဥဒကနိဂ္ဂမနမဂ္ဂသမ္ပန္နံ န ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။

ဥဒကနိဗ္ဗုဘနဋ္ဌာန(နု) [ဥဒက+နိဗ္ဗုဘန+ဌာန] ရေကို ထွေးရာအရပ်။ နိဗ္ဗုဘနန္တိ ဥဒက-နိဗ္ဗုဘနဋ္ဌာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၈။

ဥဒကနိဒ္ဓမန (နု) [ဥဒက+နိဒ္ဓမန] ရေ ပြွန်ပေါက်၊ ရေထုတ်ပြွန်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကနိဒ္ဓမနံ။ ဝိ၊၄။၂၅၈၊၂၈၃။ (-မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၄။)

ဥဒကနိဒ္ဓမနတုမ္ဗ (နု) [ဥဒကနိဒ္ဓမန+တုမ္ဗ] ရေထုတ် သောပြွန်။ သုက္ခတဠာကဿ ဥဒက-နိဗ္ဗာဟနဋ္ဌာနံ ဝါ ဥဒကနိဒ္ဓမနတုမ္ဗံ ဝါ ပိဒဟေဝ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၆။

ဥဒကနိတာန (နု) [ဥဒက+နိတာန] (၁) ရေသိုလှောင်ခြင်း။ (၂) ရေသိုလှောင်ရာ။ (၁) မဟာပေါက္ခရဏိယော ကာရေတွာ တာသု

ဥဒကနိဓာနံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၄။ (၂)သမုဒ္ဒသဒိသံ အညံ ဥဒကနိဓာနံ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၊(-၁၁၈။)

ဥဒကနိဗ္ဗ(ဗ္ဗာ)ဟန (န) [ဥဒက+နိဗ္ဗာဟန] (၁) ရေထုတ် ဆောင်ခြင်း၊ ရေလွှဲခြင်း။ (တိ)(၂) ရေထုတ်ဆောင် ရာဖြစ်သော။ (၁) တဿ အရေ အရေ ယင့်ကာနိ ဗန္ဓိတွာ ဧကေန ဒွိဟိ ဝါ ပရိဗ္ဗမိယမာနဿ ဥဒကနိဗ္ဗာဟနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၅၂၄။ (တိ)(၂) ဥဒက- နိဒ္ဓမနတုမ္ဗ-ကြည့်။

ဥဒကနိဗ္ဗဟနဋ္ဌာန (န) [ဥဒကနိဗ္ဗဟန+ဌာန] ရေ-ထုတ်ဆောင်ရာ-လွှဲရာ-ဖြစ်သောအရပ်။ ဥဒကနိဒ္ဓမနတုမ္ဗ- ကြည့်။

ဥဒကနိမိတ္တ (န) [ဥဒက+နိမိတ္တ] ရေဟူသော အမှတ်အသား၊ ရေနိမိတ်။ (သိမ်သမုတ် သောအခါ ပြောကြားအပ်သော သိမ်နိမိတ် ရှစ်မျိုးတွင် တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ရေနိမိတ် အရာဝယ် ရေမရှိရာ အရပ်ဖြစ်မူ လှေ၌ လည်းကောင်း, အိုးစသည်တို့၌ လည်းကောင်း ရေထည့်၍ ရေနိမိတ် မကြားအပ်၊ မြေ၌တည်သော ရေကိုသာ ကြားအပ်၏၊ ၎င်းရေသည်လည်း တွင်း, လေးထောင့်ကန်, တစ်ဘက်ဆည်ကန်, အလိုလို ဖြစ်သော (ဇာတဿရ) အိုင်, ဆားငန်ချောင်း စသည်တို့၌တည်သော မစီးသော ရေသာ အပ်၏။ ရေအလျဉ်, လျှံတက်သော မြစ်, ရေမြောင်း စသည် တို့၌ တည်သော (စီးနေ သော) ရေကား မအပ်။ အန္ဒကအဋ္ဌကထာ- ၌ကား နက်သောတွင်း စသည် တို့၌တည်သော ထုတ်ဆောင်ဆွဲငင်၍ ယူအပ်သော ရေကို နိမိတ်မကြားအပ်ဟု ဆိုသည်။ ထိုစကားသည် မကောင်းသဖြင့် ဆိုအပ်သောစကားသာ၊ မိမိအထင် (အတ္တနောမတိ) မျှသာတည်း၊ မစီးမဆင်း တည်တံ့ နေသောရေဖြစ်မူ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် ဝက်တူး အပ်သော အိုင်၌ဖြစ်စေ, ကလေးသူငယ်တို့ ကစားသော ရေအိုင်၌ဖြစ်စေ, သိမ်သမုတ်ခါနီးမှ တွင်းတူး၍ လောင်းထည့်အပ်သော ရေပင် ဖြစ်စေ ကမ္မဝါစာ ရွတ်ဖတ်ပြီးဆုံးသည် တိုင်အောင် တည်လျှင် နည်းသည်ဖြစ်စေ, များသည်ဖြစ်စေ အပ်၏။ သိမ်သမုတ်ပြီး၍ ရေခန်းသွားသော အခါ ထိုရေနိမိတ်ရှိရာ ဌာန၌ အမှတ် အသားပြုလုပ်ရန် ကျောက်ပုံ, သဲပုံ စသည်ကို ပြုလုပ်ထားရမည်၊ ကျောက်တိုင်, သစ်သား တိုင်ကိုသော်လည်း စိုက်ထားရမည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၄။) ပဌမံ နိမိတ္တာ ကိတ္တေတဗ္ဗာ ပဗ္ဗတနိမိတ္တံ ---နဒီနိမိတ္တံ ဥဒကနိမိတ္တံ။ ဝိ၊၃။၁၄၄။ (-ကင်္ခါ။၈၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၄၁-၂။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊၁။၃၀၃- ၄။)

ဥဒကနိမုဂ္ဂ (တိ) [ဥဒက+နိမုဂ္ဂ] ရေနစ်-ရေငုပ်- သော၊သူ။ ဂဗ္ဘဂမနာဒိတိ အာဒိသဒ္ဒေန ဥဒကနိမုဂ္ဂအသညီဘူတကာလကတ- စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပန္နရူပါရူပဘဝသမင်္ဂီ- နိရောဓသမာပန္နဘာဝေ သင်္ဂဏှာတိ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၆၅။

ဥဒကနိမ္မာန (န) [ဥဒက+နိမ္မာန] ရေကို ဖန်ဆင်း ခြင်း။ ဥဒကနိမ္မာနေ အာပေါကသိဏံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၃။

ဥဒကနိဝါရဏ (န) [ဥဒက+နိဝါရဏ] ရေ ကို တားဆီးကြောင်းဖြစ်သောတာရိုး၊ ရေ ကာတာ။ အာဝရဏေန ဝါတိ ဒါရုအာဒီ- နိခဏိတွာ ဥဒကနိဝါရဏေန။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၇။

ဥဒကနိဿန္ဒန (တိ) [ဥဒက+နိဿန္ဒန] ရေယိုစီး-ရေယိုထွက်-သော။အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကနိဿန္ဒနလေဏ (န) [ဥဒကနိဿန္ဒန+ လေဏ] ရေယိုစီး-ရေယိုထွက်-သော လှိုဏ်ဂူ။

ရေလှိုက်ခေါင်း။ ဥဒကလေဏ- ကြည့်။

ဥဒကနိဿိတ (တိ) [ဥဒက+နိဿိတ] ရေကို မှီသော၊ သတ္တဝါ (ငါး၊ မိကျောင်း စသည်)။ ယေ ဥဒကနိဿိတာ ပါဏာ၊ တေ နံ ခါဒေယျုံ။ သံ၊၁။၃၂၃။ ဥဒကနိဿိတာတိ မစ္ဆသုံသုမာရာဒယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။

ဥဒကနိဿောက (ပု၊န) [ဥဒက+နိဿောက] ရေကြွင်းရေကျန်၊ (ရေဆေးထားသော ခြေထောက်မှ ကျကျန် ရစ်သော ရေကြွင်း ရေကျန်)။ ပါဒါနံ ဓောတံ ဥဒကနိဿောက(ဝိ၊ ၃။၁၈၆။)န္တိ ပါဒါနံ ဓောတာနံ ဥဒကနိဿောကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ (-ဝိ၊၃။၂၄၆။)

ဥဒကန္တ(ပု၊န) [ဥဒက+အန္တ] (၁)(က) ရေ။ (ခ) ရေဟူသော အပိုင်းအခြား။ (၂) ရေ၏အနီး။ (၃) ရေ၏-ရေတို့၏-အဆုံး။ (တိ) (၄) (စင်ကြယ်စေခြင်းငှါ) အဆုံး၌ ယူအပ်သော ရေရှိသော၊ ရေဆေး ခြင်းကိစ္စ အဆုံးရှိသော (မေထုန်အကျင့်) ။ (၁)(က) သာ ဟရိတန္တံ ဝါ ပန္ထန္တံ ဝါ သေလန္တံ ဝါ ဥဒကန္တံ ဝါ--- နိဗ္ဗာယတိ။ မ၊၁။ ၂၄၆။ (-အံ၊၂။၄၅၂။) ဥဒကန္တန္တိ ဥဒကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၇၂။) (ခ) အဝဏ္ဏော----ဥဒကန္တံ ပတ္ဘာ အဂ္ဂိ ဝိယ နိဝတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ သာ ဟရိတန္တံ ဝါ ပန္ထန္တံ ဝါ သေလန္တံ ဝါ ဥဒကန္တံ ဝါတိအာဒိသု မရိယာဒါယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၄။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၇။) (၂) ဥဒကန္တေ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈)တိ ဥဒကသမီပေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၃။ (၃) နဒန္တေ ဝါ ဥဒကန္တေ ဝါ ယတ္ထ န ကသီယတိ။ မဟာနိ။၃၇၆။ ဥဒကန္တေတိ ဥဒကာနံ ပရိယန္တေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၄။ (တိ)(၄) ဥဒကံ အဿ အန္တေ သုဒ္ဓတ္တံ အာဒီယတိတိ ဥဒကန္တံ (ဥဒကန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဥဒကန္တရာယ (ပု) [ဥဒက+အန္တရာယ] ရေဟူသော ဘေးရန်အန္တရာယ်၊ ရေအန္တရာယ်။ (ပါတိမောက်ပြခြင်း၏ အန္တရာယ် ၁၀-မျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးဖြစ်သည်၊ ၎င်းအန္တရာယ် ဖြစ်ပေါ်လာပါက ပါတိမောက်ကို အကျဉ်း ပြခွင့် ရှိသည်။) တတြိမေ အန္တရာယာ ရာဇန္တ-ရာယော ----ဥဒကန္တရာယော။ ဝိ၊၃။၁၅၂။ မေဃော ဝါ ဥဋ္ဌေတိ ဩဃော ဝါ အာဂစ္ဆတိ၊ အယံ ဥဒကန္တရာယော။ ဝိ။ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၉။

ဥဒကန္တသေဝီ (တိ) [ဥဒကန္တ+သေဝီ] ရေ၏ အနီး ဖြစ်သော ကမ်းစပ်ကို မှီခိုသော၊(ရေမြွေ)။ မဏ္ဍူကဘက္ခာ ဥဒကန္တသေဝီ၊ အာသီဝိသံ မံ အဝိသာသပန္တိ။ ဇာ၊၁။၉၅။ မဏ္ဍူကဘက္ခာတိ စ ဥဒကန္တသေဝီတိ စ ဝဒန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။

ဥဒကန္တိက (ပု၊န) [ဥဒက+အန္တိက] ရေ၏ အနီး။ တံ ကမ္မံ နိဟိတံ အဋ္ဌာ၊ နိဓိဝ ဥဒကန္တိကေ။ ဇာ၊၂။၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၇။

ဥဒကပဂ္ဃရန္တ (တိ) [ဥဒက+ပဂ္ဃရန္တ] ရေ-ယိုစီး-ယိုထွက်-သော။ အထဿ ဇလေ ကုမ္ဘိဒါနိ အဘိရူပါနိ ဥဒကပဂ္ဃရန္တာနိ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

ဥဒကပ(ပ္ပ)ဋိဂ္ဂါဟက (ပု) [ဥဒက+ပဋိဂ္ဂါဟက] ရေကိုခံယူတတ်သောအရာဝတ္ထု၊ ရေအခံ၊ လက်ဆေးခံ။ သစေ ဥဒကပ(ပ္ပ)ဋိဂ္ဂါဟကော ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၃၈၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၄။

ဥဒကပဋိစ္ဆက (ပု)[ဥဒက+ပဋိစ္ဆက] ရေကိုခံယူတတ်သောအရာဝတ္ထု၊ ရေခံခွက်။ ဥဒက-ပဋိစ္ဆကော ဒါရုမယော ဝါ ဒန္တမယော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၈။

ဥဒကပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဥဒက+ပဋိစ္ဆန္န] ရေဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဥဒကပဋိစ္ဆန္နော ဝိယ ခါဏု

ပိလောတိကာ ပလိဝေဌိတံ ဝိယ စ သတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၄၇၅။

ဥဒကပဋိစ္ဆာဒိ (ထီ) [ဥဒက+ပဋိစ္ဆာဒိ] ရေဟူသော-အဖုံးအလွှမ်း-အကာအကွယ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိဿော ပဋိစ္ဆာဒိယော ဇန္တာဃရပဋိစ္ဆာဒိံ ဥဒကပဋိစ္ဆာဒိံ ဝတ္ထပဋိစ္ဆာဒိံ။ ဝိ၊၄။၂၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၄၃။ (-ဝိ၊၅။၂၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။)

ဥဒကပဋိစ္ဆာဒိလက္ခဏပ္ပတ္တ (တိ) [ဥဒကပဋိစ္ဆာဒိ+လက္ခဏပ္ပတ္တ] ရေအဖုံးအလွှမ်းဟူသော-လက္ခဏာ-အမှတ်အသား-သို့ရောက်သော။ နာဘိပ္ပမာဏမတ္တံ ဩတရန္တံ တာဝတာ ဥဒကပဋိစ္ဆာဒိလက္ခဏပ္ပတ္တတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၃။

ဥဒကပဋ္ဋန (န)[ဥဒက+ပဋ္ဋန] ရေဆိပ်၊လှေဆိပ်၊ သင်္ဘောဆိပ်။ ယောပိ ဥဒကပဋ္ဋနံ ဝါ ထလပဋ္ဋနံ ဝါ နိဿိတော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၀၈။ သမုဒ္ဒသာမုဒ္ဒိကနဒီနိဿိတံ ဥဒကပဋ္ဋနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။

ဥဒကပတန (န) [ဥဒက+ပတန] (၁) ရေကျခြင်း။ (တိ)(၂) ရေကျရာ ။ (၁) ဥဒကပတနတ္တ-ကြည့်။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကပတနဋ္ဌာန (န) [ဥဒကပတန+ဌာန] ရေကျရာ အရပ်။ ပရိဘောဂေ ပရိဘောဂေတိ ဥဒကပတနဋ္ဌာနတော အန္တော ပဝေသနေသု နိသီဒနသယနေသု စ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၇။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၉၄။)

ဥဒကပတနဋ္ဌာနပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ဥဒကပတနဋ္ဌာန+ပရိစ္ဆိန္န] ရေကျရာအရပ်ဖြင့်ပိုင်းခြားအပ်သော။ ဆဒနတော ဥဒကပတနဋ္ဌာနပရိစ္ဆိန္နေ ဩကာသေ ဥက္ခိတ္တကော ဝသိတုံ န လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈၇။

ဥဒကပတနဋ္ဌာနဗ္ဘန္တရ (န) [ဥဒကပတနဋ္ဌာန+အဗ္ဘန္တရ] ရေကျရာအရပ်၏ အတွင်း။ နိဗ္ဗကောသဿ ဟိ ဥဒကပတနဋ္ဌာနဗ္ဘန္တရံ ဃရံ နာမ။ ကင်္ခါ။ ၁၁၅။

ဥဒကပတနတ္တ (ပု) [ဥဒကပတန+အတ္တ] ရေကျခြင်း အကျိုး။ ပရိမဏ္ဍလံ ဝါတိအာဒိ မဇ္ဈေ ဥဒကပတနတ္တာယ အာကာသင်္ဂဏဝန္တံ သေနာသနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၆။

ဥဒကပတ္တ (ပု၊န) [ဥဒက+ပတ္တ] ရေခွက်။ ဩဒပတ္တကိနီ နာမ ဥဒကပတ္တံ အာမသိတွာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ န ဘိက္ခဝေ အာဒါသေ ဝါ ဥဒကပတ္တေ ဝါ မုခနိမိတ္တံ ဩလောကေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၇။

ဥဒကပတ္တသင်္ခါ (ထီ) [ဥဒကပတ္တ+သင်္ခါ] ရေခွက် ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ကဋ္ဌယာဒီနိပိ စ ဥဒကပတ္တသင်္ခမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၇။

ဥဒကပပ္ပဋက (ပု) [ဥဒက+ပပ္ပဋက] (က) ရေလွှာ၊(ဝိ၊သင်္ဂဟ၊သျ၊၁။၂၃၆-၌ မြေဆီ ဟုမှာထားသည်။ မြေကြီးအတွင်းသို့ ရေဝင်သွားသောအခါ ထိုရေ၏ အထက်ပိုင်းကို ဖုံးအုပ်လျက် သဲနု (သို့မဟုတ်) မြေညက်သည် အလွှာဖြစ်ပြီး ပေါ်လောပေါ်နေ၏။ ရေခြောက်သွားသော်လည်း ထိုအလွှာသည် လေတိုက်ခတ်သောအခါ လှုပ်ရှားနေ၏။ ၎င်း အလွှာသည် ဥဒကပပ္ပဋက-မည်၏။) (ခ)ရေညှိ။ (က) ဥဒကေန ဂတဋ္ဌာနေ ဥဒကပပ္ပဋကော နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။ ဥဒကပပ္ပဋကောတိ ဥဒကေ အန္တောဘူမိယံ ပဝိဋ္ဌေ တဿ ဥပရိဘာဂံ ဆာဒေတွာ တနုကပံသု ဝါ မတ္တိကာ ဝါ ပဋလံ ဟုတွာ ပတမာနာ တိဋ္ဌတိ၊ ပလဝမာနာ ဥဋ္ဌာတိ၊ တသ္မိံ ဥဒကေ သုက္ခေပိ တံ ပဋလံ ဝါတေန

စလမာနာ တိဋ္ဌတိ၊ တံ ဥဒကပပ္ပဋကော နာမ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၁၆၄။ ဥဒကပပ္ပဋကော နာမ ဥပရိ ထဒ္ဓေါ ဖရုသ-ဝဏ္ဏော၊ ဟေဋ္ဌာ မုဒုနီလဝဏ္ဏော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ရ၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။) (၁) သေဝါလပဏကပရိယောနဒ္ဓါတိ သေဝါလေန စ ဥဒကပပ္ပဋကေန စ ပဋိစ္ဆန္နာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ ဥဒကပပ္ပဋကေနာတိ နီလမဏ္ဍူကပိဋ္ဌိဝဏ္ဏေန ဥဒကပိဋ္ဌိ ဆာဒေတွာ နိဗ္ဗတ္တေန ဥဒကပိဋ္ဌိကေန ။အံ၊ဋီ၊၃။၅၁။

ဥဒကပဗ္ဗတ (ပု) [ဥဒက+ပဗ္ဗတ] ဥဒကမည်သော တောင်။ ဝေဠုဝနံ ပန ပရိက္ခိပိတွာ ----တတော ဥဒကပဗ္ဗတော နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉။

ဥဒကပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဥဒက+ပရိက္ခိတ္တ] ရေဖြင့် ခြံရံ အပ်သော၊ ရေဝိုင်းနေသော။ သေသံ ဥဒကံဝိယ ဥဒကပရိက္ခိတ္တော ဩကာသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။

ဥဒကပရိခါ (ထီ) [ဥဒက+ပရိခါ] ရေကျုံး။ ပရိခဥ္စာပိ ကဒ္ဒမပရိခံ ဥဒကပရိခံ သုက္ခပရိခဥ္စ အပိ ကာရယေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

ဥဒကပရိဘောဂ (ပု) [ဥဒက+ပရိဘောဂ] ရေကို သုံးဆောင်ခြင်း၊ ရေကိုသုံးဆောင်ရာအခါ၊ (ပါ၊ဇက္ကိ၊သစ်)။ ဝနဏ္ဍာယပ္ပဝေသန-ဥဒကပရိဘောဂေသု ဝိယ သုခံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဥဒကပရိယန္တ (ပု) [ဥဒက+ပရိယန္တ] (၁) ရေ၏ အဆုံး၊ရေစပ်။ (တိ)(၂) ရေလျှင် အဆုံးအပိုင်း အခြားရှိသော။ (၁) မဟာပထဝီ ယာဝ ဥဒကပရိယန္တာ အကမ္ပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၂။) (တိ) (၂) အယံ မဟာပထဝီ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ အနေကပ္ပကာရံ ကမ္ပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဥဒကပရိယန္တန္တိ ပထဝီ-သန္ဓာရကဥဒကပရိယောသာနံ ကတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၇။

ဥဒကပရိယန္တိက (တိ) [ဥဒကပရိယန္တ+ဣက] ရေ-သပိတ်ဆေးရေ-ကို ယူခြင်း ဟူသော အဆုံးအပိုင်း အခြားရှိသော၊ သပိတ်ဆေးရေကို ယူသည့်အခါကျမှ ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စ အပြီးသတ် ရပ်တန့် ရခြင်းရှိသော။ သော ဟိ ဥဒက-ပရိယန္တိကော ဝါ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၆။

ဥဒကပရိယာဒါန (နု) [ဥဒက+ပရိယာဒါန] ကုန်ခမ်းသော ရေရှိသော။ ယထာ မစ္ဆာ အပ္ပေါဒကေ ပရိတ္တောဒကေ ဥဒကပရိယာ-ဒါနေ---- ခဇ္ဇမာနာ ဖန္ဒန္တိ။ မဟာနိ။၃၇၊ ၃၂၀။ ဥဒကပရိယာဒါနေတိ ခီဏောဒကေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။

ဥဒကပရိယာယ (ပု) [ဥဒက+ပရိယာယ] အရည်ဟော ဥဒကသဒ္ဒါ၏-ပရိယာယ်-စကားလှယ်။ ရသ-သဒ္ဒေါ ဥဒကပရိယာယော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၆။

ဥဒကပရိယောသာန (တိ) [ဥဒက+ပရိယော သာန] ရေအဆုံးရှိသော။ ဥဒကပရိယန္တ (တိ)(၂)-ကြည့်။

ဥဒကပဝေသက (တိ) [ဥဒက+ပဝေသက] ရေသို့-ဝင်-သက်ဆင်း-သော။ ဥဒကော-ရောဟက (တိ)(၂)၊ ကြည့်။

ဥဒကပဝေသန (နု) [ဥဒက+ပဝေသန] ရေဝင်ခြင်း။ ဥဒကပဝေသနဿာဘာဝေန အနဝဿုတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂။

ဥဒကပသတ (ပု) [ဥဒက+ပသတ] တစ်လက်ဖက်မျှသော ရေ၊ ရေတစ်လက်ဖက်။ ဥဒကပသတမ္ပိ စာဟံ လဘိတွာ ဒဒတ္တာ န ပိဝိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၇။

ဥဒကပါတ (ပု) [ဥဒက+ပါတ] (၁)ရေကျခြင်း။ (တိ) (၂) ရေကျရာ ။ (၁) သဟ ဥဒကပါတေန ပထဝီ ကမ္ပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၅၈။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥဒကပါတဋ္ဌာန (န) [ဥဒကပါတ+ဌာန] ရေကျ ရာ အရပ်။ နိဗ္ဗကောသဿ ဥဒကပါတဋ္ဌာနေ ဌိတဿ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ သုပ္ပပါတော ဝါ မုသလပါတော ဝါ ဃရူပစာရော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

ဥဒကပါတဋ္ဌာနဗ္ဘန္တရ (န) [ဥဒကပါတဋ္ဌာန+ အဗ္ဘန္တရ] ရေကျရာ အရပ်အတွင်း။ နိဗ္ဗကောသဿ ဥဒကပါတဋ္ဌာနဗ္ဘန္တရံ ဃရံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

ဥဒကပါတန (န) [ဥဒက+ပါတန] ရေကိုကျစေခြင်း။ ရေကျခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကပါတနဘယ (န) [ဥဒကပါတန+ဘယ] ရေကို ကျစေခြင်း-ရေကျခြင်း-မှ ကြောက်ခြင်း။ တုမှာကံ သရီရေ ဥဒကပါတနဘယေန န ဩတရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။

ဥဒကပါတိ (ထီ) [ဥဒက+ပါတိ] ရေခွက်။ ကော ဥဒကပါတိ တိဋ္ဌတု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။)

ဥဒကပိစ္ဆိလ(ပိစ္ဆိလ္လ) (ပု) [ဥဒက+ပိစ္ဆိလ (ပိစ္ဆိလ္လ)] ရေညှိ၊ မှော်။ ပဏကေနာတိ ဥဒကပိစ္ဆိလေ (ပိစ္ဆိလ္လေ)န။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၉။

ဥဒကပိဋ္ဌ (န) [ဥဒက+ပိဋ္ဌ] ရေပြင်။ ဥဒကပိဋ္ဌေ ရဇ္ဇုကေသု တိဏာနိ သန္ထရိတွာ ဌပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ ဥဒကပိဋ္ဌေ အလာဗုကဋာဟံ ဝိယ အပ္ပကေနေဝ ဥပ္လဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ပုရိသော ဥဒကပိဋ္ဌေ နိပန္နံ သုံသုမာရံ ဒိသွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ဥဒကပိဋ္ဌေ နိပန္နန္တိ ဥဒကံ ပရိပ္လဝ-ဝသေန နိပန္နံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ဥဒကပိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥဒက+ပိဋ္ဌိ] ရေပြင်။ ဥဒကပိဋ္ဌိံ ဆာဒေတွာ နိဗ္ဗတ္တပဏကေန ပရိယောနဒ္ဓေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆၊၃၂၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။)

ဥဒကပိဋ္ဌိက (တိ) [ဥဒကပိဋ္ဌိ+ဣက] ရေပြင်၌ဖြစ်သော၊ (ရေမှော်၊ရေညှိ)။ ဥဒကပပ္ပဋက-ကြည့်။

ဥဒကပိပါသာ (ထီ) [ဥဒက+ပိပါသာ] ရေငတ်-ရေမွတ်သိပ်- ခြင်း။ သော တံ ပေါက္ခရဏိံ အာဂမ္မ ဝိနေယျ ဥဒကပိပါသံ။ မ၊၁။၃၅၂။ (-စူဠနိ။၂၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။)

ဥဒကပိပါသာဝိနယန (န) [ဥဒကပိပါသာ+ဝိနယန] ရေငတ်ခြင်းကိုပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဥဒကံ အနောရောဟန္တဿ ဥဒကံ နိဿာယ ဥဒကပိပါသာဝိနယနံ ----နတ္ထိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။

ဥဒကပုဉ္ဆန (န) [ဥဒက + ပုဉ္ဆန] ရေသုတ် အဝတ်၊ ရေသုတ်ပုဝါ။ ဥပါဟနာ ပါဒုကာယော၊ အထော ဥဒကပုဉ္ဆနေ ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၇။)

ဥဒကပုဉ္ဆနစောဠ (ပု) [ဥဒကပုဉ္ဆန+စောဠ] ရေသုတ် -ပုဆိုး-အဝတ်။ ဥဒကပုဉ္ဆနစောဠေ၊ ဒတွာ ဗုဒ္ဓေ ဂဏုတ္တမေ။ အပ၊၁။၃၆၄။

ဥဒကပုဉ္ဆနီ (ထီ) [ဥဒက + ပုဉ္ဆနီ] ရေသုတ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကပုဉ္ဆနိံ စောဠကေနပိ ပစ္စုဒ္ဓရိတုံ။ ဝိ၊၄။၂၆၀။ (-ဝိ၊၂။၂၁၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁၈၄။ ကင်္ခါ။၂၆၄။)

ဥဒကပုဏ္ဏ (တိ) [ဥဒက+ပုဏ္ဏ] ရေဖြင့်ပြည့်သော။ ပူရော ဝိဝရောတိ ဥဒက-

ပုဏ္ဏော အပါရုတမုခေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀၈။)

ဥဒကပုပ္ဖု(ပုဗ္ဗု၊ဗုဗ္ဗု)ဠ (ပုံ၊န) [ဥဒက+ပုပ္ဖု(ပုဗ္ဗု၊ဗုဗ္ဗု)ဠ] ရေပွက်၊ ရေပူဖေါင်း၊ ရေစီဖေါင်း။ ဥဒကပုပ္ဖုဠာဒယော ဝိယ ဓုရဘာဝဝိရဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၈။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၅။) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ သရဒသမယေ ထုလ္လဖုသိတကေ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကေ ဥဒကပုဗ္ဗုဠံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေဝ နိရုဇ္ဈတိ စ။ သံ၊၂။၁၁၅။ (–မဟာနိ။၃၂၁။ စူဠနိ။၁၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉၊၂၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။) သေယျထာပိ ဗြာဟ္မဏ ထုလ္လဖုသိတကေ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကဗုဗ္ဗုဠံ ခိပ္ပံယေဝ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ။ အံ၊၂။၅၀၂။ (–စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၁၈၈။) ပုပ္ဖုဠ ၊ပုဗ္ဗုဠ ၊ဗုဗ္ဗုဠ–လည်းကြည့်။

ဥဒကပုဗ္ဗု(ဗုဗ္ဗု)ဠက (ပုံ၊န) [ဥဒက+ပုဗ္ဗု(ဗုဗ္ဗု)ဠက] ရေပွက်၊ ရေပူဖေါင်း၊ ရေစီဖေါင်း။ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒါဒိဘာဝတော ဥဒကပုဗ္ဗုဠကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၉၃။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကပိဋ္ဌေ မဟန္တာနိ မဟန္တာနိ ဥဒကဗုဗ္ဗုဠကာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၁။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၄။)

ဥဒကပူဇက (တိ) [ဥဒက+ပူဇက] ရေဖြင့် ပူဇော်သော၊ သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥဒကပူဇကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၅၇၊၃၀၆။

ဥဒကပူဇကတ္ထေရ (ပု) [ဥဒကပူဇက+ထေရ] ရေဖြင့် ပူဇော်သောထေရ်။ သုဝတ္တာဝတ္တံ သမ္မုဒ္ဓန္တိအာဒိကံ အာယသ္မတော ဥဒက–ပူဇကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။

ဥဒကပူဇာ (ထီ) [ဥဒက+ပူဇာ] ရေဖြင့်ပူဇော်ခြင်း။ ဗောဓိရုက္ခေ သိဉ္စိတုံ ဥဒကပူဇံ ကာတုံ ရဇနံ ပစိတုံ လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၆၇။) ဥဒကပူဇန္တိ စေတိယင်္ဂဏေ သိဉ္စနာဒိပူဇံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၄။

ဥဒကပ္ပူရ (တိ) [ဥဒက+ပူရ] ရေဖြင့်ပြည့်သော။ တေန ဂတမဂ္ဂေ ဥဒကပူရာနိ စေဝ ဝိဝိဓဝဿဖလာဖလာနိ စ တာနိ တာနိ ဌာနာနိ ပညာယန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။)

ဥဒကပ္ပဋိဂ္ဂဟ (ပု) [ဥဒက+ပဋိဂ္ဂဟ] ရေကိုခံယူတတ် သောဝတ္ထု၊ ရေအခံ၊ လက်ဆေးခံ။ ဥဒကပ္ပဋိဂ္ဂဟေ ဥဒကံ အာသိဉ္စိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၈၁။

ဥဒကပ္ပဒေသ (ပု) [ဥဒက+ပဒေသ] ရေရှိရာအရပ်။ ဝိပန္နဋ္ဌာနာဝါ ပန ယံ ယံ ဥဒက–ပ္ပဒေသံ ဖရိတွာ ဌိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။

ဥဒကပ္ပသုတ္တ (နံ) [ဥဒကပ္ပ+သုတ္တ] (နည်းသော) ရေနှင့်တူစွာ ကြံစည်၍ ဟောသောသုတ်။ ဥဒကပ္ပသုတ္တံ၊ ဣဒံ မရဏံ။ ပေဋကော။ ၁၇၂။

ဥဒကပ္ပဝါဟ (ပု) [ဥဒက+ပဝါဟ] ရေအလျဉ်။ သောတန္တိ ဥဒကပ္ပဝါဟော ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၅။ နဒီသောတောဝ နဒိယံ ဥဒက–ပ္ပဝါဟော ဝိယ ဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၉။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၆၃။

ဥဒကပ္ပဝေသန (တိ) [ဥဒက+ပဝေသန။(ထီ–ဠ် ဥဒကပ္ပဝေသနီ)] ရေဝင်–ရေယို–သော။ ဒကမေသိန္တိ ဥဒကဒါယိံ ဥဒကပ္ပဝေသနိံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၇။

ဥဒကပ္ပဝေသနီ (ထီ) [ဥဒကပ္ပဝေသန+ဤ] ရေဝင်–ရေယို–သော။အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကပ္ပသာဒက(တိ) [ဥဒက+ပသာဒက] ရေကို

ကြည်လင်စေတတ်သော။ ရဒော စ ဉဒကပ္ပသာဒကော မဏိ ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

ဉဒကပ္ပသာဒကမဏိ (ပု) [ဉဒကပ္ပသာဒက+မဏိ] ရေကို ကြည်လင်စေတတ်သော ပတ္တမြား။ ပသာဒနရသာ ဉဒကပ္ပသာဒကမဏိ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။

ဉဒကပ္ပဟာရ (ပု) [ဉဒက+ပဟာရ] ရေဖြင့်-ပုတ်ခတ်-ပက်ဖျန်း-ငြိမ်းသတ်-ခြင်း။ ဉဒကပ္ပဟာရေန ဇာလံ အပ္ပဝတ္တံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။)

ဉဒကဖါသုက (တိ)[ဉဒက+ဖါသုက] ရေဖြင့် ချမ်းသာခြင်း ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဉဒကဖါသုကဋ္ဌာန (န) [ဉဒကဖါသုက+ဌာန] ရေဖြင့် ချမ်းသာရာ-ရေရရှိလွယ်ရာ-အရပ်။ ဗောဓိသတ္တော ပန နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဉဒကဖါသုကဋ္ဌာနေ မိဿကောဒနံ ဘုဉ္ဇိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။)

ဉဒကဖုသိတ (န) [ဉဒက+ဖုသိတ] ရေပေါက်၊ ရေစက်။ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ ဉဒကဖုသိတာနိ ဉဒ္ဒရေယျ။ သံ၊၁။၃၅၃။ ဉဒကဖုသိတာနိ့တိ ဉဒကဗိန္ဒူနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ (-ဝိ၊၂။၁၅၇။ မ၊၃။၃၄၉။ သံ၊၂။၃၉၅။ သံ၊၃။၄၀၁။)

ဉဒကဖုသိတဂဏနာ (ထီ) [ဉဒကဖုသိတ +ဂဏနာ] ရေပေါက်အရေအတွက်။ တဉ္စ ဒုက္ကရံ ဉဒကဖုသိတဂဏနာယ အကတွာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၅။

ဉဒကဖုသိတသမ္ဘိဿ (တိ) [ဉဒကဖုသိတ + သမ္ဘိဿ] ရေပေါက်နှင့်ရောနှောသော။ သတ္တာဟဝဒ္ဒလိကာ ဉဒကဖုသိတသမ္ဘိဿေန သီတဝါတေန------အပဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ (-ဝိမတိ၊၂။၈၆။)

ဉဒကဗဟုဘာဝ (ပု) [ဉဒက+ဗဟုဘာဝ] ရေများသည်၏အဖြစ်၊ ရေများခြင်း။ တဿာ သာဝိထိ ဉဒကဗဟုဘာဝေန နာဂါနုရူပတာယ နာဂဝိထိတိ သမညာ ဂတာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၄။

ဉဒကဗိန္ဒု (ပု၊န) [ဉဒက+ဗိန္ဒု] ရေပေါက်။ ယာဝ ဉဒကဗိန္ဒုမ္ပိ မေ ဒယာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ မ၊၁။၁၁၂။ ယာဝ ဉဒကဗိန္ဒုမ္ပိတိ ယာဝ ဉဒကထေဝကေပိ မမ ဒယာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။)

ဉဒကဗီဇက (တိ) [ဉဒက+ဗီဇ+က] ရေမျိုးစေ့-ရေဇာတ်-ရှိသော။ ဣမေ ခေါ ပန ဉဒကဗီဇကာ သုခုမာလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄။

ဉဒကဗုဗ္ဗုဠ (ပု၊န) [ဉဒက+ဗုဗ္ဗုဠ] ရေပွက်၊ ရေပူဖေါင်း၊ရေစီဖေါင်း။ ဉဒကပုပ္ဖုဠ-ကြည့်။

ဉဒကဗုဗ္ဗုဠက (န) [ဉဒကဗုဗ္ဗုဠ+က] ရေပွက်၊ ရေပူဖေါင်း၊ရေစီဖေါင်း။ ဉဒကပုပ္ဖုဠက-ကြည့်။

ဉဒကဗ္ဘာဟတ (တိ) [ဉဒက+အဗ္ဘာဟတ] ရေသည်-ရှေး ရှုဆောင်-တိုက်ခတ်-အပ်သော။ ဉဒကဗ္ဘာဟတာနိဿ စီဝရာနိ အလ္လာနိ ဇာတာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။ ဉဒကဗ္ဘာဟတာနီတိ ဉဒကေန အဘိအာဟတာနိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၉၅။

ဉဒကဘယ (န) [ဉဒက+ဘယ] ရေဘေး။ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဘယာနိ ----- အဂ္ဂိဘယံ ဉဒကဘယံ ရာဇဘယံ။ အံ၊၁။၄၃၆။ (-အဘိ၊ဝိ။၃၉၀။ မဟာနိ။၂၈၉။)

ဉဒကာဘိရတ (တိ) [ဉဒက+အဘိရတ] ရေဖြင့် ပြည့်သော။ အနာမသိတွာ ဉဒကာဘိရတာနိ နိန္နဋ္ဌာနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။)

ဥဒကဘာဇန (နပ) [ဥဒက+ဘာဇန] ရေခွက်၊ ရေဖူး။ ဥဒကဘာဇနံ န သံဝိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၄။၂၆ဝ။ အာသနသာလာယ ဥဒကဘာဇနံ ရိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄၊၂။၁၅ဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆။

ဥဒကဘာရ (ပု) [ဥဒက+ဘာရ] ရေတည်းဟူသောဝန်။ အထ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ ဥဒကဘာရံ အာဒါယ။ မ၊၃။၁၃၈။

ဥဒကဘာဝါဝိဋ္ဌာန(နပ) [ဥဒက+ဘာဝ+အဝိဋ္ဌာန] ရေ-အဖြစ်-ဖြစ်အောင်-အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း။ တတြာတိ တသ္မိံ ပထဝိယာ ဥဒကဘာဝါ- ဓိဋ္ဌာနေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆။

ဥဒကဘိန္န (တိ) [ဥဒက+ဘိန္န] ရေသည်-ခွဲ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ ကန္ဒရံ(ကန္ဒရော)နာမ "က"န္တိ လဒ္ဓနာမေန ဥဒကေန ဒါရိတော ဥဒကဘိန္နော ပဗ္ဗတပဒေသော။ သံ၊၄၊၂။၅၁။ အံ၊၄၊၂။၂၂၃။

ဥဒကဘိန္နဋ္ဌာန (နပ) [ဥဒကဘိန္န+ဌာန] ရေသည်-ခွဲ-ဖျက်ဆီး-အပ်သောအရပ်။ ဥဒက- ဘိန္နဋ္ဌာနေ သကဋစက္ကံ လဂ္ဂိ။ အံ၊၄၊၂။၁၇၇။ (-ဇာ၊၄၊၁။၁၄။)

ဥဒကဘိန္နောကာသ (ပု) [ဥဒကဘိန္န+ ဩကာသ] ရေသည်-ခွဲ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော နေရာအရပ်။ ဥဒကဘိန္နောကာသံ သလ္လ- က္ခေတွာ။ ဇာ၊၄၊၁။၁၅။

ဥဒကဘီရုက (တိ) [ဥဒက+ဘီရုက] ရေ ကြောက်သော၊သူ။ ဥဒကဘီရုကော ပုရိသော ဩတိဏ္ဏဋ္ဌာနေယေဝ နိမုဇ္ဇိတွာ။ အဘိ၊၄၊ ၃။၁ဝ၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။ (-ဇာ၊၄၊၇။၅။)

ဥဒကဘီရုကဇာတိက (တိ) [ဥဒကဘီရုက +ဇာတိ+က] ရေကို ကြောက်သောသဘော ရှိသော၊သူ။ တေ ပန ဒွေပိ ဥဒကဘီရုက- ဇာတိကာဝ။ ဇာ၊၄၊၆။၁၇၂။

ဥဒကဘေရီ (ထီ) [ဥဒက+ဘေရီ] ရေထည့် ထားအပ်သောစည်၊ ရေစည်။ ဥဒကဘေရီတိ ဥဒကေန ပက္ခိတ္တာ ဘေရီ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၆၄။

ဥဒကဘေရီဝါဒိတ (နပ) [ဥဒကဘေရီ+ဝါဒိတ] ရေစည်တီးခြင်း၊ ရေစည်တီးသံ၊ ရေ၌အိုးကို မှောက်၍ တီးခြင်း(ရွှေဥမင်နိသျ)။ ယံကိဉ္စိ ဝါဒိတန္တိ-----အန္တမသော ဥဒကဘေရီ- ဝါဒိတမ္ပိ။ ဝိ၊၄၊၃။၂ဝ၁။ (-ကင်္ခါ။၃၁၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၄၇၁။)

ဥဒကမဂ္ဂ (ပု) [ဥဒက+မဂ္ဂ] ရေဝင်လမ်း။ ပဌမံ ဒေဝေ ဝဿေ ပဌဟိ ဥဒကမဂ္ဂေဟိ ဥဒကံ ပဝိသိတွာ။ သံ၊၄၊၂။၇၃။ အံ၊၄၊၂။၃၆၈။

ဥဒကမဏိက (ပု) [ဥဒက+မဏိက] (၁) ကြီးသော ဝမ်းရှိသောရေအိုး၊ ရေလှောင် အိုးကြီး၊ အိုးစရည်း။ (၂) ရေပေါက်။ (၁) ဥဒကမဏိကံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ (ဥပဋ္ဌပေတွာ)။ မ၊၂။၁၆။ သံ၊၂။၃၈၉။ ဥဒါန။၁၈၄။ ဥဒကမဏိကန္တိ မဟာကုစ္ဆိကံ ဥဒကစာဋိ။ မ၊၄၊၃၊၁၃။ သံ၊၄၊၃။၈၈။ ဥဒါန၊၄။၃၆၉။ (၂) ယင့် ဦရုမ္ဟိ ဌပေတွာ ဥဒကမဏိကာနံ ပစ္ဆေဒံ အာဂမယမာနော အဋ္ဌာသိ။ သံ၊၄၊၂။၂၅၃။ ဥဒကမဏိကာနန္တိ ဥဒကထေဝါနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၂၄။

ဥဒကမလ္လက (ပု) [ဥဒက+မလ္လက] ရေ၌ဖြစ်သော ဖါး၊ ရေဖါး။ မလ္လကန္တိ ထလမလ္လကံ၊ သော ဟိ ဥဒ္ဓုမာယိကာတိ ဝုစ္စတိ၊ န ဥဒကမလ္လကော။ မ၊ဋီ၊၂။၁ဝ၃။

ဥဒကမတ္တလာဘီ (တိ) [ဥဒကမတ္တ+လာဘီ] ရေမျှကို ရသော၊သူ။ ဥဒကမတ္တလာဘီ ဝိဂဟ အညောပိ ဥဒ္ဒေသဘတ္တံ အလဘိတွာ။

ဝဇီရ။ ၅၂၉။

ဥဒကမတ္တသိတ္တ (တိ) [ဥဒကမတ္တ+သိတ္တ] ရေမျှဖြင့် -သွန်းလောင်းအပ်-ပြွတ်ဖြောအပ်-သော။ ဥဒကမတ္တသိတ္တံ အလောဏကပဏ္ဏဥ္စ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၇။)

ဥဒကမတ္တက (ပု၊န) [ဥဒက+မတ္တက] ရေ၏ အထက်၊ ရေပေါ်။ ဥဒကမတ္တကေ သာခါယ ကေဖလမ္ပိ အနဝသေသေတွာ ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။

ဥဒကမလ (န) [ဥဒက+မလ] ရေ၏ အညစ်အကြေး၊ရေညှိ။ ပဏကန္တိ ဥဒကမလံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၈။ (-မူလဋီ၊၁။၈၉။) ဥဒကဇလ္လ-လည်းကြည့်။

ဥဒကမလ္လက (ပု၊န) [ဥဒက+မလ္လက] ရေခွက်။ ပုရိသော လောဏကပလ္လံ ပရိတ္တေ ဥဒကမလ္လကေ ပက္ခိပေယျ။ အံ၊၁။၂၅၁။ ဥဒကမလ္လကေတိ ဥဒကသရာဝေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။

ဥဒကမာတိကာ (ထီ) [ဥဒက+မာတိကာ] ရေလာသော မြောင်း၊ ရေသွင်းမြောင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကမာတိကံ ဥဒကနိဒ္ဓမနန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၆၀။ ဥဒကမာတိကန္တိ ဥဒကဿ အာဂမနမာတိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၁၄၁။)

ဥဒကမာဠက (ပု) [ဥဒက+မာဠက] ရေအိုးစင်။ ဇန္တာဃရံ အဂ္ဂိသာလံ ၊အ...သာ ဥဒကမာဠကံ။ အပ၊၁။၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။)

ဥဒကမိဿ (တိ) [ဥဒက+မိဿ] ရေနှင့် ရောသော။ ယဒိ ဥဒကမိဿံ ဥဒကဂတိကံ ဟောတိ။ ဝဇီရ။ ၄၈၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၉။)

ဥဒကမိဿက (တိ) [ဥဒက+မိဿက] ရေနှင့် ရောသော။ ဥဒကတေလက-ကြည့်။

ဥဒကမုတ္တ (တိ) [ဥဒက+မုတ္တ] ရေမှလွတ်ရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကမုတ္တဋ္ဌာန (န) [ဥဒကမုတ္တ+ဋ္ဌာန] ရေမှလွတ်ရာ အရပ်။ ဂုဟာတိ ပံသုဂုဟာ၊ သာ ဥန္နမေ ဥဒကမုတ္တဋ္ဌာနေ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။)

ဥဒကယန္တ (န) [ဥဒက+ယန္တ] ရေအလျဉ်ကို ယို ထွက်စေသော ယန္တရားစက်၊ ရေစက်၊ ရေထုတ်စက်၊ရေငင်စက်။ တေသု တေသု ပဒေသေသု ဥဒကယန္တာနိ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉၊၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၁။ ဥဒကယန္တာနီတိ ဥဒကဓာရာဝိဿန္ဒ(ဝိဿန္ဒနက)ယန္တာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။ ဥဒကယန္တာနီတိ ဥဒကဝါဟကယန္တာနိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၅။

ဥဒကရက္ခသ (ပု) [ဥဒက+ရက္ခသ] ရေကို စောင့်သော-ရက္ခိုသ်-ဘီလူး၊ ရေစောင့်ဘီလူး။ ဝိရူပေါ ဗီဘစ္ဆော ဥဒကရက္ခသော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၄။ (-မ၊ဋီ၊၃။၈၁။)

ဥဒကရဟဒ (ပု) [ဥဒက+ရဟဒ] (၁) သမုဒ္ဒာ။ (၂) ရေအိုင်၊ ရေကန်။ (၁)(၂) ဥဒကရဟဒေါ စ နာမ ကတ္ထစိ သမုဒ္ဒေါပိ ဝုစ္စတိ --- ကတ္ထစိ ဇလာသယောပိ ---၊ သော ဟိ ဥဒကဝသေန ရဟော စက္ခုရဟာဒိကံ ဒဒါတီတိ ဥဒကရဟဒေါ၊ ဩကာရဿ အကာရံ ကတွာ။ သဒ္ဒဝိဒူ ပန ဥဒကံ ဟရ- တီတိ ဥဒကရဟဒေါ နိရုတ္တိနယေနာတိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၆၃။ (၁) ရဟဒေါတိ ဥဒကရဟဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ ဥဒကရဟဒေါဘိ ဇလမိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ (၂) သေယျထာပိ မဟာရာဇ ဥဒကရဟဒေါ ဂမ္ဘီရော ဥဗ္ဘိဒေါဒကော။ ဒီ၊၁။၇၀။ (-မ၊၁။၃၄၅။ မ၊

၂။ ၂၀၈။ မ၊၃။၁၃၅။) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကရဟဒေါ အာဝိလော လုဠိတော ကလလီဘူတော။ အံ၊၁။၈။ ဥဒကရဟဒေါတိ ဥဒကဒဟော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဥဒကပုဏ္ဏော ရဟဒေါ ဥဒကရဟဒေါ။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၈။

ဥဒကရဟဒသုတ္တ (န) [ဥဒကရဟဒ+သုတ္တ] ရေအိုင် လေးမျိုးနှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လေးမျိုးကို ဟောကြား ရာဖြစ်သောသုတ်၊ ဥဒကရဟဒ-သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရ- နိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊၁။၄၁၉-၄၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။

ဥဒကရဟဒူပမ (တိ) [ဥဒကရဟဒ+ဥပမာ] ရေအိုင် ဥပမာရှိသော၊ ရေအိုင်နှင့်တူသော။ စတ္တာရော ဥဒကရဟဒူပမာ ပုဂ္ဂလာ။ အံ၊ ၁။၄၁၉။ အဘိ၊ပု။၁၀၈၊၁၅၃။

ဥဒကရာဇိ (ထီ) [ဥဒက+ရာဇိ] ရေ၏ အရေးအကြောင်း။ တီရေ အက္ကန္တဥဒကလေခါ နာမ ကာလုဿိယံ ဂတာ တီရသမိပေ ဥဒကရာဇိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၅။

ဥဒကရာသိ (ပု) [ဥဒက+ရာသိ] ရေအစု။ မဟာ ယေသော ဘိက္ခဝေ ဥဒကရာသိ မဟာ ဥဒကက္ခန္ဓော။ သ၊၂။၃၆၅။ နေတ္တိ။၁၃၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃၁၀။)

ဥဒကရုဟ (တိ) [ဥဒက+ရုဟ] ရေ၌-ဖြစ်သော-ပေါက်သော။ ဥဒကရုဟာ စ ယေ'တ္ထိ ပုပ္ဖဇာတာ။ ဝိမာန။၅၁။ ဥဒကရုဟာတိ ယထာဝုတ္တေ ပဒုမာဒိကေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

ဥဒကလသိကာ (ထီ) [ဥဒက+လသိကာ] ရေ အညစ်အကြေး၊ ရေအစေး၊ ရေညှိ။ ဥဒက-ဇလ္လိက- ကြည့်။

ဥဒကလေခါ(ထီ) [ဥဒက+လေခါ] ရေ၌ရေးခြစ် အပ်သော အရေးအကြောင်း။ အယံ ဝေရုပေါ ပုဂ္ဂလော ဥဒကလေခါ ဝိယ ခိပ္ပံ သံသန္ဒနတော ဥဒကလေခူပမောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။

ဥဒကလေခူပမ (တိ) [ဥဒကလေခါ+ဥပမာ] ရေ၌ ရေးခြစ်အပ်သော အရေးအကြောင်း-လျှင်ဥပမာ ရှိသော-နှင့်တူသော။ တယောမေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ-----ဥဒကလေခူပမော ပုဂ္ဂလော။ အံ၊၁။၂၈၆။ အဘိ၊ပု။၁၀၆။ (-အဘိ၊ပု။၁၃၇။)

ဥဒကလေဏ (န) [ဥဒက+လေဏ] ရေလှိုဏ်ဂူ၊ ရေလှိုဏ်ခေါင်း။ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကလေဏံ မာပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ထေရဿ ဥဒက-လေဏံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နကာလောဝိယ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ ဥဒကလေဏန္တိ ဥဒကနိဿန္ဒနလေဏံ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။

ဥဒကလေသ (ပု) [ဥဒက+လေသ] ရေနှင့် တူသော အရာ၊ ရေအတု။ န ဧတ္ထ ဥဒကံ သန္ဒတိ ဥဒကလေသော နာမေသ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၀။ ဝါတလေသ(သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၄)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥဒကဝဍ္ဎိ (ထီ) [ဥဒက+ဝဍ္ဎိ] ရေလုံးရေခဲ၊ ရေအစု၊ရေအလျဉ်။ ဥဒကဿ ဓာရာတိ ဥဒကဝဍ္ဎိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁။ ဥဒကဝဍ္ဎိယောတိ ဥဒကက္ခန္ဓာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၉။)

ဥဒကဝဍ္ဎန (တိ) [ဥဒက+ဝဍ္ဎန] ရေ၏ တိုးပွားရာ-ရေကြီးရာ-ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကဝဍ္ဎနသမယ (ပု) [ဥဒကဝဍ္ဎန+သမယ] ရေ၏ တိုးပွားရာ-ရေကြီးရာ-အခါ။ ဥဒက-

ဝနုနသမယေ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄)တိ သဗ္ဗဒိဝသေသု ----ဥဒကဿ ဝနုနသမယေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။

ဥဒကဝတ္ထုပဋိစ္ဆာဒိ (ထီ) [ဥဒက+ဝတ္ထု+ပဋိစ္ဆာဒိ] ရေဟူသော အဖုံးအလွှမ်း ၊ အဝတ်ဟူသော အဖုံး အလွှမ်း။ သေ နယော ဥဒကဝတ္ထုပဋိစ္ဆာဒီသုပိ။ ဝဇိရ၊၅၂၄။

ဥဒကဝတ္ထု (နု) [ဥဒက+ဝတ္ထု]ရေနှင့်စပ်သော-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ၊ ရေကိုခိုးသော ရဟန်းအကြောင်း။ ဥဒကဝတ္ထုသ္မိံ ယဒါ ဥဒကံ ဒုလ္လဘံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဥဒကဝပ္ပ (တိ) [ဥဒက+ဝပ္ပ] ရေ၌ စိုက်ပျိုးအပ်သော။ ဥဒကဝပ္ပေ ဗီဇေဟိ အပ္ပ-တိဋ္ဌိတောကာသေ---ဥဒကေန အာသိတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

ဥဒကဝမန (တိ) [ဥဒက+ဝမန] ရေကို အန်ထုတ်သော။ နိကုဇ္ဇိတဘာဝေန ဥဒက-ဝမနော ဃဋော န တံ ပုန မုခေန ဂဏှာတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၁။

ဥဒကဝန္တ (တိ) [ဥဒက+ဝန္တု] ရေရှိ-ရေနှင့်ပြည့်စုံ-သော။ ဥဒကဝန္တံ ဖလမရိယပူဇိတံ။ ဇာ၊၂။၁၀၈။ ဥဒကဝန္တန္တိ တေသု တေသု ဌာနေသု ဥဒကသမ္ပန္နံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၃။

ဥဒကဝါတ (ပု) [ဥဒက+ဝါတ] ရေနှင့် ရောသော လေ။ ဥဒကဝါတဉ္စ ဒဒေယျ။ သံ၊ ၃။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၅။ ဥဒကဝါတံ ဒဒေယျာတိ ဥဒကမိဿံ ဝါတံ ဉပနေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၅၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။)

ဥဒကဝါရ (ပု) [ဥဒက+ဝါရ] (ပေးအပ်သော) ရေ၏- အလှည့်-အကြိမ်။ ရေ-ပေး-ခပ်-အလှည့်-အကြိမ်။ ယော ဥဒကဝါရေ သမ္ပတ္တေ န လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ ဥဒကဝါရံ ပဋိသေဓေန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၁၇။ ဥဒကဝါရန္တိ ကေဒါရေသု သဿာနံ ဒါတဗ္ဗဥဒကဝါရံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၄၀။ (-မဇ္ဈိဋ္ဌ၊၁။၃၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။)

ဥဒကဝါရက (ပု) [ဥဒက+ဝါရက] ရေခပ်-အိုး-ပုံး၊ရေငင်ပုံး။ တတြ နေဝဿ ရဇ္ဇု န ဥဒကဝါရကော။ သံ၊၁။၃၃၉။ ဥဒက-ဝါရကောတိ ဥဒကဉဿိဥ္စနဝါရကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။)

ဥဒကဝါရကာလ (ပု) [ဥဒကဝါရ+ကာလ] ရေအလှည့် အကြိမ်-ရောက်ရာ-ဖြစ်ရာ-အခါ။ ဥဒကဝါရကာလေ ဥဒကံ အလဘန္တာနံ မိလာတဘာဝေန အညထတ္တံ ဘဝေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။

ဥဒကဝါလိကာ (ထီ) [ဥဒက+ဝါလိကာ] ရေစိုသော သဲ။ ဥဒကအာဝါဋေ့ ပဝေသေတွာ ဥဒကဝါလိကာယ ပူရေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၃။ ဥဒကဝါလိကာယာတိ ဥဒက-တိန္တေန မရုနာ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၇၀။

ဥဒကဝါသစုဏ္ဏ (နု) [ဥဒက+ဝါသစုဏ္ဏ] ရေကို ထုံမွှေးစေကတ်သော အမှုန့်။ ဝါသတ္ထာယ နာနာပုပ္ဖါနိ စေဝ ဥဒကဝါသ-စုဏ္ဏာနိ စ ပက္ခိပိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၉။

ဥဒကဝါသီ (တိ) [ဥဒက+ဝါသီ] ရေ၌နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဒကာသယာတိ ဥဒကဝါသီနော မစ္ဆကစ္ဆပါဒယော။ သံ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။

ဥဒကဝါဟ (ပု) [ဥဒက+ဝါဟ] ရေအလျဉ်၊ ရေစီးကြောင်း။ ကော် နာဂဘဝနဂါမိ ဥဒကဝါဟံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၈။၅။

ဥဒကဝါဟက (ပု) [ဥဒက+ဝါဟက] (၁) ရေအလျဉ်။ (၂) ရေမြောင်း၊ ရေမြောင်းကြီး၊

မြောင်းမကြီး။ (၁) မဟာဥဒကဝါဟကော သဥ္စာယိ (သဥ္စာယတိ)။ ဝိ၃။၄၁။ အံ၊၁။၁၈၀။ ဥဒကဝါဟကောတိ ဥဒကောဃော၊ဥဒက-သောတောတိ ပေါရာဏာ။ ပဋိ၍။၄၁၄။ ဥဒကဝါဟကော တိ ဥဒကကောဃော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၇။ ဝိမတိ၊၂။၉၇။ ဥဒက-ဝါဟကောတိ နဒီပူရော။ အံ။၊၂။၁၆၅။ (၂) ကုန္ဒသဒိသံ ဥဒကဝါဟကံ ခဏန္တိ။ ဝိ။၊၁။၂၈၇။ ဥဒကဝါဟကန္တိ မဟာမာတိကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၀။ ဥဒက-ဝါဟက(ဝိ။၊၂။၂၅၉)-န္တိ ဥဒကမာတိကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၁။ မဟာမာတိကန္တိ မဟန္တံ ဥဒကဝါဟကံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၈၄။

ဥဒကဝါဟကယန္တ (န) [ဥဒကဝါဟက+ယန္တ] ရေကို ထုတ်ဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော ယန္တရားစက်။ ဥဒကယန္တ-ကြည့်။

ဥဒကဝါဟနရဇ္ဇု (ထီ) [ဥဒကဝါဟန+ရဇ္ဇု] ရေငင်ကြိုး။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒက-ဝါဟနရဇ္ဇုံ။ ဝိ၄။၂၅၉။

ဥဒကဝါဟိနီ (ထီ) [ဥဒက+ဝါဟိနီ] ရေမြောင်း၊မြောင်းလက်တက်။ ခုဒ္ဒိကာ ဥဒကဝါဟိနိယော သာခါ ဝိယာတိ သာခါ။ သံဋီ၊၂။၆၆-၇။အံဋီ၊၂။ ၁၉၄။

ဥဒကဝိနာသ (ပု) [ဥဒက+ဝိနာသ] ရေ၏ ပျက်စီးခြင်း။ ဥဒကဝိနာသော ဝိယ ဝုဒ္ဓိဝိနာသော စ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၇၈။

ဥဒကဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဥဒက+ဝိနိမုတ္တ] ရေမှ လွတ် ပြီးသော။ တံ အာကာသင္ဂံ ဝါ တီရင္ဂံ ဝါ ဥဒကဝိနိမုတ္တံ ဂဏှာတော အဝဟာရော နတ္ထိ။ ဝိ။၊၁။၂၈၈။

ဥဒကဝိပ္ပန္ဒန (န) [ဥဒက+ဝိပ္ပန္ဒန] ရေတုန် လှုပ်ခြင်း၊ရေပွက်ခြင်း။ ဥဒကဝိပ္ပန္ဒနေနေဝ ဟိ မစ္ဆော ခုဒ္ဒကော မဟန္တော ဝါတိ ပညာယတိ။ ဥဒါန်။။၃၀၂။

ဥဒကဝိပ္ပန္ဒိတ (တိ) [ဥဒက+ဝိပ္ပန္ဒိတ] ရေတုန် လှုပ်ခြင်း၊ ရေပွက်ခြင်း။ ဥဒကဝိပ္ပန္ဒိတေနေဝ ဟိ မစ္ဆော ခုဒ္ဒကော မဟန္တော ဝါတိ ဉာယတိ။ သံ။၊၁။၁၃၈။

ဥဒကဝုဋ္ဌိ (ထီ) [ဥဒက+ဝုဋ္ဌိ] ရေပေါက်၊ မိုးရေပေါက်။ ပဌမံယေဝ ဥဒကဝုဋ္ဌိ ပါတယိံသု။ မ။၃။၄၅။

ဥဒကဝုဋ္ဌိပါတန (န) [ဥဒကဝုဋ္ဌိ+ပါတန] ရေပေါက်-မိုးရေပေါက်-ကိုကျစေခြင်း။ ဥဒကဝုဋ္ဌိပါတနာဒိ တသ္မိံ ပါပကမ္မေ အသမင်္ဂီဘူတာနမ္ပိ သမနုညာတာယ အန္တော-ကရဏတ္ထံ ကတံ။ မဋီ၊၃။၃၁-၂။

ဥဒကဝုဋ္ဌိသမုပ္ပါဒန (န) [ဥဒကဝုဋ္ဌိ+သမုပ္ပါဒန] ရေပေါက်-မိုးရေပေါက်-ကိုဖြစ်စေခြင်း။ အာပေါကသိဏဝသေန ပထဝိယံ ဥမ္မုဇ္ဇနနိမုဇ္ဇနံ ဥဒကဝုဋ္ဌိသမုပ္ပါဒနံ---ဝေမာဒီနိ ဣဇ္ဈန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၀။

ဥဒကဝေဂ (ပု) [ဥဒက+ဝေဂ] ရေအဟုန်။ သီဃသောတာယ ဟာရဟာရိနိယာ နဒိယာ ဥဒကဝေဂေန ပဟတ္တော ဝုယှေယျ။ ဣတိဝုတ်။။၃၂၆။

ဥဒကသံယုတ္တ (တိ) [ဥဒက+သံယုတ္တ] ရေနှင့် ယှဉ်သော။ အာသဝေ ဟိ ဥဒကသံယုတ္တာ ပထဝီ ဥဒကေန အဘိဘူတာ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၉၂။

ဥဒကသကင (န) [ဥဒက+ဘာရ+သကဋ] ရေ ဟူသော ဝန်ရှိသော-ရေကို တင်ဆောင် လာသော-လှည်း၊ ရေလှည်း။ ဝိသမဘူမိ-ဘာဂပ္ပတ္တံ ပန ဥဒကသကင ဝိယ နိစ္စလော

ဟုတ္ဝာ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။ ဥဒကသကဋန္တိ ဥဒကသာရသကဋံ (ဥဒကဘာရသကဋံ?)။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၈၈။(–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။)

ဥဒကသင်္ဂဟ (တိ)[ဥဒက+သင်္ဂဟ] ရေသည် သိမ်း ယူအပ်သော၊ရေလွှမ်းသော။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကသင်္ဂဟေ ဥဒကစိက္ခလ္လေ ဩကပုဏ္ဏေဟိ ---တေနုပသင်္ကမိံသု။ ဝိ၊ ၃။၃၅၁။ ဥဒကသင်္ဂဟေတိ ဥဒကေန သင်္ဂဟိတေ ဃဋိတေ သံသဋ္ဌေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၈၇။

ဥဒကသကုဏိကာ (ထီ) [ဥဒက+သကုဏိကာ] ရေငှက်မငယ်။မဟာပထဝီ ဥဒကံ ကတ္ဝာ ဥဒက– သကုဏိကာ ဝိယ နိမုဇ္ဇိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၆။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၄။)

ဥဒကသဉ္စာရိက (တိ) [ဥဒက+သဉ္စာရိက] ရေ၌–ကျင်လည်–ကျက်စား–သွားလာ–သော။ နာဂသရီရံ ပါတုဘဝတိ ဥဒကသဉ္စာရိကံ မဏ္ဍူကဘက္ခံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ (–ဝိမတိ၊၂။၁၂၃။)

ဥဒကသညာ (ထီ) [ဥဒက+သညာ] ရေ ဟူသော အမှတ်သညာ။ တဏှာ ဟိ နိရုဒကကန္တာရေ မရီစိကာယ ဥဒကသညာ ဝိယ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၈။)

ဥဒကသဏ္ဌာနက (တိ) [ဥဒက+သဏ္ဌာနက] ရေ၏ ကောင်းစွာတည်ရာဖြစ်သော၊ ရေ ကောင်းစွာတည်နိုင်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကသဏ္ဌာနကပ္ပဒေသ (ပု) [ဥဒက သဏ္ဌာနက+ပဒေသ] ရေကောင်းစွာ တည်နိုင် သောအရပ်။ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ ဃဋေ ဥဒကသဏ္ဌာနကပ္ပဒေသေ အာသိဉ္စိတွာ တတ္ထ အာသိဉ္စိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ ဥဒက– သဏ္ဌာနကပ္ပဒေသေတိ ယတ္ထ ဘူမိဘာဂေ ဥဒကံ နိက္ခိတ္တံ သန္တိဋ္ဌတိ၊ န သဟသာ ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆတိ၊ တာဒိသေ ပဒေသေ။ သာရတ္ထ၊ဋီ၊၃။၈၃။ (–ဝိမတိ၊၂။၄၅။)

ဥဒကသဒ္ဒ (ပု) [ဥဒက+သဒ္ဒ] ရေသံ။ ဝါတသဒ္ဒေါ ဥဒကသဒ္ဒေါ မနုဿသဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ ဓ။၁၆၅။ အဘိ၊ဝိ။၇၂။ ဥဒကဿ သန္ဒမာနဿ ဝါ ပဋိဟတဿ ဝါ သဒ္ဒေါ ဥဒကသဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။)

ဥဒကသန္တာသ (ပု) [ဥဒက+သန္တာသ] ရေ ဖြင့် ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ခြင်း။ (အဘယ်အရပ်၌ ရေသည် နှစ်သက်ဖွယ် ရှိသနည်း၊ အဘယ် အရပ်၌ နှစ်သက်ဖွယ် မရှိသနည်းဟု မစိစစ်မူ၍ ဖွတ်လျှော်ရန် သင့်လျော်သော ရေတစ် မျိုးမျိုးဖြင့် ဖွတ်လျှော် ခြင်းသည် ဥဒက– သန္တာသ မည်၏။) ကတ္ထ ဥဒကံ မနာပံ ကတ္ထ အမနာပန္တိ အဝိစာရေတွာ ယေန ကေနစိ ဓောဝနုပဂေန ဥဒကေန ဓောဝနံ ဥဒကသန္တာသော နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဥဒကသန္ဓာရက (တိ) [ဥဒက+သန္ဓာရက] ရေကို ဆောင် တတ်သော။ တေ ဝါယန္တာ သင်္ဃ သဟဿာနိက နဝယောဇနသတသဟဿ ဗဟလံ ဥဒကသန္ဓာရကံ ဝါတံ ဥပစ္ဆိန္ဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၄။)

ဥဒကသန္ဓာရကဝါတ (ပု) [ဥဒကသန္ဓာရက +ဝါတ] ရေကို ဆောင်တတ်သော လေ။ တေ ဝါယန္တာ ဥဒကသန္ဓာရကဝါတံ ဥပစ္ဆိန္ဒန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ (–မ၊ဋီ၊၁။၇၉။)

ဥဒကသန္ဓာရကဝါယုခန္ဓ (ပု) [ဥဒကသန္ဓာရက+ ဝါယုခန္ဓ] ရေကို ဆောင်တတ်သော လေအစု။ အဓောတိ ဟေဋ္ဌာ ယာဝ ဥဒကသန္ဓာရက– ဝါယုခန္ဓာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။

ဥဒကသန္နိရုဒ္ဓ (တိ) [ဥဒက+သန္နိရုဒ္ဓ] ရေသည်ပိတ်ဆို့အပ်သော။ အနာသယ-ဂါမိတာယ ဥဒကသန္နိရုဒ္ဓေါပိ အမင်္ဂါ ဝုတ္တော။ မင်္ဂိ၊၂။ရ၁။

ဥဒကသပ္ပ (ပု) [ဥဒက+သပ္ပ] ရေမြွေ။ အန္တရာ ကိဋ္ဌိ ဥဒကသပ္ပံ ဝါ ဝါဠမစ္ဆံ ဝါ ဒိသွာ ဘီတော ပလာယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၂၈၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၃။၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။)

ဥဒကသပ္ပသီသ (နှ) [ဥဒကသပ္ပ+သီသ] ရေမြွေ၏ ဦးခေါင်း။ ဒေဋ္ဌုဘသီသန္တိ ဥဒကသပ္ပသီသံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။

ဥဒကသပ္ပသီသသဏ္ဌာန (နှ) [ဥဒကသပ္ပသီသ+သဏ္ဌာန] ရေမြွေဦးခေါင်းပုံသဏ္ဌာန်။ ဒေဋ္ဌုဘသီသန္တိ ဥဒကသပ္ပသီသသဏ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၀။

ဥဒကသဘာဂ (ပု) [ဥဒက+သဘာဂ] သဘောတူသော-လျော်ကပ်သော-ရေ။ ထေရာ အရညေ ဝသမာနာ ဝနသဘာဂံ ဥဒက-သဘာဂံ ဘိက္ခာစာရသဘာဂဉ္စ သလ္လက္ခေတွာ အရညေ ဝသန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၁။၁ရ၅။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။)

ဥဒကသမီပ (နှ) [ဥဒက+သမီပ] ရေအနီး။ ဥဒက သမီပံ ဂန္တွာ မုခံ ဓောဝတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။

ဥဒကသမ္ပန္န(တိ) [ဥဒက+သမ္ပန္န] ရေနှင့်ပြည့်စုံသော။ အညတရသ္မိံ ဥဒကသမ္ပန္နေ ရမဏီယေ ဘူမိဘာဂေ မဟာဝနသဏ္ဍော အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၄။ (-မင်္ဂိ၊၃။၃၄။)

ဥဒကသမ္ဘိန္န (တိ) [ဥဒက+သမ္ဘိန္န] ရေနှင့်-ရောစပ်- ရောမြွှမ်း-သော။ အဂ္ဂိလာနဿ ဥဒကသမ္ဘိန္နံ ပါနပရိဘောဂေန ပရိဘုဥ္ဇိတုံ။ ဝိ၊၃။၃၀၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၃၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၉။)

ဥဒကသမ္ဘိန္နဋ္ဌာန (နှ) [ဥဒကသမ္ဘိန္န+ဌာန] ရေနှင့်ရော မြွှမ်းရာအရပ်။ တဇ္ဇာတိကေ ဥဒကသမ္ဘိန္နဋ္ဌာနေ ဓုရဝါဟဂေါဏံ ဂဏှာတိ ဝဒန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၁၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀။

ဥဒကသမ္ဘေဒ (ပု) [ဥဒက+သမ္ဘေဒ] ရေနှင့် ရောစပ်ခြင်း။ တေသု စာယံ ဥဒကသမ္ဘေဒေါ ဂရုကံ လဟုကံ ကရောတိ။ ဝဇီရ၊၂၆၉။

ဥဒကသမ္ဘေဒဝိသေသ (ပု) [ဥဒကသမ္ဘေဒ+ဝိသေသ] ရေနှင့် ရောစပ်ခြင်း အထူး။ သုက္ခကသင်္ဂ ယာဝဇီဝိကန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ကသ္မာ ဥဒက သမ္ဘေဒဝိသေသတော။ ဝဇီရ၊ ၂၆၉။

ဥဒကသရာဝ (ပု) [ဥဒက+သရာဝ] ရေခွက်။ ဥဒကမလ္လက-ကြည့်။

ဥဒကသရာဝက (ပု) [ဥဒက+သရာဝက] ရေခွက်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကဋ္ဌာနံ ဥဒကသရာဝကန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၅ရ။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။)

ဥဒကသာဋက (ပု) [ဥဒက+သာဋက]ရေသနုပ်၊ ရေလဲအဝတ်။ ဥဒကသာဋကံ ဒတွာ ပဏ္ဏာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၆၅။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၁။၃၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၁၆၁။)

ဥဒကသာဋိကစီဝရ (ပု၊နှ) [ဥဒကသာဋိကာ+စီဝရ] ရေသနုပ်သင်္ကန်း။ သစေပိ ဥဒက-သာဋိကစီဝရံ မဟဂ္ဃံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၃။၂၀၅။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄ရ၄။)

ဥဒကသာဋိကာ (ထီ) [ဥဒက+သာဋိကာ] ရေသနုပ်၊ရေချိုးအဝတ်။ ဘဂဝတာ ဘိက္ခုနီနံ ဥဒကသာဋိကာ အနုညာတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၃၆၆။ ဥဒကသာဋိကာ နာမ ယာယ နိဝတ္ထာ နဟာယတိ။ ဝိ၊၂။၃၆ရ။ (-ဝိ၊၃။၄၀၆၊၄၀၈။

သံ၄၊၁။၃၈။ ဓမ္မ၄၊၁။၃၁၈။)

ဥဒကသာဋိ (ထီ) [ဥဒက+သာဋိ။ သာဋိ-ကြည့်] ရေသနုပ်။ ဓုဝံ ဥဒကသာဋိဉ္စ၊ ပဏီတံ အတိခုဒ္ဒကံ။ ဝိ၊၃။၄၂၉။

ဥဒကသာဓာရဏ (တိ) [ဥဒက+သာဓာရဏ] ရေနှင့် ဆက်ဆံသော။ ဥဒကသာဓာရဏာ ဘောဂါ။ အံ၊၂။၂၂၆။

ဥဒကသာမန္တာ (ဗျ) [ဥဒက+သာမန္တာ။ ရူ။၁၃၃-၄] ရေ၏အနီး။ ပေါက္ခရဏီအာဒီနံ တင့် ဘိဇ္ဇိတွာ ဥဒကသာမန္တာ ပတတိ။ ဝိ၊၄၊ ၃။၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ရ၅။

ဥဒကသာရသကဋ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၈) ၌ရှိသော ဋ္ဌင်းပါဠိသည်-ဥဒကဘာရသကဋ-မှ ပျက်လာသော ပါဠိ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ဥဒကသကဋ-ကြည့်။

ဥဒကသာလ (ပု) [ဥဒက+သာလ] ရေရှိသော -ရေထွက်သော-အင်ကြင်းပင်။ ဥဒက-သာလတောပိ (ဥဒကံ သာလတောပိ-ဟူသော မူကွဲပါဠိက ပိုကောင်း သည်။) အဇ္ဈာရူနိမိတ္တာ ဘဂဝတော စိတကံ နိဗ္ဗာပေသိ။ ဒီ၊၂။၁၃၅။ ဥဒကသာလတောတိ ပရိဝါရေတွာ ဌိတ-သာလရုက္ခေ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၌၊၂။၁၉၆။

ဥဒကသိဉ္စန (နပ်) [ဥဒက+သိဉ္စန] (၁) ရေကို သွန်းလောင်း ခြင်း။ (၂) ရေအိုးငယ်။ (၁) ကာလေန ကာလံ ဥဒကသိဉ္စနံ ဝိယ ဓမ္မဿဝနံ။ မ၌၊၂။၂၄ရ။ (-အံဋီ၊၃။၈။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၉၉။ မဋီ၊၂။၂၆၉။ (၂) နှ သင်္ကောမိ စာဋိ ဟုတွာ ဥဒကသိဉ္စနံ ဟောတုံ။ ထေရ၊ ၌၊၂။ ၃ရ၅။ အပ၊၌၊၁။၂၃၄။ (ဓမ္မ၌၊၁။၆၀၊ ရ၂-အလားတူဇာတ်ကြောင်း၌ ဥဒဉ္စန-ဘာဝပွတ္တိ-ဟုရှိသည်။)

ဥဒကသိဉ္စနကာလ (ပု) [ဥဒကသိဉ္စန+ကာလ] ရေသွန်းလောင်းရာအခါ။ ဥဒကသိဉ္စနကာလေ တတော တတော ဝိဿရိတွာ----ကရောတိ။ မဋီ၊၂။၂၆၉။ (-အံဋီ၊၃။၉။)

ဥဒကသိဉ္စနပရိယောသာန (တိ) [ဥဒက သိဉ္စန+ပရိယောသာန] ရေသွန်းလောင်း ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ အာစမနကုမ္ဘိယာ ဥဒကသိဉ္စန- ပရိယောသာနံ သဗ္ဗံ ဝတ္တံ ကာတဗ္ဗမေဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၀။

ဥဒကသိဉ္စနသဒ္ဒ (ပု) [ဥဒကသိဉ္စန+သဒ္ဒ] ရေသွန်းလောင်းသောအသံ။ ပါနီယဃဋ-ပရိဘောဇနီယဃဋေသု ဥဒကသိဉ္စနသဒ္ဒမ္ပိ ယဋ္ဌိကသဒ္ဒမ္ပိ ကရောန္တဿ န ဇာနာတိ။ ဓမ္မ၊ ၌၊၁။၃၁၄။

ဥဒကသိတ္ထ (တိ) [ဥဒက+သိတ္ထ] ရေဖြင့်-ဖျော့အပ်-ပြုတ်အပ်-သော။ ဖလေ အသတိ ပတ္တာနိ ဥဒကသိတ္တာနိ ခါဒန္တော။ စရိယာ၊ ၌။၂၂။ (-ဇာ၌၊၄။၂၃၈။)

ဥဒကသိတ္ထပဏ္ဏ (နပ်) [ဥဒကသိတ္တ+ပဏ္ဏ] ရေဖြင့်-ဖျော့အပ်-ပြုတ်အပ်-သော သစ်ရွက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကသိတ္ထပဏ္ဏမိဿ(တိ) [ဥဒကသိတ္တပဏ္ဏ +မိဿ] ရေဖြင့်-ဖျော့အပ်-ပြုတ်အပ်-သော သစ်ရွက်နှင့်ရောမြှမ်းသော။ ကပေ့ါ် အလော-ဏကံ အဓူပနံ ဥဒကသိတ္တပဏ္ဏမိဿံ သာမာ-ကနီဝါရယာဂုံ ပါယေသိ။ ဇာ၌၊၃။၁၃၂။

ဥဒကသိနေဟ (ပု) [ဥဒက+သိနေဟ] ရေ ဟူသော အစေး၊ ရေအစေး။ သ္နေဟာနုဂတာတိ ဥဒကသိနေဟေန အနုဂတာ။ ဒီ၌၊၁။၁၉၅။ မ၌၊၂။၂၂၂။ အံ၌၊၃။၉။ (-အံဋီ၊၃။၁၂။)

ဥဒကသိရာ (ထီ) [ဥဒက+သိရာ] ရေကြော။

တာဟိ တာဟိ ဥဒကသိရာဟိ ဥဋ္ဌိဗ္ဗတီတိ ဥဋ္ဌိဒံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၃၈။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၁၂။

ဥဒကသုတ္တ (နပ) [ဥဒက+သုတ္တ] ဥဒကသုတ်။ (ရာမ၏ သားဖြစ်သူ ဥဒကသည် အမှန်တကယ် ဂ္ဂညာရှိ (ဝေဒဂူ) မဟုတ်ပါဘဲလျက် ဝေဒဂူဖြစ်သည် ဟု လည်းကောင်း, အလုံးစုံကို အောင်မြင်ပြီးသူ (သဗ္ဗဇိ) မဟုတ်ပါဘဲလျက် သဗ္ဗဇိ ဖြစ်သည် ဟုလည်းကောင်း, ဝဋ်ဒုက္ခ အမြစ်ကို တူးဖြိုပြီးသူ (ဂဏ္ဍမူလ အပလိခတ) မဟုတ်ပါဘဲလျက် တူးဖြို ပြီးသူ ဖြစ်သည်ဟု လည်းကောင်း ပြောဆိုနေကြောင်း မိန့်ကြား တော်မူပြီးနောက် ဝေဒဂူ, သဗ္ဗဇိ, ဂဏ္ဍမူလ အပလိခတ အစစ်အမှန်ကို ဟောကြားတော် မူရာသုတ်)။ သံယုတ္တ နိကာယ၊ သဠာယတန ဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ။ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀- သုတ်။ သံ၊၂။၃၀၄-၅။

ဥဒကသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဥဒက+သုဒ္ဓိ] ရေဖြင့်စင်ကြယ် အောင်ပြုခြင်း၊ (ပဿာဝမဂ်ကို ရေဆေးခြင်း)။ ဥဒကသုဒ္ဓိယာ ဩဝါဒေါ၊ ဘိက္ခုနီသု ပဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊၅။၂၅၇။

ဥဒကသုဒ္ဓိက (ထီ၊န) [ဥဒက+သုဒ္ဓိက] (၁) ရေဖြင့် စင်ကြယ်အောင်ပြုခြင်း၊ (ပဿာဝ မဂ်ကို) ရေဆေး ခြင်း။ (တိ)(၂) (က) (မိမိ ကိုယ်ကို) ရေဖြင့်စင် ကြယ်အောင်ပြုသော။ (ခ) (မကောင်းမှုအကုသိုလ် တို့ကို) ရေဖြင့် စင်ကြယ်အောင် ပြုသော-ရေဖြင့် စင်ကြယ် ၏ဟု အယူအဆ ရှိသော၊သူ။ (၁) ဥဒက- သုဒ္ဓိကံ နာမ မုတ္တကရဏဿ ဓောဝနာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၄။ အတိဂမ္ဘီရံ ဥဒကသုဒ္ဓိကံ အာဒိယန္တိ(ဝိ၊၂။၃၄၄။)တိ အတိအန္တော ပဝေသေတွာ ဥဒကေန ဓောဝနံ ကုရုမာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ ဥဒကေန ဓောဝနံ ကုရုမာနာတိ ဇွာမိနာ ဥဒကသုဒ္ဓိကန္တိပဒဿ ဥဒကေန သုဒ္ဓိယာ ကရဏန္တိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၁၆၁။ (-ဝိ၊၃။၂၈၅။ ဝိ၊၅။၁၀၆။ ကင်္ခါ။၃၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။) (တိ)(၂) (က) အဝန္တိဒက္ခိဏာပထေ ဘဒ္ဒေ နဟာနဂရုကာ မနုဿာ ဥဒကသုဒ္ဓိကာ။ ဝိ၊၃။၂၈၅-၇။ (ခ) သင်္ဂါရဝေါ နာမ ဗြာဟ္မဏော------ ဥဒကသုဒ္ဓိကော ဥဒကေန ပရိသုဒ္ဓိံ ပစ္စေတိ။ သံ၊၁။၁၈၄။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၈၀။)

ဥဒကသုဒ္ဓိကဘာဝ(ပု) [ဥဒကသုဒ္ဓိက+ဘာဝ] ရေဖြင့် စင်ကြယ်အောင် ပြုသည်၏အဖြစ်။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကသုဒ္ဓိကဘာဝဇာနနတ္ထ(ပု) [ဥဒကသုဒ္ဓိက ဘာဝ+ဇာနန+အတ္ထ] (မိမိကိုယ်တိုင်နှင့် သတ္တ လောကသည်)ရေဖြင့်-စင်ကြယ်အောင် ပြု သည်-စင်ကြယ်သည်-၏အဖြစ်ကို သိစေခြင်း အကျိုး။ ဥဒကသုဒ္ဓိကဘာဝဇာနနတ္ထာယာ(သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁)တိ အတ္တနော ဥဒကသုဒ္ဓိကဘာဝံ ဇာနနတ္ထံ စေဝ, လောကဿ စ ဥဒကေန သုဒ္ဓိ ဟောတီတိ ဉာပနဿ အတ္ထာယ ဇာနန- တ္ထဉ္စ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၈၁။

ဥဒကသုဒ္ဓိပစ္စယ (ပု) [ဥဒကသုဒ္ဓိ+ပစ္စယ] ရေဖြင့် စင်ကြယ်အောင်ပြုခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ဥဒကသုဒ္ဓိပစ္စယေ သတိပိ ဖဿသာဒိယနေ ယထာဝုတ္တပရိစ္ဆေဒေ အနာပတ္တိ။ ဝဇိရ။၃၆၈။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၂၃။)

ဥဒကသုဒ္ဓိပရိယောသာန (တိ) [ဥဒကသုဒ္ဓိ+ ပရိယောသာန] ရေဖြင့်စင်ကြယ်အောင် ပြုခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ ဥဒကသုဒ္ဓိပရိ- ယောသာနတာယ ဩဒကန္တိကော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၉။

ဥဒကသေစန (ပု၊န) [ဥဒက+သေစန] (ပု)(၁) ဥဒကသေစန မည်သော၊သူ(စကြဝတေးမင်း)။

(န)(၂) ရေသွန်းလောင်းခြင်း။ (တိ)(၃) ရေသွန်းလောင်းကြောင်း-ရေအလျဉ်ထုတ်လွှတ်ကြောင်း-ဖြစ်သော၊ ရေအလျဉ်ထုတ်လွှတ်သော။ (ပု)(၁) ဥဒကသေစနာ နာမ အဠေ္ဌတေ စက္ကဝတ္တိံ နေ့ာ။ အပ၊၂။၁၄၅။ (န)(၂) အဂ္ဂိပရိစရဏေန ဝါ ဥဒကသေစနေန ဝါ ပသု- ဃာတညေန ဝါ သုဒ္ဓိ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ဠ၊၄။၃၀၁။ (တိ)(၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကသေစနနာဠိကာ (ထီ) [ဥဒကသေစန + နာဠိကာ] ရေအလျဉ်ကို ထုတ်လွှတ်သော ကျည် တောက်၊ရေထုတ်ပိုက်။ သုဝဏ္ဏရဇတ- မဏိပဝါဠမယာဝ ဥဒကသေစနနာဠိကာ ဟောန္တု။ အံ၊ဠ၊၂။၁၂၅။ ဥဒကသေစန- နာဠိကာတိ ဥဒကစ္ဆဋ္ဋာဝိဿဇ္ဇနနာဠိယန္တာနိ (ဥဒကဓာရာဝိဿဇ္ဇနနာဠိယန္တာနိ?) ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၉။

ဥဒကသောဏ္ဍိကာ (ထီ) [ဥဒက+သောဏ္ဍိကာ] ကျောက်ရေကန်၊ ရေအိုင်။ ပသန္နသလိလာသု ဥဒက- သောဏ္ဍိကာသု နိဟာရော ဝိယ သရတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဠ။၅၂။

ဥဒကသောဏ္ဍီ (ထီ) [ဥဒက+သောဏ္ဍီ] ကျောက် ရေကန်၊ ရေအိုင်။ ဒွေ တိဿော ပေါက္ခရဏိယော ဝါ ဥဒကသောဏ္ဍိယော ဝါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၃၄၃။ ဥဒကသောဏ္ဍီသု ဥဒကကိစ္စံ ကတွာ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၁၈၈။ မ၊ဠ၊၂။၁၁၉။ အံ၊ဠ၊၂။၃၈၃။ အဘိ၊ဠ၊၂။၃၅၀။ မဟာနိ၊ဠ။၈၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၂။

ဥဒကသောတ (ပု) [ဥဒက+သောတ] ရေ အလျဉ်။ ဥဒကဝါဟက-ကြည့်။

ဥဒကသ္နေဟ (ပု) [ဥဒက+သ္နေဟ] ရေဟူသော အစေး၊ ရေစေး။ သန္တရဗာဟိရော န္နာနိယပိဏ္ဍိ ဖုဋ္ဌာ ဥဒကသ္နေဟေနာတိ အာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၃၇။

ဥဒကဟာရိကာ (ထီ) [ဥဒက+ဟာရိကာ] ရေကို ဆောင်ယူသော-ရေခပ်သော-မိန်းမ။ မမ ဘာဂံ ဂဟေတွာန၊ ဂစ္ဆံ ဥဒကဟာရိကာ။ အပ၊၂။၂၀၁။ ထေရီ၊ဠ။၅၂။

ဥဒကဟာရိယ (န) [ဥဒက+ဟာရိယ (=ဟရ +ဏျ)] ရေကိုဆောင်ယူခြင်း၊ ရေခပ်ခြင်း။ ဂတာ ဥဒကဟာရိယံ။ အပ၊၂။၂၉၄။ ထေရီ၊ ဠ။၂၀၈။

ဥဒကဟာရိယာ (ထီ) [ဥဒကဟာရိကာ မှ က-ကို ယ- ပြု] ဥဒကဟာရိကာနှင့် အနက်တူ။ တာ နံ တတ္ထ ဂတာဝေါစုံ၊ နဒီ ဥဒကဟာရိယာ။ ဇာ၊၂။ ၃၃၃၊(-၃၃၅။ ဇာ၊ဠ၊ ၇။၂၉၄၊၂၉၅။)

ဥဒကဟာရီ (တိ) [ဥဒက+ဟရ+ဏီ။ထီ- ၌ဥဒကဟာရိနီ] ရေကိုဆောင်ယူသော၊ ရေခပ်သော၊သူ။ ဥဒကံ နေန္တီတိ နေတ္တိကာ၊ ဥဒကဟာရိနော။ ထေရ၊ဠ၊၂။၃၃၃။ တေန ခေါ ပန သမယေန သမ္ဗဟုလာ ဥဒက- ဟာရိနိယော ဘဂဝတော အဝိဒူရေန အတိ- က္ကမန္တိ။ ဝိမာန၊ဠ။၄၀။

ဥဒကာကာရ (ပု) [ဥဒက+အာကာရ] ရေဟူသော အခြင်းအရာ၊ ရေ၏အသွင်။ ပဿန္တာနံ ယေဘုယျေန ဥဒကာကာရေန ခါယတိ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂၅၀။

ဥဒကာဂမန (န) [ဥဒက+အာဂမန] ရေ- စီးဝင် ခြင်း-စီးဝင်ရာလမ်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကာဂမနသမ္ပန္န (တိ) [ဥဒကာဂမန+သမ္ပန္န] ရေ-စီးဝင်ခြင်း-စီးဝင်ရာလမ်း-နှင့်ပြည့် စုံသော။ န အာယသမ္ပန္နန္တိ န ဥဒကာ- ဂမနသမ္ပန္နံ။ အံ၊ဠ၊၃။၂၂၉။

ဥဒကာစမန (န) [ဥဒက+အာစမန] ရေဖြင့် မျက်နှာကို-ဆေး-သုတ်သင်-ခြင်း၊ မျက်နှာ

သစ်ခြင်း။ ဥဒကာစမနာနိ စ(သံ၊၂။၃၃၅)တိ ဥဒကေန မုခပရိမဇ္ဇနာနိ။ သံဋ္ဌ၊၃။၄၃။ အာစမန-ကြည့်။

ဥဒကာဒါန (န) [ဥဒက+အာဒါန] ရေခွက်။ ပဿသိ နော တွံ----ဥဒကာဒါနေ (ဥဒကာဓာနေ။ မ၊၂။၇၇။) ဌပိတံ။ အံဋီ၊၁။၁၇၁။ ဥဒကဒါန၊ ဥဒကာဓာန-တို့လည်းကြည့်။

ဥဒကာဓာန (န) [ဥဒက+ဓာ+ယု။ ဥဒက +အာဓာန] ရေခွက်။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ပရိတ္တံ ဥဒကာဝသေသံ ဥဒကာဓာနေ ဌပေတွာ။ မ၊ ၂။၇၇။ ဥဒကာဓာနေတိ ဥဒကဘာဇနေ၊ ဥဒကဋ္ဌာနေတိပိ ပါဠော။ မဋ္ဌ၊၃။ ၈၈။ ဥဒကံ အနေန ဓိယတိ ဌပီယတိ ဝါ ဧတ္ထာတိ ဥဒကာဓာနံ၊ ဥဒကဋ္ဌာနန္တိ စ ခုဒ္ဒကဘာဇနံ။ မဋီ၊၃။၅၉။

ဥဒကာဓာနနိကုဇ္ဇန (န) [ဥဒကာဓာန+နိကုဇ္ဇန] ရေခွက်ကိုမှောက်ခြင်း။ ဥဒကာဝသေသဆဍ္ဍန-ဥဒကာဓာနနိကုဇ္ဇနဥက္ကုဇ္ဇနဒဿနသညိတာ စတသော ဥဒကဓာနူပမာယော။ မဋီ၊၃။၅၉။

ဥဒကာဓာနူပမာ(ထီ) [ဥဒကာဓာန+ဥပမာ] ရေခွက် ဥပမာ။ ပဌမမေဝ စတသော ဥဒကာ-ဓာနူပမာယော ----ဒဿေတွာ။ မဋ္ဌ၊၃။၈၈-၉။ (-မဋီ၊၃။၅၉။)

ဥဒကာနယန (န) [ဥဒက+အာနယန] ရေကို ဆောင် ခြင်း။ တတ္ထေဝ ကသာဝပစနဥဒကာ-နယနကုစ္ဆကရဏနိယျာသဗန္ဓနာဒိ အဝစကမ္မံ နာမ။ မဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ ဥဒကာနယနံ ဓောဝနာ-ဒိအတ္ထံ။ မဋီ၊၂။ ၃၀၉။

ဥဒကာနုဂတ (တိ) [ဥဒက+အနုဂတ] (က) ရေသို့ အစဉ်လိုက်သော။ (ခ) ရေသည်-အစဉ်လိုက်-တွေ့ထိ-အပ်သော။ (က) ဥဒကာနုဂတာ ဟုတွာ သဗ္ဗာ ပဗ္ဗတာဒိဝသေန သဏ္ဌိတာ ပထဝိဓာတု အန္တရဟိတာ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ဥဒကာနုဂတာတိ ဥဒကံ အနုဂတာ ဥဒကဂတိကာ။ မဋီ၊၂။၁၆၇။ (ခ) ဥဒကာနုဂတံ ပန သဗ္ဗသင်္ခါရဂတံ အဘိ-ဘဝိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၀။ ဥဒကာနုဂတန္တိ ဥဒကေန အနုဂတံ ဖုဋ္ဌံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၅၄။

ဥဒကာနုဂ္ဂတ (တိ) [ဥဒက+အနုဂ္ဂတ (=န+ ဥဂ္ဂတ)] ရေမှ-မပေါ်တက်-မပေါ်ထွက်-သော။ အပ္ပေကစ္စာနိ ဥပ္ပလာနိ ဝါ----- ဥဒကာနုဂ္ဂတာနိ အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသီနိ။ ဝိ၊၃။၉။ ဒီ၊၁။၇၁။ ဒီ၊၂။၃၃။ မ၊၁။၂၅၊၃၄၅။ မ၊၃။၁၃၆။ အံ၊၂။၂၂။ မဟာနိ။၃၅၉။ စူဠနိ။၁၇၇။ ဥဒကာနုဂ္ဂတာနီတိ ဥဒကတော န ဥဂ္ဂတာနိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ မဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၀။ (-ဒီဋ္ဌ၊၂။၅၉။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၂၇၇။ ဝိမတိ၊၂။၈၈။)

ဥဒကာနုပဿနာ (ထီ) [ဥဒက+အနုပဿနာ] ရေဟူ၍အဖန်ဖန် ရှုခြင်း။ အနုဒကဘူတာယ မရီစိယာ ဥဒကာနုပဿနာ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂၀။

ဥဒကာနုပဿီ (တိ) [ဥဒက+အနုပဿီ]ရေဟူ၍ အဖန်ဖန်ရှုသောသူ။ အနုဒကဘူတာယပိ မရီစိယာ ဥဒကာနုပဿိနော ဟောန္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၇။ မဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဥဒကာဘာဝ (ပု) [ဥဒက+အဘာဝ] ရေ မရှိခြင်း။ တသ္မာ သာ ဝီထိ ဥဒကာဘာဝေန အဇာနုရူပတာယ အဇဝီထီတိ သမညာ ဂတာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။ ဒီဋီ၊၃။၄၄။

ဥဒကာဘိရတ (တိ) [ဥဒက+အဘိရတ] ရေ၌ -မွေ့လျော်-ပျော်ပိုက်-သောသူ။ ဒေဝ အမှာကံ ဟတ္ထီ ဥဒကာဘိရတာ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၂၇၈။

ဥဒကာဘိသိတ္တ (တိ) [ဥဒက+အဘိသိတ္တ] ရေဖြင့်-သွန်းလောင်း-ပက်ဖျန်း-အပ်သော။

ဥဒကာဘိသိတ္တော (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉) တိ ဥဒကေန အဘိသိဥ္စိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၄။

ဥဒကာဘိသေစန (န) [ဥဒက+အဘိသေစန] ရေဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်း။ တယာ ပူဇ္ဇေ ကတံ ပါပံ တတ္ထ ဥဒကာဘိသေစနေန သစေ ဝဟုံ နီဟရေဗျာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၁၊(-၂၁၂။)

ဥဒကာဘိသေစနဟေတု (ပု) [ဥဒကာဘိသေစန+ဟေတု] ရေဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ဥဒကာဘိသေစနဟေတု ပါပကမ္မတော ပမုစ္စတီတိ ဣဒံ အတ္ထဇာတံ ကော နု နာမ အက္ခာသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။

ဥဒကာလယ (ပု) [ဥဒက+အာလယ] ရေဟူသော-တည်ရာ-နေရာ-အိမ်။ ယထာ သော ဥဒကာလယတော ဥဋ္ဌတော----ပရိပ္ဖန္ဒတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

ဥဒကာဝဋ္ဋ (ပု) [ဥဒက+အာဝဋ္ဋ] ရေချာချာလည်ရာ အရပ်၊ရေဝဲ။ ဥဒကာဝဋ္ဋတော ဘယံ အာဝဋ္ဋဘယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၈။

ဥဒကာဝသေသ (ပု) [ဥဒက+အဝသေသ] အကြွင်း အကျန်ဖြစ်သောရေ၊ ရေကြွင်း ရေကျန်။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ပရိတ္တံ ဥဒကာဝသေသံ ဥဒကာဓာနေ ဋ္ဌပေတွာ။ မ၊၂။၇၇။ အယဥ္စ ဥဒကာဝသေသေ ဥဒကာဝသေသသညီ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၈။ (-ဝိမတိ၊၂။၅၉၊၂၀၇။)

ဥဒကာဝသေသဆဍ္ဍန (န) [ဥဒကာဝသေသ+ဆဍ္ဍန] ရေကြွင်းရေကျန်ကိုစွန့်ခြင်း။ ဥဒကာဓာနနိက္ခေပန-ကြည့်။

ဥဒကာဝသေသသညီ (တိ) [ဥဒကာဝသေသ+သညီ] ရေကြွင်းရေကျန်ဟူသော အမှတ်ရှိသော။ ဥဒကာဝသေသ - ကြည့်။

ဥဒကာသနဒါယက (တိ) [ဥဒက+အာသန+ဒါယက] ရေနှင့် နေရာကို ပေးလှူသော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥဒကာသနဒါယကော ဓေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၄၅။

ဥဒကာသယ (တိ) [ဥဒက+အာသယ] ရေဟူသော နေရာရှိသော၊ ရေ၌နေသော၊သူ။ ဥဒကာသယာတိ ဥဒကဝါသိနော မစ္ဆကစ္ဆပါဒယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော် -အံ၊၁။၃၄၂-၌ ဒကာသယာ- ဟုရှိ၏။)

ဥဒကာသာ (ထီ) [ဥဒက+အာသာ] ရေ၌ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ၊ ရေကိုလိုလားတောင့်တခြင်း။ တံ တိက္ခဓာရခုရဓာရံ ဥဒကာသာယ ဥပေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။

ဥဒကာသိဥ္စန (န) [ဥဒက+အာသိဥ္စန] (၁) ရေသွန်း လောင်းခြင်း။ (၂) ရေသွန်းလောင်းရာ။ (၁) ဥဒကာသိဥ္စနတ္ထ-ကြည့်။(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကာသိဥ္စနကာလ (ပု) [ဥဒကာသိဥ္စန+ကာလ] ရေသွန်းလောင်းရာ အခါ။ ဥဒကာသိဥ္စနကာလော ဝိယ ဓမ္မဒေသနာယ လဒ္ဓကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။

ဥဒကာသိဥ္စနတ္ထ (ပု) [ဥဒကာသိဥ္စန+အတ္ထ] ရေသွန်းလောင်းခြင်း အကျိုး။ ဗြာဟ္မဏ-ကုလာနိ လောကသမ္မတတ္တာ ဥဒကာသိဥ္စန-တ္ထာယ အဒါသိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၃။

ဥဒကာသိဝိသ (ပု) [ဥဒက+အာသိဝိသ] ရေမြွေ။ အထေကော ဥဒကာသိဝိသော မဍ္ဍော ခါဒန္တော တံ ကုမိနံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈၊(-၂၁၉။)

ဥဒကာသေစန (န) [ဥဒက+အာသေစန]

ရေသွန်း လောင်းခြင်း။ ဥဒကာသေစနံ ဝိယ သုတေန အနုဂ္ဂဏှနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ။

ဥဒကာဟရဏ (န) [ဥဒက+အာဟရဏ] ရေကိုဆောင်ခြင်း။ ဟတ္ထကမ္မမ္ပိ ဥဒကာဟရဏ မတ္တံ ဝါ အပ္ပဟရိတကရဏမတ္တံ ဝါ န ဝဋ္ဋတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။

ဥဒကာဟာရ (တိ) [ဥဒက+အာ+ဟရ+ဏ] ရေကို သယ်ဆောင်သော၊သူ(ရေထမ်းသမား)။ တေသာဟံ ဥဒကာဟာရော။ ဇာ၊၂။၁၇၆။ ဇာဋ္ဌ၊ ၆။၉၇။

ဥဒကာဋ္ဌက (န) [ဥဒက+အာဋ္ဌက] ကွမ်းစား-ပြည်-ပမာဏရှိသောရေ၊ရေကွမ်းစား၊ ရေပြည်။ မဟာသမုဒ္ဒေ န သုကရံ ဥဒကဿ ပမာဏံ ဂဟေတုံ ဧတ္တကာနိ ဥဒကာဋ္ဌကာနီတိ ဝါ ဧတ္တကာနိ ဥဒကာဋ္ဌကသတာနီတိ ဝါ ဧတ္တကာနိ ဥဒကာဋ္ဌကသဟဿာနီတိ ဝါ ဧတ္တကာနိ ဥဒကာဋ္ဌကသတသဟဿာနီတိ ဝါ။ အံ၊ ၁။၃၆၆။ အံ၊၂။၄၅-၆၊၂၉၆။ သံ၊၃။၃၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁။ (-သံ၊၂။၅၄၆။)

ဥဒကာဋ္ဌကသတ (န) [ဥဒကာဋ္ဌက+သတ] ရေကွမ်း စား-ရေပြည်-အရာ။ ဥဒကာဋ္ဌက-ကြည့်။

ဥဒကာဋ္ဌကသတသဟဿ (န) [ဥဒကာဋ္ဌက+ သတသဟဿ] ရေကွမ်းစား-ရေပြည်-အသိန်း။ ဥဒကာဋ္ဌက-ကြည့်။

ဥဒကာဋ္ဌကသဟဿ (န) [ဥဒကာဋ္ဌက+ သဟဿ] ရေကွမ်းစား-ရေပြည်-အထောင်။ ဥဒကာဋ္ဌက-ကြည့်။

ဥဒကီ (ထီ) [ဥဒက+အ+ဤ] ဥတုပန်းပွင့်သောမိန်းမ။ ဥတုမတီ ဥဒကီ ဇာတ္တာဒီနိပိ တဿာ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၃၉။

ဥဒကီဘူတ (တိ) [ဥဒက+ဘူတ] ရေကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ကလလန္တိ ဿိတဥဒကီ-ဘူတော ဝိယ အာဝိလောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၃။

ဥဒကုက္ခိပနက (တိ) [ဥဒက+ဥက္ခိပနက] ရေကို-မြှောက်ချီ-သယ်ဆောင်-ကြောင်း ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကုက္ခိပနကကုဋက (ပု) [ဥဒကုက္ခိပနက +ကုဋက] ရေကို-မြှောက်ချီ-သယ်ဆောင်-ကြောင်းဖြစ်သော အိုးငယ်။ ဥဒကတုမ္ဗ-ကြည့်။

ဥဒကုက္ခေပ (ပု) [ဥဒက+ဥက္ခေပ] (က) ရေကို မြှောက်၍ ပစ်ချခြင်း။ (ခ) ရေကိုမြှောက်၍ ပစ်ချ ရာ အရပ်၊ ရေကျရာ-ရေတစ်ကျ-အရပ်။ (ဂ) ရေ တစ်ကျ သဲတစ်ကျ အရပ်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော သိမ်၊ ဥဒကုက္ခေပသိမ်။ (က) ယံ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ သမန္တာ ဥဒကုက္ခေပါ (ဝိ၊၃။၁၅၀)တိ ယံ ဌာနံ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ သမန္တတော ဥဒကုက္ခေပေန ပရိစ္ဆိန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၃၄။ (ခ) ယတ္ထ ဧဝံ ခိတ္တံ ဥဒကံ ဝါ ဝါလိကာ ဝါ ပတတိ၊ အယမေကော ဥဒကုက္ခေပေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။ (-ကခ်၊။၉၁။) ဥဒကံ ဥက္ခိပိတွာ ခိပိယတိ ဧတ္ထာတိ ဥဒကုက္ခေပေါ၊ ဥဒကဿ ပတနောကာသော။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ ဝိနယာ-လင်္ကာရဋီ၊၁။၃၃၄။) (ဂ) ဥဒကုက္ခေပသီမာ-ကြည့်။

ဥဒကုက္ခေပပရိစ္ဆိန္နန (န) [ဥဒကုက္ခေပ+ ပရိစ္ဆိန္နန] ရေတစ်ကျ အရပ်ဖြင့် ပိုင်းခြားခြင်း။ ကုရုန္ဒိယံ ပန ဥဒကုက္ခေပပရိစ္ဆိန္နနေပိ ဒုက္ကဋံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။

ဥဒကုက္ခေပပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ဥဒကုက္ခေပ+ပရိစ္ဆိန္န] ရေတစ်ကျ အရပ်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ အယံ

တေသု နဒီအာဒီသု ဥဒကုက္ခေပပရိ- စ္ဆိန္နာ သီမာ သမာနသံဝါသာ စေဝ က္ခေပေါသထာ စ။ ကခ၊၊၉၁။ (-ဝိမတိ၊၂၊၁၆၃။)

ဥဒကုက္ခေပပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥဒကုက္ခေပ+ ပရိစ္ဆေဒ] ရေတစ်ကျအရပ် အပိုင်းအခြား။ အတ္တနော စ အညေသဉ္စ ဥဒကုက္ခေပ- ပရိစ္ဆေဒဿ အန္တရာ ----ဌပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊၃၊၃၃၄။ (-ကခ၊၊၉၁။ ဝိမတိ၊၂၊၁၆၃။ ကခ၊ ဋီ၊၆၊၁၄၈။)

ဥဒကုက္ခေပပ္ပမာဏ (တိ) [ဥဒကုက္ခေပ+ ပမာဏ] ရေတစ်ကျအရပ် အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ ဥဒကုက္ခေပပ္ပမာဏာ သီမန္တရိကာ သုဝိညေယျာတရာ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃၊၂၇၅။

ဥဒကုက္ခေပသီမဋ္ဌ (တိ) [ဥဒကုက္ခေပသီမာ+ ဌာ+အ] ဥဒကုက္ခေပသိမ်၌ တည်သော၊သူ။ ဧဝံ ဗဒ္ဓသီမာယံ ဂါမသီမာယံ ဝါ ကမ္မံ ကရာန္တေဟိပိ ဥဒကုက္ခေပသီမဋ္ဌေ သောဓေ- တွာဝ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂၊၁၆၄။

ဥဒကုက္ခေပသီမာ (ထီ) [ဥဒကုက္ခေပ+သီမာ] (ရေကိုသော်လည်းကောင်း, သဲကိုသော် လည်းကောင်း ပစ်လိုက်သဖြင့်) ရေကျရာ သဲကျရာ အရပ်-ရေတစ်ကျ, သဲတစ်ကျ အရပ်-ဖြင့် ပိုင်းခြား သတ်မှတ်အပ်သော သိမ်၊ ပတ်ပတ်လည် ရေတစ်ကျ သဲတစ်ကျ အတွင်း အရပ်ဟူသောသိမ်၊ ဥဒကုက္ခေပသိမ်၊ ရေသိမ်။ (ဤဥဒကုက္ခေပသိမ်သည် ဂါမသိမ်, သတ္တဗ္ဘန္တရ သိမ်တို့ကဲ့သို့ ကမ္မဝါစာဖြင့် မဖွဲ့အပ်, မသမုတ်အပ်သော အဗဒ္ဓသိမ် ဖြစ်သည်၊ ဤ ဥဒကုက္ခေပသိမ်နှင့် စပ်၍ မြတ်စွာဘုရားသည် ဝိနည်း မဟာဝါ ပါဠိတော်၌ မြစ်, သမုဒြာ, ဇာတဿရအိုင်တို့၌ ကမ္မဝါစာဖြင့် သိမ် သမုတ်နေစရာ မလို၊ သံဃကံများကို ဆောင်ရွက် နိုင်ကြောင်း မိန့်တော်မူသည်။

ဥဒကုက္ခေပသိမ် ပြုလုပ်ပုံကား-ကြွေအံ ကစားသောသူတို့သည် သစ်သားလုံးကို ပစ်လိုက်သကဲ့သို့ အားအလယ်အလတ် ရှိသော ယောက်ျားသည် သံဃပရိသတ် အစွန်မှ နေလျက် ရေကို ဖြစ်စေ, သဲကိုဖြစ် စေ လက်ဖြင့်ယူ၍ စွမ်းအား ရှိသလောက် (တအားကုန်) သံဃပရိသတ်၏ ပတ်ပတ် လည်အရပ်တို့၌ ပစ်လိုက်ရမည်၊ ယင်းသို့ ပစ်အပ်သော ရေ (သို့မဟုတ်) သဲ ကျရာ အရပ်သည် ဥဒကုက္ခေပသိမ် တစ်ခုဖြစ်၏။ ပရိသတ်အစွန်မှနေ၍ ရေသဲတို့ကို ပစ်လိုက်ရသောကြောင့် ဤဥဒကုက္ခေပသိမ် သည် ပရိသတ်များလျှင် များသလောက် ကျယ်ဝန်းသွား၏၊ အကယ်၍ ထိုမြစ် စသည်တို့၌ သံဃာနှစ်သင်းတို့သည် ကိုယ်စီ ကိုယ်ငှ ဥဒကုက္ခေပသိမ် တစ်ခုစီဖြင့် ဥပုသ် ပဝါရဏာစသော ကံတစ်ခုခုကို တပြိုင်နက် ဆောင်ရွက်လိုလျှင် ထိုသံဃာနှစ်သင်းတို့၏ ဥဒကုက္ခေပသိမ် နှစ်ခု အကြား၌ ဥဒကုက္ခေပ တစ်ခုကို ဥပစာအလို့ငှါ အပိုထားရမည်။ ဥဒကုက္ခေပ တစ်ခုစာထက် မလျော့စေရ၊ လျော့လျှင် မအပ်၊ ပိုလျှင်ကား အပ်၏။ ဝိ၊ ၃၊၁၅၀။ ဝိ၊၄၊၃၊၃၃၄။ ကခ၊၊၉၀၊၉၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊၁၉၅-၆။ ကခ၊ဋီ၊သစ်၊၁၄၆။

"ထိုဥဒကုက္ခေပသိမ် တစ်ခုအတွင်း၌ ရဟန်းတစ်ပါးသည် အခြားရဟန်းများနှင့် နှစ်တောင်ထွာ ဟတ္ထပါသ် မစပ်ပဲ ဟတ္ထပါသ် ခွါ၍ နေလျှင် ဆောင်နေဆဲ ကံပျက်၏" ဟု- ဝိ၊၄၊၃-၌မိန့်ဆို၏။ ကခ၊အဋ္ဌကထာ၌မူ "ဥဒကုက္ခေပ သိမ်အပိုင်းအခြားမှ အပ၌ ထိုမျှလောက် အပိုင်းအခြားကို (အနတိက္ကမိတွာ ဌိတောပိ) မလွန်မူ၍ တည်သော ရဟန်း သည်လည်း ကံကို ပျက်စေ၏" ဟု နောက်ထပ် ဖြည့်စွက် မိန့်ဆိုထား၏၊ သာရတ္ထ၊ ၃၊၂၄၇-

၌"သံဃာနှစ်သင်းတို့ ဥဒကုက္ခေပသိမ် အသီးသီးဖြင့်တပြိုင်နက် ကံဆောင်ခြင်းနှင့် စပ်၍ ဆိုသောစကား ဖြစ်သောကြောင့် ထိုကံဆောင်ချိန်၌ ဥဒကုက္ခေပတစ်ခုစာ အပိုမထားပဲ ကံဆောင်မှု သိမ်ဆက်စပ်မှု (သိမာသမ္ဘေဒ) ဖြစ်နေသောကြောင့် ကံပျက် ရသည် ဟူသောအဓိပ္ပါယ်ဖြင့် ဆိုလျှင်ကား ထိုကခါစကားသည် သင့်လျော်ပါ၏" ဟု ဆိုထား၏။ ထိုသာရတ္ထ၏ စကားကို (ဝိမတိ၊ ၂။၁၆၃)၌ ပယ်ထားသည်။ သိမ်မျိုးစုံ မဟာဋီကာ (၈၁) ၌လည်း "(အနတိက္ကမိတ္တာ ဋ္ဌိတောပိ) ဟူသော ကခါစကားအရ ကံပြုဆဲ သံဃာကိုသာယူပြီးလျှင် ကံပြုဆဲမဟုတ်သော သံဃာသည် ကံပြုဆဲသံဃာ၏ ဥဒကုက္ခေပ ပမာဏ၏ အပြင်အပ၌ တစ်တောင့်ထွာခွါ၍ ရဟန်းသံဃာ ရာထောင်မက ဝိုင်းဝန်း နေသော်လည်း ကံမပျက်ဟု မှချသိရာ၏" ဟူ၍ မိန့်ဆိုထား၏၊ ထိုသိမ်မျိုးစုံ မဟာဋီကာ၌ပင် (နှာ၈၇) ၌ "ဥဒကုက္ခေပအရာ၌ ရေတစ်ကျ သဲတစ်ကျဟူရာမှာလည်း ရေတစ်ကျ သဲတစ်ကျ ပစ်နေဖွယ်မရှိ၊ သိမ်ပမာဏ ပြရုံ သာတည်း၊ တချို့က ရေ, သဲ တစ်ခုခုပစ်မှ အပ်ကြောင်း ဆိုကြ သေး၏၊ ပါဠိအဋ္ဌကထာ မလာရကား မသင့်လေ။------သို့သော်သိမ်ပမာဏသိ အောင် ပစ်မှုကို မတား မြစ်ပေ၊ ပစ်မှသာ အပ်သည်ဟူ၍ အထင်မရှိ ကြရာ" ဟု ဆုံးဖြတ် တော်မူသေး၏။ ဤနေရာ၌ ထိုဥဒကုက္ခေပ သိမ် ဖြစ်နိုင်သောမြစ်, သမုဒ္ဒရာ,ဇာတဿရ အိုင်တို့၏ အနေအထား (လက္ခဏာ)ကို ပြဆို သင့်၏။

ထိုတွင် မြစ်ဟုဆိုရာ၌ တရားစောင့် သော မင်းတို့၏ လက်ထက်၌ လခွဲတစ်ကြိမ်, ဆယ်ရက်တစ်ကြိမ်, ငါးရက်တစ်ကြိမ် မိုးရွာသောအခါ တိမ်တိုက် ကင်းစင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ရေအလျဉ် ပြတ်စဲသွားလျှင် မြစ်ဟုမခေါ်ရ၊ ထိုကဲ့သို့ မိုးကောင်းသောအခါ မိုးလေးလပတ်လုံး ရေအယဉ် မပြတ်စဲမူ၍ ဘိက္ခုနီ တစ်ဦးသည် ဒူးဝန်းနှစ်ဘက်, ချက် ဟူသော အဝန်းသုံးပါးကို ဖုံးအုပ်လျက် ဝတ်ထားအပ်သော သင်းပိုင်ကို မချီမကြွ မမမူ၍ ကူးဖြတ်သွားလျှင် ထိုသင်းပိုင်ကို လက်တစ်သစ်, နှစ်သစ်မျှ စွတ်စိုနိုင်သော ရေရှိမှသာ မြစ်ဟု ခေါ်ရ၏။ ကခါ။၉၀-၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၅။

ထိုမြစ်သည် မရှည်လွန်းသည် ဖြစ် အံ့၊ စ၍ ရေစီးသောနေရာမှ အစပြု၍ မြစ်ဝတိုင်အောင် သံဃာသည် ဟတ္ထပါသ် ဆက်စပ် ထိုင်နေလျှင် ဥဒကုက္ခေပသိမ် ဖြစ်အောင် ပြုနေဖွယ်မလို၊ မြစ်တစ်ခုလုံးပင် ထိုရဟန်းတို့အတွက် သိမ်ဖြစ်တော့၏၊ (မြစ်တစ်ခုလုံး ရဟန်းတို့ ပြည့်နေသဖြင့် ရေတစ်ကျ သဲတစ်ကျ ပြုစရာ နောက်ထပ် ရေပြင် မကျန်တော့သောကြောင့် ရေတစ်ကျ သဲတစ်ကျ ပြုရန် မလိုတော့ဟူလို။)

မဟာသုမနထေရ်ကား "တစ်ယူဇနာ တိုင်တိုင် ရေစီးမှသာ မြစ်ဟုဆိုရ၍ ထိုမြစ်၌လည်း အထက်ပိုင်း ယူဇနာဝက်ကို ပယ်၍ အောက်ပိုင်း ယူဇနာဝက်၌ ကံပြုရမည်"ဟု ဆိုထား၏။ ထိုစကားကို မဟာပဒုမထေရ်က အကြောင်းယုတ္တိပြ၍ ပယ်ရှားထားပုံမှာ- "အဝန်းသုံးပါးကို ဖုံးအုပ်၍ မည်သည့် နေရာကမဆို ကူးဖြတ်သွားသော ဘိက္ခုနီ ၏ သင်းပိုင်ကို ရေစွတ်မှ အပ်၏"ဟု မြစ်၏ပမာဏကို မြတ်စွာဘုရား ဟောထား တော်မူ၏၊ တစ်ယူဇနာဟုလည်းကောင်း, ယူဇနာဝက်ဟု လည်းကောင်း ဟောတော်မမူ။ ထို့ကြောင့် ဤပါဠိတော်၏ အလိုကျအတိုင်း ယခင်က သတ်မှတ်ပြဆိုခဲ့ပြီးသော လက္ခဏာ

ရှိသောမြစ်၏ အဦးအစ ရေစီးရာ (မြစ်ဖျား ခံရာ) နေရာမှစ၍ သံယက်ကို ပြုခြင်းငှါ အပ်၏"ဟုအကြောင်းပြ၍ပယ်ဖျက်တော်မူသည်။

ရဟန်းတို့သည် မြစ်ထဲ၌ ကံပြုမည်ဟု ရည်ရွယ်၍ သွားကြရာ မြစ်သည် ကမ်းနှင့်အညီအမျှ ရေပြည့်နေသည် ဖြစ်အံ့၊ ရေသနုပ်ကို ဝတ်၍သော်လည်း မြစ်အတွင်း၌ပင် ကံပြုအပ်၏၊ ရေသနုပ်ကို ဝတ်၍ ကံမပြုနိုင်လျှင် လှေပေါ်၌ နေ၍ ကံပြုအပ်၏၊ သို့သော် သွားနေသော လှေ၌ကား ကံမပြုကောင်း၊ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ရေတစ်ကျအရပ်မျှသည်သာ သိမ်ဖြစ်၍ ထိုရေတစ်ကျအရပ်(သိမ်)ကို လှေသည် အလျှင်အမြန်ကျော်ဖြတ်သွား နိုင်သည်၊ ယင်းသို့ ကျော်ဖြတ်သွားလျှင် တစ်ခုသောသိမ်၌ ဥတ်ထား၍ အခြားသော သိမ်တစ်ခု၌ ကမ္မဝါစာဖတ်မိမည် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် လှေကို ထိုးဝါးဖြင့် ရပ်တန့်စေ၍သော်လည်းကောင်း၊ ကျောက်ချ၍သော်လည်းကောင်း၊ မြစ်အတွင်း၌ ပေါက်သောသစ်ပင်၌ ဖွဲ့ချည်၍ သော်လည်းကောင်း ကံပြုအပ်၏။ သို့မဟုတ် မြစ်အတွင်း၌ ဖွဲ့ချည်ထားအပ်သော လင့်စင်၌သော်လည်းကောင်း၊ မြစ်အတွင်း ပေါက်သော သစ်ပင်ပေါ်၌ သော်လည်းကောင်း တည်နေ၍ ကံပြုအပ်၏။

အကယ်၍ ထိုသစ်ပင်၏ သစ်ကိုင်းသည်သော်လည်းကောင်း၊ သစ်ကိုင်းမှထွက်သော မြစ်ပျဉ်းသည်သော်လည်းကောင်း၊ မြစ်ကမ်းဘေး ကျောင်းတိုက်အတွင်းရှိ ဝိဟာရသိမ် (ဗဒ္ဓသိမ်)၌ ဖြစ်စေ၊ ဂါမသိမ်၌ဖြစ်စေ ဆိုက်ရောက်တည်နေအံ့၊ (ဝိဟာရသိမ် ဂါမသိမ် အတွင်းရှိ ရဟန်းတို့ကို ဟတ္ထပါသ်အတွင်းသို့ ပင့်ဆောင်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ထိုဝိဟာရသိမ် ဂါမသိမ် အပြင်ဘက်သို့ ထိုရဟန်း များကို ထွက်စေခြင်း စသောအားဖြင့်) ဝိဟာရသိမ် ဂါမသိမ်တို့ကို ရှင်းလင်းသုတ်သင်၍ သော်လည်းကောင်း၊ ထိုသစ်ကိုင်းကို ဖြတ်၍သော်လည်းကောင်း ကံပြုအပ်၏။ မြစ်ကမ်း၌ ပေါက်သော သစ်ပင်၏ သစ်ကိုင်း (သို့မဟုတ်) မြစ်ပျဉ်းသည် မြစ်အတွင်းသို့ ဝင်နေလျှင် ထိုသစ်ကိုင်းမြစ်ပျဉ်းတို့၌ လှေကိုချည်၍ ကံမပြုကောင်း၊ ပြုလိုလျှင် ဂါမသိမ်ကိုသော်လည်း သုတ်သင်ရမည်၊ (ဂါမသိမ်အတွင်းရှိ ရဟန်းတို့ကို မိမိတို့ကံပြုသော ရဟန်းတို့၏ လှေပေါ် ဟတ္ထပါသ်သို့ ပင့်ဆောင်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် သူတို့၏ ကျောင်းတိုက် ဗဒ္ဓသိမ်အတွင်းသို့ ဝင်နေစေခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဂါမသိမ်အပြင်ဘက်သို့ ထွက်သွားစေခြင်း အားဖြင့် သိမ်ကိုသော်လည်းကောင်း သုတ်သင်ရမည်ဟု ဆိုလို၏၊) သို့မဟုတ် သစ်ကိုင်း မြစ်ပျဉ်းတို့ကိုသော်လည်း ဖြတ်ရမည်၊ မြစ်ကမ်း၌ သစ်ငုတ်စိုက်၍ ထိုသစ်ငုတ်၌ ဖွဲ့ချည်ထားသော လှေပေါ်၌လည်း ကံမပြုအပ်။

မြစ်၌ တံတား ဆောက်အံ့၊ တံတားသည်လည်းကောင်း၊ တံတားခြေ တံတားတိုင်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မြစ်အတွင်း၌ပင် တည်ရှိနေလျှင် တံတားပေါ်၌ နေ၍ ကံပြုကောင်း၏၊ အကယ်၍ တံတားဖြစ်စေ၊ တံတားတိုင်ဖြစ်စေ ကမ်း၌ တည်နေလျှင် ထိုတံတားပေါ်၌ ကံမပြုကောင်း၊ သိမ်ကို သုတ်သင်ပြီးမှသာ ကံပြု ကောင်း၏၊ အကယ်၍ တံတားတိုင်တို့သည် မြစ်အတွင်း၌ တည်၍ တံတားသည်ကား မြစ်ကမ်း နှစ်ဘက်လုံးတို့၏ အထက်ကောင်းကင်၌ (မြေကြီးနှင့် မထိပဲ) တည်အံ့၊ တံတားပေါ်၌ နေ၍ ကံပြုကောင်း၏၊ မြစ်အတွင်း၌ ကျောက်တုံး ကျောက်ဆောင်သော်လည်း

ကောင်း, ကျွန်းငယ်သော်လည်းကောင်း ရှိအံ့၊ ထို ကျောက်တုံး ကျောက်ဆောင် ကျွန်းငယ်တို့ကို မိုးမှန်မှန်ရွာသော မိုးလေးလပတ်လုံး ရေလွှမ်းမိုးလျှင် မြစ်ဟုပင် ခေါ်ရသည်။ မိုးအလွန် ရွာသောအခါကျမှသာ ရေလွှမ်းမိုးသော အရပ်ကိုကားမယူအပ်၊ ထိုအရပ်ကို ဂါမသိမ်ဟုသာ ခေါ်ရသည်။

မြစ်မှ ရေမြောင်းသွယ်လိုသော သူတို့သည် မြစ်၌ တာရိုးတမံ (ရေကာတာ) ဆောက်ကြလျှင် ထိုရေကာတာ (တာရိုး) ကို လွှမ်းမိုး၍သော်လည်းကောင်း, ထုတ်ချင်း ထွင်းဖေါက်၍သော်လည်းကောင်း ရေစီးသွားအံ့၊ ရေစီးရာဌာနမှန်သမျှ အားလုံး၌ ကံပြု ကောင်း၏၊ ရေကာတာ ဆောက်လုပ်သဖြင့် ရေအလျဉ် ပြတ်သွား၍ ရေမစီးတော့လျှင် ထို ရေမစီးသော နေရာ၌ ကံမပြုကောင်း၊ ရေကာတာ၏ အထက်၌လည်း ကံမပြုကောင်း၊ ရှေး၌ဆိုခဲ့ပြီးသော ကျောက်ဆောင်, ကျွန်းငယ် အရပ်တို့ကဲ့သို့ ရေကာတာ အရပ်ကို ရေလွှမ်းမိုးလျှင် ထို ရေကာတာ(တာရိုး)ပေါ်၌ ကံပြုကောင်း၏။ ထို ရေကာတာ (တာရိုး)သည် မြစ်၌ပင် ပါဝင်၏။

မြစ်ကိုဖျက်၍ တဘက်ဆည်ကန် ပြုကြကုန်အံ့၊ အောက်၌ ကန်သင်း ဖွဲ့ကြကုန်အံ့၊ ရေသည် အထက်မှ စီးလာ၍ တစ်ဘက်ဆည်ကန်ကို ပြည့်စေ၍လျက် တည်နေလျှင် ထိုတဘက်ဆည်ကန်၌ ကံမပြုအပ်၊ အထက် ရေစီးရာ အရပ်၌ လည်းကောင်း, အောက်ဘက်သို့ လွှဲထုတ်အပ်သော ရေတို့ မြစ်ထဲ ပြန်စီးဝင်ရာ အရပ်၌ လည်းကောင်း ကံပြုကောင်း၏။ မိုးမရွာသော မိုးအခါ၌ ဖြစ်စေ, ဆောင်းအခါ, နွေအခါ၌ ဖြစ်စေ ခြောက်သွေ့နေသော မြစ်၌လည်း ကံပြုကောင်း၏။ မြစ်မှ ထုတ်အပ် (သွယ်အပ်)

သော မြောင်း၌ကား ကံမပြုကောင်း၊ အကယ်၍ ထိုမြောင်းသည် နောင်တချိန်၌ ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး၍ မြစ်ဖြစ်သွားလျှင် ကံပြုကောင်း၏။ အချို့သော မြစ်တို့သည် နောင်တချိန်၌ ရေလျှံတက်၍ ဂါမသိမ် နိဂမသိမ်တို့ကို လွှမ်းမိုးစီးသွားအံ့၊ ထိုဂါမသိမ် နိဂမသိမ်တို့သည် မြစ်ပင် ဖြစ်တော့၏၊ (မိုးလေးလပတ်လုံး ရေတည်လျှင်) ကံပြုကောင်း၏၊ ဝိဟာရသိမ် (ဗဒ္ဓသိမ်)ကို ရေလွှမ်းမိုးလျှင်ကား ဝိဟာရ သိမ်ပင် ဖြစ်၏၊ (ဝိဟာရသိမ် မပျက်ဟူလို)။

သမုဒ္ဒရာ၌ ကံပြုသော ရဟန်းတို့သည် အထက်သို့ တက်သောရေ (ဒီရေ) ဖြစ်စေ, ပကတိ လှိုင်း တံပိုးတို့ ဖြစ်စေ အဟုန်ဖြင့်လာ၍ လွှမ်းမိုး ရာအရပ်၌ ကံမပြုကောင်း၊ ပကတိလှိုင်းတို့ ပြန်လျော့ကျသွား၍ ကောင်းစွာတည်တံ့သော ရေ၏ အစပိုင်း (အစွန်းပိုင်း) မှစ၍ အတွင်းအရပ် သည် သမုဒ္ဒရာမည်၏။ ထိုအရပ်၌ ကံပြု ကောင်း၏၊ အကယ်၍ ကံပြုသော သံဃာကို လှိုင်းအဟုန် ရိုက်ခတ်လျှင် လှေ၌သော် လည်းကောင်း, ငြမ်း၌ သော်လည်းကောင်း နေ၍ ကံပြုအပ်၏၊ ထိုလှေ, ငြမ်းတို့၌ အဆုံးအဖြတ်မှာ မြစ်၌ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ပင်တည်း၊ သမုဒ္ဒရာ၌ ကျောက်ဖျာရှိအံ့၊ ထိုကျောက်ဖျာကို တခါတရံ လှိုင်းတံပိုးများ လာရောက် လွှမ်းမိုး၍ တခါတရံ မလွှမ်းမိုးလျှင် ထိုကျောက်ဖျာ၌ ကံမပြုကောင်း၊ ထို ကျောက်ဖျာသည် ဂါမသိမ်သာတည်း၊ လှိုင်း တံပိုးတို့ လာသည် ဖြစ်စေ, မလာသည်ဖြစ်စေ၊ ပကတိရေသည်ပင် ထိုကျောက်ဖျာကို လွှမ်းမိုးလျှင် ကံပြုကောင်း၏။

သမုဒ္ဒရာ၌ ကျွန်းငယ်ဖြစ်စေ, တောင်ဖြစ်စေ ရှိတတ်၏။ ထိုကျွန်းငယ်, ထိုတောင်သည် တံငါသည်တို့ နေ့ချင်းပြန်

မသွားနိုင်လောက်အောင် ဝေးလျှင် အရညသိမ် ဟုသာ ခေါ်ဝေါ်ရ၏၊ တံငါသည်တို့ နေ့ချင်း ပြန် သွားနိုင်လောက်သော အရပ်အတွင်းကို ကား ဂါမသိမ်ဟု ခေါ်ရသည်။ သမုဒ္ဒရာသည် ဂါမသိမ်ကို ဖြစ်စေ, နိဂမသိမ်ကို ဖြစ်စေ လွှမ်းမိုး၍ တည်အံ့၊ သမုဒ္ဒရာပင်ဖြစ်၏။ ထိုသမုဒ္ဒရာ၌ ကံပြုကောင်း၏။ အကယ်၍ ဝိဟာရသိမ် (ဗဒ္ဓသိမ်)ကို လွှမ်းမိုးလျှင်ကား ဝိဟာရသိမ်ဟုသာဆိုရ၏။

ဇာတဿရအိုင် ဟူသည် တစုံ တယောက်သောသူက တူးဖောက်ပြုလုပ်အပ် သည် မဟုတ်ပဲ အလိုအလျောက် ဖြစ်လာ၍ မြစ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း မိုးလေးလ ရေမပြတ်တည်နေသော ရေအိုင်ကို ဆိုလို၏၊ ထို့ပြင် မြစ်သမုဒ္ဒရာကို ဖောက်ခွဲ၍ စီးထွက် သာသော ရေ၏ တိုက်စား တူးဖြိုခြင်းကြောင့် ဖြစ်လာသော အိုင်သည်လည်း မိုးလေးလ ပတ်လုံး ရေမပြတ် တည်နေလျှင် ဇာတဿရ အိုင်ပင် မည်၏၊ (ကင်္ခါ။၉၀-၁။ ဝိ.သင်္ဂဟ။ ၁၉၅-ကြည့်။) မိုးမှန်မှန် ရွာပါလျက် မိုးစဲ (မိုးရပ်)သည်နှင့် တပြိုက်နက် သောက်ဖို့ ,လက်ခြေ ဆေးကြောဖို့ပင် မရှိတော့ပဲ ရေပြတ်စဲ ခန်းခြောက်သွားလျှင် ဇာတဿရ အိုင် မဟုတ်၊ ဂါမခေတ်ပင် ဖြစ်၏၊ မိုးမှန်မှန် ရွာရာ မိုးအခါ၌ မိုးလေးလပတ်လုံး ရေတည် မှသာ ဇာတဿရအိုင်ဖြစ်သည်၊ ယင်းသို့ မိုးလေးလပတ်လုံး ရေတည်ရာအရပ်၌ ကံပြု အပ်၏၊ ရေနက်လျှင် ငြမ်းဖွဲ့၍ ထိုငြမ်း၌ သော်လည်းကောင်း, ထိုအိုင်အတွင်းရှိ သစ်ပင် ၌ ဖွဲ့အပ်သော ငြမ်း၌ သော်လည်းကောင်း ကံပြုအပ်၏၊ ဇာတဿရအိုင်အတွင်းရှိ ကျောက်ဖြာ, ကျွန်းငယ်တို့၌ အဆုံး အဖြတ်မှာ မြစ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသည့်အတိုင်းပင်တည်း။

အညီအမျှ မိုးရွာသောအခါ၌ ဇာတဿရအိုင် ဖြစ်လောက်သော အရပ်သည် မိုးခေါင်သောအခါ၌ ဖြစ်စေ, ဆောင်းနွေတို့၌ ဖြစ်စေ ခန်းခြောက်၍ ရေမရှိသော်လည်း ထိုအရပ်၌ ကံပြုကောင်း၏၊ အန္ဓက အဋ္ဌကထာ-၌ကား "အလုံးစုံသော ဇာတဿရ အိုင်သည် ခြောက်သွေ့၍ ရေမရှိလျှင် ဂါမခေတ် (ဂါမသိမ်)သို့သာ သက်ဝင်သည်" ဟု ဆို၏၊ ထိုစကား မမှတ်ထိုက်၊ အကယ်၍ ရေမရှိသော ဇာတဿရအိုင်၌ ရေတွင်း ရေကန်စသည် တူးငြားအံ့၊ ဇာတဿရ မဟုတ်တော့၊ ဂါမသိမ် ဖြစ်သွား၏၊ ဖူးသခွါးစသော သစ်ပင်တို့ စိုက်ပျိုးလျှင်လည်း ဇာတဿရ ပျက်၍ ဂါမသိမ်ပင် ဖြစ်သွား၏၊ (ဤ၌ ရေတွင်းရေကန်တူးရာ, ဖူးသခွါး စသည် စိုက်ပျိုးရာ အရပ်သာ ဂါမသိမ်ဖြစ်သွား၍ ဇာတဿရအိုင်တစ်ခုလုံး ဂါမသိမ်ဖြစ်သွား သည်မဟုတ်။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၆၈-ကြည့်။)

အကယ်၍ ထိုဇာတဿရအိုင်ကို ဖို့၍ ကြည်းကုန်းဖြစ်အောင် ပြုငြားအံ့၊ သို့မဟုတ် အရပ်မျက်နှာတစ်ဘက်က ကန်သင်းဖွဲ့၍ ဇာတဿရအိုင်ကို တစ်ဘက်ဆည်ကန် ပြုငြားအံ့၊ ထိုအားလုံးသော ကုန်းအရပ်, တဘက်ဆည်ကန်အရပ်သည် ဇာတဿရအိုင် မဟုတ်တော့၊ ဂါမသိမ်သာ ဖြစ်တော့၏။

လောဏီ (ဆားငံချောင်း, ဆားငံ အိုင်)ဟု ရှိသေး၏၊ ဝိမတိ၊၂။၁၆၈-အတိုင်း သမုဒ္ဒရာရေအဟုန်ကြောင့် နိမ့်ရှိုင်းသွားသော မြောင်းငယ်ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် စီးဆင်းသော ချောင်းကို ဆားငံချောင်း, ဆားငံအိုင် ဟုခေါ်၏၊ ထိုဆားငံချောင်းလည်း ဇာတဿရအိုင်ပင် တည်း၊ မိုးလေးလရေတည်နေလျှင် ကံပြုကောင်း၏။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၃၄-၇။ ကင်္ခါ။၉၀- ၁။ ဝိ.သင်္ဂဟ။၁၉၅-၉။)

ယာ ပနေသာ "သဗ္ဗာ ဘိက္ခဝေ

နဒီ အသီမာ" တိအာဒိနာ နယေန နဒီအာဒိနံ သီမဘာဝံ ပဋိက္ခိပိတွာ ပုန "နဒိယာ ဝါ ဘိက္ခဝေ သမုဒ္ဒေ ဝါ ဇာတဿရေ ဝါ ယံ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ သမန္တာ ဥဒကုက္ခေပါ၊ အယံ တတ္ထ သမာနသံဝါသာ ဥဒကု-က္ခေပါ ဥပေါသထာ"တိ ဝုတ္တာ၊ အယံ ဥဒကုက္ခေပသီမာ နာမ။ ကင်္ခါ။၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၅။ ပရိသ-ပရိယန္တတော ပဋ္ဌာယ သမန္တာ ယာဝ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ ဥဒကုက္ခေပေါ ဥဒကပတနဋ္ဌာနံ၊ တာဝ ယံ တံ ပရိစ္ဆိန္နဋ္ဌာနံ၊ အယံ တတ္ထ နဒီအာဒိသု အပရာ သမာနသံဝါသာ ဥဒကု-က္ခေပသီမာတိ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၆၂-၃။

ဥဒကုက္ခေပသီမာကမ္မ (နပ) [ဥဒကုက္ခေပသီမာ +ကမ္မ] ဥဒကုက္ခေပသိမ်ကို ပြုလုပ်ဖွယ် အမှု။ ဥဒကုက္ခေပသီမာကမ္မံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၇၄။)

ဥဒကကြေပသီမာဓိကာရ (ပု) [ဥဒကုက္ခေပ သီမာ+အဓိကာရ] ဥဒကုက္ခေပသိမ် အကြောင်း အရာ။ တထာ ဟိ ကင်္ခါဝိတရဏိယံ ဥဒကု-က္ခေပသီမာဓိကာရေ----ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၉၆။

ဥဒကုဂ္ဂမန (နပ) [ဥဒက+ဥဂ္ဂမန] ရေထွက်ရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒကုဂ္ဂမနကာလ (ပု) [ဥဒကုဂ္ဂမန+ကာလ] ရေ ထွက်ရာအခါ။ နဒီတီရေ ခတကူပသ္မိဥ္ဟိ ဥဒကုဂ္ဂမနကာလော ဝိယ အာစယော နိဗ္ဗတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။

ဥဒကု(ကူ)ပစ္ဆေဒ (ပု) [ဥဒက+ဥပစ္ဆေဒ] (က) ရေပြတ်ခြင်း။ (ခ) ရေပြတ်ရာအခါ။ (က) မယံ သမဏာသ ဂေါတမဿ ဥဒကုပစ္ဆေဒံ ကာတုံ ဝါယမိမှာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၄။ (ခ) ဥဒကု(ကူ)ပစ္ဆေဒတော ယာဝ သမ္ပတ္တိ-မဟာမေဃော၊ ဣဒံ ဒုတိယမသင်္ချေယျံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၅။

ဥဒကုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဒက+ဥပ္ပတ္တိ] ရေ၏ ဖြစ်ပေါ် ခြင်း။ ယထာ ဘဂဝတော ပုညာ-နုဘာဝေန ယေဝ တထာ ဥဒကုပ္ပတ္တိယာ ပရိဒီပိတတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၆။

ဥဒကုမ္ဘ (ပု) [ဥဒက+ကုမ္ဘ။ ဥဒက သဒ္ဒါ၏ ကကို ချေ။ နီတိ၊သုတ္တ။၂၅၇။ ဥဒက-ကိုဥဒ ပြု။မောဂ်၊၃။၇၂။] ရေအိုး။ ယထာပိ ဗြဟေ့ ဥဒကုမ္ဘော၊ ဘိန္နော အပ္ပဋိသန္ဓိယော။ ပေတ။ ၁၃၇။ (-ဓမ္မ။၃၁။) ဥဒကုမ္ဘော--- ဥဒကဃဋော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။)

ဥဒကုမ္မုဇ္ဇန (နပ) [ဥဒက+ဥမ္မုဇ္ဇန] ရေမှ-ရေငုပ်ရာမှ-ပေါ်ခြင်း။ အဂ္ဂိဿ ပါရိစရိယာယ၊ ဥဒကုမ္မုဇ္ဇနေန စ။ ဇာ၊၂။၃၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၇။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၅။)

ဥဒကူပမ (တိ) [ဥဒက+ဥပမာ] ရေဟူသော ဥပမာ ရှိသော၊ ရေဖြင့် နှိုင်းခိုင်းအပ်သော။ သတ္တိမေ ဘိက္ခဝေ ဥဒကူပမာ ပုဂ္ဂလာ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာ လောကသ္မိံ ။ အံ၊၂။၄၀၃။ ဥဒကူပမာတိ နိမုဇ္ဇနာဒိအာကာရံ ဂဟေတွာ ဥဒကေန ဥပမိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ (-အဘိ၊ ပု။၁၁၂။)

ဥဒကူပမာသုတ္တ (နပ) [ဥဒကူပမာ+သုတ္တ] ရေဖြင့် နှိုင်းခိုင်းအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်(၇)မျိုးကို ဟောသောသုတ်၊ ဥဒကူပမာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရ နိကာယ သတ္တက နိပါတပါဠိ၊၂-ဝဂ်၊၅-သုတ်။ အံ၊၂။၄၀၃-၅။

ဥဒကူပရိ (ဗျ) [ဥဒက+ဥပရိ] ရေ၏အထက်၌။ အာဒိကပ္ပေ ဥဒကူပရိ ပဌမံ ပထဝီဘာဝေန သဏ္ဌာတံ။ ဝိမတိ၊၁။၉၀။

ဥဒကူပသဿဋ္ဌ (တိ) [ဥဒက+ဥပသဿဋ္ဌ]ရေဖြင့်-ရေစက်ချ၍-စွန့်လှူအပ်သော။ နေဝ ကယေန န ဝိက္ကယေန ဗြာဟ္မဏိယေဝ ဥဒကူပသဿဋ္ဌံ။

အံ၊၂။၁၉၉။ ဥဒကူပဿဋ္ဌန္တိ ဥဒကေန ဥပဿဋ္ဌံ ပရိစ္စတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။

ဥဒကူမိကဇာတ (တိ) [ဥဒက+ဦမိက+ဇာတ] ဖြစ် သော ရေလှိုင်း တံပိုးနှင့် တူသော၊ ရေလှိုင်းတံပိုး ကဲ့သို့ဖြစ်သော။ သဒါတိ သဒါ သဗ္ဗဒါ-----ဥဒကူမိကဇာတံ။ မဟာနိ။၁၄။ (-စူဠနိ။၁၂၉၊၂၉၉။) ဥဒကူမိကဇာတန္တိ နိဗ္ဗတ္တဥဒကဦမိတရင်္ဂဝိယ။ မဟာနိ။ဋ္ဌ။၆၈။

ဥဒကူမိဂဇာတ(မဟာနိ။၂၆၉)သည် ဥဒကူမိက-ဇာတ မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဥဒကောဃ (ပု) [ဥဒက+ဩဃ] ရေအလျဉ်။ ဒဝဍ္ဍာဟံ ဝါ ဥဒကောဃံ ဝါ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၇။ အဒ္ဒသ ဂင်္ဂ မဟတာ ဥဒကောဃေန ပူရိယမာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ တခ်ဏညေဝ ဥဒကောဃော အန္တရ-ဓာယိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၁။ (-ကခါ။၂၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။) ဥဒကဝါဟက-လည်းကြည့်။

ဥဒကောရောဟက (တိ) [ဥဒက+ဩရောဟက] ရေသို့ သက်ဆင်းသော၊သူ။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ ဥဒကောရောဟကဿ ဥဒကောရောဟကာ-မတ္တေန သာမညံ ဝဒါမိ။ မ၊၁။၃၄၉-၃၅၀။ ဥဒကောရောဟကဿာတိ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ ဥဒကံ ဩရောဟန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဗြာဟ္မဏာ ဘန္တေ------ဥဒကောရောဟကာ အဂ္ဂိပရိစာရကာ။ သံ၊၂။ ၄၉၈။ နေတ္တိ။၃၉။ ဥဒကောရောဟကာတိ သာယံ ပါတံ ဥဒကံ ဩရောဟနကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၉။

ဥဒကောရောဟ(န)က (န) [ဥဒက+ ဩရောဟ (န) က] (၁) ရေသို့သက်ဆင်းခြင်း။ (တိ)(၂) ရေသို့ သက်ဆင်းသော၊သူ။ (၁) ဥဒကောရောဟဏေန အလ္လဝတ္ထာယ အလ္လ-ကေသာယ ဝေ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၅။ ဥဒကောရောဟနံ ပန ဤဒိသေ သီတ-ကာလေ ကေဝလံ သရီရမေဝ ဗာဓတိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၈၁။) အထက်ပုဒ် လည်းကြည့်။ (တိ) (၂) ဥဒကောရောဟဏာ ကေစိ။ အပ၊၁။၂၀။ ဥဒကောရောဟဏာ ဥဒကပဝေသကာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

ဥဒကောရောဟနကမ္မ(န) [ဥဒကောရောဟန+ ကမ္မ] ရေသို့သက်ဆင်းခြင်းအမှု။ ဥဒကော-ရောဟနကမ္မံ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၄၃။

ဥဒကောရောဟနာနုယောဂ (ပု) [ဥဒကော ရောဟန+အနုယောဂ] ရေသို့သက်ဆင်းခြင်း ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်ခြင်း။ သာယ-ဘတိယကမ္ပိ ဥဒကောရောဟနာနုယောဂ-မနုယုတ္တော ဝိဟရတိ(ဝိဟရာမိ)။ ဒီ၊၁။၁၅၈။ ဒီ၊၃။၃၄။ မ၊၁။၁၁၁၃၈၃။ မ၊၂။၆။ အံ၊၁။၃၀၁။ အဘိ၊ပု။၁၆၄။ မဟာနိ။၃၂၈။ ပါတော မဇ္ဈန္ဟိကေ သာယန္တိ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ ပါပံ ပဝါဟေဿာမီတိ ဥဒကောရောဟနာနုယောဂံ အနုယုတ္တော ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၁။

ဥဒကောရောဟန္တ (တိ) [ဥဒက+ဩရောဟန္တ] ရေသို့ သက်ဆင်းသော၊သူ။ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဘယာနိ ဥဒကောရောဟန္တဿ ပါဋိကင်္ခိတဗ္ဗာနိ။ အံ၊၁။၄၃၈။ (-မ၊၂။၁၂၂။) ဥဒကောရောဟန္တဿာတိ ဥဒကံ ဩတရန္တဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။(-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။)

ဥဒကောသက္ကန (န) [ဥဒက+ဩသက္ကန]ရေ၏-ကျဆင်း-ယုတ်လျော့ခြင်း။ ထေရော ဥဒကောသက္ကနံ ဝါ အာဂမေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇၂။

ဥဒဂါယိနီ (ထီ)[ဥဒ+ဂါဟိနီ] (ဝမ်းဗိုက်တွင်းသို့) ရေကို-ယူ-သွင်း-တတ်သော၊ ရေမလုံသော၊ ရေဝင်သော၊ ရေယိုသော(လှေ)။ ယထာပိ ဧဠ္ဓရဲ နာဝံ၊ပလုဂ္ဂံ ဥဒဂါဟိနိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဥဒဂါဟိနီနိ္တ ဥဒကဂါဟိနိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၉၅။

ဥဒဂ္ဂ (တိ) [ဥ+အဂ္ဂ။ ဥဂ္ဂတံ အဂ္ဂံ အဿ ဥဒဂ္ဂေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၀၈။ ဥဒဓာတ်ဟူ၍လည်း နီတိ၊ဓာ၊၉၃-၌ဆို၏။ (ဥဒဂြ-သံ)] (က) မြင့်တက်သော အဖျားရှိသော၊ မြင့်တက်သော၊ တက်ကြွသော။ (ခ) (ပီတိ အစွမ်းဖြင့်) တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသော၊ကိုယ်စိတ် အားဖြင့်-ကိုယ်ရောစိတ်ပါ-တက်ကြွသော-ရွှင်ပျသော-မြူးကြွသော။ (ဂ) မြင့်မြတ်သော။ (က) ဥဒဂ္ဂါ (ဝိမာန။၁၁၇) တိ ဥဒဂ္ဂါယ ပီတိယာ ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ ဥန္နမတီတိ ဥဒဂ္ဂံ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၇။ (က)(ခ) အထ ခေါ သုဒိန္နော ကလန္ဒပုတ္တော---ဟဋ္ဌော ဥဒဂ္ဂေါ ပါဏိနာ ဂတ္တာနိ ပရိပုဉ္ဆန္တော ဥဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ ၁။၁၆။ ဥဒဂ္ဂေါတိ ပီတိဝသေန အဗ္ဘုန္နတ-ကာယစိတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ ပီတိမာ ပန ပုဂ္ဂလော ကာယစိတ္တာနံ ဥဂ္ဂတတ္တာ အဗ္ဘုဂ္ဂတတ္တာ “ဥဒဂ္ဂေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။၁။၁၈၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၅။ ဥဒဂ္ဂေါ (သုတ္တနိ။၃၅၇) တိ ကာယေန စိတ္တေန စ အဗ္ဘုန္နတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ (ဂ) ဥစ္စံ ကရောန္တောတိ ဥဒဂ္ဂံ ဥဠာရံ ပဏီတံ ကတွာ ဒဿေန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။

ဥဒဂ္ဂစိတ္တ (တိ) [ဥဒဂ္ဂ+စိတ္တ] တက်ကြွ-မတွန့်ဆုတ်-သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဥဒဂ္ဂ-စိတ္တာ သုမနာ၊ ပဿန္တိ လောကနာယကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၁။ ဥဒဂ္ဂစိတ္တာတိ ပီတိသောမနဿ-ဝသေန ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၄။ ဥဒဂ္ဂစိတ္တ (ဥဒါန။၁၃၅)န္တိ ထိနမိဒ္ဓဝိဂမေန သမ္ပ-ဂ္ဂဟဝသေန အလီနစိတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၇။

ဥဒဂ္ဂစိတ္တဒိဝသ (ပု) [ဥဒဂ္ဂစိတ္တ+ဒိဝသ] တက်ကြွ-ရွှင်ပျ-သောစိတ်ရှိရာနေ့။ သကလ-နဂရဿ ဥဒဂ္ဂစိတ္တဒိဝသေ ဇာတောတိ ဥဒါယီတွေဝ နာမံ အကံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၄။

ဥဒဂ္ဂတနုဇ (တိ) [ဥဒဂ္ဂ+တနု+ဇ(ဇန+ကွိ)] မြင့်တက်သော ခန္ဓာကိုယ်ဖြင့်ဖြစ်သော၊ အရပ် အမောင်းကောင်းသော၊သူ။ (မြန်မာပြန်-၁၂၉-၌ ရွှင်လန်း တက်ကြွသော အမွေးရှိသော-ဟု ပြန်သည်။) တေံ ပဿထ ဗြာဟ္မဏံ--- ဥဒဂ္ဂတနုဇံ ဟဋ္ဌံ။ အပ၊၂။၁၃၄၊၁၄၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

ဥဒဂ္ဂတေဇ (တိ) [ဥဒဂ္ဂ+တေဇ] ဥဂ္ဂတတေဇ (က) နှင့်အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

ဥဒဂ္ဂမန (တိ) [ဥဒဂ္ဂ+မန] တက်ကြွ-ရွှင်ပျ-သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ မေဓာဝိနာ သဟာယေန သဒ္ဓိံ အတ္တမနော တုဋ္ဌမနော ဟဋ္ဌောမနော ပဟဋ္ဌမနော ဥဒဂ္ဂမနော မုဒိတမနော စရေယျ။ စူဠနိ။၂၅၆။ (-အပ၊ ၂။၁၃။)

ဥဒဂ္ဂမေဃ (ပု) [ဥဒဂ္ဂ+မေဃ] တက်ကြွ-ပြန့်ပြော-မွန်မြတ်-ကြီးစွာ-သောမိုး။ နဂါ နဂဂ္ဂေသု သုသံဝိရူဠှာ။ ဥဒဂ္ဂမေဃေန နဝေန သိတ္တာ။ ထေရ။၂၄၃။ ဥဒဂ္ဂမေဃေန နဝေန သိတ္တာတိ ပဌမပုပ္ပန္နေန ဥဠာရေန မဟတာ ပါဝုသမေဃေန အဘိပ္ပဝုဋ္ဌာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

ဥဒဂ္ဂိဟုတ္တ (နု) [ဥဒ+အဂ္ဂိ+ဟုတ္တ] ရေမီးကို-ပူဇော်-ပြုစု-စောင့်ရှောက်-ခြင်း။ ဥဒဂ္ဂိဟုတ္တံ ဥပတိဋ္ဌတော မမ။ ဇာ၊၂။၁၀၃။ ဥဒဂ္ဂိဟုတ္တန္တိ ဥဒကအဂ္ဂိဟုတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၂။ ဥဒက-

အဂ္ဂိဟုတန္တိ ဥဒကဿ စေဝ အဂ္ဂိဿ စ ဟုတံ ဟဝနံ ပူဇနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်။ ဇာ၊ကျော်။

ဥဒဂ္ဂု(ဂ္ဂု)ဒဂ္ဂ (တိ) [ဥဒဂ္ဂ+ဥဒဂ္ဂ] (ပီတိ၏ အစွမ်းဖြင့်) တက်ကြွတက်ကြွသော-အလွန် တက်ကြွသော-ကိုယ် စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ မဟာဗြဟ္မာ---ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေါ ဟုတွာ သာဓူတိ ပဋိဿုဏိတွာ ပဋိညံ အဒါသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေါတိ သရီရ-ဝိကာရုပ္ပါဒနပီတိဝသေန ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေါ။ ပီတိမာ ဟိ ပုဂ္ဂလော ကာယစိတ္တာနံ ဥဂ္ဂတတ္တာ "ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေါ"တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၆။ (-မ၊၂။၃၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ မဋီ၊၃။၂၇၃။ သံဋီ၊၁။၁၆၃။ သံဋီ၊၂။၃၀၈။) ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေါ သမ္ပိယာယမာနော။ အံဋီ၊၁။၂၈၆။

ဥဒဂျ (န) [ဥဒဂ္ဂ+ဏျ] တက်ကြွသော၊ ရွှင်ပျသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒဂျမန (တိ) [ဥဒဂျ+မန] တက်ကြွ-ရွှင်ပျ-သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ သမုဂ္ဂတတနူရုဟန္တိ သုဒ္ဓ ဥဂ္ဂတလောမံ ဥဒဂ္ဂလောမံ ဥဒဂျမနံ ဝါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂.၂၇။

ဥဒင်္ဂဏ[1] (န) [ဥဒ+အင်္ဂဏ] ကွင်းပြင်၊ ရင်ပြင်၊ မြေပြင်။ ဥဒင်္ဂဏေ တတ္ထ ပပံ အဝိန္ဒုံ။ ဇာ၊၁။၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။ ဥဒင်္ဂဏေတိ ဧတ္ထ ဥဒါတိ နိပါတော၊အင်္ဂဏေတိ မနုဿာနံ **သဉ္စရဏဋ္ဌာနေ**၊ အနာဝါသေ ဘူမိဘာဂေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။

ဥဒင်္ဂဏ[2] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဒင်္ဂဏတောင်။ ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ၊ ဥဒင်္ဂဏော နာမ ပဗ္ဗတော။ အပ၊၂။၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈၊၃၄၆။

ဥဒစ္ဆိဒါ (ကြိ) [ဥ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+အ+တိ။ တိ-ကို အာပြု] ဖြတ်၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ ယော ရာဂမုဒစ္ဆိဒါ အသေသံ။ သုတ္တနိ။၁။ ဥဒစ္ဆိဒါတိ ဥစ္ဆိန္ဒတိ ဘဉ္ဇတိ ဝိနာသေတိ၊ အတီတ-ကာလိကာနမ္ပိ ဟိ ဆန္ဒသိ ဝတ္တမာနဝစနံ အက္ခရစိန္တကာ ဣစ္ဆန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဥစ္ဆိန္ဒတိ-လည်းကြည့်။

ဥဒဉ္စန (ပု၊န) [ဥ+အစိ+ယု။ ပါဠိ၌ ပုံလိင် ဖြင့်ရှိ၏၊ ထောမနိဓိနှင့် ပါဠိအင်္ဂလိပ်, သက္ကတ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌ နပုံလိင်သာပြထား ၏] ရေငင်ပုံး၊ ရေခပ်အိုးငယ်။ ဥဒဉ္စနိက၊ ဥဒဉ္စနီ-တို့ကြည့်။

ဥဒဉ္စနဘာဝ (ပု) [ဥဒဉ္စန+ဘာဝ] ရေငင်ပုံး-ရေခပ်အိုး ငယ်-၏အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒဉ္စနဘာဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဒဉ္စနဘာဝ+ပတ္တိ] ရေငင်ပုံး-ရေခပ်အိုးငယ်-၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဝိစရန္တဿ မေ အနန္တဝါသိက-ဝါသော စာဋိယာ ဥဒဉ္စနဘာဝပ္ပတ္တိဝိယ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀၇၂။

ဥဒဉ္စနိက (ပု) [ဥဒဉ္စန+ဣက] ရေငင်ပုံး၊ရေခပ် အိုးငယ်။ သေယျထာပိ နာမ ဥဒကမဏိကော ဟုတွာ ဥဒဉ္စနိကော အဿ။ မ၊၂။၂၃၀။ ဥဒဉ္စနိကောတိ ဥဒကဝါရကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ ဥဒဉ္စနိကောတိ ဥဒဉ္စနော။ မဋီ၊၃။၁၃၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒဉ္စနီ (တိ) [(က) ဥ+အစိ+ယု+နဒါဒိဤ။ (ခ) ဥဒဉ္စနီ+ဏ] (က) ရေငင်ပုံး၊ရေခပ်အိုးငယ်။ (ခ) ရေခပ်အိုးငယ်နှင့်တူသော မိန်းမ။ (က) (ခ) သုခံ ဝတ မံ ဇီဝန္တံ၊ ပစမာနာ ဥဒဉ္စနီ။ ဇာ၊၁။၂၅။ ဥဒကံ အဉ္စန္တိ တောယာတိ ဥဒဉ္စနီ၊ စာဋိတော ဝါ ကူပတော ဝါ ဥဒက-ဥဿိဉ္စနယဋ္ဌိကာယေတံ နာမံ၊ သာ ပန ဥဒဉ္စနီ ဝိယ၊ ဥဒကံ ဝိယ ဃဋိကာ ယေန ယေန-တ္တိကာ ဟောတိ၊ တံ တံ အာကနုတိယေဝါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၁။

ဥဒဥ္စလ (န) [ဥဒ+ဇလ] ရေညွန်၊ ညွန်နှင့်ရောသောရေ။ အညတရဿ ဘိက္ခုနော ဥဒဥ္စလံ ကိဥ္စန္တဿ အသုစိ မုစ္စိ။ ဝိ၊၁။၁၇၀။ ဥဒဥ္စလန္တိ ဥဒကစိက္ခလ္လော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဥဒကစိက္ခလ္လ-လည်းကြည့်။

ဥဒဥ္စလဝတ္ထု (န) [ဥဒဥ္စလ+ဝတ္ထု] ရေညွန်ကို ကစားသောရဟန်း၏-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ။ ဥဒဥ္စလဝတ္ထုသုပိ ဧသေဝနယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ဥဒဏှာသိ (ကြိ)[ဥ+ဌာ+ဤ] (နေရာမှ)ထ၍ရပ်ပြီ။ တဿာ မာတာ ဥဒဏှာသိ၊ ခတ္တိယာ ဒေဝဝဏ္ဏိနီ။ ဇာ၊၂။၇၀။ ဥဒဏှာသီတိ အာသနာ ဥဋ္ဌာယ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၂။ ဥဋ္ဌာတိ-လည်းကြည့်။

ဥဒဏှ (ပု) [ဥ(ဥဒ်)+အဟ] နေတက်ချိန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒဏှသမယ (ပု) [ဥဒဏှ+သမယ] နေတက်ရာ-နေထွက်ရာ-အချိန်အခါ။ ပါတောဝ ပါတရာသမ္ဗိုဥဒဏှသမယံ ပတိ။ ဇာ၊၂။၁၃။ ဥဒဏှသမယံ ပတီတိ သူရိယုဂ္ဂမနဝေလာယမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၅။

ဥဒတာရယိံ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+တရ+ဏယ+ဤ] ကြွတက် စေပြီ၊ သွားအံ့သော အစီအရင်ကို ပြုပြီ။ တံ သူလ္လဝတ္ထုံ ဥဒတာရယိံ ရထံ။ ဇာ၊၂။၁၁၁။ ဥဒတာရယီတိ ဥတ္တာရေသိ ဥက္ခိပိတ္ဝာ ဂမနသဇ္ဇမကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၇။

ဥဒတာရိ (ကြိ) [ဥ+တရ+ဤ] ကူးမြောက်-ကူးတက်-ပြီ။ တေနုဒတာရိ ဒုခသမ္ဘရေတော (ဇာ၊၁။၇၄)တိ တေန ကာရဏေနမှိ --- ဥတ္တိဏ္ဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဥဒတာရိ[၁] (ကြိ) [ဥ+တရ+ဤ] ကူးမြောက်-ကူးတက်-ပြီ။ သမာဟိတော ယော ဥဒတာရိ ဩဃံ။ သုတ္တနိ။၃၄၈။ (-ဥဒါန။၁၇၀၊၁၀၂။ နေတ္တိ။၅၄၊၁၂၃။) ဥဒတာရီတိ ဥတ္တိဏ္ဏော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၉၊၃၆၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၂။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၉၇။)

ဥဒတာရိ[၂] (ကာ+ကြိ) [ဥ+တရ+ဏေ+ဤ] ကူးမြောက်စေပြီ၊ ထုတ်ဆောင်ပြီ။ ပင်္ကေ ပေါသံ ပလိပေ ဗျသန္နံ၊ ဗလီ ယထာ ဒုဗ္ဗလမုဒ္ဓရေယျ။ ဧဝမ္ပိ မံ တွံ ဥဒတာရိ ဟောတိ။ ဇာ၊၁။၃၅၂။ ဥဒတာရီတိ ကာမပင်္ကတော ဥတ္တာရယိ၊ ဥဒတာသီတိပိ ပါဠော။ အယမေဝတ္ထော။ ဥဒ္ဓတာသီတိပိ ပါဠော၊ဥဒ္ဓရီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၀။

ဥဒတာသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+တရ+ဏေ+ဤ။ သအာဂုံ] ကူးမြောက်စေပြီ၊ ထုတ်ဆောင်ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒတ္တ[၁] (တိ) [ဥ+အာ+ဒါ+တ။ ဝိ၊ပိ၊မာန်။ (ဥဒါတ္တ-သံ။)] (၁) မြင့်သော၊ မြင့်တက်သော (အသံ)။ (၂) မြင့်မြတ်သော (ပညာ)။ (၁) ဥဒတ္တာနုဒတ္တာဒိ နှင့် ဥဒတ္တာနုဒတ္တာဒိသမ္ပဒါန-ကြည့်။(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒတ္တ[၂] (တိ) [ဥဒ+အတ္တ] မြင့်မြတ်သောပညာရှိသော၊ မြင့်မြတ်သောအကျိုးကိုလည်း ပေးတတ်၍ မိမိသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သောပညာရှိသော၊ သူ။ တဏှာစရိတော ဥဒတ္တော (ဥဒတ္တော။ဋ္ဌ။) သမာဓိန္ဒြိယေန ဒုက္ခာယ ပဋိပဒါယ ခိပ္ပါဘိညာယ နိယျာတိ ဈာနေဟိ နိဿယေဟိ။ နေတ္တိ။၇။ ဥဒတ္တောတိ ဥဒအတ္တော၊ ဥဠာရပညောတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၁။ ဥဒတ္တောတိ ဥဒအတ္တော၊ ဥဠာရံ ဖလံ ဒေတီတိ အတ္တော၊ ဥဠာရံ ဖလံ ဒေတီတိ ဥဒေါ၊ ကော သော၊ ပဝိစယော။ အတ္တနိ

နိဗ္ဗတ္တော အတ္တော၊ ဥဒေါ အတ္တော ယဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ ဥဒတ္တောတိ ဝစနတ္တော ကာတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၉။ (-နေတ္တိ။၉၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၂၆၅။)

ဥဒတ္တပည (တိ) [ဥဒတ္တာ+ပညာ] မြင့်မြတ်သောပညာရှိသော၊သူ။ ဒုတိယာယ ပဋိပဒါယ ဟေတု နာမ တဏှာစရိတတာ ဥဒတ္တပညတာ စ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၉။

ဥဒတ္တာနုဒတ္တာဒိ (တိ) [ဥဒတ္တ+အနုဒတ္တ+အာဒိ] မြင့်သောအသံ, နိမ့်သောအသံ အစရှိသော။ သဇ္ဈာယိတန္တိ ဂါယနဝသေန သဇ္ဈာယိတံ၊ တံ ပန ဥဒတ္တာနုဒတ္တာဒီနံ သရာနံ သမ္ပဒါဝသေနေဝ ဣစ္ဆိတန္တိ အာဟ "သရသမ္ပတ္တိဝသေနာ"တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၀၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၇။ (-သီဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၃။)

ဥဒတ္တ (တိ) [ဥဒ+အတ္တ] မြင့်မြတ်သောပညာရှိသော။ ဥဒတ္တ² - ကြည့်။

ဥဒဒ္ဒရိ (ကြိ) [ဥ+ဒရ+ဤ] ထုတ်ဆောင်ပြီ။ မနုညံ ဘာသမာနဿ၊ ဂရုံ ဘာရံ ဥဒဒ္ဒရိ။ ဇာ၊ ၁။၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ မနာပံ ပိယဝစနံ ဘာသမာနဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဂရုံ ဘာရံ ဥဒ္ဒရိ၊ ဥဒ္ဒရိတွာ ကမိတွာ ပဝဍ္ဎေသီတိ အတ္တော၊ ဒကာရော ပနေတ္ထ ဗျဉ္ဇနသန္ဓိဝသေန ပဒ-သန္ဓိကရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။

ဥဒဓိ (ပု) [ဥဒက+ဓာ+ဣ။ ဇလာနိ ဥဒကာနိ စ နိဓီယန္တေ ဓီယန္တေ ဧတ္ထာတိ ဇလနိဓိ ဥဒဓိ စ၊ ဥဒကဿ ဥဒါဒေသော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၅၉။ ဥဒကံ ဒဓာတီတိ ဥဒဓိ။ ကစ္စည်း၊သုတ္တ။၅၅၁။ ရူပ၊ ၃၇၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၃၈။] (က) များစွာသောရေ၏စုဝေးတည်နေရာအရပ်။ (ခ) ပင်လယ်၊ သမုဒ္ဒရာ။ (က) သမုဒ္ဒေါ ဥဒဓိနံ သေဋ္ဌော၊ နက္ခတ္တာနဉ္စ စန္ဒိမာ။ သံ၊၁။၆၇။ ဥဒဓိနန္တိ ဥဒကနိဓာနာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ ဥဒကံ ဓီယတိ ဧတ္ထာတိ ဥဒဓိ၊ မဟောဒဓိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၈။ ယထာ သမုဒ္ဒေါ ဥဒဓီနံ မဂ္ဂေါ၊ နေရုဗ္ဗ နဂါနံ ပဝရော သိလုစ္စယော။ အပ၊၁။ ၁၈၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ (ခ) သေပ္ပမေယျော ဥဒဓိဝ သာဂရော။ ဝိမာန။ ၅၀၆၂။ အဘိ၊က။ ၄၀၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၆။ ဥဒဓိဝ သာဂရောတိ ယထာ ဥဒကံ တ္ထေ ဓီယတီတိ "ဥဒဓိ"တိ လဒ္ဓနာမော သာဂရော... အပ္ပမေ-ယျော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၁။ ဥဒဓိမိဝ အဏ္ဏဝါန (စူဠနိ။၂၀၉)န္တိ ဝိတိဏ္ဏအဏ္ဏဝါနံ အန္တရေ သမုဒ္ဒံ ဝိယ အဓိဂစ္ဆိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၃။

ဥဒဓူပမ (တိ) [ဥဒဓိ+ဥပမာ] မဟာသမုဒ္ဒရာ လျှင် ဥပမာရှိသော၊ မဟာသမုဒ္ဒရာနှင့်တူသော၊ သူ။ ဥဒဓူပမော မဟာဝီရော၊ သော မေ ဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပ၊၁။၃၇၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

ဥဒပဇ္ဇထ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+တ္ထ။ တ္ထ ကို ထ ပြု] ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ထင်ရှားဖြစ်ခဲ့ပြီ။ ဥဒပါဒိ- ကြည့်။

ဥဒပဇ္ဇိံသု (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဥံ] ဖြစ်ခဲ့ကုန်ပြီ။ ဥဒပါဒိ-ကြည့်။

ဥဒပတ္တ¹ (ပု) [ဥဒ+ပတ္တ(ဥဒပါတြ-သံ)] ရေခွက်၊ ရေဖြင့်ပြည့်သောခွက်။ သေယျထာပိ ဗြာဟ္မဏ ဥဒပတ္တော သံသဋ္ဌော လာခါယ ဝါ ဟလိဒ္ဒိယာ ဝါ။ သံ၊၃။၁၀၆။ အံ၊၂။၂၀၂။ ဥဒပတ္တောတိ ဥဒကဘရိတာ ပါတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၆၉။)

ဥဒပ(ပ္ပ)တ္တ² (တိ) [ဥ+ပဒ+တ။ ဥ+အပ+တ] (က) ပျံတက်သွားသော၊သူ။ (ခ) ထသွားသော၊ အိပ်ရာနေရာမှ ထပြေးသော၊သူ။ (က) ဥဒပ-တ္တောတိ ဝေဂေန၊ ဗလိ ပက္ခိ ဒိဇုတ္တမော။ ဇာ၊ ၁။၁၈၇။ ဥဒပတ္တောတိ ပိတု သြဝါဒံ အကတွာ ကောဒိဝသံ ဂိဇ္ဈောဟိ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပတိတော တေ သြဟာယ ပိတရာ ကထိတဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။

ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၁။ (ခ) သော စ ဝေဂေနုဒပ္ပတ္တော၊ ကပိ ရှဟိရမက္ခိတော။ ဇာ၊၁။၃၈၃။ ဥဒပ္ပတ္တောတိ ဥဒဋ္ဌိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၆။

ဥဒပတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဒ+တွာ။ ဥ+အပ+တွာ] ပျံတက်၍။ သော စ ဘက္ခုပရိက္ခီဏော၊ ဥဒပတ္တာ ဝိဟင်္ဂမော။ ဇာ၊၂။၅၅။ ဥဒပတ္တာတိ ...သော ကာကော ဥဒကေ ပတိဋ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တော ဥပ္ပတိ၊ ဝေံ ဥပ္ပတိတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၁။

ဥဒပါဒိ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဤ။ ရှုဒို၊နာ။၂၀၀။] ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်ဘူးပြီ။ မဟာ အကာလမေဃော ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊၃။၃။ ဝေံ စိတ္တံ ဥဒပါဒိ(ဇာ၊ ၁။၂၄၃)တိ...ဥပ္ပန္နံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၈။ **ဥဒပဇ္ဇီသု**- ဥဒပဇ္ဇီသု(ဇာ၊၂။၃၆၉)တိ ဥပ္ပဇ္ဇီသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၆၇။ **ဥဒပဇ္ဇထ**-ဥဒပဇ္ဇထာ(ဝိမာန။၂၉)တိ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ ဝိပါကော ဥဒပဇ္ဇထာ(ပေတ။၁၃၄)တိ ...ဖလံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၄၆-၄၇။ (-ထေရ။၂၂၆၊၂၇၂။ ဇာ၊၁။၂၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၊၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၉။)

ဥဒပါန (ပု၊န) [ဥဒက+ပါန] (၁)(က) ရေတွင်း။ (ခ) ရေကန်၊ တစ်ဘက်ဆည်ကန်။ (ဂ) ရေမြောင်း။ (၂) ဥဒပါနမည်သောဥယျာဉ်။ (၁)(က) သေယျထာပိ အာဝုသော ကန္တာရမဂ္ဂေ ဥဒပါနော။ သံ၊၁။၃၃၉။ ဥဒပါနောတိ ဝီသတိသဟတ္ထဂမ္ဘီရော ပါနီယကူပေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ ဥဒပါနံ တိဏာဿ စ ဘုသဿ စ ယာဝ မုခတော ပူရေသု(ဥဒါန။၁၇၅)န္တိ ပါနီယကူပံ တိဏေန စ ဘုသေန စ မုခပ္ပမာဏေန ဝမေသုံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ (-ဝိ၊၃။၁၉၅။ ဝိ၊၄။၂၅၉၊၃၀၇။ ပေတ။၁၅၆။ ဇာ၊၁။၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၄၂၊၂၁၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၃။) (က) (ခ)(ဂ) ပပဥ္စ ဥဒပါနဉ္စ၊ ယေ ဒဒန္တိ ဥပဿယံ။ သံ၊၁။၃၀။ ဥဒပါနန္တိ ယံကိဉ္စိ ပေါက္ခရဏိတဠာကာဒိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ တဠာကာဒီတိ အာဒိသဒ္ဒေန မာတိကံ သင်္ဂဏှာတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ ဝိပဿိနော ဘဂဝတော၊ ဥဒပါနော ကတော မယာ(အပ၊၁။၂၀၈)တိ ဥဒကံ ပိဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥဒပါနော။ ကူပပေါက္ခရဏိတဠာကာနမေတံ အဓိဝစနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ (၂) ဂဂ်ါတီရေ ဥဒေနဿ ရညော ဥဒပါနံ နာမ ဥယျာနံ အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။

ဥဒပါနတင္ရ (တိ) [ဥဒပါန+တင္ရ] ရေတွင်းကမ်းပါး၊ ရေတွင်းနှုတ်ခမ်း။ ဟတ္ထိ ဥဒပါနတင္ရေ ဌပေတွာ တဿ ပါဒေ ယောတ္တံ ဗန္ဓိတွာ ယောတ္တေန ဥဒပါနံ ဩတရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။

ဥဒပါနဒါယက (ပု) [ဥဒပါန+ဒါယက] ရေတွင်းရေကန်လှူသောသူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥဒပါနဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၀၉။

ဥဒပါနဒါယကထေရ (ပု) [ဥဒပါနဒါယက+ထေရ] ရေတွင်းရေကန်လှူသောထေရ်၊ ဥဒပါနဒါယကထေရ်။ (ဤထေရ်ရှင်မြတ်သည်ရှေးရှေးဘဝပေါင်းများစွာ၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးခဲ့ပြီးလျှင် ရှေးရှေးဘုရားရှင်များ လက်ထက်၌မှု ပါရမီကုသိုလ်တို့ကို အထူးတလည်ကြိုးစားအားထုတ် ပြုလုပ်ခဲ့၏။ ဝိပဿီဘုရားရှင်လက်ထက်တော်သို့ ရောက်သောအခါအမျိုးတစ်ဦးအိမ်၌ဖြစ်၍ အသက်အရွယ်ကြီးပြင်းလာသော် ငါသည် သောက်ရေအလှူကို ပေးလှူသင့်သည်၊ ထိုအလှူကိုလည်း တခါတရံ၌သာပေးလှူခြင်းမျိုးမဟုတ်ပဲ အမြဲထာဝရ အလှူမျိုး ဖြစ်စေသင့်သည်ဟု ကြံစည်စိတ်ကူး၍ ရေတွင်းကိုတူးစေ၏၊ ထိုရေတွင်း၌ရေရရှိလာသောအခါ အုတ်များစီ၍ ခိုင်မာအောင်ပြုလုပ်၏၊ မြေအောက်မှ စိမ့်ထွက်သောရေတို့ဖြင့်ပြည့်သောအခါ ထိုရေတွင်းကို ဝိပဿီဘုရားရှင်အား လှူဒါန်း

လေသည်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် သောက်ရေ လှူဒါန်းခြင်း၏ အကျိုးအာနိသင်ကို ဟောကြားတော်မူသည်။ ထိုအမျိုးကောင်းသားသည် ယင်းကောင်းမှု ကုသိုလ်ကြောင့် ကျင်လည်သမျှ လူနတ်ဘဝတိုင်း၌ ရေတွင်း ရေကန် သောက်ရေများ အလျှံအပယ် ပေါများစွာ စည်းစိမ်ချမ်းသာ ခံစားခဲ့ရ၏၊ ငါတို့ မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်သို့ ရောက်လာသော အခါ တစ်ဦးသောအမျိုးအိမ်၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေ၍ ဖွားမြင်ပြီးနောက် အရွယ်ရောက်လတ်သော် ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညိုသော အမျိုးကောင်းသားပီပီ ရဟန်းပြုပြီး မကြာမြင့်မီပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ ထိုအခါ ရှေးဘဝက မိမိပြုခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှုကို ဆင်ခြင်၍ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ထိုရှေးကောင်းမှုတို့ကို ထုတ်ဖေါ် ဟောကြားတော်မူလေသတည်း။) ဝိပဿိနော ဘဂဝတော တိအာဒိကံ အာယသ္မတော ဥဒပါနဒါယကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊၄၊၂။၁၇၉။

ဥဒပါနဒူသက (တိ) [ဥဒပါန+ဒူသက] သောက်ရေတွင်းကို(ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်လျက်) ဖျက်ဆီးသော၊သူ။ တဒါ ဥဒပါနဒူသကော အယမေဝ သိင်္ဂါလော အဟောသိ။ ဇာ၊၄၊၂။၃၂၁။

ဥဒပါနဒူသကဇာတက (န) [ဥဒပါနဒူသက+ဇာတက] ဥဒပါနဒူသကဇာတ်၊ သောက်ရေတွင်းကို ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်လျက် ဖျက်ဆီးသော မြေခွေးကို အကြောင်းပြု၍ ဟောကြားတော်မူသော ဇာတ်။ (မြတ်စွာဘုရား ဇေတဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ရဟန်းတော်များ၏ သောက်ရေတွင်းကို မြေခွေး တစ်ကောင်သည် ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်စွန့်ကာ ဖျက်ဆီးပြီး ထွက်သွားလေ၏၊ ကနေ့သ၌ ရေတွင်း အနီးသို့ ရောက်လာသော ထိုမြေခွေးကို သာမဏေတို့က ခဲတို့ဖြင့် ပစ်ခတ်ကြ၏၊ ခဲမှန်သဖြင့် အထိနာသွားသော ထိုမြေခွေးသည် ထိုအချိန်မှစ၍ ထိုနေရာကို လှည့်၍ပင် မကြည့်ဝံ့တော့ပေ။ တရားသဘင်၌ ရဟန်းတော်များသည် ထိုမြေခွေး အကြောင်းကို ပြောဆိုနေကြစဉ် မြတ်စွာဘုရား ကြွလာတော်မူပြီးလျှင် ရှေးအခါကလည်း ထိုမြေခွေးသည် ဣသိပတန မည်သော ဤတော၌ ဤရေတွင်းကိုပင် ဖျက်ဆီးခဲ့ဘူးကြောင်း, ရသေ့ အပေါင်းက ထိုမြေခွေးကို ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင် လာသဖြင့် ဘုရားအလောင်းဖြစ်သော ငါရသေ့က ဆုံးမဩဝါဒ ပေးခဲ့ဘူးကြောင်း ဟောကြားတော် မူလေသည်။ ဇာ၊၁။၇၉။ ဇာ၊၄၊၂။၃၂၀-၁။

ဥဒပါနဒူသကသိင်္ဂါလ (ပု) [ဥဒပါနဒူသက+သိင်္ဂါလ] သောက်ရေတွင်းကို (ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် စွန့်လျက်) ဖျက်ဆီးသောမြေခွေး။ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥဒပါနဒူသကသိင်္ဂါလံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊၄၊၂။၃၂၀။

ဥဒပါနနိဒဿန (န) [ဥဒပါန+နိဒဿန] ရေတွင်းကို ဥပမာ အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း၊ ရေတွင်းဥပမာ။ ဝေဠု ကတ္ထ ဣဓ ဥဒပါန- နိဒဿနမ္ပိ သမတ္ထိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၂၂။

ဥဒပါနပနာဠိ (ထီ၊ပု) [ဥဒပါန+ပနာဠိ] ရေတွင်းမှ သွယ်တန်းအပ်သော-ရေတံလျှောက်-မြောင်း-မြွန်ချောင်း-ပိုက်လုံး။ အန္တောသုဝိသောဓိတံ ဝိသောဓေတွာ ဥဒပါနပနာဠိ ယောဇေတိ။ အံ၊၃။၁၇။

ဥဒပါနပနာဠိယတ္ထိက (တိ) [ဥဒပါနပနာဠိ + အတ္ထိက] ရေတွင်းမှ သွယ်တန်းအပ်သော ရေတံလျှောက်ဖြင့် အလိုရှိသော၊သူ။ သေယျ- ထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ဥဒပါနပနာဠိ-

ယတ္ထိကော တိဏှံ ကုဍာရိ အာဒါယ ဝနံ ပဝိသေယျ။ အံ၊၃။၁၇။

ဥဒပါနသမီပ (န) [ဥဒပါန+သမီပ] ရေတွင်း၏ အနီးအရပ်။ အထ နံ ကေဒိဝသံ ဥဒပါနသမီပံ အဂတံ သာမဏေရာ လေဍ္ဍုဟိ ပဟရိတွာ ကိလမေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။

ဥဒပါနသာလာ (ထီ) [ဥဒပါန+သာလာ] ရေတွင်း ဇရပ်။ ဥဒပါနသာလာ ကာရာပိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၉၅။ (-ဝိ၊၄။၃၀၇။ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၁၇။)

ဥဒပါနသုတ္တ (န) [ဥဒပါန+သုတ္တ] ဥဒပါနသုတ်။ ထိုသုတ်၌- မြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်းသံဃာများစွာနှင့်အတူ မလ္လတိုင်း နယ်ပယ်၌ ခရီးဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူလေသော် ထူဏမည်သော ပုဏ္ဏားရွာသို့ ရောက်တော်မူ၏။ ထိုအခါ ရတနာမြတ် သုံးပါး၌ မကြည်ညိုကုန်သော ထူဏရွာသား တို့သည် မြတ်စွာဘုရား ကြွလာတော်မူခြင်း ကြောင့် ပုဏ္ဏားတို့၏ ကျင့်စဉ်တရား ပျက်ပြား သွားမည်စိုးရကား ထိုရွာ၌ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ရဟန်းတော်များ မနေနိုင်စေရန် မြတ်စွာဘုရား ကြွတော်မူရာ လမ်းခရီး၌ရှိသော ရေတွင်းကို မြက်အမှိုက်သရိုက်များဖြင့် ရေတွင်းနှုတ်ခမ်း ရောက်အောင် လောင်းထည့် ဖို့သိပ်ကြကုန်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် လမ်းခရီးမှ ဘေးသို့ဖဲ၍ပြီး သစ်တပင်အောက်သို့ ကြွတော်မူပြီးလျှင် အရှင် အာနန္ဒာကို ထိုရေတွင်းမှရေကို အခပ်ခိုင်းတော် မူ၏။ အရှင်အာနန္ဒာသည် ယခုပင် ထိုရေတွင်း ကို ရွာသားတို့က မြက်အမှိုက်သရိုက်များ လောင်းထည့် ဖို့သိပ်ထားကြောင်း နှစ်ကြိမ် တိတိ လျှောက်ထားသော်လည်း သုံးကြိမ် တိတိပင် ရေအခပ်ခိုင်းမြဲ ခိုင်းနေတော်မူ သောကြောင့် သပိတ်ကိုယူ၍ ရေခပ်သွား လေ၏။ ထိုရေတွင်းအနီးသို့ အရှင်အာနန္ဒာ ရောက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် မြက်အမှိုက်သရိုက် အားလုံးသည် ရေတွင်းနှုတ်ခမ်းမှ ဘေးသို့ လွင့်စင်သွားပြီး အမှိုက်သရိုက်ကင်းစင် ကြည် လင် သန့်ရှင်းသော ရေသည် ရေတွင်း နှုတ်ခမ်းမှ အပြင် ဘက်သို့ စီးထွက်တော့ မည်ကဲ့သို့ ကျိုးငှက်များပင် အလွယ်တကူ သောက်နိုင်လောက်သည်အထိ ပြည့်လေ၏။ အရှင်အာနန္ဒာသည် ထိုအဖြစ်ကို တွေ့မြင် ရသဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ကြီးမားလှသော တန်ခိုး အာနုဘော်ကို အလွန်အမင်း အံ့သြ ခြင်း ဖြစ်ပြီးလျှင် သပိတ်ဖြင့် သောက်ရေကို ခပ်ယူ၍ မြတ်စွာဘုရားအား ထိုအကြောင်းကို လျှောက်ထားကာ ဆက်ကပ်လေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသည် "ကိံ ကယိရာ---- စရေ"ဟူသော ဂါထာဖြင့် (ရွာသားတို့က ရေတွင်းကို အမှိုက်သရိုက်တို့ဖြင့် ဖို့သိပ်ကြ သော်လည်း) ရောက်ရာ အရပ်တိုင်း၌ အချိန်မရွေး ရေကို အလိုရှိသလောက် ရရှိ နေလျှင် ထိုရေတွင်းကို အဘယ်မှာ အားကိုး အားထား ပြုနေဘို့ လိုတော့အံ့နည်း၊ တဏှာဖြင့် ဖွဲ့နှောင်ချည်တုပ် ခံရသော သတ္တဝါတို့သည် ကုသိုလ်ကောင်းမှု မပြုခဲ့ကြ သဖြင့် လိုတာမရ ဒုက္ခရောက်နေကြ၏၊ ထိုတဏှာ၏ အရင်းအမြစ်ကို ပယ်ဖြတ်ပြီး သော ငါကဲ့သို့သော သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရား သည် အဘယ်မှာလျှင် သောက်ရေ ရှာဘို့, အခြားပစ္စည်းဥစ္စာရှာဘို့ ထိုထို ဤဤ လှည့် လည်နေတော့အံ့နည်း-ဟူ၍ နှစ်သက် ရွှင်လန်း ဥဒါန်းကျူးရင့်တော်မူ၏။ ခုဒ္ဒက- နိကာယ ဥဒါနပါဠိ၊ရ-ဝဂ်၊၉-သုတ်။ ဥဒါန။ ၁၇၄-၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၃၂-၆။

ဥဒပါနာဘိမုခ (တိ) [ဥဒပါန+အဘိမုခ။ ထီ-၌ ဥဒပါနာဘိမုခီ] ရေတွင်းသို့-ရှေးရှုသော-ဦးတည်သော၊သူ။ ထေရော ဘဂဝတော ပတ္တံ အာဒါယ ဥဒပါနာဘိမုခေါ

အဂမာသိ။ ဝိမာန၊၄။ ၄၁။ အညတရာ ဇူတ္ထိ ဥဒကဘာဇန် ဂဟေတွာ ဥဒကတ္ထာယ ဥဒပါနာဘိမုခီ ဂစ္ဆတိ။ ဝိမာန၊ ၄။၃၄။

ဥဒဗိန္ဒု (န) [ဥဒ+ဗိန္ဒု] ရေပေါက်။ လောဘော ပဟီယတေ တမှာ၊ ဥဒဗိန္ဒုဝ ပေါက္ခရာ။ ဇူတိဝုတ်။ ၂၅၂။ ဥဒဗိန္ဒုဝ ပေါက္ခရာတိ ပဒုမိနိပဏ္ဏတော ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ။ ဇူတိဝုတ်၊ ၄။၂၆၃။ ယာဝဉ္စော ဥဒဗိန္ဒုနိ၊ ကာယသ္မိံ နိပတိံသု မေ။ ဇာ၊၁။၃၈၃။ ဇာ၊၄။၅။၇၄။

ဥဒဗိန္ဒုနိပါတ (ပု) [ဥဒဗိန္ဒု+နိပါတ] ရေပေါက် ကျခြင်း။ ဥဒဗိန္ဒုနိပါတေန ဥဒကုမ္ဘောပိ ပူရတိ။ ဓမ္မ။၁၂၁။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၁၃။

ဥဒဗ္ဗမိ (ကြိ) [ဥ+ဟန+ဤ]. ပယ်ဖြတ်လျက် သတ်၏။ ယော မာနမုဒဗ္ဗမိ အသေသံ။ သုတ္တနိ။၂၈၀။ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အသေသံ ဥဒဗ္ဗဓိ၊ အနဝသေသပ္ပဟာနဝသေန ဥစ္ဆိန္ဒိ နတ္ထော ဝဓေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၇။

ဥဒဗ္ဗဟီ (ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ဤံ] ဆွဲထုတ်ပြီ၊ တည်စေ ပြီ။ ယောနိသော ပဋိပဇ္ဇိတွာ၊ ဘဝေ စိတ္တံ ဥဒဗ္ဗဟီ။ ထေရ။၂၅၂။ အရိယမဂ္ဂေန ဟတ္ထေန ဥတ္တာရိံ နိဗ္ဗာနထလေ ပတိဋ္ဌာပေသိန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၄၊၁။၃၅၄။

ဥဒဗ္ဗဟိ (ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ဤ] (က) ဆွဲ ထုတ်ပယ်နှုတ်ပြီ။ (ခ) ဆွဲငင်ပြီ။ (က) ဘဝ- ရာမာယ ဝတ ဘော ပဇာယ-----သမူလံ ဘဝံ ဥဒဗ္ဗဟိ။ မ၊၁။၄၀၆။ သမူလံ ဘဝံ ဥဒဗ္ဗဟီတိ------သမူလံ ဘဝံ ဥဒဗ္ဗဟိ ဥဒ္ဓရိ၊ ဥပ္ပါဋေသီတိ အတ္ထော။ မ၄၊၂။၃၁၁။ (ခ) မနာပံ ဘာသမာနဿ ဂရုံ ဘာရံ ဥဒဗ္ဗဟိ။ ဝိ၊၂။၈။ ဥဒဗ္ဗဟီတိ အာကမိ။ ဝဇိရ။၂၈၊ ဥဒဒ္ဓရိ- လည်းကြည့်။

ဥဒဗ္ဗဟေ (ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ယျေ] ဆောင်ရာ၏၊ ဖြစ်ရာ၏။ ပရိဒေဝယမာနော စေ၊ ကိဉ္စိ အတ္ထံ ဥဒဗ္ဗဟေ။ သုတ္တနိ။၃၇၁။ ဇာ၊၁။၂၃၇။ ဇာ၊၄၊ ၄။၁၂၉။ ဥဒဗ္ဗဟေတိ ဥဒဗ္ဗဟေယျ ဓာရေယျ၊ အတ္တနိ သဥ္စနေယျာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၁၈၁။ (-ဇာ၊၁။၆၄။ ဇာ၊၂။၃၇၄။ ဇာ၊၄၊ ၂။ ၂၀၄။ ဇာ၊၄၊၇။၃၇၉။)

ဥဒဗ္ဗဟေယျ (ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ယျေ] ဥဒဗ္ဗဟေ နှင့် အနက်တူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒယ (ပု) [ဥ+ဣ+အ] (၁) ဖြစ်ခြင်း၊ (အကြောင်း တရားတို့၏ ပေါင်းဆုံမိခြင်း ကြောင့်) ဖြစ်ခြင်းသဘော-ဥပါဒ်ခြင်း သဘော-ဟူသော အမှတ် လက္ခဏာ။ သခ်တ တရားတို့၏ အမှတ်လက္ခဏာ။ (၂) ပေါ်ထွက် ရာအခါ။ (၃) တက်ခြင်း။ (၄) အမြင့်၊အစောက်။ (၅) နေစသည်ထွက်ရာတောင်၊ ဥဒည်း တောင်။ (၆) (က) အတိုးအပွား၊ အမြတ်အစွန်း။ (ခ) အကျိုးအာနိသင်။ (၇) ဥဒယ မည်သူ။ သာသနာတော်၌ ဥဒယမည်သူ ကိုးယောက်တွေ့ရ၏။ (က) ဥဒယထေရ်၊ (တိဿမြတ်စွာဘုရား၏ ဒုတိယ အဂ္ဂသာဝက။) (ခ) ဥဒယထေရ်၊ (မဟာသာဝက ရှစ်ကျိပ် တွင်ပါဝင်သောထေရ်။) (ဂ) ဥဒယမင်း၊ (ဂင်္ဂမာလဇာတ်လာ ဘုရားအလောင်းတော်။) (ဃ) ဥဒယမင်း၊ (ဥဒယဘဒ္ဒဇာတ်လာ ဘုရားအလောင်းတော် ဥဒယဘဒ္ဒမင်း။) (င) ဥဒယရသေ့ ၊(ဇာဝရိပုဏ္ဏား ရသေ့ကြီး၏ တပည့်-၁၆-ဦးတွင် ပါဝင်သော ရသေ့။) (စ) ဥဒယပုဏ္ဏား၊ (ဥဒယသုတ္တန်အဆုံး၌ ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သော ပုဏ္ဏား။) (ဆ) ဥဒယမည်သော ဝေရဉ္ဇပုဏ္ဏား။ (ဇ) ဥဒယ မင်းသား၊ (အဇာတသတ်မင်း၏ သားဖြစ်သော ဥဒယဘဒ္ဒမင်းသား။) (ဈ) ဥဒယမည်သောပုဏ္ဏား လုလင်။ (ထိ) (၈) ဥဒယာမည်သောမိဖုရား (ဘုရားအလောင်း

တော် ဥဒယဘဒ္ဒမင်း၏ ဥဒယဘဒ္ဒါ မည်သောမိဖုရား။)

(၁)ဖြစ်ခြင်း၊ (အကြောင်းတရားတို့၏ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့်) ဖြစ်ခြင်း-ဥပါဒ်ခြင်း-သဘောဟူသော အမှတ်လက္ခဏာ၊ သင်္ခတ တရားတို့၏ အမှတ်လက္ခဏာ။ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော။ ပဋိသံ။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၆၅။ တဿ ဇာတဿ ရူပဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဇာတိ ဥပ္ပါဒံ အဘိနဝါကာရံ ဥဒယောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယောတိ နိဗ္ဗတ္တနသညိတံ သင်္ခတလက္ခဏံ ဥဒယော ဥပ္ပါဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၀။ (၂) ပေါ်ထွက်ရာအခါ။ သာ ဟိ ယသ္မာ တဿာ ဥဒယတော ပဋ္ဌာယ တေန သညာဏေန သြသဓာနိ ဂဏှန္တိပိ ပိဝန္တိပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ (၃) တက်ခြင်း။ ကိရိယာယ ကိရိယန္တရူပလက္ခဏံ ဘာဝေန ဘာဝလက္ခဏံ၊ ယထာ ဥဒယေ သတိ စန္ဒေ ဇာတော ရာဇပုတ္တောတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၄၀။ (၄) အမြင့်၊ အစောက်။ ဒီဃနုကုဏ္ဍူ ဥဒယေန ကဏ္ဍိကာ။ ဇာ၊၁။၁၅၅။ ဥဒယေနာတိ ဥစ္စတ္တေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၈။ (၅) နေစသည် ထွက်ရာ တောင်၊ ဥဒည်းတောင်။ ပုဗ္ဗသေလော တု စောဒယော။ ဓာန်။၆၀၆။ ဥဒယန္တျသ္မာ သူရိယာဒယောတိ ဥဒယော၊ သူရိယာဒိနမုဒယယောဂတော ဝါ ဥဒယော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၀၆။ (ဥဒယဂိရိ၊ ဥဒယပဗ္ဗတ-တို့ လည်းကြည့်။) (၆) (က) အတိုးအပွား၊ အမြတ် အစွန်း။ (က) တွေ့ကံ မူလံ ဘဝိဿတိ၊တွေ့ကော ဥဒယော။ အံ၊ ၁။၁၁၄။ (-၅၂၀။ မဟာနိ။ ၃၀၁။) တသ္မိံ ဝိက္ကယေ တွေ့ကော ဥဒယော ဘဝိဿတိ၊ တွေ့ကာ ဝမိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။(-၃၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၂။) (ခ) အကျိုးအာနိသင်။ အာနိသံသောတိ ဥဒယော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၅။)

(၇) ဥဒယမည်သူ။ (က) ဥဒယထေရ်၊ (တိဿ မြတ်စွာဘုရား၏ ဒုတိယအဂ္ဂသာဝက။) ဖြဟ္မ-ဒေဝေါ ဥဒယော စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၉။ (ခ) ဥဒယထေရ်၊ (မဟာသာဝက ရှစ်ကျိပ်တို့တွင် ပါဝင်သော ထေရ်။) ဘဒြာ-ဝုဓော ဥဒယော ပေါသာလော -----ဧတေ အသီတိ မဟာသာဝကာ နာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ (ဂ) ဥဒယမင်း၊ (ဂင်္ဂမာလဇာတ်လာ ဘုရားအလောင်းတော်။) အပ္ပဿ ကမ္မဿ ဖလံ မမေဒံ၊ ဥဒယော အဇ္ဈာဂမာ မဟတ္တပတ္တံ။ ဇာ၊၁။၁၈၀။ ဥဒယောတိ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၂၈။ (ဃ) ဥဒယမင်း၊ (ဥဒယဘဒ္ဒ ဇာတ်လာ ဘုရားအလောင်းတော် ဥဒယ ဘဒ္ဒမင်း။) ဥဒယောဟသ္မိ ကလျာဏီ၊ သင်္ကရတ္တာ ဣဓာဂတော။ ဇာ၊၁။၂၃၃။ ကလျာဏဒဿနေ အဟံ ပုရိမဘဝေ တဝ သာမိကော ဥဒယော နာမ တာဝတိံသဘဝနေ သက္ကော ဟုတ္ဝာ နိဗ္ဗတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။ (င) ဥဒယရသေ့၊ (ဗာဝရီပုဏ္ဏားရသေ့ကြီး၏ တပည့်-၁၆-ဦးတွင် ပါဝင်သော ရသေ့။) ဘဒြာဝုဓော ဥဒယော စ၊ ပေါသာလော စာပိ ဗြာဟ္မဏော။ သုတ္တနိ။ ၄၃၂။ စူဠနိ။၄။ (စ) ဥဒယပုဏ္ဏား၊ (ဥဒယသုတ္တန် အဆုံး၌ ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သော ပုဏ္ဏား။) (သံ၊၁။၁၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅-ကြည့်။) ယေန ဥဒယဿ ဗြာဟ္မဏဿ နိဝေသနံ တေနုပသင်္ကမိ။ သံ၊၁။၁၇၅။ (ဆ) ဥဒယမည်သော ဝေရဉ္ဇပုဏ္ဏား။ (ဝိ၊၁။၁-၆။အံ၊ ၃။၁၈-၂၄-ကြည့်။) မာတာပိတူဟိ ကတနာမ-ဝသေန ပနာယံ ဥဒယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၃။ (ဇ) ဥဒယမင်းသား၊ (အဇာတသတ်မင်း၏ သားဖြစ်သော ဥဒယဘဒ္ဒမင်းသား။) အဇာတသတ္တု ဗိမ္ဗိသာရံ ဃာတေသိ၊ ဥဒယော

အဇာတသတ္တုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ (ဈ) ဥဒယ **မည်သော** ပုဏ္ဏားလုလင်။ ဥဒယောတိ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ နာမံ။ စူဠနိ။၁၅၅။ (ဏိ) (ဂ) ဥဒယာမည်သောမိဖုရား၊ (ဘုရားအလောင်းတော် ဥဒယဘဒ္ဒမင်း၏ ဥဒယဘဒ္ဒါ မည်သော မိဖုရား။) ဥဒယေ မာပမာဒ စရဿု ဓမ္မံ။ ဇာ၊၁။၂၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။

ဥဒယကာလ (ပု) [ဥဒယ+ကာလ] တက်ရာပေါ်ထွက်ရာ-အခါ။ နိစ္စကာလံ သူရိယဿ ဥဒယကာလေ သူရိယမဏ္ဍလံ ဥလ္လောကေတွာ အတ္တနော ရက္ခံ ကရောန္တော ဝေ ဝဒတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၃၈။ ဝိမတိ၊၁။၃၀။)

ဥဒယကုမာရ (ပု) [ဥဒယ+ကုမာရ] ဥဒယ သတို့သား၊ဥဒယမင်းသား။ ဥဒယကုမာရောတိဿ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။

ဥဒယက္ခဏ (ပု) [ဥဒယ+ခဏ] ဖြစ်ခြင်း၏ အခိုက်အတန့်ကာလ၊ ဖြစ်ရာခဏ၊ ဖြစ်ဆဲခဏ။ သဘာဝလက္ခဏေ သင်္ခတလက္ခဏဿ တာဝကာလိကတ္တမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတိ ဥဒယက္ခဏေ ဝယဿ, ဝယက္ခဏေ စ ဥဒယဿ အဘာဝါဝဗောဓတောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၇။)

ဥဒယဂါမိ (တိ) [ဥဒယ+ဂမု+ဏီ။ ထို-၌ ဥဒယ ဂါမိနီ] (၁) ကြီးပွား တိုးတက်ခြင်းသို့ ရောက်စေနိုင်သော၊ လက်ဦးပဌမ အားထုတ်သည်မှစ၍ ကြီးပွားတိုးတက် စေနိုင်သော။ (၂) (ခန္ဓာငါးပါးတို့၏) ဖြစ်ခြင်း သဘောကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်သော။ (၁) ဗြာဟ္မဏာ ဘိက္ခဝေ ဥဒယဂါမိနိံ နာမ ပဋိပဒံ ပညပေန္တိ။ သံ၊ ၃။၃၁၄။ ဥဒယဂါမိနိန္တိ အတ္တနော သမယေ ဝုဍ္ဎိဂါမိနိံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ ဥဒယဂါမိနိန္တိ အာရမ္ဘတော ပဋ္ဌာယ သမ္ပတ္တိအာဝဟံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၃၂။ (၂) ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာတိ ဥဒယဂါမိနိယာ စေဝ အတ္ထဂါမိနိယာ စ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ ဥဒယတ္ထဂါမိနီ-လည်းကြည့်။

ဥဒယဂိရိ (ပု) [ဥဒယ+ဂိရိ]နေလစသည် ထွက်ရာတောင်၊ ဥဒည်းတောင်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥဒယဂိရိသိခရ (နု) [ဥဒယဂိရိ+သိခရ] ဥဒည်းတောင်ထိပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒယဂိရိသိခရမတ္ထက (ပု) [ဥဒယဂိရိ သိခရ+မတ္ထက] ဥဒည်းတောင်ထိပ်၏ အထက်။ ဥဒယဂိရိသိခရမတ္ထကေ သရဒသမယဒိဝသကရမိဝ ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသိဇာလေန အဘိဇ္ဇလန္တံ နိသိန္နံ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

ဥဒယဋ္ဌာန (နု) [ဥဒယ+ဌာန] တက်ရာပေါ်ထွက်ရာ-အရပ်။ ဥဒယဋ္ဌာနတော အာကာသံ ဥလ္လင်္ဃန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၆။ သူရိယဿ ဥဒယဋ္ဌာနာ ပုရတ္ထိမာ ဒိသာ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။

ဥဒယတိ (ကြိ) [ဥ+ဣ+အ+တိ] ဖြစ်၏။ အဝသေသပစ္စယသမာဂမေ ဥဒယတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။ **ဥဒယန္တိ**- ပေဋကော၊၂၆၈။သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။

ဥဒယတ္ထဂါမိ (တိ) [ဥဒယတ္ထ+ဂမု+ဏီ။ ထို-၌ ဥဒယတ္ထဂါမိနီ] (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏) ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း-အဖြစ်အပျက်-သဘောကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်သော (ပညာ)။ ပညဝါ ဟောတိ ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ ပညာယ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊၃။ ၁၉၈။ မ၊၂။၁၉၊၂၉၉။ သံ၊၃။၁၇၃။ အံ၊၂။၂၅၈။ နေတ္တိ။ ၁၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၁။ ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာတိ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ဥဒယဝယဂါမိနိယာ၊ ဥဒယဉ္စ ဝယဉ္စ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂။ ဂတိအတ္ထာ ဓာတုသဒ္ဒါ ဗုဒ္ဓိအတ္ထာ

ဧဟာန္တီတိ အာဟ " ဥဒယဥ္စ ဝယဥ္စ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထာယာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄။)

ဥဒယတ္ထင်္ဂမနဒဿနတ္ထ (ပု) [ဥဒယတ္ထင်္ဂမန+ဒဿနတ္ထ] ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကို-အဖြစ်အပျက်သဘောကို-မြင်စေခြင်း အကျိုး- မြင်အောင်ဖော်ပြခြင်းအကျိုး။ သုခ-ဝေဒနိယန္တိ ဝေမာဒိပစ္စယဗသေန ဥဒယ-တ္ထင်္ဂမနဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၉။

ဥဒယတ္ထိက (တိ) [ဥဒယ+အတ္ထိက] အတိုး အပွား-အမြတ်အစွန်း-ဖြင့်(ကို) အလိုရှိသော၊ အာ့၊ သေယျထာပိ ဘန္တေ ပုရိသော ဥဒယတ္ထိကော အဿဗဏိယံ ပေါသေယျ။ အံ၊ ၁။၅၂၀။ ဥဒယတ္ထိကောတိ ဝဍ္ဎိ- အတ္ထိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။

ဥဒယဒဿန (နု) [ဥဒယ+ဒဿန] (၁) ဖြစ်ခြင်း သဘောကို-ရှုမြင်ခြင်း-ရှုမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်။ (၂) ဖြစ်ခြင်းသဘောကို-မြင်စေခြင်း-မြင်အောင် ဖော်ပြခြင်း။ (၁) ဥဒယဒဿနေန ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၆။ မ၊ဋီ၊၁။၆၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒယဒဿနတ္ထ (ပု) [ဥဒယဒဿန+အတ္ထ] ဖြစ်ခြင်းသဘောကို-မြင်စေခြင်း-မြင်အောင် ဖော်ပြခြင်း-အကျိုး။ သမုဒယဝသေန ဥဒယဒဿနတ္ထဉ္စေဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၉။

ဥဒယဒဿနပညာ (ထီ) [ဥဒယဒဿနာ+ပညာ] ဖြစ်ခြင်းသဘောကို သိမြင်သော ပညာ။ ဥဒယဒဿနပညာဝေသာ ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

ဥဒယဒဿနပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဥဒယဒဿနာ+ပဋိပတ္တိ] ဖြစ်ခြင်းသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းဟူသော အကျင့်။ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန ခန္ဓာနံ ဥဒယဒဿနပဋိပတ္တိ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။၃၈။

ဥဒယန (နု) [ဥ+ဣ+ယု] တက်ခြင်း၊ ပေါ်ထွက်ခြင်း။ သူရိယုဂ္ဂမနန္တိ သူရိယဿ ဥဒယနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၃။)

ဥဒယန္တ (တိ) [ဥ+ဣ+အ+အန္တ] တက်သော၊ ပေါ်ထွက် လာသော။ အတိရောစတိ ဝဏ္ဏေန၊ ဥဒယန္တောဝ ဘာဏုမာ။ ဝိမာန။၁၀၅။ ဥဒယန္တောတိ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၈၅။ (-သံ၊၃။၇၀။ အံ၊၃။၄၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၃၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၀။)

ဥဒယန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဣ+အန္တိ] ဖြစ်ကုန်၏။ ဥဒယတိ-ကြည့်။

ဥဒယပဉ္စ (တိ) [ဥဒယ+ပဉ္စ] ဥဒယ ပုဏ္ဏားလုလင်၏ အမေးပုစ္ဆာ။ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၅-ပါရာယနဝဂ်၊ ၁၃-ဥဒယ မာဏဝပုစ္ဆာ။ သုတ္တနိ။၄၄၆။ ကေမေကဿ စေပိ ပဉ္စဿာတိ---ကေမေကဿ စေပိ ဥဒယ-ပဉ္စဿ။ စူဠနိ။၁၉၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။)

ဥဒယပတ္ထနာ (ထီ) [ဥဒယ+ပတ္ထနာ] အတိုး အပွား-အမြတ်အစွန်း-ကို တောင့်တခြင်း။ ပဉ္စဟိ သဟာဓမ္မိကေဟိ သဒ္ဓိံ ဝဍ္ဎနာဝသေန ဝါ ဥဒယပတ္ထနာဝသေန ဝါ နု တိဋ္ဌေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။

ဥဒယပဗ္ဗတ (ပု) [ဥဒယ+ပဗ္ဗတ] ဥဒည်း တောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒယပဗ္ဗတကူဠ (န) [ဥဒယပဗ္ဗတ+ကူဋ] ဥဒည်းတောင်ထွတ်။ ဘဂဝါ----ရတ္တဝရပ်သုကူလံ ပါရုပိတွာ ဂန္ဓကုဋိဒွါရတော နိက္ခမိ ကဥ္စနဂုဟတော သီဟော ဝိယ ဥဒယပဗ္ဗတကူဋတော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ စ။ မ႒၊ ၃။၁၄။ သံ႒၃။၈၉။ သာရတ္ထ၁။၃၀၈။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ (န) [ဥဒယ+ဝယ+ဉာဏ] (ရုပ်နာမ်တရား တို့၏) ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း-အဖြစ်အပျက်-ကိုသိသောဉာဏ်။ (ဝိပဿနာတရားပွားများ အားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ သမ္မသနဉာဏ်, ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်, ဘင်္ဂဉာဏ်စသည်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်(၁၀)ပါးတို့တွင် ဒုတိယဖြစ်သောဉာဏ်တည်း။) ထို ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် နိစ္စသညာစသည်တို့ကို ပယ်ရှား ခြင်းကြောင့် ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းစင်ကြယ် လာသဖြင့် သမ္မသနဉာဏ်၏ အထွတ်အထိပ် အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သောအခါ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရအောင် ဆက်လက် အားထုတ်ရ၏။ ယင်းသို့ အားထုတ်ရာ၌

(၁) ရှေးဦးစွာ အကျဉ်းနည်းအားဖြင့် အားထုတ် နှလုံးသွင်းခြင်း။

(၂) ထို့နောက်အကျယ်နည်းအားဖြင့် အားထုတ် နှလုံးသွင်းခြင်း-

ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အကျဉ်းနည်းအားဖြင့် အားထုတ်နှလုံးသွင်းရာ၌ ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်ဝေဒနာအစရှိသော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ (ဥဒယသဘော)ကိုလည်းကောင်း, ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပုံ, ချုပ်ပျောက်ပုံ (ဝယသဘော)ကိုလည်းကောင်း အထပ်ထပ် ရှုမှတ်၏။ ယင်းသို့ ရှုမှတ်သောအခါ ထိုယောဂီ၌ ဤသို့အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏-

ဤရုပ်နာမ်တရားများသည် ယခုလို ဖြစ်ပေါ်မလာမီ ရှေးက (ဖြစ်ပေါ်လာဘို့ အတွက်) ကြိုတင်၍ အဆင်သင့် စုဝေး နေကြသည်လည်းမဟုတ်၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ အခိုက်မှာ လည်း အခြားတနေရာမှ ဘွားကနဲ ထွက်လာသကဲ့သို့ အစုလိုက် အပုံလိုက် ထွက်လာကြသည်လည်း မဟုတ်၊ ချုပ်ပျောက် ပျက်စီးနေဆဲ အခိုက်မှာလည်း အခြား အရပ်ဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့ သွားကြသည်လည်း မဟုတ်၊ ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးပြီးသည့် အခါမှာလည်း တနေရာ၌ စုပုံထပ်နေကြ သည်လည်း မဟုတ်၊ စောင်းတီးသောအခါ စောင်းသံ မမြည်မီက မြည်ဘို့ရာ အဆင်သင့် စုဝေး ရပ်တည်နေသော စောင်းသံ ဟူ၍လည်း မရှိ၊ စောင်းသံ မြည်နေဆဲအခါမှာလည်း ထိုစောင်းသံသည် အုပ်စုလိုက် ထွက်ပေါ် လာသည် မဟုတ်၊ ကွယ်ပျောက်နေဆဲ အခိုက်မှာလည်း ထိုစောင်းသံသည် အခြား တနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ သွားသည်မဟုတ်၊ သူ၏မြည်ခြင်းကိစ္စ ပြီးသွားသည့် အခါမှာ လည်း အခြားတနေရာ၌ စုဝေးရပ်တည် နေသည်လည်း မဟုတ်၊ အမှန်တကယ် အားဖြင့်ကား စောင်း, လက်ခပ်, စောင်းသမား ၏ အားစိုက်တီးမှု ဝီရိယ ဤသုံးမျိုး ပေါင်းစပ် လိုက်ခြင်းကြောင့် ရှေးက အဆင်သင့် မရှိသော စောင်းသံသည် ရုတ်တရက် ပေါ်ထွက် လာ၏၊ပေါ်ထွက်လာပြီးနောက်ချုပ် ပျောက် သွား၏။ ဤအတူပင် အားလုံးသော ရုပ်နာမ် တရားတို့သည်လည်း ရှေးက အဆင်သင့် ရှိပြီး, ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီး မဟုတ်ဘဲ ရုတ်တရက် ဖြစ်ပေါ် လာကုန်၏၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ချုပ်ပျောက် သွားကုန်၏၊ ဤသို့ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ အသိ ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ယင်းသို့ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်

(ဥဒယဗ္ဗယ)သဘောကို အကျဉ်းနည်း နှလုံးသွင်းမှုပြုပြီးနောက် အကျယ်နည်းအားဖြင့်လည်း ဤသို့ နှလုံးသွင်းမှု ပြု၏။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် (၅၀)

ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်း(ဥဒယ) သဘောကို ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖော်ပြလတ္တံ့သော ငါးမျိုးသော လက္ခဏာတို့ကိုလည်း ရှု၏၊ (၁) ရူပက္ခန္ဓာသည် အကြောင်းမဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာသည်မဟုတ်၊ ရှေးဘဝက အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းတရား ရှိခဲ့ဖြစ်ခဲ့ခြင်းကြောင့်သာ ဤဘဝ၌ ရူပက္ခန္ဓာ ဖြစ် ပေါ်လာရ၏ ဟု အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်း ရှိခြင်း ဖြစ်ခြင်း (အတ္ထိတာလက္ခဏာ) ကိုလည်း ရှု၏၊ (၂) ရှေးဘဝက တဏှာဟူသော အကြောင်း ရှိခဲ့ဖြစ်ခဲ့ ခြင်းကြောင့် ဤဘဝ၌ ရူပက္ခန္ဓာ ဖြစ်ရ၏ ဟု တဏှာဟူသော အကြောင်းတရား၏ ရှိခြင်း ဖြစ်ခြင်း (အတ္ထိတာလက္ခဏာ) ကိုလည်းရှု၏၊ (၃) ထိုရူပက္ခန္ဓာသည် ရှေးဘဝက အကြောင်းကံ ကြောင့်လည်း ဖြစ်ရ၏ဟု အကြောင်းကံ၏ ရှိခြင်း ဖြစ်ခြင်း လက္ခဏာကိုလည်း ရှု၏၊ (၄) ယခုဘဝ၌ စားမျိုအပ်သော ကဗဠီကာရအာဟာရကြောင့်လည်း ဖြစ်၏ဟု အာဟာရ အကြောင်းတရား၏ ရှိခြင်း ဖြစ်ခြင်း လက္ခဏာကိုလည်း ရှု၏၊ (၅) ရူပက္ခန္ဓာ ဖြစ်နေဆဲ အခိုက်အတန့် ခဏပိုင်း အချိန်အတွင်းမှာလည်း ထိုရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်း (နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ) ကိုလည်းရှု၏၊ ဤသို့အားဖြင့် လက္ခဏာ ငါးမျိုးတို့ကို ရှု၏၊

ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း (ဝယ) သဘောကို ရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖော်ပြလတ္တံ့သော ငါးမျိုးသော လက္ခဏာတို့ကို ရှု၏၊ (၁) အဝိဇ္ဇာ၏ ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးခြင်းကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာလည်း ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး၏ ဟု အကြောင်းအဝိဇ္ဇာ၏ ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးခြင်း လက္ခဏာကိုလည်း ရှု၏၊ (၂) တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်း ကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာလည်း ချုပ်ရ၏ ဟု အကြောင်း တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်း လက္ခဏာကိုလည်း ရှု၏၊ ထို့အတူ (၃) အကြောင်းကံ၏ ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာကိုလည်းကောင်း (၄) အာဟာရ၏ ချုပ်ခြင်း လက္ခဏာကိုလည်းကောင်း (၅) ရူပက္ခန္ဓာ ချုပ်ပျောက် ပျက်စီးနေဆဲ အခိုက်အတန့် ခဏပိုင်း အချိန်အတွင်း၌ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း (ဝိပရိဏာမ) လက္ခဏာကိုလည်းကောင်း ရှု၏၊ ဤသို့အားဖြင့် ငါးမျိုးသော လက္ခဏာတို့ကို ရှု၏၊ ဤသို့လျှင် အဖြစ်(ဥဒယ) သဘောကို ရှုရာ၌ လက္ခဏာငါးမျိုး ရှုပွား၍၊ အပျက်(ဝယ) သဘောကို ရှုရာ၌ လက္ခဏာငါးမျိုးတို့ကို ရှုပွားသောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ သဘောကို ရှုရာ၌ အကျယ်နည်းအားဖြင့် လက္ခဏာ(၁၀)မျိုး တို့ကို ရှုပွား၏၊

ထို့အတူ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယ သဘောကို ရှုရာ၌လည်း (၁) အဝိဇ္ဇာ (၂) တဏှာ (၃) ကံ (၄) ဖဿ ဟူသော အကြောင်းလေးမျိုး၏ ဖြစ်ခြင်း (ရှိခြင်း) လက္ခဏာကို ရှုခြင်းနှင့် (၅) နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ရှုခြင်းအားဖြင့် လက္ခဏာငါးမျိုးကို ရှု၏၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဝယလက္ခဏာကို ရှုရာ၌လည်း ထို အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿ ဟူသော အကြောင်း လေးမျိုး၏ ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာကို ရှုခြင်းနှင့် ဝိပရိဏာမလက္ခဏာကို ရှုခြင်း အားဖြင့် လက္ခဏာငါးမျိုးတို့ကို ရှု၏၊ ဤသို့လျှင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ ဥဒယဝယသဘောကို ရှုရာ၌လည်း အကျယ်နည်း အားဖြင့် လက္ခဏာ(၁၀)မျိုးကို ရှု၏။

သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့၌ လည်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာနည်းတူပင် လက္ခဏာ

(၁၀)ပါးတို့ကို ရှု၏၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌မူ ယခင်အကြောင်းလေးမျိုးတို့တွင် ဖဿနေရာ၌ နာမ်ရုပ်ကို လဲလှယ် ထည့်သွင်းယူရ၏၊ ဤသို့အားဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး၌ လက္ခဏာ(၅၀) ရှိသောကြောင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်လည်း (၅၀)ပင် ရှိလေသည်။

ယင်းသို့ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်အပျက် သဘောကို အကျယ်ရှုရာ၌ အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့ ဖြစ်ကြရပုံကိုလည်းကောင်း, အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတရားတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ ချုပ်ကြရပုံ ကိုလည်းကောင်း သိမြင်ခြင်းသည် (ပစ္စယ=) အကြောင်းအားဖြင့် အဖြစ်အပျက်သဘောကို သိမြင်ခြင်းမည်၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ ဖြစ်နေဆဲ ခဏ၌ ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း (နိဗ္ဗတ္တိ) လက္ခဏာကိုလည်းကောင်း, ဖေါက်ပြန် ပျက်စီး ဆဲခဏ၌ ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ပျက်စီးခြင်း (ဝိပရိဏာမ) လက္ခဏာကိုလည်းကောင်း သိမြင်ခြင်းသည် ခဏ(အခိုက်အတန့်ကာလ) အားဖြင့် အဖြစ်အပျက် သဘောကို သိမြင် ခြင်းမည်၏။

ယင်းသို့ ပစ္စယအားဖြင့်လည်း ကောင်း, ခဏအားဖြင့် လည်းကောင်း ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်အပျက်သဘောကို သိမြင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် သန္တာန်၌ (၁) သစ္စာလေးပါး (၂) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား (၃) နည်းအမျိုးအစား (၄) လက္ခဏာတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာ ကုန်၏။

(၁) သစ္စာလေးပါးထင်ရှားလာခြင်း

ပစ္စယအားဖြင့် ဥဒယသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်း တရားတို့ကိုပါ ထိုးထွင်းသိမြင်သောကြောင့် အကြောင်း သမုဒယသစ္စာသည် ပေါ်လွင် ထင်ရှားလာ၏၊ ခဏအားဖြင့် ဥဒယသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် ဇာတိဒုက္ခ (ဖြစ်ခြင်း ဆင်းရဲ)ကိုပါ သိမြင်သောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလား၏၊ ပစ္စယအားဖြင့် ဝယသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့်အကြောင်း မဖြစ်၍ အကျိုးမဖြစ်ခြင်း (ချုပ်ခြင်း)ကိုပါ သိမြင်လာသောကြောင့် နိရောဓသစ္စာသည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာ၏၊ ခဏအားဖြင့် ဝယ သဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် မရဏဒုက္ခ (ပျက်စီးခြင်းဆင်းရဲ)ကိုပါ သိမြင်လာသော ကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာသည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား လာ၏၊ ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကိုသိမြင်သော ဝိပဿနာ ဉာဏ်သည် လောကီမဂ်ပင် ဖြစ်၏၊ ထို လောကီမဂ်အပေါ်၌ တွေဝေမှုကို ပယ်သတ် နိုင်ခြင်းကြောင့် ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ မဂ္ဂသစ္စာ လည်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာ၏။

(၂) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ထင်ရှားလာခြင်း

ပစ္စယအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဥဒယ သဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် "ဤအကြောင်း တရားဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဤအကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ် လာရသည်"ဟု ထိုးထွင်း သိမြင်သောကြောင့် အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (ဖြစ်စဉ်အား လျော်သည့် ကြောင်းကျိုးကွင်းဆက်)သည် ပေါ် လွင်ထင်ရှားလာ၏၊ ပစ္စယအားဖြင့် ရုပ်နာမ် တို့၏ ဝယသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် "ဤအကြောင်းတရား ချုပ်၍ ဤအကျိုးတရား ချုပ်ရသည်"ဟု ထိုးထွင်း သိမြင်သောကြောင့် ပဋိလောမ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (ကြောင်းကျိုး ဖြစ်စဉ်၏ ပြောင်းပြန် ပျက်စဉ်) သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာ၏၊ ခဏအားဖြင့်

ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် ရုပ်နာမ်သင်္ခတ တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းလက္ခဏာ (သင်္ခတလက္ခဏာ)ကို ထိုးထွင်း သိမြင်သောကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န (အကြောင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သော အကျိုး) တရားတို့သည်ပေါ်လွင် ထင်ရှားလာ၏။

(၃) နည်းအမျိုးအစား ထင်ရှားလာခြင်း

ပစ္စယအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဥဒယသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် တည်းဟူသော အကြောင်းကံကို ပြုလုပ်သူက တခြား၊ အကျိုးကို ခံစားသူက တခြားမဟုတ်ဘဲ ဘဝဟောင်း ရုပ်နာမ်နှင့် ဘဝသစ် ရုပ်နာမ်တို့ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်နေခြင်းအားဖြင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်သန္တာန် မပြတ်မစဲ တဆက်တည်း ဖြစ်မှုကို သိမြင်သောကြောင့် ဧကတ္တနည်း (အစဉ်သန္တာန်မပြတ် တစပ်တည်းဖြစ်ပုံနည်း) သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာ၏၊ ထိုအခါ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို ကောင်းကောင်းကြီး ပယ်စွန့်နိုင်၏၊

ခဏအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် (ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ် ရုပ်နာမ် ခန္ဓာအစဉ်သည် တဆက်တည်း ဖြစ်နေသော်လည်း ဘဝသစ် ရုပ်နာမ်သည် ဘဝ ဟောင်း ရုပ်နာမ်မဟုတ်ဘဲ) အဟောင်းအဟောင်း ရုပ်နာမ်များ ချုပ်ပြီးတိုင်း ချုပ်ပြီးတိုင်း အသစ်အသစ် ရုပ်နာမ်များ ခဏတိုင်းခဏတိုင်း ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို သိမြင်သောကြောင့် နာနတ္တနည်း (အဟောင်းအသစ် ကွဲပြား၊ တမျိုးတခြားစီဖြစ်ပုံနည်း)သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာ၏၊ ထိုအခါ သဿတဒိဋ္ဌိကို ကောင်းစွာပယ်စွန့်နိုင်၏။

ပစ္စယအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောကို ရှုမြင်ခြင်း အားဖြင့် (အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းရှိသောကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ရ ရှိရသည်၊ အကြောင်းတရား မရှိလျှင် အကျိုးတရား မရှိတော့ပုံကို သိမြင်ခြင်းအားဖြင့်) ထိုအကြောင်းတရားတို့ကား ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ အလိုဆန္ဒ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရအတိုင်း ဖြစ်ရခြင်း မရှိဟု သိမြင်နိုင်သောကြောင့် အဗျာပါရနည်းသည် ထင်ရှားလာ၏၊ ထိုအခါ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါကောင်၊ အတ္တကောင်ဟု ယူဆသော အယူမှား အတ္တဒိဋ္ဌိ ကို ကောင်းစွာ ပယ်စွန့်နိုင်၏။

ပစ္စယအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် သူ့အကြောင်းနှင့် ဆီလျော်သော သူ့အကျိုးဖြစ်ပုံ အစဉ်အလာဓမ္မတာကို သိရခြင်းကြောင့် ဧဝံဓမ္မတာနည်းသည် ထင်ရှားလာ၏၊ ထိုအခါ အကြောင်းကံမရှိဟု ယူဆသော အကိရိယဒိဋ္ဌိကို ကောင်းစွာ ပယ်စွန့်နိုင်သည်။

(၄) လက္ခဏာထင်ရှားလာခြင်း

ပစ္စယအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့မှာ အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြောင့်ကြ စိုက်ထုတ်ရမှု မရှိခြင်း၊ သူ့ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားနှင့်သာ ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေခြင်းကို သိရခြင်းကြောင့် သတ္တဝါကောင် အတ္တကောင် မရှိခြင်းဟူသော အနတ္တလက္ခဏာ ထင်ရှားလာ၏။

ခဏအားဖြင့် အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းအားဖြင့် (၁) ဖြစ်ပြီးနောက် ချုပ်ပျောက်သွားခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဥပါဒ်ဠီဘင်ခဏမှ ရှေ့ပိုင်းနောက်ပိုင်းတို့၌ ဘာမျှ မရှိခြင်း၊ ဆိတ်သုဉ်း ခြင်းကိုလည်းကောင်း ထိုးထွင်း သိနိုင်သောကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာသည်

ထင်ရှားလာ၏၊ (၂) အဖြစ် အပျက်တို့က နှိပ်စက်နေခြင်းကို သိရသောကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာထင်ရှားလာ၏၊ (၃) ဖြစ်ပျက်နှစ်ရပ်တို့က ပိုင်းခြားကန့်သတ်မှုကို သိရသောကြောင့် ပထဝီ ဖဿစသော တရားတို့၏ ခက်မာခြင်း တွေ့ထိခြင်း စသော သဘာဝလက္ခဏာသည်လည်း ထင်ရှားလာ၏။ (၄) ထိုခက်မာခြင်း၊ တွေ့ထိခြင်း စသော သဘောလက္ခဏာ၌ ဥပါဒ်ဌီဘင်ဟူသော သင်္ခတလက္ခဏာသည် အခိုက်အတန့်အတွင်းသာ တည်ရှိနေပုံလည်း ထင်ရှားလာ၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း? ဖြစ်ဆဲခဏ၌ ပျက်မှုမရှိခြင်း၊ ပျက်ဆဲခဏ၌ ဖြစ်မှုမရှိခြင်းကို သိရသောကြောင့်တည်း။

ဤပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း သစ္စာလေးပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ နည်း၊ လက္ခဏာများ ထင်ရှား ပေါ်လွင်လာသောအခါ " ဤရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့သည် ရှေးက မရှိဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာကြပါတကား၊ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင်လည်း ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသွားကြပါတကား" ဟု သင်္ခါရတရားတို့ အသစ်အသစ် ဖြစ်ဖြစ်နေပုံသည် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ဉာဏ်၌ ထင်ပေါ်လာကုန်၏။ ထို့ပြင် နေတက်ချိန်ခါ ဆီးနှင်းပေါက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရေပွက်များကဲ့သို့လည်းကောင်း အချိန်တိုလျ တခဏမျှ တည်ရှိပြီး ပျက်စီးသွားပုံ၊ ရေမြှုပ်စိုင် ငှက်ပျောတုံးစသည်တို့ကဲ့သို့ အနှစ် သာရမရှိပုံ တို့သည်လည်း ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ဉာဏ်၌ ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤအဆင့်သို့ ရောက်သည်အထိ အားထုတ်မိလျှင် "အပျက်ဘက်သို့ ဦးတည်လျက်သာ ဖြစ်နေသည်၊ ဖြစ်ပြီးပါက ပျက်စီးသွားသည်"ဟု သိမြင်ခြင်းအားဖြင့် ငါးဆယ်သော လက္ခဏာတို့ကို ထိုးထွင်းသိသော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ ဟုခေါ်သော အနုစား တရုဏဝိပဿနာဉာဏ် ကို ရရှိပြီ ဖြစ်ပေသတည်း။

ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း "ဥပက္ကိလေသ" တရားများ

ဤ တရုဏဝိပဿနာ အဆင့်သို့ ရောက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ ဝိပဿနုပက္ကိလေသ ဟုခေါ် သောဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်းတရား (၁၀) ပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြလေကုန်၏၊

(၁) ဩဘာသ ဟုခေါ်သော ဝိပဿနာ အလင်းရောင်။ ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ရှိသော အလင်းရောင်နှင့် ခန္ဓာကိုယ် အပြင်ပသို့ ဖြာထွက်နေသော အလင်းရောင်တည်း။ ထိုအလင်းရောင်သည် အချို့သောယောဂီ၌ မိမိ ထိုင်သောနေရာမျှလောက်သာ လင်းနေ၏၊ အချို့၌ တိုက်ခန်းတွင်းတစ်ခုလုံး၊ အချို့၌ တိုက်ခန်းပြင်ဘက်အထိ လင်းနေ၏၊ တစ်ကျောင်းတိုက်လုံး၊ တစ်ဂါဝုတ်၊ ယူဇနာဝက်၊ တစ်ယူဇနာ စသည်အထိလည်း လင်းတတ်၏၊ တချို့၌ မြေပြင်မှအထက် အကနိဋ္ဌဘုံအထိ လင်းနေ၏၊ မြတ်စွာဘုရား၏ ထိုအရောင်အလင်းကား တစ်သောင်းသော လောကဓာတ်တစ်ခုလုံး ထိန်ထိန်လင်းနေ၏။ ထိုအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ "ငါ့၌ ရှေးက မပေါ်ထွက်ဘူးသော အလင်းရောင်များ ပေါ်ထွက် နေပါတကား၊ အမှန်ပင် ငါသည် မဂ်ဖိုလ်တရားထူး ရလေပြီ" ဟု အထင်အမြင်လွဲမှားတတ်၏၊ ထိုသို့ လွဲမှားသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း လမ်းကြောင်းမှန်မှ ဘေးသို့ ချော်ထွက် သွားကာ ထိုအလင်းရောင်ကိုပင် သာယာနေလေ၏၊

ထို့ကြောင့် ထိုအလင်းရောင်သည် ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း (ဝိပဿနုပက္ကိလေသ) တရား ဖြစ်ရလေသည်။

(၂) ဉာဏ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ပင်တည်း။ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အထွတ်အထိပ် ရောက် အောင် အားထုတ်သော ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ် သည် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို နှိုင်းချိန်သုံးသပ် ရှုမှတ်သောအခါ သိကြားမင်း ပစ်လွှတ် အပ်သော ဝရဇိန်လက်နက်ကဲ့သို့ အရှိန်အဟုန် ထက်မြက်၍ တန်ခိုးစွမ်းအား ကြီးမားသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ယောဂီသန္တာန်၌ ဖြစ် ပေါ်လာ၏၊ ထိုဉာဏ်ကိုလည်း မဂ်ဖိုလ် တရားထူးဟု အမှတ်မှားတတ်၏။

(၃) ပီတိ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ် သော ခုဒ္ဒကာပီတိစသော ပီတိငါးမျိုးတည်း။ ယင်းပီတိငါးမျိုးသည် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး ပျံ့နှံ့လျက် နေ၏။

(၄)ပဿဒ္ဓိ၊ ဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကိုယ်စိတ် ငြိမ်းအေးခြင်း သဘော တည်း၊ ထိုပဿဒ္ဓိ ဖြစ်လာသောအခါ ညဉ့် သန့်စင်ရာ, နေ့သန့်စင်ရာအရပ်၌ ထိုင်နေ သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ်စိတ်များသည် ပူပန်ခြင်း, လေးလံခြင်း, ကြမ်းတမ်း ခက် ထန်ခြင်း, အမှုကိစ္စ၌ မခန့်ခြင်း, မပြုစွမ်း နိုင်ခြင်း, မကျမ္မာခြင်း, ကောက်ကျစ်ခြင်း မရှိကုန်၊ ကိုယ်စိတ်တို့သည် ငြိမ်းအေးလျက်, ပေါ့ပါးလျက်, နူးညံ့လျက်,အမှုကိစ္စ၌ ခန့်လျက်, သန့်ရှင်းသန့်စွမ်းလျက်, ဖြောင့်မတ်လျက်သာ နေကုန်၏၊ ထိုယောဂီသည် ဘာဝနာကင်းသည့် သာမန်လူသားတို့ မခံစားရသော မွေ့လျော်မှု ချမ်းသာကို ခံစားနေရ၏။

(၅) သုခ၊ ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ် သော အလွန်မွန်မြတ်သော သုခတည်း၊ ထို သုခ ဖြစ်လာသောအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ တစ်ကိုယ်လုံး စိုပြေလန်းဆန်းလျက် နေ၏။

(၆) အဓိမောက္ခ၊ ဝိပဿနာစိတ် နှင့်ယှဉ်သော စိတ်စေတသိက်တရားတို့ကို ကြည်လင်စေတတ်သော အလွန်အားကောင်း သော သဒ္ဓါတရားတည်း။

(၇) ပဂ္ဂဟ (ချီးပင့်မြှင့်တင်တတ်သော ဝီရိယ)၊ ဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော မလျော့ လွန်း, မတင်းလွန်းသော ကောင်းစွာချီးပင့် မြှင့်တင်တတ်, အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယ တည်း။

(၈) ဥပဋ္ဌာန (စွဲကပ်တည်နေသော ထင်ပေါ်သော သတိ)၊ ဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ကောင်းစွာ စွဲကပ်ထင်ပေါ် နေသော မြေကြီးထဲ၌ စွဲမြဲစွာ စိုက်နှက် ထားသောတိုင်, မလှုပ်ရှားသည့် တောင်မင်း ကြီးတို့နှင့် တူသော ထိုသတိသည် ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

(၉) ဥပေက္ခာ၊ (က) ဝိပဿနုပေက္ခာ (ခ) အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာတို့တည်း၊ (က) သင်္ခါရ တရားတို့၏ အဖြစ်အပျက်တို့သည် အလွန် ထင်ရှားနေသည်ဖြစ်၍ ထိုအဖြစ်အပျက်ကို ရှုရာ၌ အလွန်ကြောင့်ကြ မစိုက်ရတော့ဘဲ အလယ်အလတ်အားဖြင့်သာ ရှုသော (လျစ်လျူရှုသော) တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ တည်းဟူသော ဝိပဿနုပေက္ခာသည်လည်း ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ အလွန်အားကောင်းစွာ ဖြစ်လာ၏၊ (ခ) ထိုထို ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို ဆင်ခြင်သောအခါတိုင်း၌ သိကြားမင်း ပစ်လွှတ်အပ်သော ဝရဇိန် လက်နက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း, ဖက်ရွက်၌ ပစ်လွှတ်အပ်သော ပူလောင်သော စဉ်းသွား များကဲ့သို့ လည်းကောင်း, အရှိန်အဟုန်

ကောင်း၍ အလွန် ထက်မြက်သော အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ယှဉ်သော စေတနာဟူသော ဥပေက္ခာ) သည်လည်း ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

(၁၀) နိကန္တိ၊ (ဝိပဿနာ၌ တပ်မက်ခြင်းသဘော)၊ အရောင်းအလင်း သြဘာသ အစရှိသော အဆင်တန်ဆာတို့ဖြင့် ဆင်ယင်ထားသော ဝိပဿနာ၌ တပ်မက်တွယ်တာသော သိမ်မွေ့သော နိကန္တိသည်လည်း ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုနိကန္တိကို ကိလေသာအညစ်အကြေးဟု သိရန် မလွယ်ကူပေ။

ထို (၁၀) ပါးတို့တွင် နိကန္တိကို ချန်လှပ်၍ ကျန်(၉)ပါးသည် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် မည်းညစ်သော အကုသိုလ် မဟုတ်သောကြောင့် ဥပက္ကိလေသ အစစ် မဟုတ်နိုင်၊ သို့သော် မည်းညစ်ခြင်း၏ အာရုံ အကြောင်းဝတ္ထုများ ဖြစ်ကြသောကြောင့် (ဥပစာရအားဖြင့်တင်စား၍) ဥပက္ကိလေသ အမည်ရသည်။ နိကန္တိသည်ကား ပင်ကိုယ်ကပင် မည်းညစ်သော အကုသိုလ်လည်းဖြစ်၏၊ ဝိပဿနာဉာဏ် မည်းညစ် ခြင်း၏ အကြောင်းဝတ္ထုလည်း ဖြစ်၏၊ ထိုကြောင့် နိကန္တိသည် ဥပက္ကိလေသ ⸍ အစစ်မည်၏။

ဥပက္ကိလေသ (၃၀) ဖြစ်ပွားလာပုံ

မည်းညစ်ခြင်း၏အကြောင်းဝတ္ထုနှင့်စပ်၍ သြဘာသ, ဉာဏ်, ပီတိ စသည်ဖြင့် ဥပက္ကိလေသ (၁၀)ပါး ရှိ၏၊ ထို(၁၀)ပါး တို့တွင် တစ်ပါးတစ်ပါး၌ ဒိဋ္ဌိ, မာန, တဏှာ ဟူသော အစွဲ(ဂါဟ)သုံးမျိုးစီ ဖြစ်နိုင်ရကား ဥပက္ကိလေသ (၃၀) ဖြစ်နိုင်၏၊ ဖြစ်နိုင်ပုံမှာ-(၁) ငါ့ကိုယ်မှ အရောင်အလင်း ပေါ်ထွက် နေလေပြီ ဟု စွဲလမ်းလျှင် ဒိဋ္ဌိဂါဟ ဖြစ်၏၊ (၂) နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ် အရောင်အလင်း ပေါ်ထွက်နေပါတကား ဟု စွဲလမ်း လျှင် မာနဂါဟ ဖြစ်၏၊ (၃) ထိုအရောင်အလင်းကို တွယ်တာသာယာနေလျှင် တဏှာ ဂါဟ ဖြစ်၏၊ ဤသို့အားဖြင့် သြဘာသ၌ အစွဲဂါဟ သုံးမျိုးဖြစ်၏၊ ထို့အတူ ဉာဏ်,ပီတိ စသည်တို့၌လည်း အစွဲဂါဟ သုံးမျိုးစီဖြစ်ရကား ဂါဟနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥပက္ကိလေသပေါင်း(၃၀) ဖြစ်လာနိုင်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

မကျွမ်းကျင် မလိမ္မာသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုသြဘာသစသည်နှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ စိတ်တုံလှုပ်၏၊ ပျံ့လွင့်၏၊ သြဘာသစသည်တို့၌ ငါ့ဟာ, ငါ, ငါ၏ အတ္တကောင် ဟုရှု၏၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာ၍ ကျမ်းဂန်နှံ့စပ်သော ပညာရှိ ယောဂီသည်ကား ထိုသြဘာသစသည်တို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟုရှု၏၊ ထိုသို့ရှုသောကြောင့် စိတ်တုံလှုပ်ခြင်း, ပျံ့လွင့်ခြင်း မဖြစ်။ ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ထို (၃၀) သော ဥပက္ကိလေသ အရှုပ်အထွေးကို ဖြေရှင်းပြီးလျှင် "သြဘာသစသည်သည် လမ်းမှန် (မဂ်) မဟုတ်၊ ၎င်းတို့မှ ကင်းလွတ်၍ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုခြင်းဖြင့် လမ်းကြောင်းအတိုင်း သွားသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်သည်သာ လမ်းမှန် (မဂ်)ဖြစ်သည်"ဟု မဂ္ဂ, အမဂ္ဂ= မဂ်ဟုတ်သည်, မဂ်မဟုတ်သည်ကို ခွဲခြားမှတ်သား၏၊ ယင်းသို့ ခွဲခြားသိသောသန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်ကို မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဟုခေါ်သည်။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၏ထူးခြားချက်

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိအဆင့်သို့ မရောက်မီက ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်, အလင်းရောင် (သြဘာသ)စသည်ကို

ဖြစ်ပေါ်စေနိုင် လောက်အောင် ထက်မြက် သန့်ရှင်းသော်လည်း ထိုဖြဘာသစသည်ကို အာရုံပြု၍ ဒိဋ္ဌိ,မာန,တဏှာ ဟူသော အညစ်အကြေးတို့ဖြင့် ညစ်နွမ်းနေသောကြောင့် ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် တုံးမြိ တုံးနေ၏၊ မသန့်မရှင်း ဖြစ်လျက်သာ နေ၏၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အဆင့်သို့ ရောက်သောအခါ၌ကား ထိုအညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းလွတ်၍ ထက်မြက်၏၊သန့်ရှင်း၏။ တဖန် ထိုအညစ်အကြေးတို့မှ မလွတ်မြောက်သေးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် အနိစ္စ စသော လက္ခဏာသုံးပါး တို့ကိုလည်း သဘာဝအမှန်အတိုင်း မမှတ်သားနိုင်သေး၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အဆင့်သို့ရောက်၍ ထိုအညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းလွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်သာလျှင် ယင်းလက္ခဏာသုံးပါးကို မှတ်သားနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဘင်္ဂဉာဏ်စသော အထက်ဉာဏ်များသို့ တက်လှမ်းလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် လက္ခဏာသုံးပါးကို ကွဲကွဲပြားပြား မှတ်သားနိုင်ခြင်းငှါ ရုပ်နာမ် တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုပွားသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကိုပင် ဆက်လက်၍ ရှုပွားရ၏။

ဖြစ်ပျက်ရှုခြင်းကြောင့် လက္ခဏာသုံးပါးထင်ရှားလာပုံ

ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို မရှုလျှင် တဆက်တည်း တစပ်တည်း ထင်မှတ်ရသော ရုပ်နာမ်အစဉ် (သန္တတိ) ပညတ်သည် မမြဲခြင်းအနိစ္စ လက္ခဏာကို မမြင်နိုင်အောင် ဖုံးအုပ်ထား၏၊ အဖြစ်အပျက် ကို ရှုလျှင်ကား ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ဆဲအခိုက်အတန့်သည် ပျက်ဆဲအခိုက်အတန့်သို့ မရောက်၊ ပျက်ဆဲအခိုက် အတန့်သည်လည်း ဖြစ်ဆဲ အခိုက့်အတန့်သို့ မရောက်၊ ဖြစ်ဆဲခဏကား တခြား၊ ပျက်ဆဲခဏကား တခြား ဟူ၍ တရားတစ်မျိုးတစ်စားတည်းသည်ပင် ခဏအားဖြင့် ကွဲပြားထင်ရှားစွာ ပေါ်လွင်လာ၏၊ ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့် တစ်ခုပြီး တစ်ခု ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် သံချောင်း သံလုံးများ စီထားသကဲ့သို့ တခြားစီ တခြားစီအားဖြင့် ကောင်းစွာ ထင်ရှားလာ၏၊ ထို့ကြောင့် ပြခဲ့သော သန္တတိပညတ် ပြိုကွဲပျက်စီးသွားပြီးလျှင် ဖြစ်မှု ပျက်မှု မမြဲမှု အနိစ္စလက္ခဏာသည် ပင်ကိုယ်သဘော အမှန်အတိုင်း ထင်ပေါ်လာ၏။

အဖြစ်အပျက်တို့က အမြဲမပြတ်နှိပ်စက် နေမှုကို မရှုလျှင် သွားရပ်ထိုင်လျောင်း အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲနေသော ဣရိယာပုထ်သည် ဒုက္ခလက္ခဏာကို ဖုံးအုပ်ထား၏၊ ဣရိယာပုထ် တစ်မျိုးကြောင့်ဖြစ် သော ဒုက္ခကို တခြားသော ဣရိယာပုထ်က ဖုံးအုပ်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏၊ထို့ကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာကို မမြင်နိုင်တော့ပေ။ ရုပ်နာမ်သခါရတို့အပေါ်၌ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း သဘောတို့က အမြဲနှိပ်စက်နေပုံကို နှလုံးသွင်းလျှင်ကား ထိုဣရိယာပုထ်တို့က ဒုက္ခအမျိုးမျိုးကို ဖုံးအုပ်ထားပုံကို သိမြင်လာရ ကား ဒုက္ခလက္ခဏာသည်လည်း ပေါ်လွင် ထင်ရှားလာ၏။

ပထဝီ,အာပေါ စသော ရုပ်တရား, ဖဿ ဝေဒနာ စသော နာမ်တရား အမျိုးမျိုးတို့၏ ကွဲပြားခြားနားမှုကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့ကို တလုံးတခဲတည်း တစ်ခုတည်း တစ်ကောင်တည်း အနေအားဖြင့် ထင်မှတ်သော အစိုင်အခဲ (ဃန) ပညတ်သည် အနတ္တလက္ခဏာကို ဖုံးအုပ်ထား၏၊ ပထဝီဓာတ်က တခြား, အာပေါဓာတ်ကတမြား စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း,

ဖဿကတခြား, ဝေဒနာကတခြား စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ နှလုံးသွင်း လျှင်ကား ထိုယနပညတ်သည် ရေမြှုပ်စိုင်ကို လက်ဖြင့် ဆုပ်လိုက်သကဲ့သို့ ပြိုကွဲပျက်စီး သွား၏။ ထို့ကြောင့် အသက်ရှင်အတ္တကောင်, သူကောင်, ငါကောင် မဟုတ်ဘဲ ပထဝီ အာပေါ ဖဿ ဝေဒနာ စသော ဓာတ်သဘော သက်သက်မျှသာ ဖြစ်ပါတကား ဟူ၍ သိမြင် လာကာ အနတ္တလက္ခဏာသည် ပင်ကိုယ် သဘောမှန်အတိုင်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာ၏။ ဤပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း လက္ခဏာသုံးပါး ပေါ်လွင်ထင်ရှား လာစေခြင်းငှါ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ကိုပင် ဆက်လက် ဖြစ်ပွားစေရ, အားထုတ်ရမည်ဖြစ်၏၊ ယင်းသို့ အားထုတ် ခြင်းဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရင့်သန်မှသာလျှင် ဘင်္ဂဉာဏ်, ဘယဉာဏ် စသော ဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်သတည်း။ ပဋိသံ။၅၂-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၅-၆၊၂၇၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၄၁၉၊၄၂၀၊၄၃၇။ ဓေတေန ပညာသလက္ခဏ- ပရိဂ္ဂါဟကံ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ ဝုတ္တံ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၂။ မဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (-ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၃။ မဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၃၊၃၁၅။ မဋီ၊၁။၃၈။ မဋီ၊၂။၁၂၀။ မဋီ၊၃။၄၂။ သံဋီ၊ ၁။၃၄။ အံဋီ၊၃။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၁။)

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏကထာ (ထီ) [ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ+ကထာ] ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို အကျယ် ဖွင့်ပြဆိုရာ အပိုင်းအခန်း။ (ပဋိသံ။ ၅၂- ၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၅-၂၆၆၊၂၇၄။) ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏကထာယံ ဝုတ္တော။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။ မဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏပဋိပါဋိ (ထီ) [ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ+ပဋိပါဋိ] ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အစဉ်။ ဥဿက္ကိတ္ဗာတိ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏပဋိပါဋိယာ အာယူဟိတ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၇၅။ (မဋီ၊၂။၂၆၅- ၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏာဒိဉာဏပဋိပါဋိ-ဟုရှိ။)

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏပရိယောသာန (တိ) [ဥဒယ ဗ္ဗယဉာဏ+ပရိယောသာန] ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဟူသော အဆုံးရှိသော။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ- ပရိယောသာနာ တီရဏပရိညာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၈၆။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ+အာနုဘာဝ] ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏- အာနုဘော်-အစွမ်း။ အထ ခေါ ဥဒယဗ္ဗယ- ဉာဏာနုဘာဝေန ပစ္စက္ခတော ဥပဋ္ဌိတေသု ဥဒယဝယေသု ---အနိစ္စတော အနုပဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၄၁။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ+ ဥပ္ပတ္တိ] ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်း။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏုပ္ပတ္တိ ဟိ ဣဓ နယ- ဝိပဿနာယ သမ္ပဇ္ဇနန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၉၈။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၀။ မဋီ၊၂။၂၅၈။)

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏုပ္ပါဒ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ+ ဥပ္ပါဒ] (၁) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ဖြစ်ရာအခါ။ (၁) ဝိပဿနာယ သတိ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏုပ္ပါဒေ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၃၈၆။ (၁)(၂) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏုပ္ပါဒတော ပဋ္ဌာယ သမ္မောစိပဋိပဒါယံ ဌိတော နာမ ဟောတိ။ မဋီ၊၁။၃၈၀။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏုပ္ပါဒန (နု) [ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ+ဥပ္ပါဒန] ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ ခြင်း။ ကလာပသမ္မသနာဒိကောပိ ဟိ သမ္မော ဘာဝနာဝိဓိ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏုပ္ပါဒနသေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၂၆။

ဥဒယဗ္ဗယညာဏတ္တဂ္ဂဟဏ (န) [ဥဒယဗ္ဗယ+အညာဏတ္တ+ဂဟဏ] ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း, (ထိုဖြစ်ခြင်း,ပျက်ခြင်းမှ) တမျိုးတခြား ကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ရင့်ရော်ခြင်းတို့ကို ယူငင်မှတ်သားခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း, ရင့်ရော်ခြင်းတို့ကို ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ခြင်း၊ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒယဗ္ဗယညာဏတ္တပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဥဒယဗ္ဗယညာဏတ္တ+ပရိဂ္ဂါဟက။ ထီ-ဣပရိဂ္ဂါဟိကာ။] ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း, ရင့်ရော်ခြင်းတို့ကို ယူငင်မှတ် သားတတ်သော။ ပဉ္စန္နံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယညာဏတ္တပရိဂ္ဂါဟိကံ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အနိစ္စန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၀၉။ ဥဒယော နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ၊ ဝယော ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ၊ အညထတ္တံ ဇရာ၊ ဥဒယဗ္ဗယညာဏတ္တဂ္ဂဟဏေန အနိစ္စလက္ခဏံ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋီ၊၁၊၂၇၄။

ဥဒယဗ္ဗယဒဿန (န) [ဥဒယဗ္ဗယ+ဒဿန] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း-အဖြစ်အပျက်-ကိုရှုခြင်း-ကိုရှုပုံရှုနည်း။ ဝေံ သခေ်ပတော ဥဒယ-ဗ္ဗယဒဿနံ ဒဿေတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၅။ (-၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၂။)

ဥဒယဗ္ဗယဒဿနာဘိနိဝေသ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယဒဿန+အဘိနိဝေသ] အဖြစ်အပျက်ရှုခြင်းကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ သန္တတိပစ္စုပ္ပန္နေ ခဏပစ္စုပ္ပန္နေ ဝါ ဓမ္မေ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနာဘိနိဝေသော ကာတဗ္ဗော၊ န အတီတာနာဂတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၉။

ဥဒယဗ္ဗယဓမ္မ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယ+ဓမ္မ] (၁) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း သဘော။ (တိ)(၂) ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းသဘောရှိသည်၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာနအနက်)။ (၁) ဥဒယဗ္ဗယဓမ္မေဟိ အဘိဏှပဋိပိဋ္ဌနတော ဒုက္ခမနေ္တန ဒုက္ခံ။ မ၊ ဋီ၊၁။၁၆၁။ (တိ)(၂) ဝိညာဏံ ဥဒယဗ္ဗယ-ဓမ္မတော အနိစ္စံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၉၄။)

ဥဒယဗ္ဗယပညာ (ထီ) [ဥဒယဗ္ဗယ+ပညာ] အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်သောဉာဏ်ပညာ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်။ ပညဝန္တပုဂ္ဂလသေဝနာ နာမ သမပညာသက္ခဏပရိဂ္ဂါဟိကာယ ဥဒယ-ဗ္ဗယပညာယ သမန္နာဂတပုဂ္ဂလသေဝနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။

ဥဒယဗ္ဗယပဋိဝိဇ္ဈန (န) [ဥဒယဗ္ဗယ+ပဋိဝိဇ္ဈန] အဖြစ်အပျက်ကို ထိုးထွင်းသိခြင်း။ ယေ သတ္တာ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယပဋိဝိဇ္ဈနေန စတုသစ္စ-ပဋိဝိဇ္ဈနေန စ ကိလေသေဟိ အာရကာ ဌိတတ္တာ အရိယာယ-----ပညာယ ပရိဟီနာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၈။

ဥဒယဗ္ဗယပ(ပ္ပ)ဋိပိဋ္ဌန (န) [ဥဒယဗ္ဗယ + ပဋိပိဋ္ဌန] (၁) အဖြစ်အပျက်-ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း-တို့က အဖန်ဖန်နှိပ်စက်ခြင်း။ (၂) အဖြစ်အပျက်-ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း-တို့က အဖန်ဖန် နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဥဒယဗ္ဗယပဋိပိဋ္ဌနံ ပဿတော ဒုက္ခ-လက္ခဏဉ္စ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၈။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၂။) ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပိဋ္ဌနာကာရ-လည်းကြည့်။ (၂) တေ ဥဒယဗ္ဗယပဋိ-ပိဋ္ဌနတော သပ္ပဋိဘယတော-----ဒုက္ခန္တိ ဝါ ပဿ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၃။)

ဥဒယဗ္ဗယပဋိပိဋ္ဌနဋ္ဌ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယပဋိပိဋ္ဌန+အတ္ထ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့က အဖန်ဖန် နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ အနိစ္စြယဗဒ္ဓံ ဥဒယဗ္ဗယ-ပဋိပိဋ္ဌနဋ္ဌေန "ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခ"န္တိ သင်္ဂဟိတတ္တာ ဒုက္ခံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၅၄၀၉။ အနုဋီ၊၂။၁၈၃။)

ဥဒယဗ္ဗယပ(ပ္ပ)ဋိပီဠိတ (တိ) [ဥဒယဗ္ဗယ+ပဋိပီဠိတ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့က အဖန်ဖန်နှိပ်စက်အပ်သော။ ဥဒယဗ္ဗယပဋိပီဠိတတ္တာ ဒုက္ခာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၀။ မဋီ၊၁။၁၆၁။ မဋီ၊၂။၉၅။ အနုဋီ၊၁။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၉၃။)

ဥဒယဗ္ဗယပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဥဒယဗ္ဗယ + ပရိဂ္ဂါဟက။ ထီ-၌ပရိဂ္ဂါဟိကာ] အဖြစ်အပျက်-ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း-ကို သိမ်းယူတတ်သော၊ ပညာဝန္တောတိ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယပရိဂ္ဂါဟိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၉။)

ဥဒယဗ္ဗယပရိစ္ဆိန္န (တိ)[ဥဒယဗ္ဗယ+ပရိစ္ဆိန္န] အဖြစ်အပျက်-ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း-ဖြင့် ပိုင်းခြား အပ်သော။ ဝေဒနာ နာမာယံ အနစ္စန္တိကတာယ အာဒိအန္တဝတီ ဥဒယဗ္ဗယပရိစ္ဆိန္နာ ခဏဘင်္ဂုရာ တာဝကာလိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၀။ (-မဋီ၊၁။၃၆၁။ မဋီ၊၃။၆၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၃၊၃၅၆၊၄၆၅။)

ဥဒယဗ္ဗယပရိစ္ဆိန္နာဝဘောဓ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယပရိစ္ဆိန္န+အဝဘောဓ] အဖြစ်အပျက်-ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း-ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ (သျှ၊၅။၁၇၇။) သဘာဝလက္ခဏမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတိ ဥဒယဗ္ဗယပရိစ္ဆိန္နာဝဘောဓတော ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၂၅။)

ဥဒယဗ္ဗယပီဠိတ (တိ) [ဥဒယဗ္ဗယ+ပီဠိတ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောတို့သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ ဥပေက္ခာဝေဒနာ စေဝ အဝသေသာ စ တေဘူမကာ သင်္ခါရာ ဥဒယဗ္ဗယပီဠိတတ္တာ သင်္ခါရဒုက္ခံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။

ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပီဠန (နု) [ဥဒယဗ္ဗယ+ပဋိပီဠန] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့သည် အမြဲမပြတ်ထပ်တလဲလဲ နှိပ်စက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပီဠနာကာရ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပီဠန+အာကာရ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့သည် အမြဲမပြတ် ထပ်တလဲလဲ နှိပ်စက်ခြင်းဟူသောအခြင်းအရာ။ ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပီဠနာကာရေနာ(မဋ္ဌ၊၂။၂၃၈)တိ ဥပ္ပါဒနိရောဓေဟိ ပတိ ပတိ အဘိက္ခဏံ ပီဠနာကာရေန ဟေတုနာ ဒုက္ခာ။ မဋီ၊၂။၂၅၇။

ဥဒယဗ္ဗယမနသိကာရ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယ + မနသိကာရ] အဖြစ်အပျက်ကိုနှလုံးသွင်းခြင်း။ ဇဝံ သင်္ခေပတော ဥဒယဗ္ဗယမနသိကာရံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၆။

ဥဒယဗ္ဗယမနသိကာရဝိဓိ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယ မနသိကာရ+ဝိဓိ] အဖြစ်အပျက်ကို နှလုံးသွင်းပုံ အစီအစဉ်။ ဇဝံ သင်္ခေပတော ဥဒယဗ္ဗယမနသိကာရဝိဓိံ ဒဿေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၂၀။

ဥဒယဗ္ဗယာမနသိကာရ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယ+အမနသိကာရ] အဖြစ်အပျက်ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း။ သာ စ သန္တတိ ဥဒယဗ္ဗယာမနသိကာရေန ပဋိစ္ဆာဒိကာ ဇာတာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၃၆။

ဥဒယဗ္ဗယဝန္တု (တိ) [ဥဒယဗ္ဗယ+ဝန္တု] (၁) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောရှိသော(တရား)။ (၂) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ (၁) ဥဒယဗ္ဗယဝန္တာနံယေဝ ဝတ ဓမ္မာနံ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ ဥပ္ပါဒဝယေ အဒ္ဒသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၄၅။ မူလဋီ၊၂။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၉၄၊၄၂၂၊၄၈၀။ (၂) အနိစ္စတောတိ ဟုတွာ အဘာဝတော ဥဒယဗ္ဗယဝန္တတော တာဝကာလိကတော ---အနိစ္စာတိ

ပဿိတဗ္ဗာ။ ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၄၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၄။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၄၅၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၈၂။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၆၀။)

ဥဒယဗ္ဗယဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယ+ဝိနိစ္ဆယ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက် ရှုပုံရှုနည်းကို ဆုံးဖြတ်ချက်။ ဝိတ္ထာရေန ပန ဥဒယဗ္ဗယဝိနိစ္ဆယော သဗ္ဗာကာရပရိပူရော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။)

ဥဒယဗ္ဗယဝိပဿနာ (ထီ) [ဥဒယဗ္ဗယ+ ဝိပဿနာ] (ရုပ်နာမ် တို့၏)အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမှတ်ခြင်း။ ပဥ္စသု ခန္ဓေသု အဘိနိဝိသိတွာ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဥဒယဗ္ဗယဝိပဿနံ အာရဘိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၃။

ဥဒယဗ္ဗယသဘာဝ (တိ) [ဥဒယဗ္ဗယ+သဘာဝ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းသဘောရှိသော။ န ဟိ ဒီပါဒိနံ

ဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်။) တယိဒံ သဗ္ဗမ္ပိ အယံ ယောဂါဝစရော ဥပက္ကိလေသဝိမုတ္တေန ဝီထိပဋိပန္နဝိပဿနာသင်္ခါတေန ဥဒယ-ဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏေန ယာထာဝသရ-သတော သလ္လက္ခေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၊၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၃၈။)

ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာနိဿန္ဒ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယာ နုပဿနာ+နိဿန္ဒ] (ရုပ်နာမ်တို့၏) အဖြစ်အပျက်ကို ရှုခြင်း၏အကျိုး ။သုတ္တာဿ အတ္ထံ အညာတာ ဂဟေတွာ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ-နိဿန္ဒေန မဂ္ဂက္ခဏေပိ ဒုက္ခန္တိ ဝိပဿနာ ဥပဋ္ဌာတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၁၀၄။

ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာနုက္ကမ (ပု) [ဥဒယ ဗ္ဗယာနုပဿနာ+အနုက္ကမ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို အဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင်ခြင်း အစဉ်။ ဥဒယဗ္ဗယံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တော သဗ္ဗာ ဒုဂ္ဂတိယော ဇဟိဿတိတိ အတော ယဇတိ ဥဒယဗ္ဗယာ-

ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာသဟိတ (တိ) [ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ+သဟိတ] ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော။ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာသဟိတတာယ စဿ ဝိပဿနာမိဿကတာဝစနံ။ မဋီ၊၁။၂၈၄။

ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿီ (တိ) [ဥဒယဗ္ဗယ+အနုပဿီ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း-အဖြစ်အပျက်-ကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿီ ဝိဟာသိ (ဝိဟရတိ)။ ဒီ၊၂။၃၀။ ဒီ၃။၂၄၅။ သံ၊၂။၁၀၇၊ ၃၅၃။ အံ၊၁။၃၅၄၊၄၀၃။ အဘိ၊၃၊၁။၂၈၇။ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿီတိ တမေဝ ပဉ္စမံ ဒိဋ္ဌံ ဥဒယဉ္စ ဝယဉ္စ အနုပဿမာနော။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၅၂။ (-မ၃။၁၅၆။ အံ၊၂။၂၆။ အံ၃။၄၊၅။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။)

ဥဒယဗ္ဗယာဘာဝ (ပု) [ဥဒယဗ္ဗယ+အဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့၏မရှိခြင်း။ ဇာတိဇရာမရဏာနံ ဥဒယဗ္ဗယာဘာဝတော ဇာတိဇရာမရဏံ အနာမသိတွာ-----ပေယျာလံ ကတံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သာ ဟိ ဥဒယဗ္ဗယာဘာဝတော "န ကဒါစိ ခရတီတိ အက္ခရ"န္တိ ဝုတ္တာ။ သံဋီ၊၁။၁၀၂။ (-သံဋီ၊၂။၃၆၀)။

ဥဒယဘဒ္ဒ (ထိ၊ပု) [ဥဒယ+ဘဒ္ဒ] (ပု)(၁) ဥဒယဘဒ္ဒ မင်းသား၊ ဥဒယဘဒ္ဒမင်း။ (က) ဘုရားအလောင်းတော်ဖြစ်သော ဥဒယဘဒ္ဒမည်သော-မင်းသား-မင်း။ (ခ) အဇာတသတ်မင်း၏သားဖြစ်သော ဥဒယဘဒ္ဒမည်သော-မင်းသား-မင်း။ (ထိ)(၂) ဥဒယဘဒ္ဒါမည်သောမင်းသမီး။ (ပု)(၁)(က) အထဿ မဟာဇနဿ ဟဒယံ ဝဍ္ဎေတွာ ဇာတဘာဝေန "ဥဒယဘဒ္ဒေါ"တိ နာမံ ကရိံသု။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ ဥဒယဘဒ္ဒဇာတက-လည်းကြည့်။ (ခ) ဠမိနာမေ ဥပသမေန ဥဒယဘဒ္ဒေါ ကုမာရော သမန္နာဂတော ဟောတု။ ဒီ၊၁း၄၇။ (-ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၅၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၆။) (ထိ)(၂) တဿာပိ "ဥဒယဘဒ္ဒါ"တိ နာမံ ကရိံသု။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ ဥဒယဘဒ္ဒဇာတက-လည်းကြည့်။

ဥဒယဘဒ္ဒကုမာရီ (ထိ) [ဥဒယဘဒ္ဒါ+ကုမာရီ] ဥဒယဘဒ္ဒါမည်သောမင်းသမီး၊ (ဘုရားအလောင်း ဥဒယဘဒ္ဒမင်း၏ မိဖုရား။) အထ နေသံ အနိစ္ဆမာနာနညေဝ ဝေမာတိကံ ဘဂိနိံ ဥဒယဘဒ္ဒကုမာရိံ အဂ္ဂမဟေသိံ ကတွာ ဇောဝိသတ္တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။ ဇာဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၆။ ဥဒယဘဒ္ဒဇာတက-လည်းကြည့်။

ဥဒယဘဒ္ဒဇာတက(န) [ဥဒယဘဒ္ဒ+ဇာတက] ဥဒယဘဒ္ဒဇာတ်။ (ပါဠိတော်၌ ဥဒယဇာတက ဟုသာ သုံးနှုံးသည်။) (မြတ်စွာဘုရားသည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံး နေတော်မူစဉ် သာသနာတော်၌ မပျော်မွေ့သော ရဟန်းတစ်ပါးကို အကြောင်းပြု၍ ဟောကြားတော်မူအပ်သော တရားဒေသနာတော် ဖြစ်သည်။ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုမပျော်မွေ့သော ရဟန်းကို စစ်ဆေး မေးမြန်းတော် မူပြီးလျှင် ရှေးပညာရှိတို့သည် အလွန်စည်ကား၍ (၁၂) ယူဇနာရှိသော သုရုန္ဓနမြို့၌ မင်းပြုစဉ် အခါ ဝယ် နတ်သမီးတမျှ ချောမောလှပသော မိဖုရားနှင့် အတူတကွ နှစ်ပေါင်း(၇၀၀)တိတိ တိုက်ခန်းတစ်ခုတည်း၌ နေကြပါသော်လည်း တဏှာပေမဖြင့် ဣန္ဒြေ ပျက်လောက်အောင် မိဖုရားကို မကြည့်ခဲ့ဖူးကြောင်း ဟောတော်မူ၏။

ဘုရားအလောင်းတော် ဥဒယဘဒ္ဒ မင်းသားသည် အတတ်ပညာအားလုံးကို အပြီးတိုင်တတ်မြောက်၍ အရွယ်ရောက်နေသော်လည်း မွေးရာပါ ဗြဟ္မစရိယ အကျင့်ရှိသူ (ဇာတိဗြဟ္မစာရီ) ဖြစ်ရကား မေထုန်အမှုနှင့် စပ်၍ အိပ်မက်မျှပင် မမက်ခဲ့ဖူးပေ၊ ကိလေသာ

တို့၌ စိတ်ဓာတ်ကပ်ငြိခြင်း အလျဉ်းမရှိ၊ ထိမ်းနန်းစည်းစိမ်ကို ခံစားလိုစိတ်လည်း အလျဉ်း မရှိ။ သို့ဖြစ်၍ ထီးနန်းကို အလိုမရှိကြောင်း၊ ရှင်ဘုရင် မလုပ်လိုကြောင်း အတန်တန် ငြင်း ပယ်နေပါလျက်ပင် အဖေတူအမေကွဲ ဖြစ်သော ဥဒယဘဒ္ဒါမင်းသမီးကို မိဖုရား တင်မြှောက်၍ ဘုရားအလောင်းမင်းသားကို အဘိသိက်သွန်းပြီး မင်းမြှောက်ကြ၏။ မင်းနှင့် မိဖုရားတို့သည် နှစ်ဦးလုံးပင် မေထုန်ရှောင်ကြဉ်မှု=ဗြဟ္မစရိယအကျင့်ကို ကျင့်ကာ တိုက်ခန်း တစ်ခုတည်း၌ အတူတကွ နေကြပါလျက် တပ်မက်သော တဏှာဖြင့် တစ်ဦးကို တစ်ဦး မကြည့်ကြ၊ ငယ်သွေးငယ်မှု ဖြူစင်သော စိတ်ဖြင့် ချစ်ခင်ကြင်နာစွာ နေထိုင်ကြ၏။ ငါတို့နှစ်ယောက်တို့တွင် ရှေးဦးကွယ်လွန် သူသည် ဖြစ်ရာဘုံဘဝမှ လာရောက်၍ မည်သည့် ဘုံဘဝ၌ ဖြစ်နေကြောင်း ပြော စတမ်းဟု ဝန်ခံဂတိ ပြုလုပ်ထားကြ၏။

ယင်းသို့ဖြင့် ဗြဟ္မစရိယအကျင့်ကို ခိုင်မြဲစွာ ကျင့်၍ ချစ်ခင်စွာ နေထိုင်လာခဲ့ကြရာ နှစ်ပေါင်း (၇၀၀)ကြာသောအခါ ဘုရားအလောင်း ဥဒယဘဒ္ဒမင်းသည် ရှေးဦးစွာ ကွယ်လွန်၍ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ သိကြားမင်း ဖြစ်လေ၏။ ထိုသိကြားမင်းသည် များလှစွာသော အခြံအရံတို့ကြောင့် သိကြားမင်း ဖြစ်ခါစ (၇)ရက်မျှကြာအောင် နောက်ကြောင်းကို ဘာမျှမစဉ်းစားနိုင်။ (၇)ရက်လွန်မှ ပြန်လည်စဉ်းစားမိသဖြင့် ရွှေအပြည့် ထည့်ထားသော ရွှေခွက်ကိုယူဆောင်၍ ဥဒယဘဒ္ဒါ မိဖုရားထံသို့ သွားပြီးလျှင် မိမိကိုယ်ကို ဥဒယဘဒ္ဒမင်းဖြစ်ခဲ့ဘူးကြောင်းကို အသိမပေးသေးဘဲ ရိုးရိုးနတ်သားတစ်ဦး ဖြစ်ကြောင်းမျှကိုသာ ပြောကြား၍ ထိုဥဒယဘဒ္ဒါ မိဖုရားနှင့် အိပ်ရာတိုက်ခန်းအတွင်း၌ အတူတကွ အိပ်စက် ပေါင်းသင်းလိုကြောင်း စကားဆိုလေ၏။

ဥဒယဘဒ္ဒါ မိဖုရားသည်လည်း မိမိအနေဖြင့် ကွယ်လွန်သွားသော ဥဒယဘဒ္ဒမင်းက လွဲ၍ မည်သည့်နတ်၊ မည်သည့်လူကိုမျှ မတောင့်တကြောင်း၊ အသင်ယူခဲ့သော ရွှေခွက် လက်ဆောင်ကိုလည်း အလိုမရှိကြောင်း ပြောကာ နတ်သားကို တိုက်ခန်း အတွင်းမှ နှင်ထုတ်လေ၏၊ နတ်သားသည် နောက်တစ်နေ့၌ ရွှေအပြည့်ထည့်ထားသော ငွေခွက် လက်ဆောင်ကိုယူ၍ မိဖုရားထံ သွားရောက် ဖြားယောင်း သွေးဆောင်ပြန်လေရာ မိဖုရားက လုံးဝစကားမပြောဘဲနေသဖြင့် ထိုနေ့အတွက် လက်လျှော့ ပြန်သွားရ၏။ တတိယနေ့၌ကား နတ်သားသည် ငွေအပြည့် ထည့်ထားသော ကြေးခွက်လက်ဆောင်ကို ယူဆောင်လာခဲ့ပြီး မိဖုရားကို ဖြားယောင်းသွေးဆောင် ပြန်လေရာ ရွှေခွက်ငွေခွက် ကြေးခွက်လက်ဆောင်တို့ဖြင့် အဆင်ဆင့် ပစ္စည်းတန်ဘိုးလျော့ချ၍ ဖြားယောင်းလုပ်ကြံလှည့်သော အသင်နတ်သား၏ အပြုအမူသည် လောကသဘာဝ နှင့် မလျော်မကန် အလွန်ပင် ဆန့်ကျင်လှကြောင်း မိဖုရားက ပြောပြသောအခါ နတ်သားက လူ့လောက၌ အသက်နှင့် ရုပ်ရည်အဆင်းမှာ တစ်နေ့ ထက်တစ်နေ့ ဆုတ်ယုတ်နေသော ကြောင့် သင့်အတွက် လက်ဆောင်ပစ္စည်းကိုလည်း တန်ဘိုးချရခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် သင်သည် မိမိ၏ ရွှေရောင်အဆင်း ရှိသော ခန္ဓာကိုယ်ကို အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း တည်းဟူသော ဇရာတရားက မလုယက် မဖျက်ဆီးသေးမီ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သင့်ကြောင်း၊ သို့မှသာလျှင် သင်သည် ယခုထက်ပို၍ ရုပ်ရည်အဆင်း လှပလာမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ နတ်များမှာမူ လူတို့ကဲ့သို့ မအိုဘဲ ပို၍ပို၍ အဆင်း

လုပလာပြီး စည်းစိမ်များလည်း ပို၍ပို၍ များပြားလာကြောင်း ပြောပြ၏၊ ထို့နောက် မိဖုရား၏ ဆက်လက်မေးမြန်းချက်အရ တမလွန်ဘဝ ပြောင်းသွားသူတို့အတွက် မကြောက်မရွံ့ ရဲဝံ့စေသောတရားများ, နတ်ပြည်ရောက်ကြောင်း တရားများကိုလည်း နတ်သားက ဟောပြ၏၊ ထိုစကားများကို ကြားရ၍ မိမိကို မိဘများကဲ့သို့ သွန်သင်ဆုံးမသော အသင်နတ်သားသည် မည်သူမည်ဝါဖြစ်သည်ကို အကျွန်ုပ်အား ပြောပြစေလိုကြောင်း မိဖုရားက မေးမြန်း၏၊ထိုအခါ နတ်သားက–

ငါသည် ရှေးဘဝက သင်၏ခင်ပွန်း ဥဒယပင် ဖြစ်ကြောင်း ,ယခုအခါ တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ သိကြားမင်းအဖြစ်သို့ ရောက်နေကြောင်း ,ရှေးဘဝတုံးက ဝန်ခံဂတိ ရှိခဲ့သောကြောင့် သင့်ထံသို့ ယခုလာခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြပြီး မိမိနေရာ တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ ပြန်သွားလေ၏။ မိဖုရားသည်လည်း နောက်တစ်နေ့၌ အမတ်တို့ကို တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်စေကာ မိမိကမူ မြို့တွင်း ဥယျာဉ်သို့ သွား၍ ရသေ့မ ပြုလုပ်ပြီး တရားအားထုတ် နေလေ၏။ ကွယ်လွန်သော အခါ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ပင် ဘုရားအလောင်း သိကြားမင်း၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်လေ၏။ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဇာတကပါဠိ၊ ကောဒသက နိပါတ်၊ဥဒယဘဒ္ဒဇာတက (ဥဒယ– **ဇာတက**) ဇာ၊၁။ ၂၃၁– ၂၃၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဝ၅–၁၁၅။

ဥဒယဘူတ (တိ) [ဥဒယ+ဘူတ] ရှေ့ပြေးထွက်ပေါ် လာသောတရားဖြစ်သော။ ပါတိ– **မောက္ခသီလသံဝရော** ဟိ သူရိယဿ အရုဏုဂ္ဂမနံ ဝိယ နိဗ္ဗာနဿ ဥဒယဘူတော။ ဋ္ဌကတိ ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ (–သာရတ္ထ၊၂။၆ဝ။ မငြီ၊၁။ ၂၅၈။ အံငြီ၊၃။ ၂၇၂။ အနုငြီ၊၂။၁၇၉။)

ဥဒယမာဏဝပုစ္ဆာ (ထီ) [ဥဒယမာဏဝ+ပုစ္ဆာ] ဥဒယပုဏ္ဏားလုလင်၏ အမေးပုစ္ဆာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ၊ ပါရာယနဝဂ်၊၁၃– ပုစ္ဆာ၊ စူဠနိ။၁ဝ၂၁၈။

ဥဒယမာဏဝပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥဒယမာဏဝပုစ္ဆာ+နိဒ္ဒေသ] ဥဒယမာဏဝပုစ္ဆာကို အကျယ်ဖွင့်ပြရာ အပိုင်းအခန်း ပါဠိတော်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ၊ ပါရာယနဝဂ်၊၁၃– ပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသ၊ စူဠနိ၊ ၁၅၄၁၀၆၂။

ဥဒယရာဇ (ပု) [ဥဒယ+ရာဇ] ဥဒယမည်သော မင်း။ ဥဒယ(၇)(ဂ)–ကြည့်။ တတ္ထ ကိဠိတ္ဗာ ဥဒယရာဇာ အနုမာသကရဉ္ဇော အင်္ဂေ သိသံ ကတ္တာ နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၆။

ဥဒယဝယဂါမိနီ (ထီ) [ဥဒယ+ဝယ+ဂါမိနီ] (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏) ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း– အဖြစ်အပျက်–သဘောကို ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်သော(ပညာ)။ ဥဒယတ္ထဂါမိနီ–ကြည့်။

ဥဒယဝယနိဟရဏနယ (ပု) [ဥဒယဝယ+နိဟရဏ+နယ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းသဘောကို ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြ ကြောင်းနည်း။ န ကေဝလံ ခဏတော ဥဒယဝယနိဟရဏနယော။ သံငြီ၊ ၂။၃၇။

ဥဒယဝယပဋိပီဠန (န) [ဥဒယဝယ+ပဋိပီဠန] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းသဘောတို့၏ နှိပ်စက်ခြင်း။ ဘယဋ္ဌေနာတိ ဥဒယဝယပဋိပီဠနာဒိနာ သပ္ပဋိဘယတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ငြီ၊၁။၄၅၃။

ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပီဠနာကာရ (န) [ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပီဠန+အာကာရ] ဥဒယဗ္ဗယပဋိပီဠနာ– ကာရ နှင့် အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။

ဥဒယဝယပရိစ္ဆိန္န(တိ) [ဥဒယဝယ+ပရိစ္ဆိန္န] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ သင်္ခတမ္ဗာနံ ဥဒယဝယပရိစ္ဆိန္နဿ ပဝတ္တိ–

ခဏသ္မ ဘင်္ဂေါ နိရောဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။ (–မဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈၊ ၃၉၉။)

ဥဒယဝယပရိစ္ဆိန္နဇရာ (ထီ) [ဥဒယဝယ ပရိစ္ဆိန္န+ဇရာ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော–အိုခြင်း–ဇရာ–သဘော။ ယံ ဟိ နိစ္စံ န ဟောတိ တံ ဥဒယဝယပရိစ္ဆိ– **န္နဇရာယ** မရဏေနစာတိ ဒွေဓာ ဝိပရိဏတံ ဟုတ္ဝာရက္ခဏမေဝ စ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။

ဥဒယဝယမတ္တဂ္ဂဟဏ (နှ) [ဥဒယဝယ+ မတ္တ+ဂဟဏ] **အဖြစ်အပျက်မျှကိုသာ** ယူခြင်း။ ဥဒယဝယမတ္တဂ္ဂဟဏဋ္ဌေတ္ထ ဥဒယဗ္ဗယ– ဒဿနဝသေနေဝ ဟုမဿ ဉာဏဿ **ပဝတ္တ–** နတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၆။

ဥဒယဝယဝန္တု (တိ) [ဥဒယဝယ+ဝန္တု] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း **သဘော**ရှိသော။ (ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း သဘော ရှိသည်၏အဖြစ်။) တတောဝေ ဥဒယဝယဝန္တတော ဝိပရိဏာ– မတော တာဝကာလိကတော စ တေ **အနိစ္စာ။** အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။

ဥဒယဝယာနုပဿီ (တိ) [ဥဒယဝယ+အနုပဿီ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို အဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင် လေ့ရှိသော၊ သူ။ တဿ စ ဥဒယဝယာနုပဿီ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။

ဥဒယဝယာသမ္ဘဝ (ပု) [ဥဒယဝယ+အသမ္ဘဝ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘော၏ မဖြစ်နိုင်ခြင်း။ တယိဒံ ကေဝလံ ဝါစာဝတ္ထုမတ္တံ ဥဒယ– ဝယာသမ္ဘဝတော။ အနုဋ္ဌ၊၃။၉၇။

ဥဒယသမကာလ (တိ) [ဥဒယ+သမကာလ] တက်ထွန်းဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် ညီမျှသောကာလရှိ သော။ ဥဒယသမကာလမေဝ ဟိ တန္နိဝတ္တ– နိယနိဝတ္တနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။

ဥဒယသုတ္တ (နှ) [ဥဒယ+သုတ္တ] ဥဒယသုတ်။ ဥဒယပုဏ္ဏားကို အကြောင်းပြု၍ ဟောကြား ထားသောသုတ်ဖြစ်သည်၊ ဘုရားရှင်သည် ဥဒယပုဏ္ဏားအိမ်သို့ ထပ်ခါတလဲလဲ **ဆွမ်းခံ** ကြွတော်မူသည်၊ထို့ကြောင့် ဥဒယပုဏ္ဏားက " ရှင်ဂေါတမသည် အရသာ၌ မက်မော၍ ထပ်ခါတလဲလဲ **ဆွမ်းခံ**ကြွသည်" ဟုစွပ်စွဲ လိုက်သည်၊ ဘုရားရှင်**ကလည်း** ယင်းသို့ အစွပ်စွဲခံရအောင် ထပ်ခါထပ်ခါ **ဆွမ်းခံ** ကြွဟန်တူပါသည်၊ ဘုရားရှင်က **မျိုးစေ့**ကို ထပ်ခါထပ်ခါ **စိုက်ပျိုး**ကြရပုံ၊ မိုးလည်း ထပ်ခါ ထပ်ခါ ရွာရပုံ၊ လယ်ကိုလည်း ထပ်ခါထပ်ခါ ထွန်ယက်ကြရပုံ စသည်ဖြင့် လော**က**ရေးရာ ထပ်ခါထပ်ခါ ပြုလုပ်ကြရပုံတို့ကို ဟောတော် မူပြီး ၊ဘဝသံသရာရေးရာ၌ ပညာနည်းသူအဖို့ ထပ်ခါထပ်ခါ ပဋိသန္ဓေ နေရ၊ အိုရ၊ နာရ၊ သေရ၊**သင်္ချိုင်း**သို့ ပို့ဆောင်ခံရပုံကို ဟော ကြား**တော်**မူသည်၊ ပညာရှိသူအဖို့မူကား ဘဝ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ရေးလမ်းစဉ်ကို သိမြင်ရသဖြင့် ထပ်ခါထပ်ခါ ပဋိသန္ဓေမနေရ၊ မအိုရ၊ မ**နာရ**၊ မသေရတော့ဘဲ ဘဝသံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ **လွတ်မြောက်**ရပုံကို ဟောတော် မူသည်။ **သံယုတ္တနိကာယ၊**သဂါထာဝဂ္ဂ **သံယုတ္တ** ပါဠိ၊ ၇–သံယုတ်၊ ၂– ဝဂ်၊ ၂–သုတ်။ သံ၊ ၁။၁၇၅–၆။

ဥဒယာ (ထီ) [ဥ+ဒု+အ+ဒုတ္တိဇောတက အာပစ္စည်း] ဥဒယာမည်သောမိဖု**ရား။** ဥဒယ(ထီ)(၈) ကြည့်။

ဥဒယာဝတ္ထာ (ထီ) [ဥဒယ+အဝတ္ထာ] (၁) ဖြစ်ခြင်းအခိုက်အတန့်။ (တိ)(၂) ဖြစ်ခြင်း အခိုက်အတန့်ရှိသော။ (၁) ဥဒယဗ္ဗယံ ပဿတော န ဥဒယာဝတ္ထာ ဝယာဝတ္ထံ ပါပုဏာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၇။ (တိ)(၂) အနိဝ– တ္တသဘာဝတာသင်္ခါတံ ဥဒယာဝတ္ထတာသင်္ခါတံ

ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၉။

ဥဒယာဝါသ (ပု) [ဥဒယ+အာဝါသ] ဥဒည်းတောင်-နေထွက်တောင်-ဟူသောနေရာဌာန။ ဥဒယတော ဥဒယန္တဿ ဥဒယာ ဝါ သမုဂ္ဂစ္ဆတော သူရိယဿ ပုဗ္ဗဂ်မံ ပုရေစရံ ဘဝိတုံ အရဟတိ ဝိယာတိ သမ္ဗန္ဓော။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၀။

ဥဒရ (နု) [ဥ+ဒရ+အ။ ဥပုဗ္ဗော ဒရ ဂမနေ၊ ဥဒရတိ ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆတိ ဝါယု ယတြာတိ ဥဒရံ။ ဓာန်၊ဋီ၊ ၂၇၁။ ဥ+အဒရ+အ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်] (၁) ဝမ်းဗိုက်။ (၂) အစာသစ်။ (ဤ ဥဒရ ပုဒ်၌ ဝမ်းဗိုက်ဟူသော အနက်ကိုသာမက ဝမ်းဗိုက် အတွင်း၌ ရှိသော အစာသစ်ဟူသော အနက်ကိုပါ ဌာနူပစာရအားဖြင့် ယူ၍ အနက်ပြန် ဆိုရသည်။) (၃) အစာသစ်အိမ်။ (၁) ကထံ ဟိ နာမ တုမှေ မောဃပုရိသာ ဥဒရဿ ကာရဏာ ဂိဟီနံ အညမညဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသိဿထ။ ဝိ၊၁။၁၁၄။ ဝိ၊၂။၃၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၈၊၁၂၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၊၁၇၀။) (၂) ဥဒရပူရ (၂) အနက်-ကြည့်။ (၃) ဥဒရံ နာမ ဥဘတော နိပ္ပိဋ္ဌိယမာနဿ အလ္လသာဋကဿ မဇ္ဈေ သဉ္ဇာတဖေါင္ကသဒိသံ အန္တပဋလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၀။ ဥဒရိယ (နု) (၁) လည်းကြည့်။

ဥဒရကာရဏ (နု) [ဥဒရ+ကာရဏ] ဝမ်းတည်းဟူသောအကြောင်း။ မယာ နာမ ဥဒရကာရဏာ ဘဂဝတော သိက္ခာပဒပညာပနံ ပဋိဗာဟိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

ဥဒရဂတ(တိ) [ဥဒရ+ဂတ] ဝမ်းဗိုက်အတွင်းသို့ ရောက်သော။ ယထာ မဇ္ဇေ ဥဒရဂတေ စိတ္တံ သံကိလိဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။

ဥဒရဂ္ဂိ (ပု) [ဥဒရ+အဂ္ဂိ] ဝမ်းမီး၊ ကမ္မဇတေဇောဓာတ်။ ယံကိဉ္စိ အာမာသယေ ပတိတံ ပါနဘောဇနာဒိကံ ဥဒရဂ္ဂိနာ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ပက္ကံ ပက္ကံ နိသဒါယ ပိသိတမိဝ သဏှဘာဝံ အာပဇ္ဇိတွာ ---သန္နိစိတံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၃။)

ဥဒရဂ္ဂိသန္တာပဝေဂကုထိတ (တိ) [ဥဒရဂ္ဂိ+သန္တာပ+ဝေဂ+ကုထိတ] ဝမ်းမီးအပူဓာတ်၏အရှိန်အဟုန်ကြောင့် ကျိုက်ကျိုက်ဆူသော။ ဝေမေဝ နာနာပ္ပကာရပါနဘောဇနာဒိဒန္တမုသလသဉ္စုဏ္ဏိတံ----ဥဒရဂ္ဂိသန္တာပဝေဂကုထိတံ ကိမိကုလာကုလံ ---တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။)

ဥဒရဂ္ဂိသန္နိပါတ (ပု) [ဥဒရဂ္ဂိ+သန္နိပါတ] ဝမ်းမီး၏ပေါင်းစုမိခြင်း။ ပေါင်းစုမိသော ဝမ်းမီး၏ အရှိန်အဟုန်။ ဇီဃစ္ဆာပိပါသာဟိ ရုပ္ပနဉ္စ ဥဒရဂ္ဂိသန္နိပါတေန ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၅။

ဥဒရဂ် (နု) [ဥဒရ+အဂ်] ဝမ်းပျဉ်း၊ ဝမ်းဗိုက်အရေ၏ အရေးအကြောင်း။ ဇရာသိထိလစမ္မသို ၊ဥဒရင်္ဂေ မတာ ဝလိ။ ဓာန်။၉၉၁။

ဥဒရစ္ဆဝိ (ထီ) [ဥဒရ+ဆဝိ] ဝမ်းဗိုက်၏အရေ။ ဥဒရစ္ဆဝိ ဥပ္ပါဋေတွာ အန္တဂဏ္ဌိံ နီဟရိတွာ ဘရိယာယ ဒဿေသိ။ ဝိ၊၃။၃၈၇။ (-မ၊၁။၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၊၃၇။)

ဥဒရဇီဝှါမံသ (နု) [ဥဒရ+ဇီဝှါမံသ] ဝမ်းလျှာအသား၊(လျှာနှင့်ပုံသဏ္ဍာန်တူ၍ နှလုံးသား၏ဝဲဘက်ဘေးနှင့် ဝမ်းပျဉ်း(ဝမ်းအရေလွှာ)၏ အထက်ပိုင်း နံဘေး၌ မှီတည်နေသောအသား၊ ၎င်းကို သရက်ရွက်ဟု လည်းကောင်း, ဘေဟု

လည်းကောင်း , အဖျဉ် (အဖျဉ်း) ဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏။) ပိဟက-လည်းကြည့်။ ပိဟကန္တိ ဥဒရဝဋ္ဋိမံသံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၉။ ဥဒရဝဋ္ဋိမံသန္တိ ဝဋ္ဋိသင်္ခာတံ ဥဒရဿ မတ္ထကပဿေ တိရောနကမံသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။ ပိဟကံ ဟဒယဿ ဝါမပဿေ ဥဒရပဋလဿ မတ္ထကပဿံ နိဿာယ ဌိတံ ဥဒရဝဋ္ဋိမံသံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။

ဥဒရဏီ (ထီ) [ဥဒရ+အဿတ္ထိ ဤပစ္စည်း+ ဣတ္ထိဇောတက နီ (သို့မဟုတ်) ဣနီပစ္စည်း၊ (အတိသာယန ၌ "အတိသာယနံ (အတိသယနေန) ဥဒရမဿာ အတ္ထီတိ ဥဒရဏီ ကညာ" ဟူသည်တည်း၊ ဒဏ္ဍာဒိ တွင်ကဤ ဝါ-ဖြင့် ဤပစ္စည်းသက်၍ ပြီးသော "ဥဒရီ"သဒ္ဒါ နောင် ယုဝဏ္ဏေဟိ နီ-ဖြင့် နီပစ္စည်းသက်၍ "ဃရဏျာဒယော"-ဟူသော သုတ္တ နိပါတနဖြင့် ဤကို အ၊ နကို ဏပြုလျှင် ဥဒရဏီ-ဟုပြီး၏။ ကာသိကာဝုတ္တိ တတွဗောဓိနီ တို့၌ "အတိသာယနေ ဥဒရိဏီ ကညာ"-ဟု ဤကို အ မပြုမူ၍ ထုတ်၏။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ၊ သျှ၊၂။နှာ-၁၁၈။] ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊ဝမ်းဗိုက်ကြီးသော အမျိုးသမီး။ အတိသယေ-နောဒရမဿာ အတ္ထိ ဥဒရဏီ ကညာ။ မောဂ်၊ ၄။၇၈(ပဉ္စိကာ)။ ရှင်းသျှ။

ဥဒရတာပန (နှ) [ဥဒရ+တာပန] ဝမ်းဗိုက်ကိုမီးကင်ခြင်း။ ဥဒရတာပနေန အင်္ဂါတောပိ တတ္တေ တာဝတ္တကေန နိမိတ္တေ ဥပဏ္ဏမော ကတော နာမ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၇။

ဥဒရတ္ထ (ပု) [ဥဒရ+အတ္ထ] ဝမ်း၏အကျိုး၊ ဝမ်းစာ-အစာအာဟာရ-ဟူသောအကျိုး။ ဣဒါနိ ဥဒရတ္ထာယ အနရဟာဝ အရဟတ္တံ ပဋိဇာနိတွာ လောကံ ဝဉ္စေန္တော ဝိစရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။

ဥဒရဒူတ (ပု) [ဥဒရ+ဒူတ] ဝမ်း၏စေတမန်၊ အစာအာဟာရ၌ တပ်မက်သော တဏှာက ဝမ်းစာ (အစာအာဟာရ)အတွက် စေခိုင်းရာ ပြုလုပ်ရသော၊သူ။ မဟာရာဇ အဟံ တဏှာ-ဒူတော ဥဒရဒူတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။

ဥဒရန္တရ (နှ) [ဥဒရ+အန္တရ] (၁) ဝမ်းဗိုက်၏အလယ်အကြားအရပ်။ (၂) ဝမ်းဗိုက်၏အတွင်း။ (၁) တသ္မိံ ခဏေ သိင်္ဂါလော သီဟဿ ဥဒရန္တရံ အတ္တနော သီသံ ပဝေသေတွာ---သီသေန ဥဒရံ ပဟရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ (၁)(၂) ဥဒရန္တရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၀) န္တိ နာဘိဋ္ဌာနသညိတံ ကုစ္ဆိဝေမဇ္ဈံ၊ ဥဒရဿ ဝါ အဗ္ဘန္တရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။

ဥဒရပဋလ (နှ) [ဥဒရ+ပဋလ] (၁) ဝမ်းဖျဉ်း၊ ဝမ်းဗိုက်အရေလွှာ, အရေပြား။ (၂) အစာသစ်၏ တည်ရာ အူမလွှာ၊ အစာသစ်အိမ်ဟူသော ဝမ်းလွှာ အူခေါင်း။ (၁) ယထာ ဟိ အညေ အန္တော ကုစ္ဆိဂတာ----ဥဒရပဋလံ ပိဋ္ဌိတော ကတွာ ပိဋ္ဌိကဏ္ဍကံ နိဿာယ---မက္ကဋာ ဝိယ နိသီဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ မနုဿာနံ ဟိ မဟန္တံ ပဋပရိဿာဝနမတ္တမ္ပိ ဥဒရပဋလံ နာမ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၃။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၂။) (၂) (ပိဟကံ) သြကာသတော ဟဒယဿ ဝါမပဿေ ဥဒရပဋလဿ မတ္ထကပဿံ နိဿာယ ဌိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၄၃။ (သေမှ) သြကာသတော ဥဒရပဋလေ ဌိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၄၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈၆၁၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။)

ဥဒရပဋလဗ္ဘန္တရ (နှ) [ဥဒရပဋလ+အဗ္ဘန္တရ] အစာသစ်အိမ်ဟူသော ဝမ်းလွှာ အူခေါင်း၏

အတွင်းအရပ်။ ယဋ္ဌ အဘိဝနိုတံ------ ဥဒရပင္ရလဗ္ဘန္တရေ ဝေ ကုဏပဂန္ဓ သန္နိရုမ္ဘိတွာ တိဋ္ဌတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၄၉။

ဥဒရပင္ရလမံသ (န) [ဥဒရပင္ရလ+မသ] ဝမ်းပျဉ်းသား။ ကိသသရိရဿ ဇဃမံသ- ဦရုမံသ--- ဥဒရပင္ရလမံသာနိ နိဿာယ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၅၁။

ဥဒရပ(ပ္ပ)ဒေသ (ပု) [ဥဒရ+ပဒေသ] ဝမ်းဗိုက် အရပ်။ တဒဝသိဋ္ဌော ဥဒရပဒေသော ဂူမ ကုစ္ဆိသဒ္ဒေန ဝုစ္စတိ။ မဋီ၊၂။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၃၁။

ဥဒရပရိယာယ (ပု) [ဥဒရ+ပရိယာယ] ဥဒရ သဒ္ဒါ၏-ပရိယာယ်-စကားလှယ်။ ကုစ္ဆိသဒ္ဒေါ ဥဒရပရိယာယော။ မဋီ၊၂။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၃၁။

ဥဒရပရိယောသာန (တိ) [ဥဒရ+ပရိယော သာန] ဝမ်းဗိုက်ဟူသော အဆုံးအပိုင်း အခြားရှိသော၊ အဆုံးပိုင်း၌ ဝမ်းဗိုက်ရှိသော (အထက်ပိုင်းကိုယ်)။ ဥဒရပရိယောသာနံ အတိရေကံ ဥဒ္ဓုမာတကံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၀။ ဥဒရပရိယောသာနံ ဥပရိမသရီရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။

ဥဒရပါဒ (တိ) [ဥဒရ+ပါဒ] ဝမ်းဗိုက်ဟူသော ခြေထောက်ရှိသော။ (ခြေထောက်သီးခြားမရှိ ပဲ ဝမ်းဗိုက်ကိုသာ ခြေထောက်အဖြစ် အသုံး ပြုရသော မြွေသတ္တဝါ။) ပါဒူဒရေတိ ဥဒရပါဒေ၊ ဥဒရံယေဝ ယေသံ ပါဒါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။

ဥဒရပူရ (တိ) [ဥဒရ+ပူရ] (၁) ဝမ်းဗိုက် ကိုပြည့်ဝ စေနိုင်လောက်သော၊ ဝမ်းဝနိုင် လောက်သော၊ ဝမ်းဝအောင် (ကြိ၊ဝိ)။ (၂) အစာသစ်ဖြင့်ပြည့်သော (ခန္ဓာကိုယ်)။ (၁) သကလမ္ပိ ဂါမံ ဝိစရိတွာ ဥဒရပူရံ န လဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ တဒါပိ ကောဒိဝသံ ဘတ္တဝမန့် ဥဒရပူရံ လဘိ၊ သေသကာလေ ပန တေန ဥဒရပူရော အာဟာရော နာမ န လဒ္ဓပုဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ မဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ မဋီ၊၂။၅၄။ (၂) အန္တပူရော ဥဒရပူရော၊ ယကနပေဠဿ ဝတ္ထိနော။ သုတ္တနိ။၃၀၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၆။) ဥဒရဿ ပူရော ဥဒရပူရော၊ဥဒရန္တိ စ ဥဒရိယဿေတံ အဓိဝစနံ၊ တဉ္စ ဌာနနာမေန "ဥဒရ"န္တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။

ဥဒရပေါသန (န) [ဥဒရ+ပေါသန] ဝမ်းကို- မွေးမြူခြင်း-ကျွေးမွေးခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒရပေါသနတပ္ပရ (တိ) [ဥဒရပေါသန+တပ္ပရ] ဝမ်းကို မွေးမြူခြင်းဟူသော ပဓာနလုပ်ငန်းရှိ သော၊သူ။ ဩဒရိကောတိ ဥဒရေ ပသုတော ဥဒရပေါသနတပ္ပရော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

ဥဒရပေါသနတ္ထ (ပု) [ဥဒရပေါသန+အတ္ထ] ဝမ်းကို မွေးမြူခြင်းအကျိုး။ ကုမ္ဘိလဘာယာနီတိ ဥဒရပေါသနတ္ထံ အကိစ္စကာရိတာဝသေန ဩဒရိကတ္တာဘယာနိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၅။

ဥဒရဗဒ္ဓ (တိ) [ဥဒရ+ဗဒ္ဓ] ဝမ်းဗိုက်၌ဖွဲ့ချည် ရစ်ပတ်ထားအပ်သော၊ ခါး၌ ဝတ်ထား အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒရဗဒ္ဓသာဋက (ပု) [ဥဒရဗဒ္ဓ+သာဋက] ဝမ်းဗိုက်၌ ဖွဲ့ချည်ရစ်ပတ်ထားအပ်သော- ခါး၌ဝတ်ထားအပ်သော-အဝတ်ပုဆိုး။ အတ္တနော အတ္တနော ဥဒရဗဒ္ဓသာဋကမ္ပိ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၄။

ဥဒရမံသ (န) [ဥဒရ+မံသ] ဝမ်းဗိုက်အသား။ ခဇ္ဇမာနန္တိ ဥဒရာဒီသု နိသိဒိတွာ ဥဒရမံသ-

ပြဋ္ဌမံသအကွံကူဋ္ဌာဒီနိ လုဉ္စိတွာ လုဉ္စိတွာ ခါဒိယမာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။)

ဥဒရဝဋ္ဋိ (ထီ) [ဥဒရ+ဝဋ္ဋိ] ဝမ်းပျဉ်း၊ ဝမ်းဗိုက်၏–အရေပြား–အရေလွှာ။ ဧဟိ ဘန္တေ ဥဒရဝဋ္ဋိယံ ဃဋ္ဋေဟိ။ ဝိ၊၁။၄၉၊(–၁၆၇။)

ဥဒရဝဋ္ဋိမံသ (န) [ဥဒရဝဋ္ဋိ+မံသ] ဝမ်းပျဉ်းအသား။ ကိံ သသရီရဿ ဇဃံမံသံ–––ဥဒရဝဋ္ဋိမံသန္တိ ဧတာနိ နိဿာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၄။

ဥဒရဝဍ္ဎန (န) [ဥဒရ+ဝဍ္ဎန] ဝမ်းဗိုက်ကို ကြီးမားစေခြင်း။ ဒိဝသေ ဒိဝသေပိ ပိလောတိကာဝေဌနေန စ ဥဒရဝဍ္ဎနံ ဝဍ္ဎယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။

ဥဒရဝါတ (ပု) [ဥဒရ+ဝါတ] (၁) ဝမ်းလေ၊ ဝမ်း၌ဖြစ်သောလေ။ (၂) ဝမ်းလေ၏ဖေါက်ပြန်ခြင်း။ (၁)ထေရဿ ကိရ ရတ္တိံ ပဓာနေန ဝီတိနာမေန္တဿ ဌိတဿ ဥဒရဝါတော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။) (၁)(၂) ဝါတေဟီတိ ဥဒရဝါတေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဥဒရဝါတေဟီတိ ဝါတကတဝိဇ္ဇနတောဒနာ–ဒိဝသေန အပရာပရံ ဝတ္တမာနေဟိ ဥဒရ–ဝါတေဟိ၊ တဿ ဝါ ဝိကာရေဟိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။

ဥဒရဝါတာဗာဓ (ပု) [ဥဒရ+ဝါတာဗာဓ] ဝမ်း၌မှီသော လေကြောင့်ဖြစ်သော အနာရောဂါ။ အထဿ ဧကသ္မိံ ဒိဝသေ ဥဒရဝါတာဗာဓော ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ အတိဒုက္ခံ ဇနေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၉။ ဥဒရသန္နိဿိတော ဝါတာဗာဓော ဥဒရဝါတာဗာဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၀။

ဥဒရသဏ္ဌာန (န) [ဥဒရ+သဏ္ဌာန] ဝမ်းဗိုက်၏ အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဣဒမဿ သီသသဏ္ဌာနံ –––ဣဒံ ဥဒရသဏ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၉။

ဥဒရသန္တိက (န) [ဥဒရ+သန္တိက] ဝမ်းဗိုက်၏အနီး အရပ်။ အညိဿာ ဥဒရသန္တိကေ အညိဿာ သီသမ္ပိ ဥဒရမ္ပိ ပါဒါပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။

ဥဒရသန္နိဿိတ (တ) [ဥဒရ+သန္နိဿိတ] ဝမ်း၌မှီနေသော။ ဥဒရဝါတာဗာဓ–ကြည့်။

ဥဒရသာဋက (ပု) [ဥဒရ+သာဋက] ဝမ်းဗိုက်၌–ဝတ်အပ်–ဖွဲ့ချည်ရစ်ပတ်ထားအပ်–သောပုဆိုး၊ ခါးဝတ်ပုဆိုး။ ပုဗ္ဗေ မယံ ဂဟပတိပုတ္တံ နိဿာယ ဥဒရသာဋကဿပိ အသာမိကာ ဇာတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၃။

ဥဒရဟေတု (ပု) [ဥဒရ+ဟေတု] ဝမ်းဟူသော အကြောင်း၊ ဝမ်းစာ–အစာအာဟာရ–အတွက်။ ဣဒါနိ ဥဒရဟေတု အနာရဟာဝ သမာနော အရဟတ္တံ ပဋိဇာနိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။

ဥဒရာဗာဓ (ပု) [ဥဒရ+အာဗာဓ] ဝမ်း၌မှီသော လေနာ။ သတ္ထု ဥဒရာဗာဓေ ဥပ္ပန္နေ အရညတော ဘေသဇ္ဇာနိ အာဟရိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၀။

ဥဒရာဝဒေဟက(တိ) [ဥဒရ+အဝဒေဟက] ဝမ်းဗိုက်ကို ပြည့်ဝစေသော (ဗိုက်ပြည့်အောင်။ ကြိဝိ)။ ယာဝဒတ္ထံ ဥဒရာဝဒေဟကံ ဘုဉ္ဇိတွာ။ ဒီ၊၃။၁၉၉။ မ၊၁။၁၄၆။ အံ၊၂။၁၉၆၊၂၁၈။ အဘိ၊ ဝိ၊၃၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၄၊၂၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၆။ ဝဇီရ၊၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၀၈။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၄၉၊၂၅၄။ ဥဒရာဝဒေဟကန္တိ ဥဒရပူရံ၊ တဉှိ ဥဒရံ အဝဒေဟနတော "ဥဒရာဝ–

ဒေဟက”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၆။ ဥဒရာဝဒေဟကန္တိ ဥဒရံ အဝဒိဟိတ္ဝာ ဥပစိနိတ္ဝာ ပူရေတ္ဝာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ ဥဒရံ အဝဒိဟတိ ဥပစိနောတိ ပူရေတီတိ ဥဒရာဝဒေဟကံ၊ ဘာဝနပုံသကဠေတံ၊ ဥဒရာဝဒေဟကံ ကတ္ဝာ ဥဒရံ ပူရေတ္ဝာတိ အတ္ထော။ တေနာဟ”ဥဒရံ အဝဒိဟိတ္ဝာ”တိအာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၁။)

ဥဒရာဝဒေဟကဘောဇနေပရိဝဇ္ဇန (န) [ဥဒရာဝဒေဟက+ဘောဇနေပရိဝဇ္ဇန] ဝမ်းဗိုက်ပြည့်အောင် စားခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ယာဝဒတ္ထံ ဥဒရာဝဒေဟကဘောဇနေပရိဝဇ္ဇနေန ဝါ သေယျသုခပဿသုခမိဒ္ဓသုခါဒီနံ အဘာဝတော အနဝဇ္ဇတာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၇။

ဥဒရိဏီ (ထီ) ဥဒရဏီ-ကြည့်။

ဥဒရိယ (န) [ဥဒရ+ဣယ။ဥဒရေ ဘဝံ ဥဒရိယံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၇၄။(ဥဒယ်-သံ)] (န)(၁) အစာသစ်၊ စားသောက်မျိုချလိုက်သဖြင့် အစာသစ်အိမ်၌ တည်နေသောအစာ အာဟာရ။ (တိ)(၂) ဝမ်းဗိုက်၌ဖြစ်သော။ (န)(၁) အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာ ---ဥဒရိယံ ကရီသံ။ ဒီ၊၂။၂၃၃-၄။ မ၊၁။၇၂။ သံ၊၃။၂၄၃။ အံ၊၂။၂၈၅။ အဘိ၊ဝိ။၈၄။ ခုဒ္ဒက။၂။ ဥဒရိယံ ဥဒရေ ဌိတံ အသိတပီတခါယိတသာယိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၃။ အာမာသယေ ဌိတော ပရိဘုတ္တာဟာရော ဥဒရိယန္တိ အဓိပ္ပေတန္တိ အာဟ” ဥဒရိယံ ဥဒရေ ဌိတံ အသိတပီတခါယိတသာယိတ”န္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၄၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။ ရူ။၃၇၈။) (တိ) (၂) ဣယ-ဂါမိယော ဥဒရိယော ဒိဝိယော။ မောဂ်၊၄။၂၅။

ဥဒရိယဘာဂ (ပု) [ဥဒရိယ+ဘာဂ] အစာသစ်အိမ်၏-အဆုံးပိုင်းအဖို့-အဆုံးပိုင်းနေရာ။ ပရိစ္ဆေဒတော ဥဒရပဋလေန စေဝ ဥဒရိယဘာဂေန စ ပရိစ္ဆိန္နံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၅၁။

ဥဒဝသိတ (ပု)[(၁) ဥဒ+ဝသ+တ။(၂) ဥ+အဝ+သိ+တ] ဘဏ္ဍာတိုက်။ ဥဒေါသိတ-ကြည့်။

ဥဒသာယေ (ကြိ) [ဥ+အာ+သိ+သိ] တင်မြှောက်၏၊ တည်စေ၏။ ယံ မဇ္ဇ ရဇ္ဇမှိ ဥဒသာယေ တုဝံ။ ဇာ၊၁။၃၆၇။ ယံ မဇ္ဇာတိ ယေန အနာရာဓကေမ္ဟန အဇ္ဇ မံ ရဇ္ဇမှိ ဥဒသာယေ ဥဿာပေသိ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇။ ဥဒသာယေတိ ဧတ္ထ ဥအာသယေတိ ပဒစ္ဆေဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ဒ-ကာရော အာဂမသန္ဓိဇော၊သိ=သယေတိ ဓာတုဿ အတ္ထာ-တိသယယောဂဝသေန ဣစ္ဆ ပတိဋ္ဌာနတ္ထတာ ဟောတိ။ တေနာဟ ” ဥဒသာယေ ဥဿာပေသိ၊ ပတိဋ္ဌာပေသီ”တိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ဥဒဟာရ (ပု) [ဥဒ+ဟရ+ဏ။ထီ-၌ ဥဒဟာရီ။] (ပု)(၁) ရေကိုသယ်ဆောင်ခြင်း၊ ရေထမ်းခြင်း၊ ရေခပ်ခြင်း။ (တိ)(၂)ရေကိုသယ်ဆောင်သော၊ ရေထမ်းသော၊ရေခပ်သော၊သူ။ (ပု)(၁) အံသံ အသမ္ဘုသံ ဧတိ၊ ဥဒဟာရာယ ဂစ္ဆတော။ ဇာ၊၂။၇၅။ ဥဒါဟာရာယာတိ ဥဒကံ အာဟရိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၉။ (တိ)(၂) ဥဒဟာရော နဒိံ ဂစ္ဆ။ ဇာ၊၂။၁၇၅။ အမှာကံ ဥဒဟာရော ဥဒကံ အာဟရိတုံ နဒိံ ဂစ္ဆ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၈။ (-ဇာ၊ ၂။၁၇၈။ အပ၊၁။၄၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၆။) ဥဒဟာရီ-လည်းကြည့်။

ဥဒဟာရက (တိ) [ဥဒ+ဟရ+ဏွု။ထီ-၌ ဥဒ-ဟာရိယာ။] (တိ)(၁) ရေကိုသယ်ဆောင်သော၊ ရေထမ်းသော၊ရေခပ်သော၊သူ။ (ထီ)(၂) ရေကိုသယ်ဆောင်ခြင်း၊ရေခပ်ခြင်း။ (တိ)(၁) ကော နု မံ ဥသုနာ ဝိဇ္ဈိ၊ပမတ္တံ ဥဒဟာရကံ။

ဇာ၊၂။ ၁၇၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၆။၉၄။ (ထိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒဟာရိယာ (ထိ) [ဥဒ+ဟရ+ဏျ+အာ] ရေကို သယ်ဆောင်ခြင်း၊ရေခပ်ခြင်း။ ကုင့်ံ ဂဟေတွာ နိက္ခမ္မ၊ အဂ္ဂိဳ ဥဒဟာရိယာ။ ဝိမာန။၆၉။ ဥဒဟာရိယာတိ ဥဒကဟာရိကာ၊ ဥဒကံ အာဟရန္တိ ဝိယ ဟုတွာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၉၆။

ဥဒဟာရီ (ထိ) [ဥဒ+ဟရ+ဏ+ဤ] ရေကို သယ် ဆောင်–ရေခပ်–သောမိန်းမ။ ဥဒဟာရီ အဟံ သီတေ၊သဒါ ဥဒကမောတရိံ။ ထေရီ။ ၄၀၆။ ဥဒဟာရီတိ ဃဋေန ဥဒကံ ဝါဟိကာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၀။

ဥဒဟိယတိ (ကြိ) [ဥ+ဓာ+ယ+တေ] ပေါင်းအပ်၏။ ကေတော သြဒဟီယတေ သမ္ပိဏ္ဍိယတေ, ဥဒဟိယတိ သမ္ပိဏ္ဍိယတီတိ ဝါ သမောဓာနံ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၃၂။

ဥဒါန^၁(ပုံ၊န) [(၁) ဥ+အန+ဏ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ (၂) ဥဒ+ယု။ နီတိ၊ဓာ။၉၃။] (၁)(က) ဥဒါန်းစကား၊ ဝမ်းမြောက်နှစ်သက် မြွက်ဆိုအပ်သော စကား၊ ပီတိအဟုန်ကြောင့် ကျူးရင့်မြွက်ဆိုအပ် သော စကား။ (ဆီခွက်မဆံ့၍ ဆီများလျှံထွက် လာသကဲ့သို့ နားထောင်မည့်သူ တစ်ဦးဦးကို ပြောဟောရန် မရည်ရွယ်ဘဲ ပီတိအဟုန်ကြွ၍ မျိုသိပ်မရသဖြင့် စိတ်နှလုံးအတွင်းမှ လျှံထွက် ကျူးရင့် မြွက်ဆိုအပ်သောစကားကို ဥဒါန်း စကားဟုခေါ်၏။ ဤဥဒါန်းစကားသည် ဓမ္မသံဝေဂကြောင့် ကျူးရင့် မြွက်ဆိုအပ် သည်လည်း ရှိ၏။ အချို့နေရာ၌ ဂါထာဖြင့် ကျူးရင့်အပ်သော ဥဒါန်းဖြစ်၍ အချို့နေရာ၌ မူ "အညာသိ ဝတ ဘော ကောဏ္ဍညော" စသည်ဖြင့် စုဏ္ဏိယစကားပြေဝါကျဖြင့် ကျူးရင့်အပ်သော ဥဒါန်းဖြစ်၏။ များသော အားဖြင့်မူ ဂါထာဖြင့်ကျူးရင့်ပြီး ပီတိ သောမနဿကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စကား ပင်တည်း။ မြတ်စွာဘုရား ကျူးရင့်တော်မူအပ် သော ဥဒါန်း, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်တို့ ကျူးရင့်အပ်သော ဥဒါန်း, ဘုရားတပည့် ထေရ ထေရီတို့ ကျူးရင့်အပ်သော ဥဒါန်း ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။ ထို့အပြင် "အဟောဒါနံ ပရမဒါနံ၊ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ" စသည်ဖြင့် သိကြားနတ် မင်းတို့ ကျူးရင့်အပ်သော ဥဒါန်း၊ "နမောတဿ ဘဂဝတော" စသည်ဖြင့် အာရာမဒဏ္ဍပုဏ္ဏား စသော လူပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကျူးရင့်အပ်သော ဥဒါန်းများလည်း ရှိ၏။) ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၊၃။ သာရတ္ထ၊၁။ ၉၈–၁၀၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၁၂၈–၁၃၀။ (သာဓက များလည်း ကြည့်။) (ခ) ဥဒါန်းပါဠိတော်၊ (ယင်းပါဠိတော်၌ ဝဂ်အားဖြင့်ရှစ်ဝဂ်၊ သုတ်ပေါင်း ရှစ်ဆယ်၊ ဂါထာပေါင်း ကိုးဆယ့်ငါး၊ ဘာဏဝါရပေါင်း ရှစ်ဘာဏဝါရ ခွဲ၊ အနုသန္ဓေပေါင်း ရှစ်ဆယ့် တစ်၊ ပဒပေါင်း နှစ်သောင်း တစ်ထောင့် တစ်ရာ(၂၁၁၀၀)၊ ဂါထာပါဒပေါင်း ရှစ်ထောင့် လေးရာနှစ်ဆယ့်သုံး (၈၄၂၃)၊ အက္ခရာပေါင်း ခြောက်သောင်းခုနစ်ထောင် သုံးရာရှစ်ဆယ် နှစ် (၆၇၃၈၂) ရှိ၏။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂–၅။ (၂) ဥဒါနလေ၊ လည်ပင်း၌ တည်သောလေ၊ လည် ကြောင်း လေ။ (၁) (က) ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ (ဒီ၊၁။၄၄။ မ၊၁။၂၃၅။ သံ၊၁။၁၉၊၂၀။ အံ၊၁။၆၇။ အံ၊ ၂။၂၀၈။)တိ ဥဒါဟာရံ ဥဒါဟရိ။ ယထာ ဟိ ယံ တေလံ ---ဝေမေ၀ ယံ ပီတိဝစနံ ဟဒယံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊အဓိကံ ဟုတွာ အန္တော အသဏ္ဌဟိတွာ ဗဟိ နိက္ခမတိ၊ တံ ဥဒါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝေရူပံ ပီတိမယံ ဝစနံ နိစ္ဆာရေသီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂–၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂–၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ ဥဒါဟရီယတိ ဥဗ္ဗေဂပီတိဝသေနာတိ, တထာ ဝါ ဥဒါဟရဏံ ဥဒါနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ဋီ၊

၃။၆၀။ ဥဒါနန္တိ ကေနဋ္ဌေန ဥဒါနံ။ ဥဒါနနဋ္ဌေန (ဥဒါနဋ္ဌေန)။ ကိမိဒံ ဥဒါနံ နာမ **ပီတိဝေဂသမုဋ္ဌာပိတော** ဥဒါဟာရော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂။ သာရတ္ထ၊၁။၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၈။ **အယမ္ပိ** ဥဒါနော ဝုတ္တော ဘဂဝတာ။ ဥဒါန။ ၈၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဥဒါနာနိ သန္တိ ဧဝ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၀။ ဥဒါနံ ဥဒါနယ ပဋ္ဌနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဤမံ ဥဒါနံ **ဥဒါနေသိ**(ဝိ၊ ၃။၂)တိ **ဤမံ** -----ယဒါ ဟဝေ ပါတုဘဝန္တိ-**တိအာဒိကံ** သောမနဿယုတ္တဉာဏသမုဋ္ဌာနံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ၊ အတ္တမနဝါစံ နိစ္ဆာရေသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ (ဝိ၊၃။၂၁)တိ သံဝေဂဝသေန ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ၊ **သံဝေဂဝသပဝတ္တံ** ဝါစံ နိစ္ဆာရေသီတိ အတ္ထော။ **သာရတ္ထ**၊၃။၁၉၂။ (-သာရတ္ထ၊၁။၉၉။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၉။) (၁) သုတ္တံ ဂေယျံ ---ဥဒါနံ ဣတိဝုတ္တကံ ။မ၊၁။၁၈၆။ အံ၊၁။၃၁၃။ မဟာနိ ။၁၁၁။ သောမနဿဉာဏ-မယိကဂါထာပဋိသံယုတ္တာ ဒွါသီတိ (ဒွေ အသီတိ) သုတ္တန္တာ ဥဒါနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ(ဗ္ဗာ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၃၃။ ဤဒံ သုတ္တံ ဥဒါနေပိ သင်္ဂီတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ (၂) ပါဏော ပါနော သမာနော ဘေဒါ န ဗျာနာ စ ဝါယဝေါ။ အမရ။၁။၆၇။ ဥဒါနော ကဏ္ဌဒေသေ တု။ ဗျာနော သဗ္ဗင်္ဂသန္ဓိသု။ ဓာန်၊ဋီ။၃၈။

ဥဒါန² (န) [ဥ+ဒါ+ယု] ဥဒါန်းစကား၊ ဥဒ္ဒါန်းစကား၊ အကျဉ်းချုပ်စကား၊ ပြဆိုပြီးပြဆိုလတ္တံ့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို နောင်အခါ အစီအစဉ်မရှိ ဖရိုဖရဲ တကွဲတပြားစီ မဖြစ်ရအောင် အကျဉ်းချုပ် အစီအစဉ်ပြုလုပ် ထိန်းသိမ်းထားသော စကား၊ ခေါင်းစဉ် မာတိကာစကား။ ဝုစ္စမာနဿ ဟိ ဝုတ္တဿ ဝါ အတ္ထဿ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဘာဝေန ပဝတ္တိတုံ အဒတွာ ဥဒ္ဓံ **ဒါနံ** ရက္ခဏံ ဥဒါနံ (ဥဒ္ဒါနံ?)၊ သင်္ဂဟဝစနန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၁၃၆။

ဥဒါနကထာ (ထီ) [ဥဒါန+ကထာ] ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ကျူးရင့်သောစကား။ ဥဒါန-ကထာယ ဝုတ္တမေဝ္ဟာနံ ပရိပုဏ္ဏာနံ အတ္ထနိ သံဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။

ဥဒါနဂါထာ (ထီ) [ဥဒါန+ဂါထာ] ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ကျူးရင့်အပ်သော ဂါထာ၊ **ဥဒါန်း** ဂါထာ။ ကေစိ "ယဒါ ဟဝေ ပါတုဘဝ**န္တိ** ဓမ္မာ"တိ ခန္ဓကေ ဥဒါနဂါထံ အာဟု(ဝဒန္တိ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊.။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

ဥဒါနဂါထာသင်္ဂဟ (တိ) [ဥဒါနဂါထာ+သင်္ဂဟ] ဥဒါန်းဂါထာတို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော၊ဥဒါန်း ဂါထာ အရေအတွက်ရှိသော။ ဂါထာတော ပဥ္စနဝုတိဥဒါနဂါထာသင်္ဂဟံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄။

ဥဒါနဂီတ (န) [ဥဒါန+ဂီတ] ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ-ကျူးရင့်-သီဆို-အပ်သောသီချင်း။ ဗောဓိသတ္တောပိ----ဣမာဟိ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ဥဒါနဂီတံ ဂါယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၈။

ဥဒါနဂီတသဒ္ဒ (ပု) [ဥဒါနဂီတ+သဒ္ဒ] ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ-ကျူးရင့်-သီဆို-အပ်သော သီချင်းအသံ။ ပုရောဟိတော----တဿ ဥဒါနဂီတသဒ္ဒံ သုတွာ စိန္တေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။

ဥဒါနဋ္ဌ (ပု) [ဥဒါန+အတ္ထ] ပီတိအစွမ်းဖြင့် ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်-အပ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော-ခြင်းဟူသော-အနက်သဘော။ သောမနဿဉာဏမယိကဂါထာပဋိ-သံယုတ္တာတိ ဧတေန ဥဒါနဋ္ဌေန ဥဒါနန္တိ အန္ဝတ္ထသညတံ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၈။ ဥဒါနနဋ္ဌ-လည်းကြည့်။

ဥဒါနဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဥဒါန+အဋ္ဌကထာ] ဥဒါန ပါဠိ၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုရာဖြစ်သောကျမ်း၊ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာကျမ်း။ (ဗဒရတိတ္ထကျောင်းနေ အရှင်ဓမ္မပါလထေရ် ရေးသားသည်၊ ပရမတ္ထဒီပနီ-ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၉၃-ကြည့်။ တံ ပရမတ္ထဒီပနိယံ ဥဒါန-ဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မငို၊ ၂။၂၂၆။ (-သံငို၊၂။၆၀၊၂၃၄။)

ဥဒါနဒေသနာ (ထီ) [ဥဒါန+ဒေသနာ] ဥဒါန်းတရား တော်၊ ဥဒါန်းပါဠိတော်။ **ဇွေ့ာဝတာ** ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကေန ဥဒါနဒေသနာယ နိဒါနံ ဌပေတ္တွန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅။

ဥဒါနန (နှ) [ဥ+အန+ယု။ ဥဒ+ယု] ပီတိ၏ အစွမ်းဖြင့် ထုတ်ဆောင် ကျူးရင့်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒါနနဋ္ဌ (ပု) [ဥဒါနန+အတ္ထ] ပီတိ၏အစွမ်းဖြင့် ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်-အပ်သည်အဖြစ်ဟူသော-ခြင်းဟူသော-အနက် သဘော။ ကေနဋ္ဌေန ဥဒါနံ?၊ ဥဒါနနဋ္ဌေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂။ (-သာရတ္ထ၊၁။၉၈။)

ဥဒါနနာဒဝိဓိ (ပု) [ဥဒါနနာဒ+ဝိဓိ] ဥဒါန်း-ဝမ်းမြောက်စကား-ကျူးရင့်ခြင်း ၊ အစီရင်။ ဥဒါနနာဒဝိဓိနာ၊ ဂမ္ဘီရာ နိပုဏာ သုဘာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။

ဥဒါနပါဠိ (ထီ) [ဥဒါန+ပါဠိ] ဥဒါန်းပါဠိတော်။ ခု၁။ နှာ-၇၇-၁၉၇။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ဥဒါန-ပါဠိယံ သင်္ဂဟံ အနာရောပေတွာ ဓမ္မပဒေ သင်္ဂီတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၁။ သီ၊ ငို၊သစ်၊၁။၁၃၀။

ဥဒါနဗျာကရဏဂါထာ (ထီ) [ဥဒါနဗျာကရဏ+ဂါထာ] ဥဒါန်းစကား-ဝမ်းမြောက်စကား-မြွက်ကြား ကျူးရင့်သော ဂါထာ။ တဒါပိ သော တမေဝ အတ္တနော ဥဒါနဗျာကရဏဂါထံ အဘာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ (-၇၇။)

ဥဒါနလက္ခဏ (နှ) [ဥဒါန+လက္ခဏ] ဥဒါန်းစကား၏- အမှတ်အသား-လက္ခဏာ။ ယံ ပန--ဥဒါနလက္ခဏံ ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၀၀။

ဥဒါနသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဥဒါန+သံဝဏ္ဏနာ] ဥဒါန်းပါဠိတော်ကို ဖွင့်ဆိုရာစကားရပ်၊ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ။ ပရမတ္ထဒီပနိယာ ခုဒ္ဒကနိကာယ-ဋ္ဌကထာယ ဥဒါနသံဝဏ္ဏနာယ ပဌမဗောဓိ-သုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၂။

ဥဒါနသင်္ဂဟ (ပု) [ဥဒါန+သင်္ဂဟ] အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ် မာတိကာ ပြုလုပ်၍ သိမ်းယူကြောင်းစကား၊ အကျယ်တဝင့်ပြဆိုပြီး ပြဆိုလတ္တံ့သောအနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို နောင်အခါ မေ့ပျောက် မသွားအောင်အလွယ်တကူ မှတ်ယူနိုင်ခြင်းငှါ အကျဉ်းချုံး, ခေါင်းစဉ် မာတိကာပြုလုပ် ထားအပ် သောဂါထာစကား၊ ("မက္ကင့္ဂိဝဇ္ဇိပုတ္တာစ" အစရှိသော **ဥဒ္ဒါန်း** ဂါထာများ)။ ဥဒါနသင်္ဂဟော နာမ----- ဂါထာယော။ သီငို၊သစ်၊၁။၁၃၆။ ဥဒ္ဒါနသင်္ဂဟ-လည်းကြည့်။

ဥဒါနသဒ္ဒ (ပု) [ဥဒါန+သဒ္ဒ] ပီတိ၏အစွမ်းဖြင့် ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်အပ်သောအသံ၊ ဥဒါန်းကျူးရင့်သံ။ မာရော ဥဒါနသဒ္ဒေန အာဂန္တွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

ဥဒါနသုတ္တ (နှ) [ဥဒါန+သုတ္တ] ဥဒါနသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊(၆)၁-ဝဂ်၊၃-သုတ်။ သံ၊၂။၄၅-၈။

ဥဒါနေတိ ^၁(ကြိ) [(၁) ဥ+အန+ဏေ+တိ။ (၂) ဥ+အာ+နီ+အ+တိ။ ဥဒါန်း နောင် ကရိတ်၏ အနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၍ ဥဒါနေ-ဟု ဖြစ်၏၊

ဤ၀ိဘတ်, သ အာဂုံဖြင့် ဥဒါနေသိ-ဟု ပြီးရသည်။ ဥဒါနေသိ- ဥဒါန်းပြုပြီ၊ (ဝါ) ကျူးရင့်ပြီ-ဟုပေး။ အဋ္ဌသာ၊ဘာသာဋီ၊၁။ ၆၉။] ထွက်ပေါ်စေ၏။ ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်၏။ မြွက်ဆို၏။ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ(ဝိ၊၃။၂) တိ ဣမံ-----အတ္တမနဝါစံ နိစ္ဆာရေသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ ဥဒါနေသိ (ပဋိသံ။၃၃၂)တိ ဥဒါဟရိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ **ဥဒါနေတိ** -မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၉။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၇။ **ဥဒါနေန္တိ**- ဒီ၊၃။၁၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ **ဥဒါနေမိ** -ဝိ၊၄။၃၄၀။ **ဥဒါနေသိ** – ဝိ၊၃။၁၇၊ ၂၈၆။ ဝိ၊၄။၃၃၉။ ဒီ၊၁။၄၄၊၄၇၊၈၇။ ဒီ၊၂။၇၆၊ ၉၀၊၁၁၃။ မ၊၁။၂၃၅။ မ၊၂။၁၇၆။ သံ၊၁။၁၉၊ ၂၀၊၂၆၊၁၆၂။ သံ၊၂။၄၅။ သံ၊၃။၂၃၀၊၃၇၁။ အံ၊ ၁၊၂။၂၀၈။ အံ၊၃။၁၃၁။ ပဋိသံ။၃၃၂။ ဥဒါန။ ၇၇၊၁၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။၂၃၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။၁။၁၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၆။

ဥဒါနေတိ ၂ (ကြိ) [ဥဒါန+ဏ္ဍ+တိ] ဥဒါန်း (ဥဒ္ဒါန်း) ပြုလုပ်၏။ အကျဉ်းချုပ်-ခေါင်းစဉ်မာတိကာ-ပြုလုပ်၏။ ဝိညာဏဝဇ္ဇံ သဗ္ဗံ တေဝ ဓမ္မေ ဥဒါနေတိ (ဥဒ္ဒါနေတိ?)။ မူလဋီ၊ ၃။၁၈။ (-အနုဋီ၊၃။၂၂)။

ဥဒါနေတွာ ၁ (ကြိ၊ဝိ) [(၁) ဥ+အန+ဏေ+တွာ။ (၂) ဥ+အာ+နီ+တွာ] ထွက်ပေါ်စေ၍၊ ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်၍၊ မြွက်ဆို၍။ အနေကဇာတိသံသာရန္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။

ဥဒါနေတွာ ၂ (ကြိ၊ဝိ) [ဥဒါန ၂+ဏ္ဍ+တွာ] ဥဒါန်း (ဥဒ္ဒါန်း) ပြုလုပ်၍၊ အကျဉ်းချုပ်-ခေါင်းစဉ်မာတိကာ-ပြုလုပ်၍။ ဒသပိ စရိယာဝိသေသေ ဥဒါနေတွာ နိဂမေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ မူလဋီ၊ ၃။၁၈။

ဥဒါနေန္တ (တိ) (၁) [ဥ+အန+ဏေ+အန္တ။ (၂) ဥ+အာ+နီ+အ+အန္တ ။ထိ-၌ ဥဒါနေန္တီ။] ထွက်ပေါ်စေသော၊ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်သော၊ မြွက်ဆိုသော၊သူ။ အာယသ္မတော ဘဒ္ဒိယဿ ----- အဘိက္ခဏံ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တဿ။ ဥဒါန။၉၈။ (-။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။) အရဟတ္တံ ပန ပတ္တာ ဥဒါနေန္တီ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅။

ဥဒါနေန္တိ (ကြိ) [(၁)ဥ+အန+ဏေ+အန္တိ။ (၂) ဥ+အာ+နီ+ အ+အန္တိ] ထွက်ပေါ်စေကုန်၏၊ ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့် မြွက်ဆိုကုန်၏။ ဥဒါနေတိ ၁-ကြည့်။

ဥဒါနေမိ (ကြိ) [(၁)ဥ+အန+ဏေ+မိ။ (၂) ဥ+အာ+နီ+အ+မိ] ထွက်ပေါ်စေ၏၊ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်မြွက် ဆို၏။ ဥဒါနေတိ ၁-ကြည့်။

ဥဒါနေသိ (ကြိ) [(၁)ဥ+အန+ဏေ+ဤ ။ (၂) ဥ+အာ+နီ+အ+ဤ] ထွက်ပေါ်စေပြီ၊ ထုတ်ဆောင် ကျူးရင့် မြွက်ဆိုပြီ။ ဥဒါနေတိ ၁- ကြည့်။။

ဥဒါနုဒါန (န)[ဥဒါန+ဥဒါန] ဝမ်းမြောက်စကားကို ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့် မြွက်ဆိုခြင်း။ နစ္စာဒီဟိ ကီဠနံ ဗုဒ္ဓဘာဝံ ပတ္တာ ဥဒါနုဒါနဿ (ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ)။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၅။

ဥဒါပ (ပု၊န) [ဥ+အာပ။ ဥ+အာပ+ဏ] တံတိုင်းခြေ။ ဥဒါပေါ ဥပကာရိကာ။ (တောင်ပေါက်မူ) ဓာန်။၂၀၃။ ဥဒ္ဒါပ၊ဥဒ္ဓါပ-တို့လည်းကြည့်။ (တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျ-၌ သံယုတ်နှင့် တကွ ရှိသော ဥဒ္ဒါပ၊ဥဒ္ဓါပ-ဟူသောပါဌ်များ မသင့်ကြောင်း မိန့်ဆိုထားသည်။)

ဥဒါယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဏ္ဍ+ဏယ+တိ။ရုပ်ပြီးပုံ စလင်း ဂဏ္ဍီ။၁၁၁-၂ ကြည့်။] ထစေ-ဖြစ်စေ-၏။ ကာရိတေ ဥဒါယတီတိ ရူပံ ဘဝတိ၊ ဥဋ္ဌာပေတီတိ ဟိ အတ္ထော။ နီတိ၊ဓာ၊၂။

သမ္ပယုတ္တခေမ္မေ ဥဒါယတီတိ ဥဒိ၊ ဥဋ္ဌာပေတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။

ဥဒါယိတ္ထေရ (ပု) [ဥဒါယီ+ထေရ] ဥဒါယီထေရ်။ (သာသနာတော်၌ ကာဠုဒါယီ,မဟာဥဒါယီ, လာဠုဒါယီ–ဟု ဥဒါယီထေရ် ၃–ပါးတွေ့ရ၏။) ဥဒါယိတ္ထေရော သတ္ထု နိက္ခန္တဘာဝံ ဉတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၁။) ဥဒါယီ–လည်းကြည့်။

ဥဒါယိတ္ထေရနာဂ (ပု) [ဥဒါယိတ္ထေရ+နာဂ] မကောင်းမှု အကုသိုလ်–မရှိ–ကင်းဝေး–သော ကာဠုဒါယီ ထေရ်။ ဥဒါယိတ္ထေရနာဂေန ဒေသိတံ ဗုဒ္ဓနာဂံ ဣတရေ ခီဏာသဝါ နာဂါ ဝိဇာနိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

ဥဒါယိဝဂ္ဂ (ပု) [ဥဒါယီ+ဝဂ္ဂ] ဥဒါယီဝဂ်။ သံယုတ္တနိကာယ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၂–သံယုတ်၊၃–ဝဂ်။သံ၊၃။၇၅–၈၀။

ဥဒါယီ (ပု) [ဥ+ဣ+ဏီ] ဥဒါယီမည်သူ။ (သာသနာတော်၌ ဥဒါယီမည်သူ ၅–ဦးတွေ့ရ၏။ ဥဒါယီမထေရ် ၄–ပါးနှင့် ဥဒါယီပုဏ္ဏားတို့ ဖြစ်ကြသည်။ (က) ကာဠုဒါယီမထေရ်သည် ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်လက်ထက် ဟံသာဝတီ မြို့၌ ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားထံ ကုလပ္ပသာဒက ဧတဒဂ်ရာထူးကို ပန်ဆင်ပြီး ကုသိုလ် ကောင်းမှု ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးဘဝ၌ ဂေါတမဘုရားအလောင်းတော် ပဋိသန္ဓေ နေသောနေ့မှာပင် ကပိလဝတ်မြို့ အမတ် တစ်ဦး၏နေအိမ်တွင် ပဋိသန္ဓေ ယူခဲ့သည်၊ ဘုရားအလောင်းတော်နှင့် တစ်နေ့တည်း ဖွားမြင်သော ဖွားဘက်တော်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ တစ်မြို့လုံး ဝမ်းသာရွှင်ပျ တက်ကြွသောနေ့၌ ဖွားမြင်သောကြောင့် ဥဒါယီဟု အမည်မှည့်၏။ အနည်းငယ် အသားမည်းသောကြောင့် ကာဠနှင့် တွဲ၍ ကာဠုဒါယီ ဟု အမည်တွင်သည်။ မြတ်စွာဘုရားအလောင်းတော်နှင့် ကစားဖေါ် ကစားဘက်လည်း ဖြစ်သည်၊ နောင်အခါ မြတ်စွာဘုရားထံ တရားနာရ၍ ပဋိသမ္ဘိဒါနှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိကာ ဘုရားရှင်အား ရာဇဂြိုဟ်မှ (ဆွေတော် မျိုးတော်တို့ရှိရာ) ကပိလဝတ်သို့ ပင့်ဆောင် ခဲ့ရာတွင် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ ကြည်ငြိုသဒ္ဓါ တိုးပွားစေရန် ဟောပြောဆောင်ရွက်မှုကို အကြောင်းပြု၍ ကုလပ္ပသာဒကအရာ၌ ဧတဒဂ် ထားတော်မူသည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃–၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅–၁၇၃။ ကာဠုဒါယီ–လည်းကြည့်။

(ခ)မဟာဥဒါယီထေရ်၊ကြီးသောကိုယ်ခန္ဓာ ရှိသောကြောင့် မဟာဥဒါယီဟု ခေါ်တွင်သည်၊ ဤမဟာဥဒါယီကို အကြောင်းပြု၍ နိသီဒိုင်အခင်း၏ အမြိတ်အဆာကို ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ ဝိ၊၂။၂၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၆။ မဟာ ဥဒါယီကိုပင် ပဏ္ဍိတဥဒါယီထေရ် ဟုလည်း ဖွင့်ဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ဤမဟာဥဒါယီထေရ်သည် ကပိလဝတ်ပြည်ဝယ် ပုဏ္ဏားမျိုး၌ ဖြစ်၍ ဆွေတော်မျိုးတော် ပရိသတ်၌ ပြအပ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ တန်းခိုးအာနုဘော်ကို ဖူးမြင်ရကာ သဒ္ဓါတရားဖြစ်ပွား၍ ရဟန်း ပြုလျက် ဝိပဿနာတရား အားထုတ်ရာ မကြာမြင့်မီပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက် ရှိလေသည်။ နာဂေါပမသုတ်အဆုံး၌ မိမိ၏ ဉာဏ်စွမ်းအလျောက် မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော်တို့ကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့ကာ ဂါထာတို့ဖြင့် ဖွဲ့သီ ချီးကျူးခဲ့လေသည်။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ နာဂသုတ်အဖွင့် အဋ္ဌကထာ(အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀)၌ကား ထိုသို့ချီးကျူးသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ

ကာဠုဒါယီဖြစ်သည်ဟု မိန့်ဆိုထားသည်။
(ဂ) လာဠုဒါယီ(လာလုဒါယီ) မထေရ်။ ထိုမထေရ်သည် ကောဝရိယ၏ သားဖြစ်၏။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ သေယျသကရဟန်း၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတည်း။ တုန်လှုပ်သောသားကောင်နှင့်တူ၏။ အိပ်ခြင်း၌ မွေ့လျော်သော လျပ်ပေါ်လော်လီသော ရဟန်းတို့တွင် တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဤလာဠုဒါယီကို အကြောင်းပြု၍ မြတ်စွာဘုရားသည် သိက္ခာပုဒ်များစွာ ပညတ်တော်မူခဲ့ရသည်၊ ၎င်းသိက္ခာပုဒ်တို့မှာ ကာယသံသဂ္ဂ သိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။၁၇၂-၃)၊ ဒုဋ္ဌုလ္လဝါစာသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။၁၈၆-၇)၊ အတ္တကာမ ပါရိစရိယသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။၁၉၂-၄)၊ သဉ္စရိတ္တသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။၁၉၉၊၂၀၀)၊ ပဌမ အနိယတသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။၂၈၅-၆)၊ ဒုတိယ အနိယတသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။ ၈၉၊၂၉၀)၊ ပုရာဏစီဝရသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။၃၇၆-၇)၊ စီဝရပဋိဂ္ဂဟဏသိက္ခာပုဒ်(ဝိ၊၁။၃၀၈-၃၁၀)၊ ဓမ္မဒေသနာသိက္ခာပုဒ်(ဝိ၊၂။၃၂-၃)၊ စီဝရသိဗ္ဗနသိက္ခာပုဒ်(ဝိ၊၂။၈၅-၆)၊ ရဟောနိသဇ္ဇသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၂။၉၃-၄)၊ သဉ္စိစ္စသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၂။၁၆၃-၄) တို့ဖြစ်သည်။ (ဃ) သံဃာအား ပါတိမောက် ရွတ်ပြသော ကျီးကန်း အသံကဲ့သို့ အသံရှိသော ဥဒါယီရဟန်း။ (င) ဥဒါယီမည်သော ပုဏ္ဏား။

တယော ထေရာ ဥဒါယီ နာမ လာဠုဒါယီ ကာဠုဒါယီ မဟာဥဒါယီတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၄။) (က) ဝေဝ ဝုတ္တေ အာယသ္မာ ဥဒါယီ ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါစ။ အံ၊၂။၃၀၃။ အာယသ္မာ ဥဒါယီတိ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တော ကာဠုဒါယီတ္ထေရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၀။ သကလနဂရဿ ဥဒဂ္ဂစိတ္တဒိဝသေ ဇာတောတိ ဥဒါယီတွေဝ နာမံ အကံသု။ ထောက် ကာဠုဓာတုကတ္တာ ပန ကာဠုဒါယီ နာမ ဇာတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ (-အံ၊၃။၂၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၈၃၇။) (ခ) အာယသ္မာ ဥဒါယီ ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါစ။ ဒီ၊၃။၉၅။ ဋ္ဌမ မဟာဥဒါယီ အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ ဥဒါယီတိ နာမံမဟာသရီရတာယ ပန ထေရော မဟာဥဒါယီတိ ပညာယိတ္ထ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၆။ (-ဝိ၊၂။၂၂၁။ မ၊၂။၅၉၊၁၁၁။ သံ၊၂။၄၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀၊၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။) (ဂ) အဒ္ဒသ ခေါ အာယသ္မာ ဥဒါယီ အာယသ္မန္တံ သေယျသကံ။ ဝိ၊၁။၁၅၁။ ဥဒါယီတိ တဿ ထေရဿ နာမံ၊ အယဥှိ သေယျသကဿ ဥပဇ္ဈာယော လာဠုဒါယီ နာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ (-မ၊၃။၂၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။) (ဃ) အာယသ္မာ ဥဒါယီ သံဃဿ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကော ဟောတိ ကာကဿရကော။ ဝိ၊၃။၁၅၅။ (င) အထခေါ ဥဒါယီ ဗြာဟ္မဏော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊၁။၃၅၂။

ဥဒါယီသုတ္တ (န) [ဥဒါယီ+သုတ္တ] ဥဒါယီသုတ်။ (ဥဒါယီအမည်နှင့် ၅-သုတ် တွေ့ရ၏၊ ၂-သုတ်၌သာ ဥဒါယီပုဏ္ဏား၊ လာဠုဒါယီမထေရ်-ဟု အမည်သီးခြား တွေ့ရ၍ ကျန် ၃-သုတ်၌ မည်သည့် ဥဒါယီ ဟု မတွေ့ရ။

သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ်ပါဠိတော်လာ ဥဒါယီသုတ်၌ အရှင်ဥဒါယီက အရှင်အာနန္ဒာအား "မြတ်စွာဘုရားသည် ဤကာယကို အနတ္တဟု ဟောကြားသကဲ့သို့ ဝိညာဏ်ကိုလည်း အနတ္တဟု ဟောကြားပညတ်ခြင်းငှါ တတ်ကောင်းပါ၏လော" ဟု မေးမြန်းရာ ထိုကဲ့သို့ဟောကြားရန် တတ်ကောင်းကြောင်း အကျယ် ဖြေဆိုထားသည်။ ဤသုတ်၌ အနိစ္စဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ဟောတော်မူသည်။ သံ၊၂။၃၇၅-၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။

မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော်လာ ဥဒါယီသုတ်၌ အရှင်ဥဒါယီသည် မြတ်စွာ

ဘုရားအထံတော်မှ ခန္ဓာ ငါးပါး ရုပ်နာမ်နှင့် စပ်သော တရားကို နာရ၍ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်ကာ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ရကြောင်း၊ "ခီဏာ ဇာတိ" စသော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်အကျိုးငါ ကပ်၍ဆောင်နိုင်သော ဝိပဿနာလမ်းစဉ်နှင့် ဗောဇ္ဈင်တရားတို့ကို ရရှိကြောင်းကို အရှင် ဥဒါယီက မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထား သည်။ သံ၊၃။၇၉-၈၀။

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတ ပါဠိတော်လာ ဥဒါယီသုတ်၌ ဥဒါယီပုဏ္ဏားက မေးသဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ကိုယ်တော်မြတ် ချီးမွမ်းအပ်သော ယညနှင့် မချီးမွမ်းအပ်သော ယညကို ခွဲခြား၍ ဟောကြားတော်မူသည်။ အံ၊ ၁။၃၅၂-၃။

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဥ္စကနိပါတ ပါဠိတော်လာဥဒါယီသုတ်၌ "အရှင်ဥဒါယီသည် များစွာသော လူပရိသတ်ခြံရံလျက် တရား ဟောနေပါကြောင်း" အရှင်အာနန္ဒာက မြတ်စွာ ဘုရားအားလျှောက်ထားရာ မြတ်စွာဘုရားက "သူတပါးအား တရားဟောရန် မလွယ် ကူကြောင်း၊ သူတပါးကို တရားဟောသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိသန္တာန်၌ တရားငါးမျိုးဖြစ်စေ ၍ ဟောရမည်ဖြစ်ကြောင်း "ဟောတော် မူသည်။ အံ၊၂။၁၆၂၊

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတ ပါဠိတော်လာ ဥဒါယီသုတ်၌ မြတ်စွာဘုရားက လာဠုဒါယီအား အနုဿတိဋ္ဌာနကို မေးတော် မူရာ အလိုတော်ကျအောင် မဖြေနိုင်၍ အရှင် အာနန္ဒာအား တဖန်မေးတော်မူရာ အရှင် အာနန္ဒာက အနုဿတိဋ္ဌာနတို့ကို ဖြေဆိုသည်။ အံ၊၂။၂၈၄-၆။

ဥဒါဝတ္တ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+အာ+ဝတု(ဝတ္တ)+တွာ။ တမုဒါဝတ္တိတွာ-ဟုဆိုလိုလျက် ဆန်းကြောင့် တမုဒါဝတ္တ-ဟု ရှိနေသည်။] ပြန်လည်၍၊ ပြန်နစ်၍။ တမုဒါဝတ္တ ကလာဇကိ(ဇာ၊၂။ ၁၅) တိ တံ ကေသေ ပရာမသိတွာ ဋ္ဌိတံ ဣသိံ ဥဒါဝတ္တိတွာ နိဝတ္တိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၉။ ဥဒါဝတ္တာတိ ဣဒံ တွာပစ္စယန္တပဒံ၊ ဥဒသဒ္ဒေါ စ နိပါတမတ္တော၊ တေနာဟ ဥဒါဝတ္တိတွာ နိဝတ္တိတွာတိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊ယံ။ကျော။

ဥဒါဝတ္တိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+အာ+ဝတု(ဝတ္တ)+တွာ] ပြန်လည်၍၊ပြန်နစ်၍။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒါသိနတ္တ (န) [ဥဒါသိန+တ္တ] လျစ်လျူရှု သည်၏ အဖြစ်။ ပကတိယာပိ ဥဒါသိနတ္တာ သာတိသယံ တတ္ထ မဇ္ဈတ္တတာ သဏ္ဍာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၅-၆။

ဥဒါသိနဝုတ္တိ (ထီ) [ဥဒါသိန+ဝုတ္တိ] လျစ် လျူရှုသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ပိယာဒိ- ဘေဒေသု သဗ္ဗသတ္တေသု ဥဒါသိနဝုတ္တိယာ သမဘာဝဿေဝ ဒဿနကိစ္စာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၈၀။

ဥဒါသိ(သီ)န (တိ)[ဥ+အာသ+တ။တ-ကို ဤန- ပြု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] (ဖေါ်ပြလတ္တံ့သောပါဠိဝါကျ တို့၌ "သိ၊သီ"ဟု ရဿ ဒီဃနှစ်မျိုး တွေ့ရသော် လည်း ထေရမနိဓိ၊ အမရကောသတို့နှင့် သက္ကတအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌ ဒီဃနှင့် ချည်းရှိသည်။) လျစ်လျူရှုသော၊ ချစ်ခြင်း, မုန်းခြင်း, ဝမ်းမြောက်ခြင်း, စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း မရှိဘဲ အလယ်အလတ် သဘောရှိသော၊သူ။ ယော ပန ဒ္ဒိသုပိ ဝတ္တူသု မဇ္ဈတ္တော ဥဒါသိနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ မဇ္ဈတ္တဝေဒနာ သုခါကာရေ ဒုက္ခာကာရေ စ ဥဒါသိနာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၄၁။ ဥဒါသိနာတိ နတိအပနတိရဟိတာ။ အနုဋီ၊၁။၄၄။ အညဒတ္ထု ဥဒါသီနောဝ ဘဝေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၄။ (-

မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဇာတကဝဏ်၊ဋ္ဌ။၈၇၊၂၅၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၆။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၇။)

ဥဒါသိနစိတ္တ (တိ) [ဥဒါသိန+စိတ္တ] လျစ်လျူရှုသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ပမုဒိတော ဝ ဒေတိ အာဒရဇာတော၊ န ဥဒါသိနစိတ္တော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၅၅။

ဥဒါသိ(သီ)နတာ (ထီ) [ဥဒါသိ(သီ)န+တာ] လျစ်လျူရှုသည်၏အဖြစ်။ ဥပေက္ခာနုဗြူဟနာ သတ္တသခါရေသု ဥဒါသိနတာပိ အသခံတာ- ဓိဂမဿ ဥပါယော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။ မဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂလံ အနုဿရန္တဿ ဥဒါသိနတာ သဏ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၇၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၉။)

ဥဒါသိနဓာတုက (တိ) [ဥဒါသိန+ဓာတု+က] လျစ်လျူရှု သောသဘောရှိသော၊သူ။ တသ္မာ သော သရီရဇဂ္ဂနေပိ ဥဒါသိနဓာတုကော ဝ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၉။

ဥဒါသိ(သီ)နပက္ခ (ပု) [ဥဒါသိ(သီ)န+ပက္ခ] (၁)လျစ်လျူရှုသောအဖို့။ (တိ)(၂) လျစ်လျူ ရှုသောအဖို့ရှိသော။ (၁)ပကတိယာ သဘာဝေန ဇာမဿ ဘိက္ခုနော ဥဒါသိနပက္ခေ ဌိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ (တိ) (၂) အလောဘေန စေတ္တ သကပက္ခေသု သတ္တသခါရေသု နိဗ္ဗုတော ဟောတိ။-----အမောဟေန ဥဒါသိနပက္ခေသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၃၆။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ မူလဋီ၊၁။၉၁။)

ဥဒါသိနပုဂ္ဂလ (ပု) [ဥဒါသိန+ပုဂ္ဂလ] လျစ် လျူ ရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်။ အထ ဥဒါသိနပုဂ္ဂလော ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၅။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၁။

ဥဒါဟဋ (တိ) [ဥ+အာ+ဟရ+တ] ထုတ် ဆောင်အပ်သော။ ဥဒါဟဋမွိ အနုဒါဟဋ- သဒိသမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၉။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၆၂။)

ဥဒါဟဋဂါထာ (ထီ) [ဥဒါဟဋာ+ဂါထာ] ထုတ် ဆောင်အပ်သောဂါထာ။ ဇာမ ဥဒါဟဋဂါထာ ဝိယ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၀။

ဥဒါဟဋဝေလာ (ထီ) [ဥဒါဟဋာ+ဝေလာ] ထုတ်ဆောင် အပ်ရာ အခါ။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သဟ ဥဒါဟဋဝေလာယ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ။ အဘိ၊ပု။၁၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၈။ သဟ ဥဒါဟဋဝေလာယာတိ ဥဒါဟာရေ ဥဒါဟဋ- မတ္တေယေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၄။ မူလဋီ၊၃။၄၁။)

ဥဒါဟရဏ (နု) [ဥ+အာ+ဟရ+ယု] (က) ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-ညွှန်ပြ-ခြင်း။ (ခ) ထုတ်ဆောင်အပ်သော- ဥဒါဟရုဏ်-ပြယုဂ်- ပုံစံ-သက်သေ-အထောက်အ ထား။ (က) သမယသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဓါရေ အဘိသမယ- သဒ္ဒဿ ဥဒါဟရဏံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ ဋီ၊၃။၆၀။) ဝေ အဿာဒါဒယော ဥဒါဟရဏ- ဝသေန သရူပတော ဒဿေတွာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၆။ ဥဒါဟရဏဝသေနာတိ နိဒဿနဝသေန။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၃။ ဥဒါဟရဏဝသေနာ (နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၉)တိ နိဒဿနဝသေန ကေဒေသ- ဒဿနဝသေနာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၉။ ဥဒါဟရဏဝသေနာ (မူလဋီ၊၁။၄၇) တိ နိဒဿနဝသေန၊ န နိရဝသေသဒဿန- ဝသေန။ အနုဋီ၊၁။၄၉။ (-အနုဋီ၊၂။၁၄၃။) (ခ) န ဟိ သက္ကာ ဝေ ဝုတ္တေ ပရဝါဒိနာ သဟဓမ္မိကံ ဥဒါဟရဏံ ဥဒါဟရိတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁။(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈၊၂၁၇။)

ဥဒါဟရဏဃောသ (ပု) [ဥဒါဟရဏ+ဃောသ] ထုတ်ဆောင်- မြွက်ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော အသံ။ ဝါက္ကရဏန္တိ ဥဒါဟရဏဃောသော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၆။ ဝါစာဝ ကရဏံ--- -ဥဒါဟရဏဃောသောတိ ဝုတ္တံ။ ဝစီဘေဒ- သဒ္ဒေါတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၈၆။(- သာရတ္ထ၊၃။၁၈၁။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၁။)

ဥဒါဟရဏတ္ထ (တိ) [ဥဒါဟရဏ+အတ္ထ] ထုတ်ဆောင်-ညွှန်ပြ-ခြင်းအနက်ရှိသော။ နိဒဿနတ္ထေနာတိ ဥဒါဟရဏတ္ထေန။ အနုဋီ၊ ၂။၈။

ဥဒါဟရဏဒဿန (နု) [ဥဒါဟရဏ+ဒဿန] ဥဒါဟရုဏ်-ပြယုဂ်-ပုံစံ-သက်သေ-ကိုပြခြင်း။ ယထာတိအာဒိ ဥဒါဟရဏဒဿနေန ယထာ- ဝုတ္တဿ အတ္ထဿ ပါကဋကရဏံ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၄။ (-အနုဋီ၊ ၂။၁၃၁၊ ၂၁၄။ အနုဋီ၊၃။ ၂၇၊ ၃၀၂။)

ဥဒါဟရဏဒဿနတ္ထ (ပု) [ဥဒါဟရဏဒဿန+ အတ္ထ] ဥဒါဟရုဏ်-ပြယုဂ်-ပုံစံ-သက်သေ- ကိုပြခြင်းအကျိုး။ ယထာကထံ ဝိယာတိ အတ္ထိဘာဝဿ ဥဒါဟရဏဒဿနတ္ထံ ပုစ္ဆာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။

ဥဒါဟရဏဒေါသ(ပု) [ဥဒါဟရဏ+ဒေါသ] ဥဒါ- ဟရုဏ်-ပြယုဂ်-ပုံစံ-၏အပြစ်။ န ကိဉ္စိ ဇာတန္တိ ပဋိညာဒေါသ ဟေတုဒေါသဥဒါဟရ- ဏဒေါသဒုဋ္ဌဒေါသတာယ န ကိဉ္စိဇာတံ။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၁၃။

ဥဒါဟရဏပုဗ္ဗက (တိ) [ဥဒါဟရဏ+ပုဗ္ဗ+က] ဥဒါဟရုဏ်လျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ တထာ ပန နိဒ္ဒိသန္တော ဥဒါဟရဏပုဗ္ဗကံ ဟေတုံ ဒဿေတုံ ယထာနာမာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၆။

ဥဒါဟရဏမတ္တ (တိ) [ဥဒါဟရဏ+မတ္တ] ဥဒါဟရုဏ်-ပြယုဂ်-ပုံစံ-မျှဖြစ်သော။ ဆာယာဝ အနပါယိနီတိ ဣဒံ သုခါနုဂမနဿ ဥဒါ- ဟရဏမတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၁၀၄။ (-အနုဋီ၊၃။၄၁။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၁၃၉။)

ဥဒါဟရဏယုတ္တဝါဒ (ပု) [ဥဒါဟရဏယုတ္တ+ ဝါဒ] ဥဒါဟရုဏ်နှင့်ယှဉ်သော-အယူ-ဝါဒ။ ကာရဏဝါဒါတိ ဥဒါဟရဏယုတ္တဝါဒံ ဝဒါ- မာတိ ကထေန္တာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၆။

ဥဒါဟရဏသာဓမ္မိယ (နု) [ဥဒါဟရဏ+ သာဓမ္မိယ] ဥဒါဟရုဏ်နှင့်-တူသော သဘော ဂုဏ်လက္ခဏာရှိသည်၏-တူသည်၏-အဖြစ်။ ဥဒါဟရဏသာဓမ္မိယာ သာဓျသာဓနံ ဟေတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၇။

ဥဒါဟရဏသုတ္တ (နု) [ဥဒါဟရဏ+သုတ္တ] ထုတ် ဆောင် အပ်သော-သုတ်-ပါဠိ။ စိရဋ္ဌိတတ္တံ - ----ဥဒါဟရဏသုတ္တာနံ၊လက္ခဏာနုဋ္ဌ သမ္ဘဝေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၅။ ဥဒါဟရဏ- သုတ္တသင်္ခါတံ ပါဠိံ တသ္မိံ တသ္မိံ လက္ခဏ- ဘူတေ နေတ္တိဂန္ထေ သမ္မဒေဝ နိယော- ဇေန္တော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၆။

ဥဒါဟရဏာဘာဝ (ပု) [ဥဒါဟရဏ+အဘာဝ] ဥဒါဟရုဏ်-ပုံစံ-၏မရှိခြင်း။ ဧဝမ္ပိ န သိဇ္ဈတိ ဥဒါဟရဏာဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။၆၃။

ဥဒါဟရတိ (ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+အ+တိ] ထုတ် ဆောင်၏၊ မြွက်ဆို၏၊ပြောဆို၏။ န ယာဝ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃံ အာရဗ္ဘ ကိဉ္စိဒေဝ ဥဒါဟရတိ။ ဒီ၊၂။၈၅။ သံ၊၃။၁၃၃။ (-အံ၊ ၁။၅၁၀။) န ဥဒါဟရတီတိ ပစ္ဆိမံ ဩဝါဒံ န ဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၇။ **ဥဒါဟရန္တိ**- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၈။ **ဥဒါဟရေယျ**- ဝိ၊၃။၂၅၈။ ဝိ၊၄။၄၂၉။ သံ၊၃။၁၃၃။ အံ၊၂။၁၇၁။ သုတ္တနိ။ ၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ **ဥဒါဟရိ**-

အပ၊၁။၇၀။ အပ၊၂။၉။ အပ၊၄၊၂။၂၇။ **ဥဒါဟာသိ**- ဇာ၊၄၊၂။၂၉၃။ **ဥဒါဟရိသု**- အံ၊ ၄၊၂။၂၀၈။ **ဥဒါဟရိဿတိ**- သံ၊၃။၁၃၃။ နေတ္တိ၊၄။၃၅။

ဥဒါဟရန္တ (တိ) [ဥ+အာ+ဟရ+အန္တ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-သော၊သူ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-သဟဂတေန စိတ္တေန"အတ္ထိ ဒိန္န"န္တိအာဒီနိ **ဥဒါဟရန္တဿ** ကမ္မံ မနောကမ္မံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊၁။၁၃၇။ (-ထေရ၊၄၊၂။၄၀၅။ နေတ္တိ၊၄။၁၄၁၊ ၂၆၉။ ဇာ၊၄၊၃။၂၇၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၉၊၃၄၇။)

ဥဒါဟရန္တိ (ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+အန္တိ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-ပြောဆို-ကုန်၏။ ဥဒါဟရတိ-ကြည့်။

ဥဒါဟရိံသု (ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+ဥံ] ထုတ် ဆောင်-မြွက်ဆို-ပြောဆို-ကုန်ပြီ။ ဥဒါဟရတိ-ကြည့်။

ဥဒါဟရိ (ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+ဤ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-ကျူးရင့်-ပြီ။ ဥဒါဟရတိ-ကြည့်။

ဥဒါဟရိတ (တိ) [ဥ+အာ+ဟရ+တ] ထုတ်ဆောင်အပ်သော။ ပါဠိယာ သာဓနေတ္ထ ဥဒါ-ဟရိတဘာဝဿ ပစ္စက္ခတော ဝိညာယ-မာနတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၃။

ဥဒါဟရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+အာ+ဟရ+တဗ္ဗ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-အပ်သော။ တဒဟု-ပေါသထေ စာတုဒ္ဒသေ ဝါ ပန္နရသေ ဝါ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ သမ္မုခီဘူတေ သံဃမဇ္ဈေ ဥဒါဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၄၂၉။ (-ဥဒါန၊၄။၁၁၂။ နေတ္တိ၊၄။၉၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၈၊၂၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၈။၂၂၀။)

ဥဒါဟရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+အာ+ဟရ+တုံ] ထုတ်ဆောင်ခြင်းငှါ။ န ဟိ သက္ကာ ဝေဝ ဝုတ္တေ ပရဝါဒိနာ သဟာဓမ္မိကံ ဥဒါဟရဏံ ဥဒါဟရိတုံ။ အဘိ၊၄၊၁။ ၃၁။

ဥဒါဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+အာ+ဟရ+တွာ] ထုတ် ဆောင်-မြွက်ဆို-၍။ ဥဋ္ဌာရတမံ ပုညဝိပါကံ ဥဒါဟရိတွာ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၇၂။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၈၂။ (-ဇာ၊၄၊၂။၆၀။)

ဥဒါဟရိဿတိ (ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+ဿတိ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဥဒါဟရတိ-ကြည့်။

ဥဒါဟရိ(ရီ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+ယ+တေ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-အပ်၏။ သပ္ပတိတိ သဒ္ဒေါ၊ ဥဒါဟရိယတိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊၄၊၂။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၂။ အနုပသဂ္ဂဿ သုတသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဒါရေ သဉပသဂ္ဂေါပိ ဥဒါဟရီယတိ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၁။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၀။ မူလ၊ဋီ၊၂။၃၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၇၊၁၇၁။) **ဥဒါဟရီယန္တိ**-အနု၊ဋီ၊ ၂။၁၁၀။ **ဥဒါဟရီယိဿတိ**-နေတ္တိ၊ဝိ။၄၉။

ဥဒါဟရီယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+ယ+အန္တေ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-အပ်ကုန်၏။ ဥဒါဟရီယတိ-ကြည့်။

ဥဒါဟရီယိဿတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+ယ+ဿတေ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-အပ်လတ္တံ့။ ဥဒါဟရီယတိ-ကြည့်။

ဥဒါဟရေယျ (ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+ဧယျ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-ပြောဆို-ရာ၏။ ဥဒါဟရတိ-ကြည့်။

ဥဒါဟာရ (ပု) [ဥ+အာ+ဟရ+ဏ] ဥဒါန်းစကား၊ဝမ်းမြောက်နှစ်သက် မြွက်ဆိုအပ်သော

စကား၊ ပီတိအဟုန်ကြောင့် ကျူးရင့်မြွက်ဆို အပ်သော စကား။ ဥဒါဟာရ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၉။)န္တိ ဥဒါဟာရဏယောသန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။၃၃၇။ ဥဒါန် ဥဒါဟာရောတိ အတ္ထတော ဧကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၈။) ဥဒါန-လည်းကြည့်။

ဥဒါဟာရယောသ (ပု) [ဥဒါဟာရ+ယောသ] ထုတ်ဆောင်- မြွက်ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော အသံ။ ဝါစာဝ ကရဏံ ဝါက္ကရဏံ၊ ဥဒါဟာရ-ယောသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။

ဥဒါဟာရနိဂ္ဃေါသ (ပု) [ဥဒါဟာရ+နိဂ္ဃေါသ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော အသံ။ ဣမဿပိ ဥဒါနဿ ဥဒါဟာရ-နိဂ္ဃေါသော ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉၊

ဥဒါဟာရဝိသေသ (ပု) [ဥဒါဟာရ+ဝိသေသ] ထုတ်ဆောင်-မြွက်ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော စကားအထူး။ သော အဓိကော ဟုတွာ ---ဥဒါဟာရဝိသေသော ဥဒါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂။ သာရတ္ထ၊၁။၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၉။

ဥဒါဟာသိ (ကြိ) [ဥ+အာ+ဟရ+ဤ] ထုတ်ဆောင်ပြီ၊ မြွက်ဆိုပြီ၊ ပြောဆိုပြီ။ ဥဒါဟရတိ-ကြည့်။

ဥဒါဟု (ဗျ) [ဥတာဟော-သံ။ အမရ။၂၄။၅။] ဝိကပ္ပ=အထူးကြံစည်ခြင်း၊ တမျိုးတဖုံ ကြံစည်ခြင်း။ (ထိုသို့မဟုတ်၊ သို့တည်းမဟုတ်-ဟု မြန်မာပြန်ဆိုရသည်)။ အာဟော တု ကိံ ကိမုဒါဟု၊ဝိကပ္ပေ ကိမုတော'ဒ စ။ ဓာန်။ ၁၁၃၈။ ကိံ နု ခေါ သော သမဏော သဿုယာ ဇာရော၊ ဥဒါဟု ဩဘာသတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၂။(-ဝိ၊၃။၁၄၃။ ဒီ၊၁။၁၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။)

ဥဒိ (ပု) [ဥ+ဒု+ဣ။ပါ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁၈၈။] (သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို) ထစေ-ကြွစေ-ထောင်စေ-ဖြစ်စေ-တတ်သောတရား (သမာဓိ)။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ ဥဒါယတီတိ ဥဒိ၊ ဥဋ္ဌာ-ပေတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ ဧကောဒိ-လည်းကြည့်။

ဥဒိက္ခတိ (ကြိ) [ဥ+ဣက္ခ+အ+တိ] (၁)(က) ကြည့်ရှု၏။ (ခ) လျှစ်လျူရှု၏။ (၂) မျှော်လင့်-စောင့်မျှော်-ဆိုင်းငံ့-တောင့်တ-၏။ (၁) (က) ပလောဘယန္တိ မံ ယဒါ ဥဒိက္ခတိ၊ ဇာ၊၂။၄၀။ ဥဒိက္ခတီတိ ဝေရူပေဟိ နေတ္တေဟိ ယသ္မိံ ခဏေ ဩလောကေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၇။(ခ) ဥဒိက္ခသိ (ဇာ၊၂။၃၅၂)တိ အဇ္ဈုပေက္ခသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၂၉။ (၂) ဥဒိက္ခတိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈)တိ အပေက္ခတိ ပတ္ထေတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၈။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅။ **ဥဒိက္ခတိ**- ဇာ၊၁။၃၈၃၊၃၈၆။ ဇာ၊၂။၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၃၊၂၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၃၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၂၈။မဋီ၊၂။၃၉။ **ဥဒိက္ခသိ**- ထေရီ။၄၂၂။ ဇာ၊၂။၁၀၆၊၃၅၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၆။ **ဥဒိက္ခေယျ**-ဇာ၊၂။၂၉၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂၀၀။ **ဥဒိက္ခေသိ**-ဇာ၊၂။၂၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၀၄။ **ဥဒိက္ခိသု** - ဇာ၊၂။၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၈။ **ဥဒိက္ခိသံ**-ဝိမာန။၁၁၁။ ထေရ၊ ၂၆၉။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ **ဥဒိက္ခိသာမိ**- မ၊ ဋ္ဌ၊၄၊၉၇။

ဥဒိက္ခန (န) [ဥ+ဣက္ခ+ယု] မျှော်လင့်-စောင့်မျှော်-တောင့်တ-ခြင်း။ သံဃပဋိမာနနန္တိ ဘိက္ခုသံဃဿ ပဋိမာနနံ ဥဒိက္ခနံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၂။

ဥဒိက္ခန္တ (တိ)[ဥ+ဣက္ခ+အ+အန္တ ။ထိ-ဒ္ဒဥဒိက္ခန္တီ] (၁) ကြည့်ရှုသော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ)ကြည့်ရှုလျက်။ (၂) စောင့်မျှော်-ဆိုင်းငံ့-သော။ (ကြိ၊ဝိ) စောင့်မျှော်လျက်။ (၁) အန္တလိက္ခသ္မိံ ပက္ကာမိ၊

မြာဟ္မဏာနံ ဥဒိက္ခတံ။ ဇာ၊၁။၃၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၃။ အာယာသမ္ဘိ ဥဒိက္ခန္တော ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ မ၊ဋီ၊၂။၃၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။) (၂) ပဋိမာနေန္တောတိ အာဂမေန္တော၊ အာဂမနဿ ပတ္တေန္တော ဥဒိက္ခန္တောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။) တာနိ အမ္ဗာ ဥဒိက္ခန္တိ၊ သောကံ ပဋိဝိနေဿတိ။ ဇာ၊၂။၃၅၃။

ဥဒိက္ခမာန (တိ) [ဥ+ဣက္ခ+အ+မာန] (၀) ကြည့်ရှုသော၊သူ။(ကြိ၊ဝိ) ကြည့်ရှုလျက်။ (၂) စောင့်မျှော်-ဆိုင်းငံ့-သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) စောင့်မျှော်လျက်။ (၁) အဿုပုဏ္ဏေဟိ နေတ္တေဟိ တံ ပုရိသံ ဥဒိက္ခမာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၆။ (-ဇာ၊၂။၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၄။) (၂) ကောသမ္ဗိဝါသိနော ----သတ္ထု အာဂမနံ ဥဒိက္ခမာနာ ဒသဗလဿ မဟာသက္ကာရံ သဇ္ဇယိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၉။)

ဥဒိက္ခသိ (ကြိ) [ဥ+ဣက္ခ+အ+သိ] (က) ကြည့်ရှု၏။ (ခ)လျစ်လျူရှု၏။ ဥဒိက္ခတိ (၁)(က)(ခ)-ကြည့်။

ဥဒိက္ခိံသု (ကြိ) [ဥ+ဣက္ခ+ဥံ] ကြည့်ရှုကုန်ပြီ။ ဥဒိက္ခတိ (၁)(က)-ကြည့်။

ဥဒိက္ခိတု (ကြိ) [ဥ+ဣက္ခ+တု] ကြည့်ရှုတတ်သော၊သူ။ ပိယစက္ခုနာ ဗဟုဇနံ ဥဒိက္ခိတာ အဟောသိ။ ဒီ၊၃။၁၃၆။

ဥဒိက္ခိဿံ (ကြိ) [ဥ+ဣက္ခ+ဿံ။ ဘဝိဿန္တိ ဿံ ဝိဘတ်ကို အတိတ်၌သက်။ ရူ၊၄၇၃-သုတ်ကြည့်။ တနည်း - ဥ+ဣက္ခ+ဣံ။ ဣံ ဝိဘတ်ကို ဿံ ပြု သ တစ်လုံးကိုချေ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၀၃။] ကြည့်ရှုပြီ။ ဥဒိက္ခတိ (၁)(က)-ကြည့်။

ဥဒိက္ခိဿာမိ (ကြိ) [ဥ+ဣက္ခ+ဿာမိ] စောင့်မျှော်-ဆိုင်း ငံ့-အံ့-လိမ့်မည်။ ဥဒိက္ခတိ (၂)-ကြည့်။

ဥဒိက္ခေယျ (ကြိ) [ဥ+ဣက္ခ+ဧယျ] ကြည့်ရှုရာ၏။ ဥဒိက္ခတိ (၁)(က)-ကြည့်။

ဥဒိက္ခေသိ (ကြိ) [ဥ+ဣက္ခ+အ+ဧယျာသိ။ ယျာ-ကိုချေ။] ကြည့်ရှုပါလော။ ဥဒိက္ခတိ (၁)(က)-ကြည့်။

ဥဒိစ္စ[1] (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဣ+တွာ] အထက်သို့သွား၍၊ ထ၍။ ယော တံ အဒ္ဒံသိ သရော ဥဒိစ္စ။ ဇာ၊၁။၂၀၉။ ဥဒိစ္စာတိ ဥဒ္ဓံ ဂန္တွာ၊ ဝမ္မိကဗိလတော ဥဋ္ဌဟိတွာတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။

ဥဒိစ္စ[2](ပု) [ဥဒိတ+ဏျ] (၁) ဥဒိစ္စမည်သူ။ (တိ)(၂) ဖြစ်သော-ထင်ရှား-ကျော်စော-သော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) ဗြဟ္မဇစ္စော ပုရေ အာသိံ၊ ဥဒိစ္စော ဥဘတော အဟု။ ထေရ။၃၃၅။ ဥဒိစ္စော ဥဘတောတိ မာတိတော စ ပိတိတော စ ဥဘတော ဥဒိတော သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။

ဥဒိစ္စမြာဟ္မဏ (ပု) [ဥဒိစ္စ+မြာဟ္မဏ] ဥဒိစ္စ ပုဏ္ဏား။(သျ)။ အညတရဿ ဥဒိစ္စမြာဟ္မဏဿ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၁။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၁။)

ဥဒိစ္စမြာဟ္မဏကုလ (န) [ဥဒိစ္စ+မြာဟ္မဏ ကုလ] ဥဒိစ္စ ပုဏ္ဏားမျိုး။ ဥဒိစ္စမြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃၊၃၇၇၊၃၈၃၊၃၉၅၊၄၃၀၊၄၅၇၊၄၇၅။ ဇာ၊

ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။

ဥဒိစ္စပြာပဟ္မကဇစ္စ (တိ) [ဥဒိစ္စ+ပြာပဟ္မကဇစ္စ] ဥဒိစ္စပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသော၊သူ။ အာယသ္မာပိ ပုဏ္ဏော ဥဒိစ္စပြာပဟ္မကဇစ္စော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၁။)

ဥဒိစ္စပြာပဟ္မကမဟာသာလကုလ (နု) [ဥဒိစ္စ+ပြာပဟ္မကမဟာသာလကုလ] ထင်ရှားကျော်စောသော များသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသောပုဏ္ဏားမျိုး။ ဥဒိစ္စပြာပဟ္မကမဟာသာလကုလာပဗ္ဗဇိတော ဆန္နပရိဗ္ဗာဇကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။)

ဥဒိစ္ဆတိ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ+အ+တိ] ကြည့်ရှု၏။ ဥဒိစ္ဆရေ ဇင်္ဂိလာ။ ဝိ၊၃။၃၃။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဥဒိစ္ဆရေတိ ဥလ္လောကေသုံ၊ ပရိဝါရေသုန္တိ ဝါ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၄။(-ဝိမတိ၊၂။၉၆။)

ဥဒိစ္ဆရေ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ+အန္တိ] ကြည့်ရှုကုန်ပြီ၊ ခြံရံကုန်ပြီ။ ဥဒိစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥဒိတ[၁](တိ) [ဥ+ဝဒ+တ] (၁) ပြောဆိုအပ်သော။ (၂) (က) အထက်သို့တက်သော။ (ခ) ဖြစ်သော၊သူ။ (ဂ) ထင်ရှားကျော်စောသော၊သူ။ (၁) ဝုတ္တော ဥဒိတမုဂ္ဂတော။ဓာန်။၁၀၇၅။ ဝုတ္တော ဝတ္တာဗ္ဗော၊ ဥဂ္ဂတေ ဥဒ္ဒံ ဂတော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၀၇၅။ (၂) (က) ဥဒိတော အဇ္ဈာကာသေ(အပ၊၂။၁၁၈။)တိ သကလာကာသေ ဥဒိတော ဥဋ္ဌိတော ပါကဋ္ဌဘူတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ (ခ) ဥ-ဣတိ အယံ သဒ္ဒေါ ဥပ္ပန္နံ ဥဒိတန္တိ- အာဒီသု ဥပ္ပတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဥဒိစ္စ[၂] -လည်းကြည့်။ (ဂ) အလင်္ကာရတယောဒိတံ။ အလင်္ကာ။၂၅၂၊ (-၂၆၇။)အလင်္ကာရတာယ အလင်္ကာရ-သဘာဝေန ဥဒိတံ ပသိဒ္ဓံ ဟောတိ။ အလင်္ကာ၊ဋီ။၂၅၂။ ဥဒိတောတိ သမ္ဘူတော၊ ကိတ္တိတောတိ အတ္ထော။ အလင်္ကာ၊ဋီ။ ၂၆၇။

ဥဒိတ[၂] (တိ) [ဝဒ+တ။ဝ ကို ဥ ပြု။ ဓာန်၊ ဋီ။၇၅၅။ ဥဒ+တ] (က) ဆိုအပ်သော။ (ခ) ကျုံးရင့်မြွက်ဆို အပ်သော။ (က) ဥဒီရိတဍ္ဍ ကထိတံ၊ ဂဒိတံ ဘဏိတော'ဒိတာ။ ဓာန်။၇၅၅။ (ခ) ဥဒ-မောဒေ ကီဠယဍ္ဍာတိ ဟိ အက္ခရ-စိန္တကာ ဝဒန္တိ၊ ဣဒဍ္ဍ ယေဘုယျေန ဝုတ္တံ ဓမ္မသံဝေဂဝသေန ဥဒိတသာပိ ---ဥဒါနဿ ဥဒါနပါဠိယံ အာဂတတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၉း

ဥဒိတောဒိတကုလ (နု) [ဥဒိတ+ဥဒိတ+ကုလ] အလွန် ထင်ရှားကျော်စောသော အမျိုး။ ဥဒိတောဒိတကုလေ ဇာတာယ သုဇာတာယ ဒေဝိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိ အဂ္ဂဟေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဥဒိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥဒိ+ယ+တေ] တုန်လှုပ်-မွှေနှောက်-အပ်၏။ သံသုဋ္ဌု ဥဒိယတိ ခေါဘိယတိ ----အာလုဠီယတီတိ သမုဒ္ဒေါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။

ဥဒိယျတိ (ကြိ) [ဥ+ဣ+ယ+တိ] ဖြစ်ပေါ်၏၊ ပေါ် ထွက်၏။ ပဋိဘာနံ ဥဒိယျတိ (ထေရ။ ၃၇၀)တိ ကထေတုကမျတာယ သတိ ---- ပဋိဘာနံ ဥဋ္ဌဟတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၈။ (သံ၊ ၁။၁၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅-တို့တွင် အလးတူ ဂါထာ၌ ပဋိဘာနံ ဥဒီရယိ-ဟုရှိ၏။) ဥဒီရယတိ၊ဥဒီရယိ-တို့လည်းကြည့်။

ဥဒိဿ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ+တွာ] ရည်ရွယ်၍။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဥဒ္ဒိဿ-လည်းကြည့်။

ဥဒိဿကတ (တိ) [ဥဒိဿ+ကတ] ရည်ရွယ်၍ ပြုအပ်သော။ ဥဒ္ဒိကတံ၊ဥဒိဿကတံ။နီတိ၊သုတ္တ၊ နှာ။၄၁၉။ ဥဒ္ဒေသန္တိ နိမန္တနံ၊ ဥဒိဿကတန္တိ ကေစိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။

ဥဒိစိ(ထိ) [(၁)ဥ+အစိ+အ+ဤ။ (၂) ဥ+ဒ+အစိ+အ+ဤ] မြောက်အရပ်။ ပါစီ ပတီစျုဒီစိတ္ထိ။

ပုဗ္ဗပဋ္ဌိမဥတ္တရာ။ဓာန်။၂၉။ ဥဒ္ဓံ အနုတိ ရဝိ ယဿံ သာ ဥဒီစီ၊ ယဿံ ဝါ သီတဝိယောဂံ ဒတွာအနုတိ၊ သာ ဥဒီစီ၊ ဝိယောဂတ္တာဝါစကော ဟေတ္ထ ဥကာရော၊ဒသဒ္ဒေါ ဒါနတ္ထော။ ဥဒဥ္စတိ သီတဝိယောဂဒါနတ္တမာပဇ္ဇတေတိ ဥဒီစီ။ ဓာန်၊ ဋီ။၂၉။

ဥဒီရဏ (ထီ၊န) [ဥ+ဤရ+ယု] (က) ရွတ်ဆို အပ်သော စကားသံ။ (ခ) ရွတ်ဆိုခြင်း။ (က) ဝါစာ ဂိရာ ဗျပ္ပထော ဥဒီရဏံ ဃောသော။ အဘိ၊ဓ။၁၆၈။ ဥဒီရီယတီတိ ဥဒီရဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ (-စူဠနိ။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။) ဥဒီရဏာ စေ သံဂတျာ။ ဇာ၊၂။၄၈။ ဥဒီရဏာတိ ကထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၀။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။) (ခ) တဿ အဘိလာပေ ဘာသနေ ဥဒီရဏေ တံ လပိတံ ဘာသိတံ ဥဒီရိတံ သဘာဝ-နိရုတ္တိသဒ္ဒံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။

ဥဒီရယတိ (ကြိ) [ဥ+ဤရ+ဏယ+တိ] (၁)(က) ပြောဆို- ဟောမြွက်-၏။ (ခ)အသံမည်-အသံထွက်-၏။ (၂) ပေါ်ထွက်၏။ (၃) မြွက်ဆိုအပ်၏။ (၁)(က) ဥဒီရယေ (မ၊၂။၄၁၁။)တိ ဘဏတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ ကလဟံ ဥဒီရယိံ (ဇာ၊၂။၁၀၂)တိ ဣဒံ နာနာဂါဟံ ဝိဂ္ဂဟံ ကထေသိ ဝဒေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၀။ (ခ) ဥဒီရယန္တု (ဇာ၊၂။၁၅၄။)တိ သဒ္ဒံ မုဥ္စန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆။ (၂) ပဋိဘာနံ ဥဒီရယိ (သံ၊၁။၁၉၁။)တိ သမုဒ္ဒတော ဦမိယော ဝိယ အနန္တံ ပဋိဘာနံ ဥဋ္ဌဟတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ (၃) ဥဒီရယိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅)တိ ဥစ္စာရယိ၊ဝုစ္စတိ ဝါ။ ကမ္မဂုဏ္ဗဒ္ဓေတံ ကိရိယာပဒံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၀။(-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၄။ မ၊ဋီ၊၁။၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁။) **ဥဒီရယေ** (တိ ကို ပြေု)-မ၊၂။၄၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ **ဥဒီရယန္တိ**- အဘိ၊က။၄၀၂။ **ဥဒီရယန္တု**- ဇာ၊၂။၁၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆။ **ဥဒီရယေ**-ဓမ္မ။၇၂။ သုတ္တနိ။၃၇၇။ ဇာ၊၁။၁၇၈။ ဇာ၊၂။၁၀၂၊၂၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၉။ **ဥဒီရယိ**-သံ၊၁။၁၉၁။ အပ၊၁။၁၆၃။ ဇာ၊၂။၁၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၀။ မ၊ဋီ၊၁။၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁။ **ဥဒီရယုံ**- စရိယာ။ ၃၄၉။ **ဥဒီရယိံ**- အပ၊၁။၈၈၊၂၉၁၊၃၀၀၊၃၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

ဥဒီရယန္တ (တိ) [ဥ+ဤရ+ဏယ+အန္တ] ပြောဆို-ဟောမြွက်-သော၊သူ။ ဓမ္မမုဒီရယန္တာ (ဣတိဝုတ်။၂၄၉) တိ စတုသစ္စဓမ္မံ ကထေန္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၃။ (-အပ၊၁။၂၈၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။)

ဥဒီရယန္တု (ကြိ) [ဥ+ဤရ+ဏယ+အန္တု] အသံမည်-အသံထွက်-စေကုန်လော။ ဥဒီရယတိ-ကြည့်။

ဥဒီရယိံ (ကြိ) [ဥ+ဤရ+ဏယ+ဣံ] ပြောဆိုပြီ။ ဥဒီရယတိ-ကြည့်။

ဥဒီရယိ (ကြိ) [ဥ+ဤရ+ဏယ+ဤ] (၁) ပေါ်ထွက်၏။ (၂)မြွက်ဆိုအပ်၏။ (ဤ(၂) အနက်၌ ကံအနက် အတွင်းငုပ်သော ကြိယာ ပုဒ်ဟု သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၀-၌မိန့်ဆို၏။) ဥဒီရ-ယတိ-ကြည့်။

ဥဒီရယေ[1] (ကြိ) [ဥ+ဤရ+ဏယ+တိ။တိ ကို ဧ ပြု] ပြောဆို၏။ ဥဒီရယတိ-ကြည့်။

ဥဒီရယေ[2] (ကြိ) [ဥ+ဤရ+ဏယ+ယျ] ပြောဆိုရာ၏။ ဥဒီရယတိ-ကြည့်။

ဥဒီရိတ (တိ) [ဥ+ဤရ+တ] (က) ပြောဆိုအပ်သော။ (ခ) ပြောဆိုသော၊သူ။ (ဂ) ဖြစ်ပေါ်သော၊ထသော။ (က) ဥဒီရိတဥ္စ ကထိတံ။ ဓာန်။၇၅၅။ ဥဒီရိတံ(ဥဒါန။၁၃၁) ဘာသိတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ (-အပ၊၁။၅၃။ အပ၊၂။၆၉။ ဇာ၊

၁။၁၆၀။ ပင်္ဂိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈။ (ခ) သာ ကောသိယေနာနုမတာ ဇုတိမတာ၊ ဥဒီရိတာ ဝဏ္ဏမဒေန မတ္တာ။ ဇာ၊၂။၁၁၀။ ဥဒီရိတာတိ တိဒသပုရံ ဂန္တွာ သက္ကဿ သန္တိကေ အယံ သုဓာတိ ဥဒီရယိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၅။ (ဂ) ခေမံ ယဟိံ တတ္ထ အရီ ဥဒီရိတော(ဇာ၊၁။၃၁။)တိ ယသ္မိံ ဥဒကပိဋ္ဌေ ခေမဘာဝေါ နိဗ္ဘယဘာဝေါ ၊ တသ္မိံ အတ္တပစ္စတ္ထိကော သပတ္တော ဥဋ္ဌိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၇။

ဥဒီရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဤရ+ယ+တေ] ပြော ဆို- မြွက်ဆို-အပ်၏။ ဥဒီရဏ(က)-ကြည့်။

ဥဒီရေတိ (ကြိ) [ဥ+ဤရ+ဏေ+တိ] ပြောဆို-မြွက်ဆို-၏။ ဥဒီရေသိ(ဇာ၊၂။၉၂)တိ --- ပလပသီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၀။ **ဥဒီရေတိ-** ဇာ၊၁၊၃၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၂။ **ဥဒီရေသိ-** အပ၊၂။၁၁၆။ ဇာ၊၂။၉၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၀။

ဥဒီရေသိ (ကြိ) [ဥ+ဤရ+ဏေ+ဤ] ပြောဆို-မြွက်ဆို-ပြီ။ ဥဒီရေတိ-ကြည့်။

ဥဒုက္ခလ (န) (၁) [(၁) ဥဒ္ဓံ+ခ။ ဥဒ္ဓံ ကို ဥဒု, ခ-ကို ခလ ပြု၊ ဒွေဘော်ပြု၊ ဥဒ္ဓံ ခမဿ ဥဒုက္ခလံ ။မောဂ်၊၁။၄၇။မောဂ်၊ပဉ္စိကာနှင့်သျှ၊၁။၄၇-တို့လည်းကြည့်။ (၂) ဥဒ္ဓ+မုခ+အလ။ ခ နှင့် မ ကိုချေ၊ ဥ နောင် အက လာ။ခ နောင် အလ ပစ္စည်းသက်။ ဥဒ္ဓံ မုခ-မဿာတိဥဒုက္ခလံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၃၉။ (ဥဒူခလ, ဥလူခလ-သံ။)] ဆုံ၊ (စပါး, ငရုပ်သီး စသည်တို့ကို ထည့်၍ ထောင်းရာ ဖြစ်သော ဆုံ။) (က) ဆုံငယ်၊ပုရစ်တွင်း၊ဆုံနှင့်တူသောတွင်းငယ်။ (တိုင်စသည် စိုက်ထူရန် တွင်းထားသော အပေါက်။) ဥဒုက္ခလေ ကောဋ္ဋေတွာ ကောဋ္ဋေတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၁။ရ။ (က) ဟေဋ္ဌာ ဥဒုက္ခလေ ဥပရိ ဥတ္တရပါသကေ စ ပဝေသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈။)ဥဒုက္ခလန္တိ ခုဒ္ဒကာဝါဋံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂ရ၁။ ဥဒုက္ခလန္တိ ဥဒုက္ခလာဝါဋသဒိသ-ခုဒ္ဒကာဝါဋံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၄။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၃၀၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၉။)

ဥဒုက္ခလက (န) [ဥဒုက္ခလ+က] ဆုံငယ်။ ယထာ ဝနုကီဟိ ပါသာဏဥဒုက္ခလကေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၀။

ဥဒုက္ခလကိစ္စ (န) [ဥဒုက္ခလ+ကိစ္စ] ဆုံငယ်၏-အမှု-ကိစ္စ-အလုပ်။ ဟေဋ္ဌိမဒန္တာ ဥဒုက္ခလကိစ္စံ သာဓေန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၉။ အန္တော ကတွာ ပတိဋ္ဌာပနံ ဥဒုက္ခလကိစ္စံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၃။

ဥဒုက္ခလကိစ္စသာဓန (န) [ဥဒုက္ခလကိစ္စ+သာဓန] ဆုံငယ်၏-အမှု-ကိစ္စ-အလုပ်-ကို ပြီးစေခြင်း။ဟေဋ္ဌာဒန္တာနံ ဥဒုက္ခလကိစ္စသာဓနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၉။)

ဥဒုက္ခလဋ္ဌ (ပု) [ဥဒုက္ခလ+အဋ္ဌ] ဆုံဟူသောအကျိုး။ ဥဒုက္ခလဘတ္တိက-ကြည့်။

ဥဒုက္ခလပါသရဟိတ (တိ) [ဥဒုက္ခလပါသ+ရဟိတ] ဆုံငယ်,ကွင်းတို့မှ ကင်းသော။ ကဝါဋဿ ဥဒုက္ခလပါသရဟိတတာယ ဧကေန သံဝရိတုံ ---ယောဇေန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၀။

ဥဒုက္ခလပါသာဏ (ပု) [ဥဒုက္ခလ+ပါသာဏ] တွင်းငယ်-အခေါင်းအပေါက်--ပါရှိသော ကျောက်တုံး။ ဥဒုက္ခလပါသာဏာနံ ဥပရိ ထမ္ဘေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉။

ဥဒုက္ခလဘတ္တိက (ထီ၊န) [ဥဒုက္ခလ+ဘတ္တိက]

ဆုံငယ်ပြုလုပ်ရန် ဆောင်ယူထားသော သစ်ဘဏ္ဍာ၊ ဆုံဘဏ္ဍာ အဆောက်အဦ။ ဥဒုက္ခလဘဏ္ဍိက(ဝိ၊၁။၁၀၁)န္တိ ဥဒုက္ခလတ္ထာယ အာနီတံ ဒါရုဘဏ္ဍံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂ရ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၃၃။

ဥဒုက္ခလယန္တက (န) [ဥဒုက္ခလ+ယန္တက] ဆုံယန္တရား။ ဥဒုက္ခလယန္တကေန ရုက္ခံ ပဝေဋ္ဌေတ္ဝာ နိပာရိတမ္ဗော ဟောတိ။ ဝိ၊၃၊၂။ရ၁။

ဥဒုက္ခလဝတ္ထု (န) [ဥဒုက္ခလ+ဝတ္ထု] ဆုံ-ဆုံဘဏ္ဍာနှင့် စပ်သော-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ။ ဥဒုက္ခလဝတ္ထု ဥတ္တာနမေဝ။ ဝိ၊၃၊၂။၆၁။

ဥဒုက္ခလသဒ္ဒ (ပု) [ဥဒုက္ခလ+သဒ္ဒ] ဆုံ၏အသံ၊ ဆုံသံ။ အသောာသိ ခေါ ဘဂဝါ ဥဒုက္ခလ-သဒ္ဒံ ။ဝိ၊၁။ရ။ (-ဝိ၊၃၊၁။၁၄၈။)

ဥဒုက္ခလသာလာ (ထီ) [ဥဒုက္ခလ+သာလာ] ဆုံထား ရာဖြစ်သော-ဆုံရှိသော-ဇရပ်၊ ဆုံတဲ။ ဥဒုက္ခလသာလံ ပဝေသေတ္ဝာ သုပ္ပမုသလာဒီနိ ဒါပေသိ။ ဓမ္မ၊၃၊၁။၃၆၁။

ဥဒုက္ခလာဝါဋ (ပု) [ဥဒုက္ခလ+အာဝါဋ] ဆုံငယ်တွင်း။ ဥဒုက္ခလ(က)-ကြည့်။

ဥဒုက္ခလိက (တိ) [ဥဒုက္ခလ+ဣက] (၁) ဆုံဖြင့်ထောင်း၍ စားသော၊သူ။ (ထီ) (၂) ဆုံငယ်၊ပုရစ်တွင်း၊တွင်းငယ်။ (၁) အဂ္ဂိပါကိ အနဂ္ဂိ စ၊ ဒန္တောဒုက္ခလိကာပိ စ။ အပ၊၁။၂၀။ ကေစေ့ ဥဒုက္ခလိကာ ဥဒုက္ခလေဟိ ကောဋ္ဋေတ္ဝာ ခါဒန္တိ။ အပ၊၃၊၁။၂၄၅။ (ထီ)(၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကဝါဋံ ပီဌသံဃာဋံ ဥဒုက္ခလိကံ ဥတ္တရပါသကံ။ ဝိ၊၄။၂၅၇။(-၂၉၂။)

ဥဒုစိတ (တိ) [ဥ+ဥစိတ] အထက်၌ ဆည်းပူးအပ်-အဆင့်ဆင့်ဆည်းပူးအပ်-တိုးပွားစေအပ်-သော။ ဣမေဟိ သောဠသဟိ အာကာရေဟိ ဥဒုစိတံ စိတ္တံ သမုဒုစိတံ စိတ္တံ ကေတ္တော သန္တိဋ္ဌတိ။ ပဋိသံ။၁၆၂။ ဥဒုစိတံ စိတ္တံ သမုဒုစိတန္တိ ဥပစာရဘူမိယံ စိတ္တံ ဥဒ္ဓံ ဥစိတံ သမ္မာ ဥဒ္ဓံ ဥစိတံ ၊ ဥပရူပရိကတ-ပရိစယံ သမ္မာ ဥပရူပရိကတပရိစယန္တိ အတ္ထော။ ဥဒုဇိတံ စိတ္တံ သမုဒုဇိတန္တိပိ ပါဌော၊ ဥပရိဘာဝါယ ဇိတံ ဥပရိဘာဝကရဏေဟိ ဝါ ဉာဏေဟိ ဇိတံ ဥဒုဇိတံ----ဣမသ္မိံ ပါဌေ ဥ ,ဒု ဣတိ ဒွေ ဒွေ ဥပသဂ္ဂါ ဟောန္တိ။ ဥရူဇိတံ စိတ္တံ သမ္မာရူဇိတန္တိပိ ပါဌော။ ဇောတ္ထာပိ ဇိတတ္ထော ယေဝ။ ဥရူ အရူတိ ဣဒံ ပန နိပါတမတ္တမေဝါတိ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ရ၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒုဇိတ (တိ) [(၁) ဥ+ဒု+ဇိ+တ။ (၂) ဥဒု+ဇိ+တ] (၁) အထက်၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ-အထက်၌ ဖြစ်ခြင်းကိုပြုတတ်သောဉာဏ်တို့ဖြင့်-အောင် အပ်သော။ (၂) အောင်မြင်အပ်-ငြိမ်းချောက် အပ်-သော။ (၁)အထက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဆသု ဖဿာယတနေသု စိတ္တံ ဥဒုဇိတံ ဟောတိ သုဥဒုဇိတံ။ သံ၊၂။၄၀၀။ ဥဒုဇိတန္တိ တဇ္ဇိတံ-----ဥဒု, သုဒူတိ ဣဒံ ပန နိပါတ-မတ္တမေဝ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၀ရ။ သုတဇ္ဇိတ(သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၆) နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဥဒုမ္ဗရ (ပု၊န) [ဥ+ဒုမ္ဗိ+အရ။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ ဗ တစ်လုံး ချေ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၁။ (၂) ဥ+ဒု+ဝရ+အ။ ဝိပိ၊ဓာန်] (၁) ရေသဖန်းပင်။ (န)(၂) ရေသဖန်းသီး။(ဓာန်။၅၄၆-ကြည့်။) (၁) ကောဏာဂမနော ဘိက္ခဝေ ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဥဒုမ္ဗရဿ မူလေ အဘိ-သမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊၂။၃။ ဝရံ မယှံ ဥဒုမ္ဗရော(ဇာ၊၁။၅၅)တိ မယှံ အယမေဝ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခော ဝရံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၄၆။ (- အပ၊၁။၂၆ရ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၉၂။) (န)(၂) ဥဒုမ္ဗရာ စိမေ ပက္ကာ။ ဇာ၊၁။၉၀။ ဥဒုမ္ဗရာဒီနိ ရုက္ခဖလာနိ ခါဒိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၀၃။ (-ဇာ၊၁။၃၅၉။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃၉။)

ဥဒုမ္ဗရ² (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်။ ဥဒုမ္ဗရ+ဏ ?] ဥဒုမ္ဗရ မည်သောမြို့။ အာယသ္မာ ရေဝတော ကင်္ခါရေဝတော ဥဒုမ္ဗရံ အဂမာသိ။ ဝိ၄။၄၉၇-၈။

ဥဒုမ္ဗရက (န) [ဥဒုမ္ဗရ+က] ရေသဖန်းပင်။ ဥဒုမ္ဗရကာ ဗဟဝေါ။ အပ၁။၄၀၆။

ဥဒုမ္ဗရကဋ္ဌ (န) [ဥဒုမ္ဗရ+ကဋ္ဌ] ရေသဖန်းသား ထင်း။ ပုရိသော သုက္ခံ ဥဒုမ္ဗရကဋ္ဌံ အာဒါယ အဂ္ဂိံ အဘိနိမ္မတ္တေယျ။ မ၂။၃၃၁။ (-မဋ္ဌ၂။၁၈၈။ မဋီ၂။၂၁၂။)

ဥဒုမ္ဗရခန္ဓ (ပု) [ဥဒုမ္ဗရ+ခန္ဓ] ရေသဖန်းပင်၏ ပင်စည်။ ဝနုကီ သူကရံ ဥဒုမ္ဗရခန္ဓေ ယေဝ နိသီဒါပေတွာ။ ဇာဋ္ဌ၂။၃၆၇။

ဥဒုမ္ဗရခါဒက (ပု၊န) [ဥဒုမ္ဗရ+ခါဒက] ရေသဖန်း သစ်ငုတ်။ ဥဒုမ္ဗရခါဒကမတ္ထက-ကြည့်။

ဥဒုမ္ဗရခါဒကက (ပု၊န) [ဥဒုမ္ဗရ+ခါဒကက] ရေသဖန်းသစ်ငုတ်။ ဥဒုမ္ဗရခါဒကမတ္ထကေ နိသီဒိ။ ဇာဋ္ဌ၃။၄၆၇။

ဥဒုမ္ဗရခါဒကမတ္ထက (န) [ဥဒုမ္ဗရခါဒက+မတ္ထက] ရေသဖန်း သစ်ငုတ်၏အထက်၊ ရေသဖန်းသစ်ငုတ်ထိပ်။ ဥဒုမ္ဗရခါဒကမတ္ထကေ နိသီဒတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၁။၁၈၀။

ဥဒုမ္ဗရခါဒီ(တိ) [ဥဒုမ္ဗရ+ခါဒ+ဏီ] ရေသဖန်းသီး ကိုစားသော၊သူ။ ဥဒုမ္ဗရခါဒီဝါယံ ကုလပုတ္တော ဘောဂေ ခါဒတိ။ အံ၃။၁၀၉၊၁၄၂။ (-အံဋ္ဌ၃။၂၃၉။)

ဥဒုမ္ဗရဇာတက (န) [ဥဒုမ္ဗရ+ဇာတက] ဥဒုမ္ဗရ ဇာတ် ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်။ ၅-ဝဂ်၊၂၉၈-ဇာတ်။ ဇာ၁။၉၀-၉၁။ ဇာဋ္ဌ၂။ ၄၀၂-၄။

ဥဒုမ္ဗရဒဏ္ဍ (ပု) [ဥဒုမ္ဗရ+ဒဏ္ဍ] ရေသဖန်းသား တောင်ဝှေး။ ရေသဖန်းသားတုတ်။ မာရော ပါပိမာ ----ဥဒုမ္ဗရဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ ၁။၁၁၈-၉။ (-သံဋ္ဌ၁။၁၆၇။ သံဋီ၁၊၂၁၅။)

ဥဒုမ္ဗရဒါရု (န) [ဥဒုမ္ဗရ+ဒါရု] ရေသဖန်းသား။ ဒွေ ပိတာပုတ္တာ နဠေဟိ စ ဥဒုမ္ဗရဒါရူဟိ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဝသနပဏ္ဏသာလံ ကရိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

ဥဒုမ္ဗရဒေဝီ (ထီ) [ဥဒုမ္ဗရ+ဒေဝီ] ဥဒုမ္ဗရ ဒေဝီမည်သောမိန်းမ၊ ဥဒုမ္ဗရာမိဖုရား။ တက္ကသိုလ်ပြည် ဒိသာပါမောက္ခဆရာကြီး၏ သမီးဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးက တပည့်ကြီးဖြစ်သူ ပိင်္ဂုတ္တရလုလင်အား မိမိသမီးကို ပေးလိုက်ရာ ပိင်္ဂုတ္တရက မနှစ်သက်သော်လည်း ဆရာ့ စကားကို မပယ်ရှားလို၍ လက်ခံလိုက်၏။ ဆရာကြီး၏ ဘုန်းကြက်သရေရှိသော သမီးနှင့် ယှဉ်တွဲသော ပိင်္ဂုတ္တရလုလင်တို့သည် အတူ မအိပ်စက်ခဲ့ရပေ၊ ပိင်္ဂုတ္တရလုလင်၏ ရပ်ရွာ ဒေသသို့ ပြန်ကြသောခါ လမ်းခရီး၌ ပိင်္ဂုတ္တရ လုလင်က ရေသဖန်းပင်သို့တက်၍ သဖန်း သီးစားလေသော် ဆရာကြီးသမီးကလည်း စားလိုသဖြင့် သဖန်းပင်ပေါ်သို့ တက်ရောက် ချိန်၌ ပိင်္ဂုတ္တရလုလင်သည် သဖန်းပင်ပေါ်မှ အမြန်ဆင်းလာပြီး ဆရာကြီးသမီး ပြန်ဆင်း မလာနိုင်အောင် သဖန်းပင်ကို ဆူးခက်တို့ဖြင့် ကာရံလျက် ထွက်ပြေးလေ၏၊ ဝေဒေဟ (ဝိဒေဟရာဇ်)မင်းသည် ဥယျာဉ်ကစားရာမှ မြို့သို့အပြန်တွင် သဖန်းပင်ပေါ်ရှိ ထိုမိန်းမကို မြင်လေရာ တပ်မက်သောစိတ်ဖြစ်၍ ကောက် ယူသိမ်းပိုက်ကာ မိဖုရားကြီးအရာ တင်မြှောက် ထားလေ၏၊ ရေသဖန်းပင်ပေါ်မှ ရသော ကြောင့် ဥဒုမ္ဗရဒေဝီ-ဟု အမည်တွင်သည်။ ဥဒုမ္ဗရဒေဝီသည် မိမိကို စွန့်ပစ်ထွက် ပြေးသွားသော ပိင်္ဂုတ္တရလုလင်ကို မြင်၍ ပြုံးမိသည့်အတွက် ဘုရင်အမျက်ထွက်၍

သတ်မည် ပြုရာတွင် မဟောသဓပညာရှိက လျှောက်ထားသဖြင့် အသက်ချမ်းသာရာ ရခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် မဟောသဓ ပညာရှိအား မိမိ၏ မောင်ငယ်အရာ၌ ထားလိုကြောင်း ဘုရင့်ထံ ပန်ကြားကာ မောင်ငယ်အရာ၌ ထားခဲ့လေသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၆-၇။ မဟောသဓပညာရှိ၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို ဥဒုမ္ဗရဒေဝီမိဖုရားက စီမံခန့်ခွဲပေးသည်။ ဥဒုမ္ဗရဒေဝီမိဖုရားသည်ပင် မဟောသဓ ပညာရှိအတွက် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ ပြုသင့်ပြီ ဖြစ်ကြောင်း မင်းကြီးအားသံတော်ဦးတင်၏၊ ထိုအကြောင်းကို မဟောသဓအား ပြောကြားရာ မဟောသဓသည် ဇနီးလောင်း ရှာရန် ထွက်ခဲ့ရပေသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၄။ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခေလဒ္ဓတ္တာ ဥဒုမ္ဗရဒေဝီတွေဝသာ နာမံ သဉ္ဇာနိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၇။ ဥဒုမ္ဗရာ-လည်း ကြည့်။

ဥဒုမ္ဗရပဒရ (ပု) [ဥဒုမ္ဗရ+ပဒရ] ရေသဖန်းသား-ပျဉ်ချပ်-ပျဉ်ပြား။ ဝိဒတ္ထိ ဗဟလံ ဥဒုမ္ဗရပဒရမ္ပိ ----ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၈။)

ဥဒုမ္ဗရပုပ္ဖ (နု) [ဥဒုမ္ဗရ+ပုပ္ဖ] ရေသဖန်းပွင့်။ ဥဒုမ္ဗရပုပ္ဖံ နာမ ဗြာဟ္မဏ လောကေ န ကေနစိ ပရိဘုတ္တပုဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ နီတိ၊သုတ္တ။၅၄၉။ ရှင်း၊ နှာ။၁၉၈။)

ဥဒုမ္ဗရပုပ္ဖသဒိသ (တိ) [ဥဒုမ္ဗရပုပ္ဖ+သဒိသ] ရေသဖန်းပွင့်နှင့်တူသော။ ဥဒုမ္ဗရပုပ္ဖသဒိသာ ဒုလ္လဘဒဿနာ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၆။

ဥဒုမ္ဗရဖလ (နု) [ဥဒုမ္ဗရ+ဖလ] ရေသဖန်းသီး။ ဥဒုမ္ဗရဖလံ ဂယှ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ’ဒါသ’ဟံ။ အပ၊ ၁။၃၄၂။

ဥဒုမ္ဗရဖလက (နု) [ဥဒုမ္ဗရ+ဖလက] ရေသဖန်းသား ပျဉ်ချပ်။ ဝိဒတ္ထိ ဗဟလံ ဥဒုမ္ဗရဖလကံ---ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ ဝဋ္ဋတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၇-၈။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၆။

ဥဒုမ္ဗရဖလဒါယက (ပု) [ဥဒုမ္ဗရဖလ+ဒါယက] ရေသဖန်းသီးကို ပေးလှူသောသူ။ အာယသ္မာ ဥဒုမ္ဗရဖလဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၄၂။

ဥဒုမ္ဗရဖလပ္ပမာဏ (တိ) [ဥဒုမ္ဗရဖလ+ပမာဏ] ရေသဖန်းသီး အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ပမာဏ-တော ပန ဥဒုမ္ဗရဖလပ္ပမာဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၂၃။

ဥဒုမ္ဗရဖလဝဏ္ဏ (တိ) [ဥဒုမ္ဗရဖလ+ဝဏ္ဏ] ရေသဖန်း သီးအဆင်းရှိသော။ တံ ဝဏ္ဏတော ရတ္တံ နာတိပက္ကဥဒုမ္ဗရဖလဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၉။

ဥဒုမ္ဗရဗောဓိ (ထီ၊ပု) [ဥဒုမ္ဗရ+ဗောဓိ] ရေသဖန်းဗောဓိပင်။ ကောနာဂမနဿ ဘဂဝ-တော ဥဒုမ္ဗရဗောဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၀၂။)

ဥဒုမ္ဗရဘဒ္ဒပီဌ(နု) [ဥဒုမ္ဗရ+ဘဒ္ဒပီဌ] ရေသဖန်းသား ဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမြတ်သော -အင်းပျဉ်-ထိုင်ခုံ-ကုလားထိုင်။ ရာဇာနော ဥဒုမ္ဗရဘဒ္ဒပီဌေ နိသီဒါပေတွာ ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၅။)

ဥဒုမ္ဗရဘိတ္တိပါဒ (တိ) [ဥဒုမ္ဗရ+ဘိတ္တိပါဒ] ရေသဖန်းသားဟူသော နံရံအခြေရှိသော။ ဥဒုမ္ဗရဘိတ္တိပါဒံ နဠဘိတ္တိကံ ပဏ္ဏသာလံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၈။

ဥဒုမ္ဗရမူလ (နု) [ဥဒုမ္ဗရ+မူလ] ရေသဖန်း ပင်၏ အနီး၊ ရေသဖန်းပင်ရင်း။ တေသု ဥဒုမ္ဗရမူလသ္မိံ၊ သူကရာ သုသမာဂတာ။ ဇာ၊

၁။၂၉၈။ ဥဒုမ္ဗရမူလသ္မိံ ဥဒုမ္ဗရသ မူလေ။ ဇာ႒၄။၃၄၉။ (-ဇာ႒၃။၁၂၂။)

ဥဒုမ္ဗရရက္ခ (ပု) [ဥဒုမ္ဗရ+ရုက္ခ] ရေသဖန်းပင်။ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခော ဇောဝိ။ အဘိ႒၁။ရ၁။ ဇာ႒၁။၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ႒။၃၀၅။ (-ဒီ႒၂။၉။ အံ႒။၂၃၉။)

ဥဒုမ္ဗရရက္ခမူလ (န) [ဥဒုမ္ဗရရုက္ခ+မူလ] ရေသဖန်းပင်၏ အနီး၊ ရေသဖန်းပင်ရင်း။ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခမူလေ ရုက္ခဋ္ဌာယာယ ဝသန္တဿ။ အပ႒၂။၁၉၂။

ဥဒုမ္ဗရဝဏ္ဏ (တိ) [ဥဒုမ္ဗရ+ဝဏ္ဏ] ရေသဖန်းသီး အဆင်းရှိသော။ ပပ္ပါသံ ဝဏ္ဏတော ရတ္တံ နာတိပရိပက္ကဥဒုမ္ဗရဝဏ္ဏံ ။ခုဒ္ဒက႒။၄၄။ ဥဒုမ္ဗ-ရဖလဝဏ္ဏ-လည်းကြည့်။

ဥဒုမ္ဗရဝန (န) [ဥဒုမ္ဗရ+ဝန] ရေသဖန်းတော။ ကေသ္မိံ ဥဒုမ္ဗရဝနေ အနေကသဟဿာ သုဝါ ဝသိံသု။ ဓမ္မ႒၁။၁၈၀။ (-သုတ္တနိ႒၁။၁ရ။ ဇာ႒၃။၄၆ရ။)

ဥဒုမ္ဗရသဏ္ဌာန (တိ) [ဥဒုမ္ဗရ+သဏ္ဌာန] ရေသဖန်းသီး ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော။ အက္ခိကူပမံသံ အဒ္ဓပက္ကဥဒုမ္ဗရသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက႒။၃၆။

ဥဒုမ္ဗရသာခါ (ထီ) [ဥဒုမ္ဗရ+သာခါ] ရေသဖန်းပင်၏ အခက်၊ ရေသဖန်းခက်။ ကေဿာ ဥဒုမ္ဗရသာခါယ နိသီဒိတွာ ။ဇာ႒၁။၄၈၄။

ဥဒုမ္ဗရာ (ထီ) [ဥဒုမ္ဗရ+ဏ+အာ(ဣတ္ထိဇောတက)] ဥဒုမ္ဗရာမည်သောမိဖုရား။ (မဟောသဇာတ်မှ ဝိဒေဟရာဇ်မင်း၏မိဖုရား၊ ထိုမိဖုရားသည် ယခုမြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်၌ မင်္ဂလိကာမည်သော မိန်းမဖြစ်လာ၏။) ဥဒုမ္ဗရာ မင်္ဂလိကာ။ ဇာ႒၆။၃၃၂။ ဥဒုမ္ဗရဒေဝီ-လည်းကြည့်။

ဥဒုမ္ဗရိကသုတ္တ (န) [ဥဒုမ္ဗရိကာ+သုတ္တ] ဥဒုမ္ဗရိက-သုတ်၊ ဥဒုမ္ဗရိကာ မိဖုရား၏ အရံ၌ နေသော နိဂြောဓပရိဗိုဇ်ထံသို့ ကြွရောက်၍ ဟောကြားသောသုတ် ဖြစ်သောကြောင့် ဥဒုမ္ဗရိကသုတ်ဟု ခေါ်သည်။) ဒီဃနိကာယ ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၂-သုတ်။ ဒီ၃။၃၀-၄ရ။

ဥဒုမ္ဗရိကာ[1] (ထီ) [(ယာဒိစ္ဆကနာမ်)] ဥဒုမ္ဗရိကာ မည်သောမိဖုရား။ နိဂြောဓော ပရိဗ္ဗာဇကော ဥဒုမ္ဗရိကာယံ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ ပဋိဝသတိ။ ဒီ၃။ ၃၀။ ဥဒုမ္ဗရိကာယ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေတိ ဥဒုမ္ဗရိကာယ ဒေဝိယာ သန္တကေ ပရိဗ္ဗာဇ-ကာရာမေ။ ဒီ႒၃။၁၆။ ဥဒုမ္ဗရိကာယာတိ သမ္ဗန္ဓေ သာမိဝစနန္တိ အာဟ ဥဒုမ္ဗရိကာယ ဒေဝိယာ သန္တကေ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေတိ။ ဥဒုမ္ဗရိကာယန္တိ ဝါ ပါဌော၊ တထာ သတိ အဓိကရဏေ ဇေတ် ဘုမ္မံ၊ အယဥ္စေတ္ထ အတ္ထော၊ ဥဒုမ္ဗရိကာယ ရညော ဒေဝိယာ နိဗ္ဗတ္တိတော အာရာမော ဥဒုမ္ဗရိကာ၊ တဿံ ဥဒုမ္ဗရိကာယံ။ ------ဝရဏာဒိပါဌဝသေန စေတ္ထ နိဗ္ဗတ္တတ္ထဇောတကော သဒ္ဒေါ အဒဿနံ။ ဒီ၊ ဋီ၃။၁၄။(-ဒီ႒၁။၂၉၈။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒုမ္ဗရိကာ[2] (ထီ) [ဥဒုမ္ဗရိကာ+ဏ(=အက်)။ ဏ ပစ္စည်းကိုချေ၊ ပစ္စည်းကျေလျှင် မိမိပကတိ ပုဒ်၏ လိင်ကဲ့သို့ ဥဒုမ္ဗရိကာ ဟု (ထီ)လိင် ရှိရသည်။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ, အမ္ဗသဏ္ဍာတို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။] ဥဒုမ္ဗရိကာမိဖုရားသည် ဆောက်လုပ်စေအပ်သော အရံ၊ ဥဒုမ္ဗရိကာ မည်သော အရံ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒေတိ (ကြိ)[ဥ+ဣ+အ+တိ] (၁) အထက်သို့ တက်၏၊ ထွက်ပေါ်၏။ (၂) ဖြစ်၏။ (၃) တိုးပွား၏။ (၁) ဥဒေတယံ စက္ခုမာ။ ဇာ၁။၃၈။ အံ႒၁။၁၉။ ဥဒေတီတိ ပါစီနလောက-

ဓာတုတော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၉။ (၂) ဧကော ဥဒေတိတိ ဧကောဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။ (၃) သေဋ္ဌမုပနပံ (မုပဂမံ။ဇာ။) ဥဒေတိ ခိပ္ပံ။ အံ၊၁။၁၂၃။ ဇာ၊၁။၁၅၇။ ဥဒေတိ ခိပ္ပန္တိ ခိပ္ပမေဝ ဝုတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ဥဒေတိ ခိပ္ပန္တိ သီဃမေဝ သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ဥဒေတိ၊ ဝုဒ္ဓိံ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ **ဥဒေန္တီ** –သံ၊၂။၁၆၇၊၁၇၈၊ ၁၈၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၆၄။ **ဥဒေဟိ** –ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

ဥဒေန[၁] (ပု) [ဥတု+ဧန+ဏ္ဍိ။ ဥတု+ဧန။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။] (၁) ဥဒေနမည်သော မင်း၊ ဥဒေနမင်း။ ဥဒေနအမည်ဖြင့် မင်းလေး ယောက် တွေ့ရ၏။ (က) ကောသမ္ဗီပြည်ကို အုပ်စိုးခဲ့သော ဥဒေနမင်း ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃–၄။ ထိုမင်းသည် အရှင်ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇအား အမျက်ထွက်၍ ပြစ်မှားခဲ့ဘူး၏။ နောင်အခါ၌ အရှင်ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇ၏ တရားကို နာယူ ရ၍ပင် သရဏဂုဏ်တည်ခဲ့သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈–၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၆။ ဥတေန ဟုလည်း မူကွဲ ရှိ၏။ ဥတေန–ကြည့်။ ရာဇာ ဥဒေနော ယေနာယသ္မာ ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇော တေနု– ပသင်္ကမိ။ သံ၊၂။၃၂၈။ ဒါရကဿ မေဃဥတုဥ္စ ပဗ္ဗတဥတုဥ္စ ဂဟေတွာ ဇာတတ္တာ ဥဒေနောတိ (ဥတေနောတိ။က) နာမံ အကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၄။ သိတုဏှဥတုတော ဧနော အာဂတော တိ တ–ကာရဿ ဒကာရံ ကတွာ ဥဒေနောတိ နာမံ အကာသိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၃၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ (ခ) သိဒ္ဓတ္ထ မြတ်စွာဘုရား၏ ခမည်းတော် ဥဒေနမင်း။ ဥဒေနော နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၈။ ဥဒေနော နာမ ရာဇာ ပိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။(– ၂၆၃။) (ဂ) ကေတုမတီ မင်းကြမ္ဘာ၏ အလောင်းဖြစ်သော–၂၁–ကမ္ဘာ အထက်က ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ဥဒေနမင်း။ ကေဝိသတိကပ္ပမှိ၊ ဥဒေနော နာမ ခတ္တိယော။ အပ၊၁။၆၂။ (ဃ) ကောဏ္ဍည မြတ်စွာ ဘုရားထံ၌ ရဟန်း ပြုခဲ့သော ဥဒေနမင်း။ ဥဒေနရာဇ–ကြည့်။ (၂) ဥဒေန မည်သော မထေရ်။ ဥဒေန အမည်ဖြင့် မထေရ် သုံးပါး တွေ့ရ၏။ (က) သုမနမြတ်စွာဘုရား၏ အလုပ်အကျွေး ဖြစ်သော ဥဒေနမထေရ်။ ဥဒေနော နာမုပဋ္ဌာကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ (ခ) ဗာရာဏသီပြည် ခေမိယသရက် ဥယျဉ်၌ နေထိုင်ခဲ့ဘူးသော ဥဒေနမထေရ်။ အာယသ္မာ ဥဒေနော ဗာရာဏသိယံ ဝိဟရတိ ခေမိယမ္ဗဝနေ။ မ၊၂။၃၆၄။ (ဂ) ပဒုမုတ္တရ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူစဉ်က ရသေ့ရဟန်း အဖြစ်ဖြင့် ဘုရားရှင်အား ပဒုမ္မာပန်းတို့ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့သော ဥဒေန မထေရ်။ ထိုမထေရ် သည်ပင် ဗာရာဏသီပြည် ခေမိယသရက် ဥယဉ်၌ နေထိုင်ခဲ့သည် ဖြစ်ရာ၏၊(ခ) အနက်ကြည့်။ အာယသ္မာ ဥဒေနော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၄၂၈။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။) (၃) ဥဒေနမည်သော ဥပါသကာ။ ကောသလေသု ဇနပဒေ ဥဒေနေန ဥပါသကေန သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ ဝိဟာရော ကာရာပိတော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။ ၁၉၄။ (၄) ဥဒေနမည် သောနတ်ဘီလူး။ ဥဒေန– စေတိယ , ဥဒေနယက္ခ–တို့ကြည့်။

ဥဒေန[၂] (တိ) [ဥဒေန+ဏ] ဥဒေနနတ်ဘီလူး ၏ နတ်ကွန်း နေရာ၌ ဆောက်လုပ်အပ်သော (ကျောင်း)၊ဥဒေန မည်သော နတ်ကွန်းကျောင်း။ ရမဏီယံ ဥဒေနံ စေတိယံ။ ဒီ၊၂။၈၆။ အံ၊ ၃။၁၂၉။ သံ၊၃။၂၂၇။ ဥဒါန။ ၁၅၁။ ဥဒေနံ စေတိယန္တိ ဥဒေနယက္ခဿ စေတိယဋ္ဌာနေ

(ဝသနဋ္ဌာနေ) ကတဝိဟာရော ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊၂၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ (-ဒီ၊၃။၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၉၃။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒေနစေတိယ (န)[ဥဒေန+စေတိယ] ဥဒေနဘီလူး၏နတ်ကွန်းနေရာ၌ ဆောက်လုပ်အပ်သောကျောင်း၊ ဥဒေနနတ်ကွန်းကျောင်း။ ဥဒေနစေတိယန္တိ ဥဒေနယက္ခဿ စေတိယဋ္ဌာနေ ကတဝိဟာရော ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၄။ ဥဒေနယက္ခဿ စေတိယဋ္ဌာနေတိ ဥဒေနဿ နာမ ယက္ခဿ အာယတနဘာဝေန ဠဋ္ဌကာဟိ စိတေ မဟာဇနဿ စိတ္တီကတဋ္ဌာနေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၈။ ဥဒေန²-လည်းကြည့်။

ဥဒေနဝတ္ထု (ပု) [ဥဒေန+ဝတ္ထု] ဥဒေနမည်သော မထေရ်။ ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေတိအာဒိကံ အာယသ္မတော ဥဒေနတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

ဥဒေနယက္ခ (ပု) [ဥဒေန+ယက္ခ] ဥဒေနမည်သော နတ်ဘီလူး။ ဥဒေနယက္ခဿ စေတိယဋ္ဌာနေ(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇)တိ ဥဒေနဿ နာမ ယက္ခဿ ဒေဝါယတန-သင်္ခေပေန (အာယတနဘာဝေန) ဠဋ္ဌကာဟိ ကတေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၁။

ဥဒေနရာဇ (ပု) [ဥဒေန+ရာဇ] ဥဒေနမည်သောမင်း။ (ကောဏ္ဍညမြတ်စွာဘုရား၏ အထံတော်၌ ရဟန်းပြုသော ဥဒေနမင်း။) ဒသဗလော ဇနပဒစာရိကံ စရန္တော ဥဒေနရာဇာနံ နာမ နဝုတိကောဋိဇနပရိဝါရံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

ဥဒေန္တ (တိ) [ဥ+ဣ+အ+အန္တ] အထက်သို့တက်သော၊ထွက်ပေါ်သော။ ဥဒေန္တံ သတ-ရံသိံဝ။ အပ၊၁။ ၁၉၅။ ဥဒေန္တံ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တံ သတရံသိံ သတပဘံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။

ဥဒေန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဣ+အန္တိ] (၁) အထက်သို့တက်ကုန်၏၊ ထွက်ပေါ်ကုန်၏။ (၂) ဖြစ်ကုန်၏။ ဥဒေတိ-ကြည့်။

ဥဒေဟိ (ကြိ) [ဥ+ဣ+အ+ဟိ] ထွက်ပေါ်ပါလော။ ဥဒေတိ-ကြည့်။

ဥဒေါသိတ (ပု) [(၁) ဥဒ+ဝသ+တ။ ဝ ကို ဩ ပြု၊ ဓာန်၊ဋီ။၂၁၃။ (၂) ဥ+အဝ+သိ+တ။ အဝ ကို ဩ ပြု ဒ လာ၍ ဥဒေါသိတ ဟုပြီး၏၊ အဝ ကို ဩ မပြုလျှင် ဥဒဝသိတ ဟုပြီး၏။ ဓာန်၊သျ၊သစ်။၂၁၃။ သင်္ကေတကျမ်းများနှင့်အညီ (ဒ)ဒွေးဘော်မဲ့နှင့် ပါဠိမှန်ရှိစေရမည်။ တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျ။၂၁၃။] ဂိုဒေါင်၊ ဘဏ္ဍာတိုက်၊ ကုန်တိုက် ။ဥဒေါသိတော ဘဏ္ဍသာလာ။ ဓာန်။၂၁၃။ ဝသ အဓ္ဓာဒနေ၊ တော။ ဥဒကံ ဝသိတံ အစ္ဆာဒနံ ကတမနေနာတိ ဥဒေါသိတော၊ ဝသောတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၁၃။ ကေကုလဿ ဥဒေါသိတော အဟောသိ။ ဝိ၊၁။၃၀၀။ ဥဒေါသိတောတိ ယာနာဒီနံ ဘဏ္ဍာနံ သာလာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၅။ ဥဒေါသိတောတိ ယာနာဒီနံ ဘဏ္ဍာနံ သာလာ။ ယော ဥဒဝသိတောတိပိ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၈၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၃။)

ဥဒေါသိတသိက္ခာပဒ (န) [ဥဒေါသိတ+ သိက္ခာပဒ] ဥဒေါသိတသိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊၄-နိဿဂ္ဂိယကဏ္ဍ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၂-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၁။၂၉၇-၃၀၂။ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိ ဥဒေါသိတသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၂။(-၂၂၆၊၃၀၉။)

ဥဒ္ဒ (ပု) [(၁)(၂) ဥဒိ+ဒ။ ရူ၊၆ရ၁။ ဥန္ဒ+ဒက်။ ဥန္ဒ ကိလေဒနေ၊နလောပေါ၊ ဥန္ဒတိ ကိလေဒတီတိ ဥဒ္ဒေါ။ ဏွာဒိ။၉၆။ (ဥဒြ-သံ)။ (၃) ဥ+ဣ+တ] (၁) ဖျံ။ (၂) နင်းနယ်

အပ်သော။ (၃) ပေါ်ထွက်သော။ (၁) ဇီနာ ဥဒ္ဒါ ဝိဝါဒေန။ ဇာ၊၁။၁၅၉။ ဇီနာ ဥဒ္ဒါတိ ဒွေ ဥဒ္ဒါပိ ဝိဝါဒေနေဝ ဈမံ မဇ္ဈံ ဇီနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၊ ၅၂၊၃၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊ ၄၄၇။) (၂) ဥဒ္ဒသုတ-ကြည့်။ (၃) ဥဒ္ဒလောမီ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒေကန္တလောမီ (ထီ) [ဥဒ္ဒလောမီ+ဧကန္တလောမီ။ ဓာန်။၃၁၃-နှင့် ဓာန်၊ဋီ-တို့၌ဥဒ္ဒေကန္တလောမိနော-ဟုရှိသည်။] ဥဒ္ဒလောမီအခင်း, ဧကန္တလောမီအခင်း၊ ဥဒ္ဒေကန္တလောမိ စ ပလ္လင်္ကာ မေ သုသဏ္ဌိတာ။ အပ၊၂။၂၀၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၅၇။ ဥဒ္ဒလောမီ, ဧကန္တလောမီ တို့လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒစမ္မ (န) [ဥဒ္ဒ+စမ္မ] ဖျံရေ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒစမ္မပရိက္ခဋ (တိ) [ဥဒ္ဒစမ္မ+ပရိက္ခဋ] ဖျံရေဖြင့်-ခြံရံ-အနားကွပ်-အပ်သော။ ဥဒ္ဒ-စမ္မပရိက္ခဋာ ဥပါဟနာယော ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊ ၃။၂၇၄။

ဥဒ္ဒဏ္ဍ (ပု) [ဥ+ဒဏ္ဍ?] ဥဒ္ဒဏ္ဍမည်သော အဆောက်အဦး (အမိုးသုံးထပ်ရှိသော အိမ် ဟုငှင်း, အခန်းမပါ တံခါး တစ်ခုသာရှိသော ရှည်သောဇရပ်ဟုငှင်း, ဥစ္စာထားရာ ဘဏ္ဍာ တိုက် ဟုငှင်း ဆိုကြ၏)။ ဥဒ္ဒဏ္ဍာ နိက္ခမိဿာမိ။ မဟာနိ။၅၁၊၁၇၄။ စူဠနိ။၂၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅။ ဥဒ္ဒဏ္ဍော နာမ ဧကော ပတိဿယဝိသေသော၊ တိဆဒနဂေဟောတိပိ ဧကေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ အဂ္ဂိတ္တကာ ကေဒွါရာ ဒီဃသာလာ ကိရ ဥဒ္ဒဏ္ဍော။ မူလဋီ၊၂။၂၁၉။ ဥဒ္ဒဏ္ဍော အဂ္ဂိတ္တကာ ကေဒွါရာ ဒီဃသာလာတိ ဝဒန္တိ၊ အပရေ ပန ဘဏန္တိ-----ဥဒ္ဒဏ္ဍော ဧကော ပဋိဿယဝိသေသော၊ ယော ဘဏ္ဍသာလာ ဥဒေါသိတန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၅၃။

ဥဒ္ဒပေါတ (ပု) [ဥဒ္ဒ+ပေါတ] ဖျံငယ်။ သုတ္တပေါတော စာတိ ဥဒ္ဒပေါတော စ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၀၄။

ဥဒ္ဒယ (ပု) [ဥ+ဍီ+အ] အကျိုးစီးပွား၊ အတိုးအပွား။ ဓနတ္ထိကာ ဥဒ္ဒယံ ပတ္ထယာနာ။ ဝိမာန။၁၁၇၊၁၂၁။ ပေတ။၁၉၄။ ဥဒ္ဒယန္တိ အာနိသံသံ အတိရေကလာဘံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၃၁၆၊ (-၃၂၅။)

ဥဒ္ဒယှတိ (ကြိ) [ဥ+ဒဟ+ယ+တိ] ပူလောင်-လောင်မြိုက်-၏။ သကလရဋ္ဌံ ဥဒ္ဒယှတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၂၀၃။ **ဥဒ္ဒယှတေ**- ဇာ၊၂။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၀၄။ **ဥဒ္ဒယှိဿန္တိ**- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၅။

ဥဒ္ဒယှတေ(ကြိ) [ဥ+ဒဟ+ယ+တေ] ပူလောင် - လောင်မြိုက်-၏။ ဥဒ္ဒယှတိ- ကြည့်။

ဥဒ္ဒယှိဿန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဒဟ+ယ+ဿန္တိ] ပူလောင်- လောင်မြိုက်-ကုန်လတ္တံ့။ ဥဒ္ဒယှတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒရူပ (န)[ဥဒ္ဒ+ရူပ] ဖျံ၏အဆင်း။ ရတ္တဒုဋ္ဌာ-ဒိကာလေသု ကကဏ္ဋကရူပံ ဝိယ ဥဒ္ဒရူပံ ဝိယ စ---ပကာသံ ကရောတိ။ မူလဋီ၊၂။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၇၀။

ဥဒ္ဒလောမိက (တိ) [ဥဒ္ဒလောမီ+က] ဥဒ္ဒလောမီနှင့်အနက်တူ။ တူလိကံ ဥဒ္ဒလောမိကံ။ ဝိနိစ္ဆယ။ ၂၆၅၉။ ဥဒ္ဒလောမိကန္တိ ဧကတော ဥဂ္ဂတလောမံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ။ဥဒ္ဒလောမီတိ ---ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၂၆၅၉။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒလောမီ (တိ) [ဥဒိတ+လောမ+ဤ]။ ဣ ကို အ-ပြု၊ တ ကိုချေ၊ ဒ ကို ဒွေဘော်ပြု။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၆၃။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ "ဥန္ဒလောမီ" ဟုလည်း ပါဌ်ရှိ၏၊ အနက်တူဟု ပါစိတ်၊ယော၊

၃၄၀-၌ဆိုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉-၌ "ဥဒ္ဒလောမိ" ဟုလည်း ပါဠ်ရှိကြောင်း ဆိုသည်။] မျက်နှာ တစ်ဖက်၌ ပေါ်ထွက်သော အမွေးရှိသော သားမွေးအခင်း၊ တစ်ဖက်သာ သားမွေးရှိသော အခင်း၊ (ဝိ၊ဋ္ဌ)။ နှစ်ဖက်တို့၌ အမြိတ် အဆာရှိသော သားမွေးအခင်း၊ နှစ်ဖက် အဆာရှိသောသားမွေးအခင်း၊(ဒီ၊ဋ္ဌ)။ တစ်ဖက်၌ ပန်းပျောက်ချယ်သော သားမွေးအခင်း၊(ကေစိ)။ ဥဒ္ဒလောမိ အခင်း။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဥစ္စာ- သယနမဟာသယနာနိ ဓာရေန္တိ၊ သေယျထိဒံ အာသန္ဒိ---ဥဒ္ဒလောမိံ။ ဧကန္တလောမိံ။ ဝိ၊ ၃။၂၈၀။ ဥဒ္ဒလောမီတိ ဧကတော ဥဂ္ဂတလောမံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ။ ဥဒ္ဒလောမိ- တိပိ ပါဌော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ ဥဒ္ဒလောမိ (ဒီ၊ ၁။၇။ အံ၊၁။၁၈၂)တိ ဥဘယတော ဒသံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ၊ ကေစိ ဧကတော ဥဂ္ဂတပုပ္ဖန္တိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ ဥဒိတံ ဒွိသု လောမံ ဒသာ ယဿာတိ ဥဒ္ဒလောမိ၊ ဣ- ကာရဿ အ-ကာရံ, တ-ကာရဿ လောပံ, ဒွိဘာဝဥ္စ ကတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၃။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၅၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၈၄။) ဧကန္တလောမိ နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒသ (န) [ဥဘ+ဒသာ] နှစ်ဘက်တို့မှ ပေါ်ထွက်သော အမြိတ် အဆာရှိသော အခင်း။ ဥဒ္ဒိယ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒသုတ (ထိ) [ဥဒ္ဒ+သုတ] ဆွားချေးနှင့်လည်း ကောင်း, ပြာနှင့် လည်းကောင်း ရောစွဲ နင်းနယ် အပ်သော မြေညက်၊ သုံးမျိုးစပ် မြေသရွတ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပရိတ္တာကကိင့ိကံ ဥဒ္ဒသုတန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၈။ ဥဒ္ဒသုတန္တိ ဝစ္စကဂေါမယေန စေဝ ဆာရိကာယ စ သဒ္ဓိံ မဒ္ဒိတမတ္တိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ "မဒ္ဒိတမတ္တိက"န္တိ ဣမိနာ ဥဒ္ဒသုတန္တိ ဧတ္ထ သုတသဒ္ဒဿ လေပနသုတံ ဒဿေတိ၊ ဘောဇနသုတံ နိဝတ္တေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၇၂။

ဥဒ္ဒသာယိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ+ဏယ+ဤ] ရှုမြင်စေပြီ၊ ထင်ရှားပြပြီ၊ ကိုယ်ထင်ပြပြီ။ ဥဒ္ဒသေတိ- ကြည့်။

ဥဒ္ဒသေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဒိသ+ဏေ+တဗ္ဗ] အထက်၌-နောက်ကာလ၌-ရှုမြင်စေအပ်- ပြသင့်-ပြထိုက်-ပြအပ်-သော၊(ရဟန်း ပြုပြီးနောက်၌ မကြာမကြာ သွားရောက် တွေ့ဆုံသင့်သော၊)သူ။ ပဗ္ဗဇိတေန စ ပန တေ မာတာပိတရော ဥဒ္ဒသေတဗ္ဗာ။ မ၊ ၂။၂၄၉။ ဥဒ္ဒသေတဗ္ဗာတိ ဥဒ္ဓံ ဒဿေတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၁။

ဥဒ္ဒသေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ+ဏေ+တိ] ရှုမြင်စေ ၏။ ထင်ရှားပြ၏။ ကိုယ်ထင်ပြ၏။ သော မေ တေနေဝ ပုရိမေန အတ္တဘာဝေန ဥဒ္ဒသေသိ။ အံ၊၂။၄၄၆။ ဥဒသေဏီတိ ပုရိမသရီရသဒိသမေဝ သရီရံ မာပေတွာ---အတ္တာနံ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၀၃။၁၇၁။ **ဥဒ္ဒသာယိ**-ပေတ။၁၆၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

ဥဒ္ဒသေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ+ဏေ+တုံ] ရှုမြင်စေခြင်း-ထင်ရှားပြခြင်း-ငှာ။ ဣစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ မာတာပိတရော ဥဒ္ဒသေတုံ။ မ၊၂။၂၅၀။

ဥဒ္ဒါန (န)[(၁)ဥ+ဒေ+ယု။ ဒေ ပါလနေ၊ ဒါယတိ ဒါနံ ဥဒ္ဒါနံ---ဥဒ္ဒါနန္တိ ဝုတ္တဿ အတ္ထဿ ဝဏ္ဏမာနဿ ဝါ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဘာဝေန နဿိတုံ အဒတွာ ဥဒ္ဓံ ဒါနံ ရက္ခဏံ ဥဒ္ဒါနံ၊သင်္ဂဟဝစနန္တိ အတ္ထော၊အထဝါ မစ္ဆုဒ္ဒါနာဒိကံ ဥဒ္ဒါနံ။ နီတိ၊ ဓာ။၈၃။ (၂) ဥ+ဒါ+ ယု။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၄။] (၁) ဥဒ္ဒါန်းစကား၊ အကျဉ်းချုပ် စကားပြဆိုပြီး ပြဆိုလတ္တံ့သောအနက် (သိက္ခာပုဒ်, သုတ်စသည်)တို့ကို နောင်အခါအစီအစဉ်မရှိ ဖရိုဖရဲ တကွဲတပြားစီ မဖြစ်ရအောင် အကျဉ်းချုပ် အစီ အစဉ်ပြုလုပ် စုစည်း

ထိန်းသိမ်းထားသောစကား၊ ခေါင်းစဉ်မာတိကာစကား။ (ထိုဥဒ္ဒါန်းစကားတို့ကို ဝိနည်းပါဠိတော်ဝိနီတဝတ္ထုတို့၏ အစနှင့် ခန္ဓကတစ်ခု တစ်ခု၏ အဆုံး၌ လည်းကောင်း, အခန်းကဏ္ဍ တစ်ခုတစ်ခုနှင့် ဝဂ်တစ်ခုတစ်ခုတို့၏ အဆုံး၌လည်းကောင်း ဂါထာအဖြစ်ဖြင့် မြောက်များစွာတွေ့နိုင်၏။ နမူနာပြရသော် - ဝိ၊၁။၄၁၄၂၆၉၊၁၀၀။ ဝိ၊၃။၁၃၆-ရ၊၁၉၀-၁။ ဒီ၊၁။၂၃၆။ ဒီ၊၂။၂၈၃။ ဒီ၊၃။၂၆၀။ မ၊၁။၉၁၊ ၁၇၂-စသည်ဖြစ်၏။ ဥဒ္ဒါနဂါထာ-လည်းကြည့်)။ စကားမြွက်၊စကားဝှက်။ (၂) အပေါင်းအစု (ဝါးတို့၏ အပေါင်းအစု၊ ဝါးအပုံ၊ ဝါးအတွဲ၊ ဝါးအစည်း။ ဓာတ်တို့၏ အပေါင်းအစု)။ (၃) နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ချုပ်နှောင်ခြင်း။ (၁) (၂) ကာမာတိ ဥဒ္ဒါနတော ဒွေ ကာမာ ဝတ္ထုကာမာ စ ကိလေသကာမာ စ။ မဟာနိ။၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၄။) ဥဒ္ဒါနတောတိ ဝဂ္ဂဝသေန "မစ္ဆုဒ္ဒါနံ ကိနေယျာ"တိ အာဒီသု ဝိယ။ အထဝါ ဥပရူပရိ ဒါနတော ဥဒ္ဒါနံ, ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ သောဓနတော ဗျဝဒါနဋ္ဌေန ဝေါဒါနံ ဝိယ။ ဝိတ္ထာရကရဏဘာဝေန ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉။ (၁) တတြိဒံ ဥဒ္ဒါနံ။ နေတ္တိ။၃။ ဣဒံ ဥဒ္ဒါနန္တိ ဣဒံ ဝုတ္တဿေဝ အတ္ထဿ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဘာဝေန နဿိတုံ အဒတ္ဝာ ဥဒ္ဓံ ဒါနံ ရက္ခဏံ ဥဒ္ဒါနံ သင်္ဂဟဝစနန္တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈။ ဥဒ္ဒါနတောတိ ဥဒ္ဒေသတော သင်္ခေပတော။ မူလဋီ၊၁။၆၃။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ဝိပဿနာယ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဒွါဒသ ဥပမာ ဒေဿိတဗ္ဗာ၊ တာသံ ဣဒံ ဥဒ္ဒါနံ -"ဝဂ္ဂုလီ ကဏှသပ္ပေါ စ၊----အန္ဓကာရံ ဝိသေန စာ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၀၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။) ဥဒ္ဒါနန္တိ ဥဒ္ဒေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၁။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၁၈။) ဒေဝတေသံ နော နိမိနံ ဥဒ္ဒါနံ ကထေထာတိ အာဟံသု။ အထ ရာဇာသူရိယဂ္ဂမနေ နိမိ၊ အထော ဩက္ကမနေ နိမိ၊ အင်္ဂ နိမိ၊ ဗဟိနိမိ၊----ရူက္ခဂ္ဂေသု မဟာနိမိ၊ သောဠသေတေ မဟာနိမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၇။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၂၆။) (၂) ဣမေ မစ္ဆေ ဂဟေတွာ ပါဒဂ္ဂနကာနိ အနုဂ္ဂနကာနိ ကဟာပဏဂ္ဂနကာနိ စ ဥဒ္ဒါနာနိ ကရောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ မစ္ဆုဒ္ဒါန-လည်းကြည့်။ ဓာတုဒ္ဒါန (နိတိ၊သုတ္တ။၃၅၂)-လည်းကြည့်။ (၃) ဥဒ္ဒါနန္တ့ စ ဗန္ဓနံ။ ဓာန်။၃၅၄။

ဥဒ္ဒါနဂါထာ (ထီ) [ဥဒ္ဒါန+ဂါထာ] (ထိုထိုအကြောင်း အရာဝတ္ထုကို) ထုတ်ဆောင်၍ ပြတတ်သော ဂါထာ။ အကျဉ်းချုပ်ဂါထာ။ ဣမာ ဝိနီတဝတ္ထူနံ ဘဂဝတာ သယံ ဝိနိစ္ဆိတာနံ တေသံ တေသံ ဝတ္ထူနံ ဥဒ္ဒါနဂါထာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ ဥဒ္ဒါနဂါထာတိ ဥဒ္ဒေသဂါထာ၊ သင်္ဂဟဂါထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၉။ တံ တံ ဝတ္ထုံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒါနတော ဒဿနတော ဥဒ္ဒါနဘူတာ ဂါထာ ဥဒ္ဒါနဂါထာ၊ သင်္ဂဟဂါထာ ဥဒ္ဒေသဂါထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။)

ဥဒ္ဒါနသင်္ဂဟ(ပု) [ဥဒ္ဒါန+သင်္ဂဟ] အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ် မာတိကာပြုလုပ်၍ သိမ်းယူကြောင်းစကား၊ အကျယ်တဝင့် ပြဆိုပြီး ပြဆိုလတ္တံ့သော အနက် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို နောင်အခါ မေ့ပျောက် မသွားအောင် အလွယ်တကူ မှတ်ယူနိုင်ခြင်းငှါ အကျဉ်းချုံး ခေါင်းစဉ် မာတိကာ ပြုလုပ်ထားအပ်သော ဂါထာစကား၊ ("မက္ကဋီ ဝဇ္ဇိပုတ္တာ စ"အစရှိသော ဥဒ္ဒါန်းဂါထာများ)။ အညမ္ပိ ဥဒ္ဒါနသင်္ဂဟ---ပဏ္ဏာသသင်္ဂဟာဒိအနေကဝိဓံ တီသု ပိဋကေသု သန္ဒိဿမာနံ သင်္ဂဟပ္ပဘေဒံ ဝဝတ္ထပေတွာ ဝေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဥဒ္ဒါနသင်္ဂဟော ပဌမပါရာဇိကာဒီသု အာဂတာနံ ဝိနီတဝတ္ထုအာဒီနံ သင်္ခေပတော သင်္ဂဟဒဿနဝသေန ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ

ကထိတာ...ဂါထာယော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၇-၈။

ဥဒ္ဒါပ (ပု၊န)[ဥ+ဒီပ+အ။ဤ ကို အာ ပြု။ ဓာန်၊ဋီ။၂၀၃။ ဥ+အာပ။ ဥ+အပ+ဏ။(ဥဒ္ဒါပ-သံ)] (၁) တံတိုင်းခြေ။ (၂) အပိုင်းအခြား၊ ကန်သင်း၊ ကန်ပေါင်။ (၁) ဥဒ္ဒါပေါ (ဥဒါပေါ။ ဥဒ္ဒါပေါ။က။) ဥပကာရိကာ။ ဓာန်။၂၀၃။ ဥဒ္ဒါပပရိခါဒီနိ ထိရာနိ ကရောန္တေဟိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ ဥဒ္ဒါပ၊ ဥဒ္ဒါပဝန္တ-တို့လည်းကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒါပဝတ္တ(တိ) [ဥဒ္ဒါပ+ဝတ္တ] ကန်သင်းဖြင့်ဖွဲ့အပ်သော။ ဥဒ္ဒါပဝတ္တံ ဥလ္လုဋ္ဌိတ (ဇာ၊၂။၃၄၅)န္တိ တံ ဥဒကံ တီရမရိယာဒဗန္ဓံ ဝါတာပဟတံ ဥလ္လုဋ္ဌိတံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၃။ ဇာ၊သျှ၊၄။၁၉၇။ ဥဒ္ဒါပဝတ္တန္တိ ဧတ္ထ ဥဒ္ဒါပေါ ဝုစ္စတိ မရိယာဒေါ၊တေန ဝတ္တံ ဗန္ဓန္တိ ဥဒ္ဒါပဝတ္တံ ဥဒကန္တိ အတ္ထော ဒဿိတော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊နီ၊ ဝမ်း။

ဥဒ္ဒါမ (တိ) [ဥ+ဒါမ] အနှောင်အဖွဲ့-ကြိုး-မှ လွတ် ကင်းသော၊သူ(ဤ၌မြင်း။) သုပ္ပဗုဒ္ဓဿ မင်္ဂလဿော ဥဒ္ဒါမော ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။

ဥဒ္ဒါရ (ပု) [ဥဒိ+အာရ] ဖျံ။ ဥဒ္ဒါရာ (ဇာ၊၂။၁၁၃)တိဥဒ္ဒါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၇။ ဥဒ္ဒါရာတိ ဥဒ္ဒါတိ ဧတ္ထ ဥဒန္တိ ကိလေဒေန္တီတိ ဥဒ္ဒါရာ။ ဥဒ=ကိလေဒနေတိ ဒန္တဇတတိယက္ခရန္တ-ဓာတုတော အာရပစ္စယဝသေန သဒ္ဒိသ-ဒ္ဒေဘာဝဝသေန စ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ အပစ္စယေ ပန သတိ ဥဒ္ဒါတိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ဇော်၊ ဝမ်း။

ဥဒ္ဒါလ (ပု) [ဥ+ဒလ+ဏ] ငုပင်။ ဥဒ္ဒါလော ဝါတဃာတကော။ ဓာန်။၅၅၂။ ဝါတံ ဥဒ္ဒါလ-တီတိ ဥဒ္ဒါလော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၂။ ဘဒ္ဒေ အယံ ဝါတဃာတရုက္ခော ဥဒ္ဒါလော နာမ၊ ဣမ ပင့်လဒ္ဓတ္တာ ဥဒ္ဒါလကောတိဿ နာမံ ကရေယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၇။

ဥဒ္ဒါလက (ပု) [ဥဒ္ဒါလ+က] (၁) (က) ငုပင်။ (ခ) ငုပန်း။ (၂) ဥဒ္ဒါလက မည်သောသူ။ (၁) (က) ဥဒ္ဒါလကာ ပါဋလိယော စ ဖုလ္လာ။ ဝိမာန။ရ၊၁၀။ ဇာ၊၁။၃၄၂။ ဇာ၊၂။၃၃။ ဥဒ္ဒါလကာတိ ဝါတဃာတကာ၊ ယေ ရာဇရုက္ခာတိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃ရ။ ဥဒ္ဒါ-လကာ သောမရုက္ခာ။ ဇာ၊၂။၃၄၀။ ဥဒ္ဒါလ-ကာတိ ဥဒ္ဒါလရုက္ခာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၀၅။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။'၂၁၀၊၄၃၃။) (ခ) ဥဒ္ဒါလကံ ဂဟေ-တွာနာ(အပ၊၁။၂၅၄)တိ ... ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖံ သြစိနိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ (-အပ၊၁။၃၃၂။ ဇာ၊၁။၃၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၄။) (၂) ဥဒ္ဒါလ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒါလကဇာတက (န) [ဥဒ္ဒါလက+ဇာတက] ဥဒ္ဒါလကဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၄-နိပါတ၊၄၈ရ-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၂၈၃-၅။ ကုဟကဝတ္ထု ဥဒ္ဒါလကဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၆။)

ဥဒ္ဒါလကဇာတိက (တိ) [ဥဒ္ဒါလက+ဇာတိ+က] ငု-ငုပင်-သဘောရှိသော။ ဥပရိဘဒ္ဒ-ကာတိ ဥဒ္ဒါလကဇာတိကာယေဝ ရုက္ခာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ရ။၁၆၈။

ဥဒ္ဒါလကဒါယက (ပု) [ဥဒ္ဒါလက+ဒါယက] ငုပန်းကိုပေးလှူသောထေရ်။ အာယသ္မာ ဥဒ္ဒါလကဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၅၄။

ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖ (န) [ဥဒ္ဒါလက+ပုပ္ဖ]ငုပန်း။ ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖံ ပိဠန္ဓိတွာ ။ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။)

ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖဟတ္ထ (န) [ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖ+ဟတ္ထ] လက်၌ရှိသော ငုပန်း၊ ငုပန်း လက်တဆုပ်။ ဇူနို၀ရာန် ဟတ္ထကန္တိ ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖဟတ္ထံ ဝါတဃာတကပုပ္ဖကလာပံ။ ဝိမာန၄။၁၈၁။

ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖိယ (ပု) [ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖ+ဣယ] ငုပန်း လှူခဲ့ဘူးသောထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၁။၃၃၃။

ဥဒ္ဒါလန (န) [ဥ+ဒလ+ယု] ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဖေါက်ခြင်း၊ ထုတ်ခြင်း။ ဥဒ္ဒါလနက¹ -ကြည့်။

ဥဒ္ဒါလနက¹ (န) [ဥဒ္ဒါလန+က] ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဖေါက်ခြင်း၊ထုတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒါလနက² (တိ) [ဥဒ္ဒါလနက¹+အ] ဖျက်ဆီးခြင်း-ဖေါက်ခြင်း-ထုတ်ခြင်း-ရှိသော။ ယော ပန ဘိက္ခု မဥ္စံ ဝါ ပီဌံ ဝါ တူလောနဒ္ဓံ ကာရာပေယျဥဒ္ဒါလနကံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၂။၂၂၀။ (-ဝိ၅။၂၅၈။ ဝိ၄၄။၁၈၈။ ဝိသင်္ဂဟ။၄၅၃။ ကင်္ခါ။၂၇၀။) ဘေဒနက (ကင်္ခါ။ ၂၆၈)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒါလပုပ္ဖဘဉ္ဇိကာ (ထီ) [ဥဒ္ဒါလပုပ္ဖ+ဘဉ္ဇိကာ (ဘဉ္ဇ+ဏွု)] ငုပန်းကို ချိုးဖဲ့ကစားခြင်း။ တေ ဂဟေတွာ သာဏာနံ ဓောဝနသဒ္ဒိသံ ... ကီဠိတဏ္ဏတံ ယထာ "ဥဒ္ဒါလပုပ္ဖဘဉ္ဇိကာ သာဏဘဉ္ဇိကာ"တိ စ။ မဋီ၊၂။၂၀၃။

ဥဒ္ဒါလိတ (တိ) [ဥ+ဒလ+တ] ခွါအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒါလိတစမ္မ (တိ) [ဥဒ္ဒါလိတ+စမ္မ] ခွါအပ်သော အရေရှိသော၊ အရေကိုခွါထားသော။ နိစ္စမ္မာတိ ... သကလသရီရတော ဥဒ္ဒါလိတစမ္မာ။ သံ၄၃။၂။၁၀၃။ ဥဒ္ဒါလိတစမ္မာတိ ဥပ္ပါဋိတစမ္မာ။ သံဋီ၊၂။၁၁၃။

ဥဒ္ဒါလေ(လိ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒလ+တွာ] ဖျက်ဆီး-ဖေါက်ခွဲ-ခွါ-ထုတ်-၍။ တတ္ထေဝ နံ ဂဟေတွာ ဥဒ္ဒါလိတွာ ခါဒိဿာမိ။ သံ၂။၃၈၅။ ပဋိလာဘေန ဥဒ္ဒါလေတွာ ပါစိတ္တိယံ ဒေသေတဗ္ဗံ။ ဝိ၂။၂၂၀။ (-သာရတ္ထ၃။ ၁၀၁။) စမ္မံ ဥဒ္ဒါလေတွာ။ မ၄၁။၂၁၇။ ဥဒ္ဒါလေတွာတိ ဥပ္ပါဋေတွာ။ မဋီ၁။၃၁၃။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [ဥ+ဒိသ+တ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-ညွှန်ပြ-အကျဉ်းပြ-အပ်သော။ (ခ) ရည်ညွှန်းအပ်သော။ (က) ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ ခေါ အာယသ္မန္တော စတ္တာရော ပါရာဇိကာ ဓမ္မာ။ ဝိ၁။၁၅၀။ ဝေ ဥဒ္ဒိဋ္ဌေ ဒွေ ဝိတက္ကေ နိဒ္ဒိသိတုံ။ ဣတိဝုတ်၄။၁၄၁။ (-မ၁။၁၅၆။ မိလိန္ဒ။၁၅၂။ ဝိ၄၂။၁၀၃။ အဘိ၄၂။၈၇။ သာရတ္ထ၁။၃၂၇။ (ခ) ကလျာဏဘတ္တိကဿ ဂဟပတိနော ဘတ္တံ သွာတနာယ မေတ္တိယဘူမဇကာနံ ဘိက္ခူနံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိ၁။၂၄၆။ ဝိ၄။၁၉၄။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ ဟောတီတိ ပါပေတွာ ဒိန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၄၃။၂။၁၆၅။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌဥဒ္ဒေသ (ပု) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+ဥဒ္ဒေသ] ရွတ်ဆိုအပ်ပြီးသော-ဥဒ္ဒေသ-ပါဠိ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌဥဒ္ဒေသာပေက္ခ (တိ) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌဥဒ္ဒေသ+အပေက္ခ] ရွတ်ဆိုအပ်ပြီးသော-ဥဒ္ဒေသ-ပါဠိ-ကိုငဲ့ခြင်းရှိသော။ အဝသေသံ သုတေန သာဝေတဗ္ဗံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌဥဒ္ဒေသာပေက္ခတ္တာ အဝသေသဝစနဿ။ ကင်္ခါဋီ၊သစ်။၁၂၉။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌကာရဏ (န) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+ကာရဏ] အကျဉ်းအားဖြင့်ပြအပ်သောအကြောင်း။ ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပတ္တိယာတိအာဒိနာ ဥဒ္ဒိဋ္ဌကာရဏာနိ ဝိတ္ထာရတော ဝိဘဇိတုံ။ သံဋီ၊၂။၁၀၀။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌစောဒနာ (ထီ) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+စောဒနာ] ညွှန်ပြ-ဟောကြား-အပ်ပြီးသောစောဒနာ။

အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌစောဒနာပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌစောဒနာ+ပရိစ္ဆေဒ] ညွှန်ပြ-ဟောကြား-အပ်ပြီးသော စောဒနာခြင်း၏ အပိုင်းအခြား။ ဧဝံ ... ဥဒ္ဒိဋ္ဌစောဒနာပရိစ္ဆေဒံ ဒဿေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၀၈။)

ဥဒ္ဒိဋ္ဌဉာဏ (န) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+ဉာဏ] ညွှန်ပြအပ်သောဉာဏ်။ ဣဒါနိ ဆဟိ ရာသီဟိ ဥဒ္ဒိဋ္ဌဉာဏေသု စတုဝီသတိ သမာဓိဉာဏ-နိဒ္ဒေသေ ... ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁-၂။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌဓမ္မ (ပု) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+ဓမ္မ] ညွှန်ပြအပ်သောတရား။ ပုရေဇာတပစ္စယေ ပနေသ ဥဒ္ဒိဋ္ဌ-ဓမ္မေသု ကေဓမ္မမ္ပိ န လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂-၃။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၈။)

ဥဒ္ဒိဋ္ဌပရိပုစ္ဆန (န) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+ပရိစ္ဆန] ရွတ်ဆို-သင်ယူ-အပ်ပြီးသော တရား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မေးမြန်းခြင်း။ ဂရုသံဝါသော ဥဒ္ဒေသော၊ ဥဒ္ဒိဋ္ဌပရိပုစ္ဆနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌပရိပုစ္ဆနန္တိ ယထာဥဂ္ဂဟိတဿ ဓမ္မဿ အတ္ထပရိပုစ္ဆာ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၄။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌပါရာဇိက (တိ) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+ပါရာဇိက] ရွတ်ပြအပ်ပြီးသော ပါရာဇိက။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌပါရာဇိကပရိဒီပန (န) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌပါရာဇိက+ပရိဒီပန] ရွတ်ပြအပ်ပြီးသော ပါရာဇိကလေးပါးတို့ကို ပြတတ်သော စကား။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ ခေါ ... ဓမ္မာတိ ဣဓ ဥဒ္ဒိဋ္ဌပါရာဇိက-ပရိဒီပနမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ကင်္ခါ။၁၂၆။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌ-ပါရာဇိကပရိဒီပနမေဝါတိ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာနံ စတုန္နံ ပါရာဇိကာနံ ပရိဒီပနဝစနမေဝ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၂၂၂။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၅၀။)

ဥဒ္ဒိဋ္ဌပါဠိ (ထီ) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ+ပါဠိ] ညွှန်ပြအပ်သောပါဠိ။ ကုဟနာတိအာဒီသူတိ ဟေဋ္ဌာ ဥဒ္ဒိဋ္ဌပါဠိယာဝ ပဒုဒ္ဓါရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၂။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌပုဂ္ဂလ(ပု) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+ပုဂ္ဂလ] ညွှန်ပြအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ တတြာတိ တေသု ... ဟေဋ္ဌာ ဥဒ္ဒိဋ္ဌပုဂ္ဂလေသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၃။)

ဥဒ္ဒိဋ္ဌလက္ခဏ (တိ) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+လက္ခဏ] အကျဉ်းပြအပ် သောလက္ခဏာရှိသော။ ဒွိဓာပိ ဥဒ္ဒိဋ္ဌလက္ခဏဿ နိရောဓဿ နိဒ္ဒေသံ ဝဒန္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။

ဥဒ္ဒိဋ္ဌသိက္ခာပဒ (န) [ဥဒ္ဒိဋ္ဌ+သိက္ခာပဒ] အကျဉ်းပြအပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ ဧဝံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌ-သိက္ခာပဒံ ပဒါနုက္ကမေန ဝိဘဇိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅၊၂၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၈၄၊၁၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၄။

ဥဒ္ဒိယ (န) [ဥဘ+ဒသာ။ ဥဘယ+ဒသာ-ဖြင့်ပြီးသော ဥဒ္ဒသ ပုဒ်၏ အကို ဣပြု၊ သကို ယပြု၍ ဥဒ္ဒိယ ဖြစ်သည်။ ဇာတ်၊ဋီ၊ကာသစ်။] မျက်နှာနှစ်ဖက်တို့မှ ပေါ်ထွက်သော-အမြိတ်-အဆာ-ရှိသော အခင်း။ ဥဒ္ဒိယာနိ စ ကမ္ဗလာ (ဇာ၊၁။၂၉၉) တိ ဥဒ္ဒိယာနိ နာမ ကမ္ဗလာ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၅၃။ ဥဒ္ဒိယာနီတိ ဥဒ္ဒလောမိ အတ္ထရဏံ ဝုတ္တံ၊ ဥဘတော ဒသာ အဿာတိ ဥဒ္ဒသာ၊ ဥဒ္ဒသာယေဝ အကာရဿ ဣကာရံ, သကာရဿ စ ယကာရံ ကတွာ ဥဒ္ဒိယာတိ ဝုတ္တံ။ ဇာတ်၊ဋီ၊ကာသစ်၊ဇူ။ကျော။

ဥဒ္ဒိသ[1] (ကြိ) [ဥ+ဒိသ+အ+ဟိ] ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-လော။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသ[2](ပု) [ဥ+ဒိသ+အ] ရည်ရွယ်-ရည်မှတ်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသက(တိ) [ဥဒ္ဒိသ+က] ရည်ရွယ်-ရည်မှတ်-ခြင်း ရှိသော(ပယောဂ)။ တတ္ထ ဥဒ္ဒိသကေ

(ဥဒ္ဒိဿကေ ။က။ ဥဒ္ဒေသိကေ။ ဝိ၊၃၊၂။၄၃) ယံ ဥဒ္ဒိဿ ပဟရတိ။ ကင်္ခါ။၁၂၁။ ဥဒ္ဒိသနံ ဥဒ္ဒိသော၊ သော ဧတဿ အတ္ထီတိ ဥဒ္ဒိ- သကော၊ ပယောဂေါ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၁၃။ ဥဒ္ဒေသိက-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒိသတိ (ကြိ)[ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+အ+တိ] (က) ရှုတ်ဆို-ရှုတ်ပြ-ဟောကြား-၏။ (ဆရာက တပည့်အား ရှုတ်ဆို ပြခြင်း=သင်ကြားခြင်း= ပို့ချခြင်း ၊ တပည့်က ဆရာအား ရှုတ်ဆိုပြ ခြင်း=သင်ယူခြင်း အားလုံး ပါဝင်သည်။ (ခ) ညွှန်ပြ-ညွှန်ကြား-ညွှန်း-၏။ (ဂ) ရည်ညွှန်း- အမှူပေးဝေ-၏။ (က) န တာဝ သာရိပုတ္တ သတ္ထာ သာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ ပညပေသိ၊ ဥဒ္ဒိသတိ ပါတိမောက္ခံ။ ဝိ၊၁။၁၀။ ယဿ မေ အာစရိယော ဥဒ္ဒိသတိ။ ဝိ၊၄၊၁။၂၁၈။ (ခ) ဒဗ္ဗော မလ္လပုတ္တော သံဃဿ သေနာသနဥ္စ ပညပေတိ၊ဘတ္တာနိ စ ဥဒ္ဒိသတိ။ ဝိ၊၂။၅၆၊ ၂၀၁။ (ဂ) ရာဇာ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒေန္တော "ဣဒံ မေ ဉာတီနံ ဟောတူ"တိ ဥဒ္ဒိသိ။ ပေတ၊ ၄။၂၁။ (က) **ဥဒ္ဒိသတိ-** ဝိ၊၁။၁၁။ ဝိ၊၂။၁၈၀၊ ၃၈၁။ ဝိ၊၄။၃၁၉။ ဒီ၊၂။၄၂။ ဝိ၊၄၊၁။ ၂၁၇။ **ဥဒ္ဒိသန္တိ-** ဝိ၊၃။၁၅၁၊၁၇၃၊၁၈၃။ ဝိ၊၄၊၃။၃၃၈။ ဝိ၊၄၊၄။၁၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၃။ ကင်္ခါ။၂၅၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၅၂၊၄၁၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၃။ **ဥဒ္ဒိသာမိ**-ဝိ၊၄၊၁။၂၁၈။ **ဥဒ္ဒိသတု-** ဝိ၊၃။၁၅၆။ ဝိ၊၄။၄၁၈။ အံ၊၃။၄၄-၅။ ဥဒါန။ ၁၃၈။ မ၊၄၊ ၂။၃၀။ သံ၊၄၊၁။၁၃။ အံ၊၄၊၂။၂၃၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၉၆။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၆။ **ဥဒ္ဒိသန္တု**-ဝိ၊၂။၂၇၆၊ ၂၈၅၊၂၉၁၃၀၇။ **ဥဒ္ဒိသထ**-ဝိ၊၄၊၄။၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၂၂။ **ဥဒ္ဒိသေယျ**-အံ၊၃။၄၅။ ဥဒါန။ ၁၃၉။ ဝိ၊၄၊၁။၁၅၅။ **ဥဒ္ဒိသေယျာထ**-ဝိ၊၁။၂၄၊ ၂၈၅၅၊၉၀၊၁၁၆၊၁၅၃။ ဝိ၊၄။၄၂၄။ အံ၊၃။၄၅။ ဥဒါန။၁၃၉။ ဝိ၊၄၊၁။၁၅၄၊၁၉၀၊၁၉၅။ ဝိ၊၄၊၂၊ ၇၉၊၁၀၆။ ဥဒါန၊၄။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။ **ဥဒ္ဒိသေယျာမ**- ဝိ၊၃။၂၆၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၂။ **ဥဒ္ဒိသိ**-ဝိ၊၄၊၁။၁၅၄။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၆၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၃။ **ဥဒ္ဒိသိသုံ**- ဝိ၊၃။၁၇၂။ ဝိ၊၄၊ ၁။၁၅၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၄။ **ဥဒ္ဒိသိဿတိ**- ဝိ၊ ၃။၂၆၂။ **ဥဒ္ဒိသိဿာမိ**-ဝိ၊၃။၁၄၀။ ဝိ၊၄။၄၂၄။ အံ၊၃။၄၅။ ဥဒါန။၁၃၉။ ဝိ၊၄၊၁။၁၅၅။ ကင်္ခါ။၉၉။ အံ၊၄၊၃။၂၂၁။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၃၂၈။ ဥဒါန၊၄။၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၃။ (ခ) **ဥဒ္ဒိသတိ**-ဝိ၊၂။၂၀၁။ မိလိန္ဒ။၁၀၂။ နေတ္တိ၊၄။၁၈။ မူလဋီ၊၁။၁၁၅။ အနုဋီ၊၁။၁၂၂။ **ဥဒ္ဒိသန္တိ**- သာရတ္ထ၊၁။၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၂၇။ **ဥဒ္ဒိသာမိ**-ဝိ၊၄၊၂။၁၈၃။ **ဥဒ္ဒိသ**-ဝိ၊၁။၂၄၄။ ဝိ၊၄၊၂။၁၆၃။ **ဥဒ္ဒိသာဟိ**- ဝိ၊၄။၁၉၂။ အံ၊၄၊၃။၈၅။ **ဥဒ္ဒိသေယျံ**-ဝိ၊၁။၂၄၃။ ဝိ၊၃။၁၂။ ဝိ၊၄။၁၉၂။ မ၊၁။၂၂၇။ ဓမ္မ။၆၄။ ဝိ၊၄၊၂။၁၆၂။ ဝိ၊၄၊၃။၂၄၅။ မ၊၄၊၂။၉၄။ ဓမ္မ၊ ၄၊၂။၃၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။ **ဥဒ္ဒိသိ**-အဘိ၊ က။၂၁၇၄၅၂။ အဘိ၊၄၊၃။၂၈၄။ **ဥဒ္ဒိသိဿန္တိ**- အပ၊၁။၂၇၄။ (ဂ) **ဥဒ္ဒိသိဿတိ**-ခုဒ္ဒက၊ ၄။၁၇၀။

ဥဒ္ဒိသတု (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+အ+တု] ရှုတ် ဆို -ရှုတ်ပြ-ဟောကြား-ပါလော။ ဥဒ္ဒိသတိ- ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသထ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+အ+ထ] ရှုတ်ဆို-ရှုတ်ပြ-ကြကုန်လော။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသန (န) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ယု] (က) (ပါဠိကို) ရှုတ်ဆို-ရှုတ်ပြ-သင်ယူ-ခြင်း၊ (ခ) အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုခြင်း။ (ဂ) ရည်ညွှန်းခြင်း၊ အမှူပေးဝေခြင်း။ (က) ဓမ္မဿ ဥဒ္ဒိသနေန- --အညာသိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။ (-မ၊၄၊၃။၂၁။ အံ၊ ဋီ၊၃။၅။) ဥဒ္ဒိသနံ ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇။ (ခ) လပတိ ဥဒ္ဒိသနဝသေန။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။၃၅၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။ ကော ဥဒ္ဒေသောတိ ကော ဥဒ္ဒိသနံ အတ္တဿ သံခိတ္တဝစနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၈။ (-မ၊ဋီ၊၁။၅၈။) (ဂ) ပေတာနံ

ဥဒ္ဒိသနဝသေန ဒါနမယံ ပုညံ ဥပစိနိတွာ။ ပေတ၊၄၊၈။ ကာလေန ကာလံ ဒါနံ ဒတွာ တေသံ ဥဒ္ဒိသနံ။ မငို၊၃။၁၉၇။

ဥဒ္ဒိသနကိရိယာ (ထီ) [ဥဒ္ဒိသန+ကိရိယာ] ရည်ညွှန်း-အမျှပေးဝေ-မှုကို ပြုခြင်း။ တေ စ မဟာရာဇာနော ပုဗ္ဗပေတဝတ္ထုဒေဝ-တာယော စ ဥဒ္ဒိသနကိရိယာယ ပဋိမာနိတာ ဟောန္တိ။ ပေတ၊၄။၁၆။

ဥဒ္ဒိသန္တ¹ (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ) +အ+အန္တ] (က) (ပါဠိကို) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ပို့ချ-ဟောကြား-အကျဉ်းပြ-သော၊သူ။ (ခ) ရည်ညွှန်းသော၊ အမျှပေးဝေသော၊သူ။ (က) နဝကေန ဘိက္ခုနာ ဥဒ္ဒိသန္တေန သမကေ ဝါ အာသနေ နိသီဒိတုံ။ ဝိ၊၄။၃၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၅။ ဥဒ္ဒိသန္တေနာတိ ဥဒ္ဒေသံ ဒေန္တေန၊ ပါဠိ ဝါစေ-န္တေနာတိ အတ္ထော။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂။၃၂၁။ (-ကခါ။၂၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၀၀။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၀။) ပါဠေတော အတ္ထတော ဥဒ္ဒိသန္တေန စ နိဒ္ဒိသန္တေန စ သက္ကစ္စံ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၉။ (ခ) "ဣဒံ ဝေါ ဉာတီနံ ဟောတု"တိ ဝေဝံ ဣမံ ဒါနံ ဥဒ္ဒိသန္တေဟိ အမှာကမ္ပိ ပူဇာ ကတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၆။

ဥဒ္ဒိသန္တ² (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+အ+မာန။ မာန ကို အန္တ ပြု] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-အပ်သော။ ပါတိမောက္ခေ ဥဒ္ဒိသမာနေတိ ဥဒ္ဒိသန္တေ ဝါ ဥဒ္ဒိသာပေန္တေ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၈၈၊(-၁၉၀။) အာစရိယေ အတ္တနော ရုစိယာ ဥဒ္ဒိသန္တေ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ ဥဒ္ဒိသန္တေ ဝါတိ ဥဒ္ဒိ-သိယမာနေ ဝါ … အန္တသဒ္ဒေါ ဟိ မာနသဒ္ဒကာရိယော။ ပါစိတ်၊ယော။၁၁၇။

ဥဒ္ဒိသန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+အ+အန္တိ](က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-၏။(ခ) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-၏။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသန္တု (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+အ+အန္တု] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-ကုန်လော။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသမာန (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+အ+မာန] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-သော၊သူ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ သံဃမဇ္ဈေ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသမာနာ သဉ္စိစ္စ န သာဝေန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၀၂၅။

ဥဒ္ဒိသာပန (နု) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဏာပေ+ယု] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-စေခြင်း၊ ပါဠိကိုသင်ယူစေခြင်း။ သက္ကစ္စံ ဥဒ္ဒိသနံ သက္ကစ္စံ ဥဒ္ဒိသာပနန္တိ ပစ္စေကံ သက္ကစ္စံသဒ္ဒေါ ယောဇေတဗ္ဗော။ မငို၊၃။၈၇။ ဥဒ္ဒိသန-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာပနတ္ထ (ပု) [ဥဒ္ဒိသာပန+အတ္ထ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-စေခြင်း ဟူသောအကျိုး၊ ပါဠိကို သင်ယူစေခြင်း အကျိုး။ ဥဒ္ဒေသတ္ထ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာပိယမာန (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဏာပေ +ယ+မာန] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-စေ အပ်သော၊ သင်ကြားစေအပ်သော၊သူ(ဆရာ)။ ဥဒ္ဒိသာပေန္တ²-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဏာပေ +တဗ္ဗ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-သင်ယူစေ-အပ်သော၊ ပို့ချအပ်သော၊သူ။ န ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ၊ န ဥဒ္ဒိ-သာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၁။

ဥဒ္ဒိသာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ ဏာပေ+တိ] (က) ရွတ်ဆိုစေ၏၊ ရွတ်ပြစေ၏၊ သင်ကြားနာယူစေ၏၊ သင်ကြားပြသစေ၏။ (ဆရာက တပည့်အား ရွတ်ဆိုစေခြင်း=သင် ကြားနာယူစေခြင်း, တပည့်က ဆရာအား ရွတ်ပြစေခြင်း= ပို့ချစေခြင်း = သင်ကြားစေ

ခြင်း အားလုံးပါဝင်သည်။) (ခ) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-စေ၏။ (ဂ) ရည်ညွှန်းစေ၏၊ အမှူပေးဝေစေ၏။ (က) ပဒေန ဥဒ္ဒိသတိ ဝါ ဥဒ္ဒိသာပေတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၈၀။ အန္တေဝါသိကံ ပစ္စက္ခာမိတိ----ယော မံ ဥဒ္ဒိသာပေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊၁။၂၁၈။ သမာနာစရိယကံ ပစ္စက္ခာမိတိ-----ယော တံ ဥဒ္ဒိသာပေတိ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၂၁၈။ အာစရိယံ ပစ္စက္ခာမိတိ----ယာဟံ ဥဒ္ဒိသာပေမိ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၂၁၇။ (ခ) ဘတ္တာနိပိ န ဥဒ္ဒိသာပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။ (ဂ)တံ ဒက္ခိဏံ မယှံ ဥဒ္ဒိသာပေယျာထ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၃။ (က) **ဥဒ္ဒိသာပေန္တိ**-ဝိ၊၄။၃၁၉။ ဝိ၊ဋ၊၃။၉။ ကင်္ခါ။၂၅၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၁၄။ ပါစိတ်၊ယော။၇။ **ဥဒ္ဒိသာပေထ**-ဝိ၊ဋ၊၄။၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၂၂။ **ဥဒ္ဒိသာပေမိ**-ဝိ၊ဋ၊၁။၂၁၇။ ˙သာရတ္ထ၊၂။၇၉။ **ဥဒ္ဒိသာပေဿာမ**-ဝိ၊ဋ၊၃။ ၃၅၄။ (ခ) **ဥဒ္ဒိသာပေန္တိ**- ဝိ၊ဋ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။ (ဂ) **ဥဒ္ဒိသာပေယျာထ**-ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၃။

ဥဒ္ဒိသာပေတုံ(ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဏာပေ+တုံ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-စေခြင်းငှါ၊ သင်စေခြင်းငှါ။ န သက္ကာ သုခေန ဓာရေတုံ ဝါ ဥဒ္ဒိသိတုံ ဝါ ဥဒ္ဒိသာပေတုံ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀။

ဥဒ္ဒိသာပေတုကာမ (တိ) [ဥဒ္ဒိသာပေတုံ+ကာမ] ရွတ် ဆို-ရွတ်ပြ-သင်ယူ-စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ သစေ ဥဒ္ဒိသာပေတုကာမော ဟောတိ၊ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၅၉။ ဝိ၊၄။၃၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၆။

ဥဒ္ဒိသာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဏာပေ+တွာ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-စေ၍၊သင်ယူစေ၍။ (ခ) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-စေ၍။ (ဂ) ရည်ညွှန်း-အမှူပေးဝေ-စေ၍။ (က) ထေဟောက် ဥဒ္ဒိသာပေတွာ။ ဝိ ၊ဋ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၆။) (ခ) သေနာသနံ ဥဒ္ဒိသာပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၆။)၊ (ဂ) မနုဿေဟိ ကတံ ဒါနံ တေသံ ပေတာနံ ဥဒ္ဒိသာပေတွာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၂၄၅။

ဥဒ္ဒိသာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဏာပေ+ထ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-သင်ကြား-သင်ယူ-စေကုန်လော။ ဥဒ္ဒိသာပေတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာပေန္တ[1](တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဏာပေ+အန္တ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-စေသော၊ ပါဠိကို ပို့ချစေသော၊ ပါဠိကိုသင်ယူသော၊သူ(တပည့်)။ အနာပတ္တိ ကေတော ဥဒ္ဒိသာပေန္တဿ။ ဝိ၊၂။၂၆။ ထေရေန ဘိက္ခုနာ ဥဒ္ဒိသာပေန္တေန သမကေ ဝါ အာသနေ နိသီဒိတုံ။ ဝိ၊၄။၃၁၉။ ဝိ၊သံဂ်ဟ၊ ၄၂၅။ ကေတော ဥဒ္ဒိသာပေန္တောတိ အနုပသမ္ပန္နေန သဒ္ဓိံ ကေတော ဥဒ္ဒေသံ ဂဏှန္တောပိ ကေတော ဝဒတိ၊ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉။ ဥဒ္ဒိသာပေန္တေနာတိ ဥဒ္ဒေသံ ဂဏှန္တေန၊ ပါဠိံ ဝါစာပေန္တေနာတိ အတ္ထော။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂။၃၂၁။ (-မိလိန္ဒ။၃၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၉။)

ဥဒ္ဒိသာပေန္တ[2](တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဏာပေ+မာန။ မာန ကို အန္တ ပြု] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-စေအပ်သော၊ သင်ကြား စေအပ်သော၊ သူ(ဆရာ)။ အန္တေဝါသိကေန ဥဒ္ဒိသာပေန္တေ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ ဥဒ္ဒိသာပေန္တေ ဝါတိ ဥဒ္ဒိသာပိယမာနေ ဝါ၊ အန္တသဒ္ဒေါ ဟိ မာနသဒ္ဒကာရိယော။ ပါစိတ်၊ယော၊၁၇။ ဥဒ္ဒိသန္တ[2]-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဏာပေ+အန္တိ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-သင်ကြား-သင်ယူ-စေကုန်၏။ (ခ) ညွှန်ပြ-ညွှန်ကြား-

ညွှန်း-စေကုန်၏။ ဥဒ္ဒိသာပေတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဏာပေ+မိ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-သင်ကြား-သင်ယူ-စေ၏။ ဥဒ္ဒိသာပေတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာပေယျာထ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဏာပေ+ယျာထ] ရည်ညွှန်းစေ-အမျှပေးဝေစေ-ကုန်ရာ၏။ ဥဒ္ဒိသာပေတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာပေဿာမ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဏာပေ+ဿာမ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-သင်ကြား-သင်ယူ-စေကုန် လတ္တံ့။ ဥဒ္ဒိသာပေတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာမိ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+အ+မိ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-၏။ (ခ) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-၏။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသာဟိ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ+အ+ဟိ] ညွှန်ကြားလော၊ ညွှန်ပြလော။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသိံသု (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဉံ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-ကုန်ပြီ။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသိ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဤ] (က)ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-ပြီ။ (ခ)ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-ပြီ။ ဥဒ္ဒိသတိ- ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသိတ (တိ) [ဥ+ဒိသ+တ] ရည်ညွှန်း-အမျှပေးဝေ-အပ်သော၊သူ။ ဒါနံ ဒတ္ဝာ န ဥဒ္ဒိသိတတ္တာ ဆိန္နာသာ ဟုတွာ။ ပေတ၊ဌ။၂၁။

ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+တဗ္ဗ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို-အပ်သော။ (ခ) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-အပ်သော။ (က) သစေ ဥဒ္ဒိသာပေတုကာမော ဟောတိ၊ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၅၉၇၈။ ဝေဠု ပန ဘိက္ခဝေ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၁၄၀။ (-၁၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၆၀၊ ၂၀၆၊၂၂၆။ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁) ကထေတဗ္ဗတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။ သောဠသဝတ္ထုကာတိ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗော ဝေါဟရိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀။ (ခ) ကထံ နု ခေါ ဘတ္တံ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၃၀။

ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗက္ကမ (ပု) [ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗ+ကမ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-အပ်သောအစဉ်။ သဗ္ဗသိက္ခာပဒါနံ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗက္ကမဿ ဒဿိတတ္တာ။ ဝဇိရ။၄၄ရ၊ (-၄၆၁။)

ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗ+အတ္ထ] ညွှန်ပြ-ညွှန်း-အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်။ အဟံ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဥဒ္ဒေသော အဿာတိ မမုဒ္ဒေသိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗဋ္ဌေနာတိ "သတ္ထာ"တိ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗဋ္ဌေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။)

ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတာ (ထီ) [ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗ+တာ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဥဒ္ဒေသံ အာဂစ္ဆန္တီတိ သရူပေန ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ကင်္ခါ။၁၀၄။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၄။)

ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗလက္ခဏ (နပ) [ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗ+လက္ခဏ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-အပ်သောအမှတ်လက္ခဏာ။ ဥဒ္ဒေသော ဥဒ္ဒေသကာလေ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗလက္ခဏဿ တတ္ထ ဝုတ္တတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃။

ဥဒ္ဒိသိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+တုံ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟော ကြား-ခြင်းငှာ။ (ခ) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ခြင်းငှာ။ (က) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂါထာ ဟောကဲ့ ဥဒ္ဒိသိတုံ။ ဝိ၊၃။၁၄၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃။) (ခ) ဂူဠ္ဌာမဟံ ဘန္တေ-----ဘတ္တာနိ စ ဥဒ္ဒိသိတုံ။ ဝိ၊၁။၂၄၄။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။)

ဥဒ္ဒိသိတု (ပု) [ဥ+ဒိသ+တု] ညွှန်းပြသူ၊ညွှန်းသူ။

နာဘိဇာနာမိ အည့ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိသိတာ။ သံ၊ ၁။ ၄၁၉။ (ယင်းပါဠိ၏ အဖွင့်ဖြစ်သော သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ သံဋီ၊၂။၁၆၄-တို့၌ ဥဒ္ဒိသိတုံ-ဟု ရှိ၏။) ဥဒ္ဒိသိတုံ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒိသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+တွာ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-၍။ (ခ) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-လက်ခံယူစေ-၍။ (ဂ) အကျဉ်းအားဖြင့်ပြ၍။ (က) နိဒါနံ ဥဒ္ဒိသိတွာ အဝသေသံ သုတေန သာဝေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၁၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၀၅။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၈။) (ခ) တေသံ ဥဒ္ဒိသိတွာ အာဂစ္ဆာမိ။ ဒီ၊၂။၂၅၇။ ဥဒ္ဒိသိတွာတိ တေသံ အတ္တာနဥ္စ ပဋိသာမိတဘဏ္ဍကဥ္စ ဒဿေ-တွာ။ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ ဥဒ္ဒိသိတွာတိ ဥပေစ္စ ဒဿေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၂။ ဥဒ္ဒိသိတွာ ပန တေ ဒီယံ ရဿံ--ယာတေဟိတိ အာဏတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ အသိတိမဟာသာဝကေ ဥဒ္ဒိသိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ (ဂ) ဘဂဝါ သံခိတ္တေန ဥဒ္ဒေသံ ဥဒ္ဒိသိတွာ။ မ၊၁။၁၅၆။ မ၊၃။၂၃၃၊၂၆၅။ သံ၊၂။၃၁၇။ အံ၊ ၃။၄၃၉။ ဥဒ္ဒေသံ ဥဒ္ဒိသိတွာတိ မာတိကံ နိက္ခိပိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။

ဥဒ္ဒိသိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ+တွာန] ညွှန်ပြ၍၊ ညွှန်း၍။ သံယတော ဥဒ္ဒိသိတွာန၊ ဘိက္ခူ နေတွာန သံယရံ။ အပ၊၂။၁၁။

ဥဒ္ဒိသိ(သီ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ယ+တေ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-အပ်၏။ (ခ) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-အပ်၏။ (က) အယံ အနုဒ္ဒမာသံ ဥဒ္ဒိသီယတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ အာဏာပါတိမောက္ခမေဝ ဥဒ္ဒိသီယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၅။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၇၊၁၆၅။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၃၃။) (ခ) နာမဂေါတ္တဝသေန ဟိ သတ္တော ဒိဿော တိသော ဂေါတမောတိ ဥဒ္ဒိသီယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၃။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၂။) (က) ဥဒ္ဒိသီယန္တိ-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ အနုဋီ၊၁။၁၈၃။

ဥဒ္ဒိသီယမာန (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ယ+မာန] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-အပ်သော။ (ခ) အကျဉ်းပြအပ် သော။ (က) ဝိတ္ထာရေန ဥဒ္ဒိသီယမာနေ ပါတိမောက္ခေ။ ဝိမတိ။ ၂။၅၁။ ဥဒ္ဒိဿမာန (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ကင်္ခါ။ ၂၅၂)-လည်းကြည့်။ (ခ) ဥဒ္ဒေသေန ဟိ ဥဒ္ဒိသီယမာနာနံ ဓမ္မာနံ အတ္ထိတာမတ္တံ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ ၂၂၉။ (-အနုဋီ၊၃။၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၇၉။)

ဥဒ္ဒိသိဿတိ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဿတိ] (က) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-လတ္တံ့။ (ခ) ရည်ညွှန်း-အမှူပေး ဝေ-လတ္တံ့ ။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသိဿန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ+ဿန္တိ] ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-ကုန်လတ္တံ့။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသိဿာမိ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဿာမိ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-အံ့-မည်။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသီယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဒိသ+ယ+အန္တေ] ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-အပ်ကုန်၏။ ဥဒ္ဒိ-သိ(သီ)ယတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသေယျံ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ+ဧယျံ] ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-ညွှန်း-ရာ၏-ရမူကား-ရလျှင်။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသေယျ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဧယျ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-ရာ၏။ ဥဒ္ဒိသတိ- ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသေယျာထ (ကြိ) ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဧယျာထ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-ကုန်ရာ၏-ကုန်လော။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိသေယျာမ (ကြိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ဧယျာမ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ကုန်အံ့။ ဥဒ္ဒိသတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒိဿ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ+တွာ] ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-ရည်မှတ်-အာရုံပြု-၍၊ ဘိက္ခုံ ပနေဝ ဥဒ္ဒိဿာတိ ဘိက္ခုံဿတ္တာယ ဘိက္ခုံ အာရမ္မဏံ ကရိတွာ။ ဝိ၊၁။၃၁၈၊၃၂၆။ န ဒါနာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ဝိဟရာမိ။ ဒီ၊၃။၂။ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿာတိ ဘဂဝါ မေ သတ္တာ၊ ဘဂဝတော အဟံ သြဝါဒံ ပဋိကရောမီတိ ဧဝံ အပဒိသိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

ဥဒ္ဒိဿက (တိ) [ဥဒ္ဒိဿ+က] ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍ပြုအပ်သော။ တတ္ထ ဥဒ္ဒိဿကေ ယံ ဥဒ္ဒိဿ ပဟရတိ။ ကင်္ခါ။၁၂၁။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၉။ သာရီရိကံ ပါရိဘောဂိကံ ဥဒ္ဒိဿကန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။) ဥဒ္ဒိသက, ဥဒ္ဒေသိက-တို့လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒိဿကစေတိယ (န) [ဥဒ္ဒိဿက+စေတိယ] ရည် ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍ ပြုအပ်သော-စေတီ-ဘုရားဆင်းတု။ ဗုဒ္ဓပဋိမာ ဥဒ္ဒိဿကစေတိယံ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၇၂။)

ဥဒ္ဒိဿကတ (တိ) [ဥဒ္ဒိဿ+ကတ] ရည်ညွှန်း၍ပြုအပ်သော။ န ဘိက္ခဝေ ဥဒ္ဒိဿကတံ မံသံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၃၃၄။ (-ဒီ၊၁။၁၅၇။ မ၊၁။၁၁၁၊၃၀၀၊၃၈၂။) ဥဒ္ဒိဿကတန္တိ ဥဒ္ဒိသိတွာ ကတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။) "ဥဒ္ဒိဿာ" တိ တွာပစ္စယန္တသဒ္ဒေါ "ကတ"န္တိ ဥတ္တရပဒေန သမာသောတိ အာဟ ဥဒ္ဒိသိတွာ ကတန္တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၅၃။

ဥဒ္ဒိဿကတန္တရာယ (ပု) [ဥဒ္ဒိဿကတ+အန္တရာယ] ရည်ညွှန်း၍ပြုအပ်သောလာဘ်၏-အန္တရာယ်-အနှောင့်အယှက်-အတားအဆီး။ စတ္တာရော ခေါ -----ဥဒ္ဒိဿကတန္တရာယော။ မိလိန္ဒ။၁၅၇။

ဥဒ္ဒိဿကတမံသ (န) [ဥဒ္ဒိဿကတ+မံသ] ရည်ညွှန်း၍ ပြုအပ် (သတ်အပ်) သော အသား။ ဥဒ္ဒိဿကတမံသဥ္စ ---ဒုက္ကဋံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၁၁၄။ ဥဒ္ဒိဿကတမံသန္တိ ဘိက္ခုံ ဥဒ္ဒိသိတွာ ကတံ ဥဒ္ဒိဿကတံ၊တဉ္စ တံ မံသဉ္စ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာဘိနဝဋီကာ။ ၃၁၂။

ဥဒ္ဒိဿကတမံသပရိဘောဂ (ပု) [ဥဒ္ဒိဿကတမံသ+ပရိဘောဂ] ရည်ညွှန်း၍ ပြုအပ် (သတ်အပ်) သော အသားကို သုံးဆောင်ခြင်း။ ဥဒ္ဒိဿကတမံသပရိဘောဂတော အကပ္ပိယမံသပရိဘောဂဿ ဝိသေသံ ဒဿေတုံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅။

ဥဒ္ဒိဿစေတိယ (န) [ဥဒ္ဒိဿ+ကတ+စေတိယ] ရည်ညွှန်း၍ ပြုအပ်သော စေတီ။ သရီရစေတိယံ ဥဒ္ဒိဿစေတိယံ ပရိဘောဂစေတိယန္တိ တီဏိ စေတိယာနိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။

ဥဒ္ဒိဿမာန (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+ယ+မာန] (က) ရွတ်ပြ-ရွတ်ဆို-အပ်သော။ (ခ) ရည်မှန်း-ရည်ညွှန်း-အပ်သော။ (က) ပါတိမောက္ခေ ဥဒ္ဒိဿမာနေတိ ဥဒ္ဒိသန္တေ ဝါ ဥဒ္ဒိဿာပေန္တေ ဝါ သဇ္ဈာယံ ဝါ ကရောန္တေ။ ဝိ၊၂။၁၈၈၊ ဥဒ္ဒိဿမာနေတိ အာစရိယေန အန္တေဝါသိကဿ ဥဒ္ဒိဿမာနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ ဥဒ္ဒိဿမာနေတိ အာစရိယေန အန္တေဝါသိကဿ ဝုစ္စမာနေ ဝါ သဇ္ဈာယဝသေန ပရိဝတ္တိယမာနေ ဝါ။ ကင်္ခါ။၂၅၂။ (-ဝိ၊၂။၁၉၀။ ဝိ၊၃။၁၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၁။) (ခ) တဿ အတ္တနော ဥဒ္ဒိဿမာနေ ပဟူတေ အန္နပါနမှိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၆။

ဥဒ္ဒိပန (ထီ၊န) [ဥ+ဒိပ+ယု] ထင်စွာပြခြင်း။ ဝိဘာဝေါ ကာရဏံ တေသု-ပ္ပတ္တိယုဒ္ဒိပနေ တထာ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။ ၃၄၈။ ဥက္ကာစနာ လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒီပနဝိဘာဝ (ပု) [ဥဒ္ဒီပန+ဝိဘာဝ] ဥဒ္ဒီပန ဝိဘာဝ မည်သောအကြောင်းတရား၊ ထင်ရှား ဖေါ်ပြသော အကြောင်းတရား၊ ဌာယီဘာဝ, ဗျဘိစာရီဘာဝ, သာတ္တိကဘာဝ ဟူသော ဘာဝသုံးမျိုးတို့ကို-ထင်ရှားဖေါ်ပြသော-တိုး ပွားလာစေသော-အခြေအရံ အကြောင်း တရား။ (မူရင်းအကြောင်းဖြစ်သော အာလမ္ဗဏ ဝိဘာဝ၏ အခြေအရံဖြစ်သော အကြောင်း တရားဟု ဆိုလို၏၊ ဥပမာအားဖြင့် မိန်းမ ယောကျ်ားတို့ အချင်းချင်း ချစ်ကြိုက်ခြင်း ဟူသော ရတိဋ္ဌာယီဘာဝ၌ မိန်းမသည် ယောကျ်ား၏လည်းကောင်း, ယောကျ်ားသည် မိန်းမ၏လည်းကောင်း မူရင်းအကြောင်း ဖြစ်သော အာလမ္ဗဏဝိဘာဝမည်၏။ ထိန်ထိန် သာနေသောလရောင်နှင့် ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်း သော ပန်းဥယျာဉ်စသည်တို့သည်ကား ထို အာလမ္ဗဏဝိဘာဝ၏ အခြေအရံ အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် အချစ်စိတ်ဖြစ်သော ရတိ ဋ္ဌာယီဘာဝကို ထင်ရှားတိုးပွားလာစေသော ဥဒ္ဒီပနဝိဘာဝမည်၏။) ဥဒ္ဒီပနဝိဘာဝေါ စန္ဒာဒိ။ အလင်္ကာ၊ ဋီဟောင်း၊ နှာ။၃၃၃။ စန္ဒရမ္ဗ- ဒေသာဒိ ဥဒ္ဒီပနဝိဘာဝေါ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ ဋီကာသစ်၊နှာ။၃၃၇။

ဥဒ္ဒေက (ပု) [ဥ+ဒေက(=ဒေကိ)+အ။ဓာန်၊ ဋီ။၄၆၈။] (က) ကြို့ထိုးခြင်း။ (ခ) အထက်သို့ တက်သောလေ၊ ကြို့ထိုးသောလေ။ (က) ဇ္ဈမသာ ခေါ ရညော သပ္ပိ ပီတံ ပရိဏာမေန္တံ ဥဒ္ဒေကံ ဒဿတိ။ ဝိ၊၃။၃၈၈။ ဥဒ္ဒေကံ ဒဿတီတိ ဥဂ္ဂါရံ ဒဿတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၉၉။ (ခ) တတော ဥဂ္ဂတေန စ ဂန္ဓေန ဥဒ္ဒေကောပိ မုခမ္ပိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ပူတိကုဏပသဒိသံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၂။ ဥဒ္ဒေကော ပိတ္တာဒီဟိ ဝိနာ ကေဝလော ဥဒ္ဓင်္ဂမဝါတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။ (-မဋီ၊၂။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၃၀။)

ဥဒ္ဒေသ (ပု) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဏ] (၁) အကျဉ်း- ပြဆို-ဟော-ကြောင်းဖြစ်သော စကားရပ်၊ အကျဉ်းစကား၊ အကျဉ်းဒေသနာ၊ ခေါင်းစဉ်၊ မာတိကာ။ (၂) ပါဠိကို-ဘုရားစကားတော်ကို- ရွတ်အံ-ရွတ်ပြ-သင်ယူ-ပို့ချ-ခြင်း၊ ရွတ်ပြ အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၃) သင် ယူအပ်သော- ရွတ်ပြအပ်သော-ပါဠိ-ပါတိမောက်။ (၄) (က) ညွှန်ပြ-ပြောဆို-အပ်သောသဘော။ (ခ) ညွှန် ပြ-ပြောဆို-အပ်သော၊သူ။ (၅) ညွှန်ပြပြော ဆိုခြင်း။ (၆) ညွှန်ပြ-ပြောဆို-ကြောင်းဖြစ် သော-အရာဝတ္ထု-အမည်အနွယ်။ (၇) ပင့် ဖိတ်ခြင်း။ ရည်ရွယ်အပ်-ရည်ရွယ်၍ပြုအပ်- သော (ဆွမ်းစသည်)(ကေစိ)။ (၈) ရည်ညွှန်းခြင်း၊အမှုပေးဝေခြင်း။

(၁) အကျဉ်း-ပြဆို-ဟော-ကြောင်း ဖြစ်သော စကားရပ်၊ အကျဉ်းစကား၊ အကျဉ်း ဒေသနာ၊ ခေါင်းစဉ်၊ မာတိကာ။ ဘဒ္ဒေက- ရတ္တဿ ဘိက္ခဝေ ဥဒ္ဒေသဉ္စ ဝိဘင်္ဂဉ္စ ဒေသေဿာမိ။ မ၊၃၊၂၆။ ဥဒ္ဒေသ (မ၊၁။၁၅၆။ မ၊၃။၂၆၅။ သံ၊၂။၄၈၈။ အံ၊၃။၄၃၉။) န္တိ မာတိကံ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ ဒေသေတဗ္ဗမတ္ထံ ဥဒ္ဒိသတိ ဧတေနာတိ ဥဒ္ဒေသော၊ သင်္ခေပဒေသနာ ဝေါ၊ ယသ္မာ ပန- ----တသ္မာ အာဟ "ဥဒ္ဒေသန္တိ မာတိက" န္တိ။ မဋီ၊၃။၃၆၆။ သမာသဝစနံ ဥဒ္ဒေသော၊ ဝိတ္ထာရဝစနံ နိဒ္ဒေသော။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၄၁၆။ (၂) ပါဠိကို-ဘုရား စကားတော်ကို-ရွတ်အံ- ရွတ်ပြ-သင်ယူ-ပို့ချ-ခြင်း၊ ရွတ်ပြအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော န တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော ဟောတိ ဥဒ္ဒေသေ ပရိပုစ္ဆာယ။ ဝိ၊၃။၁၀၀။ ဥဒ္ဒေသေတိ ပါဠိ ပရိယာပုဏနေ။ ပရိပုစ္ဆာယာတိ အတ္ထသဝနေ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ အယံ ကာလော ဥဒ္ဒေသဿာ(အံ၊၂။ ၄၈၄)တိ

အယံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှနကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၄။ ပါဠိယာ ဥဒ္ဒိသနံ ဥဒ္ဒေသော၊ အတ္ထကထနံ ပရိပုစ္ဆာ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။ ဥပဇ္ဈာယေန ဘိက္ခုဝေ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော သင်္ဂဟေတဗ္ဗော အနုဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ဥဒ္ဒေသေန ပရိပုစ္ဆာယ။ ဝိ၊၃။၆၃။ ဥဒ္ဒေသောတိ ပါဠိဝါစနံ၊ ပရိပုစ္ဆာတိ ပါဠိယာ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ ဥဒ္ဒိသနံ ဥဒ္ဒေသောတိ ဝစနတ္ထေန ပါဠိဝါစနာ ဥဒ္ဒေသော နာမ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၂၄။ စတ္တာရော ပါရာဇိကာ ဓမ္မာ ဥဒ္ဒေသံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ပါတိမောက် ပါဠိ။၂။ ဥဒ္ဒေသံ အာဂစ္ဆန္တီတိ သရူပေန ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ကင်္ခါ။၁၀၄။ ဥဒ္ဒိသီယတီတိ ဥဒ္ဒေသော၊ ဘာဝပ္ပဓာနော ယံ နိဒ္ဒေသော၊တေနာဟ "ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတ"န္တိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၆၅။ (၃) သင်ယူ-ရွတ် ပြ-အပ်သော-ပါဠိ-ပါတိမောက်။ အနာပတ္တိ ဥဒ္ဒေသံ ဒေန္တော၊ ပရိပုစ္ဆံ ဒေန္တော။ ဝိ၊၂။၇၆။ဥဒ္ဒေသံ ဒေန္တောတိ အဋ္ဌန္နံ ဂရုဓမ္မာနံ ပါဠိ ဥဒ္ဒိသန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ ဥဒ္ဒေသံ ပရိပုစ္ဆံ ဂဏှန္တိ သဇ္ဈာယန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈။ ဥဒ္ဒေသံ ဒေန္တေန၊ ပါဠိံ ဝါစေန္တေနာတိ အတ္ထော။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ။၂။၃၂၁။ ပဉ္စဟုပါလိ အာကာရေဟိ ---ကမ္မေန ဥဒ္ဒေသေန။ ဝိ၊၅။၃၄၉။ ဥဒ္ဒေသေနာတိ ပဉ္စသု ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသေသု အညတရေန ဥဒ္ဒေသေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၈၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၁။ ဥဒ္ဒိသီယတီတိ ဥဒ္ဒေသော ပါတိမောက္ခော။ -ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၄။ ပဉ္စ ဥဒ္ဒေသာ နာမ နိဒါနုဒ္ဒေသော------ ဝိတ္ထာရုဒ္ဒေသောတိ။ ကင်္ခါ။၈၄။ ဥဒ္ဒိသီယတိ သရူပေန ကထီယတိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါ ဥဒ္ဒေသော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၇။ (၄) (က) ညွှန်ပြ-ပြောဆို-အပ်သောသဘော။ ယေဟိ အာနန္ဒ အာကာရေဟိ------ယေဟိ ဥဒ္ဒေသေဟိ နာမကာယဿ ပညတ္တိ ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၅၃။ တထာ တထာ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတော ဥဒ္ဒေသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတော ကထေတဗ္ဗတော ဥဒ္ဒေသာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ (ခ) ညွှန်ပြ-ပြောဆို-အပ်သောသူ။ အတ္တာ ဥဒ္ဒေသော အဿာ (တေိဿာ) တိ အတ္တုဒ္ဒေသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ကင်္ခါ။၁၃၄။ ဥဒ္ဒေသောတိ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၂၃၈။ ဥဒ္ဒေသောတိ သာမိဘာဝေန ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၅။ သောဠသဝဿောတိ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗော ဝေါဟရိတဗ္ဗောတိ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသော၊ သောယေဝ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀။ မမုဒ္ဒေသိက-လည်းကြည့်။ (၅) ညွှန်ပြပြောဆိုခြင်း။ သောဠသဝဿောတိ ဥဒ္ဒေသော ကထနံ အဿ အတ္ထီတိ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကော။ ဝိမတိ၊၁။၂၆။ (၆) ညွှန်ပြ-ပြောဆို-ကြောင်းဖြစ်သော-အရာဝတ္ထု-အမည် အနွယ်။ ဥဒ္ဒေသော နာမ ယေန တေ ဝေရူပပရိက္ခာရာတိ ဥဒ္ဒိသန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ ဥဒ္ဒိသီယန္တိ အပဒိသီယန္တိ ဧတေနာတိ ဥဒ္ဒေသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၈၁။ပါစိတ်၊ယော။၃၁၃။ အာဂန္တုကကာရ,အာဂန္တုကုဒ္ဒေသ, အာဝါသကာကာရ, အာဝါသိကုဒ္ဒေသ-တို့လည်းကြည့်။ (၇) ပင့်ဖိတ်ခြင်း။ ရည်ရွယ်အပ်-ရည်ရွယ်၍ ပြုအပ်သော(ဆွမ်းစသည်) (ကေစိ)။ ဥဒ္ဒေသဉ္စ နသာဒိယိ။ ထေရ၊၂၇၀။ ဥဒ္ဒေသန္တိ နိမန္တနံ၊ ဥဒ္ဒိဿကတန္တိ ကေစိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ (၈) ရည်ညွှန်းခြင်း၊ အမျှပေးဝေခြင်း။ ပေတာနဉ္စ အတ္တနော အနုမောဒနေန , ဒါယကာနံ ဥဒ္ဒေသေန,ဒက္ခိဏေယျသမ္ပဒါယ စာတိ တီဟိ အင်္ဂေဟိ ဒက္ခိဏာ သမိဇ္ဈတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၇၆။

ဥဒ္ဒေသက (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသီ)+ဏွု] (၁) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-သော၊သူ။ (၂) ညွှန်ကြား-ညွှန်ပြ-သော၊သူ။ (၁) ဥဒ္ဒေသကာနံ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊

၃။၁ရ၄၊(-၁ရ၅၊၁၈၃။) (၂) ဥဒ္ဒေသကေန ပိဋကပါတိကာနမ္ပိ န အတိက္ကာမေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၈၈။ ဥဒ္ဒေသကေနာတိ ဘတ္တုဒ္ဒေသကေန။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉၁။)

ဥဒ္ဒေသကရဏ (နှ) [ဥဒ္ဒေသ+ကရဏ] အကျဉ်းဒေသနာ-မာတိကာ-ဥဒ္ဒေသ-ကိုပြုခြင်း။ တေန ဗဟုဝစနေန ဥဒ္ဒေသကရဏံ ဗဟုဝစနေန ပုစ္ဆာယ ကာရဏန္တိ ဒီပေတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၈၂။

ဥဒ္ဒေသကာလ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ကာလ] (၁) ပါဠိသင်ရာအခါ။ (၂) ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ရာအခါ၊ ပါတိမောက်ပြရာအခါ။ (၁) တေန ဥဒ္ဒေသကာလေ အာဂန္တွာ ဥဒ္ဒေသံ ဂဟေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၀၄။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။) (၂) အထ ခေါ ဥဒ္ဒေသကာလေ အာဝိကတာ ဟိဿ ဖာသု ဟောတီတိ ဝတွာ။ ကင်္ခါ။၁၀၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃။

ဥဒ္ဒေသက္ကမ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ကမ] (၁) အကျဉ်းဒေသနာအစဉ်၊ မာတိကာအစဉ်။ (၂) (ပါတိမောက်ကို) ရွတ်ဆိုခြင်းအစဉ်၊ပါတိမောက်ပြစဉ်။ (၁) ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂေ ပန ဣန္ဒြိယာနံ ဥဒ္ဒေသက္ကမေနေဝ ----ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၆၀။ (၂) ပဠမံ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသာနံ ဥဒ္ဒေသက္ကမော သိဒ္ဓေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၄၆၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၃။)

ဥဒ္ဒေသဂါထာ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသ+ဂါထာ] အကျဉ်း ဂါထာ။ ဥဒ္ဒါနဂါထာ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒေသဂေါစရ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+ဂေါစရ] ပါဠိသင်ခြင်းလျှင် ကျက်စားရာရှိသော၊သူ။ ဂေါစရေသုပိ ----နဝကမ္မဂေါစရော ဝါ ဥဒ္ဒေသဂေါစရော ဝါ ဝါသဓုရဂေါစရော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၆၆။

ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏ (နှ) [ဥဒ္ဒေသ+ဂဟဏ] ပါဠိကို သင်ယူခြင်း။ ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏေ စ သဇ္ဈာယ-ကရဏီယေ စ နိရုဿုက္ကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၀။ (-ကင်္ခါ။၁၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၃၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ။)

ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏကာလ (ပု) [ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏ+ ကာလ] ပါဠိကိုသင်ယူရာ-အချိန်-အခါ။ သောကိရ---ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏကာလေ ပရိဟာသ-ကေဠိံ အကာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။

ဥဒ္ဒေသဌာန (နှ) [ဥဒ္ဒေသ+ဌာန] အကျဉ်းပြအပ်သော-မာတိကာ-အရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒေသဌာနိယ (တိ) [ဥဒ္ဒေသဌာန+ဣယ] အကျဉ်းပြအပ်သော-မာတိကာ-အရာ၌ တည်သော။ တတော သံခိတ္တတရာ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ဥဒ္ဒေသဌာနိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃။

ဥဒ္ဒေသတ္ထ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+အတ္ထ] ပါဠိသင်ယူခြင်း အကျိုး၊ ပါဠိကိုရွတ်ပြစေ၍ သရဇ္ဈာယ်ခြင်း အကျိုး။ သော ကိရ ဥဒ္ဒေသတ္ထံ ရောဟဏံ အဂမာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၈။ ဥဒ္ဒေသတ္ထန္တိ ဥဒ္ဒိသာပနတ္ထံ၊ ပါဠိံ ဥဒ္ဒိသာပေတွာ သဇ္ဈာယိ-တုန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၃၁။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၂။)

ဥဒ္ဒေသတ္ထိက (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+အတ္ထိက] ပါဠိ-သင်ခြင်းကို-သင်ခြင်းဖြင့်-အလိုရှိသော၊သူ။ သစေ ဥဒ္ဒေသတ္ထိကော၊ ဥဒ္ဒေသသမ္ပတ္တိံ သလ္လက္ခေတွာ ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆ရ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၈၄။ဥဒ္ဒေသတ္ထိကောတိ ဥဒ္ဒေသံ အတ္ထိကော ဥဒ္ဒေသေန ဝါ။ ပါစိတ်၊ယော။၄ရ၉။

ဥဒ္ဒေသဒါန (နှ) [ဥဒ္ဒေသ+ဒါန] ပါဠိအဋ္ဌကထာ ကိုသင်ပေးခြင်း။ သက္ကစ္စံ ဥဒ္ဒေသဒါနံ ----

--ဓမ္မပဋိသန္ထာရော နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ အံ၊ ဋီ၊၂။၅၉။ ဥဒ္ဒေသဒါနန္တိ ပါဠိယာ အဋ္ဌကထာယ စ ဥဒ္ဒိသနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။)

ဥဒ္ဒေသဒါနဝေလာ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသဒါန+ဝေလာ] ပါဠိ ၊ အဋ္ဌကထာကို သင်ပေးရာအချိန်အခါ။ ဂန္ထာဝုသော သာမဏေရာဒီနံ ဥဒ္ဒေသဒါန-ဝေလာ ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

ဥဒ္ဒေသဒေသနာ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသ+ဒေသနာ] အကျဉ်း-ဒေသနာ-တရားတော်။ ဥပစယော သန္တတီတိ ဥဒ္ဒေသဒေသနံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၀၈။

ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသ (ပု)[ဥဒ္ဒေသ+နိဒ္ဒေသ] အကျဉ်းဒေသနာ,အကျယ်ဒေသနာ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသတော ဒ္ဓိဓာ ဌိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၈။ မူလဋီ၊၁။၁၃။ အနုဋီ၊၃။၂။)

ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသက္ကမ (ပု) [ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသ+ကမ] အကျဉ်းဒေသနာ,အကျယ်ဒေသနာအစဉ်။ ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသက္ကမံ မာတိကာဝိဘင်္ဂက္ကမန္တိ-ဝေမာဒိ သဗ္ဗံ အနုရူပဝစနံ ပက္ခိပိတွာ ဝိသဇ္ဇေသိ။ ဝဇီရ။၂၃။

ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသဝစန (နပ) [ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသ+ဝစန] အကျဉ်းပြစကား, အကျယ်ပြစကား။ ယာ တာတိ ဥဘယမေတံ ရတ္တိနံ ယေဝ ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။မ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။

ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသဝါရ (ပု) [ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသ+ဝါရ] အကျဉ်းဒေသနာ,အကျယ်ဒေသနာတို့၏ အလှည့်အကြိမ်။ သင်္ဂဟဝါရေ ဝိယ ဥဒ္ဒေသ-နိဒ္ဒေသဝါရေသုပိ ---ဒဿေတိ။ နေတ္တိဋီ။၁၈။

ဥဒ္ဒေသန္တ[၁] (တိ) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+အ+အန္တ] (၁) ညွှန်ပြ-ဖေါ်ပြ-သော။(၂) ပါဠိကို-ရွတ်ဆို-ရွတ်ဆိုစေ-သော၊ ပါဠိသင်သော၊သူ။ (၁) တတော ဝေဝတံ ဝိညာဏဓာတုနံ ဝိသယံ ဥဒ္ဒေသန္တ(နိသျ-၌ဥဒ္ဒေသန္တိ-ဟုရှိသင့်ကြောင်းဆို၏။) ဒဿနကိစ္စံ ကရောန္တံ ---ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၈၃။ (၂) ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဒ္ဒေ-သတော ပရိပုစ္ဆတော ---ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ။ အဘိ၊ပု။၁၄၇။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒေသန္တ[၂] (ပု) [ဥ+ဒိသ(ဒိသိ)+အ+မာန။ ပဒက္ကမ သုတ်မဟာဝါ အဋ္ဌကထာနိသျ၊ပ။၁၉၃-ကြည့်။] ပါဠိကိုရွတ်စေခြင်း၊ပါဠိသင်ယူခြင်း။ (မာနကို အန္တ ပြန်။) ပါဠိကိုသင်ယူသော၊သူ။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဒ္ဒေသတော ပရိပုစ္ဆတော ---ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅-၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၇။ ဥဒ္ဒေသတောတိ ဥဒ္ဒေသဟေတု၊ ဥဒ္ဒိသန္တဿ ဥဒ္ဒိသာပေန္တဿ ဝါ တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၆၄။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။)

ဥဒ္ဒေသန္တေဝါသိက (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+အန္တေဝါသိက] ပါဠိသင်ယူသော အနီးနေတပည့်။ ဥဒ္ဒေသ-န္တေဝါသိကာနံ ဝတ္တံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၂၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၀။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၂၀၄။)

ဥဒ္ဒေသပဋိပါဠိ (ထီ)[ဥဒ္ဒေသ+ပဋိပါဠိ] အကျဉ်းဒေသနာအစဉ်။ ပဋိပါဠိယာတိ ဥဒ္ဒေသ-ပဋိပါဠိယာ။ မဋီ၊၃။၁၅။

ဥဒ္ဒေသပဋိလောမ (နပ) [ဥဒ္ဒေသ+ပဋိလောမ] အကျဉ်းဒေသနာပါဠိ၏-ဆန့်ကျင်ဘက်-အပြန်-ပြောင်းပြန်။ ဥဒ္ဒေသပဋိလောမတောပိ အယောနိသော ဘိက္ခဝေ မနသိကရောတော-တိအာဒိမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။

ဥဒ္ဒေသပတ္တ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ပတ္တ] ညွှန်ကြား-ညွှန်းဆို-အပ်သောသပိတ်။ ကောစိ

အာသနသာလတော အဋ္ဌ ဥဒ္ဒေသပတ္တေ အာဟရာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁၊(-၉၂။ ဝဇိရ။ ၅၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၆။)

ဥဒ္ဒေသပတ္တတ္ထ (ပု) [ဥဒ္ဒေသပတ္တ+အတ္ထ] ညွှန်ကြား-ညွှန်းဆို-အပ်သောသပိတ်အကျိုး။ ဥဒ္ဒေသပတ္တတ္ထာယ အာဂတောမှိတိ ဝဒန္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၉၂။

ဥဒ္ဒေသပဒ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ပဒ] (၁) အကျဉ်း-ညွှန်ပြ-ဟောပြ-ရွတ်ပြ-အပ်သောပုဒ်။ ခေါင်းစဉ်-မာတိကာ ပုဒ်။ (၂) ပုဒ်အားဖြင့်အကျဉ်း-ညွှန်ပြ-ဟောပြ-ရွတ် ပြ-ခြင်း။ (၁) မေထုန-ဓမ္မော နာမာတိ ဣဒံ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဿ မေထုနဓမ္မဿ ဥဒ္ဒေသပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ "ဒုက္ခေ အရိယသစ္စေ" တိ အာဒိသု ဥဒ္ဒေသ-ပဒေသု စေဝ "ဇာတိပိ ဒုက္ခာ"တိ အာဒိသု နိဒ္ဒေသပဒေသု စ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ ယာဝ "အကသိရလာဘီ"တိ ပဒံ ဣမိနာ ဧတ္တကေန ဥဒ္ဒေသပဒေန မာတိကံ ဌပေတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။) (၂) ဝိဟာရံ အာဂတဘိက္ခုနိယော ဩဝါဒံ ဝါ ပဋိသန္ထာရံ ဝါ ဥဒ္ဒေသပဒံ ဝါ ထေရမေဝ နိဿာယ လဘန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဥဒ္ဒေသပဒံ ဝါတိ ပဒသော ဥဒ္ဒေသမတ္တံ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၂။၇၈။

ဥဒ္ဒေသပဒုဒ္ဒါရ (ပု)[ဥဒ္ဒေသပဒ+ဥဒ္ဒါရ] ဥဒ္ဒေသ ပုဒ်-ခေါင်းစဉ်မာတိကာပုဒ်-တို့ကိုထုတ်ပြရာ အပိုင်းအခန်း။ တဒေတ္တဝ ဝိဘင်္ဂေ ဥဒ္ဒေသ-ပဒုဒ္ဒါရာဒီသု သဒ္ဒါရာနံ "သမ္ဘာဒန"န္တိ ဧကာဓိကရဏတာဝစနေနေဝ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၀၉။

ဥဒ္ဒေသပဗန္ဓ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ပဗန္ဓ] သင်ယူ အပ်သောပါဠိတော်အစဉ်။ ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒေသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ပရိစ္ဆေဒ] ဥဒ္ဒေသ အပိုင်းအခြား။ နိဒါနုဒ္ဒေသစသော ပါတိမောက် တို့ကို ပိုင်းခြားကန့်သတ်ကြောင်း ဖြစ်သော စကားအစဉ်။ "သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော" တိအာဒိကံ ပဉ္စဟိ ဥဒ္ဒေသ-ပရိစ္ဆေဒေဟိ ဝဝတ္ထိတံ ဘိက္ခုပါတိမောက္ခံ။ ကင်္ခါ၊၈၄။ ဥဒ္ဒေသာ ပရိစ္ဆိဇ္ဇန္တိ ယေဟိ ဝက္ခမာနဝစနပဗန္ဓေဟိ တေ ဥဒ္ဒေသပရိစ္ဆေဒါ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၇။

ဥဒ္ဒေသပရိယာပန္န (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+ပရိယာပန္န] ပါတိမောက်၌-ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ၌-အကျုံး ဝင်သော (သိက္ခာပုဒ်)။ ဥဒ္ဒေသပရိယာပန္နေသု သိက္ခာပဒေသူတိ ပါတိမောက္ခပရိယာပန္နေသု သိက္ခာပဒေသု။ ဝိ၊၁။၂၇၂။ ဥဒ္ဒေသပရိယာ-ပန္နေသူတိ ဥဒ္ဒေသေ ပရိယာပန္နေသု အန္တော-ဂဓေသု၊---အန္တောပါတိမောက္ခဿ ဝတ္တမာ-နေသူတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ ကင်္ခါ၊၁၄၃။ ဥဒ္ဒိသီယတီတိ ဥဒ္ဒေသော၊ပါတိမောက္ခော၊တသ္မိံ ပရိယာပန္နာ အန္တောဂဓာ ဥဒ္ဒေသပရိယာပန္နာ၊ တေသု ဥဒ္ဒေသပရိယာပန္နေသု။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၅၄။

ဥဒ္ဒေသပါဠိ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ပါဠိ] အကျဉ်းချုပ် ဥဒ္ဒေသပါဠိ၊အကျဉ်းချုပ် ဟောကြားအပ်သော ပါဠိတော်။ ဧတ္တာဝတာတိ "ဣမာဝုသော။ပ။ နာနုသိက္ခန္တိ" တိ ဧတ္တကေန ကဏှပက္ခေ ဥဒ္ဒေသပါဠေန။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။

ဥဒ္ဒေသဘတ္တ (န) [ဥဒ္ဒေသ+ဘတ္တ] ဥဒ္ဒေသဘတ်၊သံဃာမှ ရည်ညွှန်း၍လှူအပ်သော ဆွမ်း။(ဝိ၊၄။သျှ။) (ထေရ်စဉ်ဝါစဉ် ဆွမ်းစားအလှည့်) ညွှန်ပြခြင်းဖြင့်-ညွှန်ပြ၍-ရအပ်သော ရဟန်း တို့ကို လှူအပ်သောဆွမ်း။ (ရဟန်းသံဃာ အားလုံးကို မဟုတ်ဘဲ ရဟန်းသံဃာ အများ ထဲမှ ရဟန်းတစ်ပါးကို (သို့မဟုတ်) ရဟန်း နှစ်ပါးကို (သို့မဟုတ်) ဤရွေ့ဤမျှသော ရဟန်းတို့ကို ဆွမ်းစားညွှန်ပြ ပင့်ဆောင်ပေးပါဘုရား ဟု ဒါယကာ တစ်ဦးဦးက လျှောက်ထား သဖြင့် ထိုဒါယကာ

အလိုရှိသလောက် ယေဝရ်စဉ်ဝါစဉ် ရဟန်းအရေအတွက် သတ်မှတ် ညွှန်ပြ ပင့်ဆောင်၍ လှူအပ်သောဆွမ်း။) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သံဃဘတ္တံ ဥဒ္ဒေသဘတ္တံ နိမန္တနံ။ ဝိ၊၄။၃၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဥဒ္ဒေသဘတ္တန္တိအာဒီသု ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ ။ပ။ဒသ ဝါ ဘိက္ခူ သံဃတော ဥဒ္ဒိသိတွာ ဒေထာတိ ဧဝံ ဥဒ္ဒေသေန လဒ္ဓဘိက္ခူနံ ဘတ္တံ ကာတုံ ဝဋ္ဋန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၈။ ကတိပယေ ဘိက္ခူ ဥဒ္ဒိသိတွာ (ဥဒ္ဒိသိတွာ ဥဒ္ဒေသေန) ဒါတဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဥဒ္ဒေသဘတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၃။ "ဥဒ္ဒေသေန လဒ္ဓဘိက္ခူနံ ဘတ္တံ ကာတုံ"န္တိ ဣမိနာ ဥဒ္ဒေသေန လဒ္ဓဘိက္ခူနံ ကာတဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဥဒ္ဒေသဘတ္တန္တိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၁။

ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+မဂ္ဂ] (က) သင်ယူ-ရွတ်ဆို-အပ်သော ပါဠိတော်အစဉ်။ သင်ယူ-ရွတ်ဆို-အပ်သော ကျမ်းစာအစဉ်။ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ ပုနဒိဝသေ ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂံ ပါပုဏိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂန္တိ ယထာအာရဒ္ဓံ ဥဒ္ဒေသပဗန္ဓံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။)

ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂ+ဝဏ္ဏနာ] သင်ယူအပ်သော ကျမ်းစာအစဉ် အဖွင့်။ တတြာယံ ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ (သီလက္ခန် အဋ္ဌကထာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀)၌ တတြာယံ အနုပုဗ္ဗီကထာ-ဟုသုံးသည်။ ဤသုတ္တနိ၊ဋ္ဌ-၌ကား ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ-ဟု ပါဠိတစ်မျိုး သုံးထား၏။ ဥဒ္ဒေသမတ္တ-ဝဏ္ဏနာ-ဟု (သီ၊သျာ)မူရှိ၏။ အကျဉ်းမျှဖြစ်သောအဖွင့်-ဟု အနက်ပေး။)

ဥဒ္ဒေသယုတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+ယုတ္တ] ပါဠိသင်ခြင်း နှင့်ယှဉ်သော၊သူ။ ယေန ဝါ တေန ဝါ ယုတ္တော ဟောတု၊ နဝကမ္မယုတ္တော ဝါ ဥဒ္ဒေသယုတ္တော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၁၆၅။

ဥဒ္ဒေသလက္ခဏ (နု) [ဥဒ္ဒေသ+လက္ခဏ] ပါတိမောက်-ရွတ်ဆိုခြင်း-ပြခြင်း-၏ လက္ခဏာ-အမှတ်အသား။ တေံ ဥဒ္ဒေသလက္ခဏံ ဣဓာပိ ခန္ဓကေပိ ဝုတ္တတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃။

ဥဒ္ဒေသလာဘ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+လာဘ] ဥဒ္ဒေသလာဘ်။ ရည်ညွှန်း၍ လှူအပ်သော လာဘ်။ သံဃာအများထဲမှ ထေရ်စဉ်ဝါစဉ်အတိုင်း ညွှန်ပြပင့်ဆောင် လှူဒါန်းအပ်သော လာဘ်။ တတ္ထုပ္ပန္နေ ဥဒ္ဒေသလာဘေ တသ္မိံ ဥပစာရေ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေနပိ ဌိတာနံ သဗ္ဗေသံ ပါပုဏာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀။

ဥဒ္ဒေသဝစန (နု) [ဥဒ္ဒေသ+ဝစန] (အလိုရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မသတ်မှတ်မူ၍) အကျဉ်းမျှပြဆို အပ်သောစကား။ ယောတိ ဥဒ္ဒေသဝစနံ၊ သောတိ နိဒ္ဒေသဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂။ အဓိပ္ပေတဿ အတ္ထဿ အနိယမေတွာ ဝစနံ ဥဒ္ဒေသော၊ နိယမေတွာ ဝစနံ နိဒ္ဒေသောတိ အာဟ "ယောတိ ဥဒ္ဒေသဝစနံ၊ သောတိ နိဒ္ဒေသဝစန"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၉၁။ "ဣမသ္မိံ သတိ ဣဒံ ဟောတိ၊ ဣမဿုပ္ပါဒါ ဣဒံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ ဣဒံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒနိဒ္ဒေသဿ ဥဒ္ဒေသဝစနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၄။)

ဥဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသ+ဝဏ္ဏနာ] အကျဉ်း ချုပ်ခေါင်းစဉ် မာတိကာ၏ အဖွင့်။ ယံ ပန ပစ္စယဝိဘင်္ဂဿ ဥဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။)

ဥဒ္ဒေသဝါရ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ဝါရ] (အကြောင်းအရာတို့ကို အကျယ်မချဲဖဲ့ ပြမီ ရှေးဦးစွာ) အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ပြဆိုအပ်

သော ဝါရ။ အယံ တာဝေတ္ထ ဥဒ္ဒေသ-ဝါရဝသေန သင်္ခေပကထာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇၊၁၅၇၊၁၉၆။)

ဥဒ္ဒေသဝါရကထာ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသဝါရ+ကထာ] ဥဒ္ဒေသဝါရ၏ အဖွင့်၊ဥဒ္ဒေသဝါရကို အကျယ်ဖွင့်ပြရာ အပိုင်းအခန်း။ ဥဒ္ဒေသဝါရကထာ နိဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

ဥဒ္ဒေသဝိဘင်္ဂသုတ္တ (န) [ဥဒ္ဒေသဝိဘင်္ဂ+သုတ္တ] ဥဒ္ဒေသဝိဘင်္ဂသုတ်၊ အကျဉ်းချုပ် မာတိကာဟူသော ဥဒ္ဒေသနှင့် အကျယ်ဝေဘန်ချက်ဟူသော ဝိဘင်းတို့ကို ဟောကြားရာသုတ်။ မြတ်စွာဘုရားသည် မာတိကာ ဥဒ္ဒေသကို ဟောကြားတော်မူ၍ အရှင်မဟာကစ္စာနထေရ်သည် ထိုဥဒ္ဒေသကို အကျယ်ဝေဘန်၍ ဟောကြားတော်မူ၏။ ရဟန်းတို့----ဉာဏ်ဖြင့်စူးစိုက်၍ နှိုင်းချိန်သုံးသပ် ဆုံးဖြတ်သော ရဟန်း၏ စိတ်ဝိညာဏ်သည် (၁) အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓအာရုံ၌လည်း မပျံ့လွင့် မပြေးသွား၊ (၂) အတွင်း အဇ္ဈတ္တအာရုံ၌လည်း တွယ်တာငြိကပ် ရပ်တန့်မနေ၊ (၃) ယင်းသို့ဖြစ်လျှင်မည်သည့်အာရုံကိုမျှ မစွဲလမ်း မဖမ်းယူတော့ရကား ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ခြင်း မဖြစ်တော့ပေ၊ ယင်းသို့ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ခြင်း မဖြစ်နိုင်လောက်အောင် ရဟန်းသည် ဉာဏ်ဖြင့်စူးစိုက်၍ နှိုင်းချိန်သုံးသပ် ဆုံးဖြတ်ရမည်၊ ယင်းသို့မထိတ်လန့် မတုန်လှုပ်သောရဟန်းမှာ နောင်အခါ၌ ဇာတိ ဇရာ မရဏနှင့်သောကပရိဒေဝ အစရှိသော ဒုက္ခအားလုံး မဖြစ်နိုင်။ ဤမျှလောက်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် အကျဉ်းဥဒ္ဒေသ (၃)မျိုးကိုမျှ ဟောပြပြီးနောက် အကျယ်ဆက်လက်၍ ဟောကြားတော်မမူတော့ပဲ ကျောင်းခန်းသို့ ကြွတော်မူ၏။ သို့ဖြစ်ရကား အကျယ်ဝေဘန်ချက်ကို ဆက်လက်၍ နာယူ လိုကြသော ရဟန်းတို့၏ တိုက်တွန်း တောင်းပန်မှုကြောင့် အရှင်မဟာကစ္စာနထေရ်သည် ထိုဥဒ္ဒေသ (၃)မျိုးကို အကျယ်ဝေဘန် ဟောကြားတော် မူ၏။) မဇ္ဈိမနိကာယ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊၄-ဝိဘင်္ဂဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ မ၃။၂၆၅၊၂၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀-၂။

ဥဒ္ဒေသဝိဘာဂ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ဝိဘာဂ] ဥဒ္ဒေသကို ခွဲခြမ်းဝေဘန်ပြခြင်း။ (နိဒါနုဒ္ဒေသစသော ငါးပါးကို ခွဲခြားဝေဘန်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။) ဂန္ထဘေဒတော ဥဒ္ဒေသဝိဘာဂတော ဥဒ္ဒေသ-ပရိစ္ဆေဒတော စ ဝတ္တဗ္ဗောတွာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်။၁၂၅၊(-၁၂၇။)

ဥဒ္ဒေသဝိရောဓ (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ဝိရောဓ] ဥဒ္ဒေသ-မာတိကာ-နှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်း။ အညထာ "သတ္တော ကေ္ပစာရော နာန္ပစာရော"-တိအာဒိ ဥဒ္ဒေသဝိရောဓော သိယာ ဝိဘင်္ဂေ အဒဿိတတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၂၃၁။

ဥဒ္ဒေသဝိဟာရီ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+ဝိဟာရီ] ပါဠိတော်ကို-သင်အံ- ရွတ်ဆို-ပို့ချ-ဟောပြ-ခြင်း (လုပ်ငန်းကိစ္စ)ဖြင့် နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိဟာရေဒသုပိ ယထာဝိဟာရီ ဝါ တထာ-ဝိဟာရီ ဝါ ဟောတု၊ နဝကမ္မဝိဟာရီ ဝါ ဥဒ္ဒေသဝိဟာရီ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်။၁၆၅။

ဥဒ္ဒေသဝေလာ (ထီ)[ဥဒ္ဒေသ+ဝေလာ] ပါဠိသင်ယူရာအခါ။ ဥဒ္ဒေသဝေလာယံ ဥဒ္ဒေသံ ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ ဋ္ဌတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆။

ဥဒ္ဒေသဝေဝစန(န) [ဥဒ္ဒေသ+ဝေဝစန] ဥဒ္ဒေသသဒ္ဒါ၏-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလှယ်။ ပါတိမောက္ခဝေဝစနာနိ ဝါ ဥဒ္ဒေသ-ဝေဝစနာနိ ဝါ ဥပဇ္ဈာယဝေဝစနာနိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။၃၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။)

ဥဒ္ဒေသသီလ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+သီလ] ပါဠိတော်ကို-သင်အံ-ရွတ်ဆို-ပို့ချ-ဟောပြ-ခြင်းအလေ့အထရှိသော၊သူ။ နဝကမ္မသီလော ဝါ ဥဒ္ဒေသ-သီလော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၂၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၅။

ဥဒ္ဒေသသီသ (န) [ဥဒ္ဒေသ+သီသ] ဥဒ္ဒေသ-အကျဉ်းပြဆိုချက်-မာတိကာ-ကိုအကြီးအမှူးပဓာနပြုခြင်း။ ဥဒ္ဒေသသီသေန နိဒ္ဒေသော ဂဟိတော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။ (ဒေသနာသီသ-လည်း ကြည့်။)

ဥဒ္ဒေသဟေတု (ပု) [ဥဒ္ဒေသ+ဟေတု] ပါဠိကို သင်အံ ပို့ချ ဟောပြခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဥဒ္ဒေသတောတိ ဥဒ္ဒေသဟေတု။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။

ဥဒ္ဒေသာဂတ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+အာဂတ] ပါတိမောက်၌ လာသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒေသာဂတပါဠိ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသာဂတ+ပါဠိ] ပါတိမောက်၌လာသောပါဠိ။ ဣဒံ ဥဒ္ဒေသာ-ဂတပါဠိဝသေန ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။

ဥဒ္ဒေသာစရိယ (ပု)[ဥဒ္ဒေသ+အာစရိယ] ပါဠိကို-သင်ပြပေးသော-ပို့ချပေးသော-ဆရာ၊ စာပေကျမ်းဂန်ပို့ချပေးသောဆရာ။ နိဿယာ-စရိယော ဥဒ္ဒေသာစရိယော------ဝန္ဒိယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၄။၂၂၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၁။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၈။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။)

ဥဒ္ဒေသာဓိမုတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+အဓိမုတ္တ] ပါဠိကို (သင်အံပို့ချ ဟောပြမှု၌)-နှလုံးသွင်း-စိတ်ဝင်စား-စိတ်အားထက်သန်-သော၊သူ။ ဒေသနာယ ဥဒ္ဒေသာဓိမုတ္တေ ဥဋ္ဌာပေတွာ ဝိတ္ထာရိတတ္တာ--ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။

ဥဒ္ဒေသာနုက္ကမ (ပု)[ဥဒ္ဒေသ+အနုက္ကမ] ဥဒ္ဒေသ-မာတိကာ-အစဉ်။ ဥဒ္ဒေသာနုက္ကမံ ဘိန္ဒိတွာ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅)တိ ဥဒ္ဒေသာနုပုဗ္ဗိံ လင်္ဃိတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၆။

ဥဒ္ဒေသာနုပုဗ္ဗီ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသ+အနုပုဗ္ဗီ] ဥဒ္ဒေသ-မာတိကာ-အစဉ်။ ယထာဟေတုအာဒီနံ ပစ္စယာနံဥဒ္ဒေသာနုပုဗ္ဗိယာဒုကတိကာဒိယောဇနာ ကတာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၇၂။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒေသာနုရူပ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+အနုရူပ] အကျဉ်း ညွှန်ပြချက်အားလျော်သော။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌ-ဓမ္မေသု ဥဒ္ဒေသာနုရူပံ လက္ခဏာနုဝိသေသ-ကထနံ ဝိဿဇ္ဇနံ။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၈၁။

ဥဒ္ဒေသာနုရူပဂုဏ (ပု) [ဥဒ္ဒေသာနုရူပ+ဂုဏ] အကျဉ်းညွှန်ပြချက်အား လျော်သော အကျိုး။ ယော တတ္ထ န သမ္ဘဝေန သမ္ဘဝံ ဥဒ္ဒေသာနုရူပဂုဏေန ဥပလက္ခိတ။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၈၁။

ဥဒ္ဒေသာနုဝိဓာယိနီ (ထီ) [ဥဒ္ဒေသ+အနုဝိဓာယိနီ] ဥဒ္ဒေသ-မာတိကာ-အားလျော်စွာစီစဉ်ပြုလုပ်တတ် သော။ ဥဒ္ဒေသာနုဝိဓာယိနီ ဟိ ပုစ္ဆာတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၈၂။

ဥဒ္ဒေသာနုသာရီ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+အနုသာရီ] ဥဒ္ဒေသ-မာတိကာ-သို့အစဉ်လိုက်သော။ ဥဒ္ဒေသာနုသာရိနီ ပုစ္ဆာနိဂမနာနိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၈၃။

ဥဒ္ဒေသာဝသာန (န) [ဥဒ္ဒေသ+အဝသာန] ဥဒ္ဒေသ-ပါရာဇိကုဒ္ဒေသ-၏အဆုံး။ ဣဒံ ဥပရိ ဥဒ္ဒေသာဝသာနေ "ကစ္စိတ္ထ ပရိသုဒ္ဓါ။ပ။ တတိယမ္ပိ ပုစ္ဆာမိ"တိ ဇော သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ အာဟ။ ကင်္ခါ။၁၀၁။ ဥပရိ ဥဒ္ဒေသာ-ဝသာနေတိ ပါရာဇိကုဒ္ဒေသာဝသာနေ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၁။

ဥဒ္ဒေသာရဟ (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+အရဟ] ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ဟောကြား-ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ဆဗ္ဗိ-ဓမ္မေဟိ သဟိ ကာရဏေဟိ ဥဒ္ဒေသာရဟံ

နှ ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၇၀။ ကင်္ခါ၊ ငို။ ၁၆။ ယတော ဓမ္မသင်္ဂဟေ ဥပါဒါယရူပပါဠိယံ ဥဒ္ဒေသာရဟံ နှ ဇာတံ။ ဝဇိရ။ ၁၇၈။

ဥဒ္ဒေသိက (တိ) [ဥဒ္ဒေသ+ဣက] (၁) ရည်ရွယ်ခြင်း-ရည်ညွှန်းခြင်း-ရှိသော (ပယောဂ)။ (၂) ခေါ်ဝေါ်ထိုက်သော၊သူ။ (၁) ဥဒ္ဒေသိကေ ယံ ဥဒ္ဒိဿ ပဟာရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ (၂) ဒသဝဿု-ဒ္ဒေသိက(ဒီ၊ ၂။ ၂၆၄) သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။) ကြည့်။

ဥဒ္ဒေဟတိ (ကြိ) [ဥ+ဒိဟ+အ+တိ] တက်၏၊ ထ၏။ ဖေဏံ ဥဒ္ဒေဟတိ နှ ဥပစိယတိ။ သံ၊ ငို၊ ၁။ ၁၇၉။ ဖေဏုဒ္ဒေဟက-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒေဟိ(ဟေ)တွာ (ကြိဝိ) [ဥ+ဒိဟ+ဏေ+တွာ] တက် စေ၍၊ထစေ၍။ ဖေဏုဒ္ဒေဟကန္တိ ဖေဏံ ဥဒ္ဒေဟိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။ ဖေဏုဒ္ဒေဟကန္တိ ဖေဏံ ဥဒ္ဒေဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငို။ ၁။ ၈၆။ ဖေဏုဒ္ဒေဟက-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓံ (ဗျ) [သတ္တမျတ္ထနိပါတ်ပုဒ်။ ရူ၊နှာ။ ၁၃၃။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။ ၃၈၀။ ဓာန်။ ၁၁၅၆။(ဦးဓွမ်-သံ)] အထက်၊အထက်၌၊အထက်သို့။ ဥဒ္ဓံ တိရိယံ အပါစီနံ။ အံ၊ ၁။ ၃၂၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၀။) ဥဒ္ဓန္တိ ဥပရိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၄၄။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၄၅။)

ဥဒ္ဓံကောဋိက (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ကောဋိ+က] အထက်သို့ လှည့်သော အဖျားအချွန်ရှိသော။ ဟေဋ္ဌိမာ ဟေဋ္ဌိမပဟာနုကဋ္ဌိကေ ဥဒ္ဓံ ကောဋိကာ ဟုတွာ ပတိဋ္ဌိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၃၄။

ဥဒ္ဓံခိတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ခိတ္တ] အထက်-၌-သို့-ပစ်အပ်သော၊ မြှောက်ပစ်အပ်သော။ ...ပက္ကကော မဏိ ဥဒ္ဓံခိတ္တော ယေန ယေနေဝ ပတိဋ္ဌာတိ။ အံ၊ ၃။ ၄၉၉။

ဥဒ္ဓံ(ဒ္ဓ)ဂင်္ဂ (နှ) [ဥဒ္ဓံ+ဂင်္ဂါ] ဂင်္ဂါမြစ်၏-အထက်-အညာ။ **အာနန္ဒ** တွံ **တံဏံ** ဝဟုကိသတာနိ **အာဒါယ ဥဒ္ဓံဂင်္ဂံ ဂစ္ဆ သာရဒါရူနိ** ဂါဟာ-ပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။ ၆။ ၂၇၅။ **ဥဒ္ဓဂင်္ဂံ** အဓောဂင်္ဂံ။ မောဂ်၊ ၃။ ၈-သုတ်။

ဥဒ္ဓံဂမန (နှ) [ဥဒ္ဓံ+ဂမန] **အထက်သို့** မြင့်တက်သွား ခြင်း။ **ဝေ** နဒမာနာယ **စသော** ဥဒ္ဓံဂမနဝသေန ဥဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ ဥဒ္ဓံ-ဂမနဝသေနာတိ ဥန္နတဗဟုလတာယ **ဥဂ္ဂစ္ဆ** ဥဂ္ဂစ္ဆ ပဝတ္တနဝသေန။ **ဒီ၊ငို၊ ၁။ ၃၆၂။**

ဥဒ္ဓံဂမနာရဟ (တိ) [ဥဒ္ဓံဂမန+အရဟ] အထက် (ဘုံ) သို့ သွားခြင်းငှာထိုက်သော။ ကေသတော ဥဒ္ဓံဂမနာရဟော ပုဂ္ဂလော အကနိဋ္ဌဂါမိဝေ နာမ။ သံ၊ငို၊ ၂။ ၄၂၀။

ဥဒ္ဓံဂါမိ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ဂါမီ။ ထိဉ် ဥဒ္ဓံဂါမိနီ] အထက်သို့-အပေါ်သို့-တက်သော-ပေါ်သော၊ အထက်အညာသို့ ဆန်တက်သော။ တဖြ သပ္ပိ ဝါ တေလံ ဝါ၊တံ ဥဒ္ဓံဂါမိ အဿ။ သံ၊ ၂။ ၄၉၉။ နေတ္တိ။ ၄၀။ ရာဇာ---ဥဒ္ဓံဂါမိဟိ နာဝါသယ်ာငှေဟိ ဝဟုကိနံ ဝသနဋ္ဌာနံ သမ္ပာပုဏိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ ကေ နာဝံ အဘိ-ရုဟေယျ ဥဒ္ဓံဂါမိနိံ ဝါ အဓောဂါမိနိံ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၉၀။ ဥဒ္ဓံဂါမိနိန္တိ ဥဒ္ဓံ နဒိယာ ပဋိသောတံ ဂစ္ဆန္တိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၄။ (-ကင်္ခါ။ ၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၁။ ကင်္ခါ၊ငို၊သစ်။ ၃၇၇။)

ဥဒ္ဓံဇာလ (နှ) [ဥဒ္ဓံ+ဇာလ] အထက်ကွန်ရက်၊ အထက်-မြစ်ရေအညာ-၌ ဖွဲ့ချည်အပ်သော ပိုက်ကွန်။ ကေ ပက္ကဖလံ ---ဗာရာဏသိ-ရညော ဥဒ္ဓံဇာလေ လဂ္ဂိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၀။

ဥဒ္ဓံငှိတ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ငှိတ] အထက်၌တည်သော၊ ထောင်မတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓံငှိတလောမ(တိ) [ဥဒ္ဓံငှိတ+လောမ] အထက်၌တည်သော-ထောင်မတ်သော-အမွေးရှိသော၊

ကြက်သီးမွေးညှင်းထသော၊သူ။ လောမ-ဟံသောတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။

ဥဒ္ဓံပါဒ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ပါဒ] အထက်၌ခြေထောက်ရှိသော၊ ခြေမိုးမျှော်လျက် ရှိသော၊သူ။ တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ ဥဒ္ဓံပါဒံ အဓောသိရံ ဂဟေတွာ ဝါသီဟိ တစ္ဆန္တိ။ မ၊၃။၂၀၄။ အံ၊ ၁။၁၄၀။

ဥဒ္ဓံပါဒအဓောသိသ(တိ) [ဥဒ္ဓံပါဒ+အဓောသိသ] **ခြေထောက်မိုးမျှော်, ဦးခေါင်းစောက်ထိုးရှိသော**၊သူ။ ဥဒ္ဓံပါဒအဓောသိသဘာဝေန ပရိဝတ္တေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၈။

ဥဒ္ဓံမုခ (ဥဒ္ဓမ္မုခ) (တိ) [ဥဒ္ဓံ+မုခ] (က) အထက်သို့-လှည့်သော-မော်သော-မျက်နှာ-မျက်နှာဝ-ရှိသော၊သူ။ (ခ) အထက်သို့-လှည့်သော-ထောင်သော-နှုတ်သီးရှိသော၊သူ။ (က) ဥဒ္ဓံမုခံ ကတွာ ဓုနေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ သီသံ ဥက္ခိပိတွာ ဥဒ္ဓံမုခေါ ဣတောစိတော စ ဩလောကေန္တော အာဟိဏ္ဍတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၆၅။ ဩလောကမယာ ဥဒ္ဓမ္မုခါ ပဒုမာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၄။(က)(ခ) ပါနဘောဇနာဒိအဇ္ဈော-ဟရဏဝေလာယဉ္စ ဥဒ္ဓံမုခါ (ဥဒ္ဓမ္မုခါ) ဟုတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၄၆။

ဥဒ္ဓံမုခဆိဒ္ဒ (နာ) [ဥဒ္ဓံမုခ+ဆိဒ္ဒ] အထက်သို့ လှည့်သောမျက်နှာဝရှိသော အပေါက်။ ဥမ္မင်္ဂ နာမ ဥဒ္ဓံမုခဆိဒ္ဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။

ဥဒ္ဓံမုခပါဒ (တိ) [ဥဒ္ဓံမုခ+ပါဒ] အထက်သို့-မျက်နှာမူသော-ထောင်သော-ခြေထောက်ရှိသော၊သူ။ ဥဒ္ဓံမုခပါဒါ ဟုတွာ ပတန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။

ဥဒ္ဓံမူလ(တိ) [ဥဒ္ဓံ+မူလ] အထက်သို့ထောင်သော အမြစ်ရှိသော။ ဥမ္မူလမကာသီတိ ဥဒ္ဓံမူလံ အကာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။)

ဥဒ္ဓံမူလက (တိ) [ဥဒ္ဓံမူလ+က] အထက်သို့ ထောင်သောအမြစ်ရှိသော၊ ထက်အောက် ပြောင်းပြန် ဖြစ်သော။ ဣမဉ္စ ရုက္ခသမ္ဗုတ္တိံ ပရိဝတ္တေတွာ ဥဒ္ဓံမူလကံ ကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ ဥဒ္ဓံမူလကံ ကတွာတိ ဥမ္မူလံ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။

ဥဒ္ဓံဝဂ္ဂ (တိ)[ဥဒ္ဓံ+ဝဂ္ဂ] အထက်၌တည်နေသော အညာရှိသော။ ဓာရိသု မတ္ထကေ တတ္ထ၊ ဥဒ္ဓံဝဂ္ဂါ အဓောမုခါ။ အပ၊၁။၁၃၇။(-၂၉၅။ အပ၊၂။၁၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။)

ဥဒ္ဓံဝါဟိတ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ဝါဟိတ] အထက်သို့-အထက်ဘုံဘဝသို့-ပို့ဆောင်တတ်သော။ ဣတရော ပန အဝိဟာဒီသု ဥဒ္ဓံဝါဟိတ-ဘာဝေန ဥဒ္ဓမဿ တဏှာသောတံ-----ဥဒ္ဓံသောတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၄၈။

ဥဒ္ဓံဝါဟီ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ဝဟ+ဏီ] အထက်သို့-အထက်ဘုံဘဝသို့-ပို့ဆောင်တတ်သော။ ဥဒ္ဓံ-ဝါဟိဘာဝေနာ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉)တိ ဥဒ္ဓံ ဝဟတီတိ ဥဒ္ဓံဝါဟီ၊တဏှာသောတံ ဝဋ္ဋသောတံ ဝါ၊တဿ ဘာဝေါ၊ တေန ဥဒ္ဓံဝါဟိဘာဝေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၃၈။

ဥဒ္ဓံဝိရေစန (နာ) [ဥဒ္ဓံ+ဝိရေစန] (၁) ဖျို့အံ့စေခြင်း၊ ဖျို့အံ့စေခြင်းအတတ်၊ သလိပ်, သည်းခြေ, လေ ဟူသောအပြစ်ဒေါသတို့ကို အထက်သို့-အံထွက်စေခြင်း-အံထွက်စေမှု-အတတ်ပညာ။(ပခုက္ကူ သျှ-၌ အထက်၌ အပြစ်ကင်းအောင်ပြုခြင်းလည်းကောင်း၊ (ဝါ) အထက်၌ သလိပ်, သည်းခြေ, လေ အပြစ်တို့ကို ကင်းအောင် ထုတ်ဆောင်ခြင်းလည်းကောင်းဟု အနက်ပေးသည်။) (၂) ဖျို့အံ့စေတတ်သောဆေး၊ သလိပ်, သည်းခြေ, လေ

ဟူသောအပြစ်ဒေါသတို့ကို အထက်သို့အံထွက်စေတတ်သောဆေး။ (၁) ဥဒ္ဓံဝိရေစန(ဒီ၊ ၁။၁၁)– န္တိ ဥဒ္ဓံ ဒေါသာနံ နီဟရဏံ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။၉၂။ ဥဒ္ဓံဝိရေစနန္တိ ဝမနံ၊ ဥဒ္ဓံ ဒေါသာနံ နီဟရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီဋီ၊၁။၁၃၁။ (–သံဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၃။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၇။) (၂) တဿ သောဘိသက္ကော သလ္လကတ္တော ဘေသဇ္ဇံ ကရေယျ ဥဒ္ဓံဝိရေစနံ အဓောဝိရေစနံ အဥ္ဇနံ။ မ၊ ၂။၁၇၈။ဥဒ္ဓံ ဝိရေစနံ ဒေတိ။ မူလဋီ၊၁။၉၇။ (–ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၈၀။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၄၂၃။)

ဥဒ္ဓံသတိ (ကြိ) [ဥ+ဓံသု+အ+တိ] လွင့်တက်၏။ န တတ္ထုဒ္ဓံသတိ ရဇော(ဝိမာန။၁၀၅)တိ မဏိမယဘူမိကတ္တာ န တသ္မိံ ဝိမာနေ ရဇော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဝိမာနဋ္ဌ၊၂၈၅။ ရဇော နုဒ္ဓံသတိ ဥဒ္ဓံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၄။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၂၃။ အနုဒ္ဓံသတီတိ န ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၂၆။ **ဥဒ္ဓံသတေ**– န တတ္ထုဒ္ဓံသတေ ရဇော (ဇာ၊ ၂။၃၄၃)တိ တသ္မိံ ဝနေ အပ္ပမတ္တကောပိ ရဇော န ဥဒ္ဓံသတေ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၃၁၀။

ဥဒ္ဓံသတေ (ကြိ) [ဥ+ဓံသု+အ+တေ] လွင့်တက်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓံသရ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+သရ+အ] (၁) အထက်–အနာဂတ်သံသရာ–၌ (သံသရာဖြင့် စင်ကြယ်လွတ်မြောက်မှုကို) အောက်မေ့ပြောဆိုသော၊ သူ။ (၂) အထက်–အနာဂတ်သံသရာ–၌ (သံသရာဖြင့် စင်ကြယ်လွတ်မြောက်မှုကို) အောက်မေ့သော အယူ။ (၁) ဥဒ္ဓံသရာ သုဒ္ဓိ–မနုတ္ထုနန္တိ။ သုတ္တနိ။၄၁၉။ မဟာနိ။၂၄၄။ တေ ------အကိရိယဒိဋ္ဌိယာ ဝါ ဥဒ္ဓံသရာ ဟုတွာ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၂၂။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓံသရန္တ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+သရ+အန္တ] အထက်–အနာဂတ်–ဖြစ်သောသံသရာဝါဒကို အောက်မေ့သော၊အနာဂတ်သံသရာ၌ တောင့်တလျက်မရနိုင်ကုန်သည်တို့ကို သိသော၊သူ။ ဥဒ္ဓံသရ (မ၊၃။၂၁)န္တိ ဥဒ္ဓံ ဝုစ္စတိ အနာဂတသံသာရ–ဝါဒေါ၊ အနာဂတံ သံသာရဝါဒံ သရန္တီတိ အတ္ထော။ မဋ္ဌ၊၄။၁၄။ “ဥဒ္ဓံသရ”န္တိ ဥဒ္ဓံ ဂတံ သရန္တာတိ တံ ဒဿေန္တော အာဟ ဥဒ္ဓံ ဝုစ္စတီတိအာဒိ။ သရန္တာတိ ယတ္ထ ပတ္ထေန္တိ န လဘန္တိ၊တံ ဇာနန္တာ။ မဋီ၊၃။၂၂၇။ (ယင်းပုဒ်ကို ပါဠိတော်, ပါဠိတော်သျှ–တို့၌ ဝါကျဖြင့် ဆို၏။ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ သမာသ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားသည်။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓံသရာဝါဒ (တိ) [ဥဒ္ဓံသရ+ဝါဒ] အထက်–အနာဂတ်သံသရာ–၌ (သံသရာဖြင့် စင်ကြယ်လွတ်မြောက်မှုကို) အောက်မေ့ပြောဆိုသော၊ သူ။ ဥဒ္ဓံ သရာ သုဒ္ဓိမနုတ္ထုနန္တီတိ သန္တေကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဥဒ္ဓံသရာဝါဒါ။ ကတမေ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဥဒ္ဓံသရာဝါဒါ၊ ယေ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ အစ္စန္တသုဒ္ဓိကာ---- တေ သံသာရေ သုဒ္ဓိံ ---ပရိမုတ္တိံ ထုနန္တိ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ။၂၄၄။ ဥဒ္ဓံသရာဝါဒါတိ သံသာရေန သုဒ္ဓိံ ကထယန္တာ။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၂၂။

ဥဒ္ဓံသော (ဗျ) အနာဂတ်။ ဥဒ္ဓံသ လောကသ္မိံ ဝိဝါဒမေတီတိ ဥဒ္ဓံသော ဝုစ္စတိ အနာဂတံ။ မဟာနိ။၂၃၅။

ဥဒ္ဓံသောတ¹ (ပု) [ဥဒ္ဓံ+သောတ] အထက်ရေအလျဉ်၊အထက်ရေညာ။ ဗဟူ နာဝါသဃာဋ္ဋေ ဗန္ဓာပေတွာ ဝနစရကေဟိ ဒေသိတမဂ္ဂေန ဥဒ္ဓံသောတံ အဂမာသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ (–ဇာဋ္ဌ၊၄။၃၈၈။)

ဥဒ္ဓံသောတ² (တိ) [(၁) ဥဒ္ဓံ+ဝါဟိ+သောတ။ (၂) ဥဒ္ဓံ+ဂန္တွာ+ပဋိလဘိတဗ္ဗ+သောတ] အထက်အလျဉ်ရှိသော။ (က) အထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော တဏှာ

အလျဉ်, ဝင်္ဒုက္ခအလျဉ်ရှိသော၊ (ဘဝခန္ဓာ၌ တပ်မက် တွယ်တာသော တဏှာအလျဉ်နှင့် မချုပ်ငြိမ်းသေးသော ဝင်္ဒုက္ခအလျဉ်တို့ ကြောင့် ရှေးဦးပဌမ ဖြစ်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံမှ စုတေသေလွန်ပြီးနောက် အထက် သုဒ္ဓါဝါသ ဘုံ၌ ထပ်၍ ပဋိသန္ဓေတည်နေရဦးမည် ဖြစ်သော)။ (ခ) အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့- သွားရောက်၍-သွားရောက်မှသာ-ရအပ်လတ္တံ့ သော အရဟတ္တမဂ် အလျဉ်ရှိသော၊ (ရှေးဦး ပဌမဖြစ်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ အရဟတ္တမဂ်ကို မရနိုင်, ထိုဘုံမှ စုတေသေလွန် ပြီးနောက် အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ရောက်မှသာ-အရဟတ္တ မဂ် ရမည်ဖြစ်သော-ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန် စံရ မည်ဖြစ်သော)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒံသောတအကနိဋ္ဌဂါမိ (တိ) [ဥဒ္ဒံသောတ^၂+ အကနိဋ္ဌဂါမိ] ဥဒ္ဒံသောတ အကနိဋ္ဌဂါမိ မည်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ (က) အထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော တဏှာ အလျဉ်, ဝင်္ဒုက္ခအလျဉ် ရှိ၍ အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ တည်နေသွားရောက်သော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်၊ဘဝခန္ဓာ၌ တပ်မက်တွယ်တာသော တဏှာအလျဉ်နှင့် မချုပ်ငြိမ်းနိုင်သေးသော ဝင်္ဒုက္ခအလျဉ်တို့ကြောင့် ရှေးဦးပဌမဖြစ် သော သုဒ္ဓါဝါသမှ စုတေသေလွန်ပြီးနောက် အထက်ဆုံး သုဒ္ဓါဝါသဖြစ်သော အကနိဋ္ဌ ဘုံတိုင်အောင်ပင် ပဋိသန္ဓေ တည်နေသွား ရောက်ရသော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) ရှေးဦး ပဌမ ဖြစ်ရာသုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ အရဟတ္တမဂ်ကို မရနိုင်သေး၍ ထိုဘုံမှ စုတေ သေလွန် ပြီးနောက် အထက်ဆုံး သုဒ္ဓါဝါသဖြစ်သော အကနိဋ္ဌဘုံသို့ရောက်မှသာ အရဟတ္တမဂ်ကို ရမည်ဖြစ်သော-ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန် စံမည်ဖြစ်သော-အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဤနေရာ၌ ဥဒ္ဒံသောတ အကနိဋ္ဌ ဂါမိနှင့် စပ်၍ ပုဂ္ဂိုလ်လေးမျိုး သိထားသင့်၏။ ထိုလေးမျိုးမှာ-

(၁) ဥဒ္ဒံသောတအကနိဋ္ဌဂါမိ= ဤကာမဘုံ၌ အနာဂါမိဖိုလ်ကို ရ၍ စုတေ သေလွန်ပြီးလျှင် အဝိဟာဘုံမှစ၍ အောက် သုဒ္ဓါဝါသလေးဘုံတို့၌ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ကာဖြစ်ကာ စုတေပြီးနောက် အကနိဋ္ဌ ဘုံရောက်မှသာ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံရမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ (အဘိ၊ပု။၁၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၃၂။) (သို့မဟုတ်) အဝိဟာအစရှိသော အောက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံ တစ်ခုခု၌ဖြစ်၍ စုတေပြီးနောက် ဘုံစဉ်အတိုင်း အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ရောက်မှသာ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။) (၂) ဥဒ္ဒံသောတ န အကနိဋ္ဌဂါမိ= အောက်ဖြစ်သော သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ဖြစ်၍ စုတေပြီးနောက် အကနိဋ္ဌဘုံ တိုင်အောင် မသွားရောက်တော့ပဲ သုဒဿီဘုံ၌ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၈ ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၃၂။) (သို့မဟုတ်) အဝိဟာ အစရှိသော အောက်သုဒ္ဓါဝါဘုံတစ်ခုခု၌ ဖြစ်ပြီးလျှင် ထိုဖြစ်ရာဘုံ၌ ရဟန္တာ မဖြစ်သေးမူ၍ အကနိဋ္ဌဘုံတိုင်အောင်လည်း သွားရောက် ပဋိသန္ဓေ မတည်နေတော့ပဲ ထိုဖြစ်ရာဘုံမှ အထက် ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ သုဒ္ဓါဝါသဘုံတစ်ခုခု၌ ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။) (၃) န ဥဒ္ဒံသောတ အကနိဋ္ဌဂါမိ= ဤကာမဘုံမှ စုတေပြီးနောက် အကနိဋ္ဌဘုံသို့သာ သွားရောက် ပရိနိဗ္ဗာန်စံမည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ (၄) န ဥဒ္ဒံသောတ န အကနိဋ္ဌဂါမိ=အဝိဟာ

အစရှိသော အောက်သုဒ္ဓါဝါသ လေးဘုံတို့တွင် တစ်ဘုံဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးလျှင် ထိုဖြစ်ရာ ဘုံ၌သာ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံမည့် အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်။

တတော မုဒုတရာနိ ဥဒ္ဒံသောတ- အကနိဋ္ဌဂါမိဿ ဝိပဿနိန္ဒြိယာနိ။ သံ၊၄၊၃။ ၂၆၈။ ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ ဥဒ္ဒံသောတော ဟောတိ အကနိဋ္ဌ- ဂါမီ။ သံ၊၃။၆၄။ အံ၊၁။၂၃၅။ အံ၊၂။၄၀၅၊၄၅၂။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဥဒ္ဒံသောတော အကနိဋ္ဌဂါမီ။ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ-- -သော အဝိဟာ စုတော အတပ္ပံ ဂစ္ဆတိ၊ အတပ္ပါ စုတော သုဒဿံ ဂစ္ဆတိ၊ သုဒဿာ စုတော သုဒဿိံ ဂစ္ဆတိ၊ သုဒဿိယာ စုတော အကနိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ၊အကနိဋ္ဌေ အရိယမဂ္ဂံ သဉ္ဇနေတိ ဥပရိဋ္ဌိမာနံ သံယောဇနာနံ ပဟာနာယ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဥဒ္ဒံသောတော အကနိဋ္ဌဂါမီ။ အဘိ။ပု။၁၂၀။ ဥဒ္ဒံဝါဟိဘာဝေန ဥဒ္ဒမဿတဏှာသောတံ ဝဋ္ဋသောတံ ဝါတိ ဥဒ္ဒံသောတော၊ ဥဒ္ဒံ ဝါ ဂန္တွာ ပဋိလဘိတဗ္ဗတော ဥဒ္ဒမဿ မဂ္ဂ- သောတန္တိ ဥဒ္ဒံသောတော။အကနိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတီတိ အကနိဋ္ဌဂါမီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၃၂။

ဥဒ္ဒံသောတဝဋ္ဋ (တိ) [ဥဒ္ဒံသောတ+ဝဋ္ဋ] ဥဒ္ဒံသောတ အကနိဋ္ဌဂါမိအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်- သည် ကြဉ်ဖယ်အပ်သော-ကိုကြဉ်ဖယ်ထား သော၊ ဥဒ္ဒံသောတ အကနိဋ္ဌဂါမိ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်မှတပါးတခြားသော။ အကနိဋ္ဌေသု ပန ဥဒ္ဒံသောတဝဇ္ဇာ စတ္တာရောတိ စတုဝီသတိ အနာဂါမိနော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၃။

ဥဒ္ဓ (တိ) [ဥ+ဂမု+တ။(ဉီဋ္ဌ-သံ)] အထက်၊အပေါ်၊ အထက်သို့-ထောင်မတ်သော-မြင့်တက်သော။ ဥဒ္ဓသဒ္ဒေါယံ တိလိင်္ဂေါ၊ဥဂ္ဂစ္ဆတီတိ ဥဒ္ဓေါ၊ တော၊ဂမိဿ ဒေါ၊ နေရုတ္တော၊ယော တု ဥပရိပရိယာယော ဥဒ္ဓံသဒ္ဒေါ၊သော အဗျယ- မေဝ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၄၃။ ဥဒ္ဓက-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓကေန္တလောမီ (တိ) [ဥဒ္ဓ+ကေန္တ+လောမိ] ဥဒ္ဓလောမီအခင်း, ကေန္တလောမီအခင်း။ ဥဒ္ဓကေန္တလောမီ စ၊ ပလ္လင်္ကာ မေ သုသဏ္ဌိတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၇။ (ဥဒ္ဓလောမီ, ကေန္တလောမီ- တို့လည်းကြည့်။)

ဥဒ္ဓက (ပု) [ဥဒ္ဓ+ကေ+အ။ ဥဒ္ဓံ ကတွာ ကေန မုခေန ဝါဒနတော ဥဒ္ဓေါ သန္တော ကာယတိ သဒ္ဒါယတီတိ ဥဒ္ဓကော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၄၃။ ဥဒ္ဓေါ ဟုတွာ ကာယတိ သဒ္ဒါယတိ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။(ဉီဋ္ဌက- သံ)] အထက်သို့လှည့်သော မျက်နှာဝဖြင့် တီးအပ်သော မုရိုးစည်။ သခ်သဒ္ဒံ ဘေရိသဒ္ဒံ၊ အထော ဥဒ္ဓကသဒ္ဒကံ။ (c.p.d ၌ ပြထားသော အင်္ဂလိပ်မူ။) အပ၊၁။၄၁၆။ (ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူ၌ ဥတုဇသဒ္ဒကံ-ဟု ရှိ၏။)

ဥဒ္ဓဂင် (နု) [ဥဒ္ဓံ+ဂင်္ဂါ] ဂင်္ဂါမြစ်၏-အထက်ပိုင်း- အညာ။ ဥဒ္ဓံဂင်-ကြည့်။

ဥဒ္ဓဂါမီ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ဂမု+ဏီ] အထက်သို့- တက်သော-ရောက်သော။ (က) အထက်ဘုံ ဘဝသို့-တက်သော-ရောက်သော။ (ခ) အထက်ရေပေါ်သို့ပေါ်တက်သော။ (က) တံ ဥဒ္ဓဂါမိ ဟောတိ ဝိသေသဂါမိ။ (ခ) တံ ဥဒ္ဓဂါမိ အဿ ဝိသေသဂါမိ။ သံ၊၃။၃၂၂။

ဥဒ္ဓဂ္ဂ° (တိ) [ဥဒ္ဓံ+အဂ္ဂ။(ဉီဋ္ဌဂြ-သံ)] (၁) (က) အထက်၌လှည့်သော-အထက်သို့ မော်နေ သော-အဖျား-ဦးချွန်-ရှိသော။ (ခ) အထက်သို့ မျက်နှာလှည့်သော၊နောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်း

မရှိသော။ (၂) အထက်အထက် နတ်ပြည်ခြောက်ဘုံတို့၌ မီးညွန့်ဖျားနှင့်တူသော ကံအကျိုးရှိသော၊အထက်အထက် နတ်ပြည်ခြောက်ဘုံတို့၌ ဖြစ်စေတတ်သော။ (၃) အထက်သို့ထောင်နေသော အဖျား-ဦးချွန်-ရှိသော၊ (သွား၊အောက်သွား)။ (၁)(က) ဥဒ္ဒဂ္ဂါနိ လောမာနိ ဇာတာနိ။ ဒီ၊၂။၁၅။ မ၊၂။၃၃၇။ ရသဂ္ဂသဂ္ဂီ ဟောတိ ဥဒ္ဒဂ္ဂါဿ ရသဟရ-ဏိယော ဂီဝါယ ဇာတာ ဟောန္တိ သမာဘိ-ဝါဟိနိယော။ ဒီ၊၃။၁၃၅။ သူက် နာမ ဥဒ္ဒဂ္ဂံ ကတွာ ဌပိတံ ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ ဘိန္ဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ (က)(ခ) န မယာ အသုရိန္ဒ အဓောမုခေန ပါရမိယော ပူရိတာ၊ ဥဒ္ဒဂ္ဂမေဝ ကတွာ ဒါနံ ဒိန္နံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ဥဒ္ဒဂ္ဂမေဝါတိ အနောသက္ကိတစိရိယတံ၊ ဥဇ္ဇုကောဋိကံ ကတွာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၉၀။ (၂) ဥဒ္ဒဂ္ဂါ ဒက္ခိဏာ ဒိန္နာ ။ အံ၊ ၁။၃၈၀။ အံ၊၂။၄၀။ (ဥဒ္ဒဂ္ဂိကနှင့်ယှဉ်ကြည့်။) (၃) ဥဒ္ဒဂ္ဂါ စ အဓဂ္ဂါ စ ဒုမဂ္ဂပရိမဇ္ဇိတာ။ ဇာ၊၂။၁၄။ ဥဒ္ဒဂ္ဂါတိ ဟေဋ္ဌိမဒန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၆၇။ ဥဒ္ဒဂ္ဂါတိ ဥဒ္ဓံ အဂ္ဂါ ယေသံ ဟေဋ္ဌိမ-ဒန္တာနန္တိ ဥဒ္ဒဂ္ဂါ၊ တေနာဟ "ဥဒ္ဒဂ္ဂါတိ ဟေဋ္ဌိမ-ဒန္တာ"တိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ဥဒ္ဒဂ္ဂ[၂] (တိ)[ဥဒ္ဓံ+ဂမု+ကွိ] အထက်သို့တက်သော။ ဥဗ္ဗေဂါ ပီတိ ဗလဝတီ ဟောတိ ကာယံ ဥဒ္ဒဂ္ဂံ ကတွာ အာကာသေ လင်္ဃာပနပ္ပမာဏပ္ပတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၁။ ဥဒ္ဒဂ္ဂရာဇီ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒဂ္ဂမန (န) [ဥဒ္ဓံ+ဂမန] အထက်သို့တက်ခြင်း။ ဝုဒ္ဓိန္တိအာဒိသု ဥဒ္ဒဂ္ဂမနေန ဝုဒ္ဓိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဥဒ္ဒဂ္ဂရာဇီ (ထိ) [ဥဒ္ဒဂ္ဂ+ရာဇိ] အထက်သို့တက်သော (ခန္ဓာကိုယ်) အရေးအကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒဂ္ဂရာဇီ (တိ) [ဥဒ္ဒဂ္ဂရာဇိ+ဤ] အထက်သို့တက်သော-(ခန္ဓာကိုယ်) အရေးအကြောင်း-နီသောအရေးအကြောင်း-ရှိသော၊သူ၊(ကျား)။ ဥဒ္ဒဂ္ဂရာဇီ မိဂရာဇာ၊ ဗလီ ဒါဌာဝုဓော မိဂေါ။ ဇာ၊၁။၂၉၆။ ဥဒ္ဒဂ္ဂရာဇီတိ ဥဒ္ဒဂ္ဂါဟိ သရီရ-ရာဇီဟိ သမန္နာဂတော၊ ဗျဂ္ဃံ သန္ဓာယေဝ -မာဟံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၅။

ဥဒ္ဒဂ္ဂလောမ (တိ) [ဥဒ္ဒဂ္ဂ+လောမ] အထက်၌အဖျားရှိသော-အထက်သို့ အဖျားလှည့် သော-အမွေး-မွေးညှင်း-ရှိသော၊သူ။ အယံ ဟိ ဒေဝ ကုမာရော ဥဒ္ဒဂ္ဂလောမော။ ဒီ၊၂။၁၅။ (-မ၊ ၂။၃၃၇။ ဥဒ္ဒဂ္ဂလောမောတိ အာဝဋ္ဋ-ပရိယောသာနေ ဥဒ္ဒဂ္ဂါနိ ဟုတွာ မုခသောဘံ ဥလ္လောကယမာနာနိ ဝိယ ဌိတာနိ လောမာနိ အဿာတိ ဥဒ္ဒဂ္ဂလောမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅၉။

ဥဒ္ဒဂ္ဂလောမလက္ခဏ (န) [ဥဒ္ဒဂ္ဂလောမတာ+ လက္ခဏ] ဥဒ္ဒဂ္ဂလောမတာ လက္ခဏာတော်၊ အထက်သို့အဖျားလှည့်သော မွေးညှင်းတော်-ရှိသည်၏အဖြစ်-ရှိခြင်း-ဟူသောလက္ခဏာတော်။ ထိုလက္ခဏာတော်သည် စကြဝတေးမင်း, ဘုရားအလောင်းတော်, မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ယောက်ျားမြတ်တို့၏ လက္ခဏာတော်ကြီး (မဟာပုရိသလက္ခဏာတော်ကြီး) သုံးဆယ့်နှစ်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်၏၊ ထိုယောက်ျားမြတ်တို့၏ အမွေး (မွေးညှင်း)တော်တို့သည် လက်ျာရစ် လည်ပတ်လျက် (ခွေလျက်) ရှိပြီး ရွှေမျက်နှာတော်၏ တင့်တယ်သပ္ပါယ်ပုံကို မော်၍ ကြည့်နေသကဲ့သို့ ထင်ရလောက်အောင် မွေးညှင်း အဖျားအချွန်တို့သည် အထက်သို့ လှည့်နေ မော်နေကြကုန်၏၊ ယင်းသို့ မွေးညှင်းတော် တို့၏

အဖျား အထက်သို့ လှည့်နေခြင်းသည် ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမတာ လက္ခဏာတော် မည်၏။ တထာဂတဿ ပန---ဥဿင်္ခပါဒလက္ခဏဉ္စ ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမလက္ခဏဉ္စ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊၃၊၁၁၂။

ဥဒ္ဓဂ္ဂိက (တိ) [ဥဒ္ဓဂ္ဂ+ဣက] အထက်နတ်ပြည်၌ မြတ်သောအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အထက် အထက် နတ်ပြည်ခြောက်ဘုံတို့၌-မီးညွန့်ဖျားနှင့် တူသော- မြတ်သော-ကံအကျိုး ရှိသော၊ အထက် အထက် နတ်ပြည်ခြောက် ဘုံ တို့၌ ကံအကျိုးပေးသော (ဒါန ကုသိုလ်)။ သမဏဗြာဟ္မဏေသု ဥဒ္ဓဂ္ဂိကံ ဒက္ခိဏံ ပတိဋ္ဌာပေန္တိ ။ဒီ၊၁၊၄၈။ (-ဒီ၊၃၊၅၄။ သံ၊၁၊၉၀။ အံ၊၁၊၃၇၉။ အံ၊၂၊၃၉။) ဥပရိဖလနိဗ္ဗတ္တနတော ဥဒ္ဓံ အဂ္ဂမဿာ အတ္ထီတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၁၄၃။ ဥပရိတိ ဒေဝလောကေ----ကမ္မဿ ကတတ္တာ နိဗ္ဗတ္တနတော တဿ ဖလံ တဿ အဂ္ဂိသိခါ ဝိယ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၂၂၀။ အဂ္ဂံ ဝိယာတိ အဂ္ဂံ၊ ဖလံ၊----အပိ စ အဂ္ဂန္တိ ဥတ္တမံ ဖလံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂၊၃၄။ ဥပရူပရိဘူမိသု ဖလဒါနဝသေန ဥဒ္ဓမဂ္ဂမဿာတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၁၄။ ဥပရူပရိဘူမိသူတိ ဆကာမသဂ္ဂသင်္ခါတာသု ဥပရူပရိကာမဘူမိသု၊ ကမ္မဿ ဖလံ အဂ္ဂံ နာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂၊၃၀၉။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊၃၂၃။ သံ၊ဋီ၊၁၊၁၉၂။)

ဥဒ္ဓဂ္ဂတ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ဂတ] အထက်သို့သွားခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓဂ္ဂတိက (တိ) [ဥဒ္ဓဂ္ဂတ+ဣက] အထက်သို့-သွားခြင်း-တက်ခြင်း-သဘောရှိသော။ တထာ ဥဒ္ဓဂ္ဂတိကာ တေဇောဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၄၅၈။

ဥဒ္ဓဂ္ဂမ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ဂမု+အ။ ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂမော။ ဓာန်၊ဋီ၊၃၈] အထက်သို့ ဆန်တက်သော(လေ)။ ဥဒ္ဓဂ္ဂမာ ဝါတာ၊ အဓောဂမာ ဝါတာ၊ကုစ္ဆိသယာ ဝါတာ---ပဿာသော။ မ၊ ၁၊၂၄၆။ မ၊၂၊၈၅။ မ၊၃၊၂၈၄။ အဘိ၊ဝိ၊၈၆။ နေတ္တိ၊၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၃၄၄။ ဥဒ္ဓဂ္ဂမာ ဝါတာတိ ဥဂ္ဂါရဟိက္ကာ(ရာ)ဒိပဝတ္တကာ ဥဒ္ဓံ အာရောဟနဝါတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၆၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၃၄၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၀။ မ၊ ဋီ၊၁၊၇၈။

ဥဒ္ဓဂ္ဂမန (န) [ဥဒ္ဓံ+ဂမန] အထက်သို့-သွားရောက်-ဖြစ်-ခြင်း၊ အထက်သို့ မြင့်တက်သွားခြင်း။ တံတံပစ္စယသမာယောဂေ ဟိ ပုရိမဘာဝသင်္ခါတာ ပုရိမန္တတော . ဥဒ္ဓဂ္ဂမနံ သမုဂ္ဂမော။ မူလဋီ၊၂၊၁၇။ ဇဝံ နဒမာနာယ စဿာ ဥဒ္ဓဂ္ဂမနဝသေန ဥဇွော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၅၅။ ဥဒ္ဓံဂမန-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓဂ္ဂမနီယ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ဂမု+အနီယ] အထက် အထက်အထူးသို့ ရောက်စေတတ်သော၊ ကြားနာသူတို့အား အထက်အထက်တရားထူးကို ရရှိစေ တတ်သော။ ဣမေ ကမ္မံ နာမ ဒီဃရတ္တံ ဘာသိတာ ဥဒ္ဓဂ္ဂမနီယာ အတ္ထူ-ပသံဟိတာ ဝါစာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၁၂။ ဥဒ္ဓဂ္ဂမနီယာတိ သုဏန္တာနံ ဥပရူပရိဝိသေသံ ဂမေန္တီတိ ဥဒ္ဓ-ဂ္ဂမနီယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၁၁၂။

ဥဒ္ဓဂ္ဂမဝါတ (ပု) [ဥဒ္ဓဂ္ဂမ+ဝါတ] အထက်သို့ ဆန်တက်သော လေ။ ဥဒ္ဓဂ္ဂမဝါတာဒယော ဝိယ ဟိ ယော ဝါတာဓိကော ကလာပေါ။ မူလဋီ၊၁၊၁၅၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၃၀၈၊၄၄၂။)

ဥဒ္ဓစ္စ (န) [(၁)ဥဒ္ဓတ+ဏျ။ ဟန=ဂတိယံ၊ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဟနတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒ္ဓတော၊ တော၊ ဟနဿ ဓော၊အသရူပဒ္ဓိတ္တံ၊ စိတ္တံ၊ ဥဒ္ဓတဿ ဘာဝေါ ဥဒ္ဓစ္စံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၁၆၉။ (၂) ဥ+ဓု=ဓူ+ဏျ။ ဏျ ပစ္စည်းကြောင့် ဓူဓာတ်၏ ဦကို အပြု၊ အသဒိသဒွေဘော်လာ။ ဥဒ္ဓံ ဓုနာတိ ကမ္ပတီတိ ဥဒ္ဓစ္စံ။ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဓူနနံ ဥဒ္ဓစ္စံ။ ကစ္စည်းသုတ်။

၆၃၈။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၅၅၊၁၂၆၅။ (ဩဇာဒ္ဓတျ-သံ)] တုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်၊ အထက် သို့ ပျံ့လွင့်သောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းတရား၊ ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်။ ဥဒ္ဓစ္စဟူသည် စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း, မငြိမ်သက်ခြင်းသဘော, အာရုံတခု၌ မတည်တံ့ခြင်း သဘောပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းဥဒ္ဓစ္စသည်-စေတသော အဝူပသမလက္ခဏ=(လေတိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့် တုန်လှုပ်သောရေကဲ့သို့) စိတ်မငြိမ်သက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ အနဝဋ္ဌာနရသ=(လေတိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့် လှုပ်ရှားသော အလံတံခွန်ကဲ့သို့) ရပ်တည် မနေခြင်း, မတည်တံ့ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ ဘန္တတ္တပစ္စုပဋ္ဌာန=(ကျောက်ခဲဖြင့် ပေါက်ခတ်လိုက်ခြင်းကြောင့် လွင့်တက်သောပြာကဲ့သို့) လွင့်တက်လှုပ်ရှားသော တရားအဖြစ်ဖြင့် ယောဂီတို့ဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်ပေါ်လာ၏။ စေတသော အဝူပသမေ အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာန=စိတ်မငြိမ်သက်ခြင်းကြောင့်(ဝါ) (စိတ်မငြိမ်သက်ကြောင်း အာရုံကြောင့်) မသင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း တည်းဟူသော နီးကပ်သော အကြောင်းရှိ၏။ အဘိ။၊၁။၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉။ မဟာနိ။။၅၂။ ကတမံ တသ္မိံ သမယေ ဥဒ္ဓစ္စံ ဟောတိ၊ ယံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တဿ ဥဒ္ဓစ္စံ အဝူပသမော စေတသော ဝိက္ခေပေါ ဘန္တတ္တံ စိတ္တဿ၊ ဣဒံ တသ္မိံ သမယေ ဥဒ္ဓစ္စံ ဟောတိ။ အဘိ၊၁။၁၀၃။ ဝေမေဝံ ခေါ သောဏ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယံ ဥဒ္ဓစ္စာယ သံဝတ္တတိ၊ အတိသိထိလဝီရိယံ ကောသဇ္ဇာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၂။၃၃၀။ ဥဒ္ဓစ္စံ နာမ စိတ္တဿ ဥဒ္ဓတာကာရော။ အံ။၊၁။၂၆။ ဣတိဝုတ်။။၃၃၇။ (-ထေရ၊။၊၁။၂၀၉။) ဥဒ္ဓတဿ ဘာဝေါ ဥဒ္ဓစ္စံ၊ ယဿ ဓမ္မဿ ဝသေန ဥဒ္ဓတံ ဟောတိ စိတ္တံ၊ တံသမ္ပယုတ္တာဝါ ဓမ္မာ၊သော ဓမ္မော ဥဒ္ဓစ္စံ။ အံဋီ၊၁။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၅၀။(-အဘိ။၊၁။၃၀၁။)

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ (န)[ဥဒ္ဓစ္စ+ကုက္ကုစ္စ] ဥဒ္ဓစ္စ, ကုက္ကုစ္စ၊ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းသဘော, နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်းသဘော။ ယေန အနုပ္ပန္နံ ဝါ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥပ္ပန္နံ ဝါ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဘိယျော-ဘာဝါယ ဝေပုလ္လာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၁။၃။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စန္တိ ဥဒ္ဓစ္စဉ္စေဝ ကုက္ကုစ္စဉ္စ။ တတ္ထ ဥဒ္ဓစ္စံ နာမ စိတ္တဿ ဥဒ္ဓတာကာရော။ ကုက္ကုစ္စံ နာမ အကတကလျာဏဿ ကတပါပဿ တပ္ပစ္စယာ ဝိပ္ပဋိသာရော။ အံ။၊၁။၂၆။

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနီဝရဏ (န) [ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ+နီဝရဏ] ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနီဝရဏ။ ဝေမေဝ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ပဉ္စိမေ နီဝရဏာ----- ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနီဝရဏံ။ ဒီ၊၁။၂၃၁။ (-မ၊၂။၄၁၉။ အဘိ၊၈။၂၃၂။ ပဋိသံ။၊၁။၁၁၀။)

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပရိယုဋ္ဌိတ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ + ပရိယုဋ္ဌိတ] ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ ထကြွသော၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စသည် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်သော။ သစေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ-ပရိယုဋ္ဌိတော ဟောတိ။ မ၊၁။၃၉၈။ (-အံ၊၂။၂၀၄။)

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပရေတ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ+ပရေတ] ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စသည် လွှမ်းမိုးအပ်သော။ ပုန စ ပရံ ဗြာဟ္မဏ ယသ္မိံ သမယေ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ-ပရိယုဋ္ဌိတေန စေတသာ ဝိဟရတိ ဥဒ္ဓစ္စ-ကုက္ကုစ္စပရေတေန။ အံ၊၂။၂၀၄။ ဥဒ္ဓစ္စ-ကုက္ကုစ္စပရေတ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၂)န္တိ ဥဒ္ဓစ္စ-ကုက္ကုစ္စေန အဘိဘူတံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၇၀။

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပ္ပဟာန (န) [ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ+ပဟာန] ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စကိုပယ်ခြင်း။ ဘဂဝါ ဘုဉ္ဇိဿံ ဝိယ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပ္ပဟာနံ အာဟ။ ဒီ။၊၁။၁၉၄။ မ။၊၂။၂၂၁။ မဋီ၊၂။၂၄၆။

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပ္ပဟာနကာရီ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပ္ပဟာန +ကာရီ] ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စကို ပယ်ရှားမှုကို ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ ဝုဒ္ဓသေဝိတာ စ---- ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပ္ပဟာနကာရီ ဝုတ္တာ။ မငို၊၁။၃၇၅။ အံငို၊၁။၈၇။ (-မူလံငို၊၂။၁၆၀။)

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဝိဂမ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ+ဝိဂမ] ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ ကင်းကွာခြင်း။ ဝိနီဝရဏစိတ္တန္တိ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဝိဂမေန ဝိဂတ္ထပသာ ဝိဂတတ္တာ တေန အပိဟိတစိတ္တံ။ မငို၊၃။၃၉။ (-အံငို၊၃။၂၂၄။)

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စာဘာဝ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ+အဘာဝ] ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ၏-မရှိခြင်း-မဖြစ်ခြင်း။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စာဘာဝတော ဥဒ္ဓစ္စ-ကုက္ကုစ္စာဒီဟိ သံကိလေသေဟိ အသံကိ-လိဋ္ဌစိတ္တော သုပရိသုဒ္ဓမာနသော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၅။

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စာဘိဘူတ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ+အဘိဘူတ] ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စာဘိဘူတေန ဂဟပတိ စေတသာ ဝိဟရန္တော အကိစ္စံ ကရောတိ၊ ကိစ္စံ အပရာဓေတိ။ အံ၊၁။၃၇၈။ (-ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ မဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၉။)

ဥဒ္ဓစ္စဂ္ဂဟဏ (နပ) [ဥဒ္ဓစ္စ+ဂဟဏ] ဥဒ္ဓစ္စကို ယူခြင်း။ ဥဒ္ဓစ္စဂ္ဂဟဏေနေဝ စေတ္ထ ကိစ္စာ-ဟာရပဋိပက္ခာနံ သမာနတာယ ကုက္ကုစ္စမ္ပိ ဂဟိတမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။

ဥဒ္ဓစ္စစရိယာ (ထီ) [ဥဒ္ဓစ္စ+စရိယာ] ဥဒ္ဓစ္စစရိုက်၊ ဥဒ္ဓစ္စ အဖြစ်များခြင်း။ ဝိက္ကေပဂတဿ ဥဒ္ဓစ္စစရိယာ သာဟသာစရိယာ။ မဟာနိ။၃၃၇။ ရာဂစရိယာ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓစ္စစေတနာ (ထီ) [ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတာ+စေတနာ။ သဟဂတ-ကျေ] ဥဒ္ဓစ္စနှင့်အတူတကွ ဖြစ်သော စေတနာ။ ယထာ စ အဘိညာစေတနာ၊ ဧဝံ ဥဒ္ဓစ္စစေတနာပိ န ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၂။ မူလဋီ၊၂။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၂၅၉။ ယသ္မာ ဥဒ္ဓစ္စစေတနာ ပဝတ္တိဝိပါကမေဝ ဒေတိ၊ န ပဋိသန္ဓိဝိပါကံ။ အနုဋီ။၂။၁၀၂။ (-အနုဋီ၊ ၁။၁၃၁။ အနုဋီ၊၂။၁၀၆။)

ဥဒ္ဓစ္စဒေါသ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္စ+ဒေါသ] ဥဒ္ဓစ္စဟူသောအပြစ်။ ဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ ဟိ ဥဒ္ဓစ္စဒေါသော ပဟီယတိ။ စရိယာဋ္ဌ။၂၇၁။ သီဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၅၀။

ဥဒ္ဓစ္စဒေါသပဟာနဝစန (နပ) [ဥဒ္ဓစ္စဒေါသပဟာန+ဝစန] ဥဒ္ဓစ္စအပြစ်ပယ်ခြင်းကို ဟောတော်မူခြင်း။ ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဝတွာ သမထ-နိမိတ္တဝစနတော အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယဿ ဥဒ္ဓစ္စဒေါသ-ပ္ပဟာနဝစနတော။ စရိယာဋ္ဌ။၂၇၁။ သီဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၂၅၀။

ဥဒ္ဓစ္စနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္စ+နိဒ္ဒေသ] ဥဒ္ဓစ္စကို အကျယ်ဖွင့်ဆိုဟောကြားရာစကားရပ်။ အဘိဓမ္မာပိဋက၊ ၁-စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၊ ဒွါဒသ အကုသလ။ အဘိ၊၁။၁၀၃-၄။ နိဒ္ဒေသဝါရဿ ဥဒ္ဓစ္စနိဒ္ဒေသေ စိတ္တဿာတိ န သတ္တဿ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၀၁-၂။

ဥဒ္ဓစ္စနီဝရဏ (နပ) [ဥဒ္ဓစ္စ+နီဝရဏ] (ကုသိုလ်ဖြစ်ခွင့်ကို) ပိတ်ပင်-တားဆီး-နှောင့်ယှက်-တတ်သော ဥဒ္ဓစ္စ။ ဥဒ္ဓစ္စနီဝရဏံ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏေန နီဝရဏဉ္စေဝ နီဝရဏ-သမ္ပယုတ္တဉ္စ။ အဘိ၊၈။၂၃၅။ ဗျာပါဒနီဝရဏံ ပဋိစ္စ ဥဒ္ဓစ္စနီဝရဏံ။ ပဋ္ဌာန၊၃။၂၉၈။ (-သံဋ္ဌ၊ ၃။၇၈။ မူလဋီ၊၁။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၀၅။)

ဥဒ္ဓစ္စပကတိက (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စ+ပကတိ+က] စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း-စိတ်မတည်တံ့ခြင်း-ဟူသော ပင်ကိုယ် သဘောရှိသော၊ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း ဟူသော ပင်ကိုယ်အလေ့အထရှိသော၊သူ

ဥဒ္ဓတာတိ ဥဒ္ဒစ္စပကတိကာ ဝိပ္ပန္နမာနစိတ္တာ။ မငွ၊၁။၁၂၀။ သံငွ၊၃။၂၈၈။ ဥဒ္ဒစ္စပကတိကာတိ ဥဒ္ဒစ္စသီလာ အနဝဋ္ဌိတသဘာဝါ။ မငို၊၁။၂၁၄။ ဥစ္စဒ္ဓပကတိကာတိ ဝိက္ခိတ္တသဘာဝါ ဝိဗ္ဘန္တ- စိတ္တာတိ အတ္ထော။ သံငို၊၂။၅၁၃။

ဥဒ္ဒစ္စပက္ခ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပက္ခ] (၁) ဥဒ္ဒစ္စ- စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း-ဟူသော အဖို့၊ဥဒ္ဒစ္စအဖို့။ (တိ)(၂) ဥဒ္ဒစ္စအဖို့ရှိသော။ ဤသကမ္ပိ လီနပက္ခံ ဥဒ္ဒစ္စပက္ခဥ္စ အနုပဂ္ဂမ္မ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ငို၊၁။၃၄၂။ (-မငို၊၁။၁၇၅။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒစ္စပက္ခတ္တ (နု) [ဥဒ္ဒစ္စပက္ခ+တ္တ] ဥဒ္ဒစ္စ အဖို့ရှိသည် ၏အဖြစ်။ ဗလဝဝီရိယံ မန္ဒသမာဓိ ဝီရိယဿ ဥဒ္ဒစ္စပက္ခတ္တာ ဥဒ္ဒစ္စံ အဘိဘဝတိ။ ဒီငွ၊၂။၃၇၇။ မငွ၊၁။၂၉၅-၆။ သံငွ၊၃။၁၉၄။ အံငွ၊၁။၃၉၁။ အဘိငွ၊၂။၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၃။

ဥဒ္ဒစ္စပက္ခိက (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စပက္ခ+ဣက] ဥဒ္ဒစ္စ အဖို့ရှိသော။ သတိ ဟိ စိတ္တံ ဥဒ္ဒစ္စပက္ခိကာနံ သဒ္ဓါဝီရိယပညာနံ ဝသေန ဥဒ္ဒစ္စပါတတော ------ ရက္ခတိ။ ဒီငွ၊၂။၃၇၈။ မငွ၊၁။၂၉၆။ သံငွ၊၃။၁၉၅။ အံငွ၊၁။၃၉၂။ အဘိငွ၊၂။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၄။ ဌာနစက်မာနီ ဥဒ္ဒစ္စပက္ခိကာနိ။ ဝဇီရ၊၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၇။

ဥဒ္ဒစ္စပက္ခိကေကဒေသ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စပက္ခိက + ကေဒေသ] ဥဒ္ဒစ္စအဖို့ရှိသောတရား တစိတ် တဒေသ။ ဥဒ္ဒစ္စပက္ခိကေကဒေသေ ဂဏှန္တော "သဒ္ဓါဝီရိယပညာန"န္တိ အာဟ။ ဒီငို၊၂။၃၂၈။ မငို၊၁။၃၈၅။ သံငို၊၂။၄၃၅။

ဥဒ္ဒစ္စပက္ခိယ (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စပက္ခ+ဣယ] ဥဒ္ဒစ္စ အဖို့ရှိသော။ ဥဒ္ဒစ္စပက္ခိယေ ကောသဇ္ဇပက္ခိယေ စ ဓမ္မေ ဝဇ္ဇေန္တော ဝီရိယသမတံ ယောဇေတွာ။ ဣတိဝုတ်ငွ၊၂၈၄။ (-မငို၊၁။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊ ၁။၁၅၄။)

ဥဒ္ဒစ္စပစ္စယ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပစ္စယ] ဥဒ္ဒစ္စ ဟူသော အကြောင်း။ တသ္မိံ သမယေ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရော ---- ဥဒ္ဒစ္စပစ္စယာ အဓိမောက္ခော ------၊တတ္ထ ကတမော ဥဒ္ဒစ္စပစ္စယာ အဓိမောက္ခော။ အဘိ၊ဝိ။၁၇၄-၅။

ဥဒ္ဒစ္စပရိယုဋ္ဌာန (နု) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပရိယုဋ္ဌာန] ဥဒ္ဒစ္စ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက် လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဥဒ္ဒစ္စထကြွ သောင်းကျန်းခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥဒ္ဒစ္စပရိယုဋ္ဌိတ (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပရိယုဋ္ဌိတ] ဥဒ္ဒစ္စလွှမ်းမိုးနှိပ်စက် လုယက်ဖျက်ဆီးအပ် သော။ ဥဒ္ဓတော ခေါ ပန အယမာယသ္မာ ဥဒ္ဒစ္စပရိယုဋ္ဌိတေန စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟာရတိ၊ ဥဒ္ဒစ္စပရိယုဋ္ဌာနံ ခေါ ပန တထာဂတပ္ပ- ဝေဒိတေ ဓမ္မဝိနယေ ပရိဟာနမေတံ။ အံ၊ ၃။၃၈၈။

ဥဒ္ဒစ္စပရိဠာဟ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပရိဠာဟ] စိတ်ပျံ့ လွင့်ခြင်း ဟူသော ပူလောင်ခြင်း၊ဥဒ္ဒစ္စအပူ။ ဥဒ္ဒစ္စပရိဠာဟဿ အနုပဋ္ဌာနံ သမာဓိန္ဒြိယဿ အဿာဒေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၂၀၅၊(-၂၀၆၊ ၂၂၂။)

ဥဒ္ဒစ္စပါတ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပါတ] ဥဒ္ဒစ္စ၌ကျခြင်း၊ ဥဒ္ဒစ္စ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိပဿနာ သမထံ အနတိ- ဝတ္တမာနာ ဥဒ္ဒစ္စပါတံ န ကရောတိ။ ပဋိသံ၊ ငွ၊၂။၁၈၉။ (-ထေရငွ၊၁။၁၀၉။)

ဥဒ္ဒစ္စပ္ပကတိက (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပကတိ+က] စိတ်ပျံ့ လွင့်ခြင်းဟူသော ပင်ကိုယ်သဘောရှိသော၊ သူ။ ဝဇ္ဇေ အဝဇ္ဇသညိတာယ ဥဒ္ဒစ္စပ္ပကတိကာ။ အံငို၊၂။၄၀။

ဥဒ္ဒစ္စပ္ပဟာန (နု) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပဟာန] ဥဒ္ဒစ္စကို ပယ်စွန့်ခြင်း။ ကောသဇ္ဇပ္ပဟာနေန ဥဒ္ဒစ္စ-

ပ္ပဇဟနေန ----- သမ္ပယုတ္တာနိ ဆ ဉာဏာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၈။

ဥဒ္ဒစ္စပ္ပမာန (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+ပမာန] ဥဒ္ဒစ္စပြမာန်းခြင်းရှိသော။ ဥဒ္ဒစ္စပ္ပမာနာ ကိလေသာ ဥဒ္ဒစ္စာဒိကိလေသာ။ မူလဋီ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။

ဥဒ္ဒစ္စဗဟုလတ္တ(န) [ဥဒ္ဒစ္စ+ဗဟုလတ္တ] ဥဒ္ဒစ္စများသည်၏-များသောဥဒ္ဒစ္စရှိသည်၏-အဖြစ်။ ဥဒ္ဒစ္စဗဟုလတ္တာ အဝူပသန္တစိတ္တတာယ ဥဒ္ဒတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၆။

ဥဒ္ဒစ္စဘူမိ (ဣ) [ဥဒ္ဒစ္စ+ဘူမိ] ဥဒ္ဒစ္စ၏ဖြစ်ရာဘုံဌာန။ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယံ ကရောတိ၊ ဥဒ္ဒစ္စ-ဘူမိံတိ ကတာ အဘိပတ္ထိတံ ပေသေတိ။ ပေဋကော။ ၂၉၀။

ဥဒ္ဒစ္စမူလက (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+မူလ+က] ဥဒ္ဒစ္စဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဥဒ္ဒစ္စရဇ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒစ္စမေဃထနိတ (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+မေဃ+ထနိတ] ဥဒ္ဒစ္စဟူသော မိုချုးသံ ရှိသော။ ဥဒ္ဒစ္စမေဃထနိတံ သံယောဇနဝဇ္ဇာလာဟကံ။ ထေရ။ ၃၂၄။ ဘန္တသဘာဝံ ဥဒ္ဒစ္စံ မေဃ-ထနိတံ မေဃဂဇ္ဇိတံ ဧတေသန္တိ ဥဒ္ဒစ္စ-မေဃထနိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။

ဥဒ္ဒစ္စရဇ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စ+ရဇ] ဥဒ္ဒစ္စဟူသော မြူအညစ် အကြေး။ သော ဥဒ္ဒစ္စရဇဿ စေဝ ဥဒ္ဒစ္စမူလကဿ သေသာကုသလရဇဿ စ အပ္ပကတ္တာ အပ္ပရဇက္ခော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

ဥဒ္ဒစ္စဝမန (န) [ဥဒ္ဒစ္စ+ဝမန] ဥဒ္ဒစ္စကို ပျို့အံခြင်း။ ဥဒ္ဒစ္စဝမနံ ကာရေတိ။ မိလိန္ဒ။၃၁၉။

ဥဒ္ဒစ္စဝိက္ခမ္ဘန (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+ဝိက္ခမ္ဘန] ဥဒ္ဒစ္စကို ပယ်ခွါတတ်သော။ ဥဒ္ဒစ္စဝိက္ခမ္ဘနဿ အဝိ-ကျေပဿ သမာဓာနဿ ဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၂။

ဥဒ္ဒစ္စဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+ဝိပ္ပယုတ္တ] ဥဒ္ဒစ္စနှင့် မယှဉ်သော။ ဥဒ္ဒစ္စဝိပ္ပယုတ္တာ စရတိတိ ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ။ရ၈။

ဥဒ္ဒစ္စဝိရဟိတ (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+ဝိရဟိတ] ဥဒ္ဒစ္စမှ ကင်းသော။ အနုဒ္ဓတောတိ ဥဒ္ဒစ္စဝိရဟိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၄။)

ဥဒ္ဒစ္စသံဝရ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စ+သံဝရ] **ဥဒ္ဒစ္စကိုတားမြစ်**စောင့်ရှောက်ခြင်း။ **အောက်ပုဒ်ကြည့်။**

ဥဒ္ဒစ္စသံဝရဋ္ဌ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စသံဝရ+အတ္ထ] ဥဒ္ဒစ္စကို တားမြစ်စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ ဥဒ္ဒစ္စသံဝရဋ္ဌေန သီလဝိသုဒ္ဓိ။ ပဋိသံ။၂၁၉။

ဥဒ္ဒစ္စသမယ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စ+သမယ] ဥဒ္ဒစ္စဖြစ်ရာ အခါ။ ဥဒ္ဒစ္စသမယေ စိတ္တံ သမာဓိနာ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။

ဥဒ္ဒစ္စသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+သမ္ပယုတ္တ] ဥဒ္ဒစ္စနှင့်ယှဉ်သော။ ဥဒ္ဒစ္စနှင့်အညီအမျှ **ကေုပ္ပါဒတာ** အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော။ **ယသ္မိံ** သမယေ အကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ **ဟောတိ** ဥပေက္ခာသဟဂတံ ဥဒ္ဒစ္စသမ္ပယုတ္တံ **ရူပါရမ္မဏံ** ဝါ။ အဘိ၊ဓ။၁၀၃။ အဘိ၊ဝိ။၁ရ၄။ **ဥဒ္ဒစ္စေန** သမ္ပယုတ္တန္တိ ဥဒ္ဒစ္စသမ္ပယုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ (-သံ၊၃။၂၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။

ဥဒ္ဒစ္စသမ္ပယုတ္တစတုက္ကန္ဓ (ပု) [ဥဒ္ဒစ္စသမ္ပယုတ္တ+စတုက္ကန္ဓ] ဥဒ္ဒစ္စနှင့်ယှဉ်သော လေးပါးသော နာမ်ခန္ဓာတရား။ ခန္ဓေ စာတိ ဥဒ္ဒစ္စသမ္ပယုတ္တ-စတုက္ခန္ဓေ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။

ဥဒ္ဒစ္စသဟဂတ (တိ) [ဥဒ္ဒစ္စ+သဟဂတ]

ဥဒ္ဓစ္စနှင့်-အတူတကွဖြစ်သော-ယှဉ်သော-ရောနှောသော၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် အတူတကွ ကေ့ပွါဒတာအစရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ယော ဘိက္ခဝေ ဆန္ဒော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတော ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ္တော။ သံ၊၃။၂၄၂။ ဥဒ္ဓစ္စေန ဝေါကိဏ္ဏတ္တာ ဆန္ဒော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတော နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ ပစ္စယဝိသေသဝသေန ထာမဇာတေန ဥဒ္ဓစ္စေန သဟဂတံ သံသဋ္ဌန္တိ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၂။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတကိလေသ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတ+ကိလေသ] ဥဒ္ဓစ္စနှင့်တကွဖြစ်သော ကိလေသာ။ ဥဒ္ဓစ္စေ စ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတကိလေသေ စ ခန္ဓေ စ န ကမ္ပတိ။ ပဋိသံ။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၅။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတကိလေသေ စာတိ ဥဒ္ဓစ္စေန သဟဂတေ ကေ့ပွါဒိဒိဘာဝံ ဂတေ ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ္တေ မောဟအဟိရိကအနောတ္တပ္ပကိလေသေ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၂။)

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတက္ခန္ဓ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတ+ခန္ဓ] ဥဒ္ဓစ္စနှင့် တကွဖြစ်သော ခန္ဓာ။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတက္ခန္ဓေ န ဝေဓတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတစိတ္တ (န) [ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတ+စိတ္တ] ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ်စိတ်၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော စိတ်။ ဒေါက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတစိတ္တုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတစိတ္တ+ဥပ္ပတ္တိ] ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း။သြဘာသာဒိသု ဒသသု ဓမ္မေသု ဘန္တတာဝသေန ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတစိတ္တုပ္ပတ္တိယာ ဝိက္ခေပသင်္ခါတံ ဥဒ္ဓစ္စံ ဓမ္မုဒ္ဓစ္စံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတ+စိတ္တုပ္ပါဒ] ဥဒ္ဓစ္စနှင့် တကွဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်။ ဥဒ္ဓစ္စေ စာတိ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒေ ဥဒ္ဓစ္စေ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ (-အနုဋီ၊၁။၁၃၁။)

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတဓမ္မ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတ+ဓမ္မ] ဥဒ္ဓစ္စနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သောတရား။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတဓမ္မာနံ ဝိပါကော ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၁။၁၃၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။)

ဥဒ္ဓစ္စသီလ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စ+သီလ] ဥဒ္ဓစ္စ-စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း -ဟူသော အလေ့ရှိသော။ ဥဒ္ဓစ္စပကတိက-ကြည့်။

ဥဒ္ဓစ္စဟေတုက (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စ+ဟေတု+က] ဥဒ္ဓစ္စဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ ဥဒ္ဓစ္စ ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဣမ သမာဓာနာဘာဝေန ဥဒ္ဓစ္စဟေတုကော စိတ္တဝိက္ခေပော ဝုတ္တော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။

ဥဒ္ဓစ္စာဓိက (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စ+အဓိက] လွန်ကဲသော ဥဒ္ဓစ္စရှိသော၊ ဥဒ္ဓစ္စလွန်ကဲသော။ ဒေါမနဿ-ပစ္စယာနံ ဥဒ္ဓစ္စာဓိကာနံ ကိလေသာနံ----- တော အဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။

ဥဒ္ဓစ္စာနုဂတ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စ+အနုဂတ] ဥဒ္ဓစ္စသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဥဒ္ဓစ္စာနုဂတံ ဝိက္ခိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃။)

ဥဒ္ဓစ္စာနုပတိတ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စ+အနုပတိတ] ဥဒ္ဓစ္စ သို့ အစဉ်လိုက်သော။ အတိပဂ္ဂဟိတံ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စာနုပတိတံ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ။၁၆၅။ ဥဒ္ဓစ္စာနုပတိတန္တိ ဝိက္ခေပါနုဂတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ဝိက္ခေပါနုပတိတ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃) လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓစ္စာနုပလက္ခိတ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စ+အနုပလက္ခိတ] ဥဒ္ဓစ္စဖြင့် မမှတ်သားအပ်သော။ ဥဒ္ဓစ္စာ-နုပလက္ခိတတ္တာ ပန သဗ္ဗာကုသလာနံ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏံ ဝိယ----သိယာ။ မူလဋီ၊၁။၂၀၂။

ဥဒ္ဓစ္စာနုဝတ္တန (န) [ဥဒ္ဓစ္စ+အနုဝတ္တန] ဥဒ္ဓစ္စသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတော ပန ဝုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ သေသဓမ္မာနံ ဥဒ္ဓစ္စာနုဝတ္တနဘာဝေန တဒုပလက္ခိတော ဥဒ္ဓစ္စသဝိသယဝိသေသော။ မူလဋီ၊၁၊၂၀၁။

ဥဒ္ဓစ္စာဝဟ (တိ) [ဥဒ္ဓစ္စ+အာဝဟ] တုန့်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုဆောင်တတ်သော။ (ပခုက္ကူ-သျှဉ်ပျံ့လွင့်သည်၏အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော-ဟု ပေးသည်။) ဥဒ္ဓစ္စာဝဟာယ ဥပ္ပိလာပနပီတိယာ တေ အဓိဝစနံ။ ဒီဋ္ဌ၊၁၊၅၃။ ယာယ ဥပ္ပန္နာယ ကာယစိတ္တံ ဝါတပူရိတဘတ္တာဝိယ ဥဒ္ဓုမာယနာကာရပ္ပတ္တံ ဟောတိ၊ တဿာ ဂေဟဿိတာယ ဩဒဂျပီတိယာ တေ အဓိဝစနန္တိ သရူပံ ဒဿေတိ "ဥဒ္ဓစ္စာဝဟာယာ" တိအာဒိနာ။ ဥဒ္ဓစ္စာဝဟာယာတိ ဥဒ္ဓတဘာဝါဝဟာယ။ သီဋီ၊သစ်၊၁၊၂၂၇။ (-ဒီဋီ၊၁၊၆၁။)

ဥဒ္ဓစ္ဆဒ (ပု) [ဥဒ္ဓံ+ဆဒ] အထက်၌ အမိုးရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓစ္ဆဒပါကာရ (ပု) [ဥဒ္ဓစ္ဆဒ+ပါကာရ] အထက်၌ အမိုးရှိသော တံတိုင်း။ ပဋိသေနာယ အတ္တနော အာရက္ခတ္ထာယ ဌပိတေ ဖလကကောဋ္ဌကေ စေဝ ဥဒ္ဓစ္ဆဒပါကာရာဒိကေ စ။ မဋီ၊၃၊၆၀။

ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒက (တိ) [ဥဒ္ဓံ+ဆိဒ္ဒက] အထက်၌ အပေါက် ရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒကဇာလဝါတပါန (န) [ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒက+ဇာလဝါတပါန] အထက်၌အပေါက်ရှိသော ဇာကွန်ယက် ဖွဲ့တပ်အပ်သော လေသောက်ပြတင်း။ ရာဇာ တတော ပဋ္ဌာယ တာသံ ပါသာဒေ ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒကဇာလဝါတပါနာနိ ကာရေသိ။ အံဋ္ဌ၊၁၊၃၃၉။

ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒကဝါတပါန (န) [ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒက+ဝါတပါန] အထက်၌ အပေါက်ရှိသော လေသောက်ပြတင်း။ ရာဇာ ---- သဗ္ဗဂေဗ္ဘေသု ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒကဝါတပါနာနိ ကာရေသိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁၊၁၃၅။ (-ပဋိသံဋ္ဌ၊၂၊၂၈၉။)

ဥဒ္ဓဋ¹ (န) [ဥ+ဟန+တ။ဥဒ္ဓတ²-လည်းကြည့်] (၁) စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းသဘော၊ ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်။ (တိ)(၂) အထက်သို့လွင့်တက်သော၊ တက်ကြွသော၊(သျှ)။ (၁) ဥဒ္ဓစ္စ မုဒ္ဓဋ္ဌာထ။ ဓာန်။၁၆၉။ဓာန်ဋီ-၌ ဥဒ္ဓဝ-ဟု ရှိ၏။ (တိ)(၂) ဥဒ္ဓဋံ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စပါတတော ရက္ခဏာဝသေန နိဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁၊၃၀၄။

ဥဒ္ဓဋ² (တိ) [ဥ+ဓရ+တ] (၁) (က) အထက်သို့ ဆောင်အပ်-ထုတ်ဆောင်အပ်သော။ (ခ) နုတ်ယူ-ဆွဲနုတ်-အပ်သော။ (ဂ) ဆယ်ယူ အပ်သော။ (ဃ) ကြွချီအပ်သော။ (၂) ထုတ်ဆောင်သော၊သူ။ (၁) (က) သဟဇာတာဓိပတိ လဗ္ဘမာနောပိ န ဥဒ္ဓဋော။ အဘိဋ္ဌ၊၁၊၃၀၂။ (-ဝိဋ္ဌ၊၁၊၂၈၇။ ဒီဋ္ဌ၊၁၊၃၀၇။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁၊၁၈၃။) (ခ) ကေဒေသမတ္တေန မေ အာဝုသော ဥဒ္ဓဋော။ သံဋ္ဌ၊၂၊၂၇၂။ သမူလံ ဥဒ္ဓဋံ ဝိယ တဒါ အပ္ပဝတ္တနကံ အကာသိ။ မဋီ၊၂၊၆၉။ (ဂ) တက္ကတော ဥဒ္ဓဋမတ္တမေဝ ခါဒိံသူတိ အာဟ။ ဝိဋ္ဌ၊၂၊၂၉၀။ သာရတ္ထ၊၂၊၄၃၀။ (ဃ) ဒုတိယေ ပါဒေ ဥဒ္ဓဋမတ္တေ ပါရာဇိကန္တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂၊၁၅၂။ (၂) ဥဒ္ဓဋမနုဿ-ကြည့်။

ဥဒ္ဓဋတဏှာသလ္လ (တိ) [ဥဒ္ဓဋ+တဏှာသလ္လ] ထုတ်-ဆွဲနုတ်-ပယ်ရှား-အပ်သော တဏှာဟူသော ငြောင့်ရှိ သော၊သူ။ သာ အဟံ အဇ္ဇ သဗ္ဗသော ဥဒ္ဓဋတဏှာသလ္လာ။ ထေရီဋ္ဌ၊၅၉။

ဥဒ္ဓဋတေလဗိန္ဒု (န) [ဥဒ္ဓဋ+တေလဗိန္ဒု]

ထုတ်ယူအပ်သော ဆီပေါက်။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓဋတေလဖိန္နမတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဓဋတေလဖိန္နု + မတ္တ] ထုတ်ယူအပ်သော ဆီပေါက်ပမာဏ ရှိသော။ ဣတ္ထိပုရိသာနံ ကလလရူပံ ဇာတိ- ဥဏ္ဏာယ ဧကေန အံသုနာ ဥဒ္ဓဋတေလ- ဖိန္နုမတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ကခါ၊ဋီ၊ သစ်။၂၁၁။

ဥဒ္ဓဋဒဏ္ဍ (ပု) [ဥဒ္ဓဋ+ဒဏ္ဍ] ထုတ်အပ်သော- ချမှတ်အပ်သော-အပြစ်ဒဏ်-အမိန့်အာဏာ။ ဥဒ္ဓဋဒဏ္ဍေနာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂)တိ သမန္တတော ဥဗ္ဘတေန ဒဏ္ဍေန သာသနေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၂။

ဥဒ္ဓဋဒါဌ (တိ) [ဥဒ္ဓဋာ+ဒါဌာ] ထုတ်အပ်သော အစွယ်ရှိသော၊ အစွယ်ကျိုးသော၊သူ။ ဥဒ္ဓဋဒါဌာ ဝိယ သပ္ပါ နိမ္မဒါ ဟုတွာ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနဥ္စ ဓမ္မဿဝနဥ္စ သက္ကစ္စံ အာဂမံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၆။)

ဥဒ္ဓဋဒါဌသပ္ပသမ (တိ) [ဥဒ္ဓဋဒါဌ+သပ္ပ+သမ] ထုတ်အပ်သော အစွယ်ရှိသော-အစွယ်ကျိုး သော-မြွေနှင့်တူသော။ ဥဒ္ဓဋဒါဌသပ္ပသမော စ ဟုတွာ သဏှော သခိလော သုခသမ္ဘာသော ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၃။

ဥဒ္ဓဋပံသု (ပု၊န) [ဥဒ္ဓဋ+ပံသု] ထုတ်အပ်သော မြေမှုန့်။ မူသိကုက္ကုရန္တိ မူသိကာတိ ဥဒ္ဓဋပံသု။ ဝဇီရ။ ၂၉၆။

ဥဒ္ဓဋပဥ္ဇ (တိ) [ဥဒ္ဓဋ+ပဥ္ဇ] ထုတ်အပ်သော ပြဿနာ။ ဣဒဥ္စ ဟေဋ္ဌာ "ဂရုက လဟုက"န္တိ အာဒိနာ ဥဒ္ဓဋပဥ္ဇေသု အနာဂတမ္ပိ----ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၄။

ဥဒ္ဓဋပဒ (န) [ဥဒ္ဓဋ+ပဒ] ထုတ်အပ်သောပုဒ်။ ဣမသ္မိဥ္စ ဝါရေ ပုစ္ဆာယ ဥဒ္ဓဋပဒေန ယေ ဓမ္မာ သမ္ပယုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ (-မူလဋီ၊ ၃။၂၃။ အနုဋီ၊၃။၂၉။)

ဥဒ္ဓဋပကာရ (တိ) [ဥဒ္ဓဋ+ပကာရ] ထုတ် ဆောင်အပ်သောအပြားရှိသော။ ဧဝံပကာရ- မေဝါတိ ပုစ္ဆာယ ဥဒ္ဓဋပကာရမေဝ။ ယံပကာရံ ပုစ္ဆာယ ဥဒ္ဓဋံ၊ တံပကာရမေဝါတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၂၁။

ဥဒ္ဓဋဘတ္တ (န) [ဥဒ္ဓဋ+ဘတ္တ] (က) ထုတ်ယူ- ကော်ယူ-အပ်သောထမင်း။ (ခ) ထုတ်ယူ၍ ရအပ်သော ဝေစုဝေပုံဖြစ်သော ထမင်း၊ ဝေ၍ အဖို့ရအပ်သော ထမင်း (သျှ)။ (က) ကဋစ္ဆုနာ ဥဒ္ဓဋဘတ္တေ ပန ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ (ခ) ဥဒ္ဓဋဘတ္တံ အဟံ တဒါ၊ စရမာနဿ အဒါသိံ ဘိက္ခုနော။ ဇာ၊၁။၁၇၃။ ဥဒ္ဓဋဘတ္တန္တိ အတ္တနော ပတ္တကောဋ္ဌာသဝသေန ဥဒ္ဓရိတွာ လဒ္ဓဘာဂဘတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။

ဥဒ္ဓဋမနုဿ (ပု) [ဥဒ္ဓဋ+မနုဿ] ထုတ်ဆောင် သောလူ။ ပါသာဏတ္ထမ္ဘေ ဥဒ္ဓဋမနုဿနံ မူလံ ဒေထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅။

ဥဒ္ဓဋသပ္ပိ (န) [ဥဒ္ဓဋ+သပ္ပိ] ထုတ်ဆယ် အပ်သော ထောပတ်။ သတဝါရံ တာပေတွာ ဥဒကေ ပက္ခိပိတွာ ဥဒ္ဓဋသပ္ပိ သတဓောတသပ္ပိ။ မ၊ဋီ၊၁။၇၈။ မူလဋီ၊၂။၄၄။

ဥဒ္ဓဋသလ္လ (တိ) [ဥဒ္ဓဋ+သလ္လ] ထုတ်အပ်- ဆွဲနုတ်အပ်-သော (ရာဂအစရှိသော) မြား ငြောင့်ရှိသော။ သာဟံ သုဂတဿ သာဝိကာ၊ ----ဥဒ္ဓဋသလ္လာ အနာသဝါ။ ထေရီ။၄၂၃။ (-နေတ္တိ။၄၆။) ဥဒ္ဓဋသလ္လာတိ အတ္တနော သန္တာနတော သမုဒ္ဓဋရာဂါဒိသလ္လာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၆၄။

ဥဒ္ဓရု (တိ) [ဥ+ဓရ+တု] ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-

တတ်သော။ ဥဒ္ဓငှာတိပဒံ အပေက္ခိတွာ မဟောဃပက္ခန္ဒာနံ သတ္တာနန္တိ ကမ္မတ္ထေ သာမိဝစနံ။ အနုဋီ၊၁။၅။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ဖြစ်သော မူလဋီ၊၁။၃-၌ ဥဒ္ဓတာ-ဟု ဒန္တဇနှင့် ရှိ၏။)

ဥဒ္ဓတ^၁ (တိ) [ဥ+ဟန+တ။ ဟန ဂတိယံ၊ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဟနတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒ္ဓတော၊ တော၊ ဟနဿ ဓော အသရူပဒွိတ္တံ။ ဓာန်ဋီ။၁၆၉။] (၁) တုန်လှုပ်သော၊ ပျံ့လွင့်သောစိတ်ရှိသော၊ မငြိမ်သက်သော၊သူ။ (အချို့နေရာ၌ စိတ်ရ၏။) (၂) ထောင်လွှား တက်ကြွသော၊ ပလွှားဝါကြွား သော၊သူ။ (၁) ဗဟုရဇာတိ ဝါတပဟရဏ-ကာလေ ဥဒ္ဓတေန ရဇက္ခန္ဓေန ပရိယောနဒ္ဓါ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၌၊၃။၈၁။ ဣမ ဘိက္ခဝေ ယဿံ ပရိသာယံ ဘိက္ခူ ဥဒ္ဓတာ ဟောန္တိ ဥန္နဠာ စပလာ မုခရာ ဝိကိဏ္ဏဝါစာ။ အံ၊ ၁။၇၀။ ဥဒ္ဓတာတိ ဥဒ္ဓစ္စေန သမန္နာဂတာ။ အံ၌၊၂။၄၅။ ဥဒ္ဓတာ(မ၊၁။၂၂။ သံ၊၃။၂၃၅))တိ ဥဒ္ဓစ္စပကတိကာ ဝိပ္ပန္တမာနစိတ္တာ။ မ၌၊၁။၁၂၀။ သံ၌၊၃။၂၈၈။ ဥဒ္ဓတော (ဣတိဝုတ်။၂၄၄)တိ စိတ္တဝိက္ခေပကရေန ဥဒ္ဓစ္စေန ဥဒ္ဓတော အဝူပသန္တော။ ဣတိဝုတ်၌။၂၃၆။ အဟောသိ ဥဒ္ဓတာ ပုဗ္ဗေ စိတ္တေ အဝသဝတ္တိနီ (ထေရီ။ ၃၈၉)တိ-------ဥဒ္ဓတာ နာနာရမ္မဏေ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာ အသမာဟိတာ အဟောသိ။ ထေရီ၌။၈၂။

ဥဒ္ဓတ^၂ (တိ) [ဥ+ဓရ+တ] (က) အထက်သို့ ဆောင်အပ်-ထုတ်ဆောင်အပ်-ကောက်ယူအပ် -သော။ (ခ) နုတ်ယူ-ဆွဲနုတ်-အပ်သော။ (ဂ) ဆယ်ယူအပ်သော။ (ဃ) ကြွချီအပ်သော။ (က) ပရဿ ကောဋ္ဌာသတော ပရဿ ကုသံ ဥဒ္ဓရတိ၊ ဥဒ္ဓတမတ္တေ အဝဟာရော။ ကင်္ခါ။ ၁၁၉။ (-ကင်္ခါဋီ။၄၁။) (ခ) ဥဒ္ဓတဒါဌ-ကြည့်။ (ဂ) သေဝါလောပိ ဥဒကတော ဥဒ္ဓတော အမိလာတော အဂ္ဂဗီဇသင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၌၊ ၃။၂၈။ (ဃ) သော ကမ္မဋ္ဌာနယုတ္တေနေဝ စိတ္တေန ပါဒံ ဥဒ္ဓရန္တော ဝိယုတ္တေန ဥဒ္ဓတေ ပဋိနိဝတ္တန္တော ဂါမဿ သမီပံ ဂန္တွာ။ မ၌၊ ၁။၂၆၃။ (-အဘိ၌၊၂။၃၃၇။)

ဥဒ္ဓတအဝူပသန္တစိတ္တ (န) [ဥဒ္ဓတအဝူပသန္တ +စိတ္တ] ပျံ့လွင့် မငြိမ်းအေးသော စိတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓတအဝူပသန္တစိတ္တသန္တာသဟေတု (ပု) [ဥဒ္ဓတအဝူပသန္တစိတ္တသန္တာသ+ဟေတု] ပျံ့လွင့်မငြိမ်း အေးသောစိတ်ဟူသော မိမိအပြစ် ဟူသောအကြောင်း။ ဥဒ္ဓတအဝူပသန္တ-စိတ္တသန္တာသဟေတု ဟတေ တေ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ သေနာသနာနိ ပဋိသေဝါမိ။ မ၊၁။၂၂။

ဥဒ္ဓတစာရီ (တိ) [ဥဒ္ဓတ+စာရီ]တုံလှုပ်-မငြိမ်မသက်- ပြေးသွားသော။ ဘန္တေနာတိ ဣတောစိတောစ ပရိဗ္ဗမန္တေန ဥဒ္ဓတစာရိနာ။ သံ၌၊၃။၃၁၇။ ဥဒ္ဓတစာရိနာတိ ယဋ္ဌန္တရာ။ သံဋီ၊၂။၅၃၃။

ဥဒ္ဓတစိတ္တ (န) [ဥဒ္ဓတ+စိတ္တ] ပျံ့လွင့်သော-မငြိမ်သက်သော-စိတ်။ တဿ ဥဒ္ဓတစိတ္တဿ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဒိသမုဋ္ဌာပနေန ဥဒ္ဓတာ-ပတ္တိတော နိသေဓနံ။ မဋီ၊၁။၃၉၀။ သံဋီ၊ ၂။၄၃၉။

ဥဒ္ဓတဒါဌ (တိ) [ဥဒ္ဓတာ+ဒါဌာ] ထုတ်အပ် သော အစွယ်ရှိသော၊ အစွယ်ကျိုးသော၊သူ။ ဥဒ္ဓဋဒါဌော ဝိယ သပ္ပေါ် နိတ္တေဇော နိမ္မဒေါ-----ဟုတွာ ။ သံ၌၊၁။၂၉၇။ (-အံဋီ၊၂။၂၁၀။)

ဥဒ္ဓတဒိနဘာဝနိဂ္ဂဟ (ပု) [ဥဒ္ဓတဒိနဘာဝ +နိဂ္ဂဟ] တက်ကြွထောင်လွှား ဝါကြွားသူ၏

အဖြစ်, စိတ်ဓာတ် ကျဆင်း အားငယ်သူ၏ အဖြစ်ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်း။ ဟီနာဓိကဇနသေဝိတံ ဝုတ္တိံ ပကာသေန္တော ဥဒ္ဒတဒီနဘာဝနိဂ္ဂဟံ ကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဥဒ္ဒတပံသု (ပု၊န) [ဥဒ္ဒတ+ပံသု] ထုတ်ယူအပ်သော မြေမှုန့်။ တတော ဥဒ္ဒတပံသုနာ ဣဋ္ဌကာ ကာရေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉။)

ဥဒ္ဒတပါဒ (ပု) [ဥဒ္ဒတ+ပါဒ] ထုတ်ဆောင်အပ်သော ပါဒ်။ ကာဠကာတိပိ ဋီကာယံ ဥဒ္ဒတပါဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၆။

ဥဒ္ဒတဖလ (တိ) [ဥဒ္ဒတ+ဖလ] ထုတ်အပ်သော ဝေးစေ့ရှိသော၊သူ။ ဘိန္နာဂတေ အဟုံ ရာဇ၊ ဆဂလော ဥဒ္ဒတပ္ပလော။ ဇာ၊၂။၂၆၆။ ဥဒ္ဒတပ္ပလောတိ ဥဒ္ဒတဗီဇော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၈။

ဥဒ္ဒတဗီဇ (တိ)[ဥဒ္ဒတ+ဗီဇ] ထုတ်အပ်သော ဝေးစေ့ရှိသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒတဝိသ (တိ) [ဥဒ္ဒတ+ဝိသ] ထုတ်အပ်သော အဆိပ်ရှိသော၊သူ။ ဥဒ္ဒတဝိသောဝ သပ္ပေါ၊ ဆိန္နဝိသာဏောဝ ဥသဘော။ အပ၊၁။၃၃။ ဥဒ္ဒတဝိသော ဥပ္ပဋိတယောရဝိသော သပ္ပေါ ဣဝ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။

ဥဒ္ဒတဝေသ (ပု) [ဥဒ္ဒတ+ဝေသ] ထောင်လွှားတက်ကြွသော-ပလွှားဝါကြွားသော-သူ၏ အသွင်။ အတိဂရုနော သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓဿ သန္တိကံ ဥဒ္ဒတဝေသေန ဂန္တုံ န ယုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၂။)

ဥဒ္ဒတသလ္လ (တိ) [ဥဒ္ဒတ+သလ္လ] အထက်သို့ ဆောင်ယူအပ်-ဆွဲနုတ်အပ်-သော (ရာဂ အစရှိသော) ငြောင့်ရှိသော၊သူ။ ဥဒ္ဒတသလ္လော(မဟာနိ။၄၅)တိ ဥဒ္ဓံ ဟဋသလ္လော၊ ဥဒ္ဓရိတသလ္လော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

ဥဒ္ဒတသုတ္တ (န) [ဥဒ္ဒတ+သုတ္တ] ဥဒ္ဒတသုတ်။ ယင်းသုတ်၌ များစွာသောရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ အနီး တောကျောင်း၌ နေပြီးလျှင် မတည်မကြည် လျှပ်ပေါ်လော်လီ၍ နှုတ်စောင့်စည်းမှုမရှိပဲ ပြောလိုရာ ပြောလျက် သတိလွတ်ကင်းပြီး ဉာဏ်ပညာမရှိ ဖြစ်နေကြရာ ထိုအချိန်အခါ၌ ယင်းသို့သော အကြောင်းအရာကို မြတ်စွာဘုရား သိတော်မူသဖြင့် "အရက္ခိတေန ကာယေန" စသည်ဖြင့် ဥဒါန်းမြွက် ကြားတော်မူသည်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဥဒါနပါဠိ။၄-၀၇၊၂-သုတ်။ ဥဒါန။၁၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၆။

ဥဒ္ဒတာကာရ (ပု) [ဥဒ္ဒတ+အာကာရ] လွင့်တက်ခြင်း-ပျံ့လွင့်ခြင်း-မငြိမ်သက်ခြင်း-ဟူသော အခြင်းအရာ၊ အထက်၌ တုန်လှုပ်သောစိတ်၏ အမူအရာ ကြိယာ (သျ)။ စိတ္တေပန ဥဒ္ဒတာကာရော အနေကဂ္ဂတာကာရော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၇။) ဥဒ္ဒစ္စ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒတာပတ္တိ (ထီ) [ဥဒ္ဒတ+အာပတ္တိ] ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဥဒ္ဒတာပတ္တိ အနုပါယ-ဘူတာ ဗျာပါရာပတ္တိ အသင်္ကောစဘာဝံ တောတိ ဝုတ္တံ "ဥဒ္ဒစ္စဝသေန အာယူဟနာ"တိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၃၇။ ဥဒ္ဒတစိတ္တ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒတု (တိ) [ဥ+ဓရ+တု] (က) ထုတ်ယူ-ဆွဲနုတ်-တတ်သော။ (ခ) ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-တတ်သော။ (က) တဿ နတ္ထညော ကောစိ သလ္လာနံ ဥဒ္ဒတာ အညတြ မယာ။ ပဋိသံ။၁၂၂။ သလ္လာနံ ဥဒ္ဒတာတိ တေသံ သလ္လာနံ သတ္တသန္တာနတော ဥဒ္ဓရိတာ ပုဂ္ဂလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ (ခ) မဟောဃ-

ပက္ကန္တာနံ့ သတ္တာနံ နတ္ထညော ကောစိ သြိယာ ဥဒ္ဒတာ အညတြ မယာ။ မူလဋီ၊၁။၃။ ဥဒ္ဒရ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒေဟိက (တိ) [ဥဒ္ဒံ+ဒေဟ+ဏ္ဍက။ (ဩဒ္ဓိ ဒေဟိက-သံ)] သေသူ့အတွက် သေသည့် နေ့မှစ၍ ဆယ်ရက် အတွင်း ထမင်းဆုပ် ပေးခြင်း။(ဓာန်၊သျှ၊သစ်၊) မတတ္ထံ တဒဟေ ဒါနံ၊ တိသေ့တမုဒ္ဒဒေဟိကံ။ ဓာန်။၄၂၃။ တဒဟေ မတဒိဝသေ မတတ္ထံ ယံ ပိဏ္ဍပါတ-ဇလဥလျာဒိဒါနံ၊ တေံ ဒါနံ ဒေဟာ ဥဒ္ဒေ ဘဝံ ဥဒ္ဒဒေဟိကံ နာမ။ ဓာန်ဋီ။၄၂၃။

ဥဒ္ဒ(ဒ္ဒါ)န (န) [ဥ+ဓာ+ယု။ ဥပရိ ဓိယတေ ထာလျာဒိကမသ္မိန္တိ ဥဒ္ဒနံ၊ဥဒ္ဒါနမ္ပိ၊ယု။ ဓာန်၊ ဋီ။၄၅၅။ (ဥဒ်ဓ္မာန, ဥဒ္ဒါန-သံ။)] (၁) မီးဖို၊ ဖိုခနောက်၊ ခုံလောက်။ (၂)ဖိုခနောက်-ပြု-ထား-ခြင်း။ (၁) အပေ့ကစ္စေ ဥဒ္ဒနာနိ ခဏန္တိ။ မ၊၂။၃၄၈။ သုတ္တနိ။၃၆၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁၊၂၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉၊၁၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၈၊၁၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။) (၂) ဥဒ္ဒနပတ္တပစနကုမ္ဘကာရာ-ဝါပါဒိဝသေန တထာ တထာ အဒနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁။ (-ကင်္ခါ။၁၉၆။)

ဥဒ္ဒနကူဋ (ပု၊န) [ဥဒ္ဒန+ကူဋ] မီးဖို-ဖိုခနောက်-ခုံလောက်-အစွန်း။ ဥဒ္ဒနကူဋသဒိသေဟိ အာနိသဒမံသေဟိ အစ္စုဂ္ဂတေဟိ သမန္နာ-ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၄။

ဥဒ္ဒနကောဋိ (ထီ) [ဥဒ္ဒန+ကောဋိ] ဖိုခနောက် အစွန်း။ ဥဒ္ဒနကောဋိတိ မတ္တိကာပိဏ္ဍေန ကတဉဒ္ဒနဿ ကောဋိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၀၆။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဥဒ္ဒနကောဋိသဏ္ဌာန (တိ) [ဥဒ္ဒနကောဋိ + သဏ္ဌာန] ဖိုခနောက်အစွန်း အသွင်သဏ္ဌာန် ရှိသော။ အာနိသဒမံသံ ဥဒ္ဒနကောဋိသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။ ခုဒ္ဒက။၃၆။

ဥဒ္ဒနဋ္ဌာန (န) [ဥဒ္ဒန+ဌာန] မီးဖိုရှိရာအရပ်။ ကုက္ကုရောပိ ---- ဥဒ္ဒနဋ္ဌာနေ ဆာရိကံ ဗျူဟိတွာ နိပန္နဿ ပန ဖာသုကံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၃။)

ဥဒ္ဒနန္တရ (န) [ဥဒ္ဒန+အန္တရ] မီးဖို၏-အလယ်-အကြား-အတွင်း။ သုနခေါ-----ဥဒ္ဒနန္တရေ ဆာရိကာယ နိပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။)

ဥဒ္ဒနပန္တိ (ထီ) [ဥဒ္ဒန+ပန္တိ] မီးဖို-ဖိုခနောက်-အစဉ်-အတန်း။ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဥဒ္ဒနပန္တိံ ကတွာ မဟာဒါနံ ဒိန္နံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။(-၃၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။)

ဥဒ္ဒနပါဠိ (ထီ) [ဥဒ္ဒန+ပါဠိ] မီးဖို-ဖိုခနောက်-အစဉ်-အတန်း။ သော စ ဗြာဟ္မဏော ဥဒ္ဒနပါဠိံ ဗန္ဓာပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။

ဥဒ္ဒနမတ္ထက (ပု) [ဥဒ္ဒန+မတ္ထက] မီးဖို၏ အထက်။ ဥဒ္ဒနမတ္ထကေ ဿာမိတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၃။

ဥဒ္ဒနသဇ္ဇန (န) [ဥဒ္ဒန+သဇ္ဇန] မီးဖိုကို စီရင်ခြင်း။ ဝဒ္ဒလိဒိဝသေ ဘဇ္ဇနတ္ထာယ ဥဒ္ဒနသဇ္ဇနေပိ ကပလ္လသဇ္ဇနေပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ ကင်္ခါဋီ၊သစ်။၄၆၉။ (-ကင်္ခါ။၁၆၄။)

ဥဒ္ဒနသဏ္ဌာန (န)[ဥဒ္ဒန+သဏ္ဌာန] ဖိုခနောက် အသွင် သဏ္ဌာန်။ ဥဒ္ဒနသဏ္ဌာနေန ဌိတေသု တီသု လေဍ္ဍူသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။

ဥဒ္ဒနာရောပိတ (တိ) [ဥဒ္ဒန+အာရောပိတ] မီးဖိုပေါ်၌ တင်ထားအပ်သော။ ပဌမံ တာဝ ဥဒ္ဒနာရောပိတံ ဝိယ ဥဒကံ ပက္ကုဓာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၇။

ဥဒ္ဒနာလာတ (န) [ဥဒ္ဒန+အလာတ] မီးဖို

ထင်းမီး၏ မယိ ဂတေ ဣမံ ဝိသဝ်ရိတွာ ဥဒ္ဒနာလာတံ ကရိဿန္တိ။ မ၄၃။၁၁၈။

ဥဒ္ဒမာဟု (တိ) [ဥဒ္ဒံ+ဗာဟု] အထက်၌ လက်မောင်းရှိ-လက်မောင်းမြှောက်ထား-သော၊ သူ။ ဥဒ္ဒဗာဟုံ ဝိရှာဝန္တေ နိဇ္ဈာမတဏှိကာဒိကေ မဟာဒုက္ခံ ဝေဒိယမာနေ ပေတေ စ။ စရိယာ၊ ၄။၃၁၀။

ဥဒ္ဒမာဃာတန¹ (န) [ဥဒ္ဒံ+အာဃာတန] သေသည်မှ-အထက်-နောက်-ကာလ၌ဖြစ်သော အသက်ရှင် အတ္တကောင်။ ဥဒ္ဒမာဃာတနိက-ကြည့်။

ဥဒ္ဒမာဃာတန² (ပု) (၁) [ဥဒ္ဒံ+အာဃာတန။ (၂) ဥဒ္ဒမာဃာတန+ဏ။ (၃) ဥဒ္ဒမာဃာတန+ပဝတ္တဝါဒ] ဥဒ္ဒမာဃာတနအယူဝါဒ။။ သေသည်မှ-အထက်-နောက်-ကာလ၌ အသက်ရှင်အတ္တကောင်ဟု-ဖြစ်သော-ယူဆသော-အယူဝါဒ။ သေသည်မှနောက်၌ အသက်ရှင်အတ္တကောင်သည် ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း မရှိပဲ အမြဲတည်ရှိ၏ဟူသော အယူဝါဒ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒမာဃာတနိက (တိ) [ဥဒ္ဒမာဃာတန+ဣက] ဥဒ္ဒမာဃာတနအယူဝါဒရှိသော၊သေပြီးသည်မှ နောက်၌ ဖြစ်သော အသက်ရှင် အတ္တကောင်ကို ပြောဆိုနေကြသော၊ သေပြီးသည့် နောက်၌ အသက်ရှင် အတ္တကောင်သည် ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း မရှိပဲ မြဲသည် ဟူသော အယူဝါဒရှိသော၊သူ။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဥဒ္ဒမာဃာတနိကာ သညီဝါဒါ ဥဒ္ဒမာဃာတနံ သညီံ အတ္တာနံ ပညပေန္တိ သောဠသဟိ ဝတ္ထူဟိ။ ဒီ၊၁၊၂၈။ ဥဒ္ဒ-မာဃာတနိကာတိ အာဃာတနံ ဝုစ္စတိ မရဏံ၊ ဥဒ္ဒမာဃာတနာ အတ္တာနံ ဝဒန္တီတိ ဥဒ္ဒ-မာဃာတနိကာ။ ဒီ၊၄၊၁၊၁၀၉။ အာဃာတနာ ဥဒ္ဒန္တိ ဥဒ္ဒမာဃာတနံ၊ မရဏတော ဥဒ္ဒံ ပဝတ္တော အတ္တာတိ အတ္ထော။"ဥဒ္ဒမာဃာတန"န္တိ ပဝတ္တော ဝါဒေါ ဥဒ္ဒမာဃာတနော သဟစရဏဝသေန တဒ္ဒိတဝသေန စ၊ အန္တလောပနိဒ္ဒေသော ဝါ သော။သော ဧတေသန္တိ ဥဒ္ဒမာဃာတနိကာ၊ ဝံ သဒ္ဒတော နိပ္ဖန္နံ အတ္ထတော ဝေ ဒဿေတုံ "ဥဒ္ဒမာဃာတနာ အတ္တာနံ ဝဒန္တီ"တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၄၄၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁၊၁၇၀။)

ဥဒ္ဒမာဃာတနိကဝါဒ (ပု) [ဥဒ္ဒမာဃာတနိက+ဝါဒ] ဥဒ္ဒမာဃာတန အယူရှိသူတို့၏ ဝါဒ။ သော ပေစ္စ ဘဝိဿာမီတိ ဥဒ္ဒမာဃာတနိက-ဝါဒဝသေနာယံ ဒိဋ္ဌီတိ အာဟ "သော အဟံ ပရလောကံ ဂန္တွာ နိစ္စော ဘဝိဿာမီတိ အာဒိ။ မ၊ဋီ၊၂။၉၁။

ဥဒ္ဒမာဃာတနိကသညီဝါဒ (ပု) [ဥဒ္ဒမာဃာတနိက+ သညီဝါဒ] ဥဒ္ဒမာဃာတန အယူရှိသူတို့၏-သညီဝါဒ-အသက်ရှင် အတ္တကောင်သည် သညာရှိသည်ဟူသော အယူဝါဒ။ယထာ စ ဥဒ္ဒမာဃာတနိကသညီဝါဒေ စတုတ္ထစတုက္ကေ သညီဝါဒါ ကေန္တလာဘိဝသေနေဝ ဒေသိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၄၄၇။

ဥဒ္ဒမာယိကာ(တိ) [ဥဒ္ဒမာယ(=ဥဒ္ဒံ+မာ+ဏ) +ဣက]'(၁) အထက်၌ နှိုင်းယှဉ်တိုင်းတာမှုကို ပြုစေတတ်သော၊ မို့မောက်ဖောင်းကြွသော။ (၂) ဥဒ္ဒမာယိကာမည်သော ဖား။ (၁) ဗဟလမတ္တိကာတိ ပုနပ္ပုနံ ဒါနဝသေန ဥဒ္ဒမာယိကာ ဗဟလမတ္တိကာ။ စူဠနိ၊၄။၁၃၂။ (၂) ဧတေန ဥဒ္ဒမာယိကာဒိကာယ ထလေ မဏ္ဍူကာယ နိဝတ္တနံ ကတံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁၊၂၄၈။ ဥဒ္ဒုမာယိကာ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒမုခ (တိ) [ဥဒ္ဒံ+မုခ] အထက်သို့လှည့်သော မျက်နှာရှိသော၊ အထက်သို့ ရှေ့ရှုသော။ အစော ဌတွာ ဥဒ္ဒမုခံ ဒိန္နပ္ပဟာရော ဥမ္မဒ္ဒော

နာမ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။)

ဥဒ္ဓမုဒ္ဓံ (ဗျ) [ဥဒ္ဓံ+ဥဒ္ဓံ] အထက်အထက်-နောက်နောက်-၌ကျသော-၌ဖြစ်သော။ ဥပ္ပတိတန္တိ ဥဒ္ဓမုဒ္ဓံ ပတိတံ ဂတံ ပဝတ္တန္တိ အတ္ထော၊ ဥပ္ပန္နန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇။ (-မ၊ဋီ၊၃။၄၀၃။)

ဥဒ္ဓမုဒ္ဓဘဝ (ပု) [ဥဒ္ဓမုဒ္ဓံ+ဘဝ] အထက် အထက်-နောက်နောက်-၌ ဖြစ်သော ဘဝ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓမုဒ္ဓဘဝဂါမီ (တိ) [ဥဒ္ဓမုဒ္ဓဘဝ+ဂါမီ] အထက် အထက်-နောက်နောက်-၌ ဖြစ်သောဘဝသို့ သွားရောက် သော၊သူ။ ဥဒ္ဓမုဒ္ဓဘဝဂါမိနော ဟိ ဒေဝါ------တတော တတော ဘဝတော မုတ္တာပိ မုတ္တမတ္တာဝ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃။

ဥဒ္ဓမ္ဘာဂ (ပု) [ဥဒ္ဓံ+ဘာဂ] အထက်အဖို့၊ အထက်ဖြစ်သော-မဟဂ္ဂုတ်အဖို့-ရူပဓာတ် အရူပဓာတ်အဖို့။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ (တိ) (၁) [ဥဒ္ဓမ္ဘာဂ + ဣယ။ (၂) ဥဒ္ဓံ+ဘဇ+ဏျ] (က) အထက်အဖို့၏ စီးပွားဖြစ်သော၊ အထက်ဖြစ်သော မဟဂ္ဂုတ်အဖို့၏-ရူပဓာတ် အရူပဓာတ်အဖို့၏-စီးပွားဖြစ်သော၊အထက်ရူပဘုံ အရူပဘုံ၌-ဖြစ်ခြင်း၏-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏-အကြောင်း ဖြစ်သော။ (ခ) (ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့်) အထက်ရူပဓာတ် အရူပဓာတ်သို့ ချဉ်းကပ်တတ်သော၊ အထက် ရူပဓာတ် အရူပဓာတ်၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေတတ်သော။ (က) (ခ) ပဉ္စိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ၊ ကတမာနိ ပဉ္စ၊ ရူပရာဂေါ အရူပရာဂေါ မာနော ဥဒ္ဓစ္စံ အဝိဇ္ဇာ။ သံ၊ ၃။၅၆၊၁၂၀။ အံ၊၃။၂၅၂။ (က) ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယာ-နီတိ ဥပရိကောဋ္ဌာသိယာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂေါ မဟဂ္ဂတဘာဂေါ၊တဿ ဟိတာနိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၃။ (ခ) ဥဒ္ဓံ ဝုစ္စတိ ရူပါရူပဓာတု၊ တတ္ထ ဥပပတ္တိနိပ္ဖါဒနတော တံ ဥဒ္ဓံ ဘဇန္တီတိ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။) (က) (ခ) (-ဒီ၊၃။၁၉၆။ သံ၊ ၃။၅၆၊၁၂၀၊၂၁၁။ အံ၊၃။၂၆၉။၂၇၀။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၂၅။ အဘိ၊က။၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။၁၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။၃၇၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၅၅။ ဩရမ္ဘာဂိယ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယကိလေသ (ပု) [ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ+ကိလေသ] ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယဖြစ်သောကိလေသာ၊ အထက်ရူပဘုံ အရူပဘုံ၌-ပဋိသန္ဓေ တည်နေစေတတ်သော-ဖြစ်စေတတ်သော-ကိလေသာ။ စိတ္တဿ ဗဒ္ဓဘာဝကရာနံ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ-ကိလေသာနံ သဗ္ဗသော အဘာဝါ သမဏ-သုခုမာလော နာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇန (နု) [ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ+သံယောဇန] ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်၊ အထက်ရူပဘုံ အရူပဘုံ၌-ပဋိသန္ဓေတည်နေစေတတ်သော-ဖြစ်စေတတ်သော-သံယောဇဉ်-အနှောင်အဖွဲ့။ (ရူပရာဂ, အရူပရာဂ, မာန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဝိဇ္ဇာ ဟူသောသံယောဇဉ်ငါးပါးကို ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်ဟုခေါ်၏။ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ-ကြည့်) ပဉ္စုဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ဇဟေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊ (-၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။)

ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနပဟာန (နု) [ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇန+ပဟာန] ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်ကိုပယ်သတ်ခြင်း။ တေန ပဉ္စုဒ္ဓမ္ဘာဂိယ-သံယောဇနပဟာနံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၂၈။

ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနသမုဂ္ဃါတ (တိ) [ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇန+သမုဂ္ဃါတ] ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ

သံယောဇဉ်တို့ကို ပယ်သတ်တတ်သော။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ရူပါရူပဘဝတော ဝုဋ္ဌာတိ ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယသံယောဇနသမုဂ္ဃါတဘာဝတော။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၁၉။

ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယသုတ္တ (န) [ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယ+သုတ္တ] ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယသုတ်။ ဤသုတ်၌ ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယ မည်သော သံယောဇဉ်ငါးမျိုးတို့ကို လည်းကောင်း, ထိုဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်တို့ကို အထူးသိခြင်း, ပိုင်းခြားသိခြင်း, ပယ်သတ်ခြင်းငှါ အရိယမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ဖြစ်ပွားစေရမည်ကိုလည်းကောင်း ဟောကြားတော်မူသည်။ သံယုတ္တနိကာယ။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တ နိကာယ ပါဠိ၊ ၁-မဂ္ဂသံယုတ်၊ဂ-ဩဃဝဂ်၊၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၃။၅၆-၇။

ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယသညိတ (တိ) [ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယ+သညိတ] ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယဟု-သိမှတ်-ခေါ်ဝေါ်-အပ်သော (သံယောဇဉ်)။ ဥဒ္ဒမ္ဘာဂိယသညိတံ အဏုံ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၈။

ဥဒ္ဒမ္မ (တိ) [ဥ+ဓမ္မ။ဥဒ္ဒမ်-သံ] ထွက်သွားသော-ကင်းကွာသော-ပျက်စီးသော-တရားရှိသော၊ တရားမှကင်းကွာသော၊ ဓမ္မမဟုတ်သော။ ဣတိပိဒံ ဝတ္ထုံ ဥဒ္ဒမ္မံ ဥဗ္ဗိနယံ အပဂတ-သတ္ထုသာသနံ။ ဝိ၊၄။၅၀၅။ ရသေန ရသံ သံသန္ဒိတွာ ဥဒ္ဒမ္မံ ဥဗ္ဗိနယံ သတ္ထုသာသနံ ဒီပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ဥဒ္ဒမ္မံ ဥဗ္ဗိနယန္တိ ဥဂ္ဂတဓမ္မံ ဥဂ္ဂတဝိနယဉ္စ၊ ယထာ ဓမ္မော စ ဝိနယော စ ဝိနဿိဿတိ၊ ဧဝံ ကတွာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၉၆။ ဓမ္မတော ဥဂ္ဂတံ အပဂတံ ဥဒ္ဒမ္မံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ ကင်္ခါ။၁၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၄။)

ဥဒ္ဒမ္မဥဗ္ဗိနယဒီပန (န) [ဥဒ္ဒမ္မ+ဥဗ္ဗိနယ+ဒီပန] တရားမှ ကင်းကွာအောင်, ဝိနည်းမှကင်းကွာအောင်-တရား ပျက်စီးအောင်, ဝိနည်းပျက်စီးအောင်-ဖေါ်ပြခြင်း-ပြောဟောခြင်း။ တေသံ ဝဇ္ဇိပုတ္တကာနံ ဥဒ္ဒမ္မဥဗ္ဗိနယဒီပနေ ဓမ္မ-သံဝေဂေန ထေရော ---- အဉ် ဗျာကာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။

ဥဒ္ဒမ္မပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဥဒ္ဒမ္မ+ပဋိပတ္တိ] တရားမှ ကင်းကွာသော-လွဲမှားသော-အကျင့်။ အာယတိဉ္စ ဘိက္ခူနံ ဥဒ္ဒမ္မပဋိပတ္တိယာ ပကာ-သနဝသေန ဘာသိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈။

ဥဒ္ဒမ္မုခ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+မုခ] အထက်သို့-လှည့်သော-မော်သော-မျက်နှာရှိသော။ အဇ္ဈော-ဟရဏ ဝေလာယ စ ဥဒ္ဒမ္မုခါ ဟုတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဥဒ္ဓံမုခ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒမ္မူလ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+မူလ] ဥဒ္ဓံမူလက နှင့် အနက်တူ။ ဂ္ဂါမနိ စတ္တာရိ သင်္ဂဟဝတ္ထူနိ ဂ္ဂမဉ္စ ရဋ္ဌသမ္ပတ္တိံ ပရိဝတ္တေန္တာ ဥဒ္ဒမ္မူလံ ကတွာ။ ဂ္ဂတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၀။

ဥဒ္ဒရ¹ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+ဟိ] (က) ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-ပါလော။ ဥဒ္ဒရတိ (က) ကြည့်။ (ခ) ပယ်နုတ်-ပယ်ရှား-လော။ ဥဒ္ဒရတိ (ဂ)ကြည့်။

ဥဒ္ဒရ² (တိ) [ဥ+ဓရ+အ] ဆောင်ယူတတ်သော၊ထိုးသုတ်ဖမ်းယူတတ်သော။ ကလန္ဒကာ ဥက္ကုသာ စ၊သေနကာ ဥဒ္ဒရာ ဗဟူ။ အပ၊၁။၄၀၇။

ဥဒ္ဒရဏ¹ (န)[ဥ+ဓရ+ယု] (က) ထုတ်ဆောင်-နုတ်-ခြင်း၊ထုတ်ယူခြင်း။ (ခ) မြှောက်-ကြွ-ချီမ-ခြင်း။ (ဂ) ရုပ်သိမ်းခြင်း။ (ဃ) ထိုးသုတ်ဖမ်းယူခြင်း။ (င) ထုတ်ဆယ်ကယ်တင်ခြင်း။ (တိ)(၂) ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ဖေါ်-ဟောကြားရာဖြစ်သော။ (က)ထုတ်ဆောင်-

နုတ်-ခြင်း၊ထုတ်ယူခြင်း။ ဝိယူဟနေ ဗဟုကာ-နိပိ ဥဒ္ဓရဏံ----- ပတ္တာ (ပဋိပ္ပဿမ္ဘနဋ္ဌ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ သိနေရုပါဒတော ဝါလိကာယ ဥဒ္ဓရဏံ နာမ ဘာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (-ဝဇိရ၊၁၂၇။ မူလဋီ၊၂။၁၀၇။ အနုဋီ၊၁။၂၀၆။ အနုဋီ၊၂။၁၁၇။ အနုဋီ၃။၂၉၆။) (ခ) မြှောက်-ကြွ-ချီမ-ခြင်း။ ဥဒ္ဓရဏံ နာမ ပါဒဿ ဘူမိတော ဥက္ခိပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။) (ဂ) ရုပ်သိမ်းခြင်း။ ဥဒ္ဓရဏာဒိနိ ကတ္ဝာ ဂမနေ (အနာပတ္တိ)။ ကင်္ခါ။၂၀၂။ (ဃ) ထိုးသုတ် ဖမ်းယူခြင်း။ ပထဝန္တရပဗ္ဗတန္တရတော ပန တေသံ ဥဒ္ဓရဏံ ဒုက္ကရမေဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။ (င) ထုတ်ဆယ် ကယ်တင်ခြင်း။ သမုဒ္ဓရီတိ ဥဒ္ဓရဏမကာသိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။ (တိ)(၂) ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ဖေါ်-ဟောကြားရာဖြစ်သော။ ဥဒ္ဓရဏ-ဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရဏ[၂] (နှ) [ဥဒ္ဓရဏ+ခဏ] ကြွ-ချီမ-ရာဖြစ်သော ခဏ၊ (ခြေထောက်) ကြွမြှောက်ဆဲ ခဏ။ ဥဒ္ဓရဏေတိ ဥဒ္ဓရဏက္ခဏေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၂။

ဥဒ္ဓရဏက္ခဏ (ပု) [ဥဒ္ဓရဏ+ခဏ] ကြွ-ချီမ-ရာဖြစ်သော ခဏ၊ (ခြေထောက်) ကြွမြှောက်ဆဲခဏ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓရဏဂတိက (တိ) [ဥဒ္ဓရဏ+ဂတိ+ဏ္ဏက။ထိ-၌ ဥဒ္ဓရဏဂတိကာ။] ကြွချီခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်းရှိသော၊(ခြေကို) ချီကြွစေတတ်သော (ဝါယောဓာတ်) အလား ရှိသော(သျှ)။ ဥဒ္ဓရဏဂတိကာ ဟိ တေဇောဓာတု။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၁။

ဥဒ္ဓရဏဋ္ဌာန (နှ) [ဥဒ္ဓရဏ+ဌာန] ထုတ်ဆောင်ရာ-ထုတ်ဖေါ် ဟောကြားရာ-ဌာန။ သေသာဟေတုကေသုပိ ဧသာနယော ဥဒ္ဓဋမေဝ ဥဒ္ဓရဏဋ္ဌာနေ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍေတိ အဓိ-ပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၃။၁၉၂။

ဥဒ္ဓရဏတ္ထ (ပု) [ဥဒ္ဓရဏ+အတ္ထ] (၁)(က) ထုတ်နုတ်-ပယ်ရှား-ခြင်းအကျိုး။ (ခ) ထုတ်ဆယ်ကယ်တင် ခြင်းအကျိုး။ (တိ)(၂) ထုတ်ယူရွေးကောက်ခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၁)(က) တေသံ အာလယာဒီနံ ဥဒ္ဓရဏတ္ထံ ဗုဒ္ဓါ ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကာ ဝါ ဝိတ္ထာရကထံ ကထေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ (ခ) ဝိက္ကန္တန္တိ ဥဒ္ဓရဏတ္ထာယ ကတပရက္ကမံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၇၊ (-၁၄၆။) (တိ)(၂) အနေကတ္ထဒဿနညို အဓိပ္ပေတတ္ထဿ ဥဒ္ဓရဏတ္ထမေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀။

ဥဒ္ဓရဏဒုက္ကဋ (နှ) [ဥဒ္ဓရဏ+အာပန္န+ဒုက္ကဋ] ထုတ်ယူခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော ဒုက္ကဋ် အာပတ်။ အထ ပန သဉ္ဇာနောဝ ကုမ္ဘိ အာမသတိ၊ ဥဒ္ဓရဏဒုက္ကဋံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၃၃။)

ဥဒ္ဓရဏယောဂ္ဂ (နှ) [ဥဒ္ဓရဏ+ယောဂ္ဂ] ထုတ်ဆယ် ကယ်တင်ခြင်း၌ သင့်လျော်သော။ သီလာယ သောပါနသဒိသာယ နရကတော ဥဒ္ဓရဏယောဂ္ဂတံ ကရိတွာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။

ဥဒ္ဓရဏသဘာဝါဝဋ္ဌိတ (တိ) [ဥဒ္ဓရဏ သဘာဝ+အဝဋ္ဌိတ] ထုတ်ဆယ် ကယ်တင်ခြင်း သဘော၌ ကောင်းစွာ တည်နေသော။ သံကိ-လေသပက္ခတော ဝဋ္ဋဒုက္ခတော စ ဥဒ္ဓရဏ-သဘာဝါဝဋ္ဌိတေန စိတ္တေန။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။ ဥလ္လုမ္ပနကသဘာဝသဏ္ဌိတ-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရဏာကာရ (ပု) [ဥဒ္ဓရဏ+အာကာရ] (က) (ခြေထောက်) ကြွခြင်း-မြှောက်ခြင်း-ဟူသော အခြင်းအရာ။ (ခ) ထုတ်ဆယ်

ကယ်တင်ခြင်း အခြင်းအရာ။ (က) ဥဒ္ဒရ-ဏာကာရသဏ္ဌိတ-ကြည့်။ (ခ) ဥဒ္ဒရဏာ-ကာရေန ပဝတ္တာ ရူပဓမ္မာ ----အတိဟရဏံ န ပါပုဏန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၄၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၆၂။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒရဏာကာရာဝဋ္ဋိတ (တိ) [ဥဒ္ဒရဏာကာရ+အဝဋ္ဋိတ] ထုတ်ဆယ်ကယ်တင်ခြင်း အခြင်းအရာအားဖြင့် ကောင်းစွာ သက်ဝင်တည်နေသော။ သကလသံကိလေသတော, ဝဋ္ဋ-ဒုက္ခတော စ ဥဒ္ဒရဏာကာရာဝဋ္ဋိတေန စိတ္တေန။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃၉။

ဥဒ္ဒရဏာကာရသဏ္ဌိတ (တိ) [ဥဒ္ဒရဏာကာရ+သဏ္ဌိတ] ထုတ်ဆယ်ကယ်တင်ခြင်း အခြင်းအရာအားဖြင့် ကောင်းစွာတည်သော။ သကလသံကိလေသတော, ဝဋ္ဋဒုက္ခတော စ ဥဒ္ဒရဏာကာရသဏ္ဌိတေန။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၇၃။

ဥဒ္ဒရဏာရမ္ဘ (ပု) [ဥဒ္ဒရဏ+အာရမ္ဘ] နုတ်ခြင်းငှါ-အားထုတ်ခြင်း-အားထုတ်ရာအခါ။ ဝေပဝိဋ္ဌဿ ဥဒ္ဒရဏာရမ္ဘတော အန္တရာ ဋ္ဌိတကာလော ဋ္ဌိတံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၈၆။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၄၂။)

ဥဒ္ဒရဏုဒ္ဒရိတဗ္ဗတာဒွယ (နု) [ဥဒ္ဒရဏ+ဥဒ္ဒရိတဗ္ဗတာ+ဒွယ] ထုတ်ဆောင်အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်,ထုတ်ဆောင်ထိုက်သည်၏အဖြစ်ဟူသော နှစ်ပါးအပေါင်း။ ဝေဠု အတ္ထဿ ဥဒ္ဒရဏုဒ္ဒရိတဗ္ဗတာဒွယံ အသက်- ရတော ဒဿိတံ ဟောတိ။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၂။၉၅။

ဥဒ္ဒရတိ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+တိ] (က) ထုတ်ဆောင်၏၊ ထုတ်ယူ၏၊ ဆွဲထုတ်၏။ (ခ) ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-၏။ (ဂ) ပယ်နုတ်-ပယ်ရှား-၏။ (ဃ) သိုမှီး-သိမ်းဆည်း-၏၊ ရုပ်သိမ်း၏။ (င) ချီမ-ကြွချီ-မြှောက်-၏။ (က) ထုတ်ဆောင်၏၊ထုတ်ယူ၏၊ဆွဲထုတ်၏။ ပံသုံ ခဏတိ ဝါ ဗျူဟတိ ဝါ ဥဒ္ဒရတိ ဝါ၊အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၁။၅၈။ ဥဒ္ဒရိဿာမိ(ဇာ၊၁။၁၅၈)တိ နီဟရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။ **ဥဒ္ဒရန္တိ**-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၄၄။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၂။ **ဥဒ္ဒရသိ**- အပ၊၁။၃၈၉။ **ဥဒ္ဒရတု**-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၀၄။ **ဥဒ္ဒရ**- စူဠနိ၊၉၄။ **ဥဒ္ဒရာဟိ**- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ **ဥဒ္ဒရေယျ**- ဒီ၊၁။၇၃။ မ၊၂။၂၀၉။ သံ၊၁။၁၅၃။ ပဋိသံ၊၃၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ **ဥဒ္ဒရေ**- ထေရ၊၃၂၄။ **ဥဒ္ဒရေယျုံ**- မ၊၁။၃၈၀။ (မ၊၁။၃၈၀-လာ ဥဒ္ဒရေယျုံ-ကို မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀-၌ ခါဒေယျုံ-ဟုဖွင့်၏၊ ယင်းအဖွင့်ကို အလေးထားလျှင် ဥဒ္ဒရေယျုံ-ခဲစားကုန်ရာ၏-ဟု မြန်မာပြန်ရလိမ့်မည်၊ သို့ရာတွင် ပါဠိတော် ရှေ့နောက်အသွားအလာကို ထောက်ဆလျှင် ဤနေရာ၌ ခဲစားကုန်ရာ၏ အနက်မဖြစ်သင့်။ တောအလုပ်သမားများက မာလောမျိုးစေ့ကို ထုတ်ဆောင် ယူငင်သွားခြင်းသာ ဖြစ်နိုင်သည်။) **ဥဒ္ဒရေယျုံ**- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ **ဥဒ္ဒရိ**-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၄၇။ **ဥဒ္ဒရိဿာမိ**- ဇာ၊၁။၁၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။ **ဥဒ္ဒရိသံ**-ဇာ၊၂။၃၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၅။ (ခ) ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-၏။ အတ္တနာ ပလိပ-ပလိပန္နော ပရံ ပလိပပလိပန္နံ ဥဒ္ဒရိဿတိ။ မ၊၁။၅၄။ မဟာနိ၊၂၄။ (ဂ) ပယ်နုတ်-ပယ်ရှား-၏။ ယော စ ဘိသင်္ဂ္ဂော ခိပ္ပံ သလ္လံ ဥဒ္ဒရတိ၊ ရောဂမပနေတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၈၃။ **ဥဒ္ဒရာမိ**- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ **ဥဒ္ဒရ**- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈၆။ **ဥဒ္ဒရေ**-ထေရ၊ ၃၂၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ **ဥဒ္ဒရေယျ**-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ **ဥဒ္ဒရိ**- မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၇။ **ဥဒ္ဒရိဿတိ**- ထေရ၊၃၂၄။ **ဥဒ္ဒရိဿာမိ**- ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၄။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၀၄။ (ဃ) သိုမှီး-သိမ်းဆည်း-၏၊ ရုပ်သိမ်း၏။ နိသီဒိတွာ သယံ ဂဏ္ဌန္တော နေဝ ဥဒ္ဒရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၈၉၊၉၃။) **ဥဒ္ဒရေယျ**-

ဝိ၊ ၂။ ၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၈၉။ ကင်္ခါ။ ၂၀၁။ **ဥဒ္ဓရိံသု-** ဝိ၊ ၂။ ၅၈။ **ဥဒ္ဓရိဿန္တိ-** ဝိ၊ ၂။ ၅၈။ **ဥဒ္ဓရိဿာမိ-** ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၉၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၆၄။ (င) ချီမ-ကြွချီ-မြှောက်-၏။ န ကမ္မဋ္ဌာနဝိပ္ပယုတ္တေန စိတ္တေန ပါဒံ ဥဒ္ဓရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၆။ **ဥဒ္ဓရိ**-ဒက္ခိဏံ ပါဒမုဒ္ဓရိ-(ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁)တိ ဒက္ခိဏံ ပါဒံ ဥက္ခိပိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၄။

ဥဒ္ဓရသိ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+သိ] ထုတ်ဆောင်၏။ ဥဒ္ဓရတိ (က) ကြည့်။

ဥဒ္ဓရတု (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+တု] ထုတ်ဆောင်ပါလော။ ဥဒ္ဓရတိ (က) ကြည့်။

ဥဒ္ဓရန္တ (တိ) [ဥ+ဓရ+အ+အန္တ။ ထီ-၌ ဥဒ္ဓရန္တီ] (က) ထုတ်ဆောင်-သယ်ဆောင်-သော၊သူ။ (ခ) ကြွမြှောက်သော၊သူ။ (က) အရညေ ဂီတံ ဂါယိတွာ ဒါရူနိ ဥဒ္ဓရန္တိယာ ဧကိဿာ ဣတ္ထိယာ ဂီတသဒ္ဒံ သုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀။ (ခ) ဒက္ခိဏံ ပဌမံ ပါဒံ၊ ဥဒ္ဓရန္တော နရာသဘော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၇၃။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၆။

ဥဒ္ဓရမာန (တိ) [ဥ+ဓရ+အ+မာန] ထုတ်ဆောင်-သယ်ဆောင်-သော၊သူ။ ဒါရူနိ ဥဒ္ဓရမာနံ ဧကံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၁။ သိနေရုပါဒတော ဝါလုကံ ဥဒ္ဓရမာနော ဝိယ ဒုဗ္ဗိညေယျံ ကတွာ ကထေန္တောပိ ဂရုံ ကရောတိယေဝ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၀။

ဥဒ္ဓရာပန (န) [ဥ+ဓရ+ဏာပေ+ယု] ထုတ်ဆောင်-ဆွဲထုတ်-နုတ်-စေခြင်း။ ခါဏု-ကဏ္ဋကာဒီနံ ဥဒ္ဓရာပနဝသေန မဂ္ဂံ သောဓေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၈၄။

ဥဒ္ဓရာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဓရ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] ထုတ်ဆောင်-ဖယ်ထုတ်-စေအပ်-စေထိုက်-သော။ ဘုသိကာ ဥဒ္ဓရာပေတဗ္ဗာ(ဝိ၊၄။ ၃၃၆)-တိ သုခုမပလာလမိဿေဝ ပလာလိကာ ပလာပေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၀။

ဥဒ္ဓရာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဏာပေ+တိ] (က) ထုတ်ဆောင်-ဖယ်ထုတ်-ပယ်ရှား-စေ၏။ (ခ) ရုပ်သိမ်းစေ၏၊ သိမ်းဆည်းစေ၏။ (က) အညံ ဥဒ္ဓရာပေထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅။ **ဥဒ္ဓရာပေယျ** - အံ၊၁။ ၂၄၄။ (ခ) သယံ ဂစ္ဆန္တော နေဝ ဥဒ္ဓရတိ န ဥဒ္ဓရာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၉၄။) **ဥဒ္ဓရာပေယျ**- ဝိ၊ ၂။ ၅၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၈၉။ ကင်္ခါ။ ၂၀၁။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊၁။ ၃၆၆။ **ဥဒ္ဓရာပေသုံ**-ဝိ၊ ၂။ ၅၈။ **ဥဒ္ဓရာပေဿန္တိ**- ဝိ၊ ၂။ ၅၈။

ဥဒ္ဓရာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဓရ+ဏာပေ+တွာ] (က) ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ယူ-စေ၍။ (ခ) နုတ်စေ၍။ (ဂ) ရုပ်သိမ်းစေ၍၊ သိမ်းဆည်းစေ၍။ (က) ဥဒ္ဓရာပေတွာ "ပါသာဏတ္ထမ္ဘေ ဥဒ္ဓဋမနုဿာနံ မူလံ ဒေထာ"တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၅။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၂။) (ခ) ရာဇာ ပလိတံ သုဝဏ္ဏသဏ္ဍာသေန ဥဒ္ဓရာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၁၉။ (ဂ) ဥဒ္ဓရာပေတွာ ဂမနေပိ ဧသေဝနယော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၇။

ဥဒ္ဓရာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဏာပေ+ထ] ထုတ်ဆောင်ကြစေကုန်လော။ ဥဒ္ဓရာပေတိ (က)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဏာပေ+ဧယျ] ရုပ်သိမ်း-သိမ်းဆည်း-စေငြားအံ့။ ဥဒ္ဓရာပေတိ (ခ)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဏာပေ+ဥံ] ရုပ် သိမ်း-သိမ်းဆည်း-စေကုန်ပြီ။ ဥဒ္ဓရာပေတိ

(ခ)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရာမိ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+မိ] ပယ်နုတ်အံ့၊ ဆွဲထုတ်အံ့။ ဥဒ္ဓရတိ (ဂ)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရာဟိ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+ဟိ] ထုတ်ဆောင်လော့။ ဥဒ္ဓရတိ (က)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရိ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဤ] (က) ထုတ်ဆောင်ပြီ၊ ထုတ်ယူပြီ၊ ဆွဲထုတ်ပြီ။ ဥဒ္ဓရတိ(က)-ကြည့်။ (ခ) နုတ်ပြီ၊ ပယ်ရှားပြီ။ ဥဒ္ဓရတိ (ဂ)-ကြည့်။ (ဂ) ကြွမြောက်ပြီ။ ဥဒ္ဓရတိ (င)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရိံသု (ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဉုံ] ရုပ်သိမ်းကုန်ပြီ။ ဥဒ္ဓရတိ (ဃ)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရိတ (တိ) [ဥ+ဓရ+တ] (က) ထုတ်ဆောင်အပ်သော၊ထုတ်ယူအပ်သော။ (ခ) ဆွဲထုတ်နုတ်ပယ်အပ်သော။ (က) လောကုတ္တရေပိ သြဋ္ဌာရိကသုခုမတာ ဥဒ္ဓရိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅။ (-ဝဇိရ။၄၉၅။) (ခ) ဝေ၀ တာလဿ ပတိဋ္ဌိတောကာသော သမူလံ ဥဒ္ဓရိတေ တာလေ----- တာလဝတ္ထုကတံ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ဋီ၊၃။၂၁၁။

ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဓရ+တဗ္ဗ] (က) ထုတ်ဆောင်အပ်သော၊ ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-အပ်သော၊သူ။ (ခ) ပယ်နုတ်အပ်သော၊ နုတ်ပစ်အပ်သော။ (က) တတြပိ ဟိ ယောတ္တံ ဝါ ဝတ္ထံ ဝါ ပက္ခိပိတွာ ဟတ္ထေန ဂဟိတဘာဝံ ဉတွာ ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈။ သဗ္ဗတ္ထ အသမ္မုယှန္တေန သတ္ထာနိ ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။ (ခ) သစေ ထမ္ဘာ ဘူမိယံ နိခါတာ ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။

ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗပုဏ္ဍာ (ထီ) [ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗ+ပုဏ္ဍာ] ထုတ်ဆောင်ထိုက်သော ပုဏ္ဍာ။ ကုသလတ္တိကေ ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗပုဏ္ဍာနံ လဗ္ဘမာနဝသေန ဝိဿဇ္ဇနံ ဒဿေတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။

ဥဒ္ဓရိတသလ္လ (တိ) [ဥဒ္ဓရိတ+သလ္လ] အထက်သို့ ဆောင်ယူအပ်-ဆွဲနုတ်ထုတ်ယူအပ်-သော ငြောင့်ရှိသော၊သူ။ ဥဒ္ဓတသလ္လ-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရိတာနုရူပ (တိ) [ဥဒ္ဓရိတ+အနုရူပ] ထုတ်ဆောင်အပ်သော ပုဒ်အားလျော်သော။ အာသနန္တိ အဓိကံ၊ ဥဒ္ဓရိတာနုရူပံ။ ဝဇိရ။၂၁၁။

ဥဒ္ဓရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဓရ+တုံ] (က) ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ယူ-ဆွဲထုတ်-ခြင်းငှါ။ (ခ) ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-ခြင်းငှါ။ (ဂ) ပယ်နုတ်-ပယ်ရှား-ခြင်းငှါ။ (ဃ) ချီမ-ကြွ-မြောက်-ခြင်းငှါ။ (က) အတ္တပဋိလာဘော နာမ ပညတ္တိမတ္တံ တေန္တိ ဥဒ္ဓရိတုံ နာသက္ခိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၄။ (-မူလဋီ၊၂။၁၄။) (ခ) တေ အတ္တနာ ပလိပပလိပန္နာ န သက္ကောန္တိ ပရံ ပလိပပလိ-ပန္နံ ဥဒ္ဓရိတုံ။ မဟာနိ။၂၄။ (ဂ) တာဒိသာနံ သတသဟဿာနမ္ပိ ဥပ္ပန္နံ သောကသလ္လံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဥဒ္ဓရိတုံ ပဋိဗလော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၀။) (ဃ) အက္ကန္တပဒံ ယာဝ အဋ္ဌိတော ဒမုံ ဥဒ္ဓရိတုမေဝ န သက္ကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။

ဥဒ္ဓရိတုကာမ (တိ) [ဥဒ္ဓရိတုံ+ကမု+ဏ] ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ မမုဒ္ဓရိတုကာမော သော၊ အာဂစ္ဆိ ပဗ္ဗတုတ္တမံ။ အပ၊၁။၁၂၇၊ (-၁၇၇၊ ၂၁၇။)

ဥဒ္ဓရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဓရ+ တွာ] (က) ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ယူ-ဆွဲထုတ်-၍။ (ခ) ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-၍။ (ဂ) ပယ်နုတ်-ပယ်ရှား-၍၊ ခွါယူ၍။ (ဃ) ရုပ်သိမ်း ၍၊ ယူဆောင်သိမ်းဆည်း၍။ (က) န ဟိ တံ ပညတ္တိံ ဥဒ္ဓရိတွာ အညော သတ္တော ဥပလေတုံ သက္ကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၇။

(ခ) ပုရိသော ပုရိသံ နရကပပါတံ ပတန္တံ ကေသေသု ဂဟေတွာ ဥဒ္ဓရိတွာ ထလေ ပတိဋ္ဌာပေယျ။ ဒီ၊၁။၂၂၁။ (-ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၃၀၊၃၃၇။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ အနုဋီ၊၁။၅။) (ဂ) တာလရုက္ခံ သမူလံ ဥဒ္ဓရိတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ (-ဝိဋ္ဌ၊၂။၅၆။) (ဃ) အနာပတ္တိ ဥဒ္ဓရိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၂။၆၂။ (-ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၄။)

ဥဒ္ဓရိယမာန (တိ) [ဥ+ဓရ+ယ+မာန] ထုတ်ဆောင်-ဆွဲထုတ်-အပ်သော၊သူ။ ဂူထကူပ-တော ဥဒ္ဓရိယမာနေန တေန အဟိနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ (-ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၅။)

ဥဒ္ဓရိယေယျ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဓရ+ယ+ဧထ] ထုတ် ဆောင်အပ်ရာပါ၏လော။ ဥဒ္ဓရီယတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရိသံ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+သံ] ထုတ်ဆောင်အံ့၊ ထုတ် ဆယ်-ကယ်တင်-အံ့။ ဥဒ္ဓရတိ (က)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရိဿတိ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဿတိ] (က) ထုတ်ဆယ် -ကယ်တင်-လတ္တံ့။ ဥဒ္ဓရတိ (ခ)-ကြည့်။ (ခ) ပယ်နုတ်-ပယ်ရှား-လတ္တံ့။ ဥဒ္ဓ-ရတိ (ဂ)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရိဿန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဿန္တိ] သိမ်းဆည်းကြ-ရုပ်သိမ်းကြ-ကုန်လတ္တံ့။ ဥဒ္ဓရတိ (ဃ)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရိဿာမိ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+ဿာမိ] (က) ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ယူ-ဆွဲထုတ်-အံ့။ ဥဒ္ဓရတိ (က)-ကြည့်။ (ခ) သိမ်းဆည်းအံ့၊ ရုပ်သိမ်းအံ့။ ဥဒ္ဓရတိ (ဃ) ကြည့်။

ဥဒ္ဓရီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဓရ+ယ+တေ] (က) ထုတ်ဆောင်အပ်၏။ (ခ) နုတ်အပ်၏ (ကထိန် အာနိသင်ကို ပျက်ပြယ်စေအပ်၏)။ (က) တထာ ဟိ "ကက္ခုဠံ ခရဂတ"န္တိအာဒိနာ လက္ခဏပထဝီပိ ဥဒ္ဓရီယတိ။ မဋီ၊၁။၆၇။ (-မူလဋီ၊၂။၁၄။) (ခ) တံ ပန ကထိနံ ---- အန္တရုဗ္ဘာရေန ဝါ ဥဒ္ဓရီယတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ (-ကင်္ခါ။၁၅၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၆။)

ဥဒ္ဓရေ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+ဧယျ] (က) ထုတ်ဆောင်ရာ၏၊ ထုတ်ယူရာ၏၊ ဆွဲထုတ်ရာ၏။ ဥဒ္ဓရတိ (က)-ကြည့်။ (ခ) နုတ်ရာ၏၊ ပယ်ရှားရာ၏။ ဥဒ္ဓရတိ (ဂ) ကြည့်။

ဥဒ္ဓရေယျ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+ဧယျ] (က) ထုတ်ဆောင်ရာ၏၊ ထုတ်ယူရာ၏၊ ဆွဲထုတ်ရာ၏။ ဥဒ္ဓရတိ (က)-ကြည့်။ (ခ) နုတ်ရာ၏၊ ပယ်ရှားရာ၏။ ဥဒ္ဓရတိ (ဂ) ကြည့်။ (ဂ) ရုပ်သိမ်း-သိမ်းဆည်း-ရာ၏။ ဥဒ္ဓရတိ (ဃ)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရေယျံ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+ဧယျံ] ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-ငြားအံ့။ ဥဒ္ဓ-ရတိ (က)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓရေယျုံ (ကြိ) [ဥ+ဓရ+အ+ဧယျုံ] ထုတ်ဆောင် ကုန်ရာ၏။ ဥဒ္ဓရတိ (က)-ကြည့်။

ဥဒ္ဓလောမ (တိ) [ဥဒ္ဓံ+လောမ] အထက်သို့ ထောင်သော အမွေးရှိသော(ရဟန်း)။ ဥဒ္ဓ-လောမေန ပန အနုလောမနိပါတနတ္တံ ဟတ္ထံ တေမေတွာ သီသံ ပုဉ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၄၅။ (ပါစိတ်ယော၊၄၅၁-၌ ဥဋ္ဌလောမ ဟုရှိသည်။)

ဥဒ္ဓလောမီ (တိ) [ဥဒ္ဓလောမ+ဤ] အထက်သို့ ထောင်သော အမွေးရှိသောအခင်း။ ဥဒ္ဓ-လောမိဥ္စ ကေနဥ္စ၊ ဗိမ္ဗောဟနသမာယုတံ။ အပ၊၂။၁၃၄။ ယေဝ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ ဥဒ္ဒလောမီ-လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဓဝ (နှ) [ဥ+ဓာဝ=ဓာဝု+အ၊ဓာဝ=ဂတိယံ၊ဥဒ္ဓံ ဓာဝတိ စိတ္တံ ဧတေနာတိ ဥဒ္ဓဝံ၊အရသော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၆၉။] စိတ်ပြေးသွားပျံ့လွင့်ကြောင်း

သဘောတရား၊ ပွင့် လွင်ခြင်း၊ ဥဒ္ဒစ္စစေတသိက်။ ဥဒ္ဒစ္စ'မုဒ္ဒဝဋ္ဋာထ။ ဓာန်။၁၆၉။

ဥဒ္ဒဿ (တိ) [ဥ+ဓံသု+တ] (၁) တက်သော၊ ပေါ်ထွက်သော။ (၂) လွှမ်းမိုးဖျက်ဆီးအပ်သော။ (၁) နိက္ခန္တေ ပစ္ဆိမေ ယာမေ ဥဒ္ဒဿေ အရုဏေ နန္ဒိမုခိယာ ရတ္တိယာ ။ဝိ၊၃။၄၀၁။ အံ၊၃။၄၄။ ဥဒ္ဒဿေ အရုဏေတိ ဥဂ္ဂတေ အရုဏသီသေ။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၀။ (၂) တီဟိ မာလုဝလတာဟိ ဥဒ္ဒဿော ပရိယောနဒ္ဓော။ အံ၊၁။၂၀၅။ ယာယ အယံ လောကော ဥဒ္ဒဿော ပရိယောနဒ္ဓော။ အံ၊၁။ ၅၃၂။ ဥဒ္ဒဿောတိ ဥပရိ ဓံသိတော။ အံဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၂၊၃၈၅။

ဥဒ္ဒါတုံ (ကြိဝိ) [ဥ+ဓာ+တုံ] ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-ခြင်းငှါ။ အသက္ခိ ဝတ အတ္တာနံ၊ ဥဒ္ဒါတုံ ဥဒကာထလံ။ ထေရ။၂၃၉။ ဇာ၊၁။၁၁၅။ ဥဒ္ဒါတုန္တိ ဥဒ္ဓရိတုံ။ ထေရဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၆။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။

ဥဒ္ဒါဒိဘေဒ (တိ) [ဥဒ္ဒါဒိ+ဘေဒ] အထက်လောကအစရှိသော အပြား။ တေသု ဥဒ္ဒါဒိ-ဘေဒေသု ယံ ယံ ဂဏှန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ စူဠနိဋ္ဌ၊၄၂။

ဥဒ္ဒါပ (ပု၊န) [ဥ+အာပ။ ဥ+အပ+ဏ။] တံတိုင်းခြေ။ နဂရဿ ဥဒ္ဒါပပါကာရာဒီနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ပါကာရဿ ထိရဘာဝံ ဥဒ္ဒမုဒ္ဒံ အာပေတီတိ ဥဒ္ဒါပံ၊ပါကာရမူလံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၆၁။ သံဋီ၊၂။၄၇၇။ (-အံဋီ၊၃။၃၅၀။) ဥဒါပ, ဥဒ္ဒါပ-တို့နှင့် အောက်ပုဒ်ကိုလည်း ကြည့်။

ဥဒ္ဒါပဝန္တ (တိ) [ဥဒ္ဒါပ+ဝန္တု] တံတိုင်းခြေရှိသော၊ တံတိုင်းခြေနှင့် ပြည့်စုံသော။ တမနုဂစ္ဆန္တော ပဿေယျ ပုရာဏံ နဂရံ----ပေါက္ခရဏီ-သမ္ပန္နံ ဥဒ္ဒါပဝန္တံ ရမဏီယံ။ သံ၊၁။၃၂၉။ ဥဒ္ဒါ-ပဝန္တန္တိ အာပတော ဥဂ္ဂတတ္တာ ဥဒ္ဒါပ-န္တိလဒ္ဓဝေါဟာရေန ပါကာရဝတ္ထုနာ သမန္နာ-ဂတံ။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

ဥဒ္ဒါပသမ္ပန္န (တိ) [ဥဒ္ဒါပ+သမ္ပန္န] တံတိုင်းခြေနှင့်ပြည့်စုံသော။ ပုရံ ဥဒ္ဒါပသမ္ပန္နံ၊ ဗဟု-ပါကာရတောရဏံ။ ဇာ၊၂။၂၈၂။ ဥဒ္ဒါပသမ္ပန္နန္တိ ပါကာရဝတ္ထုနာ သမ္ပန္နံ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၁၇၅။

ဥဒ္ဒါရ (ပု) [ဥ+ဓရ+ဏ] (၁) ကြွေးမြီ။ (၂)(က) မြှောက်ခြင်း၊ ကြွတက်စေခြင်း။ (ခ) ထုတ်ဆောင်ခြင်း၊ ထုတ်ယူခြင်း။ (ဂ) ကထိန်နုတ်ခြင်း၊ ကထိန်အာနိသင် ငါးပါးကို ဖျက်ပြယ်စေခြင်း။ (ဃ) ရောင်းထားအပ်ပြီးသောကုန်ပစ္စည်း၏ အရင်းအမြတ် နှစ်ရပ်လုံးကို သွား၍ ယူခြင်း၊(ရွှေဥမင် သျှ-ဒုံနှာ၊၁၁၇-၌ ကြွေးမြီကို ဆပ်စေခြင်း၊ ရောင်းသော ဥစ္စာအဖိုးကို ခံခြင်းသည် ဥဒ္ဒါရ-ဟုမှာ၏၊ ယင်းအလို"ကြွေးတောင်းခြင်း, ကုန်ဖိုးခံယူခြင်း"ဟုပေး။) (င) အတိုးအပွား-အမြတ်အစွန်း-ကိုယူခြင်း။ (၃) အခိုက်အတန့်ပေးခြင်း၊ ငှါးရမ်းခြင်း။ (၄) အတိုးအပွား၊အမြတ်အစွန်း။ (၅) ထုတ်ဆောင်-ရွေးကောက်ထုတ်ဖော်-ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ် (ထုတ်ဖော် ဂုဏ်ပြုထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်)။ (၁) ကြွေးမြီ။ ဂါမကေ ဥဒ္ဒါရံ သောဓေယျာမိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၆၁။ ဥဒ္ဒါရော တုဋ္ဌကံ ဝုတ္တံ။ ဓာန်။၄၇၁။ ဥဒ္ဒရီယတေ ဂယှတေတိ ဥဒ္ဒါရော။ ဓာန်ဋီ။၄၇၁။ ဣဏ-ကေ့ပေသု ဥဒ္ဒါရော။ ဓာန်။၁၁၂၄။ (-ဇာဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၈၊ ဇာဋ္ဌ၊၄။၄၅။) (၂)(က) မြှောက်ခြင်း၊ ကြွတက်စေခြင်း။အာဂန္တွာ ပန ထေယျ-စိတ္တေန ဂဏှတော ဥဒ္ဒါရေ ပါရာဇိကံ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၅။ သင်္ဂီတဝိဟာရတော မဉ္စပိဋ္ဌာဒီနိ ထေယျစိတ္တေန ဂဏှန္တော ဥဒ္ဒါရေယေဝ ဘဏ္ဍဂ္ဃေန ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၈၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၈၅။ (ခ) ထုတ်ဆောင်ခြင်း၊ထုတ်

ယူခြင်း။ မဟာပစ္စရိယာဒိသု ပန တဿ ဥဒ္ဒါရေ ပါရာဇိကံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရရ။ မာတိကာယ ဝုတ္တာဿ သန္နိစ္စ ပဒဿ ဥဒ္ဒါရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ရ။ (ဂ) ကထိန်နုတ်ခြင်း၊ ကထိန် အာနိသင် ငါးပါးကို ပျက်ပြယ်စေခြင်း။ ဥဒ္ဒါရံ ဇာနာတိ ။ဝိ၊၅။။၃ဝရ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂ရ၅။ ကထိနုဒ္ဒါရ-ဝသေန ဥဒ္ဒါရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၂။ အန္တရာ ဥဒ္ဒါရိယတိ၊ တဿ သော ဥဒ္ဒါရော ဓမ္မိကောတိ ဝုစ္စတိ၊ ကင်္ခါ။၃၂၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၄-၉။ အံ၊ဋီ၊၂။ရ၃။) (ဃ) ရောင်းထားအပ်ပြီး သောကုန်ပစ္စည်း၏ အရင်းအမြတ် နှစ်ရပ်လုံး ကို သွား၍ ယူခြင်း၊ (ရွှေဥမင် သျှ-ဒု၊နှာ၊၁၁ရ-၌ ကြွေးမြီကို ဆပ်စေခြင်း၊ရောင်းသော ဥစ္စာအဖိုးကို ခံခြင်းသည် ဥဒ္ဒါရ-ဟုမှာ၏၊ ယင်းအလို "ကြွေးတောင်းခြင်း၊ ကုန်ဖိုး ခံယူခြင်း"ဟုပေး။) ဒါတုံ သက္ကောတိတေ ဒိဝသေ ဂန္တွာ ဂဟဏံ ဥဒ္ဒါရော။ သာရတ္ထ၊၂။၁။ ဇေဝံ ပယောဇိတဿ မူလဿ သဟ ဝဍ္ဎိယာ ဂဟဏဝါယာမော ဥဒ္ဒါရော နာမ။ ဝိမတိ၊၁။၉၉။ (င) အတိုးအပွား-အမြတ်အစွန်း-ကိုယူခြင်း။ (၃) အခိုက်အတန့်ပေးခြင်း၊ ငှါးရမ်းခြင်း။ ဝဍ္ဎိဂဟဏဝသေန ပယောဇနံ ဥဒ္ဒါရော။--- -တာဝကာလိကဒါနံ ဥဒ္ဒါရောတိ စ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃ဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၅။ (၄) အတိုးအပွား၊ အမြတ်အစွန်း။ ဥဒ္ဒရိ- တဗ္ဗောတိ ဥဒ္ဒါရောတိ ဟိ ဝဍ္ဎိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၅။ (၅) ထုတ်ဆောင်-ရွေးကောက် ထုတ်ဖော်-ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ် (ထုတ်ဖော် ဂုဏ်ပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်)။ သီလသမ္ပန္နော -----သတ္တာနံ မဇ္ဈော သတ္တာနံ ဥဒ္ဒါရော။ နေတ္တိ။၄၈။ သာရဂုဏဝသေန ဝ သတ္တေသု ဥဒ္ဒရိတဗ္ဗတော သတ္တာနံ ဥဒ္ဒါရော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂ဝ။

ဥဒ္ဒါရသောမနတ္တ (ပု) [ဥဒ္ဒါရသောမနဿ+အတ္တ] ကြွေးမြီကိုသုတ်သင်ခြင်း-ကြွေးတောင်းခြင်း- အကျိုး။ ကော ကုဋုမ္ဗိကော အတ္တနော ဘရိယံ ဂဟေတွာ ဥဒ္ဒါရသောမနတ္တာယ ဇနပဒံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ၈။

ဥဒ္ဒါရသောဓာပန (နု) [ဥဒ္ဒါရ+သောဓာပန] ကြွေးမြီ ကို စင်ကြယ်စေခြင်း၊ကြွေးတောင်း ခြင်း။ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေနာတိ ဥဒ္ဒါရ-သောဓာပနာဒိနာ ကေနစိဒေဝ ကတ္တဗ္ဗေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ဝ၁-၂။

ဥဒ္ဓိ (ထီ) [ဥ+ဓာ+တိ] ဝက်စွယ်။ (နွားလှည်း များ၌ ဝင်ရိုး, ဇင်တုံး, လှည်းသန်တို့ကို တခြားစီ ပြုတ်ထွက် မသွားအောင် လှည်းဆန် ၌ ဖေါက်ထွင်း သွင်းလျှို ထားအပ်သော သစ်သားငုတ်နှစ်ချောင်း။) တံ မုရေ ဂဟေတွာ ကမ္မတော ဥဒ္ဓိန့် ပစ္ဆိမန္တေဟိ ပုရိမန္တေ အတိက္ကန္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

ဥဒ္ဓိခါဏုက (ပု) [ဥဒ္ဓိ+ခါဏုက] ဝက်စွယ်ငုတ်။ အထ ဥဒ္ဓိခါဏုကာ န ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ ဥဒ္ဓိယောဝ ဥဒ္ဓိခါဏုကာတိ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၈၁။

ဥဒ္ဓိတ (တိ) [ဥ+ဓာ+တ] ခူးအပ်သော။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဓိတဘတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဓိတ+ဘတ္တ] ခူးလောင်း အပ်သော ထမင်းရှိသော၊ ခူးလောင်းအပ် သော ဆွမ်းရှိ၍ ဆွမ်းပြည့်သော သပိတ်ကို လက်ဖြင့်ကိုင်ထားသော၊သူ (ပြည်၊သျှ)။ ကော နု ဥဒ္ဓိတဘတ္တောဝ၊ ပူရဟတ္ထောဝ ဗြာဟ္မဏော။ ဇာ၊၁။၈ဝ။ ကော နု ဥဒ္ဓိတဘတ္တောဝါတိ ကော နု သေ ဝဍ္ဎိတဘတ္တော ဝိယ၊ ကံ ဝဍ္ဎိတဘတ္တံ ဘတ္တပူရပါတိံ ဟတ္ထေဟိ ဂဟေတွာ ဝိယ ကော နု သော အာဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၅။

ဥဒ္ဓူနာန္တ (တိ) [ဥ+ဓူ+နာ+အန္တ] ခါသော။

အဘိဥဒ္ဓုနန္တာ အဓိကံ ဥဒ္ဓုနန္တာ။ ဝိမာန၊႒။ ၂၅၉။

ဥဒ္ဓုနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဓူ+နာ+တွာ] ခါ၍။ သုဝဏ္ဏဟံသော ---- ဂီဝံ ပဂ္ဂယှ ပက္ခေ ဥဒ္ဓုနိတွာ ဟင္သတုဏ္ဍော ----နိကူဇတိ။ ထေရ၊ ႒၊၂။၅၃၅။

ဥဒ္ဓုမာတ (တိ) [ဥ+ဓုမာတ=ဓမာ=ဓုမာ(ဓွာ)+တ။ အဋ္ဌသာ၊ဘာဋီ၊တ။၆၃။ (ဥဓ္မာတ-သံ)] (က) အထက် အထက်သို့ မြင့်တက်သော၊ကြွတက်သော၊ဖောင်းပွသော၊ ဖူးဖူးရောင်သော။ (ခ) (သေသည်မှ) အထက် အထက်ဖြစ်သော နောက်နောက်ကာလ၌ လေဖြင့်ပြည့်သော သားရေအိပ်ကဲ့သို့ ဖောင်းပွသော-ဖူးဖူး ရောင်သော-(အသေကောင်)။ (က) ပီတိယာ ဥဒ္ဓုမာတော ဝိယ ဘိဇ္ဇမာနော ဝိယ စ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊႒၊၁။၁၀၅။ ကောမနေဿာပိ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဥဒ္ဓုမာတဿ ဝိယ စက္ကိကတဿ စရဏံ။ အံ၊႒၊၂။၉၂။ ဥဒ္ဓုမာတဿ ဝိယာတိ ကောဓေန ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဓုမာတကဿ ဝိယ ကောဓုပါယာသဿ အဝိဿဇ္ဇနတော။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။ (-ဓမ္မ၊႒၊၁။၂၃၄။) (ခ) ယဒါ စ သော မတော သေတိ၊ ဥဒ္ဓုမာတော ဝိနီလကော။ သုတ္တနိ။၃၀၈။ (-အပ၊၂။၂၅၅။)

ဥဒ္ဓုမာတဥဒရ (တိ) [ဥဒ္ဓုမာတ+ဥဒရ] ဖောင်းကြွသော-ဖူးဖူးရောင်သော-ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊ သူ။ ကာလင်္ကရိယတီတိ ဥဒ္ဓုမာတဥဒရော မရိယတိ။ ဒီ၊႒၊၃။၅။ (-ဇာ၊႒၊၂။၃၇၀။ ဇာ၊႒၊ ၃။၄၈၂။)

ဥဒ္ဓုမာတက (တိ) [ဥဒ္ဓုမာတ+က] (၁)(က) (သေသည်မှ) အထက်အထက်ဖြစ်သော နောက်နောက်ကာလ၌ လေဖြင့်ပြည့်သော သားရေအိပ်ကဲ့သို့ ဖောင်းပွသော-ဖူးဖူး ရောင်သော-(အသေကောင်)။ (အဘိ၊႒၊၃။၆၂-လာ ဥဒ္ဓုမာတက ကို ဖူးဖူးရောင် ပွတက် ကြွလာသော အနာဟောင်း-ဟု ဘာသာဋီ၌ အနက်ပြန်၏။) (ခ) (သေသည်မှ) အထက် အထက်ဖြစ်သော နောက်နောက်ကာလ၌ လေဖြင့်ပြည့်သော သားရေအိပ်ကဲ့သို့ ဖောင်းပွသော-ဖူးဖူးရောင်သော-စက်ဆုပ် ဖွယ်ဖြစ်သော (အသေကောင်)။ (၂) ဖူးဖူး ရောင်သော သူသေကောင် အာရုံကို မှီ၍ ဖြစ်သော ပဋိဘာဂနိမိတ်၊ ဥဒ္ဓုမာတက ပဋိဘာဂနိမိတ်။ (၃) ဥဒ္ဓုမာတက ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ရအပ်သော-တရား-ပဌမစျာန်။ (၁)(က)(ခ) သရီရံ သိဝထိကာယ ဆဍ္ဍိတံ ကောဟမတံ ဝါ --- -ဥဒ္ဓုမာတကံ ဝိနီလကံ ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ။ ဒီ၊ ၂။၂၃၅။ မ၊၁။ရ၃။ အံ၊၂။၂၈၅။ (ကမ္မာရ)ဘသ္တာ ဝိယ ဝါယုနာ ဥဒ္ဓံ ဇီဝိတပရိယာဒါနာ ယထာနုက္ကမံ သမုဂ္ဂတေန သူနဘာဝေန ဥဒ္ဓုမာတတ္တာ (ဓုမာတတ္တာ) ဥဒ္ဓုမာတံ၊ ဥဒ္ဓုမာတမေဝ ဥဒ္ဓုမာတကံ၊ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဥဒ္ဓုမာတန္တိ ဥဒ္ဓုမာတကံ။ ဒီ၊႒၊၂။၃၆၁။ အံ၊႒၊၃။၁၀၃။ အဘိ၊႒၊၁။၂၄၂။ ပဋိသံ၊႒၊ ၁။၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ရ၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂ရ၁။(-မ၊ ႒၊၁။၂ရရ။) ဥဒ္ဓုမာတတ္တာတိ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဓုမာတတ္တာ သူနတ္တာ၊ ဥဒ္ဓုမာတမေဝ ဥဒ္ဓုမာတကန္တိ ကကာရေန ပဒဝဍ္ဍနမာဟ အနတ္ထန္တရတော ယထာ "ပီတကံ လောဟိတက"န္တိ။ ပဋိကူလတ္တာတိ ဇိဂုစ္ဆနီယတ္တာ၊ ကုစ္ဆိတံ ဥဒ္ဓုမာတံ ဥဒ္ဓုမာတကန္တိ ကုစ္ဆနတ္ထေ ဝါ အယံ ကကာရောတိ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ ယထာ "ပါပကော ကိတ္တိသဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတီ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၀၁။ ဥဒ္ဓံ ဓုမာတံ သူနံ သဝသရီရံ ဥဒ္ဓုမာတံ၊ တဒေဝ ကုစ္ဆိတဋ္ဌေန ဥဒ္ဓုမာတကံ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၈။ (-ဇူ၊၂။၄၇၉။) ကုစ္ဆိတဋ္ဌေ ဥဒ္ဓုမာတကံ ဝိနီလကံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၃၅။ (၂)(၃) ဠမာနိ စ ပန ဥဒ္ဓုမာတကာဒီနိ

နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တာနမ္ပိ နိမိတ္တေသု ပဋိလဒ္ဓဇ္ဈာနာနမ္ပိ တောနေဝ နာမာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊၁။၂၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ (၃) ဥဒ္ဒုမာတက-သဒ္ဒါတံ ရှာန် ဘာဝေတုကာမေန ယောဂိနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၄။

ဥဒ္ဒုမာတကအသုဘနိမိတ္တ (န) [ဥဒ္ဒုမာတက +အသုဘနိမိတ္တ] ဖူးဖူးရောင်သော အသေကောင်အသုဘနိမိတ်။ ဝဏ္ဏာဒိနာ ဆပ္ပကာ-ရေန တာဝ ဥဒ္ဒုမာတကအသုဘနိမိတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၅။

ဥဒ္ဒုမာတကကမ္မဋ္ဌာန (န) [ဥဒ္ဒုမာတက+ ကမ္မဋ္ဌာန] ဖူးဖူးရောင်သော အသေကောင် အာရုံဟူသောကမ္မဋ္ဌာန်း၊ဥဒ္ဒုမာတကကမ္မဋ္ဌာန်း။ တဒေဝ ကမ္မဋ္ဌာနန္တိ ဥဒ္ဒုမာတကကမ္မဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၈။

ဥဒ္ဒုမာတကကဠေဝရ (န) [ဥဒ္ဒုမာတက+ ကဠေဝရ] ဖူးဖူးရောင်သော သူသေကောင်။ သရီရန္တိ ဥဒ္ဒုမာတကကဠေဝရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၂။

ဥဒ္ဒုမာတကဋ္ဌာန (န) [ဥဒ္ဒုမာတက+ဌာန] ဖူးဖူးရောင်သော အသေကောင်ဟူသော အရာဌာန၊ ဥဒ္ဒုမာတကအရာဌာန။ ပရိတ္တေ ဥဒ္ဒု-မာတကဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္ननိမိတ္တာရမ္မဏံ ပရိတ္တာ-ရမ္မဏံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၄၃။

ဥဒ္ဒုမာတကနိမိတ္တ (န) [ဥဒ္ဒုမာတက+နိမိတ္တ] ဖူးဖူးရောင်သော အသေကောင်အာရုံနိမိတ်၊ ဥဒ္ဒုမာတကပဋိဘာဂနိမိတ်။ ဥဒ္ဒုမာတက-သရီရေ ဥဒ္ဒုမာတကနိမိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၇၄။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၂၄၃။)

ဥဒ္ဒုမာတကပဏ္ဏပဘိဇ္ဇန (န) [ဥဒ္ဒုမာတက+ ပဏ္ဏ+ပဘိဇ္ဇန] ဖူးဖူးရောင်၍ မှည့်ရင့်လျက် ပေါက်ကွဲ ပျက်စီးခြင်း။ ဥပ္ပါဒဇရာဘင်္ဂေဟိ ဥဒ္ဒုမာတကပဏ္ဏပဘိဇ္ဇနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၁၉။

ဥဒ္ဒုမာတကပဋိက္ကူလ (န) [ဥဒ္ဒုမာတက+ ပဋိက္ကူလ] ဖူးဖူးရောင်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော အသေကောင်။ တာဒိသေ ဥဒ္ဒုမာတ-ကပဋိက္ကူလံ ဝိနီလကပဋိက္ကူလန္တိ ဧဝံ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗမေဝ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၄၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၈၀။)

ဥဒ္ဒုမာတကပဋိဘာဂါရမ္မဏ (တိ) [ဥဒ္ဒု-မာတက+ပဋိဘာဂါရမ္မဏ] ဥဒ္ဒုမာတက ပဋိဘာဂနိမိတ်လျှင် အာရုံ ရှိသော၊ ဥဒ္ဒုမာတက ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော။ ဥဒ္ဒုမာ-တကပဋိဘာဂါရမ္မဏံ ဈာနံ ဥဒ္ဒုမာတက-သညာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၅၃။)

ဥဒ္ဒုမာတကသညာ (ထီ) [ဥဒ္ဒုမာတက+သညာ] ဥဒ္ဒုမာတကပဋိဘာဂနိမိတ်၌ (စက်ဆုပ်ဖွယ် အခြင်းအရာကို မှတ်ယူလျက် အပ္ပနာအစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သညာ။ ဒသ သမာဓိ ဥဒ္ဒုမာတကသညာဝသေန စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ အဝိက္ခေပေါ။ ပဋိသံ၊၄၇။ ဣဓ ပန ဥဒ္ဒုမာ-တကနိမိတ္တေ ပဋိကူလာကာရဂ္ဂါဟိကာ အပ္ပနာ-ဝသေန ဥပ္ပန္နာ သညာ ဥဒ္ဒုမာတကသညာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၁၉။ ဥဒ္ဒုမာတကသညာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၇)တိ ဥဒ္ဒုမာတကနိမိတ္တေ ပဋိလဒ္ဓ-ပဌမဇ္ဈာနသညာ။ ဝဇိရ၊၉၄။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။)

ဥဒ္ဒုမာတကသညာသဟဂတ (တိ) [ဥဒ္ဒုမာ-တကသညာ+သဟဂတ] ဥဒ္ဒုမာတကသညာ-ဥဒ္ဒုမာတက ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ အပ္ပနာအနေ အားဖြင့် ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သညာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ဥဒ္ဒုမာတကသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊၁။၆၇။ ဥဒ္ဒုမာတကနိမိတ္တေ အပ္ပနာဝသေန ဥပ္ပန္နာ

သညာ ဥဒ္ဓုမာတကသညာ၊တာယ ဥဒ္ဓုမာတ-ကသညာယ သမ္ပယောဂဋ္ဌေန သဟဂတံ ဥဒ္ဓုမာတကသညာသဟဂတံ။ အဘိ႒၊၁။၂၄၃။

ဥဒ္ဓုမာတကသဏ္ဌာန (န) [ဥဒ္ဓုမာတက+သဏ္ဌာန] ဥဒ္ဓုမာတကသူသေကောင်၏ အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဥဒ္ဓုမာတကသဏ္ဌာနဝသေ-နေဝ၊ န ပါကတိကသဏ္ဌာနဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၀၅။

ဥဒ္ဓုမာတကသဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဓုမာတက+သဘာဝ+ပတ္တ] ဥဒ္ဓုမာတက သူသေကောင်၏ သဘောသို့ ရောက်သော။ ဆဝသရီရဥ္စိ ပဋိက္ကူလဘာဝံ အာပဇ္ဇမာနံ ဥဒ္ဓုမာတက-သဘာဝပ္ပတ္တံ ဝါ သိယာ။ အဘိ႒၊၁။၂၄၃။

ဥဒ္ဓုမာတကသရီရ (န) [ဥဒ္ဓုမာတက+သရီရ] ဥဒ္ဓုမာတကသူသေကောင်ခန္ဓာကိုယ်။ တတ္ထ ဥဒ္ဓုမာတကသရီရေ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၄။ (-ဓမ္မ႒၊၁။၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။)

ဥဒ္ဓုမာတကသုတ္တ (န) [ဥဒ္ဓုမာတက+သုတ္တ] ဥဒ္ဓုမာတကသုတ်၊ ဥဒ္ဓုမာတကသညာကို ပွားများအားထုတ်ခြင်းကြောင့် ချမ်းသာစွာ ခနထိုင်ရကြောင်း ဟောပြရာ သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊၂-ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၃။၁၁၅။

ဥဒ္ဓုမာတကာကာရ(ပု) [ဥဒ္ဓုမာတက+အာကာရ] ဥဒ္ဓု မာတကသူသေကောင်၏-အခြင်းအရာ-အသွင်အပြင်-အနေအထား-အခြေအနေ။ ဥဒ္ဓုမာတကာကာရေန ဝိဘူတဘာဝေန ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။

ဥဒ္ဓုမာတပက္ကပဘိန္န (န) [ဥဒ္ဓုမာတ+ပက္က+ပဘိန္န] ဖူးဖူးရောင်၍ မှည့်ရင့်လျက် ပေါက်ကွဲခြင်း။ ကိလေသာသုစိပဂ္ဃရဏတော ဥပ္ပါဒဇရာဘင်္ဂေဟိ ဥဒ္ဓုမာတပက္ကပဘိန္နတော စ။ ထေရ၊႒၊၂။၂၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၅။

ဥဒ္ဓုမာတပက္ကဘိန္န (န) [ဥဒ္ဓုမာတ+ပက္က+ဘိန္န] ဖူးဖူးရောင်၍ မှည့်ရင့်လျက် ပေါက်ကွဲခြင်း။ ကိလေသာသုစိပဂ္ဃရဏတော ဥပ္ပါဒ-ဇရာဘင်္ဂေဟိ ဥဒ္ဓုမာတပက္ကဘိန္နတော စ။ မူ၊ဋီ၊၃။၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၈။

ဥဒ္ဓုမာတပရိပက္ကပဘိန္န (တိ) [ဥဒ္ဓုမာတ+ပရိပက္က+ပဘိန္န] ဖူးဖူးရောင်၍ မှည့်ရင့်လျက် ပေါက်ကွဲ ပျက်စီးသော။ ဥပ္ပါဒဇရာ-ဘင်္ဂေဟိ ဥဒ္ဓုမာတပရိပက္ကပဘိန္နတာယ စ ဂဏ္ဍတော။ မဟာနိ႒၊၁၄၅။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၁။)

ဥဒ္ဓုမာတပါဒ (တိ) [ဥဒ္ဓုမာတ+ပါဒ] ဖူးရောင်နေသော ခြေရှိသော၊သူ။ ဝနုကီ တံ ဥဒ္ဓုမာတပါဒံ ဒိသွာ။ ဇာ႒၊၂။၁၇။

ဥဒ္ဓုမာတဘာဝ (ပု) [ဥဒ္ဓုမာတ+ဘာဝ] ဖူးဖူးရောင်သည်၏ အဖြစ်။ စိတ္တာဿ ဥဒ္ဓုမာတ-ဘာဝေါ ထဒ္ဓလူခဘာဝေါ ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။

ဥဒ္ဓုမာတဘာဝကရဏ (န) [ဥဒ္ဓုမာတဘာဝ+ကရဏ] ဖူးဖူးရောင်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ဥဒရဿ ဥဒ္ဓုမာတဘာဝကရဏေန။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။

ဥဒ္ဓုမာတဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဥဒ္ဓုမာတဘာဝ +ပစ္စုပဋ္ဌာန] အထက်သို့-မြင့်တက်-ကြွတက်-သော တရားအဖြစ်ဖြင့် ရှေ့ရှု ထင်ပေါ် လာသော။ (မာနော) အဟံကာရ-ရသော ဥဒ္ဓုမာတဟာဝ ပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မ႒၊၁။၁၁၁။ (-ဣတိဝုတ်၊႒။၄၇။) (အဘိ႒၊၁။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉-တို့၌ ကေတုကမျတာပစ္စု-ပဋ္ဌာနော-ဟု သုံးနှုံးသည်။)

ဥဒ္ဓုမာတဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဓုမာတဘာဝ+ပတ္တ] ဖူးရောင်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဥဂ္ဃါဋိတာပိတိ ဥဒ္ဓုမာတဘာဝပ္ပတ္တာပိ။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂ဝ၆။

ဥဒ္ဒုမာတဘာဝလက္ခဏ (တိ) [ဥဒ္ဒုမာတဘာဝ+လက္ခဏ] ကြွတက်–မောက်ကြွ–သော တရား၏ အဖြစ်ဟူသော–လက္ခဏာ–အမှတ်အ သား–ရှိသော။ စိတ္တဿ ဥဒ္ဒုမာတဘာဝလက္ခဏော ထမ္ဘော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၃။

ဥဒ္ဒုမာတလက္ခဏ (တိ) [ဥဒ္ဒုမာတ+လက္ခဏ] ကြွတက်–မောက်ကြွ–သောတရားအဖြစ်ဟူသောလက္ခဏာရှိသော။စိတ္တဿ ဥဒ္ဒုမာတ–လက္ခဏေန ထမ္ဘိတဘာဝေန ဝိရဟိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၁၈။)

ဥဒ္ဒုမာတုဒရ (တိ) [ဥဒ္ဒုမာတ+ဥဒရ] ဖောင်းကြွသော ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊ သူ။ နဝါတ–ဘရိတဘတ္တာ ဝိယ ဥဒ္ဒုမာတုဒရော (အဿ)။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၂။

ဥဒ္ဒုမာယတိ (ကြိ) [ဥ+ဓမာ(ဓ္မာ)+အ+တိ] ဖောင်းကြွ ၏၊ဖူးရောင်၏။ စတုတ္ထေ ဒိဝသေ သရီရံ ဥဒ္ဒုမာယိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄။)

ဥဒ္ဒုမာယန (နပ) [ဥ+ဓမာ(ဓ္မာ)+ယု။ အ ကို ဥ ပြု၊ ဒဘာ ကို အာယ ပြု] (၁) တက်ကြွခြင်း၊ ဖောင်းကြွခြင်း။ (တိ)(၂) ကြွတက်–ဖောင်းကြွ–သော၊သူ။ (၁) လောကိယဝါယုနာ ဘတ္တဿ ဝိယ ယေန တံ တံ ကလာပဿ ဥဒ္ဒုမာယနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။ (တိ)(၂) ဥဒ္ဒုမာယနဘာဝ–ကြည့်။

ဥဒ္ဒုမာယနကာလ (ပု) [ဥဒ္ဒုမာယန+ကာလ] ဖောင်းကြွရာအခါ။ ဟတ္ထပါဒါနံ ဥဒ္ဒုမာယန–ကာလေ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌိယော ကောဋ္ဋေပေတွာ ဗဟလံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။

ဥဒ္ဒုမာယနဘာဝ (ပု) [ဥဒ္ဒုမာယန+ဘာဝ] ကြွတက်–ဖောင်းကြွ–သောသူ၏ အဖြစ်။ ဘိယျော သော မတ္တာယ ဥဒ္ဒုမာယနဘာဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။

ဥဒ္ဒုမာယယနာကာရပတ္တ (တိ) [ဥဒ္ဒုမာယနာကာရ+ပတ္တ] ကြွတက်–ဖောင်းကြွ–ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာသို့ ရောက်သော။ ယာယ ဥပ္ပန္နာယ ကာယစိတ္တံ ဝါတပူရိဘတ္တာ ဝိယ ဥဒ္ဒုမာယနာကာရပတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၁။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၂၇။ မ၊ဋီ၊၂။ ၉၉။

ဥဒ္ဒုမာယိ (ကြိ) [ဥ+ဓမာ(ဓ္မာ)+ဤ] ဖောင်းကြွပြီ၊ ဖူးဖူးရောင်ပြီ။ ဥဒ္ဒုမာယတိ–ကြည့်။

ဥဒ္ဒုမာယိကမက္ကုဋက (ပု) [ဥဒ္ဒုမာယိကာ+မက္ကုဋက] ဥဒ္ဒုမာယိကာမည်သော ဖား၊ ဖောင်းကြွလာတတ်သောဖား။ (၎င်းဖားသည် လက်သည်းခွံလောက်မျှသာရှိ၏။ရေ၌ ကျက်စားသော ရေဖားမဟုတ်၊ သစ်ရွက်ဆွေး အကြား, မြေကြားတို့၌ ခိုအောင်းတတ်သော ကုန်းဖားဖြစ်၏၊ ပင်ကိုယ်သဘာဝအားဖြင့် ကြီးမားသည်မဟုတ်သော ထိုဖားသည် တုတ် အဖျားပိုင်း, နှယ်အဖျားပိုင်းတို့ဖြင့် ဖြစ်စေ, မြေမှုန့်ဖြင့် ဖြစ်စေ တို့ထိပုတ်ခတ် ခံရသော အခါ ပြန့်ကားကြီးမား လုံးဝိုင်း ဖောင်းကြွလာ၍ ဥသျှစ်သီးလောက် ကြီးမားလာပြီး ခြေထောက်လေးချောင်းတို့ကို အထက် ထောင်လိုက်သဖြင့် မသွားမလာ နိုင်ဖြစ်ကာ ရန်သူကျီးကန်း စွန်ရဲတို့၏အစာ ဖြစ်ရလေ၏) ဥဒ္ဒုမာယိကမက္ကုဋကော နာမ နော မဟန္တော၊ နခပိဋ္ဌိပ္ပမာဏော ဟောတိ၊------ကာက–ကုလလာဒိဘတ္တမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဒ္ဒုမာယိကာ (ထီ) [ဥ+ဓမာ+ဏျ+အာ] ဥဒ္ဒုမာယိကာ မည်သောဖား၊ ဖေါင်းကြွလာတတ်သောဖား။ အဘိက္ခဏန္တော သုမေဓော

သတ္တံ အာဒါယ အဒ္ဒသ ဥဒ္ဒုမာယိကံ။ မ၊ ၁။၁၉၆။ ဥဒ္ဒုမာယိကန္တိ မဏ္ဍူကံ။ မဋ္ဌ၊၂။၃၄။ မဏ္ဍူကန္တိ ထလမဏ္ဍူကံ၊ သော ဟိ ဥဒ္ဒုမာယိကာတိ ဝုစ္စတိ။ န ဥဒကမဏ္ဍူကော။ မဋီ၊၂။၁၀၃။ (-ဝိမာနဋ္ဌ။၂၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၉၄။)

ဥဒ္ဒုမာယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဓမာ+တွာ] (က) ဖူးဖူးရောင်၍။ (ခ) ဖူးဖူးရောင်စေ၍။ (ကာရိတ်ကျေ)။ (က) ပါဒေါ ဥဒ္ဒုမာယိတ္တာ ပုဗ္ဗံ ဂဏှိ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၁၇။ (ခ) သရီရမံသဿ ဥဒ္ဒုမာယိတ္တာ ဗဟလဘာဝတ္တံ စတုရဿ- မုဂ္ဂရေန ပေါထေတွာ။ မမ္မဋ္ဌ၊၁။၈၁။

ဥဒ္ဒေယျ (တိ) [ဥ+ဓာ+ဏျ။ ဏျ ကို ဓာတွန် အာ နှင့်တကွ ယျေ ပြု။] ထုတ်ဆောင် အပ်သော။ ဂုဏေဟိ (ဂုဏေန) နာမမုဒ္ဒေယျံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။ ဥဒါနဋ္ဌ။၃၀၆။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၇။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၁၉။ ဥဒ္ဒေယျန္တိ ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၇။

ဥဒြယ (ပု) [ဥ+ဣ+အ။ ဣ-ကို ပြေ့ ဧ-ကို အယ ပြု ဒ-လာ၊ ယင်း ဒ-ကို ဒြ ပြု။ ဒြော ဒဿ။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၆။ဥဒယ-ကြည့်။] အကျိုး အာနိသင်၊ အတိုးအပွား၊ အမြတ် အစွန်း။ အာနိသံသောတိ ဥဒြယော။ သံဋီ၊ ၂။ ၃၃၉။ (-ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၇။ သဥဒြယာတိ သဝဍ္ဎိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၄၈။ (-ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။)

ဥဒြယဖလ (နု) [ဥဒြယ+ဖလ] ထပ်ဆင့် တိုးတက် ကြီးပွားခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဝိပါကာနိသံသေနာတိ ဥဒြယဖလေန။ အံဋီ၊ ၂။၁၇၃။

ဥဒြီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဒရ+ယ+တေ] ပြို ကွဲပျက်စီး၏။ ပထဝီ ဥဒြီယတိ။ မဋီ၊၂။၇၆။ (အလားတူ ဇာတ် ကြောင်းဝယ် မဋ္ဌ၊၁။၃၉၆- ၇-၌ ပထဝီ ဘိဇ္ဇတိ-ဟု သုံးနှုန်း၏၊ ဇာဋ္ဌ၊၃။ ၆၉-၌ ပထဝီ သံဝဋ္ဋတိ-ဟုသုံးနှုန်းသည်။ ပထဝီ ဥဒြီယတိ၊ ပထဝီ ဘိဇ္ဇတိ၊ ပထဝီ သံဝဋ္ဋတိ- သုံးဝါကျလုံးကို မြေပြို၏-ဟု ပြန်ရမည်။)

ဥဒြေက (ပု) [(၁)ဥ+ရိစ+ဏ။ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ (၂) ဥ+ဒေကိ+အ။ ဒေကိသဒ္ဒေါဿာဟေသု၊ ဥဒ္ဓံ ဒေကတိ ဂန္တုမုဿဟတီတိ ဥဒြေကော၊ ကေဿ ဒကာရဿ ရော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၈။ ဒ- လာပြီး နဂိုမူလ ဒ-အက္ခရာ ကို ရ-ပြုပ၍ ဆိုလိုဟန်တူသည်။] ကြို့ထိုးခြင်း၊ လေ တက်ခြင်း။ ဥဒြေကော စေဝ ဥဂ္ဂါရော။ ဓာန်။၄၆၈။

ဥန္နန (နု) [ဥဒိ+ယု] စိုစွတ်ခြင်း။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဥန္နနဋ္ဌ (ပု) [ဥန္နန+အတ္ထ] စိုစွတ်ခြင်း-စိုစွတ် သည်၏အဖြစ်-ဟူသော အနက်သဘော။ သဗ္ဗသော စ ဥန္နနဋ္ဌေန ကိလေဒနဋ္ဌေန သမုဒ္ဒေါ။ ဒီဋီ၊၃။၁၅၃။

ဥန္နလောမိ (တိ) [ဥဒိတ+လောမ+ဤ] ဥဒ္ဒ လောမိ နှင့် အနက်တူ။ နိဂ္ဂဟိတာဂမံ ကတွာ ဥန္နလောမိတိပိ ပါဌော။ အယမေဝတ္ထော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၄၀။

ဥန္နုရ(ပု) [ဥန္န+ဥရ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဥန္န ကိလေဒနေ၊ ဥန္နတိ ကိလေဒတီတိ ဥန္နုရော=အာခု။ ဏွာဒိ။၁၄၈။] ကြွက်။ ဝိဒိတံ ထုသံ ဥန္နုရာနံ။ ဇာ၊၁။၁၁၂။ (-ဇာဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။)

ဥန္နုရ (ပု) [ဥန္န(ဥဒိ)+ဦရ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဥန္န ပသဝနက္လေဒနေသု ဦရော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၈။ ပသုံ ဥန္နတိ ပသဝတီတိ ဥန္နူရော။ ကစ္စည်း။ ၆၇၀။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၃၁၆။] ကြွက်။ ဥန္နူရာနံ ဝါ အာသယော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၂၆။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၈၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၃၉။)

ဥဒ္ဓုရခါ(ကွာ)ယိတ (တိ) [ဥဒ္ဓုရ+ခါယိတ] ကြွက်ကိုက်အပ်သော။ မူသိကစ္ဆိန္နန္တိ ဥဒ္ဓုရခါယိတံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဒသ ပံသုကူလာနီတိ သောသာနိကံ, ပါပဏိကံ, ဥဒ္ဓုရက္ခာယိတံ, ဥပစိကက္ခာယိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၁၀။)

ဥဒ္ဓုရဝစ္စဘာဝ (ပု) [ဥဒ္ဓုရဝစ္စ+ဘာဝ] ကြွက်ချေး၏ အဖြစ်။ အထဿ ဥဒ္ဓုရဝစ္စဘာဝံ ဥတွာ ဗလဝဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

ဥဒြိ(ဒြိ)ယတိ (ကမ္မုကြိ) [ဥ+ဒရ+ယ+တေ။ C.P.D-၌ ဥဒြိယတိ-ဟုရှိ၏။] ပြိုကျ-ပျက်စီး-၏၊ ပြိုကွဲ-ပျက်စီး၏။ ထုလ္လနန္ဒာယ ဘိက္ခုနိယာ ပရိဝေဏံ ဥဒြိယတိ။ ဝိ၊၂။၃၃၃။ ပရိဝေဏံ ဥဒြိယတိတိ (ဥဒြိယတိတိ၊သီ။ ဥဒ္ဒရိယတိတိ၊သျာ။) ပရိဝေဏံ ဝိနဿတိ ပရိပတတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ ဝိနဿတီတိ ဣမိနာ ဥဒြိယတီတိ ဧတ္ထ ဥဒိ-ဓာတုယာ နဿနတ္ထံ ဒဿေတိ ဓာတူနမနေကတ္ထတာ။ ပရိပတတီတိ ပရိဂလိတွာ ပတတိ၊ ဣမိနာ နဿနာကာရံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၅၈။ ဥဒြိယတိ(ဝိ၊၃။၂၀၆) တိ ပလုဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။ (-ဝိ၊၄။၃၂၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၉၅။) **ဥဒြိယိ** -မာ အမ္ဗာ ဥဒြိယိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ မာ ဥဒြိယိ မာ ဘိဇ္ဇိတွာ ပတိ။ မ၊ ဋီ၊၃။၂၂၇။ **ဥဒြိယိဿတိ**-တွောဝတာ ပထဝီ ဥဒြိယိဿတိ။ ဒီ၊၁။၉၀။ ဥဒြိယိဿတီတိ ဘိဇ္ဇိဿတိ၊ ထုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိပ္ပကိရိယိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဥဒြိယိဿတီတိ ဝိပ္ပကိရိယိဿတိ၊ တေနာဟ "ဘိဇ္ဇိဿတီ"တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၀၄။ ဥဒြိယိဿတီတိ ဘိန္ဒိယိဿတိ၊ ကမ္မရူပမေဉတံ၊ ပထဝီတိ ကမ္မကတ္တုဝသေန ဝုတ္တတ္တာ ယထာ " ကုသူလော ဘိဇ္ဇတီ"တိ၊ တေနာဟ "ဘိဇ္ဇိဿတီ"တိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၃။ **ဥဒြိယတိ**-ပထဝီ မဉ္ဇေ ဥဒြိယတိ(သံ၊၁။၁၁၅) တိ အယံ မဟာပထဝီ ပင္စပင္စသဒ္ဒံ ကုရုမာနာ ဝိယ အဟောသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဥဒြိယတီတိ ဝိပရိဝတ္တတိ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၁၁။ (ဋီ အဖွင့်ကိုရှု၍ ပထဝီ-မြေကြီးသည်၊ဥဒြိယတိ မဉ္ဇေ-ချာချာလည်ယောင် တကား-ဟု အဓိပ္ပါယ် နက်ပေးနိုင်သည်။) ဥဒြိယတိ-လည်းကြည့်။

ဥဒြိယနကာလ (ပု) [ဥဒြိယန+ကာလ] ပြိုကျ-ပျက်စီး-ရာအခါ။ မဟာပထဝိယာ ဥဒြိယနကာလော ဝိယ မဟတီ ဝိဘိံသနကာ အဟောသိ၊ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၆၁။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။)

ဥဒြိယနသဒ္ဒ (ပု) [ဥဒြိယန+သဒ္ဒ] ပြိုကွဲ-ပျက်စီး-ပြိုကျ-ခြင်းကြောင့် ထွက်ပေါ် လာသောအသံ၊ ပြိုကွဲပျက်စီးသံ။ မဟာပထဝီဥဒြိယနသဒ္ဒေါ ဝိယ အဟောသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၃။)

ဥဒြိယိ (ကမ္မုကြိ) [ဥ+ဒရ+ယ+အာ] ပြိုကျပြီ။ ဥဒြိယတိ-ကြည့်။

ဥဒြိယိဿတိ (ကမ္မုကြိ) [ဥ+ဒရ+ယ+ဿတေ] ပြိုကွဲပျက်စီးလတ္တံ့။ ဥဒြိယတိ-ကြည့်။

ဥဒြိယတိ (ကမ္မုကြိ) [ဥ+ဒရ+ယ+တေ] ပြိုကျ-ပျက်စီး-၏။ ဥဒြိယတိ-ကြည့်။

ဥန္န (တိ) [ဥန္ဒ+တ။သူစိ။ ဥန္ဒ ကွေဒနေ၊ ဣန္နော, ဥန္နော ဝါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ရ၅၃။] စိုစွတ်သော။ တိန္တော လ္လံ ဒ္ဒ ကိလိန္နော န္နာ။ ဓာန်။ရ၅၃။

ဥန္နင်္ဂလ (တိ) [ဥ+နင်္ဂလ] (ထွန်ယက်မှုမပြုပဲ) ထောင်ထားအပ်သော ထွန်တုံးရှိသော၊ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးခြင်းတည်းဟူသော လယ်ယာလုပ်ငန်းကိစ္စအားလုံး ရပ်နားထားသော၊ ထွန်တုံးပိတ်ခြင်း၊ ထွန်တုံးမှောက်ခြင်း။ (မမ္ဗ၊ ဋ္ဌ။သျှ။) လုံးဝမထွန်မယက်ခြင်း။ ဥန္နင်္ဂလမာသမိမံ ကရောန္တု(ဇာ၊၂။၃၁၁)တိ ဣမံ မာသံ ကသနနင်္ဂလာနိ ဥဿာပေတွာ ကေ-

မန္တေ ဌပေတွာ ---- မနုဿာ မဟာသက္ကာ ကရောန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၃၉။ သကလဇမ္ဗူဒီပံ ဥန္နင်္ဂလံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈၊၃၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၅။) သကလဇမ္ဗူဒီပတလေ ဥန္နင်္ဂလ–မဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။

ဥန္နတ (တိ) [ဥ+နမ+တ] (၁) မြင့်တက်–မြင့်မောက်–သော။ (၂) တက်ကြွသော၊ထောင်လွှားသော၊သူ။ (၃) အထက်သို့ညွတ်သော၊ ထောင်မတ်–တုန်လှုပ်–ပျံ့လွင့်–သော။ (၁) ဥန္နတာ ဘူမိပ္ပဒေသာ ဩနမန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ (၂) သတ္တာဟိ မာနေဟိ ဥန္နတော။ ပဋိသံ၊၁၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၃၇။ (သတ္တမာန–သရုပ်ကို အဘိ၊ဝိ၊၃၉၇–ကြည့်။) (၃) ဥဒ္ဓံ နတံ ဥန္နတံ၊ ဥဒ္ဓတံ ဝိက္ခိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀။

ဥန္နတဩနတ (တိ) [ဥန္နတ+ဩနတ] ထောင်လွှားတက်ကြွသော, အားငယ်ငုံ့လျှိုးသော၊သူ။ (သုခစသော လောကဓမ်အကောင်းနှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ မြင့်မောက်ဝင့်ကြွား ထောင်လွှားအားတက်နေ၍ ဒုက္ခစသော လောကဓမ်အဆိုးနှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ နိမ့်ကျင့်လျှိုး အားငယ်နေသော၊သူ။) ဋ္ဌိတာ တေ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေ လောဝ၊ န တေ ဥန္နတဩနတာ။ ထေရ၊၃၁၅။ န တေ ဥန္နတဩနတာ၊ကဒါစိ ပိ ဥန္နတာ ဝါ ဩနတာ ဝါ န ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

ဥန္နတကာယ (ပု) [ဥန္နတ+ကာယ] ထောင်မတ်သော ခန္ဓာကိုယ်။ ဥန္နတကာယေန ဂစ္ဆန္တာ အညေ ပဿိဿန္တိတိ ဩနတာ ဂန္တွာ ပရံ ယာတေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ ဥန္နတကာယေနာတိ အနောနတဘာဝေန သမုဿိတသရီရေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၉။

ဥန္နတကာယစိတ္တ (တိ) [ဥန္နတ+ကာယစိတ္တ] အထက်သို့ ညွတ်သော ကိုယ်စိတ်ရှိသော၊သူ။ တုဋ္ဌော စေဝ ဥန္နတကာယစိတ္တော စ ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

ဥန္နတင်္ဂ (ပု) [ဥန္နတ+အင်္ဂ] မြင့်သောကိုယ်အင်္ဂါ။ ယဿ ကဿစိ ဂဟဏတ္ထံ ပဋိစ္ဆန္နော ဥန္နတင်္ဂေါတိ ဣမဓ အဓိပ္ပေတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈။

ဥန္နတဋ္ဌာန (န) [ဥန္နတ+ဌာန] မြင့်မောက်သော အရပ်။ အန္တမသော ဘူမိပ္ပဒေသေပိ ဥန္နတ–ဋ္ဌာနေ နိသိန္နဿ ဓေသေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။)

ဥန္နတဒန္တိ (တိ) [ဥန္နတဒန္တ+ဣ] မြင့်တက်–ရှည်လျား–သောသွားရှိသော၊ အစွယ်ပြူးပြူးရှိသော၊သူ။ ဥန္နဒန္တီ– ကြည့်။

ဥန္နတပ္ပ(ပ)ဒေသ (ပု) [ဥန္နတ+ပဒေသ] မြင့်မောက်သော အရပ်။ ဥန္နတပ္ပ(ပ)ဒေသေ နိသိန္နော အင်္ဂါရဝံ ပကာသေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၈။

ဥန္နတပ္ပါ(ပါ)ယ (တိ) [ဥန္နတ+ပါယ] အထက်သို့ တက်ခြင်းများသော၊ များသောအားဖြင့် အထက်သို့တက်သော၊(သျှ။) ဥန္နာဒီ–ကြည့်။

ဥန္နတဘာဝ (ပု) [ဥန္နတ+ဘာဝ] မြင့်မောက်သည်၏ အဖြစ်။ ဥန္နတဘာဝေန ပံသုကူလံ ဝိယ ပံသုကူလံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၇–၌ ပံသုကူလ ဖွင့်ရာတွင် အဗ္ဘုဂ္ဂတဋ္ဌေန–ဟုဖွင့်၏။ ယင်းအဖွင့်နှင့် ဤဋီကာ ဥန္နတ ဘာဝေန သည် သဘောတူပင် ဖြစ်၏။)

ဥန္နတာဝနတ (တိ) [ဥန္နတ+အဝနတ] မောက်လျက် နိမ့်လျက် နေသော၊ မြင့်သည့်နေရာက မြင့်, နိမ့်သည့်နေရာက နိမ့်သော။ ပိဋ္ဌိက–

ဏုကော ဥန္နတာဝနတော ပောတိ။ မ၊၁။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။

ဥန္နတာဝနတိ (ထီ) [ဥန္နတ+အဝနတိ] တက်ကြွ ထောင်လွှားခြင်း,နိမ့်ကျင့်,လျှိုးခြင်း၊ စိတ်နေ မြင့်ခြင်း, စိတ်ဓာတ်ကျခြင်း။ ယောဂါဝစရေန ဥန္နတာဝနတိ န ကရဏီယာ။ မိလိန္ဒ။၃၇၀။

ဥန္နတိ (ထီ) [ဥ+နမ+တိ] ထက်ကြွ-ထောင် လွှား-မာန်မူ-ခြင်း။ ယော ဝေရူပေါ် မာနော မညနာ မညိတတ္တံ ဥန္နတိ ဥန္နမော။ အဘိ၊ ၁။၂၂၅။ မဟာနိ။ ၆၁။ ဥဿိတဒ္ဓေန ဥန္နတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၃။

ဥန္နတိလက္ခဏ (တိ) [ဥန္နတိ+လက္ခဏ] တက် ကြွ-ထောင်လွှား-ခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊(မာန)။ သော ဥန္နတိလက္ခဏော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉။

ဥန္နတုန္နတ (တိ) [ဥန္နတ+ဥန္နတ] မြင့်မောက်, မြင့်မောက်သော။ သန္တိဋ္ဌာနေသု မိလာယိတွာ မဇ္ဈေ ဥန္နတုန္နတာနိ ပောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ (-မ၊ဋီ၊၂။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂။)

ဥန္နတုန္နတဋ္ဌာန (န) [ဥန္နတုန္နတ+ဌာန] မြင့် မောက်, မြင့်မောက်သောနေရာဌာန။ ဥသု- ကာရာ -----တေလကဋ္ဋိကေန မက္ခေတွာ ကုက္ကုစ္ဆေ တာပေတွာ ဥန္နတုန္နတဋ္ဌာနေ နမေန္တော ဥဇုံ ကရောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။

ဥန္နဒတိ (ကြိ) [ဥ+နဒ+အ+တိ] (၁) ကြွေးကြော်၏၊ဟစ်အော်၏။ (၂) မြည်ဟီး၏။ ပဲ့တင်ထပ်၏။ (၁) မဟာဇနော တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ---- မဟာပုရိသံ ပသံသတိ ဥန္နဒတိ အပ္ပေါဠေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ **ဥန္နဒန္တိ**- န ခေါ အာနန္ဒ ဣမေ ဝိဟာသာဒါ ဣဒါနေဝ ဝိဟာသံ ခါဒိတွာ ဥန္နဒန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဥန္နဒန္တိယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ **ဥန္နဒိသု**- သဟဿမတ္တာ အမစ္စာ "ကာလိင်္ဂေါ ပလာယတီ"တိ ဥန္နဒိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆။ (၂) စက္ကဝါဠပဗ္ဗတော ဥန္နဒိ(ဥန္နာဒိ)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။)

ဥန္နဒ္ဓ (တိ) [ဥ+နဒ+အ+အန္တ။ ထိ-ဒ္ဓိ ဥန္နဒ္ဒန္တီ] (၁) ကြွေးကြော်-ဟစ်အော်-သော၊သူ။ (၂) မြည်ဟီး-ပဲ့တင်သံပြု-သော။ (၁) တေ----- အစိရဝတိံ ဂန္တွာ နဒ်တီရေ ဥန္နဒန္တာ ယုဇ္ဈန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ သုကထိတော ပဏ္ဍိတေန ပဉ္ဇာတိ ဥန္နဒန္တာ သာဓုကာရသဟဿာနိ အဒံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၁၈၂။ (၂) မဟာပထဝိ ဥဒကပရိယန္တံ့ ကတွာ ဥန္နဒန္တီ ကမ္ပိတ္ထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ (- အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။)

ဥန္နဒန္တီ (ကြိ) [ဥ+နဒ+အ+အန္တိ] ကြွေးကြော်- ဟစ်အော်-ကြကုန်၏။ ဥန္နဒတိ(၁) ကြည့်။

ဥန္နဒန္တီ[၁] (ထီ) [ဥ+နဒ+အ+အန္တ+ဤ] မြည်ဟီး- ပဲ့တင်သံပြု-သော။ ဥန္နဒန္တ (၂) ကြည့်။

ဥန္နဒန္တီ[၂] (တိ) [ဥန္နတဒန္တ+ဤ] မြင့်တက်- ရှည်လျား-သော သွား-အစွယ်-ရှိသော၊သူ။ ဥန္နဒန္တီ ဝိဇာနာဟိ၊ ဇာတံ သရဏတော ဘယံ။ ဇာ၊၁။၃၈။ ဥန္နဒန္တီတိပိ တမေဝ အာလပတိ၊ သော ဟိ ဥန္နတာနံ ဒန္တာနံ အတ္ထိတာယ ဥန္နတာ ဒန္တာ အဿ အတ္ထီတိ ဥန္နဒန္တီ၊ ဥန္နတဒန္တီတိပိ ပါဌောယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

ဥန္နဒန္တီ[၃] (ထီ) [ဥန္နတ+ဒန္တ။ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း သက်] မြင့်တက်-ရှည်လျား-သော သွားရှိသော (ခြင်္သေ့မ)။ အပရော နယော- တဝ မိဂီ သီဟီ ဥန္နဒန္တီ မမ ပုတ္တဒါရံ တဇ္ဇေန္တီ ယေနကာမံ ပဏာမေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

ဥန္နဒိ (ကြိ) [ဥ+နဒ+ဤ] မြည်ဟီးပြီ၊ ပဲ့ တင်ထပ်ပြီ။ ဥန္နဒတိ(၂) ကြည့်။

ဥန္နဒိသု (ကြိ) [ဥ+နဒ+ဥံ] ကြွေးကြော်-

ဟစ်အော်-ကြကုန်ပြီ။ ဥန္နဒတိ(ဂ) ကြည့်။

ဥန္နဒိတ (တိ) [ဥ+နဒ+တ] ကျူးရင့်-တွန်ကျူး-အပ်သော။ အဇ္ဈုန္နဒိတာ သိခိဟိတိ မဝုရ-သာယရေန ဥန္နဒိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။

ဥန္နဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+နဒ+တွာ] ကြွေးကြော်၍၊ ဟစ်အော်၍၊ ကြုံးဝါး၍။ သင်္ဂါမံ ပဝိသိတွာ ဥန္နဒိတွာ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၈၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။)

ဥန္နမ (ပု) [ဥ+နမု+အ] (က) မြင့်မောက်သောအရပ်၊ ကုန်းမြင့်။ (ခ) မောက်ကြွား သော တရား(မာန)၊မောက်ကြွားသော၊သူ။ (က) ဥန္နမေ ဥဒကံ ဝုဋ္ဌံ၊ ယထာ နိန္နံ ပဝတ္တတိ။ ခုဒ္ဒက။၈၊ ပေတ။၁၂၉။ ယထာ ဥန္နမေ ထလေ ဥန္နတပ္ပဒေသေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၉။) (ခ) ဥန္နမတိ(က) ကြည့်။

ဥန္နမတိ (ကြိ) [ဥ+နမု+အ+တိ] (က) မြင့်မောက်-မောက်ကြွား-တက်ကြွ-၏။ (ခ) တက်-ပေါ်ထွက်-လာ၏။ (က) နိန္နဋ္ဌာနံ ဥန္နမတိ၊ ဂစ္ဆန္တေ လောကနာယကေ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၃၆။) သော ဟဿတိ ဥန္နမတိ (ဥန္နမတိ-၌ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ။) စ တေနာတိ သော တေန ဇယတ္တေန ဥန္နတော ဟောတိ ဥန္နမော ဓဇော။ မဟာနိ။၁၃၁-၂။ မာနေန စ ဥန္နမတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။ စိတ္တံ ဝိနိဝရဏံ ဟောတိ ဥန္နမတိ ဝဓုတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၃။ ဥန္နမတိ န သက်ုစတိ၊ အလီနဥ္စ ဟောတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄။ ဥန္နမတီတိ ဥဒဂ္ဂံ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၇။ **ဥန္နမန္တိ**-သြနတာ ဥန္နမန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဒါနေန ပိယဝါစာယ၊ ဥန္နမန္တိ နမန္တိ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၂-၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၂။) (ခ) ယာဝ န ဥန္နမတေ ပဘာကရော (ဥဒါန။ ၁၆၉)တိ-----သူရိယော န ဥဂ္ဂမတိ န ဥဒေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၅။

ဥန္နမတေ (ကြိ) [ဥ+နမု+အ+တေ] တက်-ပေါ်ထွက်-လာ၏။ ဥန္နမတိ(ခ) ကြည့်။

ဥန္နမန (န) [ဥ+နမု+ယု] တက်ကြွ-ထောင်လွှား-ခြင်း။ မာနန္တိ ဇာတိအာဒိဝတ္ထုကံ စေတသော ဥန္နမနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။)

ဥန္နမန္တ (တိ) [ဥ+နမု+အန္တ] တက်ကြွ-ထောင်လွှား-မောက်ကြွား-သော၊သူ။ ဇေ ဥန္နမတော စ "ယာ ဥန္နတီ"တိ ဂါထာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။ ဥဏ္ဏမန္တ-လည်းကြည့်။

ဥန္နမန္တိ (ကြိ) [ဥ+နမု+အ+အန္တိ] မြင့်မောက်ကုန်၏။ ဥန္နမတိ (က) ကြည့်။

ဥန္နမာဘာဝ (ပု) [ဥန္နမ+အဘာဝ] တက်ကြွ-ထောင်လွှား-မော ကြွား-မှု၏ မရှိခြင်း။ ပညာယ ဥန္နမာဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၄။

ဥန္နမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+နမု+တွာ] ကြွတက်၍၊ ဖောင်းကြွ၍။ တာဝဒေဝ နိန္နဋ္ဌာနံ ဝါတပူရိတံ ဝိယ ကမ္မာရဘသ္တံ ဥန္နမိတွာ ပထဝီသမံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။

ဥန္နမေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+နမု+ဏေ+တိ] မြင့်တက်စေ၏၊တက်သွားစေ၏၊ဖြောင့်တန်းစေ၏။ **ဥန္နမေဟိ** -သမုန္နမယာတိ ကောသဇ္ဇပက္ခတော သမုန္နမေဟိ၊----တံ ဝီရိယာရမ္ဘဝသေန သမ္မာ ဥန္နမေဟိ၊ အနောနတံ အနပနတံ ကရော-ဟီတိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဥန္န-

မေန္တ-လည်းကြည့်။

ဥန္နမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+နမု+ဏေ+တွာ] မော့တက်စေ၍။ ဧကေ မုခံ ဥန္နမေတွာ နက္ခတ္တာနိ ဩလောကယန္တာ ဝိယ စရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ ဥန္နာမေတွာ-လည်းကြည့်။

ဥန္နမေန္တ (တိ) [ဥ+နမု+ဏေ+အန္တ] မြင့်တက်စေသော၊သူ။ သမုန္နမယန္တိ သမ္မာ ဥန္နမေန္တော သမာပတ္တိဝသေန ကောသဇ္ဇပက္ခေ ပတိတံ အဒတွာ တတော ဥဒ္ဓရန္တော ဝီရိယသမတံ ယောဇေန္တောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။

ဥန္နမေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+နမု+ဏေ+တိ] မြင့်တက်စေ၏၊ တက်သွားစေ၏၊ မြှောင့်တန်းစေ၏။ ဥန္နမတိ-ကြည့်။

ဥန္နဟနာ (ထိ) [ဥ+နဟ+ယု] အထက်အထက်၌ ရစ်ပတ်ချည်နှောင်ခြင်း၊ အထက်အထက်၌ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ရစ်ပတ်ချည်နှောင်ကြောင်းစကား။ လာဘသက္ကာရသိလောကသန္နိ-ဿိတဿ ပါပိစ္ဆဿ ဣစ္ဆာပကတဿ ယာ ပရေသံ အာလပနာ ----ဥန္နဟနာ သမုန္နဟနာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၆။ မဟာနိ။၃၀၃။ ဥန္နဟနာတိ---- တာဝ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ နဟနာ ဝေဌနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထဝါ---ယာ ဝေဠုပါ နိဗ္ဗေဌေန္တဿာပိ ဝေဌနကကထာ၊ သာ ဥန္နဟနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၊၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၀။ ဥန္နဟနာတိ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဘဏ္ဍနာ ပလိဝေဌနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၄။

ဥန္နဠ (တိ) [ဥ+နဠ] တက်ကြွသော ကျူရိုးနှင့်တူသော မာနရှိသော၊သူ။ တက်ကြွသော အချိုးနှိုးသော မာနရှိသော၊သူ။ ယေ တေ ပုဂ္ဂလာ အသဒ္ဓါ ----ဥဒ္ဓတာ ဥန္နဠာ စပလာ မုခရာ။ မ၊၁။၃၈။ (-သံ၊၁။၆၀။ သံ၊၃။၂၃၅။ အံ၊၁။၇၀၊၂၆၉။ အံ၊၂။၁၇၄၊၃၄၃။ ဥဒါန။၁၂၁။ ဣတိဝုတ်။၂၇၀။ ထေရ။၃၁၂၊၃၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။) ဥန္နဠာတိ ဥဂ္ဂတနဠာ၊ဥဋ္ဌိတ-တုစ္ဆမာနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ တုစ္ဆဘာဝေန မာနော နဠော ဝိယာတိ နဠော၊ မာနသဠိတော ဥဂ္ဂတော နဠော ဧတေသန္တိ ဥန္နဠာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၃။ သာရာ-ဘာဝေန တုစ္ဆတ္တာ နဠော ဝိယာတိ နဠော၊ မာနောတိ အာဟ" ဥန္နဠာတိ ဥဂ္ဂတနဠာ"တိ၊ တေနာဟ "ဥဋ္ဌိတတုစ္ဆမာနာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၀၊၂၀၅။(- အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃၊၂၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄၊၃၆၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၃။ အနု၊ဋီ၊ ၃။၅၁။)

ဥန္နာဒ (ပု) [ဥ+နာဒ] မြင့်တက်သော အသံ၊ ပဲ့တင်သံ။ ဥန္နာဒီ-ကြည့်။

ဥန္နာဒန (န) [ဥ+နဒ+ဏေ+ယု] မြင့်တက်သောအသံ ဖြစ်စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥန္နာဒနတ္ထ (ပု) [ဥန္နာဒန+အတ္ထ] မြင့်တက်သောအသံ ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး၊ ပဲ့တင်ထပ်မျှ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ကြွေးကြော်ခြင်းအကျိုး၊(သျှ။) ဥဂ္ဂသေနောပိ သတ္ထရိ အနေ္တာနဂရံ အပဝိဋ္ဌေယေဝ ဥန္နာဒနတ္ထာယ မဟာဇနဿ အင်္ဂုလိသည်း ဒတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၂။

ဥန္နာဒယန္တ (တိ) [ဥ+နဒ+ဏယ+အန္တ] မြည်ဟီးစေသော၊ ပဲ့တင်သံကိုပြုစေသော၊ ပဲ့တင်ထပ်စေသော၊ မိုးကြိုးသံနှင့်တူသော အသံကိုပြုစေသော။ ဟောက်သော။ (ကြိ၊ဝိ) မြည်ဟီးစေလျက်၊ ပဲ့တင်ထပ်စေလျက်၊ ဟိန်းဟောက်လျက်။ အထ ထေရော အရုဏ-

သိခါယ ပညာယမာနာယ မဟာပထဝီ ဥန္နာဒယန္တော ---- ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ သကလံ ပဗ္ဗတံ ဥန္နာဒယန္တော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇)တိ ပထဝိကမ္ပနေန သကလံ ပဗ္ဗတံ ဧကံ နိန္နာဒံ ကရောန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၆၈။ ဝနေ ဥန္နာဒယန္တေန သီဟေန ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဥန္နာဒယန္တေနာတိ အသနိသဒ္ဒံ ကရောန္တေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၅။

ဥန္နာဒယမာန (တိ) [ဥ+နဒ+ဏယ+မာန] မြည်ဟီး-ပဲ့တင်ထပ်-စေသော။ (ကြိ၊ဝိ) မြည်ဟီး-ပဲ့တင်ထပ်-စေလျက်။ ဒေဝတာ သာဓုကာရံ ဒဒမာနာ ဝနံ ဥန္နာဒယမာနာ မဓုရ-ဿရေန ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။(-၃၃၅။)

ဥန္နာဒသဒ္ဒ (ပု) [ဥန္နာဒ+သဒ္ဒ] ဟစ်အော်ကြွေးကြော်သံ။ ယဿာ ဥန္နဒန္တိယာ ဥန္နာဒသဒ္ဒေါ ယောဇနသဟဿတော ပဋ္ဌာယ ပထဝိဥန္ဒြိ-ယန သဒ္ဒေါ ဝိယ သုယျတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၅၈။)

ဥန္နာဒသဟဿ (နု) [ဥန္နာဒ+သဟဿ] ထောင်ပေါင်းများစွာသော ဟစ်အော် ကြွေးကြော်သံ။ မဟာဇနော ဥန္နာဒသာဟဿာနိ ပဝတ္တေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၈။

ဥန္နာဒီ (ကြိ) [ဥ+နဒ+ဤ] မြည်ဟီးပြီ၊ ပဲ့တင်ထပ်ပြီ။ ဥန္နဒတိ(၂) ကြည့်။

ဥန္နာဒိနီ (ထိ) [(၁) ဥ+နဒ+ဏီ+ဣနီ။ (၂) ဥန္နာဒ+ဤ+ ဣနီ] ဥန္နာဒီ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။

ဥန္နာဒီ (တိ) [(၁) ဥ+နဒ+ဏီ။ (၂) ဥန္နာဒ+ဤ။ ထိ-၌ ဥန္နာဒိနီ] မြင့်တက်သော အသံရှိသော၊ ပဲ့တင်သံ ရှိသော၊သူ။ ဇေ၀ံ ဝုတ္တေ တေ မာဏဝကာ ဥန္နာဒိနော ဥစ္စာသဒ္ဒ-မဟာသဒ္ဒါ အဟေသုံ။ ဒီ၊၁။၉၀။ တေန ခေါ ပန သမယေန ပေါဋ္ဌပါဒေါ ပရိဗ္ဗာဇကော မဟတိယာ ပရိဗ္ဗာဇကပရိသာယ သဒ္ဓိံ နိသိန္နော ဟောတိ ဥန္နာဒိနိယာ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒါယ အနေကဝိဟိတံ တိရစ္ဆာနကထံ ကထေန္တိယာ။ ဒီ၊၁။၁၆၇၊ (-၁၃၆။ ဒီ၊၃။၃၀၊၃၁၊၃၃။ မ၊၂။၁၈၀။အံ၊၃။၄၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။) ဥန္နာဒိနိယာတိ ဥစ္စံ နဒမာနာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ ဥစ္စံ နဒမာနာယာတိ ဥစ္စံ ကတ္ဝာ သဒ္ဒံ ကရောန္တိယာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၈။ ယထာ ဥန္နတပ္ပါယော သဒ္ဒေါ ဥန္နာဒေါ၊ ဧဝံ ဝိပုလ-ဘာဝေန ဥပရူပရိ ပဝတ္တောပိ ဥန္နာဒေါတိ တဒုဘယံ ဧကဇ္ဈံ ကတွာ ပါဠိယံ "ဥန္နာဒိနိယာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၁။

ဥန္နာဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+နဒ+ဏေ+တွာ] မြည်ဟီးစေ၍၊ ပဲ့တင်ထပ်စေ၍။ ဒသ-သဟဿိလောကဓာတုံ ဥန္နာဒေတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ သော မနုဿေဟိ ဂုမ္ဗပရိယန္တေ ဌတွာ ဥန္နာဒေတွာ ဂုမ္ဗေ ပဟဋ္ဌမတ္တေယေဝ တတော နိက္ခမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈၊ ၄၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။)

ဥန္နာဒေန္တ (တိ) [ဥ+နဒ+ဏေ+အန္တ] မြည်ဟီး-ပဲ့တင်ထပ်-စေသော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) မြည်ဟီး-ပဲ့တင်ထပ်-စေလျက်။ ဒသသဟဿိ-လောကဓာတုံ ဥန္နာဒေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ မဟာသတ္တော ဝနံ ဥန္နာဒေန္တော ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ သတ္ထာ တံ အနုဗန္ဓိတွာ ဥန္နာဒေန္တဿ မဟာဇနဿ သဒ္ဒံ သုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၆။)

ဥန္နာမ (ပု) [ဥ+နမု+ဏ] (၁) ကုန်းမြင့်အရပ်၊ အမြင့်ပိုင်း။ (၂) (မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို) မြှောက်

ျင့်တတ်သောတရား (မာနတရား)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ယော ဝေရူပေါ မာနော ညနာ မညိတတ္တံ ဥန္နတိ ဥန္နာမော ဓဇော။ မဟာနိ။၆၀။ ယဿုပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ ဥန္နာမေတိ ဥက္ခိပိတွာ ဌပေတီတိ ဥန္နာမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၄။ (အဘိ၊ ဓ။၂၂၅-၌ဥန္နမ-ဟု ရသနှင့် ရှိ။)

ဥန္နာမနိန္နာမ (ပု) [ဥန္နာမ+နိန္နာမ] ကုန်းမြင့်အရပ် ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥန္နာမနိန္နာမီ (တိ) [ဥန္နာမ+နိန္နာမ+ဤ] ကုန်းမြင့်အရပ်ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်ရှိသော၊ အမြင့်အနိမ့် ဖြစ်၍ မညီညာသော မြေပြင်ရှိသော။ ျမ ဘိက္ခဝေ ခေတ္တံ ဥန္နာမနိန္နာမိ စ ဟောတိ။ ၁ံ၊၃။၆၉။ ဥန္နာမနိန္နာမီတိ ထလနိန္နဝသေန ိယမတလံ ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။

န္နာမေတိ (ကြိ) [ဥ+နမု+ဏေ+တိ] မြှောက်-ကြွ-စေ၏၊ ပင့်မြှောက်၏၊ ဆန့်တန်း၏။ သော ဂစ္ဆန္တော န သတ္တိံ ဥန္နာမေတိ။ မ၊၂။၃၃၈။ န ဘတ္တိံ ဥန္နာမေတီတိ ဂမ္ဘီရေ ဥဒကေ ဂစ္ဆန္တော ိယ န ဥဒ္ဓံ ဥန္နာမေတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။(-မ၊ ္ဌ၊၁။၃၉၀။ မဋီ၊၃။၁၇၇။) ဥန္နာမ (၂)လည်း ကြည့်။

ဥန္နာမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+နမု+ဏေ+တွာ] (က) ကြွတက်စေ၍၊ မြင့်တက်စေ၍။ (ခ) မော်၍၊ မော့၍။ (က) ဝါတပုဏ္ဏဘတ္တစမ္မံ ဝိယ ပထဝိံ ဥန္နာမေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၀။ (ခ) ကာယံ ဥန္နာမေတွာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈)တိ ကာယံ အဗ္ဘုန္နာမေတွာ။ သံဋီ၊၂။၃၇၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။) (ခ) ရာဟု အာဂန္တွာ နိပန္နံ ဘဂဝန္တံ ဂီဝံ ဥန္နာမေတွာ န ဘမဇ္ဈေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဝိယ ဥလ္လောကေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (ခ) ဧကေ မုခံ ဥန္နာမေတွာ နက္ခတ္တာနိ ဂဏယန္တာ ဝိယ စရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ မဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။

ဥန္နီတက (တိ) [ဥန္နီတ (ဥ+နီ+တ)+က] ထုတ်၍ဆောင်အပ်သော။ ဥန္နီတကော လောကသန္နိ-ဝါတော ဟညတိ နိစ္စမတာဏော။ ပဋိသံ။ ၁၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ ဥန္နီ-တကောတိ ဥဂ္ဂဟေတွာ နီတော၊ ဇာတိယာ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဇရာဒိဥပဒ္ဒဝါယ နီတောတိ အတ္ထော။ ကကာရော ပနေတ္ထ အနုကမ္ပါယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

ဥပ (ဗျ) ဤဥပသဒ္ဒါကို နိပါတ်ပုဒ် အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း, ဥပသဂ္ဂ(ဥပသာရ)ပုဒ် အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးတွေ့ရ၏၊ ထိုတွင် နိပါတ်ဖြစ်သော ဥပသဒ္ဒါကို "ဥပနီတဝယော-တိ ဥပါတိ နိပါတမတ္တံ"(ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။)ဟူ၍ အနက်မရှိ ပဒါလင်္ကာရအဖြစ် အဖွင့်တွေ့ရ၏။ ဥပသာရဖြစ်သော ဥပသဒ္ဒါ၏ အနက်နှင့် ဥဒါဟရဏ်များမှာ-

(၁) ချဉ်းကပ်ခြင်း=ဥပဂမန၊ဥပဂတ။ ဥပဂမနေ-နိသိန္နံ ဝါ ဥပနိသီဒေယျ။ ရူနှာ။ ၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တနှာ။၃၆၅။ ဓာန်။၁၁၈၅။ ဥပ-နိသိန္နောတိ ဥပဂန္တွာ နိသိန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဥပညာသိန္တိ ဥပဂန္တွာ ဂုဏံ အညာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။ (၂) အနီး=သမီပ။ သမီပေ-ဥပနဂရံ။ ရူနှာ။၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တနှာ။၃၆၅။ ဓာန်။၁၁၈၅။ ဥပဿုတိန္တိ သုတိသမီပံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ ဥပ-သုမ္ဘယှာတိ ဧတ္ထ ဥပသဒ္ဒေါ သမီပတ္ထော။ မဋီ၊၃။၂၃။ (၃) လားရောက်ခြင်း၊ဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း=ဥပပတ္တိ။ ဥပပတ္တိယံ-သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇတိ။ ရူနှာ။၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ၊ နှာ။၃၆၅။ (၄) အသင့်၊သင့်လျော်ခြင်း=ယုတ္တိ။ ဥပပတ္တိ ယုတ္တိ၊ ယထာ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ။ ရူနှာ။၁၃၀၊၁၃၁။ နီတိ၊ သုတ္တနှာ။၃၆၅။ ဓာန်။၁၁၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၅။ ဥပပတ္တိတော ယုတ္တိတော ဣက္ခတိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၈။ (၅) တူသည်၏အဖြစ်၊

တူခြင်း=သာဒိသ။ သာဒိသေ-ဥပမာနံ ဥပမာ။ ရူနှာ။၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၅။ ဓာန်။ ၁၁၈၅။ (၆) အပိုအလွန်=အဓိက။ အဓိကေ-ဥပခါရိယံ ဒေါဏော။ရူနှာ။၁၃၁။ ဥပခါရိယံ ဒေါဏော၊ ခါရိယာ ဒေါဏော အဓိကောတိ အတ္ထော။ ဥပနိက္ခေ ကဟာပဏံ၊ နိက္ခဿ ကဟာပဏံ အဓိကန္တိ အတ္ထော။ နီတိ၊သုတ္တ၊ နှာ။၆၄၅။ ဓာန်။၁၁၈၅။ (၇) အထက်၌ ဖြစ်ခြင်း=ဥပရိဘာဝ၊ ဥပရိတ္တ။ ဥပရိဘာဝေ ဥပ-သမ္ပန္နော။ ရူနှာ။၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၅။ ဓာန်။၁၁၈၅။ သာမဏေရဘူမိတော ဥပရိဘာဝံ သမ္ပတ္တတ္တာ ဥပသမ္ပန္နော။ ရူဋီ၊နှာ။၇၈။ ဥပရိ အဂ္ဂဘူတာ သမ္ပဒါတိ ဥပသမ္ပဒါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၈၂။ (၈) အစာမစားခြင်း၊ ဥပုသ်စောင့်ခြင်း=အနသန။ အနသနေ-ဥပဝါသော။ ရူနှာ။၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၅။ ဓာန်။၁၁၈၅။ (၉) အပြစ်ပြောခြင်း၊ စွပ်စွဲခြင်း=ဒေါသက္ခာန။ ဒေါသက္ခာနေ ပရံ ဥပဝဒတိ။ ရူနှာ။၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၅။ (၁၀) အမည်=သညာ။ သညာယံ-ဥပဓာ ဥပသဂ္ဂေါ။ ရူနှာ။၁၃၁။ နီတိ၊ သုတ္တ၊နှာ။၃၆၅။ (၁၁) ရှေးဦးစွာပြုခြင်း=ပုဗ္ဗကမ္မ။ ပုဗ္ဗကမ္မေ- ဥပက္ကမော ဥပကာရော။ရူနှာ။၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၆။ ဓာန်။၁၁၈၅။ (၁၂) ပူဇော်ခြင်း။ ပူဇာယံ(အစွနေ) ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာကော မာတုပဋ္ဌာနံ။ ရူနှာ။၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊ နှာ။၃၆၆။ ဓာန်။၁၁၈၅။ (၁၃) ယူထိုက်သော-ထင်ပေါ်လာသော-အခြင်းအရာ=ဂယှာကာရ။ ဂယှာကာရေ-သောစေယျပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ရူနှာ။ ၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၆။ ဓာန်။၁၁၈၅။ (၁၄) အလွန်အကဲပြင်းထန်စွာ=ဘုသ။ ဘုသတ္ထေ ဥပါဒါနံ ဥပါယာသော ဥပနိဿယော။ ရူနှာ။၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၆။ ဓာန်။၁၁၈၅။ ဥပသဒ္ဒေါ ဘုသတ္ထောတိ အာဟ "ဗလဝတရံ အာယာသော ဥပါယာသော"တိ။ ဒီဋီ၊၂။၃၃၉။ (၁၅) အနက်မရှိ ပုဒ်တန်ဆာ ပဒါလင်္ကာရ ဥပသာရမျှ=ဥပသဂ္ဂမတ္တ။ ဥပဇာနာတီတိ စ ဥပသဂ္ဂမတ္တော ဥပသဒ္ဒေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၀။ (၁၆) နိဝတ္တိ=ဆုတ်နစ်ခြင်း။ ဓာန်။၁၁၈၅။

ဥပက[၁](တိ) [ဥပ+ဂမု+ဏွု၊ဂ ကို ကပြု၊ထိ၌ ဥပိကာ] ချဉ်းကပ်တတ်သော၊သူ။ ကုလူပက-ကြည့်။

ဥပက[၂] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပကမည်သူ။ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ ဥပကမည်သူ သုံးဦးတွေ့ရ၏။ (က) ဒေဝဒတ်၏အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ဥပက။ အထ ခေါ ဥပကော မဏ္ဍိကာ-ပုတ္တော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊ ၁။၅၀၁။ ဥပကောတိ တဿ နာမံ၊------ သော ကိရ ဒေဝဒတ္တဿ ဥပဋ္ဌာကော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ (ခ) ဥပကမည်သော-ပရိဗိုဇ်-တက္ကတွန်း။ ထိုသူသည် ခပ်စောစော သရဏဂုံတည်သူ၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သူ မဟုတ်သော်လည်း ပဉ္စဝဂ္ဂီငါးဦးတို့၏ အလျင်ကပင် မြတ်စွာဘုရားနှင့် တွေ့ရ၍ သာသနာတော်၌ ထင်ရှားသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်၊ ထိုဥပက ပရိဗိုဇ်သည် ဗောဓိမဏ္ဍိုင်နှင့် ဂယာ၏ အကြား၌ ခရီးရှည် ကြွသွားတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို တွေ့မြင်ရ၍ "အရှင်၏ဣန္ဒြေတို့ကား ကြည်လင်လှပါပေကုန်၏၊ အရေအဆင်းကလည်း ဖြူစင်သန့်ရှင်းလှပါ၏၊ အရှင်သည် မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရည်စူး၍ (ဆရာ့အရာထား၍) ရဟန်းပြုပါသနည်း၊ အရှင်၏ ဆရာကား မည်သူပါနည်း၊ အဘယ်ဆရာ၏ တရားကို အသင် နှစ်သက်ပါသနည်း" ဟု မေး၏။ မြတ်စွာဘုရားက "ဥပက---ငါသည် အလုံးစုံကို သိသူဖြစ်၏၊ အားလုံးသော အာရုံတရားတို့၌ ကိလေသာအစေးဓာတ်ဖြင့် ငြိကပ်တွယ်တာသူမဟုတ်၊ ငါ့မှာဆရာမရှိ၊ ငါနှင့်တန်းတူ ရည်တူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးမျှ မရှိ" စသည်ဖြင့် မိန့်တော်မူ၏၊ ယင်းသို့ မိန့်လသော် ဥပက

ပရိဗိုဇ်သည် "ဟုပေယျာပါဝုသော= အရှင် ဘုရား မိန့်သည့်အတိုင်း ဟုတ်နိုင်ပါတယ် (ဤ လို ရှုပကာယမျိုး၌ ဤသို့သော ဉာဏ်မျိုးရှိ နိုင် ဖြစ်နိုင်ပါတယ်) "ဟုပြောဆိုပြီးလျှင် ဦးခေါင်းညိတ်၍ လမ်းရှောင်လွှဲကာ ဝင်္ကဟာရ ဇနပုဒ်သို့ သွားလေ၏။ ဝိ၊၃။၁၁။ မ၊၁။၂၂၇။ မ၊၂။၂၉၄။ မဋ္ဌ၊၂။၉၄။

ဥပကသည် ထိုဝင်္ကဟာရဇနပုဒ်၌ သားမုဆိုးရွာတစ်ရွာကို မှီခိုနေထိုင်လသော် မုဆိုးအကြီးအကဲတစ်ဦးက သူ့ကို ပြုစုလုပ် ကျွေး၏၊ မုဆိုးကြီးသည် အဝေးသို့ အမဲလိုက် ထွက်ခါနီးသောအခါ " ငါတို့၏ ရဟန္တာကြီးကို မမေ့ရစ်နဲ့" ဟု သူ၏သမီး "ဆာဝါ(စာပါ)"အား မှာကြား၍ သွား၏၊ ဥပကသည် နောက်တနေ့၌ မုဆိုးကြီးအိမ်သို့ ရောက်သွားသောအခါ လှပပြည့်ဖြိုးသော ဆာဝါသည် ထမင်းဟင်း များ ချက်ပြုတ်ပြီး၍ ဆက်ကပ်ကျွေးမွေးရန် ဥပကထံ ချဉ်းကပ်လာသည်တွင် ဥပကသည် ဆာဝါကို မြင်သည်နှင့်တပြိုင်နက် စွဲလမ်း တပ်မက် နှစ်သက်လှသဖြင့် ဆက်ကပ်သော ဆွမ်းကိုပင် မစားနိုင်တော့ပဲ ခွက်ဖြင့် ထည့်ယူကာ ကျောင်းသို့ ပြန်သွား၍ ထိုဆွမ်း ကို တနေရာ၌ ထားပြီးလျှင် "ဆာဝါ ကို ရလျှင် အသက်မသေ နေရမည်၊ မရလျှင် သေမည်"ဟူသော အလိုရမက်ဖြင့် အစာ မစားပဲ လျှောင်းစက်နေလေ၏။ (၇)ရက်ပြည့် ၍ တောလိုက်ရာမှ ပြန်လာသော မုဆိုးကြီး သည် ထိုအကြောင်းကို သိလသော် ဥပကကို လူဝတ်လဲစေ၍ အိမ်သို့ခေါ်ကာ သမီးဆာဝါနှင့် ထိမ်းမြားလေသည်၊ ဥပကနှင့် ဆာဝါတို့ ပေါင်းသင်းနေထိုင်၍ သားတစ်ယောက် ဖွားမြင်၏၊ သားကို သုဘဒ္ဒဟု အမည်မှည့်၏။ ဆာဝါသည် သားငယ်ကလေး ငိုကြွေးသော အခါ "မံသဟာရကဿ ပုတ္တ=သားထမ်းသမား ၏သား၊ မာ ရောဒိ=မငိုနဲ့" စသည်ဖြင့် ကလေးချော့လျက် ဥပကကို သရော်လေ၏။ ဥပက မခံချင်မှန်းသိသဖြင့် အကြိမ်ကြိမ် သရော်လေ၏၊ထိုအခါ ဥပကသည် ဆာဝါ နှင့်အတူ ပေါင်းသင်းနေထိုင်လိုစိတ် မရှိတော့ သဖြင့် "ဟေ ကာဠ နိဝတ္တဿု (ကိုမဲ လာပါ ပြန်ခဲ့ပါ၊ ဘယ်ကိုမှ မသွားပါနဲ့)" ဟု ဆာဝါက တားမြစ်သည်ကိုပင် မလိုက်လျောတော့ပဲ မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံးတော်မူရာ သာဝတ္ထိမြို့ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့ ထွက်ခွါသွားလေ၏၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဥပကကို ရဟန်းပြုပေး၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်စေရာ အနာဂါမိဖိုလ်၌ တည်၍ ကွယ်လွန်သောအခါ အဝိဟာဘုံ၌ ဖြစ်၏။ဥပကသည် ယင်းဘုံ၌ ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ချင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်လေ၏။ မဋ္ဌ၊၂။၉၄-၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ ထေရီဋ္ဌ။၂၃၄။ သာရ တ္ထ၊၃။၁၆၅-၆။

အဒ္ဒသာ ခေါ ဥပကော အာဇီဝကော ဘဂဝန္တံ။ ဝိ၊၃။၁၁။ ဥပကော ပလဂဏ္ဍော စ ပက္ကုသာတိ စ တေ တယော။ သံ၊၁။၃၂၅၉။ မဋ္ဌ၊၄။၂၁၇။ ထေရီဋ္ဌ။၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၆။ ဥပကောတိအာဒီနိ တေသံ ထေရာနံ နာမာနိ။ သံဋ္ဌ၊၁။၈၆။ မဋီ၊၃။၄၀၄။(-ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မဋ္ဌ၊၂။၉၃။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။၅၅။ ဥဒါနဋ္ဌ။၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၂။နေတ္တိဝိ၊၃၃၄။ (၈) ဥပကဒွန်းစဏ္ဍား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပကစဏ္ဍာလ (ပု) [ဥပက+စဏ္ဍာလ] ဥပက ဒွန်းစဏ္ဍား။ ကထံ ဥပကစဏ္ဍာလံ ပဋိ- ကူလေသု ဓမ္မေသု အပ္ပဋိကူလသညီ ဝိဟရတိ။ ပေဋကော။၂၉၅။

ဥပကဏ္ဏ (န) [ဥပ+ကဏ္ဏ။(ဥပကဏ္ဍ-သံ)] လက် မောင်းရင်း၏ အကြားအရပ်၊ လက်ကတီးကြား၊ ချိုင်းကြား။ သမ္မာဓေ ဥပကဏ္ဏေသု၊ မုတ္တဿ ကရဏေပိ ဝါ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။၂၁၃၇(ဂါထာ)။ ဥပကဏ္ဏံ နာမ ဗာဟုမူလန္တရံ။ ဝိဝိနိစ္ဆယဋီ။

၁၉(ဂါထာ)။

ဥပကစ္ဆက (န) [ဥပကစ္ဆ+က။(ဥပကက္ခက-သံ)] (၁) လက်ကတီးကြား၊ ချိုင်းကြား။ (၂) ခါးတောင်းမြီး၊ ခါးတောင်းကျိုက်။ (မိလိန္ဒာမြန်။ ၃၀၃။) (၁) ဟေို ဘန္တေ ဥပကစ္ဆကေ ယင္ကေဟိ။ ဝိ၊၁။၄၉။ သမ္ဗာဓေ နာမ ဥဘော ဥပကစ္ဆကာ မုတ္တကရဏံ။ ဝိ၊၂။၃၄၁။ အဟံ အယျပုတ္တံ ခန္ဓေ ကတွာ ကဏ္ဍကံ ဒက္ခိဏ-ဟတ္ထေန ပရိက္ခိပန္တော ဥပကစ္ဆကေ ကတွာ ဥပ္ပတိတွာ ပါကာရံ အတိက္ကမိဿာမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၃၁။ (-ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ ဝိဋ္ဌ၊ ၄။၅၅။ ကခါ။၁၁၄၊၂၃၈၊၃၁၃။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဝဇိရ၊၁၀၄။ ကခါဋီ၊သစ်။၄၃၇၊၄၆၈။) (၂) ယော ကောစိ ယောဓော...ပဋိသတ္တုံ ဥပကစ္ဆ-ကေ ဂဟေတွာ အာကမိတွာ။ မိလိန္ဒ၊၂၈၃။

ဥပကစ္ဆကန္တရ (န) [ဥပကစ္ဆက+အန္တရ] လက်မောင်းရင်း၏ အကြားအရပ်၊ လက်ကတီးကြား၊ ချိုင်းကြား။ ယထာ မံ ဥပကစ္ဆကန္တရေ ကတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ နဂရာ နီဟရတိ၊ တထာ ကရိဿာမိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။

ဥပကစ္ဆန္တရ (န) [ဥပကစ္ဆ+အန္တရ] လက်ကတီးကြား၊ချိုင်းကြား၊ လက်ကတီးကြား-ချိုင်းကြား-၌ လွယ်ထားအပ်သော ရေကရား။ အဟံ အတ္တနော သာမိကံ အယျပုတ္တံ ခန္ဓေ နိသီ-ဒါပေတွာ ကဏ္ဍကံ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန ကုစ္ဆိယံ ပရိက္ခိပန္တော ဥပကစ္ဆန္တရေ ကတွာ ပါကာရံ ဥပ္ပတိတွာ အတိက္ကမိဿာမိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၅၄။ (-ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၅၊၂၂၂။) ကစ္ဆကန္တရတောတိ ဥပကစ္ဆန္တရတော၊ ဥပ-ကစ္ဆေ လဂ္ဂိတကမဏ္ဍလုတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၈၈။

ဥပကဥ္စန (ပု) [ဥပ+ကဥ္စန။ ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပကဥ္စနမည်သော သူဌေးသား၊ (ဘိသဇာတ်တော်၌ ဟောတော်မူအပ်သော မဟာကဥ္စန, ဥပကဥ္စန အစရှိသော သူဌေးသား ညီအစ်ကို ခုနစ်ယောက်တို့တွင် တစ်ယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သောသူ)။ ဥပကဥ္စနာဒယော ဆ, အဟဥ္စာတိ ဘာတရော သတ္တ, သဗ္ဗကနိဋ္ဌာ ကဥ္စနဒေဝီ နာမ ဘဂိနီ။ စရိယာဋ္ဌ၊၁၉၃၊(-၁၉၆၊၂၀၂။)

ဥပကဥ္စနကုမာရ (ပု) [ဥပက+ဥ္စန+ကုမာရ] ဥပကဥ္စနမည်သော သတို့သား။ ဥပကဥ္စနကုမာ-ရောတိဿ နာမံ ကရိံသု။ စရိယာဋ္ဌ၊၁၉၃။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၃၀၄။

ဥပကဥ္စနတာပသ (ပု) [ဥပကဥ္စန+တာပသ] ဥပကဥ္စနမည်သောရသေ့။ ဗောဓိသတ္တဿ ကနိဋ္ဌော ဥပကဥ္စနတာပသော ဥဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ။ စရိယာဋ္ဌ၊၁၉၇။

ဥပကဋ္ဌ (တိ) [ဥပ+ကဍ္ဎ ။ကဍ္ဎကို ကဋ္ဌပြု၍ ဏကိုသော်လည်းချေ။ ကဍ္ဎံ သမီပံ ဥပဂတံ ဥပကဋ္ဌော၊ ... ဣစ ပန ကဍ္ဎဿ ကဋ္ဌာ-ဒေသော၊ ဏလောပေါ ဝါ။ ဓာန်ဋီ။၇၀၅။ ဥပ+ကဿ+တ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။(ဥပကၒ -သံ)] အနီးသို့ရောက်သော၊ နီးကပ်သော၊ အလွန်နီးကပ်သော။ အညတရော ဘိက္ခု ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ သတ္ထေန ဂန္တုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၂၁၁။ (-အဘိ၊ဝိ။၃။ မဟာနိ။ ၁၂၃။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၇။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၈။) ဥပကဋ္ဌာယာတိ အာသန္နာယ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၇၁။ (-မဟာနိဋ္ဌ၊၂၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅။)

ဥပကဋ္ဌဝဿူပနာယိကကာလ (ပု) [ဥပကဋ္ဌ+ဝဿူပနာယိကကာလ] နီးကပ်သော-ဝါကပ်-ဝါဆို-ရာ အချိန်အခါ၊ ဝါဆို··ဝါကပ်-ချိန် နီးသောအခါ။ ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ ဧကေကသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ ဒွေ ဝါရေ ဘိက္ခူ သန္နိပတန္တိ ဥပကဋ္ဌဝဿူပနာယိကကာလေ စ ပဝါရဏာ-ကာလေ စ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၅။

ဥပကမုက (တိ) [ဥပ+ကမု+ဏွု] ဆွဲငင်တတ်သော၊သူ။ ယထာ နာနာဗာဟာသု ဂဟေတွာ တတ္ထ ဥပကမုကာ ဒွေ ပုရိသာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။)

ဥပကမုတိ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+အ+တိ။(ဥပကဍ္ဎတိ-သံ)] ဆွဲငင်-ဆောင်ယူ-ဖြစ်စေ-၏၊ ဖြည့်စွက်-အစဉ်လိုက်-၏။ သာမညံ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ နိရယာယုပကမုတိ။ သံ၊၁။၄၇။ ဓမ္မ။၅၇။ နိရယာယုပကမုတိ၊ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာပေတီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။) **ဥပကမုန္တိ**-ဒီ၊၁။၁၆၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ **ဥပကမုယျ**-ဒီ၊၃။၁၀၄။ **ဥပကမုယျုံ**-မ၊၂။၂၈။ သံ၊၁။၃၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈။

ဥပကမုန (နု) [ဥပ+ကမု+ယု] ဆွဲငင်-ဆောင်ယူ-ခြင်း။ ဥပကမုနံ အာဟရဏံ၊အပကမုနံ အပဟရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၄။

ဥပကမုနကာလ (ပု) [ဥပကမုန+ကာလ] ဆွဲငင်-ဆောင်ယူ-ရာအခါ။ တေသံ တံ ပုရိသံ နာနာဗာဟာသု ဂဟေတွာ အဂ္ဂိရကာသုံ ဥပကမုနကာလော ဝိယ ပုထုဇ္ဇနဿ ကမ္မာ-ယူဟနကာလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဥပကမုနဋ္ဌ (ပု) [ဥပကမုန+အတ္ထ] ဆွဲငင်-ဆောင်ယူ-ခြင်းအနက်သဘော။ ဧဝံ ဘဝေသု ဥပကမုနဋ္ဌေန မနောသဉ္စေတနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

ဥပကမုန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+အ+အန္တိ] ဆွဲငင်-ဆောင်ယူ-ဖြစ်စေ-ကုန်၏။ဥပကမုတိ-ကြည့်။

ဥပကမုိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ကမု+ယ+တေ] ဆွဲငင်အပ်၏။ စိတ္တဝသိကော လောကော တတ္ထ တတ္ထ ဥပကမုိယတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။

ဥပကမုယျ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+အ+ယျ] ဆွဲငင်-ဆောင်ယူ-ရာ၏၊ဖြည့်စွက်-အစဉ်လိုက်-ရာ၏။ ဥပကမုတိ-ကြည့်။

ဥပကမုယျုံ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+အ+ယျုံ] ဆွဲငင်-ဆောင်ယူ-ဖြစ်စေ-ကုန်ရာ၏။ ဥပက-မုတိ-ကြည့်။

ဥပကဏ္ဏ (နု) [ဥပ+ကဏ္ဏ] နား၏အနီး၊နားရင်း။ မာ တွံ ဥပကဏ္ဏမှိ တာဋ္ဌေဿ (ထေရ။၂၅၈)န္တိ တံ နိဒ္ဒါယမာနံ ဥပကဏ္ဏမှိ ကဏ္ဏသမီပေ ဒေသနာဟတ္ထေန အဟံ မာ ပတာဋ္ဌေသံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပကဏ္ဏက (နု) [ဥပကဏ္ဏ+က] နား၏အနီး၊ နားရင်း။ ဥပကဏ္ဏကံ ဇပ္ပတိ။ ဝိ၊၅။၂၈၄။ (-ဝိ၊၃။၃၃၄။ အံ၊၂။၅၀။ အံ၊၃။၃၁။) ဥပကဏ္ဏကံ ဇပ္ပတီတိ "ဧဝံ ကထေဟိ၊ မာ ဧဝံ ကထ-ယိတ္ထာ"တိ ကဏ္ဏမူလေ မန္တေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၊၂၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၈။)

ဥပကဏ္ဏကဇပ္ပီ (တိ) [ဥပကဏ္ဏက+ဇပ္ပ+ဏီ] နား၏အနီး-နားရင်း-၌တိုးတိုးပြောဆိုတိုင်ပင်သော၊သူ။ န ဥပကဏ္ဏကဇပ္ပိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၅။၂၈၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၉။ ဥပကဏ္ဏကဇပ္ပီ(အံ၊၂။၁၂၀)တိ ကဏ္ဏမူလေ မန္တံ ဂဏှာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။

ဥပကတ္တဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ကရ+တဗ္ဗ] ကျေးဇူးပြုအပ်သော။ တေန ဥပကာရကေန ဥပကတ္တဗ္ဗံ

ဒဿေန္တော "ဧကော ဓမ္မော ဘာဝေတဗ္ဗော" တိ အာဟ။ ဒီဋီ၊၃။၂၇၇။ (-အနုဋီ၊၃။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၅၅။)

ဥပကတ္တဗ္ဗဥပကာရကသမ္ဗန္ဓ (ပု) [ဥပကတ္တဗ္ဗ+ဥပကာရက+သမ္ဗန္ဓ] ကျေးဇူးပြုအပ်, ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားတို့၏ ဆက်စပ်ခြင်း။ အပ္ပနာသမာဓိနန္တိ ဥပကတ္တဗ္ဗဥပကာရကသမ္ဗန္ဓေ သာမိဝစနံ "ပုရိသဿ အတ္ထော"တိအာဒီသု ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၁၀။

ဥပကတ္တဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [ဥပကတ္တဗ္ဗ+ဓမ္မ] ကျေးဇူးပြုအပ်သောတရား။ အာဟရိတဗ္ဗဃသိတဗ္ဗာ အာဟာရိန္ဒြိယပစ္စယေဟိ ဥပကတ္တဗ္ဗဓမ္မာ။ အနုဋီ၊၃။၂၄၁။

ဥပကပ္ပ (တိ) [ဥပ+ကပ္ပ+အ] သုံးဆောင်-ခံစား-နိုင်ကြောင်းဖြစ်သော။ ဥပကပ္ပပုည-ကြည့်။

ဥပကပ္ပတိ (ကြိ) [ဥပ+ကပ္ပ+အ+တိ။ ဥပကလ္ပတေ-သံ] (က) ဖြစ်၏၊ ထင်ရှားဖြစ်၏၊ ရောက်၏၊ ယှဉ်တွဲသုံးဆောင်ဖွယ်-ခံစားဖွယ်-မှီခိုနေ ထိုင်ရာ-အဖြစ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၏-အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်၏။ စီးဝင်တူရိုး အကျိုးဖြစ်ထွေ ကပ်ရောက်လေ၏(နီတိ၊ဓာ။သျှ)။ (ခ) ပြီးစီး၏၊ ပြည့်စုံ၏၊ စွမ်းနိုင်၏။ (ဂ) နှစ်သက်၏။ (က) ဝေမေဝ ဣတော ဒိန္နံ ပေတာနံ ဥပကပ္ပတိ။ ခုဒ္ဒက။၈။ ပေတ။၁၂၉။ နီတိ၊ ဓာ။၃၂၅။ (-ခုဒ္ဒက။၉။ ပေတ။၁၃၀၊၁၃၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂၊၂၅၁၊၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။) ဝေမေဝ ဣတော ဒိန္နံ ပေတာနံ ဥပကပ္ပတိ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ပါတုဘဝတီတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ ဥပကပ္ပတိ ဖလုပ္ပတ္တိယာ ဝိနိယုဇ္ဇတိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၂၇-၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၇၊၁၈၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၊၂၅၊၄၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၃၊၂၇၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၅။ **ဥပကပ္ပန္တိ**- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ **ဥပကပ္ပတု**- ဣဒံ ဒါနံ ပေတာနံ ဉာတိသာလောဟိတာနံ ဥပကပ္ပတု။ အံ၊၃။ ၄၇၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅။ ဥပကပ္ပတူတိ ပါပုဏာတု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ **ဥပကပ္ပန္တု**-ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ **ဥပကပ္ပထ**-ဌာနေ ဌိတဿ ဒက္ခိဏာ ဥပကပ္ပထ(ပေတ။၁၆၇)ကို ---တဿ ပေတဿ ယသ္မာ ဥပကပ္ပတိ ဝိနိယောဂံ အာဂမာသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ (ခ) အယဉ္စ ခေါ ဒက္ခိဏာ ဒိန္နာ၊----ဌာနသော ဥပကပ္ပတိ။ ခုဒ္ဒက။၉။ ဥပကပ္ပတီတိ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖလတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ န သဗ္ဗော သဗ္ဗဒါ ဝေ၊ တဿ တံ ဥပကပ္ပတိ(ခုဒ္ဒက။၉) တိ ယေန ပုရိသေန နိဟိတော၊ တဿ သဗ္ဗောပိ သဗ္ဗကာလံ န ဥပကပ္ပတိ န သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ယထာဝုတ္တကိစ္စသမတ္ထော န ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၆။ (-သံ၊၁။၈၆။ ဇာ၊၁။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။) (ဂ) ဒါနတ္ထံ ဥပဘောတ္တုံ ဝါ၊ ယံ စေ ဥပကပ္ပတိ။ ဇာ၊၂။ ၈၉။ ယံ စေ ဥပကပ္ပတီတိ ပုညကာမတာယ ဒါနတ္ထံ ဝါ ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ ရဇ္ဇေပေဝ ဥပဘောတ္တုံ ဝါ ယံ ဝါ အညံ တုမှာကံ ရုစ္စတိ၊ တံ ကရောထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၃။

ဥပကပ္ပတု (ကြိ) [ဥပ+ကပ္ပ+အ+တု] ဆိုက်ရောက်ပါစေသတည်း။ ဥပကပ္ပတိ(က)ကြည့်။

ဥပကပ္ပထ (ကြိ) [ဥပ+ကပ္ပ+အာ။ ဟိယျတ္တနီ အာဝိဘတ်ကို ထပြု] သုံးဆောင်ခံစားဖွယ် အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီ။ ဥပကပ္ပတိ(က)ကြည့်။

ဥပကပ္ပန (နု) [ဥပ+ကပ္ပ+ယု။(ဥပကလ္ပန-သံ)] (၁)(က)သင့်လျော်အောင်စီမံခြင်း။ (ခ) ဖြစ်ခြင်း။ (၂)ပျက်စီးစေတတ်သော၊ဖျက်ဆီးတတ်သော။ (၁)(က) အထ ခေါ ဒသုန္နံ မဟာဘောဂါနမ္ပိ ဥပကပ္ပနဝသေန မဟာ

သုဒ္ဒဿနဒါနသဒိသံ---ပရိဘုဥ္ဇိသု စ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၅၅။ ဒေဝတာ ဣသိနံ ဥပကပ္ပနဝသေန ဒိဗ္ဗာနိ ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ ဒတွာ သန္တပ္ပေသိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၉။ (၁) ကထံ ပန အစေတနာနံ နေသံ ပစ္စယာဟာရဿ ဥပကပ္ပနတ္တံ ဓောဒနံ သန္ဓာယ ----အာဟ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၅။(၂) ဥပကပ္ပနမေဃ-ကြည့်။

ဥပကပ္ပနသြဇာ (ထီ) [ဥပကပ္ပန+သြဇာ] သုံးဆောင်ခံစားဖွယ်-စားသောက်ဖွယ်-အဖြစ်သို့ ရောက်သောသြဇာ၊သုံးဆောင်ခံစားဖွယ်ဖြစ်သောသြဇာ။ ဒေဝတာ----စတူသု မဟာဒီပေသု ဒေဝမနုဿာနံ (ဒေဝါနဥ္စ မနုဿာနဥ္စ) ဥပကပ္ပနသြဇံ -----တတ္ထ ပက္ခိပိံသု။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၀။

ဥပကပ္ပနက (တိ) [ဥပကပ္ပန+က] သုံးဆောင်ခံစားဖွယ်အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊သုံးဆောင်ခံစားဖွယ်ဖြစ်သော။ မဟာဒုဂ္ဂတော အတ္တနော ဥပကပ္ပနကံ ယာဂုဘတ္တံ ပဏ္ဏသူပေယျမ္ပိ တထာဂတဿ ဒဒေယျ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။(-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။)

ဥပကပ္ပနကလူခါဟာရ (ပု) [ဥပကပ္ပနက+လူခါဟာရ] သုံးဆောင်ခံစားဖွယ်ဖြစ်သော ကြမ်းတမ်းသော အစာအာဟာရ။ သော ဝေ အဟာရော ပတ္တော ပက္ခိပိတ္တွာ ထေရဿ ပတ္တေ ဌပနကာလေ ကပဏာနံ ဥပကပ္ပနက-လူခါဟာရော ဝိယ ပညာယိတ္ထ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

ဥပကပ္ပနစန္ဒနစုဏ္ဏ (နု) [ဥပကပ္ပန+စန္ဒနစုဏ္ဏ] အသုံးအဆောင်ဖြစ်သော စန္ဒကူးမှုန့်။ ဒိဗ္ဗာနိပိ စန္ဒနစုဏ္ဏာနိတိ ဒေဝတာနံ ဥပကပ္ပနစန္ဒန-စုဏ္ဏာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။

ဥပကပ္ပနတူရိယ (နု) [ဥပကပ္ပန+တူရိယ] အသုံးအဆောင်ဖြစ်သော တူရိယာ။ ဒိဗ္ဗာနိပိ တူရိယာနီတိ ဒေဝတာနံ ဥပကပ္ပနတူရိယာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။

ဥပကပ္ပနနိယာမ (ပု) [ဥပကပ္ပန+နိယာမ] ဘုဉ်းပေးသုံးဆောင်သော-နည်း-အစဉ်အလာ။ သော ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော အတ္တနော ဥပကပ္ပနနိယာမေန အာဟာရံ ဥပနေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁-၂။

ဥပကပ္ပနမေဃ (ပု) [ဥပကပ္ပန+မေဃ] ကမ္ဘာကိုဖျက်ဆီးတတ်သောမိုး၊ ကမ္ဘာဖျက်မိုး။ ဒေဝေါ န ဝဿတီတိ ပဌမံ တာဝ ဥပကပ္ပန-မေဃော နာမ-----ဝဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဥပကပ္ပနမေဃောတိ ကပ္ပဝိနာသကမေဃံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။

ဥပကပ္ပနယာန (နု) [ဥပကပ္ပန+ယာန] သင့်လျော်အောင် စီမံအပ်သောယဉ်။ တေသံ တာဝ နေသံ ဥပကပ္ပနယာနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။)

ဥပကပ္ပန္တ (တိ)[ဥပ+ကပ္ပ+အန္တ] ပြီးစီးသော၊ ထင်ရှားဖြစ်သော။ ဝေမိကာပိ တံခဏံ ယေဝ ဥပကပ္ပန္တာ "ဌာနသော ဥပကပ္ပတိ"တိ ဝုတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၁။ ဥပကပ္ပတိ(က)လည်းကြည့်။

ဥပကပ္ပန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ကပ္ပ+အ+အန္တိ] ယှဉ်တွဲသုံးဆောင်ဖွယ်-ခံစားဖွယ်-မှီခိုနေထိုင်ရာ-အဖြစ်ဖြင့် ကပ်ရောက်ကုန်၏-အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။ ဥပကပ္ပတိ(က)ကြည့်။

ဥပကပ္ပန္တု (ကြိ) [ဥပ+ကပ္ပ+အ+အန္တု] သုံးဆောင်ခံစားဖွယ်အဖြစ်သို့ကပ်ရောက်စေကုန်သတည်း။ ဥပကပ္ပတိ(က)ကြည့်။

ဥပကပ္ပပုည (နု) [ဥပကပ္ပ+ပုည] သုံးဆောင်-

ခံစား–နိုင်ကြောင်း ကုသိုလ်ကောင်းမှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပကပ္ပပုညာဘာဝ (ပု) [ဥပကပ္ပပုည+အဘာဝ] သုံးဆောင်–ခံစား–နိုင်ကြောင်းကုသိုလ်ကောင်းမှု မရှိခြင်း။ ဒေဝလောကပရိယာပန္နခန်မနုဿာန် ဥပကပ္ပပုညာဘာဝတော ပုဗ္ဗေ အတ္တနာ နိဟိတခန် "အသုကေ ဝာ"တိ အာစိက္ခိတ္ဘာ ဂတော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။

ဥပကပ္ပိတ (တိ) [ဥပ+ကပ္ပ+တ] စီမံပြုလုပ်အပ်သော။ ဒက္ခိဏေယျေသု ယံ ကတန္တိ ယံ ဒက္ခိဏာယ အနုစ္ဆဝိကေသု ဥပကပ္ပိတံ၊ တံ သုဟုတံ သုယိဋ္ဌံ သုပ္ပတ္တန္တိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

ဥပကပ္ပေတိ (ကြိ) [ဥပ+ကပ္ပ+ဏေ+တိ] (က) အဆင့်ဆင့်နောက်နောက်ကာလ၌–စီရင်–ဆောင်–၏၊ ဆက်သ၏။ (ခ) ကပ်၍ပြုပြင် စီရင်စေ၏၊ ကပ်၍ ပြီးစေ၏။ (က) **ဥပကပ္ပေထ**– တ္တေက နာမ မေ အနုဝဿံ ဗလိံ ဥပကပ္ပေထ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ မဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ ဥပကပ္ပေထာတိ ဥပရူပရိ ကပ္ပေထ သံဝိဒဟထ ဥပနေထာတိ အတ္ထော။ ဒီဋီ၊၂။၁၉၆။ မဋီ၊၃။၃၅၆။ (ခ) အတထံ ဝါ ပန သန္တံ တထတ္တာယ **ဥပကပ္ပေဿာမိ**။ ဒီ၊၂။၅၄။ ဥပကပ္ပေဿာမီတိ သမ္ပါဒေဿာမိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဥပကပ္ပေဿာမီတိ ဥပေစ္စ သမတ္ထယိဿာမိ။ ဒီဋီ၊၂။၁၀၈။

ဥပကပ္ပေတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+ကပ္ပ+ဏေ+တွာ] စီရင်၍။ ဟဗျံ ကတွာတိ ဟုနိတဗ္ဗံ ဒေယျဓမ္မံ ဥပကပ္ပေတွာ။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

ဥပကပ္ပေထ (ကြိ) [ဥပ+ကပ္ပ+ဏေ+ထ] အဆင့်ဆင့်နောက်နောက်ကာလ၌–စီရင်–ဆောင်–ကြကုန်လော၊ ဆက်သကြကုန်လော။ ဥပကပ္ပေတိ(က) ကြည့်။

ဥပကပ္ပေဿာမိ (ကြိ) [ဥပ+ကပ္ပ+ဏေ+ဿာမိ] ကပ်၍ပြုပြင် စီရင်စေအံ့၊ ကပ်၍ပြီးစေအံ့။ ဥပကပ္ပေတိ(ခ)–ကြည့်။

ဥပကရဏ (နပ) [ဥပ+ကရ+ယု](က) အဆောက်အဦ၊ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဝတ္ထု။ (ခ) အကြောင်း။ (က) အပ္ပဝ နာမေတ္ထ ကိဉ္စိ ဥပကရဏံ အဓိဂစ္ဆေယျန္တိ။ ဒီ၊၂။၂၇၀။ ဌပေတွာ ဒက္ခံ သဗ္ဗမ္ပိ အဝသေသံ ဥပကရဏံ သတ္တာနံ ဝိဟေဌနဘာဝတော သတ္ထန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၆၉။ (–မဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၈၆။) (ခ) ဝိတ္တိယာ ဥပကရဏံ ဝိတ္တူပကရဏံ၊ တုဋ္ဌိကာရဏန္တိ အတ္ထော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ဥပကရဏသဒ္ဒေါ စေတ္ထ ကာရဏပရိယာယော။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၂။ (ပေဋကော။၂၃၉။)

ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတ (နပ) [ဥပကရဏ+အဂ်+ဇီဝိတ] အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဝတ္ထု, ကိုယ်အင်္ဂါ အသက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတတဏှာ (ထီ) [ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတ+တဏှာ] အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဝတ္ထု, ကိုယ်အင်္ဂါ,အသက်တို့၌ တပ်မက်သော တဏှာ။ ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတတဏှံ သမူဟနိတွာ သတ္တာနံ ဟိတာဟိတဝိနိစ္ဆယကရဏဝသေန တိဿော ပညာပါရမိယော။ ဒီဋီ၊၁။၉၄။ (–သီဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၀။)

ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတန္တရာယကရ (တိ) [ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတ+အန္တရာယကရ] အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဝတ္ထု,ကိုယ်အင်္ဂါ, အသက်တို့၏ အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်သော၊သူ။ ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတန္တရာယ

ကရာနံ ခမနဝသေန တိဿော ခန္တိပါရမိယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၀။)

ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတဟေတု (ပု) [ဥပကရဏဂ် ဇီဝိတ+ဟေတု] အသုံးအ.ဆောင်ပစ္စည်း ဝတ္ထု, ကိုယ်အင်္ဂါ, အသက်ဟူသော အကြောင်း။ ဥပကရဏဂ်ဇီဝိတဟေတု သစ္စာပရိစ္စာဂဝသေန တိဿော သစ္စပါရမိယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၀။)

ဥပကရဏတဏှာ (ထီ) [ဥပကရဏ + တဏှာ] အဆောက်အဦ-အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း ဝတ္ထု-၌ တပ်မက်သော တဏှာ။ဟိတွာ မမတ္တန္တိ ဣဒံ မမ, ဣဒံ မမာတိ ဥပကရဏတဏှံ စဇိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။

ဥပကရဏဒါန (နု)[ဥပကရဏ+ဒါန] အဆောက်အဦ-အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဝတ္ထု-ကို ပေးလှူခြင်း။ ဥပကရဏေဟိ ဝိနာ န ကဒါစိ ဘောဂသုခံ ဥပကရဏဒါနဥ္စ စာဂသမ္ပတ္တိ-ဟေတုကံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။

ဥပကရဏပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဥပကရဏ+ပဋိဗဒ္ဓ] အဆောက်အဦ-အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း ဝတ္ထု-နှင့် စပ်သော။ အတ္တဘာဝပဋိဗဒ္ဓါနိ စေဝ ဥပကရဏပဋိဗဒ္ဓါနိ စ ကာမဂုဏပုပ္ဖါနိ ဩစိနန္တမေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။

ဥပကရဏဘဏ္ဍ - (နု) [ဥပကရဏ+ဘဏ္ဍ] အဆောက်အဦ-အသုံးအဆောင်-ဖြစ်သော ဘဏ္ဍာ။ ဝဓုကီအာဒယော ဝါ ရာဇဝလ္လဘာ ဝါ အတ္တနော ဥပကရဏဘဏ္ဍံ ဝါ သယနဘဏ္ဍံ ဝါ ပဋိသာမေတွာ ဒေထာတိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၂။ ဝိသင်္ဂဟ။၄၇။

ဥပကရဏဝိသေသ (ပု) [ဥပကရဏ+ဝိသေသ] အဆောက်အဦ-အသုံးအဆောင်-အထူး။ အယောမယော ဥပကရဏဝိသေသော ကုဒါလံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၃။

ဥပကရဏသမုဒါယ (ပု) [ဥပကရဏ+သမုဒါယ+ သေနာ] အဆောက်အဦ-ပစ္စည်းဥစ္စာ-အပေါင်းကို ရှာမှီးစုဆောင်းခြင်း။ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဥပကရဏသမုဒါယတော ပဘုတိ အာယူဟန-ဝသေန အာယူဟနသမင်္ဂီတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

ဥပကရဏသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပကရဏ+သမ္ပတ္တိ] အဆောက်အဦ-အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဝတ္ထု-၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဘူမိဘာဂသမ္ပတ္တိယာ မနုဿ-သမ္ပတ္တိယာ ဥပကရဏသမ္ပတ္တိယာ စ သာ နဂရီ ဥက္ကဋ္ဌဂုဏယောဂတော ဥက္ကဋ္ဌာတိနာမံ လဘိ။ မ၊ဋီ၊၁။၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။(-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၁။)

ဥပကရဏသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥပကရဏ+သမ္ပဒါ] အဆောက်အဦ-အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း ဝတ္ထု-၏ပြည့်စုံခြင်း။ တတ္ထာယံ ဥပကရဏသမ္ပဒါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

ဥပကရဏသမ္ပန္န (တိ) [ဥပကရဏ+သမ္ပန္န] အဆောက်အဦ-အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း ဝတ္ထု-နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ အတ္ထသမ္ပန္နော ဥပကရဏ-သမ္ပန္နော ဟုတွာပိ န ပေါသေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

ဥပကရဏသိနေဟ (ပု) [ဥပကရဏ+သိနေဟ] အဆောက်အဦ၌-အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း ဝတ္ထု၌-ငြိကပ်တွယ်တာခြင်း-ငြိကပ်တွယ်တာသော လောဘ။ ဥပကရဏသိနေဟဿ ပဟီ-နတ္တာ မနုဿေဟိ အလိတ္တော အသံသဋ္ဌော ကေနစိ ဝိဝိတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

ဥပကရဏသုခ (နု) [ဥပကရဏ+ ဥပကရဏသုခ] အဆောက်အဦအသုံးအဆောင်, အဆောက်အဦ အသုံးအဆောင်ကို ခံစားခြင်းချမ်းသာ။ စာဂသမ္ပတ္တိယာ ဥပကရဏသုခဿ ဒါယကော။

မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဥပကရဏေဟိ ဝိနာ န ကဒါစိ ဘောဂသုခံ ဥပကရဏဒါနဥ္စ စာဂသမ္ပတ္တိ- ပဟေတုကန္တိ အာဟ စာဂသမ္ပတ္တိယာ ။ပ။ ဒါယကောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။

ဥပကရဏာရဟ (တိ) [ဥပကရဏ+အရဟ] အဆောက်အဦပြုလုပ်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ဥပကရဏ (က)-ကြည့်။

ဥပကရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ကရ+တဗ္ဗ] ကျေးဇူးပြု အပ်သော။ ယထာယောဂံ တံ တံ ဘူတ- ဂုဏေဟိ အနုဂ္ဂယှာဝတော ရူပါဒိဂ္ဂဟဏေ ဥပကရိတဗ္ဗတောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၁၄၇။ (-အနုဋီ၊၁။၁၅၉။)

ဥပကရောန္တ (တိ) [ဥပ+ကရ+ဩ+အန္တ] ကျေးဇူး ပြုသော။ သဒ္ဓါဒီသု ဥပကရောန္တေသု ဝေ ပညာ ဒဿနကိစ္စံ သာဓေတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၉။

ဥပကသုတ္တ (နာ) [ဥပက+သုတ္တ] ဥပကသုတ်၊ ဤသုတ်၌ "သူတပါးကို ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချသော သူသည် ကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်ပွားစေ သောကြောင့်ကဲ့ရဲ့ထိုက်သူ, အပြစ်ရှိသူ ဖြစ် သည်"ဟု မဏ္ဍိကာ၏သားဖြစ်သော ဥပက က မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထားလေရာ "ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် သင်သည်သာလျှင် သူတစ်ပါး ကို ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချနေသူဖြစ်၍ ကုသိုလ် တရားကို မဖြစ်ပွားစေသောကြောင့် ကဲ့ရဲ့ထိုက်သူ ဖြစ်သည်" စသည်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ဥပကကို ဆုံးမတော်မူလေသည်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊၁။၅၀၁။

ဥပကာရ (ပု) [ဥပ+ကရ+ဏ] (၁) ကျေးဇူး၊ ကျေးဇူးပြုခြင်း။ (တိ) (၂) ကျေးဇူးပြုတတ် သော။ (၁) ဇဝံ သင်္ဂဟေ ကယိရမာနေ ပုနပ္ပုနံ ပသီဒိသွာ ဥပကာရံ ကရိဿန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ပုဗ္ဗကာရီတိ ပဌမံ ဥပကာရဿ ကာရကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ အံ၊ ဋီ၊၂။၅၅။) (တိ)(၂) ဥပကာရော မိတ္တော သုဟဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊၃။၁၅၂။(-၁၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။) ဒေဝဘူတဿာပိ ဥပ- ကာရာနိ ပုညာနိ။ အံ၊၂။၂၈။ ဥပကာရာ စ ယာ နာရီ။ အပ၊၂။၂၇၀။

ဥပကာရက (တိ) [ဥပ+ကရ+ဏ္ဍု။ ထီ-၌ ဥပ ကာရိကာ] ကျေးဇူးပြုတတ်သော။ အပ္ပမာဒေါ ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိ သဗ္ဗတ္ထကံ ဥပကာရကံ အပ္ပမာဒံ ကထေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ ဝါစာ ကာယကမ္မဿ ဥပကာရိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။

ဥပကာရကကမ္မဋ္ဌာနပရာယဏ (တိ) [ဥပ ကာရက+ကမ္မဋ္ဌာန+ပရာယဏ] ကျေးဇူးပြု တတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းလျှင် မှီခိုအားထား လည်းလျောင်းရာရှိသော၊သူ။ တေ ဘိက္ခူ-- --အတ္တနော ဥပကာရကကမ္မဋ္ဌာနပရာယဏာ အဟေသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။

ဥပကာရကင်္ဂ (နာ) [ဥပကာရက+အင်္ဂ] ကျေးဇူး ပြုတတ်သောအကြောင်းအင်္ဂါ။ သမတိက္ကမကာ ဥပကာရကင်္ဂါနိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။၂၃၂။)

ဥပကာရကတ္တ (ပု) [ဥပကာရက+အတ္တ] ကျေး ဇူး ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်-ကျေးဇူးပြုခြင်း- ဟူသော အနက်သဘော။ အပိ စ ဥပကာရ- ကတ္တော ပစ္စယတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၈။ ဥပကာရတ္တ- လည်းကြည့်။

ဥပကာရကတ္တ (တိ) [ဥပကာရက+အတ္တ] ကျေး ဇူး ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက် ရှိသော။ ဥပကာရကတ္တော ဝါ ပစ္စယော။

ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈။

ဥပကာရကဓမ္မ (ပု) [ဥပကာရက+ဓမ္မ] ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ သီလသမာဓိနံ အန္တရေ ဥဘိန္နမ္ပိ ဥပကာရကဓမ္မာ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆၆။)

ဥပကာရကဓမ္မဒဿန (န) [ဥပကာရကဓမ္မ+ဒဿန] ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကို မြင်ခြင်း။ ဥပဋ္ဌိတာ သတိတိအာဒီနိ ပန သမ္ပ-ယုတ္တဓိရိယဿ ဥပကာရကဓမ္မဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

ဥပကာရကဓမ္မပရိဒီပန (န) [ဥပကာရကဓမ္မ+ပရိဒီပန] ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကိုပြခြင်း။ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နောတိ ဟေဋ္ဌာပါတိမောက္ခသံဝရဿ ဥပရိဝိသေသာနံ ယောဂဿ စ ဥပကာရကဓမ္မပရိဒီပနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၀။)

ဥပကာရကဓမ္မာသေဝန (န) [ဥပကာရကဓမ္မ+အာသေဝန] ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကို မှီဝဲခြင်း။ အနဝဇ္ဇဓမ္မာနံ ဥပကာရကဓမ္မာသေဝနံ ဝိယ အနုပကာရကဓမ္မပရိဝဇ္ဇနမ္ပိ ပညာ-နိသေဝနေနေဝ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၄။

ဥပကာရကနာနာဝဇ္ဇနူပစာရ (ပု) [ဥပကာရက + နာနာဝဇ္ဇန+ဥပစာရ] ကျေးဇူးပြုတတ်သော-အထူးထူးသောအာဝဇ္ဇန်းရှိသော-အာဝဇ္ဇန်းကွဲသော-ဥပစာ။ ပုဗ္ဗဘာဂေ ကေဂ္ဂတာတိ ဣမိနာ အပ္ပနာယ ဥပကာရကနာနာဝဇ္ဇနူ-ပစာရဿပိ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၀။

ဥပကာရကမ္မဋ္ဌာနပရာယဏ (တိ) [ဥပကာရ+ကမ္မဋ္ဌာန+ပရာယဏ] ကျေးဇူးပြုတတ်သောကမ္မဋ္ဌာန်းလျှင် မှီခိုအားထား လည်းလျောင်းရာ ရှိသော၊သူ။ တေ ဘိက္ခူ ----အတ္တနော ဥပကာရကမ္မဋ္ဌာနပရာယဏာ အဟေသုံ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂၁၁။

ဥပကာရကရဏ (န) [ဥပကာရ+ကရဏ] ကျေးဇူးပြုခြင်း။ ဥပဋ္ဌာနံ နာမ ပါဒဓောဝန-သမ္ဗာဟနဥစ္စာဒနန္ဟာပနေဟိ စတုပစ္စယ-သမ္ပဒါနေန စ ဥပကာရကရဏံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၉၃။)

ဥပကာရကလက္ခဏ (တိ) [ဥပကာရက+လက္ခဏ] ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်-ကျေးဇူးပြုခြင်း-ဟူသောအမှတ်အသားလက္ခဏာရှိသော။ လက္ခဏတော ပန ဥပ-ကာရကလက္ခဏော ပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၄။ (-မူလဋီ၊၃။၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၂၆၈။)

ဥပကာရကသဘာဝ (တိ) [ဥပကာရက+သဘာဝ] ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်-ကျေးဇူးပြု ခြင်း-ဟူသော သဘောရှိသော။ ဓေံသဘာဝါတိ ကမ္မပစ္စယေန ဥပကာရက-သဘာဝါ။ အနုဋီ၊၃။၂၅၇။

ဥပကာရကသုခသမ္ပဒါယက (တိ) [ဥပကာရက+သုခ+သမ္ပဒါယက] ကျေးဇူးပြုတော်မူသဖြင့်ချမ်းသာကိုပေးတတ်သော၊သူ။ တဂသမ္ပ-တ္တိယာ ဥပကာရကသုခသမ္ပဒါယကော ဟိသော။ ဝဇီရ။၃၇။

ဥပကာရကိရိယာ (ထီ) [ဥပကာရ+ကိရိယာ] ကျေးဇူးပြုခြင်း။ အဓိကာရောတိ ဗုဒ္ဓေ ဥဒ္ဒိဿ အဓိကော ကာရော၊ သဝိသေသာ ဥပကာရ-ကိရိယာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။)

ဥပကာရခေတ္တ (န) [(၁) ဥပကာရ+ခေတ္တ။ (တိ)(၂) ဥပကာရခေတ္တ+ဏ] (၁) ကျေးဇူးတရား၏တည်ရာ။ (တိ) (၂) ကျေးဇူးပြုတတ်သော

လယ်ယာမြေကောင်း-နှင့်တူသော-သဖွယ်ဖြစ်သော။ (၁) အပစယမာနော ဂုဏခေတ္တေ ဥပကာရခေတ္တေ ဝါ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁ဝရ။ ဂုဏ-ခေတ္တ-လည်းကြည့်။ (တိ)(၂) ဥပကာရ - ခေတ္တတာယ တံ အာဟုနံ အရဟန္တိတိ အာဟုနေယျာ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၃၂ဝ။

ဥပကာရညုတာဒဿန (န) [ဥပကာရညုတာ+ဒဿန] ကျေးဇူးကိုသိလေ့ရှိသူ၏အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ အတ္တနော နိဿယဘူတာနံ အာစရိယာနံ ပဏာမကရဏဿ ဥပကာရ-ညုတာဒဿနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂။

ဥပကာရညူ (တိ) [ဥပကာရ+ဉာ+ရူ] ကျေးဇူးကိုသိလေ့ရှိသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပကာရဋ္ဌ (ပု) [ဥပကာရ+အတ္ထ] (၁) ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်-ကျေးဇူးပြုခြင်း-ဟူသော အနက်သဘော။ (တိ)(၂) ကျေးဇူးပြုခြင်း အနက် ရှိသော။ (၁) သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိကာ ဣမေ ဓမ္မာ ဥပကာရဋ္ဌေန သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၆၅။ (တိ)(၂) ဥပကာရဋ္ဌော ဝါ ပစ္စယော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၅။

ဥပကာရတ္ထ (ပု) [ဥပကာရ+အတ္ထ] (၁) ကျေးဇူးပြုခြင်းအနက်။ (၂) ကျေးဇူးပြုခြင်းအကျိုး။ (၁) ကာရသဒ္ဒေါ ဥပသဒ္ဒေန ဝိနာပိ ဥပကာရတ္ထံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။ (၂) အထ မနုဿာ ဧဝ သံဃဿ ဥပကာရတ္ထာယ သံဃကဘူမိ ခဏိတွာ တံ နိဿာယ နိပ္ပန္နသဿတော ကပ္ပိယဘဏ္ဍံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၅၇။ (-မ၊ဌ၊၁။၂၁၁။)

ဥပကာရဓမ္မ (ပု) [ဥပကာရ+ဓမ္မ] ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ သပ္ပါယေ ဥပကာရဓမ္မေ သေဝန္တော တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ သီလက္ခန္ဓံ ပညာယ အနုဂ္ဂဏှာတိ နာမ။ အံ၊ဌ၊၂။၉၃။ (-အဘိ၊ဌ၊၃။၃၄။)

ဥပကာရဓမ္မဒဿန (န) [ဥပကာရဓမ္မ+ဒဿန] ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားကိုပြခြင်း။ တေသံ ပန ဥပကာရဓမ္မဒဿနတ္ထံ-----ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၇၅။

ဥပကာရပဋိပဒါ (ထီ) [ဥပကာရ+ပဋိပဒါ] ကျေးဇူးကိုရွက်ဆောင်တတ်သော-ကျေးဇူးပြုတတ်သော-အကျင့်။ ကထမေတံ နိဗ္ဗာနဿ ဥပကာရပဋိပဒါ နာမ ဇာတံ။ မ၊ဌ၊၄။၁၇။ ဥပကာရပဋိပဒ(သံ၊ဌ၊၃။၄၆)န္တိ ဥပကာရာဝဟံ ပဋိပဒံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၃၇။)

ဥပကာရပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဥပကာရ+ပဋိသံယုတ္တ] ကျေးဇူးနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ဣဒံ ဒုတေယျံ နာမ ဌပေတွာ ပဉ္စသဟဓမ္မိကေ ရတနတ္တယဿ ဥပကာရပဋိသံယုတ္တဉ္စ ဂိဟိ-သာသနံ အညေသံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၈၇။

ဥပကာရပ္ပမာန (တိ) [ဥပကာရ+ပမာန] ကျေးဇူး ပြုခြင်းလျှင် ပမာနရှိသော။ န ဟိ ဟေတု-ပစ္စယောတိအာဒိကော ဥဒ္ဒေသော ကုသလာဒိ-ဥဒ္ဒေသော ဝိယ ဓမ္မပ္ပမာနော၊ အထ ခေါ ဓမ္မာနံ ဥပကာရပ္ပမာနောတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၈။

ဥပကာရဗဟုလ (တိ) [ဥပကာရ+ဗဟုလ] များသော ကျေးဇူးရှိသော၊သူ။ အသတိ စ တေသု ကထာဟံ သတ္တာနံ ဥပကာရဗဟုလော ပဋိညာနုရူပံ ဥတ္တမံ သမ္ပတ္တိံ ပါပုဏိဿာမိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၈-၉။

ဥပကာရဘူတဓမ္မကာရီ (တိ) [ဥပကာရဘူတ+ဓမ္မ+ကာရီ] ကျေးဇူးပြုတတ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော-ကျေးဇူးပြုတတ်သော-တရားကို ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ အသပ္ပါယကာရီတိ န သပ္ပါယကာရီ၊ န ဥပကာရဘူတဓမ္မကာရီ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၃၈။

ဥပကာရမုခ (န) [ဥပကာရ+မုခ] ကျေးဇူးပြုခြင်းကိုရှေးရှုခြင်း။ အညေန ဝါ ဥပကာရမုခေန

ဂယှပဂေါ် နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၀၄။

ဥပကာရဝစန (န) [ဥပကာရ+ဝစန] ကျေးဇူး ဟူသော-ကျေးဇူးပြုခြင်းဟူသော-ဟောနက် ရှိသော-အနက်ကိုဟောသော။ ဗဟုကာရတ္တာ-တိ ဗဟူပကာရတ္တာ၊ ဥပကာရဝစနော ဟေတ္တ ကာရသဒ္ဒေါ။ သာရတ္ထ၊၁၊၄၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၅၈။

ဥပကာရဝန္တု (တိ) [ဥပကာရ+ဝန္တု။ ထိ ၌ ဥပကာရဝတီ] ကျေးဇူးရှိသော၊သူ။ ဇဝံ အာမိ-သဒါနေန အာမိသသံဝိဘာဂေန အာမိသာ-နုဂ္ဂဟေန ဂဟဋ္ဌာ ဘိက္ခူနံ ဥပကာရဝန္တောတိ ဒဿေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၂၃။ ကောရမ္မဏေ အာသေဝနာ ဥပကာရဝတီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊၄၈၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၂၇၈။)

ဥပကာရဝိသေသ (ပု) [ဥပကာရ+ဝိသေသ] ကျေးဇူးအထူး။ ယထာဝုတ္တော ဥပကာရ-ဝိသေသော ဣဿရနိမ္မိတော၊ န ကမ္မုနာတိ သာဓနီယမေတံ။ အနု၊ဋီ၊၃၊၆၅။

ဥပကာရသတ္တ (န) [ဥပကာရ+သတ္တ] ကျေးဇူးပြုတတ်သော ကျမ်းဂန်။ ကေဠုဘဋ္ဋိ ကိရိယာ-ကပ္ပဝိကပ္ပေ၊ ကဝီနံ ဥပကာရသတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊ ၁၊၁၂၁။

ဥပကာရသန္တောသ (ပု) [ဥပကာရ+သန္တောသ] ကျေးဇူးကိုသိ၍ သုံးဆောင်ခြင်းဟူသော ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း။ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ အနုပါလေဿာမီတိ ဇဝံ ဥပကာရံ ဉတွာ ပရိဘုဉ္ဇနံ ဥပကာရသန္တောသော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၂၈၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၅။

ဥပကာရသဗ္ဘာဝ (ပု) [ဥပကာရ+သဗ္ဘာဝ] ကျေးဇူးပြုခြင်း၏ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ အာမိ-သဒါနဓမ္မဒါနေဟိ ဥပကာရသဗ္ဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၁၊၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၂၅၅။

ဥပကာရာနုပကာရ (တိ) [ဥပကာရ+အနု-ပကာရ] ကျေးဇူးပြုတတ်,ကျေးဇူးမပြုတတ်သော။ နိရောဓံ သမာပဇ္ဇနကေန ဘိက္ခုနာ ဥပကာရာနုပကာရာနိ အင်္ဂါနိ ဇာနိတဗ္ဗာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၁၅၁။ မ၊ဋီ၊၂၊၂၇၀။)

ဥပကာရာနုပကာရဓမ္မ (ပု) [ဥပကာရာနုပကာ ရ+ဓမ္မ] ကျေးဇူးပြုတတ်, ကျေးဇူးမပြုတတ် သောတရား။ တဿာ ဇဝ ဘာဝနာယ ဥပကာရာနုပကာရဓမ္မာနံ ပဇာနနလက္ခဏာယ ပညာယ ဥပတ္ထမ္ဘိတံ။ သာရတ္ထ၊၁၊၃၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂၊၈။

ဥပကာရာနုပကာရဝသပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဥပကာရာ နုပကာရ+ဝသ+ပဝတ္တိ] ကျေးဇူးပြုခြင်း, ကျေးဇူးမပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ သာ ဟိ ဝုတ္တာကာရေန ဗလဝတိ ဇဝနသန္တာနေ ဂုဏဝိသေသယုတ္တေသု ဥပကာရာနုပကာရ-ဝသပ္ပဝတ္တိယာ----- ဖလံ ဒေတိ။ မ၊ဋီ၊၃၊ ၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂၊၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊၃၃၆။

ဥပကာရာနုဿရဏမတ္တက (န) [ဥပကာရ+ အနုဿရဏမတ္တက] ကျေးဇူးကို အောက်မေ့ ရုံမျှ အောက်မေ့ခြင်း။ ဥပကာရာနုဿရဏ-မတ္တကေနေဝ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊၄၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၃၊၁၆၃။ (-မ၊ဋီ၊၂၊၁၄၀။)

ဥပကာရာပကာရ (တိ) [ဥပကာရ+အပကာရ] ကျေးဇူးပြုတတ်, ကျေးဇူးမပြုတတ် (= ကျေးဇူးမဲ့ပြုတတ်)သော။ ယထာဝုတ္တဝတ္ထုတ္တ-ယဿ ဥပကာရာပကာရေသု သတ္တသင်္ခါရေသု မဇ္ဈတ္တတာပဋိလာဘဝသေန တိဿော ဥပေက္ခာပါရမိယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၉၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁၊၂၉၀။

ဥပကာရာဝတ္တာ (ထီ) [ဥပကာရ+အဝတ္ထာ]

ကျေးဇူးပြုခြင်း၏ အခိုက်အတန့်၊ (သတ္တဝါတို့
၏) အကျိုးကိုဆောင်ရာအခါ။ ဟေတုအဝ–
ဏ္ဍာယ ဖလာဝဏ္ဍာယ သတ္တာနံ ဥပကာရာဝ–
ဏ္ဍာယ စာတိ တီသုပိ အဝဏ္ဍာသု လောကနာ–
ထော ... အစ္ဆရိယမနုဿော ဝုတ္တော။ အံ၊
ဋီ၊၁။၁၃၇။

ဥပကာရာဝဟ (တိ)[ဥပကာရ+အာဝဟ] ကျေးဇူး
ကိုရွက်ဆောင်တတ်သော။ ကေဠုဘန္တိ ကိရိ–
ယာကပ္ပဝိကပ္ပေ ကဝီနံ ဥပကာရာဝဟံ သတ္တံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃။ သပ္ပါယဿ အတ္ထနော
ဥပကာရာဝဟဿ သမ္ဘဇည် သပ္ပါယသမ္ဘဇည်။
အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၆။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၆။ သံ၊ဋီ၊
၂။၄၅၈။)

ဥပကာရိကာ[၁] (ထီ) [ဥပ+ကရ+ဏွု+အာ] ကျေး
ဇူးပြုတတ်သော။ ဥပကာရက–ကြည့်။

ဥပကာရိကာ[၂] (ထီ) [(၁) ဥပ+ကရ+ဏျ+အာ။
(၂) ဥပ+ကရ+ဏွု+အာ] တံတိုင်းခြေ။ နဂရူ–
ပကာရိကာတိ ဧတ္ထ ဥပကာရိကာတိ ပရေသံ
အာရောဟနိဝါရဏတ္ထံ သမန္တာနဂရံ ပါကာ–
ရဿ အဓောဘာဂေ ကတသုဓာကမ္မံ ဝုစ္စတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ပါကာရဿ အဓောဘာဂေ ကတ–
သုဓာကမ္မံ ဌာနံ နဂရဿ သမီပေ ကတ္တဗ္ဗတော
ဥပကာရကရဏတော စ "ဥပကာရိကာ"တိ
ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၅။

ဥပကာရိခေတ္တ (နု) [ဥပကာရီ+ခေတ္တ]ကျေး
ဇူးပြုသူဟူသော–ခေတ်–တည်ရာ၊ ကျေးဇူး
တရား၏တည်ရာ။ ခေတ္တ–လည်းကြည့်။ တတ္ထ
သမဏဗြာဟ္မဏဂုဏဟဏေန ဂုဏခေတ္တံ ဥပ–
ကာရိခေတ္တဥ္စ ဒဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆။
ယူထံ ပဟာယ ဧကကော ဟုတွာ ဥပကာရိ–
ခေတ္တံ ပူဇေဿာမီတိ မာတုပေါသနံ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၁၁၅။

ဥပကာရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ကရ+တဗ္ဗ] ကျေးဇူး
ပြုအပ်သော။ ရူပါဒီနံ ဂဟဏေ ဥပကာရိ–
တဗ္ဗတောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၁။

ဥပကာရိနဂရ (နု) [ဥပကာရီ+နဂရ] ဥပကာရီ
မည်သောမြို့၊ (သုမေဓမြတ်စွာဘုရား သစ္စာ
လေးပါးတရားဟောကြားတော်မူ၍ ကုဋေရှစ်
သောင်းသော သတ္တဝါတို့ တတိယဓမ္မာဘိ
သမယ ဖြစ်ရာမြို့တော်။) ယဒါ ပန ဥပကာရိ–
နဂရေ သိရိနန္ဒနုယျာနေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ
ပကာသယိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။

ဥပကာရိယ (နု) [ဥပ+ကရ+ဏျ] အဆောက်
အဦ၊ အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းဥစ္စာဘဏ္ဍာ။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပကာရိယသာဒိသ(တိ)[ဥပကာရိယ+သာဒိသ]
အဆောက်အဦ–အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဥစ္စာ
ဘဏ္ဍာ–နှင့်တူသော။ တံ သဗ္ဗဝတ္ထံ ဥဒတာ–
ရယိ ရထံ၊ ဒဒ္ဒလ္လမာနံ ဥပကာရိယသာဒိသံ။
ဇာ၊၂။၁၁၁။ ဥပကာရိယသာဒိသန္တိ ဥပကရဏ–
ဘဏ္ဍေဟိ သဒိသံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၇။

ဥပကာရီ[၁] (တိ) [ဥပ+ကရ+ဏီ] ကျေးဇူးပြုတတ်
သော၊သူ။ ဒေဒိသာ နာမ အမှာကံ ဥပကာရိနော
နတ္ထီတိ တေသံ ဂုဏေ ကထေန္တော ဂစ္ဆတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။
(–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၈။)

ဥပကာရီ[၂] (ထီ) [ဥပ+ကရ+ဏ+ဣတ္ထိဇောတက
ဤ] (၁) တံတိုင်းခြေ။ (၂)ဥပကာရီမြို့။ (ဥပ
ကာရီအမည်ဖြင့် မြို့၂–မြို့တွေ့ရ၏။ ယခင်
ရှိပြီး ပဉ္စာလမြို့တော်၏ အရံမြို့သစ် အဖြစ်ဖြင့်
ဘုရားအလောင်းမဟောသဓပညာရှိတည်ထောင်
အပ်သော ဥပကာရီမြို့၊ သုမေဓမြတ်စွာဘုရား
သစ္စာလေးပါးတရား ဟောကြားတော်မူစဉ်
ကုဋေရှစ် သောင်းသော သတ္တဝါတို့ ဓမ္မာဘိ–
သမယ ဖြစ်ရာမြို့။ ဤသို့ ၂–မြို့တွေ့ရ၏။)
(၁) အဒ္ဒါဝလေပနာ ဥပကာရိယော ပက္ခန္ဒန္တိ။

မ၊၁။၁၂၁။ စူဠနိ၊၂၆၄။ အဒ္ဒါဝလေပနာ ဥပကာရိယောတိ စေတ္ထ မနုဿာ ပါကာရပါဒံ အဿခုရသဏ္ဌာနေန ဣဋ္ဌကာဟိ စိနိတွာ ဥပရိ သုဓာယ လိမ္ပန္တိ၊ ဇေဝံ ကတာ ပါကာရပါဒါ ဥပကာရိယောတိ ဝုစ္စန္တိ။ မ႒၊၁။၃၆၂။ စူဠနိ၊ ႒။၁၂၂။ ပါကာရသမီပါဘိသင်္ခရတာယ ပါကာရပါဒါ ဥပကာရိယော၊ ယာ "ဥဒ္ဒါပါ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ မဋီ၊၂။ ၄၃။ (၂) ဥဒေန္တံ အရုဏုဂ္ဂသ္မိံ၊ ဥပကာရိံ ဥပါဂမိ။ ဇာ၊၂။၂၁၄။ ဥပကာရိန္တိ ပဉ္စာလနဂရံ ဥပါဒါယ မဟာသတ္တေန ကာရိတတ္တာ "ဥပကာရီ"တိ လဒ္ဓနာမကံ တံ နဂရံ ဥပါဂမိ။ ဇာ႒၊၆။ ၂၉၇။ ဥပကာရိနဂရ-လည်းကြည့်။

ဥပကာသတိ (ကြိ) [ဥပ+ကာသ+အ+တိ] ချီးမြှောက်၏၊ပြုစု၏၊ နှစ်သက်ရောင့်ရဲစေ၏။ ဥပကာသိံ ဣမံ ကာယ(ထေရီ။၃၉၀)န္တိ ဣမံ မမ ကာယံ အနုဂ္ဂဏ္ဍိ သန္တပ္ပေသိံ။ ထေရီ႒။၉၁။

ဥပကာသိံ (ကြိ)[ဥပ+ကာသ+ဣံ] ချီးမြှောက်-ပြုစု-နှစ်သက်ရောင့်ရဲစေ-ပြီ၊ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပကာဠ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) ဥပကာဠမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၂) ဥပကာဠမည်သော ငရဲထိန်း။ (၁) ကာဠူပကာဠာ ဝိဇိတော ဇိတော စ၊ အင်္ဂီ စ ပင်္ဂီ စ ဂုတ္တိဇိတော စ။ မ၃။၁၁၅။ (၂) ဟနန္တိ ဝိဇ္ဈန္တိ စ ပစ္စမိတ္တာ၊ ကာဠူပကာဠာ နိရယမှိ ယောရေ၊ ပုဗ္ဗေ နရံ ဒုက္ကရကမ္မကာရိံ။ ဇာ၊၂။၂၇၁။ ကာဠူပကာဠာ-တိ ဝေနာမကာ နိရယပါလာ။ ဇာ႒၊၇။၁၄၁။

ဥပကိဏ္ဏ (တိ) ဥပ+ကိရ+တ] ရောပြွမ်းသော။ ဗျမ္ဟံ သုနိမ္မိတံ တောရဏူပပန္နံ ရုစကူပကိဏ္ဏမိဒံ သုဘံ ဝိမာနံ။ ဝိမာန။၅၀။ ရုစကူပကိဏ္ဏန္တိ သုဝဏ္ဏဝါလိကာဟိ သြကိဏ္ဏင်္ဂဏံ။ ဝိမာန႒။ ၁၄၆။

ဥပကိရိတုံ (ဗျ) [ဥပ+ကိရ+တုံ] ကြဲဖြန့်ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ မရုမ္ဗံ ဥပကိရိတုံ။ ဝိ၊၄။၃၀၀။

ဥပကိဠန (န) [ဥပ+ကိဠ+ယု] ရွှင်မြူးတက်ကြွစေခြင်းသဘော။ "ဥပကိဠန"န္တိ ဧကေ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၁၈၂။ (ဝါယောဓာတ်က ကျန်ဓာတ်သုံးပါးကို တောင့်တင်းခိုင်မာအောင် ပြုလုပ်ရာ၌ "ဝိတ္ထမ္ဘန" ဟု သမာနဝါဒက သုံးနှုန်း၏၊ ဧကေတို့က "ဥပကိဠန"ဟုသုံးနှုန်းခြင်းဖြစ်သည်။)

ဥပကုဋ္ဌ (န)[ဥပ+ကုဋ္ဌ] အမျက်ဒေါသ၏အနီး။ ယထာ ဥပကုဋ္ဌံ သမီပကုဋ္ဌန္တိ ဝုစ္စတိ။ ကခ၊ ဋီ။၁၀၂။ ဥပဿုတိ-လည်းကြည့်။

ဥပကူဠ (န) [ဥပ+ကူဠ] လွန်ကဲပြင်းထန်သော နူနာ။(နိဿျ၌-လွန်ကဲပြင်းထန်သော စက်ဆုပ်အပ်သောအမှု-ဟုပေးသည်။) ဘုသံ ကုဋ္ဌံ ဥပကုဋ္ဌံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၁-၌မူ ဥပကဋ္ဌ-ဟုရှိသည်။ ဥပါဒါန-လည်းကြည့်။

ဥပကူဇတိ (ကြိ) [ဥပ+ကူဇ+အ+တိ] ဆက်စပ်၍-ယှဉ်ပြိုင်၍-တုဖက်ပြိုင်ဆိုင်၍-တွန်၏-တွန်ကျူး၏၊ အတုလိုက်၍တွန်ကျူး၏။ ကူဇန္တမုပကူဇန္တိ (ဇာ၊၁။၂၈၂။ ဇာ၊၂။၃၃၃။)တိ ပဌမံ ကူဇမာနံ ပက္ခိံ ပစ္ဆာ ဥပကူဇန္တိ။ ဇာ႒၊၇။၂၉၀။ (-ဇာ႒၊၄။၂၉၆။)

ဥပကူဇန္တ (တိ) [ဥပ+ကူဇ+အန္တ] အသံမည်သော၊ တဒီဒီမည်သော၊သူ။ ပဋ္ဌဝိဓာ ဘမရဂဏာ ဥပကူဇန္တာ ဝိစရန္တိ။ အံ႒၊၂။၁၂၅။

ဥပကူဇန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ကူဇ+အ+အန္တိ] ဆက်စပ်၍-ယှဉ်ပြိုင်၍-တုဖက်ပြိုင်ဆိုင်၍-တွန်၏-တွန်ကျူး၏၊ အတုလိုက်၍တွန်ကျူး၏။ ဥပကူဇတိ-ကြည့်။

ဥပကူဇိတ (တိ) [ဥပ+ကူဇ+တ] တွန်ကျူးအပ်သော(အသံ)။ ဟံသဂဏေဟိ ဥပကူဇိတာ ဝိရဝသံယဋ္ဌိတာ။ ဇာ႒၊၅။၁၀။ (-ဇာ၊၂။၂၂၂။ ပေတ႒။၁၄၃။ ဇာ႒၊၇။၁၆။)

ဥပကူဇိ (တိ) [ဥပ+ကူဇ+ဏီ] တွန်ကျူးသော

(ငှက်)။ ဥဘော ကာလူပက္ကူဇိနော (ဇာ၊ ၂။၃၄၇)တိ သာယံ ပါတော ပဗ္ဗတပါဒံ ကေ- နိန္နာဒံ ကရောန္တာ နိက္ကူဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၈။

ဥပက္ကူထိ(ဋိ)တ (တိ) [ဥပ+ကုထ+တ] အလွန် ဆင်းရဲပင်ပန်းပူလောင်သော၊သူ။ သယေထ ပေါင္ဒပါဒေါဝ၊ မုမ္မုရေ ဥပက္ကူထိတော။ ဇာ၊ ၁။၅၂။ အနိယျာနိကဠ သစ္စံ ဘဏန္တော သယေထ ပေါင္ဒပါဒေါဝ၊ မုမ္မုရေ ဥပ- ကူထိတော၊---ဥပက္ကူဓိတောတိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ ဥပက္ကူဋ္ဌိတ- လည်းကြည့်။

ဥပက္ကူလ (န) [ဥပ+ကူလ] ကမ်း၏အနီး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပက္ကူလဇ (တိ) [ဥပက္ကူလ+ ဇန+က္ဝိ] ကမ်း၏ အနီး၌-ဖြစ်သော-ပေါက်သော။ ယထာ ဝါရိ- ဝဟော ပူရော၊ ဝဟေ ရုက္ခေုပက္ကူလဇေ။ ဇာ၊ ၂။၁၅၈။ ဝဟေ ရုက္ခေုပက္ကူလဇေတိ ဥပ- ကူလဇေ ရုက္ခေ ဝဟေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၃။

ဥပက္ကူလိ(ဋ္ဌိ)တ (တိ) [ဥပ+ကူလ+တ?] ထက် ဝက်-လောင်ကျွမ်း-မီးလောင်-မီးလောင်ခံရ- သော၊သူ။ မနမှိ ဥပက္ကူဋ္ဌိတော။ ဇာ၊၁။၂၃။ မနမှိ ဥပက္ကူဋ္ဌိတောတိ ထောကေနမှိ ဈာမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။ သာ ဇရာယ ဥပက္ကူလိတာ ဝိယ။ ထေရီ။၄၀၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၅။ ဥပက္ကူထိတ- လည်းကြည့်။

ဥပကေဋ္ဌယမာန (တိ) [ဥပ+ကိဋ္ဌ+ဏယ+မာန] ကစားအပ်သော၊သူ။ ယဒါ နာဂေါ ဇာတ္တိ- ပုရိသေဟိ ကုမာရကုမာရိကာဟိ သောဏ္ဍာဒီသု ဂဟေတွာ ဥပကေဋ္ဌယမာနော ဝိကာရံ န ကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၁။

ဥပက္ကတ္တ (တိ) [ဥပ+ပစ+တ] အလွန်မှည့်သော၊ ရဲရဲနီသော၊ ကျိန်းစပ်သော။ တာတ တေမိယ ကုမာရ -----ရောဒမာနာယ မေ အက္ခီနိ ဥပက္ကာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂။ ပက္ကေနာတိ အဋ္ဌိ- ဂတကုဋ္ဌရောဂတာယ ဥပက္ကေန ကုထိတေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။ ဥပ္ပက္က-လည်းကြည့်။

ဥပက္ကန္တ (တိ) [ဥပ+ကမု+တ] (သတ်ခြင်းငှါ) လုံ့လစိုက်ထုတ်ရာဖြစ်သော၊လုံ့လပြုအပ်ရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပက္ကန္တဒိဝသ (ပု) [ဥပက္ကန္တ+ဒိဝသ] (သတ်ခြင်း ငှါ) လုံ့လစိုက်ထုတ်ရာနေ့၊ လုံ့လပြုအပ်ရာ နေ့။ အယဥ္စ ရာဇာ ပိတရိ ဥပက္ကန္တဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ----ပဗုဇ္ဈိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

ဥပက္ကမ (ပု) [ဥပ+ကမု+အ။(ဥပကြမ-သံ)] အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လ-ပြုခြင်း-စိုက်ထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လပယောဂ။ တံ ဥပက္ကမေန ဝါ ပဓာနေန ဝါ သမ္ပာယဝေဒနီယံ ဟောတူတိ လဗ္ဘမေတံ။ မ၊၃။၇။ ဥပက္ကမေနာတိ ပယောဂေန။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃။ ဣမိနာ ဥပက္ကမေန ပရိက္ခယံ ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆေယျ။ သံ၊၁။၁၅၃၊၃၉၀။ အံ၊၃။၃၉၆။ သုတ္တနိ။၃၈၁။ ဥပက္ကမာ(ဇာ၂။၁၉၅)တိ ကာရဏပ္ပယောဂါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၅။ တဿ ပဠ္ဍ သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ ပါဏော ပါဏသညိတာ ဝဓကစိတ္တံ ဥပက္ကမော တေန မရဏန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။။၁၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၈။ ဥပက္ကလိဋ္ဌဿ ဝိသာခေ စိတ္တဿ ဥပက္ကမေန ပရိယောဒပနာ ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၀၇၊၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၀။ ဥပက္ကမေနာတိ ပစ္စတ္တပုရိသကာရေန ဥပါယေန ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ ဥပက္ကမေနာတိ ပယောဂေန။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၈၆။

ဥပက္ကမကရဏက္ခဏ (ပု) [ဥပက္ကမကရဏ+ ခဏ] လုံ့လပြုရာခဏ။ ဝဓကော ပန သဗ္ဗတ္ထ ဥပက္ကမကရဏက္ခဏေယေဝ ပါရာဇိကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

ဥပက္ကမကရဏဟေတု (ပု) [ဥပက္ကမကရဏ+ဟေတု] လုံ့လပြုခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ယာယ စေတနာယ ပဝတ္တမာနဿ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ နိဿယဘူတေသု မဟာဘူတေသု ဥပက္ကမကရဏဟေတု တံမဟာဘူတပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇနကမဟာဘူတာ နုပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၆။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၁၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၂၂။ အနုဋီ၊၁။၈၈။)

ဥပက္ကမဇာနနာကာရ (ပု) [ဥပက္ကမဇာနန+အာကာရ] လုံ့လပြုခြင်းကို သိခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ တေနေဝ ဥပက္ကမဇာနနာကာရေန သဒ္ဒိံ ဇာနန္တောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။

ဥပက္ကမတိ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+အ+တိ။ (ဥပကြာမတိ-သံ)] လုံ့လပြု၏၊ လုံ့လစိုက်ထုတ်၏၊ ကြိုးစားအားထုတ်၏။ အဇ္ဈတ္တရူပေ စေတေတိ ဥပက္ကမတိ မုစ္စတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၅။ ဥပက္ကမတီတိ တဒနုရူပံ ဝါယာမံ ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၂၊ (-၁၁၁၊၁၁၃-၄-၅-၆။) **ဥပက္ကမန္တိ**- မ၊၁။ ၁၂၁။ ဥဒါန။၁၆၆။ မဟာနိ။၁၆၀။ စူဠနိ။ ၂၆၃။ ဥပက္ကမန္တီတိ ပဟရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ သမုဒါစရန္တီတိ ဥပက္ကမန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၀။ တယိဒံ အမနာပေဟိ သမုဒါစရဏံ နာမ ပေါထနပဟရဏာဒိဝသေန ဥပက္ကမနမေဝါတိ အာဟ "ဥပက္ကမန္တီ"တိ၊ ဗာဓန္တီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။) **ဥပက္ကမာမိ**- ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၀၀။ **ဥပက္ကမေယျ**- သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ **ဥပက္ကမေယျုံ**- အံ၊၃။၁၃၉။ **ဥပက္ကမေယျာမ**- သံ၊၁။၁၂၆။ **ဥပက္ကမိ**-ဝိ၊၂။၄၁၅။ ဇာ၊၁။၃၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၆။ **ဥပက္ကမိံသု**- ဒီ၊ ၃။၅၆။ ဥပက္ကမိံသူတိ အာရဘိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ **ဥပက္ကမုံ**- ဇာ၊၁။၃၆၄။ ဥပက္ကမုန္တိ ပဟရိံသု၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၀။ **ဥပက္ကမိမှ**- ဒီ၊၃။၇၅။

ဥပက္ကမဓာတု (ထီ) [ဥပက္ကမ +ဓာတု] လုံ့လ ကြိုးကုတ် အားထုတ်ခြင်း ဓာတ်သဘော။ အတ္ထိ ဥပက္ကမဓာတု။ အံ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဥပက္ကမဓာတူတိ ဥပက္ကမသဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

ဥပက္ကမန (နု) [ဥပ+ကမ+ယု] အားထုတ်ခြင်း၊ ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်ခြင်း။ တတော အနန္တရာ ဥပက္ကမနဝသေန ပါကဋံ ပဝတ္တတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ အောက်ပုဒ်နှင့် ဥပက္ကမန္တိ(မ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၂)-တို့လည်းကြည့်။

ဥပက္ကမနက္ခဏ (ပု) [ဥပက္ကမန+ခဏ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ရာအခိုက်အတန့်ကာလ။ ပဝေသနက္ခဏေ ဖဿဿ သာဒိယနသမ္ဘဝတော ဗလက္ကာရေန ဥပက္ကမနက္ခဏေ ဝိယ ပါရာဇိကမေဝ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၆။

ဥပက္ကမနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဥပက္ကမ+နိဗ္ဗတ္တ] အားထုတ် ခြင်း-လုံ့လပြုခြင်း-ကြောင့် ဖြစ်သော။ ဩပက္ကမိကာတိ ဥပက္ကမနိဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၈။ ဥပက္ကမနိဗ္ဗတ္တံ ပန ပရိဟရဏမူလကံ ဩက္ကန္တိမတ္တာနပေက္ခတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။၆၂။

ဥပက္ကမန္တ (တိ) [ဥပ+ကမု+အန္တ] အားထုတ်သော၊လုံ့လပြုသော၊သူ။ တေသံ နော ရသပထဝိံ ဟတ္ထေဟိ အာလုပ္ပကာရကံ ဥပက္ကမတံ ပရိဘုဉ္ဇတံ သယံပဘာ အန္တရဓာယိ။ ဒီ၊ ၃။၇၅။ တေသု ဥပက္ကမန္တဿ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၉။(-ဝိမတိ၊၁။၁၄၆။)

ဥပက္ကမန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+အ+အန္တိ] အားထုတ်ကုန်၏၊ လုံ့လစိုက်ထုတ်ကုန်၏၊ ညှဥ်းပန်းနှိုက်စက်ကုန်၏၊ ရိုက်နှက်ကုန်၏၊သတ်ဖြတ်ကုန်၏။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကမမရဏ (နု)[ဥပက္ကမ+မရဏ] လုံ့လ ပယောဂကြောင့် သေခြင်း။ ဇာတိက္ခယ-

မရက္ခ=ဇာတိပစ္စယာ မရက္ခံ ဥပက္ကမမရက္ခံ သရသမရက္ခံ အာယုက္ခယမရက္ခံ ပုညက္ခယမရက္ခန္တိပိ တဿေဝ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၄။ အနုဋီ၊၂။ရ၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၈၈။

ဥပက္ကမမဟတ္တနိဿိတ (တိ) [ဥပက္ကမမဟတ္တ +နိဿိတ] လုံ့လပယောဂ များသည်၏အဖြစ်ကို မှီသော။ ပဋိပန္နဿ ဥပက္ကမမဟတ္တနိဿိတတာ ပကတိယာ ကိလေသေဟိ အနဘိဘူတတာယ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။

ဥပက္ကမမဟန္တတာ (ထီ) [ဥပက္ကမ+မဟန္တတာ] လုံ့လပယောဂ-များ-ကြီးမား-သည်၏ အဖြစ်။ မဟန္တေ ပန ဥပက္ကမမဟန္တတာယ အကုသလံ မဟန္တံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ။၂၄၅။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၀၇။)

ဥပက္ကမမဟန္တတ္တ (န) [ဥပက္ကမ+မဟန္တတ္တ] လုံ့လပယောဂ-များ-ကြီးမား-သည်၏ အဖြစ်။ မဟန္တေ ပန ဥပက္ကမမဟန္တတ္တာ အကုသလမဟတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။

ဥပက္ကမဝန္တု (တိ) [ဥပက္ကမ+ဝန္တု] လုံ့လပြုခြင်းသဘော-ဥပက္ကမဓာတ်-ရှိသော၊သူ။ ဥပက္ကမဓာတုယာ သတိ ဥပက္ကမဝန္တော သတ္တာ ပညာယန္တိ။ အံ၊၂။၂၉၇။

ဥပက္ကမသဗ္ဘာဝ (ပု) [ဥပက္ကမ+သဗ္ဘာဝ] လုံ့လပယောဂ၏ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဥပက္ကမသဗ္ဘာဝတော ပန ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။

ဥပက္ကမသဘာဝ (ပု) [ဥပက္ကမ+သဘာဝ] လုံ့လပြုခြင်းသဘော။ ဥပက္ကမဓာတု-ကြည့်။

ဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပက (တိ) [ဥပက္ကမ+သမုဋ္ဌာပက။ ထီ-ဍ္ဍသမုဋ္ဌာပိကာ] လုံ့လပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တသ္မိံ ပန ပါဏေ ပါဏသညိနော ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ကာယဝစီဒွါရာနံ အညတရဒွါရပ္ပဝတ္တာ ဝဓကစေတနာ ပါဏာတိပါတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

ဥပက္ကမဟေတု (ပု) [ဥပက္ကမ+ဟေတု] လုံ့လပယောဂဟူသော အကြောင်း။ တေရဟိ အတ္တနော ဥပက္ကမဟေတု ဒုက္ခဝေဒနံ ဝေဒိယမာနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၃။

ဥပက္ကမာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ကမု+ဏာပေ+တွာ] လုံ့လပြုစေ၍။ ပရေနုပက္ကမာပေတွာ၊ အင်္ဂဇာတံ ပနတ္တနော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။ .၃၂၆-ဂါထာ။

ဥပက္ကမာဘာဝ (ပု) [ဥပက္ကမ+အဘာဝ] လုံ့လပယောဂ၏မရှိခြင်း။ အရူပကာယေ ဥပက္ကမာဘာဝါ တဂ္ဂဟဏံ။ ဝဇိရ။ ၁၅၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၂၆။)

ဥပက္ကမာမိ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+အ+မိ] လုံ့လပြု၏။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကမာရဟ (တိ) [ဥပက္ကမ+အရဟ] လုံ့လပြုခြင်းငှါ ထိုက်သော။ အဇ္ဈတ္တရူပါဒိသု ဥပက္ကမာရဟံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၂၂၅။)

ဥပက္ကမာလတိ (ကြိ) [ဥပက္ကမ+အာလ+တိ] လုံ့လပြု၏။ စဂ္ဂဟဏေန အရအာလဣစ္စေတေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ----ဥပက္ကမံ ကရောတိ ဥပက္ကမာလတိ။ ကစ္စည်း၊သုတ်။ ၄၃၉။

ဥပက္ကမိ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+ဤ] လုံ့လပြုပြီ။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကမိံသု (ကြိ) [ဥပ+ကမု+ဦ] လုံ့လပြုကုန်ပြီ၊ အားထုတ်ကုန်ပြီ။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကမိတုကာမ (တိ) [ဥပက္ကမိတုံ+ကမု+ဏ] အားထုတ်ခြင်းငှါ-ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခြင်းငှါ-အလိုရှိသော၊သူ။ ဇူဒါနိ သဟတ္ထာ ဥပက္ကမိတုကာမော အညတရဿ ကုမာရဿ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ ဝေရုပ် ပါသာဏံ အဂ္ဂဟေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။

ဥပက္ကမိတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+ကမု+တွာ] လုံ့လပြု၍။ တဒါ ဟတ္ထေန ဥပက္ကမိတွာ အသုစိံ မောစေဟိ (ဝိ၊၁။၁၅၁)တိ တသ္မိံ ကာလေ ဟတ္ထေန ဝါယမိတွာ အသုစိမောစနံ ကရောဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

ဥပက္ကမိမှ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+မှာ] အားထုတ်ကုန်ပြီ။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကမိယမာန (တိ) [ဥပ+ကမု+ယ+မာန] လုံ့လပြုအပ်သော။ ယသ္မာ ပရေဟိ ဥပက္က-မိယမာနဿ အင်္ဂဇာတာဒိကာယစလနဿ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၂။

ဥပက္ကမုံ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+ဥံ] အားထုတ်ကုန်ပြီ။ ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်ကုန်ပြီ။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကမုခ (တိ) [ဥပက္က+မုခ] ဖူးရောင်-ဖေါင်းကြွ-အဖုအဖုထ-သောနှုတ်ခမ်းရှိသော၊သူ။ (နှုတ်ခမ်းစပ်သောသူ၊သျှ။) ဥပက္ကမုခေါ် နာမ ကုဓိတမုခေါ် ဝုစ္စတိ။ ဝဇိရ။၄၃၉။ ဥပ္ပက္ကမုခ-လည်းကြည့်။

ဥပက္ကမေယျ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+ဧယျ] လုံ့လပြုရာ၏။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကမေယျာမ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+ဧယျာမ] လုံ့လပြုကုန်ရာ၏။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကမေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+ကမု+ဧယျုံ] လုံ့လပြု-ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်-ကုန်ရာ၏။ ဥပက္ကမတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကဝိပက္က (တိ) [ဥပက္က+ဝိပက္က] အထက်အောက် အလုံးစုံကျက်-ရဲရဲနီကျိန်းစပ်-ဖူးဖူးရောင်-သော။ တဝေဝ ပါပိမ စက္ခုံတိ ယံ လောကေ တိမိရကာစာဒီဟိ ဥပဒ္ဒုတံ အနေ-ကရောဂါယတနံ ဥပက္ကဝိပက္ကံ၊ အန္တမသော ကာဏစက္ခုပိ၊ သဗ္ဗံ တံ တဝေဝ ဘဝတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ ဥပက္ကဝိပက္ကန္တိ စက္ခုပါက-ရောဂေန ဥပရိ ဟေဋ္ဌာ စ သဗ္ဗသော ပက္ကံ ကုထိတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။

ဥပက္ကသရီရ (တိ) [ဥပက္က+သရီရ] လွန်စွာကျက်သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ မဟာသတ္တော သတ္တာဟံ လောဏောဒကေန ဥပက္ကသရီရော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၇။

ဥပက္ကီတ (တိ) [ဥပ+ကီ+တ] ဝယ်အပ်သော။ တထာ အစ္ဆရာသမ္ဘောဂသဒ္ဒါတံ --- တေန ဝိက္ကယေန ဘဂဝတာ ဥပက္ကီတော ဝိယ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပက္ကီတက (တိ) [ဥပက္ကီတ+က] ဝယ်ယူသောသူ၊ အဝယ်တော်၊ ဝယ်ယူအပ်သော-အဝယ်ခံရသောသူ။ ဥပက္ကီတကော ကီရာယသ္မာ-နန္ဒော။ ဥဒါန။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ရရ။ တေန ဝိက္ကယေန ဘဂဝတာ ဥပ္ပက္ကီတော ဝိယ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဥပက္ကီတ-ကောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပက္ကီတကဝါဒ (ပု) [ဥပက္ကီတက+ဝါဒ] ဝယ်ယူသောသူဟုပြောခြင်း၊ ဝယ်ယူသောသူ ဟူသောစကား၊ အဝယ်တော်ဟူသောစကား၊ ဝယ်ယူအပ်-အဝယ်ခံရသော-သူဟူသောစကား။

အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ဘတကဝါဒေန စ ဥပက္ကိတ-ကဝါဒေန စ သမုဒါစရန္တိ။ ဥဒါန။၁၀၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ရရ။ ဥပက္ကိတကဝါဒေနာတိ ယော ကဟာပဏာဒီဟိ ကီဠိ ကိဏာတိ၊ သော ဥပက္ကိတကောတိ ဝုစ္စတိ၊ အယမ္ပိ အာယသ္မာ အစ္ဆရာနံ ဟေတု အတ္တနော ဗြဟ္မစရိယံ ကိဏာတိ၊ တသ္မာ "ဥပက္ကိတကော"တိ ဝေါ ဝစနေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၆။

ဥပက္ကိတဝါဒ (ပု) [ဥပက္ကိတ+ဝါဒ] ဝယ်ယူသောသူဟုပြောဆိုခြင်း၊ ဝယ်ယူသောသူဟူသော စကား။ ဥပက္ကိတဝါဒေန ၈ကုဋ္ဌ-ပါဒိနီသုပိ စိတ္တံ ဝိရာဇေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပက္ကိတဝါဒစောဒနာ (ထီ) [ဥပက္ကိတဝါဒ+စောဒနာ] ဝယ်ယူသောသူ-ဟုပြောဆိုခြင်းဖြင့် စောဒနာခြင်း-ဟူသောစကားဖြင့် စောဒနာခြင်း။ ပလုဋ္ဌမက္ကာင္ဂိဒေဝစ္ဆရာဒဿနေန ဟိ ဥပက္ကိတဝါဒစောဒနာယ အတ္တနော ကာမရာဂါ-ပနယနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။

ဥပက္ကိလိဋ္ဌ (တိ) [ဥပ+ကိလိသ+တ] ညစ်ညူးသော၊ညစ်နွမ်းသော။ တဒ္ဓ ခေါ အင်္ဂဏ္ဏကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ။ အံ၊၁။၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀၊၁၈၅။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၀။ ဥပက္ကိ-လေသေဟီတိ ရာဂါဒီဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌတ္တာ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ နာမာတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။

ဥပက္ကိလိဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [ဥပက္ကိလိဋ္ဌ+စိတ္တ] ညစ်နွမ်းသောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဧဝံ အဿာဒဝသေန ဥပက္ကိလိဋ္ဌစိတ္တဿာပိ ယောဂိနော သစေ ဥပပရိက္ခာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ (-မ၊ ဋီ၊၁။၁၄၂။ မ၊ဋီ၊၂။၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၁။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၀၂။)

ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝ (ပု) [ဥပက္ကိလိဋ္ဌ+ဘာဝ] ညစ်နွမ်းသည်၏အဖြစ်။ ပညာ ဒုဗ္ဗလာ ဟောတိ၊ န ဗလဝတီ၊ ပဋိပက္ခေန ဥပက္ကိလိဋ္ဌ-ဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၈။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၁ရ၃။)

ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝကရဏ (နု) [ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝ+ကရဏ] ညစ်နွမ်းသည်၏အဖြစ်ကိုပြုခြင်း။ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝကရဏေနာ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀ရ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၂) တိ မလိနဘာဝကရဏေန။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၅။

ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝဒဿန (နု) [ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝ+ဒဿန] ညစ်နွမ်းသည်၏အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ပကတိပရိယောဒါတဿ စိတ္တဿ အာဂန္တု-ကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝ-ဒဿနတ္ထံ သံကိလိဋ္ဌဝတ္ထုဒဿနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။

ဥပက္ကိလိဿတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ကိလိသ+ယ+တေ]နှိပ်စက်-ပူပန်စေ-အပ်၏။ အင်္ဂဏေန ဟိ စိတ္တံ ဥပက္ကိလိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂ရ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၁၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅။ ဥပ-က္ကိလိဿတီတိ ဝိဗာဓီယတိ ဥပတာပီယတီတိ အတ္ထော။ ယာရတ္ထ၊၁။၃၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ရ။

ဥပက္ကိလေသ (ပု) [ဥပ+ကိလိသ+ဏ။ ဥပက္ကိလေ-သံ] ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေး၊ ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သော အပြစ် အညစ်အကြေး၊ ညစ်နွမ်း စေတတ်သော အညစ်အကြေး၊ (အကုသိုလ်, ဆီးနှင်း မြူတိမ်စသည်)။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ ့စန္ဒိမသူရိယာနံ ဥပက္ကိလေသာ။ ဝိ၊၄။၄၉၂။ အံ၊၁။၃၆၂။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၄။ ဆာဒနံ ဗန္ဓနံ ဥပက္ကိလေသော။ အဘိ၊ဓ။၂၁၆။ ဥပက္ကိလေသာတိ ဝိရောစိတုံ အဒတွာ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝကရဏေန ဥပ-က္ကိလေသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀ရ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၂။

အတ္ထာ မဟိကာ ဓူမော ရဇော ရာဟူတိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိရဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

ဥပက္ကိလေသကာရဏ (န) [ဥပက္ကိလေသ+ကာရဏ] (ဝိပဿနာကို) ညစ်နွမ်းစေတတ်သော- (ဝိပဿနာ) ညစ်နွမ်းကြောင်းဖြစ်သော-အကြောင်းတရား။ ဝိပဿနာ ညစ်နွမ်းခြင်း၏ အကြောင်း။ ဣမာနိ ဒသ ဌာနာနီတိ ဣမာနိ ယထာဝုတ္တာနိ ဩဘာသာဒီနိ ဒသ ဥပက္ကိလေသကာရဏာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၄။

ဥပက္ကိလေသဇဋာ (ထီ) [ဥပက္ကိလေသ+ ဇဋာ] ဝိပဿနာ ညစ်နွမ်းကြောင်းတရားဟူသော-အရှုပ်အထွေး-အမြွေးအယှက်။ သော ဝေဲ ဝိက္ခေပံ အဂစ္ဆန္တော တံ သမတိံသဝိဓံ ဥပက္ကိလေသဇဋံ ဝိဇဋေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။)

ဥပက္ကိလေသဇဋာဇဋိတ (တိ) [ဥပက္ကိလေသဇဋာ+ဇဋိတ] ဝိပဿနာ ညစ်နွမ်းကြောင်းတရားဟူသောအရှုပ်အထွေး အမြွေးအယှက်သည် မြွေးယှက်အပ်သော၊သူ။ ယေသံ ဥပ္ပတ္တိယာ အကုသလော ယောဂါဝစရော တေသု မဂ္ဂညာဏသညီ ဟုတွာ အမဂ္ဂမေဝ "မဂ္ဂေါ"တိ ဂဏှာတိ၊ ဥပက္ကိလေသဇဋာဇဋိတော စ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။

ဥပက္ကိလေသဇာတ (တိ) [ဥပက္ကိလေသ+ဇာတ] ညစ်နွမ်းကြောင်းတရား။ ဣဒံ ဝိပဿနာဉာဏဿဥပက္ကိလေသဇာတံ အဓိဂမသဒ္ဒမ္ပတိရူပကံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။

ဥပက္ကိလေသဋ္ဌ (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+အတ္ထ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအနက်သဘော။ ကောဓော ဓူမောတိ တဝ ဉာဏဂ္ဂိဿ ဥပက္ကိလေသဋ္ဌေန ကောဓော ဓူမော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

ဥပက္ကိလေသတဗ္ဗိသောဓန (န) [ဥပက္ကိလေသ+တ ဝိသောဓန] ညစ်နွမ်းကြောင်း တရားနှင့် ထိုညစ်နွမ်းကြောင်းတရားကို သုတ်သင်ခြင်း။ ဥပက္ကိလေသတဗ္ဗိသောဓနေသု အာဒီနဝါ-နိသံသာဝဘောဓယောဂတော ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၃။

ဥပက္ကိလေသဒုဗ္ဗလီကရဏဘာဝ (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+ဒုဗ္ဗလီကရဏ+ဘာဝ] ညစ်နွမ်းကြောင်းတရား, ပညာကို အားနည်းအောင်ပြုတတ်သောတရား၏အဖြစ်။ သုရာပါနဿ သုရာ ။ပ။ ယောဂဿ စ အကုသလဘာဝေန ဥပက္ကိလေသဒုဗ္ဗလီကရဏဘာဝေါ ယုတ္တော။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၈၇။

ဥပက္ကိလေသဒေါသမောစန (န) [ဥပက္ကိလေသဒေါသ+မောစန] ညစ်နွမ်းကြောင်းအပြစ်ဒေါသမှ ကင်းလွတ်ခြင်း။ ဥပက္ကိလေသ-ဒေါသမောစနေန ဝိသေသံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၆၈။

ဥပက္ကိလေသဒေါသရဟိတ (တိ) [ဥပက္ကိလေသဒေါသ+ရဟိတ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအပြစ်မှကင်းသော။ ဥပက္ကိလေသဒေါသရဟိတံ ဟိ ကမ္မံ တိဏှာဒိဒေါသရဟိတံ ဝိယ သဿံ ဥဠာရဖလံ အနုပက္ကိလိဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇။

ဥပက္ကိလေသန (န) [ဥပ+ကိလိသ+ယု] ညစ်နွမ်းခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပက္ကိလေသနာရဟ (တိ) [ဥပက္ကိလေသန+အရဟ] ညစ်နွမ်းခြင်းကိုထိုက်သော၊ ညစ်နွမ်းထိုက်သော။ ဥပက္ကိလိဋ္ဌန္တိ ပနေတံ ဥပက္ကိ-လေသနာရဟဿ စိတ္တဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၀။

ဥပက္ကိလေသနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+နိဒ္ဒေသ] ဥပက္ကိလေသကို အကျယ်ညွှန်ပြရာအခန်း။ သဃမေဝ ကိလေသော ဥပ-က္ကိလေသနိဒ္ဒေသေသု နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၇၄။

ဥပက္ကိလေသပညာဒုဗ္ဗလီကရဏ (န) [ဥပက္ကိလေသ+ပညာဒုဗ္ဗလီကရဏ] ညစ်နွမ်းခြင်း, ပညာကိုအားနည်းအောင်ပြုခြင်း။ ပစ္စယ-နိဒ္ဒေသတောတိ ဥပက္ကိလေသပညာဒုဗ္ဗလီ-ကရဏာနံ ပစ္စယဘာဝနိဒ္ဒေသတော။ မူလဋီ၊ ၁။၁၇၄။

ဥပက္ကိလေသပါဠိ (ထီ) [ဥပက္ကိလေသ+ဒဿန+ပါဠိ] ညစ်နွမ်းပုံကိုပြသောပါဠိ။ ဥပက္ကိလေသ-ပါဠိ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပရိသုဒ္ဓပါဠိဒဿနတ္ထံ ဒေသနမာရဘန္တော "ဣဓ နိဂြောဓ"တိအာဒိ-မာဟ။ ဒီဋ္ဌ၃။၂၃။

ဥပက္ကိလေသပ္ပဘေဒ (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+ပဘေဒ] ညစ်နွမ်းစေတတ်သော-ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော-တရားအထူးအပြား။ ကိလေသာတိ ဥပက္ကိလေသပ္ပဘေဒါ ကိလေသာ။ သံဋီ၊၂။၂၅၆။

ဥပက္ကိလေသမလ (န) [ဥပက္ကိလေသ+မလ] ညစ်နွမ်းကြောင်း-ညစ်နွမ်းစေတတ်သော-အညစ်အကြေး။ အဘိဇ္ဈာ, မဟိကာ, ဓုမော, ရဇော, ရာဟူတိ ဣမေဟိ ဥပက္ကိလေသ-မလေဟိ ဝိမုတ္တံ စန္ဒံ ဣဝ။ အပဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

ဥပက္ကိလေသမလာပဂမ (တိ) [ဥပက္ကိလေသမလ+အပဂမ] ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေးတို့မှ-ကင်းသော-ကင်းခြင်းရှိသော-ကင်းသည်၏ အဖြစ်။ တဒ္ဓ ရာဂါဒိဥပက္ကိလေ-သမလာပဂမတော နိရုပက္ကိလေသံ နိမ္မလံ။ အံဋီ၊၃။၁၃။

ဥပက္ကိလေသယောဂ (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+ယောဂ] ညစ်နွမ်းကြောင်းဖြစ်သော ရာဂစသည်တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဥပက္ကိလေသယောဂေပန သတိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

ဥပက္ကိလေသရဟိတ (တိ) [ဥပက္ကိလေသ+ရဟိတ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအညစ်အကြေးမှ ကင်းသော။ ဝိသုဒ္ဓန္တိ အဘိဇ္ဈာဒိဥပက္ကိလေသ-ရဟိတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု (န) [ဥပက္ကိလေသ+ဝတ္ထု] ညစ်နွမ်းကြောင်းတရား(ဒိဋ္ဌိ မာန တဏှာ)တို့၏ ဖြစ်ရာဌာန။ တွေ့ စ ဩဘာသာဒယော ဥပက္ကိလေသဝတ္ထုတာယ ဥပက္ကိလေသာတိ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၈။ ဥပ-က္ကိလေသဝတ္ထုတာယာတိ နိပ္ပရိယာယတော ဒိဋ္ဌိမာနတဏှာ ဣဓ ဥပက္ကိလေသာ၊ တေသံ ဝတ္ထုတာယ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၄၃၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ သံဋီ၊၂။၁၇၀။)

ဥပက္ကိလေသဝတ္ထုဘာဝဝဝတ္ထာန (န) [ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု+ဘာဝ+ဝဝတ္ထာန] ညစ်နွမ်းကြောင်းတရား၏ အကြောင်းဝတ္ထု၏ အဖြစ်ကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း။ အယံ ခေါ သော ဩဘာသော ဥပ္ပန္နောတိ ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု-ဘာဝဝဝတ္ထာနံ ဒဿေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၃၃။

ဥပက္ကိလေသဝိဂမ (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+ဝိဂမ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအညစ်အကြေးမှကင်းခြင်း။ သာ စဿ ဥဇ္ဇိဒ္ဓတာ ဥပက္ကိလေသဝိဂမေန ဒူရဘာဝေန ဥပဋ္ဌာနန္တိ အာဟ "မေဃဝိဂမေန ဒူရီဘူတ"န္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၉။ မဋီ၊၃။၁၃၁။ (-နေတ္တိဋီ၊၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၀၃။ ပိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၈။)

ဥပက္ကိလေသဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဥပက္ကိလေသ+ဝိနိမုတ္တ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအညစ်အကြေးတို့မှ

ကင်းလွတ်သော၊ ကပ်၍နှိပ်စက်တတ်သော အပြစ်တို့မှ ကင်းလွတ်သော။ ဒေဝတာနဥ္စ သုစရိတကမ္မနိဗ္ဗတ္တံ ပိတ္တသေမှရုဟိရာဒိဟိ အပလိဗုဒ္ဓံ ဥပက္ကိလေသဝိနိမုတ္တတာယ ဒူရေပိ အာရမ္မဏသမ္ပဋိစ္ဆနသမတ္ထံ ဒိဗ္ဗံ ပသာဒစက္ခု ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။. (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈၆၊၄၃၉။)

ဥပက္ကိလေသံဝိမုတ္တ (တိ) [ဥပက္ကိလေသ+ဝိမုတ္တ] ညစ်နွမ်းကြောင်း ရာဂစသော အညစ်အကြေးတို့မှ လွတ်မြောက်သော။ ဥပက္ကိလေသဝိမုတ္တံ ပန ဝီထိပဋိပန္နံ ဝိပဿနာဉာဏံ မဂ္ဂေါတိ မဂ္ဂဉ္စ အမဂ္ဂဉ္စ ဝဝတ္ထပေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။)

ဥပက္ကိလေသဝိမုတ္တိ (ထီ) [ဥပက္ကိလေသ+ဝိမုတ္တိ] ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းလွတ် ခြင်း။ ပိတ္တာဒိဟိ အနုပဒ္ဒု -တတ္တာ ကမ္မဿ စ ဥဠာရတာယ ဥပက္ကိ-လေသဝိမုတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇။

ဥပက္ကိလေသဝိရဟိတ (တိ) [ဥပက္ကိလေသ+ဝိရဟိတ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းသော။ ဘဂဝတော ဟိ ကောဒသ-ဥပက္ကိလေသဝိရဟိတံ ဒိဗ္ဗစက္ခု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။

ဥပက္ကိလေသဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဥပက္ကိလေသ+ဝိသုဒ္ဓိ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအညစ်အကြေးတို့မှ စင်ကြယ်ခြင်း။ ဘာသတေတိ ဥပက္ကိလေသဝိသုဒ္ဓိယာ ဒိပ္ပတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၆၊ (-မ၊ဋီ၊၃။၄၁၅။)

ဥပက္ကိလေသဝိသောဓန (န) [ဥပက္ကိလေသ+ဝိသောဓန] (သမထဝိပဿနာတို့) ညစ်နွမ်းကြောင်းဖြစ်သော တရားတို့မှ (စိတ်ကို) သုတ်သင်ခြင်း။ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဥပက္ကိလေသ-ဝိသောဓနံ အာဒိံ ကတွာ အာသဝက္ခယာယ ပဋိပတ္တိဒဿနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဥပက္ကိလေသ-ဝိသောဓနန္တိ သမထဝိပဿနူပက္ကိလေသတော စိတ္တဿ ဝိသောဓနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၇၊၅၀၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၅၊၂၅၂။)

ဥပက္ကိလေသသုတ္တ (န) [ဥပက္ကိလေသ+သုတ္တ] ဥပက္ကိလေသသုတ်၊ ညစ်နွမ်းကြောင်း တရားတို့ကို-စိတ်ကိုညစ်နွမ်းစေတတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ, အမနသိကာရ စသော (၁၁)ပါးသော အညစ်အကြေးတို့ကို ဟောကြားရာသုတ်။ မြတ်စွာဘုရားသည် ကောသမ္ဗီမြို့၌ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားနေကြသော ရဟန်းတို့ထံမှ ထွက်ခွါတော်မူလာခဲ့ရာ ပါစီနဝံသတောအုပ်သို့ ရောက်သောအခါ ယင်းတောအုပ်၌ စိတ်တူကိုယ်မျှ ညီညွတ်စွာ သီတင်းသုံးနေကြသော အရှင်အနုရုဒ္ဓါ, အရှင်နန္ဒိယ, အရှင်ကိမိလတို့အား ဤဥပက္ကိလေသ(၁၁)ပါးကို ဟောကြားတော်မူသည်။ ဤသုတ်၌ ဝိစိကိစ္ဆာ, အမနသိကာရ, ထိနမိဒ္ဓ, ဆမ္ဘိတတ္တ, ဥပ္ပိလ, ဒုဋ္ဌုလ္လ, အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယ, အတိလီနဝီရိယ, အဘိဇပ္ပါ, နာနတ္တသညာ, အတိနိဇ္ဈာယိတတ္တ ဤ(၁၁)ပါးကို ဥပက္ကိလေသ ဟုခေါ်သည်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ မ၊၃။၁၉၁-၂၀၁။

မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ (သံ၊၃။၈၂။) အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ(အံ၊၂။၁၃)တို့၌ကား သံ, ကြေး, ခဲပုပ်, ခဲမဖြူ,ငွေ ဤ(၅)မျိုးသည် ရွှေ၏ အညစ်အကြေး ဥပက္ကိလေသ ဖြစ်သကဲ့သို့ ကာမစ္ဆန္ဒ, ဗျာပါဒ, ထိနမိဒ္ဓ, ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ ဤ(၅)မျိုးကို စိတ်၏အညစ်အကြေး ဥပက္ကိလေသဟု ဟောတော်မူသည်။

ဥပက္ကိလေသသုတ္တဒေသနာကာလ (ပု) [ဥပက္ကိလေသသုတ္တ+ဒေသနာကာလ] ဥပက္ကိလေသသုတ်ကို ဟောရာအခါ။ တဒါတိ တသ္မိံ ဥပက္ကိလေသသုတ္တဒေသနာကာလေ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။

ဥပက္ကိလေသဟရဏ (န) [ဥပက္ကိလေသ+

ဟရဏ]ညစ်နွမ်းကြောင်း အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားတတ်သော။ ဟရိတေသု စ အတ္တနော ဥပက္ကိလေသေသု ပရသတ္တာနံ ဥပက္ကိလေသဟရဏာနိ ဟောန္တိတိ ပဋိဟာရိယာနိ ဘဝန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၆။ မဋီ၊၁။၂၇။ သံဋီ၊၁။၂၃။ အံဋီ၊၁။၂၆။ အံဋီ၊၂။၁၃၉။ မူလဋီ၊၁။၇။

ဥပက္ကိလေသဟေတု (ပု) [ဥပက္ကိလေသ +ဟေတု] ညစ်နွမ်းကြောင်း အကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်း။ အထ ဝါ ဥပက္ကိလိဋ္ဌန္တိ ဣမိနာ ဥပက္ကိလေသဟေတု တတ္ထ ဝိဇ္ဇမာနံ ဝိသေသာဓာနမာဟ။ မဋီ၊၁။၂၇၀။

ဥပက္ကိလေသာဘာဝ (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+ အဘာဝ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအကုသိုလ်မရှိခြင်း။ ဥပက္ကိလေသာဘာဝေန ပရိသုဒ္ဓစိတ္တာနံ ကိလေသေဟိ မုတ္တဘာဝေန ပရမဝေါဒါနပတ္တာနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၈။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။)

ဥပက္ကိလေသာလောက (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+ အာလောက] ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းဖြစ်သော အရောင်အလင်း။ ဥပက္ကိလေသာလောကော ဝိယ သဗ္ဗာယံ အာလောကော ဉာဏသမုဋ္ဌာနော ဝါတိ။ ဒီဋီ၊၃။၂၁၈။

ဥပက္ကိလေသုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပက္ကိလေသ+ဥပ္ပတ္တိ] ညစ်နွမ်းကြောင်းအကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း။ ဣမာနိ ဩဘာသာဒီနိ ဥပက္ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ ဌာနာနိ ဥပက္ကိလေသဝတ္ထူနိ။ သံဋီ၊၂။၁၇၀။

ဥပက္ကိလေသေတိ (ကြိ) [ဥပ+ကိလိသ+ဏေ+တိ] (၁) ညစ်နွမ်းစေ၏၊ညစ်နွမ်းအောင်ပြု၏။ (၂) ပူပန်စေ၏။ (၃) နှိပ်စက်၏။ ပဉ္စ နီဝရဏာနိ စိတ္တံ ဥပက္ကိလေသေန္တိ ကိလိဋ္ဌံ ကရောန္တိ ဥပတာပေန္တိ ဝိဗာဓေန္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၆၄။ ဒိဋ္ဌိဂါဟာဒိဝတ္ထုဘာဝေန ဝိပဿနံ ဥပက္ကိလေသေန္တိ ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၂၇။ (ဥပက္ကိလေသန္တိ-ဟု ဋီကာ၌ ရှိသည်။)

ဥပက္ကိလေသေန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ကိလိသ+ဏေ +အန္တိ] (၁) ညစ်နွမ်းစေကုန်၏၊ညစ်နွမ်းအောင်ပြုကုန်၏။ (၂) ပူပန်စေကုန်၏။ (၃) နှိပ်စက်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပက္ကိလေသောဝါဒ (ပု) [ဥပက္ကိလေသ+ ဩဝါဒ] ဥပက္ကိလေသတရား(၁၁)ပါး-ဥပက္ကိလေသသုတ်-ကို ဟောကြားပြသဆုံးမခြင်း။ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ စ ဣမံ ဥပက္ကိလေသောဝါဒံ ဒါတုံ တတ္ထ ဂတော။ မဋီ၊ ၃။၃၅၀။

ဥပကု(က္ကု)ဋ္ဌ (တိ) [ဥပ+ကုသ+တ။ဥပကြုဿ-သံ] ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ဆဲရေး-အပ်သော၊သူ။ ဥပက္ကုဋ္ဌော ဝဏ္ဏဗလံ ဇဟာတိ။ ဇာ၊၁။၁၉၅။ ဥပက္ကုဋ္ဌောတိ အတ္တနာပိ ပရေဟိပိ ဥပက္ကုဋ္ဌော ဂရဟိတော ဝိပ္ပဋိသာရိတာယ ဝဏ္ဏဉ္စ ဗလဉ္စ ဇဟာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၈။ အနုပက္ကုဋ္ဌ-လည်းကြည့်။

ဥပက္ကောသ (ပု) [ဥပ+ကုသ+တ] (က) ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-ဆဲရေး-ခြင်း။ (ခ) ကြွေးကြော်ခြင်း။ (က) ဥပက္ကောသံ အကံသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၃။ (-ဓာန်။၁၂၀။) (ခ) ဝေ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ မနုဿေဟိ ဥပက္ကောသေ ကတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၂။

ဥပက္ကောသတိ (ကြိ) [ဥပ+ကုသ+အ+တိ] (က) ကဲ့ရဲ့၏။ (ခ) ပြက်ရယ်ပြု၏၊ ပြောင်လှောင်ပြက်ချော် သရော်စွပ်စွဲ ဆဲရေး၏၊

(ကုသ၊သျ)။ (ဂ) ကြွေးကြော်၏။ (က) ဥပက္ကောသတိ နံ့ သဘာဝေါ(ဇာ၊၁။၁၉၅)တိ အတ္တာဝ တံ ပုဂ္ဂလံ ဂရဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၈။ (က)(ခ) ဇေကံသေန ဥပက္ကောသတိ ဥပဝဒတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၃။ အံ၊၃။၄၁၀။ ဥပက္ကောသတီတိ ဥပ(ပ္ပ)က္ကောတိ၊ (ဥပဟာသနဝသေန ပရိဘာသတိ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄၉။ **ဥပက္ကောသန္တိ**-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ **ဥပက္ကောသိဿာမိ**- ဒီ၊၁။၁၅၄။ (ဂ) **ဥပက္ကောသထ**- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၇-၈။ **ဥပက္ကောသိ**- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၂။ **ဥပက္ကောသိံသု** -"ရဋ္ဌံ နဿိဿတိ၊ ရဋ္ဌံ နဿိဿတီ"တိ ဥပက္ကောသိံသု ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၉၇။(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၂၄၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၀။) ဂုဏပရိဒ္ဓံသနေန ဝါ ဂရဟန္တိ နိန္ဒန္တိ ဥပက္ကောသန္တိ ဝါတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။

ဥပက္ကောသန (နု) [ဥပ+ကုသ+ယု] ဟစ်အော် ကြွေးကြော်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပက္ကောသနသဒ္ဒ (ပု) [ဥပက္ကောသန+သဒ္ဒ] ဟစ်အော်ကြွေးကြော်သောအသံ။ ယောသောတိ ဥပက္ကောသနသဒ္ဒေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၃။

ဥပက္ကောသထ (ကြိ) [ဥပ+ကုသံ+အ+ထ] ကြွေးကြော်ကြကုန်၏။ ဥပက္ကောသတိ(ဂ)-ကြည့်။

ဥပက္ကောသန္တ (တိ) [ဥပ+ကုသ+အန္တ] ကဲ့ရဲ့-ဆဲရေး-သော၊သူ။ ဣဿာဝသေနေဝ ဥပက္ကောသန္တော ဒုဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။ ဥပက္ကောသန္တောတိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၇၆။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၉၊၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၇၃။)

ဥပက္ကောသန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ကုသ+အ+အန္တိ] ကဲ့ရဲ့ကုန်၏။ ဆဲရေးကုန်၏။ ဥပက္ကောသတိ (က)-ကြည့်။

ဥပက္ကောသိ (ကြိ) [ဥပ+ကုသ+ဤ] ကြွေးကြော်ပြီ။ ဥပက္ကောသတိ (ဂ)-ကြည့်။

ဥပက္ကောသိံသု (ကြိ) [ဥပ+ကုသ+ဥံ] ကြွေးကြော်ကုန်ပြီ။ ဥပက္ကောသတိ (ဂ)-ကြည့်။

ဥပက္ကောသိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ကုသ+တွာ] ကြွေးကြော်-ဟစ်အော်-၍။ အထ နာဂရာ သန္နိပတိတ္ဝာ ရာဇင်္ဂဏေ ဥပက္ကောသိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၇။

ဥပက္ခရ (တိ) [ဥပ+ကရ+တ။ ဥပကရိယိတ္ထာတိ ဥပက္ခတော, ဥပက္ခရော။ ရူ၊နှာ။၃၈၆။ (ဥပသ္ကတ-သံ)] ဖြစ်စေအပ်-စီစဉ်ထားအပ်-သော(သဒ္ဒတ္ထ)။ စုဆောင်းထားအပ် သော (အဓိပ္ပါယတ္ထ)။ ဘိက္ခု ပနေဝ ဥဒ္ဒိဿ အညာတကဿ ဂဟပတိဿ ဝါ ဂဟပတာနိယာ ဝါ စီဝရစေတာပန္နံ ဥပက္ခဋံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၃၁၈။ ဥပက္ခဋံ ဟောတီတိ သဇ္ဇိတံ ဟောတိ သံဟရိတွာ ဌပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၀။ ကင်္ခါ၊၁၆၇။ (-ဝဇီရ၊၂၄၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၇၈၊၃၀၈။) ကူဋဒန္တဿ ဗြာဟ္မဏဿ မဟာယညော ဥပက္ခဋော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၁၂၀။ ဥပက္ခဋောတိ သဇ္ဇိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ဥပက္ခဋော(အံ၊၂။၄၂၈)တိ ပဋိယတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ တံ ဥပကရဏံ တေသံ တထာ-သဇ္ဇနန္တိ အာဟ ဥပက္ခဋောတိ ပဋိယတ္တောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။

ဥပက္ခရသိက္ခာပဒ (နု) [ဥပက္ခဋ+သိက္ခာပဒ] စုဆောင်းစီစဉ်ထားအပ်သော သင်္ကန်းဘိုးငွေနှင့်စပ်၍ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်၊ ဥပက္ခရ သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၄-နိဿဂ္ဂိယကဏ္ဍ၊ ၁-ဝဂ်၊ ဂ-သိက္ခာပုဒ်နှင့် ၉-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၁။၃၁၇-၃၂၃။ တေန သမ-

ယေနာတိ ဥပက္ကဋ္ဋသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊၃၊၂။၂၅၀။

ဥပက္ကဋ (တိ) [ဥပ+ကရ+တ] ဥပက္ကဋ္ဋ ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဥပက္ကန္ဒ (န) [ဥပ+ခန္ဒ] ပခုံး။ ဂွာဿဿ ဥပက္ကန္ဒမှာ၊ ဥက္ကာစ္စ စတုရင်္ဂုလံ။ ဇာ၊၁။၂၅၉။ ဥပက္ကန္ဒမှာတိ ခန္ဓတော။ ဇာ၊၃၊၄။၂၁၁။

ဥပက္ကရ (ပု) [ဥပ+ကရ+အ။နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၂၇။ (ဥပဿရ-သံ)] (၁) လှည်းသန် (ရထင်္ဂ သာမည) (တောင်ပေါက်စာန်၊သျ)။ အပေါင် (ရထင်္ဂသာမည) (အဘယာရာမစာန်၊သျ)။(၂) အကြောင်းအဆောက်အဦ၊ပစ္စည်း၊ အကြောင်းအင်္ဂါ(အလှူ့ဒါနထမြောက် အောင်မြင်စေသော လှူဘွယ်ဝတ္ထုစသည်)။ (၁) ဥပကရိယတေတိ ဥပက္ကရော၊အက္ခဿောပရိ ကဋ္ဌဝိသေသော၊ အမရကောသေ ပန ဥပက္ကရသဒ္ဒဿ သဗ္ဗ-ရထာဝယဝဝါစကတ္တံ ဝုတ္တံ“ ရထင်္ဂ္ဂ ဥပက္က-ရော”တိ၊ အပက္ကရောတိပိ ပါဌော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၃၇၅။ (၂) ဥပက္ကရေ(ကင်္ခါ။၂၆၂)တိ ဝါသိ-အာဒိဘဏ္ဍာနိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၂၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၄၆။ ဥပက္ကရေတိ ဥပကရဏေ။ ဝိနယာ-လင်္ကာရဋီ၊၂။၁၅၅။(ဝိ၊၃၊၄။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၀၆-တို့၌ ဥပက္ကရပုဒ်မတွေ့ရ၊ ဥပကရဏပုဒ်သာ တွေ့ရ၏။ ကင်္ခါ၌သာ ဥပက္ကရပုဒ် တွေ့ရ၏။) ယည ဥပက္ကရောတိ ဒါနဿ သာဓနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၃၇။

ဥပက္ကရဏ (န) [ဥပ+ကရ+ယု] စီစဉ်ခြင်း။ တံ ဥပက္ကရဏံ တေသံ တထာသဇ္ဇနန္တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။

ဥပက္ကလတိ (ကြိ) [ဥပ+ခလ+အ+တိ] ချွတ်ချော်၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန မနုဿာ ဒိပန္တိ ဝါ ဥပက္ကလန္တိ ဝါ။ ဒီ၊၂။၂၀၀။

ဥပက္ကလန (န) [ဥပ+ခလ+ယု] ချွတ်ချော်ခြင်း။ သဟသာ ဥပက္ကလနဂမနနိသီဒနဝုဋ္ဌာနပရိ-ဝတ္တနာဒီသု...ဒုက္ခမနဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၁။

ဥပက္ကလန္တိ (ကြိ)[ဥပ+ခလ+အ+အန္တိ] ချွတ်ချော်ကုန်၏။ ဥပက္ကလတိ-ကြည့်။

ဥပက္ကလိတ (တိ) [ဥပ+ခလ+တ] ချွတ်ချော်သော၊သူ။ အန္ဓဿ ဥပက္ကလနံ ဝိယ အဝိဇ္ဇာ-ပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ဥပက္ကလိတဿ ပတနံ ဝိယ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။

ဥပက္ကလိတွာ (ကြိ၀ိ) [ဥပ+ခလ+တွာ] ချွတ်ချော်၍။ အထ ခေါ ဓနုဇ္ဇာနိ ဗြာဟ္မဏီ ဥပက္ကလိတွာ တိက္ခတ္တုံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ မ၊၂။၄၂၄။ ဥပက္ကလိတွာ ဝါ ပပတေယျံ။ အံ၊၂။၈၉၊၂၇၁။ (-ဇာ၊၃၊၃။၄၁၂။)

ဥပက္ကိဋ္ဌက (တိ) [ဥပ+ခိဋ္ဌ+က] အနီး၌ ခြေကိုပစ်ချသော၊ အနီး၌ ခြေကို ပစ်ချတုပ်ဝပ်၍တပည့်ဥပါသကာအဖြစ် ခံယူသော၊သူ။ (၂) ပစ်ပယ်သော။ (၁) ဥပက္ကိဋ္ဌကာ စ တေ ဘဂဝတော သမ္ပဇ္ဇန္တိ(ပဋိသံ။၃၇၇။ မဟာနိ။ ၁၄၀)တိ တေ ခတ္တိယပဏ္ဍိတာဒယော ဘဂ-ဝတော ပဉ္စာဝိသဇ္ဇနေနေဝ ဘဂဝတော သမီပေ ခိတ္တကာ ပါဒက္ကိဋ္ဌကာ (ပက္ကိဋ္ဌကာ) သမ္ပဇ္ဇန္တိ။ သာဝကာ ဝါ သမ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပါသကာ ဝါတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၆၂။ (၂) ဩမက္ကိဋ္ဌ ကရောန္တိတိ ဥပက္ကိဋ္ဌ-ကင်္ကံ(သီ၊သျာ) ကရောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။

ဥပက္ကိဋ္ဌကသမ္ပတ္တိသမနန္တရ (ဗျ) [ဥပက္ကိဋ္ဌက သမ္ပတ္တိ+သမနန္တရ] ဥပသကာအဖြစ် ခံယူ ပြည့်စုံပြီးသည်၏အခြားမဲ့။ အထာတိ အနန္တရတ္ထေ၊ တေသံ ဥပက္ကိဋ္ဌကသမ္ပတ္တိသမနန္တရမေဝါတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

ဥပက္ကေပ (ပု) [ဥပ+ခိပ+ဏ] အဆင့်ဆင့်-ဆောင်ယူ၍-အပဒ္ဒမဖြစ်မူ၍-ပစ်ချအပ်သော။

ယောဂမာယန္တိ မစ္စုနောတိ မစ္စုနော ယောဂံ ပယောဂံ ပက္ကမံ ဥပက္ကမံ အဘ္ဘန္တရံ အာဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ တတ္ထ တတ္ထ ဥပရူပရိ စ ဒိသိတာယ အာဏာယ အဘ္ဘန္တရေ ဝေ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၇။ ဥပက္ကမ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂)န္တိ ဗဟိ အဟုတွာ ပက္ခိပိတဗ္ဗတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၇။ ဩဓာနံ ဥပက္ကမ(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀)န္တိ ဥပနေတွာ ပက္ခိပိ-တဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၀။(-အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။)

ဥပက္ကိလေသ(ပု) [ဥပ+ကိလိသ+ဏ] ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေး၊ ညစ်နွမ်း-ပူပန်-စေတတ်သော အညစ်အကြေး (အကုသိုလ် တရား)။ ဟတေသု စ အတ္တာနော ဥပက္ကိလေသသု ပရသတ္တာနံ ဥပ-က္ကိလေသဟရဏာနိ စ ဟောန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၄၅။ ဥပက္ကိလေသ-လည်းကြည့်။

ဥပက္ကိလေသဟရဏ(တိ)[ဥပက္ကိလေ+ဟရဏ]ညစ် နွမ်းကြောင်း-အညစ်အကြေး-အကုသိုလ်-ကို ပယ်ရှားတတ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။ ဥပ-က္ကိလေသဟရဏ-လည်းကြည့်။

ဥပဂ (တိ) [ဥပ+ဂမု+က္ဂ] ကပ်ရောက်သော၊ သူ။ ကူလူပဂ, ·ကာယူပဂ, ယထာကမ္မူပဂ စသည်ကြည့်။

ဥပဂန္တု (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+ဟိ] ချဉ်းကပ်လော၊ ကပ်ရောက်လော။ ဥပဂန္တုတိ-ကြည့်။

ဥပဂန္တုတိ (ကြိ)[ဥပ+ဂမု+အ+တိ] ချဉ်းကပ်၏၊ ကပ်ရောက်၏၊ အနီးသို့သွား၏၊ ဆည်းကပ် ၏၊ ယူဆ-စွဲလမ်း-၏။ ပုနဒေဝ မေနံ ဥပဂ-န္တုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၅၈။ (-ဝိ၊၁။၃၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၉။ **ဥပဂန္တန္တိ**—ဝိ၊၃။၂၁၂။ ဒီ၊၂။၁၁။ အံ၊ ၁။၇၅။ နေတ္တိ။၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဏ္ဍတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၃။ **ဥပဂန္တုသိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ **ဥပဂန္တ ထ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၈။ **ဥပဂန္တာမိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ဏ္ဍတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၂။ **ဥပဂန္တာမ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ **ဥပဂန္တန္တု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇။ **ဥပဂန္တ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ **ဥပဂစ္ဆေယျ**—ဝိ၊၃။၁၉၃။ မ၊ ၃။၁၀၉။ အံ၊၁။၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ **ဥပဂစ္ဆေယျုံ**—ဝိ၊၃။၁၉၃။ **ဥပဂစ္ဆေယျံ**— ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ **ဥပဂန္တိ**—ဝိ၊၁။၅၀။ ဒီ၊၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၈၉။ **ဥပဂန္တံ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၀။ **ဥပါဂန္တိ**—ဇာ၊ ၂။၁၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈။ **ဥပါဂမိ**—ဝိမာန်။၃၅။ အပ၊၁။၆၆။ ဇာ၊၁။၃၃၀၊ ၃၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၀။ **ဥပဂန္တုံ**—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၁။ ဇာ၊၂။၁၅၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၈။ **ဥပဂန္တွာ သု**—ဝိ၊၁။၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ **ဥပါဂန္တုံ**—သုတ္တနိ။၄၄၉။ ဇာ၊ ၂။၃၇၁။ စူဠနိ။၁၉၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၇၁။ **ဥပါဂမုံ**—သုတ္တနိ။၄၄၉။ စူဠနိ။၁၉၇။ **ဥပါဂမိံသု**—စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၇။ **ဥပဂန္တုံ** (အဇ္ဈတ္တနိ ဩဝိဘတ်ကို ဠပြု)—ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၂။ **ဥပါဂမိ** —ဝိမာန။၁၈။ ဇာ၊၂။၂၆၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၃။ **ဥပဂန္တံ**—မ၊၃။၈၁။ အပ၊၂။၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ **ဥပဂန္တုံ**—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆။ **ဥပ ဂမိံ**—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၃။ **ဥပါဂမိံ**- ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၆။ **ဥပဂမိမှာ**—စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ **ဥပါဂမုံ** (အဇ္ဈ တ္တနိ မှာ ဝိဘတ်ကို ဥံ ပြု တနည်း-ဝိဘတ္တိ-ဝိပလ္လာသ)—စရိယာ။ ၄၀၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။

ဥပါဂမုမှာ- သုတ္တနိ။၃၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၈၂။ **ဥပဂစ္ဆိတ္တ**-(အဇ္ဈတ္တနိ အာဝိဘတ်ကို ထွပြု) ပေတ။၁၈၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ **ဥပါရု**-ဇာ၊ ၂။၂၃၁၊၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၇။ **ဥပဂမံ**-မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၇၊ **ဥပါဂမံ**-မ၊၂။၃၀၈။ **ဥပဂမိ သတိ**- ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ **ဥပဂစ္ဆိသာမိ** -ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။

ဥပဂစ္ဆထ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+ထ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ကြကုန်လော။ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆန္တ (တိ) [ဥပ+ဂမု+အန္တ။ ထိဒ္ဓ ဥပ ဂစ္ဆန္တိ] ချဉ်းကပ်- ကပ်ရောက်-သော၊သူ။ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆန္တေန---- သဒ္ဓါရဗနေ္ဓ သေနာသနေ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၈၄။ ဘရိယာဘာဝံ ဥပဂစ္ဆန္တိယာ ဒလိဒ္ဒိတ္ထိယာ ဇော် အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

ဥပဂစ္ဆန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+အန္တိ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ကြကုန်၏၊ယူဆ-စွဲလမ်း-ကြကုန်၏။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆန္တီ (ထိ) [ဥပ+ဂမု+အန္တ+ဤ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သော၊သူ။ ဥပဂစ္ဆန္တ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆန္တု (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+အန္တု] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-စေကုန်သတည်း။ ဥပဂစ္ဆတိ- ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆမာန (တိ) [ဥပ+ဂမု+အ+မာန] ကပ်ရောက်သော။ တဒနန္တရံပန ပုရိမစိတ္တံ ကေသန္တတိပရိဏာမနယေန တထတ္တံ ဥပဂစ္ဆမာနံ မဇ္ဈိမံ သမထနိမိတ္တံ ပဋိပဇ္ဇတိ နာမ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

ဥပဂစ္ဆသိ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+သိ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-၏။ ဥပဂစ္ဆတိ- ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆာမ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+မ] ကပ်ရောက်ကုန်အံ့။ ဥပဂစ္ဆတိ -ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆာမိ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+မိ] ကပ်ရောက်၏။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆိံ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဤံ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ဆည်းကပ်-ယူဆ-ပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိ ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆိံသု (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဥံ] ကပ်ရောက်ကြကုန်ပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆိ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဤ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိ -ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဂမု+တဗ္ဗ] ကပ်ရောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကေန ဝိနာ န ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၉။

ဥပဂစ္ဆိတ္ထ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အာ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်ပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆိသာမိ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဿာမိ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-အံ့။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆုံ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဥံ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ဆည်းကပ်-ကုန်ပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆေယျံ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+ဧယျံ] ကပ်ရောက်ရာ၏။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+ဧယျ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ယူဆ-စွဲလမ်း-ငြားအံ့။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂစ္ဆေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ+ဧယျုံ]

ကပ်ရောက်ကုန်ပြီးအံ့။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂဉ္ဆီ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဤံ] ကပ်ရောက်-ယူဆ-စွဲလမ်း-ပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂဉ္ဆိ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဤ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ယူဆ-စွဲလမ်း-ပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိ -ကြည့်။

ဥပဂဏှိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဂဟ+တဗ္ဗ] ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-အပ်သော။ အဘိသိတ္တခတ္တိယာ ဘဒြအဿာဇာနီယာဒိရတနသမ္ပဒါနေနပိ ဥပဂဏှိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

ဥပဂတ (တိ) [ဥပ+ဂတ] (၁) ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ရ-ပြည့်စုံ-သော၊သူ။ (၂) ကပ်ရောက်အပ်-သိအပ်-သော။ (၃) ကပ်ရောက်ရာ။ (၁) ဘဝဒိဋ္ဌိံ အလ္လိနာ ဘဝဒိဋ္ဌိံ ဥပဂတာ။ မ၊၁။၉၄။ ဝေရဉ္ဇံ ဥပနိဿာယ ဝဿာဝါသံ ဥပဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ဂါမိနာ ပါတိမောက္ခ-သံဝရေန ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော ဥပဂတော (ဥပါဂတော။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄) ----သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ဝန္ဒေတမနုတ္တရံ မုနိံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဥပဂတောတိ ပတ္တော၊ အဓိဂတောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃။ (၂) ဉာတော စေဝ ဥပဂတော စ မဂ္ဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ တေဟိ ဥပဂတော ပဋိပန္နော မဂ္ဂေါ စ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၁။ (၃) ဥပဂတဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဥပဂတဂေါဏ (ပု) [ဥပဂတ+ဂေါဏ] ကပ်ရောက်သောနွား။ တေ ပန ဒမ္မတံ ဥပဂတ-ဂေါဏာ စေဝ ဓေနုယော စ။ မဋီ၊၂။၁၉၉။

ဥပဂတဉာဏ (နု) [ဥပဂတ+ဉာဏ] ကပ်ရောက်အပ်သောဉာဏ်။ ယသ္မာ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓနံ နာမ အတ္ထိကေဟိ ဥပညာတံ ဥပဂတဉာဏေဝ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၁။

ဥပဂတဋ္ဌာန (နု) [ဥပဂတ+ဌာန] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရာ အရပ်။ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ ဥပဂတဋ္ဌာနာဒီသု ဒဿနေ သတိ ကထံ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ပုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃၃၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃။)

ဥပဂတဋ္ဌာနာပရိစ္စာဂ (ပု) [ဥပဂတဋ္ဌာန+အပရိစ္စာဂ] ကပ်ရောက်ရာအရပ်ကို မစွန့်ခြင်း။ ဝါဠေဟိ ဥပဒ္ဒုတာဒိကေဟိ ဥပဂတဋ္ဌာနာပရိစ္စာဂါ လဘတိ။ ဝဇီရ၊၄၆၉။

ဥပဂတတရ (တိ) [ဥပဂတ+တရ] အထူးသဖြင့်ကပ်ရောက်သော။ နိဿယပစ္စယမေဝ ဥပဂတတရံ ကတွာ ပုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။

ဥပဂတပုပ္ဖါ (ထီ) [ဥပဂတ+ပုပ္ဖ+ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်း] ကပ်ရောက်သော ဥတုပန်း-ရာသီပန်း-ရှိသော၊ ရာသီပန်း ပွင့်သော(မိန်းမ)။ ဥပဂတပုပ္ဖါ ဟိ ကုမာရီ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

ဥပဂတဘိက္ခု (ပု) [ဥပဂတ+ဘိက္ခု] ကပ်ရောက်သောရဟန်း။ သတ္တရိ သဒ္ဒမေ့ စ ဂါရဝေန ဥပဂတဘိက္ခုနံ ဝစနသမနန္တရမေဝ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၀။

ဥပဂတဝိဇာယနကာလာ (ထီ) [ဥပဂတ+ဝိဇာယနကာလ+ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်း] နီးကပ်သော သားဖွားရာကာလရှိသော-သားဖွားချိန်နီးသော-မိန်းမ။ ဥပဝိဇညာတိ ဥပဂတဝိဇာယနကာလာ။ ပရိပက္ကဂဗ္ဘာ၊ နစိရဿေဝ ဝိဇာယိဿတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။)

ဥပဂတသီလ (တိ) [ဥပဂတ+သီလ] ကပ်ရောက်သောသီလရှိသော၊သူ။ သီလသမ္ပတ္တိယာ သမာနဘာဝံ ဥပဂတသီလော သဘာဂဝုတ္တိ-ကောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၅။ အံ၊ဋီ၊

၃။၉၄။

ဥပဂန္တဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဂန္တဗ္ဗ] ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ရ-ရယူ-သိ-အပ်သော၊သူ။ ကဒါ နု ခေါ ဝသံ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၁၉၂။ အဝေစ္စပသာဒေါယေဝ အရကိ-ယတော အတ္ထော၊ ဥပဂန္တဗ္ဗတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ တသ္မာ တွေ့ နု ကေန္တ-မေကတာ ဝါ နာနတာ ဝါ ဥပဂန္တဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၈။ ဥပဂန္တဗ္ဗတောတိ အတ္တနော ဟိတသုခံ ပစ္စာသီသန္တေန ကေန္တေန အဓိဂန္တဗ္ဗတော။ မဋီ၊၁။၂၇၆။ နု ကေန္တမေဝ ကေတာ ဝါ နာနတာ ဝါ ဥပဂန္တဗ္ဗာ နု ဂဟေတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၁၄။

ဥပဂန္တဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [ဥပဂန္တဗ္ဗ+အတ္ထ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ရယူ-အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသောအနက်သဘော။ သော ဥပဂန္တဗ္ဗဋ္ဌေန ဥပယံ ရူပါဒီသု ကေမွိ ဓမ္မံ ကိံ ဥပေယျ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ ဥပဂန္တဗ္ဗဋ္ဌေန အရိယာ။သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

ဥပဂန္တုံ (ဗျ) [ဥပ+ဂမု+တုံ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝသံ ဥပဂန္တုံ။ ဝိ၊၃။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈။ ယဒါ ပန သရီရံ ဥဒ္ဓုမာတကံ---- နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ ပဂ္ဃရိတပုဗ္ဗကုဏပဘာဝေန ဥပဂန္တုမ္ပိ အသက္ကုဏေယျံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ကိံ ဘဂဝန္တံ သယံ ဒဿနာယ ဥပဂန္တုံ နု သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ဥပေါသထပ္ပဝါရဏံ ဥပဂန္တုံ အဒတွာ နိက္ကမိုဿန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။

ဥပဂန္တု (တိ) [ဥပ+ဂမု+တု] ကပ်ရောက်-သွားရောက်-သော၊သူ။ အသီတိ မေ အာဝုသော ဝဿာနိ ပဗ္ဗဇိတဿ နာဘိဇာနာမိ ဂါမန္တသေနာသနေ ဝသံ ဥပဂန္တာ။ မ၊၃။၁၆၇။ ပုန္နဗ္ဗဝသခါတံ သံသာရံ အပရာပရံ ပရိဝတ္တ-နဝသေန ဂန္တာရော ဥပဂန္တာရော ဟောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၂။

ဥပဂန္တုကာမ (တိ) [ဥပဂန္တုံ+ကမု+ဏ] ကပ်ရောက်ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊သူ။ အညတရော ဘိက္ခု ဝဇေ ဝသံ ဥပဂန္တုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၂၁၁။ အရိယသာဝကောတိ အရိယဿ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာဝကော, သာဝကဘာဝံ ဥပဂန္တုကာမော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၈၅၉။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၉၈။)

ဥပဂန္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဂန္တွာ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရောက်-ဆိုက်ရောက်-သွားရောက်-ထိရောက်-၍။ ကထံ ဟိ နာမ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဝသံ ဥပဂန္တွာ အန္တရာဝဿံ စာရိကံ စရိဿန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၉၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၅၀။)

ဥပဂန္တွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဂန္တွာန] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-ကြွရောက်-၍။ တမဟံ ဥပဂန္တွာန၊ သရဏဂမနံ ဂဟိံ။ အပ၊၁။၈၃။ ခဏေန ဥပဂန္တွာန၊ ဇောမေတိ တံ မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

ဥပဂမံ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+အ] ကပ်ရောက်ပြီး၊ ဆိုက်ရာက်ပြီး။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂမ (ပု) [ဥပ+ဂမု+အ] ကပ်ရောက်ခြင်း။ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ဥပဂမဿ ဝုတ္တတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၂၂။

ဥပဂမန (နု) [ဥပ+ဂမု+ယု] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-စွဲလမ်း-ခြင်း။ ဥပဂမနံ ဥပါဒါနံ။ ပဋိသံ။၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၄။ ဥပဂမနံ ဥပါဒါနန္တိ -----ပဝတ္တံ ဥပဂမနံ ဒဋ္ဌဂ္ဂဟဏံ။

ပဋိသံ၊၄၊၁။၂၂၃-၄။ ဥပဂမနံ ဥပါဒါနန္တိ ------ပဝတ္တံ ဥပဂမနံ ဂဟဏံ ပရာမသနံ၊ ဣဒံ ဥပါဒါနံ နာမ။ အဘိ၊၄၊၂။၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၅။ (-ဝိ၊၄၊၁။၈၂။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၁၄။ မ၊ ဋီ၊၃။၂၉၂။ မူလဋီ၊၂။၂၀၇။)

ဥပဂမနက (တိ) [ဥပဂမန+က] ကပ်ရောက်-လားရောက်-သော၊သူ။ ဖြဟ္မလောကူပ-ဂတာတိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန ဖြဟ္မလောကံ ဥပဂမနကာ အဟေသုံ။ ပေတ၊၄။၁၅၅။

ဥပဂမနကာရဏ (န) [ဥပဂမန+ကာရဏ] ကပ်-သွား-ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ကုလာနံ အနုပဂမနကာရဏဥ္စ ဥပဂမနကာရဏဥ္စ ပကာသေန္တော။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၂၁၇။

ဥပဂမနဋ္ဌ (ပု)[ဥပဂမန+အတ္ထ] ကပ်ရောက်တတ်သည်၏အဖြစ်-ကပ်ရောက်ခြင်း-ဟူသော အနက်သဘော။ အဝသံ ဥပဂမနဋ္ဌေန ပန ဝိဘဝေါ ဂတိ ဓမ္မာနံ။ ဝိ၊၄၊၄။၁၉၃။

ဥပဂမနတ္ထ (ပု)[ဥပဂမန+အတ္ထ] (၁) ကပ်ရောက်ခြင်းအနက်။ (တိ)(၂) ကပ်ရောက်ခြင်း အနက်ရှိသော။ (၁) တေန ဥပဂမနတ္ထံ နိဝတ္တေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၁။ (တိ)(၂) ဥပ-သဒ္ဒေါ စ ဥပဂမနတ္ထော မဂ္ဂသဒ္ဒေနပိ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗောတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၀။

ဥပဂမနပဋိက္ခေပ (ပု)[ဥပဂမန+ပဋိက္ခေပ] ကပ်ရောက်-ယူဆ-မှုကိုပယ်ခြင်း။ လိင်္ဂံ ဟေတာ၊ ယဒိဒံ နိစ္စတော ဥပဂမနပဋိက္ခေပေါ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၂။

ဥပဂမနဘယ (န) [ဥပဂမန+ဘယ] ကပ်ရောက်-ပေါင်းဆုံမိ-ခြင်းဟူသော ဘေး။ ဖဿာဟာရေ ဥပဂမနဘယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။ ဥပဂမနံ အပ္ပဟီနဝိပလ္လာသဿ အာရမ္မဏေန သမောဓာနံ သင်္ဂတိ သုခဝေဒနီယာဒိဖဿူ-ပ္ပတ္တိ ဘယံ ဘယာနကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၅။

ဥပဂမနလက္ခဏ (တိ) [ဥပဂမန+လက္ခဏ] ကပ်ရောက်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဓမ္မေသု ဥပဂမနလက္ခဏာ အတ္တသညာ။ ပေဋကော။ ၂၄၉။

ဥပဂမနသဘာဝ (ပု) [ဥပဂမန+သဘာဝ] ကပ်ရောက်-ယူဆ-ခြင်း၏ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်။ န ပန တေ အာရဗ္ဗ နိစ္စတော ဥပဂမနသဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၂။

ဥပဂမနသဘာဝ (တိ) [ဥပဂမန+သဘာဝ] ကပ် ရောက်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဘဝဿ သံသာရဿ မူလဘာဝံ ကာရဏဘာဝံ ဥပဂမနသဘာဝါ ကာမာသဝါဒယော---ဝနုန္တိယေဝ။ ထေရ၊၄၊၁။၂၅၆။

ဥပဂမနသီလ (တိ) [ဥပဂမန+သီလ] ကပ်ရောက်ခြင်းအလေ့ရှိသော၊သူ။ ဇာတိ-မရဏဂါမိနော ပုနပ္ပုနံ ဇနနမရဏသော ဥပဂမနသီလာတိ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၉၀။

ဥပဂမန္တ (တိ) [ဥပ+ဂမု+အန္တ] ကပ်ရောက်သော၊ချဉ်းကပ်သော၊ဆည်းကပ်သော၊သူ။ သေဠမုပဂမံ ဥဒေတိ ခိပ္ပံ။ ဇာ၊၁။၁၅၇။ သေဠမုပဂမန္တိ သီလာဒီဟိ ဥတ္တရိတရံယေဝ ဥပဂစ္ဆန္တော။ ဇာ၊၄၊၃။၃၀၅။

ဥပဂမိ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဤ] ကပ်ရောက်ပြီ၊ ယူဆပြီ၊စွဲလမ်းပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိကြည့်။

ဥပဂမိတ (တိ) [ဥပ+ဂမု+ဏေ+တ] ရောက်စေအပ်သော၊သူ။ ပရဒေသတော ပဟာရိတွာ အာနေတွာ ဒါသဗျံ ဥပဂမိတော ကရမရာ-နီတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄၊၁။၃၁၆။ (-မူလဋီ၊၁။၅၃။ အနုဋီ၊၁။၇၂။)

ဥပဂမိမှာ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+မှာ] ကပ်ရောက်

ကုန်ပြီ၊ ဆိုက်ရောက်ကုန်ပြီ။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂမိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဿတိ] ကပ်ရောက်လတ္တံ့၊ ဆိုက်ရောက်လတ္တံ့။ ဥပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပဂမေတိ (ကာ+ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဏေ+တိ] ကပ်ရောက်စေ၏။ ဝေ ဝုတ္တသံသာရဝဋ္ဋကာရကံ ဟုတွာ ဥပဂမေန္တီတိ သံသာရဥပဂါမိနော ။ထေရ၊ဋ္ဌ၁။၂၅၇။

ဥပဂမေန္တိ (ကာ+ကြိ) [ဥပ+ဂမု+ဏေ+အန္တိ] ကပ်ရောက်စေကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဂမ္မ (ကြိ+ဝိ) [ဥပ+ဂမု+တွာ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-အနီးသို့သွား-အကြောင်းပြု-၍။ အသုကသ္မိံ နာမ သေနာသနေ ဝသံ ဥပဂမ္မ--နိဂ္ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ တေဟံ အရညေ ဒိသွာန၊ ဥပဂမ္မ ဂဏံ တဒါ။ အပ၊၁။၆၁။ ဥပဂမ္မ သမီပံ ဂန္တွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။

ဥပဂါမီ (တိ) [ဥပ+ဂမု+ဏီ] (၁)ကပ်ရောက်သော၊သူ။ (၂) ကပ်ရောက်စေသော။ ဇာတိဇရူပဂါမီ(အံ၊၁။၃၁၂) ဘဝမူလောပဂါမီ(ထေရ၊၂၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၁။ ၂၅၆) ကြည့်။ (၂) တဿ ဝနုန္တိ အာသဝါ သံသာရံ ဥပဂါမိနော။ ထေရ၊၂၄၁။ ဝေ ဝုတ္တ-သံသာရဝဋ္ဋကာရကံ ဟုတွာ ဥပဂမေန္တီတိ သံသာရဥပဂါမိနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၁။၂၅၇။

ဥပဂါယတိ (ကြိ) [ဥပ+ဂေ(ဂါ)+အ+တိ] ကပ်၍-လိုက်၍-ယှဉ်ပြိုင်၍-တုဖက်၍-သီဆို၏-သီချင်းဆို၏။ အနာထမာနော ဥပဂါယတိ နစ္စတိ စ။ ဇာ၊၁။၃၆၁။ ဥပဂါယတီတိ အညံ ဂါယန္တံ ဒိသွာ ဥပဂန္တွာ ဂါယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၁၁၉။

ဥပဂါယမာန (တိ) [ဥပ+ဂေ(ဂါ)+အ+မာန] ကပ်ရောက်-သီဆိုသော-အသံမည်သော၊သူ။ ဘမရမဓုကရဂဏာ ကုသုမရေဏုမဒမတ္တာ ဥပဂါယမာနာ ဝိယ ဝနန္တရေသု ဝိစရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ဥပဂါယမာနာ ဝိယာတိ ပယိရုပါသနဝသေန ဥပေစ္စ ဂါယမာနာ ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၆။

ဥပဂီတိ (ထီ) [ဥပ+ဂေ+တိ] ဥပဂီတိဂါထာ၊ (အရိယာဂါထာ၏ နောက်ထက်ဝက်၌ ဆိုအပ်သောလက္ခဏာ အားလုံးဖြင့် ရှေ့နောက်ထက်ဝက် နှစ်ပါးစုံ၌ ဖွဲ့ဆိုအပ်သောဂါထာ)။ အရိယာယံ ဒုတိယနေ၊ ဂဒိတာခိလလက္ခဏံ ယံ တံ၊ ဘဝတိ ဒလေသု ဘယေသုပိ၊ ယဒိ ယဿာ သာယမုပဂီတိ။ဆန်းကျမ်း၊ ဒုတိယပိုင်း၊ ၁၆-ခုမြောက်ဂါထာ။

ဥပဂု (န) [ဥပ+ဂေါ] နွားတို့၏အနီး။ ဂုန္နံ သမီပံ ဥပဂု။ ရူန္နာ၊၁၈၂။ နီတိ၊သုတ္တ၊၆၉၆-၈။ (-မောဂ်၊၃-ကဏ္ဍ၊၄၆-သုတ်။)

ဥပဂုတ္တ (ပု) [ဥပ+ဂုပ+တ] ဥပဂုတ္တထေရ်၊ အရှင်ဥပဂုတ်။ တထာပိဿ ပစ္ဆာ ဥပဂုတ္တ-ကာလေ ပသာဒဟေတုတ္တာ အဓိဝါသေတိ။ ဝဇိရ၊၆၃။

ဥပဂုတ္တကာလ (ပု) [ဥပဂုတ္တ+ကာလ] ရှင်ဥပဂုတ်လက်ထက်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဂုတ္တာဓိဋ္ဌာန (န) [ဥပဂုတ္တ+အဓိဋ္ဌာန] ဥပဂုတ္တထေရ်၏ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း။ ထေ္တ ဥပ-ဂုတ္တာဓိဋ္ဌာနံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝဇိရ၊၆၃။

ဥပဂုမ္ဗဝန (န) [ဥပဂုမ္ဗ+ဝန] အကွေ့ဖြစ်သောတော။ (ဇာတ်၊မြန်၊၄။၄၄၀။) ခြုံ၏အနီးဖြစ်သောတော၊ (ဇာတ်ဋီကာ)။ ရာဇာ---နဂရတော နာတိဒူရေ သုပုပ္ဖိတဖလိတံ ရမဏီယံ ဥပဂုမ္ဗ-ဝနံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၄။၄၃၂။ ဥပဂုမ္ဗဝနန္တိ ဂုမ္ဗဿ သမီပေ ပဝတ္တတီတိ ဥပဂုမ္ဗံဝနံ၊ ဥပဂုမ္ဗဉ္စ တံ ဝနဉ္စာတိ ဥပဂုမ္ဗဝနံ။ ဥပဝနန္တိပိ ပါဌော။

ဇာတ်ငြိကာသစ်။ လက်ရေးမူ။

ဥပဂုယှ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဂုဟ+တွာ] ပွေ့ပိုက်၍၊ ပွေ့ဖက်၍။ ဟန္ဒ စ မံ ဥပဂုယှ၊ ပါဒေ တေ အမ္မ ဝန္ဒိတုံ ဒေဟိ။ ဇာ၊၂။၂၅၂။ ဥပဂုယှာတိ အာလိင်္ဂိတွာ ပရိသဇ္ဇိတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၉၆(သျှာ၊က)။

ဥပဂုယှဿု (ကြိ) [ဥပ+ဂုဟ+ယ+ဿု] ပွေ့ပိုက်လော၊ဖက်ယမ်းလော။ ဥပဂုယှဿူတိ အာလိင်္ဂယာဟိ။ ဇာတ်ငြိကာ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၁၆ ၌ ဥပဂူဟဿု-ရှိ၏။

ဥပဂု(ဂူ)ဟတိ (ကြိ) [ဥပ+ဂုဟ+အ+တိ။ ဂုဟဓာတ် ပွေ့ပိုက်ဖက်ယမ်းခြင်းအနက်ဟော။ ပြည်၊ဇာ၊သျှ၊၂။၃၈၀] ပွေ့ပိုက်၏၊ပွေ့ဖက်၏။ အကာလစာရီ ပုဂ္ဂလံ ရာဂသင်္ဂါဒယော အနေကေ သင်္ဂါ သဇ္ဇန္တိ ပရိသဇ္ဇန္တိ ဥပဂုဟန္တိ အလ္လီယန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ **ဥပဂူဟ**- ဇာ၊ ၂။၂၅၃။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၉၆။ **ဥပဂူဟဿု**- ဇာဋ္ဌ၊ ၃။၄၁၆။ **ဥပဂူဟိဿံ**- အပ၊၂။၂၄၂။ ဇာ၊ ၁။၁၇၇။ ဇာ၊၂။၁၄။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၁၆။

ဥပဂူဟ (ကြိ) [ဥပ+ဂုဟ+အ+ဟိ] ပွေ့ပိုက်လော၊ ပွေ့ဖက်လော။ ဥပဂု(ဂူ)ဟတိ-ကြည့်။

ဥပဂူဟဿု (ကြိ) [ဥပ+ဂူဟ+အ+ဿု] ပွေ့ပိုက်လော၊ပွေ့ဖက်လော။ ဥပဂု(ဂူ)ဟတိ-ကြည့်။

ဥပဂူဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဂုဟ+တွာ] ပွေ့ပိုက်၍၊ ပွေ့ဖက်၍။ ဓမ္မဋ္ဌ၊သျှ-၌ ဥပဂူဟိတွာ-အမှီပြု၍-ဟုပြန်ဆိုသည်။ အာလိင်္ဂိတွာတိ ဥပဂူဟိတွာ။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၈၅။ အဟံ တေ ဗြဟ္မစာရိနံ ဗာဟာဟိ ဥပဂူဟိတွာ သီသေ ဥပသိင်္ဃာယိတုံ လဘေယျံ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။၃၄၉။ (-ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ ဇာဋ္ဌ၁။၃၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၁၆။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၀၉။

ဥပဂူဟိဿံ (ကြိ) [ဥပ+ဂုဟ+ဿံ] ပွေ့ပိုက်အံ့၊ ပွေ့ဖက်အံ့။ ဥပဂု(ဂူ)ဟတိ-ကြည့်။ (ပြည်၊ ဇာ၊သျှ-၌ ဥပဂုယှိဿံ-ဟုရှိ၏။)

ဥပဂ္ဂဏှန (နု) [ဥပ+ဂဟ+ဏှာ+ယု] ယူငင်သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ ချီးပင့်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဂ္ဂဏှနလက္ခဏ (တိ) [ဥပဂ္ဂဏှန+လက္ခဏ] ယူငင်သိမ်းပိုက်ခြင်း-ချီးပင့်ခြင်း-လက္ခဏာရှိသော။ ဧဝံ ခေါ မဟာရာဇ ဥပဂ္ဂဏှန-လက္ခဏာ သတိ ။မိလိန္ဒ။၃၇။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

ဥပဂ္ဂဏှာတိ (ကြိ) [ဥပ+ဂဟ+ဏှာ+တိ] ယူငင်သိမ်းပိုက်၏၊ ချီးပင့်၏။ အနုပကာရေ အပနုဒေတိ၊ ဥပကာရေ ဥပဂ္ဂဏှာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၇။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။

ဥပဃာတ (ပု) [ဥပ+ဟန+ဏ] (၁) သတ်ဖြတ်ခြင်း။ (၂) ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက် ဖျက်စီးခြင်း။ (၃) ဖျက်စီး-ဆုတ်ယုတ်-ခြင်း။ (၄) စိတ်ဆင်းရဲခြင်း။ (တိ) (၅) ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သောတရား၊ ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ကြောင်းတရား။ (၁) ဧဝမ္ပိ ဘိက္ခဝေ ကုလုမ္ပဿ ဥပဃာတော ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၄၀၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ (ဝိဋ္ဌ၊သျှ-၌ သတ်ဖြတ်ခြင်းဟုလည်းကောင်း, အဘိဋ္ဌ၊သျှ-၌ ဖျက်စီးခြင်းဟုလည်းကောင်း ပြန်ဆိုကြ၏။) (၂) ဥပဃာတံ ဝိဝဇ္ဇယေ(ထေရ။၃၀၅)တိ ကာယေန ဥပ-ဃာတံ ပရိဝိဟေဌနံ (ပရဝိဟေဌနံ?) ဝိဝ-ဇ္ဇေယျ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ အနုပဃာတော-တိ ကဿစိ ဥပဃာတဿ ပရဝိဟေဌနဿ အကရဏံ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၃၃၀။ (၃) ဗလဿ ဥပဃာတတော။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၃။ နိဃာတန္တိ ဥပဃာတံ ဝိနာသံ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ (၄) အပ္ပမတ္တကံ ခေါ ပနေတံ ယဒိဒံ ပရဿ

ပုဂ္ဂလဿ ဥပဃာတော။ မ၊၃။၂၉။ ဥပဃာ-တောတိ စဏ္ဍဘာဝေန ဝဏဃဋ္ဋိတဿ ဝိယ ဒုက္ခုပ္ပတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။ ဥပဃာတောတိ စိတ္တ-ပ္ပဃာတော၊ ဖရုသုပဃာတော ဝိယ... စိတ္တဒု-က္ခုပ္ပတ္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။ (တိ) (၅) သဒုက္ခော သော ဓမ္မော သဥပဃာတော သဥပါယာ-သော။ မ၊၃။၂၇၃။ ဥပဟနန္တိ စေတေနာတိ ဥပဃာတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ဥပဃာတ[၂] (ပု) [ဥပ+ဃာ+တ] နမ်းရှုအပ်သော၊ သူ။ ဥပသိင်္ဃိတ-ကြည့်။

ဥပဃာတက (န) [ဥပ+ဟန+ဏ္ဍု] (၁) ကပ်၍-သတ်ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော ကံ၊ ဥပဃာတကကံ။ (အားနည်းသော တပါး သောကံကိုလည်းကောင်း, ထိုကံ၏ အကျိုး ဝိပါက်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အစဉ်ကို လည်း ကောင်း လုံး၀ပျက်စီးအောင် ပူးကပ်သတ်ဖြတ် ဖျက်ဆီးတတ်သော-ကံ-စေတနာသည် ဥပ ဃာတကကံမည်၏။ ဥပစ္ဆေဒကကံ-ဟုလည်း ခေါ် ၏။ အကုသိုလ်ကံ အချင်းချင်း, ကုသိုလ် ကံ အချင်းချင်း ပယ်ရှား တားဆီးတတ်သည့် ဥပဃာတကကံလည်းရှိ၏။ အကုသိုလ်ကံ မြောက်များစွာ ပြုလုပ်ထားသူ၌ အားကြီးသော အကုသိုလ်ဂရုကကံစသော ဥပဃာတကကံက အားနည်းသော အကုသိုလ်ကံကို အကျိုး မပေးနိုင်အောင် ပယ်ရှားတားဆီး၍ မိမိကသာ ဝင်ရောက် အကျိုးပေး၏။ ထို့အတူ ကုသိုလ် ကံပေါင်းများစွာ ပြုလုပ်ထားသူ၌လည်း အားကြီး သော ကုသိုလ်ဂရုကကံစသော ဥပဃာတက ကံက အားနည်းသော ကုသိုလ်ကံကို ပယ်ရှား တားဆီး၍ မိမိကသာ ဝင်ရောက်အကျိုးပေး၏။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၄။ ပရမတ္ထဒီပနီဋီကာ။၂၁၂။) ကမ္မ လည်းကြည့်။ (တိ)(၂) ကပ်၍-ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်-နှောက်ယှက်-ဖျက်ဆီး-သတ်ဖြတ်-တတ်သော၊ ကြမ်းတမ်းသော။

(၁) ဥပဃာတကံ ပန သယံ ကုသလမ္ပိ အကုသလမ္ပိ သမာနံ အညံ ဒုဗ္ဗလကမ္မံ ဃာ-တေတွာ တဿ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိတွာ အတ္တ-နော ဝိပါကဿ ဩကာသံ ကရောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။ အဘိဓမ္မာဝတာရ။၁၆၀။ ယေန ပန ကမ္မုနာ ဇနကသာမတ္ထိယဝသေန စိရတရပဗန္ဓာရဟာမ္ပိ သမာနံ ဖလံ ဝိစ္ဆေဒကပစ္စယုပ္ပတ္တိယာ ဥပဟညတိ ဝိစ္ဆိဇ္ဇတိ၊ တံ ဥပဃာတကန္တိ အဲယမေတ္ထ သာရော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၆၊၃၇၃-၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၁၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ မူလဋီ၊၁။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၇၉။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီ၊၂။၃၁၈။ ဝိဘာ ဝိနီ။၁၆၉။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၆၀။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၃-၅။ (တိ)(၂) န သီတံ န ဥဏှံ ဥပဃာတကံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ ရူပါဝစရဗြဟ္မလောကေ ရူပကာယဿ ဥပဃာတကာ ဝိဟိံသကာ ... သီတုဏှသမ္ဖဿာ ဥတူ နတ္ထိ န သန္တိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။၁၃၅-၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၁။ မူလဋီ၊၁။၉။)

ဥပဃာတကဥပဒ္ဒဝ (ပု) [ဥပဃာတက+ဥပဒ္ဒဝ] ကပ်၍-နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-တတ် သောဘေးရန်။ အတ္တသံဝဏ္ဏနာယ ဥပဃာ-တကဥပဒ္ဒဝါနံ ဟနနေ သမတ္ထတံ ဒီပေတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄။

ဥပဃာတကကမ္မ (န) [ဥပဃာတက+ကမ္မ] ဥပဃာတကကံ၊ ကပ်၍-သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-တတ်သောကံ။ ဥပဃာတက (၁)ကြည့်။ ဥပ-ဃာတကကမ္မံ ပန ဥပဃာတေတွာ အတ္တနော ဩကာသကရဏေန ဝိပစ္စနေ သတိ ဇနက-မေဝ သိယာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃-၄။

ဥပဃာတကရ (တိ) [ဥပဃာတ+ကရ] ညှဉ်း

ဆဲခြင်းကိုပြုတတ်သောသူ။ သော သမြဟွ-စာရိန် အက္ခိမှိ ပတိတရဇ် ဝိယ ဥပ-ဃာတကရော ဟုတ္ဝာ ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။ သံ၊၄၊၂။၄၇။ သဗ္ဗဃာတိနန္တိ ဩကာသံ လဘိတွာ သဗ္ဗေသံ ဥပဃာတကရံ။ ဇာ၊၄၊၄။၅၈။

ဥပဃာတကရဏ (န) [ဥပဃာတ+ကရဏ] သတ်ဖြတ်-ညှဉ်းဆဲ-မှုကိုပြုခြင်း။ အာဂု ကိရိ-ယာဟိ ဥပဃာတကရဏတော "ကာစော" တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၃၇။

ဥပဃာတကာရ (တိ) [ဥပဃာတ+ကရ+ဏ။ ထီ-၌ ဥပဃာတကာရီ] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ခြင်းကိုပြုတတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဃာတကာရီ (ထီ) [ဥပဃာတ+ကရ+ဏ+ဣတ္ထိဇောတက ဤ ပစ္စည်း] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ခြင်းကိုပြုတတ်သော(ဝေဒနာ)။ အထ ယာ အတ္တနော နိဿယဿ ဥပဃာတကာရီ၊ သာ ဒုက္ခာ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၇၇။

ဥပဃာတန (န) [ဥပ+ဟန+ယု] သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ အကုသလကမ္မဝိပါကဿ ဥပတ္ထမ္ဘနုပပီဠနုပဃာတနာနိ န န သမ္ဘဝန္တိ။ မငိ၊၃။၃၇၄။

ဥပဃာတာကရဏ (န) [ဥပဃာတ+အကရဏ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-မှုကိုမပြုခြင်း။ အနုပဃာတောတိ ကာယေန ကဿစိ ဥပဃာတာကရဏံ။ ဥဒါန၊၄။၂၃၀။

ဥပဃာတိက (ထီ၊န) [ဥပဃာတ+ဣက] ဖျက်ဆီးခြင်း၊မကျင့်ခြင်း။ ကာယိကေန ဥပဃာတိကေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၃၂။ ဝိ၊၅။၂၂၁။ ဒွေ ဥပဃာတိကာ သိက္ခူပဃာတိကာ စ ဘောဂူပဃာတိကာ စ။ ဝိ၊၅။၂၁၄။ ကာယိကံ ဥပဃာတိကံ နာမ ကာယဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒဿ အသိက္ခ-နဘာဝေန ဥပဟနနံ ဝုစ္စတိ၊ နာသနံ ဝိနာသနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊၄၊၄။၃။ ကာယိကေန ဥပဃာတိကေနာတိ ကာယဒွါရေ ပညတ္တ-သိက္ခာပဒဿ အသိက္ခနေန။ ယော ဟိ တံ န သိက္ခတိ ၊ သော နံ ဥပဃာတေတိ၊ တသ္မာ တဿ တံ အသိက္ခနံ "ကာယိကံ ဥပ-ဃာတိက"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၄၊၄။၁၆၆။ သိက္ခူ-ပဃာတိကာ, ဘောဂူပဃာတိကာ (ဝိ၊၄၊၄။၁၆၁) တို့ကိုလည်းကြည့်။

ဥပဃာတိယတိ (ကမ္မကြိ) [ဥပ+ဟန+ယ+တေ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-အပ်၏။ သတ္တာ ရူပဟေတု ရူပပစ္စယာ ရူပကာရဏာ ဟညန္တိ ဝိဟညန္တိ ဥပဟညန္တိ ဥပဃာတိယန္တိ။ စူဠနိ။ ၁၉၀။ ဥပဃာတိယန္တီတိ မရဏံ လဘန္တိ။ စူဠနိ၊ ၄။၇၅။

ဥပဃာတိယန္တ (ကမ္မကြိ) [ဥပ+ဟန+ယ+အန္တ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-အပ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဃာတိယမာန (တိ) [ဥပ+ဟန+ယ+ မာန] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-အပ်သော၊သူ။ ဝေ ဟညမာနေ ဝိဟညမာနေ ဥပဟညမာနေ ဥပဃာတိယမာနေ ဒိသွာ။ စူဠနိ။၁၉၀။

ဥပဃာတီ (တိ) [ဥပ+ဟန+ဏီ] ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-လေ့ရှိသော၊သူ။ ပရူပဃာတီ (ဒီ၊၂။၄၂။ ဓမ္မ။၄၁။ ဝိ၊၄၊ ၁။၁၅၄)ကြည့်။

ဥပဃာတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဃာ+တုံ] ကပ်၍ နမ်းရှူခြင်းငှာ။ ဥပဃာတုံ လဘတေ နန္ဒံ၊ မုဒ္ဒနိ ဗြဟ္မစာရိနံ။ ဇာ၊၂။၈၀။ ဇာ၊၄၊၅။၃၄၉။

ဥပဃာတေတိ (ကြိ) [ဥပ+ဟန+ဏေ+တိ] ညှဉ်းဆဲ-သတ်ဖြတ်-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ ယော ဟိ တံ န သိက္ခတိ၊ သော နံ ဥပဃာ-

တေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။ ဥပဃာတေတိ ဝိနာ-သေတိ။ ဝဇီရ။၅၅၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၂။ ပရံ ဥပဃာတေတိ ဗာဓတိ ဝိဟိံသတိ။ ဒီ၊၂။ ၆၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၅၁။

ဥပဃာတေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဟန+ဏေ+တွာ] သတ်ဖြတ်၍၊ ဖျက်ဆီး၍။ ဥပဃာတကကမ္မံ ပန ဥပဃာတေတွာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၇၉။)

ဥပဃာတေန္တ (တိ) [ဥပ+ဟန+ဏေ+အန္တ] ညှဉ်းဆဲ-သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-သော၊သူ။ ကုလာနိ ဥပဃာတေန္တော ဝိယ ဟနန္တော ဝိယ အာဟိဏ္ဍသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ သာရတ္ထ၊၁။၄၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၀။

ဥပဃာယတိ (ကြိ) [ဥပ+ဃာယ+အ+တိ] ကြွေးကြော်၏၊ ဟစ်အော်၏။ မနုဿာ "ရာဇာ နော ပလာယန္တိ"တိ သုဋ္ဌုတရံ ဥပဃာယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၄။

ဥပဃာယိံသု (ကြိ) [ဥပ+ဃာယ+ဥံ] ကြွေးကြော်-ဟစ်အော်-ကြကုန်ပြီ။ ဥပဃာယတိ-ကြည့်။

ဥပစယ (ပု) [ဥပ+စိ+အ] (၁) တိုးပွါးခြင်း၊ ပွါးစီးခြင်း၊(ဥပစယရုပ်။) (၂) တိုးပွါးကြောင်းဖြစ်သော(သြဒနကုမ္မာသ)။ (၃) (က) တိုးပွါးစေအပ်သော(ခန္ဓာကိုယ်)။ (ခ) တိုးပွါးသော(ခန္ဓာကိုယ်)။

(၁) (ဥပစယ, သန္တတိ, ဇရတာ, အနိစ္စတာ-ဟူသော လက္ခဏရုပ်လေး မျိုးတို့တွင် နိပ္ဖန္နရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော ဟူသော ဇာတိရုပ်တစ်ခုတည်းကိုပင် ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏အလိုသို့လိုက်၍ ဥပစယ, သန္တတိ ဟူ၍ ရုပ်နှစ်မျိုးခွဲ ဟောတော်မူသောကြောင့် ဤနေရာ၌ ဥပစယရုပ် အကြောင်းကို ရေးလျှင် သူ၏တွဲဘက်ဖြစ်သော သန္တတိရုပ် အကြောင်းကိုလည်း အနည်းငယ်မျှဖော်ပြသင့်၏၊ ထိုတွင် ဥပစယ ၌ ဥပ-သဒ္ဒါသည်"ဒါနံ ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတုပညတ္တံ "စသည်တို့၌ကဲ့သို့ အဦးအစ ပထမ ဟူသော အာဒိအနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ "သမ္မဒ္ဒေ ဥပသိတ္တေ စ၊ တေ နိသီဒိံသု မဏ္ဍပေ" စသည်တို့၌ကဲ့သို့ အထက်, နောက်, နောက်ထပ်ဟူသော ဥပရိအနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "အာဒိတော စယော ဥပစယော=အဦးအစ ပဌမဆုံးဖြစ်ခြင်း" ဟူသောဝစနတ္ထနှင့်အညီ နိပ္ဖန္နရုပ်ဖြစ်သော (၁၁)ပါးခွဲသော ရုပ်အာယတနတို့၏ ရှေးဦးအစ ပဌမဆုံး ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ခြင်းသည်လည်း ဥပစယမည်၏၊ ထို့နောက်"ဥပရိ စယော= ဥပစယော- အထက် အထက် (နောက်နောက်) ၌ဖြစ်ခြင်း" ဟူသောဝစနတ္ထနှင့်အညီ တဘဝ အတွက် ရထိုက်သမျှရုပ်အားလုံး စုံလင်သည်တိုင်အောင် နောက်ထပ် ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်း တိုးပွါးခြင်းသည်လည်း ဥပစယမည်၏။ ဥပမာအားဖြင့် ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါတို့၌ ပဋိသန္ဓေခဏဝယ် ကာယ ဘာဝ ဝတ္ထုဒသက ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ပဌမဆုံး ဖြစ်ပေါ် ဥပါဒ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း, ထို့နောက် ဧကာဒသမ သတ္တာဟ၌ (သို့မဟုတ် သတ္တမသတ္တာဟ၌) စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝှါဒသက ရုပ်ကလာပ်တို့ ဖြစ်ကြသည်အထိ ရုပ်စုံလင်အောင် နောက်ထပ် ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်နေခြင်း တိုးပွါးနေခြင်းကို လည်းကောင်း ဥပစယဟုခေါ်၏၊ ယင်းသို့ ဖြစ်ထိုက်သမျှ ရုပ်များ စုံလင်အောင် ဖြစ်ပြီးနောက် သေသည်အထိ ရုပ်ကလာပ်တို့ ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်နေခြင်းကို သန္တတိဟုခေါ်၏။ သံသေဒဇ ဩပပါတိက သတ္တဝါတို့၌ ပဋိသန္ဓေဥပါဒ်ခဏဝယ် စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ဘာဝ ဝတ္ထု ဒသကရုပ်ကလာပ်တို့ ပဌမဦးဆုံးဖြစ်ခြင်း,

အပြည့်အစုံဖြစ်ခြင်းကို ဥပစယဟုခေါ်၏၊ ပဋိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ်ခဏမှနောက်၌ ဆက်ကာ ဆက်ကာ မသေမချင်း ထိုရုပ်ကလာပ်တို့ ဖြစ်နေခြင်းကို သန္တတိဟုခေါ်၏။ မြစ်ကမ်းပါး၌ ရေတွင်းတူးသောအခါ ပဌမဆုံး ရေထွက်လာခြင်းသည် ပဌမအနက်ဟော ဥပ–သဒ္ဒါ၏ ဥပစယနှင့် တူ၏၊ ထို့နောက် ရေတွင်း၌ ရေပြည့်သည်တိုင်အောင် ဆက်ကာ ဆက်ကာ ရေထွက်နေခြင်းသည် ဥပရိအနက် ဟော ဥပ–သဒ္ဒါ၏ ဥပစယနှင့်တူ၏၊ ရေတွင်းမှ ရေလျှံတက် စီးသွားခြင်းသည် သန္တတိနှင့်တူ၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ မူလဋီ၊၁။၁၅၂။ အနုဋီ၊ ၁။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၀၂။ ဝိဘာဝိနီ။၂၀၂။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၄–၅။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၈၆–၇။) ကတမံ တံ ရူပံ ရူပဿ ဥပစယော၊ ယော အာယတနာနံ အာစယော၊ သော ရူပဿ ဥပစယော၊ ဣဒံ တံ ရူပံ ရူပဿ ဥပစယော။ အဘိ၊ဓ။၁၆၉။ သော ရူပဿ ဥပစယောတိ ယော အာယတနာနံ အာစယော ပုနပ္ပုနံ နိဗ္ဗတ္တမာနာနံ၊ သော၀ ရူပဿ ဥပစယော နာမ ဟောတိ၊ ဝဍ္ဎိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ ဇာတိရူပမေဝ ပနေတ္ထ ဥပစယသန္တတိနာမေန ပဝုစ္စတိ။ သင်္ဂဟ။၁၆။ အာဒိတော စယော အာစယော၊ ပဌမုပ္ပတ္တိ၊ ဥပရိစယော ဥပစယော၊----- ပါဠိယံ ပန ဥပသဒ္ဒေါ ပဌမတ္ထော ဥပရိအတ္ထော စ ဟောတီတိ အာဒိစယော ဥပစယော၊ ဥပရိစယော သန္တတိ (ဥပစယော?) တိ အယမတ္ထော ဝိညာယတီတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၂။ ယော အာယတနာနံ အာဒိစယတ္တာ အာစယော ပုနပ္ပုနံ နိဗ္ဗတ္တမာနာနံ၊ သော၀ ရူပဿ ဥပရိစယတ္တာ ဥပစယောတိ အဓိပ္ပေတံ အတ္ထံ ပါဠိယံ ယောဇေတွာ ဒဿေတုံ "ပါဠိယံ ပနာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဥပသဒ္ဒေါ ပဌမတ္ထော၊ "ဒါနံ ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတုပညတ္တ"န္တိအာဒီသု ဝိယ၊ ဥပရိအတ္ထော စ၊ "သမ္ဗုဒ္ဓေ ဥပသိတ္တော စ၊ တေနိသိဒီသု မက္ခာပေ"တိ အာဒီသု ဝိယ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၆၆။ ပဌမံ ဥပရိစ စယော ပဝတ္တိ ဥပစယော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၈၈။ ရူပဿ ဥပစယော ပဌမုပ္ပါဒေါ ဝဍ္ဎိ စ၊ "ဥပညတ္တံ ဥပသိတ္တ"န္တိ အာဒီသု ဝိယ ဥပသဒ္ဒဿ ပဌမုပရိအတ္ထဿ နိဒဿနတော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၀၂။ စယနံ စယော၊ ပိဏ္ဍဝသေန အဘိနိဗ္ဗတ္တီတိ အတ္ထော၊ အာဒိတော ဥပရိတော စ စယော ဥပစယော၊ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဥပရူပရိ ဝဍ္ဎိ စာတိ အတ္ထော။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၈၆။ (–အဘိ၊ဓ။၁၇၃။ အဘိ၊က။၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၄–၉။ အနုဋီ၊၁။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။ အဘိဓမ္မာဝတာရ။၉၆။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၄။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၂။) ကုတော တဿ ဥပစယော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၆၇။ ခီဏာသဝဿ ဘိက္ခုနော ကတဿ ကုသလဿ အကုသလဿ ဝါ ဥပစယော နတ္ထိ မဂ္ဂေနေဝ သမုဂ္ဃါတိတတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၇။ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ ဥပစယံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၃။၃၃၅။ ဥပစယံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဝုဍ္ဍိံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဝသီ–ဘာဝံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇။ ဝုဍ္ဍိံ ဂစ္ဆန္တီတိ ပစ္စယသမောဓာနေန ဘဝယောနိ–ဂတိဋ္ဌိတိသတ္တာဝါသပါဠိယာ အပရာပရံ ပရိဝုဍ္ဍိံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံဘူတာ ပဂုဏဘာဝမာ–ပါဒိတာ သမထဝိပဿနာဓမ္မာ ဝိယ သုဋ္ဌုတရံ ဝသီဘာဝံ ပါပိတာ ဈာနာဘိညာ ဝိယ စ ဝသီဘူတာ ဟုတွာ ဥပရူပရိ ဖြူဟေန္တီတိ အာဟ "ဝသီဘာဝံ ဂစ္ဆန္တီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၃။ (၂) ဥပစိယတိ ဧတေနာတိ ဥပစယော၊ သြဒနကုမ္မာသံ ဥပစယော ဧတဿာတိ သြဒနကုမ္မာသူပစယော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။ (၃) (က) (ခ) သြဒနကုမ္မာသူပစယောတိ သြဒ–နေန စေဝ ကုမ္မာသေန စ ဥပစိတော ဝဍ္ဎိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။) သြဒန–

ကုမ္မာသေဟိ ဥပစိယတိ ဝဍ္ဎာပိယတိ, ဥပ-စယတိ ဝါ ဝဍ္ဎတီတိ အတ္ထံ သန္ဓာယ ဩဒနေနာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၃။

ဥပစရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+စရ+တဗ္ဗ] ပြောဆိုအပ်သော။ သော မဒ္ဒဝေနေဝ ဥပစရိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။ ဥပစရိတဗ္ဗောတိ ကထေတဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ယော။၆၀၇။

ဥပစရိတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+စရ+တွာ] အနီးအပါး-ဟိုဟိုဒီဒီ-လှည့်လည်သွားလာ၍။ ဥပ-ဓာရေတွာတိ ဥပပရိက္ခိတွာ၊ ဥပစရိတွာ ဝါ။ ပ ဋ္ဌိသံ၊ဂံ၊၃၇၉။

ဥပစာရ (ပုံ၊န) [ဥပ+စရ+ဏ] (၁) ဥပစာအရပ်၊ အနီးအရပ်။ (၂) ဥပစာရစျာန်။ အပ္ပနာ၏ အနီး၌ ဖြစ်သော-စျာန်-စျာန်ဇော၊ ဥပစာရသမာဓိဇော။ (၃)(တိုက်ရိုက်မဟုတ်ပဲ) တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း၊ တင်စား၍ ပြောဆိုအပ်သော စကား၊ ဥပစာစကား။ (ဖလူပစာရ=အကျိုး၏အမည်ကို အကြောင်း၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း၊ ကာရဏူပစာရ=အကြောင်း၏အမည်ကို အကျိုး၌ တင်စား၍ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း စသော ဥပစာများ။) (၄) လောကဝတ္တရား၊ လောကဝတ်အနေအားဖြင့် ပြောဆိုခြင်း၊ (လောကွတ်ပြောခြင်း)။ (၅) ပူဇော်ခြင်း၊ညက်ပူဇော်ခြင်း၊ ညက်ပူဇော်ခ။ (၆) အနီးကပ်ပြုကျင့်ခြင်း၊ ကောင်းစွာပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ (၇) လုပ်ကျွေးခစားခြင်း။ (၈) အကျင့်၊အကျင့်စာရိတ္တ။

(၁) ဥပစာအရပ်၊ အနီးအရပ်၊ ဃရူပစာရ (အိမ်၏အနီး) , ဂါမူပစာရ (ရွာ၏အနီး) စသည်ဖြင့် ဆိုင်ရာဒေသ အသီးသီး၏ အနီး ဥပစာ ဖြစ်သောအရပ်။ (ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ် များ၌ အရာဌာနအားလျော်စွာ အနီးဥပစာ အရပ် သတ်မှတ်ချက် အမျိုးမျိုးရှိ၏၊

ဒုတိယ ပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်ဝယ် ဃရ, ဃရူပစာရ, ဂါမ, ဂါမူပစာရ ဟူ၍ လေးမျိုး ခွဲခြားရာ၌ (က) တံစက်မြိတ် ရေပေါက် ကျရာအရပ်၏ အတွင်းကို ဃရ(အိမ်)ဟုခေါ်၍ (ခ) ထိုအိမ်တံခါး၌ ရပ်လျက် ခွက်ဆေးရေကို အိမ်အပြင်သို့ သွန်ပစ်သော မာတုဂါမ၏ ထို ခွက်ဆေးရေကျရာ အရပ်သည်လည်းကောင်း, ယင်းမာတုဂါမသည်ပင် အိမ်အတွင်း၌ ရပ်လျက် သိပ်အားမစိုက်ရဘဲ ပင်ကိုယ် ပစ်ရိုးပစ်စဉ် အတိုင်း အပြင်သို့ လွှင့်ပစ်အပ်သော ဇုန်း စကော, တံမြက်စည်းကျရာ အရပ်သည် လည်းကောင်း, အိမ်ရှေ့ မျက်နှာစာ အကာ အရံသည်လည်းကောင်း ဃရူပစာရမည်၏။ (ဂ) ရွာအစွန်ဆုံးအိမ်၏ ဃရူပစာရ၌ ရပ် လျက် အားအလယ်အလတ်ရှိသော ယောက်ျား ၏ အားစမ်းသည့်အနေဖြင့် ပစ်အပ်သော ခဲတကျအရပ်၏ အတွင်းသည် ဂါမ (ရွာ)မည် ၏၊ (ဃ) ထိုခဲတကျအရပ်မှ တဖန်နောက်ထပ် ဒုတိယပစ်အပ်သော ခဲကျရာအရပ်၏ အတွင်း သည် ဂါမူပစာရမည်၏။ အကာအရံ ရှိသော ရွာ၌ကား အကာအရံသည်ပင် ဂါမမည်၏၊ အကယ်၍ ထိုရွာသည် တံခါးခုံ နှစ်ခုရှိအံ့၊ အတွင်းဘက် တံခါးခုံ၌ ရပ်လျက် လည်း ကောင်း, တံခါးခုံ တစ်ခုသာရှိအံ့၊ တံခါး ဘောင်တို့၏အလယ်၌ ရပ်လျက်လည်းကောင်း ပစ်အပ်သောခဲကျရာအရပ်၏ အတွင်း ဘက်သည် ဂါမူပစာရမည်၏၊

ဝိကာလေဂါမပ္ပဝေသန သိက္ခာပုဒ်၌ လည်း အကာအရံရှိသောရွာဖြစ်လျှင် အကာ အရံကို ကျော်လွန်လျှင်လည်းကောင်း, အကာ အရံ မရှိလျှင် ဒုတိယခဲတကျ ဂါမူပစာရသို့ သက်ရောက်လျှင်လည်းကောင်း ပါစိတ် အာပတ်သင့်သည်။

ဃရ ဃရူပစာရ စသည်တို့၌ တည်ရှိ

သော လာဘ်လာဘပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခွဲဝေရာ၌လည်း ဤနယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ချက်ကိုပင် အတည်ပြုရသည်။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉၊ ၂၆၀။ ကခ၊။၁၁၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၅-၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၀-၁။)

ဘိက္ခုနီသံဃာဒိသေသ် ဂါမန္တရသိက္ခာပုဒ်၌ အကာအရံမရှိသောရွာ၏ ဥပစာကို ပဌမခြေတစ်လှမ်းလွန်လျှင် ထုလ္လစည်း အာပတ်သင့်၏ဟု ဟောတော်မူရာ၌ကား ဃရူပစာရမှ ပဌမခဲတကျအရပ်ဖြစ်သော အကာအရံဖြစ်ထိုက်ရာ (ပရိက္ခေပါရဟ) အရပ်ကို ဥပစာရအဖြစ် ယူရ၏၊ ဒုတိယခဲတကျ ဥပစာရကို မယူရ။ (သာရတ္ထ၊၃။၁၁၇။ ဝိမတိ၊၂။၇၃။)

ဒုတိယသေနာသနသိက္ခာပုဒ်, ရတနသိက္ခာပုဒ်, ဘိက္ခုနီအာရာမပ္ပဝိသနသိက္ခာပုဒ်တို့၌ အကာအရံမရှိသောအာရာမ, အဇ္ဈာရာမတို့၏ဥပစာကို သတ်မှတ်ရာ၌ အရံ (ကျောင်းတိုက်)၏ အစွန်ဆုံး ကျောင်းမှ ခဲနှစ်ကျအရပ်သည် အရံ၏ ဥပစာမည်၏၊ အကာအရံမရှိသော အဇ္ဈာဝသထ၌ ယင်း အာဝသထ (နေရာအဆောက်အဦ)၏ ဗန်းစကောကျရာ, ကျည်ပွေ့ကျရာအရပ်သည် အာဝသထ၏ ဥပစာမည်၏။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၊၁၅၂။ သာရတ္ထ၊၃။၉၈။ ဝိမတိ၊၂။၅၄။)

ဒုတိယပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်၌ ကင်းခွန်ရှောင်လွှဲခြင်းနှင့်စပ်၍ အာပတ္တိဝိနိစ္ဆယချရာဝယ် အနီးဥပစာသို့ ရောက်ပြီးမှ ကင်းခွန်မပေးပဲ ရှောင်လွှဲသွားလျှင် ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်၏ဟူသော ပညတ်ချက်၌ ကင်းခွန်ကောက်ရာ အရပ်၏ အပြင်ပတ်ပတ်လည် ခဲနှစ်ကျစည်းဝိုင်း အတွင်းအရပ်ကို ဥပစာဟုသတ်မှတ်၏။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၃။)

သဟသေယျ သိက္ခာပုဒ်ဝယ် ဧကူပစာရ (တူသောဥပစာရှိသော) ကျောင်းပြာသာဒ်ဟု ဆိုရာ၌ တံခါးပေါက် တစ်ခုတည်းဖြင့်ဝင်၍ အထက်ထပ် အောက်ထပ်နှင့် ပတ်ပတ်လည်အခန်းအသီးသီးသို့ဝင်နိုင်ထွက်နိုင်သော ကျောင်းပြာသာဒ်သည် (တံခါးပေါက်များစွာ ရှိသော်လည်း) ဧကူပစာရ (တူသောဥပစာရှိသည်)ဟု ဆိုရ၏၊အကယ်၍ တံခါးအသီးသီးတပ်၍ ကျောင်းအပြင်သို့ ထွက်ပြီးမှ အထပ်အသီးသီး, အခန်းအသီးသီးသို့ ဝင်ရထွက်ရလျှင်ကား ထိုကျောင်းပြာသာဒ်ကို နာနူပစာရ (ဥပစာ အမျိုးမျိုးရှိသည်)ဟု ဆိုရ၏။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၊၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၇။ ဝိမတိ၊၂။၅။)

ပုရာဏစီဝရဓောဝါပန သိက္ခာပုဒ်၌ အနီးဥပစာ၌ ရပ်၍ အညာတိကာ ဘိက္ခုနီကို သင်္ကန်းအလျှော်ခိုင်း၍ အာပတ်သင့်ရာ၌ ထိုဘိက္ခုနီ၏ အနီး(၁၂)တောင် အတွင်းအရပ်ကို အနီးဥပစာဟု သတ်မှတ်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ကခ၊။၁၆၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၉။ ကခ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၃။ ထို့အတူ စီဝရပဋိဂ္ဂဟန သိက္ခာပုဒ်၌လည်း ရဟန်း၏ အနီးဥပစာအတွင်း၌ ရပ်လျက် ဘိက္ခုနီက သင်္ကန်းကို လှမ်းပစ်၍ လှူရာ၌လည်း ရဟန်း၏ (၁၂) တောင်အတွင်းကိုပင် ဥပစာဟု သတ်မှတ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၀။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၄။

ပဒသောဓမ္မသိက္ခာပုဒ်၌ ပရိသတ်ကို စာချနေစဉ် ဥပစာအပြင်ဘက်က နေ၍ သာမဏေတစ်ပါး စာလိုက်ခြင်းနှင့် စပ်၍ အာပတ္တိဝိနိစ္ဆယချရာ၌ ပရိသတ်အစွန်မှ (၁၂)တောင် ကွာခြားသောအရပ်ကို ဥပစာဟု ယူရ၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။သာရတ္ထ၊၃။၆။ ဝိမတိ၊၂။၄။

ဘိက္ခုနီအနာပုစ္ဆာနိသီဒနသိက္ခာပုဒ်၌ ရဟန်း၏ ဥပစာအတွင်းဝယ် မပန်ကြားပဲ ထိုင်သောရဟန်းမ၏ အာပတ်သင့်ရာ၌လည်း ရဟန်း၏ ပတ်ပတ်လည် (၁၂)တောင် အရပ်ကိုပင် ဥပစာဟုယူရ၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။ ကခ်ါ။ ၃၅၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၈။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၈၄။

ပရိဝုတ်ဆောက်တည်နေသော ရဟန်းသည် သံဃာ၏ ရှေ့ဆောင်ဦးစီး သံဃထေရ်အဖြစ်ဖြင့် ပကတတ်ရဟန်း၏ ရှေ့အနီး ဥပစာအတွင်းက မသွားရ၊ ဥပစာခြား၍ တစ်ပါးတည်း သီးသန့်သွားရမည် ဟူသော ပညတ်ချက်၌လည်း ပကတတ်ရဟန်း၏ ရှေ့(၁၂)တောင်အတွင်းအရပ်ကို ဥပစာဟု သတ်မှတ်၏၊ ပကတတ်ရဟန်း၏ ရှေ့က သွားလိုလျှင် (၁၂)တောင် ဥပစာ ကွာခြား၍ သွားရမည်ဟု ဆိုလို၏။ ဝိ၊၄။၈၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။

ကျောင်းတိုက်အပြင်သို့ သွား၍ ပရိဝုတ်ဆောက်တည်သော ရဟန်းသည် သူ၏ အနီး ဥပစာအတွင်းဝယ် အခြားသော ရဟန်းတပါး ဖြတ်သွားသည်ကိုမသိလိုက်၍ ရတ္တိစ္ဆေဒ ဖြစ်ရာ၌လည်း ထိုပရိဝုတ်ဆောက်တည်သော ရဟန်း၏ (၁၂)တောင် ဥပစာအတွင်းကိုပင် ဆိုလို၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။

သံဃာ သင်းကွဲ၍ ကိုယ်နှုတ်ထိပါး ခိုက်ရန်ပွားကြသောအခါ အတန်းခွဲ, အုပ်စုခွဲ၍ တစုနှင့်တစု ဥပစာခြား၍ ထိုင်ရမည်သော ပညတ်ချက်၌ ဥပစာဟူသည် တပါးနှင့်တပါး လက်ဖြင့် ထိရောက်ပုတ်ခတ်နိုင်လောက်သော အရပ်ဖြစ်သည် ဟု သာရတ္ထ၊၃။၃၄၈-ဖွင့်၏။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၈-၌မူ ဒေါသထွက်သော်လည်း မသင့်လျော်သော ကာယကံစသည် မဖြစ်စေနိုင်လောက်အောင် တပါးနှင့်တပါး ကွာခြား၍ ထိုင်ရသည်ကို ဥပစာခြားသည်ဟု ဆိုလိုကြောင်း ဖွင့်သည်။ ဥပစာရသီမာနှင့် ဒဿနူပစာရ, သဝနူပစာရ-တို့လည်းကြည့်။

ဝိဟာရဿ ဥပစာရေ (ဝိ၊၂။၆၁)တိ တဿ ဗဟိ အာသန္နေ ဩကာသေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ တံ တဿ နဂရဿ ဥပစာရေ ဝန်ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဥပစာရေတိ အာသန္နဋ္ဌာနေ ဒေသေ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၈။ အာဂမေသုန္တိ ဥပစာရေ အဋ္ဌံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ ဥပစာရေတိ သုသာနဿ အာသန္နေ ပဒေသေ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၇။

(၂) ဥပစာရစျာန်။ အပ္ပနာ၏အနီး၌ဖြစ်သော-စျာန်-စျာန်ဇော၊ ဥပစာရသမာဓိဇော။ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ သဟ ဥပစာရေန အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ သဟ ဥပစာရေနာတိ သဒ္ဓိံ ဥပစာရဇ္ဈာနေန။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၃။ ယထာ ဂါမာဒိနံ အာသန္နပဒေသော ဂါမူပစာရော နဂရူပစာရောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အပ္ပနာယ အာသန္နတ္တာ သမီပစာရတ္တာ ဝါ ဥပစာရောနီတိပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၁။ အပ္ပနံ ဥပေစ္စ စရန္တီတိ ဥပစာရာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။

(၃) (တိုက်ရိုက်မဟုတ်ပဲ) တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း၊ တင်စား၍ ပြောဆိုအပ်သောစကား၊ဥပစာစကား။ (ဖလူပစာရ =အကျိုး၏ အမည်ကို အကြောင်း၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း၊ ကာရဏူပစာရ= အကြောင်း၏ အမည်ကို အကျိုး၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုခြင်း စသော ဥပစာများ။ ၎င်းတို့ကို ပုဒ်စစ်၌ကြည့်)။ ပဒရာ ပဋိယတ္တာ-တိ ဥပစာရဝသေန ဝဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ ဥပ-စာရဝသေနာတိ ဝေါဟာရဝသေန၊ န ဟိ သော (ဒလိဒ္ဒေါ) ပဒရမတ္တမေဝ ဒေတိ၊ ဥပစာရဝသေန ပန ဧဝံ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၅၆။ ဥပစာရဝသေနာတိ ဝေါဟာရဝသေန၊

ဥပလက္ခဏဝသေန ပဓါနဝသေန ဝါတိ အတ္ထော၊ န ကေဝလံ ပဒရာဇယေဝ၊ အညေပိ ပန ဗဟူ ခါဒနီယဘောဇနီယာ ပဋိယတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ ပါစိတ်၊ယော။၆၅။ ကာရဏော- ပစာရေန ဝါ "ကုသလာနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ -----အနုဘောမိ သကံ ပုည"န္တိအာဒိသု ဝိယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၁၅-၆။

(၄) လောကဝတ္တရား၊ လောကဝတ် အနေအားဖြင့် ပြောဆိုခြင်း၊ (လောကွတ် ပြောခြင်း)။ ဓမ္မဝသေန ဥပစာရဝသေန နိမန္တနာ ဓမ္မနိမန္တနာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၂။ ပါဠိယံ ဓမ္မနိမန္တနာတိ သမဏေသု ဝတ္တဗ္ဗာစာရ- ဓမ္မမတ္တဝသေန နိမန္တနာ၊ ဒါတုကာမတာယ ကတနိမန္တနာ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅၂။

(၅) ပူဇော်ခြင်း၊ ညက်ပူဇော်ခြင်း၊ ညက်ပူဇော်ခ။ ဟေိ တာတ ဇယံသဟာယံ ယာတေဟိ၊ ဇံ တေ သိပ္ပသ ဥပစာရော ကတော ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။

(၆) အနီးကပ်ပြုကျင့်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဟိတေန ဥပစာရေန ဇနေတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၅။ (ဥပစာရဝိပန္န- လည်းကြည့်)။

(၇) လုပ်ကျွေး ခစားခြင်း။ ဥပစာရော ဥပဋ္ဌာနေ အာသန္နေ စည ရော ပနေ။ ဓာန်။၁၀၀၁။ (၈) ဥပစာရဝိပန္န-ကြည့်။

ဥပစာရက (တိ) [ဥပ+စရ+ဏ္ဍု] အနီး၌ လှည့် လည်သော၊ ခြရံစောင့်ရှောက်သော၊သူ။ အဒ္ဓသာသုံ ခေါ အန္တေပုရေ ဥပစာရကာ မဟာမတ္တာ အဇာတသတ္တုံ ကုမာရံ။ ဝိ၊၄။၃၅၀။

ဥပစာရကထာ (ထီ) [ဥပစာရ+ကထာ] ဥပစာ ဖြစ်သောစကား၊ အခေါ်အဝေါ်ဖြစ်သော စကား၊ ပြောဆိုရိုးစကား။ မယံ ခေါ ဒေဝ ဂုတ္တိယော နာမ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဥပစာရကထံ န ဇာနာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။

ဥပစာရကပ္ပနာ (ထီ) [ဥပစာရ+ကပ္ပနာ] တင်စား၍ ပြောဆိုမှု-ဥပစာ-တဒ္ဓမ္မူပစာ-ကို ကြံခြင်း။ ယာစနတ္ထေ ဝနုတေ ဣတိ ဝနန္တိ ဥပစာရ- ကပ္ပနာ ဝသေန ဝနသဒ္ဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊၁။၄၅။

ဥပစာရကမ္မကရဏ (နပုံ) [ဥပစာရ+ကမ္မ+ကရဏ] အနီး၌ဖြစ်သော ပြုအပ်သောအမှုကို ပြုခြင်း (သျှ)။ ပယောဂကရဏန္တိ ဥပစာရကမ္မကရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၆။

ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန (နပုံ) [ဥပစာရ+အာဝဟ+ကမ္မ ဋ္ဌာန] ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ဥပစာရဈာန် တိုင်အောင် ပို့ဆောင်နိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ သီဝထိကာနံ ပန အာဒီနဝါနုပဿနာဝသေန ဝုတ္တတ္တာ သေသာနိ ဒွါဒသာပိ ဥပစာရ- ကမ္မဋ္ဌာနာနေဝါတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀)န္တိ ပစ္စက္ခတော ဥပစာရဇ္ဈာနာဝဟံ ကမ္မဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။)

ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာနိက (တိ) [ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန+ ဣက] ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊သူ။ ဥပစာရ- ကမ္မဋ္ဌာနိကော ဟုတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

ဥပစာရဂတ (တိ) [ဥပစာရ+ဂတ] ၁၂- တောင်အတွင်း အနီးအရပ်ဟူသော ဥပစာ၌ -ရောက်သော-တည်သော၊သူ။ အနန္တေ ဝိညုပုရိသေ ဥပစာရဂတေ သတိ။ ကင်္ခါ။၁၅၁။ ဥပစာရဂတေ သတီတိ ဒွါဒသဟတ္ထဗ္ဗန္တရ- ဂတေ သတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၁။

ဥပစာရဇ္ဈာန (နပုံ) [ဥပစာရ+ဈာန] ဥပစာရ

ဈာန်၊ (က) အပ္ပနာဈာန်၏အနီး-ရှေ့ပိုင်း-၌ဖြစ်သောဈာန်။ (ခ) မဂ်၏ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သောဥပစာရဈာန်။ (ထိုဥပစာရဈာန်သည် ကာယဂတာသတိ, အာနာပါနဿတိတို့မှတပါး ကျန်သောအနုဿတိရှစ်ပါး, အာဟာရေပဋိကူလသညာ, စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်အားဖြင့် ဆယ်ပါးရှိ၏)။ (က) ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝူပသမာ ကောဒိဘာဝံ၊ န ဥပစာရဇ္ဈာနမိဝ နီဝရဏပ္ပဟာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ (ခ) ဒသ ဥပစာရဇ္ဈာနာနိ ပန မဂ္ဂဿ ပဒဋ္ဌာနဘူတာနိ တတိယံ ဩကာသာဓိဂမံ ဘဇန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ဒသ ဥပစာရဇ္ဈာနာနီတိ ဌပေတွာ ကာယဂတာသတိံ အာနာပါနဉ္စ အဋ္ဌ အနုဿတိယော သညာ-ဝဝတ္ထာနဉ္စာတိ ဒသ ဥပစာရဇ္ဈာနာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၄။

ဥပစာရဇ္ဈာနဂေါစရ (ပု) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ဂေါစရ] ဥပစာရဈာန်၏ အာရုံ။ ဥပစာရဇ္ဈာနဂေါစရံ ကတွာ ဝရေတွာ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ သာရတ္ထ။၁။၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၆၂။

ဥပစာရဇ္ဈာနဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ဂဟိတ] ဥပစာရဈာန်သည်ယူအပ်သော။ အနုဿတိဝသေနာတိ နိဒဿနမတ္တံ၊ အညဿပိ ဥပစာရဇ္ဈာနဂ္ဂဟိတဿ သဝိတက္က-ဝိစာရဿ နိရာမိသဿ သုခဿ လဗ္ဘနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၈။

ဥပစာရဇ္ဈာနစိတ္တ (နု) [ဥပစာရဇ္ဈာန+စိတ္တ] ဥပစာရဈာန်စိတ်။ အဓိကံ စေတောတိ အဘိစေတော၊ ဥပစာရဇ္ဈာနစိတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၈။

ဥပစာရဇ္ဈာနပက္ခိက (တိ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ပက္ခ+ဣက] ဥပစာရဈာန်အဖို့၌-ဖြစ်သော-ပါဝင်သော။ တေ ဥပစာရဇ္ဈာနပက္ခိကာ ဝေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၆။

ဥပစာရဇ္ဈာနပဝတ္တိ (ထီ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ပဝတ္တိ] ဥပစာရဈာန်၏ဖြစ်ခြင်း။ ဥပစာရဇ္ဈာန-ပဝတ္တိယာ ဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တုပ္ပတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၂။

ဥပစာရဇ္ဈာနပုည (နု) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ပုည] ဥပစာရဈာန်ဟူသောကုသိုလ်။ ဣဒံ ဥပစာရ-ဇ္ဈာနပုညဿ မဟာနုဘာဝတာယ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂။

ဥပစာရဇ္ဈာနသဥ္ဇနိတ (တိ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+သဥ္ဇနိတ] ဥပစာရဈာန်သည် ဖြစ်စေအပ်သော။ ပရိကမ္မောဘာသန္တိ ပရိကမ္မသမာဓိ-နိဗ္ဗတ္တံ ဩဘာသံ၊ ဥပစာရဇ္ဈာနသဥ္ဇနိတံ ဩဘာသန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၀။

ဥပစာရဇ္ဈာနသန္နိဿယ (ပု) [ဥပစာရဇ္ဈာန+သန္နိဿယ] ဥပစာရဈာန်ဟူသောမှီရာတရား။ ဥပစာရဇ္ဈာနသန္နိဿယေန ဝိဂတ-နီဝရဏကိလမထဿ ပဌမဇ္ဈာနုပဂမနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။

ဥပစာရဇ္ဈာနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+သမ္ပယုတ္တ] ဥပစာရဈာန်နှင့်ယှဉ်သော။ သုက္ခဝိပဿကဿ ဥပစာရဇ္ဈာနသမ္ပယုတ္တာ---သတ္တ ဓမ္မာ ကေစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ဝေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။

ဥပစာရဇ္ဈာနသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ဥပစာရဇ္ဈာနသမ္ပယုတ္တ+စိတ္တုပ္ပါဒ] ဥပစာရဈာန်နှင့်ယှဉ်သော-စိတ္တုပ္ပါဒ်-စိတ်စေတသိက်အပေါင်း။ ဥပစာရဘူမိယန္တိ ဥပစာရဇ္ဈာန-သမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။

ဥပစာရဇ္ဈာနသဟဂတ (တိ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+

သဟဂတ] ဥပစာရဈာန်နှင့်တကွဖြစ်သော။ ဥပစာရဇ္ဈာနသဟဂတာ ဟိ သတိ အပ္ပနာ-သမာဓိဿ ဥပနိဿယော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၈၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၆။)

ဥပစာရဇ္ဈာနာဓိဂမ (ပု) [ဥပစာရဇ္ဈာန + အဓိဂမ] ဥပစာရဈာန်-သို့ရောက်ခြင်း-ကိုရခြင်း-သို့ရောက်ရာအခါ-ကိုရရာအခါ။ ဥပစာရဇ္ဈာနာဓိဂမတော ပရံ ကတိပယ-ဘဝင်္ဂစိတ္တာဝသာနေ အပ္ပနံ ပါပုဏန္တော။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။)

ဥပစာရဇ္ဈာနာရောပန (န) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ အာရောပန] ဥပစာရဈာန်သို့-တက်ရောက်စေခြင်း-တင်ထားခြင်း။ ဘုတ္တဘောဇနဿ ပန တဿ ပရိစာရကေဟိ သယနာရောပနံ ဝိယ ဣမဿာပိ ဝိတက္ကာဒီဟိ ဥပစာရဇ္ဈာနာ-ရောပနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။

ဥပစာရဇ္ဈာနာဝဟ (တိ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ အာဝဟ] ဥပစာရဈာန်သို့ပို့ဆောင်သော။ ဥပစာရဇ္ဈာနာဝဟာ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၃၅။(သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၉)

ဥပစာရဇ္ဈာနိက (တိ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ဣက] ဥပစာရဈာန်နှင့်ယှဉ်သော။ တေသံ နဝသု အပ္ပနာ ဟောန္တိ၊ ကောဒသ ဥပစာရဇ္ဈာနိကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၉။

ဥပစာရဇ္ဈာနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ ဥပ္ပတ္တိ] ဥပစာရဈာန်၏ဖြစ်ခြင်း။ သီမာ-သမ္ဘေဒေနေဝ ဟေတ္ထ ဥပစာရဇ္ဈာနုပ္ပတ္တိ၊ န နိမိတ္တုပ္ပတ္တိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။

ဥပစာရဇ္ဈာနုပ္ပါဒန (န) [ဥပစာရဇ္ဈာန+ ဥပ္ပါဒန] ဥပစာရဈာန်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဥပ္ပါဒေတွာတိ ဥပစာရဇ္ဈာနုပ္ပါဒနေန ဥပ္ပါဒေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၂။

ဥပစာရဉာဏမူလက (တိ) [ဥပစာရဉာဏ+ မူလ+က] ဥပစာရဉာဏ်ဟူသော မူရင်း အကြောင်းရှိသော။ ဉာဏမူလကောတိ ကောဝဇ္ဇနဝီထိနာနာဝဇ္ဇနဝီထိသု ပဝတ္တံ ဥပစာရဉာဏမူလကော။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၀၃။

ဥပစာရဋ္ဌာန (န) [ဥပစာရ+ဌာန] ဥပစာအရပ်။ အနီးအရပ်။ လှည့်လည်ကျက်စားရာအရပ်။ ဂါမသမီပေတိ ဂါမဿ ဥပစာရဋ္ဌာနေ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၅၉။ ဝနပတ္ထန္တိ အတိက္ကမိတ္ဝာ မနုဿာနံ ဥပစာရဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ဥပစာရတ္ထ (ပု) [ဥပစာရ+အတ္ထ] ဥပစာအကျိုး။ ဒွိန္နံ သတ္တဗ္ဘန္တရာနံ အန္တရေ အညံ ကေ သတ္တဗ္ဘန္တရံ ဥပစာရတ္ထာယ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၃၃။ ကင်္ခါ။၉၀။ ဥပစာရတ္ထာယာတိ သီမန္တရိကတ္ထာယ သတ္တဗ္ဘန္တရတော အဓိကံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၂။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။၆။)

ဥပစာရဒဿန (န) [ဥပစာရ+ဒဿန] ဥပစာကို ပြခြင်း။ နနု စေတံ အပရိက္ခိတ္တဿ ဥပစာရဒဿနံ ပဒဘာဇနေန ဝိရုဒ္ဓမိဝ ဒိဿတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၅။

ဥပစာရဓမ္မ (ပု) [ဥပစာရ+ဓမ္မ] ဥပစာရ ဈာန်တရား။ ဝိတက္ကသဟဂတာ သညာ-မနသိကာရာ ဥပစာရဓမ္မေန သဟ ဒုတိ-ယဇ္ဈာနဓမ္မာ ဈာနဿ ဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၂၇။

ဥပစာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပစာရ+နိဒ္ဒေသ] ဥပစာအားဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။ အယမ္ပိ ဥပစာရနိဒ္ဒေသောဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၈။

ဥပစာရနိယမ (ပု) [ဥပစာရ+နိယမ] အနီး ဥပစာအရပ်ကို သတ်မှတ်ခြင်း။ ဣမေ ဒွါဒ-သဟတ္ထော ဥပစာရနိယမော နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂၄။

ဥပစာရနိယမနုတ္ထ (ပု) [ဥပစာရ+နိယမန+အတ္ထ] အနီးဥပစာအရပ်ကို သတ်မှတ်ခြင်းအကျိုး။ ပဌမမေဝ ဣဒံ ပရိက္ခိတ္တဿ ဂါမဿ ဥပစာရနိယမနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါဋီ။၃၈။

ဥပစာရပညာ (ထီ) [ဥပစာရ+ပညာ] ဥပစာရပညာ၊ အပ္ပနာပညာ၏ အနီး၌ဖြစ်သော ပညာ။ ဥပစာရပညာယ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမော။ နေတ္တိ၊ဌ။ရ၂။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၅၃။)

ဥပစာရပတ္တ (တိ) [ဥပစာရ+ပတ္တ] ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်သော။ ဥပစာရပတ္တံ အပ္ပနာပတ္တဥ္စ သမာဟိတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၁၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၄။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၄ရ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။)

ဥပစာရပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပစာရ+ပတ္တိ] ဥပစာရဘာဝနာသို့ရောက်ခြင်း။ ဇီဝမာနကသရီရေပိ ဥပဋ္ဌိတေ ဥပစာရပတ္တိ ဒဿိတာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၅။

ဥပစာရပ္ပနာ (ထီ) [ဥပစာရ+အပ္ပနာ] ဥပစာရဘာဝနာ၊ အပ္ပနာဘာဝနာ။ တမေဝါရမ္မဏံ ဥပစာရပ္ပနာဝသေန ဥပနိဿီဒတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၅၃။ မ၊ဌ၊၁။၂၅၂။

ဥပစာရပ္ပနာက္ခဏ (ပု) [ဥပစာရပ္ပနာ+ခဏ] ဥပစာရဘာဝနာ, အပ္ပနာဘာဝနာဖြစ်ရာခဏ။ ဥပစာရပ္ပနာက္ခဏေ အညဒါပိ ဟိ ဖရဏာပီတိယေဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၃၀။

ဥပစာရပ္ပနာပတ္တ (တိ) [ဥပစာရပ္ပနာ+ပတ္တ] ဥပစာရဘာဝနာ, အပ္ပနာဘာဝနာသို့ရောက်သော။ သဗ္ဗေဟိပိ ဣမေဟိ ပဒေဟိ ဥပစာရပ္ပနာပတ္တာ မေတ္တာဝ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၅။

ဥပစာရပ္ပနာဘေဒ (ပု) [ဥပစာရပ္ပနာ+ဘေဒ] (၁) ဥပစာရ, အပ္ပနာဟူသော အပြား။ (တိ) (၂) ဥပစာရ,အပ္ပနာဟူသော အပြားရှိသော (သမာဓိ၊ဈာန်)။ (၁) တဿွိ စ ဥပစာရပ္ပနာဘေဒေန ဒုဝိဓေ ယံ အပ္ပနာပတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ရ၄။ (တိ)(၂) ယံ ပန ဥပစာရပ္ပနာဘေဒေန သမာဓိနာ ပဝတ္တိဘာဝနိဝါရဏတော။ မ၊ဌ၊၁။၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။

ဥပစာရပ္ပနာဝဟ (တိ) [ဥပစာရပ္ပနာ+အာဝဟ] ဥပစာရဈာန်, အပ္ပနာဈာန်သို့ပို့ဆောင်တတ်သော။ ဥပစာရပ္ပနာဝဟတောတိ ဌပေတွာ ကာယဂတာသတိဥ္စ အာနာပါနဿတိဥ္စ အဝသေသာ အဋ္ဌ အနုဿတိယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၀ရ။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃ရ၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၁။)

ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိ (ပု) [ဥပစာရပ္ပနာ+သမာဓိ] ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိ။ သမာဟိတောတိ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိဝသေန သမာဟိတော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၄ရ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၀။

ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိရဟိတ (တိ)[ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိ+ရဟိတ] ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိမှ ကင်းသော။ အသမာဟိတာတိ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိရဟိတာ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၃၂။

ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိဝိရဟိတ (တိ) [ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိ+ဝိရဟိတ] ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိမှ ကင်းသော။ အသမာဟိတာတိ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိဝိရဟိတာ။ မ၊ဌ၊၁။၁၂၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။

ဥပစာရပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဥပစာရ+ပဝတ္တိ] ဥပစာရဈာန်၏ဖြစ်ခြင်း။ တဿ တဿ ဈာနဿ ဥပစာရပ္ပဝတ္တိံ ဝိနာဝ ဈာနာ ဈာနံ သင်္ကမတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၆၃။

ဥပစာရဖလ (နပုံ) [ဥပစာရ+ဖလ] ဥပစာရမေတ္တာ၏အစွမ်း(သတ္တိ)။ နေဝ ဥပစာရဖလေန အပ္ပနာဖလေန၊ ကေဝလံ ဝဍ္ဍကေ

ဗလဝဟိတ(ဗလဝပိယ) စိတ္တတာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃ဝ၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၃။

ဥပစာရဗ္ဘန္တရ (နု) [ဥပစာရ+အဗ္ဘန္တရ] ဥပစာအရပ်၏ အတွင်း။ သစေ ဥပစာ-ရဗ္ဘန္တရေ ဧကော ပါဒေါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇။)

ဥပစာရဘာဝနာ (ထီ) [ဥပစာရ+ဘာဝနာ] အပ္ပနာ၏ ရှေးအနီး၌ ဖြစ်သောဘာဝနာ၊ ဥပစာရဘာဝနာ။ နီဝရဏဝိက္ခမ္ဘနတော ပဋ္ဌာယ ဂေါတြဘူပရိယောသာနာ ကာမာဝစရဘာဝနာ ဥပစာရဘာဝနာနာမ၊ အပ္ပနာယ သမီပ-စာရိတ္တာ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၇။ ဥပစာရဘာဝနာယ စ တေ ပဟာတုံ အသမတ္ထဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၈၄။

ဥပစာရဘူမိ (ထီ) [ဥပစာရ+ဘူမိ] (၁) ဥပစာရ၏အရာ၊ ဥပစာရသမာဓိ၏ အခိုက် အတန့်။ (၂) ဥပစာရစျာန်၏ဖြစ်ရာ-ဘုံဌာန-စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဥပစာရစျာန်နှင့်ယှဉ်သော-စိတ္တုပ္ပါဒ်-စိတ် စေတသိက်တရားအပေါင်း။ (၁) ဍ္ဍဒ္ဒဘိ ဒ္ဒိဟာကာရေဟိ စိတ္တံ သမာဟိတံ နာမ ဟောတိ ဥပစာရဘူမိယံ ဝါ နီဝရဏပ္ပဟာနေန, ပဋိလာဘဘူမိယံ ဝါ အင်္ဂပါတုဘာဝေန။ တတ္ထ ဥပစာရဘူမိတိ ဥပစာရသမာဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ။ ဥပစာရဘူမိယန္တိ ဥပစာရာဝတ္ထာယံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၂ဝ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။ (၂) စတုတ္ထတ္တိကေ ဥပစာရဘူမိယံ ဧကဂ္ဂတာ ပရိတ္တော သမာဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၃။ ဥပစာရ-ဘူမိယန္တိ ဥပစာရဇ္ဈာနသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေ၊ စိတ္တုပ္ပါဒေ ဟိ သဟဇာတဓမ္မာနံ ဥပ္ပတ္တိ-ဋ္ဌာနတာယ "ဘူမိ"တိ ဝုစ္စတိ, "သုခဘူမိယံ ကာမာဝစရေ"တိ အာဒီသုဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၁။

ဥပစာရဘေဒ (ပု) [ဥပစာရ+ဘေဒ] ရိုသေ ပူဇော်မှုပျက်စီးခြင်း။ ဥပစာရဘေဒ(သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၄)န္တိ ဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ မနုဿေဟိ ကာတဗ္ဗ-ဥပစာရဿ ဘိန္ဒနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၂။

ဥပစာရမတ္တလာဘီ (တိ) [ဥပစာရမတ္တ + လာဘီ] ဥပစာရစျာန်မျှကိုသာရခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဥပစာရမတ္တလာဘီ ရူပဇ္ဈာနမတ္တလာဘီ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၆။

ဥပစာရမတ္တသိဒ္ဓ (တိ) [ဥပစာရမတ္တ+သိဒ္ဓ] ဥပစာ-တင်စား၍ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း-အဘေဒဘေဒူပစာ-မျှဖြင့် ပြီးစီးသော။ ဘဝတိ ဟိ ဘေဒါဘာဝေပိ သုခါဝဗောဓနတ္ထံ ဥပစာရမတ္တသိဒ္ဓေန ဘေဒေန နိဒ္ဒေသော၊ ယထာ သိလာပုတ္တကဿ သရီရန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၅၇။

ဥပစာရယုတ္တ (တိ) [ဥပစာရ+ယုတ္တ] ပူဇော်ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော။ ဥပစာရယုတ္တေန ဝိဓိနာ အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ အတ္တာနံ နိဝေဒေသိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၆။

ဥပစာရရူပဇ္ဈာနသမာဓိ (ပု) [ဥပစာရ+ ရူပဇ္ဈာန+သမာဓိ] ဥပစာရသမာဓိ, ရူပစျာန် သမာဓိ။ ဥပစာရရူပဇ္ဈာနသမာဓိတော ဟိ သာတိသယံ အရူပသမာဓိသမ္ဘဝံ လဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၆။

ဥပစာရဝစန (နု) [ဥပစာရ+ဝစန] ပြောရိုး ပြောစဉ်စကား။ ယဿ ဒါနိ ကာလံ မညတီတိ ဥပစာရဝစနမေတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဥပစာရ-ဝစနန္တိ ဝေါဟာရဝစနမတ္တံ၊ တေနေဝ အဓိ-ပ္ပေတတ္ထဿ အပရိယောသာနတော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၂။ အစ္ဆာဒေဟီတိ ဥပစာရဝစန-မေတံ၊ ကေ မယံ ဒေဟိ၊ ကေ အာနန္ဒဿာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆ဝ။ အမ္မကာယာတိ မာတုဂါမေန၊ ဥပစာရဝစနဥတံ ဍ္ဍတ္တိသု၊ ယဒိဒံ အမ္မကာ မာတုဂါမော ဇနနီကာတိ။

သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၁၈၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၈။)

ဥပစာရဝဟ (တိ) [ဥပစာရ+ဝဟ] ဥပစာရ ဈာန်သို့ပို့ဆောင်နိုင်သော။ စတုဓာတု-ဝဝတ္ထာနန္တိ ဣမာနေဝ ပေဟတ္ထ ဒသကမ္မ-ဋ္ဌာနာနိ ဥပစာရဝဟာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၇။

ဥပစာရဝိဇဟနတ္ထ (ပု) [ဥပစာရဝိဇဟန +အတ္ထ] အနီးဥပစာအရပ်ကိုစွန့်ခြင်းအကျိုး။ မဟာမဂ္ဂတော ဩက္ကမ္မာတိ မဂ္ဂပဋိပန္နာဘိက္ခုနံ ဥပစာရဝိဇဟနတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၆၂။

ဥပစာရဝိပ္ပန္န (တိ) [ဥပစာရ+ဝိပန္န] အကျင့်-စာရိတ္တ-ပျက်စီးသော၊သူ။ ဥပစာရ ဝိပန္နဿ၊ နိက္ခေပေ ဓာရဏာယ ဝါ။ ဇာ၊ ၂။၂၂၄။ ဥပစာရဝိပန္နဿာတိ ယော ပန ဥပစာရဝိပန္နော ဟောတိ၊ တဿေဝ သော အနုပါယေန ပရိစိဏ္ဏော ဝိနာသမေဝ ဝဟတီ-တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅။

ဥပစာရဝုတ္တိ (ထီ) [ဥပစာရ+ဝုတ္တိ] ဥပစာ ဖြစ်ခြင်း၊ တင်စား၍ပြောဆိုမှုဖြစ်ခြင်း။ သမုဒါယေ ပဝတ္တမာနသဒ္ဒဿ အဝယဝေပိ ဥပစာရဝုတ္တိတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၉။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၄၅။)

ဥပစာရဝုတ္တိသဗ္ဘာဝ (ပု) [ဥပစာရဝုတ္တိ+ သဗ္ဘာဝ] ဥပစာ-တင်စား၍ပြောဆိုမှု-ဖြစ်ခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ တထာ နိဗ္ဗာန-သဒ္ဒေါ ကတ္ထစိ ဝိသယေ ယထာဘူတပရမတ္ထ-ဝိသယော ဥပစာရဝုတ္တိသဗ္ဘာဝတော၊ သေယျထာပိ သီဟသဒ္ဒေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ အနုဋီ၊၂။၅၀။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၇၉။)

ဥပစာရဝေါဟာရ (ပု) [ဥပစာရ+ဝေါဟာရ] ဥပစာရသမာဓိဟူသော-ဝေါဟာရ-ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုမှု။ တထာ တဿ အနုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဘူတေ ပရိတ္တစျာနေ ဥပစာရဝေါဟာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၀၈။

ဥပစာရသညာ (ထီ) [ဥပစာရ+သညာ] ဥပစာရ ဈာန်သညာ။ အယံ ဟိ သညာ နာမ ပရိကမ္မ-သညာပိ ဥပစာရသညာပိ အပ္ပနာသညာပိ ဝဋ္ဋတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။

ဥပစာရသဒ္ဒ (ပု) [ဥပစာရ+သဒ္ဒ] ဥပစာရသဒ္ဒါ။ အပရိက္ခိတ္တဿ ဂါမဿ ဥပစာရန္တိ ဧတ္ထ ဥပစာရသဒ္ဒေန ဃရူပစာရတော ပဌမ-လေဍ္ဍုပါတသင်္ခါတံ ပရိက္ခေပါရဟဋ္ဌာနံ ဂဟိတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၇။

ဥပစာရသမညာ (ထီ) [ဥပစာရ+သမညာ] ဥပစာရဟူသောနာမည်။ ဂေါတြဘုနော ဧဝ ဥပစာရသမညာ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။

ဥပစာရသမာဓိ (ပု) [ဥပစာရ+သမာဓိ] ဥပ စာရမည်သောသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ၏-အနီး-ရှေ့ပိုင်း-၌ဖြစ်သောသမာဓိ (ကေဂ္ဂတာ စေတသိက်)။ ယာ စ အပ္ပနာသမာဓိနံ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဧကဂ္ဂတာ၊ အယံ ဥပစာရသမာဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၂။ တိဝိဓံ သမာဓိံ ပရိပူရေတိ ခဏိကသမာဓိံ ဥပစာသမာဓိံ အပ္ပနာသမာဓိန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။

ဥပစာရသမာဓိနိဋ္ဌ (တိ) [ဥပစာရသမာဓိ+ နိဋ္ဌာ] ဥပစာရသမာဓိသာလျှင် အပြီးသတ် တရားရှိသော၊ နောက်ထပ်အပ္ပနာသမာဓိ တိုင်အောင် မဆက်နိုင်တော့ပဲ ဥပစာရသမာဓိ သာလျှင်အပြီးအဆုံး နိဂုံးချုပ်ရှိသော။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိယာ ဥပစာရသမာဓိနိဋ္ဌတ္တာ ဝုတ္တံ "ယာဝ ဥပစာရာ" တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၈၈။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၄၃၇။

ဥပစာရသမာဓိပုဗ္ဗက (တိ) [ဥပစာရသမာဓိ+

ပုဗ္ဗက] ဥပစာရသမာဓိဟူသော-ရှေ့သွား-ရှေ့ပြေး-ရှိသော။ ဥပစာရသမာဓိပုဗ္ဗကော အပ္ပနာသမာဓီတိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။ရ၁။

ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာ (ထီ) [ဥပစာရသမာဓိ+ဘာဝနာ] ဥပစာရသမာဓိကို ပွားများခြင်း။ သမ္မာစေ သြကာသာဓိဂမနယေန ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာပိ ဝိပဿနာနိသံသာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၈။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာသာမညာ (န) [ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာ+သာမညာ] ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာအဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏ဖြစ်။ တာသံ ဥပစာရသမာဓိ ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာသာမညေန ကော သမာဓိစရိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၄။

ဥပစာရသမာဓိသာမညာ (န) [ဥပစာရသမာဓိ+သာမညာ] ဥပစာရသမာဓိချင်းတူသည်၏အဖြစ်။ သိယာ သပ္ပီတိကော၊ သိယာ နိပ္ပီတိကောတိ အနိယမဝစနံ ဥပစာရသမာဓိသာမညေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၀။

ဥပစာရသိဒ္ဓ (တိ) [ဥပစာရ+သိဒ္ဓ] (၁) တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းဖြင့် ပြီးစီးသော။ (၂) ဥပစာလုပ်ငန်း-အစွမ်းထက်မြက်အောင် ပြုလုပ်ခြင်း-ကြောင့် ပြီးစီးသော။ (၁) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဘာဝေါ ဝိယာတိ ဝိညတ္တိယာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနဥပါဒါရူပဘာဝေါ ဥပစာရသိဒ္ဓေါ။ အနု၊ဋီ၊၁။ရ၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃ရ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၉၊ရ၈။) (၂) ဇွာလ္လနာကာရ ဂန္ဓာရိဝိဇ္ဇံ ဝါ ဥပစာရသိဒ္ဓံ ပတ္တိတသိဒ္ဓံ အညံ ဝါ ဝိဇ္ဇံ ဓာရေန္တီတိ ဝိဇ္ဇာဓရာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဥပစရဏေန သိဇ္ဈတီတိ ဥပစာရသိဒ္ဓံ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၈၀။

ဥပစာရသီမဋ္ဌ (တိ) [ဥပစာရသီမာ+ဌာ+အ] ဥပစာရသိမ်၌တည်နေသော(ရဟန်း)။ သစေ ဝဒတိ "အဟမေတံ ဘေဒံ န ဇာနာမိ၊ သီမဋ္ဌကသံဃော ဂဏှတူ"တိ ဥပစာရသီမဋ္ဌေဟိ ဘာဇေတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ။၁၆၀။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၁ရ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၉၅။) ဥပစာရ သီမာ-လည်းကြည့်။

ဥပစာရသီမဋ္ဌက (တိ) [ဥပစာရသီမဋ္ဌ+က] ဥပစာရသိမ်၌တည်နေသော။ ဘိက္ခူ စ ဥပစာရသီမဋ္ဌကေဟိ ကောဗဒ္ဓါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၄။ ဥပစာရသီမာ-လည်းကြည့်။

ဥပစာရသီမဗ္ဘန္တရဂတ (တိ) [ဥပစာရသီမာ+အဗ္ဘန္တရဂတ] ဥပစာရသိမ်အတွင်း၌ ရောက်နေသော။ မဂ္ဂေါတိ ဥပစာရသီမဗ္ဘန္တရဂတေ ဂါမာဘိမုခမဂ္ဂေ ကတသာလာ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။

ဥပစာရသီမာ (ထီ) [ဥပစာရ+သီမာ] ဥပစာရသိမ်၊ ကျောင်း,ကျောင်းတိုက်ဥပစာ-ကျောင်း,ကျောင်းတိုက်ဝင်းခြံ-အပိုင်းအခြားအရပ်။

ထိုကျောင်းတိုက်သည် အကာအရံရှိလျှင် အကာအရံအတွင်းသည် ဥပစာရသိမ်မည်၏၊ အကာအရံမရှိလျှင် ကျောင်းတိုက်၏ အစွန်၌ရှိသော အမြဲစည်းဝေးရာဌာနမှ လည်းကောင်း, အစွန်ဆုံးဆွမ်းစားကျောင်း, အမြဲနေရာကျောင်းတို့မှလည်းကောင်း အားအလယ်အလတ်ရှိသောယောကျ်ား၏ ခဲနှစ်ကျအရပ်၏အတွင်းသည် ဥပစာရသိမ်မည်၏၊ ထိုဥပစာရသိမ်သည် နောက်ထပ်ကျောင်းတိုးလျှင် တိုးသလောက် ယူဇနာတစ်ရာအထိပင် ကျယ်ပြန့်သွားနိုင်၍ ကျောင်းယုတ်လျော့လျှင်လည်း ကျဉ်းသွား၏၊ ထို့အပြင် ရဟန်းပရိသတ် တိုးလာလျှင်လည်း ဥပစာရသိမ်ကျယ်ပြန့်သွားသည်ဟု မဟာပစ္စရီအဋ္ဌကထာ၌

မိန့်ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် ကျောင်းဝင်းအတွင်း၌ စုဝေးနေကြသော ရဟန်းများနှင့် တဆက်တည်းပင် ယူဇနာတစ်ရာအထိပြည့်အောင် ရဟန်းများထိုင်နေလျှင်လည်း ယူဇနာတရာတိုင်အောင်ပင် ဥပစာရသိမ် ဖြစ်သွား၏။ ထိုဥပစာရသိမ်အတွင်း၌ လှူဒါန်းသမျှ သံဃိကလာဘ်လာဘသည် ထိုဥပစာရသိမ်အတွင်းရှိ ရဟန်းများအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်၏၊

ဘိက္ခုနီပါစိတ်အာရာမပ္ပဝေသနသိက္ခာပုဒ်အရ ဘိက္ခုနီတို့သည် ရဟန်းရှိသော အရံဥပစာအတွင်းသို့ဝင်လို လျှင် မဝင်မီကပင် ဝင်လိုပါကြောင်း ခွင့်တောင်းရ၏၊ ခွင့်မတောင်းပဲဝင်လျှင် ထိုကျောင်းတိုက် ဥပစာရသိမ်အပိုင်းအခြားကို ခြေဖြင့် နင်းလိုက်မိသည်နှင့်တပြိုင်နက် အာပတ်သင့်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤဥပစာရ သိမ်သည် ထိုအာရာမပ္ပဝေသနသိက္ခာပုဒ်နှင့် လည်းသက်ဆိုင်၏၊

ဘူတဂါမဝဂ် ဒုတိယသေနာသန သိက္ခာပုဒ်အရ သံဃိကကျောင်း၌ အခင်းများကို ခင်းထိုင်ပြီးနောက် တခြားအရပ်သို့ သွားလိုသောအခါ ထိုအခင်းများကို မသိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့သော် ခွင့်ပန်တိုင်ကြားပြီးမှ သွားရ၏၊ ခွင့်မပန်ပဲသွားခဲ့သော် ဤဥပစာရသိမ်ကို ကျော်လွန်သည်နှင့်တပြိုက်နက်အာပတ်သင့်၏။

ပရိဝတ်မာနတ်ကျင့်သောရဟန်းသည် ဤဥပစာရသိမ်အတွင်းရှိရဟန်းအားလုံးနှင့် ဥပစာရသိမ်အတွင်း၌ ဝင်လာသမျှ အာဂန္တုကရဟန်းတို့အား ပရိဝါသ်မာနတ် ကျင့်နေပါကြောင်းပြောကြားရ၏။ ထို့ပြင်ဝါတွင်း၌ ဝါဆိုပြီးနောက် အခြားကျောင်းတိုက်သို့ အကြောင်းထူးမရှိပဲ ညဉ့်အိပ်ညဉ့်နေ သွားလျှင်လည်း ဤမိမိကျောင်းတိုက်ဥပစာရကို ကျော်လွန်လျှင် ဝါကျိုးဝါပြတ် ဖြစ်၏၊ နိဿယည်းဆရာထံ နိဿယည်းခံယူထားလျှင်လည်း ထိုနိဿယည်း ဆရာတပည့်နှစ်ဦးလုံး ဥပစာရသိမ်အတွင်းဝယ် အရုဏ်တက်ချိန်၌ ရှိနေရ၏၊ အရုဏ်တက်ချိန်၌ တပါးပါးက ထိုကျောင်းတိုက် ဥပစာရသိမ်အပြင်သို့ရောက်နေလျှင် နိဿယည်းပျက်၏၊ ထေရ်စဉ်ဝါစဉ်အလိုက် နေရန် ကျောင်းနေရာချထားသောအခါ ထိုကျောင်းနေရာကို လက်ခံလျှင်လည်း ဤဥပစာရသိမ်အတွင်း၌ ရှိနေမှသာ ထိုကျောင်းနေရာကို ယူငင်လက်ခံခွင့်ရှိ၏၊ ဥပစာရသိမ်အပြင်မှနေ၍ ယူငင်ခွင့် မရှိ၊ မိမိအတွက် ကျောင်းနေရာကို လက်ခံယူငင်ပြီးနောက် တခြားကျောင်း၌ ကျောင်းနေရာယူမည်ကြံ၍ ထွက်သွားလျှင်လည်း ဥပစာရသိမ်ကို လွန်သည်နှင့် တပြိုင်နက်နဂိုယူပြီး ကျောင်းနေရာမှ လက်လွတ် ဖြစ်ရတော့၏။

ဥပစာရသီမာ နာမ ပရိက္ခိတ္တဿ ဝိဟာရဿ ပရိက္ခေပေန အပရိက္ခိတ္တဿ ပရိက္ခေပါရဟဋ္ဌာနေန ပရိစ္ဆိန္နာ။ အပိ စ ဘိက္ခူနံ ဓုဝသန္နိပါတဋ္ဌာနတော ဝါ--- ဥပစာရသီမာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၇။ ကခါ။၁၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈၊ ၃၃၁၊၃၃၅၊၃၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၊၂၁၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈၆။ ဝဇိရ။၄၂၀။၅၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၈၂၊၃၄၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၂။ ကခါ၊ဋီ။၅၄၊ ၂၆၁၊၂၉၃၊၂၉၅၊၃၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၆။)

ဥပစာရသီမာဂတ (တိ) [ဥပစာရသီမာ+ဂတ] ဥပစာရသိမ်၌ ရောက်ရှိနေသော၊သူ။ သံဃိကဿ လာဘဿ ဥပစာရသီမာဂတာနံ သာမဏေရာနမ္ပိ သန္တကတ္တာ တေသမ္ပိ ဥပနေတဗ္ဗော လဗ္ဘတေဝ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၆။ (-ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၉၆။)

ဥပစာရသီမာတိက္ကမ (ပု) [ဥပစာရသီမာ+

အတိက္ကမ] ဥပစာရသိမ်ကိုကျော်လွန်ခြင်း။ အာစရိယံ အနာပုစ္ဆာ ပက္ကမန္တဿ ပန ဥပစာရသီမာတိက္ကမေ နိဿယော ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇၃၊ (-၂၈၈။)

ဥပစာရသီမာတိက္ကမန (န) [ဥပစာရသီမာ+အတိက္ကမန] ဥပစာရသိမ်ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ ပက္ကမန္တိစေတ္ထ ဥပစာရသီမာတိက္ကမနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၄။

ဥပစာရသီမာပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥပစာရသီမာ+ပရိစ္ဆေဒ] ဥပစာရသိမ်အပိုင်းအခြား။ သဗ္ဗမေတံ ဥပစာရသီမာပရိစ္ဆေဒဝသေန ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၄၂၁။

ဥပစာရသီမာပရိယာပန္န (တိ) [ဥပစာရသီမာ+ပရိယာပန္န] ဥပစာရသိမ်၌အကျုံးဝင်-သိတင်းသုံးနေထိုင်-သော၊သူ။ တေတ္တကာယေဝ ဘိက္ခူ ဥဒ္ဒိသထာတိ ဧဝံ ပရိစ္ဆေဒဿ အကရဏေန ဥပစာရသီမာပရိယာပန္နာနံ ခေတ္တပရိယာပန္နာနံ ဝသေန အပရိစ္ဆိန္နကမဟာဘိက္ခုသံဃော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၁။

ဥပစာရသီမောက္ကန္တ (တိ) [ဥပစာရသီမာ+ဩက္ကန္တ] ဥပစာရသိမ်သို့သက်ရောက်သော၊သူ။ ယသ္မာစ တတော ဗဟိဒ္ဓါပိ ဥပစာရသီမောက္ကန္တေဟိ ဓောဗဒ္ဓါနံ ပါပုဏာတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၉၆။

ဥပစာရာကာရ (ပု) [ဥပစာရ+အာကာရ] ဥပစာရဘာဝနာ၏ အခြင်းအရာ။ သဗ္ဗာကာရေနာတိ ဥပစာရာကာရော အပ္ပနာကာရော---ဝေမာဒိနာ သဗ္ဗေန ဘာဝနာကာရေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ရ၃။

ဥပစာရာတိက္ကမ (ပု) [ဥပစာရ+အတိက္ကမ] အနီးဥပစာအရပ်ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ ဥပစာရာတိက္ကမေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀ရ။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၁။)

ဥပစာရာတိက္ကမနတ္ထ (ပု) [ဥပစာရ+အတိက္ကမနတ္ထ] အနီးဥပစာအရပ်ကို ကျော်လွန်ခြင်းအကျိုး။ မဂ္ဂပဋိပန္နာနံ ဘိက္ခူနံ ဥပစာရာတိက္ကမနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၈။

ဥပစာရာဓိဂမ (ပု) [ဥပစာရ+အဓိဂမ] ဥပစာရစျာန်သမာဓိကို-ရခြင်း-ရရာအခါ။ ဥပစာရာဓိဂမတော ပုဗ္ဗေ အသပ္ပါယသေဝိတာယ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။

ဥပစာရာဝတ္ထာ (ထီ) [ဥပစာရ+အဝတ္ထာ] ဥပစာရသမာဓိ၏ အခိုက်အတန့်။ ဥပစာရဘူမိ-ကြည့်။

ဥပစာရာသေဝနာ (ထီ) [ဥပစာရ+အာသေဝနာ] ဥပစာရစျာန်ကို-မှီဝဲခြင်း-အထပ်ထပ်ဖြစ်စေခြင်း။ တဒနန္တရဉ္စ ဘဝင်္ဂပရိဝါသေန ဥပစာရာသေဝနာယ စ ဝိနာ အပ္ပနာ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၆။

ဥပစာရေကဂ္ဂတာ (ထီ) [ဥပစာရ+ဧကဂ္ဂတာ] ဥပစာရသမာဓိဖြစ်သောဧကဂ္ဂတာ။ သဗ္ဗာပိ ဥပစာရေကဂ္ဂတာ ကာမာဝစရော သမာဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။)

ဥပစာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+စရ+ဏေ+တွာ] အနီး၌ဖြစ်စေ၍၊ အနီးသို့ရောက်စေ၍။ သတိ ကိလေသကာမေ အတ္တနော ဥပဟာရံ ဥပစာရေတွာ အဿာဒေတွာ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။

ဥပစာရောက္ကမန (န) [ဥပစာရ+ဩက္ကမန] အနီးဥပစာအရပ်သို့ သက်ရောက်ခြင်း။ အနန္တရဂါမဿ ဥပစာရောက္ကမနေ ပန ဘိက္ခုနော ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၃။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၄။)

ဥပစာလာ (ထီ) [ဥပ+စာလာ] ဥပစာလာ

မည်သူ။ သာသနာတော်၌ ဥပစာလာအမည်ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်(၄)ဦး တွေ့ရ၏။ (က) ဥပစာလာမည်သော-အဂ္ဂသာဝိကာ-အမြတ်ဆုံးတပည့်ဘိက္ခုနီဖြစ်သော ထေရ်ရှင်မ၊ (ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာမှ နောက်ပြန်ရေတွက်လသော် လွန်ခဲ့သော-၉၂-ခုမြောက်ကမ္ဘာ၌ ပွင့်တော်မူသော ဖုဿမြတ်စွာဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝိကာနှစ်ဦးတို့တွင် တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်၍ သမာဓိအရာ၌ တေဒဂ်ရသော ထေရ်ရှင်မဖြစ်သည်)။ (ခ) (အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့် အရှင်စုန္ဒတို့၏ ညီမဖြစ်သော) ဥပစာလာမည်သော ထေရ်ရှင်မ။ (ဂ) (လွန်ခဲ့သောနှစ်သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းအထက်၌ ပွင့်တော်မူသော သုမနမြတ်စွာဘုရား၏ အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေးဒါယိကာမဖြစ်သော) ဥပစာလာမည်သောဥပါသိကာမ။ (ဃ) ဥပစာလာမည်သော သာမဏေ၊ ယခင်ဥပစာလာ(ခ)၏ သားဖြစ်၍ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ တူဖြစ်သော သာမဏေ။

(က) စာလာ စ ဥပစာလာ စ၊ အေဟသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၃။ စာလာ ဥပစာလာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၉။ (ခ) အထ ခေါ ဥပစာလာ ဘိက္ခုနီ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ။ သံ၊၁။၁၃၄။ တဿာနာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ စာလာတိ နာမံ အကံသု၊ တဿာ ကနိဋ္ဌာယ ဥပစာလာတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ (-မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၁၁၇၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။) (ဂ) စာလာ စ ဥပစာလာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ (ဃ) စာလေ ဥပစာလေ သီသူပစာလေ(ထေရ။၂၂၉)တိ တေသံ အာလပနံ၊ စာလာ ဥပစာလာ သီသူပစာလာတိ ဟိ ဇာတ္တိလိင်္ဂဝသေန လဒ္ဓနာမာ တေ တယော ဒါရကာ ပဗ္ဗဇိတာပိ တထာ ဝေါဟရီယန္တိ၊ စာလီ ဥပစာလီ သီသူပစာလီတိ တေသံ နာမာနီတိ စ ဝဒန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၇၈။)

ဥပစာလီ (ထီ) [ဥပ+စာလီ] ဥပစာလီမည်သော-သူ-သာမဏေ။ အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့် အရှင်စုန္ဒတို့၏ နှမဖြစ်သူ ဥပစာလာ၏ သားဖြစ်သော သာမဏေ။ ဥပစာလာ(ဃ)ကြည့်။

ဥပစိကက္ခာယိက (တိ) [ဥပစိကာ+ခါယိက] ခြခဲစားအပ်သော(အဝတ်)။ ဥန္ဒူရက္ခာယိကံ ဥပစိကက္ခာယိကံ အဂ္ဂိဒဍ္ဎံ။ ဝိ၊၅။၂၃၀။

ဥပစိကက္ခာယိတ (တိ) [ဥပစိကာ+ခါယိတ] ခြခဲစားအပ်သော(အဝတ်)။ ဥန္ဒူရက္ခာယိတံ ဥပစိကက္ခာယိတံ အဂ္ဂိဒဍ္ဎံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။

ဥပစိကရာဇိ (ထီ) [ဥပစိကာ+ရာဇိ] (သွားနေသော) ခြတို့၏-အရေးအကြောင်း-အစဉ်အတန်း။ ယထာ ပန ဥပစိကရာဇိ ဝါ ကိပိလ္လိကရာဇိ ဝါ ဩလောကိယမာနာ ကောဗဒ္ဓါ ဝိယ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။

ဥပစိကာ (ထီ) [ဥပ+စိ+ဏွု+အာ။ P.T.S-၌ "ဥပဒီကာ"ဟူသော သက္ကတပုဒ်နှင့်နှိုင်းယှဉ်ပြထား၏၊ သို့သော် ယင်းသက္ကတပုဒ်နှင့် ဥပစိကာ ဟူသော ပါဠိတို့ ဆက်သွယ်ပုံမှာ သိပ်မရှင်းဟု ဆိုပြီး "ဥတ္တဒိကာ> ဥပတိကာ> ဥပစိကာ" ဟု အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲလာသည်ဟူသော ဝါဒတမျိုးကိုလည်း ပြထားသည်] ခြသတ္တဝါ။ ဥပစိကာနံ ဝါ အာသယော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၂၆။ သေနာသနံ ဥပစိကာဟိ ခါယိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၆၀။

ဥပစိကာခါယိတ (တိ) [ဥပစိကာ+ခါယိတ] ခြခဲစားအပ်သော(ပံသုကူအဝတ်)။ အဂ္ဂိဒဍ္ဎံ

ဂေါဓါယိတံ ဥပစိကာဓါယိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။

ဥပစိကာမောစနတ္ထ (ပု) [ဥပစိကာ+မောစနတ္ထ] ခြဘေးရန်မှ ကင်းလွတ်စေခြင်း အကျိုး။ ဥပစိကာမောစနတ္ထံ အင္ဂုလိမဏ္ဍေန အပ္ပဋ္ဌာနဒန် ကတွာ ဘိတ္တိံ လိမ္ပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၃၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၉။)

ဥပစိကာသင်္ကာ (ထီ) [ဥပစိကာ+အာသင်္ကာ] ခြတို့၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း၊ ခြကိုက်အံ့လော ဟု သံသယဖြစ်ခြင်း။ ယတ္ထ ဥပစိကာသင်္ကာ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၈။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၆။)

ဥပစိက္ခ (န) [ဥပ+စရ+တ] ပြကျင့်အပ်သော အကျင့်။ ဒုဋ္ဌု ဥပစိက္ခံ စရိတန္တိ ဒုရုပစိက္ခံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၆။

ဥပစိတ (တိ) [ဥပ+စိ+တ] (၁) ဆည်းပူး-စုဆောင်း-အထပ်ထပ်ဖြစ်စေ-တိုးပွားစေ-အားထုတ်-အပ်သော။ (၂) လက်ဦးအစဖြစ်သော၊ အထက်၌ တိုးပွားသော၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော၊ (ရုပ်)။ (၁) အာယုသံဝတ္တနိကံ အာယသ္မတာ စုန္ဒေန ကမ္မာရပုတ္တေန ကမ္မံ ဥပစိတံ။ ဒီ၊၂။၁၁၃။ ဥဒါန။၁၈၃။ ဥပစိတန္တိ ပသုတံ ဥပ္ပါဒိတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၆။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ သဉ္စေတနိကာနံ ကမ္မာနံ ကတာနံ ဥပစိတာနံ အပ္ပဋိသံဝေဒိတွာ ဗျန္တိဘာဝံ ဝဒါမိ။ အံ၊၃။၄၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ ဥပစိတာနန္တိ စိတာနံ ဝဍ္ဎိတာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ (၂) ဥပစိတရူပပဒဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဥပစိတကမ္မာဘာဝ (ပု) [ဥပစိတကမ္မ+အဘာဝ] ဆည်းပူး-စုဆောင်း-အားထုတ်-အပ်သောကံမရှိခြင်း။ ဥပစိတကမ္မာဘာဝေ ဝိပါကာဘာဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၇။

ဥပစိတကုသလ (တိ) [ဥပစိတ+ကုသလ] ဆည်းပူးအပ်သောကုသိုလ်ရှိသော၊သူ။ ကတပုညတာတိ ပုဗ္ဗေ ဥပစိတကုသလတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဥပစိတကုသလဓမ္မ (တိ) [ဥပစိတ+ကုသလဓမ္မ] ဆည်းပူးအပ်သော ကုသိုလ်တရားရှိသော၊သူ။ ဣဒါနိပိ ဒေဝကာယေ ဘဝိဿတိ ဥပစိတကုသလဓမ္မတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၀။

ဥပစိတစေတနာ (ထီ) [ဥပစိတ+စေတနာ] ဆည်းပူးအပ်သောစေတနာ။ သဗ္ဗေပိ သတ္တာ ပုဗ္ဗေ ဥပစိတစေတနာယ သမင်္ဂိတာယ စေတနာသမင်္ဂိနောတိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။

ဥပစိတတနုတမ္ဗလောမ (တိ) [ဥပစိတ+တနုတမ္ဗလောမ] ဖြစ်ပွားစေအပ်သော-စီရရီပေါက်သော-သေးငယ်နီမြန်းသော အမွေးရှိသော၊သူ။ ကဏ္ဏသောတာနံ ဥပစိတတနုတမ္ဗလောမတာယ ဓောတရဇတပနာဠိသဒိသတာ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၁။ (-ဝိဘာဝိနီ။၁၉၆။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၁၂၁။)

ဥပစိတတ္တ (နု) [ဥပစိတ+တ္တ] ဆည်းပူး-စုဆောင်း-အထပ်ထပ်ဖြစ်စေ-တိုးပွားစေ-အားထုတ်-အပ်သည်၏အဖြစ်။ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရဿ ကုသလဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ ဝိပါကံ စက္ခုဝိညာဏံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ အဘိ၊၁။၁၀၄။ ဥပစိတတ္တာတိ အာစိတတ္တာ ဝဍ္ဎိတတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ ဥပစိတတ္တာတိ ယထာ အညဿ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိတွာ အတ္တနော ဝိပါကာဘိမုခံ ဟောတိ၊ တထာ ဝဍ္ဎိတတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၄။

ဥပစိတဒေါသ (တိ) [ဥပစိတ+ဒေါသ] တိုးပွားစေအပ်သော-များပြားသော-အပြစ်ဒေါသ

ရှိသော။ ဥဿန္နဒေါသန္တိ ဝါတပိတ္တာဒိဝသေန ဥပစိတဒေါသံ။ အံဋီ၊၁။၂၅၂။

ဥပစိတပါပကမ္မ (တိ) [ဥပစိတ+ပါပကမ္မ] ဆည်းပူးအားထုတ်အပ်သော မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံ ရှိသော၊သူ။ ပါပဿာတိ ပါပယောဂေန ပါပဿ၊ ဥပစိတပါပကမ္မဿာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၉၉။

ဥပစိတပုည (တိ) [ဥပစိတ+ပုည] ဆည်းပူး-အားထုတ်-အပ်သော ကုသိုလ်ရှိသော၊ များသော ကုသိုလ်ရှိသော၊သူ။ ဥဿန္နကုသလာ-တိ ဥပစိတပုညာ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၂၈။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။)

ဥပစိတပုညသဥ္စယ (တိ) [ဥပစိတ+ပုည သဥ္စယ] ဆည်းပူး-အားထုတ်-အပ်သော ကုသိုလ်အစုရှိသော၊သူ။ သော နာလကော ဥပစိတပုညသဥ္စယော။ သုတ္တနိ။၃၈၈၊ ဥပ-စိတပုညသဥ္စယောတိ ပဒုမုတ္တရတော ပဘုတိ ကတပုညသဥ္စယော။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ (-ဥဒါနဋ္ဌ။၃၈၇။)

ဥပစိတပုညသမ္ဘာရ (တိ) [ဥပစိတ+ပုည သမ္ဘာရ] ဆည်းပူး အားထုတ်အပ်သော ကုသိုလ်အဆောက်အဦရှိသော၊သူ။ သော ဟိ အာယသ္မာ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ပါဒ-မူလေ ကတာဘိနီဟာရော ကပ္ပသဟဿံ ဥပစိတပုညသမ္ဘာရော။ ဥဒါနဋ္ဌ။၃၁၆။ (-ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၁။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။)

ဥပစိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+စိ+တဗ္ဗ] ဆည်းပူး - စုဆောင်း-ထိုက်သော။ တဿ အစ္စိတဗ္ဗော အစ္စနာရဟော ဟိတသုခတ္ထိကေန ဥပစိတ-ဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၈၉။

ဥပစိတမနက (တိ) [ဥပစိတ+မန+က] ဆည်းပူး-တိုးပွားစေ-အားထုတ်-အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ ထက်မြက်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ မနဿ ဥဿန္နတာယ မနဿာတိ၊ သူရဘာဝသတိမန္တတာဖြဟ္မစရိယယောဂျ-တာဒိဂုဏဝသေန ဥပစိတမနကာ ဥက္ကဋ္ဌဂုဏ-စိတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီဋီ၃။၁၀၂။

ဥပစိတမဟဂ္ဂတကမ္မ (တိ) [ဥပစိတ+ မဟဂ္ဂတကမ္မ] ဆည်းပူး အားထုတ်အပ်သော မဟဂ္ဂုတ်ကံရှိသော၊သူ။ ဥပစိတမဟဂ္ဂတ-ကမ္မဿ ပန ကမ္မနိမိတ္တမေဝ အာပါထမာ-ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၂။

ဥပစိတမာနသ (တိ) [ဥပစိတ+မာနသ] ဆည်းပူး-တိုးပွားစေ-အားထုတ်-အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ ထက်မြက်သောစိတ် ရှိသော၊သူ။ သတိသူရဘာဝဖြဟ္မစရိယယောဂျတာဒိဂုဏ-ဝသေန ဥပစိတမာနသာ ဥက္ကဋ္ဌဂုဏစိတ္တာ။ ဝိမာနဋ္ဌ။၁၆။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၉။ မဋီ၊၂။၃၀။ အံဋီ၊၂။၁၄၇။)

ဥပစိတရူပပဒ္ဒဋ္ဌာန (တိ) [ဥပစိတ+ ရူပ+ပဒဋ္ဌာန] လက်ဦးအစဖြစ်သော-အထက်၌ တိုးပွားသော-ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော-ရုပ်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ ပရိပုဏ္ဏဘာဝ-ပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝါ၊ ဥပစိတရူပပဒဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ မူလဋီ၊၂။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၃၄။ အဘိဓမ္မဝတာရဋီ၊၂။၁၅၆။

ဥပစိတဝိပုလပုညသမ္ဘာရ (တိ) [ဥပစိတ+ ဝိပုလပုညသမ္ဘာရ] ဆည်းပူး အားထုတ်အပ်သော ပြန့်ပွားများပြားသော ကုသိုလ် အဆောက်အဦရှိသော၊သူ။ ဥပစိတဝိပုလ-ပုညသမ္ဘာရော သတ္ထာ ဝေဲ ဒါရုဏံ အဘူ-တဗ္ဘက္ခာနံ ပါပုဏိ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၃၈။ (-အံဋီ၊ ၃။၃၃၅။)

ဥပစိတဝိမောက္ခသမ္ဘာရ (တိ) [ဥပစိတ+

ဝိမောက္ခသမ္ဘာရ] ဆည်းပူး အားထုတ်အပ်သော ကုသိုလ်အဆောက်အဦရှိသော၊သူ။ အနုက္ကမေန ဥပစိတဝိမောက္ခသမ္ဘာရာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ---ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ။(သီ- မူ၌ ဥပစိတကုသလသမ္ဘာရာ-ဟုရှိ။) ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၂၁။

ဥပစိတသမ္ဘာရ (တိ) [ဥပစိတ+သမ္ဘာရ] ဆည်းပူးအားထုတ်အပ်သော ကုသိုလ် အဆောက်အဦရှိသော၊သူ။ ဥပစိတသမ္ဘာရ- တာယ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတုံ ဘဗ္ဗတာဝ တထာ ဝုစ္စတီတိ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၃။၁၃၆။

ဥပစိတာနဝဇ္ဇကမ္မ (တိ) [ဥပစိတ+အနဝဇ္ဇ ကမ္မ] ဆည်းပူးအားထုတ်အပ်သော-အပြစ် မရှိသောကံ-ကုသိုလ်ကံ-ရှိသော၊သူ။ ဒုဂ္ဂတိယံ ဌိတဿ ပန ဥပစိတာနဝဇ္ဇကမ္မဿ ဝုတ္တာ- နယေနေဝ တံ အနဝဇ္ဇကမ္မံ ဝါ ကမ္မနိမိတ္တံ ဝါ မနောဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၂။

ဥပစိနတိ= ဥပစိနာတိ (ကြိ) [ဥပ+စိ+နာ+တိ] ဆည်းပူး၏၊ အားထုတ်၏၊ တိုးပွားစေ၏၊ ဖြစ်စေ၏။,ပသဝတီတိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဘေဒံ ပါပံ ဥပစိနတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ သော ပသံသကော ပုဂ္ဂလော မုခေန ကလိံ ဝိစိနာတိ ဥပစိနာတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၈၉။ **ဥပစိနန္တိ**- မ၊၁။၃၀၁။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ **ဥပစိနေယျ** ပဝေသေယျာတိ အတ္ထော။-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၄။ **ဥပစိနေယျံ**- ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ **ဥပစိနိ**- နိဗ္ဗတ္တေသီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၂။)

ဥပစိနန္တ(တိ)[ဥပ+စိ+နာ+အန္တ။ ထိ-၌ ဥပစိနန္တီ] ဆည်းပူး-အားထုတ်-တိုးပွားစေ-ဖြစ်စေ- သော၊သူ။ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဋ္ဋူ- ပနိဿယာနိ ပုညာနိ ဥပစိနန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၆။ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တီ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၂၊၃၀၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။)

ဥပစိနန္တိ (ကြိ) [ဥပ+စိ+နာ+အန္တိ] ဆည်းပူး- အားထုတ်-တိုးပွားစေ-ဖြစ်စေ-ကုန်၏။ ဥပစိနတိ- ကြည့်။

ဥပစိနိ (ကြိ) [ဥပ+စိ+နာ+ဤ] ဆည်းပူးပြီ၊ အားထုတ်ပြီ၊ တိုးပွားစေပြီ၊ ဖြစ်စေပြီ။ ဥပစိနတိ-ကြည့်။

ဥပစိနိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+စိ+နာ+တဗ္ဗ] စီအပ် သော။ စေတိယကရဏကာလေ ဥပစိနိတဗ္ဗာနံ ဣဋ္ဌကာနံ ဌပနတ္ထာယ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။

ဥပစိနိတွာ(ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+စိ+နာ+တွာ] (က) ဆည်းပူး၍၊ အားထုတ်၍၊ တိုးပွားစေ၍၊ ဖြစ်စေ၍။ (ခ) ထက်ဝန်းကျင်မှစီ၍၊ ထင်းပုံ ပုံ၍။ (ဂ) ပြည့်စေ၍။ (က) ပေတာနံ ဥဒ္ဒိဿ နဝသေန ဒါနမယံ ပုညံ ဥပစိနိတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၈။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၃။ သံဋီ၊၁။၃၃၅။) (ခ) အာယသ္မတော သဥ္စိဝဿ ကာယေ ဥပစိနိတွာ အဂ္ဂိံ ဒတွာ ပက္ကမိံသု။ မ ၊၊ ၁။၄၀၉။ ကာယေ ဥပစိနိတွာတိ သမန္တတော စိတကံ ဗန္ဓိတွာ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ (ဂ) ဥဒရံ အဝဒိဟိတွာ ဥပစိနိတွာ ပူရေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၅။

ဥပစိနေယျံ (ကြိ) [ဥပ+စိ+နာ+ဧယျံ] ဆည်းပူး- အားထုတ်-တိုးပွားစေ-ဖြစ်စေ-ရာ၏။ ဥပစိနတိ- ကြည့်။

ဥပစိနေယျ (ကြိ) [ဥပ+စိ+နာ+ဧယျ] ဆည်းပူး- အားထုတ်-တိုးပွားစေ-ဖြစ်စေ-ရာ၏။ ဥပစိနတိ- ကြည့်။

ဥပစိနောတိ (ကြိ) [ဥပ+စိ+ဏု+တိ။ ဏ- ကာရဿ နကာရတ္တံ။ နီတိ၊ဓာတု။၂၄၅။ ရှု။

၅၁၂။] ဆည်းပူး၏၊ ပွားစေ၏၊ ပြည့်စေ၏။ ဥဒရံ အဝဒိဟတိ ဥပစိနောတိ ပရိပူရေတီတိ ဥဒရာဝဒေဟကံ။ ဒီဋ္ဌိ၊၃။၂၄၇။ အံဋ္ဌိ၊၃။၅၆၊ ၉၇၇။

ဥပစိန္တာ (ထီ) [ဥပ+စိတိ(စိန္တ)+အ+အာ] အကြောင်းဥပါယ်ကို-နည်းလမ်းကို-ကြံစည်ခြင်း။ မိစ္ဆာဉာဏန္တိ---ပါပကိရိယာသု ဥပစိန္တာဝသေန (ဥပါယစိန္တာဝသေန-က) ပါပံကတ္တာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၈-၉။

ဥပစိ(စိ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+စိ+ယ+တေ] ဆည်းပူး-အားထုတ်-ဖြစ်စေ-တိုးပွါးစေ-အပ်၏။ ဒါနံ ဒေန္တဿ စိတ္တသမ္ပတ္တိယာ စ ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိယာ စ ဒါနမယံ ပုညံ ဥပစီယတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၇။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၉။ သီဋ္ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၇။ အံဋ္ဌီ၊၂။၂၉၀။) ဥပစိယတိ ဝေတနာတိ ဥပစယော။ မဋ္ဌီ၊၂။၁၀၄။

ဥပစေလ=ဥပစေဠ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပစေလ(ဥပစေဠ) မည်သောစကြဝတေး-မင်း၊ (မြတ်စွာဘုရား၏ ညီတော် နန္ဒထေရ်၏ အလောင်းဖြစ်သောစကြဝတေမင်း)။ သဋ္ဌိကပ္ပသဟဿမှိ၊ ဥပစေလာ စတုဇ္ဇနာ။ အပ၊၁။၆၃။ ကေသိုံ ကပ္ပေ စတ္တာရော ဇနာ ဥပစေဠာ နာမ စက္ကဝတ္တိရာဇာနော စတုသု ဇာတိသု အဟေသုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။

ဥပစ္စကာ (ထီ) [ဥပ+စ္စက။ သေလဿာဓော-ဘာဂါသန္နဘူမိ ဥပစ္စကာနာမ၊ အတြ တေဟိ ဥပါဒိသဒ္ဒေဟိ စ္စကော ယဒါဒိနာ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၁၀] တောင်ခြေမြေပြင်၊ တောင်၏အနီးဖြစ်သော မြေ။ ပဗ္ဗတဿ ပသေတိ ပဗ္ဗတပါဒေ ဥပစ္စကာယံ။ သံဋ္ဌီ၊၁။၂၁၆။

ဥပစ္စဂံ (ကြိ) [ဥပ+အတိ+ဂမု+အ] ကျော်လွန်ပြီ။ ကာမဓာတုံ ဥပစ္စဂံ (ထေရ။၂၅၅) အနာဂါမိမဂ္ဂေန အစ္စန္တမေဝ ကာမဓာတုံ အတိက္ကမိံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။

ဥပစ္စဂါ (ကြိ) [ဥပ+အတိ+ဂမု++ဤ] ကျော်လွန်ပြီ။ ယောဓ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ၊ ဥဘော သင်္ဂံ ဥပစ္စဂါ။ မ၊၂။၄၁၁။ သုတ္တနိ။၃၇၇။ ဥပစ္စဂါတိ အတိဂတော။ မဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။) ခဏော ဝေါ မာ ဥပစ္စဂါ။ သုတ္တနိ။၃၂၈၊ (-၄၀၈။ ထေရ။၂၈၃၊၃၁၄။ ထေရီ။၃၇၈။ ဥပဇ္ဈဂါ-လည်းကြည့်။) အယံ တုမှာကံ သမဏဓမ္မကရဏက္ခဏော မာ အတိက္ကမိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂၊ (-၂၅၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆၊၉၇၊ ၂၄၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃။)

ဥပစ္စဂုံ (ကြိ) [ဥပ+အတိ+ဂမု+ဥံ] (၁) ကျော်လွန်ကုန်ပြီ၊ (၂) လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-ကုန်ပြီ။ (၁)(၂) မာ တံ ယောဂါ ဥပစ္စဂု (ထေရီ။၃၇၈)န္တိ--- ဣမေ ယောဂါ သမယာဒုလ္လဘက္ခဏာ တံ မာ အတိက္ကမုံ။ ကာမ-ယောဂါဒယော ဝေ ဝါ စတ္တာရော ယောဂါ တံ မာ ဥပစ္စဂုံ မာ အဘိဘဝေယျုံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂။ ဥပဇ္ဈဂုံ-လည်းကြည့်။

ဥပစ္စိသု (ကြိ) [ဥ+ပစ+ယ+ဥံ] မှည့်ရင့်-ရင့်ကျက်-နီရဲ-ကျိန်းစပ်-ကုန်ပြီ။ ဟဒယံ သုဿိ၊ အက္ခီနိ ဥပစ္စိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂။

ဥပဋ္ဌာဒေတိ (ကြိ) [ဥပ+ဆဒ+ဏေ+တိ] ဖုံးလွှမ်း၏။ ဆာဒေမိတိ ဥပဋ္ဌာဒေမိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

ဥပဋ္ဌာဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဆဒ+ဏေ+တွာ] ဖုံးလွှမ်း၍။ ဥပဋ္ဌာဒေတွာ ဥပနယာမိ စ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

ဥပဋ္ဌာဒေမိ (ကြိ) [ဥပ+ဆဒ+ဏေ+မိ] ဖုံးလွှမ်း၏။ ဥပဋ္ဌာဒေတိ-ကြည့်။

ဥပစ္စိဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယ+တိ] ပြတ်၏၊ ယသ္မာ စ တံ အာဂမ္မ တေဘူမကဝဋ္ဋံ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ ဘဝစက္ကံ ယာဝ ကိလေသဝဋ္ဋံ န ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၇၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။) **ဥပစ္ဆိဇ္ဇန္တိ**-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၈၂။ **ဥပစ္ဆိဇ္ဇိ**-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ **ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ**-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂။ အနုဋီ၊၃။၁၈၂။ **ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿထ**-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။

ဥပစ္ဆိဇ္ဇန (န) [ဥပ+ဆိဒ+ယု] ပြတ်စဲခြင်း။ ဧဝံ ဥပရိ သဗ္ဗတ္ထ ပါဠိဝစနက္ကမံ နိဿာယ နေသံ ပဌမံ ပစ္ဆာ စ ဥပစ္ဆိဇ္ဇနံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၉၅။

ဥပစ္ဆိဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယ+အန္တိ] ပြတ်ကုန်၏။ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပစ္ဆိဇ္ဇမာန (တိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယ+မာန] ပြတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပစ္ဆိဇ္ဇမာနသန္တာန (တိ) [ဥပစ္ဆိဇ္ဇမာန+သန္တာန] ပြတ်သော-သန္တာန်-ခန္ဓာအစဉ်-ရှိသော၊သူ။ သတ္တဟရဏာဒီဟိ ဥပက္ကမေဟိ ဥပစ္ဆိဇ္ဇမာန-သန္တာနာနံ မရဏံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၂။

ဥပစ္ဆိဇ္ဇိ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယ+ဤ] ပြတ်ပြီ။ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပစ္ဆိဇ္ဇိတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဆိဒ+ယ+တုံ] ပြတ်ခြင်းငှါ။ ဒသဟာကာရေဟိ ဥပစ္ဆိဇ္ဇိတုံ (သျှမူ) ယုတ္တံ ပဋိဂ္ဂါဟကေသု ဝိပ္ပဋိသာရံ ဝိနောဒေတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။

ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယ+ဿတိ] ပြတ်လတ္တံ့။ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿထ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယ+ဿထ] ပြတ်ရာ၏။ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပစ္ဆိန္ဒတိ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+အ+တိ] ဖြတ်၏၊ ဖြတ်တောက်၏။ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ ၁။၉၂။ ပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ အာဟာရံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ၊ ဒုက္ကဋမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၂၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၈။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။) **ဥပစ္ဆိန္ဒန္တိ**-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈၊၃၉၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။ **ဥပစ္ဆိန္ဒေ**-သုတ္တနိ။၄၂၈။ မဟာနိ။၃၉၉။ **ဥပစ္ဆိန္ဒေယျ**-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄၁၃။ **ဥပစ္ဆိန္ဒိ**-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ **ဥပစ္ဆိန္ဒိတ္တ**- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ **ဥပစ္ဆိန္ဒိဿတိ**-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

ဥပစ္ဆိန္ဒန (န) [ဥပ+ဆိဒ+ယု] ဖြတ်ခြင်း။ ဥပစ္ဆိန္ဒနံ ပါတနဥ္စေတ္ထ တာသံ ပဉ္စာနံ အနုပ္ပဗန္ဓနံ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ အပ္ပဒါနမေဝ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၀၅။ အနုဋီ၊၂။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၃၃။)

ဥပစ္ဆိန္ဒန္တ (တိ) [ဥပ+ဆိဒ+အန္တ] ဖြတ်သော၊ သူ။ တတ္ထ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ ပဝေဏိဃဋနံ ဥပစ္ဆိန္ဒန္တော ဥပရောဓေန္တော စ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ ဥပရောဓေတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၀။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၀။)

ဥပစ္ဆိန္ဒန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+အ+အန္တိ] ဖြတ်ကုန်၏။ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ-ကြည့်။

ဥပစ္ဆိန္ဒိ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ဤ] ဖြတ်ပြီ။ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ-ကြည့်။

ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဆိဒ+တဗ္ဗ] ဖြတ်တောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဒသသု ပလိဗောဓေသု ယော ပလိဗောဓော အတ္ထိ၊

သော ဥပဋ္ဌိန္နိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၀။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၀၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၈၆။)

ဥပဋ္ဌိန္နိတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဆိဒ+တုံ] ဖြတ်ခြင်းငှါ။ အမှာကံ ပန တိစီဝရံ အနုဇာနာတိတိ ဝစနသ ဩကာသံ ဥပဋ္ဌိန္နိတုံ ဒိဂုဏံ သင်္ဃာဋိံ အနုဇာနာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။

ဥပဋ္ဌိန္နိတ္တ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+တ္တ] ဖြတ်ကုန်ပြီ။ ဥပဋ္ဌိန္နတိ-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌိန္နိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဆိဒ+တွာ] ဖြတ်၍။ ဝါတံ ဂါဟာပေတွာ ဂမနံ ဥပဋ္ဌိန္နိတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁၊ (-၂၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၆။)

ဥပဋ္ဌိန္နိသတိ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+သတိ] ဖြတ်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌိန္နတိ-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌိဇ္ဇေ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယေျ] ဖြတ်ရာ၏၊ဖြတ်ထိုက်၏။ ဥပဋ္ဌိန္နတိ-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌိဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယေျ] ဖြတ်ရာ၏၊ဖြတ်ထိုက်၏။ ဥပဋ္ဌိန္နတိ-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌိန္န (တိ) [ဥပ+ဆိဒ+တ] (၁) ဖြတ်အပ်သော။ (၂) ပြတ်သော၊ အဆက်ပြတ်သော၊ ပြတ်စဲသော၊ ပြီးပြတ်သော။ (၁) တာနိပိ တေရဟိ ဥပဋ္ဌိန္နာနိ။ ဝိ၊၁။၂၇၆။ ဥပဋ္ဌိန္နာနိတိ ဒါယကေဟိ ဥပဋ္ဌိန္နာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ (၂) စေတိယဂိရိမဂ္ဂေ ဇနသဉ္စာရော ဥပဋ္ဌိန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄။ အသုကသ္မိံ နာမ ကုလေ စီဝရံ လဘိဿာမိတိ ယာ စီဝရာသာ ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ၊ သာ ဝါ ဥပဋ္ဌိန္နာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၃။

ဥပဋ္ဌိန္နအဿာသပဿာသသဉ္စာရ (တိ) [ဥပဋ္ဌိန္န+အဿာသပဿာသသဉ္စာရ] ပြတ်စဲသောထွက်သက်ဝင်သက်၏ လှည့်လည်ခြင်းရှိသော၊ ထွက်သက်ဝင်သက်လှည့်လည်မှုပြတ်စဲသော၊သူ။ အနဿာသကောတိ ဥပဋ္ဌိန္နအဿာသပဿာသသဉ္စာရော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၈။

ဥပဋ္ဌိန္နခုဒ္ဒကပလိဗောဓ (တိ) [ဥပဋ္ဌိန္န+ခုဒ္ဒကပလိဗောဓ] ဖြတ်အပ်ပြီးသောငယ်သော-ပလိဗောဓ-အနှောက်အယှက် အတားအဆီး-ရှိသော၊ အငယ်စားပလိဗောဓကို ဖြတ်ပြီးသော၊သူ။ ဝသန္တေန ဥပဋ္ဌိန္နခုဒ္ဒကပလိဗောဓေန ကတဘတ္တကိစ္စေန ဘတ္တသမ္မဒံ ပဋိဝိနောဒေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။ ဥပဋ္ဌိန္နခုဒ္ဒကပလိဗောဓေနာ-တိဒီဃာနံ ကေသာဒီနံ ဟရဏေန ပတ္တ-စီဝရာဒီနံ ပစနတုန္နကရဏရဇနာဒိကရဏေဟိ စ ဥပဋ္ဌိန္နာ ခုဒ္ဒကပလိဗောဓာ ယေန၊ တေန။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁၀။)

ဥပဋ္ဌိန္နထာမ (တိ) [ဥပဋ္ဌိန္န+ထာမ] ပြတ်သော ခွန်အားရှိသော၊ အားကုန်ခန်းနေသော၊ သူ။ ဆိန္နထာမောတိ ဆိန္နသဟော ဥပဋ္ဌိန္န-ထာမော၊ ပရိက္ခီဏဗလဝေါတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၂၄၂။

ဥပဋ္ဌိန္နဒွါရဝဠဉ္ဇ (တိ) [ဥပဋ္ဌိန္န+ဒွါရဝဠဉ္ဇ] ပြတ်စဲသော ဒွါရပေါက်အသုံးပြုမှုရှိသော၊ ဒွါရပေါက်ကို အသုံးပြုရခြင်းမရှိသော၊ သူ။ ကာလေ ပန ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ပရိက္ခီဏ-မံသလောဟိတော ဥပဋ္ဌိန္နဒွါရဝဠဉ္ဇော ဝစ္ဆ-ကာနံ ဂေါမယာနိ အာဟာရေမိ ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

ဥပဋ္ဌိန္နပက္ခ (တိ) [ဥပဋ္ဌိန္န+ပက္ခ] ပြတ်သောအပင်းအသင်းရှိသော၊သူ။ တေ စေ စိရရတ္တံ ကိလန္တာ ပက္ကန္တပရိသာ ဥပဋ္ဌိန္နပက္ခာ ဟုတွာ ပုန ယာစန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၁။

ဥပစ္ဆိန္နပလိဗောဓ (တိ) [ဥပစ္ဆိန္န+ပလိဗောဓ] ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော-ပလိဗောဓ-အနှောက် အယှက် အတားအဆီး-ရှိသော၊သူ။ မေတ္တံ ဘာဝေတုကာမေန တာဝ အာဒိကမ္မိကေန ယောဂါဝစရေန ဥပစ္ဆိန္နပလိဗောဓေန ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနေန ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၈၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၉။)

ဥပစ္ဆိန္နသံယောဇန (တိ) [ဥပစ္ဆိန္န+သံယောဇန] ပယ်ဖြတ်အပ်-ဖြတ်-ပြီးသောသံယောဇဉ်ရှိသော၊သူ။ န စ ဥပစ္ဆိန္နသံယောဇနဿ ကတာနိပိ ကမ္မာနိ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၉၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။ မူလဋီ၊၁။၅၃။

ဥပစ္ဆိန္နသန္တာန (တိ) [ဥပစ္ဆိန္န+သန္တာန] ပြတ်-သောခန္ဓာအစဉ်ရှိသော၊သူ။ တဲဏောဒြောဝ ဌာနစာဝနသမတ္ထေန ကမ္မုနာ ဥပစ္ဆိန္နသန္တာ-နာနံ---မရဏံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၂။

ဥပစ္ဆေဒ (ပု) [ဥပ+ဆိဒ+ဏ] (က) ပြတ်ခြင်း၊ ပြတ်စဲခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ (ခ) ဖြတ်ခြင်း။ (က) ယာ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ တမှာ တမှာ သတ္တနိကာယာ စုတိ စဝနတာ---ဇီဝိတိန္ဒြိယဿုပစ္ဆေဒေါ။ မ၊၁။၆၁။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၄။ (ခ) အာဟာရုပစ္ဆေဒေန နံ မာရေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။)

ဥပစ္ဆေဒက (န) [ဥပ+ဆိဒ+ဏွု] (၁) ကပ်၍-သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-တတ်သောကံ၊ အားနည်းသော တပါးသောကံကိုလည်းကောင်း, ထိုကံ၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ကိုလည်းကောင်း လုံးဝပျက်စီးအောင် ပူးကပ်သတ်ဖြတ် ဖျက်ဆီးတတ်သောကံ၊ ဥပစ္ဆေဒကကံ။ ဥပဃာတကကံ ဟုလည်းခေါ်၏။ ဥပဃာတက (၁) လည်းကြည့်။ (တိ)(၂) ကပ်၍- ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ (၁) စတ္တာရိ ဟိ ကမ္မာနိ ဥပပီဠကံ ဥပစ္ဆေဒကံ ဇနကံ ဥပတ္ထမ္ဘကန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ ကုသလ-ကမ္မဿ ဝိပစ္စနကာလေ ဇကံ အကုသလကမ္မံ ဥဋ္ဌာယ တံ ကမ္မံ ဆိန္ဒိတွာ ပါတေတိ၊ အကုသလကမ္မဿပိ ဝိပစ္စနကာလေ ဇကံ ကုသလကမ္မံ ဥဋ္ဌာယ တံ ကမ္မံ ဆိန္ဒိတွာ ပါတေတိ၊ ဣဒံ ဥပစ္ဆေဒကံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။ အနုဋီ၊၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၇၉။) (တိ) (၂) ဝေမယံ မဃဒေဝဝံသဿ ကဋ္ဌာရ-ဇနကော ဝိယ ဒဋ္ဌနေမိဝံသဿ ဥပစ္ဆေဒကော အန္တိမပုရိသော ဟုတွာ ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။

ဥပစ္ဆေဒကကမ္မ (န) [ဥပစ္ဆေဒက+ကမ္မ] ကပ်၍-သတ်ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-တတ်သောကံ၊ ဥပစ္ဆေဒက-ကံ၊ ဥပဃာတကကံဟုလည်း ခေါ်၏။ ဥပဃာတက(၁)လည်းကြည့်။ တတ္ထ ပါဏာတိပါတကမ္မံ ဥပစ္ဆေဒကကမ္မေန အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၈။ ဥပစ္ဆေဒကကမ္မုနာတိ အာယုနော ဥပ-ဃာတကကမ္မုနာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။)

ဥပစ္ဆေဒန (န) [ဥပ+ဆိဒိ+ယု] (၁) ဖြတ်ခြင်း။ (၂) ဖြတ်ကြောင်းတရား။ (၁) စေတသော ဝိနိဗန္ဓဿ ဥပစ္ဆေဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၆။ (၂) ဥပစ္ဆေဒိယတိ ဧတေနာတိ ဥပစ္ဆေဒနန္တိ ဝိနိ-ဗန္ဓုပစ္ဆေဒဿ သာဓကတမဘာဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၀၃။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။)

ဥပစ္ဆေဒီယတိ (ကမ္မကြိ) [ဥပ+ဆိဒ+ယ+တေ] ဖြတ်အပ်၏။ အထက်ပုဒ်(၂)ကြည့်။

ဥပဇာနာတိ (ကြိ) [ဥပ+ဉာ+နာ+တိ] သိ-အကျိုးကျေးဇူးကိုသိ-၏။ တွဉ္စေဝ ဃရာ-ဝါသတ္တေန ဥပဇာနာဟိ(ဝိ၊၄။၃၃၇)တိ တွ-ဉ္စေဝ ဃရာဝါသတ္ထံ ဇာနာဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ ဥပဇာနာဟီတိ စ ဥပသဂ္ဂမတ္တော ဥပသဒ္ဒေါ၊

တေနာဟ "ဃရာဝါသတ္ထံ ဈာနာဟီ"တိ၊ ဈာနာဟီတိစေတ္ထ ပဋိပဇ္ဇာတိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၀။ မယံ ခေါ အာစရိယ အာဂါရိကာ နာမ ဥပဈာနာမေ-တဿ သံယမဿ။ ဝိ၊၃။၃၈၂။ ဥပဈာနာ-မေတဿ သံယမဿာတိ ကတဿ စ ရောဂူပသမဿ စ ဥပကာရံ ဈာနာမာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၈။ ဥပကာရန္တိ ဣမိနာ ဥပဈာနာမာတိ ဧတ္ထ ဥပသဒ္ဒဿ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၇၀။

ဥပဈာနာမ (ကြိ) [ဥပ+ဉာ+နာ+မ] ကျေးဇူး-အကျိုး-ကိုသိပါကုန်၏။ ဥပဈာနာတိ-ကြည့်။

ဥပဈာနာဟိ (ကြိ) [ဥပ+ဉာ+နာ+ဟိ] သိလော့၊ ပြုလုပ်-ဆောင်ရွက်-လော့။ ဥပဈာနာတိ-ကြည့်။

ဥပဈာယတိ (ကြိ) [ဥပ+ဈေ+ယ+တိ။ ရူ။၅၁၁။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၆၄] ဖြစ်၏။ ဖာသုကံ ဥပဈာယတိ(အံ၊၁။၃၇၀)တိ အညမညံ ဖာသု-ဝိဟာရော ဈာယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ **ဥပဈာ-ယန္တိ**-မူလဋီ၊၃။၂၄၂။

ဥပဈာယန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဈေ+ယ+အန္တိ] ဖြစ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဇီဝတိ (ကြိ) [ဥပ+ဇီဝ+အ+တိ] မှီ၍-အသက်မွေး၏-အသက်ရှင်၏၊ စားသောက်သုံးစွဲ မှီဝဲသောအားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောကို-ဖြစ်စေ၏-တည်တံ့စေ၏။ ဝေါဟာရံ ဥပဇီဝတိ။ မ၊၂။၄၀၉။ သုတ္တနိ။၃၇၅။ မဋ္ဌ၊၃။၂၈။ တော သော ဥပဇီဝတိ(ပေတ။၂၁၃)တိ တော မမ ဝစ္စံ သော ကုလူပကပေတော ဒိဝသေ ဒိဝသေ ခါဒနဝသေန ဥပဇီဝတိ၊ အတ္တဘာဝံ ယာပေတီတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၆။) **ဥပဇီဝန္တိ** -ဒီ၊၁။၄၈။ ပေတ။၁၅၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄။ **ဥပဇီ-ဝသိ**- အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။ **ဥပဇီဝါမိ** -အပ၊၁။၉၈။ ဇာ၊၁။၁၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ **ဥပဇီဝါမ** -သံ၊၁။၂၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ **ဥပဇီဝေယျုံ**- ဇာ၊၂။၃၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၉။

ဥပဇီဝန္တ (တိ) [ဥပ+ဇီဝ+အန္တ] မှီ၍ အသက်မွေးသော၊သူ။ တမေဝမုပဇီဝန္တာ၊ န တံ မညန္တိ မာနိယံ။ ဇာ၊၁။၃၉၇။ ဥပဇီဝန္တာတိ ဥပ-နိဿာယ ဇီဝန္တာပိ-----န မညန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၆။

ဥပဇီဝန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဇီဝ+အ+အန္တိ] မှီ၍အသက်မွေးကုန်၏။ ဥပဇီဝတိ-ကြည့်။

ဥပဇီဝသိ (ကြိ) [ဥပ+ဇီဝ+အ+သိ] မှီ၍အသက်မွေး၏။ ဥပဇီဝတိ-ကြည့်။

ဥပဇီဝါမ (ကြိ) [ဥပ+ဇီဝ+အ+မ] မှီ၍အသက်မွေးပါကုန်၏။ ဥပဇီဝတိ-ကြည့်။

ဥပဇီဝါမိ (ကြိ) [ဥပ+ဇီဝ+အ+မိ] မှီ၍အသက်မွေးပါ၏။ ဥပဇီဝတိ-ကြည့်။

ဥပဇီဝိတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဇီဝ+တုံ] မှီ၍အသက်မွေးခြင်းငှာ။ ဣမာနိ ခေါ ရာဇကုလာနိ န သုကရာနိ အသိပ္ပေန ဥပဇီဝိတုံ။ ဝိ၊၃။၃၇၉။

ဥပဇီဝီ (တိ) [ဥပ+ဇီဝ+ဏီ] မှီခို အသက်မွေးသော၊ သူ။ တယော ပုရိသာ ဘတကာ ကမ္မကရာ ဥပဇီဝိနောတိ။ မဟာနိ။၉။ ဥပဇီဝိနောတိ သမ္မန္တနာဒိနာ ဥပဂန္တွာ နိဿယံ ကတွာ ဇီဝန္တိတိ ဥပဇီဝိနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၆။

ဥပဇူတ (န) [ဥပ+ဇူတ (ဥပဒျူတ-သံ)] လောင်းကြေး၊ လောင်းကြေးဥစ္စာ၊ လောင်းကစားသောအခါ ရှုံးသူက နိုင်သူအား လျော်

ရန် အဆင်သင့်ထားရသော ပစ္စည်းဥစ္စာ။ ဥပ–ဇူတဉ္စ ကိံ သိယာ။ ဇာ၊၂။၂၂၈။ ဥပဇူတဉ္စာတိ ဣမသ္မိံ ဝါ ဇူတေ ဥပနိက္ခေပဘူတံ ကိံနာမ တဝ ဓနံ သိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈။

ဥပဇောတိယ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပဇောတိယ မည်သောတံခါးစောင့်။ ကွေတ္တ ဂတာ ဥပဇော–တိယော စ၊ ဥပဇ္ဈာယော အထ ဝါ ဂဏ္ဍကုစ္ဆိ။ ဇာ၊၁။၃၁၀။ ဣမေသု တီသု ဒွါရေသု ဌပိတာ ဥပဇောတိယော စ ဥပဇ္ဈာယော စ ဂဏ္ဍကုစ္ဆိ–စာတိ တယော ဒေါဝါရိကာ ကုဟိံ ဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၃။

ဥပဇ္ဈဂါ (ကြိ) [ဥပ+အဓိ+ဂမု+ဤ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၄၁၆။] လွန်ပြီ၊ ကျော်လွန်ပြီ။ နက္ခတ္တံ ပဋိမာနေန္တံ၊ အတ္ထော ဗာလံ ဥပဇ္ဈဂါ။ ဇာ၊ ၁။၁၂၊(မူဟောင်း။) ခဏော ဝေ မာ ဥပဇ္ဈဂါ။ သုတ္တနိ။၃၂၈၊(မူဟောင်း။)

ဥပဇ္ဈဂုံ (ကြိ) [ဥပ+အဓိ+ဂမု+ဥံ] လွန်ကုန်ပြီ၊ ကျော်လွန်ကုန်ပြီ။ သဗ္ဗံ ဒုက္ခံ ဥပဇ္ဈဂုံ။ မ၊ ၃။၂၂၅။ ပဋိသံ။၂၇၄။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၁၆။

ဥပဇ္ဈာ[၁] (ထီ၊ပု) [ဥပ+ဈေ+အ(က)+အာ (ဣတ္ထိဇောတက)။ ဤပုဒ်ကို ရူ။၅၉၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၁၄၀။ နိရုတ္တိဒီပနီ။၈၀။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်–တို့၌ ဣတ္ထိလင် ကညာဒိဂိုဏ်းဝင် အာကာရန္တ ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် ပြထား၏။ ဓာန်၊ဋီ။၄၁၀–၌မူ “ မနသာ ဥပေစ္စ သိဿာနံ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဈာယ–တီတိ ဥပဇ္ဈာယော၊ ဥပဇ္ဈာ စ၊ ဈေ စိန္တာယံ ဏော၊ ပုဗ္ဗတြ ဧ အာယ၊ ပက္ခေ (ပစ္ဆိမပက္ခေ?) ရာဇာဒိပက္ခေပေန ဥပဇ္ဈာ”ဟု ရာဇာဒိဂိုဏ်း ဝင်ပုဒ် အဖြစ်ဖြင့် ဆိုထား၏။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၇၇–၌လည်း “ ရာဇာဒိပက္ခေပေန ဥပဇ္ဈာ”ဟု ဓာန်၊ဋီ အတိုင်းပင် ဆိုထား၏။ တောင်ပေါက် ဓာန်၊သျှ။၄၂၁–၌ကား “ဥပဇ္ဈာထာစရိယော” ဟူသော ဓာန်ပါဠိကို ဥပဇ္ဈော + အထ + အာစရိယော–ဟု ပုဒ်ဖြတ်ပြီးလျှင် “ဥပဇ္ဈ သဒ္ဒါ သည် ဗုဒ္ဓ စသော သဒ္ဒါများကဲ့သို့ အကာရန္တ ပုလ္လိင် ပုရိသာဒိဂိုဏ်းသဒ္ဒါသာတည်း။ “သာ” စသော သဒ္ဒါများကဲ့သို့ အာကာရန္တ ပုလ္လိင် သဒ္ဒါလည်း မဟုတ်၊ “ကညာ” စသော သဒ္ဒါမျိုး ကဲ့သို့ အာကာရန္တ ဣတ္ထိလိင် ကညာဒိဂိုဏ်း သဒ္ဒါလည်း မဟုတ်၊ ၎င်းအဓိပ္ပါယ်မျိုးကိုသိရန် သုမင်္ဂလပ္ပသာဒနီ မည်သော ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာ သစ်ကို ကြည့်လေ” ဟု မိန့်ဆိုထား၏။ ခုဒ္ဒ သိက္ခာဋီကာသစ်၊၁၄၅–ဂါထာအဖွင့်၌မူ “ဝဇ္ဇာ–ဝဇ္ဇံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ ဘုသံ စိန္တေတီတိ ဥပဇ္ဈာ၊ ဥပဇ္ဈာ ဧဝ ဥပဇ္ဈာယော” ဟု သာ ပြထား၏။ ဝိမတိဋီကာ၊၂။၁၃၂–၌ကား ဥပဇ္ဈာယသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူ အာကာရန္တ ဥပဇ္ဈာသဒ္ဒါဟု လည်း ကောင်း, (တနည်း) ဥပဇ္ဈာ–ဟူ၍ ပုဒ်သီးခြားမရှိ ဥပဇ္ဈာယ–သဒ္ဒါသာတည်း၊ ကရိုဏ်းဝိဘတ် စ သည်တို့၌ ဥပဇ္ဈာသဒ္ဒါ၏ ပြယုဂ်မရှိသော ကြောင့် ပဉ္စမာ, ဒုတိယာဝိဘတ် တို့၌ ဥပဇ္ဈာယ မှ ယ ကို ချေထားသည်ဟု မှတ်ရမည်ဟု လည်းကောင်း ဆိုထား၏။] တပည့်ရဟန်း သာမဏေတို့၏ အပြစ်ကြီးအပြစ်ငယ်ကို ကပ်၍ ရှုတတ်သော–တပည့်ရဟန်းသာမဏေတို့ကို ဆုံးမသွန်သင်တတ်သော–ရဟန်း၊ တပည့်ရဟန်း သာမဏေတို့၏ မိဘအရာ၌ တည်သော–တာဝန်ခံဖြစ်သော–ရဟန်း၊ ဥပဇ္ဈာယ်ရဟန်း၊ ဥပဇ္ဈာယ်ဘုန်းကြီး၊ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်။ (နီတိ၊ သုတ္တ၊သျှ၊နှာ(၁၇၆) ၌ ဥပဇ္ဈ=ကြီးငယ်အပြစ် စိစစ်စေ့ငု ရှုခြင်းသဘောကို–ဟု အနက်ပေး သည်။) ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဥပဇ္ဈာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဣမိနာ ဥပဇ္ဈာယသဒ္ဒသမာနတ္ထော ဥပဇ္ဈာသဒ္ဒေါပိတိ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၇။ ဥပဇ္ဈာတိ ဥပ–ဇ္ဈာယသဒ္ဒသမာနတ္ထော အာကာရန္တော ဥပဇ္ဈာ–သဒ္ဒေါတိ ဒဿေတိ။ ဥပဇ္ဈာယသဒ္ဒေါ ဧဝ ဝါ ဥပဇ္ဈာ၊ ဥပယောဂပစ္စတ္တဝစနေသု ယကာရ–

လောပံ ကတွာ ဝေံ ဝုတ္တော ကရဏဝစနာ- ဒီသု ဥပဇ္ဈာသဒ္ဒဿ ပယောဂါဘာဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉၊၃၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀။ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇဿ ဥပနိဇ္ဈာယနံ ဥပဇ္ဈာ။ ဥပဇ္ဈာယဿ ဘာဝေါ၊ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ဥပဇ္ဈံ ဂါဟာ- ပေတဗ္ဗော"တိ၊ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခောတိ သမ္ဗန္ဓော။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၄၀။ (-ဝိ၊၁။၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။) ကေဝလံ န ပုန ဥပဇ္ဈာ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ၊ ၁၁၃။

ဥပဇ္ဈာ၂ (ထီ၊ပု) [ဥပ+အဓိ+ဣ+အ။ အထက်ပုဒ် ထောင့်ကွင်းကြည့်] ဝေဒကျမ်းစသော အကတ် ပညာသင်ပေးသောဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ်။ ပရသမယေ ပန ဝေဒါဒိပါဌယိတာ "ဥပဇ္ဈာယော, ဥပဇ္ဈာ"- တိ စောစ္စတေ၊ ဥပေစ္စ အဓိတေ အသ္မာတိ ဘတ္တွာ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၁၀။

ဥပဇ္ဈာယ၁ (ထီ၊ပု) [ဥပ+ဈေ+အ] (၁) အပြစ် ကြီးအပြစ်ငယ်ကို ကပ်၍ရှုတတ်သော၊သူ။ ဥပ ဇ္ဈာယ်။ (အရာဌာနအားလျော်စွာ ဘုရား, ဥပဇ္ဈာယ် ရဟန်း စသည်ကို အရကောက်ရ၏။) (၂) သုခ ဒုက္ခဖြစ်လတ်သော် ကပ်၍ရှုအပ်သော၊သူ၊ ဥပ ဇ္ဈာယ်။ (မိတ်ဆွေကိုအရကောက်ရသည်။) (၃) ဥပဇ္ဈာယမည်သောတံခါးစောင့်။ (၄) ဥပဇ္ဈာယ် ၏-အဖြစ်-အလို။ (၁) ဟော် နန္ဒက ဂစ္ဆာမ၊ ဥပဇ္ဈာယဿ သန္တိကံ။ ထေရ၊၂၅၄။ ဥပဇ္ဈာ- ယဿာတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိ သမန္တစက္ခုနာ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ စ သတ္တာနံ အာ- သယာနုသယစရိတာဒိနံ ယထာဘူတဝိလော- ကနေန သဒေဝကဿ လောကဿ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဝိသေသတော ဥပဇ္ဈာယောတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ ဥပ- ဇ္ဈာယံ ပစ္စက္ခာမိ။ ဝိ၊၁။၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဥပဇ္ဈာယော။ သာ- ရတ္ထ၊၃။၂၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၉။ ဥပဇ္ဈာယော မေ ဘန္တေ ဟောဟိ။ ဝိ၊၃။၅၇။ ဥပဇ္ဈာယော မံ အဝစ။ ထေရ၊၂၂၃။ ဥပဇ္ဈာယောတိ ဝဇ္ဇာ- ဝဇ္ဇံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ ဟိတေသိတံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ ဉာဏစက္ခုနာ ပေက္ခတီတိ ဥပဇ္ဈာယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ကော အယံ တာတ ဥပဇ္ဈာယော နာမာတိ၊ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဒိသွာ စောဒေတာ သာရေတာ စ မဟာရာဇာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တံယေဝ ဥပဇ္ဈံ တမေဝ ဥပသမ္ပဒ"န္တိ ဝစနတော ပဝတ္တိနိယေဝ ဥပဇ္ဈာယာ။ ဝဇိရ၊ ၁၁၃။ (၂) ယသော မေ အာဂစ္ဆတု သဟ ဉာတီဟိ သဟ ဥပဇ္ဈာယေဟိ။ အံ၊၁။၃၇၇။ သဟ ဥပဇ္ဈာယေဟီတိ သုခဒုက္ခေသု ဥပနိ- ဇ္ဈာယိတဗ္ဗတ္တာ ဥပဇ္ဈာယသင်္ခါတေဟိ သန္ဒိဋ္ဌ- သမ္ဘတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ ဥပနိဇ္ဈာ- ယီယန္တီတိ (ဥပနိဇ္ဈာယန္တီတိ။ က) ဥပဇ္ဈာယာတိ အာဟ "သုခဒုက္ခေသု ဥပနိဇ္ဈာယိတဗ္ဗတ္တာ"တိ၊ သုခဒုက္ခေသု ဥပ္ပန္နေသု အနုဿရိတဗ္ဗတ္တာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၈-၉။ (၃) ဥပဇောတိယ- ကြည့်။ (၄) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥပဇ္ဈာယ- (ဝိ၊၃။၅၇)န္တိ ဥပဇ္ဈာယံ ဂဟေတုံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၅၈၊ ဥပဇ္ဈာယံ ဂဟေတုန္တိ ဥပဇ္ဈာယတ္တံ မနသာ ဂဟေတုံ၊ ယာစနဝစ- နေန တဿ အနုမတိံ ဂဟေတုန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၁-၂။ ဂဟိတော တယာ ဥပဇ္ဈာ- ယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။

ဥပဇ္ဈာယ၂ (ပု) [ဥပ+အဓိ+ဣ+ဏ။ (ဥပါဓျာယ- သံ)] (ဝေဒကျမ်းစသော သာသနာပ)အတတ်ပညာ သင်ပေးသောဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ်။ ယသ္မာ ပနဿ ဥပဇ္ဈာယော ဒါရမယေန ပတ္တေန ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဗာဟိရသမယမတ္တေန ဥပဇ္ဈာယော၊ န သာသနေ ဝိယ ဥပဇ္ဈာယ- လက္ခဏေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၃။ ယထာ ဟိ

ဇေဌသိသော ဥပဇ္ဈာယံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဥပဇ္ဈာ[၂] လည်းကြည့်။

ဥပဇ္ဈာယ[၃](န) [ဥပဇ္ဈာယ+ဝတ္တ] ဥပဇ္ဈာယဝတ်၊ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်အတွက် တပည့်က ပြုကျင့်ဆောင်ရွက်အပ်သော-ကျင့်ဝတ်-ဝတ်တရား-တာဝန်-လုပ်ငန်း။ မဟာဝတ္တာနိ နာမ ခန္ဓကေ ဝုတ္တာနိ အာဂန္တုကဝတ္တံ အာဝါသိကံ ဂမိကံ---ဥပဇ္ဈာယံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆။

ဥပဇ္ဈာယကိစ္စ (န) [ဥပဇ္ဈာယ+ကိစ္စ] ဥပဇ္ဈာယ်၏ ပြုဖွယ်ကိစ္စ။ အာစရိယကိစ္စံ ဥပဇ္ဈာယကိစ္စံ---ဣဒံ ကိစ္စံ နော အဓိကရဏံ။ ဝိ၊ ၄။၂၂၀။

ဥပဇ္ဈာယမတ္တ (တိ) [ဥပဇ္ဈာယ+မတ္တာ] ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်၏ သိက္ခာဝါ . အတိုင်းအတာပမာဏရှိသော-မိမိ၏ ဥပဇ္ဈာယ်လောက် သိက္ခာဝါရှိသော-ရဟန်း-ဆရာတော်။ န ဘိက္ခဝေ----ဥပဇ္ဈာယမတ္တေသု အနုပါဟနေသု စင်္ကမနေသု။ ဝိ၊၃။၂၇၅။ ဥပဇ္ဈာယသ သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တာ ပန သဟာယဘိက္ခူ, ယေ ဝါ ပန ကေစိ ဒသဟိ ဝဿေဟိ မဟန္တတရာ၊ တေ သဗ္ဗေပိ ဥပဇ္ဈာယမတ္တာ နာမ၊ ဧတ္တကေသု ဘိက္ခူသု အနုပါဟနေသု စင်္ကမန္တေသု သဉပါဟနဿ စင်္ကမတော အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၆။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၉။)

ဥပဇ္ဈာယမူလက (တိ) [ဥပဇ္ဈာယ+မူလ+က] ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာလျှင်အရင်းမူလ-ရှိသော၊ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်သာလျှင် ပိုင်ရှင်အဖြစ်ဖြင့် စီမံနိုင်ခွင့်ရှိသော။ ဥပဇ္ဈာယမူလကံ စီဝရံ ပရိယေသိတဗ္ဗ(ဝိ၊၃။၁၀၁)န္တိ ဥပဇ္ဈာယံ ဣဿရံ ကတွာ တဿ စီဝရံ ပရိယေသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။

ဥပဇ္ဈာယလက္ခဏ (န) [ဥပဇ္ဈာယ+လက္ခဏ] ဥပဇ္ဈာယ်၏-လက္ခဏာ-အထိမ်းအမှတ်။ ဥပဇ္ဈာယ[၂]- ကြည့်။

ဥပဇ္ဈာယလေသ (ပု) [ဥပဇ္ဈာယ+လေသ] ဥပဇ္ဈာယ်ဟူသော-အမြွက်ထောင်ဖွယ်-ဆင်တူယိုးမှားအထောက်အထားပြုဖွယ်-ဆင်တူယိုးမှားအထောက်အထားပြု၍စောဒနာဖွယ်။ (ဥပမာအားဖြင့်-ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်ဖြစ်သော ဦးတိဿ၌ ဦးနာဂ, ဦးသီလ ဟုခေါ်သော သဒ္ဓိဝိဟာရိကတပည့်နှစ်ပါးရှိ၏၊ ထိုနှစ်ပါးတွင် ဦးနာဂသာလျှင်ပါရာဇိက အာပတ် ကိုကျူးလွန်၏၊ သို့ပါလျက် မိမိ၏ ရန်သူ ဦးသီလကို ပါရာဇိကဖြင့် စွပ်စွဲလိုသောအခါ ဥပဇ္ဈာယ်တူရုံမျှလောက်ကိုသာ အထောက် အထားပြု၍ "ဥပဇ္ဈာယ်ဖြစ်သော ဦးတိဿ၏ တပည့်ဖြစ်သူ အသင်ဦးသီလ သည် ပါရာဇိက အာပတ်သင့်သည်"ဟု စွပ်စွဲ၏၊ ယင်းသို့ စွပ်စွဲရာ၌ ဆင်တူရိုးမှား အထောက်အထားပြုဖွယ် ဦးတိဿသည် ဥပဇ္ဈာယလေသ မည်၏။) လေသော နာမ ဒသ လေသာ---ဥပဇ္ဈာယလေသော အာစရိယလေသော သေနာသနလေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၈၊(-၂၆၀။)

ဥပဇ္ဈာယဝတ္တ (န) [ဥပဇ္ဈာယ+ဝတ္တ] ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်အတွက် တပည့်က ဆောင်ရွက်အပ်သော-ကျင့်ဝတ်-တာဝန်-လုပ်ငန်း။ ဥပဇ္ဈာယဝတ္တံ တာဝ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၃။ အာစရိယဝတ္တ-လည်းကြည့်။

ဥပဇ္ဈာယဝတ္တကထာ (ထီ) [ဥပဇ္ဈာယဝတ္တ +ကထာ] ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်အတွက်ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်သင့်သော ကျင့်ဝတ်ကို ပြဆိုရာ စကားရပ်။ ဝိနယပိဋက၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-ခန္ဓက၊၁၅-ကထာ။ ဝိ၊၃။၅၆-၆၃။ ဝိနယ ပိဋက စူဠဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၈-ခန္ဓက၊ ၁၁-ကထာ၊ ဝိ၊၄။၃၉၂-၈။

ဥပဇ္ဈာယဝေဝစန (နှ) [ဥပဇ္ဈာယ+ဝေဝစန] ဥပဇ္ဈာယသဒ္ဒါ၏-ဝေဝုစ်-စကားလှယ်-ပရိယာယ်။ ယာနိ ဝါ ပနညာနိပိ ----- ဥဒ္ဒေသဝေဝစနာနိ ဝါ ဥပဇ္ဈာယဝေဂစနာနိ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၃။(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။ရ၉။)

ဥပညတ္တ (တိ) [ဥပ+ဥပ+တ] (ကောင်းမြတ်သောတရားဟု) ဦးစွာပဌမ-ထား-ဟောပြ-အပ်သော။ သတ္ထိ ဒါနံ ဥပညတ္တံ။ အံ၊၁။၁၅၀။ ဥပညတ္တန္တိ ပဌမံ ဌပိတံ, ဒဿိတံ ဝါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၁၅၄။

ဥပညာတ (တိ) [ဥပ+ဉာတ] (က) ကပ်ရောက်၍သိအပ်သော၊ သိလည်းသိအပ်, ကပ်လည်းကပ်ရောက်အပ်သော (မဂ္ဂ)။ (အတ္ထိကေဟိ= နိဗ္ဗာန်ကို အလိုရှိသော ငါတို့သည်၊ မဂ္ဂံ= မဂ္ဂေါ=နိဗ္ဗာန်သွားရာ လမ်းကြောင်းကို၊ ဥပညာတံ=ဥပညာတော=သိလည်းသိအပ်, ကပ်လည်းကပ်ရောက်အပ်၏။) အနုမာန ဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆ၍ သိအပ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (အတ္ထိကေဟိ=တို့သည်၊ ဥပညာတံ=အနုမာန ဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆ၍သိအပ်သောနိဗ္ဗာန်ကို၊ မဂ္ဂံ=မဂ္ဂေန္တော=ရှာမှီးလျက်၊ အနုဗန္ဓေယျံ စပ်။) (ခ) ချီးမွမ်အပ်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ကပ်၍ သိအပ်သော(သဒ္ဒတ္ထ)၊ ချီးမွမ်းအပ်သော (အဓိပ္ပါယတ္ထ)။

(က) အတ္ထိကေဟိ ဥပညာတံ မဂ္ဂံ။ ဝိ၊ ၃။၅၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ယသ္မာ ဣဒံ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓန္တံ နာမ အတ္ထိကေဟိ ဥပညာတံ မဂ္ဂံ ဉာတော စေဝ ဥပဂတော စ မဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ ဥပညာတန္တိ ဣမဿ ဝိဝရဏံ ဉာတော စေဝါတိ၊ မဂ္ဂန္တိ ဣမဿ ဝိဝရဏံ ဥပဂတော စ မဂ္ဂေါတိ၊ တေန စ ဥပညာတန္တိ ဧတ္ထ ဉာတသဒ္ဒေါ ဉာဏပရိယာယော၊ မဂ္ဂန္တိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန မဂ္ဂေါဝ ဝုတ္တော၊ ဥပသဒ္ဒေါ စ ဥပဂမနတ္ထော မဂ္ဂသဒ္ဒေနပိ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗောတိ ဒဿေတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ- ယသ္မာ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓန္တံ နာမ အတ္ထိကေဟိ ဥပညာတံ ဥပဂတဉာဏဿေဝ ဟောတိ၊ တေဟိ ဥပဂတော ပဋိပန္နော မဂ္ဂေါ စ၊ တသ္မာ ယန္ဒူနာဟံ အနုဗန္ဓေယျန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၀-၁။ အထ ဝါ အတ္ထိကေဟိ အမှေဟိ "မရဏေ သတိ အမတေနာပိ ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဧဝံ ကေဝလံ အတ္ထိတိ ဥပညာတံ နိဗ္ဗာနံ နာမ၊ တံ မဂ္ဂန္တော ပရိယေသန္တောတိ ဝေမှတ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ အတ္ထိကေဟိ ဥပညာတန္တိ "မရဏေ သတိ အမတေနာပိ ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဧဝံ အနုမာနဉာဏေန "အတ္ထိ"တိ ဥပဂတံ နိဗ္ဗာနံ နာမ၊ တံ မဂ္ဂန္တော ပရိယေသန္တော ယန္ဒူနာဟံ ဣမံ ဘိက္ခုံ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓေယျန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၆။ ဥပညာတံ နိဗ္ဗာနန္တိ ဥပပတ္တိယာ အနုမာနေန ဉာတံ နိဗ္ဗာနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀၁။ ဥပညာတံ မဂ္ဂန္တိ အမတဿ မဂ္ဂေါ ဥပဂန္တွာ ဉာတော၊ ဉာတော စေဝ ဥပဂတော စာတိ သဟ ဥပသဂ္ဂေန ပဒံ ပရိဝတ္တိတွာ အတ္ထံ ကထေန္တော ဥပသဂ္ဂတ္တော စ ဓာတုတ္ထော စ ဝိသုံ ယေဝ ဟောတီတိ ဉာပေတိ။ အတ္ထိကေဟိ အမှေဟိ ဥပညာတံ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂံ မဂ္ဂန္တော အနုဗန္ဓယျန္တိ ဝါ ဒဿေန္တော အာဟ အထ ဝါတိအာဒိ။ မဂ္ဂဖလပစ္စဝေက္ခဏ-ဉာဏေဟိ ဥပဂန္တွာ ဉာတဗ္ဗန္တိ ဥပညာတံ နိဗ္ဗာနံ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၁၄-၅။ (ခ) အသတ္ထိ (သတ္ထိ) ဟေတံ ဘိက္ခဝေ ဥပညာတံ။ အံ၊၁။၆၃။ ဥပညာတန္တိ ဝဏ္ဏိတံ ထောမိတံ ပသတ္ထံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ဥပညာတန္တိ ထောမနာဝသေန ဥပဂန္တွာ ဉာတံ၊ တေနာဟ"ဝဏ္ဏိတ"န္တိ အာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈။ သတ္ထိ ဟေတံ ဥပညာတံ။ ဇာ၊ ၂။ရ၈။ ဥပညာတံ ဥပဂန္တွာ ဉာတဗ္ဗံ

ဝတ္တိတဥ္စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၄၅။ ယံ ဝုဒ္ဓေဟိ ဥပညာတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၉၃။ ယံ မာတုဂါမသဒ္ဒါတံ ပဟ္သု ပညာဝုဒ္ဓေဟိ ဉာတံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၉၁။

ဥပညာတသုတ္တ (န) [ဥပညာတ+သုတ္တ] ဥပညာတသုတ်။ ဤသုတ်၌- မြတ်စွာဘုရားသည် (၁) ကုသိုလ်တရားတို့၌ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်မှုမရှိခြင်း၊ (၂) အသားအသွေး ခန်းခြောက် သွားစေကာမူ အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်ကို မရသေးသမျှ နောက်သို့မတွန့်မဆုတ် ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းတရား နှစ်ပါးကြောင့် မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင် ပင်ညာဏ်လေးပါးနှင့် သဗ္ဗညုတညာဏ်ကို ရရှိကာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်ဝါးထင်ထင် သိမြင်တော်မူခဲ့ကြောင်းကို ဟောကြား၍ ရဟန်းများလည်း အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်ကို မရသေးသမျှ နောက်သို့မဆုတ် အားထုတ်ကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း တိုက်တွန်းစကား ဟောကြားတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒုကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၅၂။

ဥပညာပန (န) [ဥပ+ဉာ+ဏာပေ+ယု] သိစေခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပညာပနတ္ထ (ပု) [ဥပညာပန+အတ္ထ] သိစေခြင်း အကျိုး။ တဿာ တာဝ ဂုဏာဘိတ္ထဝန-ဝသေန ဥပညာပနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈။

ဥပညာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဉာ+ဏာပေ+တိ] သိစေ၏၊ ဖွင့်ဆို၏၊ ဟောကြား၏။ (၂) နှစ်သက်စေ၏။ (၁) မောနေယျံ တေ ဥပညိဿံ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၈။ ဥပညိဿန္တိ ဥပညာပေယျံ ဝိဝရေယျံ ပညာပေယျန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ (-သုတ္တနိ။ ၃၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။) (၂) နာဂရိ ဥပညိဿတိ သီသတော သုဘာ။ ဇာ၊ ၂။ ၄၀။ ဥပညိဿတိ မန္တိ သာ သုဘာ နာဂရိ---- ပရိတောသေဿတီတိ ပတ္ထေန္တော ဝိလပတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၂၇။

ဥပညာပေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဉာ+ဏာပေ+ယျံ] သိစေအံ့၊ ဖွင့်ဆိုအံ့၊ ဟောကြားအံ့။ ဥပညာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဥပညာသ (ပု) [ဥပ+နိ+အာသ+အ။ ဝစီမုခံ ဝစနောပက္ကမော ဥပညာသော နာမ၊ ဥပ နိ ပုဗ္ဗော အာသ ဥပဝေသနေ၊ ဥပ ပဌမံ ပုရိမဝစနဿ သမီပံ ဝါ နျာသော ဌပနံ ဥပညာသော၊ နျဿ ဉော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၁၁၈] (၁) ရှေးစကား၏-ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောစကား၏-အနီး၌ထားခြင်း၊ စကားဆက်ခြင်း၊ နောက်ထပ်ဆိုဖွယ်စကားကို ဆက်လက်ပြဆိုခြင်း (ဓာန်၊ဋီဝိဂြိုဟ်ကိုမှီ၍ ပြန်ဆိုအပ်သောအနက်)။ စကားဦး၊ စကားစ၊ စကားပျိုး(အဘယာ၊ဓာန်၊ သျှသစ်နှင့်, တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊သျှ)။ (၂) ကပ်၍ သိမ်းသွင်းခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်၍ သိမ်းသွင်းခြင်း၊(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျှ၊ ၂။ ၁၀၉။) ကမ္မဋ္ဌာန်းနှစ်ခု အတူပြု၍ နှိုင်းယှဉ် ပြောဆိုခြင်း၊ ကပ်ဖွဲ့၍ ပြောခြင်း။

ထိုအနက်နှစ်မျိုးတွင် (၁)အနက်ကို ပြလတ္တံ့သောကျမ်းများနှင့်အညီ ဆက်လက်ဖေါ်ပြရသော်-

ကျမ်းဂန်တို့၌ တစုံတခုသောစကားကို ပြဆိုပြီးနောက် ယင်းစကား၌ စောဒနာဖွယ်, အပြစ်တင်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ထိုစောဒနာဖွယ်ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းရန် ဆက်လက်ပြဆိုခြင်းကို ဥပညာသ(ဥပန္ယာသ) ဟုလည်းကောင်း, ယင်းသို့ ဆက်လက်၍ စ သဒ္ဒါနှင့်တကွ ပြဆိုအပ်သော နောက်စကားဝါကျကို ဥပညာသ (ဥပန္ယာသ)ဝါကျ ဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏။ ပြဆိုလတ္တံ့သော သာရတ္ထဋီကာ စသည်တို့၌ ဥပညာသကိုပင် ဝါကျာရမ္ဘခေါ်သည်ဟူ၍

ဥပညာသနှင့်ဝါကျာရမ္ဘကို သဘောတူထား၍ မိန့်ဆိုတော်မူကြ၏။ နိယံကျမ်းတို့၌ကား-
ပြတ်ပြီးစင်းစင်း၊ စုဒ်ထုတ်လျှင်းမူ၊ မှတ်ခြင်း
ဝါကျာရမ္ဘပြီ။
မပြတ်စပ်ကာ၊ စုဒ်ထုတ်ရာကား၊ ဥပန္ယာသ၊ မှတ်
သားကြ၊ ရှေးကထုံးမှီ၊ ကျမ်းအညီ။
(ရှင်တိပိဋက-သတ္တမ,အဋ္ဌမ-နိယံ။)
ပြတ်ပြီးခဲ့ရာ၊ ဆက်၍လာ၊ ဝါကျာရမ္ဘပင်။
မပြတ်စပ်ကာ၊ ဆက်၍လာ၊ ဥပန္ယာသတွင်။
(ရွှေရေးဆောင်နိယံ။)

စကားအဆက် ပြတ်ပြီးမှ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ထပ်မံဆက်လက်ဆိုအပ်သော ဝါကျကို ဝါကျာရမ္ဘ ဟုလည်းကောင်း, စကားအဆက်မပြတ်သေးဘဲ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ထပ်မံဆိုအပ်သောဝါကျကို ဥပန္ယာသဝါကျဟုလည်းကောင်း ထိုနိယံများနှင့်အညီ ခွဲရာ၏။ ထို ဥပန္ယာသ,ဝါကျာရမ္ဘအနက်ကို ထွန်းပြသော စသဒ္ဒါကို ဥပန္ယာသဇောတက, ဝါကျာရမ္ဘဇောတကဟုခေါ်၏။ ထိုစသဒ္ဒါကို ရှေးဆရာတော်များ အနက်ပြန်ဆိုပုံကား-

စ=ရှေးဝါကျ၌ အပြစ်တင်ဖွယ် ပယ်၍ခဲခက် စကားဆက်ကိုဆိုဦးအံ့။ (ဗားကရားသဂြိုဟ်နိဿယ၊ ဝိထိပိုင်း၊ ဇဝနနိယမ။၁၃၄။)

စ=ဆက်ဦးအံ့။ စ=ဆိုအပ်ပြီးသော ရှေးဝါကျစကားရပ် ပြတ်ပြီးသည်၌ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ဆက်ဦးအံ့။ (ရှင်တိပိဋကနာဂနိယံ၊ သတ္တမ, အဋ္ဌမနိယံ အဖြေ။)
စ=မပြတ်စပ်လာ ဝါကျတ္ထာကို ဆက်ကာပြပိမ့်။ စ=ပြတ်ပြီးခဲ့ရာ ဝါကျတ္ထာကို ဆက်ကာပြပိမ့်။ (ပခုက္ကူသိလက္ခန်အဋ္ဌကထာနိဿယသစ်၊ပ။၃၃၁၂၅။)

ဂန္ထာဘရဏ၌မူ ဥပန္ယာသကိုမပြတော့ဘဲ
ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တသောဝတ္ထုဿ၊
စောဒနာပိ သိယာ ပုန။
ယံ ဟဲ ဝတ္တုကာမဿ၊
ဝါကျာရမ္ဘောတိ ဘာသိတော-
ဟူ၍ ဝါကျာရမ္ဘကိုသာ ပြထား၏။

(၁) ဥပညာသတ္ထော ဝါ စသဒ္ဒေါ ဥပညာသောတိ စ ဝါကျာရမ္ဘော ဝုစ္စတိ၊ သောဟိ ဂန္ထကာရာနံ ပကတိ၊ ယဒိဒံ ကိဉ္စိ ဝတ္ထုပုနပရံ (အပရံ) ဝတ္တုမာရဘန္တာနံ စသဒ္ဒပယောဂေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅။ အာဒိကာလတ္ထေန ဝါကျဿ ဥပညာသမတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၃။ (၂) ဝိသမောယံ ဥပညာသော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။

ဥပညာသတ္တ (တိ) [ဥပညာသ+အတ္ထ] နောက်ထပ်ဆိုဖွယ်စကားကို ဆက်လက်ပြဆိုခြင်းအနက်ရှိသော။ စသဒ္ဒေါ ဝတ္တုဗ္ဗသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊ ဥပညာသတ္ထော ဝါ စသဒ္ဒေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅။

ဥပညာသိ (ကြိ) [ဥပ+ဉာ+ဏှ] ကပ်၍သိပြီ။ ဒိန္နာဟံ ဘိက္ခဝေ မမှာနံ ဥပညာသိ။ အံ၊၁။၅၂။ ဥပညာသိန္တိ ဥပဂန္တွာ ဂုဏံ အညာသိ၊ ဇာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

ဥပညီသံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဉာ+ဏာပေ+သံ] သိစေအံ့၊ ဖွင့်ဆိုအံ့၊ ဟောကြားအံ့။ ဥပညာပေတိ(၁)-ကြည့်။

ဥပညီဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဉာ+ဏာပေ+ဿတိ] နှစ်သက်စေလတ္တံ့။ ဥပညာပေတိ (၂)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌတ (တိ) [ဥ+ပဋ+တ] မကောင်းသဖြင့်-ရွတ်-ထား-အပ်သော။ သုတ္တန္တိကတ္ထေရေဟိ ကိဥ္စာပိ ဥပဋ္ဌတံ။ ဝဇီရ၊၁၆၄။

ဥပဋ္ဌက (ပု) [ဥပ+ဌာ+ဏ္ဍု] အလုပ်အကျွေး။ ယေ မာတာပိတူနံ ဥပဋ္ဌကာ ဉာတကာ ဝါ အညာတကာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၈။)

ဥပဋ္ဌပိတ (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တ။ ဥပ+ထပ +တ] တည်ရှိစေအပ်သော၊ ထားအပ်သော။ ဒါတဗ္ဗဝသေန သဗ္ဗကာလံ ဥပဋ္ဌပိတော အနာထာနံ ပိဏ္ဍော တေသံ အတ္ထီတိ အနာထပိဏ္ဍိကော။ မဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ သံဋ္ဌ၊၁။၄၁။

ဥပဋ္ဌပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တဗ္ဗ။ ဥပ+ထပ+ဏေ+တဗ္ဗ] (က) တည်ထား အပ်သော။ (ခ) တည်ရှိစေအပ်သော၊ ဖြစ်စေ အပ်သော။ (က) ပါနီယံ ဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌပေတဗ္ဗံ (ကခ၊။၉၅-၌ ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗံ-ရှိ၏။) အံဋ္ဌ၊၂။၅၁။ (ခ) အာစရိယေန အန္တေဝါသိကမှိ သတတံ သမိတံ အာရက္ခာ ဥပဋ္ဌပေတဗ္ဗာ၊---မေတ္တာစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၁၀၁။ (-စရိယာဋ္ဌ၊၂၈၄။ သီဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၆၁။ မဋ္ဌ၊၂။၈။)

ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ)ပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ +တိ။ ဥပ+ထပ+ဏေ+တိ။ဓာတွတ္ထ။ ပဋ္ဌပေတီတိ နာနာပ္ပကာရေန ဌပေသိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၆၅] (က) ထား၏၊ အနီး၌တည် ရှိစေ၏၊ ဖြစ်စေ၏၊ ရှေ့ရှုဖြစ်စေ၏၊ လုပ်ကျွေးပြုစုစေ၏။ (ခ) လုပ်ကျွေးပြုစု၏။ (က) အညာစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတိ(အံ၊၁။၄၄ရ)တိ အာဇာ-နနတ္ထာယ စိတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ သမ္မာသတိ သမ္မာ ဥပဋ္ဌာပေတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ မဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (-ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၂ရ။) **ဥပဋ္ဌပေန္တိ**-ဒီ၊၁။၂၁၉။ မ၊၃။၂၆၃။ အံ၊၁။ရ၃။ **ဥပဋ္ဌာပေန္တိ**-ဝိ၊၄။၄၅၈။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ **ဥပ- ဋ္ဌပေထ**-ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ **ဥပဋ္ဌာ- ပေထ**-ဒီ၊၂။၂၅၉။ အံဋ္ဌ၊၃။၈၉။ **ဥပဋ္ဌာပေမ**-ဝိ၊၃။၄၉၉။ မ၊၁။၂၆၈။ မဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ **ဥပဋ္ဌပေဿ**-မဋ္ဌိ၊၂။၁၃ရ။ **ဥပဋ္ဌာပေယျ**-ဝိ၊၂။ ၁၈၃။ မဋ္ဌ၊၄။၂၀ရ။ မဋ္ဌိ၊၃။၃၉ရ။ **ဥပဋ္ဌ- ပေယျုံ**-မ၊၁။၂၀၃။ **ဥပဋ္ဌာပေယျုံ**- မ၊၂။၁ရ၃။ **ဥပဋ္ဌာပေသိ**-မ၊၁။၂၆၆။ဒီဋ္ဌ၊၂။၄၃။ **ဥပ-ဋ္ဌပေသုံ**-သာရတ္ထ၊၃။၁၆၈။ **ဥပဋ္ဌာပေသုံ**-ဝိ၊၃။၁၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၈။ **ဥပဋ္ဌပေဿတိ**-ဝိ၊၃။၅ရ။ **ဥပဋ္ဌပေဿန္တိ**-ဒီ၊၂။၆၅။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၁ရ။ **ဥပဋ္ဌာပေဿန္တိ**-ဝိ၊၃။၁၅၉။ **ဥပဋ္ဌာပေဿထ** - ဝိ၊၂။၁၈၃။ (ခ) တေ ဗာလာ အဗျတ္တာ ဘိက္ခူ-----နော စေ သင်္ဃေ့ယျုံ-- ဥပဋ္ဌာပေယျုံ စုဏ္ဏေန မတ္တိကာယ။ ဝိ၊၃။၁၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၉။

ဥပဋ္ဌပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တွာ] ရှေးရှုတည်စေ၍၊ ထား၍၊ ရှေးရှုဖြစ်စေ၍။ ပုရတော ဗလကာယံ ဥပဋ္ဌပေတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၃ရ။ ဥဇုံကာယံ ပဏိဓာယ ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ။ ဝိ၊၁။၈၉။ ဒီ၊၁။၆ရ။ မ၊၁။၂၃၉။ ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာတိ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိမုခံ သတိံ ဌပယိတွာ။ မုခသမီပေ ဝါ ကတွာတိ အတ္ထော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၈၈-၉။ မဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (-ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၃။ မဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။)

ဥပဋ္ဌပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ထ] အနီး၌တည်စေကြ-ကုန်၏-ကုန်လော၊ ဖြစ်စေကြ-ကုန်၏-ကုန်လော၊ လုပ်ကျွေးပြုစုစေကြ-ကုန်၏-ကုန်လော။ ဥပဋ္ဌပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌပေန္တ (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+အန္တ] ဖြစ်စေ-ထင်စေ-ထား-သော။ ဥပဋ္ဌပေန္တော သတိယာ စရတိ။ စူဠနိ။၂၃၃။ ဥပဋ္ဌပေန္တော-တိ သတိယာ အာရမ္မဏံ ဥပဋ္ဌပေန္တော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ သတိံ ဥပဋ္ဌပေန္တော သိက္ခေယျ။ မဟာနိ။၃၀။ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာပိ ဗောဓိ-သတ္တဿ ဓာတိယော အာဒိံ ကတွာ ပရိဟာရံ ဥပဋ္ဌပေန္တော ဗောဓိသတ္တံ ဝဍ္ဎိ အာပါဒေသိ။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။

ဥပဋ္ဌပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+အန္တိ] အနီး၌တည်ရှိစေကြကုန်၏၊ လုပ်ကျွေးပြုစု

စေကြကုန်၏။ ဥပဋ္ဌပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌပေန္တု (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+အန္တု] ဖြစ်စေကုန်လော။ ဥပဋ္ဌပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌပေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ယျုံ] ဖြစ်စေကုန်ရာ၏၊ ထားကုန်ရာ၏။ ဥပဋ္ဌပေတိ (က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဦ] ဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ ထားကုန်ပြီ၊ တည်ရှိစေကုန်ပြီ။ ဥပဋ္ဌပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌပေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဿတိ] ကပ်၍တည်ရှိစေလတ္တံ့၊ ဖြစ်စေလတ္တံ့၊ ရှေ့ရှုထားလတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌပေဿထ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဿထ] အနီး၌တည်ရှိစေကုန်လတ္တံ့၊ လုပ်ကျွေးပြုစုစေကုန်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌပေဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဿန္တိ] အနီး၌တည်ရှိစေကုန်လတ္တံ့၊ လုပ်ကျွေးပြုစုစေကုန်လတ္တံ့၊ ဖြစ်စေကုန်လတ္တံ့။ ဥပ-ဋ္ဌပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+ဟိ] ဆည်းကပ်ခစားလော။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+တိ။ ကွစိဓာတူတိအာဒိနာ ဌာတော ဟကာရာဂမော၊ ရဿတ္တဉ္စ။ ရူ။၆၄၆] (က) တည်၏၊ အနီးကပ်တည်၏၊ ချဉ်းကပ်၏။ (ခ) ပြုစုလုပ်ကျွေး၏၊ ခစား၏။ (ဂ) ထင်လာ၏။ (ဃ) ထ၍တည်၏၊ ထကြွသောင်းကျန်း၏။ (က) တျာဿ ဓမ္မာ ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဝိဒိတာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ မ၊၃။ရ၅။ ဝိဒိတာ ဥပဋ္ဌဟန္တီတိ တိဋ္ဌမာနာပိ ဝိဒိတာ ပါကဋာဝ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ (-ထေရ၊၃၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။) **ဥပဋ္ဌဟိ**- ထေရ၊၃၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။ (ခ) အယံမေ မုခေါဒကဒါနာဒီဟိ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ **ဥပဋ္ဌဟန္တိ**-အံ၊၂။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ **ဥပဋ္ဌဟထ**-၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ **ဥပဋ္ဌဟာမိ**- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ကင်္ခါ။၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ **ဥပဋ္ဌဟာမ**-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ **ဥပဋ္ဌဟေယျ**-ဝိ၊၂။၄၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ **ဥပဋ္ဌဟေယျုံ**- ဝိ၊၃။၄၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၆။ **ဥပဋ္ဌဟေယျံ**-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ **ဥပဋ္ဌဟိ**- ပေတ။၁၉၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။ **ဥပဋ္ဌဟုံ**-အပ၊၁။၁၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ **ဥပဋ္ဌဟိံသု**-ဝိ၊၃။၁၁။ မ၊၁။၂၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ **ဥပဋ္ဌဟေသိံ**-အပ၊၁။၁၆၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ **ဥပဋ္ဌဟိံမှာ**- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ **ဥပဋ္ဌဟိဿတိ**-ဝိ၊၃။၄၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၆။ **ဥပဋ္ဌဟိဿန္တိ**-ဝိ၊၃။၁၀၂။ **ဥပဋ္ဌဟိဿထ**-ဝိ၊၃။၄၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ **ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ**- ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၊ ၆၆။ (ဂ) ဒွယမ္ပိ ဟိတံ အတ္တသုညမေဝ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၇။) **ဥပဋ္ဌဟန္တိ**-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ မူလဋီ၊၁။၇၀။ **ဥပဋ္ဌဟန္တု**-သာရတ္ထ၊၁။၄၅၅။ **ဥပဋ္ဌဟေယျ**-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။ **ဥပဋ္ဌဟေယျုံ**-မ၊ဋီ၊၃။၃၂၇။ **ဥပဋ္ဌဟိံသု**-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇။ **ဥပဋ္ဌဟိဿတိ**-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ **ဥပဋ္ဌဟိဿန္တိ**-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ (ဃ) ဝါဋ္ဌာ ပဋ္ဋေ ဥပဋ္ဌဟုံ။ ဇာ၊၂။၃၅၆။ ဥပဋ္ဌဟုန္တိ ဥဋ္ဌာယ ဋ္ဌိတာ။ ဇာဋ္ဌ၊ရ။၃၄၀။

ဥပဋ္ဌဟတိ[၂] (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တိ။ ကာရိတ် ဏာပေပစ္စည်း ကျေ] စွဲကပ်တည်စေ၏၊ဖြစ်စေ၏။ ဥပါသမာနော ယမဟံ၊ ဂရုစိတ္တံ ဥပဋ္ဌဟေ။ အပ၊၂။ရ၉။

ဥပဋ္ဌဟထ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+ထ] ပြုစု

လုပ်ကျွေးကြကုန်၏။ ဥပဠှဟတိ (က) ကြည့်။

ဥပဠှဟန (န) [ဥပ+ဌာ+ယု။ ဟ-အက္ခရာလာ၊ ရုဿပြု။ ရူနှာ။၃၉၉] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း။ (ခ) ထင်ပေါ်လာခြင်း။ (က) ဥပဌာနန္တိ ဥပဠှဟန်။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၁၅။ (ခ) သံဝေဂ-ဝတ္ထုတော ဥပဠှဟနတော ဗာဟုလ္လတော စ။ အံဋ္ဌီ၊၁။၂၇၃။ (-မဋ္ဌီ၊၃။၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၂၆၆။)

ဥပဠှဟဟနကာလ (ပု) [ဥပဠှဟန+ကာလ] ထင်ပေါ်လာရာအခါ။ နရကနိမိတ္တာဒီနံ ဥပဠှဟနကာလေ ဗလဝဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၉၅။

ဥပဠှဟဟနာကာရ (ပု) [ဥပဠှဟန+အာကာရ] (က) ပြုစုလုကျွေးခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ၊ ပြုစုလုပ်ကျွေးပုံလုပ်ကျွေးနည်း။ (ခ) ထင်ပေါ်လာခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ (က) တထာ-ဂတံ ဥပဠှဟန္တော စေသ န အညေသံ ဥပဌာကဘိက္ခူနံ ဥပဠှဟနာကာရေန ဥပ-ဠှဟတိ။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၄၈။ (ခ) ဥပဌာနာ-ကာရောတိ ဂဟေတဗ္ဗာကာရေန ဉာဏဿ ဥပဠှဟနာကာရော။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၆၄။ (-အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၂၁။)

ဥပဠှဟန္တ (တိ) [ဥပ+ဌာ+အန္တ။ ဟ-အက္ခရာလာ၊ ရုဿပြု။ ရူနှာ။၃၉၉။] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးသော၊ ဆည်းကပ်ခစားသောသူ။ (ခ) ထင်ပေါ်လာသော။ (က) အာနန္ဒတ္ထေရော တေသု တေသု ဥပဠှဟန္တေသု အပ္ပေါ်သုက္ကော ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ (-ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃။ မဋ္ဌ၊၄။၉။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။) (ခ) တတ္ထ နိရယေ ဥပဠှဟန္တေ လောဟကုမ္ဘိသဒိသော ဟုတွာ ဥပဌာတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ (-ခုဒ္ဒကဋ္ဌ၊၁။၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၄။)

ဥပဠှဟန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+အန္တိ](က)-တည်ကုန်၏။ ဥပဠှဟတိ (က) ကြည့်။ (ခ) ထင်ပေါ်လာကုန်၏။ ဥပဠှဟတိ (ဂ)ကြည့်။

ဥပဠှဟန္တု (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+အန္တု] ထင်ပေါ်လာစေကုန်သတည်း။ ဥပဠှဟတိ (ဂ) ကြည့်။

ဥပဠှဟမာန (တိ) [ဥပ+ဌာ+အ+မာန] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးသောသူ။ (ခ) ထင်ပေါ်လာသော။ (က) မဟာသတ္တံ ဥပဠှဟမာနာ သန္တိကာဝစရာဝဿ အဟေသုံ။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အပဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၇၈။(-ပေတဋ္ဌ၊၁၉။)(ခ) ပေါ်ခါနုပေါ်ဗ် ဥပဠှဟမာနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ မဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ (-သံဋ္ဌ၊၂။၇၅။)

ဥပဠှဟသု (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+ဿု] ပြုစုလုပ်ကျွေးလော။ ဥပဠှဟတိ (က) ကြည့်။

ဥပဠှဟာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တွာ] ထင်ပေါ်လာစေ၍။ ပစ္ဆာ ပန အနုပဠှဟန္တေပိ ဥပါယေန ဥပဠှဟာပေတွာ အနဝသေသတော သမ္မသိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။၃၉၁။

ဥပဠှဟာမ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+မ] ပြုစုလုပ်ကျွေးကြကုန်-၏-အံ့။ ဥပဠှဟတိ (ခ) ကြည့်။

ဥပဠှဟာမိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+မိ] ပြုစုလုပ်ကျွေးပါ၏။ ဥပဠှဟတိ (ခ) ကြည့်။

ဥပဠှဟိံ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဤ] ကပ်၍တည်ပြီ၊ ချဉ်းကပ်ပြီ။ ဥပဠှဟတိ (က) ကြည့်။

ဥပဠှဟိံသု (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဤသု] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးကြကုန်ပြီ။ ဥပဠှဟတိ(ခ) ကြည့်။ (ခ) ထင်ပေါ်လာကုန်ပြီ။ ဥပဠှဟတိ (ဂ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဤ] ပြုစု လုပ်ကျွေးပြီ။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟိတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဌာ+တုံ] ပြုစု လုပ်ကျွေးခြင်းငှါ။ န စ ပန ဗုဒ္ဓါနံ မနံ ဂဟေတွာ ဥပဋ္ဌဟိတုံ သက္ကောန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၈။

ဥပဋ္ဌဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဌာ+တွာ] ဆည်းကပ် ခစား၍၊ ပြုစုလုပ်ကျွေး၍။ ဥပဋ္ဌဟိတွာ ဂေဟံ ဂတမတ္တမေဝ စ နံ ပုန ပက္ကောသာ-ပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ဥပဋ္ဌဟိတွာ သမ္ဗုဒ္ဓံ။ အပ၊၁။၁၆၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၉။)

ဥပဋ္ဌဟိယမာန (တိ) [ဥပ+ဌာ+ယ+မာန] ပြုစုလုပ်ကျွေးအပ်သော၊သူ။ သော ဉာတကေဟိ ဥပဋ္ဌဟိယမာနော ပရိစရိယမာနော တေနေဝ အာဗာဓေန ကာလံ ကရောတိ။ အံ၊၂။၈၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၄။)

ဥပဋ္ဌဟိမှာ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+မှာ] ပြုစု လုပ်ကျွေးခဲ့ကြကုန်ပြီ။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဿတိ] (က) ချဉ်းကပ်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (က) ကြည့်။ (ခ) ပြုစုလုပ်ကျွေး လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။ (ဂ) ထင်ပေါ်လာလတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ဂ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟိဿထ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဿထ] ပြုစုလုပ်ကျွေးကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟိဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဿန္တိ] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။ (ခ) ထင်ပေါ်လာကုန်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ဂ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဿာမိ] ဆည်းကပ်ခစားပါအံ့၊ ပြုစုလုပ်ကျွေးပါအံ့။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟုံ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဥံ] (က) ပြုစု လုပ်ကျွေး ခဲ့ကြကုန်ပြီ။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။ (ခ) ထင်ရှားတည်နေကုန်ပြီ။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ဃ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟေ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဧ+မိ] စွဲကပ်တည်စေ၏၊ ဖြစ်စေ၏။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၂] ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟေယျံ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဧယျံ] ပြုစုလုပ်ကျွေးရာ၏။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဧယျ] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေး-ရာ၏-ငြားအံ့။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။ ထင်ပေါ်လာရာ၏။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ဂ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဧယျုံ] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးကုန်ရာ၏။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။ ထင်ပေါ်လာကုန်ရာ၏။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ဂ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌဟေသိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဤ] ပြုစုလုပ်ကျွေးခဲ့ပြီ။ ဥပဋ္ဌဟတိ[၁] (ခ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာက (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏွု] ပြုစုလုပ်ကျွေးသော၊ ဆည်းကပ်ခစားသော၊သူ။ (အလုပ်ကျွေး။) အာယသ္မတော ဆန္နဿ ဥပဋ္ဌာကော အာယသ္မန္တံ ဆန္နံ တေဒဝေါစ။ ဝိ၊၁။၂၃၇။ ဥပဋ္ဌာကော ဟောတိ(ဥဒါန။၁၁၆)တိ ပရိစာရကော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ (-ဒီ၊၁။၁၈၉။ မ၊၂။၂၃၆။ အံ၊၁။၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ ဥပဋ္ဌာကေန နာမ ရညော ဝစနံ ကာတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

ဥပဋ္ဌာကကိစ္စ (နု) [ဥပဋ္ဌာက+ကိစ္စ] ပြုစုလုပ်ကျွေးသောသူ၏လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ပြုစုလုပ်ကျွေး

ခြင်းကိစ္စ။ န မေ တယာ ဥပဋ္ဌာကကိစ္စံ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။)

ဥပဋ္ဌာကကုလ (န) [ဥပဋ္ဌာက+ကုလ] (၁) အလုပ်အကျွေးဖြစ်သောအမျိုး။ (၂) အလုပ်အကျွေးအိမ်။ (၁) အာဝုသော တုယှံ ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဝုတ္တော ဝဇ္ဇေမိ။ ဝိ၊၁။၇၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၁၆။) (၂) ထေရေန စီဝရတ္ထာယ ဝတ္ထုံ လဘိတွာ ဥပဋ္ဌာကကုလေ ဌပိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။)

ဥပဋ္ဌာကကုလဒွါရ (န) [ဥပဋ္ဌာကကုလ+ဒွါရ] အလုပ်အကျွေးဒါယကာ၏ အိမ်တံခါး။ အထဿ ဥပဋ္ဌာကကုလဒွါရံ ပတ္တဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။

ဥပဋ္ဌာကဆန္န (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ဆန္န] အလုပ်အကျွေးဖြစ်ခဲ့သော ဆန္နရဟန်း။ ဆန္နဿာတိ ဗောဓိသတ္တကာလေ ဥပဋ္ဌာကဆန္နဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၁။

ဥပဋ္ဌာကဇနကာယ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ဇနကာယ] အလုပ်အကျွေးဖြစ်သောလူအပေါင်း။ မဟာဇနကာယောတိ တေသံ ယေဝ ဒွိန္နံ ကုမာရာနံ ဥပဋ္ဌာကဇနကာယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာန (န) [ဥပဋ္ဌာက+ဌာန] အလုပ်အကျွေးအရာဌာန၊ အလုပ်အကျွေးရာထူး။ အာဝုသော အာနန္ဒ ဘိက္ခုသံဃော ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနံ ယာစတိ၊ တွမ္ပိ ယာစာဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ သံဂီ၊သစ်၊၁။၁၄၈။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၀။)

ဥပဋ္ဌာကတရ (တိ) [ဥပဋ္ဌာက+တရ] သာလွန်၍ပြုစုလုပ်ကျွေးတတ်သော၊သူ။ (သာလွန်သောအလုပ် အကျွေး။) အတ္ထိ နု ခေါ ဘန္တေ အညော ကောစိ မယာ ဥပဋ္ဌာကတရော။ မ၊၂။၂၄၁။

ဥပဋ္ဌာကတ္ထေရ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ထေရ] အလုပ်အကျွေးဖြစ်သောမထေရ်။ ဥပဋ္ဌာကတ္ထေရေန ဝတ္တေ ကတေ ဘိက္ခုသံဃဿ ဩဝါဒံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

ဥပဋ္ဌာကဒေဝတာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌိကာ+ဒေဝတာ] အလုပ်အကျွေးဖြစ်သောနတ်။ တာ ကိရ ဒေဝတာ ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကဒေဝတာဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ဥပဋ္ဌာကဒဟရ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ဒဟရ] အလုပ်အကျွေးဖြစ်သောသူငယ်-ရဟန်းငယ်။ တတော ဥပဋ္ဌာကဒဟရော ထေရံ အာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။)

ဥပဋ္ဌာကဒါရက (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ဒါရက] အလုပ်အကျွေးဖြစ်သောသူငယ်။ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကဒါရကေ ပဗ္ဗာဇေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။

ဥပဋ္ဌာကပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ပရိစ္ဆေဒ] အလုပ်အကျွေးအပိုင်းအခြား၊ အလုပ်အကျွေးရဟန်းကို ဟောပြရာအပိုင်း အခန်း။ ဥပဋ္ဌာကပရိစ္ဆေဒေ ပန အာနန္ဒောတိ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃။)

ဥပဋ္ဌာကပုရိသ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ပုရိသ] အလုပ်အကျွေးယောကျာ်း။ တေ ကိရ သဗ္ဗေပိ ဝိပဿီဿ ကုမာရဿ ဥပဋ္ဌာကပုရိသာဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

ဥပဋ္ဌာကဘိက္ခု (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ဘိက္ခု] အလုပ်အကျွေးရဟန်း။ တထာဂတံ ဥပဋ္ဌဟန္တော စေသ န အညေသံ ဥပဋ္ဌာကဘိက္ခူနံ ဥပဋ္ဌာနာကာရေန ဥပဋ္ဌဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။

ဥပဋ္ဌာကမဒ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+မဒ] ဥပဋ္ဌာက မာန်တက်ခြင်း၊ အလုပ်အကျွေး-လက်အောက်ခံပုဂ္ဂိုလ်-တို့ကို အကြောင်းပြု၍ မာန်တက်ခြင်း။ ငါသည် ဤသူများ၏ အကြီးအကဲဖြစ်သည်၊ ဤသူများကား ငါ၏ လက်အောက်ခံ, သြဝါဒခံများ ဖြစ်သည်၊ သူတို့ကို ငါက စီမံအုပ်ချုပ် ရသည် စသည်ဖြင့် မာန်တက်ခြင်း။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဥပဋ္ဌာကမဒေါ နာမ ဂဟိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၉။(အနုဋီ၊၂။၂၁၅-၌ ပဋ္ဌာပကမဒေါ-ဟုရှိသည်။ မူလဋီ၊၂။၂၁၆-၌ ဥပဋ္ဌာပကမာနော-ဟုရှိသည်။)

ဥပဋ္ဌာကမနုဿ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+မနုဿ] အလုပ်အကျွေးဖြစ်သောလူ။ သုရာသောဏ္ဍာဒယော စေဝ တဿာ ဥပဋ္ဌာကမနုဿာ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။

ဥပဋ္ဌာကရက္ခဏ (န) [ဥပဋ္ဌာက+ရက္ခဏ] အလုပ်အကျွေးတို့ကို ထိန်းသိမ်းစောက်ရှောက်ခြင်း၊ အလုပ်အကျွေးဒါယကာအရေအတွက် လျော့မသွားအောင် ကာကွယ်စောက်ရှာက်ခြင်း။ ဥပဋ္ဌာကရက္ခဏတ္ထဉ္စ လာဘသက္ကာရတ္ထဉ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

ဥပဋ္ဌာကဝိပရိဏာမ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ဝိပရိဏာမ] အလုပ်အကျွေးဒါယကာ၏ (ကိုးကွယ်မှု) ပြောင်းလဲသွားခြင်း။ အထဿ ဥပဋ္ဌာကဝိပရိဏာမေန ဗလဝသောကော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၀။

ဥပဋ္ဌာကဝေဇ္ဇ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+ဝေဇ္ဇ] အလုပ်အကျွေး-ဆေးသမား-ဆေးဆရာ။ မဟာရာဇဒုတ္တိယံ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကဝေဇ္ဇဿ နိဝေသနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။

ဥပဋ္ဌာကသာမဏေရ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+သာမဏေရ] အလုပ်အကျွေးသာမဏေ။ ပုန ဒိဝသေ ဥပဋ္ဌာကသာမဏေရံ ဂဟေတွာ ပါဝိသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၁။

ဥပဋ္ဌာကသေဋ္ဌိ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+သေဋ္ဌိ] အလုပ်အကျွေးသူဌေး။ ဗဟုကာရာ နော ဥပကာရသေဋ္ဌိနော၊ တေသမ္ပိ ဣမမတ္ထံအာရောစေဿာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

ဥပဋ္ဌာကာနုဂ္ဂဟ (ပု) [ဥပဋ္ဌာက+အနုဂ္ဂဟ] အလုပ်အကျွေးတို့ကို ချီးမြှောက်ခြင်း။ ဘဂဝါ ဟိ ပါတော ဥဋ္ဌာယ ဥပဋ္ဌာကာနုဂ္ဂဟတ္ထံ သရီရဖာသုကတ္ထဉ္စ မုခဓောဝနာဒိသရီရပရိကမ္မံ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။

ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဌာ+တဗ္ဗ] ပြုစုလုပ်ကျွေး-သင့်-ထိုက်-သော၊သူ။ သစေ ဥပဇ္ဈာယော ဂိလာနော ဟောတိ၊ ယာဝဇီဝံ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၆၃။ ဝိ၊၄။၃၉၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။)

ဥပဋ္ဌာတိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+တိ] (က) ထင်၏၊ ထင်ပေါ်လာ၏၊ ဉာဏ်၏-အာရုံအဖြစ်သို့-မျက်နှာဝသို့-ရောက်လာ၏။ (ခ) ပြုစုလုပ်ကျွေး၏၊ ဆည်းကပ်ခစား၏။ (ဂ) ပူဇော်၏။ (ဃ) တည်ထား၏။ (သဒ္ဒနီတိ-၌ကား အနီး၌ တည်၏၊ ချဉ်းကပ်၏-ကို သဒ္ဒတ္ထ၊ ပြုစုလုပ်ကျွေး၏-ကို သင်္ကေတတ္ထ-ဟုပြဆိုသည်။ ဥပတိဋ္ဌေယျ သကျပုတ္တာနံ ဝဍ္ဎကီ ဣစ္စေဝမာဒိ။ ဧတ္ထ စ ဥပဋ္ဌာနံ နာမ ဥပဂမနံ သဒ္ဒတ္ထဝသေန၊ သင်္ကေတတ္ထဝသေန ပန ဥပဋ္ဌဟနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ။၁၂၁။)

(က) ဝိသဘာဂေ သရီရေ အာရမ္မဏန္တိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပဋိက္ကူလာကာရော န ဥပဋ္ဌာတိ န ခါယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၆။(-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။) **ဥပဋ္ဌန္တိ**-ပဋိသံ။၂၄၄။ **ဥပဋ္ဌာတု**-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ မ၊

ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၀။ အံဋ္ဌီ၊၁။၁၆၇။ **ဥပဋ္ဌာသိ-** ဒီ၊၂။၃၄။ အံ၊၁။၃၃၃။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ မဋ္ဌ၊၂။၅၂။ မဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၅။ အံဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ မဋ္ဌီ၊၁။၁၀၆။ (ခ) တော် လာဘ် လာဘန္တော တထာဂတံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (-အံဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။) **ဥပဋ္ဌေတိ-** ဝိ၊၁။၁၄၁။ ဝိ၊ ၂။၃၆၂။ **ဥပဋ္ဌန္တိ-** အပ၊၁။၁၆၉။ ထေရဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၂။ **ဥပဋ္ဌေသိ**-ဝိ၊၁။၁၄၁။ **ဥပဋ္ဌာမိ-** သံဋ္ဌီ၊၂။၃၂၇။ **ဥပဋ္ဌေမိ-** ဝိ၊၁။၁၉၆။ ဝိ၊ ၂။၃၆၂။ **ဥပဋ္ဌာတု-** ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃။ **ဥပဋ္ဌာဟိ-** ပေတဋ္ဌ။၂၀၁။ **ဥပဋ္ဌေယျံ**-ဝိ၊၁။၁၉၆။ **ဥပ-ဋ္ဌာသိ-** ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ မဋ္ဌ၊၂။၉၄။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၅၉။ **ဥပဋ္ဌေသိ-** ဝိ၊၅။၁၁၁။ **ဥပ-ဋ္ဌာသိံ-** ဇာ၊၂။၂၂၅။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၂၆။ **ဥပဋ္ဌိံသံ-** ဇာ၊၂။၃၃၅။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၂၉၅။ **ဥပဋ္ဌိံသတိ-** ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၁။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၄။ **ဥပဋ္ဌိံသန္တိ-** အပ၊ ၁။၂၄။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ (ဂ) ဒူရတော၂၀ **ဥပဋ္ဌေန္တိ၊** ဓာတုဂေဟဝရုတ္တမေ။ အပ၊၁။၁၈၉။ **ဥပဋ္ဌိံ**-အပ၊၂။၂၅၁။ (ဃ) ဥဒကစ္ဆု **ဥပဋ္ဌာသိ၊** ဥတ္တမတ္ထဿ ပတ္တိယာ။ အပ၊၁။၂၄၅။

ဥပဋ္ဌာန (န) [ဥပ+ဌာ+ယု] (၁)(က) ထင်ခြင်း၊ ထင်ပေါ်လာခြင်း၊ ကပ်၍တည်ခြင်း၊မစွန့်ခြင်း၊ ကပ်၍တည်တတ်သောတရား(သတိ)။ (ခ) ပြုစု-လုပ်ကျွေး၏-စောင့်ရှောက်-ဆည်းကပ် ခစား ခြင်း။ (ဂ) ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ (ဃ) ကပ်၍ တည်ရာဖြစ်သော၊ ထင်ပေါ်လာသော။ (င) အနီး-စည်းဝေးညီမှုရာ-ခစားရာ-ဖြစ်သော အရပ်။ (တိ) (၂) ဆည်းကပ် ခစားရာဖြစ်သော။

(၁) (က) ထင်ခြင်း၊ ထင်ပေါ်လာခြင်း၊ ကပ်၍ တည်ခြင်း၊ မစွန့်ခြင်း၊ ကပ်၍ တည်တတ်သော တရား(သတိ)။ ဥပဋ္ဌာနံ သတိ။ ပဋိသံ။၁၇၅။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၄။ သတိန္ဒြိယံ ဥပဋ္ဌာနကိစ္စံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ မဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၅။ (-ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။) ဥပဋ္ဌာနံ သတီတိ တံ အာရမ္မဏံ ဥပေစ္စ (ဥပဂန္တွာ) တိဋ္ဌတီတိ သတိ ဥပဋ္ဌာနံ နာမ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၉။ ဥပဋ္ဌာနံ သတီတိ အပ္ပမုဿနတာယ တမေဝ အဿာသံ ပဿာသဉ္စ ဥပဂန္တွာ ဌာနံ၊ တထာ တိဋ္ဌနကဓမ္မော သတိ နာမာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၉။ အာရမ္မဏံ ဥပဂန္တွာ ဌာနံ, တဿ ဝါ အနိဿဇ္ဇနံ ဥပဋ္ဌာနံ။ ဒီဋ္ဌီ၊ ၂။၃၂၅။ မဋ္ဌီ၊၁။၁၉၇။ (-မူလဋ္ဌီ၊၁။၈၉။) (ခ) ပြုစု-လုပ်ကျွေး-စောင့်ရှောက်-ဆည်းကပ် ခစား-ခြင်း။ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက။၄။ ဥပဋ္ဌာနန္တိ ဥပဋ္ဌဟနံ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။ ၁၁၅။ (-ဒီ၊ ၂။၁၅၄။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၄၂။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ ဒီဋ္ဌီ၊ ၃။၁၄၁။) (ဂ) ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ တထာ သတိ ပုရေတရံ သေဝနာစိတ္တဿ ဥပဋ္ဌာနေပိ တဿာ မိစ္ဆာစာရော န သိယာ။ သံဋ္ဌီ၊၂။၁၄၂။ (ဃ) ကပ်၍ တည်ရာဖြစ်သော၊ ထင်ပေါ်လာသော။ ကာယော ဥပဋ္ဌာနံ။ ပဋိသံ။၁၇၅။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၄။ ကာယော ဥပဋ္ဌာနန္တိ သော ကာယော ဥပေစ္စ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထ သတီတိ ဥပဋ္ဌာနံ နာမ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၀၇၊(-၁၉၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၃၂၀။ ပဋိသံ၊ ဂံ။၃၂၂။) (င) အနီး-စည်းဝေး ညီမှုရာ-ခစားရာ-ဖြစ်သောအရပ်။ အမှာကံ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊၂။၂၁၆။ (-ဒီဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အံဋ္ဌ၊ ၁။၄၉။) ဥပဋ္ဌာနန္တိ ဥပဋ္ဌာနသာလံ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၉။ ဥပဋ္ဌာနသာလန္တိ သုဓမ္မဒေဝသဘံ။ ဒီဋ္ဌီ၊၂။၂၅၁။(-သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၀၇။) (တိ) (၂) ဆည်းကပ်ခစားရာဖြစ်သော။ ဥပဋ္ဌာနသာလာ ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာနကမ္မ (န) [ဥပဋ္ဌာန+ကမ္မ] ဆည်းကပ် ခစားခြင်းအမှု။ ဣဿတ္တော ဝုစ္စတိ အာဝုဓံ ဂဟေတွာ ဥပဋ္ဌာနကမ္မံ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ (-မ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၄၂။ အံဋ္ဌီ၊၃။၅၇။)

ဥပဋ္ဌာနကရဏ (နု) [ဥပဋ္ဌာန+ကရဏ] လုပ်ကျွေး-ဆည်းကပ်-ခစား-ပူဇော်-မှုကို ပြုခြင်း။ တုမှာကံ စေတိယဿ ဥပဋ္ဌာနံ ကရောမာတိ ဝုတ္တေ ပန ဥပဋ္ဌာနကရဏံ နာမ သုန္ဒရန္တိ ဝတွာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။

ဥပဋ္ဌာနကာရိကာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌာန+ကာရိကာ] လုပ်ကျွေးမှုပြုသော၊သူမ၊ ကိုယ်လုပ်တော်။ ကေဠ ဥပဋ္ဌာနကာရိကံ မာတုဂါမံ ဌပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။

ဥပဋ္ဌာနကာလ (ပု) [ဥပဋ္ဌာန+ကာလ](က) ဆည်းကပ်ရာအခါ။ (ခ) ထင်ပေါ်ရာအခါ။ (က) ယော ဥပဋ္ဌာနကာလေ ဝေရိဘိက္ခုမ္ပိ ဘိက္ခုံဟိ သဒ္ဓိံ အာဂန္တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ သယံ သံဃတ္ထေရတ္တာ ဥပဋ္ဌာနကာလေတိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၆။ (ခ) ကမ္မာဒီနံ ဥပဋ္ဌာန-ကာလဝသေန။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

ဥပဋ္ဌာနကိစ္စ (နု) [ဥပဋ္ဌာန+ကိစ္စ] အာရုံသို့ကပ်၍ တည်ခြင်းကိစ္စ။ ဝီရိယိန္ဒြိယံ ပဂ္ဂဟကိစ္စံ, သတိန္ဒြိယံ ဥပဋ္ဌာနကိစ္စံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ ဥပဋ္ဌာန(၁) လည်းကြည့်။

ဥပဋ္ဌာနကိရိယာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌာန+ကိရိယာ] လုပ်ကျွေးမှုပြုခြင်း။ အနုစ္ဆဝိကန္တိ ဥပဋ္ဌာနကိရိယာယ အနုရူပံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၀။

ဥပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+ကုသလ] (အာရုံနိမိတ်စသည်၏) ထင်ပေါ်လာခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော၊သူ။ ပုထုဇ္ဇနော သမာဓိဘာဝေန္တော ကတိဟာကာရေဟိ ဥပဋ္ဌာန-ကုသလော ဟောတိ။ ပဋိသံ။၂၂၃။

ဥပဋ္ဌာနက္ခမ (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+ခမ] ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း၌-အမှုထမ်းခြင်းကိစ္စ၌-ခံ့သော-စွမ်းဆောင်နိုင်သော၊သူ။ ပါရိစရိယက္ခမာတိ ဥပ-ဋ္ဌာနက္ခမာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၀။

ဥပဋ္ဌာနဂမန (နု) [ဥပဋ္ဌာန+ဂမန] ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း-ဆည်းကပ် ခစားခြင်း-အကျိုးငှာ သွားခြင်း။ ဒိဝသဿ ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ တိက္ခတ္တုံ ရတနာနံ ဥပဋ္ဌာနဂမနာဒိဝသေန --
--သေဝိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ တိက္ခတ္တုံ ဥပဋ္ဌာနဂမနေနာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇)တိ ပါတော, မဇ္ဈန္ဟိကေ, သာယန္ဟေ တီသု ကာလေသု ဥပဋ္ဌာနတ္ထံ ဥပဂမနေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၁။

ဥပဋ္ဌာနဂမနက (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+ဂမနက] (ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့) ချဉ်းကပ်သွားရောက်အောင် တိုက်တွန်းသော(စကား)။ ဥယျောဇနိကေဟေဝ ဝစနေဟိ ပဋိသံယုတ္တံ၊ တေသံ ဥပဋ္ဌာန-ဂမနကံယေဝါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။

ဥပဋ္ဌာနစရိယာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌာနာ+စရိယာ] ထင်ခြင်း၏ဖြစ်ခြင်း။ ဥပဋ္ဌာနစရိယာ စ သမ္မာသတိယာ။ စူဠနိ။၂၃၃။ ဥပဋ္ဌာနစရိယာပဘာဝေသာရဇ္ဇံ သတိန္ဒြိယဿ အဿာဒေါ။ ပဋိသံ။၂၀၅။

ဥပဋ္ဌာနနိမိတ္တ (နု) [ဥပဋ္ဌာန+နိမိတ္တ] ထင်ပေါ်လာသော-နိမိတ်-အာရုံ။အယံ ဟိ တံ ကေသာဒီနံ ကောဋ္ဌာသဘာဝေန ဥပဋ္ဌာနနိမိတ္တံ အာဒသဝတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၆။

ဥပဋ္ဌာနနိရတ (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+နိရတ] ဆည်းကပ် လုပ်ကျွေးပြုစုခြင်း၌ ပျော်မွေ့သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓေါပဋ္ဌာနနိရတာ၊ မုဒိတာ သတ္တ ဓီတရော။ အပ၊၂။၂၂၄။

ဥပဋ္ဌာနန္တောဂဓ (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+အန္တောဂဓ] ဆည်းကပ်ခစားခြင်း၌ အကျုံးဝင်သော။ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏတ္ထံ ပန ဥပဂမနံ ဥပဋ္ဌာနန္တောဂဓံ ပယောဇနဝသေန ဂမနဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၁။

ဥပဋ္ဌာနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+ပစ္စုပဋ္ဌာန]

အနီး၌တည်ခြင်း-ဂုဏ်တုဂုဏ်ပြိုင်ပြုခြင်း-ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ပရေသံ ဂုဏပွမာဏေန ဥပဋ္ဌာနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ပရေသံ ဂုဏပွမာဏေန အတ္တနော ဂုဏာနံ ဥပဋ္ဌာနံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတီတိ အာဟ "ပရေသံ ဂုဏပွမာဏေန ဥပဋ္ဌာနပစ္စုပဋ္ဌာနော"တိ။ မဋီ၊ ၁။၁၉၉။

ဥပဋ္ဌာနပရိဝါရ (ပု) [ဥပဋ္ဌာန+ပရိဝါရ။ ဤ၌ ပရိဝါရသဒ္ဒါကို လိင်ဝိပလ္လာသဟု-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၀-၌ မိန့်ဆို၏] ထင်ခြင်းကိုစွအားဖြင့် အခြံအရံ။ သတိန္ဒြိယံ ဥပဋ္ဌာနပရိဝါရံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၁၁။

ဥပဋ္ဌာနဖလ (နု) [ဥပဋ္ဌာန+ဖလ] ဆည်းကပ်ခစားခြင်း၏အကျိုး။ ဥပဋ္ဌာနဖလံ ပဿ၊ လောကနာထဿ တာဒိနော။ အပ၊၁။၁၅၃။

ဥပဋ္ဌာနမဂ္ဂ (ပု) [ဥပဋ္ဌာန+မဂ္ဂ] ထင်သောမဂ်။ ဥပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါ သမ္မာသတိ။ ပဋိသံ၊၂၇၆။

ဥပဋ္ဌာနမဏ္ဍ (ပု) [ဥပဋ္ဌာန+မဏ္ဍ] ထင်ခြင်းအကြည်၊ ကြည်ကြည်လင်လင် အာရုံထင်လာခြင်း။ ဥပဋ္ဌာနမဏ္ဍော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ ပမာဒေါ ကသဋော၊ ပမာဒံ ကသဋံ ဆဍ္ဍေတွာ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပဋ္ဌာနမဏ္ဍံ ပိဝတီတိ မဏ္ဍပေယျံ။ ပဋိသံ၊၂၇၉။

ဥပဋ္ဌာနယုတ္တ (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+ယုတ္တ] ဆည်းကပ်ခစားခြင်းနှင့် ယှဉ်သောသူ။ နိစ္စုပဋ္ဌာနယုတ္တောမှိ၊ သုဂတဿ မဟေသိနော။ အပ၊ ၁။၁၅၂။

ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏ (နု) [ဥပဋ္ဌာန+လက္ခဏ] (၁) (အာရုံသို့)-ကပ်ရောက်၍-စွဲကပ်၍-တည်နေခြင်းဟူသော-လက္ခဏာ-အမှတ် အသား။ (၂) အာရုံကို မစွန့်လွှတ်ခြင်း-လက္ခဏာ-အမှတ် အသား။ (တိ)(၃) အာရုံသို့- စွဲကပ်တည်နေခြင်း-အာရုံကို မစွန့်လွှတ်ခြင်း-အာရုံထင်ခြင်း -ဟူသောလက္ခဏာ-ရှိသော (သတိ)။ (၁)(၂) သတိန္ဒြိယဿ (သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ) ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ (တထံ ဝိတထံ)။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၆၃။ မဋ္ဌ၊ ၁။၅၀။ အံဋ္ဌ၊၁။၈၃၊၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ စိရကတာဒိအာရမ္မဏံ ဥပဂန္တွာ ဌာနံ, အနိသဇ္ဇနံ ဝါ အာရမ္မဏဿ ဥပဋ္ဌာနံ။ မူလဋီ၊ ၁။၈၉။ ကရဏာဒိကာလေ ဝိယ စိရကတာဒိအာရမ္မဏံ ဝိဘူတံ ကတွာ ပဝတ္တန္တီ သတိ တံ ဥပဂန္တွာ တိဋ္ဌန္တီ အနိသဇ္ဇန္တီ စ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၁။၉၆။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၇။ အံဋီ၊၃။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၈၅။) (တိ) (၃) ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာတိ ကာယဝေဒနာစိတ္တဓမ္မာနံ အသုဘဒုက္ခာနိစ္စာနတ္တဘာဝလက္ခဏသင်္ခါတံ ဥပဋ္ဌာနံ အာရမ္မဏေ လက္ခဏမေတဿာတိ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏော။ ဒီဋီ၊၂။၁၂၉။(-ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ မဋ္ဌ၊၁။၈၆။ မဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ မဋ္ဌ၊၄။၆၀။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ အံဋ္ဌ၊၃။၅။)

ဥပဋ္ဌာနဝတ္ထု (နု) [ဥပဋ္ဌာန+ဝတ္ထု] လုပ်ကျွေးပြုစုဆည်းကပ်ခစားသော အကြောင်းအရာ။ ဝိဟာရဝတ္ထု ဥပဋ္ဌာနဝတ္ထု စ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၉၃။

ဥပဋ္ဌာနဝိဓာန (နု) [ဥပဋ္ဌာန+ဝိဓာန] ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်းဟူသော အစီအရင်။ မနာပေန ဥပဋ္ဌာနဝိဓာနေန ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဘဝေယျုံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

ဥပဋ္ဌာနဝေလာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌာန+ဝေလာ] ဆည်းကပ်ခစားရာ အချိန်အခါ။ ဝိပဋ္ဌိတညူနံ ဒိသာဝါသိကာနံ ဒုက္ခလက္ခဏကမ္မဋ္ဌာနိကာနံ

ဥပဋ္ဌာနဝေလာယ အာဂန္တွာ။ သံ၊၄၊၃။၅၂။

ဥပဋ္ဌာနသဘာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌာန+သဘာ] ဆည်းကပ်ခစားရာ-စည်းဝေးရာ-သဘင်-ရတနာမဏ္ဍပ်။ သဘာတိ ယက္ခာနံ ဥပဋ္ဌာန-သဘာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၉။

ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီ (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+သမင်္ဂီ] (နိမိတ်) ထင်ပေါ်လာမှုနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဥပ္ပတ္တိ-(ဥပပတ္တိ)နိမိတ္တဥပဋ္ဌာနေန အပရိမုတ္တတာ ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာ နာမ။ မ၊၄၊၄။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၀။ ကမ္မာဒီနံ ဥပဋ္ဌာန-ကာလဝသေန ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာ ။မ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

ဥပဋ္ဌာနသမ္ပန္န (တိ) [ဥပဋ္ဌာန+သမ္ပန္န] (မင်းပုဏ္ဏားစသောလူတို့၏) ဆည်းကပ်ခစားမှု, ပြုစုလုပ်ကျွေးမှုနှင့် ပြည့်စုံသော၊ မင်းပုဏ္ဏားစသည်တို့၏ ဆည်းကပ်ခစားခြင်း, ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း ခံရသော၊သူ။ ဇေ ဥပဋ္ဌာန-သမ္ပန္နော သော မာတင်္ဂေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

ဥပဋ္ဌာနသာရ (နှ) [ဥပဋ္ဌာန+သာရ] (၁) စိတ်၌ထင်ပေါ်လာခြင်း-စိတ်အထင်-အားဖြင့် ကောင်းမြတ်သော တရား၊ ကောင်းမြတ်၏ဟု စိတ်၌ ထင်ပေါ်လာသောတရား။ (တိ)(၂) စိတ်အထင်အားဖြင့် အနှစ်သာရဟု ယူဆသော၊သူ။ (၃) သိဝနတ်စသည်လုပ်ကျွေးခစားဆည်းကပ်မှုကို အနှစ်သာရဟု ယူဆသော၊သူ။ (၁) သဗ္ဗံ နု ခေါ အာနန္ဒ သီလဗ္ဗတံ ဇီဝိတံ ဗြဟ္မစရိယံ ဥပဋ္ဌာနသာရံ သဖလန္တိ။ အံ၊ ၁။၂၂၅။ ဥပဋ္ဌာနသာရန္တိ ဥပဋ္ဌာနေန သာရံ၊ "ဣဒံ ဝရံ၊ ဣဒံ နိဋ္ဌာ"တိ ဇေဝံ ဥပဋ္ဌိတန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ ဥပဋ္ဌာနေန သာရန္တိ ဥပဋ္ဌာနာကာရေန သာရံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၃။ (တိ)(၂)(၃) ယေ စ သိက္ခာသာရာ သီလဗ္ဗတံ ဇီဝိတံ ဗြဟ္မစရိယံ ဥပဋ္ဌာနသာရာ။ ဥဒါန။၁၆၇။ နေတ္တိ။၁၅၀။ (၂) တေသံ အနုတိဋ္ဌနံ ဥပဋ္ဌာနံ၊ ဘူတပိဋကကပရိဘဏ္ဍာဒိဝသေန ခန္ဒဒေဝသိဝါ-ဒိပရိစရဏံ ဝါ ဥပဋ္ဌာနံ၊ ဝေမေတေဟိ ယထာဝုတ္တေဟိ သီလာဒီဟိ သံသာရသုဒ္ဓိ ဟောတီတိ တာနိ သာရတော ဂဟေတွာ ဋ္ဌိတာ သမဏဗြာဟ္မဏာ သိက္ခာသာရာ သီလဗ္ဗတံ ဇီဝိတံ ဗြဟ္မစရိယံ ဥပဋ္ဌာနသာရာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၉။ ဥပဋ္ဌာနသာရာတိ တေသံ သီလာဒီနံ အနုဋ္ဌာနသာရာ၊ တေဟိ ဝေ သံသာရသုဒ္ဓီတိ တာနိ သာရတော ဂဟေတွာ ဋ္ဌိတာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၇။ (၃) သီလဝတံ ဇီဝိတံ ဗြဟ္မစရိယံ ဣဓမေ သိက္ခာသာရာ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တီတိ ယေ ဥပဋ္ဌာနသာရာ ပုဂ္ဂလာ သာရတော ဂဟေတွာ ဋ္ဌိတာ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၃၂၈။

ဥပဋ္ဌာနသာလာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌာန+သာလာ] စည်းဝေးညီမူရာခန်းမဆောင်။ (သျှ-များ၌ ကပ်၍တည်နေရာစရပ်၊ ဆည်းကပ်ခစားရာစရပ် စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ပြန်ဆိုကြ၏။ စည်းဝေးညီမူရာခန်းမဆောင်သက်သက်ကို လည်း ဥပဋ္ဌာနသာလာဟု သုံးနှုန်း၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ဆွမ်းစားဆောင်ကိုလည်း ဥပဋ္ဌာနသာလာဟု သုံးနှုန်း၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ တရားဆုံးဖြတ်ရာခုံရုံး, တရားဆွေးနွေးရာ တရားဟောရာခန်းမကိုလည်း ဥပဋ္ဌာနသာလာဟု သုံးနှုန်း၏။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၁။)

တေ သဗ္ဗေ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ သန္နိပါတေဟိ။ ဝိ၊၁။၈၈။ ဥပဋ္ဌာနသာလာယန္တိ ဓမ္မသဘာယံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၁။ တေန ခေါ ပန သမယေန သမ္ဗဟုလာနံ ဘိက္ခူနံ---- ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ သန္နိသိန္နာနံ သန္နိပတိတာနံ အယမန္တရကထာ ဥဒပါဒိ။ ဥဒါန။၈၈။ ဥပဋ္ဌာနသာလာယန္တိ ဓမ္မသဘာမဏ္ဍပေ။ သာ ဟိ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ အာဂတဿ တထာဂတဿ

ဘိက္ခူနံ ဥပဋ္ဌာနကရဏဋ္ဌာနန္တိ "ဥပဋ္ဌာနသာလာ"တိ ဝုစ္စတိ။ အထ ဝါ ယတ္ထ ဘိက္ခူ ဝိနယံ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ၊ ဓမ္မံ ကထေန္တိ၊ သာကစ္ဆံ သမာပဇ္ဇန္တိ၊သန္နိပတနဝသေန ပကတိယာ ဥပတိဋ္ဌန္တိ၊ သာ သာလာပိ မဏ္ဍပေါပိ "ဥပဋ္ဌာနသာလာ"တွေဝ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၁။ ကတ္ထစိ ကေ ကဏ္ဏိကံ ဂဟေတွာ ထမ္ဘပန္တိံ ပရိက္ခိပိတွာ ကတာ ဥပဋ္ဌာနသာလာပိ "မဏ္ဍလမာဠော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဥပဋ္ဌာနသာလာ နာမ ပယိရုပါသနသာလာ၊ ယတ္ထ ဥပဋ္ဌာနမတ္တံ ကရောန္တိ၊ န ကေရတ္တ-ဒိရတ္တာဒိဝသေန နိဝသိဒန်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၈။ ဝိဟာရဿ ဥပစာရေ ဝါ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ မဏ္ဍပေ ဝါ----- သေယျံ သန္ထရိတွာ ဝါ။ ဝိ၊၂။၆၁။ (-အံ၊၃။၁၉၆။ ကခါ။၂၀၃။) ဥပဋ္ဌာန-သာလာယံ ဝါတိ ဘောဇနသာလာယံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၇။ ဥပဋ္ဌာနသာလာ (မဟာနိ။၅၁)တိ သန္နိပါတ-သာလာ၊ ဘောဇနသာလာ ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။) အမှာကံ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊၂။၂၁၆။ ဥပဋ္ဌာနန္တိ ဥပဋ္ဌာနသာလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ဥပဋ္ဌာနသာလန္တိ သုဓမ္မဒေဝသဘံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။

ဥပဋ္ဌာနသီသ (န) [ဥပဋ္ဌာန+သီသ] အာရုံကို ရှေ့ရှုံးတောင်းကဲ့သို့ မမျောစေသော တရား အပေါင်း၌-ပဓာန-အဓိက-ကျသော တရား။ ပဂ္ဂဟသီသဉ္စ ဝီရိယံ၊ ဥပဋ္ဌာနသီသဉ္စ သတိ။ ပဋိသံ။၉၉၄၀၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။ သီသန္တိ ပဓာနံ၊ အဓိကန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ ဥပဋ္ဌာနန္တိ အပိလာပနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ ပလိဗောဓသီသ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁-၂၉၂) လည်းကြည့်။

ဥပဋ္ဌာနာကာရ (ပု) [ဥပဋ္ဌာန+အာကာရ] ထင်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာ။ အပိ စ ဥပဋ္ဌာနာကာရေနပေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၄။ ဥပဋ္ဌာနာကာရော ဝါ ဖလံ ဝါ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၃။)

ဥပဋ္ဌာနာကာရဋ္ဌ (တိ) [ဥပဋ္ဌာနာကာရ+အတ္ထ] ထင်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာဟူသော အနက်ရှိသော။ ပုရိမေန စ ဥပဋ္ဌာနာကာရဋ္ဌေန ပစ္စုပဋ္ဌာနေန သံကိလေသပစ္စုပဋ္ဌာနတံ (ဒဿေတိ)။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၀။ အနု၊ဋီ၊၁။၃၂။ (-မူလဋီ၊၁။၃၂။)

ဥပဋ္ဌာနာကာရဝိစာရဏ (န) [ဥပဋ္ဌာနာကာရ+ဝိစာရဏ] ထင်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာကိုစိစစ်ခြင်း။ အာကာရဝိစာရဏန္တိ တေသံ တေသံ အတ္ထာနံ ဥပဋ္ဌာနာကာရဝိစာရဏံ။ အနု၊ဋီ၊၁။၇၆။

ဥပဋ္ဌာနာကာရဟေတု (ပု) [ဥပဋ္ဌာနာကာရ+ဟေတု] ထင်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာဟူသော အကြောင်း။ ဘိက္ခဝေ တတြ တသ္မိံ ဥပဋ္ဌာနာကာရေန ဥပဋ္ဌာနာကာရဟေတု ဗာလဿ ကတပါပဿ ဝေ ပရိဝိတက္ကော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၃၃၆။

ဥပဋ္ဌာနုဿာဟန(န) [ဥပဋ္ဌာန+ဥဿာဟန] သတိ, ဝီရိယ။ အာရမ္မဏေ စေတသော အဝိက္ခေပပစ္စတ္တိယာ ဥပဋ္ဌာနုဿာဟနာနိ ဝိယ တေသံ အဝိက္ခေပေါပိ အတိသယေန ဥပကာရကော။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၅၃။

ဥပဋ္ဌာနုဿာဟမန္တဇာတိသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥပဋ္ဌာနုဿာဟမန္တဇာတိ+သမ္ပဒါ] ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း, အားထုတ်မှုလုံ့လဝီရိယ, မန္တာန် အတတ်ပညာ, အမျိုးဇာတ်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဣဒါနိ နေသံ အရိယာနံ ဥပဋ္ဌာနုဿာဟ-မန္တဇာတိသမ္ပဒံ နိဿာယ ရညော သန္တိကေ

လဒ္ဓဝိသေသေ အမစ္စပုတ္တေ နိဒဿနဘာဝေန ဒဿေတုံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၂။

ဥပဋ္ဌာပက(တိ)[ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဏ္ဍု] (၁).ပြုစုလုပ်ကျွေးစေနိုင်သော၊ မိမိ၏ လက်အောက်ခံ အလုပ်အကျွေး အခြွေအရံများကို စီမံခန့်ခွဲ အမိန့်ပေးနိုင်သော၊သူ။ (၂) ထင်ပေါ်လာစေတတ်သော(တရား)။ (၁)အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ပဋိသန္ဓိအာရမ္မဏူပဋ္ဌာပကန္တိ ပဋိသန္ဓိယာ အာရမ္မဏဿ ဥပဋ္ဌာပကံ။ အနုဋီ၊၂။၁၁၅။

ဥပဋ္ဌာပကမာန (ပု) [ဥပဋ္ဌာပက+မာန] ပြုစုလုပ်ကျွေးစေနိုင်သော-လက်အောက်ခံ အလုပ်အကျွေး အခြွေအရံများကို စီမံခန့်ခွဲအမိန့်ပေးနိုင်သော-သူ၌ဖြစ်တတ်သောမာန၊ မိမိ၏ လက်အောက်ခံများအပေါ်၌ အမိန့်ပေး နိုင်မှုကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်တတ်သောမာန။ ဥပဋ္ဌာပကမာနောတိ အာဏာကရဏမာနော။ မူလဋီ၊၂။၂၁၆။ ဥပဋ္ဌာကမဒ-လည်း·ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပန (နု) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ယု] (က) ကပ်၍တည်စေခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်း၊ ထင်ပေါ် လာစေခြင်း၊ ချဉ်းကပ်တည်စေခြင်း။ (ခ) ပြုစုလုပ်ကျွေးစေခြင်း။ (က) သာဒိယနံ နာမ သေဝေတုကာမတာစိတ္တဿ ဥပဋ္ဌာပနံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၈၈။ (-ဒီဋီ၊၃။၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၆၀။) ဥပ္ပါဒနံ စေတ္ထ တထာ နိမိတ္တဿ ဥပဋ္ဌာပနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။ နု နေသံ ယာနာနံ ဥပဋ္ဌာပနေ ဥဿုက္ကံ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။ (ခ) နု ဥပဋ္ဌာပနာယ ဥဿုက္ကံ ကရေယျာတိ နု အညံ အာဏာပေယျ။ ဝိ၊၂။ ၃၈၃။ (-ဝိ၊၅။၁၁၁။)

ဥပဋ္ဌာပနပညာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌာပနာ+ပညာ] ထင်ပေါ်စေသောပညာ၊ သိဖွယ်တရားတို့ကို အာရုံ၏ အဖြစ်ဖြင့် ထင်ပေါ်လာစေသော - ပညာ။ တတ္ထ သုန္ဒရာ ဥပဋ္ဌာပနပညာ မဂ္ဂဖလ-ပညာ ဝိပဿနာပညာ စတုပဋိသမ္ဘိဒါဒိသင်္ခါတာ မေဓာ ယဿ ဘဂဝတော သော သုမေဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။

ဥပဋ္ဌာပနဝိဓိ (ပု) [ဥပဋ္ဌာပန+ဝိဓိ] ထင်ပေါ်လာစေသော အစီအရင်။ ဣမံ ဝေ အနုပဋ္ဌဟန္တဿ ကာယသင်္ခါရဿ ကဏ္ဍုကဋ္ဌာပကနယေန ဥပဋ္ဌာပနဝိဓိမေဝ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။

ဥပဋ္ဌာပနီယ (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+အနီယ] (နေရာမှ)-ထစေသင့်သော-ထစေထိုက်သော-အထခိုင်းကောင်းသော၊သူ(သီတင်းငယ်)။ ဥပဋ္ဌာပနီယာနမ္ပိ အနုဋ္ဌာပနေန သမြဟ္မစာ-ရီနံ ဟိတေသိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။

ဥပဋ္ဌာပယန္တ (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပယ+အန္တ] ထင်ပေါ်လာစေသော-ဖြစ်ပေါ်လာစေသော၊သူ။ သတိံ ဥပဋ္ဌာပယတော (သာ ပီတိ ပဋိဝိဒိတာ ဟောတိ။) ပဋိသံ။၁၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဣတိ အနုတ္တရေသု ဝိမောက္ခေသု ပိဟံ ဥပဋ္ဌာပယတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပိဟာပစ္စယာ ဒေါမနဿံ။ မ၊၁။၃၇၈။ မ၊၃။၂၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ ပိဟံ ဥပဋ္ဌာပယတောတိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။ မူလဋီ၊၃။၁၄၄။)

ဥပဋ္ဌာပယမာန (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပယ+မာန] ထင်ပေါ်စေ-ဖြစ်ပေါ်စေသော(သတိ)။ ဝေ၊ သတိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဂတိယော သမ-န္နေသမာနာ အာရမ္မဏေ ဝါ ဥပဋ္ဌာပယမာနာ ပညာနုဂ်လံ ရက္ခတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။)

ဥပဋ္ဌာပိတ (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တ] (က) ထင်စေ-ထင်လာစေ-အပ်သော။ (ခ) ပြုစု-လုပ်ကျွေး-ကျွေးမွေး-စေအပ်သော၊သူ။

(ဂ)ဖြစ်စေအပ်သော။ (ဃ) တည်ရှိစေအပ်-တည်ထားအပ်-သော။ (က) ဧကေန ကမ္မုနာ တဇ္ဇေ နိမိတ္တေ ဥပဋ္ဌာပိတေ ပစ္စယဝိသေသ-ဝသေန တတော အညေန ကမ္မုနာ အညဿ နိမိတ္တဿ ဥပဋ္ဌာနံ ပရိဝတ္တနံ။ မဋီ၊၃။၃၀၂၊ (-၁၄၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။) (ခ) ရညာ ရာဇာရဟေန နာနဂ္ဂရသေန ဘောဇနေန ဥပဋ္ဌာပိတောပိ ကိစ္စိ ဘုဉ္ဇိတုံ န ဣစ္ဆိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၄။ (ဂ) သတိပရိစိတေတိ သတိယာ ပဋ္ဌာပိတေ၊"ဥပဋ္ဌာပိတေ"တိပိ ပါဌော၊ အယ-မေဝတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ ဥပက္ကမေန္တ ဥပဋ္ဌာပိတံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၈။ (ဃ) ဥပဋ္ဌာပိတံ ဥဒကကဉ္စိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။

ဥပဋ္ဌာပိတဝဏ္ဏာယတန (န) [ဥပဋ္ဌာပိတ+ ဝဏ္ဏာယတန] ထင်ပေါ်လာစေအပ်သော အဆင်းအာရုံ။ ကမ္မဗလေန ဥပဋ္ဌာပိတဝဏ္ဏာ-ယတနံ သုပိနံ ပဿန္တဿ ဝိယ ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ ဝိယ စ မနောဒွါရေ ဝေ ဂေါစရဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။

ဥပဋ္ဌာပိတသတိသမ္ပဇည (တိ) [ဥပဋ္ဌာပိတ+ သတိသမ္ပဇည] ဖြစ်စေအပ်သော သတိ သမ္ပဇဉ်ရှိသော။ ဝေံ သမ္ပဒေဝ ဥပဋ္ဌာပိတ-သတိသမ္ပဇညတ္တာ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။

ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] (က) ပြုစု-လုပ်ကျွေး-စေအပ်သော၊သူ။ (ခ) ကပ်၍တည်စေ-ဖြစ်စေ-အပ်သော။ (ဂ) တည်ရှိစေအပ်-တည်ထားအပ်-သော။ (က) သာမဏေရော ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၆၆။ တေဟိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုဟိ သော ဘိက္ခု သင်္ဂဟေတဗ္ဗော အနုဂ္ဂ-ဟေတဗ္ဗော----ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗော စုဏ္ဏေန မတ္တိကာယ ဒန္တကဋ္ဌေန မုခေါဒကေန။ ဝိ၊ ၃။၁၆၀။ (ခ) သတိ အာနန္ဒ ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊၂။၁၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။ (ဂ) ပါနီယံ ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၆၁။ ကင်္ခါ။၉၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၅၅။(-ဝိ၊၃။၁၅၉။)

ဥပဋ္ဌာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တိ] ထား၏၊ အနီး၌တည် ရှိစေ၏၊ ဖြစ်စေ၏၊ ရှေ့ရှုဖြစ်စေ၏။ ဥပဋ္ဌ(ဌာ)ပေတိ(က) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တုံ] (က) ပြုစု-လုပ်ကျွေး-စေခြင်းငှါ။ (ခ) တည်ရှိ စေခြင်း-တည်ထားခြင်း-ငှါ။ (က) ပဋိဗလော ဟောတိ---ဂိလာနာနံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဝါ ဥပဋ္ဌာပေတုံ ဝါ။ ဝိ၊၃။၉၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၆။ (ခ) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပါနီယံ ပရိဘော-ဇနီယံ ဥပဋ္ဌာပေတုံ။ ဝိ၊၃။၁၅၉။

ဥပဋ္ဌာပေတု (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တု] ပြုစု-လုပ်ကျွေး-စေသော၊သူ။ နာဘိဇာနာမိ သာမ-ဏေရံ ဥပဋ္ဌာပေတာ။ မ၊၃။၁၆၇။

ဥပဋ္ဌာပေတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+တွာ] (က) ရှေးရှုတည်စေ၍၊ ဖြစ်ပေါ်လာစေ၍၊ (ခ) တည်ရှိစေ၍၊ တည်ထား၍။ (က) သက္ကစ္စန္တိ သတိံ ဥပဋ္ဌာပေတွာ။ ကင်္ခါ။ ၂၈၁။ အာဟာရေ ပဋိကူလသညံ ဥပဋ္ဌာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၁။ ဝိမတိ၊၁။၃၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂။ အနုဋီ၊ ၁။၈၉။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၃၂၀။) (ခ) တေမာသံ ပါနီယံ ဥပဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၄။

ဥပဋ္ဌာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ထ] ဖြစ်စေကုန်လော၊ တည်ရှိစေကုန်လော၊တည် ထားကုန်လော။ ဥပဋ္ဌ(ဌာ)ပေတိ(က) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေန္တ (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+အန္တ] (က) ဖြစ်စေသော၊သူ။ ဖြစ်စေလျက်၊(ကြိဝိ)။ (ခ) လုပ်ကျွေး ပြုစုစေသော၊သူ။ လုပ်ကျွေး ပြုစုစေလျက်၊(ကြိဝိ)။ (က) သတိံ ဥပဋ္ဌာပေန္တော

အာသေဝတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။(-ပဋိသံ။၂၂၈။) (ခ) ဗာလော အဇ္ဈတ္တော ပရိသံ ဥပဋ္ဌာပေန္တော ဒသဝသော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၃။

ဥပဋ္ဌာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+အန္တိ] ပြုစုလုပ်ကျွေးစေကုန်၏။ ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ)ပေတိ (က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေမ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+မ] တည်ရှိစေ-တည်ထား-ကုန်အံ့။ ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ) ပေတိ (က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဧယျ] ဖြစ်စေ-လုပ်ကျွေးစေ-ငြားအံ့။ ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ)ပေတိ (က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဧယျုံ] လုပ်ကျွေးစေကုန်ငြားအံ့။ ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ)ပေတိ (က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဤ] အနီး၌တည်ရှိစေပြီ၊ တည်ထားပြီ၊ ပြုစုလုပ်ကျွေးစေပြီ။ ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ)ပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဥံ] ဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ ထားကြကုန်ပြီ။ ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ)ပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေဿထ (ကာ၊ကြိ)[ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဿထ] လုပ်ကျွေးစေကုန်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ)ပေ-တိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာပေဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဏာပေ+ဿန္တိ] တည်ရှိစေကုန်လတ္တံ့၊ တည်ထားကုန်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌ(ဋ္ဌာ)ပေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာမိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+မိ+] ပြုစုလုပ်ကျွေး၏။ ဥပဋ္ဌာတိ(ခ)-ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာယက (တိ) [ဥပ+ဌာ+ဏွု။ ထီ-၌ ဥပဋ္ဌာယိကာ] ပြုစုလုပ်ကျွေးသော၊သူ။ သဒ္ဓံ ကုလံ ဟောတိ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌာယကံ ဘိက္ခုသံဃဿ မာတာပိတုဋ္ဌာနိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ ဥပဋ္ဌာယိကာယ အစ္စယ-ဒေသနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ ပစ္စုပဋ္ဌိတာတိ တံ တံ ဝတ္တကရဏဝသေန ပတိဥပဋ္ဌိတာ ဥပ-ဋ္ဌာယကာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၅။(-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။)

ဥပဋ္ဌာယိကာ (ထီ) [ဥပ+ဌာ+ဏွု+အာ] ပြုစုလုပ်ကျွေးသောသူမ၊ အလုပ်အကျွေးမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာသိံ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဤံ] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးပြီ၊ ဆည်းကပ်ခစားပြီ။ ဥပဋ္ဌာတိ(ခ) ကြည့်။(ခ) တည်ထားပြီ။ဥပဋ္ဌာတိ(ဃ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာသိ (ကြိ)[ဥပ+ဌာ+ဤ] (က)ထင်ပေါ်လာပြီ။ ဥပဋ္ဌာတိ(က) ကြည့်။ (ခ) ပြုစုလုပ်ကျွေးပြီ၊ ဆည်းကပ်ခစားပြီ။ ဥပဋ္ဌာတိ(ခ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌာဟိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+ဟိ] ဆည်းကပ်ခစားလော။ ဥပဋ္ဌာတိ(ခ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌိံ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဤံ] ပူဇော်ပြီ၊ ဥပဋ္ဌာတိ-(ဂ) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌိတ (တိ) [ဥပ+ဌာ+တ] (၁) (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးသော၊သူ။ (ခ) ကပ်၍-အနီး၌-တည်နေသော (သဒ္ဒတ္ထ)။ စောင့်မျှော်နေသော (အဓိပ္ပါယတ္ထ)၊ သူ။ (ဂ) ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ထင်ပေါ်လာသော။ (ဃ) ရောက်လာသော၊သူ။ (၂) ပြုစုလုပ်ကျွေးအပ်သော၊သူ။ (၂) ကပ်ရောက်တည်နေရာဖြစ်သော။ (၁) (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးသော၊သူ။ သမ္မဂ္ဂတေ သီလဝန္တေ စီဝရေန ဥပဋ္ဌိတာ။ အံ၊၁။၃၇၆။ ဥပဋ္ဌိတာတိ ဥပဋ္ဌာယကော (ဥပဋ္ဌာယကာ?)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၂။ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောန္တီတိ ပဏ္ဏသာလ-

ပရိဝေဏသမ္မဇ္ဇနာဒိဝတ္တကရဏေန ဥပဋ္ဌိတာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ (ခ) ကပ်၍-အနီး၌-တည်နေသော (သဒ္ဒတ္ထ)။ စောင့်မျှော်နေသော (အဓိပ္ပါယတ္ထ)၊ သူ။ ဥပဋ္ဌိတာ သတိ အသမ္မုဋ္ဌာ (ဝိ၊၁။၄။ မ၊၁။၂၆။ အံ၊၁။၁၄၇။ ဣတိဝုတ်၊၂၇၄) တိ န ကေဝလဥ္စ ဝီရိယမေဝ၊ သတိပိ မေ အာရမ္မဏာဘိမုခီဘာဝေန ဥပဋ္ဌိတာ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ ဥပဋ္ဌိတာတိ ဩဂါဟနသင်္ခါတေန အပိလာ-ပနဘာဝေန အာရမ္မဏံ ဥပဂန္တွာ ဌိတာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၄။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။ န ယတ္ထ သာ ဥပဋ္ဌိတော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၇။ မ၊၁။၁၁၁။ အံ၊၁။၃၀၀။ န ယတ္ထ သာတိ ယတ္ထ သုနခေါ ပိဏ္ဍံ လဘိဿာမီတိ ဥပဋ္ဌိတော ဟောတိ။ တတ္ထ တဿ အဒတွာ အာဟဋံ န ဂဏှာတိ (နဂဏှာမိ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ (ဂ) ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ထင်ပေါ်လာသော။ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတေ ပန နိမိတ္တေ တေန ဘိက္ခုနာ အာစရိယသန္တိကံ ဂန္တွာ အာရော-စေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သတိ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ ဥပဋ္ဌိတေ အာရမ္မဏမုခေန ဈာနေပိ ဥပဋ္ဌိတာ ဧဝ နာမ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၃။ (ဃ) ရောက်လာသော၊သူ။ ဥပဋ္ဌိတန္တိပိ ပါဌော၊ ဘတ္တကာလေ အာဂတန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ (၂) ပြုစုလုပ်ကျွေးအပ်သော၊သူ။ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ မယာ ဥပဋ္ဌိတာ။ ဇာ၊၁။၁၉၇။ (-ဇာ၊၂။၃၀၁။) ဝနေ ဝသန္တေန တပဿိနာ အဂ္ဂိ ဝိယ မယာ ဥပဋ္ဌိတာ ပရိစရိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၀။) (၃) ကပ်ရောက်တည်နေရာဖြစ်သော။ ဥပဋ္ဌိတံ သဗ္ဗဝိသေသာန (နေတ္တိ။၁၀)န္တိ သဗ္ဗေသံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မသင်္ခါတာနံ ဝိသေသာနံ အဓိသီလသိက္ခာဒိဝိသေသာနံ ဝါ ဥပတိဋ္ဌာန-ဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၀။ ဥပတိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဥပဋ္ဌိတံ၊ ဥပဋ္ဌိတသဒ္ဒဿ အဓိကရဏတ္ထတံ

ဒဿေတုံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၇။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၈၁။

ဥပဋ္ဌိတအာလောကသဉ္ဉာနန (န) [ဥပဋ္ဌိတ+အာလောက+သဉ္ဉာနန] ထင်ပေါ်လာသော အရောင်အလင်းကို မှတ်သားခြင်း-သိခြင်း-သဘော။ ဝိဘူတံ ကတွာ မနသိကရဏေန ဥပဋ္ဌိတအာလောကသဉ္ဉာနနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၄။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၈။)

ဥပဋ္ဌိတအာလောကသညာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌိတာ+အာလောကသညာ] ထင်ပေါ်လာသော-အာလောကသညာ-အရောင်အလင်း၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာ-အရောင်အလင်းဟူ၍ မှတ်သားခြင်းသဘော။ ထိနမိဒ္ဓဝိက္ခမ္ဘနကာယ ဝိဘူတံ ကတွာ မနသိကရဏေန ဥပဋ္ဌိတအာလောကသညာယ ဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၅၂၂။

ဥပဋ္ဌိတကာယဿတိ (တိ) [ဥပဋ္ဌိတာ+ကာယဿတိ] ထင်သော ကာယဂတာသတိရှိသော၊သူ။ ဥပဋ္ဌိတကာယဿတိ စ ဝိဟရတိ အပ္ပမာဏစေတသော။ စူဠနိ။၂၈၈။

ဥပဋ္ဌိတဋ္ဌာန (န) [ဥပဋ္ဌိတ+ဌာန] ကပ်ရောက်တည်နေရာဌာန။ ရာဂါဒိမလဝိရဟတော ဝါ ပရိယောဒါတာနံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဝိသေသာနံ ဥပဋ္ဌိတဋ္ဌာနတ္တာ ပရိသုဒ္ဓံ ပရိယောဒါတံ။ နေတ္တိ၊ ဝိဘာ။၈၁။

ဥပဋ္ဌိတနယ (ပု) [ဥပဋ္ဌိတ+နယ] ထင်သော-လာသော-နည်း။ ဥပဋ္ဌိတနယဉ္ဉာပိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ပကာသယံ။ ဝိမတိ၊၁။၁။

ဥပဋ္ဌိတနိမိတ္တ (န) [ဥပဋ္ဌိတ+နိမိတ္တ] ထင်ပေါ်လာသော-နိမိတ်-အာရုံ။ တထာပိ သုပိနန္တေ ဥပဋ္ဌိတနိမိတ္တဿ ပရိကပ္ပဝသေန ဂဟေတဗ္ဗ-တာယ။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၀။

ဥပဋ္ဌိတမရဏ (တိ) [ဥပဋ္ဌိတ+မရဏ] ထင်သော-ကပ်၍တည်သော-သေခြင်း ရှိသော

သေခါနီးနေသော၊သူ။ အဿ ဥပဋ္ဌိတမရဏဿ ဒေဝပုတ္တဿ ပဉ္စ မရဏဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၃။

ဥပဋ္ဌိတဝဏ္ဏ (ပု) [ဥပဋ္ဌိတ+ဝဏ္ဏ] ထင်ပေါ်လာသောအဆင်းအာရုံ။ ဝဏ္ဏတောတိ ပိစုပိဏ္ဍတာရကရူပါဒီသု ဝိယ ဥပဋ္ဌိတဝဏ္ဏတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၇။

ဥပဋ္ဌိတဿ(သ)တိ (ထီ) [ဥပဋ္ဌိတ+သတိ] (၁) ထင်သော-ကပ်၍တည်သော-သတိ။(၂) ထင်သော-ကပ်၍တည်သော-သတိရှိသော၊သူ။ (၁) အတ္တတော ဟိ သော (အပ္ပမာဒေါ) သတိယာ အဝိပ္ပဝါသော၊ နိစ္စံ ဥပဋ္ဌိတာယ သတိယာ ဧတံ နာမံ။ **ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၆။** (တိ) (၂) မယမေတ္ထ ဥပဋ္ဌိတ**ဿတီ** ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရ**ဏီယော။** မ၊၁၊၅၂။ ဥပဋ္ဌိတာ သတိ ဧတေသန္တိ ဥပဋ္ဌိတဿတီ။ နိစ္စံ အာရမ္မဏာဘိမုခပ္ပဝတ္တ**သတီ**နမေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၄။ ဥပဋ္ဌိတဿတိ ပုဂ္ဂလော အပ္ပရဇက္ခော။ ပဋိသံ။၁၁၆။ အာရမ္မဏံ ဥပေစ္စ ဋ္ဌိတာ သတိ အဿာတိ ဥပဋ္ဌိတဿတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂။ ယထာ စ ပီတိ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတသတိတာယ သတိမာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၈။

ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလ (ပု) [ဥပဋ္ဌိတဿတိ+ပုဂ္ဂလ] ထင်-ကပ်၍တည်-သောသတိရှိသော-ပုဂ္ဂိုလ်။ တိဿဒတ္တတ္ထေရအဘယတ္ထေရသဒိသေ ဥပဋ္ဌိတဿတိ ပုဂ္ဂလေ သေဝနေန-----သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။

ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလသေဝနာ (ထီ) [ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလ+သေဝနာ] (၁) ထင်-ကပ်၍တည်-သောသတိရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ထင်-ကပ်၍တည်-သော သတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ (၁) စတူဟိ **ကာရဏေဟီတိ သတိ**သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ မုဋ္ဌဿတိပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ ဥပဋ္ဌိတဿတိ ပုဂ္ဂလသေဝနာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။(-သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၁။) (တိ)(၂) စတ္တာရော ဓမ္မာ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ----ဥပဋ္ဌိတဿတိပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။

ဥပဋ္ဌိတာကာရ (ပု) [ဥပဋ္ဌိတ+အာကာရ] ထင်ပေါ်လာသောအခြင်းအရာ။ ဝိဘူတာကာရောတိ ပဏ္ဏတ္တိံ သမတိက္ကမိတွာ အသုဘဘာဝဿ ဥပဋ္ဌိတာကာရော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။

ဥပဋ္ဌိတာကာရကထန (န) [ဥပဋ္ဌိတာကာရ+ကထန] ထင်ပေါ်လာသော-အခြင်းအရာအားဖြင့်ဆိုခြင်း။ အနုမာနေန အတ္တနော အနုဗုဒ္ဓိယာ နယဂ္ဂါဟေန ဥပဋ္ဌိတာကာရကထနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၉၅။

ဥပဋ္ဌိတာကာရဂ္ဂဟဏ(န) [ဥပဋ္ဌိတာကာရ+ဂဟဏ] ထင်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာကို မှတ်ယူခြင်း။ တေသု သညာဝိပလ္လာသော မုဒုကော ဒုဗ္ဗလော သုဘာဒိဝသေန ဥပဋ္ဌိတာကာရဂ္ဂဟဏမတ္တတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၂၁။

ဥပဋ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဌာ+တွာ] ပြုစုလုပ်ကျွေး၍။ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌိတွာ၊ တတော ကာလကတာ အပံ။ အပ၊၂။၂၁၅။

ဥပဋ္ဌိ(ဋ္ဌီ)ယမာန (တိ) [ဥပ+ဌာ+ယ+မာန] ပြုစုလုပ်ကျွေးအပ်သော၊သူ။ ပါလိလေယျကေန ဟတ္ထိနာ ဥပဋ္ဌိယမာနော ဖာသုကံ ဝဿာဝါသံ ဝသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။) တေန ဥပဋ္ဌိယမာနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

ဥပဋ္ဌိသံ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+သံ] ပြုစုလုပ်ကျွေးပါအံ့။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌိဿတိ (တိ) (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဿတိ] ပြုစုလုပ်ကျွေးလတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁)ကြည့်။

ဥပဋ္ဌိဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဿန္တိ] ပြုစုလုပ်ကျွေးကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌေတိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+တိ] ပြုစုလုပ်ကျွေး၏။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌေန္တ (တိ) [ဥပ+ဌာ+အန္တ။ထိ၌ ဥပဋ္ဌေန္တီ] ပြုစုလုပ်ကျွေးသော၊သူ။ ဒုက္ခိတံ သဟဇီဝိနိံ နေဝ ဥပဋ္ဌေန္တိယာ န ဥပဋ္ဌာပနာယ ဥဿုက္ကံ ကရောန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅။၁၁၁။ (သျ-၌ ဥပဋ္ဌဟန္တိယာ-ရှိ)

ဥပဋ္ဌေန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+အန္တိ] (က)ပြုစုလုပ်ကျွေးကြကုန်၏။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁) ကြည့်။ (ခ) ပူဇော်ကြကုန်၏။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၈) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌေန္တီ (ထီ) [ဥပ+ဌာ+အန္တ+ဤ] ဥပဋ္ဌေန္တ ကြည့်။

ဥပဋ္ဌေမိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+မိ] ပြုစုလုပ်ကျွေး၏။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+ယျုံ] ပြုစုလုပ်ကျွေးရာ၏။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌေသိ[1] (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+သိ] ပြုစုလုပ်ကျွေး၏။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပဋ္ဌေသိ[2] (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဤ] ပြုစုလုပ်ကျွေးပြီ။ ဥပဋ္ဌာတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပဍယှတိ (ကြိ) [ဥပ+ဒဟ+ယ+တေ] လောင်ကျွမ်း၏၊ ပူလောင်၏။ အတိတာပေန ပထဝီ ဥပဍယှတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။

ဥပဍဟန္တ (တိ) [ဥပ+ဍဟန္တ] လောင်ကျွမ်းသော၊ ပူလောင်သော။ ဒိဝသသန္တတ္တံ အယောသုလံ သဗ္ဗတ္ထ ဥပဍဟန္တံ ကဏ္ဏသောတံ ပဝိသေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၇။

ဥပဍဟိတ (တိ) [ဥပ+ဒဟ+တ] လောင်စေအပ်သော။ အညေန ကဋ္ဌေန ဥပဍဟိတော ဘိယျောသော မတ္တာယ ဇလေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၇။

ဥပဍ္ဎ (ပု၊န) [ဥပ+အဍ္ဎ။(ဥပါဓ်-သံ) အသတိ ခေပေတိ သမုဒ္ဒါယန္တိ အဍ္ဎာ၊တော။ တထာ အဍ္ဎဝါ။ ဥပဍ္ဎာတိ ဥပသဂ္ဂေန ပဒံ ဝဍ္ဎိတံ၊ ဧတေ တယော ပုမေ။----ဧတေ အဍ္ဎာဒယော တယော အသမေ ဘာဂေ ပုမေ၊ သမေ တု နပုံသကေတိ ရူပဘေဒေနာဟ "အဍ္ဎံ ဝုတ္တံ သမေ ဘာဂေ"တိ။----"အဍ္ဎံ ဝုတ္တံ သမေ ဘာဂေ"တိ ဧတ္ထ "အဍ္ဎံ ဥပဍ္ဎ"န္တိ ဣဒံ ဒွယမ္ပိ သင်္ဂဟိတံ-ဟူသောအဘိဓာန်ဋီကာ၊၅၃-၅၄-အလို အချို့အဝက် အနက်ဟောမူ ပုံလိင်၊ ထက်ဝက်အနက်ဟောမူ နပုံလိင်ဟု မှတ်ရာ၏၊ Critical အဘိဓာန်နှင့် ဦးဟုတ်စိန် အဘိဓာန်တို့၌ တိလိင်ဟုပြထား၏၊ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ယောဇနာတို့၌မူ ပုံလိင်၊ နပုလ္လိင်ရုပ်များ တွေ့ရ၏၊ ဤ၌မူ ဓာန်၊ဋီနှင့် ပြလတ္တံ့သော သာဓကများ အတိုင်း"ပု၊န" ဟုနှစ်လိင် ပြထားပါသည်။] (၁) ထက်ဝက်။ (ပု)(၂) အချို့အဝက်။ (၁) ဥပဍ္ဎမိဒံ ဘန္တေ ဗြဟ္မစရိယဿ။ သံ၊၁။၈၈။ မ၃၊၂။။ ၂၇၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၀၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၅။ ယာ သော ကလျာဏမိတ္တတာ နာမ၊ သာ ဥပဍ္ဎံ၊ တတော ဥပဍ္ဎံ အာဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ဥပဍ္ဎော ဘာဂေါ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၇၇။ (ပု)(၂) မဟာကဿပတ္ထေရော "ရာဇဂဟံ အာဝုသော ဂစ္ဆာမာ"တိ ဥပဍ္ဎံ ဘိက္ခုသံဃံ ဂဟေတွာ ဧကံ မဂ္ဂံ ဂတော၊ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရောပိ အာဝုသော ဥပဍ္ဎံ ဂဟေတွာ ဧကံ မဂ္ဂံ ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ (ဥပဍ္ဎံ၊ထက်ဝက်သော၊ဝါ-နှစ်ရာ ငါးဆယ်သော-ဟု မအူသျှ၌ အနက်ပေး၏၊ သီ၊

ဋ္ဌိ၊သစ်-ရှင်းချက်ကိုထောက်လျှင် ဥပနုံ-အချို့ အဝက်သော-ဟုသာ အနက်ပေးသင့်မည်ထင် သည်။) ဥပနုသံယောတိ ဟိ သကသက- ပရိသာဘူတော ဘိက္ခုဂဏော ဂယှတိ ဥပနု- သဒ္ဒဿ အသမေပိ ဘာဂေ ပဝတ္တတ္တာ။ ယဒိ ဟိ သန္နိပတိတေ ဘိက္ခုသံဃေ ဥပနုသံဃေန သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထံ ဂဏ္ဍေယျ၊ တဒါ သံဃဿ ဂဏနပထမတီတတ္တာ န ယုဇ္ဇတေဝ၊ ယဒိ စ သင်္ဂါယနတ္ထံ ဥစ္စိနိတာနံ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ မဇ္ဈေ ဥပနုသံဃေန သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထံ ဂဏှေယျ၊ ဧဝမ္ပိ တေသံ ဂဏပါမောက္ခာနံယေဝ ဥစ္စိနိတတ္တာ န ယုဇ္ဇတေဝ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၆၇။

ဥပနုအင်္ဂ (န) [ဥပနု+အင်္ဂ] ထက်ဝက်သော ကိုယ်အင်္ဂါ။ သော အာဂန္တွာ ရာဇင်္ဂဏေ အာကာသေ ဌတွာ ဥပနုအင်္ဂ နာမ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၅။

ဥပနုဥပေါသထကမ္မ (န) [ဥပနု+ ဥပေါသထ ကမ္မ] ထက်ဝက်သော ဥပုသ်ကံ။ ဥပနု- ဥပေါသထကမ္မံ နိဿာယ ဟိ ဒေဝတာယ သာ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။

ဥပနုကပ္ပ (ပု) [ဥပနု+ကပ္ပ] ထက်ဝက်သော- ကပ်-ကမ္ဘာ၊ အသင်္ချေယျကပ်၏ ထက်ဝက်။ တေသံ ကိတ္တကံ အာယုပ္ပမာဏံ၊ ဥပနုကပ္ပေါ။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၉။ တေသံ ဥပနုကပ္ပေါ အာယု- ပ္ပမာဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ဥပနု- ကပ္ပေါတိ အသင်္ချေယျကပ္ပဿ ဥပနုကပ္ပေါ။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊၃။၁၆၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။)

ဥပနုကမ္မ (န) [ဥပနု+ကမ္မ] ထက်ဝက်သောကံ။ မနောကမ္မံ ဥပနုကမ္မံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ မနောကမ္မံ အနော- ဋ္ဌာရိကတ္တာ ဥပနုကမ္မံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၇၀။

ဥပနုကဟာပဏ (ပု) [ဥပနု+ကဟာပဏ] ငွေ တစ်ကျပ်၏ ထက်ဝက်။ ပါဒံ, ဥပနုကဟာပဏံ, ကဟာပဏံ ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။

ဥပနုကာယ (ပု) [ဥပနု+ကာယ] ထက်ဝက်သော ကိုယ်၊ ကိုယ်တစ်ပိုင်း။ ဟေဋ္ဌိမေန ဥပနု- ကာယေနာ(သံ၊၁။၁၅၈)တိ နာဘိတော ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌိမကာယေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ဥပနုကာယံ ဒဿေန္တိယော တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၄၀။)

ဥပနုကာလ (ပု) [ဥပနု+ကာလ] ထက်ဝက်သော အချိန်ကာလ။ ရဿန္တိ တတော ဥပနုကာလေန ဝတ္တဗ္ဗံ အက္ခရာဒိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၇၅။

ဥပနုကာသိ (ပု) [ဥပနု+ကာသိ] တစ်ထောင် ၏ထက်ဝက်၊ ကျပ်ငွေငါးရာ။ အနုကာသိကံ ကမ္ဗလံ ပါဟေသိ ဥပနုကာသိနံ ခမမာနံ။ ဝိ၊ ၃။၃၉၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။)

ဥပနုကုမ္ဘီ (ထီ) [ဥပနု+ကုမ္ဘီ] ထက်ဝက်ပြည့် သောအိုး။ ယံ ပန ဥပနုကုမ္ဘိယံ ဝါ ရိတ္တ- ကုမ္ဘိယံ ဝါ ဌပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဥပနုကုမ္ဘိယန္တိ ဥပနုပုဏ္ဏာယ ကုမ္ဘိယာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၇။

ဥပနုက္ခာယိတ (တိ) [ဥပနု+အက္ခာယိတ] ထက် ဝက်ခဲစားအပ်ပြီးသော (ဣတ္ထိနိမိတ်)။ ဥပနု- က္ခာယိတေ စ ယေဘုယျေနခါယိတေ စ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ကင်္ခါ၊ ၁၁၄။ ဝဇိရ၊ ၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၈၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၈၅။)

ဥပနုဂါထာ (ထီ) [ဥပနု+ဂါထာ] ထက်ဝက်သော ဂါထာ၊ ဂါထာဝက်။ ကိံ ကာဟသိ----ဂယှာတိ အယံ ပန ဥပနုဂါထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။)

ဥပနုဂါမ (ပု) [ဥပနု+ဂါမ] ထက်ဝက်သောရွာ၊ ရွာတစ်ပိုင်း။ ဥပနုဂါမော၊ ဂါမော၊ ဇနပဒေါ။

အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။

ဥပနုဂုဏ (ပု) [ဥပနု+ဂုဏ] ထက်ဝက်သော-ဂုဏ်-အကျိုးအာနိသင်။ ကလျာဏမိတ္တတာယ ပန ဥပနုဂုဏော လဗ္ဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ဖြဟွ စရိယံ စရန္တဿ ဥပနုဂုဏော ကလျာဏမိတ္တတော လဒ္ဓဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၈။

ဥပနုဎ္ဍနကမာသ (ပု) [ဥပနုဎ္ဍနက+မာသ] ပဲဝက်မျှထိုက်တန်သောတန်ဆာ။ လောဟနု-မာသောကိ လောဟမယော ဥပနုဎ္ဍနက-မာသော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၃။

ဥပနုစတုတ္ထ (တိ) [ဥပနု+စတုတ္ထ] အခွဲ-ထက်ဝက်-ဖြင့် လေးခုမြောက်ဖြစ်သော၊ သုံးခုခွဲဖြစ်သော။ အနုနာနီတိ ဥပနုစတုတ္ထာနိ၊ တီဏိ သတာနိ ပညာသဉ္စာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၁။

ဥပနုဍ္ဎ (တိ)[ဥပနု+ဆန္ဒ] ထက်ဝက်မိုးအပ်သော (ကျောင်း)။ ဥပနုစ္ဆန္နေ ဥပနုပရိစ္ဆန္နေ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၈၆။ ယဿ ဒွိသု ဘာဂေသု ဧကော ဆန္နော ဧကော အစ္ဆန္နော၊ ဣဒံ ဥပနုစ္ဆန္နံ နာမ သေနာသနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၄။ ဝိမတိ၊၂။၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၂။)

ဥပနုစ္ဆန္နပရိစ္ဆန္န (တိ) [ဥပနု+ဆန္န+ပရိစ္ဆန္န] ထက်ဝက်မိုးအပ်,ထက်ဝက်ကာရံအပ်သော။ ဥပနုစ္ဆန္နပရိစ္ဆန္နဒီသု(ကင်္ခါ။၁၉၃)တိ အာဒိ-သဒ္ဒေန "သဗ္ဗစ္ဆန္နေ စူဠကပရိစ္ဆန္နေ----- စူဠကစ္ဆန္နေ ဒုက္ကဋ"န္တိ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တာနံ ဂဟဏံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၂။

ဥပနုစ္ဆိန္နသီဟဠကုဒါလသဏ္ဌာန (တိ) [ဥပနုစ္ဆိန္န+သီဟဠကုဒါလသဏ္ဌာန] ထက်ဝက်ပြတ်သော သီဟိုဠ်ပေါက်တူး သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆-တို့၌ ဒွေ အကွကဋ္ဋိနိ၊ ဒွေ ကောဋ္ဌဋ္ဌိနိ၊ ဒွေ ဗာဟုဋ္ဌိနိ ဟု အစဉ် လာရှိသည်။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၈-၌ ဒွေ အကွကဋ္ဋိနိ၊ ဒွေ ပိဋ္ဌိဗာဟဋ္ဌိနိ ဒွေ ဗာဟ-ဋ္ဌိနိ-ဟု အစဉ် လာရှိသည်။ အဘိဋ္ဌနှင့် ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ-တို့၌ ကောဋ္ဌဋ္ဌိနိ ကေတောပရိက္ခိဏသီဟဠ-ကုဒါလသဏ္ဌာနာနိ-ဟုဖွင့်ကြသည်။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၃၉-၌ ပိဋ္ဌိဗာဟဋ္ဌိနိ ဖရသုဖဏသဏ္ဌာနာနိ၊ ဥပနုစ္ဆိန္နသီဟဠကုဒါလသဏ္ဌာနာနိတိပိ ကေ-ဟုဖွင့်သည်။ အဘိဋ္ဌနှင့် ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌ-အယူအဆကို ကေ ဟု ရည်ညွှန်းဟန်တူ၏။ ကောဋ္ဌဋ္ဌိ၊ ပိဋ္ဌိဗာဟဋ္ဌိ-နှစ်ပုဒ်တို့ကို လက်ပြင်ရိုး ဟု ပြန်နိုင်၏၊ ကောဋ္ဌဋ္ဌိ-ကိုကား ပခုံးစွန်းရိုး-ဟုလည်း သျှ များ၌ ပြန်ဆိုကြ၏။) ပိဋ္ဌိဗာဟ-ဋ္ဌိနိ----ဥပနုစ္ဆိန္နသီဟဠကုဒါလသဏ္ဌာ-နာနီတိပိ ကေ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၉။

ဥပနုဈာ(ဈာ)ယမာန(တိ) [ဥပနု+ဈာယမာန] ထက်ဝက်လောင်ကျွမ်းအပ်သော။ ဥပနုဈာ-(ဈာ)ယမာနာနံ ဒါရူနံ ကလာပံ ဥက္ခိပိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။

ဥပနုဌာန (န) [ဥပနု+ဌာန] ထက်ဝက်သော အရပ်။ ဇိဂုစ္ဆန္တော နာမ ယဒါ ဥပနုဌာနေ မုတ္တော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။

ဥပနုတ္ထေရ (ပု) [ဥပနု+ထေရ] ထက်ဝက်သော ထေရ်ရှင်မြတ်။တသ္မာ တံ ဓောတံ ဝဋ္ဋတီတိ ဥပနုတ္ထေရာ အာဟံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊၁၀၂။

ဥပနုဒနု (တိ) [ဥပနု+ဒနု] ထက်ဝက် မီးလောင်အပ်သော။ ဆဝဋ္ဌိကာနီတိ ဥပနုဒနုနိ အဋ္ဌိနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။

ဥပနုဒိဝသ (ပု) [ဥပနု+ဒိဝသ] နေ့ထက်ဝက်။ အဟော ဝတာဟံ ဥပနုဒိဝသံ ဇီဝေယျံ။ အံ၊ ၃။၁၃၆။ ဥပနုဒိဝသော ဥပ္ပဒိကဝကော ဥပနုဒိဝသော ဝယကဝကော။ အဘိ၊က။၁၅၆။

(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။)

ဥပနုဒုဿ (န) [ဥပနု+ဒုဿ] ကိုယ်ဝတ်ပုဆိုး ထက်ဝက်၊ပုဆိုးတစ်ပိုင်း။ ဥပနုဒုဿမဒါသဟံ။ အပ၊၁။၁၄၈။ ဥပနုဒုဿံ ဒတွာန။ အပ၊၂။၇၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။

ဥပနုဒုဿဒါန (န) [ဥပနုဒုဿ+ဒါန] ကိုယ်ဝတ် ပုဆိုးထက်ဝက်ကို ပေးလှူခဲ့ခြင်း။ ဥပနုဒုဿ- ဒါနေန၊ မောဒါမိ အကုတောဘယော။ အပ၊ ၂။၇၇။

ဥပနုဒုဿဒါယက (ပု) [ဥပနုဒုဿ+ဒါယက] ကိုယ်ဝတ်ပုဆိုးထက်ဝက်ကို ပေးလှူဘူးသော (ထေရ်)။ အာယသ္မာ ဥပနုဒုဿဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၂။၇၇။

ဥပနုဒုဿဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ဥပနုဒုဿဒါယက +ထေရ] ဥပနုဒုဿဒါယကမည်သော မထေရ်၊ ကိုယ်ဝတ်ပုဆိုးထက်ဝက်ကို ပေးလှူဘူးသော ထေရ်။ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၅၀-ဝဂ်၊ ၅- အပဒါန၊ အပ၊ ၂။၇၆၊၇၇။

ဥပနုနာဠိ (ထီ) [ဥပနု+နာဠိ] တစ်ကွမ်းစား၏ ထက်ဝက်၊ တစ်ကွမ်းစား၏ထက်ဝက်ပမာဏ ရှိသောဆန်။(ပရိဝါအဋ္ဌကထာနိဿယ၊၂၅၂-၌ "ကွမ်းစားလတ်သောဆန်"ဟု စာရိုက်ထား သည်ကိုတွေ့ရ၏။) တတြုပ္ပါဒတော ဒေဝသိကံ နာဠိဝါ ဥပနုနာဠိဝါ-----ဒေဒေန္တေန အပလောကနကမ္မံ ကတွာဝ ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၅၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၃။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၁၈။)

ဥပနုနာဠိကောဒန (ပု၊န) [ဥပနုနာဠိ+ဩဒန။ နာဠိယာ ဥပနော ဥပနုနာဠိ၊ ဥပနုနာဠိယာ ဩဒနော ဥပနုနာဠိကောဒနော။ မအူ၊သျ၊ ၄။၇၈၂။] ကွမ်းစားထက်ဝက်ချက်ထမင်း၊ မဂဓတိုင်းသုံးဖြစ်သော-နာဠိ-ကွမ်းစား-၏ ထက်ဝက်ချက်အပ်သောထမင်း၊ တစ်ခွက်၏ ထက်ဝက်-တစ်စလယ်-ချက်ထမင်း။ (ဖေါ်ပြ လတ္တံ့သော သာရတ္ထဋီကာအတိုင်း နှစ်စလယ် သည်, သို့မဟုတ် တစ်ခွက်သည် မဂဓနာဠိ မည်၏။ ထို့ကြောင့် ဥပနုနာဠိဟူသည် တစ်စလယ်တည်း။) ပတ္ထောဒနန္တိ မဂဓနာဠိယာ ဥပနုနာဠိကောဒနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ မဂဓနာဠိယာ ဥပနုပ္ပမာဏော ဣမ ပတ္ထောတိ အာဟ" ပတ္ထောဒနန္တိ မဂဓနာဠိယာ ဥပနုနာဠိ- ကောဒန"န္တိ။ ဣမိနာ စ "ပတ္ထဒွယံ မဂဓ- နာဠိ"တိ ဒဿိတံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၈။

ဥပနုနိကာယ (ပု) [ဥပနု+နိကာယ] ထက်ဝက် သောနိကာယ်။ အင်္ဂုတ္တရဘာဏကေန ဟေဋ္ဌာ ဝါ ဥပရိ ဝါ ဥပနုနိကာယော ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၄။

ဥပနုပံသုက (တိ) [ဥပနု+ပံသု+က] ထက်ဝက် သောမြေမှုန့်ရှိသော။ကိဉ္စာပိ ယေဘုယျပံသုံ အပ္ပပံသုံ စ ပထဝိံ ဝတွာ ဥပနုပံသုကာ ပထဝိ န ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅။

ဥပနုပဋိဝိသ (ပု) [ဥပနု+ပဋိဝိသ] ထက်ဝက် သော-အဖို့-ဝေစု၊ ဝေစု၏ထက်ဝက်။ သာမဏေရာနံ ဥပနုပဋိဝိသ (ဝိ၊၃။၃၉၈) န္တိ ဧတ္ထ-----ဧတေသံ ယေဝ ဥပနုဘာဂေါ ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၅။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၉။)

ဥပနုပဏ္ဏုဝဏ္ဏ (တိ) [ဥပနု+ပဏ္ဏုဝဏ္ဏ] ထက်ဝက်ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသော၊သူ။ ဥပနုရတ္တစီဝရ-ကြည့်။

ဥပနုပထ (ပု) [ဥပနု+ပထ] ထက်ဝက်သောခရီး၊ ခရီးတဝက်။ အပဟံ ဥပနုပထံ ဂစ္ဆေယျံ။ ဒီ၊ ၃။၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀။)

ဥပနုပ(ပ္ပ)မာဏ (တိ) [ဥပနု+ပမာဏ] ထက်ဝက်သော-ပမာဏ-အတိုင်းအတာ-အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ ဝိတ္ထာရတော တတော ဥပနု-ပ္ပမာဏံ ဟောတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃။ သိနေရု-ပမာဏတော ဥပနုပ(ပ္ပ)မာဏောပိ ယုဂန္ဓရ-ပဗ္ဗတော ပထဝိယံ သုပ္ပတိဋ္ဌိတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။

ဥပနုပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဥပနု+ပရိက္ခိတ္တ] ထက်ဝက်ကာရံအပ်သော။ အာရာမော ပန ဥပနုပရိက္ခိတ္တောပိ ဗဟုတရံ ပရိက္ခိတ္တောပိ ပရိက္ခိတ္တောယေဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၀။

ဥပနုပရိစ္ဆန္န (တိ) [ဥပနု+ပရိစ္ဆန္န] ထက်ဝက်ကာရံအပ်သော။ ဥပနုစ္ဆန္နေ ဥပနု-ပရိစ္ဆန္နေ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၆။ သာရတ္ထ၊၃။၉။

ဥပနုပဿဒ္ဓိက (တိ) [ဥပနု+ပဿဒ္ဓိက] ပဿဒ္ဓိ-အချို့အဝက်ကိုဟောကြားသောသုတ်။(ပဌမ,ဒုတိယအာနန္ဒသုတ်တို့၌ ပဿဒ္ဓိ အပြည့်အစုံ ဟောကြားသည်၊ ပဌမ,ဒုတိယသမ္ဗဟုလသုတ်တို့၌ အရူပဈာန်ဝင်စားသူ၏ ပဿဒ္ဓိကိုမဟော၊ ထို့ကြောင့် ထိုနှစ်သုတ်၌ အချို့အဝက်သော ပဿဒ္ဓိကို ဟောသည်ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်။ သံ၊၂။၄၂၀-၄၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉-တို့ တိုက်ဆိုင်ကြည့်။) ပစ္ဆိမာနိ ဥပနုပဿဒ္ဓိကာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။(-သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၉။)

ဥပနုပိဒဟိတ (တိ) [ဥပနု+ပိဒဟိတ] ထက်ဝက်ပိတ်အပ်သော။ ဂန္ဓကုဋိဒ္ဓါရံ ဥပနုပိဒဟိတံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၀။

ဥပနုပိဟိတ (တိ) [ဥပနု+ပိဟိတ] ထက်ဝက်ပိတ်အပ်သော။ ဥပနုပိဟာတာနိ ဒွါရာနိ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။

ဥပနုဖာသုကာ (ထီ) [ဥပနု+ဖာသုကာ] ထက်ဝက်သောနံရိုး။ ဂဏ္ဍဿ ဥပနုဖာသုကာ ဘဋ္ဌိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၁၀၄။

ဥပနုဗလိတ (တိ) [ဥပနုဗလ+ဣတ] ဖြစ်သော ထက်ဝက်ခွန်အားရှိသော၊သူ။ အာပါဒိတောတိ ဥပနုဗလိတော ပဋိပါဒိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။

ဥပနုဗာဟုပ္ပမာဏ (တိ) [ဥပနုဗာဟု+ပမာဏ] လက်မောင်း၏ ထက်ဝက် ပမာဏရှိသော။ လက်မောင်း၏ တစ်ဝက်အထိရှည်လျားသော။ တစ်တောင်ရှည်လျားသော။ သာ ပနေသာ ကောဋိယံ ဂဟေတွာ အာကနိယမာနာ ဥပနုဗာဟုပ္ပမာဏာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။

ဥပနုဘာဂ (ပု) [ဥပနု+ဘာဂ] ထက်ဝက်သောအဖို့။ ဥပနုဘာဂံ ဘတ္တဿ၊ ဒဒါမိ ယော မေ ဣစ္ဆတိ။ ဇာ၊၂။၂၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၁၅။ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဥပနုဘာဂေန သီမံ အတိက္ကမိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။

ဥပနုဘာဂဂတ (တိ) [ဥပနုဘာဂ+ဂတ] ထက်ဝက်သောအဖို့၌-ရောက်-တည်ရှိ-နေသော။ အန္တောသီမာယ ဌိတံ ဥပနုဘာဂဂတမေဝ ဥဒကံ စလိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။

ဥပနုဘာဏဝါရ (ပု) [ဥပနု+ဘာဏဝါရ] ထက်ဝက်သောဘာဏဝါရ။(ဘာဏဝါရ-လည်းကြည့်) တေဝီသတိပဒါနိကော စ ဥပနုဘာဏ-ဝါရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀။

ဥပနုမံသ (နု) [ဥပနု+မံသ] ထက်ဝက်သော အသား။ ဟေါ် မံ မာရေတွာ ဥပနုမံသံ ခါဒိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။

ဥပနုမဂ္ဂ (ပု) [ဥပနု+မဂ္ဂ] ထက်ဝက်သော လမ်းခရီး၊ ခရီးတဝက်။ အထေကော ဥလူက-သကုဏော ဘဂဝတိ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တေ

ဥပနုမင်္ဂ အနုဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။)

ဥပနုမင်္ဂလ (တိ) [ဥပနု+မင်္ဂလ] ထက်ဝက်သောအဝန်းရှိသော(လ)၊ လတခြမ်း။ အာဒိ-သဒ္ဒေန စင်္ကသ ဥပနုမင်္ဂလတာရာဟုဂ္ဂဟ-တာဒီနံ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။

ဥပနုမုဏ္ဍ (တိ) [ဥပနု+မုဏ္ဍ] ထက်ဝက်-ခေါင်းရိတ်-ခေါင်းတုံး-ဦးပြည်း-ထားသော၊ သူ။ ဒီဃကေသေ ဥပနုမုဏ္ဍေ မုဏ္ဍေ မိဿက-ကေသေ ဥပနုရတ္တစီဝရေ ပဏ္ဍုကစီဝရေ--------ကရောန္တေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈။(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈-၌ ဥပနုမုဏ္ဍမုဏ္ဍေ-ဟုရှိ၏၊ ဝိသုဒ္ဓိ၌လာရှိသော ပါဠိကသာ သဘာဝကျသည်။)

ဥပနုမုဏ္ဍမုဏ္ဍေ-အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနုရဇ္ဇ (နု) [ဥပနု+ရဇ္ဇ] ထက်ဝက်သော-မင်းအဖြစ်-မင်းရာထူး-မင်းစည်းစိမ်။ နာဂ-ရာဇာ တံ နာဂဘဝနံ နေတွာ ဥပနုရဇ္ဇေန သမ္မာနေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။)

ဥပနုရတ္တစီဝရ (တိ) [ဥပနု+ရတ္တစီဝရ] ထက်ဝက် နီမြန်းသော သင်္ကန်းရှိသော၊သူ။ ဥပနု-ရတ္တဝဏ္ဏဥပနုပဏ္ဍုဝဏ္ဏာဒိသု အညတရဝဏ္ဏန္တိ ဓေ ဥပနုရတ္တစီဝရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂။ ဥပနု-မုဏ္ဍ-လည်းကြည့်။

ဥပနုရတ္တဝဏ္ဏ (တိ) [ဥပနု+ရတ္တဝဏ္ဏ] ထက်ဝက်နီမြန်းသောအဆင်းရှိသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနုရတ္တိ (ထီ) [ဥပနု+ရတ္တိ] ထက်ဝက်သောညဉ့်၊ ညဉ့်ထက်ဝက်(အချိန်ကာလ)။ တထာ အနိဝတ္တေတွာ ဥပနုရတ္တိမတ္တံ ဗျာကုလမကံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။

ဥပနုဝေလာ (ထီ) [ဥပနု+ဝေလာ] ထက်ဝက်သောအချိန်အခါ။ ဥပနုဝေလာ အဝိဘူတပ္ပါယာ၊ ဥပနုဝေလာ ဝိဘူတပ္ပါယာ၊ တဒုဘယံ ဂဟေတွာ "ဒွေ သန္တတိဝါရာ"တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၅။

ဥပနုသံဃ (ပု) [ဥပနု+သံဃ] အချို့အဝက်သော-သံဃာ-ရဟန်းအပေါင်း။ ဥပနု-ကြည့်။

ဥပနုသဒ္ဒ (ပု) [ဥပနု+သဒ္ဒ] ဥပနုသဒ္ဒါ။ ဥပနု-ကြည့်။

ဥပနုသရီရ (နု) [ဥပနု+သရီရ] ထက်ဝက်သောကိုယ်၊ ကိုယ်တပိုင်း။ ဥပနုသရီရံ ဝါ သကလ-မေဝ ဝါ အတ္တဘာဝံ ဒါသဘာဝေန **ယာစေယျ**။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၄။

ဥပနုသုက် (ပု၊နု) [ဥပနု+သုက်] ထက်ဝက်သောအခွန်၊ အခွန်တဝက်။ တတော ဥပနုသုင်္ကေန၊ ယေန မံ ဝိန္ဒထ သေဋ္ဌိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။

ဥပနုာယုကပ္ပမာဏ (တိ) [ဥပနု+အာယုက +ပမာဏ] ထက်ဝက်အသက်တန်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အမှာကံ ပန ဘဂဝတော ကဿပဿ ဘဂဝတော ဥပနုာယုကပ္ပမာဏေ ဒသဝဿသဟဿာယုကကာလေ ဥပ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗံ သိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။

ဥပနုာရာမ (ပု) [ဥပနု+အာရာမ] အရံ၏ထက်ဝက်။ ယောပိ ဥပနုာရာမံ ဝါ-----ရက္ခတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၁။

ဥပနုာသန (နု) [ဥပနု+အာသန] ထက်ဝက်သောနေရာ။ အထခေါ ဒေဝဒတ္တော အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ ဥပနုာသနေန နိမန္တေသိ။ ဝိ၊၄။၃၆၂။

ဥပနုပြနုပမာဏ (တိ) [ဥပနု+ဥပနု+ပမာဏ] ထက်ဝက် ထက်ဝက်သော ပမာဏရှိသော။

ဣမိနာ နယေန သေသေသုပိ ဥပနု- ပနုပမာဏတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။

ဥပနုပေါသထ (ပု) [ဥပနု+ဥပေါသထ] ထက် ဝက်သော ဥပုသ်။ သဏ္ဍာ နု ခေါ ဥပနု- ပေါသထံ ကာတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

ဥပနုပေါသထကမ္မ (နု) [ဥပနုပေါသထ+ကမ္မ] ထက်ဝက်သော-ဥပုသ်ကံ စေတနာ။ တံ နိဿာယ ကတဿ ဥပနုပေါသထကမ္မဿ နိဿန္ဒေန သာ သမ္ပတ္တိံ မယာ လဒ္ဓါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၃၉။)

ဥပနုပေါသထကမ္မနိဿန္ဒ (ပု) [ဥပနုပေါသ ထကမ္မ+နိဿန္ဒ] ထက်ဝက်သော- ဥပုသ်ကံ၏- ဥပုသ်စောင့်ခြင်း၏-အကျိုး။ သော စဝိတွာ ဥပနုပေါသထကမ္မနိဿန္ဒေန တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။

ဥပနုလ္လိခိတ (တိ) [ဥပနု+ဥလ္လိခိတ] (ဘီး ဖြင့်) အချို့အဝက် ဖြီးထားအပ်သော(ဆံပင်)။ ဥပနုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ (ဥဒါန။၁၀၁)တိ ဥဍ္ဍုမ္ဗုတလက္ခဏေ ကရဏဝစနံ၊ ဝိပ္ပ- ကတုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ ဥပလက္ခိတာ တိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉။

ဥပ(ပ္ပ)ဏ္ဍု (ပု) [ဥ+ပဒိ+ဥ] ဖြော့တော့သော အဆင်း။ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတ-ကြည့်။

ဥပ(ပ္ပ)ဏ္ဍုပ(ပ္ပ)ဏ္ဍုက (တိ) [ဥပ(ပ္ပ)ဏ္ဍု+ ဥပ(ပ္ပ)ဏ္ဍု+က] အလွန်ဖြော့တော့သော အဆင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥပ(ပ္ပ)ဏ္ဍုပ(ပ္ပ)ဏ္ဍုကဇာတ (တိ) [ဥပ(ပ္ပ)ဏ္ဍု ဥပ(ပ္ပ)ဏ္ဍုက+ဇာတ] ဖြစ်သောအလွန် ဖြော့ တော့သော အဆင်းရှိသော ကိုယ်၏ အဖြစ် ရှိသော၊ အလွန်ဖြော့တော့သောကိုယ်အဆင်း ရှိသော၊သူ၊ သမ္ဘုလာ သပတ္တိဒေါသဝသေန ကိသာ အဟောသိ ဥပဏ္ဍုပဏ္ဍုကဇာတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၉၉။ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတော(ဝိ၊၁။၂၂) တိ သဉ္ဇာတုပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဘာဝေါ ပဏ္ဍု- ပလာသပ္ပဋိဘာဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၈၂။

ဥပ(ပ္ပ)ဋ္ဌေတိ (ကြိ) [ဥ+ပဒိ+ဏေ+တိ။ ပဒိ ပဋိပဟာသေ။ ---- ဥပ္ပဋ္ဌေတိ၊ နီတိ၊ဓာ။၂၉၈] ပျက်ရယ်ပြု၏။ ဥပဋ္ဌောသတီတိ ဥပဋ္ဌေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။

ဥပတပနီယ (တိ) [ဥပ+တပ+အနီယ] ပူလောင်- ပူပန်-ကြောင်းဖြစ်သောပူလောင်စေတတ်သော (အကြောင်းတရား)။ ကိလေသနိယေ န **ကိလိဿတီတိ ဥပတပနီယသို့ ဝတ္ထုသို့** န ဥပတပ္ပတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၄။

ဥပတပေတိ (ကြိ) [ဥပ+တပ+ဏေ+တိ] ပူလောင်စေ၏။ စိတ္တံ ရူပတပေတိ **မံ**။ ဇာ၊ ၁။၅၈။ (စ ဥပတပေတိ-ပုဒ်ဖြတ်၊ တ-၌ ဆန်းကြောင့် ရဿ။) ဥပတာပေတိ- လည်းကြည့်။

ဥပတပ္ပတိ (ကြိ) [ဥပ+တပ+ယ+တိ] ပူပန်၏။ ပူလောင်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပတာပ (ပု) [ဥပ+တပ+ဏ] (က) ပူပန်ခြင်း၊ ပူလောင်ခြင်းဆင်းရဲ။ (ခ) ပူလောင်စေ တတ်သော (ဆင်းရဲ)။ (က) ပုဂ္ဂလော ဂတဂတဋ္ဌာနေ ဥပတာပဋ္ဌဝ လဘတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ပေမံ ဥပတာပံ ကရောတိယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ ဥပတာပေါ ပရိဠာဟော။ အနုဋီ၊ ၁။၄၃။ ပရိကိလိဿတီတိ ဥပတာပံ ပါပုဏာ- တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၂။ (ခ) ဥပယာသေတိ ဥပတာပေတီတိ ဥပါယာသော ဥပတာပေါ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၀၉။

ဥပတာပက (တိ) [ဥပ+တပ+ဏွု] ပူလောင်

စေတတ်သော(တရား)။ သံကိလိဿနန္တိ ဝိဗာဓကေတာ ဥပတာပကတာစ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၃။

ဥပတာပကရ (တိ) [ဥပတာပ+ကရ] ပူလောင်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပတာပန (န) [ဥပ+တပ+ဏေ+ယု] (၁) ပူလောင်စေခြင်း၊ပင်ပန်းစေခြင်း။ (တိ) (၂) ပူပန်-ပူလောင်-စေတတ်သော။ (၁) တေသံ ပန ဘုသံ ဥပတာပနေ "သလ္လဝိဒ္ဓေါဝ ရုပ္ပတီ" တိ ဂါထာယ ဝတ္တံ ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ (-ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊၂၅၁။ ဝဇီရ၊၄၀၉။ မဋီ၊၁။၂၄၆။) (တိ)(၂) ကစ္စိ တေ ဗျာဓယော နတ္ထိ၊ သရီရဿုပတာပနာ။ ဇာ၊၂။၁၅၅။ သရီရဿုပတာနာတိ သရီရဿ ဥပတာပကရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉။

ဥပတာပယ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+တပ+ဏယ+ယျ] ပူလောင်စေရာ၏။ ဥပတာပေတိ-ကြည့်။

ဥပတာပသဟ (တိ) [ဥပတာပ+သဟ] ပူလောင်ခြင်းဆင်းရဲကို သည်းခံနိုင်သော၊သူ။ ပရတော ဥပတာပသဟော ဟောတိ ပရေသံ အနုပတာပီ ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၁။

ဥပတာပိတ (တိ) [ဥပ+တပ+ဏေ+တ] ပူလောင်စေအပ်သော။ သံကိလိဋ္ဌာတိ ရာဂါဒိ-သံကိလေသဓမ္မေဟိ/ဝိဗာဓိတာ ဥပတာပိတာ ဝိဒူသိတာ မလီနာ စာတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၂။၂၉၉။ မူလဋီ၊၁။၃၉၄၀၊၂၀၂။

ဥပတာပိတစိတ္တ (တိ) [ဥပတာပိတ+စိတ္တ] ပူလောင်စေအပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ သံကိလိဋ္ဌစိတ္တောတိ တေဟိယေဝ သုဋ္ဌုတရံ ကိလိဋ္ဌစိတ္တော မလီနစိတ္တော ဝိဗာဓိတစိတ္တော ဥပတာပိတစိတ္တော စ ဟုတွာ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၉။)

ဥပတာပိယ (တိ) [ဥပတာပ+ဣယ] ပူလောင်-ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်-ပူလောင်စေတတ်-သော။ ကစ္စိ တေ ဗျာဓယော နတ္ထိ သရီရဿုပတာပိယာ။ ဇာ၊၂။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၁။ ဥပတာပန(တိ) (၂) နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဥပတာပီယတိ (ကမ္မ၊ကာ၊ကြိ) [ဥပ+တပ+ဏေ+ယ+တေ] ပူလောင်စေအပ်၏။ ကိလိဿတီတိ ဥပတာပီယတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇။) တဏှာသံကိလေသာဒိဝသေန သံကိလိဿန္တိ ဝိဗာဓီယန္တိ ဥပတာပီယန္တိ စာတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၂။၂၆၃။

ဥပတာပီယန္တိ (ကမ္မ၊ကာ၊ကြိ) [ဥပ+တပ+ဏေ+ယ+အန္တေ] ပူလောင်စေအပ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပတာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+တပ+ဏေ+တဗ္ဗ] ပူလောင်စေအပ်သော။ သံကိလေသောတိ တေဟိ သတ္တာနံ သံကိလိဿနံ၊ ဝိဗာဓေ-တဗ္ဗတာ ဥပတာပေတဗ္ဗတာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၄။

ဥပတာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+တပ+ဏေ+တိ] ပူပန်စေ၏။ ပူလောင်စေ၏။ သော မံ ဒဟတိ ရာဂဂ္ဂိ၊ စိတ္တံ စူပတပေတိ မံ။ ဇာ၊၁။၅၈၊ စိတ္တံ စူပတပေတိ မန္တိ ရာဂသမ္ဘူတတ္တာကံ မမ စိတ္တ-မေဝ စ မံ ဥပတာပေတိ ကိလမေတိ ဝိဟေ-ဌေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ သံကိလေသေတီတိ သံကိလေသော၊ ဝိဗာဓေတိ ဥပတာပေတိ စာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။(-သာရတ္ထ၊၁။၈၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၂။) **ဥပတာပေန္တိ**- ဇာ၊၁။၂၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။ **ဥပတာပယေ**- ဇာ၊၁။၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။

ဥပတာပေန္တ (တိ) [ဥပ+တပ+ဏေ+အန္တ] ပူပန်-ပူလောင်-စေသော။ ကိလေသဿာတိ စိတ္တံ ဝိဗာဓေန္တဿ ဥပတာပေန္တဿ ဥဒ္ဒစ္စကုက္ကုစ္စာ-ဒိကိလေသဿ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။

ဥပတာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+တပ+ဏေ+အန္တိ] ပူလောင်စေကုန်၏။ ဥပတာပေတိ-ကြည့်။

ဥပတိဋ္ဌတိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+တိ] (က) တည်၏၊ အနီး၌တည်၏၊ ကပ်၍တည်၏၊ (ခ) ထင်ပေါ်လာ၏။ (ဂ) ပြုစုလုပ်ကျွေး ၏။ (က) အမနာပံ ဝိဝဇ္ဇတိ၊ မနာပံ ဥပတိဋ္ဌတိ။ အပ၊ ၁။၃၁၁။ (-မငို၊၁။၁၀၇။ အံငို၊၁။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၂။၄၃၁။) **ဥပတိဋ္ဌိဿသိ** - မဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ (ခ) သော အာလောကော ရတ္တိံယံ ဥပတိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊၃။၂၁၈။ အံငို၊၃။၁၀၃၊၁၇၇။ ကမ္မံ ဝါ ကမ္မနိမိတ္တံ ဝါ ဥပတိဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၂။၃၁၂။ **ဥပတိဋ္ဌန္တိ**- သံငို၊၂။၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၁။၁၃၀။ **ဥပတိဋ္ဌေယျ**-ဝိသုဒ္ဓိငို၊၁။၁၄၅။ (ဂ) ဥပသမ္ပန္နေ ဥပသမ္ပန္နသညာ ပါနီယေန ဝါ ဝိဓူပနေန ဝါ ဥပတိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၅။ **ဥပတိဋ္ဌန္တိ**- ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၁။ ဝိမာန။ ၁၁၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၉၆။ အံငို၊ ၃။၇၆။ **ဥပတိဋ္ဌာမ**-ဇာ၊၁။၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ **ဥပတိဋ္ဌေယျ**-ဝိ၊၂။၃၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ ကင်္ခါ။ ၃၁၅။ **ဥပတိဋ္ဌိ**-ဝိ၊၅။၁၀၆။

ဥပတိဋ္ဌန (န) [ဥပ+ဌာ+ယု] (က) ထင်ခြင်း၊ ကပ်၍တည်ခြင်း၊မစွန့်ခြင်း။ (ခ) ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း။(က) ဥပတိဋ္ဌနဋ္ဌ အာရမ္မဏံ ဥပဂန္တွာ ဌာနံ။ အံငို၊၁။၂၄၈။ (ခ) ဥပတိဋ္ဌနတ္ထံ သာမဏေရီ အာဏာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။

ဥပတိဋ္ဌနက (တိ) [ဥပတိဋ္ဌန+က] ထင်ပေါ်လာသော(သင်္ခါရတရား)။ ဘယတော ဘာယိတဗ္ဗတော ဥပတိဋ္ဌနကေသု ဉာဏံ ဘယတုပဋ္ဌာန-ဉာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၂။၄၄၅။

ဥပတိဋ္ဌနဋ္ဌာန (န) [ဥပတိဋ္ဌန+ဌာန] ကပ်၍တည်ရာဌာန။ ဥပဋ္ဌိတ(၆) ကြည့်။

ဥပတိဋ္ဌနသဘာဝ (တိ) [ဥပတိဋ္ဌန+သဘာဝ] အာရုံသို့ စွဲကပ်တည်နေခြင်း-အာရုံကိုမစွန့်လွှတ်ခြင်း- အာရုံထင်ခြင်း-ဟူသောသဘောရှိသော။ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာတိ ကာယာဒိသု အသုဘာကာရာဒိသလ္လက္ခဏမုခေန တတ္ထ ဥပတိဋ္ဌနသဘာဝါ။ အံငို၊၁။၂၄၈။

ဥပတိဋ္ဌန္တ (တိ) [ဥပ+ဌာ+အန္တ။ ထီ-၌ ဥပတိဋ္ဌန္တီ] (က)အနီး၌တည်သော၊ ပြုစုလုပ်ကျွေး-ဆည်းကပ်ခစါး-သော၊သူ။ (ခ) ရှိခိုးပူဇော်သော၊သူ။ (က) ဘိက္ခူသု ဘုဉ္ဇန္တေသု ပါနီယေန ဝါ ဝိဓူပနေန ဝါ ဥပတိဋ္ဌန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ ကတ္ထ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။၁၀၆။ (ခ) ဥဒဂ္ဂိဟုတ္တံ ဥပတိဋ္ဌတော ဟိ မေ။ ဇာ၊၂။၁၀၃။ ဥဒဂ္ဂိ-ဟုတ္တန္တိ-----ဥတ္တမံ အာဒိစ္စံ ဥပတိဋ္ဌတော မမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၂။

ဥပတိဋ္ဌန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+အန္တိ] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးကုန်၏။ ဥပတိဋ္ဌတိ (ခ) ကြည့်။ (ခ) ထင်ပေါ်လာကုန်၏။ ဥပတိဋ္ဌတိ-(ဂ)ကြည့်

ဥပတိဋ္ဌန္တီ (ထိ) [ဥပ+ဌာ+အန္တ+ဤ] ပြုစုလုပ်ကျွေးသော ရဟန်းမ။ ဥပတိဋ္ဌန္တ (က)-ကြည့် ။

ဥပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာန (န) [ဥပတိဋ္ဌာန+ဌာန] ထင်ပေါ်လာရာဌာန။ ယံ ယံ ဌာနန္တိ ယံ ယံ အတ္တနော ဥပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ ရူပံ ဝါ အရူပံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၂။၄၃၁။

ဥပတိဋ္ဌာမ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+မ] ပြုစုလုပ်ကျွေးကုန်၏။ ဥပတိဋ္ဌတိ (ဂ) ကြည့်

ဥပတိဋ္ဌိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဤ] ပြုစုလုပ်ကျွေးပြီ။ ဥပတိဋ္ဌတိ(ဂ) ကြည့်။

ဥပတိဋ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဌာ+တွာ] အနီး၌-တည်၍။ သော ဘတ္တဂ္ဂေ သပုတ္တဒါရော ဥပတိဋ္ဌိတွာ ပရိဝိသတိ။ ဝိ၊၁။၂၄၆။ (-ဝိ၊၂။၃၄၅။) ဥပတိဋ္ဌိတွာ ပရိဝိသတီတိ သဗ္ဗ-ကမ္မန္တေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ မဟန္တံ ပူဇာသက္ကာရံ ကတွာ သမီပေ ဌတွာ ပရိဝိသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။

၁၆၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။)

ဥပတိဋ္ဌိဿသိ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+ဿသိ] အနီး၌-တည်လတ္တံ့။ ဥပတိဋ္ဌတိ (က)-ကြည့်။

ဥပတိဋ္ဌေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဌာ+အ+ယျေ] (က) ပြုစုလုပ်ကျွေးရာ၏။ ဥပတိဋ္ဌတိ (ခ)-ကြည့်။ (ခ) ထင်ပေါ်လာရာ၏။ ဥပတိဋ္ဌတိ (ဂ)-ကြည့်။

ဥပတိတ္ထ (န) [ဥပ+တိတ္ထ] ရေဆိပ်၏အနီး။ ဥပတိတ္ထံ သမာကိဏ္ဏံ၊ ဝုန္နီဝရဒလပ္ပဘံ။ အပ၊ ၂။၁၄။

ဥပတိဿ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်။ ထိ-၌ ဥပတိဿာ] ဥပတိဿမည်သူ။ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ တို့၌ ဥပတိဿ အမည်ဖြင့် (၄) ဦးတွေ့ရ၏။ (က) အရှင်သာရိပုတ္တရာ လူဘဝက နာမည် ဥပတိဿ။ ဥပတိဿ ရွာသူကြီး၏ သားဖြစ် သောကြောင့်အရှင်သာရိပုတ္တရာကို မွေးဖွား စဉ်က ဥပတိဿ ဟုအမည်ပေးခဲ့သည်။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ။၁။၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၄။ (ခ) ဥပတိဿပစ္စေကဗုဒ္ဓ။ ဣသိဂိလိတောင်၌ အမြဲသီတင်းသုံးသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါငါးရာတို့တွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ မ၊၃။၁၁၅။ (ဂ) ဝိနည်းမိုရ် ဥပတိဿထေရ်။ ဖုဿဒေဝထေရ် နှင့် ဆရာတူမထေရ်ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ (ဃ) ဝိမုတ္တိမဂ္ဂကျမ်းပြု ဥပတိဿထေရ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ အမျိုးသမီးအနေဖြင့် ကောဏ္ဍညမြတ်စွာဘုရား၏ လက်ဝဲရံ ဖြစ်သော ဥပတိဿာ ထေရီမတစ်ဦးသာ တွေ့ရသည်။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၆။

ဥပတိသော တိ ခေါ မေ အာဝုသော နာမံ၊ သာရိပုတ္တောတိ စ ပန မံ သဗြဟ္မစာရီ ဇာနန္တိ။ မ၊၁။၂၀၅။ (ထီ) တိဿာ စ ဥပတိဿာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၆။

ဥပတိဿဂါမ (ပု) [ဥပတိဿ+ဂါမ] ဥပတိဿ မည်သောရွာ။ ရာဇဂဟနဂရဿ အဝိဒူရေ ဥပတိဿဂါမေ သာရိဗြာဟ္မဏိယာ နာမ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ အပ၊၁။၂၃၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၄။

ဥပတိဿတ္ထေရ (ပု) [ဥပတိဿ+ထေရ] ဥပ တိဿထေရ်။ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ ကိရ ဒွေ ဝိနယဓရာ သမာနာစရိယကာ ထေရာ အဟေသုံ ဥပတိဿတ္ထေရော စ ဖုဿဒေဝ-တ္ထေရော စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၊၂၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၄။၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။)

ဥပတိဿတ္ထေရဝါဒ (ပု) [ဥပတိဿတ္ထေရ+ဝါဒ] ဥပတိဿထေရ်၏ အယူဝါဒ။ ပုန သမ္ဘုတိကိစ္စံ နတ္ထီတိ အာဟာတိ ဥပတိဿတ္ထေရဝါဒေါ ပဏ္ဍာ ဝုတ္တော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။သစ်။၃၁၈။

ဥပတိဿပရိဗ္ဗဇက (ပု) [ဥပတိဿ+ပရိဗ္ဗာဇက] ဥပတိဿမည်သော ပရိဗိုဇ် (အရှင်သာရိပုတြာ ၏အလောင်း)။ တသ္မိံ သမယေ ဥပတိဿ-ပရိဗ္ဗာဇကော ပါတော၀ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။

ဥပတိဿမာဏဝ (ပု) [ဥပတိဿ+မာဏဝ] ဥပတိဿမည်သောလုလင်။ ဥပတိဿ-မာဏဝဿ ကီဠနတ္ထာယ နဒိံ ဝါ ဥယျာနံ ဝါ ပဗ္ဗတံ ဝါ ဂမနကာလေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

ဥပတိဿမာဏဝက (ပု) [ဥပတိဿမာဏဝ+က] ဥပတိဿမည်သောလုလင်ငယ်။ ဥပတိဿ-မာဏဝကဿ ကီဠနတ္ထာယ နဒိံ ဝါ ဥယျာနံ ဝါ ဂမနကာလေ။ သာရတ္ထ။၃။၂၂၄။

ဥပတိဿသုတ္တ (န) [ဥပတိဿ+သုတ္တ] ဥပတိဿသုတ်၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း၊ တမျိုးတဖုံ ပြောင်းလဲသွားခြင်းကြောင့် မိမိမှာ

သောကပရိဒေဝ စသည် ဖြစ်ဇေစနိုင်သော သတ္တဝါ သခါရ တစုံတခုမျှ ဤလောက၌ မရှိတော့ကြောင်း ကြံစည်စဉ်းစားမိပုံကို အရှင်သာရိပုတြာကိုယ်တော်မြတ်ဟောကြားတော်မူရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ ။နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊၂-သုတ်၊ သံ၊၁၊၄၆၃။

ဥပတုဒန (န) [ဥပ+ကုဒ+ယု] ထိုးနှက်ခြင်း၊ ထိုးဆွခြင်း။ ဝါစာယ သန္တိတောဒကေနာတိ ဝစနသခါတေန ဿမန္တတော နိစ္စံ ကတွာ ဥပတုဒနတော သန္တိတုဒကေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။

ဥပတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ဥပ+ထဘိ+တ။(ဥပသ္ထဗ္ဓ-သံ)] (၁) (က) ထောက်ပံ့-ခိုင်ခံ့စေ-အပ်သော၊သူ။ (ခ) တောင့်တင်းခိုင်မာနေသော။ (၂) အမှီတကဲပြုသော။ (၁)(က) ယော ဝေဇယန္တံ ပါသာဒံ၊ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌေန ကမ္ပယိ၊ ဣဒ္ဓိဗလေ-နုပတ္ထဒ္ဓေါ၊ သံဝေဇေသိ စ ဒေဝတာ။ မ၊၁။၄၁၄။ ကမ္ပေနိတောပိ အယံ ကာယော ကဗဠီကာရာဟာရေန ဥပတ္ထဒ္ဓေါ ဒသပိ ဝဿာနိ ဝဿသတမ္ပိ ယာဝ အာယုပရိမာဏာ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ တဿ ဣမာဟိ စတူဟိ ဝိညာဏဋ္ဌိတီဟိ ဥပတ္ထဒ္ဓံ ဝိညာဏံ။ နေတ္တိ။၉၇။ ဥပတ္ထဒ္ဓန္တိ ဩလမ္ဗာရမ္မဏဘူတာဟိ ဝိညာဏဋ္ဌိတီဟိ ဥပတ္ထမ္ဘိတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၈၊ အနု၊ဋီ၊၃။၁၀၉။ (က) (ခ) တေသု ပန ဝတ္တမာနေသု အင်္ဂါနိ ဥပတ္ထဒ္ဓါနိ ယထာပဝတ္တိရိယာပထဘာဝေနေဝ ပဝတ္တန္တိ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။ (၂) ကိဿ ဝါ တွံ ပရတ္ထဒ္ဓေါတိ တွံ ကိဿ ဝါ ဥပတ္ထဒ္ဓေါ ဟုတွာ ကံ နိဿာယ ကတွာ ဥရဂံ အာသီဝိသံ န အပစာယသိ ဇေဋ္ဌကံ အကတွာ အဝဇာနာသီတိ ပုစ္ဆတိ။----တျာဟံ မန္တေ ပရတ္ထဒ္ဓေါတိ အဟံ တေ မန္တေ ဥပတ္ထဒ္ဓေါ နိဿိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၆။၂၇။

ဥပတ္ထဒ္ဓစိတ္တ (တိ) [ဥပတ္ထဒ္ဓ+စိတ္တ] ခိုင်မာ-ခက်ထန်-ထောင်လွှား-မာကျော-သော **စိတ်** ရှိသော၊သူ။ ယောဗ္ဗနမဒေန ဥပရူပရိ **ထဒ္ဓါ** ယောဗ္ဗနနိမိတ္တေန အဟင်္ကာရေန ဥပတ္ထဒ္ဓစိတ္တာ အနုပသန္တမာနသာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၈၀။

ဥပတ္ထ(ထ)မ္ဘ[1] (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ထဘိ+တွာ။ (ဥပသ္ထမ္ဘ-သံ)] အမှီတကဲပြု၍။ ကိဿ ဝုပတ္ထမ္ဘ သဟဿနေတ္တ။ ဇာ၊၁။၂၈၈။ ကိဿ ဝုပတ္ထမ္ဘာ-တိ ကံ ဥပတ္ထမ္ဘကံ ကတွာ၊ ကံ နိဿာယ ဣသိဟိ သဒ္ဓိံ ကီဠသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၀၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ အထ တွံ ကံ ဝါ ဥပတ္ထမ္ဘံ ကတွာ ကံ နိဿာယ ဣသီဟိ **သဒ္ဓိံ** ကီဠသီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၃။ ဥပတ္ထမ္ဘာ**တိ** တွာပစ္စယန္တပဒန္တိ အာဟ အထ တွံ ကံ **ဝါ** ဥပတ္ထမ္ဘံ ကတွာတိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊လက်ရေးမူ။ (ကိဿ ဝုပတ္ထမ္ဘ သဟဿနေတ္တ(ဇာ၊၁။၂၈၈) ၌ ဝုပတ္ထမ္ဘ-ဝယ် ဆန်းကြောင့်ဂိုဟိတ်ကျေနေသည်ဟု ပြလို၍ " ဥပတ္ထမ္ဘကံ ကတွာ"ဟု စရိယာ၊ဋ္ဌ-၌ဖွင့်ဟန်တူသည်။ ဥပတ္ထမ္ဘ-၌ တွာပစ္စယန္တ မကြံဘဲ [ဥပ+ထဘိ+အ] ဟု ခွဲခြင်းက ပို၍ သဘာဝကျမည်ထင်သည်။)

ဥပတ္ထမ္ဘ[2] (ပု၊န) [ဥပ+ထဘိ+အ။ (ဥပသ္ထမ္ဘ-သံ) ထိ-၌ ဥပတ္ထမ္ဘိနီ] (ပု) (၁) အားကောင်းခြင်း၊ တောင့်တင်းခိုင်မာခြင်း။ (ပု၊န) (၂) ထောက်ပံ့တတ်-ထောက်ခံတတ်-ကူညီတတ်သော-သူ-အရာ၊ အထောက် အပံ့၊ အကူအညီ၊ အမှီသဟဲ၊ ကျား(အိမ်စသည်မယိုင်လဲအောင် ထောက်ခံထားသော ကျား)။ (ပု) (၁) ရာဂူ-ပတ္ထမ္ဘေ (ဝိ၊၁။၁၅၄)တိ ရာဂဿ ဗလဝဘာ-ဝေ၊ ရာဂေန ဝါ အဝဿုတဿ ဥပတ္ထမ္ဘေ ထဒ္ဓဘာဝေ သဉ္ဇာတေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ (ပု၊န) (၂) မာ ဘာယိ၊ ဝိဿဋ္ဌော ကထေဟိ၊ မယံ တေ ဥပတ္ထမ္ဘာ ဘဝိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။ ဥပတ္ထမ္ဘော န ဒါတဗ္ဗော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊

၄။ ၂၁၅)တိ သာမဂ္ဂိဝိနာသာယ အနုဗလံ နုဒါတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈။ အသာသောတိ အဝဿယော ပတိဋ္ဌာ ဥပတ္ထမ္ဘော မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ သတ္တာရာ ဗဟုဖြဟ္မာ အပသာဒိတောတိ ဥတ္တာဖြဟ္မုနော ဥပတ္ထမ္ဘော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၂။ နု ကုသလာနိ ဝိယ ဥပတ္ထမ္ဘာနိ ဟောန္တိ နိဗ္ဗတ္တကာယ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။) သစေ စုရေ ဥပတ္ထမ္ဘံနိ ဟေဋ္ဌာဘာဂေ ကပ္ပကတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁

ဥပတ္ထမ္ဘက (နု) [ဥပ+ထဘိ+ဏ္ဍု။ ဥပတ္ထမ္ဘေတီတိ ဥပတ္ထမ္ဘကံ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၀၈။ ထိ-၌ ဥပတ္ထမ္ဘိကာ။ (ဥပသ္တမ္ဘက-သံ)] (က) ထောက်ပံ့-ကူညီ-တတ်သောကံ၊ အထောက်အပံ့ အကူအညီကံ၊ ဥပတ္ထမ္ဘကကံ။ (တိ) (၂) ထောက်ပံ့ကူညီတတ်သော၊သူ။ (၁) စတ္တာရိ ဟိ ကမ္မာနိ ဥပပီဠကံ ဥပစ္ဆေဒကံ ဇနကံ ဥပတ္ထမ္ဘကန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ (သင်္ဂဟနှင့် ကံစဉ်ပုံချင်း မတူ။) ဥပတ္ထမ္ဘကံ ကုသလမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၈။ ဥပတ္ထမ္ဘကံ နာမ ကုသလေပိ လဗ္ဘတိ အကုသလေပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉၊ (-၁၀၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၃။ အံ၊ ဋီ၊၂။၁၀၃။)

(အကျိုးပေးခြင်းငှါ ရအပ်သော အခွင့်မရှိသော (အကျိုးပေးခွင့်မရသော) ကုသိုလ်အကုသိုလ်စေတနာသည်လည်းကောင်း, ရင့်ကျက်ပြီးသောအကျိုးရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည်လည်းကောင်း ဥပတ္ထမ္ဘကကံမည်၏။ ဥပတ္ထမ္ဘကကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံစေတနာသည် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်ပါသော်လည်း မိမိ၏ အကျိုးပေးသောအလှည့်အကြိမ်မှ ရှေ့၌လည်းကောင်း, နောက်၌လည်းကောင်း, သဘောတူသော ကံတပါးကိုသော်လည်းကောင်း, ကံကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကိုသော်လည်းကောင်းထောက်ပံ့လျက် (ထောက်ပံ့ခိုင်စေလျက်) ဖြစ်၏။ ကျမ်းဂန်ရေးသားပြုစုရာ၌ ပဏာမ (ဥပတ္ထမ္ဘက) စေတနာသည် အန္တရာယ်ပျောက်ကင်းခြင်း ကျမ်းပြီးခြင်းအကျိုးကို ထောက်ပံ့ကူညီပေးသည်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်(၂။၂၃၆) ၌ ဥပတ္ထမ္ဘကကံသည် အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင် (အကျိုးမပေးနိုင်)ဟု ဆိုထားခြင်းမှာ မရအပ်သော အကျိုးပေးခြင်းအလှည့်အကြိမ်ရှိသော ကံကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်ဟုမှတ်ရာ၏။ ထိုဇကားမှန်၏၊ အကြောင်းညီညွတ်ခဲ့သော် အကျိုးမပေးသော ကံမည်သည်မရှိ။ အယုတ်ဆုံး ပဝတ္တိအကျိုးမျှကိုကားပေးသည်သာ။ ကံတပါးကို ထောက်ပံ့ခြင်းမည်သည်ကား အကျိုးပေးခွင့်မရသော အခြားဇနကကံကို အကျိုးပေးခွင့်ရအောင် အကျိုးပေးဖို့ အခွင့်သာအောင် ထောက်ပံ့ခြင်းတည်း။ ထင်ရှားစေအံ့၊ မရဏာသန္န ကုသိုလ်ဇော (ဥပတ္ထမ္ဘကကံ)သည် ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ဇနကကံကို အကျိုးပေးခွင့်သာအောင် ထောက်ပံ့၏၊ မရဏာသန္နအကုသိုလ်ဇော(ဥပတ္ထမ္ဘကကံ)သည် ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးနိုင်သော အကုသိုလ် ဇနကကံကို မကောင်းသော ပဋိသန္ဓေအကျိုးပေးခွင့်သာအောင် ထောက်ပံ့၏။ (ဇာတိဝုတ်။ ၂၀၅။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၀၈။) ပဝတ္တိအခါ၌လည်း ဥပတ္ထမ္ဘကကံအထောက်အပံ့ များစွာရနိုင်၏။

ရအပ်သောအခွင့်ရှိသော ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံသည်ဖြစ်စေအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ အသက်အန္တရာယ်ကို ပယ်ရှားပေးခြင်း, အသက်ရှည်အောင်ကူညီပေးခြင်းသည် ဥပတ္ထမ္ဘကကံက ခန္ဓာအစဉ်ကိုထောက်ပံ့ပေးခြင်းမည်၏။ ဤ၌ကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံကလည်း အကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို

ထောက်ပံ့နိုင်၏။ အကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံကလည်း ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို ထောက်ပံ့နိုင်၏။ မှန်၏၊ အကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော တန်ခိုးကြီးမားသော နဂါးဂဠုန်စသည်တို့၏ ခန္ဓာအစဉ်သည် ရှေးကပြုခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ် ဥပတ္ထမ္ဘကကံ၏ အထောက်အ ပံ့ကို ရရှိကြသဖြင့် ပဝတ္တိအခါ၌ ကြီးမားသော စည်းစိမ်ချမ်းသာများကို ခံစားကြရသည်။ ထို့အတူ ကုသိုလ် ကံကြောင့်ဖြစ်သော အချို့သောဝိနိပါတိက အသူရာတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်သည် ရှေးကပြုခဲ့ဘူးသော အကုသိုလ် ဥပတ္ထမ္ဘကကံ၏ ထောက် ပံ့မှုကြောင့် အသူရကာယ်ဘုံ၌ ကြာမြင့်စွာ ဒုက္ခခံရလေသည်။ (ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၀၉။)

ကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံက ကုသိုလ်ကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို ထောက်ပံ့သည်လည်းရှိ၏။ ဥပမာ အားနည်းသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် လူ့ဘဝ ဖြစ်လာရသူကို (ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းတည်းဟူသော) ကုသိုလ် ဥပတ္ထမ္ဘကကံက လာရောက်ပြီး ဤသို့ပြော၏၊ (မပြောသော်လည်း ပြောသကဲ့သို့ ဖြစ်၏)

"ငါသာစောစောကသိရလျှင် အသင့်ကို ဤလူ့ဘဝမှာ ဖြစ်ခွင့်မပေးဘူး၊ နတ်ပြည်မှာသာ ဖြစ်ခွင့်ပေးမည်၊ သို့သော် ရှိစေတော့။ သင့်ကို ငါထောက်ပံ့မည်" ဟုဆိုကာ ဘေးရန်အန္တရာယ်တို့ကို ပယ်ရှားတားဆီး၏။ စီးပွါးဥစ္စာများကို အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ် လာစေ၏။ ထိုကလေး အမိဝမ်းတိုက် ပဋိသန္ဓေနေချိန်မှစ၍ မိဘများ ချမ်းသာသုခ ရရှိအောင် ဖန်တီးပေး၏။ ဘေးရန်ခပင်း ပယ်ခွင်း၏။ ရွှေအိုးကြီးများသည် ရှေ့ဘက် နောက်ဘက် နှစ်ဘက်လုံးတို့မှ လိမ့်၍လိမ့်၍ ဝင်လာကုန်၏။ လယ်ခင်း ယာခင်းတို့၌ ကောက်ပဲသီးနှံပင်များသည် ဖွံ့ထွားသန်မာ၍ မကြုံစဖူး အထွက်တိုးကုန်၏။ မွေးထားသော နွားမများ ရောဂါကင်း၍ နို့ရည်များများ ထွက်ကုန်၏။ ကြွေးယူ၍ ငွေတိုးပေးဆပ်ရမည့်သူများထံသို့ လိုက်လံတောင်းခံမှုမပြုရဘဲ သူတို့ဘာသာ လာရောက်၍ အတိုးပေးကြ ကြွေးဆပ်ကြကုန်၏။ အိမ်အစေခံကျွန်များသည်ပြောစကားနားထောင်သူများ, ဆိုဆုံးမ လွယ်ကူသူများဖြစ်ကြကာ မိမိတို့တာဝန် ဝတ္တရားများကို ကြေပြွန်အောင်ဆောင်ရွက် ကြ၏။ ထိုကလေး မမွေးမီနှင့် မွေးစအချိန် များ၌ ရောဂါကင်းကွာ ကျန်းမာအောင်စောင့်ရှောက်မည့် ဆရာဝန်များနှင့် ပြုစုယုယသူတို့သည် လိုလေသေးမရှိ ပြုစုစောင့်ရှောက် ကြကုန်၏။ ထိုကလေးသည် ရိုးရိုးလူလတ်တန်းစားဖြစ်ခဲ့သော် သူဌေးရာထူး အဆင့်အတန်းကိုရရှိ၏။ မျိုးကြီးမတ်ကြီး အမျိုး၌ဖြစ်ခဲ့သော် စစ်သူကြီးရာထူး အဆင့်အတန်း စသည်ကိုရရှိ၏။ အသက်ရှည်၍ ရောဂါကင်းကွာ ကျန်းမာ၏။ ဤသို့အားဖြင့်တစ်ဘဝလုံး ရာထူးဂုဏ်သိန် စည်းစိမ်ဥစ္စာတိုးပွား၍ သက်ရှည်ကျန်းမာ ချမ်းသာနေ ခြင်းသည် ကုသိုလ်ဇနကကံ၏ အကျိုးဝိပါက် ခန္ဓာအစဉ်ကို ကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံက ထောက်ပံ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ (မဋ္ဌ၄။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။)

(တိ)(၂) အတ္တနော ပက္ကဿ ဥပတ္ထမ္ဘကာ ဘိက္ခူ လဒ္ဓုံ န သက္ကာ ဟောန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၄။၁၂၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၁။၄၇၃။) ဇနကော ဟေတု ဥပ-ထ္ထမ္ဘကော ပစ္စယော။ မူလဋီ။၁။၉၈။ မူလဋီ၊ ၂။၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၅၅။

ဥပတ္ထမ္ဘကကမ္မ (န) [ဥပတ္ထမ္ဘက+ကမ္မ]ထောက်ပံ့နိုင်မာစေသောကံ၊ ဇနကကံနှင့် ဇနကကံ၏ အကျိုးကို ထောက်ပံ့နိုင်မာစေသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာ။ ဥပတ္ထမ္ဘကကံ။ (ဥပတ္ထမ္ဘက-လည်းကြည့်။) အပ္ပဘောဂ-

ကုလာဒီသု နိဗ္ဗတ္တဿ ဘောဂသမ္ပဒါဒိ-ကရဏေန ဥပတ္ထမ္ဘကကမ္မံ ဥပတ္ထမ္ဘကကမ္မံ နာမ။ မဋ္ဌ၊၄၊၁၇၈။

ဥပတ္ထမ္ဘကဒဏ္ဍ (ပု) [ဥပတ္ထမ္ဘက+ဒဏ္ဍ] ထောက်သောတုတ်၊ (လှည်းဦးထောက်တုတ်စသည်)။ ယာနကဥပတ္ထမ္ဘိနီတိ သကဋဿ ဓုရဋ္ဌာနေ ဥပတ္ထမ္ဘကဒဏ္ဍော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁၊၁၀၅။

ဥပတ္ထမ္ဘကဒါရု (နု) [ဥပတ္ထမ္ဘက+ဒါရု] ထောက်ပံ့တတ်သောသစ်သား။ ထူဏာတိ ဥပတ္ထမ္ဘကဒါရုသေယတံ အဓိဝစနံ ။ သီဋီ၊သစ်၊၁၊၄၆၀။

ဥပတ္ထမ္ဘကနိမိတ္တ (နု) [ဥပတ္ထမ္ဘက+နိမိတ္တ] ထောက်ပံ့တတ်သောအကြောင်း။ အာဟာရာ-ဒိပဋိလာဘဟေတုတာယ ဥပတ္ထမ္ဘကနိမိတ္တ-တော စ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂၊၄၀၀။

ဥပတ္ထမ္ဘကပစ္စယ (ပု) [ဥပတ္ထမ္ဘက+ပစ္စယ] ထောက်ပံ့တတ်သော အကြောင်းတရား၊ ထောက်ပံ့တတ်သည်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား ။ဣမေ ဟိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ကဗဠီကာရာဟာရော ဝိယ ရူပကာယဿ ဥပတ္ထမ္ဘကပစ္စယာ ဟောန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁၊၁၉၇။

ဥပတ္ထမ္ဘကပစ္စယသဘာဝ (ပု) [ဥပတ္ထမ္ဘကပစ္စယ+သဘာဝ] ထောက်ပံ့တတ်သော အကြောင်းတရားတည်း ဟူသောအဖြေါ်သဘော။ ယသ္မာ ပန ဥပတ္ထမ္ဘကပစ္စယသဘာဝေဟိ အနုပါလကပစ္စယေဟိ ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓာနံ ပဝတ္တေတဗ္ဗာကာရော။ သီဋီ၊သစ်၊၁၊၄၁၇။

ဥပတ္ထမ္ဘကပ္ပမာန (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘက+ပမာန] ထောက်ပံ့တတ်သည် အဖြစ်သာလျှင် ပမာနရှိသော၊ပြမာန်းသော ဥပတ္ထမ္ဘကအဖြစ်ရှိသော(သျှ)။ သတိပိ ဇနကတ္တေ ဥပတ္ထမ္ဘ-ကပ္ပမာနာ အတ္ထိဘာဝေန ဥပကာရကတာ။ မူလဋီ၊၃၊၁၇၅။

ဥပတ္ထမ္ဘကရ (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘ+ကရ+အ] အထောက်အပံ့ကို ပြုတတ်သော။ အရညာ ဝါတိအာဒိကာ အနုပညတ္တိ ဝုတ္တာတိ ဥပတ္ထ-မ္ဘကရာဝ ဟောတိ။ ကင်္ခါဋီ၊သစ်၊၁၉၁။

ဥပတ္ထမ္ဘကရဏ (နု) [ဥပတ္ထမ္ဘ+ကရဏ] ထောက်ပံ့မှုကိုပြုခြင်း။ အနုဗလပ္ပဒါနန္တိ ဓောဒကာနမ္ပိ ဥပတ္ထမ္ဘကရဏံ။ ဝိမတိ၊၂၊၂၉၆။

ဥပတ္ထမ္ဘကသမုဋ္ဌာပန (နု) [ဥပတ္ထမ္ဘက+သမုဋ္ဌာပန] ထောက်ပံ့တတ်သော စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဥပတ္ထမ္ဘကသမုဋ္ဌာပနပစ္စာ-ဇာတပစ္စယဝသေနာ(မူလဋီ၊၂၊၁၄၀)တိ ဥပ-တ္ထမ္ဘကဿ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဿ သမုဋ္ဌာပ-နဝသေန။ အနုဋီ၊၂၊၁၄၇။

ဥပတ္ထမ္ဘကဟေတု (ပု) [ဥပတ္ထမ္ဘက+ဟေတု] ထောက်ပံ့တတ်သောအကြောင်း။ တတ္ထ အဝိဇ္ဇာတဏှာ အတီတာ ဥပတ္ထမ္ဘကဟေတု-ယော။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁၊၂၆၃။

ဥပတ္ထမ္ဘကာရဏ (နု) [ဥပတ္ထမ္ဘ+ကာရဏ] အထောက်အပံ့ဖြစ်သော-ထောက်ခံသော-အကြောင်းယုတ္တိ။ ဥပတိဿတ္ထေရေန ဝုတ္တ-သော၀ ဝိနိစ္ဆယော အညမ္ပိ ဥပတ္ထမ္ဘကာရဏံ ဒဿေန္တော။ ဝိမတိ၊၁၊၁၄၃။

ဥပတ္ထမ္ဘကာရီ (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘ+ကရ+ဏီ] အထောက်အပံ့-အထောက်အကူ-ကိုပြုတတ်သော။ သုန္ဒရတရောတိ ဥပတ္ထမ္ဘကာရီဘာဝေန သုန္ဒရတရော။ သံဋီ၊၁၊၂၇၇။

ဥပတ္ထ(ထ)မ္ဘန (နု) [ဥပ+ထဘိ+ယု။ထိ-ဥ် ဥပတ္ထမ္ဘနီ] ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ထောက်ခံခြင်း၊ ထောက်ကန်ခြင်း၊ ကူညီခြင်း၊ ကျားကန်ခြင်း၊ အထောက်အပံ့၊ အထောက် အကူ၊ အကူအညီ။ သဟဇာတဓမ္မာနံ ဥပတ္ထမ္ဘနာယာ(ပဋိသံ၊၂၇၄) တိ----ဥပတ္ထမ္ဘနဘာဝါယ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂၊၁၈၀။

အရိတ္တေန ဥပတ္ထမ္ဘနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂၈။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၂။ ဂေဟဿ ဥပတ္ထမ္ဘနတ္ထာယ ထူဏာ နာမ ဗလဝပစ္စယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ဇိဃစ္ဆာယရသာမိကော ယရဿ ဥပတ္ထမ္ဘနံ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၈။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၇။) အကပ္ပကတာယ ဥပတ္ထမ္ဘနီယာ ဝသေန တိကံ ဌာနာနိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၂။ (- ဝိမတိ၊၁။၁၈၁။)

ဥပတ္ထမ္ဘနကာရဏ (န) [ဥပတ္ထမ္ဘန+ကာရဏ] ထောက်ပံ့ခြင်း၏ အကြောင်း။ တဥ္စ ပဌမ- ပဋ္ဌလာဒီနံ ဥပတ္ထမ္ဘနကာရဏတ္တာ တထာ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၇။

ဥပတ္ထမ္ဘနကိစ္စ (န) [ဥပတ္ထမ္ဘန+ကိစ္စ] ထောက်ပံ့ခြင်းကိစ္စ။ ပုရိမစိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ ဥပတ္ထမ္ဘန- ကိစ္စမ္ပိ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ မူလဋီ၊၁။၇၆။ (-အနုဋီ၊၁။၈၃။)

ဥပတ္ထမ္ဘနကိစ္စသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဥပတ္ထမ္ဘနကိစ္စ+သိဒ္ဓိ] ထောက်ပံ့ခြင်းကိစ္စ၏ ပြီးစီးခြင်း။ သြဇာဋ္ဌ- မကရူပသမုဋ္ဌာပနေနေဝ ပနဿ ဥပတ္ထမ္ဘန- ကိစ္စသိဒ္ဓိ။ မဏိ၊၁။၃၁၁။ သံဋီ၊၂။၂၉။

ဥပတ္ထမ္ဘန(တ္ထ)ဋ္ဌ (ပု) [ဥပတ္ထမ္ဘန+အတ္ထ] (၁) ထောက်ပံ့ခြင်း-ခိုင်ခံ့စေခြင်း-ဟူသော အနက် သဘော။ (၂) အထောက်အပံ့-အထောက် အကူ-ဟူသောအနက်။ (၁) ဥပတ္ထမ္ဘနဋ္ဌော ဗလဋ္ဌော။ ပေဋက၊၂၄၅။ ပဥ္စဗလာနီတိ ဥပတ္ထမ္ဘနဋ္ဌေန အကမ္ပိယဋ္ဌေန ဝါ ကေ- သင်္ဂဟာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇၊၂၀၅။ (၂) အာရမ္မဏ- ဋ္ဌော စေတ္ထ ဥပတ္ထမ္ဘနဋ္ဌော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၇။

ဥပတ္ထမ္ဘနပစ္စယ (ပု) [ဥပတ္ထမ္ဘန+ပစ္စယ] ထောက်ပံ့တတ်သော-အထောက်အပံ့ဖြစ် သော-အကြောင်း။ ဆဟိ စိတ္တေဟိ သမုဋ္ဌာပိတံ ဝါယောဓာတုံ ဥပတ္ထမ္ဘနပစ္စယံ လဘိတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ယသ္မာ ကလာပေ ကမ္မဇာ သြဇာ ကဒါစိ တဿေဝ ဥပတ္ထမ္ဘနပစ္စယော ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၃၁၇။

ဥပတ္ထ(ထ)မ္ဘနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘန +ပစ္စုပဋ္ဌာန] (ရူပကာယကို) ထောက်ပံ့-ခိုင်ခံ့ စေ-တတ်သောတရားဟူ၍ ဉာဏ်အားထင် ပေါ်လာသော။ ကဗဠီကာရော အာဟာရော- ----ဥပတ္ထမ္ဘနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀။ တတော ဧဝ သြဇာဋ္ဌမကရူပုပ္ပါဒနေန ရူမဿ ကာယဿ ဥပထမ္ဘနပစ္စုပဋ္ဌာနော ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၀၄။

ဥပတ္ထမ္ဘနရသ (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘန+ရသ] ထောက် ပံ့ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ သဟဇာတာနံ ဥပတ္ထ- မ္ဘနရသံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၅၂။)

ဥပတ္ထမ္ဘနလက္ခဏ (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘန+လက္ခဏ] ထောက်ပံ့ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ဥပတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ ဝီရိယံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။)

ဥပတ္ထမ္ဘနလေဍ္ဍုက (ပု) [ဥပတ္ထမ္ဘန+လေဍ္ဍုက] ထောက်ခံ-ခုခံ-ထားသောခဲ။ ထေယျစိတ္တေန ကုမ္ဘိယာ အာဓာရကံ ဝါ ဥပတ္ထမ္ဘနလေဍ္ဍုကေ ဝါ အပနေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။

ဥပတ္ထမ္ဘနသဘာဝ (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘန+ သဘာဝ] ထောက်ကန့်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဝိတ္ထမ္ဘနံ လက္ခဏံ၊ ဝါယောဓာတုယာ ဥပတ္ထမ္ဘန- သဘာဝတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၃။

ဥပတ္ထမ္ဘနသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဥပတ္ထမ္ဘန+သိဒ္ဓိ] ထောက် ပံ့မှု၏ ပြီးစီးခြင်း။ ဥပါဒိန္နရူပသန္တတိယာ ဥပတ္ထမ္ဘနေနေဝ ဥတုစိတ္တဇရူပသန္တတီနမ္ပိ ဥပတ္ထမ္ဘနသိဒ္ဓိ ဟောတိ။ မဏိ၊၁။၃၁၁။ သံဋီ၊

၂။ ၂၉။

ဥပတ္ထမ္ဘနိကသဏ္ဌာန (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘနိက+သဏ္ဌာန] လှည်းဦးထောက်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ တတော ေကေကာ ဒွိမူလကော ဒွိကောဋိကော ယာနကဥပတ္ထမ္ဘနိကသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။

ဥပတ္ထမ္ဘနိရပေက္ခ (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘ+နိရပေက္ခ] အထောက်အကူအမှီတကဲကို-ငဲ့ကွက်မှု-မှီခိုအားကိုးမှု-မရှိသော။ ကဿစိပိ အာရမ္မဏဿ အနာလမ္ဗနတော ဥပတ္ထမ္ဘနိရပေက္ခတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၅။

ဥပတ္ထမ္ဘနီ (ထီ) [ဥပတ္ထမ္ဘန+ဤ] ထောက်တိုင်၊ လှည်းထောက်။ ဥပတ္ထမ္ဘန-ကြည့်။

ဥပတ္ထ(ထ)မ္ဘဗလကရော (တိ) [ဥပတ္ထ(ထ)မ္ဘဗလ+ကရ+အ] ထောက်ပံ့သော ခွန်အားကို-ပြု-ဖြစ်စေ-တတ်သော။ အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော ရသဿ သာရော ဥပတ္ထမ္ဘဗလကရော (ဥပထမ္ဘဗလကရော) ဘူတနိဿိတော ေကာဝိသေသော ဩဇာ နာမ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။

ဥပတ္ထမ္ဘဗလကာရော (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘဗလ+ကရ+ဏ] အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော ရသဿ သာရော ဥပတ္ထမ္ဘဗလကာရော ဘူတနိဿိတော ေကာဝိသေသော ဩဇာတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၄။

ဥပတ္ထမ္ဘယမာန (တိ) [ဥပ+ထဘိ+ဏယ+မာန] (၁) ထောက်ပံ့သော၊သူ။ (၂) ထောက်ပံ့ခိုင်စေသော-ကူညီသော၊သူ။ (၁) **အထ** နံ သတ္ထာ ဥပတ္ထမ္ဘယမာနော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ (-မဋီ၊၁။၃၁၀။ မူလဋီ၊၃။၁၇၃။) (၂) ေကဿပန ကမ္မန္တေ ဩသီဒမာနေ သေသာ ပုတ္တဘာတရော ပေသေတွာ တဿ ကမ္မန္တံ ဥပတ္ထမ္ဘယမာနာပိ-----သမဂ္ဂါ ဝဇ္ဇီကရဏီယာနိ ကရောန္တိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ပဍုက္ကူ-သျှဉ်၌ ဥပတ္ထမ္ဘယမာနာ-ထောက်ပံ့ကူညီကြကုန်သော-ဟု သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်ပြန်သည်။)

ဥပတ္ထမ္ဘိကာ (ထီ) [ဥပ+ထဘိ+ဏွု+အာ] ထောက်ပံ့အပ်သော။ ဥဿာဟနာ စ ဉဿာဟေန ဥပတ္ထမ္ဘိကာ ဓမ္မဿ ဓာရဏပရိစယသာဓိကာ ပညာ စ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ရ၂။

ဥပတ္ထမ္ဘိတ (တိ) [ဥပ+ထဘိ+တ] ထောက်ပံ့အပ်သော၊ ထောက်ကူအပ်သော၊ ဝိနယော အနုဂ္ဂဟိတော ဟောတိ ဥပတ္ထမ္ဘိတော သူပတ္ထမ္ဘိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ရုရေ ဥပတ္ထမ္ဘိတသော ဥပတ္ထမ္ဘနီဝသေန တိဏိ ဝါ စတ္တာရိ ဝါ ဌာနာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃-၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ရ၊၂၈၀။)

ဥပတ္ထမ္ဘိတတ္တဘာဝ (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘိတ+အတ္တဘာဝ] ထောက်ပံ့အပ်သော-ခိုင်ခံ့တည်တံ့စေအပ်သော-အတ္တဘော-ခန္ဓာကိုယ်-ရှိသော၊သူ။ ဥတုအာဟာရေဟိ ဥပတ္ထမ္ဘိတတ္တဘာဝါ ကမ္မာနုဘာဝေန တွေကံ ကာလံ ဒဟရာကာရေနေဝ ဌိတာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။

ဥပတ္ထမ္ဘိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ထဘိ+တဗ္ဗ] ထောက်ပံ့-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သမ္မာ အဿာသိတဗ္ဗောတိ ဂါဟာပနဝသေန ဥပတ္ထမ္ဘိတဗ္ဗောတိ သမဿာသိတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၀၈။

ဥပတ္ထမ္ဘိတရူပကာယ (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘိတ+ရူပကာယ] ထောက်ပံ့အပ်သော ရူပကာယရှိသော၊သူ။ တေန ဟိ ဥပတ္ထမ္ဘိတရူပကာယဿ, တဒ္ဓုဂ္ဂလစ္ဆန္ဒဿ ကမ္မဝိညာဏာယူဟနံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၅။

ဥပတ္ထမ္ဘိတသရီရ (န) [ဥပတ္ထမ္ဘိတ+သရီရ] ထောက်ပံ့အပ်သောကိုယ်။ ထေရဿ ပန သမာပတ္တိဗလေန ဥပတ္ထမ္ဘိတသရီရဿ န ကောစိ ဝိကာရော အဟောသိ။ ဥဒါန႒။၂၂၃။

ဥပတ္ထမ္ဘိနိ(နီ)သဏ္ဌာန (တိ) [ဥပတ္ထမ္ဘိနီ+ သဏ္ဌာန] ထောက်တိုင်-ခွထောက်-လှည်းဦးထောက်-ပုံသဏ္ဌာန် ရှိသော။ တတော စေကေကော ဒွိမူလကော ဒွိကောဋိကော ယာနကဥပတ္ထမ္ဘိနိသဏ္ဌာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၄၃။ စတ္တာရော ဒန္တာ ဒွိကောဋိကာ ဒွိမူလိကာ ယာနကူပတ္ထမ္ဘိနီသဏ္ဌာနာ။ ခုဒ္ဒက႒။၃၄။ ယာနကဥပတ္ထမ္ဘိနီ-လှည်းကြည့်။

ဥပတ္ထမ္ဘိနီ (ထီ) [ဥပတ္ထမ္ဘ+ဣနီ] ထောက်တိုင်၊ လှည်းထောက်၊ယာဉ်ထောက်။ သစေ ခုရေ ဥပတ္ထမ္ဘိနီ ဟေဋ္ဌာဘာဂေ ကပ္ပကတာ ဟောတိ။ ဝိ႒၁။၂၉၁။

ဥပတ္ထမ္ဘိယမာန (တိ) [ဥပ+ထဘိ+ယ+မာန] ထောက်ပံ့အပ်သော။ ဥတုစိတ္တာဟာရေဟိ ဥပတ္ထမ္ဘိယမာန်-----တိဋ္ဌတိ။ အဘိ႒၁။၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။ဂ၅။

ဥပတ္ထမ္ဘိယတိ (ကမ္မကြိ) [ဥပ+ထဘိ+ယ+တေ] ထောက်ပံ့အပ်၏။ သဗ္ဗော စာယံ စတုသန္တတိ-ရူပသန္တာနော ကမ္မိနာ ဥပတ္ထမ္ဘိယတိတိ ဒဿနတ္ထံ အန္တေ ကဗဠီကာရော အာဟာရော ဥဒ္ဒိဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။၈၈။

ဥပတ္ထမ္ဘေတိ (ကြိ) [ဥပ+ထဘိ+ဏေ+တိ။ ဓာတွတ္ထ၊ဂါထာ၊၁၇၄-၌ ဘူဝါဒိ ဟုဆိုသည်၊ သဒ္ဒါဟာ၊ဘာဋီ၊ဒုံ၊၄၄၇-၌ စုရာဒိဟု မှာထားသည်] ထောက်ပံ့၏ ၊ ခိုင်ခံ့စေ၏ ၊ချီးမြှောက်၏။ ဣမံ စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ သမ္ပဂ္ဂဏှာတိ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ ပစ္စုပတ္ထမ္ဘေတိ။ အဘိဝိ၊၂၁၇။ ဝေဝံ သမ္ပဂ္ဂဟိတံ ယထာ န ပတတိ၊ တထာ နံ ဝီရိယုပတ္ထမ္ဘေန ဥပတ္ထမ္ဘေန္တော ဥပတ္ထမ္ဘေတိ။ အဘိ႒၂။၂၇၇။ စိတ္တံ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ (ဒီ႒၃။၁၈၉) တိ တေနေဝ သဟဇာတ-ဝီရိယေန စိတ္တံ ဥက္ခိပတိ။ ဒီဋီ၃။၂၁ဂ။ **ဥပတ္ထမ္ဘေန္တိ**-ဒီဋီ၃။၁၆၈။ အံဋီ၃။၃၂၃။ မူလဋီ၁။၁၅၁။ **ဥပတ္ထမ္ဘေယျ**-အဘိ႒၁။၁၆၄။ အနုပဒဇ္ဈေယျာသိတိ အနုပဒေယျာသိ **ဥပတ္ထမ္ဘေယျာသိ** ပုနပ္ပုနံ ကရေယျာသိ။ မ႒၃။၉၀။ (-မဋီ၃။၆၀။) **ဥပတ္ထမ္ဘေသိ**-ဝိ၁။၈၂။

ဥပတ္ထမ္ဘေတုံ (ဗျ) [ဥပ+ထဘိ+တုံ] ထောက်ပံ့-ထောက်ခံ-ခိုင်ခံ့စေ-တည်တံ့စေ-ခြင်းငှါ။ ဥကျောဒကအစ္ဆယာဂုအာဒီဟိ သက္ကာ ဝတ္တုံ ဥပတ္ထမ္ဘေတုံ။ ဒီ႒၁။၁၀၄။ သာရတ္ထ၃။၂၁၂။ ပဋ္ဌကင်္ဃ ထပတိနော ဝါဒံ ဥပတ္ထမ္ဘေတုံ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ မ႒၃။၈၀။ သံ႒၃။၁၂၀။ (-မဋီ၃။၅၀။)

ဥပတ္ထမ္ဘေတု (တိ) [ဥပ+ထဘိ+တု] ထောက်ပံ့တတ်သော၊သူ။ ဝေဝံ ဘိန္နာနံ ပုန အသံ-သန္ဓနာယ အနုပ္ပဒါတာ ဥပတ္ထမ္ဘေတာ ကာရကံ ဒဿေတာ။ မ႒၂။၂၃။

ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ထဘိ+တွာ] ထောက်ပံ့-ထောက်ခံ-ခိုင်ခံ့စေ-တည်တံ့စေ-၍။ ဒွိဟိ ဥပတ္ထမ္ဘိနီဟိ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ ဌပိတံ။ ဝိ႒၁။၂၉၁။ သော တတ္ထ ဌိတော ပုနပ္ပုနံ ကုသလံ ကတွာ တံ ကမ္မံ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ။ အံ႒၂။၁၀၉။ တာတ မဠုပါဒေ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ ယာဟိ။ ဇာ႒၁။၄ဂ၃။

ဥပတ္ထမ္ဘေန္တ (တိ) [ဥပ+ထဘိ+ဏေ+အန္တ] ထောက်ပံ့-ထောက်ခံ-ကူညီ-ခိုင်ခံ့စေ-သော၊သူ။ ဝေဿ စတူသု အာဟာရေသု ကဗဠီ-ကာရာဟာရော ဥပတ္ထမ္ဘေန္တော အာဟာရကိစ္စံ သာဓေတိ။ မ႒၁။၂၁၄။ သံ႒၂။၂၅။ မာဏဝံ ဥပတ္ထမ္ဘေန္တော ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ မ႒၃။၂၈၀။

ဥပတ္ထမ္ဘေန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ထဘိ+ဏေ+အန္တိ] ထောက်ပံ့-ခိုင်ခံစေ-တည်တံ့စေ-ကုန်၏။ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ-ကြည့်။

ဥပတ္ထမ္ဘေယျ (ကြိ) [ဥပ+ထဘိ+ဏေ+ယျ] ထောက်ပံ့-ထောက်ခံ-ခိုင်ခံစေ-တည်တံ့စေ-ရာ၏၊ ကျားကန်ရာ၏။ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ-ကြည့်။

ဥပတ္ထမ္ဘေယျာသိ (ကြိ) [ဥပ+ထဘိ+ဏေ+ယျာသိ] ထောက်ပံ့-ထောက်ခံ-ခိုင်ခံ့စေ-တည်တံ့စေ-ရာ၏။ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ-ကြည့်။

ဥပတ္ထမ္ဘေသိ (ကြိ) [ဥပ+ထဘိ+ဏေ+ဤ] ထောက်ပံ့-ထောက်ခံ-ခိုင်ခံ့စေ-တည်တံ့စေ-ပြီ။ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ-ကြည့်။

ဥပတ္ထရ (တိ) [ဥပ+အတ္ထရ] (၁)အထက်၌ ခင်းအပ် သောအခင်း။ (တိ) (၂) ကျယ်ပြန့်သော၊ပြန့်ကားသော။ (၁) ရထူပတ္ထရေ(ဒီ၊၁။ ၉၇)တိ ရထမှို ရဉော ဌာနတ္ထံ အတ္ထရိတ္ဗာ သဇ္ဇိတပ္ပဒေသေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ ရထူပတ္ထရေတိ ရထဿ ဥပရိ အတ္ထရိတပဒေသေ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၀၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၂။ (တိ)(၂) ဇက္ကူ-တဂ္ဂါ ဥပတ္ထရာ(ဇာ၊၂။၃၄၄)တိ ဇက္ကုပမာဏေ ဥဒကေ ဥပတ္ထရာ ဖုလ္လာ ဟောန္တိ၊ သန္တတာ ဝိယ ခါယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၁။ (ပဗ္ဗတူပတ္ထရ (ဇာ၊၁။၅၁။)သည် ပဗ္ဗတပတ္ထရ မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်-လက်ရေးမူ၌ ပဗ္ဗတပတ္ထရေတိ ပဗ္ဗတဿ ပတ္ထေ၊ ပဗ္ဗတသာနုမှိတိ အတ္ထော၊ တေနာဟ ပဗ္ဗတပတ္ထရေ ရမ္မေ အတ္ထောတိ။ ပတ္ထသဒ္ဒေါ ပတ္ထရသဒ္ဒေါ စ သာနုပရိယာယော-ဟုဖွင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ပဗ္ဗတူပတ္ထရ= ပဗ္ဗတ ဥပတ္ထရမဟုတ်။)

ဥပထမ္ဘ (တိ) ဥပတ္ထမ္ဘ-ကြည့်။

ဥပထမ္ဘန (တိ) ဥပတ္ထမ္ဘန-ကြည့်။

ဥပဒံသယတိ(ကြိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏယ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။၁၈၅။ နီတိ၊ဓာ။၃၄၆။] ပြ၏၊မြင်စေ၏။ ပတောဒံ ဥပဒံသယိ(ထေရ၊၂၂၇) တိ-----ပတောဒံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

ဥပဒံသယိ(ကြိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏယ+ဤ] ပြပြီ၊မြင်စေပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဒံသိတု(တိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+တု] ပြ-ဖြစ်စေ-တတ်သော ၊သူ။ အပ္ပသာဒနီယေ ဌာနေ ပသာဒံ ဥပဒံသိတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ပု။၁၀၈၊ ၁၅၆။

ဥပဒံသေတိ(ကြိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၃၄၆။] ပြ၏၊ ဖြစ်စေ၏။ ဘယံ ဥပဒံသေတိ၊ ဝိ၊၂။၄၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ မာရော ပါပိမာ------ဘဂဝတော အဝိဒူရေ ဥစ္စာ-ဝစာ ဝဏ္ဏနိဘာ ဥပဒံသေတိ သုဘာစေဝ အသုဘာ စ။ သံ၊၁။၁၀၅။ အပ္ပသာဒနီယေ ဌာနေ ပသာဒံ ဥဒံသေတိ။ အံ၊၁။၈၊၃၀၉။ ပသာဒံ ဥပဒံသေတီတိ ပသာဒံ ဇနေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ **ဥပဒံသေန္တိ**-ဝိ၊၃။၄၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။ ဥပဒံသေန္တီတိ ပဝတ္တေန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၈။ **ဥပဒံသေသိ**-မ၊၂။၃၂၂။ **ဥပဒံသေယျ**-ကခါ၊ ၃၃၅။ **ဥပဒံသေဿန္တိ**-ဝိ၊၃။၄၈၅။ **ဥပဒံ-သေဿာမ**-ဝိ၊၃။၄၈၆။

ဥပဒံသေတုံ(ဗျ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ+တုံ] ပြခြင်းငှါ။ မိတ္တူပဟာရံ ဥပဒံသေတုံ။ မ၊၂။၃၂၆။

ဥပဒံသေတု(တိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ+တု] ပြတတ်သော၊သူ။ ထာမံ ဥပဒံသေတာ။ အံ၊ ၃။၃၂။

ဥပဒံသေန္တိ(ကြိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ+အန္တိ] ဖြစ်စေကုန်၏။ ဥပဒံသေတိ-ကြည့်။

ဥပဒံသေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ+ယျ] ပြပြားအံ့၊ ပြရာ၏။ ဥပဒံသေတိ-ကြည့်။

ဥပဒံသေသိ (ကြိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ+သိ] ပြ၏။ ဥပဒံသေတိ-ကြည့်။

ဥပဒံသေဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ +ဿန္တိ] ဖြစ်စေကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပဒံသေတိ-ကြည့်။

ဥပဒံသေဿာမ (ကြိ) [ဥပ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ +ဿာမ] ဖြစ်စေကြကုန်အံ့။ ဥပဒံသေတိ-ကြည့်။

ဥပဒဿယိတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဒိသ+ဏယ+တုံ] မြင်စေ-ပြ-ခြင်းငှါ။ န စ သက္ကာ နိဗ္ဗာနံ ဥပဒဿယိတုံ ဝဏ္ဏေန ဝါ သဏ္ဌာနေန ဝါ ။ မိလိန္ဒ။၂၆၂။

ဥပဒဿေတွာ(ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဒိသ+ဏေ+တွာ] မြင်စေ၍၊ ပြ၍။ ဩပမ္မံ ဥပဒဿေတွာ၊ ကိတ္တိတော မေ မဟာမုနိ။ အပ၊၁။၂၉၂။

ဥပဒဟတိ(ကြိ) [ဥပ+ဒဟ+အ+တိ။ ဒိ၊၄၊၁။ ၂၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၅။] (၁) ထား၏၊ တင်ထား၏၊ မှီကပ်ဆောင်ထား၏။ (၂) ဖြစ်စေ၏။ (၁) ယေသု ကဋိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ သီသံ ဥပဒဟန္တိ ။ဝိ၊၄၊၄။၆၀။ ဥပဒဟန္တိတိ ဌပေန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၈။ (၂) ဥပသမ္ပန္နေ ဥပသမ္ပန္နသညီ သဉ္စိစ္စ ကုက္ကုစ္စံ ဥပဒဟတိ။ ဝိ၊၂။၁၉၆။ **ဥပဒဟန္တိ**(ဝိ၊၂။၁၉၅) တိ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ ဝိ၊၄၊၃။၁၄၈။ (-မဋီ၊၃။၄၀၃။) **ဥပဒဟထ**-ဝိ၊၂။၁၉၆။ **ဥပဒဟေယျ**-ဝိ၊၂။ ၁၉၆။ ဥဒါန။၁၈၂။ ကခါ။၂၅၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၅။ **ဥပဒဟိံသု**-ဝိ၊၅။၃၈။ **ဥပဒဟိဿန္တိ**-ဝိ၊ ၂။၁၉၆။ **ဥပဒဟိဿထ**-ဝိ၊၂။၁၉၆။

ဥပဒဟထ (ကြိ) [ဥပ+ဒဟ+အ+ထ] ဖြစ်စေကြကုန်၏။ ဥပဒဟတိ(၂)-ကြည့်။

ဥပဒဟန (န) [ဥပ+ဒဟ+ယု] ထားတတ်သည်အဖြစ်၊ ထားခြင်း၊ ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဖြစ်စေခြင်း။ တေနာကာရေန ဒဟနတော ဥပဒဟနတော "ဝိဓာ" တိဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၃။

ဥပဒဟန္တ (တိ) [ဥပ+ဒဟ+အန္တ] ဖြစ်စေသော၊ သူ။ ဘိက္ခုဿ သဉ္စိစ္စ ကုက္ကုစ္စံ ဥပဒဟန္တဿ ပါစိတ္တိယံ ။ ဝိ၊၅။၃၈။

ဥပဒဟန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဒဟ+အ+အန္တိ] (၁) ထားကုန်၏၊ မှီကပ်ထားကုန်၏။ ဥပဒဟတိ(၁) ကြည့်။ (၂) ဖြစ်စေကြကုန်၏။ ဥပဒဟတိ(၂) ကြည့်။

ဥပဒဟာတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဒဟ+တဗ္ဗ] (၁) ဆောင်ကပ်ထားထိုက်သော။ (၂) ဖြစ်စေထိုက်သော။ အဝိပ္ပဋိသာရော ဥပဒဟာတဗ္ဗော(ဝိ၊ ၄။၄၃၈။ အံ၊၂။၁၇၂)တိ အမင်္ကုဘာဝေါ ဥပနေတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ ဥပဒဟာတဗ္ဗောတိ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗော' ဝိပ္ပဋိသာရမုခေန ဓာရေတဗ္ဗော။ ဝဇီရ။၅၃၆။

ဥပဒဟိံသု (ကြိ) [ဥပ+ဒဟ+ဥံ] ဖြစ်စေကြကုန်ပြီ။ ဥပဒဟတိ(၂) ကြည့်။

ဥပဒဟိတွာ (ဗျ) [ဥပ+ဒဟ+တွာ] (က) ထား၍။ (ခ) ထောက်၍။ (က) ခဒိရဃဋိကာသု သီသေ စ ပါဒေ စ ဥပဒဟိတွာ ထောကံ နိပဇ္ဇိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ မနုညဒဿနံ ဥပဒါနံ ဥပ-ဒဟိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၇။ ဥပဒဟိတွာတိ အပဿယယောဂ္ဂဘာဝေန ဌပေတွာ။ မဋီ၊ ၃။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၅။ (ခ) နှ ၇ ပါဏိနာ ဟနုကံ ဥပဒဟိတွာ နိသီဒတိ။ မ၊၂။၃၃၉။ (အထက်ပါ ပါဠိတော်အရ ဘုရားရှင်သည် လက်ဖြင့် မေးထောက်၍ မနေထိုင် ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆-၌ ပါဏိနာတိ ကဋ္ဌဝါတာဗာဓိကော ဝိယ န အာသန္နံ ဟတ္ထေဟိ ဂဟေတွာ နိသီဒတိ-ဟု လည်း

ကောင်း, မင်္ဂို၃။၁၇၈-၌ ဟတ္ထေဟိ ဂဟေ-တွာတိ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဥဘောသု ကဋိပ္ပဒေသေသု ပရိဂ္ဂဟေတွာ-ဟုလည်း ကောင်း ဖွင့်သည်။ ယင်း ဋ္ဌ,ဋီတို့အရ ဘုရားရှင်သည် ခါးထောက်မနေထိုင်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ ဟနုကံ မပါသင့်၊ အဋ္ဌကထာဝယ် အာသန်-နေရာ၌ အာနိသဒ်-ဟု ရှိသင့်မည်ထင်သည်။)

ဥပဒဟိဿထ (ကြိ) [ဥပ+ဒဟ+ဿထ] ဖြစ်စေကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပဒဟတိ(၂)ကြည့်။

ဥပဒဟိဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဒဟ+ဿန္တိ] ဖြစ်စေကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပဒဟတိ(၂)ကြည့်။

ဥပဒဟေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဒဟ+ဧယျ] ဖြစ်စေ-ရာ၏-ငြားအံ့။ ဥပဒဟတိ(၂)ကြည့်း

ဥပဒါ (ထီ) [ဥပ+ဒါ+အ+အာ(ဠတ္ထိဇောတက)။ ဥပဂန္တွာ ဒါတဗ္ဗာတိ ဥပဒါ၊ အ၊ ဠတ္ထိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၅၅-၆] တံစိုး၊ လက်ဆောင်။ ဥပဒါ တုစ ပါဘတံ။ ဓာန်၊၃၅၅။

ဥပဒါဟ (ပု) [ဥပ+ဒဟ+ဏ] လောင်ခြင်း၊ လောင်ကျွမ်းခြင်း။ အတ္တနာ ပါတနာယေဝ ဒေါသော ပတိတေ ဥပဒါဟေတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝဇီရ။၂၉၇။

ဥပဒိဋ္ဌ (တိ) [ဥပ+ဒိသ+တ။(ဥပဒ္ဒိဿ-သံ)] ညွှန်ပြအပ်သော။ ဠမေသု နဝသု ပဒေသု ဥပဒိဋ္ဌေသု သဗ္ဗော ကုသလပက္ခော ဥပဒိဋ္ဌော ဘဝတိ။ ပေဋကော။၂၅၃။

ဥပဒိသ[1] (ကြိ) [ဥပ+ဒိသ+အ+ဟိ] ညွှန်-ပြော-ပြပါလော။ ဥပဒိသတိ-ကြည့်။

ဥပဒိသ[2] (ပု) [ဥပ+ဒိသ+အ] ရေမျော်။ ဥဒကဿ ဥပရိ ဒိဿန္တိ ပါကဋာ ဟောန္တီတိ ဥပဒိသာ သေဝါလာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

ဥပဒိသတိ (ကြိ) [ဥပ+ဒိသ+အ+တိ။(ဥပဒိဂတိ-သံ)] ညွှန်း-ညွှန်ပြ-ပြောပြ၏၊ ဟောကြား၏၊ ပြောဆို၏၊ ဆုတောင်း၏။ ယထာ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယော-----ပွေ နဂရံ မာပေထာတိ ဥပဒိသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၁။ ဘဂဝါ တိက္ခိန္ဒြိယဿ မုဒုကံ ဓမ္မဒေသနံ ဥပဒိသတိ။ နေတ္တိ။၈၃။ ဓမ္မံ ဒေသေတီတိ-------သီလာဒိပဋိပဒါဓမ္မံ သမထဝိပဿနာ ဓမ္မမေဝ ဝါ ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုရူပံ ဥပ-ဒိသတိ ကထေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ရ၆။(-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၉။) ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတောတိ ဣမိနာ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလဝိသုဒ္ဓိံ ဥပ-ဒိသတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။) အနုဒ္ဒိသတိတိ ဝေ ဥပဒိသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ **ဥပဒိသ**-မ၊၃။၅၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅။ **ဥပဒိသေယျ**-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၀။ **ဥပဒိသိ**-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၈။

ဥပဒိသန (န) [ဥပ+ဒိသ+ယု။(ဥပဒိဂန-သံ)] ညွှန်ပြခြင်း၊ ပြောပြခြင်း၊ ဟောကြားခြင်း။ ပဟာယဂမနီယံ အတ္တနော သန္တကံ ဂဟေတွာ ပရလောကံ ယာဟီတိ ဥပဒိသနတော မယှံ ဥပဒေသကော။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။၂၆၀။ ဒေသဿ ဥပဒိသနံ ဒေသောပဒေသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၁။ ယံ ဓမ္မဿ ဥပဒိသနံ စိရကာလံ မမ ရာနဝိမောက္ခာဒိဟိတာယ တဒဓိဂန္တဗ္ဗသုခါယ စ သိယာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၀။(-အနုဋီ၊၂။၁၈၅။)

ဥပဒိသနာကာရ (ပု) [ဥပဒိသန+အာကာရ] ညွှန်ပြ-ပြောပြ-ခြင်း ဟူသောအခြင်းအရာ၊ ညွှန်ပြပုံအခြင်းအရာ။ အာကပ္ပသမ္ပတ္တိယာ ယော တတ္ထ ဥပဒိသနာကာရော၊ သော အတ္တတော ဥပဒေသော ဝေ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။)

ဥပဒိသန္တ (တိ) [ဥပ+ဒိယ+အန္တ] ညွှန်ပြသော၊

ဟောကြားသော၊ သင်ပြသော၊သူ။ ဇ၀ံ ၀တ္တာ ပုန သော မဟာမြပ္ပဟ္မာ----ထေရံ ဥပဒိသန္တော "ဧသော ဟိ တေ မြာဟ္မဏံ မြဟ္မဒေ၀ေါ"တိအာဒိမာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ အာယသ္မာ နာဂသေနော-----ဥပဒိသန္တော ဓမ္မမဂ္ဂံ။ မိလိန္ဒ။၂၀။ သန္တမိရိယာပထံ ဥပဒိသန္တော "နိသီဒတိ" တိ အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။) သုတသောမော တေသံ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော ဟုတ္ဝာ သိပ္ပံ ဥပဒိသန္တော န စိရဿေဝ နိပ္ဖတ္တိံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၆။

ဥပဒိသိ (ကြိ) [ဥပ+ဒိသ+ဤ] ညွှန်ပြပြီ၊ ဟောကြားပြီ။ ဥပဒိသတိ-ကြည့်။

ဥပဒိသိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဒိသ+တဗ္ဗ] ညွှန်ပြအပ်သော။ တာနိ အညတိတ္ထိယသမဏာနံ ပဝါဒဘူတာနိ သတ္တာနိ သိတာနိ ဥပဒိသိတဗ္ဗ၀သေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။

ဥပဒိသိတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဒိသ+တုံ] ညွှန်ပြခြင်းငှါ။ ယုတ္တိဟာရံ ဝိဘဇန္တော တဿ လက္ခဏံ တာ၀ ဥပဒိသိတုံ "စတ္တာရော မဟာပဒေသာ" တိ အာဒိမာဟ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၀။

ဥပဒိသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဒိသ+တွာ] ညွှန်း-ညွှန်ပြ-၍၊ ဟောကြား၍။ ကဗ္ဗာကာရဿ ကဝိနော ဥပဒိသိတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၇။ အာနာပါနဿတိဘာဝနာနုရူပံ သေနာသနံ ဥပဒိသိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ (-ဠာတိ ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၄။) ဠမေကေစ္စံ ပုဂ္ဂလံ ဥပဒိသိတွာ ဥဒ္ဒိဿ ဘောဇနံ ပဋိယတ္တံ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၇။

ဥပဒိသိ(သီ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဒိသ+ယ+တေ] ညွှန်ပြ-ပြောပြ-အပ်၏၊ ဟောကြားအပ်၏။ ဝေလီယတိ ခဏမုဟုတ္တာဒိ၀သေန ဥပဒိသီယတီတိ ဝေလာ။ မ၊ဋီ၊၂။၇၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇။) ယော ယော စ ဓမ္မော ဥပဒိသီယတိ။ ပေဋကော။၂၂၀။

ဥပဒိသိယမာန (တိ) [ဥပ+ဒိသ+ယ+မာန] ညွှန်ပြ-ပြောပြ-အပ်သော။ "ဧ၀ံ ဠမိနာ အာကာရေန အဘိက္ကမိတဗ္ဗ"န္တိအာဒိနာ ဥပဒိသိယမာနာယ သမဏသာရုပ္ပါယ အာကပ္ပသမ္ပတ္တိယာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄။

ဥပဒိသေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဒိသ+အ+ဧယျ] ညွှန်ပြ-ပြောပြ-ရာ၏။ ဥပဒိသတိ-ကြည့်။

ဥပဒိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+ဒိသ+ယ+တိ] ထင်၏။ တေသု စ ပါပေသု ကမ္မေသု၊ အဘိဏှမုပဒိဿရေ(သုတ္တနိ။၃၀၀)တိ---ပုနပ္ပုနံ ဥပဒိဿန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

ဥပဒိဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဒိသ+ယ+အန္တိ] ထင်ကုန်၏။ ဥပဒိဿတိ-ကြည့်။

ဥပဒိဿရေ (ကြိ) [ဥပ+ဒိသ+ယ+အန္တိ] ထင်ကုန်၏။ ဥပဒိဿတိ-ကြည့်။

ဥပဒုဿတိ (ကြိ) [ဥပ+ဒုသ+ယ+တိ] ဆဲရေးလျက် ပြစ်မှား၏။ ပရလာဘသက္ကာရမာနနဝန္ဒနပူဇနာသု ဠဿတိ ဥပဒုဿတိ ဠဿံ ဗန္ဓတိ။ မ၊၃။၂၄၆။ အံ၊၁။၅၂၄။ ဥပဒုဿတိ တိ ဠဿာ၀သေန၀ ဥပက္ကောသန္တော ဒုဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။

ဥပဒေသ (ပု) [ဥပ+ဒိသီ+ဏ။(ဥပဒေဂ-သံ)] (၁) ဥပဒေ၊ အဆက်ဆက်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော နည်းဥပဒေ၊ နည်းလမ်းညွှန်ပြခြင်း၊ ညွှန်ကြားချက်။ (၂) စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-ခြင်း။ (၃) ညွှန်ကြားသော-ဖွင့်ဆိုသော-စကား၊ အဖွင့်သံ၀ဏ္ဏနာ။ (၁) ပါရမ္ပရိယမေတံ ဟျ၊ ဥပဒေသော တထေတိဟာ။ ဓာန်။၄၁၂။

အာစရိယံ ဥပဂန္တွာ ဒိဿတိ ဥစ္စာရိယတိတိ ဥပဒေသော၊ ဒိသီ ဥစ္စာရဏေ၊ဏော။ ဓာန်၊ဋီ၊ ၄၁၂။ ဝေ တေ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဝေ တေ ပဋိက္ကမိတဗ္ဗန္တိအာဒိသု ဥပဒေသေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။၆။ ဥပဒိသိယမာနာယ သမဏသာရုပ္ပါယ အာကပ္ပသမ္ပတ္တိယာ ဥပဒိသနာကာရောပိ အတ္ထတော ဥပဒေသော ယေဝါတိ အာဟ "ဝေါ။ပ။ ဥပဒေသေ"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။ ဝိတ္ထာရော ပန ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ္တေ ရတန-သုတ္တဿ ဥပဒေသတော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃။ ဥပဒေသော နာမ သဝိသေသံ သတ္တန္နံ ရတနာနံ ဝိတရဏဝသေန ပဝတ္တော ကထာ-ဗန္ဓော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။----ပဝတ္တော နယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၉။ ဥဒ္ဒမုဒ္ဒံ ပကာရေန ဒေသိတတ္တာ ဥပဒေသော၊ ပုဗ္ဗာနံ ပုဗ္ဗာစရိယာနံ မတိ ဥပဒိဿတိ ဋ္ဌောတိ ဝါ ဥပဒေသော။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၈။ သယမ္ဘူတိ ဥပဒေသံ ဝိနာ သယမေဝ ဘူတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၈၉။ ဥပဒေသန္တိ ဥပဒိသိတဗ္ဗံ သြဝါ-ဒါနုသာသနိံ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၆၄။ (၂) အာဏတ္တိ ဥပဒေသော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၉။ (၃) ပိဋကာနံ အတ္ထကထနံ ပေဋကံ၊ သော ဧဝ ဥပဒေ-သောတိ ပေဋကောပဒေသော၊ ဥပဒေသဘူတာ ပရိယတ္တိသံဝဏ္ဏနာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၂။

ဥပဒေသက (တိ) [ဥပ+ဒိသီ+ဏ္ဏု] ညွှန်ပြ-ညွှန်ကြား-နည်းပေးလမ်းပြပြုလုပ်-တတ်သော၊သူ(ဥပဒေပညာရှင်၊ညွှန်ကြားရေးမှူး)။ ပညာသမ္ပတ္တိယာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကဟိ-တူပဒေသကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ယာဟိတိ ဥပဒိသနတော မယှံ ဥပဒေသကော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၆၀။

ဥပဒေသဒါယက (တိ) [ဥပဒေသ+ဒါယက] ညွှန်ကြားချက်ကိုပေးတတ်သော၊ ညွှန်ကြား တတ်သော၊ ဆုံးမသွန်သင်တတ်သော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏော သောကံ ဝိနောဒေတွာ အတ္တနော ဥပဒေသဒါယကံ ဒိဗ္ဗရူပေန ဌိတံ ဒိသွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၇။

ဥပဒေသပဒ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၆) သည် ဥဒ္ဒေသ-ပဒ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁)မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

ဥပဒေသပရမ္ပရာ (ထီ) [ဥပဒေသ+ပရမ္ပရာ] ညွှန်ကြားချက် အဆက်ဆက်၊ အဆက်ဆက် ညွှန်ကြားမှု။ အမှာကံ ပိတုပိတာမဟာဒိဝုဒ္ဓါနံ ဥပဒေသပရမ္ပရာယ ဣဒမာဘတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၆။

ဥပဒေသဝစန (န) [ဥပဒေသ+ဝစန] ညွှန်ပြသောစကား။ ပရတော အသုတ္ဝာ ပဋိလဘ-တီတိ အညဿ ဥပဒေသဝစနံ အသုတွာ သယမေဝ စိန္တေန္တော ပဋိလဘတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၉။

ဥပဒေသာကာရ (ပု) [ဥပဒေသ+အာကာရ] ညွှန်ပြခြင်းဟူသော-ညွှန်ပြပုံ-ညွှန်ကြားပုံ-အခြင်းအရာ။ ယော တတ္ထ ဥပဒေသာကာရော၊ သော အတ္ထတော ဥပဒေသောယေဝ။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။၇။

ဥပဒေသာနုဘာဝ (ပု) [ဥပဒေသ+အာနုဘာဝ] ညွှန်ပြခြင်း-ဟောပြောခြင်း-ဟောကြားအပ်သော တရားစကား-၏အစွမ်းအာနုဘော်၊ နည်းလမ်းညွှန်ပြခြင်း၏အစွမ်းအာနုဘော်။ တဿ ကလျာဏမိတ္တဿ ဥပဒေသာနုဘာ-ဝေန ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၈။

ဥပဒ္ဒဝ (ပု) [ဥပ+ဒု+အ။ ဥပဂန္တွာ ဒုနောတီတိ ဥပဒ္ဒဝေါ။ ဒု-ပရိတာပေ၊အ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀၁။ (ဥပဒြဝ-သံ)] ကပ်ရှိနိုပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန် အန္တရာယ်။

(မင်းဘေး,မင်းဒဏ်သည် မုချအားဖြင့် ဥပဒ္ဒဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၇။) (အာစရိယူပဒ္ဒဝ, အန္တေဝါသူပဒ္ဒဝ, ဗြဟ္မစာရူပဒ္ဒဝ သုံးမျိုးကို (မ၊၃။၁၅၇)၌ ဥပဒ္ဒဝအရ ကောက်သည်။ သောက, ပရိဒေဝ, ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ လေးမျိုးကို (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃-၌) ဥပဒ္ဒဝအရ ကောက်သည်။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာကို (ပဋိသံ။၄၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇-၌) ဥပဒ္ဒဝအရ ကောက်သည်။ ကာမဂုဏ်ကို (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉-၌) ဥပဒ္ဒဝအရ ကောက်သည်။ ယေ ကေစိ ဥပဒ္ဒဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗေ တေ ဗာလတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ နော ပဏ္ဍိတတော။ မ၊၃။၁၀၆။ အံ၊၁။၉၉။ ဤတိ စ ဂဏ္ဍော စ ဥပဒ္ဒဝေါ စ။ သုတ္တနိ။၂၈၇။ စူဠနိ။၂၆၅။ ဥပဒ္ဒဝေါတိ အနေကဂ္ဂတာ-ကာရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ဥပဒ္ဒဝတီတိ ဥပဒ္ဒဝေါ၊ အနတ္ထံ ဇနေန္တော အဘိဘဝတိ၊ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အတ္ထော၊ ရာဇဒဏ္ဍာဒီန-မေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၅။ ဥပဒ္ဒဝေါတိ အန္တရာယော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၅။)

ဥပဒ္ဒဝကရ (တိ) [ဥပဒ္ဒဝ+ကရ+အ] ဘေး ဥပဒ်-ဘေးအန္တရာယ်-ကိုပြုတတ်သော။ ဝိသမဘောဇနာပရိဏာမာဒိတော ဟိ ကာယဿ ဥပဒ္ဒဝကရာ ဝါတာဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၇၆။

ဥပဒ္ဒဝဇာတ (တိ) [ဥပဒ္ဒဝ+ဇာတ] ဖြစ်သော-ဘေးဥပဒ်- အပြစ်-ရှိသော။ ဤတိဇာတေ ဥပဒ္ဒဝဇာတေ။ စူဠနိ။၁၉၄။ ဥပဒ္ဒဝဇာတေတိ အာဒီနဝဇာတေ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၆။

ဥပဒ္ဒဝတိ (ကြိ) [ဥပ+ဒု+အ+တိ] ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်၏။ ဥပဒ္ဒဝတီတိ ဥပဒ္ဒဝေါ၊ အနတ္ထံ ဇနေန္တော အဘိဘဝတိ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၉၅။ ပရိပါတေန္တီတိ **ဥပဒ္ဒဝန္တိ**- ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၈။

ဥပဒ္ဒဝဒွယ (န) [ဥပဒ္ဒဝ+ဒွယ] ဘေးဥပဒ်-နှစ်ခုပေါင်း-နှစ်မျိုးစုံ။ တေန ပုရိမံ ဥပဒ္ဒဝဒွယံ န ဝေံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈။(အာစရိယူပဒ္ဒဝ, အန္တေဝါသူပဒ္ဒဝ နှစ်မျိုးကို ဥပဒ္ဒဝဒွယ-ဟု ဆိုသည်။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၉။)

ဥပဒ္ဒဝနိဝတ္တန (ပု) [ဥပဒ္ဒဝ+နိဝတ္တန] ဘေး ဥပဒ်ကို-ဘေးရန်ကို-ဆုတ်နစ်စေ-တားမြစ်-ခြင်း။ သဗ္ဗူပရိ ပန ဥပဒ္ဒဝနိဝတ္တနတ္ထာယ ဒေဝနဂရဒ္ဒွါရေသု ဝဇိရဟတ္ထာ ဣန္ဒပဋိမာ ဌပေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။

ဥပဒ္ဒဝနိဝါရဏ (ပု) [ဥပဒ္ဒဝ+နိဝါရဏ] ဘေး ဥပဒ်ကို-ဘေးရန်ကို-တားမြစ်ခြင်း။ ဗောဓိ-သတ္တဿ စေဝ မာတုယာ စ ဥပဒ္ဒဝနိဝါရဏတ္ထံ ခဂ္ဂဟတ္ထာ စတ္တာရော ဒေဝပုတ္တာ အာရက္ခံ ဂဏ္ဍိုသု။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၁။

ဥပဒ္ဒဝန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဒု+အ+အန္တိ] ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်ကုန်၏။ ဥပဒ္ဒဝတိ-ကြည့်။

ဥပဒ္ဒဝပစ္စယ (ပု) [ဥပဒ္ဒဝ+ပစ္စယ] ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန်-၏အကြောင်း ။ ဥပဒ္ဒဝပစ္စယဋ္ဌေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄) တိ အနတ္ထဟေတုတာယ နိမိတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၅။

ဥပဒ္ဒဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဥပဒ္ဒဝ+ပတ္တ] ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန်-သို့ ရောက်သော၊သူ။ မနုဿာ "ယက္ခာဝဋ္ဋော နု ခေါ အယံ ဘူတဒေဝနာဂ-သုပဏ္ဏာဝဋ္ဋော"တိ ဥပဒ္ဒဝပ္ပတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။

ဥပဒ္ဒဝရက္ခက (တိ) [ဥပဒ္ဒဝ+ရက္ခက] ဘေးဥပဒ် -ဘေးရန်-ကိုကာကွယ်စောင့်ရှောက်သော၊သူ။ ယူထပရိဏာယကေန ဥပဒ္ဒဝရက္ခကေန ဥသဘေန သဒ္ဒိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။

ဥပဒ္ဒဝရဟိတ (တိ) [ဥပဒ္ဒဝ+ရဟိတ] ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန်-အန္တရာယ်-မှကင်းသော၊ အချင်းချင်း ရန်မပြုသော၊သူ။ တေ သီဟာဒယော စတုပ္ပဒါ သရသမီပေ ဥပဒ္ဒဝရဟိတာ ဇီဝန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။)

ဥပဒ္ဒဝဝူပသမန (နု) [ဥပဒ္ဒဝ+ဝူပသမန] ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန်-အန္တရာယ်-ကို ငြိမ်းပျောက်စေခြင်း။ ဘူတေဟိ ဥပဒ္ဒုတာယ ဝေသာလိယာ ဥပဒ္ဒဝဝူပသမနတ္ထံ ရတနသုတ္တံ ဝုတ္တံ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၆၈၊ (-၁၄၂။)

ဥပဒ္ဒဝဟရ (တိ) [ဥပဒ္ဒဝ+ဟရ] ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန်-အန္တရာယ်-ကို ပယ်ရှားတတ်သော။ သော ဟိ တာသံ ပစ္စယိကော ဥပဒ္ဒဝဟရော စ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။

ဥပဒ္ဒဝါဓိဋ္ဌာန (နု) [ဥပဒ္ဒဝ+အဓိဋ္ဌာန] ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန်-အန္တရာယ်-၏တည်ရာ။ ဣဒ္ဓ ပဋ္ဌမသစ္စံ ကုစ္ဆိတံ အနေကဥပဒ္ဒဝါဓိဋ္ဌာနတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။

ဥပဒ္ဒဝါဘာဝ (ပု) [ဥပဒ္ဒဝ+အဘာဝ] ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန်-အန္တရာယ်-၏မရှိခြင်း။ ဒင္ဓေတိ ဥပဒ္ဒဝါဘာဝေန သဘာဝတော ထိရေ သတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၆၂။

ဥပဒ္ဒဝူပသမန (နု) [ဥပဒ္ဒဝ+ဥပသမန] ဘေးဥပဒ်-ဘေးရန်-အန္တရာယ်-ကို ငြိမ်းစေခြင်း။ ပတိဋ္ဌာဘာဝေါတိ ဣမေ ပရဿ ဥပဒ္ဒဝူပသမနံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅။

ဥပဒ္ဒဝေတိ (ကြိ) [ဥပဒ္ဒဝ+ဣ+တိ။ မောဂ်၊၅-ကဏ္ဍ၊ ၁၀၊၁၂-သုတ်။ ဥပဒ္ဒဝနာမ်ပုဒ်နောင် ကရဓာတ်အနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၊ ဣကို ဧပြု] ဘေးဥပဒ်-ဘေးအန္တရာယ်-ကိုပြု၏။ မယှံ ပုရောဟိတော အတိမုခရော၊ အပ္ပမတ္တကေပိ ဝုတ္တေ ဗဟုံ ဘဏန္တော မံ ဥပဒ္ဒဝေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ အတိဝိယ မေ တုမှေ ဥပဒ္ဒဝေထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဥပဒ္ဒဝေထာတိ ဥပဒ္ဒဝံ ကရောထ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၀။)

ဥပဒ္ဒုတ (တိ) [ဥပ+ဒု+တ။(ဥပဒြုတ-သံ)] (က) နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ (ခ) နှောက်ယှက်အပ်သော။ (က) မနုဿာ ဥပဒ္ဒုတာ ယာစနာယ ဥပဒ္ဒုတာ ဝိညတ္တိယာ (ဝိ၊၁။၂၁၉)တိ တေသံ ဘိက္ခူနံ တာယ ယာစနာယ ဝိညတ္တိယာ စ ပီဠိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ ပလိဗုဒ္ဓံ ဟောတီတိ ဥပဒ္ဒုတံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၅။ (ခ) စောရေဟိ ဥပဒ္ဒုတ(ဝိ၊၁။၈၅)န္တိ စောရေဟိ ဝိလုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

ဥပဒ္ဒုတနိရောဓန (နု) [ဥပဒ္ဒုတ+နိရောဓန] နှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ နှိပ်စက်မှုချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ ပဟာတဗ္ဗေန ဥပဒ္ဒုတနိရောဓနတ္ထံ ပဟာယကံ ပရိယေသတိ။ အနုဋီ၊၂။၂၁၃။

ဥပဒ္ဒုတပဋလ (နု) [ဥပဒ္ဒုတ+ပဋလ] နှိပ်စက်အပ်သော-ပျက်စီးသော-အထပ်အလွှာ။ အနေကကလာပဂတဘာဝံ စက္ခုဿ ဒဿေတိ ယတော ဥပဒ္ဒုတပဋလေ နိရာကရဏေပိ စက္ခုဿ ဝိဇ္ဇတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၅။ (အဘိဓမ္မဝတာရဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၀-၌ အလားတူအဓိပ္ပါယ်မျိုးပါရှိသည့် ဝါကျဝယ် ဥပဒ္ဒဝါနံ ပဋလနိရာကရဏေပိ စက္ခု ဝိဇ္ဇတေဝ-ဟုရှိသည်။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၁၁၈-၌ ဥပဒ္ဒုတ-နိရာကရဏေပိ ဟိ စက္ခု ဝိဇ္ဇတေဝ-ဟုရှိသည်။)

ဥပဒ္ဒုတသရီရ (နု) [ဥပဒ္ဒုတ+သရီရ] နှိပ်စက်အပ်သော ခန္ဓာကိုယ်။ ဣဒါနိ ဇရာယ စိရကာလံ ဥပဒ္ဒုတသရီရံ ဝိဂရဟန္တီ ဩသာန-ဂါထမာဟ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။

ဥပဍ္ဎ (ပု၊နု) [ဥပ+အဍ္ဎ။ ဥပၯ-ကြည့်] (၁)

ထက်ဝက်။ (ပု) (၂) အချို့အဝက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဒ္ဒဝစ္ဆန္ဒပရိစ္ဆန္န (တိ) [ဥပဒ္ဒ+ဆန္ဒပရိစ္ဆန္န] ထက်ဝက်မိုးအပ်,ထက်ဝက်ကာရံအပ်သော (ကျောင်း)။ ဥပသမ္ပန္နေ ဥပသမ္ပန္နသညီနော ဝေမတိကဿ ဝါ ဥပဒ္ဒဝစ္ဆန္ဒပရိစ္ဆန္နဒီသု စ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၁၉၃။

ဥပဓေည (န) [ဥပ+ဓေည] (သလေးစသော) နဂိုမူလစပါးနှင့်နီးကပ်ဆက်စပ်သောစပါး (ကျိတ်စပါးစသည်။ သျှ-၌ ငယ်သောစပါး-ဟုပြန်သည်)။ သတ္တ ဓညာနီတိ-----နီဝါရ-ဒိဥပဓေညဿ ပန သာလိအာဒိမူလဓေည-န္တောဂဓတ္တာ "သတ္တ ဓညာနီ"တိ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၁။ နီဝါရာနိ တိဏဓညာနိ-ဟု ဓာန်၊ဋီ။၄၅၁-၌ ရှိသည်။

ဥပဓာ (ထီ) [ဥပ+ဓာ+ကွိ။ ကစ္စည်း။၆၂၉။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၃၇။ အလော'န္တာတ်ပုဗ္ဗ ဥပဓာ။ ပါဏိနိ၊၁။၁။၆၅-သုတ်။ အန္တာဒလး ပုဗ္ဗေါ ဝဏ် ဥပဓာသညး သျာတ်။ ယင်း၏ အဖွင့်သိဒ္ဓန္တကောမုဒီ။၂၄၉] ဥပဓာမည်သော အက္ခရာ၊ အဆုံးအက္ခရာမှ ရှေ့၌တည်သော အက္ခရာ၊ (ဥပမာအားဖြင့် ဂဟ-ဓာတ်၌ ဂ၏မှီရာ အ-သရသည် ဥပဓာ မည်၏)။ ဥပဓာတိ အန္တက္ခရတော ပုဗ္ဗက္ခရသမညာ။ ရူ။၅၆၉။

ဥပဓာန (န) [ဥပ+ဓာ+ယု။ ဥပဓီယတေ သီသာသန် ကရိယတေတိ ဥပဓာနံ၊ယု။ ဓာ၊ ဓာရဏေ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၁၁။ ဥပ+ဌာ+ယု။ သီသော ဥပဂန္တွာ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဥပဓာနံ။ ဥပ ဘုသံ ဝါ သုခံ ဓာရေတီတိ ဥပဓာနံ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃၂၁] (၁) မှီခြင်း,အုံးခြင်း။ (၂) ဖြစ်စေခြင်း။ (၃) အုံး၊ (မှီအုံး,ခေါင်းအုံး,ခြေအုံး စသည်။) (၄) ထောက်တိုင်၊အခုအခံ။ (၁) သိမ္ဗလိ-တူလာဒိပုဏ္ဏသဘာဝေ အတ္ထရိတ္ဗာ တတ္ထ ဥပဓာနာနိ ကိစ္စာနိ ကရောတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ (၂) ဒုက္ခူပဓာန-ကြည့်။ (၃) ကလိင်္ဂရံ ဥပဓာနံ ကတွာ သယန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ မနုညဒဿနံ ဥပဓာနံ ဥပဒဟိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။) ဥပဓာနန္တိ အပဿယနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၅။ ကလိင်္ဂရူပဓာန-လည်းကြည့်။ (၄) တာတ မာဏဝ မဠူပါဒါနံ မေ ဥပဓာနံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၂။

ဥပဓာနယဋ္ဌိကာ (ထီ) [ဥပဓာန+ယဋ္ဌိကာ] ခေါင်းအုံးနှင့်တူသော သစ်တုံး၊ သစ်သား ခေါင်းအုံး၊ စဉ်းတီတုံး။ (အသားဖြတ်တောက်ခုတ်စဉ်းရာ အောက်ခံသစ်သားတုံး။) သော ကာသာယဝတ္ထနိဝတ္တော-----ဥပ-ဓာနယဋ္ဌိကံ ဟတ္ထဋ္ဌပနဒဏ္ဍကဥ္စ အာဒါယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။

ဥပဓာယ (ဗျ) [ဥပ+ဓာ+တွာ] မှီ၍၊အုံး၍၊ မှီအုံးပြု၍၊ (အရိုးကို ခြေအုံး,ခေါင်းအုံးပြု၍-ဟုဆိုလိုသည်။) သော ခေါ အဟံ သာရိပုတ္တ သုသာနေ သေယျံ ကပ္ပေမိ ဆဝဋ္ဌိကာနိ ဥပဓာယ။ မ၊၁။၁၁၃။ ဥပဓာယာတိ ယထာ သီသူပဓာနဥ္စ ပါဒူပဓာနဥ္စ ပညာယတိ၊ ဧဝံ သန္ထရိတွာ တတ္ထ သေယျံ ကပ္ပေမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ သုသာနေ သေယျံ ကပ္ပေမိ၊ ဆဝဋ္ဌိကံ ဥပဓာယဟံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။

ဥပဓာရဏ (ထီ၊န) [ဥပ+ဓရ+ယု] (၁) (က) ဆောင်ရွက်မှတ်သားရခြင်း၊ နာခံ မှတ်သားရခြင်း။ (ခ) တည်ရာအကြောင်းရင်းဖြစ်ခြင်း။ (၂) စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ (၃) စောင်းကြိုးဖွဲ့ရာရစ်ရာဌာန၊ (အဘယာ၊ဓာန်၊သျှ၊၁၃၈။) ဝေဌက-ကြည့်။ စောင်းကြိုးအလျော့အတင်း ခလုတ်၊ (သံ၊မြန်၊၂။၂၉၅။) စောင်းကြိုးရစ်ရာ

တုတ်တံ၊ (သံ၊သျှ၊၄။၁၇၁။) (၁) (က) ဣမ
ပနဿ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတန္တိ
ဝါ ဥပဓာရဏန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁။ တေန ဝုတ္တာဿ အတ္ထဿ
"ဧဝမေတ" န္တိ ဥပဓာရဏံ သလ္လက္ခဏံ ဥဂ္ဂဏှနံ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈။ (ခ) ဥပဓာရဏံ ဝါ
ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပတိဋ္ဌာဝသေန အာဓာရ-
ဘာဝေါတိ အတ္ထော။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၈။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။) ဥပဓာရဏံ အဓိဋ္ဌာနံ
မူလဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇။ (၂) စမ္မဋ္ဌ ပဋိစ္စ
ဒဏ္ဍဋ္ဌ ပဋိစ္စ ဥပဓာရဏော စ ပဋိစ္စ ။သံ၊
၂။၄၀၁။ ဥပဓာရဏောတိ ဝေဠကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၀၈။ (၃) ကိံ နု ခေါ ကုသလကမ္မံ ကတ္တာ
ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘာမီတိ အတီတဘာဝံ
ယထူပစိတဋ္ဌ ကမ္မံ ဥဒ္ဒိဿ ယေဘုယျေန
ဓမ္မတာသိဒ္ဓိ ဥပဓာရဏာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇။

ဥပဓာရယ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏယ+ဟိ] စူး-
စမ်းဆင်ခြင်-လေ့လာပါ-လော။ အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဥပဓာရယတိ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏယ+တိ] စူး-
စမ်းဆင်ခြင်၏၊ လေ့လာ၏။ ဇာတိဇရာဘိ-
ဘူတဋ္ဌ ဇနတံ သတ္တကာယံ အဝေက္ခတိ
ဥပဓာရယတိ ဥပပရိက္ခတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၅။
ဥပဓာရယတု- မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၉။ **ဥပဓာရယ**-
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၆။ **ဥပဓာရယိံ**-အပ၊
၁။၂၂။

ဥပဓာရယတု (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏယ+တု]
စူးစမ်းဆင်ခြင်ပါလော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဓာရယန္တ (တိ) [ဥပ+ဓရ+ဏယ+အန္တ]
စူးစမ်းဆင်ခြင်သော၊သူ။ နေသံ သပ္ပါယံ
ဓမ္မဒေသနံ ဥပဓာရယန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။
ဥတ္တရိမ္ပိ ဥပဓာရယတော ဒုတိယံ သီလပါရမိံ
ဒိသွာ တေဒဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၅။

ဥပဓာရယမာန (တိ) [ဥပ+ဓရ+ဏယ+မာန]
စူးစမ်းဆင်ခြင်-လေ့လာ-သော၊သူ။ ရာဇာ
"ကိမေတံ၊ ဥပဓာရေထာ" တိအာဟ၊ ဥပဓာရ-
(ရိ)ယမာနာ အညံ အဒိသွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီတိ ဥပဓာရ-
ယမာနော ဣဒံ အဒ္ဒသ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ (-
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၆။)

ဥပဓာရယိံ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏယ+ဤံ]
စူးစမ်းဆင်ခြင်-လေ့လာ-ပြီ။ ဥပဓာရယတိ-
ကြည့်။

ဥပဓာရယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဓရ+ဏယ+တွာ]
စူးစမ်းဆင်ခြင်၍၊ မှတ်သား၍။ တထာ
ဥပဓာရယိတွာ လဒ္ဓမာနတော နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ။
နေတ္တိ။၁၆၅။

ဥပဓာရယိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဓရ+ဏယ+တွာန]
စူးစမ်းဆင်ခြင်၍၊ မှတ်သား၍။ တုယှံ ဝစနံ-
----ဥပဓာရယိတွာန ဥပလက္ခယိတွာန။ စူဠနိ။
၂၂၄။

ဥပဓာရိတ (တိ) [ဥပ+ဓရ+တ] ဆောင်ရွက်
မှတ်သားအပ်သော၊ နာခံမှတ်သားအပ်သော။
သုဂ္ဂဟိတံ ဟောတီတိ အာဒိသု အာစရိယဿ
သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှန္တေန သုဋ္ဌု ဂဟိတံ
ဟောတိ သုဋ္ဌု မနသိကတံ သုဋ္ဌု ဥပဓာရိတံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ သလ္လက္ခိတာနီတိ သမ္မဒေဝ ဥပ-
ဓာရိတာနိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၃။ (-ဝိ၊၂။၂၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၇။)
ဥပဓာရဏ-လည်းကြည့်။

ဥပဓာရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဓရ+တဗ္ဗ] ဆောင်

ရှက်မှတ်သားအပ်သော။ မဟန္တံ ဂမ္ဘီရန္တိ ဥပဓာရိတဗ္ဗံ ပရိတ္တံ ဘာဝံ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၀။

ဥပဓာရိတရူပ (တိ) [ဥပဓာရိတ+ရူပ] ဆောင်ရှက်မှတ်သားအပ်သော သဘောရှိသော။ ပုဗ္ဗေ သုတာနံ နာနာဝိဟိတာနံ သုတ္တသင်္ခါတာနံ အတ္ထဗျဉ္ဇနာနံ ဥပဓာရိတရူပသ္သ အာကာရသ္သ နိဒဿနဿ အဝဓာရဏဿ ဝါ ပကာသန-ဘာဝေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၅၃။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၉။

ဥပဓာရိတာကာရ (ပု) [ဥပဓာရိတ+အာကာရ] ဆောင်ရှက်မှတ်သားအပ်သောအခြင်းအရာ။ သောတပထမာဂတေ ဓမ္မေ ဥပါဒါယ တေသံ ဥပဓာရိတာကာရာဒိနော ပစ္စာမသနဝသေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၀။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၇။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၉။

ဥပဓာရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ယ+တေ] ဆောင်ရှက်မှတ်သားအပ်၏။ တေဟိ သောတ-ဒွါရေန သုတ္တာ ဥပဓာရိယန္တိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၅၆။ ဓာရိယန္တီတိ ဥပဓာရိယန္တိ လက္ခိယန္တီတိ အတ္ထော။ မူလ၊ဋီ၊၁။ ၂၉။

ဥပဓာရိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ယ+အန္တေ] ဆောင်ရှက်မှတ်သားအပ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥပဓာရေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+တဗ္ဗ] မှတ်သားအပ်သော။ ဒွါရံ သလ္လက္ခေတဗ္ဗန္တိ---အသုကဒွါရေန နိက္ခန္တောမှီတိ ဒွါရံ ဥပဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၄။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၁။)

ဥပဓာရေတိ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+တိ] (က) ဆောင်ယူ၏၊ ဆောင်ထား၏၊ ဆောင်ရှက်မှတ်သား၏။ (ခ) စူးစမ်းဆင်ခြင်၏၊ စုံစမ်း၏၊ ရှာဖွေ၏။ (ဂ) သိ၏။ (က) ဗဟုဉ္စ ဂဏှာတိ လဟုဉ္စ ဂဏှာတိ သုဋ္ဌု စ ဥပဓာရေတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၉၇။ **ဥပဓာရေန္တိ**-မ၊၁။ ၅၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၇။ **ဥပဓာရေထ**- မ၊ဋီ၊၁။ ၁၃၂။ မူလ၊ဋီ၊၃။ ၂။ အနု၊ဋီ၊၃။ ၂။ **ဥပဓာရေန္တု**- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၈။ **ဥပဓာရေဟိ**- ထေရ။ ၃၄၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၉။ **ဥပဓာရေယျ**- မဟာနိ။ ၂၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၇။ **ဥပဓာရေသုံ**-မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။ **ဥပဓာရေဿတိ**- မ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၃။ (ခ) ကုမာရော------သန္နဒ္ဓခဂ္ဂေါ ဟုတွာ ဂန္တွာ ဣတောစိတော စ ရညော ပဟရဏောကာသံ ဥပဓာရေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၃။ **ဥပဓာရေထ**- ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ **ဥပဓာရေမ**-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၄။ **ဥပဓာရေဟိ**-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၈။ **ဥပဓာရေယျုံ**-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၅။ **ဥပဓာရေယျာထ**-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၈။ **ဥပဓာရေသိ**-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၃၈။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၈။ (ဂ) ဓမ္မေ သဘာဝဓမ္မေ အနုဝသေသေ ဝါ ဥပဓာရေတီတိ ဓမ္မဓာတု။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၉။ ခိပ္ပ-နိသန္တီတိ ခိပ္ပံ ဥပဓာရေတိ------တေ ဓမ္မေ ခိပ္ပံ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၁။ **ဥပ-ဓာရေတု**- ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၁။

ဥပဓာရေတု (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+တု] သိ-အသိအမှတ်ပြု-တော်မူပါလော့။ ဥပဓာရေတိ (ဂ)ကြည့်။

ဥပဓာရေတုံ (ဗျ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+တုံ] (က) စူးစမ်း-ရှာဖွေ-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှာ၊ စုံစမ်း-လေ့လာ-ခြင်းငှာ။ (ခ) ဆောင်ထားခြင်းငှါ။ (က) ဓုဝါဟံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီတိ ဧဝံ ကတ-သန္နိဋ္ဌာနော ဗုဒ္ဓကာရကေ ဓမ္မေ ဥပဓာရေတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄။ ဣမံ ဌာနံ ဥပဓာရေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ အနုပဋ္ဌဟန္တေ အဿာသ-ပဿာသေ ဝီမံသိတွာ "ဣမေ တေ" တိ ဥပဓာရေတုံ သမ္ပဒေဝ ပဇာနိတုံ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ ၃၃၄။ (ခ) ဥဂ္ဂဟေတုံ ဥပဓာရေတုံ

သဇ္ဈာယိတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။

ဥပဓာရေတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+တွာ] (က) စူးစမ်းဆင်ခြင်၍၊ စုံစမ်း၍၊ ရှာဖွေ၍။ (ခ) မှတ်သား၍။ (ဂ) သိ၍။ (က) ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ပညာယ ဂဟေတွာ ဥပဓာရေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ အတ္တနော အာယုသင်္ခါရေ ဥပဓာရေတွာ ဘိက္ခု သံဃမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၈၄။ သမန္တေ့သိတွာတိ ဥကဓာရေတွာ။ မူလဋီ၊၂။၇၂။ ဂန္တွ လ္လမသ္မိံ နဂရေ ဥပ-ဓာရေတွာ အဇ္ဇ ဇာတဒါရကံ ဂဏှိတွာ ပေဟိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ (ခ) မနသိ ကတွာတိ မနမှိ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥပဓာရေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ ဥပဓာရေတွာတိ ဗျာကာတဗ္ဗ-မတ္ထံ သလ္လက္ခေတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၇။ (ဂ) ကေန္တနိယျာနိကံ သာမညမေဝ သေယျော ဥတ္တရိတရဉ္စ ပဏီတတရဉ္စာတိ ဥပဓာရေတွာ ပဗ္ဗဇိတောသ္မိ မဟာရာဇ ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။

ဥပဓာရေထ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+ထ] (က) ဆောင်ထားကြကုန်လော။ ဥပဓာရေတိ(က)-ကြည့်။ (ခ) စူးစမ်းဆင်ခြင်ကြကုန်လော၊ စုံစမ်းကြကုန်လော၊လေ့လာကြကုန်လော။ ဥပဓာရေတိ(ခ)-ကြည့်။

ဥပဓာရေန္တ (တိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+အန္တ။ ထိ ၌ ဥပဓာရေန္တီ] (က) စူးစမ်းဆင်ခြင်သော-စုံစမ်းလေ့လာသော-ရှာဖွေသော၊သူ။ (ခ) မှတ်သားသော၊သူ။ (က) သော တေသံ ဂရု-ကတမေတ္တတာယ ဥပဓာရေန္တော အဒ္ဒသ အနာဂတမဒ္ဓါနေ ဒွိန္နမ္ပိ တေသံ စက္ခုနံ့ အန္တရဓာနံ။ မိလိန္ဒ။၁၂၉။ ကုဟိံ ဝါသိကာတိ ဥပဓာရေန္တော မယှံဝ ကုလူပကာတိ အဒ္ဒသ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ပုန အဿမပဒံ အာဂန္တွာ တတ္ထ တေ ဥပဓာရေန္တီ တေသံ ကိဥ္စနဘဏ္ဍကာနိ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၈။ သာ ဥပဓာရေန္တီ တံ ဂေဟံ ဂန္တွာ တံ ဒါရကံ တံ ဒိဝသံ ဇာတံ ဥတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဘတိံ ဥပဓာရေန္တော ဝိစရတိ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၂။ (ခ) သဒ္ဒဿ နိမိတ္တံ အဝိက္ခိတ္တေန စိတ္တေန ဥပဓာရေန္တဿ------အာရမ္ဘကံ ကတွာ စိတ္တံ ပဝတ္တတေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂၆။

ဥပဓာရေန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+အန္တိ] စူးစမ်းဆင်ခြင်ကုန်၏၊ ဆောင်ယူ-ဆောင်ထား-ကုန်၏။ ဥပဓာရေတိ(က) ကြည့်။

ဥပဓာရေန္တု (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+အန္တု] နာခံမှတ်သားကြကုန်လော။ ဥပဓာရေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဓာရေမ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+မ] (က) စုံစမ်းကြပါကုန်၏၊ ရှာဖွေကြပါကုန်၏။ ဥပဓာ-ရေတိ(ခ) ကြည့်။

ဥပဓာရေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+ဧယျ] ဆောင်ရွက်မှတ်သားရာ၏။ ဥပဓာရေတိ(က)-ကြည့်။

ဥပဓာရေယျာထ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+ဧယျာထ] စူးစမ်း-ကြည့်ရှု-စောင့်ရှောက်-တော်မူကြပါကုန်။ ဥပဓာရေတိ(ခ)-ကြည့်။

ဥပဓာရေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+ဧယျုံ] စူးစမ်းဆင်ခြင်ကြကုန်ငြားအံ့။ ဥပဓာရေတိ(ခ) -ကြည့်။

ဥပဓာရေသိ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+ဤ] စူး စမ်းဆင်ခြင်-စဉ်းစား-ပြီ၊ ရှာဖွေပြီ။ ဥပဓာ-ရေတိ(ခ) ကြည့်။

ဥပဓာရေသုံ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+ဥံ] မှတ်သားကြကုန်ပြီ။ ဥပဓာရေတိ(က) ကြည့်။

ဥပဓာရေဿတိ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+ဿတိ]

မှတ်သားလတ္တံ့။ ဥပဓာရေတိ(က) ကြည့်။

ဥပဓာရေယိ (ကြိ) [ဥပ+ဓရ+ဏေ+ယိ] (က) နာခံ-မှတ်သား-ပါလော။ ဥပဓာရေတိ(က)-ကြည့်။ (ခ) စုံစမ်း-လေ့လာ-ပါလော။ ဥပဓာရေတိ(ခ) ကြည့်။

ဥပဓာဝတိ (ကြိ) [ဥပ+ဓာဝု+အ+တိ] (က) ပြေးသွား၏၊ ပြေးဝင်၏။ (ခ) ပြေးလာ၏။ (က) ဝိတက္ကာ **ဥပဓာဝန္တိ**။ သံ၊၁။၁၈၇။ မ႒၊၁။၃၆၂။ **ဥပဓာဝထ**-အဘိဓာဝထ စူပဓာဝထ စ(ဇာ၊၁။၆၃)တိ ဝေဂေန ဓာဝထ စေဝ ဥပဓာဝထ စ။ ဇာ႒၊၂။၁၉၉။ သမိပေန ဓာဝထ။ ဇာဋီ၊သစ်။ လက်ရေးမူ။ **ဥပဓာဝေယျုံ**-စရိယာ။၄၁၅။ စရိယာ႒။၂၂၆။ **ဥပဓာဝိ**-ဒီ႒၊၂။၂၅။ **ဥပဓာဝိံသု** -ဝိ၊၂။၁၅၂။ (ခ) အပရော တတော ဗလဝတရေန ဒက္ခာ-ဒိနိ ဂဟေတွာ ဥပဓာဝတိ။ သုတ္တနိ႒၊၁။၂၇။ **ဥပဓာဝန္တိ**-ပေတ။၁၇၇။ ပေတ႒။၁၉၁။

ဥပဓာဝထ (ကြိ) [ဥပ+ဓာဝု+အ+ထ] အနီးသို့ ရောက်အောင် ပြေးသွားကြကုန်လော။ ဥပ-ဓာဝတိ(က) ကြည့်။

ဥပဓာဝန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဓာဝု+အ+အန္တိ] ပြေးသွားကြကုန်၏။ ဥပဓာဝတိ(က) ကြည့်။ ပြေးလာကြကုန်၏။ ဥပဓာဝတိ(ခ) ကြည့်။

ဥပဓာဝမာန (တိ) [ဥပ+ဓာဝု+အ+မာန] ပြေးလာသော၊ ပြေးသွားသော၊သူ။ တံ ဂဏ္ဍိတုံ ဥပဓာဝမာနာ ပရိဝတ္တိတွာ ပတိ။ ဓမ္မ႒၊၂။၉၃။

ဥပဓာဝိံသု (ကြိ) [ဥပ+ဓာဝု+ဥံ] ပြေးသွားကြကုန်ပြီ။ ဥပဓာဝတိ(က) ကြည့်။

ဥပဓာဝိ (ကြိ) [ဥပ+ဓာဝု+ဤ] ပြေးသွားပြီ။ ဥပဓာဝတိ(က) ကြည့်။

ဥပဓာဝိတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+ဓာဝု+တွာ] ပြေးလာ-ပြေးသွား-၍။ ဘိက္ခုနိယော တေန သဒ္ဒေန ဥပဓာဝိတွာ တာ ဘိက္ခုနိယော တေဒဝေါစုံ။ ဝိ၊၂။၃၄၂။

ဥပဓာဝေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+ဓာဝု+အ+ယျုံ] အနီးသို့ပြေးသွားရာ၏။ ဥပဓာဝတိ(က) ကြည့်။

ဥပဓိ (ပု) [ဥပ+ဓာ+ဣ] (က) ချမ်းသာဆင်းရဲတို့၏ တည်ရာတရား၊ ဥပဓိမည်သောတရား။ (ဥပဓိသည် ကာမူပဓိ, ခန္ဓူပဓိ, ကိလေသူပဓိ,အဘိသင်္ခါရူပဓိဟု လေးမျိုးရှိ၏။ မ၁၊၂၈၈။ မ႒၄။၂၁၄-ကြည့်။ စူဠနိ။၆၉ နှင့် စူဠနိ႒။ ၁၉-၂၀ တို့၌ တဏှုပဓိ, ဒိဋ္ဌုပဓိ, ကိလေသူပဓိ, ခန္ဓူပဓိ, ဒုစ္စရိတူပဓိ, အာ-ဟာရူပဓိ, ပဋိဃူပဓိ, ဥပါဒိန္နဓာတ်လေးပါး, အဇ္ဈတ္တိကာယတနခြောက်ပါး, ဝိညာဏကာယခြောက်ပါး ဤဆယ်ပါးကို ဥပဓိဟု သုံးနှုန်းသည်။) (ခ) ဥပဓိမည်သော ရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။

(က) တသ္မာ ဝ ဒါ ပန ပုဗ္ဗေ အဝိဒ္ဒသုနော ဥပဓိ ဟောန္တိ သမတ္တာ သမာဒိန္နာ။ မ၁၊၂၈၈။ (-သံ၊၁။၆။) ဥပဓီတိ စတ္တာရော ဥပဓိ ကာမူပဓိ ခန္ဓူပဓိ ကိလေ-သူပဓိ အဘိသင်္ခါရူပဓီတိ။ ကာမာပိ ဟိ "ယံ ပဉ္စကာမဂုဏေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ ၊ အယံ ကာမာနံ အဿာဒေါ" တိ ဧဝံ ဝုတ္တဿ သုခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ သုခန္တိ ဣမိနာ ဝစနတ္ထေန ဥပဓီတိ ဝုစ္စတိ။ ခန္ဓာပိ ခန္ဓမူလကဿ ဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော။ ကိလေသာပိ အပါယ-ဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော ။ အဘိသင်္ခါရာပိ ဘဝဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတောတိ။ သံ႒၊၁။၃၀။ ကာမံ ဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော နိပ္ပရိယာယတော ကာမာ ဥပဓီတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟန္တိ၊ တဿာ ပန ဒေဝတာယ အဓိပ္ပါယ-ဝသေနာဟ "သုခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော"

တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ရ၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂ရ၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂ရ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။ (၂) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ သမာဂတာနန္တိ-------ဝိပဿီ, ဇဟီ, ဥပဓီ, ဒုက္ခမူလံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

ဥပဓိအနုဓာဝနက (တိ) [ဥပဓိ+အနုဓာဝနက (=အနု+ဓာဝု+ယု)] ဥပဓိလေးပါး-တို့၌ အဖန်ဖန်ပြေးသွားတတ်သော-တို့ကိုအာရုံပြု၍ ဖြစ်သော။ ဥပဓိအနုဓာဝနကာ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈)တိ ဥပဓိသု အနုအနုဓာဝနကာ ဥပဓယော အာရဗ္ဘ ပဝတ္တနကာ။ မ၊ဋီ၊၃။ရရ။ (ဥပဓိ-ပဋိသံယုတ္တ-လည်းကြည့်)။

ဥပဓိကရဏ (တိ) [ဥပဓိ+ကရဏ] (အတ္တဘောနှင့်ကာမဂုဏ်ဟူသော) ဥပဓိကို-ပြုခြင်း-ဖြစ်စေခြင်း-အလေ့ရှိသော။ ဥပဓိကရဏံ သီလံ တေဿ, ဥပဓီ ဝါ အရဟတီတိ ဩပဓိကံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄ရ။

ဥပဓိကာရဏ (တိ) [ဥပဓိ+ကာရဏ] (တဏှာစသော) ဥပဓိ-လျှင်အကြောင်းရှိသော-ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဣမေ ဒုက္ခာ ဥပဓိနိဒါနာ ဥပဓိဟေတုကာ ဥပဓိပစ္စယာ ဥပဓိကာရဏာ ဟောန္တိ ပဘဝန္တိ။ စူဠနိ။၆၉။

ဥပဓိက္ခန္ဓပရိပါကလက္ခဏ (တိ) [ဥပဓိက္ခန္ဓ+ပရိပါက+လက္ခဏ] ဥပဓိဟူသောခန္ဓာ၏ ရင့်ကျက်ခြင်း-ဥပဓိဟူသောခန္ဓာကို ရင့်ကျက်စေခြင်း-လက္ခဏာရှိသော။ ယာ ဇိဏ္ဏတာ ဥပဓိက္ခန္ဓပရိပါကလက္ခဏာ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၃၂။

ဥပဓိက္ခယ (ပု) [ဥပဓိ+ခယ] ဥပဓိကုန်ခြင်း (မေတ္တာ, နိဗ္ဗာန်, အရဟတ္တဖိုလ်ဟု အရကောက် အမျိုးမျိုး ကွဲသည်)။ တန္နု သံယောဇနာ ဟောန္တိ၊ ပဿတော ဥပဓိက္ခယံ။ အံ၊၃။၂။ ဣတိဝုတ်။၂၀၉။ ပဿတော ဥပဓိက္ခယန္တိ တေသံယေဝ ကိလေသူပဓီနံ ခယသင်္ခါတံ မေတ္တံ အဓိဂမဝသေန ပဿန္တဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၈။ (-အပ၊၁။၃ရရ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။) ဥပဓိက္ခယောတိ ဟိ နိဗ္ဗာနံ ဝုစ္စတိ-----အထဝါ-------အနုက္ကမေန ဥပဓိက္ခယသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၈၈။ ဝဋ္ဋက္ခယော ဥပဓိက္ခယော တဏှာက္ခယော ဟောတု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

ဥပဓိဂ္ဂဟဏ (နု) [ဥပဓိ+ဂဟဏ] ဥပဓိကို ယူခြင်း။ ဇီရဏဓမ္မဝါရေ သရူပတော အနာဂတမ္ပိ ဥပဓိဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂ရ။

ဥပဓိဇာတိက (တိ) [ဥပဓိ+ဇာတိ+က] ဥပဓိကြောင့်-ဖြစ်ခြင်းရှိသော-ဖြစ်သော။ ဣဒံ ခေါ ဒုက္ခံ ဥပဓိနိဒါနံ ဥပဓိသမုဒယံ ဥပဓိဇာတိကံ ဥပဓိပဘဝံ ။သံ၊၁။၃၃၀။ အောက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ဥပဓိနိဒါန (တိ) [ဥပဓိ+နိဒါန] ဥပဓိ-လျှင်အကြောင်းရှိသော-ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဥပဓိနိဒါန(သံ၊၁။၃၃၀)န္တိ ခန္ဓူပဓိနိဒါနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ဥပဓိနိဒါနာ ပဘဝန္တိ ဒုက္ခာ (သုတ္တနိ။၃၉၂၄၃ရ။ စူဠနိ။၉၆၈) တိ တဏှာဒိဥပဓိနိဒါနာ ဇာတိအာဒိဒုက္ခဝိသေသာ ပဘဝန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၉။ ဥပဓိနိဒါနာတိ ကမ္မပစ္စယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂၊

ဥပဓိနိဿဂ္ဂ (ပု) [ဥပဓိ+နိဿဂ္ဂ] ဥပဓိကို စွန့်ခြင်း။ ဥပဓိနိဿဂ္ဂေါ ပက္ခန္ဒော နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရောဝ သမ္မဒေဝ သတ္တာသင်္ခါ- ရေသု ဥဒါသိနော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁ရ။

ဥပဓိပစ္စယ (ပု) [ဥပဓိ+ပစ္စယ] ဥပဓိဟူသောအကြောင်း။ ယံကိဉ္စိ ဒုက္ခံ သမ္ဘောတိ၊

သဗ္ဗံ ဥပဓိပစ္စယာ။ သုတ္တနိ။၇၉၁။ ဥပဓိ–
ပစ္စယာတိ သာသဝကမ္မပစ္စယာ။ သာသဝကမ္မံ
ဟိ ဣဓ ဥပဓီတိ အဓိပ္ပေတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။
(–စူဠနိ။၆၉။)

ဥပဓိပ(ပ္ပ)ဋိနိဿဂ္ဂ (ပု) [ဥပဓိ+ပဋိနိဿဂ္ဂ]
ဥပဓိကို ပယ်စွန့်ကြောင်းတရား (နိဗ္ဗာန်)။
(ဖလူပစာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ဥပဓိပဋိနိဿဂ္ဂ
ဟု သုံးနှုံးဟန်တူသည်။) ဥပဓိပ္ပဋိနိဿဂ္ဂံ
သစ္ဆိကတွာ အနာသဝေါ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၆။
ဥပဓိပ္ပဋိနိဿဂ္ဂန္တိ တေသံယေဝ စ ဥပဓီနံ
ပဋိနိဿဇ္ဇနကာရဏံ၊ နိဗ္ဗာနဿ ဟိ မဂ္ဂ–
ဉာဏေန သစ္ဆိကိရိယာယ သဗ္ဗေ ဥပဓယော
ပဋိနိဿဋ္ဌာ ဟောန္တီတိ တံ တေသံ ပဋိနိဿဇ္ဇ–
နကာရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁ရ၅။ (–ဣတိဝုတ်။
၂၃၈။ စူဠနိ။၈၁။) ဥပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါတိ
နိမိတ္တဂ္ဂါဟပဋိပက္ခော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။

ဥပဓိပဋိနိဿဂ္ဂါဝဟ (တိ) [ဥပဓိပဋိနိဿဂ္ဂ+
အာဝဟ] ဥပဓိအားလုံးတို့ကို ပယ်စွန့်ကြောင်း
နိဗ္ဗာန်သို့ပို့ဆောင်တတ်သော။ ဓမ္မဝိစယ–
ဗဟုလော ဥပဓိပဋိနိဿဂ္ဂါဝဟမေဝ ပဋိပတ္တိံ
ဗြူဟေတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁ရ။

ဥပဓိပဋိပဿဒ္ဓ (တိ) [ဥပဓိ+ပဋိပဿဒ္ဓ]
ဥပဓိတို့၏ ငြိမ်းရာတရား(နိဗ္ဗာန်)။ ဥပဓိ–
ပဋိပဿဒ္ဓံ အမတံ နိဗ္ဗာနံန္တိ သုကိတ္တိတံ။
စူဠနိ။၈၁။ (–စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။)

ဥပဓိပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဥပဓိ+ပဋိသံယုတ္တ]
ဥပဓိတို့နှင့် ယှဉ်သော။ တမေနံ ဥပဓိ–
ပဟာနာယ ပဋိပန္နံ ဥပဓိပဋိနိဿဂ္ဂါယ
ဥပဓိပဋိသံယုတ္တာ သရသင်္ကပ္ပါ သမုဒါစရန္တိ။
မ၊၂။၁၁၆။ ဥပဓိပဋိသံယုတ္တာတိ ဥပဓိ–
အနုဓာဝနကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ (–မ၊ဋီ၊၂။၁ရ၁။)
ဥပဓိအနုဓာဝနက–လည်းကြည့်။

ဥပဓိပဘဝ (တိ) [ဥပဓိ+ပဘဝ] ဥပဓိလျှင်
အမွန်အစ ဖြစ်ရာရှိသော။ ဥပဓိဇာတိက–
ကြည့်။

ဥပဓိပရိက္ခယ (ပု) [ဥပဓိ+ပရိက္ခယ] ဥပဓိ၏
ကုန်ခန်းခြင်း။ န ပဏ္ဍိတာ ဥပဓိသုခဿ
ဟေတု၊ ဒဒန္တိ ဒါနာနိ ပုနဗ္ဘဝါယ။ ကာမဋ္ဌ
တေ ဥပဓိပရိက္ခယာယ၊ ဒဒန္တိ ဒါနံ အပုန–
ဗ္ဘဝါယ။ မဟာနိ။၃၃၄။ ကာမဋ္ဌ တေ ဥပဓိ–
ပရိက္ခယာယာတိ ကေဝလံ တေ ပဏ္ဍိတာ
ကာမက္ခယာယ ကာမက္ခေပနတ္ထံ ဒါနာနိ ဒေန္တိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၃။

ဥပဓိပရိပါက (ပု) [ဥပဓိ+ပရိပါက] ဥပဓိ၏ရင့်
ကျက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဓိပရိပါကလက္ခဏ (တိ) [ဥပဓိပရိပါက
+လက္ခဏ] ဥပဓိ၏ ရင့်ကျက်ခြင်းလက္ခဏာ
ရှိသော။ ဥပဓိပရိပါကလက္ခဏာ ဇရာ။
နေတ္တိ။၂၅ ။

ဥပဓိပဝိဝေက (ပု) [ဥပဓိ+ပဝိဝေက] ဥပဓိ
ကင်းရှင်းဆိတ်သုဉ်းခြင်းသဘော။ နိဗ္ဗာနံ
ဥပဓိပဝိဝေကော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

ဥပဓိပ(ပ္ပ)ဟာန (န) [ဥပဓိ+ပဟာန] ဥပဓိကို
ပယ်ရှားခြင်း။ ဣဓုဒါယိ ဧကစ္စော ပုဂ္ဂလော
ဥပဓိပဟာနာယ ပဋိပန္နော ဟောတိ ဥပဓိ–
ပဋိနိဿဂ္ဂါယ။ မ၊၂။၁၁၆။ ဥပဓိပဟာနာ–
ယာတိ ခန္ဓူပဓိကိလေသုပဓိအဘိသင်္ခါရူပဓိ–
ကာမဂုဏူပဓီတိ ဣမေသံ ဥပဓီနံ ပဟာနာယ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ (–မ၊ဋီ၊၂။၁ရ၁။) ဥပဓိ ဝုစ္စန္တိ
ကိလေသာ စ ခန္ဓာ စ အဘိသင်္ခါရာ စ၊
ဥပဓိပ္ပဟာနံ ဥပဓိဝူပသမံ ဥပဓိပဋိနိဿဂ္ဂံ
ဥပဓိပဋိပဿဒ္ဓံ အမတံ နိဗ္ဗာနန္တိ သုကိတ္တိတံ။
စူဠနိ။၈၁။ (–စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။)

ဥပဓိပ္ပယောဇန (တိ) [ဥပဓိ+ပယောဇန]
ဥပဓိ–ဟူသော အကျိုးရှိသော–ကိုဖြစ်စေ

တတ်သောတရား (ကုသိုလ်တရား)။ ဥပဓိ-ပ္ပယောဇနာနိ ဝါ ဩပဓိကာနိ။ ဋီကာတိဝုတ်၊၄။ ၈၅။ ဩပဓိက-လည်းကြည့်။

ဥပဓိဗန္ဓန (တိ) [ဥပဓိ+ဗန္ဓန] ဥပဓိသည်နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ ဥပဓိဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ရှိသော၊သူ။ ဥပဓိဗန္ဓနာ ဗာလော၊ တမသာ ပရိဝါရိတော။ ဥဒါန။၁၇၆။ နေတ္တိ။ ၅၃။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၄၂။ သော ကာမူပဓိကိလေသူပဓိ-ခန္ဓူပဓီတိ ဣမေသံ ဥပဓီနံ ဝသေန ဧ ဥပဓိဗန္ဓနော။ ဥဒါန၊၄။၃၅၀။ ဥပဓိဗန္ဓနော ဗာလော၊ တမသာ ပရိဝါရိတောတိ တဿ ပန ဗာလဿ------ကိလေသာဘိသင်္ခါ-ရေဟိ ဗန္ဓတ္တာ။ နေတ္တိ၊၄။၁၂၄။ ဥပဓိဗန္ဓနော-တိ ကိလေသူပဓီဟိ ဗန္ဓိတဗ္ဗော၊ ယုပစ္စယော ဟိ ကမ္မတ္ထေ ဝိဟိတော၊ ဥပဓိသု ဝါ ကိလေသာနံ ဗန္ဓနံ ယဿ ဗာလဿာတိ ဥပဓိဗန္ဓနော။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၉၄။

ဥပဓိ(ဓီ)ယတိ (ကြိ) [(၁) ဥပ+ဓာ+ယ+တိ။ (၂) (ကမ္မ၊ကြိ) ဥပ+ဓာ+ယ+တေ] (၁) တည်၏။ (၂) ဆောင်ထားအပ်၏။ (၁) ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ သုခန္တိ ဣမိနာ ဝစနတ္ထေန ဥပဓီတိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၄၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၃။ ဥပဓီယတိ ဧတ္ထ သုခဒုက္ခန္တိ ဥပဓိ၊ အတ္တ-ဘာဝေါ ကာမဂုဏာ စ။ ဋီကာတိဝုတ်၊၄။၂၄၇။ ကာမံဂုဏာပိ ဟိ ဥပဓီယတိ ဧတ္ထ ဒုက္ခန္တိ ဥပဓီတိ ဝုစ္စန္တိ။ မငိ၊၃။၆၈။ ကုထိတေ ဖေဏံ ဥဒ္ဒေဟတိ၊ န ဥပဓီယတိ။ သံငိ၊၁။၁၇၉။ (-သံ၊၄၊၁။၃၀။ ဋီကာတိဝုတ်၊၄။၂၃၁။ ဒီငိ၊၂။၅၉။ မငိ၊၂။၉၂၁၂၇။ မငိ၊၃။၄၀၃။ သံငိ၊၂။၁၂၀။ အံငိ၊၃။၂၆။) **ဥပဓီယန္တိ**-ဥပဓီယန္တိ ဧတ္ထ ယထာသကံ ဖလာနီတိ ဥပဓယော။ ဝိမတိ၊ ၁။၆၂။ (၂) ဥပဓီယတိ ဒုက္ခံ ဧတေဟီတိ ဥပဓိ ကိလေသာ။ မငိ၊၃။၂၅၀။

ဥပဓိရဟိတ (တိ) [ဥပဓိ+ရဟိတ] ဥပဓိမှ ကင်းသော။ ဥပဓိရဟိတံ အရဟတ္တဓမ္မံ ဥတ္တာ။ အံ၊၄၊၃။၂၉။ ဥပဓိရဟိတန္တိ ကာမူ-ပဓိရဟိတံ။ အံငိ၊၃။၂၆။

ဥပဓိဝိပတ္တိ (ထီ) [ဥပဓိ+ဝိပတ္တိ] ဥပဓိ ရုပ်ချို့တဲ့ခြင်း၊ အရုပ်ဆိုးအကျည်းတန်ခြင်း။ အတ္တေကစ္စာနိ ပါပကာနိ ကမ္မသမာဒါနာနိ ဥပဓိဝိပတ္တိံ အာဂမ္မ ဝိပစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၁။ အံ၊၄၊၂။၁၁၁။ ဥပဓိဝိပတ္တီတိ ဟီနအတ္တ-ဘာဝတာ။ အဘိ၊၄၊၂။၄၂၁။ အံငိ၊၂။၁၀၆။ အတ္တဘာဝဝိပတ္တီတိ ဥပဓိဝိပတ္တိ။ သံငိ၊၁။၁၉၅။ အံငိ၊၂။၃၁၇။

ဥပဓိဝိပတ္တိပဋိဗာဠှ (တိ) [ဥပဓိဝိပတ္တိ+ပဋိဗာဠှ] ဥပဓိဝိပတ္တိသည် ပိတ်ပင်တားဆီးအပ်သော။ အတ္တေကစ္စာနိ ကလျာဏာနိ ကမ္မသမာဒါနာနိ ဥပဓိဝိပတ္တိပဋိဗာဠှာနိ န ဝိပစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၁။ (-အဘိ၊၄၊၂။၄၂၅။)

ဥပဓိဝိပါက (တိ) [ဥပဓိ+ဝိပါက] ဥပဓိကို ရင့်ကျက်စေတတ်သော၊ ဥပဓိကြောင့်အကျိုးပေးသော၊ ဥပဓိဟူသော အကျိုးရှိသော။ ဥပဓိဝိပါက(သံ၊၄၊၁။၃၂၁။ အံ၊၄၊၃။၂၄၁)န္တိ ဥပဓီ ဝိပစ္စန္တိ ဧတေန, ဥပဓီသု ဝါ ဝိပစ္စတိ, ဥပဓယော ဝါ ဝိပါကာ ဧတဿာတိ ဥပဓိဝိပါကံ။ အံငိ၊၃။၂၄၅။ (-သံငိ၊၁။၃၄၀။)

ဥပဓိဝိဘာဂ (ပု) [ဥပဓိ+ဝိဘာဂ] ဥပဓိလေးမျိုးကို ခွဲခြားဝေဘန်ခြင်း။ ရူပဓမ္မေ ဝိညာဏဥ္စ ဝိသုံ ဂဟေတွာ ပုန ဥပဓိဝိဘာဂေန သဗ္ဗေပိ တေဘူမကဓမ္မေ ဧကတ္တံ ဂဟေတွာ။ ဋီကာတိဝုတ်၊ ၄။၂၃၁။

ဥပဓိဝိရဟိတ (တိ) [ဥပဓိ+ဝိရဟိတ] ဥပဓိမှကင်းသော။ သော ဘဂဝါ သဗ္ဗလောကေ အပ္ပမာဏေ သတ္တေ "သုခီ ဟောန္တု"တိ-

အာဒိနာ နိရုပမိ ဥပမိဝိရဟိတံ ကတ္ဂာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

ဥပမိဝိဝိတ္တ (တိ) [ဥပမိ+ဝိဝိတ္တ] ဥပမိမှ ကင်းဆိတ်သော၊ တရား(နိဗ္ဗာန်)။ ဥပမိဝိဝေကေတိ သဗ္ဗုပမိပဋိနိဿဂ္ဂတာယ ဥပမိဝိဝိတ္တေ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁။

ဥပမိဝိဝေက (ပု) [ဥပမိ+ဝိဝေက] (၁) ဥပမိမှကင်းဆိတ်ခြင်း။ ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု ဥပမိဝိဝေကာ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပဟာနာ-----ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ မ၊၂။၉၉။ ဥပမိဝိဝေကာတိ ဥပမိဝိဝေကေန၊ ဣမိနာ ပဉ္စကာမဂုဏဝိဝေကော ကထိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ (-မ၊ဋီ၊၃။၆၈။) ကတမော ဥပမိဝိဝေကော၊ ဥပမိ ဝုစ္စန္တိ ကိလေသာ စ ခန္ဓာ စ အဘိသင်္ခါရာ စ၊ ဥပမိဝိဝေကော ဝုစ္စတိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ။ မဟာနိ။၂၁၊၁၂၂၊၂၆၅။ ဥပမိဝိဝေကောတိ ကိလေသက္ခန္ဓအဘိသင်္ခါရသင်္ခါတာနံ ဥပမီနံ သုညဘာဝေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၈။ ပဝိဝေကေတိ ဥပမိဝိဝေကေ နိဗ္ဗာနေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဥပမိဝိဝေကေတိ သဗ္ဗုပမိပဋိနိဿဂ္ဂတာယ ဥပမီဟိ ဝိဝိတ္တေ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁။ ပဉ္စကာမဂုဏသင်္ခါတကာမခန္ဓကိလေသအဘိသင်္ခါရာ၊ တေဟိ စတူဟိ ဝိဝိတ္တံ နိဗ္ဗာနံ ဥပမိဝိဝေကော။ ဝိမတိ၊၁။၆၂။ ဥပမိဝိဝေကောတိ နိက္ကိလေသတာ။ ဝဇိရ။၄၃။ အသိထိလံ သာသနံ ဂဟေတွာ ဝိဂတနီဝရဏော ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ ဥပမိဝိဝေကံ ပရိပူရယမာနော ဝိဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။

ဥပမိဝိဝေကပါရိပူရီ (ထီ) [ဥပမိဝိဝေက+ပါရိပူရီ] ဥပမိမှ ကင်းဆိတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်၏ပြည့်စုံခြင်း။ တဗ္ဗိပရိယာယတော စိဝရာဒိမတ္တနာ န ဥပမိဝိဝေကပါရိပူရိယာ သံဝတ္တတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။

ဥပမိဝိဝေကာဓိဂမ (ပု) [ဥပမိဝိဝေက+အဓိဂမ] ဥပမိမှ ကင်းဆိတ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း။ ဣဒါနိ ဥပမိဝိဝေကာဓိဂမဿ နိဿယဘူတော စိတ္တဝိဝေကော လဒ္ဓဗ္ဗော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

ဥပမိဝူပသမ (ပုံ၊န) [ဥပမိ+ဝူပသမ] ဥပမိငြိမ်းအေးခြင်းသဘော။ ဥပမိပဟာန-ကြည့်။

ဥပမိဝေပက္က (တိ) [ဥပမိ+ဝေပက္က] ဥပမိကို ရင့်ကျက်စေတတ်သော၊ ဥပမိကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ ဥပမိဟူသောအကျိုးကိုပေးတတ်သော။ ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သာသဝါ ပုညဘာဂိယာ ဥပမိဝေပက္ကာ၊ အတ္ထိ ဒိန္နံ အတ္ထိ ယိဋ္ဌံ အတ္ထိ ဟုတံ-----ပဝေဒေန္တီတိ၊ အယံ ဘိက္ခဝေ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သာသဝါ ပုညဘာဂိယာ ဥပမိဝေပက္ကာ။ မ၊၃။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆-၇။ ဥပမိဝေပက္ကာတိ ဥပမိသင်္ခါတဿ ဝိပါကဿ ဒါယိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၂။ ဥပမိသင်္ခါတဿာတိ ခန္ဓပဗန္ဓသင်္ခါတဿ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၆။ ခန္ဓောပမီ ဝိပစ္စတိ၊ တတ္ထ ဝါ ဝိပစ္စတီတိ ဥပမိဝေပက္ကာ။ မူလဋီ၊၂။၁၇၅။ ခန္ဓောပမီ ဝိပစ္စတီတိ ပဋိသန္ဓိဒါယိကံ သန္ဓာယာဟ၊ တတ္ထ ဝိပစ္စတီတိ ပဝတ္တိဝိပါကဒါယိကံ။ အနုဋီ၊၂။ ၁၇၄။ တေသု စ ကမ္မေသု "ဣဒံ ကမ္မံ ပဋိသန္ဓိံ အာကမိုတုံ န သက္ကောတိ၊ ဒုဗ္ဗလံ ဒိန္နာယ ပဋိသန္ဓိယာ ဥပမိဝေပက္ကံ ဘဝိဿတီ" တိ ပဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆-၇။ (-အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၁၅။) ဩပမိကန္တိ ဥပမိဝေပက္ကံ၊ အတ္တဘာဝသမ္ပတ္တိယာ စေဝ ဘောဂသမ္ပတ္တိယာ စ နိဗ္ဗတ္တကန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ သာ ပနေသာ ပုန္နဗ္ဘဝဿ ဒါယိကာပိ အတ္ထိ အဒါယိကာပိ------ဒိန္နာယ ပဋိသန္ဓိယာ ဥပမိဝေပက္ကမတ္တာပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ဥပဓိမှိ ယထာနိဗ္ဗတ္တေ အတ္တဘာဝေ ဝိပစ္စနကမ္မံ ဧတိဿာတိ ဥပဓိဝေပက္ကာ။ မူလဋီ၊၂။၆၉။ ပဝတ္တိဝိပါကဒါယိနော ကမ္မဿ သဟာယဘူတာ တဏှာ "ဥပဓိဝေပက္ကာ"တိ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ "ဥပဓိမှိ ယထာနိဗ္ဗတ္တေ"တိအာဒိ၊ ယထာနိဗ္ဗတ္တေတိ အတ္တနော ပစ္စယေဟိ နိဗ္ဗတ္တပကာရေ။ အနုဋီ၊၂။၇၄။

ဥပဓိဝေပက္ကပါပဓမ္မ (ပု) [ဥပဓိဝေပက္ကာ+ပါပဓမ္မ] ဥပဓိဟူသောအကျိုးကို ပေးသော အကုသိုလ်တရား။ အညေတိ ဥပဓိဝေပက္ကပါပဓမ္မေ အဘိဘဝိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။

ဥပဓိသင်္ခယ (ပု) [ဥပဓိ+သင်္ခယ] ဥပဓိ၏ ကောင်းစွာကုန်ရာနိဗ္ဗာန်။ သော ဝတ သုန္ဒရက္ခတ္တ ဘိက္ခု ဆသု ဖဿာယတနေသု သံဝုတကာရီ "ဥပဓိ ဒုက္ခဿ မူလ"န္တိ ဉတွာ ဝိဒိတွာ နိရုပဓိ ဥပဓိသင်္ခယေ ဝိမုတ္တော။ မ၊၃။၄၇။ (-ဝိ၊၃။၅၄။ သံ၊၁။၁၃၅။ အံ၊၁။၃၂၂။ ဉာတိဝုတ်။၂၇၆။) ဥပဓိသင်္ခယေ ဝိမုတ္တောတိ ဥပဓီနံ သင်္ခယဘူတေ နိဗ္ဗာနေ အာရမ္မဏတော ဝိမုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဉာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၂။) ဥပဓိ (ဥပဓယော) သမ္မဒေဝ ခီယန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥပဓိသင်္ခယော၊ နိဗ္ဗာနံ။ မဋီ၊၃။၂၅၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။ ဥပဓိသင်္ခယေ ဝိမုတ္တော(မ၊၂။၁၁၇) တိ တဏှာက္ခယေ နိဗ္ဗာနေ အာရမ္မဏတော ဝိမုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဥပဓီနံ သမ္မာ ခယနွေန နိဗ္ဗာနံ ဥပဓိသင်္ခယံ (ဥပဓိသင်္ခယော?) နာမာတိ အာဟ ဥပဓိသင်္ခယေတိ နိဗ္ဗာနေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၁၆။

ဥပဓိသညိတ (တိ) [ဥပဓိ+သညိတ] ဥပဓိဟု သိမှတ်အပ်သော။ ဥပဓိသညိတာ သဗ္ဗေပိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓကိလေသာဘိသင်္ခါရပဉ္စကာမဂုဏဓမ္မာ ဟုတွာ အဘာဝင္ဂေန အနိစ္စာ။ ဉာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၁။

ဥပဓိသမုဒယ (ပု) [ဥပဓိ+သမုဒယ] ဥပဓိ ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ (ဥပဓိဇာတိက-ကြည့်။)

ဥပဓိသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပဓိ+သမ္ပတ္တိ] ဥပဓိရုပ်-ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော-ပြည့်စုံခြင်း-တင့်တယ်လှပခြင်း။ အတ္ထေကစ္စာနိ ကလျာဏာနိ ကမ္မသမာဒါနာနိ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ အာဂမ္မ ဝိပစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ဥပဓိသမ္ပတ္တိတိ အတ္တဘာဝသမိဒ္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၁) တိ အတ္တဘာဝသောဘာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၇။ (-ဉာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၈။)

ဥပဓိသမ္ပတ္တိပဋိဗာဟိတ (တိ) [ဥပဓိသမ္ပတ္တိ+ပဋိဗာဟိတ] ဥပဓိသမ္ပတ္တိသည် ပိတ်ပင်တားဆီးအပ်သော၊ ဥပဓိသမ္ပတ္တိကြောင့် မကောင်းကျိုး ပေးခွင့်မရသော။ သန္တေကစ္စာနိ ပါပကာနိ ကမ္မသမာဒါနာနိ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ-ပဋိဗာဟိတာနိ န ဝိပစ္စန္တိ။ ဉာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

ဥပဓိသမ္ပတ္တိပဋိဗာဠှ (တိ) [ဥပဓိသမ္ပတ္တိ+ပဋိဗာဠှ] ဥပဓိသမ္ပတ္တိသည် ပိတ်ပင်တားဆီးအပ်သော။ အတ္ထေကစ္စာနိ ပါပကာနိ ကမ္မသမာဒါနာနိ ဥပဓိသမ္ပတ္တိပဋိဗာဠှာနိ န ဝိပစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။)

ဥပဓိသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥပဓိ+သမ္ပဒါ] ဥပဓိရုပ်-ပြည့်စုံခြင်း-တင့်တယ်လှပခြင်း။ အယံ ပန ဒါရိကာ ကုလဓီတာ ဘဝိဿတိ၊ ဥပဓိ-သမ္ပဒါပိဿာ အတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။)

ဥပမိသမ္ပန္န (တိ) [ဥပမိ+သမ္ပန္န] ဥပမိရုပ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ကေစွော နီစကုလေ ဇာတောပိ ဥပမိသမ္ပန္နော ဟောတိ၊ အတ္တ-ဘာဝသမိဒ္ဓိယံ ဌိတော။ အံ၊၄၊၂။ရ၆၊ (-၁၁၁။)

ဥပမိသုခ (န) [ဥပမိ+သုခ] ဥပမိ၌ မှီတည်နေသောချမ်းသာ။ ဥပမိသုခဥ္စ နိရုပမိသုခဥ္စ။ အံ၊၁။ရ၉။ ဥပမိသုခန္တိ တေဘူမကသုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ န ပဏ္ဍိတာ ဥပမိသုခဿ ဟေတု၊ ဒဒန္တိ ဒါနာနိ ပုနဗ္ဘဝါယ။ မဟာနိ။၃၃၄။ န ပဏ္ဍိတာ ဥပမိသုခဿ ဟေတူတိ ဒုဗ္ဗဇာတိ-ကာ ကာမသုခဿ ကာရဏာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၃။

ဥပမိဟေတုက (တိ) [ဥပမိ+ဟေတု+က] ဥပမိ-လျှင်အကြောင်းရှိသော-ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဥပမိကာရဏ-ကြည့်။

ဥပမိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဓာ+ယ+တေ] ဆောင်ထားအပ်၏။ ဥပမိ(မီ)ယတိ(၂)-ကြည့်။

ဥပမိယန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဓာ+ယ+အန္တိ] တည်ကုန်၏။ ဥပမိ(မီ)ယတိ(၁)-ကြည့်။

ဥပနစ္စန္တ (တိ)[ဥပ+နစ္စန္တ။ ထိ-၌ ဥပနစ္စန္တီ] ကသောသူ။ အပိ စ သုတောယေဝ မေသော ဘဂဝါ ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ သုခ-မ္ဘာယံ သဘာယံ ဥပနစ္စန္တိယာ။ ဒီ၊၂။၂၁၄။ ဥပနစ္စန္တိယာတိ နစ္စမာနာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉ရ။ ဥပနစ္စန္တိယာတိ ဥပဂန္ဒွာ နစ္စန္တိယာ။ ဒီဋီ၊၂။ ၂၅၀။

ဥပနစ္စန္တီ (ထိ) [ဥပနစ္စန္တ+ဤ] ကသောမိန်းမ၊ ကချေသည်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနဒတိ (ကြိ) [ဥပ+နဒ+အ+တိ] တွန်ကျူး၏။ ဟံသာစိမေ ဒဿနီယာ မနောရမာ၊ ဥဒကသ္မိ မနုပရိယန္တိ သဗ္ဗဒါ၊ သမယျ ဝဂ္ဂုပနဒန္တ သဗ္ဗေ။ ပေတ။၁ရ၂။ ဥပနဒန္တီတိ ဝိကူဇန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁ရ၄။

ဥပနဒန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နဒ+အ+အန္တိ] တွန်ကျူးကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနဒ္ဓ (တိ) [ဥပ+နဟ+တ] ရန်ငြိုးဖွဲ့သော၊ မိမိသန္တာန်၌ ဒေါသကိုထပ်တလဲလဲ ဖြစ်စေသော၊သူ။ ဥပနဒ္ဓေါ ဘိက္ခု ဉာတိကုလံ ဂန္တွာ။ ဝိ၊၂။၁၁၂။ ဥပနဒ္ဓေါ ဘိက္ခူတိ သောဇနိတဥပနာဟော ဘိက္ခု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉ရ။ (-ဝိ၊၄။၂၅၅။) (ဥပနန္ဓော-ဟု မူကွဲရှိသည်၊ ပါစိတ်၊ ယော-၌ ယင်းကိုဖွင့်သည်။)

ဥပနန္ဒ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပနန္ဒမည်သူ။ (သာသနာတော်၌ ဥပနန္ဒအမည်တူ ၆-ဦးတွေ့ရ၏။ (က) သာကီဝင်မင်းမျိုးတို့မှ ရဟန်းဝတ်လာသူ ဥပနန္ဒထေရ်၊ ၎င်းမထေရ်သည် အတောင်းအရမ်းရက်စက်၏၊ လျှပ်ပေါ်လော်လီ၏၊ တရားဟောကောင်း၏၊ (ဝိ၊၁။၃၁၁။ ဝိ၊၃။၄၁၅။ ဝိ၊၄။၁၁၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။) (ခ) ဥပနန္ဒစစ်သူကြီး၊ ၎င်းစစ်သူကြီးအကြောင်း အကျယ်ဟောကြား ထားသည်ကို မတွေ့ရ။ မ၊ ၃။၆၃။ (ဂ) ဥပနန္ဒ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ၄-ပါး။ ဤပစ္စေကဗုဒ္ဓါများအကြောင်း အကျယ်မတွေ့ရ။ မ၊၃။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁။ တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မာ ဥပနန္ဒော သကျပုတ္တော ပဋ္ဌော ဟောတိ ဓမ္မိံ ကထံ ကာတုံ။ ဝိ၊၁။၃၁၁။ ဥပနန္ဒော သကျပုတ္တောတိ အသီတိသဟဿ-မတ္တာနံ သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဘိက္ခူနံ ပတိကိဋ္ဌော လောလဇာတိကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

ဥပနန္ဒတ္ထေရ (ပု) [ဥပနန္ဒ+ထေရ] ဥပနန္ဒထေရ်၊ (နံပါတ် ၁- ဥပနန္ဒဖြစ်သည်)။ ဥပနန္ဒ-တ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ပညတ္တေသု ပန စတုတ္ထ-ဘာဝတော "ဥပနန္ဒဿ စတုတ္ထသိက္ခာ-ပဒေနာ" တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၂။ ကင်္ခါဋီ၊ သစ်။၃ရ၈။

ဥပနန္ဒဝတ္ထု (န) [ဥပနန္ဒ+ဝတ္ထု] ဥပနန္ဒထေရ်၏-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ၊ (နံပါတ် ၁-ဥပနန္ဒဖြစ်သည်)။ ဥပနန္ဒဝတ္ထုသ္မိံ တတ္ထ တယာ မောဃပုရိသ ဂဟိတံ ဣဒံ မုတ္တံ။ ဝိ၊၄၊၄၊ရ၅။

ဥပနန္ဒသက္ယပုတ္တ (ပု) [ဥပနန္ဒ+သက္ယပုတ္တ] သာကီဝင်မင်းသားဖြစ်သော အရှင်ဥပနန္ဒထေရ်။ ဒုတိယော ဥပနန္ဒသက္ယပုတ္တ-သဒိသော။ အဘိ၊၄၊၃၊၈၁။

ဥပနန္ဓ (တိ) [ဥပ+နန္ဓ+အ] ရန်ငြိုးဖွဲ့သော၊ မိမိသန္တာန်၌ ဒေါသကို ထပ်တလဲလဲဖြစ်စေသော၊သူ။ ဥပနန္ဓော (ဥပနဒ္ဓေါ) ဘိက္ခု ဉာတိကုလံ ဂန္တွာ။ ဝိ၊၂၊၁၁၂။ ဥပနန္ဓော-တိပဒဿ ဥပနဟတီတိ ဥပနန္ဓောတိ ကတ္တုတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော၊ရရ။

ဥပနန္ဓတိ (ကြိ) [ဥပ+နန္ဓ+အ+တိ။ဓာတွတ္ထ၊၂၁၀။ ပါစိတ်၊ယော-၌ နဟဓာတ်ဟု ဆိုသည်] ရန်ငြိုးဖွဲ့၏။ သော တသ္မိံ ဥပနန္ဓိ။ ဝိ၊၂၊၁၁၂။ ဝိ၊၄၊၂၅၅။ ဥပနန္ဓိတိ ဝေရံ ဗန္ဓိ၊ ဝိမတိ၊၂၊၂၃၃။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ မဟာနာမေ သက္ကေ ဥပနန္ဓိံသု။ ဝိ၊၂၊၁၃၆။

ဥပနန္ဓန (န) [ဥပ+နန္ဓ+ယု] ဖွဲ့ခြင်း၊ အဆင့်ဆင့်နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ဖွဲ့ယှက်ခြင်း။ ဥပနန္ဓနံ နာနပ္ပကာရဿ ဥပရူပရိ နန္ဓနံ ဝိယ ဟောတီတိ ကတွာ။ မငိ၊၁၊၁၉၉။

ဥပနန္ဓနလက္ခဏ (တိ) [ဥပနန္ဓန+လက္ခဏ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း-ဒေါသဖြင့်စိတ်ကိုဖွဲ့ယှက်ခြင်း-လက္ခဏာရှိသော။ ဥပနန္ဓနလက္ခဏော ဥပ-နာဟော။ မ၊၄၊၁၁၀။ အံ၊၄၊၂၊၆၄။ ပဋိသံ၊၄၊၁၊၂၉၂။ မဟာနိ၊၄၊၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁၊၈၄။ ဥပနန္ဓနလက္ခဏောတိ ကုဇ္ဈနဝသေန "အက္ကောစ္ဆိ မံ အဝဓိ မ" န္တိအာဒိနာ စိတ္တ-ပရိယောနန္ဓနလက္ခဏော။ အံဋီ၊၂၊၆၅။ (-အဘိ၊၄၊၂၊၄ရ၃။)

ဥပနန္ဓနသီလ (တိ) [ဥပနန္ဓန+သီလ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းအလေ့ရှိသော၊သူ။ ဥပနာဟီတိ **တဓမေဝ** ကောဓံ ဝရေတွာ ဥပနန္ဓနသီလော။ **ပဋိ**သံ၊၄၊၂၊၆၅။

ဥပနန္ဓိ (ကြိ) [ဥပ+နန္ဓ+ဤ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ပြီ။ ဥပနန္ဓိတိ ဧတ္ထ ဥပသဒ္ဒေါ ဥပနာဟတ္ထော၊ နဟဓာတု ဗန္ဓနတ္ထောတိ ဒဿေန္တော အာဟ ဥပနာဟန္တိအာဒိ။ ပါစိတ်၊ယော၊ရရ။ ဥပနန္ဓတိ-လည်းကြည့်။

ဥပနန္ဓိံသု (ကြိ) [ဥပ+နန္ဓ+ဥံ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ကုန်ပြီ။ ဥပနန္ဓတိ-ကြည့်။

ဥပနမန္တ (တိ) [ဥပ+နမန္တ] ညွတ်ကိုင်းသော၊ ကိုင်းရှိုင်းသော၊ ဆည်းကပ်သော၊သူ။ သေဋ္ဌ-မုပနမံ ဥဒေတိ ခိပ္ပံ။ အံ၊၁၊၁၂၃။ သေဋ္ဌမုပ-နမန္တိ သေဋ္ဌံ ပုဂ္ဂလံ ဩဏမန္တော-----ယသ္မာ သေဋ္ဌံ ပုဂ္ဂလံ ဥပနမန္တော ဥဒေတိ ခိပ္ပံ။ အံ၊၄၊၂၊၉၄။

ဥပနယ (ပု) [ဥပ+နီ+အ] (၁) ကပ်၍ဆောင်ခြင်း၊ဖြစ်စေခြင်း။ (၂) ကပ်၍ဆောင်အပ်သောနည်း။ (၁) အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယံ အရဟတိ။ သံ၊၄၊၁၊၄၂။ စူဠနိ၊၄၊၈၄။ ဥပနယနံ ဥပနယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၁၀။ သာရတ္ထ၊၂၊ရ၆။ (-အံ၊၄၊၂၊၂၀၃။ မငိ၊၃၊၃၄၉။) (၂) ယထာ သသဝိသာဏံ န ဥပလဗ္ဘတိ၊ န တထာ ပုဂ္ဂလောတိ ဥပနယော။ အနုဋီ၊၃၊၆၉။

ဥပနယတိ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+တိ] (က) အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်ပို့၏၊ ရောက်စေ၏။ **(ခ)** ဆက်ကပ်၏၊ ပေးကမ်း၏။ (က) သာ ဘောဇ-နသမ္ပဒါ ဥပနယတိ။ အံ၊၄၊၃၊၂၃၀။ တံ ဓမ္မံ မာ ဥပနယသိ (မ၊၄၊၂၊၃၁၂)တိ တယာ ပဋိဝိ-ဒ္ဓဓမ္မံ မာ သာဝကပဋိပဒံ ပါပေသိ။ မဋီ၊၂၊၃၁၉။ ယေ တေ ဝသံ န အာယန္တိ၊ ဝသံ ဥပနယာမသေ။ ဇာ၊၂၊၂၅ရ။ ဇာ၊၄၊ရ၊၁၀ရ။

(ခ) အနေ္တန စ ပါနေန စ၊ ခဇ္ဇေန စ ယံ စ တတ္ထ သန္နိဟိတံ၊ ဆာဒေမိ ဉ်ပနယာမိ စ။ ထေရီ။၄၂၅။ ဥပစ္ဆာဒေတွာ ဥပနယာမိ စ။ **ထေရီ**၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

ဥပနယန (န) [ဥပ+နီ+ယု] ကပ်၍ဆောင်ခြင်း၊ အနီးသို့ဆောင်ခြင်း၊ ဖြစ်စေခြင်း။ အပိ နု မဟာရာဇ တဿ မာတာ လဘတိ အာကနု-နပရိကနုန့် ဂါဟံ သာမိနော ဥပနယနံ ကာတုံ။ မိလိန္ဒ။၁၅၅။ တေပိ နာမ မတာ၊ ကိမင် ပန မာဒိသာတိ အတ္တနော မရဏဿ ဥပ-နယနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၁။ အာနယနံ စိတ္တဿ အာရမ္မဏေ ဥပနယနံ အာကနုနံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၆၆။ ဥပနယနံ ဥပနယော၊ အာဒိတ္တံ စေလံ ဝါ သီသံ ဝါ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာပိ ဘာဝနာဝသေန အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယနံ ဥပ္ပါဒနံ အရဟတီတိ ဩပနေယျိကော။ သာရတ္ထ၊၂။၇၆။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၈၊၂၇၇။)

ဥပနယနကိစ္စ (တိ) [ဥပနယန+ကိစ္စ] ကပ်၍ ဆောင်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ ဟိတူပသံဟာရ-ရသာတိ သတ္တေသု ဟိတဿ ဥပနယနကိစ္စာ။ ဥပနယနသမ္ပတ္တိကာ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၉။

ဥပနယနစတုက္က (န) [ဥပနယန+စတုက္က] ဥပ နယနလေးခုအပေါင်း၊ ကပ်၍ဆောင်ခြင်းဖြင့် မှတ်အပ်သော လေးခုအပေါင်း။ ဝေမိဒံ အနု-လောမပဋိလောမတော စတူဟိ ပါပနာ-ရောပနာဟိ နိဂ္ဂဟဿ ဥပနီတတ္တာ ဥပနယန-စတုက္ကံ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။

ဥပနယနပညတ္တိ (ထိ) [ဥပနယန+ပညတ္တိ] (ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်အကြောင်းကို) ကပ်၍ ဆောင်ခြင်းကို အပြားအားဖြင့်သိစေခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းတရားကို ဖော်ပြခြင်း။ န ယိမေ ဇာတဿ ဘူတဿ ကတဿ သင်္ခတဿ နိဿရဏံ ပညာယေထာတိ ဝေဝစနပညတ္တိ သင်္ခတဿ ဥပနယနပညတ္တိ စ။ နေတ္တိ။၅၃-၄။ တတ္ထ ဥပနယနပညတ္တီတိ ပဋိပက္ခတော ဟေတု ဥပနယနဿ ပညာပနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (-နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၉၆။)

ဥပနယနရသ (တိ) [ဥပနယန+ရသ] ဘင် ၏ အနီးသို့ ဆောင်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ ရူပပရိပါက-လက္ခဏာ ဇရတာ၊ ဥပနယနရသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၀။ ဥပနယနရသာတိ ဘင်္ဂုပနယနကိစ္စာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၃။

ဥပနယနသမ္ပတ္တိက (တိ) [ဥပနယန+သမ္ပတ္တိက] ကပ်၍ဆောင်ခြင်းဟူသော ပြည့်စုံသောဂုဏ် ရှိသော။ ဥပနယနကိစ္စ-ကြည့်။

ဥပနယနာကာရ (ပု) [ဥပနယန+အာကာရ] ကပ် ၍ဆောင်ခြင်းဟူသောအခြင်းအရာ။ ဣဒါနိ ပရိဿယဿ ဥပနယနာကာရံ ဒဿေန္တေန တတ္ထ "ဒါရကဿာ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၇၃။

ဥပနယပရိပါကလက္ခဏ (တိ) [ဥပနယ ပရိပါက+လက္ခဏ] ဘင်၏အနီးသို့ ပို့ဆောင် ခြင်း, ရင့်ကျက်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဥပန-ယပရိပါကလက္ခဏဇရာ။ ပေဋကော။၂၄၇။

ဥပနယမာန (တိ) [ဥပ+နီ+အ+မာန] ဆောင် သော၊သူ။ ဝေ မေထုနဓမ္မံ ဒဒမာနာ ဥပနယမာနာ ပိယာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၂၃၁။

ဥပနယသိ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+သိ] အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်ပို့၏၊ ရောက်စေ၏။ ဥပနယတိ (က) ကြည့်။

ဥပနယာပေန္တ (တိ) [ဥပ+နီ+ဏာပေ+အန္တ] ဆောင်စေသော၊သူ။ ဝစသိ **ကုသလော** သင်္ကော ဒေဝရာဇာ တံ ဝိသေသံ **တေနေဝ** ပုဗ္ဗံ **ဥပနယာပေန္တော**။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၃။

ဥပနယာမသေ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+အာမသေ] အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်ပို့ကြပါကုန်အံ့၊ ရောက်စေပါကုန်အံ့၊ လိုက်နာစေကုန်အံ့။ ဥပနယတိ (က) ကြည့်။

ဥပနယာမိ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+မိ] ဆက်ကပ်၏၊ ပေးကမ်း၏။ ဥပနယတိ (ခ) ကြည့်။

ဥပနယှတိ (ကြိ) [ဥပ+နဟ+ယ+တိ] ဖွဲ့၏၊ နှောင်ဖွဲ့၏၊ ဖွဲ့ချည်၏၊ ထုပ်၏၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့၏၊ အငြိုးထား၏။ ပုတိမစ္ဆံ ကုသဂ္ဂေန၊ ယော နရော ဥပနယှတိ။ ဇာတိဝုတ်။၂၄၁။ ဇာ၊ ၁။၃၃၀။ ဇာ၊၂။၂၆၅။ ခုဒ္ဒကာ၊၅။၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ ၅၊၂။၁၂။ ဇာ၊၅၊၄။၄၃၇။ ဇာ၊၅၊၇။၁၂၆။ ဥပနယှတိ ပုငှဗန္ဓနဝသေန ဗန္ဓတိ။ ဇာတိဝုတ်၊ ၅။၂၃၀။ ပုဗ္ဗကာလံ ကောမံ ဥပနယှတိ၊ အဘိ၊ ၅၊၂။၄၇၃။ ပုဗ္ဗကာလိကံ ကောမံ ဥပနယှတိ ဗန္ဓတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၅။ **ဥပနယှန္တိ**- ဝိ၊၃။၄၉၆။ မ၊၃။၁၉၂။ ဓမ္မ။၁၃။ ဝိ၊၅၊၃။၄၃၃။ မ၊၅၊၄။၊ ၁၄၆။ ဓမ္မ၊၅၊၁။၂၉။ ဇာ၊၅၊၃။၁၉၈၊၄၆၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၉။ **ဥပနယှေထ**- သုတ္တနိ၊၅၊၂။၉၅။

ဥပနယှန (ထိ၊န) [ဥပ+နဟ+ယ+ယု] (က) အမျက်ဒေါသကိုနှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ အာဃာတဝတ္ထုဖြင့် စိတ်ကိုနှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့သော အခြင်းအရာ၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ (ခ) နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ နှောင်ဖွဲ့ကြောင်း။ (က) ယော ဝေရူပေါ ဥပနာဟော ဥပနယှနာ ဥပနယှိတတ္တံ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၇၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။ ဥပနယှနာကာရော ဥပနယှနာ။ အဘိ၊၅၊၂။၄၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနယှနကုသဂ္ဂ (န) [ဥပနယှန+ကုသဂ္ဂ] ချည်နှောင်ထုပ်ဖွဲ့ကြောင်းဖြစ်သော သမန်းမြက်။ ဇဝံ ဗာလူပသေဝနာတိ ဗာလူပသေဝီဟိ ပူတိမစ္ဆံ ဥပနယှနကုသဂ္ဂံ ဝိယ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၅၊၄။၄၃၈။

ဥပနယှနလက္ခဏ (တိ) [ဥပနယှန+လက္ခဏ] ကပ်၍ဖွဲ့ခြင်း-အငြိုးထားခြင်း-လက္ခဏာရှိသော။ ပရာပရာဓေသု ဥပနယှနလက္ခဏော ဥပနာဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၈။

ဥပနယှနသီလ (တိ) [ဥပနယှန+သီလ] ကပ်၍နှောင်ဖွဲ့ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့လေ့ရှိသော၊သူ။ ဥပနာဟီတိ အာဃာတဝတ္ထုသု အာဃာတဿ ဥပနယှနသီလော။ ထေရ၊၅၊ ၂။၃၆၂။(-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။)

ဥပနယှနာကာရ (ပု) [ဥပနယှန+အာကာရ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းဟူသော-အခြင်းအရာ-အမူအရာ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနယှန္တ (တိ) [ဥပ+နဟ+ယ+အန္တ] ရန်ငြိုးဖွဲ့သော၊သူ။ သော ဇဝံ ကုဒ္ဓေါ ဥပနယှန္တော စ သန္တေပိ အညဿ လာဘိနော ဂုဏေ မကွေတိ။ မ၊၅၊၁။၁၁၁။ မဟာနိ၊၅။၅၄။

ဥပနယှန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နဟ+ယ+အန္တိ] ဖွဲ့ကုန်၏၊ နှောင်ဖွဲ့ကုန်၏၊ ဖွဲ့ချည်ကုန်၏၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ကုန်၏။ ဥပနယှတိ-ကြည့်။

ဥပနယှိတ (တိ) [ဥပ+နဟ+ယ+တ] အမျက်ဒေါသကိုနှောင်ဖွဲ့သော၊ အာဃာတဝတ္ထုဖြင့် စိတ်ကိုနှောင်ဖွဲ့သော၊ရန်ငြိုးဖွဲ့တတ်သော၊သူ။ ဥပနယှိတဿ ဘာဝေါ ဥပနယှိတတ္တံ။ အဘိ၊ ၅၊၂။၄၇၃။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။) ဥပနယှနာ-လည်းကြည့်။

ဥပနဟန (န) [ဥပ+နဟ+ယု] ကပ်၍ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနဟနသီလ (တိ) [ဥပနဟန+သီလ] ကပ်၍နှောင်ဖွဲ့ခြင်းအလေ့ရှိသော၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့လေ့ရှိ

သော၊သူ။ ဥပနဟနသီလော ဥပနာဟော ဝါ တေသေ အတ္ထီတိ ဥပနာဟီ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၄။ ဥပနယှနသီလ-လည်းကြည့်။

ဥပနာမန (န) [ဥပ+နမု+ဏေ+ယု] အနီးသို့ ညွတ်စေခြင်း၊ ဆက်ကပ်ခြင်း၊ လှူဒါန်းခြင်း။ "ဟေ ဘန္တေ ဣမံ ဝတ္ထံ ပဋိဂ္ဂဏှာဟီ"တိ ဥပနာမနဝသေန စီဝရဿာပိ လာဘီတွေဝ ဝုတ္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ရ၂။

ဥပနာမနဟေတု (န) [ဥပနာမန+ဟေတု] အနီးသို့ညွတ်စေ-ဆက်ကပ်-လှူဒါန်း-ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ အပိသကဠဘာရေဟိ ဥပနာမနဟေတုဘူတံ ဝိမှာပနံ ပစ္စယပဋိ-သေဝနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထုုတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၂။

ဥပနာမယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏယ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၃၃။] (က) ညွတ်စေ၏၊ အနီးသို့ ညွတ်စေ၏၊ ဆက်ကပ်၏၊လှူဒါန်း-ပေးကမ်း-၏။ (ခ) ဖြန့်-လွှမ်းခြုံ-၏။ (က) ဥဘော ပိတာ စ မာတာ စ၊ ဗုဒ္ဓဿ ဥပနာမယုံ။ ထေရ၊၂၉၂။ ဥပနာမယုန္တိ ဥပနာမေသုံ၊ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ **ဥပနာမယိ**-ထေရ၊၁၅၀။ ဇာ၊ ၁။၃၁၈။ ဇာ၊၂။၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၈၁။ **ဥပနာမယုံ**- ထေရ၊၂၉၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ **ဥပနာမယိံ**- ဝိမာန။၅၅။ အပ၊ ၁။၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ **ဥပနာမယိဿတိ**-ဇာ၊၂။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၆။ (ခ) သာမော ယဒါ ဝနေ အာသိံ၊ သက္ကေန အဘိနိမ္မိတော။ ပဝနေ သီဟဗျဂ္ဃေ စ၊ မေတ္တာယမုပနာမယိံ။ စရိယာ။ ၄၁၈၊ မေတ္တာ-ယမုပနာမယိန္တိ မ-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော၊ မေတ္တာဘာဝနာယ ကုရုရကမ္မန္တေ သီဟဗျဂ္ဃေပိ ဖရိံ၊ ပဂေဝ သေသသတ္တေတိ အဓိပ္ပါယော။ အထ ဝါ မေတ္တာ အယတိ ပဝတ္တတိ စေတေနာတိ မေတ္တာယော မေတ္တာဘာဝနာ၊ တံ မေတ္တာယံ ဥပနာမယိံ သတ္တေသု အနောမိသော ဥပနာမေသိံ။ စရိ ယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

ဥပနာမယန္တ (တိ) [ဥပ+နမု+ဏယ+အန္တ] အနီးသို့ညွတ်စေသော၊သူ။ ဘိက္ခာဂဟဏတ္ထံ ပတ္တံ ဥပနာမယတော မဏိဗန္ဓတော ပဘုတိ ဒ္ဒိန္နမ္ပိ ဟတ္ထပါဒါနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။

ဥပနာမယိံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏယ+ဣံ] (က) အနီးသို့ညွတ်စေခဲ့ပြီ၊ ဆက်ကပ်ခဲ့ပြီ၊ လှူဒါန်းခဲ့ပြီ။ ဥပနာမယတိ (က) ကြည့်။ (ခ) ဖြန့်-လွှမ်းခြုံ-ခဲ့ပြီ။ ဥပနာမယတိ (ခ) ကြည့်။

ဥပနာမယိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏယ+ဤ] အနီးသို့ညွတ်စေခဲ့ပြီ၊ ဆက်ကပ်ခဲ့ပြီ၊ လှူဒါန်းခဲ့ ပြီ။ ဥပနာမယတိ (က) ကြည့်။

ဥပနာမယိဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏယ+ ဿတိ] အနီးသို့ညွတ်စေလတ္တံ့၊ ချဉ်းကပ် လတ္တံ့။ ဥပနာမယတိ (က) ကြည့်။

ဥပနာမယုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏယ+ဥံ] အနီးသို့ညွတ်စေခဲ့ကုန်ပြီ၊ လှူဒါန်းခဲ့ကုန်ပြီ။ ဥပနာမယတိ (က) ကြည့်။

ဥပနာမိတ (တိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+တ] အနီး သို့ညွတ်စေအပ်သော၊ ဆက်ကပ်အပ်သော၊ လှူဒါန်းအပ်သော။ ဘဂဝတော ဥပနာမိတေ ပန ဣဓလောကပရလောကေသု သမ္ပတ္တိ ဘဝိဿတိ၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဘဂဝတော ကာယံ ဥပနာမိတံ ဟတ္ထစိတ္တံဝိယ ခါယတိ။ ဒီ၊၂။၁၁၁။ ဘဂဝတော ကာယံ ဥပနာမိတန္တိ နိဝါသန-ပါရုပနဝသေန အလ္လီယာပိတံ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဥပနာမေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+တဗ္ဗ] အနီးသို့ညွတ်စေ-ဆက်ကပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဘာဇနံ ဓောဝိတွာ ယာဂု ဥပ-နာမေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၅၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊

၂။ ၂၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၅။)

ဥပနာမေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+တိ] (က) ညွတ်စေ၏၊ အနီးသို့ ညွတ်စေ၏၊ ဆက်ကပ်၏၊လှူဒါန်း–ပေးကမ်း–၏။ (ခ) ဖြန့်–လွှမ်းခြုံ–၏။ အာယသ္မာ ပနာနန္ဒော ပတ္တပုလကံ သိလာယံ ပိသိတွာ ဘဂဝတော ဥပနာမေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၂။ ဘိက္ခုံ ပတ္တံ ဥပနာမေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။ ဥပနာမေတိ(ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၂)တိ သမိပံ နာမေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၇၃။ ထောကံ ဝိဿမိဿာမိတိ ကာယံ မဥ္စကေ ဥပနာမေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀။ ထေရော ဟတ္ထံ ဥပနာမေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ **ဥပနာမေန္တိ**–ဝိ၊ ၃။ ၅၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၇၈၊ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။ **ဥပနာမေထ**– ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၁။ **ဥပနာမေယျ**–မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။ **ဥပနာမေယျုံ**– အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၂။ **ဥပနာမေယျံ**–ဝိ၊ ၃။ ၃၁၆။ **ဥပနာမေသိ** – ဝိ၊ ၃။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၀၊ ၇၄၊ ၁၄၆။ သံ၊ ၁။ ၂၀၉။ သုတ္တနိ။ ၃၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၄၊ ၂၂၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၇၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၀။ **ဥပနာမေသုံ**–ဝိ၊ ၃။ ၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၀။ **ဥပနာမေသိံ**–ဝိမာန။ ၅၆။ အပ၊ ၁။ ၁၁၄။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၇။ **ဥပနာမေဿတိ**–မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။ **ဥပနာမေဿာမိ**–ဝိ၊ ၃။ ၃၁၇။ (ခ) တတ္ထ သိဟဗျဂ္ဃေဟိ သဒ္ဓိံ အဟံ သတ္တေသု မေတ္တံ ဥပနာမေသိံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၁။

ဥပနာမေတုံ (ဗျ) [ဥပ+နမု+ဏေ+တုံ] အနီးသို့ညွတ်စေ–ဆက်သ–ခြင်းငှါ။ အမ်သက–ဘောဇနံ နာမ ဥပနာမေတုံ န သက္ကောမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဥပနာမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+တွာ] အနီးသို့ညွတ်စေ၍၊ ဆက်ကပ်၍၊ လှူဒါန်း၍၊ ဆက်သ၍။ မဟာရာဇဒေတ္တိယံ ပတ္တံ ဥပနာမေတွာ ပူဝံ ဂဏှိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ဥပနာမေတွာ ပူဇေန္တိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဘဏ္ဍာဂါရိကော–––––တဒုပိယံ အလင်္ကာရဘဏ္ဍံ ရညော ဥပနာမေတွာ တံ အလင်္ကရောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁၅။

ဥပနာမေထ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ထ] အနီးသို့ညွတ်စေပါကုန်လော၊ ပေးသနားတော်မူပါကုန်လော့။ ဥပနာမေတိ(က)ကြည့်။

ဥပနာမေန္တ (တိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+အန္တ။ ထိဝ်၌ ဥပနာမေန္တိ] အနီးသို့ညွတ်စေသော၊ ဆက်ကပ်သော၊ လှူဒါန်းသော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) ညွတ်စေ–အနီးသို့ညွတ်စေ–လျက်။ ဟတ္ထိ–ယူထပတိ ပိဋ္ဌိ ဥပနာမေန္တော အာဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ တဿာ အသလ္လကေ္ခတွာဝ တသရပဉ္စိံ ဥပနာမေန္တိယာ တသရပဉ္စိဝေမ–ကောဋိယံ ပဋိဟညိတွာ သဒ္ဒံ ကုရုမာနာ ပတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။ တဿ ရုစိတွာ ဘုဥ္ဇနာကာရံ သလ္လကေ္ခတွာ တဿ ဥပနာမေန္တောတိ ယောဇနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဘုဥ္ဇတု မေ ဘဂဝါ ပူရဠာသန္တိ တံ ဟဗျသေသံ ဥပ–နာမေန္တော အာဟ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။

ဥပနာမေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+အန္တိ] အနီးသို့ညွတ်စေကုန်၏၊ဆက်ကပ်–လှူဒါန်း–ပေးကမ်း–ကုန်၏။ ဥပနာမေတိ(က) ကြည့်။

ဥပနာမေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ယျုံ] အနီးသို့ညွတ်စေရာ၏၊ ဆက်ကပ်–လှူဒါန်း–

ရာ၏။ ဥပနာမေတိ(က) ကြည့်။

ဥပနာမေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ယျ] အနီးသို့ညွတ်စေရာ၏၊ ဆက်ကပ်ရာ၏၊ ပေးကမ်းရာ၏။ ဥပနာမေတိ(က)ကြည့်။

ဥပနာမေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ယျုံ] အနီးသို့ညွတ်စေကုန်ရာ၏၊ ဆက်ကပ်ကုန်ရာ၏။ ဥပနာမေတိ(က)ကြည့်။

ဥပနာမေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ဤံ] (က) အနီးသို့ညွတ်စေခဲ့ပြီ၊ ဆက်ကပ်ခဲ့ပြီ၊ လှူဒါန်းခဲ့ပြီ။ ဥပနာမေတိ(က)ကြည့်။ (ခ) ဖြန့်-လွှမ်းခြုံ-ခဲ့ပြီ။ ဥပနာမေတိ(ခ) ကြည့်။

ဥပနာမေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ဤ] အနီးသို့ညွတ်စေခဲ့ပြီ၊ ဆက်ကပ်ခဲ့ပြီ၊ ပေးကမ်းခဲ့ပြီ၊ စောင်းလှည့်လိုက်ပြီ။ ဥပနာမေတိ(က) ကြည့်။

ဥပနာမေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ဥံ] အနီးသို့ညွတ်စေခဲ့ကုန်ပြီ၊ ဆက်ကပ်-ဆက်သ-ခဲ့ကုန်ပြီ၊ လှူဒါန်းခဲ့ကုန်ပြီ။ ဥပနာမေတိ (က) ကြည့်။

ဥပနာမေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ဿတိ] အနီးသို့ညွတ်စေလတ္တံ့။ ဥပနာမေတိ (က) ကြည့်။

ဥပနာမေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နမု+ဏေ+ဿာမိ] အနီးသို့ညွတ်စေအံ့၊ ဆက်ကပ်အံ့၊ လှူဒါန်းအံ့။ ဥပနာမေတိ(က) ကြည့်။

ဥပနာဟ (ပု) [ဥပ+နဟ+ဏ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ထိုရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း ဥပနာဟသည် "ဤသူကား ငါ့ကို ဆဲရေးခဲ့, ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခဲ့ဖူးသူဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် အမျက်ဒေါသဖြင့် စိတ်ကို အထပ်ထပ်နှောင်ဖွဲ့ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (ဥပနန္ဓနလက္ခဏော ဥပနာဟော။ မဋ္ဌ၁၊ ၁၁၀။) ရန်အမျက်ကို မစွန့်လွှတ်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ (ဝေရအပ္ပဋိနိဿဇ္ဇနရသော။) ရှေ့ဒေါသသို့ အစဉ်တစိုက်လိုက်တတ်သော သဘောတရားအဖြစ်ဖြင့် ယောဂီဉာဏ်၌ ထင်ပေါ်လာ၏။ (ကောဓာနုပဗန္ဓဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော။) ဖော်ပြလတ္တံ့သော ပါဠိတော်တို့၌ ကောဓ နှင့် ဥပနာဟကို အတူတွဲဖက်၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုတွင် ရှေ့ပိုင်းကာလ၌ ဖြစ်သောဒေါသ (ရှေ့ဒေါသ)ကို ကောဓဟုခေါ်၍ နောက်ပိုင်းကာလ၌ ဖြစ်သောဒေါသ(နောက်ဒေါသ)ကို ဥပနာဟ ဟုခေါ်၏။ တနည်း-တကြိမ်ဖြစ်သော ဒေါသကို ကောဓ၊ ထို့နောက် ဆက်၍ဖြစ်သောဒေါသ (သို့မဟုတ်) အကြိမ်များစွာဖြစ်သောဒေါသကို ဥပနာဟ ဟုခေါ်၏။ (၂) အဝတ်ဖြင့်ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ပြင်းစွာဖွဲ့ခြင်း။

(၁) တတ္ထ ကတမော ဥပနာဟော၊ ပုဗ္ဗကာလံ ကောဓော၊ အပရကာလံ ဥပနာဟော။ အဘိ၊ဝိ၊၃၇၁။ ပုဗ္ဗကာလံ ကောဓံ ဥပနယှတီတိ အပရကာလကောဓော ဥပနာဟောနာမ။ အဘိဋ္ဌ၂၊၄၇၃။ ပုဗ္ဗကာလိကံ ကောဓံ ဥပနယှတိ ဗန္ဓတိ ကုဇ္ဈာနာကာရံ ပဗန္ဓတိ ဃဋ္ဋေတိ အာဃာတဝတ္ထုနာ စိတ္တံ ဗန္ဓန္တိ ဝိယ ဟောတီတိ အပရကာလော ကောဓော ဥပနာဟော။ အံဋီ၂၊၆၅။ ပုနပ္ပုနံ စိတ္တပရိယောနန္ဓနော ဥပနာဟော။ မဋ္ဌ၁၊ ၁၇၃။ အက္ကောစ္ဆိ မံ၊ အဝဓိ မန္တိအာဒိနာ ပုနပ္ပုနံ ကုဇ္ဈနဝသေန စိတ္တပရိယောနန္ဓနော ဥပနာဟော။ သာရတ္ထ၁၊၃၀၀။ တတ္ထ ပုရိမ-ကာလိကော ဗျာပါဒေါ ကောဓော၊ အပရ-ကာလိကော ဥပနာဟော၊ သကိံ ပဝတ္တော ဝါ ဒေါသော ကောဓော၊ အနေကက္ခတ္တုံ ပဝတ္တော ဥပနာဟော။ ထေရဋ္ဌ၂၊၃၆၂။ သကိဥ္စိ ဥပ္ပန္နော ကောဓော ကောဓောယေဝ၊

တတုတ္တရိ ဥပနာဟော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၄။ (၂) သတ္တာ ဟောတိ ဥပနာဟံ ဗန္ဓိတွာ ဥဒက-အာဝါဠေ ပဝေသေတွာ ဥဒကဝါလိကာယ ပူရေတွာ ယထာ သိရာ ပညာယန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၁။ ဥပနာဟံ ဗန္ဓိတွာတိ ပုန ဗန္ဓနံ ကတွာ နာနာဝိဓေဟိ ဩသဓေဟိ ပါဒံ ဗန္ဓိတွာ။ ဝဇီရ။၄၃၉။ ဥပနာဟန္တိ ဘုသံ ဗန္ဓနံ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၇၀။

ဥပနာဟန (တိ) [ဥပ+နဟ+ယု] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနာဟနသီလ (တိ) [ဥပနာဟန+သီလ] ရန်ငြိုးဖွဲ့လေ့ရှိသော၊သူ။ ဥပနာဟနသီလော (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။)တိ ပရသ္မိ အတ္တနော စိတ္တေ အနုဗန္ဓနသီလော။ မဋီ၊၁။၂၉၁။

ဥပနာဟဘေသဇ္ဇ (န) [ဥပနာဟ+ဘေသဇ္ဇ] အနာပေါ်၌-ဖွဲ့- ဖုံးအုပ်-ကြောင်းဆေး၊ အနာအုံဆေး။ ကဗဠိကာတိ ဥပနာဟဘေသဇ္ဇံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။

ဥပနာဟဝိနယ (ပု) [ဥပနာဟ+ဝိနယ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ကောဓ-ဝိနယော စ ဥပနာဟဝိနယော စ။ အံ၊၁။၉၀။

ဥပနာဟသမင်္ဂီ (တိ) [ဥပနာဟ+သမင်္ဂီ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဥပနာဟသမင်္ဂီ ဟိ ပုဂ္ဂလော ဝေရဿ အနိဿဇ္ဇနတော အာဒိတ္တပူတိအလာတံဝိယ ဇလတိ ဝေ။ မဋီ၊ ၁။၁၉၉။

ဥပနာဟိတာ (ထီ) [ဥပနာဟီ+တာ] ရန်ငြိုးဖွဲ့လေ့ရှိသောသူ၏အဖြစ်၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ ကောဓဟေတု ဥပနာဟိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဥပနဟနသီလော, ဥပနာဟော ဝါ တဿ အတ္ထီတိ ဥပနာဟီ၊ တဿ ဘာဝေါ ဥပနာဟိတာ၊ ပုနပ္ပုနံ စိတ္တပရိယောနဒ္ဓ-လက္ခဏဿ ကောဓဿေဝေတံ **အဓိဝစနံ**။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၄။

ဥပနာဟီ (တိ) [ဥပ+နဟ+ဏီ။ဥပနာဟ+ဤ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း-ရန်ငြိုးဖွဲ့လေ့-ရှိသော၊သူ။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဥပနာဟီ၊------ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ အယံ ဥပနာဟော အပ္ပဟီနော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဥပနာဟီ။ အဘိ၊ပု၊ ၁၂၁။ ကောဓနော ဟောတိ ဥပနာဟီ။ ဒီ၊၃။၃၇၊၂၀၄။ အံ၊၂။၂၉၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ကောဓနော ဥပနာဟီ စ၊ ပါပမက္ခီ စ ယော နရော။ ပဋိသံ။၁၆၀။ သုတ္တနိ။၂၉၈။ (-ဇာ၊ ၁။၁၄၂။) ဥပနာဟီတိ ဝေရအပ္ပဋိနိဿဂ္ဂ-လက္ခဏေန ဥပနာဟေန စ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ဥပနာဟီတိ တဿေဝ ကောဓဿ ဒဠှီကမ္မေန ဥပနာဟေန သမန္နာဂတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ဥပနာဟီတိ ပရဿ အပရာဓံ ဟဒယေ ဌပေတွာ သုစိရေနပိ တဿ အနတ္ထ-ကာရကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဥပနာဟော တဿ အတ္ထိ, ဥပနယှနသီလောတိ ဝါ ဥပနာဟီ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။

ဥပနိက္ခမတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ကမု+အ+တိ။ ဥပ နိ(ဋ္ဌမတိ-သံ)] ထွက်၏။ တေ ကာလဿေဝ တတော တတော ဥပနိက္ခမန္တိ အရညာ ရုက္ခမူလာ။ ဝိ၊၄။၂၉၀။ **ဥပနိက္ခမဿု** - ပေတ။၁၃၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၄။ **ဥပနိက္ခမိ**-ကာနံ အန္တောဝိမာနသ္မိံ၊ တိဋ္ဌန္တိ နူပနိက္ခမိ။ ပေတ။၁၃၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၄။ နူပနိက္ခမိတိ ဝိမာနတော န နိက္ခမိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၅။ **ဥပနိက္ခမိံ**-ထေရ။၂၆၉။ ထေရီ။၃၈၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၆။

ဥပနိက္ခမန္တ (တိ) [ဥပ+နိ+ကမု+အန္တ] ထွက်လာသော။ တေ ဘိက္ခူ ကာလဿေဝ

တတော တတော ဥပနိက္ခမန္တေ အရညာ ရုက္ခမူလာ။ ဝိ၊၄။ ၂၉၀။

ဥပနိက္ခမန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ကမု+အ+အန္တိ] ထွက်ကုန်၏၊ ထွက်လာကုန်၏။ ဥပနိက္ခမတိ-ကြည့်။

ဥပနိက္ခမသု (ကြိ) [ဥပ+နိ+ကမု+အ+သု] ထွက်ခဲ့ပါလော။ ဥပနိက္ခမတိ-ကြည့် ။

ဥပနိက္ခမိံ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ကမု+ဤံ] ထွက်ခဲ့ပြီ။ ဥပနိက္ခမတိ-ကြည့်။

ဥပနိက္ခမိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ကမု+ဤ] ထွက်ခဲ့ပြီ။ ဥပနိက္ခမတိ-ကြည့်။

ဥပနိက္ခိတ္တ (တိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+တ] (၁) အနီး၌-မျက်မှောက် မျက်ကွယ်၌-ချထားအပ်သော၊ အပ်နှံထားသော။ (၂) ဥပနိက္ခိတ္တာမည်သော (နာမပညတ်)။ (၁) သံဃသ ခါဒနီယေ ဘာဇီ-ယမာနေ သဗ္ဗေသံ ပဋိဝိသာ အာဟရိတွာ ဥပနိက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။၇၅။ ဥပနိက္ခိတ္တံ ဝါ သာဒိယေယျာတိ ဣဒံ အယျဿ ဟောတု-တိ ဥပနိက္ခိတ္တံ သာဒိယတိ။ ဝိ၊၁။၃၄၆။ ဥပနိက္ခိတ္တံ ဝါ သာဒိယေယျာတိ ဣဒံ အယျဿ ဟောတူတိ ဧဝံ သမ္မုခါ ဝါ, အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ မမ ဟိရညံ၊ တံ တုယှံ ဟောတူတိ ဧဝံ ပရမ္မုခါ ဌိတံ ဝါ, ကေဝလံ ဝါစာယ ဝါ ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ ဝါ တုယှန္တိ ဝတွာ ပရိစ္စတ္တံ ယော ကာယဝါစာဟိ အပ္ပဋိက္ခိပိတွာ စိတ္တေန အဓိ-ဝါသေယျ။ ကခ်ါ။၁၇၅။ ဥပနိဓိ နာမ ဥပနိက္ခိတ္တံ ဘဏ္ဍံ။ ဝိ၊၁။၆၃။ အဝဟရေယျာတိ ဥပနိက္ခိတ္တံ ဘဏ္ဍံ "ဒေဟိ မေ ဘဏ္ဍ"န္တိ ဝုစ္စမာနော "နာဟံ ဂဏှာမိ"တိ ဘဏတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္က-ဋဿ။ ဝိ၊၁။၂၆၂။ ကခ်ါ။၁၁၆။ ဥပနိက္ခိတ္တံ ဘဏ္ဍန္တိ သင်္ဂေါပနတ္ထာယ အတ္တနော ဟတ္ထေ ပရေဟိ ဌပိတဘဏ္ဍံ။ ကခ်ါဋီ၊သစ်။၁၉၉။ (၂) ဥပနိက္ခိတ္တပညတ္တိ-ကြည့်။

ဥပနိက္ခိတ္တက (တိ) [ဥပနိက္ခိတ္တ+က] (၁) အပ်နှံ-လှူဒါန်း-သိမ်းဆည်း-ထားအပ်သော (ပစ္စည်း ဥစ္စာ)။ (၂) ဥပနိက္ခိတ္တကာမည်သော နာမပညတ်။ (၁) ယံ ပန ဝိဟာရေ ဥပ-နိက္ခိတ္တကံ မာ ဝိနဿီတိ ဣမံ အာဟဋံ စီဝရာဒိဝေဘင်္ဂိယဘဏ္ဍံ ။ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနိက္ခိတ္တကပညတ္တိ (ထီ) [ဥပနိက္ခိတ္တကာ+ပညတ္တိ] ဥပနိက္ခိတ္တကာမည်သောနာမပညတ်၊ တစ်ကိုထောက်၍ နှစ်ဟုခေါ်ဝေါ်ရခြင်း၊ နှစ်ကိုထောက်၍ သုံးဟုခေါ်ဝေါ်ရခြင်း စသည် သည် ဥပနိက္ခိတ္တကာပညတ်မည်၏။ ဥပနိဓာ-ပညတ္တိ ဥပနိက္ခိတ္တကပညတ္တိ စ သဒ္ဒါတဗ္ဗ-ပ္ပဓာနတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၂၉။

ဥပနိက္ခိတ္တပညတ္တိ (ထီ) [ဥပနိက္ခိတ္တာ+ပညတ္တိ] ဥပနိက္ခိတ္တာမည်သောနာမပညတ်။ (အထက်ပုဒ်ကြည့်။) ယာ ပုရိမဿ ပုရိမဿ ဥပနိက္ခိ-ပိတွာ ဒွေ တီဏိ စတ္တာရိအာဒိကာ ပညာပနာ၊ အယံ ဥပနိက္ခိတ္တပညတ္တိ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၂၇၊ ၂၈။ ဒုတိယံ တတိယန္တိ အာဒိကံ ပန ဥပ-နိဓာပညတ္တိယာ, ဒွေ တီဏိအာဒိကံ ဥပနိက္ခိ-တ္တပညတ္တိယာ ဧဒေသံ ဥပလက္ခဏဝသေန ဒဿေန္တော။ အနုဋီ၊၃။၃၉၊(-၂၈၄။)

ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍ (နပုံ) [ဥပနိက္ခိတ္တ+ဘဏ္ဍ] အပ်နှံထားသော-ဘဏ္ဍာ-ပစ္စည်းဥစ္စာ။ တတိယပဒံ ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍဝသေန။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၉၇။ ဓုရနိက္ခေပေါ ပန ဥပနိက္ခိတ္တ-ဘဏ္ဍဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၄၊(-၁၈၉။)

ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍ+ဋ္ဌာနိယ] အပ်နှံထားသော ပစ္စည်းဥစ္စာဘဏ္ဍာ

အရာ၌တည်သော(ပစ္စည်းဥစ္စာ)။ ထေယျ-စိတ္တေန ပရိဘုတ္တေ စသော ဘဏ္ဍဒေယျမေဝ၊ ဥပနိက္ခိတ္တဘဏ္ဍဋ္ဌာနိယတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၄။

ဥပနိက္ခိတ္တသာဒိယန (န) [ဥပနိက္ခိတ္တ+သာဒိယန] အပ်နှံထားသောဘဏ္ဍာကို သာယာခြင်း။ ဥပနိက္ခိတ္တသာဒိယနေ ပန "ဣဒံ အယျဿ ဟောတူ" တိ ဝုတ္တေ သစေပိ စိတ္တေန သာဒိယတိ၊ ဂဏ္ဟိတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဣဒံ အယျဿ ဟောတူတိ ဧဝံ သမ္မုခါ ဝါ "အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ မမ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ အတ္ထိ၊ တံ တုယှံ ဟောတူ" တိ ဧဝံ ပရမ္မုခါ ဌိတံ ဝါ ကေဝလံ ဝါစာယ ဝါ ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ ဝါ "တုယှ" န္တိ ဝတွာ ပရိစ္စတ္တဿ ကာယဝါစာဟိ အပ္ပဋိက္ခိပိတွာ စိတ္တေန သာဒိယနံ ဥပနိက္ခိတ္တသာဒိယနံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၇။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၄။)

ဥပနိက္ခိပတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+အ+တိ။ ဥပနိက္ခိပတိ-သံ] (က) ထား၏၊ ချထား၏၊ အနီး၌ထား၏။ (ခ) အပ်နှံထား၏။ (က) ပါဒေါဒကံ ပါဒပီဌံ ပါဒကထလိကံ ဥပနိက္ခိ-ပတိ။ ဝိ၊၃။၂၂၀။ (-ဝိ၊၁။၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။) **ဥပနိက္ခိပေယျ**-ဝိ၊၃။၂၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ ကင်္ခါ။ ၁၂၂။ ဝဇိရ။၁၆၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၂၁၅။ **ဥပနိက္ခိပိ**- ဝိ၊၃။၁၃။ (ခ) သန္တိ ဘိက္ခဝေ မနုဿာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ၊ တေ ကပ္ပိယကာရကာနံ ဟတ္ထေ ဟိရညံ ဥပနိက္ခိပန္တိ "ဣမိနာ အယျဿ ယံ ကပ္ပိယံ၊ တံ ဒေထာ" တိ။ ဝိ၊၃။၃၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၄။

ဥပနိက္ခိပန (န) [ဥပ+နိ+ခိပ+ယု] အနီး၌ထားခြင်း။ ဥပနိက္ခိပနံ နာမ အသိံ ဝါ သတ္တိံ ဝါ-----ရဇ္ဇုံ ဝါ ဥပနိက္ခိပတိ။ ဝိ၊၁။၉၇။ ဥပနိက္ခိပနံ နာမ သမီပေ နိက္ခိပနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၄။ (-ဝိ၊၁။၉၄။ ကင်္ခါ။၁၂၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၄။)

ဥပနိက္ခိပန္တ (တိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+အန္တ] အနီး၌ထားသော၊သူ။ ပရေန ဟိ ကတသတ္တံ လဘိတွာ ဥပနိက္ခိပန္တဿ ပါရာဇိကန္တိ သိဒ္ဓံ။ ဝဇိရ။၁၆၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။)

ဥပနိက္ခိပန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+အ+အန္တိ] အပ်နှံထားကုန်၏။ ဥပနိက္ခိပတိ(ခ)ကြည့်။

ဥပနိက္ခိပိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+ဤ] အနီး၌ထားပြီ၊ ဥပနိက္ခိပတိ(က)ကြည့်။

ဥပနိက္ခိပိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+တဗ္ဗ] အနီး၌ထား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ ထည့်သွင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ပါဒကထလိကံ ဥပ-နိက္ခိပိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၈၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ ကင်္ခါ။ ၁၂၂။) တာနိ ပဒဗျဥ္ဇနာနိ-----ဓမ္မတာယံ ဥပနိက္ခိပိတဗ္ဗာနိ။ နေတ္တိ။၂၀။ ဥပနိက္ခိ-ပိတဗ္ဗာနီတိ ပက္ခိပိတဗ္ဗာနိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၁၊ (-၈၂။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၁၁၈။)

ဥပနိက္ခိပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+တွာ] (က) ချထား၍၊ အနီး၌ထား၍။ (က) ထည့်သွင်း၍၊ (ခ) ထောက်ဆ-ထောက်စာ-၍။ (က) ဒါပေတိ၊ န ဒေတိ၊ ဥပနိက္ခိပိတွာ ဒေတိ။ ဝိ၊၂။၁၂၄၊ ၂၂၉။ ဥပနိက္ခိပိတွာ ဒေတီတိ တထာရူပေ ဘာဇနေ ဌပေတွာ တံ ဘာဇနံ တေသံ သန္တိကေ ဘူမိယံ နိက္ခိပိတွာ ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၁၊ (-၁၅၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၃။) အာယ-တနာနိ ပန ဖဿေ ဥပနိက္ခိပိတွာ ဒဿိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ ဥပနိက္ခိပိတွာတိ ဟိ ဖုဿန-ကိစ္စာရောပနဝသေန ဖဿသ္မိံ ပဝေသေတွာ-

တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၄၆၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၁၊၁၈၃။) (၁) ယာ ပုရိမဿ ပုရိမဿ ဥပနိက္ခိပိတ္တာ ဒွေ တိကံ စတ္တာရီတိအာဒိကာ ပညာပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇။ (-မူလဋီ၊၃၊၂၉။) ဥပနိ- ဓာယာတိ ဥပနိက္ခိပိတ္တာ၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ကာယဒဏ္ဍာဿ သန္တိကေ နိက္ခိပိတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၉။

ဥပနိက္ခိပေယျ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+ယျေ] အနီး၌ထားရာ၏။ ဥပနိက္ခိပတိ(က) ကြည့်။

ဥပနိက္ခေပ (ပု၊န) [ဥပ+နိ+ခိပ+ဏ] (၁) ထားခြင်း။ (၂) အတွင်းသို့ဝင်ခြင်း၊ ထည့်သွင်းခြင်း၊ ဝင်ဆံ့ခြင်း။ (၃) နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ ထောက်ဆခြင်း။ (တိ) (၄) (က) အနီး၌ ထားအပ်သော (ဥစ္စာဘဏ္ဍာ)။ (ခ) အပ်နှံထားသော (ဥစ္စာဘဏ္ဍာ)၊ (ဤ၌ အပ်နှံထားသော ဥစ္စာဟူသည် ဘဏ်စသည်၌ အတိုးအပွားရရန် အပ်နှံထားသော ငွေကြေးစသော ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ ခဏခေတ္တ စောင့်ရှောက် ထိမ်းသိမ်းရန် အပ်နှံထားသော ပစ္စည်းဥစ္စာဟု နှစ်မျိုး သက်ဆိုင်သည်။) ဥပနိက္ခေပံ ဌပေတွာ(ဝိ၊၂၊၂၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၆၆)လာ ဥပနိက္ခေပ-ပုဒ်ကို မအူသျှ ၌ ကြွေးမြီအတိုးချခြင်းဟု အနက်ပေးသည်။)

(၁) ကထံ ဥပနိက္ခေပတော သတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ၊၈၅။ (၂) သြဓာနံ ဥပနိက္ခေပံ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၂၀။ သမောဓာနန္တိ သမ-ဝရောဓံ, အန္တောဂဓံ ဝါ။ တေနာဟ "သြဓာနံ ဥပနိက္ခေပံ ဂစ္ဆန္တီ"တိ။ အံ၊ဋီ၊၃၊၁၁၇။ (၃) ဆဝေါ မနောဒဏ္ဍော။ ကိံ သောဘတိ--- ဥပနိက္ခေပနတ္တမ္ပိ န ပ္ပဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၉။ (တိ)(၄) (က) ဥပနိက္ခေပဓန-ကြည့်။ (ခ) တံ ဝတ္ထုံ ဥပနိက္ခေပံ ဌပေတွာ သံဃော ပစ္စယေ ပရိဘုဥ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၆၆။ သာရတ္ထ၊၂၊၄၁၈။ ဥပနိက္ခေပံ ဌပေတွာတိ သစေ သော ဥပါသကော "အတိဗဟုံ တေဟိရည်၊ ဣဒံ ဘန္တေ အဇ္ဈေဝ န ဝိနာသေ-တဗ္ဗ"န္တိ ဝတွာ သယံ ဥပနိက္ခေပဒေသေ ဌပေတိ၊ အညေန ဝါ ဌပါပေတိ၊ တေ ဥပနိက္ခေပံ ဌပေတွာ တတော လဒ္ဓံ ဥဒယံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော သံဃော ပစ္စယေ ပရိဘုဥ္ဇတိ နာမ။ ဝဇိရ၊၂၆၁။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁၊၁၃၆။ ဥပနိက္ခေပံ ဌပေတွာတိ ကပ္ပိယကာရကေဟိ ဝဍ္ဎိယာ ပယောဇနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁၊၃၃၇။ တတြ စေ ကုလာနံ ဥပနိက္ခေပံ ဌပေတွာ ဝိဟာရေ ဝဿာဝါသိကံ ဒေန္တိ ယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂၈၅-၆။ ဥပနိက္ခေပန္တိ ခေတ္တံ ဝါ နာဠိကေရာဒိအာရာမံ ဝါ ကဟာ-ပဏာဒီနိ ဝါ အာရာမိကာဒီနံ နိယျာတေတွာ ဣတော ဥပ္ပန္နာ ဝဍ္ဎိ ဝဿာဝါသိကတ္ထာယ ဟောတူတိ ဒိန္နံ။ သာရတ္ထ၊၃၊၄၀၁။ ဝိနယာ-လင်္ကာရဋီ၊၂၊၄၅။ စေတိယဿ ဥပနိက္ခေ-ပတော ကာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၅၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊၄၀၄။ စေတိယဿ ဥပနိက္ခေပတောတိ စေတိယေ နဝကမ္မတ္ထာယ ဥပနိက္ခိတ္တတော၊ စေတိယသန္တကတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃၊၄၉၃။ ဥပနိက္ခေပတောတိ စေတိ-ယပဋိဇဂ္ဂနတ္ထာယ ဝဍ္ဎိယာ ပယောဇေတွာ ကပ္ပိယကာရကေဟိ ဌပိတဝတ္ထုတော။ ဝိမတိ၊ ၂၊၃၁၈။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂၊၂၉၃။

ဥပနိက္ခေပက (တိ) [ဥပ+နိ+ခိပ+ဏွု] အနီး၌ ချထားသော၊သူ။ ဥဘယထာပိ ပရဿ ဒုက္ခုပ္ပတ္တိယာ ဥပနိက္ခေပကဿ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၅၈။

ဥပနိက္ခေပဓန (န) [ဥပနိက္ခေပ+ဓန] အနီး၌ ထားအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ လောင်းကြေး ဖြစ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာ။ ဥပဇူတဉ္စ မေတိ မယှံ ပန ဒါတဗ္ဗံ ဥပနိက္ခေပဓနံ ဝါ ဌပေတဗ္ဗ-

ပါဠိဝိဘောဂေါ ဝါ တာဒိသော အတ္တော။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၃၈။

ဥပနိက္ခေပန (န) [ဥပ+နိ+ခိပ+ယု] အနီး၌ ယှဉ်ထားခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ နှိုင်းခိုင်းခြင်း၊ ထောက်ဆခြင်း။ သေယျထာပိ အာဝုသော ဟိမဝတော ပဗ္ဗတရာဇဿ ပရိတ္တာ ပါသာဏသက္ခရာ ယာဝဒေဝ ဥပနိက္ခေပနမတ္တာယ၊ ဝေဝမေဝ ခေါ မယံ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ယာဝဒေဝ ဥပနိက္ခေပနမတ္တာယ။ သံ၊၁။၄၆၄။ ယာဝဒေဝ ဥပနိက္ခေပနမတ္တာယာတိ တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထာရဿ ဟိမဝတော သန္တိကေ ဌပိတာ သာသပမတ္တာ ပါသာဏသက္ခရာ "ဟိမဝါ နု ခေါ မဟာ၊ အယံ နု ခေါ ပါသာဏသက္ခရာ" တိ ဇေဝံ ယာဝဒေဝ ဥပနေက္ခေပနမတ္တသောဝ အတ္တာယ ဘဝေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဥပနိက္ခေပနမတ္တသောဝါတိ သမီပေ ဌပနမတ္တသောဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၃။)

ဥပနိဃံသန္တ (တိ) [ဥပ+နိ+ဃသိ=(ဃံသ) +အန္တ။ထိ၌ ဥပနိဃံသန္တီ] တိုးဝှေ့-ပွတ်တိုက်-ထိပါး-သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) တိုးဝှေ့-ပွတ်တိုက်-ထိပါး-လျက်။ တိယာမရတ္တိံ သမ္မာဓေ သြကာသေ ဒုက္ခံ ဝုတ္ထဂေါဂဏော နိက္ခမန္တော အညမညံ ဥပနိဃံသန္တော ဝေဂေန ဝေဂေန ပုဋ္ဌော ပုဋ္ဌော ဟုတွာ နိက္ခမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၁။ ဟတ္ထိနိယော ကာယံ ဥပနိဃံသန္တိယော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၃။၅၀၀။ အံ၊၃။၂၃၁။ ဥဒါန။၁၂၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ ဥပနိဃံသန္တိယောတိ ဃဋ္ဋေန္တိယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၀။

ဥပနိဃံသန္တီ (ထီ) [ဥပ+နိ+ဃသိ=(ဃံသ) +အန္တ+ဤ] တိုးဝှေ့-ပွတ်တိုက်-ထိပါး-သော၊ သူမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနိဃံသိယမာန (တိ) [ဥပ+နိ+ဃံသ+ယ+မာန] တိုးဝှေ့-ပွတ်တိုက်-အပ်သော-ခံရသော၊သူ။ ဥပနိဃံသိယမာနောပိ အတ္တနော ဥဇ္ဇာရဘာဝေန န ကုဇ္ဈတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၂၇။ သာရတ္ထ ၃။၃၆၀။

ဥပနိဇ္ဈာန (န) [ဥပ+နိ+ဈေ+ယု] (၁) ကပ်၍-စူးစူးစိုက်စိုက်-ရှုတတ်-ကြံတတ်-သည်၏ အဖြစ်၊ ကပ်၍-စူးစူးစိုက်စိုက်-ရှုခြင်း-ကြံခြင်း။ (တိ) (၂) ကပ်၍-စူးစူးစိုက်စိုက်-ရှုသော-ကြံသော။ (၁) တာဟိ ပထဝီကသိဏာဒိနော အာရမ္မဏဿ ဥပနိဇ္ဈနတော အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ (တိ)(၂) ဥပနိဇ္ဈာနစိတ္တ-ကြည့်။

ဥပနိဇ္ဈာနကိစ္စ (တိ) [ဥပနိဇ္ဈာန+ကိစ္စ] ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ရှုခြင်းကိစ္စ ရှိသော။ သော ဟိ သာတိသယံ ဥပနိဇ္ဈာနကိစ္စော။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄။

ဥပနိဇ္ဈာနစိတ္တ (န) [ဥပနိဇ္ဈာန+စိတ္တ] ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ရှု-ကြံစည်-သောစိတ်၊ တစိမ်းစိမ်း ရှုသောစိတ်။ ဗြဟ္မဏတိဿဘယေ ကိရ ဒွါဒသဝဿာနိ ဇာယမ္ပတိကာနံ ဥပနိဇ္ဈာနစိတ္တံ နာမ နာဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

ဥပနိဇ္ဈာနလက္ခဏ (န) [ဥပနိဇ္ဈာန+လက္ခဏ] (၁) ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ရှုခြင်း-ကြံခြင်း-ဟူသောလက္ခဏာ။ (တိ) (၂) ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ရှုခြင်း-ကြံခြင်း-ဟူသောလက္ခဏာရှိသော။ (၁) ပဉ္စဝိညာဏသောဟိ ဝေဒနာ စ စိတ္တေကဂ္ဂတာ စ ဒုဗ္ဗလတ္တာ ဥပနိဇ္ဈာနလက္ခဏံ န ပါပုဏန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ (တိ) (၂) တေနဝ ဥပနိဇ္ဈာနလက္ခဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

ဥပနိဇ္ဈာနလက္ခဏပ္ပတ္တ (တိ) [ဥပနိဇ္ဈာန

လက္ခဏ+ပတ္တ] ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ရှုခြင်း လက္ခဏာသို့ရောက်သော။ ဥပနိဇ္ဈာနလက္ခဏ-ပ္ပတ္တေန သမာဓိနာ သမ္ပဒေဝ အာဟိတန္တိ သမာဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃။

ဥပနိဇ္ဈာနာကာရ (ပု) [ဥပနိဇ္ဈာန+အာကာရ] ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ရှုခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ပဉ္စန္နံ ပန ဝိညာဏကာယာနံ အဘိနိပါတ-မတ္တတ္တာ တေသု ဝိဇ္ဇမာနာနိပိ ဥပေက္ခာ-သုခဒုက္ခာနိ ဥပနိဇ္ဈာနာကာရဿ အဘာဝတော ဈာနင်္ဂါနီတိ န ဥဒ္ဓဋာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

ဥပနိဇ္ဈာယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+တွာ] စူးစိုက်တွာရှုကြည့်၍။ ဥပနိဇ္ဈာယ သေယျသိ (ဇာ၊၂။၃၇၆)တိ တေ သုတ္တာရုဠှ အသုတ္တာရု-ဠှ အာဘရဏံ တံတံ ဦနဒ္ဓာနံ ဩလော-ကေတွာ အလင်္ကရိတွာ ဌိတာ သေယျသိ ဥတ္တမရူပဓရာ မဒ္ဒီဒေဝကညာ နန္ဒနေ အသောဘထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၂။

ဥပနိဇ္ဈာယတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+အ+တိ] ကြည့်ရှု၏။(ပကတိစက္ခု, ဉာဏစက္ခု, ဈာန်စက္ခုဖြင့်) စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှု၏၊ (ဒေါသဖြင့်) တစိမ်းစိမ်း စူးစူးဝါးဝါးရှု၏။ သယံ ဝါ တံ ဈာယတိ ဥပ-နိဇ္ဈာယတီတိ ဈာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ဥပနိဇ္ဈာ-ယတီတိ ပဿတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၃။ စိန္တေတိ အာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ စိတ္တံ၊သမာဓိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄)တိ ဥပေစ္စ ဉာဏစက္ခုနာ ပေက္ခတိ အနုပဿတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ ဥပဇ္ဈာယောတိ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ ဟိတော-သိတံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ ဉာဏစက္ခုနာ ပေက္ခတီတိ ဥပဇ္ဈာယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဣတ္ထိံ စ ပုရိသံ အတိဝေလံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ ပုရိသော စ ဣတ္ထိံ။ ဒီ၊၃။၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၄။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ(အံ၊၂။၄၃၉)တိ ဥပေစ္စ နိဇ္ဈာယတိ ဩလောကေတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၄။ ကုဇ္ဈိတွာ ဥပနိဇ္ဈာယန္တံ ကုဇ္ဈိတွာ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ ဩလောကေတွာဝ ဇာနန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။

ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ - ဒီ၊၁။၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ **ဥပနိဇ္ဈာယထ**- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉၊၁၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ **ဥပနိဇ္ဈာယေယျ** - ဝိ၊၁။၁၆၉။ ဝိ၊၄။၄၆၁။ **ဥပနိဇ္ဈာယိ**-ဝိ၊၁။၁၆၉။ **ဥပနိဇ္ဈာယိံသု**-ဝိ၊၄။၄၆၁။ **ဥပနိဇ္ဈာယိမှာ** - ဒီ၊၁။၁၉။ **ဥပနိဇ္ဈာယိဿန္တိ** -ဝိ၊၄။၄၆၁။

ဥပနိဇ္ဈာယထ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+အ+ထ] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-ကြည့်ရှုပါကုန်လော။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥပနိဇ္ဈာယန (နု) [ဥပ+နိ+ဈေ+ယု] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-တစိမ့်စိမ့်-ကြည့်-ရှု-ကြံစည်-ခြင်း။ မာ တွံ သန္နိပါတံ အဇ္ဈာ-စာရမေဝ မညိ၊ ဦဟသနမ္ပိ သန္နိပါတော၊ ဥလ္လပနမ္ပိ သန္နိပါတော၊ ဥပနိဇ္ဈာယနမ္ပိ သန္နိပါတော။ မိလိန္ဒ၊၁၃၀။ စက္ခုနိ ဖန္ဒန္တိ ကိလမန္တီတိအာဒိ အတိဝေလံ ဥပနိဇ္ဈာယနေ ဟောတီတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၈။ အာရမ္မဏံ ဥပဂန္တွာ နိဇ္ဈာယနံ စိန္တနံ ဥပနိဇ္ဈာယနံ။ မူလဋီ၊၁။၉၈။ ပထဝီကသိဏာ-ဒိနော အတ္တနော အာရမ္မဏဿ ရူပံ ဝိယ စက္ခုနာ ဥပနိဇ္ဈာယနတော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၃။ မူလဋီ၊၃။၁၇၄။)

ဥပနိဇ္ဈာယနကိစ္စ (နု) [ဥပနိဇ္ဈာယန+ကိစ္စ] ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ကြည့်ရှုခြင်း-ကြံစည်ခြင်း ကိစ္စ။ ဝိပဿနာယ ဥပနိဇ္ဈာယနကိစ္စံ ပန မဂ္ဂေန သိဇ္ဈတီတိ မဂ္ဂေါ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

ဥပနိဇ္ဈာယနပစ္စယ (ပု) [ဥပနိဇ္ဈာယန+ပစ္စယ] ကပ်၍-စူးစိုက်၍-တစိန်းစိန်း-ကြည့်ရှုခြင်း-ကြံစည်ခြင်း-ဟူသော အကြောင်း။ တေသံ အတိဝေလံ ဥပနိဇ္ဈာယနပစ္စယာ ကာမပရိဠာဟော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၈၄။

ဥပနိဇ္ဈာယနပဝတ္တိ (ထီ) [ဥပနိဇ္ဈာယန+ပဝတ္တိ] ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ကြည့်ရှုခြင်း-ကြံစည်ခြင်း-၏ဖြစ်ခြင်း။ စိန္တနာပဝတ္တိယာ ဥပနိဇ္ဈာယနပဝတ္တိယာ။ အနုဋီ၊၃။ ၂၆၀။

ဥပနိဇ္ဈာယနဗျာပါရ (ပု) [ဥပနိဇ္ဈာယန+ဗျာပါရ] ကပ်၍-စူးစိုက်၍-ကြည့်ရှုခြင်း-ကြံစည်ခြင်းဟူသော ကြောင့်ကြဗျာပါရ။ ယထာ ဟိ သပေဟတုကေသု ဝိတက္ကာဒီနံ သဟဇာတေ သက်ခိုတ္ဝာ ကေတ္တဂတဘာဝကရဏံ ဥပနိဇ္ဈာယန ဗျာပါရော ဗလဝါ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၄။

ဥပနိဇ္ဈာယနဘာဝပဋိလာဘ (နပုံ) [ဥပနိဇ္ဈာယနဘာဝ+ပဋိလာဘ] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-ကြည့်ရှုတတ်သောတရား၏အဖြစ်ကိုရခြင်း၊ စူးစိုက်၍ကြည့်ရှုခြင်းသဘောကိုရခြင်း။ ဝေဒယိတာဓိပတိယဋ္ဌေဟိ ဥပနိဇ္ဈာယန -ဘာဝပဋိလာဘဿ ဝုတ္တတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၃၁။

ဥပနိဇ္ဈာယနဝတ္ထု (နပုံ) [ဥပနိဇ္ဈာယန+ဝတ္ထု] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-တစိမ့်စိမ့်-ကြည့်ရှုခြင်းဟူသော-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ။ ဥပနိဇ္ဈာယနဝတ္ထုသ္မိံ သစေပိ ပဋိသတံ နိဝတ္တာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၅၇။)

ဥပနိဇ္ဈာယနသဘာဝ (ပု) [ဥပနိဇ္ဈာယန+သဘာဝ] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-ရှုခြင်းသဘော။ အာရမ္မဏာဘိနိရောပနာဒိနာ ဘိန္နသဘာဝါနမ္ပိ ဝိတက္ကာဒီနံ သာဓာရဏော ဥပနိဇ္ဈာယနဘာဝေါ ဝိယ။ မဋီ၊၁။၆၉။

ဥပနိဇ္ဈာယနာကာရ (တိ) [ဥပနိဇ္ဈာယန+အာကာရ] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-ရှုခြင်းဟူသော အခြင်းအရာရှိသော။ ဥပနိဇ္ဈာယနာ-ကာရဘာဝတော အညေနေဝ ကာရဏေန စိတ္တေကဂ္ဂတာယ ပါဠိယံ အနုဒ္ဓဋဘာဝေါ အာပဇ္ဇတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၆၀။

ဥပနိဇ္ဈာယန္တ (တိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+အန္တ] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-ကြည့်ရှုသော၊သူ။ တေသံ အတိဝေလံ အညမညံ ဥပနိဇ္ဈာယတံ သာရာဂေါ ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊၃။၇၃။ ဥပနိဇ္ဈာယတန္တိ ဥပနိဇ္ဈာယန္တာနံ ဩလောကေန္တာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၃။ ဥပနိဇ္ဈာယတန္တိ ဥပေစ္စ နိဇ္ဈာယန္တာနံ၊ ယထာ အညမညသ္မိံ သာရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧဝံ သာပေက္ခဘာဝေန ဩလောကေန္တာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၄၇။ ရုဇ္ဇိတ္ဝာ ဥပနိဇ္ဈာယန္တံ ဟိ ရုဇ္ဇိတ္ဝာ ဥပနိဇ္ဈာယတိတိ ကုဇ္ဈိတ္ဝာ ဥပနိဇ္ဈာယန္တံ ကုဇ္ဈိတ္ဝာ ဥပနိဇ္ဈာယတိတိ ဩလောကေတ္ဝာဝ ဇာနန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၉။) န မနောပဒေါသိကာ-----တေနာတိဝေလံ အညမညံ ဥပနိဇ္ဈာယန္တာ အညမညမှိ စိတ္တာနိ နပ္ပဒူသေန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၉။ သဗ္ဗမေဝ ဥပနိဇ္ဈာယတော ဘိယျောသော မတ္တာယ တယော ဘဝါ အာဒိတ္တမိဝ အဂါရံ အပ္ပဋိသရဏာ ဟုတ္ဝာ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅။

ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+အ+အန္တိ] ကြည့်ရှုကုန်၏၊(ပကတိစက္ခု၊ ဉာဏစက္ခု၊ ဈာန်စက္ခုဖြင့်) စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုကုန်၏၊ (ဒေါသဖြင့်) တစိန်းစိန်း စူးစူးဝါးဝါးရှုကုန်၏။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥပနိဇ္ဈာယိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+ဤ] ကြည့်ရှုပြီ၊(ပကတိစက္ခု၊ ဉာဏစက္ခု၊ ဈာန်စက္ခုဖြင့်)

စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုပြီ၊ (ဒေါသဖြင့်) တစိမ်းစိမ်း စူးစူးဝါးဝါးရှုပြီ။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥပနိဇ္ဈာယိ်သု (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+ဣံသု] ကြည့်ရှုကုန်ပြီ၊ (ပကတိစက္ခု၊ ဉာဏစက္ခု၊ ဈာန်စက္ခုဖြင့်) စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုကုန်ပြီ၊ (ဒေါသဖြင့်) တစိမ်းစိမ်း စူးစူးဝါးဝါး ရှုကုန်ပြီ။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥပနိဇ္ဈာယိတ (တိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+တ] ကြံစည်စဉ်းစား-ယူဆ-အပ်သော။ ယံ ဘိက္ခဝေ သဒေဝကဿ လောကဿ ... သဒေဝမနုဿာယ "ဣဒံသစ္စ"န္တိ ဥပနိဇ္ဈာယိတံ။ သုတ္တနိ။ ၃၉၆။ ယန္တိ နာမရူပံ သန္ဓာယာဟ၊ တံ ဟိ လောကေန ဓုဝသုဘသုခတ္တဝသေန ဣဒံ သစ္စန္တိ နိဇ္ဈာယိတံ ဒိဋ္ဌမာလောကိတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။

ဥပနိဇ္ဈာယိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+တဗ္ဗ] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-တစိမ်းစိမ်း-ကြည့်ရှု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ န စ ဘိက္ခဝေ သာရတ္တေန မာတုဂါမဿ အင်္ဂဇာတံ ဥပနိဇ္ဈာယိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၁၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၂-၃။ (-ဝိ၊၄။၄၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။)

ဥပနိဇ္ဈာယိတုံ (ဗျ) [ဥပ+နိ+ဈေ+တုံ] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-ရှုမှတ်ခြင်းငှာ။ ဈာယိတုန္တိ အဋ္ဌတ္တိံသာရမ္မဏေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ စိတ္တံ ဥပနိဇ္ဈာယိတုံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၃။ မဋီ၊၃။၁၃။

ဥပနိဇ္ဈာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+တွာ] ကပ်ရောက်၍-စူးစိုက်၍-ကြည့်ရှုပြီး၍။ သဟသာ ဥပနိဇ္ဈာယိတွာ ပုန ပဋိသင်္ခါယ သံဝရေ တိဋ္ဌတော အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။

ဥပနိဇ္ဈာယိမှာ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+မှာ] ကြည့်ရှုခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ (ပကတိစက္ခု၊ ဉာဏစက္ခု၊ ဈာန်စက္ခုဖြင့်) စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ (ဒေါသဖြင့်) တစိမ်းစိမ်း စူးစူးဝါးဝါး ရှုခဲ့ကြကုန်ပြီ။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥပနိဇ္ဈာယိဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+ဿန္တိ] ကြည့်ရှုကုန်လတ္တံ့၊(ပကတိစက္ခု၊ ဉာဏစက္ခု၊ ဈာန်စက္ခုဖြင့်) စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုကုန်လတ္တံ့၊ (ဒေါသဖြင့်) တစိမ်းစိမ်း စူးစူးဝါးဝါးရှုကုန်လတ္တံ့။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥပနိဇ္ဈာယိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+ယ+အန္တေ] ကပ်ရောက်၍-အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်-အောက်မေ့အမှတ်ရအပ်ကုန်၏။ ဥပနိဇ္ဈာယိယန္တိတိ ဥပဇ္ဈာယာတိ အာဟ "သုခဒုက္ခေသု ဥပနိဇ္ဈာယိတဗ္ဗတ္တာတိ၊ သုခဒုက္ခေသု ဥပ္ပန္နေသု အနုဿရိတဗ္ဗတ္တာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၈-၉။

ဥပနိဇ္ဈာယေယျ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဈေ+ဧယျ] ကြည့်ရှုငြားအံ့၊ (ပကတိစက္ခု၊ ဉာဏစက္ခု၊ ဈာန်စက္ခုဖြင့်) စူးစိုက်၍ ကြည့်ရှုငြားအံ့၊ (ဒေါသဖြင့်) တစိမ်းစိမ်း စူးစူးဝါးဝါး ရှုငြားအံ့။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥပနိဓာ (ထီ) [ဥပ+နိ+ဓာ+အ+အာ(=ဣတ္ထိဇောတက)] အနီး၌ထားခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ နှိုင်းခိုင်းခြင်း၊ ထောက်ဆခြင်း။ အပ္ပမတ္တကော အယံ ဘန္တေ ဘဂဝတော ပရိတ္တော ပါဏိမတ္တော ပါသာဏော ဂဟိတော ဟိမဝန္တံ ပဗ္ဗတရာဇာနံ ဥပနိဓာယ သင်္ခံပိ န ဥပေတိ၊ ကလဘာဂမ္ပိ န ဥပေတိ၊ ဥပနိဓမ္ပိ န ဥပေတိ။ မ၊၃။၂၀၄။ မူလဋီ၊၂။၆၂။ ဥပနိဓမ္ပီတိ ဥပနိက္ခေပနမတ္တမ္ပိ န ဥပေတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။ ဉာဏေ ဥပနိဓာယဿ၊ န ဝိဇ္ဇတိ သဒေဝကေ၊ အနန္တဉာဏံ သမ္ပတ္တံ၊ ကော ဒိသွာ နပ္ပသီဒတိ။ အပ၊၁။၁၈၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။

ဥပနိဓာန (နု) [ဥပ+နိ+ဓာ+ယု] အနီး၌ထားခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ ထောက်ဆခြင်း။ ဝိသေသံ

အကတ္တာတိ စ အနုပနိဓာနံ သမတော အသမတော စ ဥပနိဓာနန္တိ ဣမံ ဝိဘာဂံ အကတ္တာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၄။ အနုဋီ၊ ၂။၂၂၄။

ဥပနိဓာပညတ္တိ (ထီ) [ဥပနိဓာ+ပညတ္တိ] ဥပနိဓာပညတ်၊ (ပဌမကိုထောက်၍ ဒုတိယ၊ ဒုတိယကိုထောက်၍ တတိယ၊ အရှည်ကို ထောက်၍ အတို၊ အတိုကိုထောက်၍ အရှည် စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းသည် ဥပနိဓာ ပညတ်မည်၏။ ယာ ပဌမဒုတိယာဒီနိ ဥပနိဓာယ ဒုတိယံ တတိယန္တိအာဒိကာ အညမညူ ဥပနိဓာယ ဒီဃံ ရဿံ ဒူရံ သန္တိကန္တိအာဒိကာ ပညာပနာ၊ အယံ ဥပနိဓာပညတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ ဥပနိဓာယ(ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀) ဥပတ္ထမ္ဘံ ကတ္វာ အပေက္ခိတ္វာ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃။ အနုဋီ၊ ၁။၁၉၁။ မူလဋီ၊၃။၂၉။ အနုဋီ၊၃။၃၉။)

ဥပနိဓာယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+ဓာ+တွာ] (က) အနီး၌ထား၍၊ မှီကပ်ထား၍၊ အမှီအအုံးပြု ၍၊ (သူသေကောင်အရိုးကို ခေါင်းအုံးပြု၍၊ ခေါင်းအုံး၍ ဟုဆိုလိုသည်)။ (ခ) နှိုင်းယှဉ်၍၊ ထောက်ဆ၍၊ ထောက်ထား၍၊ ရှုငဲ့၍။ (က) သုသာနေ သေယျံ ကပ္ပေမိ ဆဝဋ္ဌိကံ ဥပ- နိဓာယဟံ။ စရိယာ။၄၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၈၂။ ဆဝဋ္ဌိကံဥပနိဓာယာတိ အာမကသုသာနေ----ကေ အဋ္ဌိကံ သီသူ- ပဓာနံ ကတ္វာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၆၀။ ဣမိနာ ဂီဝံ ဆိန္ဒိဿာမီတိ ကေသို ရုက္ခေ ဂီဝံ ဥပနိဓာယ ခုရဓာရံ ဂလနာဠိယံ ကတ္វာ ဌိတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃၅။ (ခ) ကိံ ဟိ သောဘတိ ဆဝေါ မနောဒဏ္ဍော ဣမဿ ဝေံ သြဠာရိကဿ ကာယဒဏ္ဍဿ ဥပနိဓာယ။ မ၊၂။၃၅။ ဥပ- နိဓာယာတိ ဥပနိက္ခိပိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ ပုရိမံ ဒုက္ခကဏ္ဍံ ပရိက္ခိကံ ပရိယာဒိန္နံ ဥပနိဓာယ (သံ၊ ၁။၃၅၂) တိ ဧတဒေဝ ဗဟုတရံ ယဒိဒံ ပရိက္ခိကန္တိ ဧဝံ ပဌမံ ဝုတ္တံ ဒုက္ခကဏ္ဍံ ဥပနိဓာယ ဉာဏေန တံ တဿ သန္တိကေ ဌပေတွာ ဥပပရိက္ခိယမာနေတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဧဝမေဝံ ခေါ ဘန္တေ သာကိယာနိ ဇနပဒကလျာဏီ ဣမေသံ ပဋ္ဌန္နံ အစ္ဆရာ- သတာနံ ဥပနိဓာယ သင်္ချမ္ပိ နောပေတိ။ ဥဒါန၊ ၁၀၂။ ပဋ္ဌန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ရူပသမ္ပတ္တိ ဥပနိဓာယာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဥပနိဓာယာတိ စ သမီပေ ဌပေတွာ ဥပါဒါယာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၅၅။ ဘန္တေ ဇနပဒကလျာဏီ ဣမာ အစ္ဆရာ ဥပနိဓာယ ကဏ္ဏနာသစ္ဆိန္နကာ မက္ကဋိဝိယ ခါယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဒိဋ္ဌာဒီနိ ဥပနိဓာယ ဝတ္တဗ္ဗတော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃။)တိ ဒိဋ္ဌသုတ- မုတဝိညာတေ ဥပနိဓာယ ဥပတ္ထမ္ဘံ ကတ္វာ အပေက္ခိတ္វာ ဝတ္တဗ္ဗတ္တာ ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၆။

ဥပနိမိ (ပု) [ဥပ+နိ+မာ+ဣ] (၁) အပ်နှံ ထားသောပစ္စည်းဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ (၂) အနီး၌ ယှဉ်ထားခြင်း၊ ထောက်ဆခြင်း၊ ထောက်ထား ခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ နှိုင်းခိုင်းခြင်း။ (၁) ဥပနိမိ နာမ ဥပနိက္ခိတ္တံ ဘဏ္ဍံ။ ဝိ၊၁။၆၃။ တံ ပန ဥပနိမိ နာမ သင်္ဂေါပနတ္ထာယ အတ္တနော ဟတ္ထေ ပရေဟိ ဌပိတဘဏ္ဍံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ (-ဝိ၊၁။၅၈။) (၂) သာကိယာနီ ဇနပဒကလျာဏီ ဣမေသံ ပဋ္ဌန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ဥပနိဓာယ သင်္ချမ္ပိ နောပေတိ ကလဘာဂမ္ပိ နောပေတိ ဥပနိမိမ္ပိ နောပေတိ။ ဥဒါန။၁၀၂။ ဥပနိမိ- မ္ပိတိ "ဣမာယ အယံ သဒိသီ" တိ ဥပမာ- ဘာဝေန ဂဟေတွာ သမီပေ ဌပနမ္ပိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊၁၅၅။ (-သံ၊၁။၄၅၄။)

ဥပနိမိကထာ (ထီ) [ဥပနိမိ+ကထာ] အပ်နှံ

ထားသောပစ္စည်းကိုပြဆိုရာစကား၊ အပ်နှံထားသောပစ္စည်းဥစ္စာကိုခိုးယူခြင်းနှင့်စပ်၍ အာပတ်အဆုံးအဖြတ်ကို မိန့်ဆိုရာ-စကား-အပိုင်းအခန်း။ ဥပနိဓိကထာယံ------ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၈။

ဥပနိပဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ပဒ+ယ+တိ] အနီးဦးချဉ်းကပ်၍-မှီ၍-အိပ်၏-ဝပ်၏-လျောင်း၏။ တမေဝ ခိလံ ဝါ ထမ္ဘံ ဝါ ဥပနိပဇ္ဇတိ။ သံ၊၂။၁၂၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၆။) **ဥပနိပဇ္ဇေယျ**- အံ၊၂။၄၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၂။ **ဥပနိပဇ္ဇိံသသိ**- မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။

ဥပနိပဇ္ဇိံသသိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ပဒ+ယ+ဿသိ] အနီးဦးချဉ်းကပ်၍-မှီ၍-အိပ်လတ္တံ့-လဲလျောင်းလတ္တံ့။ ဥပနိပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပနိပဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ပဒ+ယ+ဧယျ] အနီးဦးချဉ်းကပ်၍-မှီ၍-အိပ်ရာ၏-လဲလျောင်းရာ၏-အိပ်ငြားအံ့-လျောင်းစက်ငြားအံ့။ ဥပနိပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပနိပန္န (တိ) [ဥပ+နိ+ပဒ+တ] ကပ်ရောက်၍-အိပ်သော-လဲလျောင်းသော၊သူ။ မာတုဂါမေ နိသိန္နေ ဘိက္ခု ဥပနိသိန္နော ဝါ ဟောတု ဥပနိပန္နော ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၈၇။ တတ္ထ ဥပနိသိန္နောတိ ဥပဂန္တွာ နိသိန္နော၊ ဧဝံ ဥပနိပန္နောပိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

ဥပနိဗဇ္ဈတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဗဓ+ယ+တိ] ငြိကပ်၏၊ ဖွဲ့ချည်၏၊ တွယ်တာ၏၊ နှောင်ဖွဲ့၏။ ယော ယောဗ္ဗနေ နောပနိဗဇ္ဈတေ ကွစိ။ သုတ္တနိ။ ၃၁၀။ မေထုနရာဂေန န ဥပနိဗဇ္ဈတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

ဥပနိဗဇ္ဈတေ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဗဓ+ယ+တေ] ငြိကပ်၏၊ ဖွဲ့ချည်၏၊ တွယ်တာ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနိဗဒ္ဓ (တိ) [ဥပ+နိ+ဗဓ(ဗန္ဓ)+တ] (က) ဖွဲ့-ဖွဲ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-ဖွဲ့စပ်-အပ်သော၊သူ။ (ခ) စီစဉ်-တီထွင်-အပ်သော။ (ဂ) ထွင်းအပ်သော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ သာ ဂဒ္ဒုလဗဒ္ဓေါ ဒဠှေ ခိလေ ဝါ ထမ္ဘေ ဝါ ဥပနိဗဒ္ဓေါ။ သံ၊၂။၁၂၂-၃။ (-မိလိန္ဒ၊၂၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၅။ ဋီကာကျော်၊ဋ္ဌ၊၃၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။ မ၊ဋီ၊၁။၅၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၆။) (ခ) ဥပနိဗဒ္ဓါ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅)တိ ဝိရစိတာ။ တေနာဟ "အဘိသင်္ခတာ"တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။ (ဂ) ယထာ စ နိမိကုမ္ဘိယာ ဇာနနတ္ထာယ ပါသာဏပိဋ္ဌေ အက္ခရေသု ဥပနိဗဒ္ဓေသု ယာဝ အက္ခရာနိ ဓရန္တိ၊ တာဝ နိမိကုမ္ဘိ နဋ္ဌာ နာမ န ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၉၂။

ဥပနိဗဒ္ဓကုက္ကုရ (ပု) [ဥပနိဗဒ္ဓ+ကုက္ကုရ] ဖွဲ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-အပ်သော ခွေး။ ထမ္ဘေ ဥပနိဗဒ္ဓကုက္ကုရော ဝိယ ဝါတေန ဝိပန္နဋ္ဌနာဝါ ဝိယ စ ဝဋ္ဋဒုက္ခမေဝ အနုပရိဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

ဥပနိဗဒ္ဓသညီ (တိ) [ဥပနိဗဒ္ဓသညာ+ဤ] အမြဲမပြတ် ဖွဲ့စပ်အပ်သော အမှတ်သညာ ရှိသော၊သူ။ အတ္တနော ဘာဇနေ ဥပနိဗဒ္ဓသညီ (ဥပနိဗန္ဓသညီ) ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ။ ၂၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၅။ ဥပနိဗဒ္ဓသညီ ဟုတွာတိ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေဒန္တေ အနာဒရိယံ ပဋိစ္စ တဟံ တဟံ အနောလောကေတွာ ပတ္တေ အာဘောဂသညီ ဟုတွာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၄၀။

ဥပနိဗဒ္ဓသုနခ (ပု) [ဥပနိဗဒ္ဓ+သုနခ] ဖွဲ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-အပ်သော ခွေး။ ဂဒ္ဒုလေန ဗန္ဓိတွာ ထမ္ဘေ ဝါ ခိလေ ဝါ ဥပနိဗဒ္ဓ-သုနခဿ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဆိန္ဒိတွာ

ဂန္တုံ အသမတ္ထဿ အနုပရိဓာဝနံ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။)

ဥပနိဗန္ဓ (တိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+အ] ဖွဲ့ချည်ထားအပ်သော။ ဂရုကာရမ္မဏေ ဥပနိဗန္ဓံ စိတ္တံ ဝိမောစေတုံ န လဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၅။)

ဥပနိဗန္ဓက (တိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+ဏွု] ဖွဲ့ချည်တတ်သော။ ဇာတဿူပနိဗန္ဓကေန ဒုက္ခေန ဖန္ဒမာနံ။ မဟာနိ။၃၅။

ဥပနိဗန္ဓဂေါစရ (ပု) [ဥပနိဗန္ဓ+ဂေါစရ] စိတ်ကို ဖွဲ့ချည်–ရာ–ကြောင်း–ကမ္မဋ္ဌာန်း (အာရုံ)။ ဂေါစရ–ကြည့်။ ကတမော ဥပနိဗန္ဓဂေါစရော၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ၊ ယတ္ထ စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓတိ ... အယံ ဝုစ္စတိ ဥပနိဗန္ဓ ဂေါစရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈။ ဥပနိဗန္ဓဂေါစရော ပန စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ၊ ယတ္ထ ဘိက္ခု အတ္တနော စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။ ကမ္မဋ္ဌာနသခါတော စိတ္တဿ ဥပနိဗန္ဓဋ္ဌာနဘူတော ဂေါစရော ဥပနိဗန္ဓဂေါစရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄။

ဥပနိဗန္ဓစိတ္တ (နု) [ဥပနိဗန္ဓ+စိတ္တ] ချည်နှောင်ထားအပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဣန္ဒြိယသံဝရသ္မိံ ဟိ ဥပနိဗန္ဓစိတ္တံ ဝိဟေဌေတုံ န လဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

ဥပနိဗန္ဓတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+အ+တိ] ပူးကပ်၍–ဆောင်၍–ဖွဲ့ချည်၏၊ နှောင်ဖွဲ့၏။ အာရညကံ နာဂံ အတိပဿိတ္ဂာ ရညော နာဂဿ ဂီဝါယံ ဥပနိဗန္ဓတိ။ မ၊၃။၁၇၂။ မာဂဝိကော မိဂေ သုယောဝ စိတ္တံ ဥပနိဗ–န္ဓတိ။ မိလိန္ဒ။၃၉၈။ စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓတိ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၂၀)တိ အတ္တနော စိတ္တံ ဥပစာရဇ္ဈာနံ ဥပနေတွာ နိဗန္ဓတိ အညာရမ္မဏတော ဝိနိဝတ္တံ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ **ဥပနိဗန္ဓန္တိ—** မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။ **ဥပနိဗန္ဓာဟိ—** မ၊၃။၁၇၂။

ဥပနိဗန္ဓန (နု၊ထိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+ယု] (၁) ပူးကပ်ဖွဲ့ချည်ကြောင်းဖြစ်သော–ကြိုး–မြက်ပင်နွယ်ပင်။ (၂) ပူးကပ်ဖွဲ့ချည်ခြင်း၊ ကပ်၍အဆင့်ဆင့်ဖွဲ့ချည်ခြင်း။ (တိ)(၃) ပူးကပ်–ဖွဲ့ချည်အပ်–ဖွဲ့ချည်ကြောင်းဖြစ်သော (စိတ်၊သတိ)။ (၄) ဖွဲ့ချည်တတ်–ဆက်စပ်နေ–သော။ (၁) ယဒါ သော ဂေါဏော ပရိကုပိတော ဟောတိ၊ တဒါ သဟ ဥပနိဗန္ဓနေန ပက္ကမတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၆။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၂။) (၂) ဥပနိဗန္ဓနံ ယထာ န ပမုဋ္ဌံ ဟောတိ၊ တထာ ဥပေစ္စ အပရာပရံ နိဗန္ဓနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၈။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၉။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊၇၆။) (တိ)(၃) တဿ တံ စိတ္တံ သမာဓိ–ထမ္ဘေ ဥပနိဗန္ဓနံ န ဝေဓတိ န စလတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၇။ ဥပနိဗန္ဓတိ တေယ အာရမ္မဏေ စိတ္တန္တိ ဥပနိဗန္ဓနာ နာမ သတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၉။ (၄) ဇာတဿူပနိဗန္ဓကံ ဒုက္ခန္တိ ဇာတဿ ဥပနိဗန္ဓနံ နှာနလေပနခါဒနပိဝနာဒိဇဂ္ဂန–ဒုက္ခံ အနွေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၆။ ဝဏ္ဏုပ–နိဗန္ဓနာနီတိ ဝဏ္ဏေ ဥပနိဗန္ဓနာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၀။

ဥပနိဗန္ဓန(ဋ္ဌ)ဋ္ဌ (ပု) [ဥပနိဗန္ဓန +အတ္ထ] (၁) ပူးကပ်၍–ဖွဲ့ချည်–နှောင်ဖွဲ့ခြင်းအနက်သဘော။ (တိ)(၂) ပူးကပ်၍–ဖွဲ့ချည်–နှောင်ဖွဲ့ခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၁) ကေနဋ္ဌေ ဥပနိဗန္ဓန–ဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၈၊(–၃၀၇။) (တိ) (၂) ကောဒသဝိဓေန နိမိတ္တဂ္ဂါဟော ဥပနိဗန္ဓနဋ္ဌော ဥပနိဗန္ဓနာနိသံသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၇၆။ ဥပနိဗန္ဓနဋ္ဌောတိ အသုဘာရမ္မဏေ စိတ္တံ ဥပနေတွာ နိဗန္ဓနဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။

ဥပနိဗန္ဓနဋ္ဌာန (တိ) [ဥပနိဗန္ဓန+ဌာန] ပူးကပ်ဖွဲ့ချည်ထားရာဌာန။ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ခါတော စိတ္တဿ ဥပနိဗန္ဓနဋ္ဌာနဂေါစရော ဥပနိဗန္ဓ-ဂေါစရော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၄။

ဥပနိဗန္ဓနထ(တ္ထ)မ္ဘ (ပု) [ဥပနိဗန္ဓန+ထမ္ဘ] (၁) ဖွဲ့ချည်ရာတိုင်၊ ချည်တိုင်။ (တိ)(၂) ချည်တိုင်နှင့်တူသော (နှာသီးဖျား, အထက်နှုတ်ခမ်း) ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနိဗန္ဓနထ(တ္ထ)မ္ဘမူလ (န) [ဥပနိဗန္ဓနထ(တ္ထ)မ္ဘ+မူလ] ချည်တိုင်နှင့်တူသော နှာသီးဖျား, အထက်နှုတ်ခမ်းဟူသော နိမိတ်တိုင်၏-အနီး-အရင်း၊ ထွက်သက် ဝင်သက်တို့ကို ဖွဲ့အပ်ကုန်ရာဖြစ်သော နှာခေါင်း၏အဖျား, အထက်နှုတ်ခမ်း ဟုဆိုအပ်သော တိုင်၏အနီး (မအူ၊သျ)။ နွားကိုချဉ်းကပ်တွဲယှဉ်၍ ဘွဲ့ချည်ရာတိုင်နှင့်တူသော နှာသီးဖျား, အထက်နှုတ်ခမ်းဟူသော နိမိတ်တိုင်ရင်း၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊သျ)။ ဝေမေ-ဝါယံ ဘိက္ခု သတိဝသေန ဥပနိဗန္ဓနထ-(တ္ထ)မ္ဘမူလေ ဌတွာ အဿာသပဿာသဒေါလံ ခိပိတွာ။ ဝိ၄၊၂။၂၅။ ပဋိသံ၄၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၂။ ဥပနိဗန္ဓနထ(တ္ထ)မ္ဘောဝိယာတိ ဥပနိဗန္ဓနထ(တ္ထ)မ္ဘော။ နာသိကဂ္ဂံ မုခနိမိတ္တံ ဝါ၊ တဿ မူလေ သမီပေ ဌတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၃၀။ ဥပနိဗန္ဓနထမ္ဘ-မူလံ နာမ နာသိကဂ္ဂံ မုခနိမိတ္တံ ဝါ။ ဝဇိရ၊၁၅၂။ ဥပနိဗန္ဓနတ္ထမ္ဘမူလေတိ ဧတ္ထ သတိရဇ္ဇုနာ ဥပနိဗန္ဓိယတိ ဧတ္ထ အာနာပါနဒေါလာတိ ဥပနိဗန္ဓနံ၊ နာသိကဂ္ဂေါတ္တရောဋ္ဌော၊ တဿေဝ ဥပနိဗန္ဓနီယတ္တာ ထမ္ဘော၊ တဿ မူလံ သမီပံ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၇၀။

ဥပနိဗန္ဓနသမတ္ထ (တိ) [ဥပနိဗန္ဓန+သမတ္ထ] ပူးကပ် ဖွဲ့ချည်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ တဒေဝ အာဓာရဏဥပနိဗန္ဓနသမတ္ထတာ ဂတိနာမ။ မ၊၄၊၁။၃၅၆-၇။

ဥပနိဗန္ဓနာ(န)နိမိတ္တ (န) [ဥပနိဗန္ဓနာ(န)+နိမိတ္တ] အာရုံ၌ စိတ်ကို ပူးကပ်ဖွဲ့ချည်ကြောင်းသတိ၏အာရုံ (နှာသီးဖျား, အထက်နှုတ်ခမ်း။) ထွက်သက်ဝင်သက်တို့ ဖွဲ့အပ်ကုန်ရာဖြစ်သော နှာခေါင်း၏အဖျားဟုဆိုအပ်သော နိမိတ် ၊ဝါ၊ ထွက်သက်ဝင်သက်တို့ကို ဖွဲ့အပ်ကုန်ရာဖြစ်သော အထက်နှုတ်ခမ်း ဟုဆိုအပ်သောနိမိတ်၊ (မအူ၊သျ။) အမှတ်သတိဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော (ဝင်သက်ထွက်သက်တို့၏ ထိရာ) နိမိတ်၊ (ပဋိသံ၊သျ။) အာရုံ၌ စိတ်ကိုဖွဲ့ချည်ကြောင်းဖြစ်သောသတိ၏ အဿာသပဿာသတို့ကို ကောင်းစွာမှတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော နှာသီးဖျား, အထက်နှုတ်ခမ်း၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊သျ။) ယထာ ရုက္ခော သမေ ဘူမိဘာဂေ နိက္ခိတ္တော၊ ဧဝံ ဥပနိဗန္ဓနာ(န)နိမိတ္တံ။ ပဋိသံ။၁၇၀။ ဝိ၄၊၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၃။ ဥပနိဗန္ဓနာနိမိတ္တန္တိ ဥပနိဗန္ဓနာယ သတိယာ နိမိတ္တဘူတံ ကာရဏ-ဘူတံ နာသိကဂ္ဂံ ဝါ မုခနိမိတ္တံ ဝါ။ ပဋိသံ၄၊၂။၇၉။ ဥပနိဗန္ဓတိ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ ဧတာယာတိ သတိ ဥပနိဗန္ဓနာ နာမ၊ တဿာ အဿာသပဿာသနံ သလ္လက္ခဏဿ နိမိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓနာနိမိတ္တံ နာသိကဂ္ဂံ မုခနိမိတ္တံ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၃၂။

ဥပနိဗန္ဓနာ(န)နိမိတ္တသညိတ (တိ) [ဥပနိဗန္ဓနာနိမိတ္တ+သညိတ] အာရုံ၌ စိတ်ကို ပူးကပ်ဖွဲ့ချည်ကြောင်းသတိ၏ အကြောင်းနိမိတ်ဟုမှတ်သားအပ်သော။ တသ္မိံယေဝ ဌာနေတိ ဥပနိဗန္ဓနာ(န)နိမိတ္တသညိတေ ဌာနေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၃၅။

ဥပနိဗန္ဓနာနိသံသ(တိ) [ဥပနိဗန္ဓန+အာနိသံသ] ဆောင်၍ဖွဲ့ချည်ခြင်း အကျိုးရှိသော။ ဥပနိ-ဗန္ဓနတ္ထ-(တိ)(၂) ကြည့်။

ဥပနိဗန္ဓန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+အ+အန္တိ] ပူးကပ်ဖွဲ့ချည်ကုန်၏။ ဥပနိဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဥပနိဗန္ဓသညီ (တိ) [ဥပနိဗန္ဓသညာ+ဤ] အမြဲမပြတ် ဖွဲ့စပ်အပ်သောအမှတ်သညာရှိသော။ ဥပနိဗဒ္ဓသညီ-ကြည့်။

ဥပနိဗန္ဓာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+ဏာပေ+တိ] ပူးကပ်ဖွဲ့စပ်စေ၏၊ ပေးလှူမြဲ အလှူဝတ်အနေအားဖြင့်စွဲမြဲစေ၏၊ အမြဲအလှူဝတ် တည်ထား၏။ ကေစ္စော ဟိ အဂါရိကော အပ္ပဟောနကကာလေ ပက္ခိကဘတ္တံ ဝါ သလာကဘတ္တံ ဝါ ဝဿာဝါသိကံ ဝါ ဥပနိဗန္ဓာပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ **ဥပနိဗန္ဓာ-ပေသိ**— အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။

ဥပနိဗန္ဓာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+ဏာပေ+တွာ] ပူးကပ်ဖွဲ့စပ်စေ၍၊ ပေးလှူမြဲအလှူဝတ်အနေအားဖြင့်စွဲမြဲစေ၍၊ အမြဲအလှူဝတ် တည်ထား၍။ စတုသဋ္ဌိသလာကဘတ္တာနိ ဥပ-နိဗန္ဓာပေတွာ ယာဝဇီဝံ ဒါနံ ဒတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ဥပနိဗန္ဓာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+ဏာပေ+ဤ] ပူးကပ်ဖွဲ့စပ်စေပြီ၊ ပေးလှူမြဲအလှူဝတ်အနေအားဖြင့်စွဲမြဲစေပြီ၊ အမြဲ အလှူဝတ် တည်ထားပြီ။ ဥပနိဗန္ဓာပေတိ-ကြည့်။

ဥပနိဗန္ဓာဟိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+အ+ဟိ] ပူးကပ်၍-ဆောင်၍-ဖွဲ့ချည်လော့။ ဥပနိဗန္ဓတိ-ကြည့်။

ဥပနိဗန္ဓိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+တဗ္ဗ] ပူးကပ်၍-စွဲမြဲစွာ-ဖွဲ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန အာရ-မ္မဏေသုယေဝ စိတ္တံ ဥပနိဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၈။

ဥပနိဗန္ဓိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+ဗန္ဓ+တွာ] (က) ပူးကပ်ဖွဲ့စပ်၍၊ ပူးကပ်ဖွဲ့စပ်သကဲ့သို့ ပြု၍၊ မမေ့ပျောက်အောင် စိတ်နှလုံး၌ စွဲမြဲစွာထား၍။ (ခ) ဆက်စပ်၍၊ ဆက်သွယ်၍။ (ဂ) ရေးသား၍။ (က) တံ တံ အာကာရံ ဥပနိဗန္ဓိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၄။ ဥပနိဗန္ဓိတွာတိ ဥပနေတွာ နိဗဒ္ဓံ ဝိယ ကတွာ ဟဒယေ ဌပေတွာ အပမုဿန္တံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၃၈။ (ခ) တဿ သမိပေ ရုက္ခေ ဝါ မဏ္ဍပေ ဝါ ဥပနိဗန္ဓိတွာ ဂါဟာ-ပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။ ဥပနိဗန္ဓိတွာ ဂါဟေ-တဗ္ဗန္တိ ဣမဿ ရုက္ခေ ဝါ မဏ္ဍပေ ဝါ ဝသိတွာ စေတိယေ ဝန္ဒံ ကတွာ ဂဏှာတိ ဓေံ ဥပနိဗန္ဓိတွာ ဂါဟေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၂။ ဥပနိဗန္ဓိတွာ ဂါဟာပေတဗ္ဗန္တိ ဣမေ ရုက္ခာဒိသု ဝသိတွာ စီဝရံ ဂဏှာတိ ပဋိဗန္ဓံ ကတွာ ဂါဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။ (ဂ) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သလာကာယ ဝါ ပဋ္ဋိကာယ ဝါ ဥပနိဗန္ဓိတွာ ဩပုဉ္ဆိတွာ ဥဒ္ဒိသိတုံ(ဝိ၊၄။၃၃၀)-န္တိဝစနတော ရုက္ခသာရမယာယ သလာ-ကာယ ဝါ ဝေဠုဝိလိဝတာလပဏ္ဏာဒိမယာယ ပဋ္ဋိကာယ ဝါ အသုကဿ နာမ သလာ-ကဘတ္တန္တိ ဓေံ အက္ခရာနိ ဥပနိဗန္ဓိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၉၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၃။ ဥပနိဗန္ဓိတွာတိ လိခိတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၀။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂။၃၉။

ဥပနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဥပ+နိ+ဝတ္တု(ဝတု)+တ] ဖြစ်သော၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော။ အက္ခရံ ဥပ-နိဗ္ဗတ္တံ။ ဒီ၊၃။၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တန္တိ သခ်ါ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၄။

ဥပနိဘ(တိ) [ဥပ+နိ+ဘာ+အ] တူသော။ တူလူ-ပနိဘာ (ဇာ၊၂။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၇။) တာလူပ-နိဘ (ဇာ၊၂။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၁။) ကြည့်။

ဥပနိမန္တန (ထီ၊န) [ဥပ+နိ+မန္တ+ယု] ဖိတ်

ဥပနိမန္တန (ထီ၊နှ) [ဥပ+နိ+မန္တ+ယု] ဖိတ်ကြားခြင်း၊ ဖိတ်မန်ခြင်း။ နှ ဓမ္မိကံ ဥပနိမန္တနံ ပဋိက္ခိပတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၂။ အညတြ နိစ္စပဝါရဏာယာတိ စ အယံ ပစ္စယပဝါရဏာ ပဝါရေတိ ပစ္စယေ ဣစ္ဆာ-ပေတိ ဧတာယာတိ ကတွာ၊ စိဝရာဒိဟိ ဥပနိမန္တနာယေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၉။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၅။)

ဥပနိမန္တိယမာန (တိ) [ဥပ+နိ+မန္တ+ယ+မာန] ပင့်ဖိတ်-ဖိတ်မန်-ဖိတ်ကြား-အပ်သော-ခံရသော၊သူ။ တိတ္ထိယာ ဟိ "အဟော ဝတာယံ အပ္ပိစ္ဆော၊ ယော နိမန္တိယမာနောပိ နှ သာဒိယတိ"တိ ဥပနိမန္တိယမာနဿ ပဋိ-က္ခေပေ ပသီဒန္တိတိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၀။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၈၂။)

ဥပနိမန္တေတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+မန္တ+ဏေ+တိ] ပင့်ဖိတ်-ဖိတ်မန်-ဖိတ်ကြား-၏။ နာပိ ဣမေ ဘောန္တော နိသီဒန္တူတိ ဧဝံ အာသနေန ဝါ ဥပနိမန္တေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။

ဥပနိယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+နိ+ယ+တေ] (၁) (ဇရာမရဏသို့) သွားနေ၏။(ကမ္မကတ္တား။) (၂) (ဇရာမရဏသည်) ကောင်းစွာခေါ်ဆောင်အပ်၏။ (၁) (၂) ဥပနိယျတိ လောကော အဒ္ဓုဝေါ။ မ၊၂။၂၅၆။ ဥပနိယျတီတိ ဇရာမရဏသန္တိကံ ဂစ္ဆတိ၊ အာယုက္ခယေန ဝါ တတ္ထ နိယျတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ ဥပနိယျတီတိ ဝါ ဇရာမရဏေန လောကော သမ္မာ နိယျတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။ **ဥပနိယျန္တိ**-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။

ဥပနိယျန (နှ) [ဥပ+နိ+ယ+ယု] အနီးသို့-ကပ်၍-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနိယျနတ္ထ (တိ) [ဥပနိယျန+အတ္ထ] အနီးသို့-ကပ်၍-ခြင်းအနက်ရှိသော။ အဥ္ဈေသု သုတ္တေသု ဥပသံဟရဏတ္ထော ဥပနိယျနတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၈။

ဥပနိယျန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+နိ+ယ+အန္တေ] ဆောင်ယူအပ်ကုန်၏။ ဥပနိယျတိ ကြည့်။

ဥပနိရုဇ္ဈန (နှ) [ဥပ+နိ+ရုဓ+ယု] ချုပ်ခြင်း။ အနုသန္ဓိယတိ ဧတေန ဥပနိရုဇ္ဈနေနာတိ အနုသန္ဓီတိ အတ္ထသမ္ဘဝေါ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၉၈။

ဥပနိဝတ္တတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဝတ္တု(ဝတု)+အ+တိ] (၁) ချဉ်းကပ်ပြီး ပြန်လှည့်သွား၏။ (၂) ပြန်လှည့်လာ၏။ (၃) ပြန်လည်ဆုတ်နစ်၏၊ ဆန်တက်၏။ (၁) ဥဘယေနေဝ သော တာဒိ၊ ရုက္ခံ ဝုပနိဝတ္တတိ။ သုတ္တနိ။၃၈၉။ ဥဘယေ-နေဝ လာဘာလာဘေန သော တာဒိ နိဗ္ဗိ-ကာရော ဟုတ္ဝာ ရုက္ခံ ဝုပနိဝတ္တတိ၊ ယထာ-ပိ ပုရိသော ဖလဂဝေသီ ရုက္ခံ ဥပဂမ္မ ဖလံ လဒ္ဓါပိ အလဒ္ဓါပိ အနနုနီတော အပ္ပဋိဟတော မဇ္ဈတ္တော ဝ ဟုတ္ဝာ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ကုလံ ဥပဂမ္မ လာဘံ လဒ္ဓါပိ အလဒ္ဓါပိ မဇ္ဈတ္တော ဝ ဟုတ္ဝာ ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၁၅။ (၂) သာ မုဟုတ္တံ ပလာယိတွာ---မရဏာယူပနိဝတ္တထ။ ဇာ၊ ၁။၃၂၄။ တတ္ထ မရဏာယူပနိဝတ္တထာတိ မရဏတ္ထာယ ဥပနိဝတ္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၇။ (၃) ယထာ ဝါရိဝဟော ပူရော၊ ဂစ္ဆံ နုပနိဝတ္တတိ၊ ဧဝမာယု မနုဿာနံ၊ ဂစ္ဆံ နုပနိဝတ္တတိ။ ဇာ၊ ၂။၁၅၈။ နုပနိဝတ္တတီတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ခဏေ ဂတံ ဂတမေဝ ဟောတိ၊ နှ ဥပနိဝတ္တတိ။ (နှ ဥပနိဝတ္တတိ ယထာ=လှည့်၍မဆန်ပြန်သကဲ့သို့။သျှ။) ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၃။

ဥပနိဝတ္တထ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဝတ္တု(ဝတု)+အ။ အာ-ကိုတ္တပြု၊ ဇ ဂိုဏ်းကိုစောင့်လို၍ ဆန်းကြောင့် "တ"ကိုချေ] ပြန်လှည့်လာခဲ့ပြီ။ ဥပနိဝတ္တတိ(၂) ကြည့်။

ဥပနိဝတ္တိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+ဝတ္တု (ဝတု)+ဤ] ပြန်လှည့်လာခဲ့ပြီ။ ဥပနိဝတ္တတိ(၂) ကြည့်။

ဥပနိသဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+သဒ+တွာ] အနီး အပါး ချဉ်းကပ်ထိုင်နေ၍။ သယံ မုခေန္ဒုပနိသဇ္ဇ ပုစ္ဆာ(ပေတ။၁၉၀)တိ အညေ ပုရိသေ အပေသေတွာ ဥပနိသီဒိတွာ သမ္မုခေနေဝ ပုစ္ဆိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

ဥပနိသသဒ္ဒ (ပု) [ဥပနိသာ+သဒ္ဒ] ဥပနိသာ သဒ္ဒါ။ ဥပနိဿယပရိယာယော ဥပနိသသဒ္ဒေါတိ ကတွာ ဝုတ္တံ "ဝိညာဏူပနိသံ နာမရူပံ၊ နာမရူပနိသဠ သဠာယတန"န္တိ အာဒိကေနာတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၅၅။

ဥပနိသသမ္ပန္န (တိ) [ဥပနိသာ+သမ္ပန္န] မှီရာ အကြောင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပြည့်စုံသော မှီရာအကြောင်းရှိသော၊သူ။ ဣန္ဒြိယသံဝရေ ဘိက္ခဝေ သတိ ဣန္ဒြိယသံဝရသမ္ပန္နဿ ဥပနိသသမ္ပန္နံ ဟောတိ သီလံ။ အံ၊၂။၃၁၆။ ဥပနိသသမ္ပန္နံ ဟောတီတိ သမ္ပန္နဥပနိဿယံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။

ဥပနိသာ (ထီ) [ဥပ+နိ+သဒ+ကွိ။ ဥပနိသီဒတိ ဖလံ ဧတ္ထာတိ ကာရဏံ ဥပနိသာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။ ဥပ+နိ+သီ+အ။ ဥပေစ္စ နိဿယတိ (နိဿီယတိ)တိ ဝါ ဥပနိသာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၀။] (၁)(က) အကျိုးတရား၏-မှီနေရာ-ကပ်ရောက်မှီခိုရာ-ဖြစ်သောတရား၊ အကြောင်းတရား၊ အဆင့်ဆင့်-အဆက်ဆက်-သော အကြောင်းတရား။ (ခ) အတူ-ဆင်တူ ရှီးမှား-ပြုခြင်းဟူသောအကြောင်း။ (၂) ဆိတ်ကွယ်ရာ။ (၁)(က) ဧတဒတ္ထာ (ဘိက္ခဝေ) ကထာ၊ ဧတဒတ္ထာ မန္တနာ၊ ဧတဒတ္ထာ ဥပနိသာ။ ဝိ၊၅။၂၉၉။ အံ၊၁။၁၉၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဥပနိသာတိ အယံ "ဝိနယော သံဝရတ္ထာယာ"တိအာဒိကာ ပရမ္ပရပစ္စယတာပိ ဧတဒတ္ထာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။) ဧတဒတ္ထာ ဥပနိသာတိ ဥပနိသီဒတိ ဧတ္ထ ဖလံ တပ္ပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိတာယာတိ ဥပနိသာ ဝုစ္စတိ ကာရဏံ ပစ္စယောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၃။ တေသံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အရိယာနံ နိယျာနိကာနံ သမ္ဗောဓဂါမိနံ ကာ ဥပနိသာ သဝနာယာတိ ဣတိ စေ ဘိက္ခဝေ ပုစ္ဆိတာရော အဿု။ သုတ္တနိ။၃၉၁။ (-အံ၊ ၃။၁၆၃။) တေသံ ဘိက္ခဝေ ကုသလာနံ---ံ--သမ္ဗောဓဂါမိနံ ကာ ဥပနိသာ ကိံ ကာရဏံ ကိံ ပယောဇနံ တုမှာကံ သဝနာယ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ကာ ဥပနိသာတိ ကော ဥပနိဿယပစ္စယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။ (-သံ၊၁။၂၆၇။ ဝဇိရ၊၂၉။ ဝိမတိ။၁။၃၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၅။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၇၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။) (ခ) အညံ ဥပနိသံ ကတွာ။ ဇာ၊၁။၃၈၄။ အညံ တဝ ပဋိရူပကံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၂။ (၂) မတာဝါဌေ့ စယေ ကာသု-ပနိသာ ကာရဏော ရဟော။ ဓာန်။၁၁၂၅။

ဥပနိသာဒိ (ပု) [ဥပနိသာ=ဥပနိသာယ=ဥပနိဿာယ+ဒါ+ဣ] မြတ်စွာဘုရား၊ (တစုံတခုကို အကြောင်းပြု၍ တရားအလှူ ပေးတတ်သောကြောင့်မြတ်စွာဘုရားကို "ဥပနိသာဒိ" ဟုခေါ်သည်။) သဗ္ဗာကာရေန ဘာသတော၊ သုတွာ ဥပနိသာဒိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၄။ ဥပနိသာဒိနောတိ ဂန္တွာ ဥပနိဿာယ ဓမ္မဒါနံ ဒဒတောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓံ၊ဋ္ဌ။၂၈၀။

ဥပနိသိန္န (တိ) [ဥပ+နိ+သဒ+တ] အနီးသို့ ချဉ်းကပ်ထိုင်နေသော၊သူ။ ဘိက္ခု ဥပနိသိန္နော ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၈၇။ ဥပနိသိန္နောတိ ဥပဂန္တွာ နိသိန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

ဥပနိသိန္နက (တိ) [ဥပနိသိန္န+က] အနီးသို့ချဉ်းကပ်ထိုင်နေသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနိသိန္နကကထာ (ထီ) [ဥပနိသိန္နက+ကထာ] မိမိအနီးသို့ ချဉ်းကပ်ထိုင်နေသောသူအား

ဟောပြောအပ်သော တရားစကား။ ဓမ္မကထံ ဝါ သရဘညံ ဝါ ဥပနိသိန္နကကထံ (ဥပနိ- သိန္နကထံ) ဝါ အနုမောဒနံ ဝါ န ကရောတိ။ အံ၊ငွ၊၃။၃၅၃။ မ၊ငွ၊၂။၁၆၄။ အတ္တနော သန္တိကံ ဥပဂန္တွာ နိသိန္နဿ ကာတဗ္ဗာ တဒနုစ္ဆဝိကာ ဓမ္မကထာ ဥပနိသိန္နကကထာ (ဥပနိသိန္န- ကထာ)။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။ (-ဝိ၊ ဌ၊၃။၃၃၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၄၉။)

ဥပနိသိန္နကထာ (ထီ) [ဥပနိသိန္န+ကထာ] မိမိ အနီးသို့ ချဉ်းကပ်ထိုင်နေသောသူအား ဟော ပြောအပ်သောတရားစကား။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥပနိသိန္နကပရိကထာ(ထီ) [ဥပနိသိန္နက+ ပရိကထာ] မိမိအနီးသို့ ချဉ်းကပ်ထိုင်နေ သောသူအား ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားအပ်သော တရားစကား။ အတ္တနာ ဝါ ပရေန ဝါ ဝါစာယ စိရဘာသိတံ သက္ကစ္စံ ဥဒ္ဒိသနဥဒ္ဒိသာပန--- ဥပနိသိန္နကပရိကထာ အနုမောဒနီယာဒိ- ဝသေန ပဝတ္တိတံ ဝစီကမ္မံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅။

ဥပနိသိန္နပရိသာ (ထီ) [ဥပနိသိန္နာ+ပရိသာ] မိမိအနီး၌ထိုင်နေသောပရိသတ်။ လောကိယ- ပညံ အနုဇာနာတိ ဥပနိသိန္နပရိသာယ အနု- ကူလဓမ္မကထနတောတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၆။

ဥပနိသီဒတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သဒ+အ+တိ] အနီး ၌-ချဉ်းကပ်၍-မှီ၍-ထိုင်၏။ တမေဝ ဓီလံ ဝါ ထမ္ဘံ ဝါ ဥပနိသီဒတိ။ သံ၊၂။၁၂၃။ (-အံ၊ ၂။၄၉၅။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၅၃။ မ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၃။) **ဥပနိသီ- ဒန္တိ**- န ဥပနိသီဒန္တိ ဓမ္မဿဝနာယာ (အံ၊၃။ ၁၉၂)တိ "ဓမ္မံ သုဏိဿာမာ"တိ န သမီပေ နိသီဒန္တိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၆၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၁၇။ **ဥပနိ- သီဒေယျ**- အံ၊၂။၄၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၂။ အံ၊ ဋီ၊၁။၉၂။ ဥပနိသီဒေယျာတိ သမီပေ နိသာယ နိသီဒေယျ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၉။ ဥပနိသီဒေယျာတိ တေနေဝ အာလိင်္ဂနေန ဥပေစ္စ နိသီဒေယျ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၅။ **ဥပနိသီဒိ** - ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၃၈။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၁၃။ **ဥပနိသီဒိံသု**- သံ၊ဌ၊၁။၂၆၅။ **ဥပနိသီဒိမှ** (မှာ-မှ အာကို အ ရဿပြု၍ ရုပ်ပြီးသည်။)-အံ၊၃။၁၉၄။ **ဥပနိသီဒိဿသိ**- မ၊ဌ၊၂။၃၀၄။

ဥပနိသီဒန္တ (တိ) [ဥပ+နိ+သဒ+အန္တ] အနီး ၌-ချဉ်းကပ်၍-ထိုင်နေသော၊သူ ။ပယိရုပါသ- တောတိ သက္ကစ္စံ ဥပနိသီဒန္တဿ။ ပဋိ၊သံ၊ဌ၊ ၂။၁၃၂။

ဥပနိသီဒန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သဒ+အ+အန္တိ] အနီး ၌-ချဉ်းကပ်၍-ထိုင်နေကုန်၏။ ဥပနိသီဒတိ- ကြည့်။

ဥပနိသီဒါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+သဒ+ ဏာပေ+တွာ] အနီး၌-ချဉ်းကပ်၍-ထိုင်နေစေ၍။ တေ အဝိညူ ပုရိသဝိဂ္ဂဟံ ဥပနိသီဒါပေတွာ မာတုဂါမဿ ဥတ္တရိဆပ္ပဉ္စဝါစာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ။ ဝိ၊၂။၃၃။

ဥပနိသီဒိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သဒ+ဤ] အနီး၌- ချဉ်းကပ်၍-ထိုင်နေပြီ။ ဥပနိသီဒတိ-ကြည့်။

ဥပနိသီဒိံသု (ကြိ) [ဥပ+နိ+သဒ+ဥံ] အနီး၌- ချဉ်းကပ်၍-ထိုင်နေကြကုန်ပြီ။ ဥပနိသီဒတိ- ကြည့်။

ဥပနိသီဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+နိ+သဒ+တဗ္ဗ] အနီး ၌-ချဉ်းကပ်၍-ထိုင်နေ-အပ်-သင့်-ထိုက်- သော၊သူ။ ပုနပ္ပုနံ ဥပါသိတဗ္ဗောတိ အဘိ- ဏှသော ဥပနိသီဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၃။

ဥပနိသီဒိတုံ (ဗျ) [ဥပ+နိ+သဒ+တုံ] အနီး ၌-ချဉ်းကပ်၍-ထိုင်နေခြင်းငှါ။ ဥပဂန္တွာ ဝါ နာလံ ဥပနိသီဒိတုံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၁၇။

ဥပနိသိဒိတုကာမ (တိ) [ဥပနိသီဒိတုံ+ကမု+ဏ။ ဥပ+နိသီဒိတုကာမ။ မအူနိသျ၊ဒု။၅၂၀] အနီး၌-ချဉ်းကပ်၍-ထိုင်နေခြင်းငှါ အလိုရှိ သော၊သူ။ အထ ခေါ ဝေရဉ္ဇော ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝန္တံ ဥပနိသီဒိတုကာမော အတ္တနာ ဣတပဒေ-သတော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊ ၃။၁။၁၆၅။ ဘဂဝန္တံ ဥပနိသီဒိတုကာမောတိ ဘဂဝန္တံ ဥပဂန္တွာ နိသီဒိတုကာမော၊ဘဂဝတော သမီပေ နိသီဒိတုကာမောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၇။ ဘဂဝန္တံ-ဘုရားသို့၊ ဥပ-နိသီဒိတုကာမော-ကပ်၍ထိုင်လိုရကား၊ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-ဘဂဝန္တံ=ဘဂဝတော-၏၊ ဥပနိသီ-ဒိတုကာမော-အနီး၌ထိုင်လိုရကား၊ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဂံ၊သစ်၊၂။၃၉၄။

ဥပနိသီဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+သဒ+တွာ] အနီး၌-ချဉ်းကပ်-ထိုင်နေ၍။ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ---ဘဂဝန္တံယေဝ သရဏံ ဂဝေသီ ဥပနိ-သီဒိတွာ ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါစ။ ဒီ၊၁။၈၉။ ဥပနိသီဒိတွာတိ ဥပဂမ္မ ဟေဋ္ဌာသနေ နိသီ-ဒိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ (-ဝိ၊၃။၃၃၇။)

ဥပနိသီဒိံ့မှ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သဒ+မှာ] အနီး၌-ချဉ်းကပ်-ထိုင်နေခဲ့ကုန်ပြီ။ ဥပနိသီဒတိ-ကြည့်

ဥပနိသီဒိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+သဒ+တွာ] အနီး၌-ချဉ်းကပ်-ထိုင်နေ၍။ ဘက္ခယန္တိ ဒိဝါရတ္တိံ၊ မဇ္ဈေ ဥပနိသီဒိယာ (စရိယာ။၄၁၅)တိ တတ္ထ တတ္ထ ကလလပိဋ္ဌေ ဥပနိသီဒိတွာ ကလလ-ဂဟနံ ပဝိသိတွာ နိပန္နေ မဇ္ဈေ ကာကာ ဝါ ဠုတရေ ဝါ-----ဘက္ခယန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၂၉။

ဥပနိသီဒိဿသိ (ကြိ)[ဥပ+နိ+သဒ+ဿသိ] အနီး၌-ချဉ်းကပ်-ထိုင်နေလတ္တံ့။ဥပနိသီဒတိ-ကြည့်။

ဥပနိသီဒေယျ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သဒ+ယျေ] အနီး၌-ချဉ်းကပ်-မှီ၍-ထိုင်နေရာ၏။ ဥပနိသီဒတိ-ကြည့်။

ဥပနိသေဝတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သေဝ+အ+တိ] ကပ်မှီ၍နွှယ်၏၊ ရစ်ပတ်၏။ သာ တံ သာလံ ဥပနိသေဝေယျ။ မ၊၁။၃၈၁။

ဥပနိသေဝိတ (တိ) [ဥပ+နိ+သေဝ+တ] အနီး အပါး၌ မှီခိုနေထိုင်သော၊သူ။ အပရေ ပဿ သန္တာပေ၊ နဒီနုပနိသေဝိတေ။ ဇာ၊၂။၃၂၆။ နဒီနုပနိသေဝိတေတိ နဒီနံ ဥပနိသေဝိတေ အာသန္နဋ္ဌာနေ၊ နဒီကူလေ ဝသန္တေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၆။

ဥပနိသေဝေယျ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သေဝ+ အ+ယျေ] ကပ်မှီ၍နွှယ်ရာ၏၊ ရစ်ပတ်ရာ၏။ ဥပနိသေဝတိ-ကြည့်။

ဥပနိဿဇ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သဇ+အ+ဟိ] ပေးစွန့်လော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပနိဿဇတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သဇ+အ+တိ] ပေးစွန့်၏။ မမေတံ ဥပနိဿဇာ(ဇာ၊၂။၈၇)တိ ဣဒံ တွံ နိဿဇ ဝိဿဇ္ဇေဟိ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၃၄၅။ (ဥပနိဿဇ-၌ သဇဓာတ် သဇ္ဇဓာတ် ၂-မျိုး ကြံနိုင်သည်၊ သဇ္ဇဓာတ် ကြံလျှင် ပါဠိတော်ဝယ် ဆန်းကြောင့် ဇ တစ်လုံး ကျေ သည်ဟု ကြံပါ။ နီတိ၊ဓာ။၄၈-၌ သဇဓာတ် ဟု သံယုဂ်မဲ့ ဓာတ်လာသည်။)

ဥပနိဿယ (ပု) [ဥပ+နိ+သိ+အ။(ဥပနိဂြယ-သံ)] (က) ပြင်းထန်သော-အားကောင်းသော-မှီရာအကြောင်း၊ ဥပနိဿယပစ္စည်း။ (၁) (ဆွမ်း)မှီခိုနေထိုင်ရာဌာန။ (က) နိဿယေ န၀။ ဥပနိဿယေ တီဏိ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၂၈။ သော သတိ ဥပနိဿယေ န စိရဿေဝ ဥတ္တမတ္ထံ ပါပုဏိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ ဠုမဿ ရညော ဠုမဿိ အတ္တဘာဝေ မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယော နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဥပါဒါနံ ကုသလကမ္မ-ဘဝဿ ဥပနိဿယဝသေနေဝ ပစ္စယော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ယော ကောစိ

ဥပနိဿယော ဗလဝပစ္စယော။ နေတ္တိဋ္ဌ။၉၄။ တဒဓီနဝုတ္တိတာယ အတ္တနော ဖလေန နိဿိတောတိ ယံကိဉ္စိ ကာရဏံ နိဿယောတိ ဝဒတိ၊ တတ္ထ ယော ဘုသော၊ တံ ဥပနိ-ဿယောတိ နိဒ္ဒါရေတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၇၆။) ဥပနိဿယပစ္စယ-လည်းကြည့်။ (ခ) ဂိရိကဏ္ဏကဝိဟာရဿ ဥပနိ-ဿယေ ဝတ္တကာလကဂါမေ ဧကော ကုလ-ဓိတာပိ......ပီတိယာ အာကာသေ လင်္ဃေသိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။

ဥပနိဿယဇ္ဈတ္တိယ (န) [ဥပနိဿယ+ဇ္ဈတ္တိယ] (အရိယမဂ်၏) အားကောင်းသော မှီရာ အကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်။ တိကဇ္ဈတ္တိယ-မုဒိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသေ ဥပနိဿယဇ္ဈတ္တိယာနိ နာမ ကထိတာနိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ မဂ္ဂဿ ဥပနိ-ဿယဘူတာနိ ဈာနိယာနိ ဥပနိဿယ-ဇ္ဈတ္တိယာနိ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၃။

ဥပနိဿယကာရဏ (န) [ဥပနိဿယ+ကာရဏ] အားကြီးသော မှီရာဌာနဖြစ်သော အကြောင်း။ ဝနပတ္ထံ ဟိ တံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတော ဥပနိဿယကာရဏံ။ မဋီ၊၂။၅၇၁။

ဥပနိဿယကုသလ (ပု) [ဥပနိဿယ+ကုသလ] ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော-အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းဖြစ်သော-ကုသိုလ်။ ဥပ-နိဿယကုသလာ အကုသလေ သဗ္ဗသော သမုစ္ဆိန္ဒတိ။ မဋီ၊၃။၅၇၁။

ဥပနိဿယကောဋ္ဌိ (ထီ) [ဥပနိဿယ+ကောဋ္ဌိ] ဥပနိဿယ-အစွန်း-အစ-အစွမ်း၊ ဥပနိဿယကို-အဦး-ပဓာန-ပြုခြင်း။ (သုခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် တဏှာအား အာရမ္မဏမတ္တ,အာရမ္မဏာဓိပတိ, အာရမ္မဏူပနိဿယ, ပကတူပနိဿယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ ဒုက္ခဝေဒနာသည် တဏှာအား အာရမ္မဏမတ္တ, ပကတူပနိဿယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ ယင်းသို့ ကျေးဇူးပြုသော ထိုပစ္စည်းအားလုံးကို ဥပနိဿယဌ် အကျုံးဝင်သောကြောင့် "ဥပနိဿယကောဋ္ဌိ"ဟု ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဒီဋီ၊၁။၁၈၃။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၄။

ပဋ္ဌာန်း၌ တိုက်ရိုက်မလာသော အကြောင်း အကျိုးဆက်သွယ်မှုတရားများကို သုတ္တန်နည်း ဥပနိဿယပစ္စည်းဟု ခေါ်သည်၊ ယင်းကို "ဥပနိဿယကောဋ္ဌိ"ဟု သုံးနှုန်းသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၁။ မူလဋီ၊၂။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၃၄-၅။

ကသိုဏ်းရုပ်ကိုမြင်သည့် စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သောဖဿ=စက္ခုသမ္ဖဿသည် နောင် ကမ္မဋ္ဌာန်းပွားများသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပရိကမ္မကုသိုလ်ဇောနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ, သမာပတ္တိဇောနှင့်ယှဉ်သောဝေဒနာ, မဂ်ဖိုလ်ဇောနှင့်ယှဉ်သောဝေဒနာတို့အား ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်၊ ယင်းကို "ဥပနိဿယကောဋ္ဌိ"ဟု သုံးနှုန်းသည်။ အဋ္ဌကထာ (အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၆-၇)ဝယ် သခင်္ပ၌ ဥပနိဿယကောဋ္ဌိယာဟု သုံးနှုန်းပြီး နိဂုံး၌ ဥပနိဿယဝသေနဟု သုံးနှုန်းထားသည်။ ကောဋ္ဌိနှင့် ဝသကို အနက်တူဟုမှတ်ပါ။ မူလဋီကာ, အနုဋီကာတို့၌ကား ကောဋ္ဌိကို အာဒိ, အဝယဝ, အန္တ=လာမက ဟု အမျိုးမျိုးဖွင့်ကြ၏၊ မူလဋီ၊၂။၃၁။ အနုဋီ၊၂။၃၆။ အဋ္ဌကထာဖွင့်ချက်ဖြင့်ပင် လုံလောက်ပြီဟု ယူဆသည်။

သာ (ဝေဒနာ) ရူပတဏှာဒိဘေဒါယ တဏှာယ ဥပနိဿယကောဋ္ဌိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဥပနိဿယကောဋ္ဌိ-ယာတိ ဥပနိဿယသီသေန။ ဒီဋီ၊၁။၁၈၃။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၄။ သာ ပန ဥပနိဿယ-ကောဋ္ဌိယာ ဧကဓာဝ ပစ္စယော ဟောတိ။

အဘိ၊၄၊၂။၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂[illegible] ဥပနိဿယ-ကောဋ္ဌိယာတိ ဥပနိဿယံသေန၊ ဥပနိဿယ-လေသေနာတိ အတ္ထော။ ယော ဟိ ပဋ္ဌာနေ အနာဂတော သတိ ဘာဝါ အသတိ စ အဘာဝါ သုတ္တန္တိကပရိယာယေန ဥပနိဿယော၊ သော ဥပနိဿယကောဋ္ဌိတိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၃၄-၅။

တောနိ ဟိ သဗ္ဗာနိပိ စိတ္တာနိ စက္ခုဒ္ဒါရေ ဥပနိဿယကောဋ္ဌိယာ, သမတိက္ကမဝသေန, ဘာဝနာဝသေနာတိ တိဟာကာရေဟိ လဗ္ဘန္တိ။ ...ဝေ တာဝ ဥပနိဿယဝသေန လဗ္ဘန္တိ၊ အဘိ၊ ၄၊၂။၃၆-၇။ ဥပနိဿယကောဋ္ဌိယာတိ ထွေ ......ကေဝိထိယံ ကုသလာဒီနံ စက္ခုသမ္ဖဿာ-ဒယော တဒဘာဝေ အဘာဝတော ဇာတိ ဝိယ ဇရာမရဏဿ ဥပနိဿယလေသေန ပစ္စ-ယောတိ ဝတ္တုံ ယုဇ္ဇေယျ။......ဗလဝဗလဝါနံ ပန ပရိကမ္မာဒီနံ ဥပနိဿယာနံ သဗ္ဗေသံ အာဒိဘူတော ဥပနိဿယော ဥပနိဿယ-ကောဋ္ဌိ၊ "ဝါလကောဋ္ဌိ န ပညာယတိ" တိအာဒီသု ဝိယ ဟိ အာဒိ, အဝယဝေါ ဝါ ကောဋ္ဌိ။-----ပရိကမ္မာဒီနိ ဝိယ ဝါ န ဗလဝ-ဥပနိဿယော ဒဿနန္တိ တဿ ဥပနိဿယ-န္တဘာဝေန ဥပနိဿယကောဋ္ဌိတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၃၁။ ဥပနိဿယန္တဘာဝေနာတိ လာမကူပနိဿယဘာဝေန။ အနုဋီ၊၂။၃၆။

ဥပနိဿယကောဋ္ဌိဒဿနမုခ (န) [ဥပနိဿယ ကောဋ္ဌိ+ဒဿနမုခ] ဥပနိဿယကောဋ္ဌိပြခြင်းကို အဦးပြုခြင်း။ ဥပနိဿယကောဋ္ဌိယာတိ ထွေ...ဥပနိဿယကောဋ္ဌိဒဿနမုခေန ဠတာ-ဓိပ္ပေတဥပနိဿယကောဋ္ဌိ ဒဿေတုံ "သဒ္ဓံ ဥပနိဿာယာ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။၃၆။

ဥပနိဿယဂေါစရ (ပု) [ဥပနိဿယ+ဂေါစရ] (သီလအစရှိသောဂုဏ်တို့၏) အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်တရား။ ဥပ နိဿယ အရ ကလျာဏမိတ်ကို ကောက်ရသည်။) တတ္ထ ကတမော ဥပနိဿယဂေါ-စရော၊ ဒသကထာဝတ္ထုဂုဏသမန္နာဂတော ကလျာဏမိတ္တော၊ ယံ နိဿယ အဿုတံ သုဏာတိ...သဒ္ဒါယ ဝဍ္ဎတိ၊ သီလေန သုတေန စာဂေန ပညာယ ဝဍ္ဎတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဥပနိဿယဂေါစရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၉၅။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈။ အံဋီ၊၃။၂၇၃။ သီလာဒီနံ ဂုဏာနံ ဥပနိဿယ-ဘူတော ဥပနိဿယဂေါစရော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။၄၄။

ဥပနိဿယဂ္ဂဟဏ (န) [ဥပနိဿယ+ဂဟဏ] ဥပနိဿယသဒ္ဒါသာမည။ အဘိန္ဒိတွာ ဝါ ဥပနိဿယဂ္ဂဟဏမေဝ ကာတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။ ၁၉၈။ ဥပနိဿယဂ္ဂဟဏမေဝ ကာတဗ္ဗံ သာမညရူပေန။ အနုဋီ၊၃။၂၆၆။

ဥပနိဿယစိတ္တသန္တာန (န) [ဥပနိဿယ+ စိတ္တသန္တာန] (မဂ်ဖိုလ်၏) အားကြီးသောမှီရာ အကြောင်းဖြစ်သော စိတ်အစဉ်။ ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော တေသံ ဥပနိဿယ-စိတ္တသန္တာနာနိ ဩလောကေတွာ တထာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆-ပုရေဘတ္တကိစ္စကို ပြရာ၌ တေသံ သတ္တာနံ စိတ္တသန္တာနာနိ-ဟုသာရှိသည်။)

ဥပနိဿယတိ (ကြိ) [ဥပ+နိ+သိ+အ+တိ] အားကြီးစွာအမှီပြု၏။ န ပတ္ထယတိ န ဥပနိဿယတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၃၄။

ဥပနိဿယနိဒဿန (န) [ဥပနိဿယ+ နိဒဿန] အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းကို ပြခြင်း။ အတိတေပိ ဝေ အဟောသိတိ ဣဒံ

ပန အနာဂတံသတက္ကနသာ ဥပနိဿယ-နိဒ္ဒေသနမတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၀။

ဥပနိဿယနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပနိဿယ+ နိဒ္ဒေသ] ဥပနိဿယပစ္စည်းကို အကျယ်ညွှန်ပြရာ အခန်းအပိုင်း။ တေသွိ ပန ဥပနိဿယ-နိဒ္ဒေသေ ယေ ပုရိမာ ယေသံ ပစ္ဆိမာနံ အနန္တရူပနိဿယာ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၈၅။

ဥပနိဿယပစ္စယ (ပု) [ဥပနိဿယ+ပစ္စယ] ဥပနိဿယပစ္စည်း၊ ပြင်းထန်သော-အားကြီးသော-မှီရာအကြောင်းတရားအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ပစ္စည်းတရား။ (က) အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်း၊ မိမိကို အာရုံမပြုဘဲ မနေနိုင်လောက်အောင် ဆွဲဆောင်မှုပြင်းထန်ကြီးမား အားကောင်းသော မှီရာအကြောင်းတရား အဖြစ်ဖြင့် ဆိုင်ရာအာရမ္မဏိက အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော ဣဋ္ဌနိပ္ဖန္နရုပ်စသော အာရုံခြောက်ပါးပစ္စည်းတရား။ (ခ) အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်း၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့ တဆက်တည်းဖြစ်သော နောက်နောက် စိတ်စေတသိက်တရားတို့ကို ဖြစ်စေရာ၌ ပြင်းထန်ကြီးမားအားကောင်းသော မှီရာအကြောင်းတရားအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောရှေးရှေးသော စိတ်စေတသိက်တည်းဟူသောပစ္စည်းတရား။ (ဂ) ပကတူပနိဿယပစ္စည်း၊ အကျိုးမပေးဘဲ မနေနိုင်လောက်အောင် မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေအပ်ပြီး, ဆည်းကပ်မှီဝဲသုံးစွဲအပ်ပြီးသောကြောင့် ပြင်းထန်ကြီးမား အားကောင်းသော-အာရမ္မဏ အနန္တရတို့နှင့် မတွဲမဖက် သူ့ချည်းသက်သက်ပင် ပြင်းထန် ကြီးမား အားကောင်းသော ရာဂ ဒေါသစသော, သဒ္ဓါ သီလစသော, သုခ ဒုက္ခ ဥတု ဘောဇန သေနာသနစသောပစ္စည်းတရား။ (ဃ) သုတ္တန်ပကတူပနိဿယပစ္စည်း၊ ပဋ္ဌာန်း ပါဠိတော်၌ မလာသည်ဖြစ်၍ သုတ္တန်နည်းလာ ပရိယာယ်အားဖြင့်သာ ဆိုင်ရာ ရုပ်နာမ်တရား တို့အား ပြင်းထန် ကြီးမား အားကောင်းသော မှီရာအကြောင်းတရား အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောပစ္စည်းတရား။

ဥပနိဿယပစ္စယောတိ ပုရိမာ ပုရိမာ ကုသလာ ဓမ္မာ ပစ္ဆိမာနံ ပစ္ဆိမာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော......ဥတုဘောဇနမ္ပိ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။ ၅-၆၊ (-၁၄၄။) ယထာ ပန ဘုသော အာယာသော ဥပါယာသော၊ ဧဝံ ဘုသော နိဿယော ဥပနိဿယော၊ ဗလဝကာရဏ-ဿေတံ အဓိဝစနံ၊ တသ္မာ ဗလဝကာရဏ-ဘာဝေန ဥပကာရကော ဓမ္မော ဥပနိဿယ-ပစ္စယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၇။ သယံ ပန ရူပံ ဣမသ္မိံ ပဋ္ဌာန-မဟာပကရဏေ အာဂတနယေန ဥပနိဿယ-ပစ္စယံ န လဘတိ၊ သုတ္တန္တိကပရိယာယေန ပန လဘတီတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ အာလောကော ဥပနိဿယပစ္စယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။ ဥပနိဿယပစ္စယောတိ ဣဒံ သုတ္တန္တနယေန ပရိယာယတော ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ မ၊ဋီ၊ ၁။၃၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၅။ အာလောကော ဥပ-နိဿယပစ္စယောတိ ဒဿနဿ သုတ္တန္တ-နယေန ပရိယာယတော ပစ္စယတာ ဝုတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၆။

ဥပနိဿယပစ္စယဓမ္မ (ပု) [ဥပနိဿယပစ္စယ +ဓမ္မ] ဥပနိဿယပစ္စည်းတရား။ တံ ကာရဏ-ဘာဝဿေဝ ဗလဝတာယ ဝုတ္တံ၊ န ဥပနိ-ဿယပစ္စယဓမ္မာနံ ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၆။

ဥပနိဿယပစ္စယဘာဝိတ (တိ) [ဥပနိဿယ ပစ္စယ+ဘာဝိတ] ဥပနိဿယပစ္စည်း-သည် ဖြစ်စေအပ်သော-ကြောင့်ဖြစ်သော။ သဗ္ဗာပိ

တသ္မိံ ဒွါရေ ဝေဒနာ ပဝတ္တေယျုံ စက္ခု-သမ္ဖဿဝေဒနာ ဥပနိဿယပစ္စယဘာဝိတာ။ သံဋီ၊၂။၁၃၀။

ဥပနိဿယပစ္စယသင်္ဂဟ (ပု) [ဥပနိဿယပစ္စယ+သင်္ဂဟ] ဥပနိဿယပစ္စည်း၌ သွင်းယူခြင်း။ တတ္ထာတိ ဥပနိဿယပစ္စယသင်္ဂဟေ။ အနုဋီ၊၃။၃၀၇။

ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိ (ထီ) [ဥပနိဿယပစ္စယ+သတ္တိ] ဥပနိဿယပစ္စည်း၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိ ဟေတုဘာဝေန ပရာမသတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၈။

ဥပနိဿယပစ္စယသဘာဝ (ပု) [ဥပနိဿယပစ္စယ+သဘာဝ] ဥပနိဿယပစ္စည်း၏သဘော။ ဣမိနာ ဥပနိဿယပစ္စယသဘာဝမ္ပိ ဒဿေတိ။ သံဋီ၊၂။၅၂၀။

ဥပနိဿယပဋိက္ခေပ (ပု) [ဥပနိဿယ+ပဋိက္ခေပ] ဥပနိဿယပစ္စည်း၏အဖြစ်ကို ပယ်ရှားကြောင်းပါဠိ။ ဝေမာဒိကံ ဥပနိဿယ-ပဋိက္ခေပံ အနုလောမေ စ အနာဂမနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၁၈၈။

ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာ (ထီ) [ဥပနိဿယ+ပတိဋ္ဌာ] ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော။ တတ္ထ ဥပနိ-ဿယပတိဋ္ဌာ လောကိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၃။

ဥပနိဿယပရိယာယ (ပု) [ဥပနိဿယ+ပရိ-ယာယ] ဥပနိဿယသဒ္ဒါ၏-ပရိယာယ်-စကားလှယ်၊ ဥပနိဿယသဒ္ဒါနှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်တူသောသဒ္ဒါ။ ဥပနိဿယပရိ-ယာယော ဥပနိဿသဒ္ဒေါ။ အနုဋီ၊၃။၂၅၅။

ဥပနိဿယပမာဏ (န) [ဥပနိဿယ+ပမာဏ] ဥပနိဿယကုသိုလ်ပါရမီ၏-အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်ပါရမီ၏-ပမာဏ-အတိုင်းအတာ။ ဝေနေယျာ အတ္တနော ဥပနိဿယပ္ပမာဏေန တတော သောတာပတ္တိ-ဖလမတ္တံ ဝါ သကဒါဂါမိအနာဂါမိအရဟတ္တ-ဖလမေဝ ဝါ ဂဏှန္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။

ဥပနိဿယဗလ (န) [ဥပနိဿယ+ဗလ] အားကြီးသော မှီရာအကြောင်း၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ကုသလာနိ ပန တေသံ ကလျာဏမိတ္တာဒိ-ဥပနိဿယဗလေန အပ္ပကာနေဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၃။ (-သီဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၈။)

ဥပနိဿယဘာဇနီယ (တိ) [ဥပနိဿယ+ဘာဇနီယ] ဥပနိဿယပစ္စည်းကို အကျယ်ဝေဘန်ပြရာအခန်း။ ဣမသ္မိံ ပန ဥပနိဿယ-ဘာဇနီယေ ကုသလော ကုသလဿ တိဝိ-ဓေနာပိ ဥပနိဿယော။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၄၄၈။

ဥပနိဿယမန္ဒ (တိ) [ဥပနိဿယ+မန္ဒ] (မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း၏) အကြောင်းဖြစ်သော ဥပနိဿယပစ္စည်း အားနည်းသော၊ မရင့်ကျက်သေးသော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊သူ။ အယံ စက်မနေ ကာလံ ကတွာ ဥပနိဿယမန္ဒ-တာယ အာသဝက္ခယံ အပ္ပတွော တာဝတိံသ-ဘဝနေ......ပဋိသန္ဓိံ အဂ္ဂဟေသိ။ သံဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဥပနိဿယမန္ဒတာယ အပရိပက္ကဉာဏတာယ။ သံဋီ၊၁။၁၂၂။

ဥပနိဿယရဟိတ (တိ) [ဥပနိဿယ+ရဟိတ] အားကြီးသော မှီရာအကြောင်း ကင်းသော၊သူ။ တတ္ထ ဥပနိဿယရဟိတောပီတိ ကေစိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄။

ဥပနိဿယလေသ (ပု) [ဥပနိဿယ+လေသ] ဥပနိဿယပစ္စည်း အရိပ်အမြွက်၊ အရိပ်အမြွက်မျှ-အနည်းငယ်မျှ-သော ဥပနိဿယပစ္စည်း။ ဥပနိဿယကောဋိ-ကြည့်။

ဥပနိဿယဝစန (န) [ဥပနိဿယ+ဝစန] ဥပနိဿယသဒ္ဒါ။ ဥပနိဿယဝစနေန အာရမ္မ-

ဏာနန္တရပကတူပနိဿယာ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊ ၂။၃၂၉-၃၃၀။

ဥပနိဿယဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဥပနိဿယ+ဝဏ္ဏနာ] ဥပနိဿယသဒ္ဒါ၏-အဖွင့်စကားရပ်-အဖွင့်အဌ ကထာ။ အယံ တာဝ ဥပနိဿယမတ္တသောတိ ဧတ္ထ ဥပနိဿယဝဏ္ဏနာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။

ဥပနိဿယဝန္တု (တိ) [ဥပနိဿယ+ဝန္တု] အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းရှိသော၊သူ။ ဥပ-နိဿယဝတော သဟေဝ အရဟတ္တဖလေန တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဒေတိ။ အံဋ္ဌီ၊၃။၂၁၆။ သာရတ္ထ။၁။၃၅၂။

ဥပနိဿယဝိပ္ပန္န (တိ) [ဥပနိဿယ+ဝိပန္န] ပျက်စီးသော-ဥပနိဿယ-အားကြီးသော မှီရာအကြောင်း-ရှိသော၊သူ။ ယထာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ န လဘတိ၊ ဧဝံ ဥပဒ္ဒုတံ အကာသိ၊ ယထာ တံ ဥပနိဿယဝိပန္နံ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။

ဥပနိဿယဝိဘင် (ပု) [ဥပနိဿယ+ဝိဘင်] ဥပနိဿယပစ္စည်း-၏ ဝိဘင်းပါဠိ-ကို အကျယ်ဝေဘန်ပြရာပါဠိတော်။ ဥပနိဿယ-ဝိဘင်္ဂေ …… လဒ္ဓံ ပါဠိဂတိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၂၃၉။

ဥပနိဿယဝိဘာဂ (တိ) [ဥပနိဿယ+ဝိဘာဂ] ဥပနိဿယပစ္စည်းကို ခွဲခြားဝေဘန်ခြင်းရှိသော။ တယောပိ ဥပနိဿယာ ဝတ္တဗ္ဗာ ဥပနိ-ဿယဝိဘာဂဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။၂၆၆။

ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပနိဿယ+သမ္ပတ္တိ] (မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း၏) အားကြီးသော အကြောင်း တရား-တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအစရှိသော အကြောင်းတရား-၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တေပိ ဟိ ဘဂဝတော ဓမ္မသဝနေန ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိ ပတ္တာ တာယ ဧဝ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ ဒုတိယေ ဝါ တတိယေ ဝါ အတ္တဘာဝေ မဂ္ဂဖလဘာဂိနော ဟောန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၂။ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိန္တိ တိဟေတုက-ပဋိသန္ဓိအာဒိကံ မဂ္ဂဖလာဓိဂမဿ ဗလဝ-ကာရဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၂၄၇။

ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဥပနိဿယ-သမ္ပတ္တိ+ပဒဋ္ဌာန] အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းတရား၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူသော နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော(အဘိနီဟာရ)။ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာနော ဝါ။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၂၅၄။

ဥပနိဿယသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥပနိဿယ+သမ္ပဒါ] (မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း၏) အားကြီးသောအကြောင်း တရား၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တတ္ထ ပစ္စေကဗောဓိယာ ဥပနိဿယသမ္ပဒါ ကပ္ပါနံ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ, သတသဟဿဉ္စ တဇ္ဇာပုညဉာဏသမ္ဘာရဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၆။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၈၉။ တထာရူပံ ဥပနိဿယသမ္ပဒံ အဘာဝယတော ဝ အနုတ္တာ-နမေဝ ဓမ္မံ ဥတ္တာနန္တိ န ဝတ္တဗ္ဗမေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ သံဋ္ဌီ၊၂။၁၀၁-၂။ (-သီဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၂၅၅။ အံဋ္ဌီ၊၁။၂၀၈။)

ဥပနိဿယသမ္ပန္န (တိ) [ဥပနိဿယ+သမ္ပန္န] အားကြီးသောအကြောင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ (ဤ၌ ပရိက္ခရာလှူခဲ့ဘူးခြင်းစသည်ကို အားကြီး သော အကြောင်းဟု ဆိုသည်။) ဘဂဝါ ဟိ ဗောဓိကျ္ဘာဝါယ ဥပနိဿယသမ္ပန္နံ ပုဂ္ဂလံ ဒိသွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ ယေ အရိယမဂ္ဂ-ပဋိဝေဓဿ အနုစ္ဆဝိကာ ဥပနိဿယသမ္ပန္နာ၊ တေ ဘဗ္ဗာ။ မဟာနိဋ္ဌ၊၂၅၉။ (-ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။)

ဥပနိဿယသာမည (နု) [ဥပနိဿယ+ သာမည] ဥပနိဿယအားဖြင့်-ဥပနိဿယ ချင်း-တူသည်၏အဖြစ်။ ယုတ္တံ တာဝ အာရ-မ္မဏူပနိဿယဿ ဥပနိဿယသာမညတော

ဥပနိဿယေ အန္တောဂဓတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်။ ၁။၄၆၄။

ဥပနိဿယသိဒ္ဓ (န) [ဥပနိဿယ+သိဒ္ဓ] ဥပနိဿယပစ္စည်းတည်းဟူသော-ဦးခေါင်း-ပဓာန-အထွတ်အထိပ်-ဖြစ်သောတရား။ ဥပနိဿယကောဋိ-ကြည့်။

ဥပနိဿယာနုရူပ (တိ) [ဥပနိဿယ+အနုရူပ] ဥပနိဿယအားလျော်သော၊ အားကြီးသော အကြောင်းအားလျော်သော။ သတ္တာ အတ္တနော ဥပနိဿယာနုရူပေန သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

ဥပနိဿယာဘာဝ (ပု) [ဥပနိဿယ+အဘာဝ] အားကြီးသောမှီရာအကြောင်း၏ မရှိခြင်း။ ပဌမမဂ္ဂဿ ဥပနိဿယာဘာဝေါ အာပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၀။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၄။)

ဥပနိဿယာလာဘ (ပု) [ဥပနိဿယ + အလာဘ] ဥပနိဿယပစ္စည်းကိုမရခြင်း။ တဒလာဘောတိ ဥပနိဿယာလာဘော။ အနု ဋီ၊၂။၃၆။

ဥပနိဿယိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+နိ+သိ+တဗ္ဗ] မှီခို အပ်သော။ ဥပနိဿိတဗ္ဗာတိ ဥပနိဿယိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၂။၇၄။

ဥပနိဿယိန္ဒြိယ (န) [ဥပနိဿယ+ဣန္ဒြိယ] အားကြီးသောမှီရာအကြောင်းဖြစ်သော ဣန္ဒြေ။ မဂ္ဂေါ တိက္ခော ဟောတိ ဥပနိဿယိန္ဒြိယာနံ တိက္ခဝိသဒဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၀။

ဥပနိဿာယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နိ+သိ+တွာ] မှီခို၍၊ အမှီပြု၍၊ အကြောင်းပြု၍။ တေနာဟာနန္ဒ ယာဝတိကာ ဘိက္ခူ ဝေသာလိံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊၁။၈၈။ ဝနပတ္ထံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ(မ၊၁။၁၄၉)တိ မနုဿူပစာရာတိက္ကန္တံ ဝနသဏ္ဍသေနာသနံ နိဿာယ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော ဝိဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ သဒ္ဓံ ဥပနိဿာယ ဒါနံ ဒေတိ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၈။

ဥပနိဿိတ (တိ) [ဥပ+နိ+သိ+တ] မှီခိုသော၊ တည်မှီသော၊သူ။ ကုဟနံ ဥပနိဿိတော။ သံ၊ ၁။၁၆၇။ တေ စ ဥတ္တာ ဥပနိဿိတာ (သုတ္တနိ။၄၁၅)တိ တေ စ ဒိဋ္ဌိဂတိကေ သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယော နိဿိတာတိ ဥတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ (-ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။)

ဥပနိဿိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+နိ+သိ+တဗ္ဗ] မှီခို အပ်-မှီခိုထိုက်-သော။ ဣမေ ပဉ္စဓမ္မာ ဥပနိဿိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ ဥပနိဿယိတဗ္ဗ-လည်းကြည့်။

ဥပနီတ၁ (တိ) [ဥပ+နီ+တ] (၁) (က) ကပ် ရောက်သော၊သူ။ (ခ) နှုတ်တက်အာဂုံ ဆောင် ထားသော၊သူ။ (၂) (က) ကပ်ဆောင်အပ် သော-ပို့ဆောင်အပ်သော-ရောက်စေအပ် သော၊သူ။ (ခ) ကပ်ဆောင်၍ ဟောကြားအပ် သော။ (၁)(က) ဧရူပနီတ (၁)ကြည့်။ (ခ) ဧကော အဇ္ဈာယကော ဥပနီတော။ မ၊၂။၃၆၁။ (၂) (က) ဘဂဝါ တုမှာကံ မဂ်လဒိဝသေ ပြာဟွဏာယ ဝန္ဒနတ္ထံ ဥပနီတာနံ ပါဒေ ဝေါ ပရိဝတ္တိတွာ ပြာဟွဏာယ မတ္ထကေ ပတိဋ္ဌိတေ ဒိသွာပိ အဟံ တုမှေ ဝန္ဒိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၁-၌ ရှေ့ ပြာဟွဏာယ-နေရာဝယ် ကာဠဒေဝလဿ-ဟုရှိသည်။) ဥပနီတာ ခေါ မေ တုမှေ(မ၊၂။၃၃၂)တိ မယာ ဘိက္ခဝေ တုမှေ ဣမိနာ သန္ဒိဋ္ဌိကာဒိသဘာဝေန ဓမ္မေန နိဗ္ဗာနံ ဥပနီတာ၊ ပါပိတာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၉။ ဧရူပနီတ (၂)လည်းကြည့်။ (ခ) ဥပနီတေဟိ(မ၊၁။၃၁၇)တိ ဥပနေတွာ ကထိတေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ဥပနီတ၂ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပနီတမည်

သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ သန္တံ ပဒံ အဇ္ဈဂမော- ပနီတော (မ၊၃။၁၁၅)တိ ဥပနီတော နာမ သော ဗုဒ္ဓေါ သန္တံ ပဒံ အဇ္ဈဂမာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၉၁။

ဥပနီတကာလ (ပု) [ဥပနီတ+ကာလ] ပို့ဆောင်အပ်ရာအခါ။ မာတရာ ကမ္မေ ဥပနီတ- ကာလော ဝိယ ဇဝနဿ အာရမ္မဏရသာ- နုဘဝနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

ဥပနီတစိတ္တ (တိ) [ဥပနီတ+စိတ္တ] ပို့ဆောင်- ဆွဲဆောင်-အပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အထ ဝါ ကိလေသကာမေန ထေရေ ဥပနီတစိတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၃။

ဥပနီတတ္ထ[1] (န) [ဥပနီတ+တ္ထ] ကပ်ဆောင် အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဥပနယနစတုက္က-ကြည့်။

ဥပနီတတ္ထ[2] (တိ) [ဥပနီတ+အတ္ထ] အနီးသို့ ခေါ်ဆောင်အပ်သော သဘောရှိသော၊သူ။ ကပဏာ ဝိလပတိ သေလာ၊ ဒိသွာန ဘာတရေ ဥပနီတတ္ထေ။ ဇာ၊၂။၂၄၇။ ဥပ- နီတတ္ထေတိ ဥပနီတသဘာဝေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၇။

ဥပနီတပဏီတဘောဇန (န) [ဥပနီတ+ ပဏီတဘောဇန] ကပ်ဆောင်-ရောနှော- အပ်သော မွန်မြတ်သော စားဖွယ်ဘောဇဉ်။ ပဏီတဘောဇနဘရိတာနဉ္စ သပ္ပိမဓု- သက္ကရာဒိဟိ ဥပနီတပဏီတဘောဇနေဟိ ပရိပုဏ္ဏာနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။

ဥပနီတဘာဇန (န) [ဥပနီတ+ဘာဇန] အနီးသို့ ဆောင်အပ်သော ခွက်။ အာဂတာဂတာနံ ဥပနီတဘာဇနာနိ ပူရေတွာ ဒေတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

ဥပနီတဘိက္ခာ (ထီ) [ဥပနီတ+ဘိက္ခာ] အနီးသို့ ပို့ဆောင်အပ်သော ဆွမ်း။ ဒါတုံ ဥပနီတ- ဘိက္ခာယ ပဋိက္ခေပေါ နာမ ဟတ္ထသညာယ မုခဝိကာရေန ဝစီဘေဒေန ဝါ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၈။

ဥပနီတဘောဇန (န) [ဥပနီတ+ဘောဇန] အနီး သို့ ပို့ဆောင်-ဆက်ကပ်-အပ်သော ဘောဇဉ်။ တထာဂတဿ ဟိ ပုထုဇ္ဇိဝှာယ ဒန္တာနံ ဥပနီတဘောဇနံ ဒွိတ္တိကွတ္တုံ ဒန္တေဟိ ဖုဋ္ဌ- မတ္တမေဝ သဏှကရဏီယပိဋ္ဌဝိလေပနံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။ ယော ဟိ ဘုဥ္ဇန္တော ဘောဇနေန တိတ္တော ပရိဝေသကေန ဥပ- နီတဘောဇနံ ပဋိက္ခိပတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၄။

ဥပနီတမနသင်္ကပ္ပ (တိ) [ဥပနီတ+မနသင်္ကပ္ပ] (ဘဝင်သို့) ကပ်ဆောင်အပ်သော-(ဘဝင်သို့) သက်ရောက်သော-စိတ်ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥပနီတမနသင်္ကပ္ပံ၊ ဇိဝန္တံ မညတေ မတံ။ ဇာ၊ ၂။၁၈၃။ ဥပနီတမနသင်္ကပ္ပန္တိ ဘဝင်္ဂဩတိဏ္ဏ- စိတ္တာစာရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၅။

ဥပနီတယည (တိ) [ဥပနီတ+ယည] ကပ်၍ ဆောင်-စီမံ-အပ်ပြီးသော ပူဇော်ဖွယ်ရှိသော၊ သူ။ ယညောပနီတောတိ ဥပနီတယညော ပဋိယာဒိတယညော စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။

ဥပနီတဝတ္ထ (န) [ဥပနီတ+ဝတ္ထ] ပို့ဆောင်- ဆက်သ-အပ်သော အဝတ်။ ဝတ္ထကောဋိ- သဟဿာနီတိ ယထာရုစိတံ ပရိဘုဥ္ဇိဿတီတိ နှုတွာ ဌိတကာလေ ဥပနီတဝတ္ထာနေဝ သန္ဓာ- ယေတံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။

ဥပနီတဝယ (တိ) [ဥပနီတ+ဝယ] (သေမင်း ထံသို့) ပို့ဆောင်အပ်သော အရွယ်ရှိသော၊ အရွယ်သုံးပါးတို့ကို ကျော်လွန်ပြီးသော၊ အရွယ် သုံးပါးတို့ကို ကျော်လွန်၍ သေမင်းခံတွင်းဝသို့ ရောက်နေသော၊သူ။ ဥပနီတဝယော စ ဒါနိသိ။ ဓမ္မ၊၄၈။ ဥပနီတဝယောတိ ဥပါတိ နိပါတမတ္တံ၊ နီတဝယောတိ ဝိဂတဝယော အတိက္ကန္တဝယော၊ တွမ္ဟသိ ဒါနိ တယော ဝယေ အတိက္ကမိတွာ

မရဏမုခေ ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

ဥပနီတာဟာရပဋိက္ခေပ (န) [ဥပနီတာဟာရ +ပဋိက္ခေပ] ဆက်ကပ်အပ်သော အာဟာရကို ပယ်ရှားခြင်း။ ပရိယောသိတဘောဇနဿ ဥပ– နီတာဟာရပဋိက္ခေပေါတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊၁။၁၈၅။

ဥပနီတေကတ္တ (တိ) [ဥပနီတ+ဧကတ္တ] တစ်ခုတည်းအဖြစ်သို့ ပို့ဆောင်အပ်သော၊ ပို့ဆောင်အပ်သော တစ်ခုတည်းအဖြစ်ရှိသော။ သန္တ– တိဝသေန ဝိညာဏန္တိ ဥပနီတေကတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၁၃။

ဥပနီယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နီ+တွာ] ကပ်ဆောင်၍၊ ဆောင်ယူ၍။ အဒ္ဒါ ခေါ တေ အယံ အဂ္ဂိ– ဝေဿန အာသဇ္ဇ ဥပနီယ ဝါစာ ဘာသိတာ။ မ၊၁။၃၀၂။ အာသဇ္ဇ ဥပနီယာတိ ဂုဏေ ဃဋ္ဋေတွာ စေဝ ဥပနေတွာ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ အာသဇ္ဇ ဥပနီယ ဝါစာ ဘာသိတာ(အံ၊ ၁။၁၇၃)တိ မမ ဂုဏေ ဃဋ္ဋေတွာ မမေဝ ဂုဏာနံ သန္တိကံ ဥပနီတာ ဝါစာ ဘာသိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ (ဥပနီတာ ဝါစာ–ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကိုထောက်လျှင် ဥပနီယ ဝါစာ–ဟူသော ပါဠိတော်ကို သမာသ်ကြံကလည်းဖြစ်နိုင်သည်။ ဥပနီယဝါစာ=ဆောင်အပ်သောစကား–ဟု အနက်ပေး။) အတ္တနော ဟတ္ထေဟိ ဥပနီယ ပိဏ္ဍံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅။

ဥပနီယတိ[၁] (ကြိ) [ဥပ+နီ+ယ+တိ။ န ဥပနီ– ယရေ န ဥပနေန္တိ န ဥပဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈) အဖွင့်ကိုထောက်လျှင် နီ ဓာတ်သည် ဒိဝါဒိဂဏိကဓာတ်လည်း ဖြစ်ဟန်တူ၏၊ ဓာတ်ကျမ်း,သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ကား ဘူဝါဒိဂဏိက သာ တွေ့ရသည်။] ဆောင်၏။ န ဥဿသု န ဩမေသု သမတ္တော နောပနီယရေ (အံ၊၂။၃၁၆)တိ ဧတ္ထ ……ဣမေသု တီသုပိ သေယျဟီနသဒိသေသု ခီဏာသဝါ မာနေန န ဥပနီယရေ န ဥပနေန္တိ န ဥပဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ **ဥပနီယန္တိ**–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၃။

ဥပနီယတိ[၂] (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+နီ+ယ+တေ။ တေ ဝိဘတ်ကို တိပြန်] (၁) (ဇရာမရဏသို့) သွားနေ၏။ (ကမ္မကတ္တား။) (၂)ကုန်ခန်း– ချုပ်ပျောက်–ပျက်စီး–၏၊ (သေခြင်းသို့) ကပ်ရောက်၏။(ကမ္မကတ္တား။) (၃) (ဇရာမရဏသည်) ဆောင်အပ်–ကောင်းစွာ ခေါ်ဆောင်အပ်– ရောက်စေအပ်– ၏။ ဥပနီယတိ လောကော အဒ္ဓုဝေါတိ ပဿန္တာနံ ဗုဒ္ဓါနံ ……မဟာကရုဏာ သြက္ကမတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။ အနု၊ဋီ၊၁။၆။ (၁) ဥပနီယျတိ–ကြည့်။ (၂) ဥပနီယတိ ဇီဝိတမပ္ပမာယု။ သံ၊၁။၂။ အံ၊ ၁။၁၅၄။ ဥပနီယတီတိ ပရိက္ခီယတိ နိရုဇ္ဈတိ၊ ဥပဂစ္ဆတိ ဝါ၊ အနုပုဗ္ဗေန မရဏံ ဥပေတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အနေကတ္တတ္တာ ဝါ ဓာတုသဒ္ဒါနံ ဥပသဂ္ဂဝသေန အတ္ထဝိသေသ– ဝါစကော ဟောတီတိ အာဟ ဥပနီယတီတိ ပရိက္ခီယတိ နိရုဇ္ဈတီတိ၊ ဝိနဿတီတိ အတ္ထော။ ဥပနီယတီတိ ဝါ သရသေနေဝ ဇီဝိတဿ မရဏူပဂမနံ ဝုတ္တန္တိ အာဟ ဥပဂစ္ဆတိ ဝါ၊ အနုပုဗ္ဗေန မရဏံ ဥပေတီတိ အတ္ထောတိ။ … ဥပနီယတီတိ ဇီဝိတန္တိ ဝုတ္တတ္တာ မရဏံ ဥပေတီတိ ဝုတ္တံ၊ ကမ္မကတ္တုဝသေန ဟေတံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၃။ ဥပနီယတီဒံ မညေ(ဇာ၊ ၂။၂၈)တိ တာတ ဣဒံ ဇီဝိတံ ဥပနီယတီတိ အဟံ မညာမိ၊ အညေသု သုတ္တေသု ဥပ– သံဟရဏတ္ထော ဥပနီယျနတ္ထော၊ ဣဓ ပန ပရိယာဒါနတ္ထော၊ တသ္မာ ယထာ ပရိတ္တံ ဥဒကံ ရဇကာနံ ခါရစက်ဝါရေ ပက္ခိတ္တံ သီဃံ

ပရိယာဒိယတိ၊ တထာ ဇီဝိတမ္ပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၉၈။ (၃) ယထာ ဝါ ဂေါပါလေန ဂေါဂဏော နီယတိ၊ ဧဝံ ဇရာယ မရဏသန္တိကံ ဥပနီယတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀။ ဣဒါနိ ကမ္မသာဓနဝသေန အတ္ထံ ဒဿေတုံ "ယထာ ဝါ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၃။ ဥပနီယတီတိ ဥပသံဟရီယတိ၊ အယံ ဟိ ဇာတိယာ ဇရံ ဥပနီယတိ၊ ဇရာယ ဗျာဓိံ၊ ဗျာဓိနာ မရဏံ၊ မရဏေန ပုန ဇာတိံ၊ တေန ဝုတ္တံ "ဥပနီယတီ"တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ ဥပနီယတီတိ ဇရာမရဏ-ဝသေန ဥပနီယတိ ဟရီယတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဥပသံဟရီယတီတိ သမ္ပါပီယတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။

ဥပနိယန္တိ (ကြိ)[ဥပ+နီ+ယ+အန္တိ] ဆောင်ကုန်၏။ ဥပနီယတိ^၁-ကြည့်။

ဥပနီယမာန (တိ) [ဥပ+နီ+ယ+မာန] ဆောင်-ပို့ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-ဆက်ကပ်-အပ်သော။ ကောဋ္ဌာဂါရာဒီသု ပဋိသာမနဝသေန မနုဿေဟိ ဥပနီယမာနံ ပုနပ္ပုနံ သာလိအာ-ဒိမဉ္စံ ရဋ္ဌံ ဥပေတိ ဥပဂစ္ဆတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၀။ ပဏီတပဏီတာနံ ဥပရူပရိ ဥပနီယ-မာနာနံ စီဝရာဒီနံ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ လာဘန-ဝသေန လာဘီ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၁။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။) ပါနီယမောဒကေသု ဥပနီယမာနေသု တဿ ပုရိသဿ ပုရတော ပါတုရဟောသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၅။ သုက္ကာယ ဘိက္ခုနိယာ ဥပနီယမာနံ သဒ္ဓမ္မာမတရသံ အတ္တနော သောတဉ္ဇလီ ပူရေတွာ ဩဒဟန္တိဝ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။

ဥပနီယမာနသက္ကာရ (ပု) [ဥပနီယမာန+ သက္ကာရ] ပို့ဆောင်အပ်သော ပူဇော်သကာ။ တေဟိ ဥပနီယမာနသက္ကာရဿ စ အဘိနန္ဒနံ အနုမောဒနံ သမ္ပဋိစ္ဆနဥ္စ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၂၃။

ဥပနီယရေ (ကြိ)[ဥပ+နီ+ယ+အန္တိ] ဆောင်ကုန်၏။ ဥပနီယတိ^၁-ကြည့်။

ဥပနီယသုတ္တ (နု) [ဥပနီယ+သုတ္တ] အသက်တိုတောင်းလှ၍ အားကိုးအားထားရာ မရှိသော သတ္တဝါတို့သည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုသင့်ကြောင်း နတ်သားတစ်ယောက် လျှောက်ထား၍ ယင်းသို့ဖြစ်နေသော ထို သတ္တဝါတို့သည် အလွန်ငြိမ်းချမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တပြီး ဝဋ္ဋဒုက္ခတည်းဟူသော လောကာမိသကို ပယ်စွန့်သင့်ကြောင်း မြတ်စွာဘုရား ပြန်လည်မိန့်မြွက် ဟောကြား အပ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-ဒေဝတာသံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊၁။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀-၂၁။

ဥပနီလ (တိ) [ဥပ+နီလ] စိမ်းညိုသောအရောင်အဆင်းရှိသော။ ဝေဠုရိယူပနီလာတိ ဝေဠု-ရိယေန ဥပနီလာ၊ တသ္မိံ နာဂဘဝနေ ဝေဠုရိ-ယမယာ ပသန္နသလိလာ နီလောဘာသာ အနေကဝဏ္ဏကမလုပ္ပလသဥ္ဆန္နာ ပေါက္ခရဏီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၉။

ဥပနီဟာတုံ (ဗျ) [ဥပ+နီ+ဟရ+တုံ] ထုတ်ဆောင်ခြင်းငှါ၊ ထုတ်ဆောင်ပေးကမ်းခြင်းငှါ။ သော ကိံသူ ဓိဒေဝ ဓနကရဏီယေ သမုပ္ပန္နေ န သက္ကုဏေယျ ဥပနီဟာတုံ ဓနံ ဝါ ဓညံ ဝါ။ အံ၊၃။၂၉၁။ ဥပနီဟာတုန္တိ နီဟရိတွာ ဒါတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။

ဥပနေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+နီ+တဗ္ဗ] ဆောင်-ကပ်ဆောင်-ဆောင်ယူ-အပ်သော၊ ထည့်သွင်း-ဖြည့်စွက်-ထိုက်သော၊ နှိုင်းယှဉ်အပ်-နှိုင်းယှဉ်ထိုက်-သော။ ဥပနေတဗ္ဗဿ အဘာဝတော သကလပရိပုဏ္ဏဘာဝေန ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ ဩပနေယျိကောတိ အတ္တနော စိတ္တံ

ဥပနေတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ဥပနေတဗ္ဗဿ အဘာဝတောတိ ပက္ခိပိတဗ္ဗဿ ဝေါဒါနတ္ထဿ အဝုတ္တဿ အဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၂။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။) ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ သံဃော တေရဟိ သံဃေန န ဥပနေတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၆။ (-မ၊ဋီ၊၃။၄၁၂။)

ဥပနေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဥပနေတဗ္ဗ+ယုတ္တက] ကပ်၍ဆောင်သင့်-အသုံးပြုသင့်-သည်အားသင့်လျော်သော၊ အသုံးပြုရန်သင့်လျော်သော။ ရူကွေ ဆိန္ဒိတွာ ပုန နိဝတ္တိတွာ ဝက်္ကူ ပဟာယ ကမ္မေ ဥပနေတဗ္ဗယုတ္တကမေဝ ဂဏှာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။

ဥပနေတဗ္ဗဝစန (နှ) [ဥပနေတဗ္ဗ+ဝစန] ကပ်၍ဆောင်-ထည့်သွင်း-ဖြည့်စွက်-ထိုက်သောစကား။ ပက္ခိပိတဗ္ဗန္တိ အသမ္ပုဏ္ဏတာယ ဥပနေတဗ္ဗဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၀။

ဥပနေတဗ္ဗာဘာဝ (တိ) [ဥပနေတဗ္ဗ+အဘာဝ] ကပ်၍ဆောင်-ထည့်သွင်း-ဖြည့်စွက်-ထိုက်သော စကား၏ မရှိခြင်း။ ဥပနေတဗ္ဗာဘာဝတော အတ္တဗျဉ္ဇနေဟိ သမ္ပန္နံ ပရိပုဏ္ဏံ တထာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄-၅။ (-နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၅၄။)

ဥပနေတိ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+တိ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-၏၊ ဆက်ကပ်၏။ သေသကံ ဥပနေတိ(ဝိ၊၂။၃၂၈)တိ ယဒတ္ထာယ ဒိန္နော၊ တံ စေတာပေတွာ အဝသေသံ အညဿတ္ထာယ ဥပနေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။ (-ဝိ၊၁။၁၁၇။ မ၊၁။၃၇၆။ သံ၊၂။၄၈၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ သာမဏေရောပိ ဒမိအာဒိနိ အာဟရိတွာ …… ဥပနေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃။ **ဥပနေန္တိ**- အပ၊၂။၂၈၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။ ဝဿံ ဥပနေန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝဿူပနာယိကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၁။ **ဥပနေထ**- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ဥပကပ္ပေထာတိ ဥပရူပရိ ကပ္ပေထ သံဝိဒဟထ၊ ဥပနေထာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၇။ **ဥပနေမ**- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇၈။ **ဥပနေတု** - မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၆၀။ **ဥပနေန္တု** - ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၂။ **ဥပနေဟိ** - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ကခါ၊ ဋီ၊သစ်။၂၃၁။ **ဥပနေယျ**- မိလိန္ဒ။၂၈၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ **ဥပနေယျုံ** -အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ **ဥပနေသိ** - မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၃။ မံ ဖြုပ္ပပရိသံ ဥပနေသိ(မ၊ ၁။၄၀၂)တိ ယာဒိသာ ဖြုပ္ပပရိသာ ဣဿ-ရိယာဒိသမ္ပတ္တိယာ၊ တတ္ထ မံ ဥပယောဇေသိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။ **ဥပနေသုံ** -မ၊၁။၄၀၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၈၃။ ဝိမတိ၊၂။၂။ **ဥပနေသိံ**-အပ၊၁။၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၁။ **ဥပနေဿတိ** -သံ၊၃။၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ **ဥပနေဿာမိ** -ဇာ၊၁။၂၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။

ဥပနေတုံ (ဗျ) [ဥပ+နီ+တုံ] ဆောင်-ပို့ဆောင်-ထောင်-ခြင်းငှါ။ မောရဿ ကတပရိတ္တဿ သတ္တဝဿသတာနိ လုဒ္ဒကော နာသက္ခိ ပါသံ ဥပနေတုံ။ မိလိန္ဒ။၁၅၄။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဥပါဒါယ ဒိဋ္ဌိ နာမ သက္ကံ ဥပနေတုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ ဩဒ္ဒိဿ စီဝရတ္ထာယ ဒိန္နံ စီဝရေယေဝ ဥပနေတဗ္ဗံ။ သစေ ဒုဗ္ဘိက္ခံ ဟောတိ……အပလောကနကမ္မံ ကတွာ ပိဏ္ဍ-ပါတေပိ ဥပနေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ "အမ္မ တာတ ဘဂိနီ"တိ ဇေံ ဥပါသကဇနံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဥပနေတုံ ဆေကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဥပနေတု[၁] (တိ) [ဥပ+နီ+တု] အနီးသို့ ဆောင်တတ်သော၊သူ။ ပုညကိရိယာယ အညေသမ္ပိ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဟုတွာ တတ္ထ တေသံ သမ္မာ ဥပ-

နေတာရော။ နေတ္တိ၊ဌ၊၁၈၃။

ဥပနေတု[၂] (ကြိ) [ဥပ+နီ+တု] အနီးသို့ ဆောင်စေသတည်း၊ ဆောင်ပို့စေသတည်း၊ ရောက်စေသတည်း။ ဥပနေတိ- ကြည့်။

ဥပနေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+နီ+တွာ] အနီးသို့ ဆောင်၍။ သတ္တာ စတုမဟာရာဇဒတ္တိယံ ပတ္တံ ဥပနေတွာ ပဋိဂ္ဂဟေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၄။ (မမ္ပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇-၌ မဟာရာဇဒတ္တိယံ ပတ္တံ ဥပနာ-မေတွာ-ဟုရှိ၏၊ ဤ၌လည်း အလှူခံသော နေရာဖြစ်၍ "ဥပနာမေတွာ" ဟု ရှိသင့်မည် ထင်သည်။) အထ ခေါ သော တန္တဝါယော ယထာဘတံ သုတ္တံ တန္တေ ဥပနေတွာ ...... တံ ဝတ္ထံ တေဒဝေါစ။ ဝိ၊၁။၃၇၁။ ဥပနေတွာ သမီပေ ကတွာ ဘုဥ္ဇိတဗ္ဗတော ဥပဘောဂေါ၊ သဝိညာဏကဝတ္ထု။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။

ဥပနေန္တ (တိ) [ဥပ+နီ+အန္တ။ ထိ၌ ဥပနေန္တီ] ဆောင်-ကပ်ဆောင်-ဆက်ကပ်လှူဒါန်း-သော၊ သူ။ ဤဒိသံ ဓာယာ ကိဥ္စိ ဒိဋ္ဌန္တိ ပုဋ္ဌော "န သုဏာမီ"တိ သောတမုပနေန္တော ဝါ၊ သောတ-ဒွါရေ ပုစ္ဆန္တာနံ စက္ခုံ ဥပနေန္တော ဝါ အညေ-နညံ ပဋိစရတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၃၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၃၈၇။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၂၆၅။) ဣမေ ဒွေ ပုဂ္ဂလာ သကဋ္ဌေဟိ ပစ္စယေ ဥပနေန္တေန တပေပ္ပတုံ န သက္ကာတိ ဒုတပ္ပယာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၇။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၂။) သယမေဝ အာဂန္တွာ ဒီဗ္ဗဘောဇနာနိ ဥပနေန္တိယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ သေသကံ ဥပနေန္တိယာ (ကခ်ါ။၃၁၀) တိ ယဒတ္ထာယ ဒိန္နော၊ တံ စေတာပေတွာ အဝ-သေသကံ အညဿတ္ထာယ ဥပနေန္တိယာ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊သစ်၊၄၆၄။ ထုလ္လဝါကေဟိ သဒ္ဒိံ အတိ-

သုခုမသုတ္တံ ဥပနေန္တော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဥပနေန္တော ဝိယာတိ ဃဋေန္တော ဝိယ၊ သော ဧဝ ဝါ ပါဌော။ ဝိမတိ၊၂။၄၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၈၇။ မ၊ဋီ၊၂။၈၃။) ဥပသံဟရမာနာတိ ဥပနေန္တာ ဥပ္ပါဒေန္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၆။ ဒုက္ခံ ဥပနေန္တိ ဝိယ တာ ဝေဒနာ အဘိဘဝန္တိ ... နိရန္တရာ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။

ဥပနေထ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+ထ] ဆောင်-ကပ်ဆောင်-နားထောင်-ကြကုန်လော့။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေန္တိ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+အန္တိ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-ကုန်၏၊ ဆက်ကပ်ကုန်၏။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေန္တီ (ထိ) [ဥပ+နီ+အန္တ+ဣတ္ထိဇောတက ဤ] ဆောင်-ကပ်ဆောင်-ဆက်ကပ်လှူဒါန်းသော၊ သူမ။ ဥပနေန္တ-ကြည့်။

ဥပနေန္တု (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+အန္တု] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-ကြစေကုန်သတည်း-လော။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေမ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+မ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-ကြကုန်၏၊ ဆက်ကပ်ကုန်၏။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေမိသ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပနေမိသမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဥပနေမိသော နေမိသော သန္တစိတ္တော။ မ၊၃။၁၁၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၃။

ဥပနေယျ[၁](တိ) [ဥပ+နီ+ဏျ] (၁) ပို့ဆောင်တတ်သော (တရား)။ (၂) ကပ်၍ဆောင်-ပို့ဆောင်-ထိုက်သော(တရား)။ (၁) အထ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဥပနေတိ အရိယပုဂ္ဂလန္တိ အရိယ-မဂ္ဂေါ ဥပနေယျော။ (၂) ဥပနေတဗ္ဗောတိ

ဥပနေယျော၊ ဥပနေယျော၀ ဩပနေယျိကော။ ၀ိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။ ဩပနေယျိက-လည်း ကြည့်။သန္ဓိကာတဗ္ဗတံ ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဖလ-နိဗ္ဗာနဓမ္မော ဥပနေယျော။ ၀ိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၀။ သာရတ္ထ၊၂။၇၆။ မဂ္ဂဉာဏေန ဥပနေတဗ္ဗတ္တာ ဥပနေယျံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။

ဥပနေယျ[၂] (ကြိ) ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-ရာ၏။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေယျ[၃] (ကြိ၊၀ိ) [ဥပ+နီ+တွာ။ တွာကို ယပြု ဒွေဘော်လာ] ကပ်ဆောင်၍။ အမှေပိ ဇေ၀ံ ဥပနေယျာ (ဒီ၊၁။၁၀၀)တိ ဗြာဟ္မဏော ခေါ အမှ္ဌ ပေါက္ခရသာတိတိအာဒိနိ ၀တွာ ဇေ၀ံ ဥပနေတွာ ဥပနေတွာ ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ အာ၀ိကတွာ သုဋ္ဌု ဒါသာဒိဘာ၀ံ အာရော-ပေတွာ အ၀စ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ဇေ၀ံ ဥပနေတွာ ဥပနေတွာတိ တံ တံ ဒေါသံ ဥပနီယ ဥပနီယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၈။

ဥပနေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+နီ+ယျုံ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-ကုန်ရာ၏၊ ပေးကမ်းကုန်ရာ၏။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေသီ (ကြိ) [ဥပ+နီ+ဤံ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-ပြီ၊ ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ဆက်ကပ်ပြီ။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေသိ (ကြိ) [ဥပ+နီ+ဤ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-ပြီ၊ ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ဆက်ကပ်ပြီ။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေသုံ(ကြိ) [ဥပ+နီ+ဦံ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-ကုန်ပြီ။ ဥပနေတိ-ကြည့်။

ဥပနေဿတိ (ကြိ) [ဥပ+နီ+ဿတိ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-လတ္တံ့။ ဥပ-နေတိ-ကြည့်။

ဥပနေဟိ (ကြိ) [ဥပ+နီ+အ+ဟိ] ဆောင်-အနီးသို့ဆောင်-သယ်ဆောင်-လော့။ ဥပနေ-တိ-ကြည့်။

ဥပန္တ(တိ) [ဥပ+အန္တ။ဥပဂတော အန္တော အဿ ဥပန္တံ ယု၀က္ကံ။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ၊၅(ကဏ္ဍ)၊၈၃-သုတ်အဖွင့်] နီးကပ်သောအဆုံး၀က္ကရှိသော၊ အဆုံး၀က္ကနှင့် နီးနီးကပ်ကပ်တည်ရှိသော (လဟုသရ)၊ (ဥပမာအားဖြင့် ဣသ,ကုသ ဟူသောဗျဉ္ဇနန္တဓာတ်တို့၌ သ်-ဗျည်းဟူသော အဆုံး၀က္ကနှင့် နီးနီးကပ်ကပ်တည်ရှိသော ရှေ့ဖြစ်သော ဣ,ဥဟူသော လဟုသရ၀ို့ကို ဥပန္တ ဟုခေါ်သည်။) လဟုဿုပန္တဿ။ လဟု-ဘူတဿ ဥပန္တဿ ယု၀က္ကဿ ဩ ဟောန္တိ ယထာက္ကမံ။ မောဂ်၊၅(ကဏ္ဍ)၊၈၃-သုတ်ဝုတ္တိ။ အန္တဿ သမီပေ ပ၀တ္တာတိတိ ဥပန္တော၊ ဗျဉ္ဇန-န္တဓာတူနံ ပုဗ္ဗဿရော ဥပန္တောတိ ၀ုစ္စတိ။ နိရုတ္တိဒီပနီ၊ အာချာတ်၊ ၆၄၀-သုတ်။ ဣ၀က္ကု-၀က္ကန္တာနဉ္စ လဟုပန္တာနဓာတူနံ။ ရူ၊၄၃၄-သုတ်။

ဥပန္တိက (တိ) [ဥပ+အန္တိက။ အန္တိကဘာ၀ံ ဥပဂတံ ဥပန္တိကံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၇၀၆။ (ဥပါန္တိက-သံ)] နီးကပ်သည်၊ နီးကပ်သော၊ အနီး။ နိ၀ေ-သနဉ္စ မေ အာသိ၊ အဿယုဿ ဥပန္တိကေ (ပေတ၊၁၅၆)တိ အဿယုဿ မဟာသေဋ္ဌိနော ဂေဟဿ သမီပေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၁၃။ ဥပန္တိကံ နေဟိ(ဇာ၊၁။၂၉၃)တိ ဥပသန္တိကံ နေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၆။(-အပ၊၁။၁၆၁။ ဇာ၊၁။၃၇၇။ ဇာ၊၂။၂၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၄။)

ဥပန္ဒာသ (ပု) [ဥပ+နိ+အာသ+အ] ဥပညာသနှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။ ဥပန္ဒာသေ စ-သဒ္ဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၅။

ဥပပဇ္ဇ[၁](ဗျ) ဒုတိယဘ၀၌၊ အခြားမဲ့ဘ၀၌။ တဿ ဒိဋ္ဌေ၀ ဓမ္မေ ၀ိပါကံ ပဋိသံ၀ေဒေတိ

ဥပပဇ္ဇ ဝါ အပရေ ဝါ ပရိယာယေ။ မ၊ ၃။၂၅၇။ (-အံ၊၁။၁၃၃။) ဥပပဇ္ဇာတိ ဝါ အနန္တရေ ဘဝေ ပဝတ္တော ဧကော နိပါတော၊ ယထာ "ပစ္စာ"တိ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၁၈၃။ (မ၊ ၃-ပါဠိတော်, အံ၊၁-ပါဠိတော်ရှေ့နောက်အသွားအလာတို့ကိုထောက်လျှင်"ဥပပဇ္ဇ ဝါ= ဒုတိယဘဝ၌လည်းကောင်း"ဟု အနက်ပေးခြင်းကပို၍ဆီလျော်သည်။ မဋ္ဌ၊၄။၁၈၃-၌ ယံ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ၊ တဿ ဥပပဇ္ဇိတွာ......ဝိပါကံ ပဋိသံဝေဒေတိ-ဟုလည်းကောင်း, မဋီ၊၃။၃၈၀-၌ ဥပပဇ္ဇိတွာတိ ဒုတိယေ ဘဝေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ-ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ကြသည်။ ယင်းအဖွင့်များကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်တို့သာ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည်။) ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ-လည်းကြည့်။

ဥပပဇ္ဇ²(န) [ဥပ+ပဒ+ဏျ] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) (ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏) အနီး၌-အခြားမဲ့၌-ရောက်အပ်သော(ဘဝ၊ ဒုတိယဘဝ)။ (၁) ဥပပတိတာ ဝိယာတိ ဥပပဇ္ဇနဝသေန ပတိတာ ဝိယ။ ဒီဋီ၊၃။၂၄၂။ (တိ) (၂) ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဥပပဇ္ဇေ ဝါ အပရေ ဝါ ပရိယာယေ။ အံ၊ ၂။၃၆၃။ အံ၊၃။၄၉၇။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃-အဖွင့်၌ ဥပပဇ္ဇံ-ဟုရှိသည်။) ဥပပဇ္ဇန္တိ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ သုတ္တပဒေသု ပန ဥပပဇ္ဇေ ဝါ တိ ပါဌော ဒိဋ္ဌော၊ တဿာ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿ သမီပေ အနန္တရေ ပဇ္ဇိတဗ္ဗော ဂန္တဗ္ဗောတိ ဥပပဇ္ဇော၊ ဒုတိယော အတ္တဘာဝေါ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၁၈၃။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ-လည်းကြည့်။

ဥပပဇ္ဇ³(ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ပဒ+တွာ။ ရူနှာ။၃၉၆] ဖြစ်၍။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ- ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+တိ] ရောက်-ကပ်ရောက်-လားရောက်-၏။(သဒ္ဒတ္ထ။) ဖြစ်၏၊ ရ၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) အညတရော သတ္တော ...... သုညံ ဗြဟ္မဝိမာနံ ဥပပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၁။၁၆။ နပ္ပဟာယ မုနိ ကာမေ၊ နေကတ္တမုပပဇ္ဇတိ။ သံ၊၁။၄၆။ အဏ္ဍဇာနံ နာဂါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ။ သံ၊၂။၂၀၄။ ဗြဟ္မကာယိကာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ။ အံ၊၁။၄၄၁။ ပဏ္ဍိတော ဥပပဇ္ဇတိ၊ ဣတိဝုတ်၊၂၀၆။ ကာမေ အဇဟိတွာ မုနိ ဈာနံ န ဥပပဇ္ဇတိ၊ န ပဋိလဘတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတီတိ သဟဘာဝံ အာပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတီတိ သဟဘာဝံ ဂစ္ဆတိ၊ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ ဥပပဇ္ဇတီတိ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဥပဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ ပဏ္ဍိတော သပ္ပဉ္ဉော ဥပပဇ္ဇတိ ဥပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ရ၅။ န ဥပပဇ္ဇတီတိ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ န ပါပုဏာတီတိ အာဟ "န ပဋိလဘတီ"တိ။ သံဋီ၊၁။၁၄၈။ (-ရူနှာ။၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တာနှာ။၃၆၅။) **ဥပပဇ္ဇန္တိ**- ဒီ၊၁။၁၇။ ဒီ၊၂။၁၁၈။ မ၊၁။၃၅၄။ ဣတိဝုတ်။၂၀၃။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၉။ **ဥပပဇ္ဇရေ**- ဝိ၊၁။၁၁၆။ ဓမ္မ။၅၇။ ဣတိဝုတ်။၂၂၄၊၂၅၆။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ရ၈။ **ဥပပဇ္ဇာမိ**- ဝိ၊၂။၃၆၃။ ဒီ၊၂။၁၆၇။ အံ၊၂။၄၆၅။ ဣတိဝုတ်၊၂၀၅။ ကခါ။၃၂၁။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ရ၂။ **ဥပပဇ္ဇတု**- ဝိ။၂။၃၆၃။ ကခါ။ ၃၂၁။ **ဥပပဇ္ဇေယျ**-ဝိ၊၁။၂၄။ ဒီ၊၁။၁၀၀။ မ၊ ၁။၃၅၉။ အံ၊၁။၂၁၃။ ဣတိဝုတ်။၂၀၅။ နေတ္တိ။ ၁၁၈။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ **ဥပပဇ္ဇေယျာထ**- ဒီ၊၂။ ၂၅၆။ **ဥပပဇ္ဇေယျာမ**-သံ၊၂။၂၀၄။ **ဥပပဇ္ဇေထ** -ဒီ၊၂။၂၈။ **ဥပပဇ္ဇေယျံ**-မ၊၁။၃၅၉။ မဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၃။ **ဥပပဇ္ဇထ** (တ္ထ-ကို ထပြု)-ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂ရ၁။ **ဥပပဇ္ဇိ**-ဒီ၃။၁၃၀၊၁၄၃။ ဇာ၊ ၁။၉၁။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၄၀၈။ **ဥပပဇ္ဇိံသု**-ဝိ၊ ၄။၃၁၁။ အံ၊၂။၄ရ၆။ **ဥပပဇ္ဇိံ**-အပ၊၁။၃ရ၆၅။အပဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၉။ အပဋ္ဌ၊၂။၁၄။ **ဥပပဇ္ဇထ** (တ္ထံ ဝိဘတ်ကို ထ ပြု)-နေတ္တိ။၁၂၀။ နေတ္တိဋ္ဌ။၂၃၂။ **ဥပပဇ္ဇိမှ**-အပ၊၂။၁၈ရ။ **ဥပပဇ္ဇိဿတိ**-

မ၊၁။၁၀၆။ **ဥပပဇ္ဇိဿန္တိ**- ဒီ၊၂။ ၁၁၆၊၂၅၆။ **ဥပပဇ္ဇိဿသိ**- ဝိ၊၁။၉၀၊၉၃။ **ဥပပဇ္ဇိဿာမိ**- ဝိ၊၁။၉၁။ အံ၊၃။၆၉။

ဥပပဇ္ဇတု (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+တု] ရောက်-ကပ်ရောက်-လားရောက်-ပါစေသတည်း။ ဖြစ်ပါစေသတည်း။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇထ[၁] (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ထ။ ဟိယျတ္တနီ ထ ကိုထပြု] ဖြစ်ပြီ။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇထ[၂] (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ထ္ထံ။ ထ္ထံ ဝိဘတ် ကို ထပြု] ရောက်-ကပ်ရောက်-လားရောက်-ပြီ၊ ဖြစ်ပြီ။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇန (န) [ဥပ+ပဒ+ယ+ယု] ဖြစ်ခြင်း၊ ရခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ ဥပပဇ္ဇနံ ဥပပတ္တိတိ အာဟ "ဒွေ ဥပပတ္တိယော ပဋိလာဘော စ နိဗ္ဗတ္တိ စာတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။ ဥပပတ္တီတိ ဥပပဇ္ဇနံ၊ နိဗ္ဗတ္တီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၇၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။) ဥပပါတေတိ ဥပပဇ္ဇနေ၊ သမိပတ္ထေ စေတံ ဘုမ္မဝစနံ။ ... ဥပပတ္တိ ကွဏာသာမန္တာ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၆။

ဥပပဇ္ဇနက[၁] (န) [ဥပပဇ္ဇန+က] ဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ (န) ဥပပဇ္ဇနကဝသေန ဥပပတ္တိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၆။

ဥပပဇ္ဇနက[၂] (တိ) [ဥပ+ပဒ+ယု+ဏ္ဍု] ဖြစ်တတ်- ဖြစ်နိုင်-သော၊သူ(သတ္တဝါ။) ဣဒံ ဟိ န ဇာယတီတိအာဒိသု ဣမဿ္မိံ ဌာနေ ကောစိ ဇာယနကော ဝါ ဇီယနကော ဝါ မီယနကော ဝါ စဝနကော ဝါ ဥပပဇ္ဇနကော ဝါ နတ္ထီတိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မ၊ဌ၊၂။၃၀၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁၉၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၁၆။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၁။)

ဥပပဇ္ဇနကသတ္တ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+သတ္တ] (ဘဝသစ်၌) ဖြစ်တတ်-ဖြစ်နိုင်-သောသတ္တဝါ။ နတ္ထိ သတ္တာ ဩပပါတိကာတိ စဝိတွာ ဥပပဇ္ဇနကသတ္တာ နာမ နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၃၃။

ဥပပဇ္ဇန္တ (တိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+အန္တ] ကပ်ရောက်ဆဲ-ဖြစ်ဆဲ-ဖြစ်သော၊ ပဋိသန္ဓေနေဆဲဖြစ်သော၊ သူ။ အသညသတ္တံ ဥပပဇ္ဇန္တာနံ တေသံ ရူပက္ခန္ဓော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၁။၃၁။ အသည-သတ္တံ ဥပပဇ္ဇန္တာနန္တိ အစိတ္တကပဋိသန္ဓိဝသေန အသညသတ္တဘဝံ ဥပပဇ္ဇန္တာနံ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၀၁။ သမ္မုဒ္ဒေ ဥပပဇ္ဇန္တေ၊ ဒသသဟဿိ ကမ္ပထ။ အပ၊၂။၄၄။

ဥပပဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+အန္တိ] ရောက်-ကပ်ရောက်-လားရောက်-ကုန်၏၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇမာန (တိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+မာန] ကပ်ရောက်ဆဲ-ကပ်ရောက်ပြီးခါစ-ဖြစ်ဆဲ-ဖြစ်ပြီးခါစ-ပဋိသန္ဓေနေဆဲ-ဖြစ်သော၊သူ။ သော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ......သတ္တေ ပဿတိ (ပဿာမိ) စဝမာနေ ဥပပဇ္ဇမာနေ။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၇၈။ မ၊၁။၂၇။ ပဋိသံ။၁၁၀။ စဝမာနေ ဥပပဇ္ဇမာနေ တိ ဧတ္ထ......ယေ စ ဂဟိတပဋိသန္ဓိကာ သမ္ဘဝေသိနော တေ ဥပပဇ္ဇမာနာတိ အဓိ-ပ္ပေတာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃၆။

ဥပပဇ္ဇရေ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+အန္တိ] ရောက်-ကပ်ရောက်-လားရောက်-ကုန်၏၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ (န) [ဥပပဇ္ဇ+ဝေဒနီယ] အခြားမဲ့-ဒုတိယ-ဘဝ၌ ခံစားအပ်သော အကျိုးရှိသော၊ အခြားမဲ့-ဒုတိယ-ဘဝ၌ ဖြစ်၍ ခံစားအပ်သော အကျိုးရှိသော၊ အခြားမဲ့-ဒုတိယ-ဘဝ၌ အကျိုးခံစားရသော(ကံ)၊ ဥပပဇ္ဇ

ဝေဒနီယကံ။ (ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယဥ္စ-အခြားမဲ့သောကိုယ်၏အဖြစ်၌ ဖြစ်၍ ခံစားအပ်သောအကျိုးရှိသောကံလည်းကောင်း၊ ဝါ၊ နှစ်ခုမြောက်သောဘဝ၌ အကျိုးပေးခြင်း လက္ခဏာရှိသောကံလည်းကောင်း။ ဗားကရား သျှ။) ဇော (၇) ချက်ရှိရာတွင် အလှူပေးခြင်း အစရှိသောကုသိုလ်လုပ်ငန်းနှင့် သူတပါးအသက် သတ်ခြင်းအစရှိသော အကုသိုလ်လုပ်ငန်းများသည် ပထမဇော နှင့် အလယ်ဇောငါးချက်အခိုက်၌ ပြီးစီး ထမြောက် အောင်မြင်မှုမရှိသေး၊ နောက်ဆုံး သတ္တမဇောအခိုက်ရောက်မှသာ အထွတ်အထိပ်ရောက်၍ ပြီးစီးထမြောက်အောင်မြင်၏၊ ထို့ကြောင့် သတ္တမဇောစေတနာကို အတ္ထသာဓိကာ-ဟုလည်းကောင်း, သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ-ဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏၊ ဤ၌ ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ပြီးစီး ထမြောက် အောင်မြင်စေသော ထိုသတ္တမဇောစေတနာကို ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံဟု ခေါ်သည်၊ ထို ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံသည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ အခြားမဲ့ တဆက်တည်းသော ဒုတိယဘဝရောက်မှ အကျိုးပေး၏၊ ထိုဒုတိယဘဝ၏ နောက်ဆုံး စုတိစိတ်သို့ မရောက်မချင်း ဒုတိယဘဝတစ်ခုလုံးသည် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၏ အကျိုးပေးရာ ဘဝနယ်ပယ်တည်း၊ ထို ဒုတိယဘဝတစ်ခုလုံး ကုန်ဆုံးသော ကုန်ဆုံး၍ အကျိုးမပေးလိုက်ရလျှင်ကား ထိုသတ္တမဇောစေတနာတည်းဟူသော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံသည် ပုဂ်ဆွေးသောမျိုးစေ့ အပင်မပေါက်တော့သကဲ့သို့ အကျိုးပေးနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိကုန်ဆုံး၍ လုံးဝအကျိုးမပေးတော့သော အချည်းနှီး အဟောသိကံအဖြစ်သို့ရောက်ရလေတော့၏။

သတ္တမဇောဟုသတ်မှတ်ရာ၌ အများအားဖြင့် (၇) ကြိမ်စောသောကာမဇောတို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်နေ၏၊ သို့သော်တစ်ကြိမ်တည်းသာ (သို့မဟုတ်) အကြိမ်ပေါင်းများစွာစောသော မဟဂ္ဂုတ်ဇောစေတနာများသည် မပျက်စီး မကွယ်ပ၍ အကျိုးပေးတော့မည်ဖြစ်ပါက ဒုတိယဘဝ၌သာ အကျိုးပေးကြ၏၊ ထို့ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်ဇောစေတနာ (မဟဂ္ဂုတ်ကံ) များသည် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံသာ ဖြစ်နိုင်၏၊ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုးပေးရိုးမရှိသောကြောင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံလည်း မဖြစ်နိုင်၊ တတိယဘဝစသည်၌လည်း အကျိုးပေးရိုးမရှိသောကြောင့် အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံလည်း မဖြစ်နိုင်၊ ထိုပြခဲ့သောအကြောင်းများကြောင့် ကုသိုလ်ဘက်၌ သမာပတ်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော မဟဂ္ဂုတ်ကံကို ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံစာရင်း၌သာ အဋ္ဌကထာတို့ထည့်သွင်းတော်မူကြ၏၊ အကုသိုလ်ဘက်၌ကား အာနန္တရိယကံငါးမျိုးသည် ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးရန် သေချာလှ၏၊ ထို့ကြောင့် အာနန္တရိယကံငါးမျိုးကိုလည်း ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံစာရင်း၌သာ ထည့်သွင်းတော်မူကြ၏။

ဆက်လက်၍ ဆိုဖွယ်ရှိသေးသည်ကား ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံပေါင်းများစွာ ပြုလုပ် အားထုတ်ထားသောပုဂ္ဂိုလ်၌ ထိုပြုလုပ်ထားသမျှ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံအားလုံး အကျိုးပေးသည် မဟုတ်၊ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ တစ်ခုကသာ ပဋိသန္ဓေ အကျိုးပေး၍ ကျန်သော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံများ အကျိုးမပေးကြ၊ သမာပတ်ရှစ်ပါးလုံးရရှိထားသော ဈာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ထိုသမာပတ်ရှစ်ပါးလုံးကြောင့် ဗြဟ္မာ့ဘုံသို့ရောက်သည်မဟုတ်၊ သင့်လျော်သော သမာပတ်တစ်ပါးကြောင့်သာ ဗြဟ္မာဘုံသို့ရောက်၏၊ ထို့အတူ အာနန္တရိယကံငါးပါးလုံးကျူးလွန်ထားသောသူသည်လည်း အာနန္တရိယကံ တစ်ပါးကြောင့်သာ ငရဲသို့ရောက်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ကျန်သောသမာပတ်များနှင့် ကျန်သော

အာနန္တရိယကံတို့သည် အကျိုးမပေးတော့သော အဟောသိကံများ ဖြစ်ကြလေကုန်တော့၏၊ ဤသို့ အဋ္ဌကထာများမိန့်ဆိုတော်မူကြသည်၊ ထိုကံများ အကျိုးပေးပုံနှင့် အဟောသိကံ ဖြစ်ရပုံ ပြဆိုထားသော အဋ္ဌကထာ ဥပမာ တစ်ခုကား–

သားမုဆိုးသည် သားကောင်ကိုမြင်ရ၍ လေးကြိုးကိုဆွဲတင်ကာ မြားဖြင့်ပစ်လိုက်သော အခါ သားကောင်ကိုမလွဲမချော်တည့်တည့်မှန်၍ လဲကျသွားစေနိုင်လျှင် အရေကိုဆုတ်၍ အသားကို အပိုင်းပိုင်းခုတ်ထစ်ကာ ထိုအသားဖြင့် သားမယားဝမ်းဝ၍ အားရကျေနပ်စေနိုင်ခြင်းအကျိုးကို ခံစားရ၏၊ ထိုမြားသည် သားကောင်ကိုမမှန်ဘဲ လွဲချော်သွားလျှင်ကား သားကောင်သည် ထိုနေရာကိုပြန်လှည့်၍ပင် မကြည့်တော့ဘဲ တဟုန်ထိုးပြေးလေတော့၏၊ ထိုအချိန် ထိုနေရာမှာ ထိုသားကောင်ကို ရနိုင်ရန် မျှော်လင့်ချက်မရှိတော့ပြီ၊ ထို့ကြောင့် မုဆိုးမှာ ထိုသားကောင်၏ အသားဖြင့် သားမယားသဘောကျကျေနပ်နှစ်သက်စေနိုင်ခြင်းအကျိုးကို မခံစားရတော့ပေ၊ ထို့အတူပင် ထိုသမာပတ်နှင့် အာနန္တရိယကံစသော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံတို့သည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝ၌ မလွဲမချော် အကျိုးပေးရလျှင် အဟောသိကံမဖြစ်၊ အကယ်၍ သားကောင်မမှန်ဘဲ လွဲချော်သွားသကဲ့သို့ ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးမပေးရ၍ လွဲချော်သွားလျှင်ကား အဟောသိကံဖြစ်၍ လုံးဝ အကျိုးမပေးတော့ချေ၊ ဤဥပမာ၌ သားကောင်ကို မှန်အောင်ပစ်နိုင်၍ သားမယားဝမ်းဝ သဘောကျစေခြင်းအကျိုးကို ခံစားရခြင်းနှင့် ဒုတိယဘဝ၌ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၏အကျိုးပေးခြင်းသည် တူညီ၏၊ သားကောင်ကို မြား မမှန်ဘဲ လွဲချော်သွား၍ ထိုအကျိုးကို မခံစားရတော့ခြင်းနှင့် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၏ အကျိုးမပေးသော အဟောသိကံဖြစ်ရခြင်းသည် တူညီ၏။ ဤနေရာ၌ ကျန်သောဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံများ အကျိုးမပေးဟု အဋ္ဌကထာမိန့်ဆိုထားခြင်းသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးမပေးသည်ကိုသာ ရည်ရွယ်၍ မိန့်ဆိုထားခြင်းဖြစ်၏၊ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံပေါင်းများစွာတို့တွင် တစ်ခုသော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံက ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးလိုက်လျှင် ကျန်သော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံတို့သည် ထို ဒုတိယဘဝမကုန်မချင်း ပဝတ္တိအကျိုးကို ပေးနိုင်ခွင့်ရှိသည်သာဖြစ်ပြီး ထိုဒုတိယဘဝ ကုန်ဆုံးသည်တိုင်အောင် အကျိုးမပေးနိုင်မှသာ အဟောသိကံဖြစ်ကြရသည်။

အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီဋီကာ၌ သတ္တမဇော စေတနာသည် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုပေးပြီးမှသာ ပဝတ္တိအကျိုးကိုပေးသည်၊ ပဋိသန္ဓေအကျိုး မပေးဘဲ ပဝတ္တိအကျိုးပေးသည်ဟူ၍ မရှိနိုင်ဟု မိန့်ဆိုထား၏၊ သို့သော် လူ့ဘဝတုန်းက ကုသိုလ် အကုသိုလ် အရောရောအနှောနှော ပြုခဲ့ကြသောကြောင့် အခြားမဲ့ဒုတိယဘဝ၌ နေ့အခါ မကောင်းကျိုးဒုက္ခ ခံစားကြရ၍ ညအခါ၌မူ ကုသိုလ်ကံ၏ကောင်းကျိုးသုခများ စံစားကြရသော (နေ့ခံညစံ) ဝေမာနိကပြိတ္တာများ၌လည်းကောင်း၊ လူ့ဘဝတုန်းကပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကြောင့် ပဝတ္တိအခါ ရောမ နဂါးစည်စိမ်ကြီးကို စံစားကြရသော ဘူရိဒတ် နဂါးမင်းစသည်တို့၌လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ အကျိုးကို မပေးလိုက်ကြရသော ဥပပဇ္ဇဝေဒ–နီယကုသိုလ်ကံတို့က ပဝတ္တိအကျိုး ပေးကြပုံကို ထောက်၍ ထိုဝိဘာဝိနီဋီကာစကား မသင့်ဟု မိန့်ဆိုတော်မူကြ၏၊ ထို့ပြင် သတ္တမဇော စေတနာသည် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးလိုက်နိုင်လျှင်ကား ဘဝအရာပတ်လုံး ပဝတ္တိအကျိုး ကိုပေးသည်ဟု ထိုဝိဘာဝိနီဋီကာ၌ အာစရိယ

ဝါဒ ပြဆိုထားပြန်၏၊ သို့သော် ဘဝအရာကို မဆိုထားဘဲ, တတိယဘဝသို့ ရောက်လျှင်ပင် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၏ အကျိုးပေးရာ ဘဝနယ် မဟုတ်တော့ချေ၊ အပရာပရိယဝေဒနီယကံ၏ နယ်ပယ်သာ ဖြစ်လေပြီ၊ ထိုကံတို့သည် မိမိတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော ဘဝနယ်ပယ်၌သာ အကျိုးပေးခွင့်ရှိ၍ နယ်ပယ်ကူးပြောင်းခွင့်, နယ်ပယ်ရောယှက်ခွင့် မရှိဟု အဋ္ဌကထာ မိန့်ဆိုထားသောကြောင့် ထိုအာစရိယဝါဒသည်လည်း အဋ္ဌကထာနှင့်ဆန့်ကျင်သည်ဟုမိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။ (အံဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။ အဘိဓမ္မတ္ထ ဝိဘာဝိနီ။၁၇၁။ ပရမတ္ထဒီပနိဋီကာ။၂၁၆-၇။ ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီကာ၊ ဒု-၉၄၊၉၉။ သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ။ ၃၄၆-၇။) ဣဓ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ။ နေတ္တိ။၈၂။ အတ္ထသာဓိကာ ပန သတ္တမဇဝနစေတနာ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကမ္မံ နာမ၊ တံ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကံ ဒေတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၃၆။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ပစ္စုပ္ပန္နဘဝတော အနန္တရံ ဝေဒိတဗ္ဗဖလံ ကမ္မံ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ။ ......အတ္ထသာဓိကာတိ ဒါနာဒိပါဏာတိပါတာဒိ-အတ္ထဿ နိပ္ဖါဒိကာ၊ ကာ ပနေသာတိ အာဟ "သတ္တမဇဝနစေတနာ"တိ။ သာ ဟိ သန္နိဋ္ဌာပ-ကစေတနာ ဝုတ္တနယေန ပဋိလဒ္ဓဝိသေသာ ပုရိမဇဝနစေတနာဟိ လဒ္ဓါသေဝနာ စ သမာနာ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကဒါယိနီ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကမ္မံ နာမ။ မဋီ၊၃။၁၅၇။ အံဋီ၊၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၇၇။ ဥပပဇ္ဇေ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဖလံ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၆၇။ ဥပပဇ္ဇေ ဖလံ ဝေဒေတီတိ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယာ။ နေတ္တိဝိ။၁၅၀။ ဒိဋ္ဌဓမ္မတော အနန္တရံ ဥပပဇ္ဇိတွာ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဥပပဇ္ဇ-ဝေဒနီယံ။ အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီ။၁၇၀။ ဥပ-ပဇ္ဇိတွာတိ ဣမိနာ ဥပပဇ္ဇာတိ ပဒဿ တွာ-ပစ္စယန္တတံ ဒဿေတိ။ ဝိဘာဝိနီ ယောဇနာ။ ၄၀၆။ ဒိဋ္ဌဓမ္မံ ဥပေစ္စ တဿ အနန္တရေ ပဇ္ဇိတွာ ပါပုဏိတွာ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဖလံ ဧတဿာတိ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ။ ဥပပဇ္ဇေ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဖလံ ဧတဿာတိ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၁၆။ (-အဘိ၊က။၄၄၁။ မဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၂။)

ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကမ္မ (န) [ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ+ကမ္မ] ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇာမိ(ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+မိ] ကပ်ရောက်၏၊ လားရောက်၏၊ ဖြစ်၏၊ ပဋိသန္ဓေနေ၏။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇိံ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ဣံ] ကပ်ရောက်ပြီ၊ လားရောက်ပြီ၊ ဖြစ်ပြီ၊ ပဋိသန္ဓေနေပြီ။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇိံသု (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ဥံ] ကပ်ရောက်ကုန်ပြီ၊ လားရောက်ကုန်ပြီ၊ ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ပဋိသန္ဓေနေကုန်ပြီ။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇိ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ဤ] ကပ်ရောက်ပြီ၊ လားရောက်ပြီ၊ ဖြစ်ပြီ၊ ပဋိသန္ဓေနေပြီ။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇိတု (တိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+တု] ကပ်ရောက်သော၊ လားရောက်သော၊ ဖြစ်သော၊ ပဋိသန္ဓေနေသော၊သူ။ ကာယဿ ဘေဒါ......သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇိတာ။ ဒီ၊၁။၁၃၆။

ဥပပဇ္ဇိတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+တွာ] ကပ်ရောက်၍၊ လားရောက်၍၊ ဖြစ်၍၊ ပဋိသန္ဓေနေ၍။ ဥပပဇ္ဇိတွာ (မဋ္ဌ၊၁။၃၅၆)တိ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ မဋီ၊၂။၃၇။ (-မဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ မဋီ၊၃။၃၈၀။)

ဥပပဇ္ဇိမှာ(ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+မှာ] ကပ်ရောက်

ကုန်ပြီ၊ လားရောက်ကုန်ပြီ၊ ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ပဋိသန္ဓေနေကုန်ပြီ။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇိဿတိ(ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ဿတိ] ကပ်ရောက်လတ္တံ့၊ လားရောက်လတ္တံ့၊ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ပဋိသန္ဓေနေလတ္တံ့။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇိဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ဿန္တိ] ကပ်ရောက်ကုန်လတ္တံ့၊ လားရောက်ကုန်လတ္တံ့၊ ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့၊ ပဋိသန္ဓေနေကုန်လတ္တံ့။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇိဿသိ (ကြိ)[ဥပ+ပဒ+ယ+ဿသိ] ကပ်ရောက်လတ္တံ့၊ လားရောက်လတ္တံ့၊ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ပဋိသန္ဓေနေလတ္တံ့။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇိဿာမိ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ဿာမိ] ကပ်ရောက်အံ့၊ လားရောက်အံ့၊ ဖြစ်အံ့၊ ပဋိသန္ဓေနေအံ့။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇေထ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ထေ] ကပ်ရောက်ရာ၏၊ လားရောက်ရာ၏၊ ဖြစ်ရာ၏၊ ပဋိသန္ဓေနေရာ၏။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇေယျံ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ယျံ] ကပ်ရောက်ရာ၏၊ လားရောက်ရာ၏၊ ဖြစ်ရာ၏၊ ပဋိသန္ဓေနေရာ၏။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ယျ] ကပ်ရောက်ရာ၏၊ လားရောက်ရာ၏၊ ဖြစ်ရာ၏၊ ပဋိသန္ဓေနေရာ၏။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇေယျာထ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ယျာထ] ကပ်ရောက်ကုန်ရာ၏၊ လားရောက်ကုန်ရာ၏၊ ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ ပဋိသန္ဓေနေကုန်ရာ၏။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပဇ္ဇေယျာမ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ယ+ယျာမ] ကပ်ရောက်-လားရောက်-ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ ပဋိသန္ဓေနေကုန်ရာ၏။ ဥပပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပပတန (န) [ဥပ+ပတ+ယု] (ခန္ဓာကိုယ် အထင်အရှား ဘွားကနဲ) ဖြစ်ပေါ်-ကျရောက်-လာခြင်း။ ဗာဟိရပစ္စယနိရပေက္ခတာယ ဝါ ဥပပတနေ သာဓုကာရိနော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။

ဥပပတိ(ပု) [ဥပ+ပတိ] သယောက်လင်၊ လင်မြှောင်၊ လင်ငယ်။ အထောပပတိ ဇာရော-ထ။ ဓာန်။၂၄၀။

ဥပပတိတ (တိ) [ဥပ+ပတ+တ] (ခန္ဓာကိုယ် အထင်အရှား ဘွားကနဲ) ဖြစ်ပေါ်-ကျရောက်-လာသော၊သူ။ ဝေဂေန အာဂန္တွာ ဥပပတိတာ ဝိယာတိ ဩပပါတိကာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၀၆။ ဥပ-ပတိတာ ဝိယာတိ ဥပပဇ္ဇနဝသေန ပတိတာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။အောက်ပုဒ်နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ဥပပတိတွာ(ကြိ၊ဝိ)[ဥပ+ပတ+တွာ] (ခန္ဓာကိုယ် အထင်အရှား ဘွားကနဲ) ဖြစ်ပေါ်-ကျရောက်-လာ၍။ ဩပပါတိကာတိ ဥပပတိတွာ ဝိယ ဇာတာ။ သံ၊ဌ၊၂။၃၂၀။ ဥပပတိတွာ ဝိယာတိ ကုတောစိပိ အဝပတိတွာ ဝိယ နိဗ္ဗတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၅၅။

ဥပပတ္တိ (ထီ) [ဥပ+ပဒ+တိ] (၁) အသင့်ယုတ္တိ၊ သင့်လျော်ညီမျှခြင်း၊ (အလျော့, အတင်း၊ အယုတ်, အလွန်မရှိသည်ဖြစ်၍) အလယ် အလတ်ကျကျ သင့်လျော်ညီမျှခြင်း။ (၂) (ထိုထိုဘဝ၌)- ကပ်ရောက်ခြင်း-လားရောက်ခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-ရခြင်း-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ (ဥပပတ္တိ အရကောက်ရာ၌ ပဋိသန္ဓေကို ပဓာနထား၍ ဤအတ္တဘောတစ်ခုလုံး အရကောက်ရသော နေရာလည်း ရှိသည်၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ဟူရာ၌ ကိုယ်ထင်ရှား ဘွားကနဲ ဖြစ်ခြင်း= ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေနေခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။) (၃) (ထိုထိုဘဝ၌)-ကပ်ရောက်ကြောင်း-ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်သောတရား (ပဋိသန္ဓေ ရုပ်နာမ်

ခန္ဓာတရား)။(၄) အကြောင်း၊ အလို၊ အခ်ိပ္ပါယ်။
(၁) ဥပပတ္တိတော ဍ္ဍက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ၊ သမံ
ပဿတိ၊ အပက္ခပတိတာ ဟုတွာ ပဿတီတိ
အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၅၅။ ဥပပတ္တိတောတိ သမဝါဟိဘာဝေန
ပတိရူပတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။
၁၈၄။ ဥပပတ္တိတော ဍ္ဍက္ခတီတိ ပညာယ
သဟစရဏပရိစယေန ယထာ သမဝါဟိ-
ဘာဝေါ ဟောတိ၊ ဧဝံ ယုတ္တိတော ပဿတိ။
ဝိမတိ၊၁။ရ၃။ ဟာပနဝဍ္ဎနေသု ဗျာပါရံ
အကတွာ ဥပပတ္တိတော ဍ္ဍက္ခနဝသေန။ မူလ
ဋီ၊၂။၁ရ၄။ သော စ သမာဓိ ဝီရိယသမ္ဘော-
ဇ္ဈင်္ဂေ ဝိယ သမ္ပယုတ္တာနံ ဥဒ္ဓနာဓိကဘာဝ-
ဗျာဝဋ္ဋော အဟုတွာ တေသံ အနူနာနဓိက-
ဘာဝေ မဇ္ဈတ္တာကာရပ္ပဝတ္တိတိ ဍ္ဍမမတ္တံ
အာဟ "ဥပေက္ခနဝသေနာ"တိ အာဒိနာ။
တတ္ထ ဥပပတ္တိတော ဍ္ဍက္ခနန္တိ ပဋိသင်္ခါနမာဟ။
အနုဋီ၊၂။၁ရ၃။ ဥပပတ္တိယံ ယုတ္တိယံ ဥပေက္ခာ။
ဓာန်၊ဋီ။၁၁၈၅။ ယုတ္တိယံ-ဥပပတ္တိတော
ဍ္ဍက္ခတိ။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၅။ (-မူလဋီ၊၂။
၁ရ၁။ အနုဋီ၊၂။၁ရ၀။ ရူနှာ။၁၃၀-၁။) (၂)
သန္တိ ခေါ ပန သာရိပုတ္တ ...ဥပပတ္တိယာ
သုဒ္ဓိတိ။ မ၊၁။၁၁၆။ ဥပပတ္တိယာ သုဒ္ဓိတိ
ဗဟုကံ ဥပပဇ္ဇိတွာ သုဇ္ဈန္တီတိ ဝဒန္တိ။...ဥပပဇ္ဇ-
နကဝသေန ဥပပတ္တိ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ ဥပပ-
တ္တိယောတိ မနုဿေသု ဒေဝေသု စ
နိဗ္ဗတ္တိယော။ ဒီဋီ၊၃။၂၆၃။ အံဋီ၊၃။၂၃ရ။ (-
ဒီ၊၃။၂၁၄။ အံ၊၃။ရ၁။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အံဋ္ဌ၊၃။
၁၉၉။ ဝဇိရ၊၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၀။ ဝိမတိ၊
၁။၆၈။ အံဋီ၊၃။၂၁၀။) စုတိံ ယော ဝေဒိ
သတ္တာနံ၊ ဥပပတ္တိံ စ သဗ္ဗသော။ ဓမ္မ။ရ၃။
သုတ္တနိ။၃ရ၈။ ယော ဝေဒီတိ ယော သတ္တာနံ
သဗ္ဗာကာရေန စုတိံ စ ပဋိသန္ဓိံ စ ပါကဋံ
ကတွာ ဇာနာတိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။ စုတိ စ
ဥပပတ္တိ စ၊ ခဏေ တသ္မိံ န ဝိဇ္ဇတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၁၄။ စုတိတိ မရဏံ၊ ဥပပတ္တီတိ ပဋိသန္ဓိ-
ဂ္ဂဟဏံ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၁၂ရ။ ကတိနံ ဟေတူနံ
ပစ္စယာ ဥပပတ္တိ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၂၆၆။ ဥပ-
ပတ္တီတိ ဥပပဇ္ဇနံ၊ နိဗ္ဗတ္တီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၀။ ထေရော ပန ယသ္မာ ယေဟိ
အယံ ဥပပတ္တိ သာမံ အဒိဋ္ဌာ၊ တေ ဒုဿဒ္ဒိ-
ပယာ ဟောန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၉၆။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။
ဥပပတ္တီတိ ဇာတိ၊ ဥပပတ္တိသီသေန ဟိ
တထာရူပံ အတ္တဘာဝံ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၃။
သံဋီ၊၂။၁၈၂။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၄၈။) သောတာ-
ပတ္တိမဂ္ဂံ ပဋိလာဘတ္ထာယ ဥပ္ပါဒံ ပဝတ္တံ...နိဗ္ဗတ္တိံ
ဥပပတ္တိံ ဇာတိံ ဇရံ မရဏံ။ ပဋိသံ။၆၂။
မူလဋီ၊၁။၁၀၃။ (-ပဋိသံ။၁၂။) ဥပပတ္တိန္တိ
သမာပန္နဿ ဝါ ဥပပန္နဿ ဝါတိ ဧတ္ထ ဥပ-
ပန္နဿာတိ ဝုတ္တဝိပါကပ္ပဝတ္တိံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၆။
အနုဋီ၊၁။၁၀၉။ (-ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။ရရ၊၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၂၈၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃ရ၁။) (၃) တတ္ထ တတ္ထ
ဘဝေ ဥပပဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဥပပတ္တိ၊ ဥပပဇ္ဇနံ
ဝါ ဥပပတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၁၅။ တေန ခေါ
ပန သမယေန ဘဂဝါ အဗ္ဘုတိတေ ကာလ-
ကတေ ဥပပတ္တိသု ဗျာကရောတိ။ ဒီ၊၂။၁၆၂။
(-မ၊၂။၁၂၈။) ဥပပတ္တိသူတိ ဉာဏဂတိပုညာနံ
ဥပပတ္တိသု။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဥပပတ္တိသူတိ နိဗ္ဗ-
တ္တိသု။ ဒီဋီ၊၂။၂၀၄။ (-မဋ္ဌ၃။၁၂ရ။ မဋီ၊
၃။၈၂။) ပုန ဂတိံ ဝါ ဥပပတ္တိံ ဝါ ပဋိသန္ဓိံ
ဝါ ဘဝံ ဝါ သံသာရံ ဝါ ဝဋ္ဋံ ဝါ နာသိသတိ။
မဟာနိ။၄၆။ ဥပပတ္တိံ ဝါတိ နိဗ္ဗတ္တိဝသေန
စတုယောနိ ဝုတ္တာ။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၆၄။ ဥပပတ္တိ
(-သံ၊၁။၃၆ရ)တိ ဒွေ ဥပပတ္တိယော ပဋိ-
လာဘော စ နိဗ္ဗတ္တိ စ။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဥပပဇ္ဇနံ
ဥပပတ္တီတိ အာဟ "ဒွေ ဥပပတ္တိယော
ပဋိလာဘော စ နိဗ္ဗတ္တိ စာ"တိ။ သံဋီ၊၂။၁၃ရ။
(၄) ဥပပတ္တိ (ဝိဘာဝိနီ။၂၀၆)တိ ကာရဏံ၊
အဓိပ္ပါယောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇူ၊၂။၁ရ၆။

ဥပပတ္တိကထာ (ထီ) [ဥပပတ္တိ+ကထာ] ပဋိသန္ဓေနှင့် စပ်သောစကားရပ်၊ ပဋိသန္ဓေ နေသည်နှင့်တပြိုင်နက် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သည်ဟူသော ပရဝါဒီတို့ အယူဝါဒကို စိစစ်ပြဆိုရာ စကားရပ်။ အဘိဓမ္မ ပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ (၃၄) ၂-ကထာ။ အဘိ၊ က။၂၀၃။ ဣဒါနိ ဥပပတ္တိကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။

ဥပပတ္တိက္ခဏ (ပု) [ဥပပတ္တိ+ခဏ] ပဋိသန္ဓေခဏ၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်စေတသိက် ရုပ်အပေါင်း၏ ဖြစ်ဆဲအခိုက်အတန့်ကာလ။ ကာမဓာတုယာ ဥပပတ္တိက္ခဏေ...ကဿစိ ကောဒသာယတ-နာနိ ပါတုဘဝန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။ ၄၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၈။ တေသံ ဥပပတ္တိက္ခဏေ ဓေကော ရူပက္ခန္ဓော နိဗ္ဗတ္တတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။) ဥပပတ္တိက္ခဏေတိ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၈။

ဥပပတ္တိက္ခဏသာမန္တ (တိ) [ဥပပတ္တိက္ခဏ+သာမန္တ] ပဋိသန္ဓေခဏ၏ အနီး။ ဥပပဇ္ဇန-ကြည့်။

ဥပပတ္တိက္ခယ(န) [ဥပပတ္တိ+ခယ] ပဋိသန္ဓေ၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်။ ဥပပတ္တိက္ခယံ ပဋိသန္ဓိက္ခယံ။ စူဠနိ။၂၁၄။

ဥပပတ္တိစိတ္တ (န) [ဥပပတ္တိ+စိတ္တ] ဘဝသစ်သို့ ကပ်၍ဖြစ်သော စိတ်၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်။ ယသ္မာ ဥပပတ္တိစိတ္တံ နာမ လောကိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။

ဥပပတ္တိဒေဝ (ပု) [ဥပပတ္တိ+ဒေဝ] ဥပပတ္တိနတ်၊ နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေ နေသောအားဖြင့် ဖြစ်သောနတ်ဗြဟ္မာအပေါင်း။ (စာတုမဟာရာဇ်မှစ၍ အထက်ဖြစ်သော နတ်ဗြဟ္မာများ။) ဥပပတ္တိဒေဝါ နာမ စာတုမဟာ-ရာဇိကေ ဒေဝေ ဥပါဒါယ တဒုပရိ (တဒုတ္တရိ) ဒေဝါ။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဥပပတ္တိဒေဝါတိ ဒေဝလောကေ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဥပပတ္တိယာ ဒေဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၁။

ဥပပတ္တိနိမိတ္တ (န) [ဥပပတ္တိ+နိမိတ္တ] ဘဝသစ်၌-ဖြစ်ခြင်း-ပဋိသန္ဓေ နေခြင်း-၏ အကြောင်းဖြစ်သော အာရုံ (ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ် အာရုံ)။ ဧဝံ ဥပပတ္တိနိမိတ္တံ ဥပဋ္ဌာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၄။ ဥပပတ္တိယာ ဥပ္ပဇ္ဇနဿ နိမိတ္တံ ကာရဏန္တိ ဥပပတ္တိနိမိတ္တံ၊ ကမ္မံ ကမ္မနိမိတ္တံ ဂတိနိမိတ္တဉ္စ၊ အဋ္ဌကထာယံ ပန ဂတိနိမိတ္တ-ဝသေနေဝ ယောဇနာ ဒဿိတာ။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၂၁။ ဥပပတ္တိနိမိတ္တပရိကပ္ပန-လည်းကြည့်။

ဥပပတ္တိမိတ္တဥပဋ္ဌာန (န) [ဥပပတ္တိနိမိတ္တ+ဥပဋ္ဌာန] ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်အာရုံတို့ ထင်ပေါ်လာခြင်း။ ဣတိ နေသံ ဥပပတ္တိနိမိတ္တ-ဥပဋ္ဌာနေန အပရိမုတ္တတာ ဥပဋ္ဌာနသမင်္ဂီတာ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

ဥပပတ္တိနိမိတ္တပရိကပ္ပန(န) [ဥပပတ္တိနိမိတ္တ+ပရိကပ္ပန] ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်အာရုံကို-အာရုံပြုခြင်း -ယှဉ်ဘက်ဝိတက်ဖြင့် ကြံစည်ခြင်း။ ဥပပတ္တိ-နိမိတ္တပရိကပ္ပနတော ဝိညာဏံ ပဋိသန္ဓိယံ အနေကပ္ပကာရံ နာမရူပံ အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။ ဥပပတ္တိနိမိတ္တန္တိ ကမ္မာဒိအာရ-မ္မဏမာဟ၊ ပရိကပ္ပနတောတိ အာရမ္မဏကရ-ဏတော သမ္ပယုတ္တေန ဝါ ဝိတက္ကေန ဝိတက္က-နတော။ မူလဋီ၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။

ဥပပတ္တိနိယတ (တိ) [ဥပပတ္တိ+နိယတ] ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ခြင်းကို မှီသော။ တဒေဝ တေ ဥပပတ္တိနိယတာ။ စူဠနိ။၅၃။

ဥပပတ္တိပစ္စယ (ပုံ၊န) [ဥပပတ္တိ+ပစ္စယ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော (သံယောဇဉ်)။ ဩရမ္ဘာဂိယာနီတိ ဩရံ ဘဇ-နကာနိ ကာမဘဝေ ဥပပတ္တိပစ္စယာနိ။ မ၊ ဋ၊၂။၂၂။

ဥပပတ္တိပ(ပ္ပ)ဋိလာဘ (ပုံ) [ဥပပတ္တိ+ပဋိလာဘ] ပဋိသန္ဓေကိုရခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပပတ္တိပ(ပ္ပ)ဋိလာဘိယ (တိ) [ဥပပတ္တိပ(ပ္ပ) ဋိလာဘ+ဣယ] (အခြားမဲ့နောက်ဘဝ၌)-ပဋိသန္ဓေရခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော-ပဋိသန္ဓေတည်နေစေတတ်သော။ ဥပပတ္တိပဋိလာဘိ-ယာနိ သံယောဇနာနိ အပ္ပဟီနာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊၁။၄၅၀။ ဥပပတ္တိပဋိလာဘိယာနီတိ ယေဟိ အနန္တရာ ဥပပတ္တိံ ပဋိလဘတိ။ အံ၊ဋ၊၂။၃၃၆။ ဥပပတ္တိပ္ပဋိလာဘံ သံဝတ္တနိကာနီတိ ဥပပတ္တိ-ပဋိလာဘိယာနိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၃။

ဥပပတ္တိပရိယန္တ (ပုံ၊န) [ဥပပတ္တိ+ပရိယန္တ] (သုဂတိ ဒုဂ္ဂတိဘဝတို့၌) ဖြစ်ခြင်း၏ အဆုံး။ ဥပပတ္တိပရိယန္တေ ဌိတော၊ ပဋိသန္ဓိပရိယန္တေ ဌိတော။ မဟာနိ။၁၇။ ဥပပတ္တိပရိယန္တေတိ သုဂတိဒုဂ္ဂတိသု နိဗ္ဗတ္တိယာ။ မဟာနိ၊ဋ။၇၇။

ဥပပတ္တိဘယ (န) [ဥပပတ္တိ+ဘယ] ထိုထိုဘဝသစ်၌-ကပ်ရောက်ခြင်း-ကပ်ရောက်ကြောင်းရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရား-ဟူသောဘေး။ မနောသ-ဉ္စေတနာဟာရေ ဥပပတ္တိဘယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။

ဥပပတ္တိဘဝ (ပုံ) [ဥပပတ္တိ+ဘဝ] ကံကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသောဘဝ၊ (ထို ဥပပတ္တိဘဝသည် ကာမဘဝ, ရူပဘဝ စသည်ဖြင့်ကိုးမျိုးရှိသည်။) တတ္ထ ကတမော ဥပပတ္တိ-ဘဝေါ၊ ကာမဘဝေါ ရူပဘဝေါ ...... ပဥ္စဝေါကာရဘဝေါ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဥပပတ္တိ-ဘဝေါ။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၃။ (-အဘိ၊ဓာ။၁၃။) ဥပပတ္တိယေဝ ဘဝေါ ဥပပတ္တိဘဝေါ။...... တဒဘိနိဗ္ဗတ္တာ ခန္ဓာ ဥပပတ္တိဘဝေါ။ အဘိ၊ ဋ၊၂။၁၇၄-၅။ ဥပပတ္တိဘဝေါ ပန သင်္ခေပတော ကမ္မာဘိနိဗ္ဗတ္တာ ခန္ဓာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၆။ (-မူလဋီ၊၂။၁၂၂-၃။ အနုဋီ၊၂။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၃၀။)

ဥပပတ္တိမူလက (တိ) [ဥပပတ္တိ+မူလက] ကပ်၍ဖြစ်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဒိပနံ ဘယံ ဘယာနကံ ဥပပတ္တိမူလကေဟိ ဗျ-သနေဟိ အပရိမုတ္တတော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၁၅။

ဥပပတ္တိဝိညာဏ (န) [ဥပပတ္တိ+ဝိညာဏ] ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်။ အသညဘဝတော စုတာနံ ကာမဓာတုယာ ဥပပတ္တိဝိညာဏံ ဟောတိ ယေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၈။

ဥပပတ္တိသမနန္တရ (ဗျ) [ဥပပတ္တိ+သမနန္တရ] ဖြစ်ပြီးသည်-ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေနေပြီးသည်-၏အခြားမဲ့ကာလနှင့် တပြိုင်နက်တည်း ကာလ၌။ အဝိဟာဗြဟ္မလောကသ္မိံ ဥပပတ္တိသမ-နန္တရမေဝ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တာ။ သံ၊ဋ၊၁။၈၆။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။)

ဥပပတ္တိသာဓနယုတ္တိ (ထီ) [ဥပပတ္တိသာဓန+ယုတ္တိ] သင့်မြတ်ခြင်း-လျော်ကန်ခြင်း-ကို ပြီးစေတတ်သော အကြောင်းယုတ္တိ။ ယုတ္တီတိ ဥပပတ္တိသာဓနယုတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ။၁၅။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။၂၄။)

ဥပပတ္တိဟေတု (ပုံ) [ဥပပတ္တိ+ဟေတု] ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဣဓေ-ကစ္စော ဒါနံ ဒေန္တော ...... န ဂတိဟေတု န ဥပပတ္တိဟေတု န ပဋိသန္ဓိဟေတု။ မဟာနိ။ ၃၃၄။

ဥပပတ္တေသိယ (တိ) [(၁) ဥပပတ္တိ+ဧသ+ဏျ။ (၂) ဥပပတ္တိ+ဣသု+ဏျ] (၁) ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ရခြင်းကို ရှာမှီးတတ်သော။ (၂) ဥပပတ္တိ

ဘဝအဖြစ်ဖြင့် အလိုရှိအပ်သော။ (၁) ဥပပ-တ္တေသိယေန စိတ္တေန ရာဂံ ပဇဟတိ။ (ဥပ-ပတ္တေသိယေန=ပဋိသန္ဓေကို ရှာသောကြောင့် ဖြစ်သော။သျှ။) အဘိ၊က။၂၀၄။ ဥပပတ္တေ-သိယေနာတိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တေန၊ တဥ္ဟိ ဥပပတ္တိံ ဧသတိ ဂဝေသတိ၊ တသ္မာ ဥပပတ္တေသိယန္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ (၂) ဥပပတ္တေသိယေ ပဥ္စက္ခန္ဓေ အနိစ္စတော ကိရိယာ ပဥ္စက္ခန္ဓာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၃၀၉။ ဥပပတ္တေ-သိယေသု ပဥ္စသု ခန္ဓေသု အနိစ္စဒွေသူတိ အယဥ္စေတ္ထ အတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ ဥပ-ပတ္တိဘဝဘာဝေန သေယာ ဂုစ္ဆိတဗ္ဗာတိ ဥပ-ပတ္တေသိယာ ဝိပါကက္ခန္ဓာ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၉။ (-မူလဋီ၊၃။၉၃။)

ဥပပတ္တေသိယကိရိယ(ထီ၊န) [ဥပပတ္တေသိယ +ကိရိယ] ဥပပတ္တိဘဝအဖြစ်ဖြင့် အလိုရှိအပ် သော ဝိပါက်ခန္ဓာနှင့် ကိရိယာခန္ဓာ။ (ကိုယ်အမူ အရာ, နှုတ်အမူအရာကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟူသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး, စိတ္တဇရုပ် ဟူသောရူပက္ခန္ဓာအားဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး တို့ကို ကိရိယခန္ဓာဟုခေါ်သည်။) ဒုတိယပဥ္စေ ပုရိမပစ္ဆိမဝသေန ဥပပတ္တေသိယကိရိယဝသေန စ နာနတ္တံ သန္ဓာယ ပဋိဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၈-၉။

ဥပပတ္တေသိယခန္ဓ (ပု) [ဥပပတ္တေသိယ+ခန္ဓ] ဥပပတ္တိဘဝအဖြစ်ဖြင့် အလိုရှိအပ်သော ဝိပါက်ခန္ဓာ။ ဒသန္နန္တိ ဥပပတ္တေသိယခန္ဓာနဥ္စ ကိရိယခန္ဓာနဥ္စ ဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။

ဥပပဒ (န) [ဥပ+ပဒ] (၁) (တွဲဘက် နာမ် အာချာတ်တို့၏) အနီး၌ ရှတ်ဆိုအပ်သောပုဒ်၊ အနီးပုဒ်၊ အရင်းဖြစ်သောပုဒ်၊ ပုဒ်၏အနီး။ (နန်းကျောင်းသျှနှင့် သပြေကန်သျှ။) (နာမ် အာချာတ်တို့၏ အနီးပုဒ်။) (တိ)(၂) အနီးပုဒ်ရှိ သော။(၁) န အညေန ဥပပဒေန ဝိသေသိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဥပပဒေနာတိ မူလဘူတ-ပဒေန။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၅၁။ တဗ္ဗိပရီတူပပဒေ ဗျဥ္ဇနေ စ။ တဿ အဝသဒ္ဒဿ ဥပပဒေ တိဋ္ဌမာနဿ တဿ ဩကာရဿ ဝိပရီတော ဟောတိ ဗျဥ္ဇနေ ပရေ။ ကစ္စည်း၊သုတ္တ။၇၉။ ဥပေါစ္စာရိတံ ပဒံ ဥပပဒံ။ ရူ၊သုတ်။၄၆။ ဥပ-ပဒေ ဓာတုမယာနံ နိစ္စံ သမာသော။ နီတိ၊ သုတ္တ။၆၈၂။ (တိ)(၂) ဥပပဒေ သုဒ္ဓါသုဒ္ဓါနံ လောပေါ သန္ဓေပိ တသ္မိံ အညသ္မိံ ဝါ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၉၀။

ဥပပဒတ္ထဝိသေသ (ပု) [ဥပပဒ+အတ္ထ+ ဝိသေသ] အနီးပုဒ်၏ အနက်ထူး။ ဏာဒီနံ တေကာလိကတ္တေပိ ဥပပဒတ္ထဝိသေသေန အတီတေယေဝါယမပ္ပစ္စယော ဟောတီကိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ရူ၊သုတ္တ။၅၆၇။

ဥပပဒန္တ (ပု၊န) [ဥပပဒ+အန္တ] အနီးပုဒ်၏ အဆုံး။ နု နိဂ္ဂဟီတံ ပဒန္တေတိ သုတ္တေ ပဒန္တေတိ ဝစနတော ဥပပဒန္တေယေဝ နုကာ-ရာဂမော ဟောတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ရူ၊သုတ္တ။၅၆၅။

ဥပပဒသမာသ (ပု) [ဥပပဒ+သမာသ] အနီး ပုဒ်ဖြင့် တွဲစပ်အပ်သောသမာသ်၊ ဥပပဒ သမာသ်၊ နိစ္စသမာသ်။ (ကုမ္ဘံ ကာရော, အတ္တတော ဇော, ဥရေန ဂေါ, ပါဒေန ပေါ-ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝါကျအဖြစ်ဖြင့် မရှိနိုင်ပဲ ကုမ္ဘကာရော, အတ္တဇော, ဥရဂေါ, ပါဒပေါ-စသည်ဖြင့် အမြဲတမ်း သမာသ်အဖြစ်ဖြင့်သာ ရှိနိုင်သော နိစ္စသမာသ် ကိတန္တသမာသ်တို့ကို ဥပပဒသမာသ်ပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။ ဝုတ္တိယေ-ဝေါပပဒသမာသေ ကုမ္ဘကာရော သပါကော ......ဥရဂေါ ပါဒပေါ။ မောဂ်၊၃-ကဏ္ဍ၊ ၁၀-သုတ်။ ရူနှာ။၁၉၃။ ရူဋီ။၁၄၇။) (ကစ္စည်း၊ ၅၂၄- "ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိ ဏော" ဟူသော သုတ်နှင့် နီတိ၊သုတ္တ။ ၆၈၂-လည်း ကြည့်။)

ဥပပန္နံ့ဝါသမနန္တရ (ဗျ) [ဥပပန္န+သမနန္တရ။ ဥပပန္နသမနန္တရ-ဟုဆိုလိုလျက် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ ဝါသဒ္ဒါနှင့်တကွ ဆိုထား၏။ ဝါသဒ္ဒါ ခြားသော်လည်း အနက်မခြားသောကြောင့် သမာသ်ဖြစ်သည်။ သဒ္ဒန္တရေပိ အတ္ထန္တရာ-ဘာဝါ သမာသော ဟောတီတိ အာဟ နဝ-စီဝရလာဘေနာတိ ဝတ္တဗ္ဗေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၁၀၄။] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၏ ကောင်းစွာ အခြားမဲ့၌သော်လည်း။ သော ဥပပန္နံ့ ဝါ သမနန္တရာ အပ္ပတ္တံ ဝါ ဝေမဇ္ဈံ အာယုပ္ပမာဏံ အရိယမဂ္ဂံ သဥ္စနေတိ။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။ ဥပပန္နံ့ ဝါ သမနန္တရာတိ ဥပပန္နသမနန္တရာ ဝါ ဟုတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ (မူလဋီ၊၃။၃၇-၌ကား ဥပပန္နံ့ ဝါ သမနန္တရာ ကို ဝါကျဖွင့်သည်။)

ဥပပန္န(န) [ဥပ+ပဒ+တ။ "ဥပပန္နာသေ" ဟု ရှိရာ၌ကား-သေအက္ခရာ အပိုလာရ၏။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၁၀၂။ ဥပပန္နာသေတိ သေကာရာဂမံ ကတွာ နိဒ္ဒေသော၊ ဥပပန္နာဣစ္စေဝ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။] (၁) ဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေ နေသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) (က) (ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်)-ကပ်ရောက်သော-လားရောက်သော-ဖြစ်သော၊ သူ (ပဋိသန္ဓေနေသော၊သူ)။ (ခ) ပြည့်စုံသော။ (ဂ) သင့်လျော်သော။ (၁) ဥပပန္နံ့ ဝါ သမနန္တရာတိ ဥပပန္နံ့ ဝါ ဧတေန ပုဂ္ဂလေန ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၃၇။ (တိ)(၂)(က) အဝိဟံ ဥပပ-န္နာသေ။ သံ၊၁။၃၂။ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပန္နာ။ ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊၁။၇၈။ ပဋိသံ။၁၁၁။ မဟာနိ။၂၇၆။ နေတ္တိ။၈၅။ ဥပပန္နာတိ ဥပဂ-တာ၊ တတ္ထ အဘိနိဗ္ဗတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ ဥပပန္နောတိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန ဥပဂတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၆။ ဥပပန္နာ ပေတ္တိဝိသယ(ပေတ။၁၄၀)န္တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန ပေတလောကံ ဥပဂတာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ရ၄။ ဥပပန္နသာတိ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဥပပန္နသ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၈။ (ခ) သုပ္ပတိဋ္ဌောတိ သုန္ဒရေဟိ တိဋ္ဌေဟိ ဥပပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ဥပပန္နဖလ-လည်းကြည့်။ (ဂ) ဝိသဇ္ဇနဒ္ဓယံ ဥပပန္နမေဝ (မူလဋီ၊၃။၁၃၂) ယုတ္တမေဝ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၁၈၄။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဥပပန္နတရ (တိ) [ဥပပန္န+တရ] အထူးသဖြင့်-သာ၍-ပို၍-သင့်လျော်သော။ ဣမဿ အတ္ထဿ ကတမာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ ဥပပန္နတရာနိ အလ္လီနတရာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ ဥပပန္နတရာနီတိ ယုတ္တတရာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၁။

ဥပပန္နဖလ (တိ) [ဥပပန္န+ဖလ] ပြည့်စုံ-များ-သော အသီးရှိသော။ တတြဿ ရုက္ခော သမ္ပန္နဖလော စ ဥပပန္နဖလော စ။ မ၊၂။၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဥပပန္နဖလန္တိ ဖလူပပန္နံ ဗဟုဖလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဥပပန္နဖလောတိ ဗဟုဖလော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၆။ ဝိမတိ၊၁။၉၁။ ဝဇိရ။၅၆။

ဥပပန္နသမနန္တရ (ဗျ) [ဥပပန္န+သမနန္တရ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၏ ကောင်းစွာ အခြားမဲ့၌။ ဥပပန္နံ့ ဝါ သမနန္တရ-ကြည့်။

ဥပပရိက္ခဏ (န) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+ယု] စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ အယံ ဣမဿ အတ္ထော၊ အယံ ဣမဿ အတ္ထောတိ ဥပပရိက္ခဏတ္ထံ မုဟုတ္တံ တုဏှီ ဟုတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။

ဥပပရိက္ခတိ (ကြိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+အ+တိ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်နှံ့စပ်အောင်-ကြည့်ရှု၏၊ မြင်၏၊ စူးစမ်း၏၊ ဆင်ခြင်၏၊ နှိုင်းချိန်၏၊ သုံးသပ်၏။ ဣမေ ဒွေ အာနိသံသေ ပဿတိ ဒက္ခတိ ဩလော-ကေတိ နိဇ္ဈာယတိ ဥပပရိက္ခတိ။ မဟာနိ။၅၆။ တာတာနံ့ မမ္မာနံ့ အတ္ထံ ဥပပရိက္ခတိ။ မ၊၂။

၃၈၅။ အံ၊၂။၄၈၅။ ဥပပရိက္ခတီတိ အတ္ထတော စ ကာရဏတော စ ဝီမံသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ **ဥပပရိက္ခန္တိ**—တေသံ ဓမ္မာနံ ပညာယ အတ္ထံ န ဥပပရိက္ခန္တိ။ မ၊၁။၁၈၆။ အတ္ထံ န ဥပပ-ရိက္ခန္တီတိ အတ္ထတ္ထံ ကာရဏတ္ထံ န ပဿန္တိ န ပရိဂ္ဂဏှန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ **ဥပပရိက္ခထ**— မ၊၂။၁၀၆။ **ဥပပရိက္ခာမိ**—သမန္တစက္ခုနာ ပိ ပဿာမိ ဒက္ခာမိ ဩလောကေမိ နိဇ္ဈာယာမိ ဥပပရိက္ခာမိ။ မဟာနိ။၃၅။ ဥပပရိက္ခာမီတိ သမန္တတော ဩက္ခာမိ ပရိယေသာမိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ **ဥပပရိက္ခေယျ**—ယောနိသော ဥပပရိက္ခေယျာ(သံ၊၂။၁၁၄)တိ ကာရဏေန ဥပပရိက္ခေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ကာရဏေန ဥပပရိက္ခေယျာတိ ဉာဏေန ဝီမံသေယျ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။ တထာ တထာ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဥပပရိက္ခေယျ။ မ၊၃။၂၆၅။ ဩတိဝုတ်။၂၅၈။ ဥပပရိက္ခေယျာတိ တုလေယျ တီရေယျ ပရိဂ္ဂဏှေယျ ပရိစ္ဆိန္ဒေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။ ဥပပရိက္ခေယျာတိ ဝီမံသေယျ ပရိတုလေယျ သမ္မသေယျ ဝါ။ ဩတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၈၃။ **ဥပပ-ရိက္ခိ**— မာ တေ သံယော ဥတ္တရိ ဥပပရိက္ခိ (သံ၊၁။၄၁၇) တိ မာ ဘိက္ခုသံယော အတိရေ-ကဩကာသေ တံ ဥပပရိက္ခိ …… မာ တံ သံယော ဓဝံ အမညီတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။

ဥပပရိက္ခထ (ကြိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+အ+ထ] စူးစမ်းဆင်ခြင်ကြကုန်လော့။ ဥပပရိက္ခတိ-ကြည့်။

ဥပပရိက္ခန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+အ+အန္တိ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်နှံ့စပ်အောင်-ကြည့်ရှုကုန်၏၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်ကုန်၏၊ ဥပပရိက္ခတိ-ကြည့်။

ဥပပရိက္ခန္တ (တိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+အန္တ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်နှံ့စပ်အောင်-ကြည့်ရှုသော-စူးစမ်းဆင်ခြင်သော-သုံးသပ်သော၊သူ။ ယထာ ယထာဿ ဥပပရိက္ခတော ဗဟိဒ္ဓါ စဿ ဝိညာဏံ အဝိက္ခိတ္တံ။ ဩတိဝုတ်။၂၅၈။ (-မ၊၃။၂၆၅။) ယထာ ယထာဿ ဥပပရိက္ခတောတိ ယထာ ယထာ အဿ ဘိက္ခုနော ဥပပရိက္ခန္တဿ။ ဩတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၃။ တေသံ တေ ဓမ္မာ ပညာယ အတ္ထံ အနုပပရိက္ခတံ န နိဇ္ဈာနံ ခမန္တိ။ မ၊၁။၁၈၆။ အနုပပရိက္ခတန္တိ အနုပပရိက္ခန္တာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ မ၊ဋီ၊၂။၇၅။)

ဥပပရိက္ခမာန (တိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+အ+မာန] စူးစမ်းဆင်ခြင်သော-နှိုင်းချိန်သော၊သူ။ တေ ဘယံ သန္တဝေ ပေက္ခမာနောတိ…… ဩလော-ကယမာနော နိဇ္ဈာယမာနော ဥပပရိက္ခမာနော။ စူဠနိ။၂၄၁။ ပရိဝီမံသမာနောတိ ဥပပရိ-က္ခမာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဥပပရိက္ခမာနောတိ ပဝတ္တိပဝတ္တိဟေတုံ, နိဝတ္တိနိဝတ္တိဟေတုံ စ ပရိတုလေန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၀။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၉။)

ဥပပရိက္ခသုတ္တ (န) [ဥပပရိက္ခ+သုတ္တ] ဥပပ ရိက္ခသုတ်၊ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ရူပါရုံစသည်တို့၌ ဝိပဿနာစိတ်ဝိညာဏ် ပျံ့လွင့် ပြေးသွားမှုမရှိအောင် ဂေါစရတ္တဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံလမ်းကြောင်းပေါ်၌သာ တ ဖြောင့်တည်းသွားနေအောင် သတိရတရား တို့ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်ရန် တိုက်တွန်းစကား မိန့်ကြားဟောပြရာသုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဩတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ ဩတိဝုတ်။၂၅၈။

ဥပပရိက္ခာ (ထီ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+အ+အာ] (အနိစ္စအစရှိသော ရှုမှတ်သုံးသပ်ဖွယ်အာရုံ တို့ကို)-ရှုမှတ်သုံးသပ်-စူးစမ်းဆင်ခြင်-တတ် သော-ဉာဏ်ကြောင်းဖြစ်သော-ခြင်းတည်းဟူသော-

သဘောတရား၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊(ပညာ။) ယာ တသ္မိံ သမယေ ပညာ ပဇာနနာ…… ဝေဘဗျာ စိန္တာ ဥပပရိက္ခာ။ အဘိ၊ဓ။၂၀၊၂၂။ မဟာနိ။၃၄၅၉။ အဘိ၊ပု။၁၂၈။ ပဋိသံ။၁၁၄။ နေတ္တိ။၆၄။ အနိစ္စာဒီနိ ဥပပရိက္ခတီတိ ဥပပရိက္ခာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဥပပရိက္ခဏဝသေန ဥပပရိက္ခာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၃။ ဥပပရိက္ခတီတိ ပညာယုပေစ္စ, ဘုသံ ဝါ ပရိတော ဣက္ခတိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၀၀။

ဥပပရိက္ခာကာရ (ပု) [ဥပပရိက္ခာ+အာကာရ] စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းဟူသော–အခြင်းအရာ–သဘော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပပရိက္ခာကာရဒဿနတ္ထ (ပု) [ဥပပရိက္ခာ–ကာရ+ဒဿနတ္ထ] စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာကိုပြခြင်းအကျိုး။ ကစ္စိ ဗဟုတိ–အာဒိ တေသံ ဥပပရိက္ခာကာရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဥပပရိက္ခာမိ (ကြိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+အ+မိ] ထက်ဝန်းကျင်မှ–ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်နှံ့စပ်အောင်–ကြည့်ရှု၏၊ မြင်၏၊ စူးစမ်း၏၊ ဆင်ခြင်၏၊ နှိုင်းချိန်၏။ ဥပပရိက္ခတိ–ကြည့်။

ဥပပရိက္ခိ (ကြိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+ဤ] ထက်ဝန်းကျင်မှ–ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်နှံ့စပ်အောင်–ကြည့်ရှုပြီ၊ ထင်မြင်ပြီ၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်ပြီ၊ ယူဆပြီ။ ဥပပရိက္ခတိ–ကြည့်။

ဥပပရိက္ခိတ(တိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+တ] စူးစမ်း–ရှာဖွေ–အပ်သော။ သုဋ္ဌု သမန္နေသိတောတိ သမ္မဒေဝ ဥပပရိက္ခိတော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။

ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+တဗ္ဗ] အသင့်အားဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်ရှုအပ်သော၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်အပ်သော၊သူ။ တေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ တေသံ ဝိတက္ကာနံ အာဒီနဝေါ ဥပပ–ရိက္ခိတဗ္ဗော။ မ၊၁။၁၆၈။ ပုဂ္ဂလော ဥပပရိက္ခိ–တဗ္ဗော။ မ၊၃။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။ တေ ဒုဝိဓာ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ။၉၄။ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗာတိ ဥပပတ္တိတော ပရိတော ဣက္ခိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၉၈။ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗာ အာလောစိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၆၃။

ဥပပရိက္ခိတုံ (ဗျ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+တုံ] စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းငှါ။ အတ္တနော ပညာဗလေန ဥပပရိက္ခိတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။

ဥပပရိက္ခိတု (တိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+တု] စူးစမ်းဆင်ခြင်သော၊သူ။ အတ္တူပပရိက္ခိတာ–ကြည့်။

ဥပပရိက္ခိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+တွာ] စူးစမ်းဆင်ခြင်၍။ ဥပပရိက္ခိတွာ ဇာနိဿာမာတိ ပဝါရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁။ ကေဒိဝသံ အတ္တနော ပညာယ ဥပပရိက္ခိတွာ……တံ ဌာနံ ရမဏီယံ အကာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ (–ပေတ၊ ဋ္ဌ။၅၆။)

ဥပပရိက္ခိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+ယ+တေ] စူးစမ်းဆင်ခြင်အပ်၏။ သာဓုကံ ဥပပရိက္ခိယတိ။ ပေဋကော။၂၁၉။

ဥပပရိက္ခီ (တိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+ဏီ] စူးစမ်းဆင်ခြင်တတ်သော၊သူ။ သတ္တဋ္ဌာနကုသလော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု တိဝိဓူပပရိက္ခီ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ။ သံ၊၂။၅၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၂၆။)

ဥပပရိက္ခေယျ (ကြိ) [ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+အ+ဧယျ] စူးစမ်းဆင်ခြင်ရာ၏၊ နှိုင်းချိန်ရာ၏၊ သုံးသပ်ရာ၏။ ဥပပရိက္ခတိ–ကြည့်။

ဥပပါတ (ပု) [ဥပ+ပတ+ဏ] (ဘဝဟောင်းမှ ဘဝသစ်သို့) ကပ်ရောက်ဖြစ်ပေါ်လာသော တရား၊ ပဋိသန္ဓေ၊(မုချတ္ထ၊) ပဋိသန္ဓေ၏အနီး။

(သမိပျူပစာ။) စုတူပပါတဉာဏာယာတိ စုတိ-ယာ စ ဥပပါတေ စ ဉာဏာယ၊ ယေန ဉာဏေန သတ္တာနံ စုတိ စ ဥပပါတော စ ဉာယတိ၊ တဒတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ ဥပ-ပါတေတိ ဥပပဇ္ဇနေ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၅၆။ ဥပပဇ္ဇနဝသေန ဥပပါတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။) ဥပပါတေ ဓာတိ ဥပပတ္တိယာ စ။ ပဋိသံ၊ ဂံ။၂၂၄။

ဥပပါတိက (တိ) [ဥပပါတ+ဣက] ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါ၊ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ပင် ပြည့်စုံသောခန္ဓာကိုယ်ဖြင့် ဘဝသစ်၌ အထင်အရှား(ဘွားကနဲ) ဖြစ်သော သတ္တဝါ။ သံသေဒဇူပပါတိကာ ပဋိသန္ဓိစိတ္တတော ပရတော ဘူတာ နာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၂-၃။

ဥပပါဒယတိ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ဏယ+တိ] ပြီး စီးစေ၏၊ ပြည့်စုံစေ၏။ ကမ္မုနာ ဥပပါဒယီ (ဇာ၊၂။၈၆)တိ ယံ သော အဝစ၊ တံ ကရောန္တော ကာယကမ္မေန သမ္ပါဒေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၃၆၉။

ဥပပါဒယိ (ကြိ) [ဥပ+ပဒ+ဏယ+ဤ] ပြီး စီး-ပြည့်စုံ-ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပပါဒိတ (တိ) [ဥပ+ပဒ+ဏေ+တ] ကပ် ရောက်အပ်သော၊ ပြီးစီးစေအပ်သော၊ ပြည့် စုံသော။ တဋ္ဌ သီလေန သညုတ္တံ၊ ခန္တိယာ ဥပပါဒိတံ။ ဇာ၊၁။၆၆။ အဓိဝါသနခန္တိယာ ဥပေတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

ဥပပါရမီ (ထီ) [ဥပ+ပါရမီ] ဥပပါရမီမည်သော ကုသိုလ်တရား၊ သားမယားနှင့် ရွှေငွေစသော ပစ္စည်းဥစ္စာကို လှူဒါန်းခြင်းတည်းဟူသော ရိုးရိုးပါရမီထက် လွန်ကဲမြင့်မြတ်သော ပါရမီ ကုသိုလ်တရား၊ မိမိ၏ မျက်စိ နား နှာ အင်္ဂါ ခြေလက်တို့ကို စွန့်လွှတ်လှူဒါန်းခြင်းဟူသော ဥပပါရမီကုသိုလ်တရား။ ဒသပါရမီ တယာ ဓီရ၊ ကီဒိသီ လောကနာယက၊ ကထံ ဥပ-ပါရမီ ပုဏ္ဏာ၊ ပရမတ္ထပါရမီ ကထံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၆။ တတ္ထ ဒါနပါရမိယံ တာဝ ဗာဟိရဘဏ္ဍ-ပရိစ္စာဂေါ ပါရမီ နာမ၊ အင်္ဂပရိစ္စာဂေါ ဥပပါရမီ နာမ၊ ဇီဝိတပရိစ္စာဂေါ ပရမတ္ထပါရမီ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၀။)

ဥပပီဠက (နာ) [ဥပ+ပီဠ+ဏွုက။(ဥပပီဍက-သံ)] ပူးကပ်နှိပ်စက်တတ်သောကံ၊ ဥပပီဠကကံ။

(ဥပပီဠကကံသည် ကုသိုလ်ဥပပီဠကကံ, အကုသိုလ်ဥပပီဠကကံဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထို နှစ်မျိုးလုံးပင် (၁) အခြားသောကံကိုလည်း နှိပ်စက်၏၊ (၂) ထိုကံ၏အကျိုးဝိပါက် ခန္ဓာ အစဉ်ကိုလည်း နှိပ်စက်၏၊ (၁) အခြားသော ကံကို နှိပ်စက်ပုံမှာ ကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေး မည်ပြုသောအခါ အကုသိုလ်ကံသည် ဥပပီဠက ကံအဖြစ်ဖြင့်ရပ်တည်၍ ထိုကုသိုလ်ကံကို အကျိုးပေးခွင့်မရအောင်, အင်အားချိနဲ့အောင် ပူးကပ်နှောင့်ယှက်နှိပ်စက် ဖျက်ဆီး၏၊ အကု သိုလ်ကံက အကျိုးပေးမည်ပြုသောအခါလည်း ကုသိုလ်ကံသည် ဥပပီဠကကံအဖြစ်ဖြင့် ဆန့် ကျင်ဘက်ရန်သူပမာ ထွက်ပေါ်လာကာ ထို အကုသိုလ်ကံကို အကျိုးပေးခွင့်မရအောင်, အင်အားချိနဲ့အောင် ပူးကပ်နှောင့်ယှက်နှိပ်စက် ဖျက်ဆီး၏၊

ကုသိုလ်ကံပြုစဉ်အခါတုံးက အလွန်အား ကောင်းသောကုသိုလ်ကံဖြစ်၍ အထက် အထက် သုဂတိဘုံတို့၌ အကျိုးပေးနိုင်လောက် အောင် စွမ်းအားသတ္တိရှိစေကာမူ အကုသိုလ် ဥပပီဠကကံ၏ နှိပ်စက်မှုကို ခံလိုက်ရပါက ထို

စွမ်းအားများ လျော့ပါးချိနဲ့၍ အောက်အောက် သုဂတိဘုံတို့၌သာ အကျိုးပေးနိုင်တော့၏။ ထို့အတူ ဘုန်းတန်ခိုးရှိန်ဝါ ကြီးမားစေနိုင်သော စွမ်းအားသတ္တိများလည်းဆုတ်ယုတ်ပျက်ပြား၍ တန်ခိုးအရှိန်မှေးမှိန်နည်းပါး အညံ့စားပုဂ္ဂိုလ်ဘဝအကျိုးကိုသာပေးနိုင်တော့၏။ မြင့်မြတ်သော အမျိုး၌ ဖြစ်စေနိုင်သော ကံစွမ်းအား, အသက်ရှည်စေနိုင်သော ကံစွမ်းအား, ဥစ္စာဓနကြွယ်ဝချမ်းသာစေနိုင်သော ကံစွမ်းအားများလည်း လျော့ပါးဆုတ်ယုတ်၍ အမျိုးဇာတ်ယုတ်နိမ့်သူ, အသက်တိုသူ, ဥစ္စာဓနမွဲပြာကျသူ, လူဆင်းရဲဘဝအကျိုးကိုသာပေးနိုင်တော့၏။ ယောက်ျားဖြစ်စေနိုင်သော ကံစွမ်းအားများလည်း ပျက်ပြားဆုတ်ယုတ်၍ မိန်းမဘဝ, နပုံးပဏ္ဍုတ်ဘဝသို့သာ ပို့ဆောင်နိုင်တော့၏။ ရုပ်အဆင်းလှပစေနိုင်သောကံစွမ်းအား, မျက်စိနားနှာအင်္ဂါခြေလက်အပြည့်အစုံ ဖန်တီးပေးနိုင်သောကံစွမ်းအားများလည်း လျော့ပါးဆုတ်ယုတ်၍ အရုပ်ဆိုး အကျည်းတန်သူ, မျက်စိကန်း နားထိုင်း ခြေကျိုး လက်ပြတ် ခြေခွင်လက်ကောက် မသန်စွမ်း မစုံလင် အသွင်သဏ္ဌာန် ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးသော လူ့အနွအကျိုးကိုသာပေးနိုင်တော့၏။

ထို့အပြင်အကုသိုလ်ကံပြုစဉ်အခါတုန်းက အလွန်အားကောင်းသောအာနန္တရိယကံကြီးဖြစ်၍ မဟာအဝီစိငရဲသို့ပင် ပစ်ချနိုင်လောက်အောင် စွမ်းအားသတ္တိရှိနေစေကာမူ ကုသိုလ်ဥပပီဠကကံ၏ ဟန့်တားနှောင့်ယှက်နှိပ်စက်မှုကို ခံလိုက်ရပါက ထိုစွမ်းအားများ လျော့ပါးချိနဲ့သွားသည့်အတွက် မဟာအဝီစိငရဲသို့ မပို့ဆောင်နိုင်တော့ဘဲ ထိုမဟာအဝီစိထက် အလွန်သက်သာသော ဥဿဒငရဲငယ်နှင့် ပြိတ္တာဘဝစသည်သို့သာ ပို့ဆောင်နိုင်တော့၏။ ဤနေရာ၌ ဝတ္ထုသာဓက နှစ်ခုလောက်မျှ အကျဉ်းချုပ်ပြရသော်

အဇာတသတ်မင်းသည် မိမိ၏ခမည်းတော်ဖြစ်သော ဗိမ္ဗိသာရမည်သော သောတာပန်ဘုရင်မင်းကြီးကို ထိုးနှန်းချ၍သတ်ဖြတ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် ရောမပိတုဃာတကကံကြီးကို ကျူးလွန်ထား၏။ ထိုပိတုဃာတကကံကြီးသည် အဇာတသတ်မင်းကို မဟာအဝီစိငရဲသို့ ပစ်ချနိုင်လောက်သော စွမ်းအားသတ္တိ အပြည့်အဝရှိ၏။ သို့သော် နောင်သောအခါ ထိုအဇာတသတ်မင်းသည် မြတ်စွာဘုရားထံမှောက် သွားရောက်၍ သာမညဖလသုတ်တရားတော်ကို နာယူခြင်း, ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ခြင်းတည်း ဟူသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ကြိုးစားအားထုတ်ပြုလုပ်၏။ ထိုကုသိုလ်တို့သည် ခမည်းတော်သတ်မှု ပိတုဃာတကကံကြီးကို အင်အားချိနဲ့အောင် ပူးကပ်နှောင့်ယှက် နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးလိုက်သောကြောင့် ထိုအဇာတသတ်မင်းမှာ မဟာအဝီစိငရဲသို့ မကျရောက်တော့ဘဲ ထို့ထက်များစွာသက်သာသော လောဟကုမ္ဘီငရဲသို့သာ လားရောက်ရတော့၏။

ထို့အပြင် ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ နှစ်ပေါင်းငါးဆယ်တိတိ အကျဉ်းသွားသူခိုးစားပြတို့ကို သတ်ဖြတ်မှုအကုသိုလ်အလုပ်ဖြင့် ဘုရင့်အမှုတော်ကိုထမ်းရွက်သော ဝါတကာဠကမည်သော လူသတ်သမားကြီးသည် သေမည့်နေ့၌ အရှင်သာရိပုတြာထေရ်မြတ်ကြီးအား ဆွမ်းကပ်ပြီးလျှင် အနုလောမိကခန္တိမည်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဆိုက်ရောက်အောင် ထေရ်ရှင်မြတ်ကြီး၏ တရားတော်ကို နာယူလိုက်ရ၏။ ထိုဆွမ်းဒါနကုသိုလ်, ဓမ္မဿဝနကုသိုလ်နှင့် ဝိပဿနာကုသိုလ်တို့သည် အလွန်အားကောင်းသော ဥပပီဠကကံ အဖြစ်ဖြင့် ရပ်တည်ကာ ယခင်နှစ်ပေါင်းငါးဆယ်တိတိ လူသတ်ခဲ့မှု ပါဏာ-

တိပါတ အကုသိုလ်တို့ကို အကျိုးပေးခွင့်မရအောင် ပိတ်ပင်တားဆီး၍ ထိုဝါတကာဠက မည်သော လူသတ်သွားကြီးကို တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ ပို့ဆောင်လေတော့၏။ ဤသို့အားဖြင့် အညွန့်တလူလူထွက်၍ တိုးတက်စည်ပင်နေသော သစ်ပင်သည် ဓားဖြင့်အခုတ်ခံရပါက မတိုးတက် မစည်ပင်နိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အကျိုးပေးမည့် ကုသိုလ်ကံသည် ဆန့်ကျင်ဘက်အကုသိုလ် ဥပပီဠကကံ၏ နှိပ်စက်မှုကို ခံလိုက်ရ၍လည်းကောင်း, အကျိုးပေးမည့်အကုသိုလ်ကံသည် ရန်သူကုသိုလ် ဥပပီဠကကံ၏ နှိပ်စက်မှုကို ခံလိုက်ရ၍လည်းကောင်း အကျိုးမပေးနိုင်ဘဲ ရှိရလေတော့သည်။ ဤတိုင်အောင်မှာ ဥပပီဠကကံက အခြားသောကံကို ပူးကပ်နှောင့်ယှက်နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးပုံဖြစ်၏။

(၂) အခြားသောကံ၏ ပဋိသန္ဓေပဝတ္တိ အကျိုးဝိပါက်ခန္ဓာအစဉ်ဖြစ်သော ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုး သုခဒုက္ခအမျိုးမျိုးကို ဥပပီဠကကံက ပူးကပ်နှောင့်ယှက်နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးပုံကို ဖွင့်ပြရာ၌ ယင်းသို့နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးသော ဥပပီဠကကံကို အလွန်အငြိုးကြီးသော ရန်သူကြီးနှင့် တူလေဟန် ဥပမာပုံသဏ္ဌာန်ပြုလုပ်၍ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ ဖွင့်ပြထားကြ၏။ အားကောင်းသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် သုဂတိဘုံဘဝသို့ရောက်၍ ကောင်းစားတော့မည့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကို ရန်သူ ဥပပီဠကကံက ရုတ်တရက်အမှတ်မထင်တွေ့မြင်လိုက်ရသောအခါ "ဟယ်...ဒီကောင် ဤနေရာဤဌာန ရောက်နေတာ ငါစောစောက မသိလိုက်ရပါကလား။ တကယ်လို့သာ ငါသိရလျှင် ဒီကောင်ကို ဒီနေရာမှာ လာခွင့်မပေးဘူး၊ ငရဲ တိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာ အသူရကာယ် အပါယ်လေးဘုံမှာသာဆွဲချလိုက်မယ်၊ ကိုင်း----ရှိစေတော့၊ ဒီကောင် ဘယ်ဘုံဘဝမှာဘဲ ရောက်ရောက်၊ သူရောက်ရာဘဝမှာပဲ ဒုက္ခရှိုက်ကုန်း လူလုံးမလှ ချွတ်ခြုံကျအောင် နှိပ်စက်ပြလိုက်မည်ဟု ကြုံးဝါးကာ ဘေးဆိုးအန္တရာယ်ဆိုးနှင့် ရင်ဆိုင်တိုးမိအောင် ကြံဆောင်ဖန်းတီး၏။ ထိုကလေး လူ့ဘဝ အမိဝမ်းခေါင်းအောင်းသည်နှင့်တပြိုင်နက် မိခင်ကိုပါ ကိုယ်စိတ် မကြည်မသာဖြစ်အောင် နှိပ်စက်၏၊ စီးပွားဥစ္စာများကိုလည်း ဆားကို ရေနှင့်ဖျော်လိုက်သည့်အလား ပျက်ပြား ဆုတ်ယုတ်သွားစေ၏၊ နေ့စဉ်အိုးကြီးတစ်လုံးစာလောက် နို့ရည်ထွက်သော နို့စားနွားမတို့ကိုလည်း နို့ရည်ခန်းခြောက် သွားစေ၏၊ နဂိုက လိမ်မာယဉ်ကျေး၍ အလွန်ခိုင်းကောင်းသော နွားတို့ကိုလည်း ကြမ်းတမ်းခက်ထန်သော နွားရိုင်းနွားဆိုးကြီးများဖြစ်အောင် (သို့မဟုတ်) မျက်စိကန်းအောင်, ခြေခွင်အောင်, နွားခြံတစ်ခုလုံး ရောဂါဖြစ်ပွားအောင်ပြုလုပ်၏၊ ယင်းသို့ကံဆိုးမိုးမှောင်ကျရောက်ချိန်တွင် အလုပ်သမား အစေခံများကလည်း စကားနားမထောင်ကြ၊ ကောက်ပင်များလည်း ပိုးကိုက်၍ ပျက်စီးလေကုန်၏၊ အိမ်မှာထားသမျှ ပစ္စည်းများ, တောမှာ မြှုပ်နှံသိုမှီးသိမ်းဆည်းထားသမျှ ပစ္စည်းများလည်း ဘယ်သူခိုးကမှ မခိုးယူဘဲ, ဘယ်နေရာသို့မှ မရွှေ့လျားဘဲ နဂိုထားသည့်နေရာ၌ပင် အလိုအလျောက် ယွင်းပျောက်ပျက်စီး အချိုးနှိုး အလဟဿ သုံးမရဖြစ်လေကုန်၏။ သို့ဖြစ်ရကား ထိုတစ်အိမ်လုံး စားလောက်ရုံ ဝတ် လောက်ရုံအတွက်မျှပင် အလွန်ခက်ခဲ ဆင်းရဲကြီးစွာ ရှာဖွေကြရလေကုန်၏။

ထိုအချိန်တွင် သို့ကလောက်မျှ ချွတ်ခြုံကျနေသော ထိုမိသားစုထဲမှ မိခင်ဝမ်းခေါင်းကိန်းအောင်းနေသော ထိုကိုယ်ဝန်သူငယ်ကလေးကို ကောင်းမွန်စွာ မစောင့်ရှောက်

မထိန်းသိမ်းနိုင်တော့သည်သာမက ထိုကလေး ဖွားမြင်သောအခါ၌လည်း မိခင်မှာ နို့ရည်များ ခန်းခြောက်၍ ဂရုတစိုက်နို့တိုက်ကျွေးမှုဖြင့် မပြုစုနိုင်လေရကား ထိုသူငယ်ကလေးသည် ကြုံလှီပိန်ခြုံး၍ ရုပ်လုံးမပီမပြင် အရိုးစု ကမ္ဗာ ဌာန်းရုပ်အသွင် ပေါ်လွင်နေပေတော့၏။ ဤ တိုင်အောင်မှာ ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးကို အကု သိုလ်ဥပပီဠကကံက နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးပုံ ဖြစ်၏၊ အကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးကို ကုသိုလ် ဥပပီဠက ကံက နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးပုံ ပြဆိုထား သည်ကို ကား မတွေ့ရ။ ဋီကာတို့၌ ဇနကကံကြောင့် ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံအကျိုးနှင့်အကုသိုလ်ကံ အကျိုးဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အစဉ်ကို ရောဂါဖြစ်အောင်, ဓာတ်လေးပါးမညီမျှအောင် နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးသော ကံသည် ဥပပီဠက ကံမည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူကြ၏။ ယင်းသို့ဖွင့် ဆိုထားရာ၌ ခွေးကလေးခန္ဓာကိုယ်ကို ရောဂါ အမျိုးမျိုးဖြင့် နာတာရှည်ဖြစ်အောင် နှိပ်စက် ခြင်းကို အကုသိုလ်ဥပပီဠကကံက အကုသိုလ် ဇနကကံ၏အကျိုးကို နှိပ်စက်ခြင်းဖြစ်သည် ဟုဆိုသင့်ကြောင်း မိန့်တော်မူကြ၏။ ဝိဘာ ဝိနီဋီကာ၌ ဇနကကံ ဥပပီဠကကံ နှစ်ခု အထူးကို ရေးသော်လည်း အဋ္ဌကထာဋီကာ တို့၌ မတွေ့ရ၊ ဥပပီဠကကံသည် အခြား သောကံ၏ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြတ်တောက်၏။ ကိုယ်တိုင် အကျိုးမပေး။ ဥပဃာတကကံသည် အားနည်းသောကံကို ဖြတ်တောက်၍ ကိုယ်တိုင် အကျိုးပေးသည်။ ဤကား ကံ-၂ပါး အထူး တည်း။ ဥပဃာကကံက ကိုယ်တိုင်အကျိုးပေး သည်ဟု ဆိုလျှင် ဇနကကံအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ သွားလိမ့်မည်ဟု- ဋီကာတို့၌ စိစစ်ပြထား၏။ ကမ္မ-လည်းကြည့်။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉-၁၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃-၄။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၁၂။ ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီကာ၊ဒု။၈၂။ သင်္ဂြိုဟ် ဘာသာဋီကာ၊ဝိထိမုတ်ပိုင်း။)

ဗလဝကမ္မေန ဟိ နိဗ္ဗတ္တံ ပဝတ္တေ ဥပပီဠကံ အာဂန္တွာ အတ္တတော ဇေ ဝဒတိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇-၈။ ဥပပီဠကံ နာမ အညေန ကမ္မေန ဒိန္နာယ ပဋိသန္ဓိယာ ဇနိတေ ဝိပါကေ ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခဒုက္ခံ ပီဠေတိ ဗာဓေတိ အဒ္ဒါန့် ပဝတ္တိတုံ န ဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။ ဥပပီဠကံ အညဿ ဝိပါကံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ၊ န သယံ အတ္တနော ဝိပါကံ ဒေတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၇၄။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၉။)

ဥပပီဠကကမ္မ (န) [ဥပပီဠက+ကမ္မ] ပူးကပ် နှိပ်စက်တတ် သောကံ၊ ဥပပီဠက ကံ။ အဟံ ဥပပီဠကကမ္မံ နာမ၊ တံ ပီဠေတွာ နိရောဇံ နိယူသံ ကသဋံ ကရိဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။ ဥပပီဠက-လည်းကြည့်။

ဥပပီဠကသဘာဝ (တိ) [ဥပပီဠက+သဘာဝ] ပူးကပ်နှိပ်စက်တတ်သည်အဖြစ်-ပူးကပ်နှိပ် စက်ခြင်း-ဟူသောသဘောရှိသော။ နနု ဥပ- ပီဠကသဘာဝံ ကမ္မံ ဇနကသဘာဝံ န ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၃။

ဥပပီဠန (န) [ဥပ+ပီဠ+ယု] ပူးကပ်နှိပ်စက် ခြင်း။ ဥပပီဠနေန နိဗ္ဗောဂတံ အာပါဒေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၇၅။)

ဥပပီဠိတ (တိ) [ဥပ+ပီဠ+တ] ပူးကပ်နှိပ်စက် အပ်သော။ ဝေမေဝ ကုသလံ ဝိပစ္စမာနံ အကုသလေန ဥပပီဠိတံ, အကုသလံ ဝါ ပန ဝိပစ္စမာနံ ကုသလေန ဥပပီဠိတံ ဝိပစ္စိတုံ န သက္ကောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။

ဥပပီဠေတိ(ကြိ) [ဥပ+ပီဠ+ဏေ+တိ] ပူးကပ်နှိပ် စက်၏။ သုနက္ခတ္တဿ အကုသလကမ္မံ ကုသလံ ဥပပီဠေသိ၊ စောရဃာတကဿ ကုသလကမ္မံ အကုသလံ ဥပပီဠေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။

ဥပပိဋ္ဌေသိ (ကြိ) [ဥပ+ပိဋ္ဌ+ဧ+ဤ] ပူးကပ်နှိပ်စက်ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပပုရောဟိတ (ပု) [ဥပ+ပုရောဟိတ] ဒုတိယအဆင့်-လက်ထောက်-ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား။ ဥဒ္ဒါလကံ ဥပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပပုရောဟိတံ ကရောထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၃။

ဥပပ္ပုသတိ (ကြိ) [ဥပ+ဖုသ+အ+တိ] ပူးကပ်၍ထိ၏။ မာ နံ ကုဏာလံ သကုဏံ သီတံ ဝါ ဥဏှံ ဝါ......ဥပပ္ပုသိ။ ဇာ၊၂။၁၁၄။ ဥပပ္ပုသိတိ ဥပဂန္တွာ ဖုသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၈။

ဥပပ္ပုသိ (ကြိ) [ဥပ+ဖုသ+ဤ] ပူးကပ်၍ထိပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပပ္လဝတိ (ကြိ) [ဥပ+ပ္လု+အ+တိ။နီတိ၊ဓာ။၂၀၉] သွားရောက်၏။ ဆည်းကပ်၏။ ဒီပါ ဒီပံ ဥပပ္လဝိ (သုတ္တနိ။၄၅၁)န္တိ သတ္ထာရဒီပတော သတ္ထာရဒီပံ အဘိဂစ္ဆိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။

ဥပပ္လဝိ (ကြိ) [ဥပ+ပ္လု+ဤ] သွားရောက်ပြီ၊ ဆည်းကပ်ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဗ္ဗဇတိ (ကြိ) [ဥပ+ဝဇ+အ+တိ] ကပ်ရောက်၏။ အဝိတက္ကိတာ မစ္စုမုပဗ္ဗဇန္တိ။ ဇာ၊၁၊၂၇၂။ ဇာ၊၂။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။ မစ္စုမုပဗ္ဗဇန္တိ မရဏံ ပါပုဏန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၃။ (-ဇာ၊၁၊၂၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၄။) **ဥပဗ္ဗဇေ**—န ကုလာနိ ဥပဗ္ဗဇေ မုနီ (ထေရ၊၃၅၀)တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတော ခတ္တိယာဒိကုလူပဂေါ ဟုတွာ န ဥပဂစ္ဆေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။ **ဥပဗ္ဗဇေယျ**—ကော ပဏ္ဍိတော ဇာနမုပဗ္ဗဇေယျ။ ဇာ၊၂။၁၄၂။ ဥပဗ္ဗဇေယျာတိ ကော ဣမံ ကလဟံ ပဏ္ဍိတော ဥပဂစ္ဆေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၆။

ဥပဗ္ဗဇန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဝဇ+အ+အန္တိ] ကပ်ရောက်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဗ္ဗဇေ (ကြိ) [ဥပ+ဝဇ+အ+ဧယျ] ကပ်ရောက်ရာ၏။ ဥပဗ္ဗဇတိ-ကြည့်။

ဥပဗ္ဗဇေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဝဇ+အ+ဧယျ] ကပ်ရောက်ရာ၏။ ဥပဗ္ဗဇတိ-ကြည့်။

ဥပဗြူဟနပစ္စယုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဥပဗြူဟန+ပစ္စယ+ဥပ္ပတ္တိ] တိုးပွားစေတတ်သော အကြောင်းတရား၏ ဖြစ်ခြင်း။ ယသ္မိံ ပန ကတေ အညေန ဇနိတဿ ဣဋ္ဌဿ ဝါ အနိဋ္ဌဿ ဝါဖလဿ...ဥပဗြူဟနပစ္စယုပ္ပတ္တိ ယာ ... ဟောတိ။ မငို၊၃။၃၇၄။ အံငို၊၂။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ငို၊၂။၃၇၉။

ဥပဗြူဟနပရိဝါရ (ပု) [ဥပဗြူဟန+ပရိဝါရ] တိုးပွားစေခြင်းကိစ္စအားဖြင့် ခြံရံတတ်သောတရား။ တံ ပန သမ္ပယုတ္တာနံ နာတိဥပဗြူဟန-ပရိဝါရန္တိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ပငိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ (နာတိဥပဗြူဟနပရိဝါရံ=အလွန်တိုးပွားစေသော အခြံအရံမဟုတ်-ဟု အနက်ပေးပါ။)

ဥပဗြူဟနမနသိကာရပဝတ္တိဒဿန (န) [ဥပဗြူဟနမနသိကာရ+ပဝတ္တိ+ဒဿန] တိုးပွားစေတတ်သော နှလုံးသွင်းမှု၏ ဖြစ်ခြင်းကိုပြခြင်း။ မနသိကာရပဝတ္တိဒဿနတ္တန္တိ အနိစ္စ-တာယ ဥပဗြူဟနမနသိကာရပဝတ္တိဒဿန-တ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ငို၊၂။၃၉၃။

ဥပဗြူဟနရသ(တိ) [ဥပဗြူဟန+ရသ] လွန်စွာပြည့်ဖြိုး တိုးပွားစေခြင်းကိစ္စရှိသော။ (သုခံ) သမ္ပယုတ္တကာနံ ဥပဗြူဟနရသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၁။ ဥပဗြူဟနရသန္တိအာဒီသု ဥပဗြူဟနံ သမ္ပယု-တ္တမ္မောနံ သံဝဍ္ဎနံ(သံဝဒ္ဓနံ)။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၁။၁၆၉။ ဘုသံ ဗြူဟနံ ဝဍ္ဎနံ ဥပ-ဗြူဟနံ။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၂။၁၃၇။ အာပေါဓာတု ဥပ-ဗြူဟနရသာ။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊၈၇။ ဥပဗြူ-ဟနရသာတိ ဝဍ္ဎနကိစ္စာ။ အဘိဓမ္မာဝတာရ

ဋီကာဟောင်း။၁၀၅။ (ဝဇိရဋီသစ်။၁၁၂-၌ ဗြူဟနရသာတိ သဟဇာတဓမ္မာနံ မိလာတ-ဘာဝူပဂမနံ အဒတွာ ဝဍ္ဎနကိစ္စာ -ဟုရှိ၏။) ဗြူဟနရသ-လည်းကြည့်။

ဥပဗြူဟနာ[1] (ထီ၊န) [ဥပ+ဗြူဟ+ယု] လွန်စွာ ပြည့်ဖြိုး တိုးပွားခြင်း။ ပီတိ ပီဏနံ သုခဥ္စ ဥပဗြူဟနံ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၂။ မဟာနိ၊ ဌ။၁၁၃။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၄။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပဗြူဟနာ[2] (ထီ၊န) [ဥပ+ဗြူဟ+ဏေ+ယု] လွန်စွာ ပြည့်ဖြိုး တိုးပွားစေခြင်း။ သတောတိ ပန ဣဒံ သမ္ပဇာနပဒဿေဝ ဥပဗြူဟနတ္ထံ အဓိပ္ပာယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၃။

ဥပဗြူဟယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဗြူဟ+ဏယ+တိ] တိုးပွားစေ၏။ ဧကော ရသဘာဝံ အာပဇ္ဇိတွာ သောဏိတမံသာဒီနိ ဥပဗြူ-ဟယတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၄၆။

ဥပဗြူဟယမာန(တိ) [ဥပ+ဗြူဟ+ဏယ+မာန] တိုးပွားစေသော၊သူ။ ပုရိမံ အာကိဏ္ဏဝိဟာရံ ဇိဂုစ္ဆိတွာ ဝိဝေကံ ဥပဗြူဟယမာနော ဣဒါနိ ......အရညေ ရမတိ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၈။ (-အံ၊ ဌ၊၁။၁၀၀။ စရိယာ၊ဌ။၂၅၉။)

ဥပဗြူဟိတ (တိ) [ဥပ+ဗြူဟ+ဏေ+တ] တိုး ပွားစေအပ်သော၊ တိုးပွားလာသော။ ဥပဗြူ-ဟိတာနံ ဓာတူနံ ပစ္စယဘာဝေန သုခါ ခါဒေတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၃။ (-အနုဋီ၊၂။၁၈။)

ဥပဗြူဟိတဉာဏ (တိ) [ဥပဗြူဟိတ+ဉာဏ] တိုးပွားစေအပ်သော-တိုးပွားလာသော-ဉာဏ်ရှိ သော၊သူ။ အပရော ပန သဒ္ဓမ္မဿဝနာဒီဟိ ဥပဗြူဟိတဉာဏော......ကာယသုစရိတာဒီနိ ကရောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၉။

ဥပဗြူဟေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဗြူဟ+ဏေ+တိ] တိုးပွား-ကြီးပွား-စေ၏။ သမထဝိပဿနာဒီဟိ စိတ္တံ ဥပဗြူဟေတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ ဥပဗြူ-ဟေန္တိ- သံ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။)

ဥပဗြူဟေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဗြူဟ+ဏေ+တွာ] တိုးပွားစေ၍။ သာဟံ နိက္ခမတိ ယောနိသော-မနသိကာရံ ဥပဗြူဟေတွာ။ မဋီ၊၁။၁၉၂။

ဥပဗြူဟေန္တိ(ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဗြူဟ+ဏေ+အန္တိ] တိုးပွား-ကြီးပွား-စေကုန်၏။ ဥပဗြူဟေတိ-ကြည့်။

ဥပဘုဥ္ဇက (တိ) [ဥပ+ဘုဇ+ဏ္ဍု] သုံးဆောင် ခံစားတတ်သော၊သူ။ ဥပဘုဥ္ဇကေ စ အသတိ ကဿ တံ ဖလံ သိယာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၈။ မဟာနိ၊ ဌ။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။ (-မူလဋီ၊၂။၁၁၃။)

ဥပဘုဥ္ဇကဝေါဟာရ(ပု)[ဥပဘုဥ္ဇက+ဝေါဟာရ] သုံးဆောင်ခံစားသူဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း၊ သုံးဆောင်ခံစားသူဟူသောအမည်။ သုခံ အနု-ဘဝတိ ဒုက္ခံ အနုဘဝတီတိ ဥပဘုဥ္ဇက-ဝေါဟာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၅။

ဥပဘုဥ္ဇတိ (ကြိ) [ဥပ+ဘုဇ+အ+တိ] သုံးဆောင် ခံစား၏။ ဒေဝေါ ဝါ မနုဿော ဝါ ဥပဘုဥ္ဇတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၈။ **ဥပဘုဥ္ဇိမှာ** — ဇာ၊၁။၁၉၀။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၇၁။

ဥပဘုဥ္ဇနက (တိ) [ဥပ+ဘုဇ+ဏ္ဍု။အနကပြု ဓာန်ဋီ။၁၆၇။ ဥပ+ဘုဇ+အက။ န-လာ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၅၄၆။] သုံးဆောင်ခံစားတတ်သော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဘုဥ္ဇနကဝတ္ထုသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥပဘုဥ္ဇနက ဝတ္ထု+သမ္ပဒါ] သုံးဆောင် ခံစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော တည်ရာဝတ္ထု၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ပစ္စိမေန ဥပဘုဥ္ဇနကဝတ္ထုသမ္ပဒံ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၁၃။

ဥပဘုဉ္ဇန္တ (တိ) [ဥပ+ဘုဇ+အန္တ] သုံးဆောင်ခံစားတတ်သော၊သူ။ တမ္ပိ စ ဝိမာနံ မနုညဘာဝေန ဥပဘုဉ္ဇန္တာနံ အတိတ္တိကရဏတ္တေန ပဏီတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉။

ဥပဘုဉ္ဇိမှာ (ကြိ) [ဥပ+ဘုဇ+မှာ] သုံးဆောင်ခံစားကုန်ပြီ။ ဥပဘုဉ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပဘုဉ္ဇိတွာ(ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဘုဇ+တွာ] သုံးဆောင်ခံစား၍။ ဥပဘုဉ္ဇိတွာ ဝိမလံ၊ ပပွေါတု သုခံ သုခေနေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။

ဥပဘုဉ္ဇိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဘုဇ+ယ+တေ] သုံးဆောင်ခံစားအပ်၏။ တံ ဟိ သုခံ တဏှာဝသေန အဿာဒီယတိ ဥပဘုဉ္ဇိယတီတိ အဿာဒေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

ဥပဘုတ္တ (တိ) [ဥပ+ဘုဇ+တ] (၁) သုံးဆောင်သော၊ စားသုံးသော၊သူ။ (၂) သုံးဆောင်ခံစားအပ်သော။ (၁) တိတ္တကလာဗုတိ ဥပဘုတ္တာဿ ဥမ္မာဒါဒိပါပနေန ကုစ္ဆိတတိတ္တကရသော အလာဗု။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဘုတ္တပရိဘောဂရသ (ပု) [ဥပဘုတ္တ+ပရိဘောဂ+ရသ] သုံးဆောင် ခံစားအပ်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ အရသာ။ အပေ့ဝ နာမေသ ပုဗ္ဗေ ဥပဘုတ္တပရိဘောဂရသံ သရိတွာ ဂန္တုကာမော ဘဝေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၈။

ဥပဘောဂ (ပု) [ဥပ+ဘုဇ+ဏ] (၁) သုံးဆောင်ခံစားဖွယ်ပစ္စည်း၊ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း။ (၂) သုံးဆောင်ခံစားခြင်း။ (၁) ဟတ္ထိဂဝဿာ မဏိကုဏ္ဍလာ စ၊......သဗ္ဗာဝတာ ဥပဘောဂါ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၁။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တဿူပဘောဂေါ အဟောသိ ဟတ္ထိနာဂေါ သဗ္ဗလက္ခဏသမ္ပန္နော။ မိလိန္ဒ၊၁၉၈။ ဥပဘောဂပရိဘောဂူပကရဏမဟန္တ-လည်းကြည့်။ (၂) ဥပဘောဂေါ ဝေဒနာဟိ။ ဝေဒနာဝသေန ဟိ ဣဋ္ဌာဒိသဗ္ဗဝိသယူပဘောဂေါ။ အနုဋီ၊၂။၈၅-၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။

ဥပဘောဂဇာတ (တိ) [ဥပဘောဂ+ဇာတ] အသုံးအဆောင်ဖြစ်သော။ အတ္တနော ဥပဘောဂဇာတံ သဗ္ဗံ သတ္တဘူမိကပါသာဒဿ ဥပရိ အာရောပေတွာ...သိရိဂဗ္ဘေ နိသီဒိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

ဥပဘောဂဋ္ဌာန (နု) [ဥပဘောဂ+ဌာန] သုံးဆောင်အပ်သော အရာဌာန။ တဿိမာနိ ဥပဘောဂဋ္ဌာနာနိ-ယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓော ဝေဇယန္တော ပါသာဒေါ၊ ပဉ္စယောဇနသတုဗ္ဗေဓာ သုဓမ္မာ ဒေဝသဘာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။)

ဥပဘောဂပရိဘောဂ¹ (ပု) [ဥပဘောဂ+ပရိဘောဂ] အတွင်းအသုံးအဆောင်, အပအသုံးအဆောင်၊ အတွင်းအပအသုံးအဆောင်။(ဒွန်။) သုံးဆောင်အပ်, ပရိဘုတ်အပ်သော ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်ချမ်းသာ။ (ကမ္မဓာရယ)။ (ဆောင်၍ အနီး၌ထား၍ သုံးဆောင်အပ်သောကြောင့် သက်ရှိအရာဝတ္ထုဟူသမျှသည် ဥပဘောဂ, ထက်ဝန်းကျင်အခါခပ်သိမ်း သုံးဆောင်အပ်သောကြောင့် သက်မဲ့ဝတ္ထုပစ္စည်းမှန်သမျှသည် ပရိဘောဂမည်၏-ဟု ဋီကာ (မ၊ဋီ၊၁။၁၄၀)၌ အထူးရေး၏။ ပါဂံသစ်၊၂။၄၁၆-၌ ဥပဘောဂ နှင့် ပရိဘောဂ တို့ကား ပရိယာယ်ဟုဆို၏။ မအူသျ။၃။၂၁-၌ ဥပဘောဂနှင့် ပရိဘောဂကို ဒွန်သမာသ်ကြံသည်။) ရတနသမ္ပတ္တံ နာမယံ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ။ ဝိ၊၂။၂၁၂။ (ဗြာဟ္မဏော) သဗ္ဗံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ (ပုတ္တာနံ) နိယျာဒေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၁။) အထ ဝါ မုတ္တာမဏိအာဒိ-

သတ္တရတနာနံ သတ္တဝိဓဉာနံ ဥပဘောဂ-ပရိဘောဂါနံ အာကရတ္တာ ဓညဝတီ နာမ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။) ယံ ကိဉ္စိ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ သဗ္ဗမေတ္တ အတ္ထီတိ သာဝတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၇။ ဥပနေတ္ဗာ သမိပေ ကတ္ဗာ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတော ဥပဘောဂေါ သဝိညာဏကဝတ္ထု၊ ပရိတော သဗ္ဗဒါ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတော ပရိဘောဂေါ နိဝါသန-ပါရုပနာဒိအဝိညာဏကဝတ္ထု။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။ သဗ္ဗံ မနုဿါနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၈၄။ ဥပဘောဂေါ စ ပရိဘောဂေါ စ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ၊ သမာဟာရဒွန္ဒော။ ပါစိတ်၊ယော။၄၉၆။

ဥပဘောဂပရိဘောဂ[၂] (ပု) [ဥပဘောဂပရိဘောဂ+အရဟ] အတွင်းအသုံးအဆောင် အပအသုံးအဆောင် ကိုရထိုက်သော၊သူ။ (အတွင်းသုံးဆောင်အပ်, အပသုံးဆောင်အပ်ဝါ၊ အမြဲသုံးဆောင်အပ်, ဆောင်၍သုံးဆောင်အပ်သော အဝတ်ပုဆိုး လက်စွပ်ပုတီး စသော အဆောက်အဦကိုရခြင်းငှါ သင့်လျော်ထိုက်လျောက်သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊သျ။၃။၁၀၇။) ဣဒံ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ ရတန-သမ္မတန္တိ န ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၇။ ဥပဘောဂပရိဘောဂန္တိ ဥပဘောဂပရိဘောဂါရဟံ၊ ဥပဘောဂပရိ-ဘောဂဝတ္ထုနံ ပဋိလာဘယောဂ္ဂန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၅။ ဥပဘောဂ-ပရိဘောဂါရဟတ္တာ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၃၈။

ဥပဘောဂပရိဘောဂတ္ထိက(တိ) [ဥပဘောဂ ပရိဘောဂ+အတ္ထိက] အတွင်းအသုံးအဆောင် အပအသုံးအဆောင်ကို အလိုရှိသော၊သူ။ နဂရန္တိ ပဋ္ဋနန္တိ ဇတ္တ ဥပဘောဂပရိဘောဂ-တ္ထိကာ ဇနာတိ နဂရံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

ဥပဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍ (နပ) [ဥပဘောဂ ပရိဘောဂ+ဘဏ္ဍ] အတွင်းအပအသုံး အဆောင်ဘဏ္ဍာ။ မဟာဘောဂါတိ ဥပဘောဂ-ပရိဘောဂဘဏ္ဍေန မဟာဘောဂါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၇။ ဥပဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍေနာတိ ဥပ-ဘောဂပရိဘောဂူပကရဏေန။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၉။

ဥပဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍကရဟိတ (တိ) [ဥပ ဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍက+ရဟိတ] အတွင်း အပအသုံးအဆောင်ဘဏ္ဍာမှကင်းသော၊သူ။ အပ္ပဘောဂါတိ ဥပဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍက-ရဟိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။

ဥပဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍဘောဂ (ပု) [ဥပ ဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍ+ဘောဂ] အတွင်း အပအသုံးအဆောင်ဘဏ္ဍာကိုသုံးဆောင်ခြင်း၊ အတွင်းအပအဆောင်ဘဏ္ဍာပစ္စည်းဥစ္စာ။ မဟာဘောဂါတိ ဥပဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍ-ဘောဂေန မဟာဘောဂါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။

ဥပဘောဂပရိဘောဂရတနာသမ္မတ (တိ) [ဥပ ဘောဂပရိဘောဂရတန+သမ္မတ] အတွင်းအပ အသုံးအဆောင်ရတနာဟုသမုတ်အပ်သော။ ဂါမိကပုရိသော စိတ္တာဒိဘာဝဥ္စ ဇာနာတိ၊ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂရတနသမ္မတ-ဘာဝဥ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

ဥပဘောဂပရိဘောဂဝတ္ထု (နပ) [ဥပဘောဂ ပရိဘောဂ+ဝတ္ထု] အတွင်းအပအသုံး အဆောင် ဝတ္ထုပစ္စည်း။ ဥပဘောဂပရိဘောဂ[၂]-ကြည့်။

ဥပဘောဂပရိဘောဂဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပ ဘောဂပရိဘောဂဝတ္ထု+သမ္ပတ္တိ] အတွင်း အပအသုံးအဆောင် ဝတ္ထုပစ္စည်းတို့နှင့်ပြည့် စုံခြင်း။ ဥပဘောဂပရိဘောဂဝတ္ထုသမ္ပတ္တိယာ စေဝ နိဝါသနသုခတာယ စ နိဗဒ္ဓဝါသံ ဝသ-

န္တာနံ ဣတရေသဉ္စ သတ္တာနံ မနံ ရမေတီတိ မနောရမံ။ မ၀ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၀။ (-သံ၀ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၉။)

ဥပဘောဂပရိဘောဂဝုတ္တိ (ထီ) [ဥပဘောဂ ပရိဘောဂ+ဝုတ္တိ] အတွင်းအပအသုံး အဆောင် ပစ္စည်း-ဖြစ်ထွန်းအောင် ကျင့်ခြင်း-ဖြစ်ထွန်း စေခြင်း။ တဿ ကလျာဏမိတ္တဿ သဗ္ဗ- ကိစ္စေသု ပဏ္ဍိတော ပုရိသော ယထာ အတ္တနော ဇီဝိတဝုတ္တိဉ္စ ဥပဘောဂပရိဘောဂ- ဝုတ္တိဉ္စ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။

ဥပဘောဂပရိဘောဂသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥပဘောဂ ပရိဘောဂ+သမ္ပဒါ] အတွင်းအပအသုံး အဆောင်ပစ္စည်း၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ယသ္မာ တုမှေ ဒိဗ္ဗဋ္ဌာနာနိ တတ္ထ ဥပဘောဂပရိဘောဂ- သမ္ပဒဉ္စ ပဟာယ ဓမ္မဿဝနတ္ထံ ဣဓ သမာ- ဂတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၀။

ဥပဘောဂပရိဘောဂါရဟ (တိ) [ဥပဘောဂပရိ ဘောဂ+အရဟ] အတွင်း အပအသုံးအဆောင် တို့ကို-ရခြင်းငှါထိုက်သော-ရစေနိုင်သော။ ဣဓ ပန သုဝဏ္ဏံ ဌပေတွာ ယံ ကိဉ္စိ ဥပ- ဘောဂပရိဘောဂါရဟံ ရဇတံတေဝ ဂဟိတံ။ မ၀ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၇။

ဥပဘောဂပရိဘောဂူပကရဏ (နပုံ) [ဥပဘောဂ ပရိဘောဂ+ဥပကရဏ] အတွင်းအပအသုံး အဆောင်-အဆောက်အဦ-ပစ္စည်း။ ဥပဘော- ဂပရိဘောဂဘဏ္ဍ နှင့်-အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဘောဂပရိဘောဂူပကရဏမဟန္တ (တိ) [ဥပဘောဂပရိဘောဂူပကရဏ+မဟန္တ] အတွင်း အပအသုံး အဆောင်-အဆောက်အဦ-ပစ္စည်း- များသော၊သူ။ အဍ္ဎာ မဟဒ္ဓနာတိအာဒီသု ဥပ- ဘောဂပရိဘောဂူပကရဏမဟန္တတာယ အဍ္ဎော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ဥပဘောဂပရိဘောဂူပ- ကရဏမဟန္တတာယာတိ ပဉ္စကာမဂုဏ- သင်္ခါတာနံ ဥပဘောဂါနဉ္စေဝ ဟတ္ထိအဿ- ရထဣတ္ထိ ယာဒိ ဥပဘောဂူပကရဏာနဉ္စ မဟန္တတာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၇။

ဥပဘောဂဘဏ္ဍ (နပုံ) [ဥပဘောဂ+ဘဏ္ဍ] အသုံးအဆောင်ဘဏ္ဍာ။ သုဝဏ္ဏရဇတဘာဇနာ- ဒီနံ ဥပဘောဂဘဏ္ဍာနံ မဟန္တတာယ မဟာ- ဘောဂါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။

ဥပဘောဂဝတ္ထုသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥပဘောဂ + ဝတ္ထု+သမ္ပဒါ] သုံးဆောင်ခံစားအပ်သော- အသုံးအဆောင်-ပစ္စည်းဝတ္ထု။ ပုရိမေန ဝါ တဿာ ဥပဘောဂဝတ္ထုသမ္ပဒံ ဒဿေတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃။

ဥပဘောဂဝိပတ္တိ (ထီ) [ဥပဘောဂ+ဝိပတ္တိ] အသုံးအဆောင်-စည်းစိမ်ဥစ္စာ-၏ပျက်စီးခြင်း။ န လာဘီတိ သုခကာရဏဝိပတ္တိ စေဝ ဥပ- ဘောဂဝိပတ္တိ စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ ဥပဘောဂဝိပတ္တီတိ ဥပဘောဂ- သုခဿ ဝိနာသော အနုပလဒ္ဓိ။ သံ၀ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၅။ အံ၀ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၇။

ဥပဘောဂသုခ (နပုံ) [ဥပဘောဂ+သုခ] သုံး ဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောချမ်းသာ။ အဝသေသေဟိ ဥပဘောဂသုခမနုဘဝတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ အံ၀ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၄။ ဥပဘုဉ္ဇနေန ပဝတ္တံ ဥပဘောဂ- သုခမနုဘဝတိ။ သီ၀ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၃၈။

ဥပဘောဂါရဟ (တိ) [ဥပဘောဂ+အရဟ] သုံးဆောင်ခံစားခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ကိလေ- သေဟိ အာမသိတဗ္ဗတော အာမိသံ၊ ယံကိဉ္စိ ဥပဘောဂါရဟံ ဝတ္ထု။ ဒီ၀ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၆။ သီ၀ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၃၅၈။

ဥပဘောဂါသာ (ထီ) [ဥပဘောဂ+အာသာ] သုံးဆောင်ခံစားမှု-အသုံးအဆောင်-၌ မက် မောသော အာသာ။ လုဒ္ဒေါ ဟိ ဥပဘောဂါ-

သာယ အနိစ္စေပိ သခါရေ အနိစ္စတော န ပဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၃။

ဥပဘောဂူပကရဏ (နပ) [ဥပဘောဂ+ ဥပကရဏ] အသုံးအဆောင် အဆောက်အဦ။ ဥပဘောဂူပကရဏာနိ ဟိ လောကေ "မတ္တာ" တိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။

ဥပဘောဂူပသေဝန (နပ) [ဥပဘောဂ+ ဥပသေဝန] အသုံးအဆောင်ဖြင့် မှီဝဲခြင်း။ ဥပသေဝိတော ဝါတိ ဧတေန ကာယအလ္လီယာပနဝသေန ဥပဘောဂူပသေဝနံ။ မူလဋီ၊ ၃။၁ရ၁။ (-အနုဋီ၊၃။၂၃၁။)

ဥပဘောတ္တုံ (ဗျ) [ဥပ+ဘုဇ+တုံ] သုံးဆောင်ခံစားခြင်းငှါ။ ဒါနတ္တံ ဥပဘောတ္တုံ ဝါ၊ ယံ စည် ဥပကပ္ပတိ။ ဇာ၊၂။၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ၃။

ဥပမညဂေါတ္တ (တိ) [ဥပမည+ဂေါတ္တ] ဥပမည အနွယ်-၌ဖြစ်သော-ဝင်ဖြစ်သော၊သူ။ ဩပမညောတိ ဥပမညဂေါတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဝ၄။

ဥပမတ္တ (နပ) [ဥပမာ+တ္တ] ဥပမာ၏အဖြစ်။ (နိသျ-၌ ဥပမတ္တ ဟု ရှိသည်။) အထ ဝါ ကေဝလံ ဓမ္မာနိယာမတ္တံ ယေဝ ဥပမတ္တေန အာစရိယေန ဝုတ္တန္တိပိ သမ္ဘဝတိ။ ဝဇိရ။၁၃၆။ (-အနုဋီ၊၁။၁၃၃။)

ဥပမတ္တယ (နပ) [ဥပမာ+တယ] ဥပမာတို့၏ သုံးခုတို့၏အပေါင်း။ တထာ ဟိ တုလပိစုအာဒိ ဥပမတ္တယံ ဥဂ္ဂဟေ ယုဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၈။

ဥပမတ္ထ(ပု) [ဥပမာ+အတ္ထ] (၁) ဥပမာအနက်။ (တိ)(၂) ဥပမာအနက်ရှိသော။ (၁) ဥပမတ္ထာယိတတ္တံ၊ ဥပမတ္ထေ အာယိတတ္တပစ္စယော ဟောတိ။ ကစ္စည်း၊သုတ္တ။၃၅ရ။ (-ရူ။၃၈၂။ နီတိ၊သုတ္တ။ရရရ။) (တိ) (၂) တေန မဉ္ဇေသဒ္ဒေါ ဣဝ ဥပမတ္ထောတိ ဉာပေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၄။ ကဋ္ဌမုခေန ဝါတိ ဝါ သဒ္ဒေါ ဥပမတ္ထော။သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။

ဥပမာ (ထီ) [ဥပ+မာ+အ။ ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်းသက်။] တူညီခြင်းသဘော၊ ဥပမာန နှင့် ဥပမေယျတို့၏ အချင်းချင်း တူညီခြင်းသဘော၊ (မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်နှာတော်သည် ပဒုမ္မာကြာပန်းကဲ့သို့လှပတင့်တယ်၏-ဟူသောစကား၌ မျက်နှာတော်နှင့် ပဒုမ္မာကြာပန်းတို့၏ အချင်းချင်း တူညီသော လှပတင့်တယ်ခြင်းသဘောကို ဥပမာဟုခေါ်သည်၊ သဒ္ဒဂမ္မဥပမာ, အတ္ထဂမ္မဥပမာစသည်ဖြင့် ဥပမာ အမျိုးမျိုးရှိ၏။ သုဗောဓာလင်္ကာရကျမ်း စတုတ္ထပိုင်း၊ ဂါထာ။၁ရ၆-စသည်ကြည့်။) (၂) ဥပမာ၊ ဥပမာန၊ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း-နှိုင်းခိုင်းကြောင်း-ဖြစ်သော အရာဝတ္ထု။ (၁) ဥပမာနော ပမေယျာနံ၊ သဓမ္မတ္တံ သိယောပမာ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ ဂါထာ။၁ရ၆။ (၂) ဥပမံ တေ ကရိဿာမိ။ ဒီ၊၂။၂၅၉။ မ၊၁။၂ဝ၃။ မ၊၂။၄၆။ ဇာ၊၂။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၉။ တထာ ဟေသ "ဓော် ဇာတေန မစ္စေန၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟု"န္တိဝေမာဒိသု ဥပမာယံ အာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဥပမီယတိ ဧတာယာတိ ဥပမာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။ ယာ အစ္စန္တာယ န မိနောတိ န ဝိနိစ္ဆိနာတိ၊ သာ မာနဿ သမီပေတိ ဥပမာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၃ဝ။

ဥပမာကထန (နပ) [ဥပမာ+ကထန] ဥပမာကိုဟောတော်မူခြင်း။ ဝေမေဝ ခွါဟံ ဘိက္ခဝေ ...ဝဒါမီတိ ဝေမာဒိဥပမာကထန၌ ဥတ္တာနီကရဏံ နာမ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄။

ဥပမာကာရ (ပု) [ဥပမာ+အာကာရ] နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း အခြင်းအရာ၊ တူပုံအခြင်းအရာ။ တေသံ ဥပမာကာရော ယထာသဒ္ဒေန အနိယမတော ဝုတ္တောတိ ဧဝံသဒ္ဒေါ ဥပမာကာရနိဂမနတ္ထောတိ ဝတ္တုံ ယုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅။

သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄။

ဥပမာကာရနိဂမနတ္ထ (တိ) [ဥပမာကာရ+နိဂမနတ္ထ] ဥပမာကာရကို နိဂုံးအုပ်ခြင်း အနက်ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပမာဇောတက (တိ) [ဥပမာ+ဇောတက] ဥပမာအနက်ကို ထွန်းပြတတ်သော။ မဇ္ဈေသဒ္ဒေါ ဥပမာဇောတကောတိ ဝုတ္တံ "ဘိန္နတ္ထာဝိယာ"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၂။

ဥပမာတဒ္ဓိတ (ပု၊န) [ဥပမာ+တဒ္ဓိတ] ဥပမာအနက်ကိုဟောသော ဣဝ, ဝိယသဒ္ဒါ ကျေသော တဒ္ဓိတ်။ နေတ္တိသဒိသတာယာတိ ဣမိနာ သဒိသဝေါဟာရံ, ဥပမာတဒ္ဓိတံ ဝါ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၀။

ဥပမာတ္တယ (န) [ဥပမာ+တယ] ဥပမာသုံးခုအပေါင်းအစု။ မုဋ္ဌမှာ ဤသိကန္တိအာဒိ-ဥပမာတ္တယမ္ပိ ဟိ သဒိသဘာဝဒဿနတ္ထမေဝ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။

ဥပမာဒဿန (န) [ဥပမာ+ဒဿန] ဥပမာကိုပြခြင်း။ သော အယံ ဧဝံ ဥပမာဒဿန-ဝသေနပိ နာနာနယေနပိ ဓမ္မဒေသကော ဘဂဝါ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။

ဥပမာတု (ထီ) [ဥပ+မာတု] အထိန်း၊ နို့ထိန်း။ (သူတပါး သားငယ်သမီးငယ်တို့ကို မိခင်ကဲ့သို့ ပြုစုထိန်းကျောင်းသော အမျိုးသမီး။) ဥပမာတာတု ဓာတိတ္ထီ။ ဓာန်။၂၄၄။ အပ္ပဓာနဘူတာ မာတာ ဥပမာထာ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၄၄။

ဥပမာန (န) [ဥပ+မာ+ယု။ ဥပမီယတိ ဧတေ-နာတိ ဥပမာနံ။ ရူ။၅၃၆။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ၊၅-ကဏ္ဍ၊၆-သုတ်။ဥပ+မာန။မ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။] နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း- နှိုင်းခိုင်းကြောင်း-ဖြစ်သော အရာဝတ္ထု၊ နှိုင်းခိုင်းခြင်း၏အနီး၌ဖြစ်သော အရာဝတ္ထု။ ယံ နာတိ ဧတ္ထ န-ကာရော ဥပမာနေ……န ကတန္တိ ကတံ ဝိယာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၃။ ယံ သမာနံ ဝိယ န သဗ္ဗသော မိနောတိ မာနဿ ပန သမီပေ၊ တံ ဥပမာနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။ ဥပမာ-လည်းကြည့်။

ဥပမာနဓမ္မကထာ (ထီ) [ဥပမာန+ဓမ္မကထာ] ဥပမာနကို ပြတတ်သောစကား။ ပုန ကေဗိန္ဒု-မ္ပိ ဒေဝေါ န ဝဿတီတိ ဥပမာနဓမ္မက-ထာဝ ပမာဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။

ဥပမာနပုဗ္ဗပဒ(တိ) [ဥပမာန+ပုဗ္ဗပဒ] ဥပမာန ပုဒ် ရှေ့ရှိသော။ (ဥပမာနပုဒ် ရှေ့ရှိသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်သည် ဥပမာနပုဗ္ဗပဒဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်မည်၏။ ပုဒ်စစ်။၉၂။) ဥပမာနပုဗ္ဗပဒေါ ပဋ္ဌမာယတ္ထေ တာဝ။ ရူ။၃၅၆။ (-နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၀၈။)

ဥပမာနဘာဝ (ပု) [ဥပမာန+ဘာဝ] ဥပမာန၏အဖြစ်၊ နှိုင်းယှဉ်ပြကြောင်း ဝတ္ထုသက်သေ၏ အဖြစ်။ ပစ္ဆိမံ ဝတ္ထုဒွယံ ပုရိမဿ ဥပမာန-ဘာဝေန ဂဟေတွာ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၂။

ဥပမာနာကာရ (ပု) [ဥပမာန+အာကာရ] နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းအခြင်းအရာ၊ တူပုံအခြင်းအရာ။ တေသံ ဥပမာနာကာရော ယထာသဒ္ဒေန အနိယမတော ဝုတ္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇။ ဥပမာ-ကာရ-လည်းကြည့်။

ဥပမာနိဒဿန (န) [ဥပမာ+နိဒဿန] ဥပမာကိုညွှန်ပြခြင်း။ သေယျထာပီတိ ဥပမာ-နိဒဿနေ နိပါတော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။

ဥပမာနုတ္တရပဒ (တိ) [ဥပမာန+ဥတ္တရပဒ] ဥပမာနပုဒ် နောက်ရှိသော၊ ဥပမာနပုဒ်ကို နောက်ကထားအပ်သော (ကမ္မဓာရာယ် သမာသ်)။ ဥပမာနုတ္တရပဒေ အဘိဓာနာ-နုရောဓတော ဥပမာနဘူတံ ဝိသေသနံ ပရံ

ဘဝတိ။ ရူ၊၃၄၃။ (-နီတိ၊သုတ္တ၊၇၀၂။)

ဥပမာပဥှ (တိ) [ဥပမာ+ပဥှ] ဥပမာဖြင့် ပြဆိုအပ်သောပြဿနာ၊ ဥပမာပြဿနာ။ ယထာ တိလမှိ တေလန္တိ အာဒိကော ဥပမာ-ပဥှော အာဟဋော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၉၆။

ဥပမာပဒေသ (ပု) [ဥပမာ+အပဒေသ] ဥပမာကို ညွှန်ပြခြင်း။ ပါဠိ ဒဿေတွာ ဥပမာ-ပဒေသေန တတ္ထ သုတ္တံ ဝိဘာဝေန္တော ယသ္မာတိ အာဒိမာဟ။ မ၊ဋီ၊၂၊၅။

ဥပမာပမာဏ (န) [ဥပမာ+ပမာဏ] ဥပမာဟူသော အတိုင်းအတာပမာဏ။ အတ္တာနံ ဥပမေယျံ ကတွာ ဥပမာပမာဏေန ပတိဋ္ဌာ-ပေတုကာမော အာဟ။ မ၊ဋီ၊၂၊၂၀၄။

ဥပမာပရိဝါရဏ (န) [ဥပမာ+ပရိဝါရဏ] ဥပမာကိုခြံရံခြင်း။ အတ္ထေန ဥပမာပရိဝါ-ရဏေစာတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၁၊၂၆၈။

ဥပမာပုဗ္ဗက (တိ) [ဥပမာ+ပုဗ္ဗက] ရှေ့၌-ရှေ့က-ဥပမာရှိသော၊ ဥပမာရှေ့သွားရှိသော။ ဣမမတ္ထံ ဥပမာပုဗ္ဗကံ ကတွာ ဒဿေတုံ "ယထာ နာမ"တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။ သံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။

ဥပမာဘိဓာန (န) [ဥပမာ+အဘိဓာန] ဥပမာကိုပြဆိုခြင်း။ ဝိဝဋ္ဋသ(ဝိဝရဿ) ဝိတ္ထာရာ-ဘိဓာနေန ဝိဘတ္တဿ စ ဥပမာဘိဓာနေန ပဋိပါဒနံ ဥတ္တာနီကရဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄။ သာ-ရတ္ထ၊၁၊၃၂၈။

ဥပမာဘိန္ဒန (န) [ဥပမာ+ဘိန္ဒန] ဥပမာကို ပယ်ဖျက်ခြင်း။ ဥပမာဘိန္ဒနေန ဥပမေယျဿ ဘိန္နတံ ဒဿေန္တော...အာဟ။ အနု၊ဋီ၊၃၊၁၁၇။

ဥပမာမုခ (န) [ဥပမာ+မုခ] ဥပမာကို အဦးအစပဓာနထားခြင်း။ တံ ပန သမုဒယမဓံ ဥပမာမုခေန ဒဿေန္တော" ယထာ နာမ"တိ အာဒိမာဟ။ မ၊ဋီ၊၁၊၃၄၉။ (-သံ၊ဋီ၊၂၊၉။)

ဥပမာရဟိတ (တိ) [ဥပမာ+ရဟိတ] ဥပမာမှကင်းသော၊ နှိုင်းခိုင်းစရာ ဥပမာ မရှိသော၊ သူ(ဘုရား)။ သီလက္ခန္ဓာဒိဓမ္မကာယသမ္ပ-တ္တိယာ ရူပကာယသမ္ပတ္တိယာ စ အနုပမဿ ဥပမာရဟိတဿ......ဘဂဝတော ဩရသ-ပုတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃၅။

ဥပမာရဟိတသရီရ (တိ) [ဥပမာရဟိတ+သရီရ] ဥပမာမှကင်းသော-နှိုင်းခိုင်းစရာဥပမာမရှိသော-ခန္ဓာကိုယ်ရှိတော်မူသော၊သူ(ဘုရား)။ နိရူပမံ ဝိဂ္ဂဟံ ဥပမာရဟိတသရီရံ ဂေါတမံ......ဒက္ခာမိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၁၁။

ဥပမာဝစန (န) [ဥပမာ+ဝစန] ဥပမာအနက်-ဥပမာနအနက်-ကို ဟောသောသဒ္ဒါ။ ယထာတိ ဥပမာဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၁။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဝတ္ထန္တိ ဥပမာဝစနမေဝေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၀။ အံ၊ဋီ၊၁၊၉၁။ ဥပမီယတိ ဧတာယာတိ ဥပမာ၊ ဥပမာယ ဗောဓကေဝစနံ ဥပမာဝစနံ။ မ၊ဋီ၊၁၊၂၆၈။ (-မူလ၊ဋီ၊၁၊၆၁။ အနု၊ဋီ၊၃၊၄၉။)

ဥပမာဝတ္ထု (န) [ဥပမာ+ဝတ္ထု] ဥပမာဖြစ်သော-နှိုင်းခိုင်းကြောင်းဖြစ်သော-အရာဝတ္ထု။ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ။ပ။ ဝဏ္ဏေယျ တံတံ-ဉာဏဌာနိယဿ ဥပမာဝတ္ထုနော လဗ္ဘနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊၄၇၁။

ဥပမာဝါရ (ပု) [ဥပမာ+ဝါရ] ဥပမာတို့၏-နှိုင်းခိုင်းကြောင်းပုဂ္ဂိုလ်(မဇ္ဈိမ, ဒဟရ)တို့၏-အလှည့်အကြိမ်ဖြစ်သော စကားရပ်။ မဇ္ဈိမော-ဒဟရောတိ အာဂတေသု ဥပမာဝါရေသု......သေ ယထာဝုတ္တောပ နယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၃၊၃၄၆။

ဥပမာဝိရဟိတ (ပု) [ဥပမာ+ဝိရဟိတ] ဥပမာမှ

ကင်းသော-နှိုင်းခိုင်းစရာ ဥပမာမရှိသော၊သူ (ဘုရား)။ အနောပမံ ဥပမာဝိရဟိတံ...သိဒ္ဓတ္ထံ ဒိသွာ။ အပ၊ဌ၊၂။၄၂။

ဥပမာဝိသေသ (ပု) [ဥပမာ+ဝိသေသ] ဥပမာအထူး။ ကောဓိဋ္ဌာနေဟိ ဥပမာဝိသေသေဟိ တံ ဝိညာပေတွာ......ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။

ဥပမာသမ္ပာဒန (န) [ဥပမာ+သမ္ပာဒန] ဥပမာကို-ပြည့်စုံ-ပြီးစီး-စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပမာသံသန္ဒန (န၊ထီ) [ဥပမာ+သံသန္ဒန] ဥပမာနကို ဥပမေယျနှင့် နှီးနှောတိုက်ဆိုင်ပြခြင်း။ ဝေမေဝခေါတိ တွေ့ ဝေ ဥပမာ-သံသန္ဒနံ (ဥပမာသမ္ပာဒနံ) ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၇။ ဥပမာသံသန္ဒနာ န ကာတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၂။၈၄။

ဥပမာသံသန္ဒနဝစန (န) [ဥပမာသံသန္ဒန+ဝစန] ဥပမာနကို ဥပမေယျနှင့် နှီးနှောတိုက်ဆိုင်မှုကို ဖေါ်ပြသော စကား။ သဗ္ဗတ္ထ မာတု-ယာတာဒိအာနန္တရိယကရဏပရိယောသာနံ သဗ္ဗံ ဥပမာသံသန္ဒနဝစနံ။ မဋီ၊၁။၂၄၈။

ဥပမိတ (တိ) [ဥပ+မာ+တ] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-အပ်သော။ အနန္တာ ဗုဒ္ဓဂုဏာ အနန္တေနေဝ အာကာသေန ဥပမိတာ။ မဌ၊၂။၁၉၆။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၂၄။ မဌ၊၂။၁၉၆။)

ဥပမိတဥပေါသထ (ပု) [ဥပမိတ+ဥပေါသထ] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-အပ်သောဥပုသ်။ ဂေါပါလ-ကုပေါသထောတိ ဂေါပါလကေဟိ သဒ္ဓိံ ဥပမိတဥပေါသထော။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၃။

ဥပမိတပုဂ္ဂလ (ပု) [ဥပမိတ+ပုဂ္ဂလ] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-အပ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဣမိနာ နယေန ဥပမိတပုဂ္ဂလေသု ဩပမ္မသံသန္ဒနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၇၆။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၃။)

ဥပမိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+မာ+တဗ္ဗ] နှိုင်းခိုင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ ဥပမေယျဖြစ်ထိုက် သော။ န ဟိ ဥပမိတဗ္ဗေသု စက္ခာဒိသု ကေသဉ္စိ အသမတ္ထတာယ သဗ္ဗေသမ္ပိ အသမ- တ္ထတာ ဝုတ္တာ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၆၂။

ဥပမိယ (တိ) [ဥပ+မာ+ဏျ] နှိုင်းခိုင်းအပ်သော။ အတ္ထန္တိ ဥပမိယတ္ထံ။ မဋီ၊၁။၂၆၈။

ဥပမိယတိ(ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+မာ+ယ+တေ] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-အပ်၏။ အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတပရိယတ္တိ ဥပမိယတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၀။ မဋီ၊၁။၂၆၈။)

ဥပမိယန (န) [ဥပ+မာ+ယု] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်--တူညီအောင်ပြု-ခြင်း။ ဥပမိယနံ သဒိသီ-ကရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။

ဥပမူပမေယျဒွယ (န) [ဥပမာ ဥပမေယျ+ဒွယ] ဥပမာန, ဥပမေယျ နှစ်ခုအပေါင်း။ ကဏှ-ပက္ခေ ဥပမူပမေယျဒွယံ......ယောဇေတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။

ဥပမူပမေယျဝိဘာဂ (ပု) [ဥပမူပမေယျ+ဝိဘာဂ] ဥပမာန, ဥပမေယျကိုခွဲခြမ်းဝေဘန်ခြင်း။ သုက္ကပက္ခမ္ပိ ဥပမူပမေယျဝိဘာဂေန အာဟရိတွာ။ မဋီ၊၂။၁၉၃။

ဥပမူပမေယျသမ္ဗန္ဓ(ပု) [ဥပမူပမေယျ+သမ္ဗန္ဓ] ဥပမာနကို ဥပမေယျနှင့် ဆက်စပ်ခြင်း။ အဋ္ဌကထာယံ ပန ပရိမဒ္ဒနာသဟနမေဝ ဥပမူပမေယျသမ္ဗန္ဓော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။

ဥပမေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+မာ+တဗ္ဗ] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တေနေဝ ဥပါယေန အကုသလံ အကုသလေန ကုသလဉ္စ ကုသလေန ဥပမေတဗ္ဗံ။ မဌ၊

၁။၁၉၆။ (-ထေရီဋ္ဌ။၂၉၄။ ဝဇိရ။၄၅၉။ မ၀ိ၁။၂၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၆၂။)

ဥပမေတိ (ကြိ) [ဥပ+မာ+အ+တိ] နှိုင်းခိုင်း၏၊ နှိုင်းယှဉ်၏၊ ဥပမာပြု၏။ မံသစက္ခုနာဝိယာတိ ဣမိနာ ပရိယတ္တိဂ္ဂဟဏံ, ဝဏ္ဏမတ္တာရမ္မဏတဥ္စ ဥပမေတိ။ ဝဇိရ။၅၃။

ဥပမေတုံ (ဗျ) [ဥပ+မာ+တုံ] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-ခြင်းငှါ။ သာသပေန သဒ္ဓိ...သိနေရုံ ဥပမေတုံ ဣစ္ဆထ။ ထေရဋ္ဌ၁။၂၀။ အပဋ္ဌ၂။၃၂။ (-မဋ္ဌ၄။၁၀၃။)

ဥပမေတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+မာ+တွာ] နှိုင်းခိုင်း၍၊ နှိုင်းယှဉ်၍၊ ဥပမာပြု၍။ သုခိတောပိ ပါပကာရီ ပုဂ္ဂလော ဝဏ္ဏေန ဥပမေတွာ ကရုဏာယိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၃၀၈။ (-မဋ္ဌ၄။၁၀၃။ အံဋ္ဌ၁။၅၁။)

ဥပမေန္တ(တိ) [ဥပ+မာ+အန္တ] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-ဥပမာပြု-လိုသော၊သူ။ ဘဒြအဿာဇာနီယေန ဥပမေန္တော သေယျထာပီတိအာဒိမာဟ။ မဋ္ဌ၄။၄၆။ (-အံဋ္ဌ၂။၂၀၉။)

ဥပမေယျ (တိ) [ဥပ+မာ+ဏျ။ ဥပမီယတီတိ ဥပမေယျံ။ အလင်္ကာဋီ။၁ရ၆-ဂါထာ။ ဥပေစ္စ မိနိတုံ အရဟတီတိ ဥပမေယျံ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၅၃၃။] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-အပ်သော အရာဝတ္ထု။ ဩပမ္မသမ္ပဋိပါဒနန္တိ ဩပမ္မတ္ထဿ ဥပမေယျေန သမ္မဒေဝ ပဋိပါဒနံ။ မဋီ၊၂။၅၆။ အံဋီ၃။၁၉၄။

ဥပမေယျတ္ထ (ပု) [ဥပမေယျ+အတ္ထ] နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-အပ်သောအနက်ဒြပ်(အရာဝတ္ထု)။ အယဥ္စေတ္ထ အတ္ထောတိ အယမေဝ ဣဒါနိ ဝုစ္စမာနော ဣဓ မယာ အဓိပ္ပေတော ဥပမေယျတ္ထော။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၃၂ရ။ (-ထေရဋ္ဌ၂။၂၆၂။ သာရတ္ထ၁။၃၅၂။)

ဥပမေယျတ္ထဒဿန(န) [ဥပမေယျတ္ထ+ဒဿန] နှိုင်းခိုင်းအပ်သောအနက်ကို ပြသောစကား။ အာဒိတောပဋ္ဌာယာတိ ဥပမေယျတ္ထဒဿနတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၃၁။ (-သာရတ္ထ၂။၂၁၄။)

ဥပမေယျတ္ထဒီပနီ (ထီ) [ဥပမေယျတ္ထ+ဒီပနီ] နှိုင်းခိုင်းအပ်သောအနက်ကိုဖော်ပြသော။ အတ္ထဒီပနာတိ ဥပမေယျတ္ထဒီပနီ ဥပမာ။ မဋီ၊၂။၁၀၆။

ဥပမေယျတ္ထဝိဘာဝနတ္ထ (တိ) [ဥပမေယျတ္ထ+ဝိဘာဝနတ္ထ] နှိုင်းခိုင်းအပ်သောအနက်-ဥပမေယျတ္ထ-ကို ထင်ရှားပြခြင်းအကျိုးရှိသော။ ဥပမာ စ နာမ ယာဝဒေဝ ဥပမေယျတ္ထ-ဝိဘာဝနတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၂၆။ ဥပမေယျတ္ထသမ္ပဋိပါဒနတ္ထ-လည်းကြည့်။

ဥပမေယျတ္ထာနုရူပ(တိ)[ဥပမေယျတ္ထ+အနုရူပ] နှိုင်းယှဉ်အပ်သောအနက်အား လျော်သော။ ဣဒံ ပနေတ္ထ ပကတိစာရိတ္တဝသေန ဝုတ္တံ ဥပမေယျတ္ထာနုရူပတော။ မဋီ၊၂။၁၈၈။

ဥပမေယျဒဿန (န) [ဥပမေယျ+ဒဿန] နှိုင်းယှဉ်အပ်သောအရာဝတ္ထု-ဥပမေယျ-ကိုပြသောပုဒ်။ ဒုတိယန္တိ ဥပမေယျဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၆၄။

ဥပမေယျပက္ခ (ပု) [ဥပမေယျ+ပက္ခ] ဥပမေယျ၏-အဖို့-ဘက်။ ဥပမေယျ ပက္ခေ ပန အဖရုသတာယ မုဒုကဘာဝေါ ဝေ သုကုမာရတာ။ သီဋီ၊သစ်၁။၃၄၂။

ဥပမေယျဝါရ (ပု) [ဥပမေယျ+ဝါရ] နှိုင်းခိုင်းအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အလှည့်အကြိမ် ဖြစ်သော စကားရပ်၊ ဥပမေယျ၏ အလှည့်အကြိမ် စကားရပ်။ ထေရောတိအာဒိနာ အာဂတောသု ဥပမေယျဝါရေသု...သေ ယထာဝုတ္တနယော။

မင်္ဂ၊၃။၃၄၆။

ဥပမေယျသမ္ဗန္ဓိပါဒနတ္တ (ပု) [ဥပမေယျ+သမ္ဗန္ဓိပါဒနတ္တ] နှိုင်းခိုင်းအပ်သောအရာဝတ္ထု-ဥပမေယျ-ကို ကောင်းစွာ-ပြီးစီးစေခြင်း-ပြည့်စုံစေခြင်း-ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေခြင်း-အကျိုးရှိသော။ ဥပမာ စ နာမ ယာဝဒေဝ ဥပမေယျ-သမ္ဗန္ဓိပါဒနတ္ထာ။ မင်္ဂ၊၂။၁၉၃။ အံဋီ၊၃။၃၆၃။ ဥပမေယျတ္ထဝိဘာဝနတ္ထ-လည်းကြည့်။

ဥပမေယျောပမာဒဿနမုခ (န) [ဥပမေယျောပမာ+ဒဿနမုခ] ဥပမေယျ, ဥပမာန-နှိုင်းခိုင်း အပ်သောအရာ, နှိုင်းခိုင်းကြောင်းအရာဝတ္ထု-ကို ပေါ်ပြခြင်းကို အဦးအစပတာနပြုခြင်း။ တေသု ပဌမသု ပုဂ္ဂလေသု ယထာရဟံ ဥပမေယျောပမာဒဿနမုခေန ဟိတူပဒေသပဋိပတ္တိယာ ယထာ အညေဟိ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၅၃။

ဥပမောပမိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပမာ+ဥပမိတဗ္ဗ] ဥပမာ, ဥပမေယျ-နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းအရာဝတ္ထု, နှိုင်းခိုင်းအပ်သောအရာဝတ္ထု။ ဣဒါနိ ဥပမော-ပမိတဗ္ဗာနံ သမ္ဗန္ဓံ ဒဿေတုံ "ဇာလသိခါဟိ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ မင်္ဂ၊၂။၂၇၃။ (-အနုဋီ၊၁။၁၂၁။)

ဥပမောပမိတဗ္ဗသမ္ဗန္ဓ (ပု) [ဥပမောပမိတဗ္ဗ+သမ္ဗန္ဓ] ဥပမာနနှင့်ဥပမေယျတို့၏ဆက်စပ်ခြင်း။ နာပိ ဥပမောပမိတဗ္ဗသမ္ဗန္ဓော။ မူလဋီ၊၁။၆၁။

ဥပမောပမိတဗ္ဗသရူပ (န) [ဥပမောပမိတဗ္ဗ+သရူပ] ဥပမာနနှင့်ဥပမေယျတို့၏-သရုပ်-သဘော။ ဣမမတ္ထံ ဥပမောပမိတဗ္ဗသရူပ-ဝသေန ဒဿေတုံ ယထာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၈၀။

ဥပမောပမေယျ (န) [ဥပမာ+ဥပမေယျ] ဥပမာ, ဥပမေယျ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပမောပမေယျသံသန္ဒနနယ (ပု) [ဥပမောပမေယျ+သံသန္ဒနနယ] ဥပမာနနှင့် ဥပမေယျတို့ကိုနှိုင်းနှောတိုက်ဆိုင်ပုံနည်းလမ်း။ ဣဒါနိ ဝုတ္တမာနေန ဥပမောပမေယျသံသန္ဒနနယေန ထေ္တာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အတ္ထယောဇနာ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ မဋီ၊၁။၂၉၅။

ဥပမေပမေယျသာမည (န) [ဥပမောပမေယျ+သာမည] ဥပမာနှင့် ဥပမေယျတို့တူသည်၏ အဖြစ်။ ပရိဂ္ဂဟေန ဝိနာ ပတိ-ဋ္ဌာလာဘောတ္တေ ဥပမောပမေယျသာမညံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၄၃။

ဥပယ (ပု) [ဥပ+ဣ+အ] (၁) (တေဘူမက တရားတို့သို့ , အာရုံသို့) ကပ်ရောက်တတ်သော၊သူ။(တဏှာဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပယတရား နှစ်ပါးနှင့် ယှဉ်းတရားနှစ်ပါးရှိသောသူကို အရာဌာန အားလျော်စွာကောက်၏။) (၂) ကပ်ရောက်အပ်သော (ရုပ်ဝေဒနာအစရှိသော တရား)။ (၃) ကပ်ရောက်ခြင်း၊ ဥပယတရား။

(၁) ဥပယောတိ ဒွေ ဥပယာ၊ တဏှု-ပယော ဒိဋ္ဌုပယော စ။......ဝါဒံ ဥပေတိ ဥပ-ဂစ္ဆတိ ဂဏှာတိ ပရာမသတိ အဘိနိဝိသ-တီတိ ဥပယော။ မဟာနိ၊ ၆၂-၃။(-သံဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၊၃၅၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။) တဏှာဒိဋ္ဌိယော ဟိ ယသ္မာ အဟံ မမန္တိအာဒီဟိ အာကာရေဟိ တေဘူမက-ဓမ္မေ ဥပေန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ ဥပယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၃၁-၃၂။ ဒွိန္နံ အဘိနိဝေသ-ဝသေန အာရမ္မဏံ ဥပေန္တီတိ ဥပယာ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိယော။ သံဋီ၊၂။၂၀၉။ (-မဋီ၊၃။၂၈၂။) ဥပယော ဘိက္ခဝေ အဝိမုတ္တော။ သံ၊၂။၄၃။ ဥပယော ဟိ ဓမ္မေသု ဥပေတိ ဝါဒံ၊ သုတ္တနိ၊ ၄၀၂။ မဟာနိ၊၆၂။ ဥပယောတိ တဏှာမာန-ဒိဋ္ဌိဝသေန ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဥပဂတော။ သံဋ္ဌ၊

၂။၂၅၀။ ယော ပန နေသံ ဒွိန္နံ ဥပယာနံ ဘာဝေန ဥပယော ဟောတိ။......တတ္ထ ဥပယော့တိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿိတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၄။ (၂) သော ဥပယံ ကိံမေယျာ(သုတ္တနိ။၄၁၈။ မဟာနိ။၂၃၉။)တိ သော ဥပဂန္တဗ္ဗဋ္ဌေန ဥပယံ ရူပါဒိသု ကေမ္ပိ ဓမ္မံ ကိံ ဥပေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၂၁။ (၃) ဥပယော ရာဂဝသေန ဥပဂမနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၈။

ဥပယတိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+အ+တိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၃၉၁။ ဥပ+ဏယ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၆။] ကပ်ရောက်၏။ ဥပေတိ-ကြည့်။

ဥပယန္တ (တိ) [ဥပ+ယာ+အန္တ။ထိ ဦ ဥပယန္တီ] (၁) အထက်သို့တက်သော၊ ပြည့်လျှံသော။ (၂) ကပ်ရောက်သော-ချဉ်းကပ်သော၊သူ။ (၁) မဟာသမုဒ္ဒေါ ဘိက္ခဝေ ဥပယန္တော မဟာနဒိယော ဥပယာပေတိ။ သံ၊၁။၃၃၉၊၃၄၀။ ဥပယန္တောတိ ဥဒကဝဍ္ဎနသမယေ ဥပရိ-ဂစ္ဆန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ အဝိဇ္ဇာ ဥပယန္တီ။ သံ၊၁။၃၄၀။ (၂) မဇ္ဈသာရာယ ဝဂ္ဂုယာ အဿမံ ဥပယန္တိယာ။ ဇာ၊၂။၃၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၇။

ဥပယန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ယာ+အ+အန္တိ] ကပ်ရောက်ကုန်၏၊ ချဉ်းကပ်ကုန်၏၊ ချီတက်ကုန်၏။ ဥပယာတိ-ကြည့်။

ဥပယန္တိသုတ္တ (နု) [ဥပယန္တိ+သုတ္တ] ဥပယန္တိ-သုတ်။ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းကြောင့် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားဖြစ်ပုံနှင့် အဝိဇ္ဇာစသည်ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရစသည်တို့ ချုပ်ပုံကို သမုဒ္ဒရာနှင့် မြစ်ကြီးမြစ်ငယ်စသည်တို့၏ ရေအတက်အကျနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ဟောကြားအပ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တ ပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၁။၃၃၉။

ဥပယန္တီ (ထိ) [ဥပ+ယာ+အန္တ+ဤ] (၁) အထက်သို့တက်သော၊ ပြည့်လျှံသော။ ဥပယန္တ (၁)ကြည့်။ (၂) ကပ်ရောက်သော-ချဉ်းကပ်သော၊သူမ။ ဥပယန္တ(၂)ကြည့်။

ဥပယန္တု (ကြိ) [ဥပ+ယာ+အ+အန္တု] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-စေကုန်သတည်း။ ဥပယာတိ-ကြည့်။

ဥပယမတိ (ကြိ) [ဥပ+ယမ+အ+တိ] ဖျက်စီး၏၊ သေမင်းထံသို့ အမြဲသွား၏။ မယံ ယမာမသေ ဥပယမာမ နဿာမ သတတံ သမိတံ မစ္စုသန္တိကံ ဂစ္ဆာမာတိ န ဇာနန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၅။

ဥပယမာမ (ကြိ) [ဥပ+ယမ+အ+မ] ဖျက်စီးကုန်၏၊ သေမင်းထံသို့ အမြဲသွားနေကြရကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပယာစတိ(ကြိ) [ဥပ+ယာစ+အ+တိ] အလွန်တောင်းဆို၏၊ တောင့်တ၏၊ ဆုတောင်း၏။ ဒိဗ္ဗံ ဒေဝ ဥပယာစန္တိ ပုတ္တတ္ထိကာပိ ဒလိဒ္ဒါ။ ဇာ၊၂။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၅။

ဥပယာစန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ယာစ+အ+အန္တိ] ချဉ်းကပ်၍ဆုတောင်းကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပယာစိတက (နု) [ဥပ+ယာစ+တ။ က လာ] အလွန်-တောင်းဆိုခြင်း-တောင့်တခြင်း-ဆုတောင်းခြင်း။ ဥပယာစိတကေနာ(ဇာ၊၂။၂၅၂)တိ ဒေဝတာနံ အာယာစနေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၆။

ဥပယာတိ (ကြိ) [ဥပ+ယာ+အ+တိ] ကပ်ရောက်၏၊ ချဉ်းကပ်၏၊ ချီတက်၏။ ရူပံ ပန ဝိနာပိ နာမသာဓနံ အတ္တနော ရူပွနသဘာဝေန ဂဟဏံ ဥပယာတိ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၅၆။ **ဥပယန္တိ**-ပပဉ္စယန္တာ ဥပယန္တိ သညိနော။ သံ၊၂။၂၉၄။ (-သံ၊၃။၃၄၉။ ဇာ၊၁။၂၆၅။ ဇာ၊၂။၂၈၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၃၃။) ပပဉ္စယန္တာ ဥပယန္တီတိ ပပဉ္စ-

ယမာနာ ဝဋ္ဋံ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊၄၊၃။၂၇။ ဥပယန္တီတိ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၆။) ယဒိ အသုရာ ကုပိတာဝိလစိတ္တာ ဒေဝပုရံ ဥပယန္တိ ယုဒ္ဓေသု (ယုဇ္ဈိတုံ)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။ **ဥပယာသိ**-ပေတ၊၁၈၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၀၈။ **ဥပယန္တု**-ယံကိဉ္စိ ရတနံ အတ္ထိ၊ ဓတရဋ္ဌနိဝေ-သနေ၊ သဗ္ဗာနိ တေ ဥပယန္တု။ ဇာ၊၂။၂၂၁။ သဗ္ဗာနိ တေ ဥပယန္တုတိ တဿ နိဝေသနေ သဗ္ဗာနိ ရတနာနိ တဝ နိဝေသနံ ဥပဂစ္ဆန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇။ **ဥပယာသိ**-ထေရီ၊၄၃၁။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊၂၈၃။

ဥပယာန (န) [ဥပ+ယာ+ယု] ကပ်ရောက်ခြင်း၊ ချဉ်းကပ်ခြင်း။ အဗ္ဘုန္နတာနံ ရညံ ဥပယာနံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၁။၉၆၄။ ဥပသင်္ကမနံ ဥပ-ယာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉၉၀။)

ဥပယာနက (ပု) [ဥပ+ယာ+ယု။ကလာ။ ဇာတ် ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ မုပယာနက-ရှိ၏၊ နိဿျ နှင့် တကွ P.T.Cနှင့်P.T.Sအဘိဓာန် တို့၌မူ ဥပယာနက ဟူသောပုဒ်ကို ဘာသာပြန်ထား ၏။ သျ-၌ တောင်ပုဇွန်-ဟု ပြန်ဆို၏] ပုဇွန်။ မုပယာနက-ကြည့်။

ဥပယာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ယာ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-စေသင့်-စေထိုက်-သော၊ သူ။ မဟာသုဒဿနံ ဥပယာပေတဗ္ဗံ ဥပယာ-ပေတုံ။ ဒီ၊၂။၁၃၅။

ဥပယာပေတိ(ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ယာ+ဏာပေ+တိ] (၁) အထက်သို့တက်စေ၏၊ တိုးပွားစေ၏၊ (ရေဖြင့်) ပြည့်စေ၏။ (၂)ကပ်ရောက်စေ၏။ (၁) အဝိဇ္ဇာ ဥပယန္တီ သင်္ခါရေ ဥပယာပေတိ။ သံ၊၁။၃၄၀။ သင်္ခါရေ ဥပယာပေတီတိ သင်္ခါရေ ဥပရိ ယာပေတိ ဝဍ္ဎေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ **ဥပ ယာပေန္တိ**-မဟာသမုဒ္ဒေါ ဘိက္ခဝေ ဥပယန္တော မဟာနဒိယော ဥပယာပေတိ။ မဟာနဒိယော ဥပယန္တိယော ကုန္နဒိယော ဥပယာပေန္တိ။ သံ၊ ၁။၃၃၉၊၃၄၀။ ဥပယာပေတီတိ ဥပရိယာပေတိ ဝဍ္ဎေတိ ပူရေတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ (၂) အဟိတေ အပယာပေတိ၊ ဟိတေ ဥပယာပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။

ဥပယာပေတုံ (ဗျ) [ဥပ+ယာ+ဏာပေ+တုံ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-စေခြင်းငှါ။ ဥပယာ ပေတဗ္ဗ-ကြည့်။

ဥပယာပေန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ယာ+ဏာပေ+အန္တိ] အထက်သို့တက်စေကုန်၏၊ တိုးပွားစေကုန်၏၊ ပြည့်စေကုန်၏။ ဥပယာပေတိ (၂)ကြည့်။

ဥပယာသိ[၁] (ကြိ) [ဥပ+ယာ+အ+သိ] ကပ် ရောက်၏ ချဉ်းကပ်၏။ ဥပယာတိ-ကြည့်။

ဥပယာသိ[၂] (ကြိ) [ဥပ+ယာ+ဤ] ချဉ်းကပ်-လာရောက်-ပြီ။ ဥပယာတိ-ကြည့်။

ဥပယုဇ္ဇတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ယုဇ+ယ+တိ] ယှဉ် စပ်သုံးစွဲ၏၊ သင့်လျော်၏။ န ဟိ ပဓာနေ ဝိဇ္ဇမာနေ အပ္ပဓာနံ ဥပယုဇ္ဇတိ။ အနုဋီ၊၁။၉၇။

ဥပယုဇ္ဇမာန (တိ) [ဥပ+ယုဇ+ယ+မာန] ယှဉ် အပ်-သုံးဆောင်အပ်-သော။ ပိဝသိ ခါဒသိ စာတိ ကာလေန ကာလံ ဥပယုဇ္ဇမာနံ ဂန္ဓပါနံ သုဓာဘောဇနဉ္စ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၂၇။

ဥပယုဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ယုဇ+ယ+တဗ္ဗ] ယှဉ် စပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဥပယုဇ္ဇိတဗ္ဗော ကိရိယာယာတိ ဥပယောဂေါ၊ကမ္မံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၇၀။

ဥပယုဥ္ဇိတွာ (ဗျ) [ဥပ+ယုဇ+တွာ] ပြင်းစွာ အားထုတ်၍၊ သုံးဆောင်၍။ ဥပယုဥ္ဇိတွာတိ ဗလဝဝါယာမကရဏဝသေန ဘုသံ ယုဥ္ဇိတွာ၊

သသန္တာနေ ဥပ္ပါဒနေန ဝဠဉ္ဇိတ္တာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂံ၊၄၀၀။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃-၌ ဥပဘုဉ္ဇိတ္တာ ဟုရှိ၏။)

ဥပယုတ္တ (တိ) [ဥပ+ယုဇ+တ] ယှဉ်စပ်-သုံးစွဲ-အပ်သော။ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပေါ်သဓာဒီဟိစာပိ ဗာလသရီရေ ဥပယုတ္တေဟိ ကာလန္တရေ ဝုဍ္ဎသရီရာဒီသု ဖလဒေဟိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၈။

ဥပယုပါဒါန (နု) [ဥပယ+ဥပါဒါန] ဥပယမည်သောတဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်-ကပ်၍ယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-သော။ (တပ္ပုရိသ်။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ-အလို။) ဥပယမည်သောတဏှာဒိဋ္ဌိနှင့် ဥပါဒါန်တရားလေးပါး။ (ဒွန်။ သံ၊ဋ္ဌ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ-တို့အလို။) ရူပဓာတုယာ ခေါ ဂဟပတိ ယော ဆန္ဒော ယော ရာဂေါ ယာ နန္ဒီ ယာ တဏှာ ယေ ဥပယုပါဒါနာ……တေ တထာဂတဿ ပဟီနာ။ သံ၊၂။၉၁၂။ မဟာနိ။၁၅၂။ စူဠနိ။၁၄၈။ အနုဋီ၊၁။၄၂။ ယေ ဥပယုပါဒါနာတိ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ ဥပဂန္တွာ ဂဟိတာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဥပယုပါဒါနာတိ တဏှုပယဒိဋ္ဌုပယဝသေန ဒွေ ဥပယာ ကာမုပါဒါဒီနိ စတ္တာရိ ဥပါဒါနာနိ စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၉။

ဥပယုပါဒါနာဘိနိဝေသဝိနိဗန္ဓ(တိ)[ဥပယုပါဒါနာဘိနိဝေသ+ဝိနိဗန္ဓ] ဥပယတရား, ဥပါဒါန်တရား, အဘိနိဝေသတရားတည်းဟူသော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ ဥပယုပါဒါနာဘိနိဝေသဝိနိဗန္ဓော ခွါယံ ကစ္စာန လောကော ယေဘုယျေန။ သံ၊၁။၂၅၇။ ဥပယုပါဒါနာဘိနိဝေသဝိနိဗန္ဓောတိ ဥပယေဟိ စ ဥပါဒါနေဟိ စ အဘိနိဝေသေဟိ စ ဝိနိဗန္ဓော။……တဏှာဒိဋ္ဌိယော ဟိ ယသ္မာ အဟံ မမန္တိအာဒီဟိ အာကာရေဟိ တေဘူမကဓမ္မေ ဥပေန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ ဥပယာတိ ဝုစ္စန္တိ၊ ယသ္မာ ပန တေ ဓမ္မေ ဥပါဒိယန္တိ စေဝ အဘိနိဝိသန္တိ စ၊ တသ္မာ ဥပါဒါနာတိ စ အဘိနိဝေသာတိ စ ဝုစ္စန္တိ၊ တာဟိ စာယံ လောကော ဝိနိဗန္ဓော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁-၃၂။

ဥပယောဂ (ပု) [ဥပ+ယုဇ+ဏ] (၁) ဒုတိယာဝိဘတ်။ (၂) ဒုတိယာဝိဘတ်၏ အနက်၊ ဒုတိယာအနက်၊ ကံအနက်။ (၃) လုံ့လပြုခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်း။ (၄) (က) ယှဉ်စပ်-သုံးစွဲ-ခြင်း။ (ခ) တပ်ဆင်ခြင်း၊ စီခြယ်ခြင်း။ သင့်တင့်ရာအရပ်၌ ထည့်သွင်းခြင်း။ (၅) အတတ်ပညာသင်ယူခြင်း၊ သီလစသည်ကို ဆောက်တည်ပြီးနောက် ဦးစွာပဌမ ဥဋ္ဌာန, ဥပဋ္ဌာန အစရှိသော ကျင့်ဝတ်များကို ပြည့်စုံစေ၍ အတတ်ပညာ သင်ယူခြင်း။

(၁) ဒုတိယာဝိဘတ်။ ဥပယောဂေန ဘုမ္မေန၊ တံတံအတ္ထမပေက္ခိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ တံ ပုဂ္ဂလန္တိ သော ပုဂ္ဂလောတိ ပစ္စတ္တဝစနံ ဥပယောဂဝသေန ပရိဏာမေတွာ တံ ပုဂ္ဂလံ အနာပုစ္ဆာ ပက္ကမိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၅၈။ ဟတ္ထိသဒ္ဒန္တိ ကရဏတ္ထေ ဥပယောဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၂၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃။ မူလဋီ၊၁။၁၀။ မူလဋီ၊၃။၂၀၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၆၆၂။) (၂) ဒုတိယာဝိဘတ်၏ အနက်၊ ဒုတိယာအနက်၊ ကံအနက်။ ဂစ္ဆထ ဘိက္ခဝေ ပဏာမေမိ ဝေါတိအာဒီသု ဥပယောဂေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၆၊ (-၂၂၇။) ဥပယုဇ္ဇိတဗ္ဗော ကြိယာယာတိ ဥပယောဂေါ၊ ကမ္မံ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၀။ (၃) လုံ့လပြုခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်း။ ဝေါယောဂံ အာပဇ္ဇတီတိ ဥပယောဂံ သယံ တေသံ ကိစ္စာနံ ကတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ (၄) (က) ယှဉ်စပ်-သုံးစွဲ-ခြင်း။ သော န ကတ္တစိ ဝိနယပိဋ္ဋကေ ဥပယောဂံ ဂတော။ ကင်္ခါဋီ၊

သစ်။၁၉၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၀။) (၁) တပ်ဆင်ခြင်း၊ စီခြယ်ခြင်း၊ သင့်တင့်ရာအရပ်၌ ထည့်သွင်းခြင်း။ တသ္မိံ ပိဠန္ဓနေ စတသော ဝဇိရနာဠိယော ဥပယောဂံ အဂမံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဥပယောဂန္တိ တတ္ထ တတ္ထ အပေ့တဗ္ဗဋ္ဌာနေ အပ္ပနာဝသေန ဝိနိယောဂံ အဂမံသု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၆။ (၅) အတတ်ပညာသင်ယူခြင်း၊ သီလစသည်ကို ဆောက်တည်ပြီးနောက် ဦးစွာပဌမ ဥဋ္ဌာန, ဥပဋ္ဌာန အစရှိသောကျင့်ဝတ်များကို ပြည့်စုံစေ၍ အတတ်ပညာ သင်ယူခြင်း။ အက္ခာတရိ ဥပယောဂေ ပဋ္ဌမိ။...ဥပယောဂေါတိ သီလာဒီနိ သမာဒိယိတွာ ဂယှမာနံ နိယမပုဗ္ဗကံ ဝိဇ္ဇာဂဟဏံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၆၄၇။

ဥပယောဂဂမနူပဂ(တိ) [ဥပယောဂ+ဂမနူပဂ] ယှဉ်စပ်-သုံးစွဲအပ်-သည်၏အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သော၊ အားထုတ်အပ်သည်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လောက်သော(မအူ၊သျှ)။ သုံးစွဲရန်ဖြစ်နိုင်လောက်သော။ တစန္တိ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ ဝါ ရဇနတ္ထာယ ဝါ ဥပယောဂဂမနူပဂံ ယံကိဉ္စိ ရုက္ခတ္တစံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

ဥပယောဂတ္ထ (ပု) [ဥပယောဂ+အတ္ထ] ဒုတိယာအနက်၊ ကံအနက်။ ပါဒေသု ဂဟေတွာတိ ပါဒေ ဂဟေတွာ၊ ဥပယောဂတ္ထေ ဘုမ္မံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၈။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၉။)

ဥပယောဂတ္ထဇောတနတ္ထ(ပု) [ဥပယောဂတ္ထ+ဇောတနတ္ထ] ဒုတိယာအနက်-ကံအနက်-ကို ထွန်းပြခြင်း အကျိုး။ မာသံ အဇ္ဈေတီတိ-အာဒီသု ဝိယ ဥပယောဂတ္ထဇောတနတ္ထံ ဣဓ ဥပယောဂဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။၂၂။

ဥပယောဂနိဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [ဥပယောဂ+နိဒ္ဒိဋ္ဌ] ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော။ တသ္မာ "ကုသလံ ဓမ္မံ"န္တိ ဥပယောဂနိဒ္ဒိဋ္ဌံ ပစ္စယံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ပဋိစ္စ။ မူလဋီ၊၃။၂၀၀။

ဥပယောဂနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပယောဂ+နိဒ္ဒေသ] ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ တတ္ထ ဥပယောဂနိဒ္ဒေသော ကတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။(-သာရတ္ထ၊၁။၁၉၉။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃။)

ဥပယောဂပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဥပယောဂ+ပဝတ္တိ] ဒုတိယာအနက် ဖြစ်ခြင်း။ ဥပယောဂပ္ပဝတ္တိယံ ဟိ ဣဒံ သာမိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

ဥပယောဂဖလ (နု) [ဥပယောဂ+ဖလ] သုံးဆောင်သောကာလ, အကျိုးပေးရာကာလ။ (ပြည်၊သျှ။) ဒေါသော ဥပယောဂဖလေသု အနိဋ္ဌတ္တာ ဝိသသံသဋ္ဌပူတိမုတ္တံ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၁၂၁။

ဥပယောဂဗဟုဝစန (နု) [ဥပယောဂ+ဗဟုဝစန] (၁) ဒုတိယာဗဟုဝုစ်ဝိဘတ်။ (တိ) (၂) ဒုတိယာဗဟုဝုစ်ဝိဘတ်ရှိသော။ (၁) (တိ) (၂) နောတိ ဥပယောဂဗဟုဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၃။) ဘုမ္မဝစန-လည်းကြည့်။

ဥပယောဂလဒ္ဓ (တိ) [ဥပယောဂ+လဒ္ဓ] ရအပ်သော ဒုတိယာဝိဘတ်ရှိသော(ကာယ, စိတ္တ)။ " ကာယံ ပရိဏာမေတိ, စိတ္တံ ပရိဏာမေတိ" ဟူ၍ ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ဆိုအပ်သော ကိုယ်, စိတ်။ ဥပယောဂလဒ္ဓံ အာရမ္မဏံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၀။ ဥပယောဂလဒ္ဓန္တိ လဒ္ဓဥပယောဂဝစနံ၊ ဒုတိယာဝိဘတ္တိဝသေန ဝုတ္တံ "ကာယံ ပရိဏာမေတီ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၄။

ဥပယောဂဝစန (နု) [ဥပယောဂ+ဝစန] (၁)

ကံအနက်-၌ စီရင်အပ်သော-ကိုဟောသော-ဝိဘတ်၊ ဒုတိယာဝိဘတ်။ (၂) ဒုတိယာဝိဘတ်၏ အနက်၊ ကံအနက်။ (တိ) (၃) ဒုတိယာဝိဘတ် ရှိသော။ (၁) အထ ကသ္မာ ယထာ သုတ္တန္တေ "ဧကံ သမယ"န္တိ ဥပယောဂဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀၊(-၈၄။) (၂) သင်္ဂဟော ဧတေတိ ဥပယောဂဝစနေ ပစ္စတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၁၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ ဥပယောဂဝစနေတိ ဥပယောဂတ္ထေ၊ ဝုစ္စတီတိ ဝစနံ အတ္ထော၊ ဥပယောဂဝစနေ ဝါ ဝတ္တဗ္ဗေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၆။ (တိ)(၃) တံ ခေါ ပနာတိ ဣတ္ထံဘူတာချာနတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။)

ဥပယောဂဝစနနိဒ္ဒေသ(ပု)[ဥပယောဂဝစန+ နိဒ္ဒေသ] ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ ဣဓ ဥပယောဂ-ဝစနနိဒ္ဒေသော ကတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၉၁။

ဥပယောဂဝစနဝါရ(ပု) [ဥပယောဂဝစန+ဝါရ] ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ဆိုအပ်သောပုဒ်တို့၏-ဝါရ -အလှည့်အကြိမ်။ "ယံ တွံ အာဂမ္မ ဝိဟာရံ အဒါသိ"တိအာဒယော ပန ဥပယောဂဝစန-ဝါရာ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။

ဥပယောဂိတာ (ထီ) [ဥပယောဂီ+တာ] ယှဉ်စပ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ တသ္မိံ အရ-ယာတေ တေဿ ဥပယောဂိတံ ဒဿေတုံ-......ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၄၈။

ဥပယောဂူပသေဝန (နု) [ဥပယောဂ+ဥပ သေဝန] ယှဉ်ကပ်ပေးခြင်းဟူသော မှီဝဲခြင်း။ ဥပသေဝနံ ပန ကာယေ အလ္လီယာပနဝသေန ဥပယောဂူပသေဝနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၈။ (မူလဋီ၊ ၃။၁၇၁။ အနုဋီ၊၃။၂၃၁-အလားတူဝါကျတို့၌ ဥပဘောဂူပသေဝနံ-ဟုရှိသည်။)

ဥပယောဂေကဝစန (နု) [ဥပယောဂ+ဧက ဝစန] ဒုတိယာဧကဝုစ်ဝိဘတ်။ ကိဉ္စိတိ ဥပ-ယောဂေကဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။ (-ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၅။)

ဥပယောဇိတ (တိ) [ဥပ+ယုဇ+ဏေ+တ] ယှဉ် စေအပ်သော။ သော ဟိ တေန ဥပယော-ဇိတော ဝိယ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၇၀။ အနုဋီ၊ ၂။၇၄။

ဥပရစိတ (တိ) [ဥပ+ရစ+တ] စီရင်-စီစဉ်-ပြုလုပ်-ရေးသား-အပ်သော။ နာတိသင်္ခေပ-နာတိဝိတ္ထာရဝသေန ဥပရစိတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၅။

ဥပရစိတရူပက (နု) [ဥပရစိတ+ရူပက] စီစဉ်-ပြုလုပ်-အပ်သော အရုပ်။ ဒါရုကပိလ္လကာနိ ဝါတိ ဒါရုဒဏ္ဍာဒီဟိ ဥပရစိတရူပကာနိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၆၄။

ဥပရဇ္ဇ (နု) [ဥပရာဇ+ဏျ] အိမ်ရှေ့မင်း၏-အဖြစ်-ရာထူး။ ဗာလော ဟိ အပဏ္ဍိတ-ပုရိသော ရဇ္ဇံ ဝါ ဥပရဇ္ဇံ ဝါ ... ပတ္တေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂။)

ဥပရဇ္ဇမင်္ဂလ(နု) [ဥပရဇ္ဇ+မင်္ဂလ] အိမ်ရှေ့မင်း အဖြစ် အဘိသိက်သွန်းခြင်း မင်္ဂလာ။ တဿ ပုတ္တဿ ဥပရဇ္ဇမင်္ဂလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။

ဥပရတ (တိ) [ဥပ+ရမု+တ] ရှောင်ကြဉ်သော၊ ချုပ်ငြိမ်းသော၊ ကင်းကွာသော၊ ကင်းရှင်းသော၊ သူ။ ဥပသန္တော ဥပရတော၊ မန္တဘာဏီ အနု-ဒ္ဓတော။ ထေရ။၂၂၀၊၃၄၅။ ဥပရတောတိ သဗ္ဗသ္မာ ပါပကရဏတော ဩရတော ဝိရ-တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၃၊၂၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၈၄။) ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ စိန္တိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟိ ကိလေသကာမာနံ ဧကော ကော-

ဋ္ဌာသော ဥပရတော နာမ ဟောတိ နိရုဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၀။ ဥပရတောတိ ဝိရတော၊ နိရုဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋီ၊ဇာ။ကျော။

ဥပရတကောဋ္ဌာသ (တိ) [ဥပရတ+ကောဋ္ဌာသ] ချုပ်ငြိမ်းသော-ကင်းကွာသော-အဖို့ရှိသော။ ယတော ဥပရတော ဩဓိ တေတသန္တိ ယတောဓိကာနိ ဥပရတကောဋ္ဌာသာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၀။

ဥပရတာဝိပစ္စနသဘာဝါသက် (တိ) [ဥပ ရတ+ အဝိပစ္စနသဘာဝါသက်ာ] ကင်းသော အကျိုးမပေးခြင်းသဘော၌ ယုံမှားတွေဝေမှု ရှိသော။ ကေန်အကျိုးပေးမည်ဖြစ်သော။ အနေကာနိ စ အာနန္တရိယာနိ ကတာနိ ကေန္ဓေ ဝိပါကေ နိယတတ္တာ ဥပရတာ-ဝိပစ္စနသဘာဝါသက်တ္တာ နိစ္ဆိတာနိ သဘာ-ဝတော နိယတာနိ။ ဒီဋီ၊၃။၁၉၆။ အံဋီ၊၁။၂၁၅။ မူလဋီ၊၁။၄၆။ ဥပရတာ အဝိပစ္စနသဘာဝါ-သက်ာ ယေသု တာနိ ဥပရတာဝိပစ္စ။ပ။ သက်ာနိ၊ တဗ္ဘာဝေါ ဥပ။ပ။ သက်တ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။၄၈။

ဥပရတိ (ထီ) [ဥပ+ရမု+တိ] (က) ပျောက် ကင်းခြင်း၊ ငြိမ်းစေခြင်း။ (ခ) ကင်းရှင်းခြင်း။ (က) တဿာ ဥပရတိယာ ဝူပသမနတ္ထာယ အာဟာရေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၀၁။ (ခ) တေသံ ဥပရတိယာ ဝိသုဒ္ဓါ ဟောန္တိ သူရိယရံသိယော။ မိလိန္ဒ။၂၆၆။

ဥပရတ္တိ (န) [ဥပ+ရတ္တိ] ညဉ့်၏အနီး။ ဒိယ-ရတ္တိံ ဟောမန္တော ဥပရတ္တိ။ မောဂ်၊ ၃-ကဏ္ဍ။ ၄၅-သုတ်။ သမီပံ ရတ္တိယာ ဥပရတ္တိ။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ၊ ၃-ကဏ္ဍ။ ၄၅-သုတ်။

ဥပရမ (ပု) [ဥပ+ရမု+အ] (က) ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ (ခ) ပျောက်ကင်းခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (က) သံယမမတ္တေန ဥပရမမတ္တေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၈။ သံသိဒ္ဓိဒဿနေနာတိ သံသိဒ္ဓိယာ နိဋ္ဌာနဿ ဥပရမဿ ဒဿနေန။ အနုဋီ၊ ၃။၄၆။

ဥပရမဏ (န) [ဥပ+ရမု+ယု] ပျောက်ကင်း ခြင်း၊ ငြိမ်းစေခြင်း။ ဝိဟိံသူပရတိယာတိ ဗိဃစ္ဆာဒုက္ခဿ ဥပရမဏတ္ထံ။ မဋီ၊၁။၁၆၈။

ဥပရမတိ (ကြိ) [ဥပ+ရမု+အ+တိ] (၁) ရှောင်ကြဉ်၏၊ ဆုတ်နစ်၏။ (၂) ပျက်စီး၏။ (၁) ကုပိတောပိ ဟတ္ထိနာဂေါ သမာဂန္တွာ ဥပရမတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၄။ ဘယေန **ဥပရမန္တီ**တိ ဘယူဝရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ ဥပရမန္တီတိ ဝိရမန္တိ နိဝတ္တန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၃။ ဝိမတိ။၂။၁၁၀။ **ဥပရမာမိ**-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၆။ (၂) မယံ ယမာ-မသေ **ဥပရမာမ** ဝိနဿာမ သတတံ သမိတံ မစ္စုသန္တိကံ ဂစ္ဆာမ။ မမ္ဘ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈။

ဥပရမတ္ထ (ပု) [ဥပရမ+အတ္ထ] ပျောက်ကင်း ခြင်းအကျိုး။ တဿာ ဥပရမတ္ထမေ့ဝ ပိဏ္ဍပါတံ ပဋိသေဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁။

ဥပရမန (န) [ဥပ+ရမု+ယု] ပျက်စီးခြင်း၊ သေဆုံးခြင်း။ ယမန့် ဥပရမနန္တိ ယမော မရဏန္တိ အာဟ "ဇာတိယာ သတိ မရဏံ ဟောတိ"တိ။ အနုဋီ၊၃။၁၆၀။

ဥပရမန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ရမု+အ+အန္တိ] ရှောင် ကြဉ်ကုန်၏။ ဥပရမတိ (၁) ကြည့်။

ဥပရမာမ (ကြိ) [ဥပ+ရမု+အ+မ] ပျက်စီး ကြကုန်အံ့။ ဥပရမတိ (၂) ကြည့်။

ဥပရမာမိ (ကြိ) [ဥပ+ရမု+အ+မိ] ရှောင်ကြဉ်၏။ ဥပရမတိ (၁) ကြည့်။

ဥပရဝ (ပု) [ဥပ+ရု+အ] ဟစ်အော်ခြင်း၊

ဖြွေးကြော်ခြင်း။ ကမ္မန္တဒါသော……သဗ္ဗေ ဒါသေ ဂဟေတွာ ရာဇင်္ဂဏ ဂန္တွာ ဥပရဝံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။)

ဥပရဝတိ(ကြိ) [ဥပ+ရု+အ+တိ] မြည်တွန် တောက်တီး၏၊ ဟစ်အော်-ပြောဆို-ဖြွေး ကြော်-၏။ နဂရမှိ န ဥပရဝန္တိ ရာဇာနံ။ ဇာ၊ ၂။၂၄၆။ န ဥပရဝန္တိတိ န ဥပက္ကောသန္တိ န ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၈၆။

ဥပရဝန္တိ(ကြိ) [ဥပ+ရု+အ+အန္တိ] မြည်တွန် တောက်တီးကုန်၏၊ ဟစ်အော်-ပြောဆို- ဖြွေးကြော်-ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပရာဂ (ပု) [ဥပ+ရဉ္ဇ+ဏ] တပ်စွန်းခြင်း၊ ဆေးဆိုးခြင်း။ (ဖလိကမဏိသု၊-ဖန်ကျောက် တို့၌၊ ဥပရာဂေါ ဝိယ-ဆေးဆိုးခြင်းကဲ့သို့- ဟုပေး။ ဖန်ကျောက်ကို ဆေးဆိုးလျှင် အရောင်ပြောင်းသကဲ့ မကောင်းသူနှင့် ပေါင်း လျှင် မကောင်းဖြစ်တတ်ကြောင်း ပြလိုရင်း ဖြစ်သည်။) သဟဝါသော သံသဂ္ဂေါ ဥပရာဂေါ ဝိယ ဖလိကမဏိသု ပုရိသဥပနိဿယဘူတံ ပုဂ္ဂလာကာရံ ဂါဟာပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၀။

ဥပရာဇ (ပု) [ဥပ+ရာဇ] အိမ်ရှေ့မင်း။ ရာဇာ မာတာ မဟေသီ စ၊ ဥပရာဇာ ပုရောဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ ဓမ္မ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။)

ဥပရာဇဋ္ဌာန (နပုံ) [ဥပရာဇ+ဌာန] အိမ်ရှေ့ မင်း၏-အရာဌာန-ရာထူး။ ဘာတိက တုမှေ ဥပရာဇဋ္ဌာနေ ဌိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၃။)

ဥပရာဇဘာဝ (ပု) [ဥပရာဇ+ဘာဝ] အိမ်ရှေ့ မင်း၏-အဖြစ်-ရာထူး။ ဩပရဇ္ဇန္တိ ဥပရာဇ- ဘာဝံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။

ဥပရိ၁(ဗျ) ["ဥဒ္ဓံ+ရိ" ဟုပုဒ်ခွဲ၍ ဥဒ္ဓံ-ကို ဥပပြု ဟူ၍ ထောမနိဓိ အတိုင်း ဝိပိဓာန် ရုပ် စီရင်သည်၊ ပထမာပဉ္စမီသတ္တမျန္တ ဖြစ်သော ဥဒ္ဓံသဒ္ဒါ၏ အနက်၌ ဖြစ်သည်ဟုလည်း ထောမနိဓိမိန့်ဆို၏။ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် "အထက်၊ အထက်မှ၊ အထက်၌"ဟူ၍ ဝိဘတ် အနက်သုံးမျိုးဖြစ်နိုင်၏။ ရူ(စာမျက်နှာ၊၁၃၃) နှင့် နီတိ၊သုတ္တ (စာမျက်နှာ၊၃၈၀-၁) တို့၌မူ သတ္တမျန္တနိပါတ်ဟုမိန့်ဆိုတော်မူကြသည်] အထက်၊ အပေါ်၊ နောက် (နောင်လာလတ္တံ့ အနာဂါတ်)၊ အထက်ကာလ(အနာဂါတ်ကာလ)၊ အထက်အရပ်၊ အထက်အဖို့၊ အထက်ပိုင်း၊ အထက်ဖြစ်သော-နောက်ဖြစ်သော-နောင်လာ လတ္တံ့ဖြစ်သော-အပိုင်း၊ အခန်း၊ ကဏ္ဍ၊ စကားရပ်၊ အရိယမဂ်ဖိုလ် စသည်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဒွေ ဘိက္ခူ သံဃိကေ ဝိဟာရေ ဥပရိဝေဟာသကုဋိယာ ဧကော ဟေဋ္ဌာ ဝိဟရတိ ဧကော ဥပရိ။ ဝိ၊၂။၆၆။ ဝဇိရပါဏီ ယက္ခော…ဥပရိဝေဟာသံ ဌိတော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၈၉။ မ၊၁။၂၉၄။ ဣတော ဝဿ- သတဿ ဥပရိ အဋ္ဌာရသမေ ဝဿေ ပါဋလိ- ပုတ္တေ ဓမ္မာသောကော နာမ ရာဇာ……ရဇ္ဇံ ကာရေဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယံ အဝဿံ သမ္ပာပကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ပုရိသ- နိမိတ္တေ စတ္တာရိ ပဿာနိ မဇ္ဈေ ဥပရိစာတိ ဆ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ဥပရီတိ အဂ္ဂကောဋိတော ဥပရိဘာဂပ္ပဒေသော။ သာရတ္ထ၊၂။၈၃။ ဥပရိ(ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၅၀)တိ အဂ္ဂဥပါသကဿ ဥပရိဘာဂေ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၃။ ဥပရိ (ကင်္ခါ၊၂၁၅)တိ အစေ- လကဝဂ္ဂေ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၈။ ဥပရိ(ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈)တိ အရဟတ္တာ ဥဒ္ဓံ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၂၀။

ဥပရိ၂ (ဥပသာရအဗျယ) [ဥ+ပရိ] တက်၍ ကြဉ်၍။(ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ။) တက်၍ ထက် ဝန်းကျင်။(သပြေကန်။) ဥပရိပဗ္ဗတာ ဒေဝေါ ဝဿတီတိ ဣဒံ ပန ဥပရီတိ ဥပသဂ္ဂဒွယ-

ဝသေန ဝုတ္တံ၊ န ဥပရိသဒ္ဒပယောဂဝသေန၊ ဥပရိသဒ္ဒေါ ဟိ နိပါတော၊ ဣဒံ ပန ဥပသဂ္ဂ–ဝသေန ဝုတ္တံ။ နျာသ။၁၉၆။ ဥပရိပဗ္ဗတာတိ ဧတ္ထ ဥကာရော ဥဂ္ဂမနတ္ထော၊ ပရိသဒ္ဒေါ ပရိဝဇ္ဇနတ္ထော၊ တသ္မာ ဒေဝေါ မေဃော ဥဂ္ဂန္တွာ ပဗ္ဗတံ ဝဇ္ဇေတွာ ဝဿတိတျတ္ထော။ ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ။၁၉၄။ ပဗ္ဗတာ–တောင်မှ၊ ဥ–တက်၍၊ ပရိ–ထက်ဝန်းကျင်၊ ဒေဝေါ–မိုးသည်၊ ဝဿတိ–ရွာ၏။(သပြေကန်။) ဒေဝေါ–မိုးသည်၊ ဥ=ဥဂ္ဂန္တွာ–တက်၍၊ ပဗ္ဗတံ–တောင်ကို၊ ပရိ=ဝဇ္ဇေတွာ–ကြဉ်၍၊ ဝဿတိ–ရွာ၏။ (ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာအလို။) (ဥပရိ–ကို နိပါတ်ပုဒ် ဟုလည်းကောင်း, ဥပသာရနှစ်ပုဒ်တွဲဟုလည်းကောင်း အမျိုးမျိုး ကြံကြ၏၊ ဤနေရာ၌ နိပါတ်, ဤနေရာ၌ ဥပသာရဟု ခွဲရန်ကား ခဲယဉ်းလှသည်။)

ဥပရိအာကာသတလ(နု) [ဥပရိ+အာကာသ–တလ] အထက်ဖြစ်သော ကောင်းကင်အပြင်။ ပါသာဒမတ္ထကေတိ ပါသာဒဿ ဥပရိ–အာကာသတလေ။ အံ၊ငို၊၂။၁၁၉။

ဥပရိဥပရိဂုဏ(ပု) [ဥပရိဥပရိ+ဂုဏ] အထက်အထက်ဖြစ်သော ဂုဏ်။ ဥပရိဥပရိဂုဏေဟိ ပရိဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

ဥပရိဥပရိပဒ (နု) [ဥပရိဥပရိ+ပဒ] အထက်အထက်–နောက်နောက်–ဖြစ်သောပုဒ်။ ဂဟိ–တဂဟိတပဒံ ဥပရိဥပရိပဒံ ဂဏှန္တဿ နဿတိ။ အံ၊ငို၊၁။၁၆၁။

ဥပရိဥပရိသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနတ္ထ (ပု) [ဥပရိဥပရိ+သမာပတ္တိ+သမာပဇ္ဇနတ္ထ] အထက်အထက်၌ ဖြစ်သော သမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ခြင်းအကျိုး။ ဥပရိဥပရိသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇန–တ္ထာယ ပဌမဇ္ဈာနာဒိသမာဓိံ အဘိနီဟရိတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။

ဥပရိကဏ္ဌသက္ခလိကာ (ထီ) [ဥပရိ +ကဏ္ဌ–သက္ခလိကာ] နားရွက်စွန်း(နားရွက်ပေါက်)၏အထက်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ငို၊သျှ၊ဒု။၁၉၇။) ကဏ္ဏစူဠိ–ကာတိ ဥပရိကဏ္ဏသက္ခလိကာယ ပရဘာဂံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ငို၊၁။၃၀၅။

ဥပရိကေသန္တ (ပု၊နု) [ဥပရိ+ကေသန္တ] ဆံပင်၏ အဆုံး၊ ဆံပင်အဖျား။ အာယသ္မာ ကိရ ရာဟုလော......ပါဒတလတော ယာဝ ဥပရိ–ကေသန္တာ တထာဂတံ ဩလောကေသိ။ အံ၊ငို၊၁။၁၇၁။

ဥပရိကွိ (ထီ) [ဥပရိ+ဣက္ခ+ဤ] ဥပရိကွိ မည်သော မိဖုရား။ ယင်္ဂိကာ ဥပရိကွိ စ၊ ပေါက္ခရဏီ စ ဘာရိကာ။ ဇာ၊၂။၂၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၃။

ဥပရိက္ချာ (ထီ) [ဥပရိ+ချာ+အ] နိဿတ္တိကို၊ သတ္တိရှိလာ၊ ကျမ်း၌ပါ၊ ဝါစာသိလိင်၌၊ ဥပရိက်။ တွင်းကြီးနိယံ၊ နံပါတ်။၂၂။ သမ္ပဒ္ဒိစ္ဆန္တံ ဝိယ သမ္ပဒ္ဒိစ္ဆနစိတ္တံ–၌ သမ္ပဒ္ဒိစ္ဆိုန်း၏ ခံတတ်သော ကတ္တုသတ္တိမရှိသော နိဗ္ဗာပါရသဘောကို သဗ္ဗာပါရကတ္တုသတ္တိ၌ တင်စား၍ တဒ္ဓမ္မူပစာအားဖြင့် ဆိုရကား ဥပရိက္ချာဟူ၏။ ဤဥပရိက္ချာကား ပြေပြစ်ခြင်း=ဝါစာသိလိင္ဂအကျိုးသာတည်း။ တွင်းကြီးနိယံအဖြေ။ နံပါတ်။၂၂။ ဤပုဒ်ကို ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ မတွေ့ရ။

ဥပရိခါဒနီယ (နု) [ဥပရိ+ခါဒနီယ] ခဲဖွယ်၏–အထက်အရပ်–အပေါ်အရပ်။ ဥပရိခါဒနီယေပိ ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တံ ဥပနာမေန္တိ။ ဝိ၊၃။၅၆။

ဥပရိဂဂနတလာဘိမုခ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပရိ+ဂဂန–တလာဘိမုခ] အထက်ကောင်းကင်အပြင်သို့ ရှေ့ရှု။ ဥဒ္ဓန္တိ ဥပရိဂဂနတလာဘိမုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ငို၊၁။၁၉၉။)

ဥပရိဂဂ် (နု၊ထီ) [ဥပရိ+ဂဂ်] ဂဂ်မြစ်၏–

အထက်ပိုင်း-အထက်ရေအလျဉ်။ အထ ဥပရိဂင်္ဂါယ ခနိကေဟိ ပရိပိဋ္ဌိတော။ စရိယာ။ ၄၀၃။ ဥပရိဂင်္ဂါယာတိ ဂင်္ဂါယ နဒိယာ ဥပရိ-သောတေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ ကိလေသ-ဝသေန ဥပရိဂင်္ဂ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။)

ဥပရိဂင်္ဂါဝါသိက (တိ) [ဥပရိဂင်္ဂါ+ဝသ+ဏီ။ သွတ္တ က-သက်၍ ဝါသိကာပြီး။] ဂင်္ဂါမြစ်၏ အထက်ပိုင်း-ဂင်္ဂါမြစ်ညာ-၌နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ပုန ကေသို့ သမယေ ဥပရိဂင်္ဂါဝါသိကံ ကုလံ ဟေဋ္ဌာဂင်္ဂါဝါသိကေန ကုလေန သဒ္ဓိံ မိတ္တ-သန္ထဝံ ကတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။

ဥပရိဂဏနာ (ထီ) [ဥပရိ+ဂဏနာ] အထက်၌ ဖြစ်သော ဂဏန်းသင်္ချာ။ ဟေဋ္ဌာဂဏနံ အမု-ဥ္စိတ္တွာဥပရိဂဏနာ သမ္မာဝတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၈၄။

ဥပရိဂတ (တိ) [ဥပရိ+ဂတ] (က) အထက်၌-ရောက်သော-တည်နေသော။ (ခ) အထက်သို့ မြင့်တက်သော။ (က) ဥပရိပါသာဒဝရဂတ-ကြည့်။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပရိဂတဋ္ဌ (ပု) [ဥပရိဂတ+အတ္ထ] အထက်သို့ မြင့်တက်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော-ခြင်းဟူသော -အနက်သဘော။ ပညာပါသာဒတာယ စဿ ဥပရိဂတဋ္ဌေန အစ္စုဂ္ဂတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၀။

ဥပရိဂီဝါ (ထီ) [ဥပရိ+ဂီဝါ] လည်ပင်း၏ အထက်။ တောမရဟတ္ထော စ ပုရိသော ဥပရိဂီဝါယ နိသိန္နော ဟောတိ။ မ၊၃။၁၇၃။ ဥပရိဂီဝါယ ဆိန္နသီသဿပိ အဓောဘာဂေန အင်္ဂဇာတံ ပဝေသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။

ဥပရိဂုဏ (ပု) [ဥပရိ+ဂုဏ] အထက်၌ဖြစ်သော ဂုဏ်။ (အထက်မဂ်ဖိုလ်ကို ဥပရိဂုဏ-ဟုလည်း ကောင်း, သမာဓိ ပညာကို ဥပရိဂုဏ-ဟုလည်း ကောင်း အရာအားလျော်စွာ သုံးနှုံး၏။) ပရိ-

ဟာနာယာတိ ဥပရိဂုဏေဟိ ပရိဟာနတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၆၃။)

ဥပရိဂုဏပဋိလာဘ (ပု) [ဥပရိဂုဏ+ပဋိ လာဘ] အထက်ဂုဏ်ကိုရခြင်း။ တေ ပစ္စဝေ-က္ခိတွာ ဥပရိဂုဏပဋိလာဘာယ ဝါယာမံ န ကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

ဥပရိဂေါပ္ဖက (တိ) [ဥပရိဘာဂပ္ပမာဏ+ ဂေါပ္ဖက] ဖမျက်-ခြေမျက်စိ-တို့၏အထက်ပိုင်း ပမာဏရှိသော၊ ခြေမျက်စိနစ်မြုပ်လောက်သော-ရေ၊ ဖမျက်ထက်နက်သောရေ။ (သျ။) ဥဒကေ ဟသဓမ္မော နာမ ဥပရိဂေါပ္ဖကေ ဥဒကေ ဟသာဓိပ္ပါယော နိမ္မုဇ္ဇတိ ဝါ ဥမ္မုဇ္ဇတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၄၉။ ဥပရိဂေါပ္ဖကေတိ ဂေါပ္ဖကာနံ ဥပရိဘာဂပ္ပမာဏေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်၊၄၀၃။ (-ကင်္ခါ။၂၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၈၀။ ဝိမတိ၊၂။၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၉၇။)

ဥပရိဃဋာ (ထီ) [ဥပရိ+ဃဋာ] ဦးချိုတစ်စုံ၏-ဦးချိုနှစ်ချောင်းတို့၏-အလယ်အကြား၏ အထက်၊ ချိုကြားအထက်။ တမေနံ ကိဋ္ဌာ-ရက္ခော......ဥပရိဃဋာယံ သုနိဂ္ဂဟိတံ နိဂ္ဂ-ဏှေယျ။ သံ၊၂။၄၀၀။ ဥပရိဃဋာယန္တိ ဒွိန္နံ သိင်္ဂါနံ အန္တရေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။

ဥပရိဃဋိကာ (ထီ) [ဥပရိ+ဃဋိကာ] အထက် မင်းတုပ်အကြီး (ကျည်မ)။ သူစိဃဋိကံ ဒတွာတိ အဂ္ဂဠသူစိဉ္စ ဥပရိဃဋိကဉ္စ အာဒဟိတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။

ဥပရိစယ (တိ) [ဥပရိ+စိ+အ] အထက်၌-နောက်ထပ်-ဖြစ်သော။ သောဝ ရူပဿ ဥပရိ-စယတ္တာ ဥပစယော။ အနုဋီ၊၁။၁၆၆။

ဥပရိစရ (တိ) [ဥပရိ+စရ+အ] အထက်၌-ကောင်းကင်၌-လှည့်လည်သွားလာနိုင်သော၊သူ။

စတူဟိ ရာဇိဒ္ဓိဟိ သမန္နာဂတော အဟောသိ ဥပရိစရော အာကာသဂါမီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၁။

ဥပရိစရဏ (န) [ဥပရိ+စရဏ] အထက်၌-ကောင်းကင်၌-လှည့်လည်သွားလာနိုင်ခြင်း။ ဧဝံ ဥပရိစရဏအာလောကဖရဏေဟိ(အာလောကကရဏေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ။) မဟိဒ္ဓိကော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။

ဥပရိစ္ဆဒန (န) [ဥပရိ+ဆဒန] အထက်အမိုး။ ဥပရိစ္ဆဒနံ အာသိ သဗ္ဗသောဏ္ဏမယံ တဒါ။ အပ၊၁။၃၉၁။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၁။)

ဥပရိဇာဏုမဏ္ဍလ (န) [ဥပရိ+ဇာဏုမဏ္ဍလ] ပုဆစ်ဒူးဝန်းတို့၏ အထက်။ ဥဗ္ဘဇာဏုမဏ္ဍလန္တိ ဥပရိဇာဏုမဏ္ဍလံ။ ဝိ၊၂။၂၇၆။ ဥဗ္ဘဇာဏုမဏ္ဍလန္တိ ဇာဏုမဏ္ဍလာနံ ဥပရိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ ကင်္ခါ။၂၉၄။

ဥပရိဋ္ဌာ(ဋ္ဌာ)န (န) [ဥပရိ+ဌာန] အထက်-နောက်-၌ဖြစ်သောဌာန်။ ယံ အပ္ပဂုဏံ ဟောတိ၊ ဥပရိဋ္ဌာနသ္မ ပစ္စယော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ဥပရိဌာနသ္မ ပစ္စယော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၈၄။ ဥပရိဌာနသ္မ ပဒဋ္ဌာနဘာဝါနုပဗောဓနေန အခေတ္တည္ဍု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။

ဥပရိဋ္ဌာ(ဋ္ဌာ)နဂံ (န) [ဥပရိ+ဌာနဂံ] အထက်၌ ဟောတော်မူအပ်လတ္တံ့သော ဌာနင် တရား။ ဝိဘင်္ဂေ ဥပရိဋ္ဌာ(ဋ္ဌာ)နဂါနံ ပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတော နိဝရဏာနေဝ ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ ဥပရိ ဝုစ္စမာနာနိ ဌာနဂါနိ ဥပရိဋ္ဌာနဂါနိ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၁။ အောက်ပုဒ်များလည်းကြည့်။

ဥပရိဋ္ဌာ(ဋ္ဌာ)နဂံပစ္စနီက (တိ) [ဥပရိဋ္ဌာ(ဋ္ဌာ)နဂံ+ပစ္စနီက] အထက်-နောက်-၌ ဟောတော်မူအပ်လတ္တံ့ကုန်သော ဌာနင်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူဖြစ်သော(နီဝရဏ)။ ဥပရိဋ္ဌာ(ဋ္ဌာ)နဂံပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတောတိ သဝိတက္ကံ သဝိစာရန္တိ အာဒိနာ ဥပရိ ဝုစ္စမာနာနိ ဌာနဂါနိ ဥပရိဋ္ဌာ(ဋ္ဌာ)နဂါနိ၊ တေသံ အတ္တနော ပစ္စနီကာနံ ပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတော တပစ္စနီကနီဝရဏဝစနံ၊ ဥပရိဌာနဂါနံ ပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတောတိပိ ပါဌော၊ တတ္ထ ပစ္စနီကပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတောတိ ဥပရိဝုစ္စမာနဌာနဂါနံ ဥဇုဝိပစ္စနီကဝသေန ပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတောတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၇။ (-မူလဋီ၊၁။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။)

ဥပရိဌာန (န) [ဥပရိ+ဌာန] အထက်-နောက်-၌ဖြစ်သောဌာန်။ ဥပရိဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဥပရိဌာနနိဗ္ဗတ္တန (န) [ဥပရိဌာန+နိဗ္ဗတ္တန] အထက်ဌာန်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဧဝံ ဉာဏုတ္တရဿ ကောသနေနေဝ ဥပရိဌာနနိဗ္ဗတ္တနေနာတိ-သုဘာဝိတောပိ……အပ္ပမာဏောတွေဝ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။

ဥပရိဉာဏဝဇ္ဈ (တိ) [ဥပရိဉာဏ+ဝဇ္ဈ] အထက် မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ပယ်သတ်အပ်သော (တရား)။ တတ္ထ တတ္ထ ယံ ယံ ဥပရိဉာဏ-ဝဇ္ဈောတိ ဝက္ခာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၅။

ဥပရိဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [ဥပရိဉာဏ+ အာနုဘာဝ] အထက်ဉာဏ်တို့၏-အာနုဘော်-အစွမ်းသတ္တိ။ ဧဝမေတေပိ သင်္ခါရာ…… ဥပရိ-ဉာဏာနုဘာဝေန နိဗ္ဗိသေဝနတံ, သဗ္ဗသော ဘင်္ဂ္ဂ ပါပုဏန္တီတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၄။

ဥပရိဋ္ဌ[၁] (တိ) [ဥပရိ+ဌာ+အ] အထက် ကောင်းကင်၌ တည်နေသော၊ အနီး၌ တည်နေသော၊ သူ။ သောဟံ အဒ္ဒသိံ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ ဥပရိဋ္ဌံ

ယသသိနံ။ နေတ္တိ။၁၂၂။ ဥပရိဋ္ဌန္တိ ဥပရိ-ဝေဟာသေ ဌိတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ ဥပရိဋ္ဌံ ဥပသမီပေ ဌိတံ အရိဋ္ဌံ နာမ သမ္ဗုဒ္ဓံ ပစ္စေ-ကဗုဒ္ဓံ အဒ္ဒသိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၉၆။

ဥပရိဋ္ဌ[၂] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပရိဋ္ဌမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဥပရိဋ္ဌော နာမ ဘိက္ခဝေ ပစ္စေ-ကဗုဒ္ဓေါ ဣမသ္မိံ ဣသိဂိလိသ္မိံ ပဗ္ဗတေ စိရနိဝါသီ အဟောသိ။ မ၊၃။၁၁၃။ သမဏံ ပဋိပါဒေသိ၊ ဥပရိဋ္ဌံ ယသသိနံ။ ထေရ၊၃၃၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ ဥပရိဋ္ဌန္တိ ဧဝံနာမကံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃၊ ၃၀၁။)

ဥပရိဋ္ဌပစ္စေကဗုဒ္ဓ (ပု) [ဥပရိဋ္ဌ+ပစ္စေကဗုဒ္ဓ] ဥပရိဋ္ဌမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဥပရိဋ္ဌပစ္စေက-ဗုဒ္ဓဿ မေ အတ္တနော ဘာဂတ္တံ ဒိန္နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃။)

ဥပရိဋ္ဌိတ (ပု) [ဥပရိ+ဌိတ] အထက်၌ တည်သော။ ယထာ ဟိ တန္တတော ဥဋ္ဌိတပေယ-ကာရော ကိဉ္စိဒေဝ ဥပရိဋ္ဌိတံ ဂဟေတွာ ဥဇုံ ကာယံ ဥဿာပေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။)

ဥပရိဋ္ဌိတပုဝ္ဝဂဏ္ဏနာ (ထီ) [ဥပရိဋ္ဌိတ+ပုဝ္ဝဂဏ္ဏနာ] အထက်၌တည်သော မုန့်အရေ အတွက်။ မုခဝဋ္ဋိယာ ဟေဋ္ဌိမလေခတော ဥပရိဋ္ဌိတပုဝ္ဝဂဏ္ဏနာယ ပါစိတ္တိယံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၅၈။

ဥပရိဋ္ဌိမ (တိ) [ဥပရိဋ္ဌ+ဣမ] အထက်၌-အထက်ဘုံ၌-တည်သောပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ ဖြစ်သော၊ အထက်၌တည်သော။ အရိယမဂ္ဂံ သဥ္စနေတိ ဥပရိဋ္ဌိမာနံ သံယောဇနာနံ ပဟာ-နာယ။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။) ဥပရိဋ္ဌိမံ အရဟတ္တဖလံ။ အဘိ၊ဓ၊၂၁၀။ နဒိ ဩဒိတရိတွာ နဟာယိတွာ ဥတ္တိဏ္ဏာ ဥတ္တိဏ္ဏာ ဥပရိဋ္ဌိမံ ဥပရိဋ္ဌိမံ ဝတ္ထာဘရဏံ ဂဏှန္တိ။ သာရတ္ထ။၁။၂၇၅။ မနုဿလောကတော ဥပရိ-ဋ္ဌိမံ ဒေဝလောကံ ဂမေန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၀။ (-အဘိ၊ဓ။၂၅၅။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ မူလဋီ၊၃။၁၈၇။)

ဥပရိတလ (နု) [ဥပရိ+တလ] အထက်၌ ဖြစ်သော-အပြင်-ကြမ်းပြင်-အဆင့်။ တိဿ-ဒတ္ထတ္ထေရော ကိရ နာမ……နာဝါယ ဥပရိ-တလေ နိသိန္နော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ သတ္တဘူမိ-ကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိတလေ ဝါသယိံသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။)

ဥပရိထဒ္ဓကဒ္ဒမပိဋ္ဌ (နု) [ဥပရိထဒ္ဓ+ကဒ္ဒမပိဋ္ဌ] အထက်၌-အထက်က-မာသော ရွံ့ညွန် အပြင်။ တဿ ကေသ္မိံ ဥန္နတဋ္ဌာနေ ဥပရိ-ထဒ္ဓကဒ္ဒမပိဋ္ဌေ မုဒူနိ ဟရိတတိဏာနိ ဇာယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

ဥပရိဒန္တ (ပု) [ဥပရိ+ဒန္တ] အထက်၌တည်သော သွား၊ အထက်သွား။ ဟေဋ္ဌာဒန္တေ ဥပရိ-ဒန္တံ ဌပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ မ၊ဋီ၊၂။၇၇၊၂၁၄။)

ဥပရိဒန္တမုသလသဉ္ဆုက္ကိတ (တိ) [ဥပရိဒန္တမုသလ+သဉ္ဆုက္ကိတ] အထက်သွားတည်းဟူသောကျည်ပွေ့သည်-မှုံ့မှုံ့ညက်ညက်ကြိတ်ချေ-ထောင်းထု-အပ်သော။ တံ ဟေဋ္ဌာဒန္တဥဒု-က္ခလေ……ဥပရိဒန္တမုသလသဉ္ဆုက္ကိတံ ကောစိ ကင္ဆုနာ ဝါ ဒဗ္ဗိယာ ဝါ အန္တော ပဝေသေ-န္တော နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃း အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။

ဥပရိဒိသာ (ထီ) [ဥပရိ+ဒိသာ] အထက်အရပ် မျက်နှာ။ ဥပရိဒိသံ ဥဒ္ဓံမုခေါ ဟုတွာ ဝိလော-ကေန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၃။

ဥပရိဒေဝ (ပု) [ဥပရိ+ဒေဝ] အထက် အထက်ဘုံ၌တည်နေသောနတ်၊ အထက်နတ်။ ဥပရိဒေဝေ စ စက္ခုဝိညာဏဒသကေနေနာပိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ ဥပရိဒေဝေ စာတိ ဥပရူပရိဘူမိဝါသေ ဒေဝေ စ ။ မဋီ၊၃။၁၆၅။

ဥပရိဒေဝလောက (ပု) [ဥပရိ+ဒေဝလောက] အထက်နတ်ပြည်။ ဥပရိဒေဝလောကေ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိဿာမာတိ န ဘာယန္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ (-မဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ မဋီ၊၂။၂၅၂။)

ဥပရိဒေသ (ပု) [ဥပရိ+ဒေသ] အထက်အရပ်။ ဝုဋ္ဌိနိမိတ္တေန ဝိယ မဟောဃေန ဥပရိဒေသေ ဝုဋ္ဌိနိပါတော။ အနုဋီ၊၂။၁၃၆။

ဥပရိဒေသနာ (ထီ)[ဥပရိ+ဒေသနာ] အထက်-နောက်-၌ဟောတော်မူအပ်သောဒေသနာတော်။ ဥပရိဒေသနံ အနဝဇ္ဇသောတော ပရိယာဒိယတိ။ မဋီ၊၁။၁၉၃။ (-မဋီ၊၂။၁၂၆။ မဋီ၊၃။၃၈။)

ဥပရိဒေသနာရုဠ္ဍ (တိ) [ဥပရိဒေသနာ+အာရုဠ္ဍ] အထက်ဒေသနာတော်၌-နောက်၌ဟောတော်မူအပ်သောဒေသနာတော်၌-တင်အပ်-ထည့်သွင်းဟောကြားအပ်-သော။ ဥပရိဒေသနာရုဠ္ဍတ္တာ စ တာသံ။မဋီ၊၁။၃၄၃။

ဥပရိဓဇ (ပု) [ဥပရိ+ဓဇ] အထက်၌တည်သော တံခွန်။ ဝေဇယန္တဿ ပါသာဒဿ ဥပရိဓဇံ ပဿာမိ။ အပဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။

ဥပရိနဒီ (ထီ) [ဥပရိ+နဒီ] မြစ်၏ အထက်အရပ်။ ဥပရိနဒိယံ ဌိတာနံ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ပုဏ္ဏာယ နဒိယာ သောတေ နိမုဂ္ဂေ။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ ဥပရိနဒိယံ ဌိတာနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၆။

ဥပရိနဘ (န) [ဥပရိ+နဘ] အထက် ကောင်းကင်။ ဥပရိနဘေ ဌိတံ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဝိယ ဘာဂဝန္တံ-ယေဝ နမဿမာနေ ဒိသွာဝ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၄၁။

ဥပရိနာဘိအန္တပဠုလ (န) [ဥပရိနာဘိ+ အန္တပဠုလ] ချက်၏ အထက်၌ တည်သော အူမအလွှာ။ ဥဒရိယံ......ဥပရိနာဘိအန္တပဠုလေ ဌိတံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၇၇။

ဥပရိနိဂ္ဂတ (တိ) [ဥပရိ+နိဂ္ဂတ] အထက်သို့ တက်သော။ သော ကိရ...ဥပရိနိဂ္ဂတာဟိ မဟာသာခါဟိ မောရပိဉ္ဆကလာပေါဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၆၆။

ဥပရိနေမ (န) [ဥပရိ+နေမ။ နေမ ပုဒ်ရင်းကားပုလ္လိင်။ ဤ၌ အဗျယီဘာဝသမာသ်ဖြစ်၍ နပုလ္လိင်။] အဋ္ဌ ကဏ္ဍ ဥပရိနေမဿ။ သံ၊၃။၃၈၉။ အံ၊၃။၂၀၄။ ဥပရိနေမဿာတိ ဥပရိ အာဝါဋဿ။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ (-သံဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။)

ဥပရိပစ္စာသာ (ထီ) [ဥပရိ+ပစ္စာသာ] နောက်ထပ် မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း၊ နောက်ထပ်မျှော်လင့်ချက်။ အဝဓာရဏေန ဥပရိပစ္စာသံ နိဝတ္တေတိ။ ဒီဋီ၊၃။၂၂၆။

ဥပရိပဉ္ဟ (တိ) [ဥပရိ+ပဉ္ဟ] အထက်-နောက်-၌ဖြစ်သော အမေးပုစ္ဆာပြဿနာ။ ဥပရိပဉ္ဟေန ဟေဋ္ဌာပဉ္ဟံ ဇာနိဿာမိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၄။

ဥပရိပဏ္ဏာသာ (ထီ) [ဥပရိ+ပဏ္ဏာသာ။ ဝိသတ္ထာဒိ၊ နဝုတိ၊ ဂုတ္တိကေဝုစ်-အရ ပဏ္ဏာသာသည် ထီလိင်သာ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၅၅-၌ ဥပရိပဏ္ဏာသေ ပါဠိယံ-ဟုတွေ့ရ၏။ ဥပရိပဏ္ဏာသ-ပါဠိယံ မှ ဖျက်ယွင်းလာသလော မပြောတတ်။] ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ အထက်ပိုင်း သုတ်ငါးဆယ်၊ (သုတ္တန္တပိဋက မဇ္ဈိမနိကာယ်၌ပါဝင်သော ဒေဝဒဟဝဂ်၏ ဒေဝဒဟသုတ်မှ စ၍ သဠာယတနဝဂ်၏ ဣန္ဒြိယဘာဝနာသုတ်တိုင်အောင်သော အထက်ပိုင်းသုတ်ငါးဆယ်)။ တတ္ထ မဇ္ဈိမသင်္ဂီတိ နာမ ပဏ္ဏာသတော

မူလပဏ္ဏာသာ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသာ ဥပရိပဏ္ဏာ-သာတိ ပဏ္ဏာသတ္တယသင်္ဟာ။ မဋ္ဌ၊၁။၂။ (အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၅၅၊၃၀၆။) ဥပရိ ဥဒ္ဓံ ပဏ္ဏာသာ ဥပရိပဏ္ဏာသာ။ မဋီ၊၁။၁၉။

ဥပရိပဏ္ဏာသက (ပု) [ဥပရိပဏ္ဏာသာ+က] (က) အထက်ပိုင်း သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်းအစု၊ သုတ္တန္တပိဋက မဇ္ဈိမနိကာယ်၌ ပါဝင်သော အထက်ပိုင်းသုတ်ငါးဆယ်အပေါင်းအစု။ (ဥပရိပဏ္ဏာသာ-လည်းကြည့်။) (ခ) အထက်ပိုင်း သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်းအစု၊ သုတ္တန္တပိဋက သံယုတ္တနိကာယ်၌ ပါဝင်သော ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ခန္ဓသံယုတ် (၁၁) ၁-အန္တဝဂ်၏ အန္တသုတ်မှစ၍ (၁၅) ၅-ဒိဋ္ဌိဝဂ်၏ ၁၀-အာနန္ဒသုတ်တိုင်အောင်သော အထက်ပိုင်း သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်းအစု။ (က) ပဌမံ ဟိ ဥပရိပဏ္ဏာသကော ပရိဟာယတိ။ အံဋ္ဌ၊၁။၆၈။ မူလပဏ္ဏာသံ သင်္ဂါယန္တဿ......ဥပရိပဏ္ဏာ-သကော အာဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၂။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၆။ မဋီ၊၂။၁၈၀။ မူလဋီ၊၂။၂၁၈။) (ခ) ဥပရိပဏ္ဏာသကော သမတ္တော။ သံ၊၂။၁၅၃။ သံဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။

ဥပရိပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဥပရိပဏ္ဏာသာ +အဋ္ဌကထာ] ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာကျမ်း။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်၏-သုတ္တန္တပိဋက မဇ္ဈိမနိကာယ်၌ပါဝင်သော အထက်ပိုင်း သုတ်ငါးဆယ်၏-အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အကျယ်တဝင့်ဖွင့်ပြရာကျမ်းဂန်။ ဥပရိပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၅၂။

ဥပရိပဒဒွယ (န) [ဥပရိပဒ+ဒွယ] အထက်-နောက်-ဖြစ်သော ပုဒ်နှစ်ခုတို့၏အပေါင်း။ ဥပရိပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ အံဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။

ဥပရိပဗ္ဗတ (ပု၊န) [ဥပရိ+ပဗ္ဗတ] တောင်၏ အထက်၊ တောင်ထိပ်။ ယဒါ ဥပရိပဗ္ဗတေ မဟာမေဃော အဘိပ္ပဝုဋ္ဌော ဟောတိ။ မ၊၂။၃၁၉။ (-မ၃။၁ရ၁။ သံ၊၁။၂၆၉။ အံ၊၁။၂၄၅။)

ဥပရိပါသာဒ (ပု၊န) [ဥပရိ+ပါသာဒ] ပြာသာဒ်၏-အထက်-အထက်ထပ်-အထက်အဆင့်။ တေန ခေါ ပန သမယေန သောဏဒဏ္ဍော ဗြာဟ္မဏော ဥပရိပါသာဒေ ဒိဝါသေယျံ ဥပဂတော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၁၀၄၊၁၂၁။

ဥပရိပါသာဒဂတ (တိ) [ဥပရိပါသာဒ+ဂတ] ပြာ သာဒ်၏ အထက်ထပ်သို့ရောက်နေသော၊ သူ။ အထ အညတရာ ကုဋုမ္ဗိယဘရိယာပိ ဥပရိပါသာဒဂတာ...အဋ္ဌာသိ။ အပဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

ဥပရိပါသာဒဝရဂတ (တိ) [ဥပရိ+ပါသာဒဝရ+ဂတ] မြတ်သောပြာသာဒ်၏ အထက်ထပ်သို့ ရောက်နေသော၊သူ။ ရာဇာ ပသေနဒိ-ကောသလော မလ္လိကာယ ဒေဝိယာ သဒ္ဓိံ ဥပရိပါသာဒဝရဂတော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၄၈။ ဥဒါန။ ၁၃၃။ ဥပရိပါသာဒဝရဂတော နိသိန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၄၄။ ဥပရိပါသာဒဝရဂတောတိ ပါသာဒဝရဿ ဥပရိဂတော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၄၈။

ဥပရိပါသာဒဝရတလ (န) [ဥပရိပါသာဒ ဝရ+တလ] မြတ်သောပြာသာဒ်၏ အထက်ထပ်ကြမ်းပြင်၊ သုမေဓပဏ္ဍိတော ဥပရိပါသာဒ-ဝရတလေ ရဟောဂတော ဟုတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နော စိန္တေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၉၀။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄။

ဥပရိပါသာဒဝရတလဂတ (တိ) [ဥပရိ + ပါသာဒဝရတလ+ဂတ] မြတ်သော ပြာသာဒ်၏ အထက်ထပ် ကြမ်းပြင်သို့ရောက်နေသော၊သူ။ ကိသာဂေါတမီ နာမ ခတ္တိယကညာ ဥပရိ-ပါသာဒဝရတလဂတာ...ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။ရ၁။

ဥပရိပိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥပရိ+ပိဋ္ဌိ] တံခါးဘောင်ကျည်းခွေ၏ အထက်အရပ်။ (အထက် တံခါးဘောင်။ ဝိ၊၄။သျှ၊၂။၆၃။) တသ ဥပရိပိဋ္ဌိတော အဟိ ခန္ဓေ ပပတိ။ ဝိ၊၄။၃၇၃။ ဥပရိပိဋ္ဌိ-တောတိ ပိဋ္ဌိသံဃာဋဿ ဥပရိဘာဂတော၊ ဒွါရဗာဟာယ ဥပရိပဒေသတောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၃။

ဥပရိပေလ္လနဒဏ္ဍက (ပု) [ဥပရိ+ပေလ္လနဒဏ္ဍက] ပွတ်ကျည်၏ အထက်မှ ဖိနှိပ်သော-တုတ်ချောင်း(သစ်သားချောင်း)-တုတ်တံ။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။မအူ၊သျှ၊၃။၃၀၉-၌ "ပွတ်ကျေသည် တင်အပ်သော အထက်၌ ပွတ်ကျေကို တွန်းသော လှန်တန်"ဟုလည်းကောင်း, ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊၂။၅၁၂-၌ "အထက်၌ နှိပ်ကြောင်းဒုတ်"ဟုလည်းကောင်း, ရွှေဥမင်၊သျှ-၌ "ပွတ်ကျည်တပ်သော အထက်ပွတ်နှိပ်လှံတံ" ဟုလည်းကောင်း ပြန်ဆိုကြ၏။) အရဏိဓနုကေ ဝါ ဥပရိပေလ္လနဒဏ္ဍကေ ဝါ မာလာကမ္မာ-ဒိကံ ယံကိဉ္စိ ဝဏ္ဏမဋ္ဌံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၇။ မုသလမတ္ထကပီဠန-ဒဏ္ဍကော ပေလ္လဒဏ္ဍကောနာမ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၃၅၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၄၈။

ဥပရိဖလသမာပတ္တိသီသ (နှ) [ဥပရိဖလ-သမာပတ္တိ+သီသ] အထက်ဖလသမာပတ်ကို အဦးပဓာနပြုခြင်း။ ဥပရိဖလသမာပတ္တိသီသေန သကလသာသနံ ဒဿေတုမ္ပိ အယံ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ မ၊ဋီ၊၂။၄၇။

ဥပရိဖေါဠ (ပု) [ဥပရိ+ဖေါဠ] အထက်၌ ဖေါင်းကြွသော အနာအဖု။ ဘိယျော စ ဘဏ္ဍနဿ ဥပရိဖေါဠော ဝိယ......န မညိတ္ထ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၀။

ဥပရိဗြဟ္မလောက (ပု) [ဥပရိ+ဗြဟ္မလောက] အထက်ဗြဟ္မာ့ပြည်။ ရံသိယော သကလဒီပံ ပတ္ထရိတွာ ဥပရိဗြဟ္မလောကံ အာဟစ္စ အဋ္ဌံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။ သံ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။)

ဥပရိဘတ္တ (နှ) [ဥပရိ+ဘတ္တ] အထက်က-အပေါ်ယံ-ဆွမ်း။ ဥပရိဘတ္တေန သဒ္ဓိံ အပ-နေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

ဥပရိဘဒ္ဒက (ပု) [ဥပရိ+ဘဒ္ဒက] ငုရွှေပင်။ ဝိဓုရ၊ဇာ၊ဋ္ဌ၊သျှ၊၁၆၉။) ဥပရိဘဒ္ဒကာ သိန္ဒု-ဝါရကာ။ ဇာ၊၂။၂၇၈။ ဥပရိဘဒ္ဒကာတိ ဥဒ္ဒါ-လက ဇာတိကာယေဝ ရုက္ခာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၆၈။

ဥပရိဘဝ (ပု၊နှ) [ဥပရိ+ဘဝ] (၁) အထက်ဖြစ်သော-ဘဝ-ခန္ဓာအတ္တဘော-ဘုံ။ (၂) ဘဝ-ဘုံအားလုံး၏ အထက်ဖြစ်သောတရား (နိဗ္ဗာန်)။ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ တသ္မိံ ဥပရိ-ဘဝေယေဝ ပရိနိဗ္ဗာနဓမ္မော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဥပရိဘဝံ ဝါ (ဥပရိဘဝဥ္စ။ သီ၊က မူကွဲ။) နိဗ္ဗာနံ ဂန္တုံ အဒေဿော အဓော တိသု ဘဝေသု... ဂမေတီတိပိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ကာမံ နိဗ္ဗာနံ အရူပိဘာဝါ အဒေသံ, န တဿ ဌာနဝသေန ဥပရိဂဟဏံ၊ သဗ္ဗသင်္ခတဝိနိ-ဿဋတ္တာ ပန သဗ္ဗဿပိ ဘဝဿ ဥပရိတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတီတိ ကတွာ ဝုတ္တံ "ဥပရိဘဝံ နိဗ္ဗာန"န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၆။

ဥပရိဘဝူပဂ (တိ) [ဥပရိဘဝ+ဥပဂ (=ဥပ+ ဂမု+ကွိ)] အထက်ဘုံဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော၊ သူ။ ဥဒ္ဓံသောတဿ ဥပရိဘဝူပဂတာ ဏေ-ယိကာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၄၉။

ဥပရိဘဝဂ္ဂ (ပု) [ဥပရိ+ဘဝဂ္ဂ] အထက်ဘဝဂ်။ ဥပရိဘဝဂ္ဂ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅)န္တိ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မ-လောကံ ပရိယန္တံ ကတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဂံ၊၃၃၄။

ဥပရိဘာဂ (ပု) [ဥပရိ+ဘာဂ] အထက်အဖို့၊

အထက်ဘက်၊ အထက်ပိုင်း။ ဝေမေဝ ခေါ စုန္ဒ ဝိဟိံသကဿ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ အဝိဟိံ- သာ ဟောတိ ဥပရိဘာဂါယ။ မ၊၁။၅၄။ မဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၆။ ပရိမ္ဟမန် ဝိယ စ ပဒုမာဘိမုခပတိ- တဿ ဘမရဿ ပဒုမဿ ဥပရိဘာဂေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။)

ဥပရိဘာဂကောင္ဒိ (န) [ဥပရိဘာဂ+ကောင္ဒိ] အထက်အဖို့အစွန်း။ ဥပရိဘာဂေနာတိ သင်္ကောစိတဿ ဥပရိဘာဂကောင္ဒိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၈၃။

ဥပရိဘာဂင်္ဂမနီယ (တိ) [ဥပရိဘာဂ+ဂမု+ဏျ+အနီယ] အထက်အဖို့သို့-အထက်သုဂတိ ဘုံဘဝသို့-ရောက်စေတတ်သော တရား (ကုသိုလ်တရား)။ ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ ဥပရိဘာဂင်္ဂမနီယာ။ မ၊၁။ ၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။) ဥပရိဘာဂံ ဂမေန္တီတိ ဥပရိဘာဂင်္ဂမနီယာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၈။

ဥပရိဘာဂတ္ထ (တိ) [ဥပရိဘာဂ+အတ္ထ] အထက် အဖို့-အထက်ဘက်-အထက်ပိုင်း-ဟူသော အနက်ရှိသော။ ဥ-သဒ္ဒေါ ဟိ ဥပ-သဒ္ဒေါ စ ဧတ္ထ ဥပရိဘာဂတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၅။

ဥပရိဘာဂပ္ပမာဏ (တိ) [ဥပရိဘာဂ+ပမာဏ] အထက်ပိုင်းပမာဏရှိသော။ ဥပရိဂေါပ္ပက- ကြည့်။

ဥပရိဘာဂမဇ္ဈ (န) [ဥပရိဘာဂ+မဇ္ဈ] အထက် အဖို့၏-အထက်ပိုင်း၏-အလယ်အရပ်-အလယ်အဖျားအရပ်။ သင်္ကောစေတွာ ပဝေသေ- န္တဿာပိ စတ္တာရိ ပဿာနိ ဥပရိဘာဂမဇ္ဈဉ္စာတိ ပဉ္စ ဌာနာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ဥပရိဘာဂမဇ္ဈန္တိ ဥပရိဘာဂဿ အဂ္ဂပ္ပဒေသံ။ ဝဇိရ။၁၀၀။

ဥပရိဘာဂဝေမဇ္ဈ (န) [ဥပရိဘာဂ+ဝေမဇ္ဈ] အထက်ပိုင်း၏ အလယ်အရပ်။ ဥဒ္ဒဥ္စ မဇ္ဈေန သမိဉ္ဇိတွာ ပဝေသေန္တဿ…အင်္ဂဇာတဿ ဥပရိဘာဂဝေမဇ္ဈံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၈၃။

ဥပရိဘာဂိယ (တိ) [(၁) ဥပရိဘာဂ+ဣယ။(၂) ဥပရိ+ဘဇ+ဏျ] (၁) အထက်အဖို့-အထက် ပိုင်း-၏ စီးပွားဖြစ်သော။ (၂) အထက် အဖို့ သို့-အထက်ပိုင်းသို့ ချဉ်းကပ်တတ်သော၊ ပဋိ သန္ဓေတည်နေကပ်ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း တရား အနေအားဖြင့် ရူပအရူပဓာတ်ဟူသော အထက် ဘုံဘဝသို့ ချဉ်းကပ်တတ်သော။ ဥဒ္ဓ- မ္ဘာဂိယ-နှင့်ယှဉ်ကြည့်။ (၁)(၂) ဥဒ္ဓမ္ဘာ- ဂိယာနီတိ ဥပရိဘာဂိယာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။

ဥပရိဘာဝ (ပု) [ဥပရိ+ဘာဝ] (၁) အထက်၌ ဖြစ်သည်-အထက်တန်းရောက်သည်-မြင့်မြတ် သည်-၏အဖြစ်(ရဟန်းအဖြစ်)။ (၂) အထက် အထက်၌-နောက်နောက်၌-ထပ်ကာထပ်ကာ- ဖြစ်ခြင်း။ (၃) အထက်တန်း-အမြင့်မြတ်ဆုံး- ဖြစ်သော တရား(နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ဘိက္ခုဘာဝေါ ဟိ ဥပရိဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ဥပရိဘာဝေ အဓိရောဟတိ၊……ဥပရိဘာဝေ ဥပသမ္ပန္နော။ ရူ၊နှာ။၁၂၉၊၁၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၄၊၃၆၅။ (၂) ဘိယျောဘာဝါယာတိ ဥပရိဘာဝါယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။) ဘိယျောဘာဝေါ ပုနပ္ပုနံ ဘဝနံ၊ သော ပန ဥပရူပရိ ဥပ္ပတ္တီတိ အာဟ "ဥပရိဘာဝါယာ"- တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၆။ (၃) ဥပရိဘဝ-ကြည့်။

ဥပရိဘာဝကရ (တိ) [ဥပရိဘာဝ+ကရ+အ] အထက်၌ဖြစ်ခြင်းကို-အထက်တန်းရောက် အောင်-ပြုတတ်သော။ ဥဒ္ဒုစိတ-ကြည့်။

ဥပရိဘာဝနာမဂ္ဂဘာဝတ္ထ (ပု) [ဥပရိ+ဘာဝနာ မဂ္ဂ+ဘာဝတ္ထ] အထက်၌ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော အရိယာမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း အကျိုး။

သောတိ ဥပရိဘာဝနာမဂ္ဂဘာဝတ္ထာယ ပဋိပဇ္ဇ-မာနော သေက္ခော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၀။

ဥပရိဘူတ (တိ) [ဥပရိ+ဘူတ]အထက်-နောက်၌-ဖြစ်သော။ အာယာတနာ ဥဒ္ဓံ ဥပရိဘူတံ အတ္တဘာဝန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၀။

ဥပရိဘူမက (တိ) [ဥပရိ+ဘူမိ+က] အထက်ဘုံ၌ ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပရိဘူမကကုသလ (န) [ဥပရိဘူမက+ကုသလ] အထက်ဘုံ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်စိတ်။ တတိယ-စတုတ္ထာနိ ပန ဌပေတွာ ဥပရိဘူမကကုသ-လာနိ စ ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၀။

ဥပရိဘူမိ (ထီ) [ဥပရိ+ဘူမိ] အထက်၌ဖြစ်သော-ဘုံ-အဆင့်-အထပ်။ တဿ ဥပရိဘူ-မိယံ ပဋ္ဌဂ္ဂဟိတာတာနိ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၄။ မူလဋီ၊၂။၁၈၅။)

ဥပရိဘူမိက (တိ) [ဥပရိဘူမိ+ဣက] အထက်ဘုံ၌ ဖြစ်သော။ အသညီနဥ္စ ရူပါယတနံ သမာနဘူမိကာနံ (သမာနတလဝါသီနံ) ဝေဟ-ပ္ဖလာနံ ဥပရိဘူမိကာနဥ္စ သုဒ္ဓါဝါသာနံ ပသာဒဿ ဝိသယဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ အနုဋီ၊၂။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။

ဥပရိဘူမိဂတ (တိ) [ဥပရိဘူမိ+ဂတ] အထက်ဘုံသို့၌-ဖြစ်သော-ရောက်သော။ ဥပရိဘူမိဂ-တတ္တာ ဥဒ္ဓံ အဂ္ဂံ အဿာတိ ဥဒ္ဒဂ္ဂိကံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၉၂။

ဥပရိဘူမိပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပရိဘူမိ+ပတ္တိ] အထက်ဘုံသို့ရောက်ခြင်း။ ဥပရိဘူမိပ္ပတ္တိယာ ဝိတိ-က္ကန္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ (-မူလဋီ၊၂။၁၈၅။)

ဥပရိဘူမိသမုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပရိဘူမိ+သမုပ္ပတ္တိ] အထက်ဘုံ-၌ဖြစ်ခြင်း-သို့ရောက်ခြင်း။ တတ္ထ သုဒ္ဓါဝါသေသု ဟေဋ္ဌာဘူမိကဿ အသတိ ဣန္ဒြိယပရိပါကေ ဥပရိဘူမိသမုပ္ပတ္တိ န သက္ကာ ပဋိသေဓေတုံ ဥဒ္ဓံသောတတာစနတော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၇၆-၇။

ဥပရိဘောဇန (န) [ဥပရိ+ဘောဇန] စားဖွယ်ဘောဇဉ်၏-အထက်-အထက်အရပ်။ မနု-ဿာနံ ဘုဥ္ဇမာနာနံ ဥပရိဘောဇနေပိ ဥတ္တိဋ္ဌ-ပတ္တံ ဥပနာမေန္တိ။ ဝိ၊၃။၅၆။ ဥပရိဘောဇနေတိ ဘောဇနဿ ဥပရိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။

ဥပရိမ (တိ) [ဥပရိ+ဣမ] အထက်၌ဖြစ်သော။ ဥပရိမေန ဘိက္ခုနာ ဒုဂ္ဂဟိတာ သိလာ ဟေဋ္ဌိမဿ ဘိက္ခုနော မတ္ထကေ အဝတ္ထာသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၂။ ပုထုဒိသာ နမဿသိ......ဟေဋ္ဌိမံ ဒိသံ ဥပရိမံ ဒိသံ။ ဒီ၊၃။၁၄၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။)

ဥပရိမဥပရိမသဒ္ဒါ (ထီ) [ဥပရိမဥပရိမ+သဒ္ဒါ] အထက်အထက်ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ သဒ္ဓါတရား။ စတ္တာရောပိ အဿဒ္ဓါ နာမ ဥပရိမ-ဥပရိမသဒ္ဓါယ အဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၄။

ဥပရိမကာယ (ပု) [ဥပရိမ+ကာယ] အထက်ပိုင်းဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်၊ အထက်ပိုင်းခန္ဓာကိုယ်။ ဥပရိမကာယတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ၊၁၂၀။ ကဋိဝါမနဿ ကဋိတော ပဋ္ဌာယ ဥပရိမကာယော ရဿော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၉။ ဝိသင်္ဂဟ၊၁၄၁။

ဥပရိမကာယဝိသယ (တိ) [ဥပရိမကာယ+ဝိသယ] အထက်ပိုင်းခန္ဓာကိုယ်-ဟူသော အရာဌာနရှိသော-ကိုသာဆိုလိုသော။ ဥဇုံ ကာယန္တိ ဧတ္ထ ကာယသဒ္ဒေါ ဥပရိမကာယ-ဝိသယော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။

ဥပရိမကောဋိ (ထီ) [ဥပရိမာ+ကောဋိ] အထက်၌ဖြစ်သော-အထက်ဆုံးဖြစ်သော-အစွန်း-အပိုင်းအခြား။ ပေဋ္ဌာသုတ္တဿ ဌာနံ ဥပရိမကောဋိယာ အတိက္ကန္တဂတံ ဌာနာ စုတံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဟေဋ္ဌိမကောဋိယာ သောတာပန္နော ဥပရိမကောဋိယာ ခီဏာသဝေါ ပညဝါတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။)

ဥပရိမကောဋိဂတဘာဝ (ပု) [ဥပရိမကောဋိ+ဂတဘာဝ] အထက်၌ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်အပိုင်းအခြားသို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်။ နာပဇ္ဇတိ ဥပရိမကောဋိဂတဘာဝေန ဝိနာ ဟေဋ္ဌိမကောဋိဂတဘာဝါဘာဝတော။ မူလဋီ၊၂။၁၆။ (-အနုဋီ၊၂။၂၂။)

ဥပရိမဂလဝါဋက (ပု) [ဥပရိမ+ဂလဝါဋက။ ဂလဝါဋက-ကြည့်] အထက်၌ဖြစ်သော လည်ချိုင့်။ ပုရိမဂလေ ဥပရိမဂလဝါဋကော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၂။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၈၁။)

ဥပရိမဂ္ဂ (ပု) [ဥပရိ+မဂ္ဂ] အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်။ ဥပရိမဂ္ဂံ ဘာဝေတွာ အာသဝက္ခယံ ပါပုဏာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။)

ဥပရိမဂ္ဂဥပ္ပါဒေန္တ (တိ) [ဥပရိမဂ္ဂ+ဥပ္ပါဒေန္တ] အထက်မဂ်ကို ဖြစ်စေသော၊သူ။ တဏှံ အနုပ္ပါဒေတွာ ဥပရိမဂ္ဂဥပ္ပါဒေန္တာနံ မဂ္ဂဖလဘင်္ဂက္ခဏသမင်္ဂီနံ သမုဒယသစ္စံ န နိရုဇ္ဈိဿတီတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၇။

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယ (နု) [ဥပရိမဂ္ဂ+တယ] အထက်မဂ် သုံးပါးအပေါင်း။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယံ အဝဿံ သမ္ဘာပကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃-၄။)

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယကိစ္စ (နု) [ဥပရိမဂ္ဂတ္တယ+ကိစ္စ] အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းသည် ပြုသင့်သော ကိစ္စ။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယကိစ္စံ ပန န နိဋ္ဌာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၃၇၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၈။

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယက္ခဏ (ပု) [ဥပရိမဂ္ဂတ္တယ+ခဏ] အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်း၏ ဖြစ်ရာ-ခဏ-အခိုက်အတန့်ကာလ။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယက္ခဏေ သဒ္ဓါဝိမုတ္တတ္တံ ဝဒါမိ ဝက္ခတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယပဋိလာဘ (ပု) [ဥပရိမဂ္ဂတ္တယ+ပဋိလာဘ] အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းကို ရခြင်း။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တာယာတိ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယပဋိလာဘတ္ထာယ "နိယတော"တိ ဝုတ္တမတ္ထံ အဂ္ဂဟေတွာ။ အနုဋီ၊၃။၈၅။

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယဝဇ္ဈ (တိ) [ဥပရိမဂ္ဂတ္တယ+ဝဇ္ဈ] အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းသည် ပယ်သတ်အပ်သော။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယဝဇ္ဈာနံ ဝေါ ကိလေသာနံ ပဟာနာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၆။)

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယဝိပဿနာဉာဏ (နု) [ဥပရိမဂ္ဂတ္တယ+ဝိပဿနာဉာဏ] အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းသို့ရောက်စေသော ဝိပဿနာဉာဏ်။ ယေနာတိ ယေန ဥပရိမဂ္ဂတ္တယဝိပဿနာဉာဏေန။ အနုဋီ၊၂။၂၀၉။

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမယသမ္ဘူတ (တိ) [ဥပရိမဂ္ဂတ္တယ+သမယ+သမ္ဘူတ] အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းဖြစ်ရာအခိုက်အတန့်ကာလ၌ ဖြစ်သော။ တေ့ စ ကိဉ္စာပိ ဣမေ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမယသမ္ဘူတာ လောကုတ္တရဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဝေ အဓိပ္ပေတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမယသမ္ဘူတာတိ ဒုတိယာဒိမဂ္ဂက္ခဏေ ဇာတာ။ မဋီ၊၁။၁၇၃။

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥပရိမဂ္ဂတ္တယ+သမ္ပယုတ္တ] အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းနှင့် ယှဉ်သော။ ဣမေသံ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမ္ပယုတ္တာနံ ဖောဇ္ဈင်္ဂါနံ အဘာဝိတတ္တာ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ… …တယော အာသဝါ။ မဋ္ဌ၊၁။၈၉။ (-သံဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။)

ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမ္မောဓိပရာယဏ (တိ) [ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမ္ဗောဓိ+ပရာယဏ] အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်းတည်းဟူသော သမ္ဗောဓိတရားလျှင် လားရောက်အပ်သော တရားရှိသော၊ သူ။ သမ္ဗောဓိပရာယဏောတိ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမ္ဗောဓိပရာယဏော။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသင်္ခါတာ သမ္ဗောဓိ ပရံ အယနံ ပရာဂတိ အဿာတိ သမ္ဗောဓိပရာယဏော။ တေနာဟ "ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသမ္ဗောဓိပရာယဏော"တိ။ အံဋီ၊၂။၁၈၇။

ဥပရိမဂ္ဂပညာ (ထီ) [ဥပရိမဂ္ဂ+ပညာ] အထက်မဂ်၌ ပါဝင်သောပညာ။ အာဇာနနတော အညာ၊ ဥပရိမဂ္ဂပညာ။ အံဋီ၊၃။၃၈။

ဥပရိမဂ္ဂဖလ (န) [ဥပရိ+မဂ္ဂဖလ] အထက်၌ ဖြစ်သော မဂ်, ဖိုလ်။ ဣမာ ဘိက္ခုနိယော ဥပရိမဂ္ဂဖလာနိ ပါပုဏေယျုံ။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ (-သံဋီ၊၂။၂၂၄။)

ဥပရိမဂ္ဂဖလသမာဓိ (ပု) [ဥပရိမဂ္ဂဖလ+သမာဓိ] အထက်မဂ်ဖိုလ်သမာဓိ။ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ဥပရိမဂ္ဂဖလသမာဓိံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ (-သံဋီ၊၂။၃၆၉။)

ဥပရိမဂ္ဂဘာဝနာ (ထီ) [ဥပရိမဂ္ဂ+ဘာဝနာ] အထက်မဂ်ကိုဖြစ်စေရာအခါ။ တယော မဂ္ဂါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ တဇ္ဈာနိကာ ပဌမဖလာဒီ ပါဒကာ ကတွာ ဥပရိမဂ္ဂဘာဝနာယာတိ အဓိပ္ပာယော။ မူလဋီ၊၂။၇၄။

ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈ (တိ) [ဥပရိမဂ္ဂ+ဝဇ္ဈ] အထက်မဂ်ဖြင့်-သည်-ပယ်သတ်အပ်သော။ ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈေ ကိလေသေ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၂၈။ (-သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၉။ သံဋီ၊၁။၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၈၀။)

ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈကိလေသ(ပု) [ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈ+ကိလေသ] အထက်မဂ်သည်ပယ်သတ်အပ်သော ကိလေသာ။ သြဠာရိကေတိ ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈကိလေသေ အပေက္ခိတွာ ဝုတ္တံ။ မဋီ၊၁။၁၀၃။

ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈတဏှာမာန (ပု) [ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈ+တဏှာမာန] အထက်မဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သောတဏှာမာန။ ပုထုဇ္ဇနော ဝိယာတိ ဧတေနဿ ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈတဏှာမာနဝသေန မညနာ န ပဋိက္ခိတ္တာတိ ဒီပေတိ။ မဋီ၊၁။၉၄။

ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈာသဝ (ပု) [ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈ+အာသဝ] အထက်မဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သော အာသဝတရား။ သောတာပန္နဿ မဂ္ဂစိတ္တံ ဥပရိမဂ္ဂဝဇ္ဈာသဝဝသေန သာသဝံ။ ဝဇီရ။၅၇။

ဥပရိမဂ္ဂဝိပဿနာ (ထီ) [ဥပရိမဂ္ဂ+ဝိပဿနာ] အထက်မဂ်၏ဝိပဿနာ၊ အထက်မဂ်ကို ဖြစ်စေသော ဝိပဿနာ။ ဝုတ္တနယေနာတိ ဥပရိမဂ္ဂဝိပဿနာယ ဗလဝမန္ဒမန္ဒတရဘာဝေန။ နေတ္တိဋီ။၁၄၇။

ဥပရိမဂ္ဂသမ္ဗောဓိပဋိသရဏ (တိ) [ဥပရိမဂ္ဂသမ္ဗောဓိ+ပဋိသရဏ] အထက်မဂ်တည်းဟူသောသမ္ဗောဓိတရားလျှင် လားရောက်အပ်သော တရားရှိသော။ သမ္ဗောဓိပရာယဏတ္တာတိ ဥပရိမဂ္ဂသမ္ဗောဓိပဋိသရဏတ္တာ။ မဋီ၊၁။၉၄။

ဥပရိမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥပရိမဂ္ဂ+သမ္မာဒိဋ္ဌိ] အထက်မဂ်၌အကျုံးဝင်သောသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ဥပရိမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ပန ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနေ တံ တံ မဂ္ဂဝဇ္ဈော မာနော ဂဟေတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၂။၇၆။

ဥပရိမဂ္ဂါဓိဂမ (ပု) [ဥပရိမဂ္ဂ+အဓိဂမ] အထက်မဂ်ကို ရခြင်း။ တေ ဥပရိမဂ္ဂါဓိဂမာယ ယာဝ ဝုတ္တိန္ဒြိယပရိပါကာ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော သံသ-ရန္တိယေဝ။ ဝုတ္တိဝုတ်၊၄။၂၈၈။ (-ထေရ၊၄၊၁။ ၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄၊၁။၂၇၆။)

ဥပရိမဂ္ဂါဘိသမယ (ပု) [ဥပရိမဂ္ဂ+အဘိသမယ] အထက်မဂ်ကို-ထိုးထွင်း၍သိခြင်း-ရခြင်း။ အဘိသမယောတိ ဥပရိမဂ္ဂါဘိသမယော။ အနုဋီ၊၃။၁၈၉။

ဥပရိမဂ္ဂုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပရိမဂ္ဂ+ဥပ္ပတ္တိ] အထက်မဂ်၏ဖြစ်ခြင်း။ ထေရော ဥပရိမဂ္ဂုပ္ပတ္တိမဿ အာကင်္ခန္တော ကရုဏာယ အတ္တာနမာဝိကာသိ။ ဝိမတိ၊၁။၈၄။

ဥပရိမဈာန (န) [ဥပရိမ+ဈာန] အထက်၌ဖြစ်သောဈာန်။ ဝုမံ ပန ဥပရိမဈာနံ ဥပါဒါယ ......ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၅။

ဥပရိမတလ (န) [ဥပရိမ+တလ] အထက်၌ဖြစ်သော အပြင်။ နာနူပစာရေ ဥပရိမတလေ ဆဒနဒ္ဓုန္တရေ သယိတဿ အာပတ္တိ။ ဝိ၊၄၊ ၃။၁၃။ (-ဒီ၊၄၊၁။၂၁၂။ အံ၊၄၊၃။၁၇၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၃၄။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၁၅။)

ဥပရိမတလမဇ္ဈ (န) [ဥပရိမတလ+မဇ္ဈ] အထက်အပြင်၏ အလယ်အရပ်။ သာ သမ္မာရ-ဇိဝှါယ အတိအဂ္ဂမူလပဿာနိ ဝဇ္ဇေတွာ ဥပရိမတလမဇ္ဈေ......တိဋ္ဌတိ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၇၄။ မဟာနိ၊၄။၁၄၄။

ဥပရိမတ္တသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ (တိ) [ဥပရိမ+အတ္ထ+သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ] အထက်၌ဖြစ်သော အနက်ကို ပေါင်းခြင်းအနက်ရှိသော။ ဝေမှိတိ ဥပရိမ-တ္ထသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော ပိ-ကာရော။ ဝိ၊၄၊၁။၂၁၂။

ဥပရိမဒိသာ (ထီ) [ဥပရိမာ+ဒိသာ] အထက်၌ဖြစ်သော အရပ်မျက်နှာ။ ဒိသတော ဥပရိမ-ဒိသာယ ဇာတာ။ အဘိ၊၄၊၂။၂၂။

ဥပရိမနာသိကာသောတ (န) [ဥပရိမ+နာသိကာသောတ] အထက်၌ဖြစ်သော နှာခေါင်းပေါက်။ ကေသို့ ဥပရိမနာသိကာသောတေ ဝါတံ သန္နိရုမ္ဘိတွာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။

ဥပရိမန္တ (ပု၊န) [ဥပရိမ+အန္တ] အထက်၌ဖြစ်သော-အစွန်း-အပိုင်းအခြား။ စန္ဒဿ ဟေဋ္ဌိ-မန္တတော သူရိယဿ ဥပရိမန္တော (ဥပရိမန္တံ) ယောဇနသတံ ဟောတိ။ အဘိ၊၄၊၁။၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀။ အန္တမသောတိ ဥပရိမန္တေန။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၂၅၇။ ဥပရိမန္တေနာတိ မစ္ဆဇာတိယာ ဥဒ္ဓမန္တေန။ ပဋိသံ၊ဂံ၊၃၆၃။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၀၅။)

ဥပရိမပဒ (န) [ဥပရိမ+ပဒ] အထက်၌ဖြစ်သောပုဒ်၊ အထက်ပုဒ်။ ဥပရိမပဒေ ဝါ ဟေဋ္ဌိ-မပဒံ ဟေဋ္ဌိမပဒေ ဝါ ဥပရိမပဒံ အတ္ထတော သမန္နာဟရိတုံ အသက္ကောန္တောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၂။

ဥပရိမပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥပရိမ+ပရိစ္ဆေဒ] အထက်၌ဖြစ်သော-အလွန်ဆုံး-အပိုင်းအခြား။ ဂဏ္ဌ-သေယျကာနံ ဥပရိမပရိစ္ဆေဒေန သမတိ-သဂ္ဂုပါနိ သမ္ပယုတ္တာ တယော ခန္ဓာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ မ၊၄၊၄။၅၂။(-သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။)

ဥပရိမဖလ (န) [ဥပရိမ+ဖလ] အထက်ဖိုလ်။ ဥပရိမဖလေသု ပန ဥဿာဟံ ဇနေန္တော ဝေမာဟ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၂၂။

ဥပရိမဗြဟ္မလောက (ပု) [ဥပရိမ+ဗြဟ္မလောက] အထက်၌ဖြစ်သော ဗြဟ္မာ့ပြည်။ အကနိဋ္ဌမ္ပိ အပ္ပတွာ ဥပရိမဗြဟ္မလောကေ ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ အံ၊၄၊၂။၂၁၇။

ဥပရိမဘာဂ (ပု) [ဥပရိမ+ဘာဂ] အထက်၌

ဖြစ်သော အဖို့။ ဥပရိစိမိလိကာယာတိ ဥပရိမ-ဘာဂေ စိမိလိကာယ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၀။

ဥပရိမသမာပတ္တိ (ထိ) [ဥပရိမာ+သမာပတ္တိ] အထက်၌ဖြစ်သောသမာပတ်။ ဟေဋ္ဌိမသမာ-ပတ္တိဟိ ဝိနာ ဥပရိမသမာပတ္တိနံ သမ္ဘာဒနသာ အသမ္ဘဝတော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။

ဥပရိမသရီရ (န) [ဥပရိမ+သရီရ] အထက်၌ ဖြစ်သော-အထက်ပိုင်းဖြစ်သော-ခန္ဓာကိုယ်။ ဥပရိမသရီရံ ဥဇုကံ ဌပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၀။

ဥပရိမသုတ္တ (န) [ဥပရိမ+သုတ္တ] အထက်၌-ဖြစ်သော-ဖွဲ့ချည်ထားအပ်သော-ချည်ကြိုး။ တေသု ဥပရိမသုတ္တတော အပ္ပမတ္တကမ္ပိ သြ-ဂတံ စက္ကရတနံ သြသက္ကိတံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။

ဥပရိမဟနုက (ပု) [ဥပရိမ+ဟနုက] အထက်၌ ဖြစ်သောမေး။ ဥပရိမဟနုကေ ပတိဋ္ဌိတာ ဝိသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။

ဥပရိမဟနုကဋ္ဌိက (န) [ဥပရိမဟနုက+အဋ္ဌိက] အထက်၌ဖြစ်သောမေးရိုး။ သြကာသတော ဥပရိမာ ဥပရိမဟနုကဋ္ဌိကေ အဓောကော-ဋိကာ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၃၄။

ဥပရိမဟာတလ (န) [ဥပရိ+မဟာတလ] အထက်၌ဖြစ်သော ကြီးစွာသော-အပြင်-ကြမ်းပြင်။ ပါသာဒဝရဿ ဥပရိမဟာတလေ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

ဥပရိမာန (ပု) [ဥပရိ+မာန] အထက်-နောက် ကာလ-၌ဖြစ်သောမာန။ ပုရိမမာနဿ ဥပရိ-မာနော မာနာတိမာနော။ မူလဋီ၊၂။၂၂၁။

ဥပရိမုခ (တိ) [ဥပရိ+မုခ] အထက်၌ မျက်နှာ ဝရှိသော၊ အထက်သို့လှည့်သော။ ဥက္ကုဇ္ဇေ-

ယျာတိ ဥပရိမုခံ ကရေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဥပရိမုခန္တိ ဥဒ္ဓံ မုခံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆။

ဥပရိမုဒ္ဓ (ပု) [ဥပရိ+မုဒ္ဓ] ဦးခေါင်း၏ အထက် အရပ်။ ဥပရိမုဒ္ဓနိ မဟန္တံ ဖဏံ ကရိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊၁။၂၂၀။ ဝိ၊၃။၃။ ဥဒါန။၈၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ ဥပရိမုဒ္ဓနိ မဟန္တံ ဖဏံ ဝိဟစ္စာတိ ဘဂဝတော မုဒ္ဓပ္ပဒေသဿ ဥပရိ အတ္တနော မဟန္တံ ဖဏံ ပသာရေတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၈-၉။

ဥပရိလဒ္ဓဗ္ဗ (တိ) [ဥပရိ+လဒ္ဓဗ္ဗ] အထက်၌-နောက်၌-ရထိုက်သော။ သမ္ပဟံသကာတိ တေသံ ယထာလဒ္ဓေဟိ ဥပရိလဒ္ဓဗ္ဗေဟိ စ ဂုဏဝိသေသေဟိ စိတ္တဿ သမ္ပာ ပဟံသကာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

ဥပရိလဒ္ဓဗ္ဗဖလဝိသေသ (ပု) [ဥပရိလဒ္ဓဗ္ဗ+ ဖလဝိသေသ] အထက်၌-နောက်၌-ရအပ် သော အကျိုးထူးတရား။ သမ္ပတိ ပဋိလဒ္ဓ-ဂုဏာနိသံသေဟိ စေဝ ဥပရိလဒ္ဓဗ္ဗဖလ-ဝိသေသေဟိ စ စိတ္တံ သမ္ပဟံသေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၃၉။

ဥပရိဝရ (ပု) [ဥပရိ+ဝရ] ဥပရိဝရမည်သောမင်း၊ ဝရမင်း၏နောက် ဆက်ခံသောမင်း။ ဝရဿ ပုတ္တော ဥပဝရော နာမ အဟောသိ၊ ဥပရိ-ဝရောတိပိ တဿေဝ နာမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၁။

ဥပရိဝါတ (ပု၊န) [ဥပရိ+ဝါတ] လေ၏အထက် အရပ်၊ လေညာ။ ဥပရိဝါတေ နိသိန္နော သရီရဂန္ဓေန ဗာဓတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၈။

ဥပရိဝိသာလာ (ထိ) [ဥပရိ+ဝိသာလာ] အထက် ၌ ကျယ်ပြန့်သောတရား(တဏှာ)။ ဥပရိ-

ဝိသာလာ ဒုပ္ပူရာ ဝှာ ဝိသဋ္ဂမိနီ။ ဇာ၊ ၁။၁၃၂၊၂၀၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။ ဥပရိဝိသာလာတိ မိတ္တဝိန္ဒက တဏှာနာမေသာ အာသေဝိယမာနာ ဥပရိဝိသာလာ ဟောတိ ပတ္ထဋာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။

ဥပရိဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဥပရိ+ဝိသုဒ္ဓိ] အထက်ဖြစ်သော-ဝိသုဒ္ဓိတရား-စင်ကြယ်ခြင်းသဘောတရား။ န စ တတ္ထ အပတိဋ္ဌာယ ဥပရိဝိသုဒ္ဓိ သမ္ဘာဒေတုံ သက္ကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။

ဥပရိဝိသေသ (ပု) [ဥပရိ+ဝိသေသ] အထက်၌-ဖြစ်သော-ရအပ်သော-ထူးခြားသောတရား။ အညသ္မိမ္ပိ ဒိဝသေ ဥပရိဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေသ္သာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။

ဥပရိဝိသေသဒဿနတ္ထ (ပု) [ဥပရိဝိသေသ+ဒဿနတ္ထ] အထက်၌ရအပ်သောတရားထူးကိုပြခြင်းအကျိုး။ ဥပရိဝိသေသဒဿနတ္ထန္တိ ပဌမဇ္ဈာနာဒိဥပရိဝတ္တဗ္ဗဝိသေသဒဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၅။)

ဥပရိဝိသေသာဓိဂမ (ပု) [ဥပရိဝိသေသ+အဓိဂမ] အထက်၌ဖြစ်သော တရားထူးကိုရခြင်း။ ဥပရိဝိသေသာဓိဂမဝသေန ဝိသေသံ ဘဇန္တီတိ ဝိသေသဘာဂိယာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၅။

ဥပရိဝိသေသာဓိဂမာဝဟန (န) [ဥပရိဝိသေသာဓိဂမ+အာဝဟန] အထက်ဖြစ်သော-တရားထူးရခြင်းကိုဆောင်ခြင်း-တရားထူးရစေနိုင်ခြင်း။ ယထူပနိဿယံ ဥပရိဝိသေသာ ဓိဂမာဝဟနေန စ ဂဟဋ္ဌာနုဂ္ဂဟကရဏံ။ မ၊ဋီ၊၁။၄၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၀။

ဥပရိဝေဟာသ (ပု) [ဥပရိ+ဝေဟာသ] (၁) အထက်ဖြစ်သော-ကောင်းကင်-ဟင်းလင်းပြင်။ (တိ)(၂) အထက်၌ ဟင်းလင်းပြင်ရှိသော။ (၁) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒဏ္ဍော ဥပရိဝေဟာသံ ခိတ္တော သကိမ္ပိ မူလေန နိပတတိ၊ သကိမ္ပိ မဇ္ဈေန နိပတတိ။ သံ၊၁။၃၉၂၊ (-၁၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပရိဝေဟာသကုဋိ (ထီ) [ဥပရိဝေဟာသ+ကုဋိ] အထက်အဆင့်၌-ဟင်းလင်းပြင်ရှိသော-ဖျဉ်မခင်းသေး၍ ဟာလာဟင်းလင်းဖြစ်နေသော-ကုဋိ-ကျောင်း။ ဒွေ ဘိက္ခူ သံဃိကေ ဝိဟာရေ ဥပရိဝေဟာသကုဋိယာ ကောပေဟဋ္ဌာ ဝိဟရတိ၊ ကော ဥပရိ။ ဝိ၊၂။၆၆။ ဥပရိဝေဟာသကုဋိယာတိ ဥပရိ အစ္ဆန္နတလာယ ဒွိဘူမိကကုဋိယာ ဝါ တိဘူမိကကုဋိယာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ ကင်္ခါ၊၂၀၆။ ဥပရိဝေဟာသကုဋိယာတိ ဥပရိမတလေ အသန္ထတပဒရာယ ကုဋိယာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၆၉။ ဥပရိ ဝေဟာသော ဇာတိယာတိ ဥပရိဝေဟာသာ။ သာ စ သာ ကုဋိစေတိ ဥပရိဝေဟာသကုဋိတိ ဒဿေန္တော အာဟ ဥပရိအစ္ဆန္နတလာယာတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၄။

ဥပရိသမာပတ္တိ (ထီ) [ဥပရိ+သမာပတ္တိ] အထက်ဖြစ်သောသမာပတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပရိသမာပတ္တိလာဘီ (တိ) [ဥပရိသမာပတ္တိ+လာဘီ] အထက်သမာပတ်ကိုရသော၊သူ။ ဥပရိသမာပတ္တိလာဘိနော ဟိ ဟေဋ္ဌာသမာပတ္တိ မူလစ္ဆိန္နတာလော ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။ ဥပရိသမာပတ္တိလာဘိနောတိ ဧတ္ထ ဥပရိသမာပတ္တိတိ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ အဓိပ္ပေတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၈။

ဥပရိသယိတကုက္ကုဠ (ပု) [ဥပရိသယိတ+ကုက္ကုဠ] အထက်ကအိပ်သောကြက်။ တေသု ဥပရိသယိတကုက္ကုဠော ပစ္စူသကာလေ ဝစ္စံ

ပါတေန္တော ဟေဋ္ဌာသယိတကုက္ကုဋ္ဌသ သရီရေ ပါတေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ (-ဇာဋ္ဌ၊၄။၃၉။)

ဥပရိသိက္ခာဒွယ (န) [ဥပရိ+သိက္ခာဒွယ] အထက်ဖြစ်သော သိက္ခာနှစ်ပါးအပေါင်း။ ဧဝံ ဟိ ဣမိနာ ပဒေန ဥပရိသိက္ခာဒွယံ အနိဝတ္တိတမေဝ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။

ဥပရိသိက္ခာပဒ (န) [ဥပရိ+သိက္ခာပဒ] အထက် ဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ကယဝိက္ကယံ မောစေတွာ ဂဏှန္တဿ ဥပရိသိက္ခာပဒေနပိ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဥပရိသီမပ္ပမာဏ (န) [ဥပရိသီမာ+ပမာဏ] အထက်သိမ်၏-ပမာဏ-အတိုင်းအတာ။ ဩတရမာနာ စ ဥပရိသီမပ္ပမာဏေန ဩတရတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၅။

ဥပရိသီသ (ပု၊န) [ဥပရိ+သီသ] ဦးခေါင်း၏ အထက်အရပ်။ ကုဒါလံ အဂ္ဂဒဏ္ဍကေ ဂဟေတွာ…ဥပရိသီသေ တိက္ခတ္တုံ အာဝိဇ္ဈိတွာ။ မ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။)

ဥပရိသုတ္တ (န) [ဥပရိ+သုတ္တ] အထက်ဖြစ်သောသုတ်။ ဥပရိသုတ္တသ္မိံ ဟိ တတ္ထေဝါတိ ဒုက္ကရကာရိကဋ္ဌာနံ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။)

ဥပရိသုတ္တန္တ (ပု၊န) [ဥပရိ+သုတ္တန္တ]အထက် ဖြစ်သော သုတ္တန်။ သဗ္ဗတ္ထာတိ ဥပရိသုတ္တန္တေ သန္ဓာယာဟ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။

ဥပရိသုတ္တပဒေသ (ပု) [ဥပရိသုတ္တ+ပဒေသ] အထက်သုတ်ဟူသော-အရပ်-အရာဌာန။ ပုစ္ဆာယ အဇ္ဈာသယေန စ အနနုသန္ဓိကော… …ဥပရိသုတ္တပဒေသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၅။

ဥပရိသောတ (န) [ဥပရိ+သောတ] ရေအလျဉ်၏ အထက်၊ ရေညာ။ ကေသို့ တီရေ ဌတွာ ဥပရိသောတေ နဒီတီရေ နိမိတ္တံ ကိတ္တေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။)

ဥပရိသောဠသက (န) [ဥပရိ+သောဠသက] အထက်၌ဖြစ်သောစိတ်(၁၆)ကြိမ်တို့၏အပေါင်း။ တတ္ထ အာယုသင်္ခါရပရိယောသာနေ သောဠ-သန္နံ စိတ္တာနံ ဝါရေ သတိ ဟေဋ္ဌာသောဠသကံ ဥပရိသောဠသကန္တိ ဒွေ ကောတော ယောဇေ-တဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

ဥပရုစိ (ပု) [ဥပ+ရုစိ] ဥပရုစိမည်သော စကြဝတေးမင်း။ တယော တေ စက္ကဝတ္တိနော၊ ရုစိ ဥပရုစိ စေဝ၊ မဟာရုစိ တတိယကော။ အပ၊၁။၁၄၈။

ဥပရုဒ္ဓန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဒ+သန္တိ။မောဂ်၊၆။၂၆။] ငိုကြွေးကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပရောဒတိ-ကြည့်။

ဥပရုဇ္ဈတိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ+ယ+တိ] ချုပ်၏၊ ချုပ်ပျောက်၏၊ ချုပ်ငြိမ်း၏။ ဧတ္ထ (ယတ္ထ) နာမဉ္စ ရူပဉ္စ အသေသံ ဥပရုဇ္ဈတိ။ ဒီ၊၁။၂၁၃။ သုတ္တနိ။ ၄၃၄။ စူဠနိ။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃။ (-သံ၊၁။၁၁၀။ သံ၊ ၃။၃၇၉။ သုတ္တနိ။၃၉၁။ မဟာနိ။၃၄၊၉၂။ ထေရ။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၉၇။) ဥပ-ရုဇ္ဈတီတိ နိရုဇ္ဈတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၉၀။ ဥပရုဇ္ဈတီတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ နိရုဇ္ဈတိ အဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ **ဥပ-ရုဇ္ဈိဿန္တိ**-အံ၊၂။၃၈၆။

ဥပရုဇ္ဈန (န) [ဥပ+ရုဓ+ယု] (၁) ချုပ်ခြင်း၊ ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (၂) ဆန့်ကျင်ခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်း။ အယံ အဇီတော ကိံ ပုစ္ဆတိ၊ ဥပရုဇ္ဈနမေဝ ပုစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၉၈။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပရုဇ္ဈနဝစန (န) [ဥပရုဇ္ဈန+ဝစန] ဆန့်ကျင်

ခြင်းအားဖြင့်–ဆန့်ကျင်ဘက်အနေအားဖြင့်–ဖြစ်သောစကား၊ ဆန့်ကျင်သောစကား။ အနုပဝါဒေါတိ ကဿစိပိ ဥပရုဇ္ဈနဝစနဿ အဝဒနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၀။

ဥပရုဇ္ဈိသန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ+သန္တိ] ချုပ်–ချုပ်ပျောက်– ချုပ်ငြိမ်း–ကုန်လတ္တံ့။ ဥပရုဇ္ဈတိ–ကြည့်။

ဥပရုဒ္ဓ (တိ) [ဥပ+ရုဓ+တ] (၁) ချုပ်ပျောက်–ချုပ်ငြိမ်း–ပြီးသော။ (၂)(က) ဝန်းရံပိတ်ဆို့အပ်သော။ (ခ) ပိတ်ပင်တားဆီး–ချုပ်တည်း–ချုပ်ငြိမ်းစေ–အပ်သော။ (၃) ကပ်၍နှိပ်စက်အပ်သော။ (၁) ဟေတုသု ဥပရုဒ္ဓေသု၊ ဆိန္နံ ဝဋ္ဋံ န ဝဋ္ဋတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၄၀။ (၂) (က) သတ္တာဟိ ရာဇူဟိ နဂရေ ဥပရုဒ္ဓေ ပဘာဝတီ အတ္တနာ သဟ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ အာရောပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (ခ) တဿ မယံ အဂ္ဂိဝေဿန မုခတော စ နာသတော စ အဿာသပဿာသေသု ဥပရုဒ္ဓေသု……သဒ္ဒေါ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၀၉။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပရုဒ္ဓအဓိစိတ္တ (တိ) [ဥပရုဒ္ဓ+အဓိစိတ္တ] ကပ်၍နှိပ်စက်အပ်သော–လွန်ကဲသောစိတ်–ဝိပဿနာစိတ်–ရှိသော၊သူ။ သြရုဒ္ဓမာနသောတိ ဥပရုဒ္ဓအဓိစိတ္တော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၃။

ဥပရုဒ္ဓတိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ+ယ+တိ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်၏။ ဝယမ္ပိ ပစ္ဆိမေ ကာလေ၊ မရဏံ ဥပရုဒ္ဓတိ (ဥပရုဇ္ဈတိ?)။ အပ၊၂။၂၆၅။

ဥပရုန္ဓ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ+အ+ဟိ] (က) ပိတ်ပင်တားဆီးလော။ ဥပရုန္ဓတိ (က) ကြည့်။ (ခ) ချုပ်ပျောက်စေလော။ ဥပရုန္ဓတိ (ဃ)ကြည့်။

ဥပရုန္ဓတိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ+အ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။၂၂၆။ နီတိ၊ဓာ။၂၁၂။ ရူနှာ။၃၅၆] (က) ဝန်းရံပိတ်ဆို့၏။ (ခ) သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီး၏။ (ဂ) ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်၏။ (ဃ) ပိတ်ပင်တားဆီး၏၊ ချုပ်တည်း၏၊ ချုပ်ပျောက်စေ၏။ (င) ဖြတ်၏။

(က) ဝန်းရံပိတ်ဆို့၏။ စူဠဒ္ဓါရာနိပိ ပိဓာယ နဂရံ **ဥပရုန္ဓတု**။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ **ဥပရုန္ဓိ**–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂။ **ဥပရုန္ဓိံသု**–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၅။ (ခ) သတ်ဖြတ် ဖျက်ဆီး၏။ သကိံ ပီတံ ဟလာဟလံ၊ ဥပရုန္ဓတိ ဇီဝိတံ။ အပ၊၁။၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၄။ ဇီဝိတံ ဥပရုန္ဓတိ နာသေတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ (ဂ) ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်၏။ မနုဿေ **ဥပရုန္ဓန္တိ**၊ ဖရုသူပက္ကမာ ဇနာ။ ထေရ၊၂၅၀။ ဥပရုန္ဓန္တိ ဝိဗာဓေန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ (ဃ) ပိတ်ပင် တားဆီး၏၊ ချုပ်တည်း၏၊ ချုပ်ပျောက်စေ၏။ ယထာ ပဿန္တော ကိလေသေ ဥပရုန္ဓတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၈။ **ဥပရုန္ဓ**–မနောဝိဇာရေ ဥပရုန္ဓ စေတသော(ထေရ။ ၃၅၇)တိ မနောဝိစာရသညိနော ဂေဟဿိတသော–မနဿုပဝိစာရာဒိကေ အဋ္ဌာရသ စေတသော ဥပရုန္ဓ ဝါရေဟိ နိရောဓေဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ **ဥပရုန္ဓထ**–မိလိန္ဒ။၃၀၁။ **ဥပရုန္ဓေ**၊ **ဥပရုန္ဓေယျ**– မန္တာ အသိမ္ဘိတိ သဗ္ဗမုပရုန္ဓေတိ ပပဥ္စ–သင်္ခါယ မူလဥ္စ အသ္မိမာနဥ္စ မန္တာယ သဗ္ဗံ ရုန္ဓေယျ ဥပရုန္ဓေယျ နိရောဓေယျ ဝူပသမေယျ အတ္တင်္ဂမေယျ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေယျ။ မဟာနိ။၂၆၈။ **ဥပရုန္ဓိံ**– မ၊၁။၃၀၉။ (င) ဖြတ်၏။ အာဟာရံ ဥပရုန္ဓိ။ မိလိန္ဒ။၂၃၉။

ဥပရုန္ဓတု (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ+အ+တု] ဝန်းရံပိတ်ဆို့၏။ ဥပရုန္ဓတိ(က) ကြည့်။

ဥပရုန္ဓထ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ+အ+ထ] ပိတ်ပင်တားဆီးကြကုန်လော့၊ ချုပ်တည်းကြကုန်လော့။ ဥပရုန္ဓတိ(ဃ)ကြည့်။

ဥပရုန္ဓန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+အ+အန္တိ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ကုန်၏။ ဥပရုန္ဓတိ (ဂ) ကြည့်။

ဥပရုန္ဓိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+ဤ] (က) ဝန်းရံပိတ်ဆို့ ပြီ။ ဥပရုန္ဓတိ(က)ကြည့်။ (ခ). ဖြတ်ပြီ။ ဥပ- ရုန္ဓတိ(င)ကြည့်။

ဥပရုန္ဓိံ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+ဣံ] ပိတ်ပင်တားဆီးပြီ၊ ချုပ်တည်းပြီ။ ဥပရုန္ဓတိ(ဃ)ကြည့်။

ဥပရုန္ဓိံသု (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+ဥံ] ဝန်းရံပိတ်ဆို့ကုန်ပြီ။ ဥပရုန္ဓတိ(က)ကြည့်။

ဥပရုန္ဓိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+တဗ္ဗ] ပယ်ဖြတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗောတိ သမာပနေန သင်္ဂဟဏေန ဥပရုန္ဓိတဗ္ဗော အပလိဗောဓော ကာတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၂။

ဥပရုန္ဓိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+တွာ] (က) ဝန်းရံပိတ်ဆို့၍။ (ခ) ပယ်ဖြတ်၍။ (ဂ) ပိတ်ပင်တားဆီး၍၊ ချုပ်တည်း၍။ (က) ဧဝံ ဘိက္ခဝေ သီဝလိ တဒါ နဂရံ ဥပရုန္ဓိတွာ ဂဟိတကမ္မေန တ္တေကံ ကာလံ နိရယေ ပစ္စိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။) ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာတိ သမာပနေ(န္တေ)န သင်္ဂ(ဂ်)ဟ-ဏေန ဝါ ဥပရုန္ဓိတွာ အပလိဗောဓံ ကတွာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၀။ (ဂ) တေ ကာယဉ္စ စိတ္တဉ္စ အာတာပေတွာ... ...မိဒ္ဓံ ဥပရုန္ဓိတွာ။ မိလိန္ဒ၊၃၀၂။ တံ ဒိဝသံ ဂန္တွာ နဒီတိတ္ထံ ဥပရုန္ဓိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။

ဥပရုန္ဓိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+တွာ] ပိတ်ပင်တားဆီး၍၊ ချုပ်ပျောက်စေ၍။ ဝိတက္ကေ ဥပ- ရုန္ဓိယ'တ္တနော(ထေရ။၂၉၉)တိ......မိစ္ဆာဝိတက္ကေ ပဋိပက္ခဗလေန နိသေဓေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၄။ သင်္ခါရေ ဥပရုန္ဓိယ၊ အနေဇော အနုပါဒါနော သတော ဘိက္ခု ပရိဗ္ဗဇေ။ သုတ္တနိ။ ၃၉၅။ သင်္ခါရေ ဥပရုန္ဓိယာတိ ကမ္မံ ကမ္မသမ္ဘဝယုတ္တေ စ သင်္ခါရေ နိရောဓေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

ဥပရုန္ဓေ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+အ+ဧယျ] ပိတ်ပင်တားဆီးရာ၏၊ ချုပ်ပျောက်စေရာ၏။ ဥပရုန္ဓ-တိ (ဃ) ကြည့်။

ဥပရုန္ဓေယျ (ကြိ) [ဥပ+ရုဓ(ရုဓိ)+အ+ဧယျ] ပိတ်ပင်တားဆီးရာ၏၊ ချုပ်ပျောက်စေရာ၏။ ဥပရုန္ဓတိ(ဃ) ကြည့်။

ဥပရူပပတ္တိ (ထီ) [ဥပရိ+ဥပပတ္တိ] အထက်ဘုံ၌-ဖြစ်ခြင်း-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ နဝသု ဗြဟ္မ-လောကေသု နိဗ္ဗတ္တအရိယသာဝကာနံ တတြူ-ပပတ္တိပိ ဟောတိ ဥပရူပပတ္တိပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀၅။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၂၈။)

ဥပရူပပတ္တိက (တိ) [ဥပရူပပတ္တိ+ဣက] အထက်ဘုံ၌-ဖြစ်ခြင်း-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း-ရှိသော၊သူ။ တတြူပပတ္တိကော ဝါ ဥပရူပ-ပတ္တိကော ဝါ န ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၊ (-၃၅၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။)

ဥပရူပပတ္တိဇနကကမ္မဖလ (န) [ဥပရူပပတ္တိ +ဇနကကမ္မ+ဖလ] အထက်ဘုံ၌-ဖြစ်ခြင်း-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း-ကိုဖြစ်စေတတ်သော ကံ၏ အကျိုး။ သီလဝတော စေတောပဏိဓိ ဝိယ ဥပရူပပတ္တိဇနကကမ္မဖလံ အာနန္တရိယကဖလံ နိဝတ္တေတုံ သမတ္ထော စေတောပဏိဓိ အတ္ထိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။ မူလဋီ၊၁။၄၅။

ဥပရူပရိ(ဗျ)[ဥပရိ။ဒွေဘော်ပြု] အထက်အထက်၊ အထက်ပိုင်း အထက်ပိုင်း၊ အဆင့်ဆင့်၊ အဆက်ဆက်၊ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ။ ဗောဓိသတ္တောဝ သမာနော မဟတော မိဋ္ဌပဗ္ဗတဿ ဥပရူပရိ စင်္ကမတိ။ အံ၊၂။၂၁၀။ ဥပရူပရိ စင်္ကမ-တီတိ မတ္ထကမတ္ထကေ စင်္ကမတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ ပုန

ဥပရူပရိ တိဝင်္ကုလေ တိဝင်္ကုလေ အညာ နဝ-လေခါ ပရိစ္ဆိန္ဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၀။ သမေ ဘူမိ-ဘာဂေ ကောသိယံသူနိ ဥပရူပရိ သန္ထရိတွာ ကဋ္ဌိကာဒီဟိ သိဗ္ဗိတွာ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၃။

ဥပရူပရိဂုဏပရိဟာန (န) [ဥပရူပရိ+ဂုဏ+ပရိဟာန] အထက်အထက်ဖြစ်သောဂုဏ်-တို့မှ-တို့၏-ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ပရိဟာနာယာတိ ဥပရူပရိဂုဏပရိဟာနာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

ဥပရူပရိစုတိ (ထီ) [ဥပရူပရိ+စုတိ] အထက် အထက်စုတိ။ အရူပါဝစရေ စ ဥပရူပရိစုတိယာ ဟေဋ္ဌိမာဟေဋ္ဌိမာ ပဋိသန္ဓိ ။ မူလဋီ၊၂။၁၀၇။

ဥပရူပရိဆ(စ္ဆ)န္န (တိ) [ဥပရူပရိ+ဆန္န] အဆင့်ဆင့်-အထပ်ထပ်-မိုးအပ်သော။ ဥပရူပရိ-စ္ဆ(ဆ)န္နောဟိ ဝိဟာရော စိရံ အနောဝဿ-ကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၁။

ဥပရူပရိဇ္ဈာနူပစာရ (ပု) [ဥပရူပရိဈာန+ဥပစာရ] အထက်အထက်ဈာန်၏ ဥပစာ။ ဥပရူပရိဇ္ဈာနူပစာရေပိ သုခုမတရံ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၈။

ဥပရူပရိဈာန (န) [ဥပရူပရိ+ဈာန] အထက် အထက်ဖြစ်သောဈာန်။ ဝေဝံ ဥပရူပရိဈာနေသု အဘိညာသု ... အဘိနီဟရတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇။

ဥပရူပရိဉာဏ (န) [ဥပရူပရိ+ဉာဏ] အထက် အထက်ဖြစ်သောဉာဏ်။ ဥပရူပရိဉာဏဿ အဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။

ဥပရူပရိပက္ခိတ္တဂမန (န) [ဥပရူပရိပက္ခိတ္တ+ဂမန] အထက်အထက်မှထည့်သွင်းအပ်သောရေ၏ စီးသွားခြင်း။ သမုဒ္ဒနဋ္ဌေနာတိ သဗ္ဗသော ဥပရူပရိပက္ခိတ္တဂမနေန။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၂၀။

ဥပရူပရိပဒ (န) [ဥပရူပရိ+ပဒ] အထက်အထက်၌ဖြစ်သောပုဒ်။ ဂဟိတဂဟိတံ ပဒံ ဥပရူပရိပဒံ ဂဏှန္တဿ နဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၇။)

ဥပရူပရိပသာဒဘာဝ (ပု) [ဥပရူပရိ+ပသာဒဘာဝ] အထက်အထက်ကာလ၌-နောက်နောက်ကာလ၌-ဆင့်ကဲဆင့်ကဲတိုး၍-ကြည်ငြိုသည်၏အဖြစ်-ကြည်ငြိုခြင်း။ ပသန္နာနံ ဘိယျောဘာဝါယာတိ ပသန္နာနံ ဥပရူပရိ-ပသာဒဘာဝါယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ဥပရူပရိပသာ-ဒဘာဝါယာတိ ဘိယျော ဘိယျော ပသာဒု-ပ္ပါဒနတ္ထံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၈။

ဥပရူပရိဘာဝနာ (ထီ၊န) [ဥပရူပရိ+ဘာဝနာ] အထက်အထက်-အဆင့်ဆင့်-အဆက်အဆက်-နောက်နောက်-ဖြစ်သောဘာဝနာ။ သမထဝိပဿနာဓမ္မေဝ ဥပရူပရိဘာဝနာ-ဝသေန အနုဿရန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၅၇။ ဥပရိဘာဝနတ္ထာယ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ တဒုပနိဿယံ အပရာပရဘာဝနမ္ပိ ဒဿေတုံ “ဥပရူပရိဘာဝနတ္ထာယ ဝါ”တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဋီ။၃၀၅။

ဥပရူပရိဘူမိ (ထီ) [ဥပရူပရိ+ဘူမိ] အထက် အထက်ဖြစ်သောဘုံ။ ဥပရူပရိဘူမိသု ဖလဒါနဝသေန ဥဒ္ဓမင်္ဂမဿာတိ ဥဒ္ဓင်္ဂိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။)

ဥပရူပရိမဂ္ဂဓမ္မ (ပု) [ဥပရူပရိ+မဂ္ဂဓမ္မ] အထက် အထက်ဖြစ်သော မဂ်တရား။ ဟေဋ္ဌိမာ-ဟေဋ္ဌိမာ ဖလဓမ္မာ ဥပရူပရိမဂ္ဂဓမ္မေဟိ နိဝတ္တိတာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။

ဥပရူပရိမဂ္ဂဖလတ္ထ (ပု) [ဥပရူပရိမဂ္ဂဖလ+အတ္ထ] အထက်အထက်ဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်အကျိုး။ အဋ္ဌ ပန အရိယပုဂ္ဂလာ သမ္မာ-

ဘာဝါယ ဥပရူပရိမဂ္ဂဖလတ္ထာယ စေဝ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ စ နိယတတ္တာ နိယတာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

ဥပရူပရိမဒါဝဟ (တိ) [ဥပရူပရိမဒ+အာဝဟ] အထက်အထက်၌ဖြစ်သော-ယစ်မူးခြင်း-ရူးသွပ်ခြင်း-ကိုဆောင်သော။ ဥမ္မဒနာတိ ဝိပရိဏာမဓမ္မာနံ ဝိယောဂဝသေန သောကုမ္မာဒကရာ၊ ဝဒိုယာ ဝါ ဥပရူပရိမဒါဝဟာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၅၁။

ဥပရူပရိလဒ္ဓဗ္ဗ (တိ) [ဥပရူပရိ+လဒ္ဓဗ္ဗ] အထက်အထက်၌-ရသင့်-ရထိုက်-သော။ ဥပရူပရိလဒ္ဓဗ္ဗာနံ မဂ္ဂဖလာနံ ပရိဟာနာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

ဥပရူပရိလာလန (တိ) [ဥပရူပရိ+လာလန] အထက်အထက်၌-နောက်နောက်၌-လိုလားစေတတ်သော။ ဥလ္လောလနာတိပိ ပါဌော၊ ဘတ္တပိဏ္ဍနိမိတ္တံ နဂ္ဂိုဋ္ဌံ ဥလ္လောလေန္တော သုနခေါ ဝိယ အာမိသဟေတု သတ္တေ ဥပရူပရိလာလနာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ (ဥပရူပရိလောလနာ-ဖြစ်ဖွယ်ရှိ၏။ အထက်အထက်၌-နောက်နောက်၌-လျပ်ပေါ် လော်လည်စေတတ်သော(ကာမ) -ဟုအနက်ပြန်ရမည်။)

ဥပရူပရိဝဍ္ဍမာနသံဝေဂ (တိ) [ဥပရူပရိဝဍ္ဍမာန+သံဝေဂ] အထက်အထက်၌-ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ-တိုးပွားသော သံဝေဂရှိသော၊သူ။ အနေသနံ ပဟာယ ဥပရူပရိဝဍ္ဍမာနသံဝေဂေါ အနောလီနဝုတ္တိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။

ဥပရူပရိဝိမာန (ပုန) [ဥပရူပရိ+ဝိမာန] အထက်အထက်၌ဖြစ်သောဗိမာန်။ ဟေဋ္ဌိမဟေဋ္ဌိမဝိမာနေသု ဥပရူပရိဝိမာနံ ဗျဝဓာယကေသု ဗျူဟိယမာနေသု တဂ္ဂတံ အာကာသံ ဗျူဠ္ဍံ နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄။

ဥပရူပရိဝိသေသ (ပု) [ဥပရူပရိ+ဝိသေသ] အထက်အထက်ဖြစ်သော-နောက်နောက်ဖြစ်သော-တရားထူး-အကျိုးထူး။ ယသ္မာ ပန အပရာပရုပ္ပတ္တိယာ လဒ္ဓါသေဝနံ ဥပရူပရိဝိသေသံ အာဝဟန္တံ အတိ ဝိယ ထာမဂတမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။)

ဥပရူပရိဝိသေသာဝဟ (တိ) [ဥပရူပရိဝိသေသ+အာဝဟ] အထက်အထက်ဖြစ်သော-နောက်နောက်ဖြစ်သော-တရားထူး-အကျိုးထူး-ကိုဆောင်သော။ ဝိပဿနာဟိတာယ ဥပရူပရိဝိသေသာဝဟတ္တာ ဝဍ္ဍမာနာယ ပုဗ္ဗဘာဂသီလာဒိပဋိပဒါယ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈။

ဥပရူပရိပီတိစိတ္တ (နု) [ဥပရူပရိ+ပီတိစိတ္တ] အထက်အထက်၌-နောက်နောက်၌-ဖြစ်သော ပီတိနှင့်ယှဉ်သောစိတ်။ မနဝဍ္ဍကောတိ ပီတိမနဿ ပရိဗြူဟနတော ဥပရူပရိပီတိစိတ္တဿ ဥပ္ပါဒကော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။

ဥပရူပရိသမာဓိဘာဝူပနယန (နု) [ဥပရူပရိသမာဓိဘာဝ+ဥပနယန] အထက်အထက်ဖြစ်သော သမာဓိ၏အဖြစ်သို့ ကပ်ဆောင်ခြင်း။ ကေတ္တနယေန ဟေဋ္ဌာဟေဋ္ဌာသမာဓိံ ဥပရူပရိသမာဓိဘာဝူပနယနေန အဘိနီဟရဏေ အဘိနိန္နာမနေ ဆေကဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။

ဥပရူဠှ (တိ) [ဥပ+ရုဟ+တ] အသားနုတက်သော။ ဥပရူဠှေသု စက္ခူသု၊ သူတံ အာမန္တယိ ရာဇာ။ ဇာ၊၁။၃၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၉။

ဥပရေဝတ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပရေဝတမည်သောသူ။(ထိုအမည်ရှိသူ နှစ်ဦးတွေ့ရ၏၊ (က) အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏တူဥပရေဝတနှင့်(ခ) (ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်၏သားတော် ဥပရေဝတ သမဏေတို့ဖြစ်သည်။) (က) အထ

ဥပရေဝတော နာမ ထေရဿ ဘာဂိနေယျော ဗဟိဂါမံ ဂစ္ဆန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ (ခ) နာဂရာဇာ...မဟာဒါနံ ဒဒမာနော ပဒုမု-တ္တရဿ ဒသဗလဿ ပုတ္တံ ဥပရေဝတံ နာမ သာမဏေရံ ဒိသွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။)

ဥပရေဝတသာမဏေရ (ပု) [ဥပရေဝတ+သာမဏေရ] ဥပရေဝတမည်သော သာမဏေ။ (ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်၏ သားတော်။) သတ္ထု-သမ္မုခဋ္ဌာနေယေဝ ဥပရေဝတသာမဏေရဿ အာသနံ ပါပုဏိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။

ဥပရောစတံ (ကြိ) [ဥပ+ရုစ+အ+တံ] နှစ်သက်ပါလော၊ နှစ်သက်ပါစေသတည်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပရောစတိ (ကြိ) [ဥပ+ရုစ+အ+တိ] နှစ်သက်၏။ တဿ တေ သဂ္ဂကာမဿ၊ ကေတ္တမုပ-ရောစတံ။ ဇာ၊၂။၁၇၃။ ကေတ္တမုပရောစတန္တိ ကေဘာဝေါ တေ ရုစ္စတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၀။

ဥပရောဒတိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဒ+အ+တိ] (၁) ငိုကြွေး၏။ (၂) သီချင်းသီ၍ တီး၏။(သျ။) (၁) တေသံ ဖလာနံ ဟေတုမှိ၊ ဥပရောဒန္တိ ဒါရကာ။ ဇာ။ ၂။၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၄။ **ဥပရောဒိသန္တိ**-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၂။ (၂) အသော စ သိသတိ ဒွါရေ၊ ကုမာရော ဥပရောဒတိ။ ဇာ၊ ၂။၇၀။ ဥပရောဒတီတိ နာနာတူရိယာနိ ဂဟေတွာ ဥပဟာရံ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၃။

ဥပရောဒိသန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ရုဒ+သန္တိ] ငိုကြွေးကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပရောဒတိ(၁)ကြည့်။

ဥပရောမ (ပု) [ဥပ+ရုမ+ဏ] (က) ပျက်စီးခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း။ (သျ။ ဓာတ်ဝတ္ထု။) (ခ) ချုပ်ပျောက်ခြင်း။ (ဂ) တားဆီး-ပိတ်ပင်-နှောင့်ယှက်-ခြင်း၊ အတားအဆီး၊ အနှောင့်အယှက်၊ အန္တရာယ်။ (ဃ) ချုပ်တည်း-သည်းခံ-ခြင်း။ (င) ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-ခြင်း။ (က) ပျက်စီးခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း။ (သျ။ ဓာတ်ဝတ္ထု။) တဿူပရောမံ ပရိသင်္ကမာနော။ ဇာ၊၁။၁၃၃။ ဣတော မေ ဥပရောမော ဘဝိဿတီတိ ဇဝံ ဥပရောမံ ဝိနာသံ ပရိသင်္ကမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၆။ မာ ကဿစိ ဥပရောမော ဟောတူတိ အဓိဋ္ဌာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။ (ခ) ချုပ်ပျောက်ခြင်း။ အဇ္ဇ သုဝေ ဇီဝိတဿူပ-ရောမော။ ပေတ၊၁၈၁။ အဇ္ဇ သုဝေတိ အဇ္ဇ ဝါ သုဝေ ဝါ ဣမဿ နာမ ပုရိသဿ ဇီဝိတဿ ဥပရောမော နိရောဓော၊ တတော ဥဒ္ဓံ န ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ (-ပေတ။၁၈၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။) (ဂ) တားဆီး-ပိတ်ပင်-နှောင့်ယှက်-ခြင်း၊ အတားအဆီး၊ အနှောင့်အယှက်၊ အန္တရာယ်။ န တေန စန္ဒ-မင်္ဂလဿ ဂမနာဒိဥပရောမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၀။ တေသံ ဒိဿတိ ကာယဿ စ စိတ္တဿ စ အာတာပေါ ပရိတာပေါ......မိဒ္ဓဿ စ ဥပရောမော။ မိလိန္ဒ။၃၀၁။ (ဃ) ချုပ်တည်း-သည်းခံ-ခြင်း။ ကုမာရီ ဝိန္ဒတေ ပတိံ။ ဥဒရဿုပရောမေန၊ ဂေါဟနုဝေဌနေန စ။ ဇာ၊၂။၃၂၆။ ဥဒရဿုပရောမေနာတိ ဥပဝါ-သေန ခုဒါဓိဝါသေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၈။ (ဥဒရ-ဿုပရောမေန=ညဉ့်စာမစားသည်ဖြစ်၍ မွတ်သိပ်ခြင်းကို သည်းခံသဖြင့်။(သျ။) (င) ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-ခြင်း။ ဓမ္မိကော ဓမ္မရာဇာ ဥပရောမံ န ကရေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၆။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပရောမကရ (တိ) [ဥပရောမ+ကရ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-ခြင်းကိုပြုတတ်သော (အရာဝတ္ထု)။ ပရူပရောမနိဝါရဏံ ဟိ တော၊ န ဥပရောမကေရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁။

ဥပရောမတိ (ကြိ) [ဥပ+ရုမ+အ+တိ] ညှဉ်းဆဲ

နိုပ်စက်၏။ အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍော ဘောတ္တဗ္ဗော၊ န စ ကောစုပရောဓတိ။ ဇာ၊၂။၅၄။ ကောစိ အပ္ပမတ္တကောပိ ကိလေသော န ဥပရောဓတိ န ပီဠေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၇။

ဥပရောဓန (န) [ဥပ+ရုဓ+ယု] ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထာ သညာနံ ဥပရောဓနာ၊ ဧဝံ ဒုက္ခက္ခယော ဟောတိ။ သုတ္တနိ။၃၉၂။ သုခန္တိ ဒိဋ္ဌမရိယေဟိ၊ သက္ကာယ-ဿုပရောဓနံ(သုတ္တနိ။၃၉၇)န္တိ သုခမိတိ အရိ-ယေဟိ ပဉ္စက္ခန္ဓနိရောဓော ဒိဋ္ဌော၊ နိဗ္ဗာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ (-၂၂၂။)

ဥပရောဓဘယ (န) [ဥပရောဓ+ဘယ] တားဆီး-ပိတ်ပင်-နှောင့်ယှက်-မှုမှ ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ ကေစ္စဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဿ ဥပရောဓဘယေန သမ္ပရာယိကနိဗ္ဗာနသုခဒါယကေဟိ ပုညေဟိ မာ ဘာယိတ္ထ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ရ၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၁။

ဥပရောဓေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ရုဓ+ဏေ+တိ] ချုပ်-ကင်း-ပျက်စီး-ချွတ်ယွင်း-စေ၏။ ဇီဝိ-တိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ၊ ဥပရောဓေတိ၊ သန္တတိံ ဝိကောပေတိ။ ဝိ၊၁။၉၂။ ယံ ကုဒ္ဓေါ ဥပရော-ဓေတိ။ အံ၊၂။၄ရ၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၅၃။) ယထာဓိပ္ပေတံ အတ္ထံ ဝါ ကမ္မံ ဝါ ပရိဗုန္ဓေတိ ဥပရောဓေတိ ပဝတ္တိတုံ န ဒေတီတိ ပလိဗောဓော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၆ရ။ (-မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂ရ၀။)

ဥပရောဓေန္တ (တိ) [ဥပ+ရုဓ+ဏေ+အန္တ] ချုပ်-ကင်း-ပျက်စီး-ချွတ်ယွင်း-စေသော၊သူ။ တတ္ထ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ ပဝေဏိဃဋနံ ဥပစ္ဆိန္ဒန္တော ဥပရောဓေန္တော စ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ ဥပရောဓေတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။

ဥပရောပ (ပု) [ဥပ+ရုဟ+ဏေ+အ] စိုက်ပျိုးပင်၊ အနီးအပါး၌ စိုက်ပျိုးထားအပ်သော သစ်ပင် ငယ်။ အဇကာပိ ပသုကာပိ ဥပရောပေ ဝိဟေဌေန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၀၀။

ဥပရောပက (ပု) [ဥပရောပ+က] စိုက်ပျိုးပင်၊ အနီးအပါး၌ စိုက်ပျိုးထားအပ်သော သစ်ပင် ငယ်။ ယံ ပနေတ္ထ ထာဝရံ တဿာ သန္တကံ သေနာသနံ ဝါ ဥပရောပကာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ တုမှေ သတ္တဒိဝသေ ဥပရောပကေသု ဥဒကံ အာသိဉ္စထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ ဥပရော-ပကာတိ တေန ရောပိတာ ရုက္ခဂစ္ဆာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၈။

ဥပလက္ခဏ (ထီ၊န) [ဥပ+လက္ခ+ယု] (က) (အနိစ္စလက္ခဏာစသည်တို့ကို)-ရှုမှတ်တတ် သော-ရှုမှတ်ကြောင်းဖြစ်သော-ရှုမှတ်ခြင်း တည်းဟူသော-သဘောတရား (ပညာ)။ (ခ) မှတ်သားကြောင်းဖြစ်သောစကား၊ မှတ်သား ကြောင်းဖြစ်သော-အမှတ်အသား-အမှတ် လက္ခဏာ၊ ဥပလက္ခဏနည်း။ (အစိတ်ကိုမှတ် ၍ဆိုသဖြင့် အပေါင်းကိုလည်းရသောနည်း သည် ဥပလက္ခဏနည်းမည်၏။ ပုဒ်စစ်။၂၀၅။) (ဂ) ရှုမှတ်ခြင်း၊ မှတ်သားခြင်း။ (ဃ) မှတ် သားကြောင်း။ (က) ပညာ ပဇာနနာ ဝိစယော ပဝိစယော ဓမ္မဝိစယော သလ္လက္ခဏာ ဥပ-လက္ခဏာ ပစ္စုပလက္ခဏာ။ အဘိ၊၁။၁၉၊၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ပဋိသံ။၁၁၄။ မဟာနိ။၃၄၊၅၉၊ ၂၆၀။ စူဠနိ။၃၂။ အနိစ္စာဒီနံ သလ္လက္ခဏ-ဝသေန သလ္လက္ခဏာ၊ သာယေဝ ပုန ဥပ-သဂ္ဂနာနတ္တေန ဥပလက္ခဏာ ပစ္စုပလက္ခ-ဏာတိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၃။) ဥပလက္ခဏေတိ အတ္ထာဒီနံ ဘုသံ ဒဿနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ (ခ) အထဝါ အဝဏ္ဏယိသူတိ ကေဒေသေန သကလဿ ကာလဿ ဥပလက္ခဏံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ ဣဒံ ဝစနံ ပုရာဏဒုတိယိကာဘာဝေန ဥပလ-က္ခဏမတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ တံ ဥပ-လက္ခဏမတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၂။ (ဂ) ပဝတ္တမာနံ

ပဝတ္တမာနန္တိ အာမေဍိတဝစနေန နိရန္တရံ အဿာသပဿာသာနံ ဥပလက္ခဏံ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၈။ (ဃ) သညာနန္တိ စေတနာတိ သညာနနံ၊ ဥပလက္ခဏံ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၀။

ဥပလက္ခဏကာရဏ (န) [ဥပလက္ခဏ+ကာရဏ] မှတ်သား-သိ-နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း နိမိတ်။ ဥပလက္ခဏကာရဏာနီတိ သညာနနနိမိတ္တာနိ။ နေတ္တိဋီ၊၁၄၃။

ဥပလက္ခဏနယ (ပု) [ဥပလက္ခဏ+နယ] ဥပလက္ခဏနည်း၊ တစိတ်တဒေသ-တစိတ်တပိုင်း-ကိုပြဆိုသဖြင့်အများကိုလည်းယူရသောနည်း။ ဝိသေသံ နိယမေတွာ ဥပလက္ခဏနယေန ဒဿေတုံ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၅၅။ ဥပလက္ခဏ(ခ) လည်းကြည့်။

ဥပလက္ခဏပဒ (န) [ဥပလက္ခဏ+ပဒ] မှတ်သား-သတ်မှတ်-ပြကြောင်းဖြစ်သောပုဒ်၊ ဥပလက္ခဏနည်းကို ပြသောပုဒ်။ မစ္ဆဂ္ဂဟဏံ သြဒကဇာတိယံ ဥပလက္ခဏပဒံ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၅။

ဥပလက္ခဏဝစန (န) [ဥပလက္ခဏ+ဝစန] မှတ်သား-သတ်မှတ်ပြ-ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ အာသဝေဟီတိ......အာသဝသညိ-တေဟိ ကိလေသေဟိ၊ ဥပလက္ခဏဝစနမတ္တ-ဥ္စေတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ရ၆။

ဥပလက္ခဏာကာရ (တိ) [ဥပလက္ခဏ+အာကာရ] အာရုံသို့ကပ်၍ မှတ်သားကြောင်းဖြစ်သော အခြင်းအရာရှိသော။ သမာဓိနိမိတ္တံ ဥပလက္ခ-ဏာကာရော သမာဓိယေဝ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၁။

ဥပလက္ခဏီယ (တိ) [ဥပ+လက္ခ+အနီယ] မှတ်သား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥပလက္ခဏီယသဘာဝ (တိ) [ဥပလက္ခဏီယ+သဘာဝ] မှတ်သားအပ်သော သဘောရှိသော။ ဝေဲသဘာဝတ္တာတိ ဒွါရဘူတေဟိ ကာယာဒီဟိ ဥပလက္ခဏီယသဘာဝတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၈၁။

ဥပလက္ခယတိ (ကြိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏယ+တိ] မှတ်သား၏။ ဗဟုဓာပိ စ နိဒ္ဒေသံ၊ သာဓုကံ ဥပလက္ခယေ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၃၈။

ဥပလက္ခယန္တ (တိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏယ+အန္တ] မှတ်သားသော။ ဥပလက္ခယန္တော တုလယန္တော။ နေတ္တိ။၆၃။

ဥပလက္ခယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏယ+တွာ] မှတ်သား၍။ ဥပလက္ခယိတွာ (မဟာနိ။ ၁၀၈)တိ သလ္လက္ခေတွာ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၂၈။ (-စူဠနိ။၁၄၁။)

ဥပလက္ခယိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏယ+တွာန] မှတ်သား၍။ ဥပဓာရယိတွာန ဥပ-လက္ခယိတွာန။ စူဠနိ။၂၂၄။

ဥပလက္ခယေ (ကြိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏယ+ယျ] မှတ်သားရာ၏။ ဥပလက္ခယတိ-ကြည့်။

ဥပလက္ခိတ (တိ) [ဥပ+လက္ခ+တ] မှတ်သား အပ်သော။ ဝေဲ မယာ ဥပလက္ခိတံ။ စူဠနိ။ ၁ရ၈။ ဝိပ္ပကတုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ ဥပ-လက္ခိတာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဌ။၁၅၃။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၉။ (-မဟာနိ။၁၂၉။ အပ၊ဌ၊၂။၁၈၆။)

ဥပလက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+လက္ခ+တဗ္ဗ] မှတ်သား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဓာရယိတဗ္ဗာတိ ဥပဓာရေတဗ္ဗာ၊ ဥပလက္ခိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော၊ နေတ္တိဋီ၊၈၁။ (-အနုဋီ၊၁။၈၀။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၂၀၃။)

ဥပလက္ခိတသမာဓာနာကာရ(တိ) [ဥပလက္ခိတ+သမာဓာနာကာရ] မှတ်သားအပ်ဖူးသော

တည်ကြည်သောအခြင်းအရာရှိသော။ ဥပလက္ခိတသမာဓာနာကာရော သမာဓိယေဝ ဣမ သမာဓိနိမိတ္တံ။ အံ၀ှိ၊၂။၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၀ှိ၊၁။၃၀၃။)

ဥပလက္ခိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+လက္ခ+ယ+တေ] မှတ်သားအပ်၏။ ဌာနဖလေဟိ အရိယ-ဖလမေဝ ဥပလက္ခိယတိ။ အနု၀ှိ၊၁။၆၄။ **ဥပလက္ခိယန္တိ** -မဟာနိ။၃၃၁။

ဥပလက္ခိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+လက္ခ+ယ+အန္တေ] မှတ်သားအပ်ကုန်၏။အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပလက္ခေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏေ+တဗ္ဗ] မှတ်အပ်-မှတ်ထိုက်-သော။ အယံ သုဋ္ဌု ဥပလက္ခေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇။ ကင်္ခါ၀ှိ၊သစ်။၁၇၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၀ှိ၊၁။၂၁၄။)

ဥပလက္ခေတဗ္ဗာကာရ (ပု) [ဥပလက္ခေတဗ္ဗ+အာကာရ] မှတ်သားထိုက်သော အခြင်းအရာ။ သုဋ္ဌု ဥပလက္ခေတဗ္ဗာကာရံ နိမိတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ မူလ၀ှိ၊၁။၅၇။ (-အနု၀ှိ၊၁။၆၄။)

ဥပလက္ခေတိ (ကြိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏေ+တိ] မှတ်၏၊ မှတ်သား၏၊ ကပ်၍မှတ်သား၏။ ဝါယောကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော......ရုက္ခဂ္ဂံ ဝါ ကေသဂ္ဂံ ဝါ ဧရိတံ သမေရိတံ ဥပလက္ခေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၈။) **ဥပလက္ခေယျ**-မဟာနိ။၂၉၈။ **ဥပလက္ခေသိ**-အပ၊၁။၃၈၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၁။

ဥပလက္ခေတုံ (ဗျ) [ဥပ+လက္ခ+ဏေ+တုံ] မှတ်သားခြင်းငှါ။ ဒွတ္တိံသာကာရနိမိတ္တာနိ ဥပလ-က္ခေတုံ န သက္ကောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၇။

ဥပလက္ခေတွာ (ကြိ၀ိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏေ+တွာ] မှတ်သား၍။ ပဝတ္တမာနံ ပဝတ္တမာနံ ဥပလ-က္ခေတွာဝ ဂဏေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၀ှိ၊၁။၁၂၀။)

ဥပလက္ခေယျ (ကြိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏေ+ဧယျ] မှတ်သားရာ၏။ ဥပလက္ခေတိ-ကြည့်။

ဥပလက္ခေသိ (ကြိ) [ဥပ+လက္ခ+ဏေ+ဤ] မှတ်သားခဲ့ပြီ။ ဥပလက္ခေတိ-ကြည့်။

ဥပလဒ္ဓ (တိ) [ဥပ+လဘ+တ] ရအပ်သော၊ သိအပ်သော။ ယဥ္စိ တံ ဧတ္ထ သောတေန ဥပလဒ္ဓံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃။ မယာ အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ ဝေရူပေါ နိမိ ဥပလဒ္ဓေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ ဥပလဒ္ဓေါတိ ဉာတော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၅။

ဥပလဒ္ဓဓမ္မ (ပု) [ဥပလဒ္ဓ+ဓမ္မ] ရအပ်-သိအပ်-သော သဘောတရား။ ဒိဋ္ဌဓမ္မော နာမ ဒဿနဘူတေန ဉာဏေန ဥပလဒ္ဓဓမ္မော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၈။ မ၀ှိ၊၃။၂၂၀။

ဥပလဒ္ဓပုဗ္ဗ (တိ) [ဥပလဒ္ဓ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ရအပ်သော၊ ရအပ်ဖူးသော။ ဒဿနဘူတေန ဝိညာ-ဏေန ဥပလဒ္ဓပုဗ္ဗဿ အနန္တဝဿာဒိနော အနု-ဿရဏေန။ သီ၀ှိ၊သစ်၊၁။၄၂၉။

ဥပလဒ္ဓပုဗ္ဗသင်္ကေတ (တိ) [ဥပလဒ္ဓပုဗ္ဗ+သင်္ကေတ] ရအပ်ဖူးသော အမှတ်သင်္ကေတ ရှိသော။ ဥပလဒ္ဓပုဗ္ဗသင်္ကေတေန မနောဒွါရ-ဝိညာဏေန ဝိညာယတိ။ ဝဇီရ။၁၉၈။

ဥပလဒ္ဓဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+လဘ+တဗ္ဗ] ရအပ်-ရသင့်-ရထိုက်-သော။ ဇာယမာနမမွာနံ ဝိကာရဘာဝေန ဥပလဒ္ဓဗ္ဗတ္တာ။ သံ၀ှိ၊၂။၅၁။

ဥပလဒ္ဓသဘာဝ (ပု) [ဥပလဒ္ဓ+သဘာဝ] ရအပ်သော သဘော။ ဒဿနဘူတေန ဉာဏေန ဥပလဒ္ဓသဘာဝေါတိ အတ္ထော။ သီ၀ှိ၊သစ်၊၁။၄၅၀။

ဥပလဒ္ဓိ (ထီ) [ဥပ+လဘ+တိ] (၁) ရခြင်း၊ သိခြင်း၊ ရတတ်-ယူတတ်-သော သဘော။ (၂) အယူ၊ ယူဆခြင်း၊ အယူအဆ၊ အစွဲအလမ်း။ (၃) ထင်ရှားရှိခြင်းသဘော။ (၁) အဿာသပဿာသဝါတဿ ဥပလဒ္ဓိယာ၊ ဥပလဒ္ဓိတိ ဝိညာဏံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၅။) ယံ ဟိ သဠာနပဇာနနဝိစုရဲ အာရမ္မဏဝိဇာနနံ ဥပလဒ္ဓိ၊ တံ ဝိညာဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၃၁။ ပဋိဝေဓန္တိ စ ဥပလဒ္ဓိမေဝ ဝဒတိ၊ နပဋိဝိဇ္ဈနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၈။ ဝိဇာနနံ အာရမ္မဏဿ ဥပလဒ္ဓိ။ မူလဋီ၊၁။၈၇။ သစ္စိကဋ္ဌေကဒေသေန ဥပလဒ္ဓိ ဣစ္ဆန္တေန......အနုယောဂေါ န ကာတဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၅၂။ အာရမ္မဏံ ဥပလဘတိ ဂဏှာတိ ဝေါတိ ဥပလဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၇၈။ (-မူလဋီ၊ ၃။၅၆။) (၂) သတ္တူပလဒ္ဓိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၇၊၃၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆၊၂၇၉)န္တိ သတ္တော အတ္ထီတိ ဥပ-လဒ္ဓိ သတ္တဂ္ဂါဟံ ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၁။ တထာ အဝိဇ္ဇမာနဿ ယေ ဓမ္မ ဥပါဒါယ "ဣတ္ထီ ပုရိသော"တိ ဥပလဒ္ဓိ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။၂၈။ ဥပလဒ္ဓိတိ ဂဟဏံ။ အနုဋီ၊၃။၃၈။ (၃) တံ သဗ္ဗဒါ ဥပလဒ္ဓိတော ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၃။၉၉။

ဥပလဒ္ဓိဩကာသ (ပု) [ဥပလဒ္ဓိ+ဩကာသ] ရခြင်း၏တည်ရာဌာန။ (ပညာဖြင့်ကပ်၍ ရှုမှတ်သည်ရှိသော် ပုဂ္ဂိုလ်ကိုရခြင်း၏တည်ရာ။ ဘာသာဋီကာ။၃၁၉။) န ဟိ ကေနစိ သဘာ-ဝေန ဥပလဗ္ဘမာနဿ သရီရတဒညာဝိမုတ္တော ဥပလဒ္ဓိဩကာသော အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။၅၄။

ဥပလဒ္ဓိနိဿိတကထာ (ထီ) [ဥပလဒ္ဓိ+နိဿိတကထာ] (အသက်ရှင် အတ္တကောင်ဟူသော) အယူအဆကို မှီတွယ်သောစကား။ ဝေါဟာရ-မတ္တေနာတိ ဥပလဒ္ဓိနိဿိတကထံ ဟိတွာ ဝေါဟာရဘေဒံ အကရောန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ ဥပလဒ္ဓိနိဿိတကထန္တိ အတ္တူပလဒ္ဓိနိဿိတ-ကထံ ဟိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၅။

ဥပလဒ္ဓိသာမညာ (န) [ဥပလဒ္ဓိ+သာမည] ရနိုင်ခြင်းအားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ (ပညာဖြင့် ကပ်၍ ရှုမှတ်သည်ရှိသော် ရနိုင်ခြင်းအားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ ဘာသာဋီကာ၊က။၅၆။) တတ္ထ ရူပဝေဒနာနံ ဥပလဒ္ဓိသာမညေန အညတ္တပုစ္ဆာ စ ပုဂ္ဂလရူပါနံ ဥပလဒ္ဓိသာ-မညပုစ္ဆာ စာတိ ပုစ္ဆာဒွယမ္ပိ သကဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ (-မူလဋီ၊၃။၅၆။ အနုဋီ၊၃။ ၇၅။)

ဥပလဒ္ဓိသာမညပုစ္ဆာ (ထီ) [ဥပလဒ္ဓိသာမည+ပုစ္ဆာ] ရနိုင်ခြင်းအားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို မေးကြောင်းပုစ္ဆာ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပလဒ္ဓိဟေတု (ပု) [ဥပလဒ္ဓိ+ဟေတု] ရခြင်း၏အကြောင်း။ မဓုရဿ ပန ခုရနိပါတ-သဒ္ဒဿ ဥပလဒ္ဓိဟေတုဘူတေန ကမ္ဗုနာ...... ပဋိယာတော လဗ္ဘတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

ဥပလဗ္ဘ (ပု) [ဥပ+လဘ+ဏျ] (၁) ရခြင်း၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၍သိခြင်း။ (၂) ယူခြင်း၊ အတ္တအတ္တနိယဟု-ယူဆခြင်း-အစွဲသန်ခြင်း။ (၃) ရသင့်ရထိုက်သောစိစစ်ချက်။ (တိ) (၄) ရအပ်သော၊ (ဉာဏ်ဖြင့်) ကပ်ရောက်၍ သိအပ်သော။ (ပု) (၁) အညမမ္မဿ အညေနာ-ကာရေန န ကဒါစိ ဥပလဗ္ဘော ဘဝေယျ။ အနုဋီ၊၃။၆၁။ (၂) နာနာသုညတမနုပလ-ဗ္ဘေသူတိ ဥပလဗ္ဘနံ ဥပလဗ္ဘော၊ ဂဟဏန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ ဥပလဗ္ဘန-လည်းကြည့်။ (၃) တဿ ဥပလဗ္ဘံ ဝါ ဥပမံ ဝါ ဝတ္တုံ ဝါ အာဟရိတွာ ဗာဟိရကထံယေဝ ကထေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ ဥပလဗ္ဘန္တိ အနုယောဂံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။ (တိ) (၄) တတော

ပုဂ္ဂလဝါဒီ ယသ္မာ ပုဂ္ဂလဿ ဥပလဗ္ဘတံ ဣစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။

ဥပလဗ္ဘတိ (ကမ္မကြိ) [ဥပ+လဘ+ယ+တေ] ရအပ်၏၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၍ သိအပ်၏။ ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဘတိ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထေန။ အဘိ၊က၊၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ မူလဋီ၊၁။၁၄။ ဥပလဗ္ဘတီတိ ပညာယ ဥပဂန္တွာ လဗ္ဘတိ၊ ဉာယတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ သုဒ္ဓ-သင်္ခါရပုဉ္ဇောယံ၊ နယိဓ သတ္တုပလဗ္ဘတိ။ သံ၊ ၁။၁၃၇။ မူလဋီ၊၁။၁၈၁။ အနုဋီ၊၁။၁၉၄။ အတ္တာဝါပိ နိရတ္တာဝါ၊ န တသ္မိံ ဥပလဗ္ဘတိ။ သုတ္တနိ၊၄၁၂။ မယာ ကတံ မေ ပါပကမ္မံ အတ္ထိ ဥပလဗ္ဘတိ သံဝိဇ္ဇတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ န ဥပလဗ္ဘတီ(နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၉)တိ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၁၄၄။ နုပလဗ္ဘတီတိ န ဥပလဗ္ဘတိ နသိဇ္ဈတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊ ၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၊၉၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၆၉။) **ဥပလဗ္ဘန္တီတိ**- အဘိ၊က။၄၁၄၇။ သန္တီတိ သန္တိ သံဝိဇ္ဇန္တိ အတ္ထိ ဥပလဗ္ဘန္တိ။ မဟာနိ၊၅၆၈၆။ သံဝိဇ္ဇမာနာတိ ဣမိနာ ပန တေသံ ဥပလဗ္ဘမာနတံ ဒဿေတိ၊တေနာဟ "အတ္ထိ စေဝ ဥပလဗ္ဘန္တိ စာ"တိ၊ ဥပလဗ္ဘန္တီတိ ဒိဿန္တိ ဉာယန္တီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၉။ **ဥပလဗ္ဘေယျ**-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁။ **ဥပလဗ္ဘေယျုံ**- ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၆။

ဥပလဗ္ဘန (န) [ဥပ+လဘ+ယ+ယု] (၁) ရခြင်း၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၍သိခြင်း။ (၂) ယူ ခြင်း၊ အတ္တအတ္တနိယဟု-ယူဆခြင်း-အစွဲ သန်ခြင်း။ (တိ)(၃) ရအပ်သော။ (၁) အဟန္တိ ဝတ္တဗ္ဗော အယံ သတ္တော စက္ခုတော နိဂ္ဂတော တတ္ထ သုခုမာကာရေန ဥပလဗ္ဘနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၉။ ဥပလဗ္ဘန(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅)န္တိ အတ္တတ္တနိယ-ဝသေန ဥပေစ္စ ဂဟဏံ၊ ဗလဝဂ္ဂဟဏန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂံ၊၃၅၉။ (တိ)(၃) အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဥပလဗ္ဘနဘာဝ (ပု) [ဥပလဗ္ဘန+ဘာဝ]ရအပ်-ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၍ သိအပ်-သည်၏ အဖြစ်။ ဥပလဗ္ဘနဘာဝဿ ဝသေန ပဋိ-က္ခေပေါ ကတော။ အနုဋီ၊၃။ရ၁။

ဥပလဗ္ဘနီယ (တိ) [ဥပ+လဘ+ယ+အနီယ] ရအပ်သော၊ ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်ရောက်၍ သိအပ် သော။ ဥဏှောဒကသဒိသတ္တော စ အဂ္ဂိ ဥပ-လဗ္ဘနီယော။ မူလဋီ၊၁။၁၄ရ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၉၂၊ (-၂၀၆။)

ဥပလဗ္ဘန္တ (တိ) [ဥပ+လဘ+ယ+မာန။ မာနကို အန္တသို့ ပြန်ထားသည်] ရအပ်သော၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၍ သိအပ်သော။ သတ္တေ စ နုပ-လဗ္ဘန္တေ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ တသ္မိံဥ္စ ဥပလဗ္ဘန္တေ သဿတော ဝါ ဥစ္ဆေဒေါ ဝါ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၄၀။

ဥပလဗ္ဘန္တိ (ကမ္မကြိ) [ဥပ+လဘ+ယ+အန္တေ။ အန္တေ ကို အန္တိသို့ပြန်] ရအပ်-ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၍ သိအပ်-ကုန်၏။ ဥပလဗ္ဘတိ-ကြည့်။

ဥပလဗ္ဘမာန (တိ) [ဥပ+လဘ+ယ+မာန] ရအပ် သော၊ ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်ရောက်၍ သိအပ်သော။ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာတိ လောကသင်္ကေတ-ဝသေန အတ္ထိ ဥပလဗ္ဘမာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ဣဓ ပန ဝိဇ္ဇမာနာ ဥပလဗ္ဘမာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ ဝိဇ္ဇမာနာတိ သတိ ပရမတ္ထတော ဥပလဗ္ဘမာနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။

ဥပလဒ္ဓိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+လဘ+ယ+တဗ္ဗ] ရ အပ်သော၊ ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်ရောက်၍ သိအပ် သော။ ဖဿော ဝိယ ဝဏ္ဏောပိ ပဘဿရော ဥပလဒ္ဓိတဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၁၄ရ။

ဥပလဗ္ဘိယမာန (တိ) [ဥပ+လဘ+ယ+မာန] ရအပ်-ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်ရောက်၍ သိအပ်-သော။ နာနာဘာဝေ ဝိနာဘာဝေ အညထာဘာဝေ သန္တေ သံဝိဇ္ဇမာနေ ဥပလဗ္ဘိယမာနေ။ မဟာနိ။၉၄။

ဥပလဗ္ဘေယျ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+လဘ+ယ+ထေ။ ထေ ကို ယျေ ပြန်] ရအပ်-ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်ရောက်၍ သိအပ်ရာ၏။ ဥပလဗ္ဘတိ-ကြည့်။

ဥပလဗ္ဘေယျုံ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+လဘ+ယ+ရေုံ။ ရေုံ ကို ယျုံပြန်] ရအပ်-ဉာဏ်ဖြင့်ကပ် ရောက်၍ သိအပ်-ကုန်ရာ၏။ ဥပလဗ္ဘတိ-ကြည့်။

ဥပလဘတိ (ကြိ) [ဥပ+လဘ+အ+တိ] ရ၏၊ သိ၏။ ဝိန္ဒတီတိ ဥပလဘတိ၊ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ န ဟိ "ယံ ဗာလပုထုဇ္ဇနာ န ဥပလဘန္တိ၊ တံ နတ္ထိ"တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၁၃၉။ **ဥပလဘာမ**- မိလိန္ဒ။ ၃၀၀။ **ဥပလဘိ**-အဿောသီတိ သုဏိ ဥပ-လဘိ၊ သောတဒ္ဝါရသမ္ပတ္တဝစနနိဃောသာ-နုသာရေန အညာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၁၄။) **ဥပလဘိံသု**-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၆။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။

ဥပလဘန္တိ (ကြိ) [ဥပ+လဘ+အ+အန္တိ] ရကုန် ၏၊ သိကုန်၏။ ဥပလဘတိ-ကြည့်။

ဥပလဘာမ (ကြိ) [ဥပ+လဘ+အ+မ] ရကုန်၏၊ သိကုန်၏။ ဥပလဘတိ-ကြည့်။

ဥပလဘိ (ကြိ) [ဥပ+လဘ+ဤ] ရပြီ၊ သိပြီ။ ဥပလဘတိ-ကြည့်။

ဥပလဘိံသု (ကြိ) [ဥပ+လဘ+ဥံ] ရကုန်ပြီ၊ သိကုန်ပြီ။ ဥပလဘတိ-ကြည့်။

ဥပလဝတိ (ကြိ) [ဥ+ပလဝ+အ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ၂၂၅။] ပျံတက်၏၊ ကောင်းကင်သို့ပျံသွား၏။ ပက္ခန္ဒတိ ဥပလဝတိ သကုဏော ဝေဟာနာ-တိ ပကံ့။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။

ဥပလဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပလဝ+တွာ] ရေပေါ်၌ ပေါ်တက်၍။ သဗ္ဗံ တိဏဘုသံ ဥပလဝိတွာ သယမေဝ အပဂစ္ဆတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၁။

ဥပလဠတိ (ကြိ) [ဥပ+လဠ+အ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ၃၃၈] စံပယ်၏၊ မြူးထူးပျော်ပါး၏၊ ကစား၏။ သဟာယကေဟိ သဒ္ဓိံ လဠ ဥပလဠ ရမ၊ ကီဠသ္သူတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။

ဥပလဠ (ကြိ) [ဥပ+လဠ+အ+ဟိ] စံပယ် လော့၊ မြူးထူးပျော်ပါးလော့၊ ကစားလော့။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပလာပက (တိ) [ဥပ+လပ+ဏ္ဏု။ နီတိ၊ဓာ။ ၃၂၃။] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-မြူဆွယ်-ချော့မော့ပြောဆို-သာယာချင်စွာပြောဆို-ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့-မြှောက်ပင့်-တတ်သော၊ သူ။ လပါတိ ဥပလာပကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ ဥပလာပကာတိ မိစ္ဆာဇီဝေန ကုလသင်္ဂဏှကာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။ တဿ ပါပိစ္ဆဿ သတော ပစ္စယတ္ထံ ပရိကထောဘာသာဒိဝသေန လပ-နဘာဝေန ဥပလာပကဘာဝေန ဇနဿ လပနတ္ထန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၅။)

ဥပလာပန (ထီ၊န) [ဥပ+လပ+ယု] ဖြားယောင်း -သွေးဆောင်-မြူဆွယ်-ချော့မော့ပြောဆို-သာယာချင်စွာပြောဆို-ချီးမြှောက်ထောက် ပံ့-မြှောက်ပင့်-ပေးကမ်း-ခြင်း။ ဝစသိ ကုသလော သက္ကော ဒေဝရာဇာ တံ ဝိသေသံ တေနေဝ ပုဗ္ဗံ ဥပနယာပေန္တော ဥပလာပ-နဝသေန "တုမှေ ခွေတ္ထာ" တိ အာဒိမာဟ။

သံ၊ဋီ၊၁၊၃၃၃။ အညတြ ဥပလာပနာယ မိထုဘေဒါယ။ ဒီ၊၂၊၆၄။ အံ၊၂၊၄၁၂။ အညတြ ဥပလာပနာယာတိ ဌပေတွာ ဥပလာပနံ၊ ဥပလာပနာ နာမ "အလံ ဝိဝါဒေန၊ ဣဒါနိ သမဂ္ဂါ ဟောမာ"တိ ဟတ္ထိအဿရထဟိရ- ညသုဝဏ္ဏာဒီနိ ပေသေတွာ သင်္ဂဟကရဏံ၊ ဝေဠု သင်္ဂဟံ ကတွာ ကေဝလံ ဝိဿာသေန သက္ကာ ဂဏှိတုန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၅၆။ ဥပလာပနံ သာမံ ဒါနဉ္စာတိ ဒဿေတုံ "အလ"န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂၊၁၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃၊၁၆၁။ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၀၄။)

ဥပလာပနကာရဏ (နု) [ဥပလာပန+ကာရဏ] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-ခြင်း၏အကြောင်း။ ကော နု ခေါ တေ ဥပဝသိတွာ ဥပလာပန- ကာရဏံ ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၇၃။

ဥပလာပနတ္ထ (ပု) [ဥပလာပန+အတ္ထ] ဖြား ယောင်း-သွေးဆောင်-ချီးမွမ်းစေ-ခြင်းအကျိုး။ ဇနလပနတ္ထန္တိ မဟာဇနဿ ဥပလာပနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၂၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၇၅။)

ဥပလာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+တဗ္ဗ] သာယာချင်စွာ-ချော့မော့-ပြောဆို-အပ်သော၊ သူ။ (ချစ်ဖွယ်စကားဖြင့် ဖြားယောင်းအပ်၏။ သူ။) တေဟိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူဟိ သော ဘိက္ခု သင်္ဂဟေတဗ္ဗော အနုဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ဥပလာပေတဗ္ဗော ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃၊၁၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၉။ "အာမ ဝသိဿာမီ"တိ ပဋိ- ဝစနဒါပနေန ဥပလာပေတဗ္ဗော၊ အထ ဝါ ......ပိယဝစနေန ဥပလာပေတဗ္ဗော၊ ကဏ္ဏသုခံ အာလပိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၄၂။

ဥပလာပေတိ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+တိ။နီတိ၊ ဓာ။၃၂၃] ဖြားယောင်း၏၊ သွေးဆောင်၏၊ မြှူဆွယ်၏၊ ချော့မော့ပြောဆို-သာယာချင် စွာပြောဆို-၏၊ ချီးမြှောက်ပြောဆို၏၊ ဖြား ယောင်းဖြည့်ဖြူး၏။ တေဟိ ဂိဟီ သင်္ဂဏှာတိ ဥပလာပေတိ။ ဝိ၊၁၊၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၅။ ဥပလာပေတီတိ "အဟော အမှာကံ အယျော" တိ ဧဝံ လပနကေ အနုဗန္ဓနကေ သဿေဟော ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၇၇။ ထေရော ဂန္တွာ တံ ဥပလာပေတိ "ကုမာရ တဝ စိဝရံ တဝေဝ ဘဝိဿတိ ပတ္တောပိ၊ မမ သန္တကံ ပတ္တစီဝရမ္ပိ တဝေဝ ဘဝိဿတိ၊ ဧဟိ ပဗ္ဗဇာဟီ" တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄၃။ ဥပလာပေတိ(မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၀၄)တိ သင်္ဂဏှာတိ။ မ၊ဋီ၊၂၊၃၁၄။(-ဝိ၊၂၊၁၈၅။) **ဥပလာပေန္တိ**-ဝိ၊၂၊၁၈၃။ **ဥပလာပေထ**-ဝိ၊၂၊၁၈၃။ **ဥပလာပေယျ**-ဝိ၊၂၊၁၈၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၀။ ကင်္ခါ၊၂၅၀။ **ဥပလာပေယျုံ**-ဝိ၊၃၊၁၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၀၉။ **ဥပလာပေယျာမ**- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂၊၂၂၉။ **ဥပလာပေသုံ**- ဝိ၊၅၊၃၆။ **ဥပလာပေဿန္တိ**-ဝိ၊၂၊၁၈၃။ **ဥပလာပေဿထ**-ဝိ၊၂၊၁၈၃။

ဥပလာပေတုံ (ဗျ) [ဥပ+လပ+ဏေ+တုံ] ဖြား ယောင်း-သွေးဆောင်-ချော့မြှူ-ခြင်းငှာ၊ သွေး ခွဲခြင်းငှာ။ ယေန မယံ ပဟောမ အာဂတေ ပစ္စတ္ထိကေ ဓနေန ဥပလာပေတုံ။ သံ၊၁၊၁၀၂။ ဥပလာပေတုန္တိ အညမညံ ဘိန္ဒိတုံ၊ ယထာ ဒွေ ဇနာ ဧကေန မဂ္ဂေန န ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ ကာတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၄။ ဥပလာပေတုန္တိ ပရေသံ အန္တရေ ဝိရောဓတ္ထံ သင်္ဂဏှိတုံ။ သံ၊ဋီ၊၁၊၂၀၀။

ဥပလာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+တွာ] (၁) ဖြားယောင်း၍၊ သွေးဆောင်၍၊ ချော့မြှူ ၍။ (၂) အတက်အထက်ဌ်-နောက်နောက်ဌ်- ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ-အသံထွက်စေ၍-အသံမည် စေ၍၊ မှုတ်၍။ (၁) မက္ကဋိံ အာမိသေန ဥပလာပေတွာ တဿာ မေထုနံ ပဋိသေဝတိ။ ဝိ၊၁၊၂၅။ တတြ ဧကံ မက္ကဋိံ အာမိသေန ယာဂုဘတ္တခဇ္ဇကာဒိနာ ဥပလာပေတွာ၊ သင်္ဂဏှိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၉၂။

(၂) သော...မဇ္ဈေ ဂါမဿ ဋ္ဌိတော တိက္ခတ္တုံ သဒ္ဒံ ဥပလာပေတ္ဂာ...နိသီဒိ။ ဒီ၊၂။၂၆၈။ ဥပလာပေတ္ဂာတိ ခမိတ္ဂာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ ဥပလာပေတ္ဂာတိ ဥပရူပရိ သဒ္ဒယောဂဝသေန သလ္လာပေတ္ဂာ၊ သဒ္ဒယုတ္တံ ကတ္ဂာတိ အတ္ထော၊ တံ ပန အတ္ထတော ခမနမေဝါတိ အာဟ "ခမိတ္ဂာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၄။

ဥပလာပေထ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+ထ] ဖြား ယောင်း-သွေးဆောင်-မြူဆွယ်-ကြကုန်၏။ ဥပလာပေတိ-ကြည့်။

ဥပလာပေန္တ (တိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+အန္တ။ ထိ ၌ ဥပလာပေန္တီ] ဖြားယောင်းသော၊သူ။ သမဏုဒ္ဒေသံ ဥပလာပေန္တဿ ပါစိတ္တိယံ ကတ္ထ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။၃၆။ သာ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ကေ ပုတ္တံ လဘိတ္ဂာ တံ ဥပလာပေန္တီ(ဣ- မူ)......အာဟ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၄။) ဥပလာလေန္တ-လည်းကြည့်။

ဥပလာပေန္တီ (ထိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+အန္တ+ဤ] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-သော၊သူ။ ဥပလာ- ပေန္တ-ကြည့်။

ဥပလာပေယျ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+ယျ] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-ချော့မြူ-ရာ၏- ငြားအံ့။ ဥပလာပေတိ-ကြည့်။

ဥပလာပေယျာမ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+ ယျာမ] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-ကုန်ရာ၏။ ဥပလာပေတိ-ကြည့်။

ဥပလာပေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+ယျုံ] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-ကုန်ရာ၏။ ဥပလာပေတိ-ကြည့်။

ဥပလာပေသုံ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+ဥံ] ဖြား ယောင်း-သွေးဆောင်-ကြကုန်ပြီ။ ဥပလာ- ပေတိ-ကြည့်။

ဥပလာပေဿထ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+ ဿထ] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-ကြကုန် လတ္တံ့။ ဥပလာပေတိ-ကြည့်။

ဥပလာပေဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+ဿန္တိ] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-ကြကုန် လတ္တံ့။ ဥပလာပေတိ-ကြည့်။

ဥပလာလေန္တ (တိ) [ဥပ+လလ+ဏေ+အန္တ။ ဓာတွတ္ထ။၃၃၆။ ထိ ၌ ဥပလာလေန္တီ] ချော့ မော့ပြောဆိုသော၊သူ။ သာ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ကေ ပုတ္တံ လဘိတ္ဂာ တံ ဥပလာလေန္တီ ......အာဟ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ဥပလာပေန္တ- လည်းကြည့်။

ဥပလာလေန္တီ (ထိ)[ဥပ+လလ+ဏေ+အန္တ+ဤ] ချော့မော့ပြောဆိုသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်

ဥပလာဠန (ထိ၊န) [ဥပ+လဠ+ယု] ဖြား ယောင်း-သွေးဆောင်-ချော့မော့ပြောဆို-ခြင်း။ ဥပလာဠနာယ ပန သက္ကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ ဒါနာဒိစတုဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ ဥပလာဠန- ဝသေန သင်္ဂဏှန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၇။

ဥပလာဠယမာန (တိ) [ဥပ+လဠ+ဏယ+မာန] ချော့မော့မြူလျှက် နှစ်သက်စေသော-မြူးထူး စေသော၊သူ။ တဿ တံ အင်္ဂေ ကတ္ဂာ ဥပလာဠယမာနဿေဝ အမစ္စာ သာမိကံ အဿာမိကံ အကံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉-လာ အလားတူအကြောင်းအရာ၌ ပဋ္ဌာလယမာနဿေဝ-ဟုရှိ၏။ ပလာဠယ- မာနဿာတိ တောသေန္တဿ-ဟု သံ၊ဋီ၊၂။၂၃- ၌ ဖွင့်၏။)

ဥပလာဠေတ္ဂာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+လဠ+ဏေ+တွာ] ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-ချော့မြူ-၍။ ယထာ စ ဓာတီ ထည် အပိဝန္တံ ဒါရကံ ကီဠိ ဒတ္ဂာ ဥပလာဠေတ္ဂာ ပါယေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။

ဥပလာဠေ္ဌန္တ (တိ) [ဥပ+လဠ+ဏေ+အန္တ] (၁) ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-ချော့မြှူ-သော၊သူ။ (၂) တန်ဆာဆင်သော-တင့်တယ်စေသော၊သူ။ (၁) ဘဂဝါ ယက္ခံ...... တဿ ပတ္တိတဝစန-ကရဏေန ဥပလာဠေ္ဌန္တော ဝေမကာဿိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ (၂) ရူပပသံသကာ ဟုတွာ ရူပံ ဥပလာဠေ္ဌန္တာ (ဥပလာပေန္တာ။ သျှာ-မူ။) ဝိစရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။

ဥပလိခတိ (ကြိ) [ဥပ+လိခ+အ+တိ] ကိုက်၏။ ဩဠန္တံ ဥပလိခတိ။ ဇာ၊၂။၁၂၁။ ဥပလိခတီတိ ဒန္တေဟိ ဥပလိခတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၁။

ဥပလိက္ခတိ (ကြိ) [ဥပ+လိခ+အ+တိ] ပစ်ခတ် ထိုးခုတ်၏။ ပရေ ဥပလိက္ခန္တိ။ အံ၊၂။၈၃။ ဥပလိက္ခန္တီတိ ဝိဇ္ဈန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။

ဥပလိက္ခန္တိ (ကြိ) [ဥပ+လိခ+အ+အန္တိ] ပစ်ခတ် ထိုးခုတ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပလိတ္တ (တိ) [ဥပ+လိပ+တ] လိမ်းကျံ-လူးကပ်-အပ်သော။ ကေန လောကော လိတ္တော သံလိတ္တော ဥပလိတ္တော။ စူဠနိ၊၂၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၆။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၈၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၃။)

ဥပလိပ္ပတိ (ကြိ) [ဥပ+လိပ+အ+တိ။ လိပ္ပတိ-ကြည့်] လိမ်းကျံ-လူးကပ်-၏။ (နောပလိပ္ပတိ= နုပလိပ္ပတိ=မလိမ်းကျံ မလူးလည်း။) ပုက္ခရေဝ ယထာဝဂ္ဂု၊ တောယေန နုပလိပ္ပတိ။ အံ၊၁။ ၃၄၈။ (-အံ၊၂။၂၀၁၊ ၃၀၄။ သုတ္တနိ။၄၀၆။ ထေရ။၃၁၉၊ ၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။) **ဥပလိပ္ပါမိ**- အံ၊၁။၃၄၈။

ဥပလိပ္ပါမိ (ကြိ) [ဥပ+လိပ+အ+မိ] လိမ်းကျံ-လူးကပ်-၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပလိမ္ပတိ (ကြိ) [ဥပ+လိပ+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။၂၁၆] လိမ်းကျံ၏၊ လူးလည်း၏၊ လူးကပ် ၏၊ ကပ်ငြိ၏။ ရဇောဇလ္လံ ကာယေ န ဥပလိမ္ပတိ။ ဒီ၊၂။၁၅။ မ၊၂။၃၃၇။ န ဥပ-လိမ္ပတီတိ န လဂ္ဂတိ၊ ပဒုမပလာသတော ဥဒကဗိန္ဒုဝိယ ဝိဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၉။ န စီဝရေ န သယနေ န ဘောဇနေ နုပလိမ္ပတိ။ ထေရ။၃၅၃။ **ဥပလိမ္ပန္တိ**-အပ၊ ၁။၃၀။ ဥပလိမ္ပန္တိ အလ္လီယန္တိ ယထာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ **ဥပလိမ္ပရေ**-အပ၊၁။၃၈၃။ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။

ဥပလိမ္ပန္တိ (ကြိ) [ဥပ+လိပ+အ+အန္တိ] လိမ်းကျံ ကုန်၏၊ လူးလည်းကုန်၏၊ လူးကပ်ကုန်၏၊ ကပ်ငြိကုန်၏။ ဥပလိမ္ပတိ-ကြည့်။

ဥပလိမ္ပရေ (ကြိ) [ဥပ+လိပ+အ+အန္တိ] လိမ်းကျံ ကုန်၏၊ လူးလည်းကုန်၏၊ လူးကပ်ကုန်၏၊ ကပ်ငြိကုန်၏။ ဥပလိမ္ပတိ-ကြည့်။

ဥပလိမ္ပာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+လိပ+ ဏာပေ+တွာ] လမ်းကျံ-သုတ်လိမ်း-စေ၍။ ဟရိစန္ဒနာဒီဟိ သုရဘိဂန္ဓေဟိ ဥပလိမ္ပာ-ပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၆။)

ဥပလိမ္ပိ(မ္ပေ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+လိပ+တွာ] လမ်းကျံ၍၊ သုတ်လိမ်း၍။ တံ ဂေဟံ အလ္လ-ဂေါမယေန ဥပလိမ္ပိတွာ......အာသနံ ပညာ-ပေသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၀၄။ မဋီ၊၃။၄၁၂။) သန္ထာဂါရံ သဗ္ဗဂန္ဓေဟိ ဥပလိမ္ပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

ဥပလီယန (န) [ဥပ+လီ+ယ+ယု] (၁) ကပ် ရောက်၍-မှီခိုရာ-ပုန်းအောင်းရာ-ဌာန။ (၂) ကပ်ရောက်၍-မှီခိုခြင်း-ပုန်းအောင်းခြင်း။ လေဏန္တိ တဿ ပရိဟရဏတာဏာယ ဥပ-လီယနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၇။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥပလီယနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဥပလီယန+အဓိပ္ပါယ] ကပ်ရောက်၍ မှီခိုပုန်းအောင်းခြင်းငှာ အလို ရှိခြင်း။ ဒုက္ခဘီတိယာ ဥပလီယနာဓိပ္ပါယေန အလ္လီယိတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။

ဥပလေပ (ပု) [ဥပ+လိပ+ဏ] လိမ်းကျံ-လူးကပ်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပလေပဘယ (န) [ဥပလေပ+ဘယ] လိမ်းကျံ-လူးကပ်-ကူးစက်-ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဥပလေပဘယာ ဓီရော၊ နေဝ ပါပသခါ သိယာ။ ဇာတိဝုတ်။၂၄၁။ ဇာ၊၁။၃၃၀။ ဇာ၊၂။၂၆၅။ ဇာ၊၌၄။၄၃၇။ ဇာ၊၌၇။၁၂၆။ ဇဝံ ပါပေန ဥပလေပဘယာ ဓီရော……ပါပ-သဟာယော န ဘဝေယျ။ ဇာတိဝုတ်၊၌။၂၃၀။

ဥပလောဘေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+လုဘ+ဏေ+တွာ] တွေဝေစေ၍၊ ဖြားယောင်း-သွေးဆောင်-၍။ တေ ဗာလာ လောကံ ပလောဘေတွာ ဥပလောဘေတွာ စိတ္တေဟိ ကာရဏေဟိ မုခံ ပသာဒေန္တိ။ ဇာ၊၌၇။၆၄။

ဥပလောဟိတက (တိ) [ဥပ+လောဟိတက] နီမြန်းသော အဆင်းရှိသော။ ဥပလောဟိ-တကာ ဝဂ္ဂူ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော။ ဇာ၊၁။၉၆။ ဥပလောဟိတကာတိ ရတ္တဝဏ္ဏာ။ ဇာ၊၌၃။၂၀။

ဥပလ္လဝတိ (ကြိ) [ဥ+ပလဝ+အ+တိ] ကူး ပြောင်းသွား၏။ ဒီပါ ဒီပံ ဥပလ္လဝိ။ စူဠနိ။၂၂၀၊ ၂၂၂။ ဥပလ္လဝိန္တိ ဥတ္တရိ။ စူဠနိ၊၌။၈၅။

ဥပလ္လဝိ (ကြိ) [ဥ+ပလဝ+ဤ] ကူးပြောင်းသွား ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပလ္လိင်္ဂကုပေါဠလက (န) [ဥပလ္လိင်္ဂ+ပေါဠလက] ဥပလ္လိင်္ဂမည်သော ပိုးကောင်၏အိမ်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျ၊၂။၁၉၈။) ကောသကာရက-ကောသော ဥပလ္လိင်္ဂကုပေါဠလကံ၊ ယံ "ကောသေယျဖလ"န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၀၅။

ဥပဝဇ္ဇ (တိ) [ဥပ+ဝဒ+ဏျ။ ဥပ+ဝဇ္ဇ] (၁) စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-အပြစ်တင်-ထိုက်သော။ အပြစ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ (၂) ချဉ်းကပ်ထိုက် သော။ (၁) ဂါရယှော ဟောတိ ဥပဝဇ္ဇော။ အံ၊၁။၅၀၁၊(-၅၆၅။ မ၊၃။၃၀၉။ သံ၊၂။၂၈၂။ ဝိ၊၌၁။၂၅၁။) ဥပဝဇ္ဇောတိ ဥပဝဒိတဗ္ဗော စ ဟောတိ၊ ဝဇ္ဇေန ဝါ ဥပေတော ဟောတိ၊ သဒေါသောတိ အတ္ထော။ အံ၊၌၊၂။၃၆၂။ ဥပ-ဝဇ္ဇန္တိ ဥပဝါဒါရဟံ။ အံ၊၌၊၂။၃၉၄။ ဥပဝဇ္ဇံ တေသ နတ္ထီတိ အနုပဝဇ္ဇံ၊ ကရဇကာယံ ကတွာ အာယတိံ ဥပ္ပတ္တိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ "အနုပ္ပတ္တိက"န္တိ။ မဋီ၊၃။၄၂၀။ (-သံဋီ၊၂။၂၉၆။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဝဇ္ဇကုလ (န) [ဥပဝဇ္ဇ+ကုလ] ချဉ်းကပ် ထိုက်သောအမျိုး။ တတ္ထာယသ္မတော ဆန္နဿ မိတ္တကုလာနိ သုဟဇ္ဇကုလာနိ ဥပဝဇ္ဇကုလာနိ။ မ၊၃။၃၁၀။ သံ၊၂။၂၈၄။ ဥပဝဇ္ဇကုလာနီတိ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗကုလာနိ။ မ၊၌၄။၂၃၃။ သံ၊၌၊ ၃။၁၉။

ဥပဝဇ္ဇမာန (တိ) [ဥပ+ဝဒ+ယ+မာန] ကဲ့ရဲ့ အပ်သော၊ ပြောဆိုအပ်သော၊ ပြောဆိုခံရသော၊ သူ။ ဥပဝဒိယမာနောတိ ဒေါသံ ဥပဝဇ္ဇမာနော။ မဟာနိ၊၌။၁၆၅။

ဥပဝတ္တတိ (ကြိ) [ဥပ+ဝတ္တု+အ+တိ] ဖြစ်၏၊ အလိုအတိုင်းဖြစ်၏၊ အစဉ်လိုက်၏။ မဟာ'သဿ ဇနော ဥပဝတ္တတိ။ ဒီ၊၃။၁၃၈။ ဥပဝတ္တတီတိ အဇ္ဈာသယံ အနုဝတ္တတိ။ ဒီ၊၌၊၃။၁၂၀။ ဥပဝတ္တတီတိ အနုကူလဘာဝံ ဥပေစ္စ ဝတ္တတိ။ ဒီဋီ၊၃။၁၂၂။ တဿ တေ သဗ္ဗော အာနန္ဒော၊ ဝိဟာရော ဥပဝတ္တတု။ ဇာ၊၂။၁၇၁။ ဥပဝတ္တ-တူတိ နိဗ္ဗတ္တတု။ ဇာ၊၌၆။၇၂။

ဥပဝတ္တတု (ကြိ) [ဥပ+ဝတ္တ+အ+တု] ဖြစ်စေသတည်း။ ဥပဝတ္တတိ-ကြည့်။

ဥပဝတ္တန (န) [ဥပ+ဝတ္တ+ယု။ ဓာတွတ္ထ။၃၅၄] (၁) အကွေ့၊ အချိုး။ (တိ)(၂) အကွေ့ဖြစ်သော။ အရှေ့အရပ်သို့ရှေးရှုသွား၍ မြောက်အရပ်ဖြင့်လည်သော(မအူ၊သျ)။ မြို့သို့ ကွေ့၍ ဝင်သွားရာဖြစ်သော၊ အဆွေခင်ပွန်း ချစ်ကျွမ်းဝင်သူတို့ကို ပန်ကြားပြီးလျှင် ကပ်၍ပြန်လှည့်ရာဖြစ်သော(ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၁။၈၄)။ (အကွေ့အချိုးဖြစ်သောအင်ကြင်းတော။ ထို အင်ကြင်းတောသည် မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာဌာနဖြစ်၏။ ကုသိနာရုံမြို့၏ အနောက်တောင်ထောင့်အရပ်၌ ဥယျာဉ်တစ်ခု ရှိ၏၊ အင်ကြင်းပင်များ စီတန်းပေါက်လျက်ရှိသော လမ်းတစ်လမ်းသည် ထိုဥယျာဉ်မှ အရှေ့ဘက်သို့ ဦးတည်သွားပြီး မြို့၏တောင်ဘက်တံခါး တည့်တည့်အရောက်တွင် တံခါးပေါက်ဆီသို့ ဦးတည်လျက် မြောက်သို့ကွေ့ချိုးသွား၏၊ ထိုအကွေ့အချိုးဖြစ်သော အင်ကြင်းတောကို ဥပဝတ္တနဟုခေါ်သည်၊ ထိုဥပဝတ္တနမည်သော အင်ကြင်းတောသည် ဥယျာဉ်နှင့် ကုသိနာရုံတို့၏ အလည်၌ ရှိသည်။)

(၁) (တိ) (၂) ကုသိနာရာယံ ဥပဝတ္တနေ မလ္လာနံ သာလဝနေ။ ဝိ၊၃၊၁။၄။ ဒီ၊၃၊၁။၃။ ခုဒ္ဒက၊၃။ရ၆။ ပေတ၊၃။၁၉၆။ (ရွှေဥမင်၊သျှနှင့် နေရင်း၊သျှ-တို့၌ ဥပဝတ္တနေ=အကွေ့၌-ဟု မြန်မာ ပြန်ဆိုပြီး, မအူ၊သျှ, ပါ၊ဂံ၊သစ်-တို့၌ ဝိသေသနအနက် မြန်မာပြန်ကြသည်။) ကော သမယံ ဘဂဝါ ကုသိနာရာယံ ဝိဟရတိ ဥပဝတ္တနေ မလ္လာနံ သာလဝနေ။ သံ၊၁။၁၅၉။ အံ၊၁။၃၉၁။ (-ဒီ၊၂။၁၁၁၊၁၁၃။ ဝိမာန၊၃။၁၅၀။) ဥပဝတ္တနေ မလ္လာနံ သာလဝနေတိ ……ဝေ ဥယျာနတော သာလပန္တိ ပါစီနမုခါ ဂန္တွာ ဥတ္တရေန နိဝတ္တာ၊ တသ္မာ တံ ဥပဝတ္တနန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၃၊၁။၂၀၄။ ဥပဝတ္တနေတိ ပါစီနဂတာယ သာလပန္တိယာ ဥတ္တရေန နိဝတ္တိတ္ဝာ ဌိတာယ ဝေမဇ္ဈေ ဌာနေ။ အံ၊၃၊၂။၃၁၉။ ဥပဝတ္တနေ မလ္လာနံ သာလဝနေတိ တဿ နဂရဿ ဥပဝတ္တနဘူတေ မလ္လရာဇူနံ သာလဝနုယျာနံ ဒဿေတိ၊ တတ္ထ နဂရံ ပဝိသန္တာ ဥယျာနတော ဥပေစ္စ ဝတ္တန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတေနာတိ ဥပဝတ္တနန္တိ ဥယျာနဿ စ နဂရဿစ မဇ္ဈေ သာလဝနံ ဝုစ္စတိ။ ကုသိနာရာယ ဟိ ဒက္ခိဏ-ပစ္ဆိမဒိသာယ တံ ဥယျာနံ ဟောတိ၊ တတော ဥယျာနတော သာလဝနရာဇိဝိရာဇိတော မဂ္ဂေါ ပါစီနာဘိမုခေါ ဂန္တွာ နဂရဿ ဒက္ခိဏ-ဒွါရာဘိမုခေါ ဥတ္တရေန နိဝတ္တာ၊ တေန မဂ္ဂေန မနုဿာ နဂရံ ပဝိသန္တိ၊ တသ္မာ တံ ဥပဝတ္တနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀။ (-ဥဒါန၊၃။၂၁၆။ အပ၊၃၊၂။ရ၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈။ ဝဇိရ၊၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရ၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၁၊၃၁၄။)

ဥပဝဒတိ (ကြိ) [ဥပ+ဝဒ+အ+တိ] (၁) ဆဲရေး၏၊ ကဲ့ရဲ့၏၊ ရှုတ်ချ၏၊ စွပ်စွဲ၏။ (၂) ပြောဆို၏၊ အထင်ကြီးသောအားဖြင့်ပြောဆို၏။ (၁) သဗ္ဗံ တပဿိံ လူခါဇီဝိံ ကေ်သေန ဥပက္ကောသတိ ဥပဝဒတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၃။ အံ၊၁။၄၁၀။ ဥပဝဒတီတိ ဟီဠေတိ ဝမ္ဘေတိ။ ဒီ၊၃၊၁။၂၈ရ။ ဥပဝဒတီတိ အပညာပုဗ္ဗကံ အပဝဒတိ၊ တေနာဟ "ဟီဠေတိ ဝမ္ဘေတီ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၀။ သီလနိမိတ္တံ န ဥပဝဒတိ န နိန္ဒတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၁။ **ဥပဝဒန္တိ** -မဟာနိ၊၄ရ။ မဟာနိ၊၃။၁၆၅။ **ဥပဝဒေ** -ထေရ၊၃၀၅။ ထေရ၊၃၊၂။၂၀၆။ **ဥပဝဒေယျ** -မ၊၂။၂၄။ ဝိ၊၃၊၁။၁၃၄။ ထေရ၊၃၊၂။၂၀၆။ **ဥပဝဒေယျုံ** -ခုဒ္ဒက။၁၁။ ခုဒ္ဒက၊၃.၂။၂၀ရ။ **ဥပဝဒိ** - အပ၊၃၊၂။၂၂၉။ **ဥပဝဒိဿန္တိ**-ဝိ၊၃၊၂။၅။ **ဥပဝဒိဿာမိ** -

ဒီ၊၁။၁၅၄။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၃၉။ (၂) အဘိဝဒတီတိ အဘိမာနေန ဥပဝဒတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၇။ မဋီ၊ ၃။၂၃၇။

ဥပဝဒနဝါစာ (ထီ) [ဥပဝဒနာ+ဝါစာ] ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-ကြောင်းဖြစ်သောစကား။ တံ ဝါစန္တိ တံ အရိယာနံ ဥပဝဒနဝါစံ။ နေတ္တိဋီ၊၉၇။

ဥပဝဒနာ (ထီ) [ဥပ+ဝဒ+ယု] ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်း၊ စွပ်စွဲခြင်း၊ စောဒနာခြင်း၊ ဆဲရေးခြင်း။ သီလဝိပတ္တိယာ ဝါ အာစာရဒိဋ္ဌိ-အာဇီဝဝိပတ္တိယာ ဝါ အနုဝဒန္တာနံ ယော အနု-ဝါဒေါ ဥပဝဒနာ စေဝ စောဒနာ စ။ ကခ်ါ။ ၂၈၉။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ မဋ္ဌ၊၄။၂၈။ ဥပဝဒနာတိ အက္ကောသော။ ကခ်ါဋီ၊သစ်၊၄၄၅။ ဒီဋီ၊၃။၂၆၀။ မဋီ၊၃။၂၄၄။ အနုဝါဒေါတိ ဝိပတ္တိဟိ ဥပဝဒနာ စေဝ စောဒနာ စ၊ တတ္ထ ဥပဝဒနာ နာမ ဂရဟာ အက္ကောသော စ။ ဝိမတိ၊၁။၂၉၁။ ဥပဝဒနာ(ဝိဋ္ဌ၊၄။၃၉)တိ စောဒနာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၂၃။

ဥပဝဒန္တ (တိ) [ဥပ+ဝဒ+အန္တ] ကဲ့ရဲ့သော-အပြစ်တင်သော-စွပ်စွဲသော-ဆဲရေးသော၊သူ။ ဝိပလ္လာသဝသေန စ အရိယေ ဂရဟန္တာ ဥပဝဒန္တာ အပါယုပဂါ ဘဝေယျုံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ဥပဝဒန္တာတိ ပရမ္မုခါ အက္ကောသန္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၃၇။ အရိယာနံ ပန ဂုဏေ ဆိန္ဒိဿာမီတိ အန္တိမဝတ္ထုနာ ဥပဝဒန္တော အရိယူပဝါဒီ နာမ ဟောတိ။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ တုမှေ န ကဿထ န ဝပထ......ကထံ ဇီဝိဿထ ပုတ္တဒါရံ ဝါ ဘရိဿထာတိအာဒိနာ နယေန ဥပဝဒန္တော ဥပဝါဒီ နာမ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၇။ ဥပဝ-ဒန္တောတိ ပရိဘာသန္တော။ မဋီ၊၃။၂၁။

ဥပဝဒိတ္ဂံ (ကြိ) [ဥပ+ဝဒ+အ+အန္တိ] ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-စွပ်စွဲ-ကုန်၏။ ဥပဝဒတိ (၁)ကြည့်။

ဥပဝဒမာန (တိ) [ဥပ+ဝဒ+အ+မာန] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-သော၊သူ။ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ...... ဘဂဝန္တံယေဝ ဥပဝဒမာနော။ ဒီ၊၁။၈၅။

ဥပဝဒိ (ကြိ) [ဥပ+ဝဒ+ဤ] ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-စွပ်စွဲ-ခဲ့ပြီ။ ဥပဝဒတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝဒိတ (န) [ဥပ+ဝဒ+တ] ဆဲရေးခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ စွပ်စွဲခြင်း။ (တိ) (၂) ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-သော၊သူ။ (၃) ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-အပ်သော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ရူသိတောပိ ဝါစံ ဖရုသံ နဝဇ္ဇာတိ ဒူသိတော ခုံသိတော......ဂရဟိတော ဥပ-ဝဒိတော။ မဟာနိ၊၃၉၉။ ဥပဝဒိတောတိ အက္ကောသိတော။ မဟာနိဋ္ဌ၊၄၁၃။ (၃) ခီဏာ-သဝေါ တယာ ဥပဝဒိတော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၆။ ကခ်ါဋီ၊သစ်၊၃၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၆၀။ အတ္တာပိ အတ္တာနံ ဥပဝဒိတော(မ၊ ၂။၁၀၄)တိ အတ္တနာပိ အတ္တာ ဥပဝဒိတော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ (-သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၆။)

ဥပဝဒိတကာရဏ (န) [ဥပဝဒိတ+ကာရဏ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ နိန္ဒိတကာရဏာ ဂရဟိတကာရဏာ ဥပဝဒိ-တကာရဏာ ပရော ဗာလော ဟောတိ ဟီနော။ မဟာနိ၊၂၃၂၊၂၄၈။ ဥပဝဒိတ-ကာရဏာတိ ဥပဝါဒဟေတုနာ။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၃၁၉။ ဥပဝဒိတကာရဏာတိ အက္ကောသိတ-ကာရဏာ။ မဟာနိဋ္ဌ၊၃၂၃။

ဥပဝဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဝဒ+တဗ္ဗ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-အပြစ်တင်-ထိုက်သော၊သူ။ ဥပ-ဝဇ္ဇောတိ ဥပဝဒိတဗ္ဗော စ ဟောတိ။ အံဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၂။ (-သံဋီ၊၂။၂၉၆။ အံဋီ၊၂။၁၄၄။)

ဥပဝဒိတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+ဝဒ+တွာ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-၍။ ကောကာလိကော ဒွေ အဂ္ဂ-သာဝကေ ဥပဝဒိတွာ ပဒုမနိရယေ နိဗ္ဗတ္တော။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ အံဋီ၊၃။၁၅၄။

ဥပဝဒိယမာန (တိ) [ဥပ+ဝဒ+ယ+မာန] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-အပြစ်တင်-အပ်သော၊သူ။ ဝုစ္စမာနော ဥပဝဒိယမာနော ကုပ္ပတိ။ မဟာနိ။ ၄၇။ ဥပဝဒိယမာနောတိ ဒေါသံ ဥပဝဇ္ဇမာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

ဥပဝဒိသန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဝဒ+သန္တိ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-ကြကုန်လတ္တံ့။ ဥပဝဒတိ (၁) ကြည့်။

ဥပဝဒိဿာမိ (ကြိ) [ဥပ+ဝဒ+ဿာမိ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-အံ့။ ဥပဝဒတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝဒေ (ကြိ) [ဥပ+ဝဒ+အ+ဧယျ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-ရာ၏။ ဥပဝဒတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝဒေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဝဒ+အ+ဧယျ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-ရာ၏။ ဥပဝဒတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝဒေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+ဝဒ+အ+ဧယျုံ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-ကုန်ရာ၏။ ဥပဝဒတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝန (န) [ဥပ+ဝန။ ကိတ္တိမဝနမေတံ...... ဥပဂတံ ဥပရောပိတံ ဝါ ဝနံ ဥပဝနံ။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၃၇] အနီးဖြစ်သောတော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊သျှ)။ အာရာမ်၊ ခြံ၊ ဥယျာဉ်၊ (အလိုအလျောက် ပေါက်သော တောမဟုတ်ဘဲ လူတို့စိုက်ပျိုး အပ်သည်ဖြစ်၍ ကိတ္တိမဝနဟုခေါ်သော အာရာမ်, ခြံ, ဥယျာဉ်မည်သော တောတည်း။) ယထာ ပန ဝိဟာရဿ ဥပဝနေ ရုက္ခေ န ဆိန္ဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ ဠမ်ဝနန္တိ ဠမ်ံ စိတ္တလတာနာမကံ ဥပဝနံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၅၅။ နဂရာ နာတိဒူရသ္မိံ၊ သတ္တေဟိ ယော ဘိရောပိတော၊ တရုသဏ္ဍော သအာရာမော၊ တထောပဝနံ ဘဝေ။ ဓာန်။၅၃၇။(-မိလိန္ဒ။၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၄။)

ဥပဝနလက္ခဏ (တိ) [ဥပဝန+လက္ခဏ] အာရာမ်၏-ဥယျာဉ်၏-လက္ခဏာ-အမှတ်အသား-ရှိသော။ တတ္ထ ယံ ဥပဝနလက္ခဏံ ဝနံ၊ တံ အာရာမဂ္ဂဟဏေနေဝ ဂဟိတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။

ဥပဝရ (ပု) [ဥပ+ဝရ] ဥပဝရမည်သူ။ ဝရဿ ပုတ္တော ဥပဝရော နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၃၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။)

ဥပဝသံ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+အံ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ခဲ့ဖူးပြီ။ ဥပဝသတိ (၁) ကြည့်။

ဥပဝသ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+အ+ဟိ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ပါလော့။ ဥပ-ဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသတိ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+အ+တိ] (၁) ကျင့်သုံး၏၊ စောင့်ထိန်း၏၊ စောင့်သုံး၏၊ ဆောက်တည်၏၊ အကျင့်သီလသည် ကပ်ရောက်အပ်လျက်-အကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံလျက်-နေ၏။ (၂) ကပ်၍နေ၏၊ ပေါင်းသင်းနေထိုင်၏။ (၁) ဥပေါသထဥ္စ ဥပဝသတိ စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ အဋ္ဌမိံ စ ပက္ခဿ။ မ၊ ၂။၂၆၂-၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၉။ **ဥပဝသန္တိ**— ဥပေါသထံ ဥပဝသန္တိ(အံ၊၁။၁၄၁)တိ မာသဿ အဋ္ဌဝါရေ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌဟန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။) **ဥပဝသာမိ**—မ၊၂။၂၆၇။ အံ၊၁။၂၀၆။ **ဥပဝသာမ**— အံ၊၃။၃၂၁။ **ဥပဝသ**— ဝိ၊၃။၁၂၁။ **ဥပဝသထ**— အံ၊၃။၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ **ဥပဝသေထ**— (ဆန်းကြောင့် သဒ္ဒေါးဘော်လာ။) စရိယာ။၃၉၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ **ဥပဝသေယျ**— အံ၊၁။၁၄၂။ **ဥပဝသိ**— ဇာ၊ ၂။၁၉၆-၈၂၀၀။ **ဥပဝသိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ **ဥပါဝသိ**(ဩကို ဠပြု)—ဝိမာန။၉၃။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၆၂။ **ဥပဝသုံ**— ဇာ၊၂။၁၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၅၀။ **ဥပဝသိံ**- ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၅။ (ဝိမာန။၂၇။

ဇာ၊၂။၂၆၆။ ဝိမာန၌။ ၁၀၁။ ဇာ၌၊၇။၁၂၇- တို့၌ **ဥပါဝါသိ**-ဟု ဆန်းကြောင့် ဒီဃဖြင့် ရှိသည်။) **ဥပဝသိဿာမ**—ဓမ္မ၌၊၁။၃၃၈။ **ဥပဝသိဿံ**—ဝိမာန။ ၁၇၊၂၇၊၄၃၊၅၄။ ဝိမာန၌။၆၃၊၆၅၊၁၀၁၊၁၅၅၊၂၁၁။ (၂) **ဥပဝသာမိ**— အက္ခာတံ တေ မယာ သဗ္ဗံ ယသ္မာ ဥပဝသာမဟံ။ ဇာ၊၁။၃၅၈။ ဥပဝသာမိတိ ခုဒ္ဒိပါသာဟိ ဥပဂတော ဝသာမိ။ ဇာ၌၊၅။၅။ သဗ္ဗိရေဝ သမာသေထ။ ဇာ၊၁။၄၉။ သမာ- သေထာတိ ဧကတော အာဝသေယျ၊ **ဥပ- ဝသေယျာ**တိ အတ္ထော။ ဇာ၌၊၂။၁၀၂။ (သံ၊ ၌၊၃။၅၃-၌ကား သမာသေထာတိ သဟ နိသီဒေယျ-ဟုဖွင့်သည်။)

ဥပဝသထ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+အ+ထ] ကျင့် သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ကြကုန်လော- ကြကုန်ပါ၏လော-ကြပါရဲ့လား။ ဥပဝသတိ- (၁) ကြည့်။

ဥပဝသန (န) [ဥပ+ဝသ+ယု] ကပ်၍နေခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်း၊ စောင့်ထိန်းခြင်း၊ ဆောက်တည် ခြင်း။ (တိ) (၂) ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-အပ် သော။ (၁) ဥပသဒ္ဒေန ဝိသိဋ္ဌော ဝသသဒ္ဒေါ ဥပဝသနေယေဝ၊ န ဝသနမတ္တေ။ ဥပဝသနဥ္စ သမာဒါနမေဝ။ သီ၌ီ၊သစ်၊၂။၁၀။ (-အံ၌ီ၊ ၃။၁၈၇။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဝသနဥပေါသထ (ပု) [ဥပဝသန+ဥပေါ သထ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်- အပ်သောဥပုသ်။ နိဂဏ္ဌုပေါသထောတိ နိဂ- ဏ္ဌာနံ ဥပဝသနဥပေါသထော။ အံ၌၊၂။၁၉၃။

ဥပဝသနကရဏဒိဝသ (ပု) [ဥပဝသန+ကရဏ +ဒိဝသ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ခြင်းကို ပြုရာ နေ့။ ဥပဝသိတဗ္ဗဒိဝသ-ကြည့်။

ဥပဝသန္တ (တိ) [ဥပ+ဝသ+အန္တ] (၁) ကျင့် သုံး-စောင့်ထိန်း-သော၊သူ။ (၂) နေသော၊ သူ။ (၁) ဥပေါသထံ ဥပဝသန္တော၊ သေမိ ဝမ္မိကမုဒ္ဓနိ။ ဇာ၊၂။၂၂၃။ ဇာ၌၊၇။၁၉။ (-အံ၊ ၌၊၂။၁၉၉။ အံ၌ီ၊၂။၁၇၉။) (၂) ကော် ပဒုမသရံ နိဿာယ ဥပဝသန္တော...အဌာသိ။ဇာ၌၊၃။၂၈၉။

ဥပဝသန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+အ+အန္တိ] ကျင့် သုံးကုန်၏၊ စောင့်ထိန်းကုန်၏၊ ဆောက်တည် ကုန်၏၊ အကျင့်သီလသည် ကပ်ရောက်အပ် လျက်-အကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံလျက်-နေကုန်၏။ ဥပဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသာမ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+အ+မ] ကျင့်သုံး- စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ကြကုန်၏။ ဥပ- ဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသာမိ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+အ+မိ] ကျင့် သုံး- စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ပါ၏။ ဥပ- ဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသိ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ဤ] ကျင့်သုံး-စောင့် ထိန်း-ဆောက်တည်-ပြီ။ (ဥပါဝါသိ-ဟု ဒီဃ ဖြင့်ရှိရာ၌ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ။) ဥပဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသိ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ဤ] ကျင့်သုံး- စောင့် ထိန်း-ဆောက်တည်-ပြီ။ ဥပဝသတိ(၁) ကြည့်

ဥပဝသိတဥပေါသထ (တိ) [ဥပဝသိတ+ ဥပေါသထ] ကျင့်သုံး- စောင့်ထိန်း-ဆောက် တည်-အပ်သော ဥပုသ်ရှိသော၊သူ။ ဥပဝုတ္ထု- ပေါသထောတိ ဥပဝသိတဥပေါသထော။ သုတ္တနိ၌၊၂။၁၀၈။ (-စရိယာ၌။၁၂၈။)

ဥပဝသိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဝသ+တဗ္ဗ] (၁) ကျင့် သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-အပ်သော။ (၂) ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-အပ်ရာ။ (၁) အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော ဥပေါသထော ဥပ- ဝသိတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၌၊၂။၂၉၄။ (-ဇာ၌၊၄။၃၃၂။ အံ၌ီ၊၁။၁၆၅။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဝသိတဗ္ဗဒိဝသ (ပု) [(၁) ဥပဝသိတဗ္ဗ + ဒိဝသ။(၂) ဥပဝသိတဗ္ဗကရဏ+ဒိဝသ] ဥပုသ် ကျင့်သုံးဆောက်တည်-အပ်ရာဖြစ်သော-ခြင်းကိုပြုရာဖြစ်သော-နေ့ (ဥပုသ်နေ့)။ နဘိက္ခဝေ တဒဟုပေါသထေ သဘိက္ခုကာ အာဝါသာတိအာဒိသု ဥပဝသိတဗ္ဗဒိဝသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဥပဝသိတဗ္ဗဒိဝသောတိ ဥပဝသနကရဏဒိဝသော။ အဓိကရဏေ ဝါ တဗ္ဗသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁။

ဥပဝသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဝသ+တွာ] (၁) ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ပြီး၍။ (၂) ပုရိမဝါသို့ကပ်ရောက်နေပြီး၍။ (၁) ယံ ဣဓေကစ္စော ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ ဥပေါသထံ ဥပဝသိတွာ...... ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇေယျ။ အံ၊၁။၂၁၃။ အံ၊၃။၈၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၁၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၂။) (၂) ဥပဝသံ-ကြည့်။

ဥပဝသိဿံ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ဿံ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ခဲ့ဖူးပြီ။ ဥပဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသိဿာမ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ဿာမ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ပါကုန်အံ့။ ဥပဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသိ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ဤ] ကျင့်သုံး- စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ခဲ့ဖူးပြီ။ ဥပဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ယ+တေ။ တေကိုတိပြုန်] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-အပ်၏။ အညေဟိပိ ဥပေါသထော ဥပဝသီယတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၆၂။

ဥပဝသုံ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ဥံ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ခဲ့ဖူးကုန်ပြီ။ ဥပဝသတိ (၁) ကြည့်။

ဥပဝသေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ယျေ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ရာ၏။ ဥပဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝသံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဝသ+တွာ။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ] ပုရိမဝါသို့ကပ်ရောက်နေပြီး၍။ ဥပဝသံ ခေါ ပန ကတ္တိကပုဏ္ဏမံ......သေနာသနေသု ဝိဟရန္တော။ ဝိ၊၁။၃၇၇။ ဥပဝသန္တိ ဥပဝသာ၊ ဥပဝသိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တိ-အာဒီသုဝိယ ဟိ ဧတ္ထ အနုနာသိကော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝသံ ဥပဂန္တွာ ဝသိတွာ စာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ ကင်္ခါ။၁၈၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၄၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၁။)

ဥပဝသ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဝသ+တွာ] (က) (ဥပုသ်သီလသို့) ကပ်ရောက်နေပြီး၍၊ ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-နေပြီး၍။ (ခ) (ပုရိမဝါသို့) ကပ်ရောက်နေပြီး၍။ (က) တသ္မာ ဟိ နာရီ စ နရော စ သီလဝါ အဋ္ဌင်္ဂုပေတံ ဥပဝဿုပေါသထံ......သဂ္ဂမုပေန္တိ ဌာနံ။ အံ၊၁။၂၁၆။ (-သုတ္တနိ။၃၃၉။) ဥပဝဿုပေါသထန္တိ ဥပဝသိတွာ ဥပေါသထံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ တေ အဋ္ဌင်္ဂိကဥပေါသထံ ဥပဂမ္မ ဝသိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ (ခ) ဥပဝသံ-ကြည့်။

ဥပဝဿထ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ထ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ကြကုန်လော။ ဥပဝသတိ(၁) ကြည့်။

ဥပဝါဏ=ဥပဝါန (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပဝါဏ (န)ထေရ်။ (သာသနာ၌ အမည်တူ၂-ဦးတွေ့ရ၏။ (က) တစ်ဦးမှာ မြတ်စွာဘုရား၏ ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်(ဝေယျာဝစ္စ)ပြုသော အလုပ်အကျွေး (ဥပဋ္ဌာက)ရဟန်းတို့တွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်ကာ မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်၌

ထင်ရှားသောမထေရ် ဖြစ်တော်မူ၏။ ထိုအရှင် မြတ်၏ ခန္ဓာကိုယ်တော်သည် ဆင်ငယ်အရွယ် ပမာဏ္ဍ ကြီးမားလှ၏။ ပံသုကူသင်္ကန်းကြီး ခြုံ လိုက်သောအခါ၌မူ ထိုထက်ပင်ပို၍ ကြီးမား သွား၏။ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံခါနီးတွင် ထိုဥပဝါဏသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ရှေ့တော်၌ မတ်တပ်ရပ်လျက် မြတ်စွာဘုရားကို ယပ်ခတ် နေလေရာ သူ၏ ကြီးမားလှသောခန္ဓာကိုယ် သည် မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်နှာတော်ကို ဖုံးကွယ် ပိတ်ဆီးလျက် ရှိနေ၏။ နတ်များသည် ပုထုဇဉ် တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို ဖေါက်ထွင်းမြင် စွမ်းနိုင် သော်လည်း ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို မူကား ဖေါက်ထွင်းမမြင်နိုင်ကြ။ ထို့ကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခါနီးအချိန်တွင် အရပ်ဝေးမှ လာ၍ မြတ်စွာဘုရားမျက်နှာတော်ကို ဖူးမြင်လိုကြ သောနတ်များသည် အရှင်ဥပဝါဏ၏ ခန္ဓာကိုယ် ကို ဖေါက်ထွင်းမြင်နိုင်စွမ်း မရှိရကား ထိုခန္ဓာ ကိုယ်လုံးကြီးသည် နတ်အပေါင်းအား အကြီး အကျယ် အနှောက်အယှက် ပေးနေလေတော့ ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသည် "အပေဟိ ဘိက္ခု၊ မာ ပုရတော အဋ္ဌာသိ= ရဟန်း ဘေးဖယ်စမ်း။ ငါ၏ရှေ့မှာ ရပ်မနေပါနဲ့" ဟူ၍ ဥပဝါဏကို အဖယ်ခိုင်းရလေတော့သည်။ (ဒီ၊ ၂။၁၁၄-၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။)

တစ်ချိန်က မြတ်စွာဘုရားသည် လေနာ ရောဂါဖြစ်လေရာ အရှင်ဥပဝါဏသည် လူ့ဘဝ က သူ၏မိတ်ဆွေဖြစ်ဖူးသော ဒေဝဟိတ မည်သော ပုဏ္ဏားထံ ကြွရောက်၍ ရေနွေးနှင့် တင်လဲကို အလှူခံကာ မြတ်စွာဘုရားကို ဆက် ကပ်သဖြင့် ထိုလေနာရောဂါ ပျောက်ကင်းခဲ့ ဖူး၏။ (သံ၊၁။၁၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။)

ရှေးကောင်းမှုကို ပြရာဝယ် အပ၊၁။၇၈။ အပ၊၂။၁၇၉-စသည်နှင့် ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃- စသည်၌ ထိုအရှင်ဥပဝါဏသည် ပဒုမုတ္တရ မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်က လူဆင်းရဲ အမျိုး၌ဖြစ်ကာ ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရား၏ ရတနာ(၇)ပါးဖြင့်ပြီးသော (၇)ယူဇနာမြင့်သောစေတီတော်ကြီးကို ကောင်း စွာဖွပ်လျှော်ထားသော အပေါ်ရုံ ခြုံထည်ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့ဖူး၏-ဟု ဖေါ်ပြထား၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၁-၃မှ ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူစဉ်အချိန်က ထိုအရှင်ဥပဝါဏသည် ဗြာဟ္မဏမဟာသာလ(ဥစ္စာကြွယ်ဝသောပုဏ္ဏား) ဖြစ်ခဲ့၍ သူ၏ ရွှေရောင်အဝတ်ထည်ဖြင့် ထို ဘုရားရှင်၏ စေတီတော်ကြီးကို ပူဇော်ခဲ့ဖူး၏- ဟု ဖေါ်ပြပြီးနောက် ကဿပဘုရားရှင် ပရိနိ- ဗ္ဗာန်စံတော်မူသည့်အချိန်ကမူ ထိုဘုရားရှင်၏ တစ်ယူဇနာမြင့်သော စေတီတော်ကြီးကို စောင့် ရှောက်သောနတ်ဖြစ်ပြီးလျှင် ထိုဘုရား သာသနာ ကွယ်သောအခါ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ခဲ့ ၏။ ထို့နောက် ယခုဂေါတမဘုရားရှင် လက် ထက်တော်၌ မြတ်သော ပုဏ္ဏားမျိုး၌ ဖြစ်၍ ကုဋေရှစ်ဆယ်ရှိသောပစ္စည်းဥစ္စာနှင့်တကွ များ လှစွာသော အခြွေအရံတို့ကို ပယ်စွန့်ပြီး ရဟန်းပြု၍ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည်-ဟု ဖေါ်ပြထားသည်။

(၁) နောက်တစ်ဦးမှာ အနောမဒဿိ မြတ်စွာဘုရား၏ သားတော် ဥပဝါဏဖြစ်သည်။

(က) အာယသ္မာ ဥပဝါဏော ဘဂ- ဝတော ပုရတော ဌိတော ဟောတိ ဘဂဝန္တံ ဗီဇယမာနော။ ဒီ၊၂။၁၁၄။ ဥပဝါနောတိနာမေန၊ ဟေဿတိ သတ္ထုသာဝကော။ အပ၊၁။၈၂။ အပ၊၂။၁၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။(-သံ၊၁။၂၇၆။ သံ၊၂။၂၆၈။ သံ၊၃။၆၈။ အံ၊၂။၁၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၁၇၀-၁။) (ခ) သိရိမာ နာမ သာ နာရီ၊ ဥပဝါဏော နာမ အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၇။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၀၅၊၂၁၀။)

ဥပဝါဏ(န)ဋ္ဌေရ (ပု) [ဥပဝါဏ(န)+ဋ္ဌေရ] ဥပဝါဏမည်သောထေရ်။ ကဒါစိ ဥပဝါဏ-ထ္ထေရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၊ ၂၉၈။)

ဥပဝါဏတ္ထေရဝတ္ထုနာ (ထိ) [ဥပဝါဏတ္ထေရ+ဝတ္ထုနာ] ဥပဝါဏထေရ်၏ အကြောင်းအရာကို ဖွင့်ပြရာ-စကားရပ်-အခန်း။ ဒီဃနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တ၊ ဥပဝါဏတ္ထေရဝတ္ထုနာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀-၁။

ဥပဝါဏသန္ဒိဋ္ဌိကသုတ္တ (န) [ဥပဝါဏ+သန္ဒိဋ္ဌိကသုတ္တ] ဥပဝါဏသန္ဒိဋ္ဌိကသုတ်။ အဘယ်မျှလောက် ခွဲခြားသိလျှင် သန္ဒိဋ္ဌိကဖြစ်ပါသနည်း-ဟူသော အရှင်ဥပဝါဏ၏လျှောက်ထားမှုကို မြတ်စွာဘုရား ဖြေဆိုပြရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သဠာယတနသံယုတ္တ၊ ၈-သုတ်။ သံ၊၂။၂၆၈။

ဥပဝါဏသုတ္တ (န) [ဥပဝါဏ+သုတ္တ] ဥပဝါဏသုတ်။ ("ဒုက္ခကို ကိုယ်တိုင်ပြုအပ်သည်, သူတပါးက ပြုအပ်သည်" စသည်ဖြင့် ပြောဆိုနေကြသော သမဏဗြာဟ္မဏတို့၏ အယူဝါဒနှင့်စပ်၍ မြတ်စွာဘုရားအနေဖြင့် မည်သို့မည်ပုံ အယူဝါဒရှိသည်ကို အရှင်ဥပဝါဏက မေးလျှောက်၍ ထိုအမေးကို မြတ်စွာဘုရား ဖြေကြားဟောပြရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-နိဒါနသံယုတ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၁။၂၇၆။

ဥပဝါဒ (ပု) [ဥပ+ဝဒ+ဏ] ဆဲရေးခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ စွပ်စွဲခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်း။ (စွပ်စွဲကြောင်း ကိလေသာ။ မြန်။) ဥပဝါဒံ ဘိက္ခူန ကရေယျ ကုဟိဉ္စိ။ သုတ္တနိ။၄၂၃။ မဟာနိ။ ၃၀၁။ သမ္မုခေ ဂရဟာ။ ပရမ္မုခေ ဥပဝါဒေါ။ ဝဇီရ။၅၈။

ဥပဝါဒက (တိ) [ဥပ+ဝဒ+ဏ္ဍု] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ- အပြစ်တင်-တတ်သော၊သူ။ အရိယာနံ ဥပဝါဒကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ။ ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊ ၁။ရ၈။ မ၊၃။၂၁ရ။ သံ၊၁။၃၄၃။ အံ၊၁။၁၆၄။ အံ၊၃။၂၃။ ဣတိဝုတ်။၂၃၅။ ပဋိသံ။၁၁၁။ အရိယာနံ ဥပဝါဒကာတိ...အက္ကောသကာ ဂရဟကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃ရ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၀ရ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁ရ၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၆။ (-သာရတ္ထ၊၁။၄၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၉။)

ဥပဝါဒကရ (တိ) [ဥပဝါဒ+ကရ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-အပြစ်တင်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ကတမေ ဥပဝါဒကရာတိ ကိလေသာ။ မဟာနိ။ ၃၀၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆ရ။)

ဥပဝါဒန္တရာယ (ပု) [ဥပဝါဒ+ပဝတ္တ+အန္တရာယ] ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-စွပ်စွဲ-ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော-အန္တရာယ်-ဆိုးကျိုး။ ယထာ ပန အက္ကောသိတေ မတေ အာဠဟနေ ကတာ ခမနာ ဥပဝါဒန္တရာယံ နိဝတ္တေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၁။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၂။

ဥပဝါဒန္တရာယိက (တိ) [ဥပဝါဒ+အန္တရာယိက] အန္တရာယ်-ဆိုးကျိုး-ကို ပြုတတ်သော စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ ဆဲရေးမှု။ အရိယူပဝါဒါ ဥပဝါဒန္တရာယိကာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ ပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၁၀။

ဥပဝါဒပရိဝဇ္ဇန (န) [ဥပဝါဒ+ပရိဝဇ္ဇန] စွပ်စွဲခြင်းကိုရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ကိန္တု ဘိယျော ဥပဝါဒပရိဝဇ္ဇနတော ပိ နာဝေါစ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆ရ။

ဥပဝါဒဘယ (န) [ဥပဝါဒ+ဘယ] (၁) စွပ်စွဲခြင်း-ကဲ့ရဲ့ခြင်း-ဟူသောဘေး။ (၂) စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ (၁) စတ္တာရိ ဟိ ဘယာနိ ကိလေသဘယံ ဝဋ္ဋဘယံ ဒုဂ္ဂတိဘယံ ဥပဝါဒဘယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ ဂရဟာ ပန ဥပ-

အနက်သဘော။ ဝိစာရဿ ဥပဝိစာရဋ္ဌော အဘိဓေယျော။ ပဋိသံ။၁၇။ ဥပဝိစာရဋ္ဌောတိ အနုမဇ္ဇနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

ဥပဝိစာရဘေဒ (ပု) [ဥပဝိစာရ+ဘေဒ] ဥပဝိစာရ အပြား။ ဥပဝိစာရဘေဒတော တိကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၃။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၁၃-၄။)

ဥပဝိဇညကာလ (ပု) [ဥပဝိဇညာ+ကာလ] သားဖွားခါနီးအချိန်အခါ။ တဿ မာတာ ဥပဝိဇညကာလေ ကာလမကာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။

ဥပဝိဇညာ (ထီ) [ဥပ+ဝိ+ဇန+ဏျ+အာ] နီးကပ်သော သားဖွားချိန်ခါရှိသော၊ သားဖွားချိန်နီးကပ်နေသော၊သူမ။ ကော ဂဗ္ဘိနီ ဥပဝိဇညာ။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ (-မ၊၂။၄၇။ ဥဒါန။၉၁။ ထေရီ၊ ၄၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။) ဥပဝိဇညာတိ ဥပဂတဝိဇာယနကာလာ၊ ပရိပက္ကဂဗ္ဘာ၊ န စိရဿေဝ ဝိဇာယိဿတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၉။ ဥပဝိဇညာတိ ဝိဇာယနကာလံ ဥပဂတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၈၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၃။)

ဥပဝိဋ္ဌ (တိ) [ဥပ+ဝိသ+တ] ဝင်ရောက်သော၊ ဝင်ရောက်နေထိုင်သော၊သူ။ သဗ္ဗေ သုမဇ္ဈာယ သဘာယုပဝိဋ္ဌာ။ ဒီ၊၂။၂၁၈။ ပါသာဒေ ဥပဝိဋ္ဌောဟံ၊ အဒ္ဒသံ လောကနာယကံ။ အပ၊ ၁။၂၀၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ သဘာယုပဝိဋ္ဌာတိ သဘာယံ ဥပဝိဋ္ဌာ နိသိန္နာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။(-အပ၊၁။၃၅၊၂၇၀။ အပ၊၂။၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉၊၁၉၃။)

ဥပဝိတက္ကေတိ (ကြိ) [ဥပ+ဝိ+တက္က+ဏေ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၂၈၁။)] (အာရုံသို့) ကပ်ရောက်၍ ကြံစည်၏။ ဝိတက္ကပ္ပဝတ္တာနေန "ဥပဝိတက္ကေတိ" တိ ဣဒမ္ပိ ဝုတ္တံ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၂၂၇။ ဥပဝိတက္ကေတီတိ အာရမ္မဏံ ဥပေစ္စ တက္ကေတိ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၂။

ဥပဝိယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဝီ+ယ+တေ။ တေ ကို တိ ပြန်] သွင်းအပ်၏၊ ရက်အပ်၏။ ယံယံဒေဝူပဝိယျတိ။ ဇာ၊၂။၁၅၇။ ဥပဝိယတိ-လည်းကြည့်။

ဥပဝိသ (နု) [ဥပ+ဝိသ] လူး-လိမ်း-အပ်သော အဆိပ်။ အနုသဋ္ဌောတိ အနုပဝိဋ္ဌော ဥပဝိသေန ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။

ဥပဝိဟညတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဝိ+ဟန+ယ+တေ။ တေ ကို တိ ပြန်] ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်အပ်၏။ သတ္တာ ရူပဟေတု...ဟညန္တိ ဝိဟညန္တိ ဥပဝိဟညန္တိ။ စူဠနိ။၁၉၀။ ဥပဝိဟညန္တီတိ ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဒါဒီဟိ လဘန္တိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၅။

ဥပဝိဟညန္တိ(ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဝိ+ဟန+ယ+အန္တေ] (လက်ခြေအဖြတ်ခံရခြင်းစသည်ဖြင့်) ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်အပ်ကုန်၏။ ဥပဝိညဟတိ-ကြည့်

ဥပဝီဏ (ပု) [ဥပ+ဝီဏ+အ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။] စောင်းကြက်သားရေ၊ (ဓာန်၊ ဋီ)။ စောင်းကြိုးရစ်ရာ-ဌာန-တုတ်တံ၊ (သီဟိုဠ်မူ)။ စောင်းလက်ခတ်၊(ပဋိသံ၊ဂံ)။ ဒွယံ ပေါက္ခရဝေဌကေ စမ္မနိ၊ ဝီဏာဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတီတိ ယေနာတိ ဥပဝီဏော။ဓာန်၊ဋီ။၁၃၈။ ဥပဝီဏော န သိယာ။ မိလိန္ဒ။၅၄။ အထ ခေါ ဝီဏာဋ္ဌ ဥပဝီဏဋ္ဌ ပုရိသဿ စ တဇ္ဇံ ဝါယာမံ ပဋိစ္စ အဟုတွာ သမ္ဘောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၆၆။ ဥပဝီဏန္တိ ဝီဏူပဝါဒနဒဏ္ဍံ။ ပဋိသံ၊ ဂံ။၁၇၃။ ဥပဝီဏေတိ ဧတေနာတိ ဥပဝီဏံ၊ ဝီဏာဝါဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၀။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျ၊ ၄။၃၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ပြည်၊သျ၊၅။၁၆၂။)

ဥပဝီဏယတိ (ကြိ) [ဥပဝီဏ+ဏ္ယ+တိ။ ဥပဝီဏာ -ဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ဓာတ်အနက်၌ ဏ္ယ ပစ္စည်းသက်၊ ဏ္ယ ကို ဧ ပြုလျှင် "ဥပဝီဏေတိ"

ပြီး၏။ အယ–ပြုလျှင် "ဥပဝိဏယတိ"ပြီး၏။ ရှု. နိတိ–တို့၌ကား "ဏယ"ပစ္စည်းသက်၍ "ဥပဝိဏယတိ"ဟု သာရှိသည်။) နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၄၇၀။ မောဂ်၊၅။၁၂။ရှုနှာ။၃၂၉။ နိတိ၊သုတ္တ၊ နှာ။၂၈၃။] စောင်းဖြင့်ကပ်၍သီဆို၏၊ စောင်း တီး၏။ ဝိဏာယ ဥပဂါယတိ ဥပဝိဏေတိ ဥပဝိဏယတိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၇၀။

ဥပဝိဏေတိ (ကြိ) [ဥပဝိဏ+ဏ္ဍ+တိ။ ဥပ+ ဝိဏ+ဏေ+တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ပြည်၊သျှ၊၅။၁၆၂။] စောင်းဖြင့်ကပ်၍ သီဆို၏၊ ကပ်လျက်–ပွတ်တိုက်လျက်–စောင်းကိုတီး၏။ ကပ်၍ မြွေးတတ်၏(ဝိသုဒ္ဓိ၊ပြည်၊သျှ၊၅။၁၆၂။)။ ဥပဝိဏ–ကြည့်။

ဥပဝုဋ္ဌ (တိ) [ဥပ+ဝသ+တ] ကျင့်သုံး–စောင့်ထိန်း–အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဝုဋ္ဌဥပေါသထ (တိ) [ဥပဝုဋ္ဌ+ဥပေါသထ] ကျင့်သုံး–စောင့်ထိန်း–အပ်သောဥပုသ်သီလ ရှိသော၊သူ။ ဥပဝုဋ္ဌဥပေါသထန္တိ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတသ အရိယုပေါသထသီလဿ ရက္ခဏဝသေန ဥပဝသိတဥပေါသထံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ–ဖြစ်သော စရိယာ။၄၀၀–၌ ဥပဝုတ္ထံ ဥပေါသထံ–ဟုဝါကျရှိသည်။)

ဥပဝိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဝိ+ယ+တေ။ တေကိုတိ ပြန်] သွင်းအပ်၏၊ ရက်အပ်၏။ ယံယဒေဝူပဝိယတီတိ ယံ ယံ တန္တံ ဥပဝိယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၃။ ဥပဝိယျတိ–လည်းကြည့်။

ဥပဝိသတိ (ကြိ) [ဥပ+ဝိသ+အ+တိ] ထိုင်နေ၏။ ပလ္လင်္ကံ ဥဇုံဗဒ္ဓါသနံ ကတွာ ယတ္ထ ဥပဝိသန္တိ နိသီဒန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဥပဝိသန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဝိသ+အ+အန္တိ] ထိုင်နေကြကုန်၏။ ဥပဝိသတိ–ကြည့်။

ဥပဝုတ္ထ (န) [ဥပ+ဝသ+တ] (၁) ကျင့်သုံးခြင်း၊ စောင့်ထိန်းခြင်း။ (တိ)(၂) ကျင့်သုံးသော၊ စောင့်ထိန်းသော၊သူ။ ကျင့်သုံးအပ်–စောင့်ထိန်းအပ်–သော။ (၁) တဒါ မဟာသတ္တော ရုရုမိဂယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ...သုပုပ္ပိတအမ္ဗဝနေ ဝသတိ ဥပေါသထံ ဥပဝုတ္ထာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၅၆။ (တိ)(၂) ဥပဝုတ္ထဿ မေ ပုဗ္ဗေ၊ ယိဋ္ဌကာမဿ မေ သတော။ ဒီ၊၂။၁၉၆။ ဥပဝုတ္ထဿာတိ စတ္တာရော မာသေ ကောဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ဝုတ္ထဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ကောဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ဝုတ္ထဿာတိ ကာယဝိဝေကပရိဗြူဟနေ ကောဘာဝံ ဥပဂန္တွာ တပေါကမ္မဝသေန ဝုတ္ထဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၉။ (၃) တဒါပိ မံ မမ္မစာရိ၊ ဥပဝုတ္ထံ ဥပေါသထံ။ စရိယာ။၄၀၀။ ဝေံ ဥပဝုတ္ထော ခေါ ဝိသာခေ ဂေါပါလကုပေါသထော န မဟပ္ဖလော ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၀၆။ (–အံ၊၃။၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ကခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၃၂။) ဥပဝုဋ္ဌ၊ ဥပဝုဋ္ဌဥပေါသထ–တို့လည်းကြည့်။

ဥပဝုတ္ထဥပေါသထ (ပု) [ဥပဝုတ္ထ+ဥပေါသထ] ကျင့်သုံး–စောင့်ထိန်း–အပ်သော ဥပုသ်သီလ။ ဒေဝတုပေါသထန္တိ ဒေဝတာ သက္ခိဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ အတ္တနော ဂုဏေ အနုဿရန္တေန ဥပဝုတ္ထဥပေါသထော ဒေဝတုပေါသထော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဥပဝုတ္ထုပေါသထ (တိ) [ဥပဝုတ္ထ+ဥပေါသထ] ကျင့်သုံး–စောင့်ထိန်း–အပ်သော ဥပုသ်သီလ ရှိသော၊သူ။ တတော စ ပါတော ဥပဝုတ္ထုပေါသထော။ သုတ္တနိ။၃၃၉။ ဥပဝုတ္ထုပေါသထောတိ ဥပဝသိတဥပေါသထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။

ဥပဝေသယုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဝိသ+ဏေ+ဥံ] ချဉ်းကပ်ထိုင်နေစေကုန်ပြီ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်

ဥပဝေသေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဝိသ+ဏေ+တိ]

ချဉ်းကပ်ထိုင်နေစေ၏။ ဥစ္စင်္ဂေ ဥပဝေသယုံ။ ဇာ၊၂။၃၆၈။ ဇာ၊၄၇။၃၆၅။ ဒွေပိ ဥစ္စင်္ဂေ ဥပဝေသေသုံ။ ဇာ၊၄၇။၃၆၅။

ဥပဝေသေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+ဝိသ+ဏေ+ဥံ] ချဉ်းကပ်ထိုင်နေစေကုန်ပြီ။ ဥပဝေသေတိ-ကြည့်။

ဥပဝှယတိ (ကြိ) [ဥပ+ဝှေ+အ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ၂၅၆။ နီတိ၊ဓာ။၁၉၄။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၃၉။] ခေါ်ဝေါ်၏၊ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို၏၊ ဖိတ်မန်၏၊ ပင့်ဖိတ်၏။ ကာလော ဘန္တေ နိဋ္ဌိတံ ဘတ္တန္တိ အန္တောမဇ္ဈန္ဟိကကာလေယေဝ တံ ဥပဝှယေယျ။ သံ၊၄၊၁။၂၁၅။ ယညောပနီတော တမုပဝှ-ယေထ။ သံ၊၁။၁၇၀။ တမုပဝှယေထာတိ ယေန ယညော ပင္ဂိယာဒိတော၊ သော တံ ပရမတ္ထမြာဟ္မဏံ အဝှယေယျ။ သံ၊၄၊၁။၂၁၅။

ဥပဝှယန္တ (တိ) [ဥပ+ဝှေ+အန္တ] အနီးချဉ်းကပ်၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသော၊သူ။ သဏှာဟိ ဝါစာဟိ ဥပဝှယန္တာ (ဒီ၊၂။၂၀၇)တိ မိတ္တာ ဝိယ ဗန္ဓဝါ ဝိယ စ သမုလ္လပန္တာ သမ္မောဒမာနာ အာလိင်္ဂန္တာ ဟတ္ထေ ဂဏှန္တာ။ ဒီ၊၄၊၂။၂၈၂။ ဥပဝှယန္တာတိ ဥပေစ္စ ကထေန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။

ဥပဝှယေထ (ကြိ) [ဥပ+ဝှေ+ထေ] ဖိတ်ခေါ်-ပင့်ဖိတ်-ရာ၏-သင့်၏။ ဥပဝှယတိ-ကြည့်။

ဥပဝှယေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဝှေ+ယျေ] ဖိတ်ခေါ်-ပင့်ဖိတ်-ရာ၏-သင့်၏။ ဥပဝှယတိ-ကြည့်။

ဥပသံကပ္ပန (န) [ဥပ+သံ+ကပ္ပ+ယု] ကြံစည်ခြင်း။ ဒေဝတာ ဉာသိနံ ဥပသံကပ္ပန-ဝသေန ဒိဗ္ဗာနိ ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ ဒတွာ သန္တပ္ပေသိ။ မ၊၄၊၂။၂၈၉။ ဥပသက်ပ္ပန-ဝသေနာတိ ဥပသံကပ္ပနနိယာမေန။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၅။

ဥပသံဗျာန (န) [ဥပ+သံ+ဝီ+ယု။ ဥပရိ သံ-ဝိယတေ ပိဓိယတေ ဗာဟုလျေနာတိ၊ ယု။ ဥပသံပုဗ္ဗော ဝိ တန္တုသန္တာနေ။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၉၂။] အပေါ်ရုံ-အပေါ်ခြုံ-အဝတ်ထည်၊ စုလျား၊ တဘက်။ အန္တရာ ဥတ္တရိယံ ဥတ္တရာသင်္ဂေါ ဥပသံဗျာနန္တိ ပရိယာယသဒ္ဒါ ဧတေ။ ဝိမာန၊ ၄။၁၅၁။ ဥတ္တရိယန္တိ ဥပသံဗျာနံ၊ ဥတ္တရိ-သာင်္ဂကန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊၄။၄၅။

ဥပသံယန္တိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ယာ+အ+အန္တိ] ချဉ်းကပ်ကုန်၏။ တာဒိသံ ဥပသံယန္တိ၊ သညတာ ဗြဟ္မစာရယော။ အံ၊၁။၃၅၂။ ဥပသံယန္တီတိ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊၄၊၂။ ၃၀၂။

ဥပသံဝသတိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဝသ+အ+တိ] မှီဝဲဆည်းကပ်၏၊ ချဉ်းကပ်နေထိုင်၏၊ မှီခိုအသက်မွေး၏။ န သာခမုပသံဝသေ။ ဇာ၊ ၁။၄၊၂၁၂။ ဇာ၊၄၄။၄၂။ န သာခမုပသံဝသေတိ သာခမိဂံ ပန န ဥပသံဝသေ ဥပဂမ္မ န သံဝသေယျ၊ ဧတံ နိဿာယ ဇီဝိတံ န ကပ္ပေ-ယျ။ ဇာ၊၄၊၁။၁၆၉။

ဥပသံဝသေ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဝသ+ယျေ] မှီဝဲဆည်းကပ်ရာ၏၊ ချဉ်းကပ်နေထိုင်ရာ၏၊ မှီခိုအသက်မွေးရာ၏။ ဥပသံဝသတိ-ကြည့်။

ဥပသံဝသေယျ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဝသ+ယျေ] မှီဝဲဆည်းကပ်ရာ၏၊ ချဉ်းကပ်နေထိုင်ရာ၏၊ မှီခိုအသက်မွေးရာ၏။ ဥပသံဝသတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရ (တိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+တ] ကပ်၍ ဆောင်-ဆောင်ပို့-ဆောင်ယူ-အပ်သော။ တဿ ဘိက္ခုဿ ကာယေန ဝါစာယ ဝါ ဥပသံဟရေ တသ္မိံ ပေသုညကရဏဝစနေ ပါစိတ္တိယံ။ ကင်္ခါ။၁၉၁။ (-ဝိမတိ။၁။၄၇။)

ဥပသံဟရပေသုည (န) [ဥပသံဟရ+ပေသုည] ဆောင်ပို့အပ်သော ကုံးတိုက်စကား။ ဘိက္ခု-တော သုတွာ ဘိက္ခုနော ဘိက္ခုဿ ဥပသံ-

ဟင္ခုပေသုညေတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၈။)

ဥပသံဟတ (တိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+တ] ကပ်၍ဆောင်-ဆောင်ပို့-ဆောင်ယူ-အပ်သော။ ဣမဝါ ဥပသံဟတာနံ အာဘိဓမ္မိကေဟိ ဝိညာ-တာနံ...ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၁။၆၈။

ဥပသံဟရဏ (နှ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ယု] ကပ်၍ဆောင်-ဆောင်ပို့-ဆောင်ယူ-ခြင်း။ (မိမိ၏သေခြင်းကို အနီးသို့ကပ်ဆောင်သောအားဖြင့်။ သျှ။) ဒသန္နံ အသုဘာနံ ဥပသံဟရဏဝသေန အသုဘာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ ဥပသံဟရဏတော(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃)တိ ပရေသံ မရဏံ ဒဿေတွာ အတ္တနော မရဏဿ ဥပနယနတော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၈၈-၉။ (-ကင်္ခါ။၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၅။)

ဥပသံဟရဏာကာရ (ပု) [ဥပသံဟရဏ+အာကာရ] ကပ်၍ဆောင်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ-အမူအရာ၊ ကပ်ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ။ ဥပသံဟရဏာကာရဿ ဒဿနံ "ကိမှိ သာရတ္တောသိ"တိ။ မဋီ၊၂။ရ၄။

ဥပသံဟရဏာကာရဒဿန (နှ) [ဥပသံဟရဏာကာရ+ဒဿန] ကပ်၍ဆောင်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာကို-ပြတတ်သော-ပြကြောင်း ဖြစ်သော-စကား၊ ကပ်ဆောင်ပုံအခြင်းအရာကို ပြကြောင်းစကား။ အယမ္ပိခေါ်တိအာဒိ ဥပ-သံဟရဏာကာရဒဿနံ။ မဋီ၊၁။၃၆ရ။ အံဋီ၊၃။၁၀၄။

ဥပသံဟရဏာနုက္ကမ (ပု) [ဥပသံဟရဏ+အနုက္ကမ] ကပ်၍ဆောင်ခြင်းအစဉ်။ အနု-က္ကမေနာတိ...သေသေသု ဥပသံဟရဏာ-နုက္ကမေန။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃ရ၄။

ဥပသံဟရဏာဘာဝ (ပု) [ဥပသံဟရဏ+အဘာဝ] ကပ်၍ဆောင်ခြင်း-ဆောင်ပို့ခြင်း-၏ မရှိခြင်း။ လောမကူပေဟိ ဥပသံဟရဏာ-ဘာဝံ ဒိသွာ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။

ဥပသံဟရတိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အ+တိ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်၏၊(သဒ္ဒတ္ထ။) ဖြစ်စေ၏၊ နှလုံးသွင်း၏၊ ပူဇော်-ပသ-၏၊ အဓိပ္ပါယတ္ထ။) မနာပိကံ ရူပံ ဥပသံဟရတိ ဘယာနကံ ဘေရဝံ။ ဝိ၊၁။၉ရ။ သော ဣမမေဝ ကာယံ ဥပသံဟရတိ။ ဒီ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။ရ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈ရ။ ဥပသံဟရတီတိ ပရံ ဝါ အမနာပရူပံ တဿ သမီပေ ဌပေတိ၊ အတ္တနာ ဝါ ယက္ခပေတာဒိဝေသံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ သော ဣမမေဝ ကာယန္တိ သော ဘိက္ခု ဣမံ အတ္တနော ကာယံ တေန ကာယေန သဒ္ဓိံ ဉာဏေန ဥပသံဟရတိ ဥပနေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ အနိစ္စတော ဝါ ဥပသံဟရတီတိ အနိစ္စန္တိ မနသိကာရံ ပဝတ္တေတိ။ သံဋီ၊၂။၄၄၅။ ဥပသံဟရတီတိ ဥပနေတိ ပဝတ္တေတိ။ ဒီဋီ၊၃။ရ၉။ (-အံဋီ၊၃။၄၉။) တတ္ထ ပန တဿ ယက္ခဿ အနုသံဝစ္ဆရံ မဟာဇနော မနုဿ-ဗလိံ ဥပသံဟရတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ **ဥပသံ-ဟရန္တိ**-ဝိ၊၂။၂၀။ **ဥပသံဟရထ**-ဝိ၊၂။၂၀။ ဝိ၊၃။၃၂ရ။ ဒီ၊၂။၈၃။ ဥပသံဟရထ ဥပနေထ အလ္လီယာပေထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။ **ဥပသံဟရာမိ**-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃ရ၂။ **ဥပသံဟရာမ**-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ **ဥပသံဟရတု**-အံ၊၁။၂၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ **ဥပသံဟရေယျ**-ဝိ၊၂။၂၈၅။ ဥပသံဟရေ-ယျာတိ ဥပနာမေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၁။ **ဥပသံ-ဟရေယျုံ**- အဘိ၊က။၁၃၄။ **ဥပသံဟရိ**-အံ၊၁။၂၈၆။ **ဥပသံဟာသိ**-မ၊၂။၃၈၁။ **ဥပသံဟရိဿတိ**-မ၊၂။၃၈၁။ **ဥပသံဟရိဿန္တိ**

—ဝိ၊၂။၂၀။ **ဥပသံဟရိဿထ**— ဝိ၊၂။၂၀။

ဥပသံဟရတု (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အ+တု] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်ပါလော။ ဥပ-သံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရထ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အ+ထ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်ကြကုန်၏။ ဥပ-သံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရန္တ (တိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အန္တ။ ထိ ၌ ဥပသံဟရန္တီ] အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်သော၊ သူ။ ပေသုည် ဥပသံဟရန္တော ဒွေ အာပ-တ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၆၂။ ဗြာဟ္မဏာသ ဘတ္တံ ဥပသံဟရန္တိ ဥပက္ကလိတ္တာ။ သံ၊၁။၁၆၂။ ဥပသံဟရန္တီတိ ဥပနေန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။

ဥပသံဟရန္တိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အ+အန္တိ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်ကုန်၏။ ဥပသံ-ဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရန္တီ (ထီ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အန္တ+ဤ] အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်သော၊သူမ။ ဥပသံ-ဟရန္တ-ကြည့်။

ဥပသံဟရမာန (တိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အ+မာန] ကပ်၍ဆောင်သော။ ပဥ္စ ဟိ ကာမဂုဏာ … ပီတိသောမနဿံ ဥပသံဟရမာနာ နရံ နန္ဒယန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဥပသံဟရမာနာတိ ဥပနေန္တာ ဥပ္ပါဒေန္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၆။

ဥပသံဟရာမ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အ+မ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်ကုန်၏။ ဥပ သံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရာမိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+အ+မိ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်၏။ ဥပသံဟ-ရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ဤ] အနီး သို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်ပြီ။ ဥပသံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+တဗ္ဗ] အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်သင့်-ဆောင်ထိုက်-သော။ ပဏ္ဍိတေန ပန ဘိက္ခုနာ နာဝါ ဝါ … ဒါရုက္ခန္ဓော ဝါ ဥပသံဟရိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၉။)

ဥပသံဟရိတုကာမ (တိ) [ဥပသံဟရိတုံ+ကမု +ဏ] အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်ခြင်းငှါ အလို ရှိသော၊သူ။ တေသံ သုခံ ဥပသံဟရိတုကာမော (အတ္ထံ ဟာပေတိ)။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ (-ဝဇိရ၊၁၆။)

ဥပသံဟရိတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+တွာ] ရှေးရှုဆောင်-ကပ်ဆောင်-၍။ ကေတ္တေန အတ္တာနံ ဥပသံဟရိတွာ။ ဒီ၊၂။၁၇၂။ တသ္မိံ အသတိ ကာသာဝမ္ပိ ဥပသံဟရိတွာ ပုရတော ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈။

ဥပသံဟရိယမာန (တိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ယ+ မာန] ကပ်၍ဆောင်အပ်သော။ နနု ဒေဝတာဟိ ဥပသံဟရိယမာနာနိ အာရမ္မဏာနိ ပရမ-ဏ္ဍတော နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၃။

ဥပသံဟရိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ဿတိ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်လတ္တံ့။ ဥပ-သံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရိဿထ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ဿထ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်ကုန်လတ္တံ့။ ဥပသံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရိဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ဿန္တိ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်ကုန်လတ္တံ့။ ဥပသံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ယ+တေ။ တေ ကိုတိ ပြန်] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်အပ်၏၊ ဆိုက်ရောက်စေအပ်၏။ ဥပနီယတီတိ ဥပသံဟရိယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ ဥပသံဟရိယတီတိ သမ္မာပီယတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။

ဥပသံဟရေယျ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ဧယျ] အနီးသို့-ကပ်၍-ရှေးရှု-ဆောင်ရာ၏။ ဥပ-သံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟာရ (ပု) [ဥပ+သံ+ဟရ+ဏ] အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်ခြင်း၊ (သဒ္ဒတ္ထ။) နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း၊(အဓိပ္ပါယတ္ထ)။ အနုပသမ္ပန္နဿ စ ဥပသံဟာရေ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၁၉၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။) ဓာတုသော ဥပ-သံဟာရေန ဝါ အပ္ပဋိကူလသညီ ဝိဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ အကတဿ ဝါ ကရဏတ္ထာယ ပေသုညံ ဥပသံဟာရေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၆။

ဥပသံဟာရတ္ထ (တိ) [ဥပသံဟာရ+အတ္ထ] ကပ်၍ဆောင်ခြင်းအနက်ရှိသော။ ဥပသံဟာ-ရတ္ထော တထာသဒ္ဒေါ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၇၊၁၃၁။

ဥပသံဟာသိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဟရ+ဤ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၃၃။] အနီးသို့-ကပ်၍-ဆောင်ပြီ။ ဥပသံဟရတိ-ကြည့်။

ဥပသံဟိတ (တိ) [ဥပ+သံ+ဓာ+တ] စပ်ယှဉ်-ဆက်စပ်-သော၊ တကွဖြစ်သော။ ကာမူပ-သဉှိတာ (ကာမူပသံဟိတာ)တိ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေန ကာမေန ဥပသံဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။ ကာမူပသံဟိတာတိ ကာမရာဂေန ဥပေတ္တ သန္ဓာနိယာ သမ္ဗဒ္ဓါ ကာတဗ္ဗာတိ အာဟ "အာရမ္မဏံ ကတွာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၆၊၂၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။)

ဥပသက္က (ပု) [ဥပ+သက္က+အ] ကြံအူနီရောဂါ။ ဥပသဂ္ဂ[၁](၃)ကြည့်။

ဥပသက္ကတိ (ကြိ) [ဥပ+သက္က+အ+တိ] ချဉ်းကပ်၏။ ပဋိကုဋတီတိ အပသက္ကတိ န ဥပ-သက္ကတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၈။

ဥပသင်္ကိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+သက္က+တွာ] ချဉ်းကပ်၍၊ သွားရောက်၍၊ ဝင်ရောက်၍။ ပသ-က္ကိယာတိ ဥပသက္ကိတွာ ဂန္တွာ၊ တံ ပန တတ္ထ အဇ္ဈောဂါဟနံ ဟောတီတိ အာဟ "ပဝိ-သိတွာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၀။

ဥပသဂ္ဂ[၁] (ပု) [ဥပ+သဇ(=သဇ္ဇ)+ဏ။ (၁) ဥပေစ္စတ္ထံ သဇ္ဇန္တီတိ ဥပသဂ္ဂါ ဟိ ပါဒယော။ ရူ၊နှာ။၁၃၁။ ဥပေစ္စ နာမဥ္စ အာချာတဥ္စ သဇန္တိ လဂ္ဂန္တိ တေသံ အတ္ထံ ဝိသေသေန္တီတိ ဥပသဂ္ဂါ။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၆၉။(၂) ဥပဂန္တွာ သဇ္ဇတိ ပကာသေတီတိ ဥပသဂ္ဂေါ၊ ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၀၈။ (ဥပသဂ်-သံ)] (၁) ဥပသာရပုဒ်၊ နာမ်ပုဒ် အာချာတ်ပုဒ်တို့သို့ ကပ်ရောက်၍ ထိုပုဒ်တို့၏ အနက်ကို-စီမံ-ထူးခြားအောင်ပြု-တတ်သောပုဒ်၊(ပ, ပရာ, နိ, နီ စသော ၂၀-သောပုဒ်အပေါင်း)။ ထိုဥပသာရပုဒ်သည် (က) ပရာဇေန္တိ စသည်၌ကဲ့သို့ မူရင်းဓာတ်အနက်ကို တားမြစ်၍ တခြားအနက်တစ်မျိုးကို ပြောင်းလဲ ဟောကြားစေနိုင်သောဓာတွတ္ထဗာဓကဥပသာရပုဒ်၊ (ခ) ဥဂစ္ဆတိ စသည်၌ကဲ့သို့ မူရင်းဓာတ်အနက်ကို အထူးပြုတတ်သော ဓာတွတ္ထဝိသေသက ဥပသာရပုဒ်၊ (ဂ) ပတိဋ္ဌာတိ စသည်၌ကဲ့သို့ မူရင်းဓာတ်အနက်သို့ အစဉ်လိုက်သော (မူရင်း ဓာတ်အနက်ကိုပင် ဟောသော) ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဥပသာရပုဒ်ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။ ရူ၊နှာ။၁၃၂။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ၊၃၆၉။ နာမ်ပုဒ်စစ်။ ထို့အပြင် ထို(၂၀) သော ဥပသာရပုဒ်တို့တွင် ပတိ, ပရိ,

အနု, အဘိ ဟူသောလေးပုဒ်တို့သည် ပုဒ်တို့၏ အစနှင့် အဆုံးတို့၌ နေတတ်၏။ ဥပမာများ အားဖြင့်—ပဋိသေဝတိ၊ သူရိယုဂ္ဂမနံ ပတိ၊ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ပရိဘုတ္တံ၊ ရုက္ခံ ပရိဝိဇ္ဇောတတေ ဝိဇ္ဇု။ အနုဘဝိတိ၊ အနုဘူတံ၊ အနုသာရိပုတ္တံ ပညဝါ၊ သာဓု ဒေဝဒတ္တော မာတရမဘိ-စသည်တည်း။ ကျန်သော ၁၆-ပုဒ်တို့သည်ကား ပုဒ်တို့၏ အစ၌သာနေ၍ အဆုံး၌ မနေ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၆၉။ (၂) ဆင်းရဲခြင်း၊ ကပ်ငြိခြင်း၊ ကပ်ငြိတွယ်တာတတ်သော-အခြင်းအရာ-ဘေးရန်၊ ပျက်စီးခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ အစွဲ (ဇုဏ်း, နတ်ပယောဂ)ဟု ပြန်ဆိုသည်။) (၃) ကြံအူနီရောဂါ။

(၁) သန္တိ ဥပသဂ္ဂေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အဘိဟဋ္ဌုန္တိ အဘီတိ ဥပသဂ္ဂေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ (၂) မာဟေဝ ဘာတုနော ဥပသ ဂ္ဂါ အဟောသိ။ ဝိ၊၃။၄၂။ ဘယတော ဥပသ-ဂ္ဂတော စလတော။ ပဋိသံ။၄၁၁။ မဟာနိ။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၆။ ယေကေစိ ဥပသဂ္ဂါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗေ တေ ဗာလတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ မ၊၃။၁၀၆။ အံ၊၁။၉၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။) ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပဒ္ဒဝေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၈။ ဝိမတိ၊၂။၉၈။ ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပသဋ္ဌာကာရော၊ တတ္ထ တတ္ထ လဂ္ဂနာ-ကာရော…ကောဋ္ဌိဋ္ဌာယာဘိတ္တိဋ္ဌာယာဒီသု တတ္ထ တတ္ထ လဂ္ဂိတွာ နိသီဒန္တိ နဋ္ဌံ အနုသောစမာနာ၊ အယံ ဥပသဋ္ဌာကာရော လဂ္ဂနာကာရော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ရ၀-၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပသဇ္ဇနံ၊ ဒေဝတော-ပပိဋ္ဌနာဒိနာ အပ္ပဋိကာရဝိဃာတပတ္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။ရ၅။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၈၈-၉။) ဥပသဂ္ဂါတိ သရီရေ သံသဋ္ဌာနိ ဝိယ ဥပရူပရိ ဥပ္ပဇ္ဇနကာနိ ဗျသနာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၄-၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။) ဥပသဂ္ဂ(မဟာနိ။၃၁၉)န္တိ ရုန္ဓနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရ၆။

(၃) ဥပသဂ္ဂေါ ဝိယ အနဓိဝါသနာရဟတာယ စ ဥပသဂ္ဂတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄ရ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။) ဥပသဂ္ဂသဒိသ-တာယ စ ဥပသဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။ ဥပသဂ္ဂေါ ဝိယာတိ ဥပသဂ္ဂော ဝိယ၊ သေဝ္ဝါ ပါဒ္ဒော။ ယထာ ဥပသဂ္ဂသခါတော ဥဏ္ဏာဒိနံ အဗ္ဘန္တရဇော မဋ္ဌဋ္ဌိ(မဋ္ဌိဋ္ဌိ-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။) ကာဒိရောဂေါ သာမိကေဟိ တံခဏေဝ တပ္ပ-ဋိကိရိယာယ အကရဏေန အဓိဝါသိတော ဥဏ္ဏာဒိဝိနာသကော ဟောတိ၊ ဧဝံ ခီဏာသဝ-က္ခန္ဓာပိ အပရိနိဗ္ဗာနေန အဓိဝါသိတာ ဝိနာ-သမူလာတိ အာဟ အနဓိဝါသနာရဟတာ-ယာတိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၉၂။

ဥပသဂ္ဂ[၂](ပု) [ဥပသဂ္ဂ+အ] ကြံအူနီရောဂါနှင့် တူသော။ အထက်ပုဒ်(၃)ကြည့်။

ဥပသဂ္ဂဇာတ (တိ) [ဥပသဂ္ဂ+ဇာတ] ဖြစ်သောဆင်းရဲရှိသော၊သူ။ ဥပဒ္ဒဝဇာတေ ဥပ-သဂ္ဂဇာတေတိ သန္တာပဇာတေ။ စူဠနိ။၁၉၄။ ဥပသဂ္ဂဇာတေတိ ဥပ္ပန္နဒုက္ခဇာတေ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ရ၆။

ဥပသဂ္ဂနာနတ္တ (နု) [ဥပသဂ္ဂ+နာနတ္တ] ဥပသာရပုဒ်ထူးသည်၏အဖြစ်။ သာယေဝ ပုန ဥပ-သဂ္ဂနာနတ္တေန ဥပလက္ခဏာပစ္စုပလက္ခဏာ-တိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၂-၃။

ဥပသဂ္ဂပဒ (နု) [ဥပသဂ္ဂ+ပဒ] ဥပသာရပုဒ်။ ပဋိတိ ဥပသဂ္ဂပဒံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃။)

ဥပသဂ္ဂဗျတ္တယ (ပု) [ဥပသဂ္ဂ+ဗျတ္တယ] ဥပသာရပုဒ်-ပြောင်းပြန်လှန်-ရှေ့နောက်ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ တမေဝ ပဒံ ဥပသဂ္ဂဗျတ္တယေန ဝဒတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၅။

ဥပသင်္ဂမက္ခိတဝေဝစန (န) [ဥပသင်္ဂ+မက္ခိတ+ဝေဝစန] ဥပသာရပုဒ်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလုံး။ သဥ္စာတိတိ ဣဒံ တဿာ ဧဝ ဥပသင်္ဂမက္ခိတဝေဝစနံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ (-ဒီဋီ၊၂။၃၃၆။)

ဥပသင်္ဂဝိသေသ (ပု) [ဥပသင်္ဂ+ဝိသေသ] ဥပသာရပုဒ်ဖြင့်အထူးပြုခြင်း။ ဣဒါနိ ဣဒမေဝ ပန္နရသကံ ဥပသင်္ဂဝိသေသေန ဒုတိယံ သမာဒါယ ပန္နရသကံ နာမ ကတံ။ ဝဇိရ။၄၉၄။

ဥပသင်္ဂသဒိသ (တိ) [ဥပသင်္ဂ+သဒိသ] ကြံအူနိရောဂါနှင့်တူသော။ ဥပသင်္ဂ³ (၃)ကြည့်။

ဥပသင်္ဂသဒ္ဒ (ပု) [ဥပသင်္ဂ+သဒ္ဒ] ဥပသာရဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ ဥပသင်္ဂသဒ္ဒါနံ အနေကတ္ထတ္တာ အဘိသဒ္ဒေါ အတိသဒ္ဒေန သမာနတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၉။ (-အနုဋီ၊၁။၁၃။)

ဥပသင်္ဂူပသမနဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဥပသင်္ဂ+ဥပသမန+ဝိဇ္ဇာ] ဘေးရန်-ငြိမ်းအေးကြောင်း-ပျောက်ကင်းကြောင်း-အတတ်။ သိဝသဒ္ဒေါ သန္တိအတ္ထောတိ အာဟ "သန္တိကရဏဝိဇ္ဇာ"တိ၊ ဥပသင်္ဂူပသမနဝိဇ္ဇာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၁။

ဥပသက်ပွန (န) [ဥပ+သံ+ကပွ+ယု] (၁) ကပ်၍ကြံစည်ခြင်း။ (တိ)(၂) (ဉာက်ဖြင့်) ကပ်၍ကြံစည်သောသူ။ (န) (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) ဝုတ္တန္တိ သင်္ဂီတိကာနံ ဥပသက်ပွနာနံ ဝိဘာဇနံ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၃၅၁။

ဥပသက်ပွနနိယာမ (ပု) [ဥပသက်ပွန+နိယာမ] ကြံစည်ခြင်းဟူသောနည်း၊ ကြံစည်ပုံ ကြံစည်နည်း။ ဥပသကပ္ပနဝသေနာတိ ဥပသက်ပွနနိယာမေန။ မဋီ၊၂။၃၀၅။

ဥပသက်န္တ (တိ) [ဥပ+သံ+ကမု+တ] ချဉ်းကပ်လာသော၊သူ။ ယောဟံ ဒုဋ္ဌစိတ္တော ဝဓကစိတ္တော ဣဓူပသက်န္တော။ ဝိ၊၄။၃၅၂။

ဥပသက်မ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+အ+ဟိ] အနီးသို့သွားပါလော၊ ချဉ်းကပ်ပါလော။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မတိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+အ+တိ] အနီးသို့သွား၏၊ ချဉ်းကပ်၏၊ ကပ်ရောက်၏။ သဒ္ဓါဇာတော ဥပသက်မတိ။ မ၊၂။၁၄၅၊၁၈၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၂။ ဥပသက်မတီတိ ဂရူနံ သမီပံ ဂစ္ဆတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။ ဥပသက်မတီတိ ဥပဂစ္ဆတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ ဘဇတီတိ ဥပသက်မတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ မဟာနိဋ္ဌ၊၄၀၁။ ပဋိပဇ္ဇတီတိ ဥပသက်မတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၉၄။ **ဥပသက်မန္တိ**—ဒီ၊၁။၁၂၀။ **ဥပသက်မတု**— ဒီ၊၁။၁၈၈။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၈။ မဋ္ဌ၊၁။၄။ သံဋ္ဌ၊၁။၄။ အံဋ္ဌ၊၁။၄။ **ဥပသက်မန္တု**—ဝိဋ္ဌ၊၃။၆၂။ **ဥပသက်မ**—ဒီ၊၁။၈၃။ **ဥပသက်မထ**—ဝိ၊၂။ရ၁။ **ဥပသက်မေယျ**-ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ **ဥပသက်မေယျုံ**—သံ၊၁။၁၂၄။ **ဥပသက်မေယျာမ**—ဒီ၊၂။၂၀၃။ သံ၊၁။၂၄။ **ဥပသက်မေယျံ**—ဒီ၊၁။၁၆ရ။ **ဥပသက်မိ**—ဝိ၊၁။၁၊ ဝိ၊၂။၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၆။ မဋီ၊၁။၂၀၆။ သံဋီ၊၁။၄၃၊၄၄။ အံဋီ၊၂။၁၃။ **ဥပသက်မိံသု**— ဝိ၊၂။ရ၁။ ဒီ၊၃။၆၆။ **ဥပသက်မိတ္ထ**—ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ **ဥပသက်မိံ**—ဒီ၊၁။၄၈။ **ဥပသက်မိမှာ**—ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ **ဥပသက်မိဿတိ**—ဝိ၊၃။၃၅။ **ဥပသက်မိဿန္တိ**—ဝိ၊၃။၃၅။ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ **ဥပသက်မိဿာမိ**—သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ **ဥပသက်မိဿာမ**—ဒီ၊၂။၆၉။

ဥပသက်မတု (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+အ+တု] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-ပါလော။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မန (န) [ဥပ+သံ+ကမု+ယု] ဆည်း

ကပ်ခြင်း၊ ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ ကပ်ရောက်ခြင်း။ ဥပသက်မနမှာဟ် ဘိက္ခဝေ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဗဟူပကာရံ ဝဒါမိ။ သံ၊၃။၆၁။ ဣတိဝုတ်။၂၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဥပသက်မနန္တိ အဘိဝါဒနာဒိဝသေန ဥပဂမနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ ဘဇနံ ဝါ သရဏာဓိပ္ပါယေန ဥပသက်မနံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၁၄။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇။

ဥပသက်မနကာလ (ပု) [ဥပသက်မန+ကာလ] သွားရောက်-ကြွရောက်-ချဉ်းကပ်-ရာအခါ။ ဝိဇမ္ဘနံ ဝိယ ဓမ္မသဘာ ဥပသက်မနကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။

ဥပသက်မနကိရိယာ (ထီ) [ဥပသက်မန+ကိရိယာ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-ခြင်းကိစ္စကိုပြုခြင်း။ တသ္မာ နာနပ္ပကာရဂုဏဝိသေသာဓိဂမတ္ထာ ဣဓ ဥပသက်မနကိရိယာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃။

ဥပသက်မနဋ္ဌာန (န) [ဥပသက်မန+ဌာန] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-ရာဌာန။ သြဝါဒတ္ထာယ ဥပသက်မနဋ္ဌာနေ သြဝါဒဒါယကော အာစရိယော နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။

ဥပသက်မနပရိယောသာနဒီပန (ထီ၊န) [ဥပသက်မနပရိယောသာန+ဒီပန] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-ခြင်း၏ ပြီးဆုံးမှုကိုဖော်ပြကြောင်း-သဒ္ဒါ-စကား။ ဥပသက်မိတွာတိ ဥပသက်မနပရိယောသာနဒီပနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

ဥပသက်မနဝရ (ပု)[ဥပသက်မန+ဝရ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-နိုင်ခြင်းဆုလာဘ်၊ ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-ခွင့်ရခြင်းဆုလာဘ်။ ကနံ့ပ္ပတ္တိသမယေ ဥပသက်မနဝရဿ ဂဟိတတ္တာ တင်္ခဏေယေဝ ... သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

ဥပသက်မနဝိတာန (န) [ဥပသက်မန+ဝိတာန] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ပုံ အစီအစဉ်။ အာစရိယဿ သန္တိကံ ဥပသက်မနဝိတာနဥ္စ သမ္ဗုဒ္ဓိဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရတော ကထိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

ဥပသက်မနီယ (တိ) [ဥပ+သံ+ကမု+အနီယ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-သင့်-ထိုက်-သော၊သူ။ ဗုဒ္ဓါ ဟိ ဂရူ ဟောန္တိ၊... န ယထာ တထာ ဥပသက်မနီယာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။

ဥပသက်မန္တ (တိ) [ဥပ+သံ+ကမု+အန္တ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-လာရောက်-သော၊သူ။ သဂါမာဝစရေန ဘိက္ခုနာ သံဃံ ဥပသက်မန္တေန နီစစိတ္တေန သံဃော ဥပသက်မိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။၂၈၇။ သဒ္ဒဥ္စေဝ ပဌမံ ဥပသက်မန္တာ ဥပသက်မန္တိ။ အံ၊၂။၃၆။

ဥပသက်မန္တိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+အ+အန္တိ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-ရောက်လာ-ကြကုန်၏။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မန္တု (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+အ+အန္တု] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-ကြကုန်လော။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ဤ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-လာရောက်-ရောက်လာ-ပြီ။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိံသု (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ဥံ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-လာရောက်-ရောက်လာ-ကြကုန်ပြီ။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ဤ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-လာရောက်-ရောက်လာ-ပြီ။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိတ (တိ) [ဥပ+သံ+ကမု+တ] ချဉ်း

ကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသက်မိတဋ္ဌာန (န) [ဥပသက်မိတ+ဌာန] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-အပ်သော အရပ်။ မိတ္တသန္ထဝဝသေန ဥပသက်မိတဋ္ဌာနန္တိ အဋ္ဌော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။

ဥပသက်မိတဗ္ဗ (န) [ဥပ+သံ+ကမု+တဗ္ဗ] (၁) ချဉ်းကပ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) နမှိ ကေနစိ ဥပသက်မိတဗ္ဗော အညတြ ဧကေန ပိဏ္ဍပါ-တနီဟာရကေန။ ဝိ၊၁။၈၆။ နိစ္စဝိတ္ထေန သံဃော ဥပသက်မိတဗ္ဗော။ ဝိ၅။၂၈၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၉။ ဥပသက်မိတဗ္ဗံ မညေယျာ(ဒီ၊၁။၁၆၇။ မ၊၂။ ၁၈၁)တိ ဂ္ဂတာဂန္တဗ္ဗံ မညေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။

ဥပသက်မိတဗ္ဗကာရဏ (န) [ဥပသက်မိတဗ္ဗ+ကာရဏ] ချဉ်းကပ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ထေရဿပိ စတိအာဒိနာ ဥပသက်မိတဗ္ဗ-ကာရဏံ ဝဒတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။

ဥပသက်မိတဗ္ဗကုလ (န) [ဥပသက်မိတဗ္ဗ+ကုလ] ချဉ်းကပ်-သင့်-ထိုက်-သော အမျိုး (ဒါယကာ)။ ဥပဝဇ္ဇကုလ-ကြည့်။

ဥပသက်မိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [ဥပသက်မိတဗ္ဗ+ဌာန] ချဉ်းကပ်-သင့်-ထိုက်-သော အရပ်(ပုဂ္ဂိုလ်)။ မိတ္တသန္ထဝဝသေန ဥပသက်မိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၂။

ဥပသက်မိတဗ္ဗယုတ္တကာလ (ပု) [ဥပသက်မိတဗ္ဗယုတ္တ+ကာလ] ချဉ်းကပ်သင့်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော-ချဉ်းကပ်ခြင်းငှါ သင့်လျော်သော-အချိန်ကာလ။ ဥပသက်မိတဗ္ဗ-ယုတ္တကာလေ ဥပသက်မတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။

ဥပသက်မိတုံ (ဗျ) [ဥပ+သံ+ကမု+တုံ] ချဉ်း ကပ်-ကပ်ရောက်-သွားရောက်-ခြင်းငှါ။ အာစိဏ္ဏံ ခေါ ပနေတံ ဝဿံ ဝုဋ္ဌာနံ ဘိက္ခူနံ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ ဥပသက်မိတုံ။ ဝိ၊၁။၁၁၃။ ဝိ၊၂။၃၄၆။

ဥပသက်မိတုကာမ (တိ) [ဥပသက်မိတုံ+ကမု+ဏ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ စိရပဋိကာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ ဥပသက်မိတုကာမော။ ဥဒါန။၉၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။)

ဥပသက်မိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+သံ+ကမု+တွာ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-၍။ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသက်မိ၊ ဥပသက်မိတွာ ဘဂ-ဝတာ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိ။ ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၁။၄၇။ မ၊ ၁။၂၀။ သံ၊၁။၁။ အံ၊၁။၅၈။ ခုဒ္ဒက။၃။ သုတ္တနိ။ ၃၁၈။ ဥပသက်မိတွာတိ ဥပသင်္ကမနပရိယော-သာနဒီပနံ၊ အထ ဝါ ဧဝံ ဂတော တတော အာသန္နတရံ ဌာနံ ဘဂဝတော သမီပသင်္ခါတံ ဂန္တွာတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၉၈။

ဥပသက်မိတ္တ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+တ္တ] ချဉ်း ကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-ကြကုန်ပြီ။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိမှာ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+မှာ] ချဉ်း ကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-ကြကုန်ပြီ။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ဿတိ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-လတ္တံ့။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ဿန္တိ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-ကြကုန်

လတ္တံ့။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိဿာမ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ဿာမ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-ကြကုန်အံ့။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မိဿာမိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ဿာမိ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-အံ့။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မေယျံ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ယျံ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-ရာ၏။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မေယျ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ယျ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-ရာ၏။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မေယျာမ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ယျာမ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-ကြကုန်ရာ၏။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မေယျုံ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ကမု+ယျုံ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-ကြကုန်ရာ၏။ ဥပသက်မတိ-ကြည့်။

ဥပသက်မ္မ (ကြိဝိ) [ဥပ+သံ+ကမု+တွာ] ချဉ်းကပ်-သွားရောက်-လာရောက်-၍။ ဥပသက်မ္မ ပုစ္ဆာမ မစ္စုပါသပမောစန(သုတ္တနိ။၁၀၄၄)န္တိ တံ ဝေဂ္ဂုံ မဟေသိံ ဥပသက်မိတ္ဝာ ... ပုစ္ဆာမ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။

ဥပသင်္ခါတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+သံ+ခါ+တဗ္ဗ] ခေါ်ဝေါ် ပြောဆို-ထည့်သွင်းရေတွက်-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသင်္ခေယျ (တိ) [ဥပ+သံ+ခါ+ဏျ] ခေါ်ဝေါ် ပြောဆို-ထည့်သွင်းရေတွက်-အပ်သော။ ဝေမဇ္ဈေ နုပသင်္ခေယျောတိ ... ရတ္တောတိ နုပသင်္ခေယျော။ မဟာနိ။၁၆၃။ ဝေမဇ္ဈေ နုပသင်္ခေယျောတိ ပစ္စုပ္ပန္နေပိ အဒ္ဓနိ ရတ္တောတိ-အာဒိနာ နယေန န ဥပသင်္ခါတဗ္ဗော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၄။

ဥပသင်္ဂ (ပု) [ဥပ+သန္ဇ+ဏ] ကပ်ငြိတွယ်တာ-ခြင်း-တတ်သောလောဘ။ ဖလိကမဏိ ဝိယ ပကတိပဘဿရဿ စိတ္တသန္တာနဿ ဥပသင်္ဂေါ ဝိယ ဝိပရိဏာမကာရဏံ ရာဂါဒယော။ မငိ္ဃ၊ ၂။၇၈။

ဥပသင်္ဂကိုတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+သံ+ဂဟ+ဏှာ+တဗ္ဗ] ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့-သင့်-ထိုက်-သော၊သူ။ အဘိသိတ္တခတ္တိယာ ... ဥပသင်္ဂကိုတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။

ဥပသင်္ဂယှ (ကြိဝိ) [ဥပ+သံ+ဂဟ+တွာ] ခြေဆေးလိမ်းကျံ ပူဇော်ဟန်ဖြင့် တန်တန် သိမ်းပိုက်၍၊(ကူ၊သျှ)။ အန္နေန ပါနေန ဥပဋ္ဌဟိမှာ ပါဒူပသင်္ဂယှ သကေနိဝေသနေ။ ဒီ၊၂၊၂၁၇။ ပါဒူပသင်္ဂယှာတိ ပါဒေ ဥပသင်္ဂယှ၊ ပါဒ-ဓောဝနပါဒမက္ခနာနုပ္ပဒါနေန ပူဇေတွာ စေဝ ဝန္ဒိတွာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

ဥပသင်္ဇတိ (ကြိ) [ဥပ+သဇ္ဇ+အ+တိ] ကပ်၍-စီစဉ်-စီမံ-တတ်၏။ အတ္တေ ဥပသင်္ဇတိတိ ဝါ ဥပသဂ္ဂေါ အနွတ္ထသညတံ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၃။

ဥပသင်္ဇန (န) [ဥပ+သဇ္ဇ+ယု] (၁) ကပ်ငြိခြင်း၊ ပူးကပ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ကပ်ငြိအပ်သော။ (န) (၁) ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပသင်္ဇနံ၊ ဒေဝတောပပီဠာဒိနာ အပ္ပဋိကာရဝိဃာတာပတ္တိ။ အံဋီ၊၂။၇၅။ (-မဋီ၊၃။၂၈၈။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသင်္ဇနဋ္ဌ (ပု) [ဥပသင်္ဇန+အတ္ထ] ကပ်ငြိအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ အဇ္ဈတ္တံ ရာဂါဒီဟိ အနတ္ထေဟိ ဥပသင်္ဇနဋ္ဌေန ဥပသဂ္ဂသဒ္ဒိသတာယ စ ဥပသဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၉၅-၆။

ဥပသင်္ဂီတ (တိ) [ဥပ+သံ+ဂါ+တ] စပ်ယှဉ်-ဆက်စပ်-သော၊ တကွဖြစ်သော။ တဥ္ဇိ အနဝဇ္ဇလက္ခဏေ ပစ္စဝေက္ခဏာကာရပ္ပဝတ္တေန ဓမ္မေန ဥပသင်္ဂီတန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၃။)

ဥပသ(ဿ)ဋ္ဌ¹ (န) [ဥပ+သဇ(သဇ္ဇ)+တ။ ဥပသ္သဇ္ဇ-သံ။] (၁) ကပ်ငြိ-ငြိကပ်-တွယ်တာ-ခြင်း။ (တိ)(၂) စွန်းလှူအပ်သော။ (၃) ကပ် ရောက်အပ်သော၊ ပြည့်စုံသော။ (၁) ဥပဿ-ဋ္ဌာကာရ-ကြည့်။ (၂) ဥဒကူပဿဋ္ဌ-ကြည့်။ (၃) ဒေါသူပသဋ္ဌတာယာတိ အာရမ္မဏတော, သမ္ပယောဂတော စ ရာဂါဒိဒေါသေဟိ ဥပေ-တတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။

ဥပသ(ဿ)ဋ္ဌ² (တိ) [ဥပ+သသု(သသ)+တ။ ရူ၊နှာ။၄၁၄။ နီတိ၊ဓာ။၁၇၆။ ဓာတွတ္ထ။၃၉၄] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်သော၊ အညှဉ်းဆဲ ခံရသော၊ ဒုက္ခနှင့်ရောနှောသော၊ ဒုက္ခသို့ သက်ဝင်သော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ် သော။ (၁) ဥပဒ္ဒုတံ ဝတ ဘော၊ ဥပသ(ဿ)ဋ္ဌံ ဝတ ဘော။ ဝိ၊၃။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သဗ္ဗီတိကေ ဥပဿဋ္ဌံ။ သံ၊၂။၂၅၈။ ဥပဿဋ္ဌန္တိ ဥပဟတဋ္ဌေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ဥပဿဋ္ဌန္တိ ဒုက္ခေန သမ္မိဿံ ဒုက္ခောတိဏ္ဏံ သဗ္ဗသတ္တကာယဇာတန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၉၃။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်

ဥပသဋ္ဌရောဂ (ပု) [ဥပသဋ္ဌ+ရောဂ] နှိပ်စက် တတ်သောရောဂါ၊ ကြံ့အူနီရောဂါ။ ဥပသဋ္ဌ-ရောဂေန ဝိယ အန္ဓော ဧဝ အဘိဟတ-သဗ္ဗတာ ဥပဟတဋ္ဌော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။

ဥပသဋ္ဌာကာရ (ပု) [ဥပသဋ္ဌ+အာကာရ] ကပ်ငြိ တွယ်တာသောအခြင်းအရာ။ ဥပသဂ္ဂ(၂)ကြည့်။

ဥပသဒ္ဒ (ပု) [ဥပ+သဒ္ဒ] ဥပသဒ္ဒါ။ ဒဋ္ဌတ္တော ဟိ ဧတ္ထ ဥပသဒ္ဒေါ ဥပါယာသဥပကဋ္ဌာဒီသု ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။

ဥပသန္တ (ပု) [ဥပ+သမု+တ] (၁) ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-တည်ငြိမ်-ခြင်း။ (၂) ဥပသန္တမည်သူ။ (အတ္ထဒဿီမြတ်စွာဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝကဖြစ်သော ဥပသန္တထေရ်၊ ဝေဿ-ဘူမြတ်စွာဘုရား၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ဥပသန္တထေရ်ဟု နှစ်ဦးတွေ့ရ၏။) (တိ)(၃) ငြိမ်းအေးစေတတ်သော၊ ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-တည်ငြိမ်-သော၊သူ။ (၁) ဥပသန္တန္တိ ဝါ ဥပသမော ဝုစ္စတိ ၊... အစ္စန္တူပသမေန သန္တစိတ္တဿာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ (၂) သန္တော စ ဥပသန္တော စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂ-သာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ဥပ-သန္တော နာမုပဋ္ဌာကော၊ ဝေဿဘုဿ မဟေ-သိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ (၃) အဓိစေတသော ... ဥပသန္တဿ သဒါ သတီ-မတော။ ဝိ၊၂။၇၇။ ဥဒါန။၁၂၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၄။ တတော မာနာဘိသမယာ ဥပသန္တော စရိဿသိ။ သံ၊ ၁။၁၉၀။ သုတ္တနိ။၃၂၉။ ထေရ။ ၃၇၀။ ထေရီ။ ၃၈၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၅။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၂၁၄။ ဥပသန္တဿာတိ ရာဂါဒီနံ ဥပ-သမေန (အစ္စန္တူပသမေန) ဥပသန္တဿ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ ရာဂါဒယော ဥပသမေတီတိ ဥပသန္တောတိ ဝါ ဒသေတုံ ရာဂါဒီနန္တိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၁။ ဥပသန္တော စရိဿသီတိ အထေဝံ အရိယမဂ္ဂေန မာနဿ အဘိသမယာ ခယာ ဝယာ ပဟာနာ ပဋိနိ-ဿဂ္ဂါ ဥပသန္တော နိဗ္ဗုတော သီတိဘူတော ... စရိဿသိ ဝိဟရိဿသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ ဥပသန္တောတိ စောရဇနိတသင်္ခါဘဝူပသမေန ဥပသန္တော ဇနပဒေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၃။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၀။

ဥပသန္တဥသာန္တ (တိ) [ဥပသန္တ+ဥသာန္တ] တည်

ကြည်ငြိမ်သက်ထက်မြက်သော၊ တည်ကြည်ငြိမ်သက်ခြင်းများသော၊သူ။ ဥပသန္တပတိသ-ကြည့်။

ဥပသန္တကာယဝစီကမ္မန္တ (တိ) [ဥပသန္တ+ကာယဝစီကမ္မန္တ] ငြိမ်သက်သော-ကာယကံ ဝစီကံ-ကိုယ်နှုတ်အမှုအရာ-ရှိသော၊သူ။ သန္တာ-တိ ဥပသန္တကာယဝစီကမ္မန္တာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

ဥပသန္တကာရဏ (န) [ဥပသန္တ+ကာရဏ] ငြိမ်သက်တည်ငြိမ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဣမဿ ပန ဘိက္ခုသံဃဿ ဥပသန္တကာရဏံ တုယှံ အပါကဋံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ ဥပသန္တကာရဏန္တိ ဥပသန္တဘာဝကာရဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂။

ဥပသန္တကိလေသ (တိ) [ဥပသန္တ+ကိလေသ] ငြိမ်းအေး-ချုပ်ငြိမ်း-သော ကိလေသာရှိသော။ ဥပသန္တ သန္တ-ကြည့်။

ဥပသန္တစိတ္တ (န) [ဥပသန္တ+စိတ္တ] ငြိမ်းအေးသော စိတ်။ သမာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘနေန ဟိ ဥပသန္တ-ကိလေသတ္တာ ဥပသန္တစိတ္တံ န သဗ္ဗထာ "ဥပသန္တသန္တ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

ဥပသန္တဒရထ (တိ) [ဥပသန္တ+ဒရထ] ငြိမ်းအေး-ချုပ်ငြိမ်း-ပြီးသော ပူလောင်မှုရှိသော၊ ပူလောင်မှုချုပ် ငြိမ်းပြီးသော။ ကိလေသပရိ-ဠာဟာနံ ဒူရီဘာဝေန သုဋ္ဌု ဥပသန္တဒရထော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။

ဥပသန္တဒဿန (တိ) [ဥပသန္တ+ဒဿန] တည်ကြည်ငြိမ်သက်စွာ-တွေ့မြင်-ဖူးမြင်-အပ်သော၊ သူ(ဘုရား)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသန္တပတိသ(ဿ) (တိ) [ဥပသန္တ+ပတိ+သမ+ကွိ] တည်ကြည်ငြိမ်သက်စွာ-တွေ့မြင်-ဖူးမြင်-အပ်သော၊သူ(ဘုရား)။ ဥပသန္တံ ပတိသမ္မတိ အာလောကီယတီတိ ဥပသန္တ-ပတိသော(ဿော) ဥပသန္တဒဿနော ဥပသန္တ-ဥဿနော့။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၅။ ဥပသန္တပဒိဿ-ဟုလည်းရှိ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသန္တပဒိဿ (တိ) [ဥပသန္တ+ပ+ဒိသ+အ။ ဒိသ ကို ဒိဿပြု] တည်ကြည်ငြိမ်သက်စွာ-တွေ့မြင်-ဖူးမြင်-အပ်သော၊သူ(ဘုရား)။ ဥပ-သန္တပဒိဿော (ဥပသန္တပတိသော) ဘန္တေ ဘဂဝါ။ ဒီ၊၂။၁၆၆။ ဥပသန္တပဒိဿော (ဥပ-သန္တပတိသော-က။ ဥပသန္တပတိဿော-သျာ။)တိ ဥပသန္တဒဿနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပသန္တရူပ (တိ) [ဥပသန္တ+ရူပ] ငြိမ်သက်သူ၏အဖြစ်-ငြိမ်သက်ခြင်း-ဟူသော သဘောရှိသော၊သူ။ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ ကာယာ-ဒီဟိ ဥပသန္တရူပေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။)

ဥပသန္တဝစီသမာစာရ (တိ) [ဥပသန္တ+ဝစီသမာစာရ] ငြိမ်သက်သော နှုတ်အကျင့်ရှိသော၊သူ။ သောတိ ဥပသန္တဝစီသမာစာရော ပုဂ္ဂလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၆။

ဥပသန္တသန္တ (တိ) [ဥပသန္တ+သန္တ] ငြိမ်းအေးသည်ဖြစ်၍ ငြိမ်သက်သော၊ ငြိမ်းအေး ငြိမ်သက်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသန္တသန္တစိတ္တ (တိ) [ဥပသန္တသန္တ+စိတ္တ] ငြိမ်းအေးသည်ဖြစ်၍ ငြိမ်သက်သောစိတ်ရှိသော၊ ငြိမ်းအေးငြိမ်သက်သောစိတ်ရှိသော၊ အလွန်ငြိမ်းအေးခြင်းကြောင့် ငြိမ်သက်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဥပသန္တသန္တစိတ္တဿ၊ နေတ္တိစ္ဆိန္နဿ ဘိက္ခုနော။ ဝိက္ခီဏော ဇာတိသံသာရော၊ မုတ္တော သော မာရဗန္ဓနာ။ ဥဒါန။၁၃၂။ ဥပ-သန္တမေဝ ဟုတွာ သန္တံ စိတ္တံ ဧတဿာတိ ဥပသန္တသန္တစိတ္တော၊ သမာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘနေန ဟိ ဥပသန္တကိလေသတ္တာ ဥပသန္တစိတ္တံ န သဗ္ဗထာ ဥပသန္တသန္တန္တိ ဝုစ္စတိ တဿ ဥပ-

သမသ္သ အနုစ္စန္တိကဘာဝတော၊ န တထာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန၊ တေန ပန အစ္စန္တမေဝ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆိန္နတ္တာ အရဟတော စိတ္တံ ပုန ကိလေသာနံ အနုပသမေတဗ္ဗတာယ သမထဝိပဿနာဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂေဟိ ဥပသန္တကိလေသံ ဟုတ္တာ အစ္စန္တသန္တဘာဝတော ဥပသန္တသန္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ ... ဥပသန္တန္တိ ဝါ ဥပသမော ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ ဥပသန္တသန္တစိတ္တသာတိ အစ္စန္တုပသမေန သန္တစိတ္တသာတိ အတ္ထော။ ... ဘုသံ ဒဠှံ ဝါ သန္တံ ဥပသန္တံ၊ တေန ဥပသန္တေန ဥပသန္တမေဝ ဟုတ္တာ သန္တံ ဥပသန္တသန္တံ၊ တာဒိသံ စိတ္တံ ဧတဿာတိ သဗ္ဗံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၆-၇။

ဥပသန္တသဘာဝ (တိ) [ဥပသန္တ+သဘာဝ] အေးဆေးသော သဘောရှိသော၊ ငြိမ်သက်သော သဘောရှိသော၊သူ။ ကောစိ ယုဝါပိ မဏ္ဍနကဇာတိကော န ဟောတိ ယထာ ဥပသန္တသဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။ သဗ္ဗကာလံ ဥပသန္တသဘာဝေါဝ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၈၁။

ဥပသန္တာကာရ (ပု) [ဥပသန္တ+အာကာရ] ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-သော အခြင်းအရာ။ စိတ္တေန အနုပသန္တော န ဥပသန္တာကာရံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။

ဥပသန္တိန္ဒြိယ (တိ) [ဥပသန္တ+ဣန္ဒြိယ] ငြိမ်သက်သော ဣန္ဒြေရှိသော၊သူ။ ဝိပ္ပသန္နရူပဒမိဝ ဥပသန္တိန္ဒြိယံ ဘိက္ခုံ သံယံ ပုနပ္ပုနံ အနုဝိလောကေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။

ဥပသန္တု(န္တူ)ပသန္တ (တိ) [ဥပသန္တ+ဥပသန္တ] ငြိမ်းအေးငြိမ်သက်သော၊ အလွန်ငြိမ်းအေးငြိမ်သက်သော၊သူ။ ဘိယျောသော မတ္တာယ ဘိက္ခူ သမဂ္ဂါ ဇာတာ အဘိဝိယ ဥပသန္တုပသန္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈။ သာတိသယံ အဘိက္ကန္တ ဥပသမပ္ပတ္တိယာ အတိဝိယ ဥပသန္တုပသန္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၀။ ဥပသန္တုပသန္တော ဝိယ သောတာပန္နော ဝိယ သကဒါဂါမီ ဝိယ စ ဝိဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။) ကေစ္စော ပုဂ္ဂလော တာဒေဝ ... ဥပသန္တုပသန္တော ဟောတိ။ အံ၊၂။၃၄၅။ ဥပသန္တုပသန္တောတိ ဥပသန္တော ဝိယ ဥပသန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။

ဥပသန္တုပသန္တဩဠာရိကဘာဝ (ပု) [ဥပသန္တုပသန္တ+ဩဠာရိကဘာဝ] ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ဈာန်အင်္ဂါတို့၏ အလွန်ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်။ တေသံ ဟိ ဝသေန ယထာနုပုဗ္ဗံ ဥပသန္တုပသန္တဩဠာရိကဘာဝါယ ဘာဝဂ္ဂသမာပတ္တိယာ သခါရာဝသေသသုခုမတံ ပတ္တာ ... နိရုဇ္ဈန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။

ဥပသပ္ပသိ (ကြိ) [ဥပ+သပ္ပ+အ+သိ] ချဉ်းကပ်၏။ ယဒိ ဇီဝိတုကာမောသိ၊ ကထံ တမုပသပ္ပသိ။ အလင်္ကာ၊ဓါတာ။၈၇။ ကထမုပသပ္ပသိ ကထမုပဂစ္ဆသိ။ အလင်္ကာ၊ဋီ။န္ဒာ။၁၁၉။

ဥပသမ (ပု) [ဥပ+သမု+အ။ ဥပရမ-သံ](၁) (က) ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ငြိမ်းအေးခြင်း၊ ငြိမ်သက်ခြင်း။ (ခ) စောင့်စည်းခြင်း။ (တိ) (၂) ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-ရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၃) ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-စေတတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော(မဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်၊ ခန္တီ၊ သောမနဿ၊ ဈာန် စသည်)။ (၁)(က) တံ ခေါ ပန မေ ပဋ္ဌသိခံ ဗြဟ္မစရိယံ န နိဗ္ဗိဒါယ န ဝိရာဂါယ န နိရောဓာယ န ဥပသမာယ...သံဝတ္တတိ။ ဒီ၊၂။၂၀၁။ (-ဒီ၊၁။ ၁၇၄။ပဋိသံ၊၄၂။ မဟာနိ။၁၄၂။) န ဥပသမာယာတိ ဝဋ္ဋဿ ဝူပသမနတ္ထာယ န သံဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ န ဥပသမာယာတိ န

ဝဋ္ဋဿ ဥပသမနတ္ထာယ။ ... နိရောဓာယ ဥပသမာယာတိ နိဗ္ဗာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။) မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ ... ဥပသမာယ အဘိညာယ သမ္ဗောဓာယ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊၃။၁၄။ သံ၊ ၃။၃၆၉။ ပဋိသံ။၃၃၀။ ဝေဒနာနံ နိရောဓာ ဥပသမာ။ သံ၊၁။၂။ ဝိတက္ကာ ဥပသမံ ဂစ္ဆန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဥပသမာယာတိ ကိလေသူပသမတ္ထာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇၊၃၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၉။ တေ သတ္တဿ သမံ ဥပသမံ ဝူပသမံ နိရောဓံ ပဋိပဿဒ္ဓိန္တိ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ။၂၁၉။ ဥပသမန္တိ အတိဝ သမံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ သဗ္ဗာကုသလာဘိသင်္ခါရာနံ သမာယ ဥပသမာယ ဝူပသမာယ နိဗ္ဗာနာယ။ မဟာနိ။၂၃၈။ ဥပသမာယာတိ ဥပရူပရိသမနတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ (ခ) ဣမိနာ မေ ဘန္တေ ဥပသမေန ဥဒယဘဒ္ဒေါ ကုမာရော သမန္နာဂတော ဟောတု။ ဒီ၊၁။၄၇။ ဥပသမန္တိ သံယမံ။ အာစာရသမ္ပတ္တိန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၇။ (အဋ္ဌကထာ–သျှများ၌ ဥပသမ– ကို “ငြိမ်သက်ခြင်း”ဟုပင် အနက်ပေးကြသည်။ ဋီကာအဖွင့်သို့လိုက်၍ “စောင့်စည်းခြင်း” ဟူသောအနက် ထည့်လိုက်သည်။) (တိ)(၂)(၃) ဥပသမ္မတိ ဧတ္ထ ဒုက္ခန္တိ ဥပသမော၊ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ တေ ဧဝ ဥပသမေတီတိ ဥပသမော အရိယမဂ္ဂေါ ဝေ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၅။) ဥပသမောပိ ကိလေသူပသမန္တေ ဇာတတ္တာ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတဥပသမာရမ္မဏတ္တာ ဝါ တဒေဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ ဥပသမောတိ စ ဝိသေသတော အဂ္ဂဖလညာဏံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။ ပဝိဝေကရသံ ပိတွာ၊ ရသံ ဥပသမဿ စ။ ဓမ္မ။၄၃။ သုတ္တနိ။၃၁၈။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ ဥပသမဿ ဓာတိ ကိလေသူပသမနိဗ္ဗာနဿ စ ရသံ ပိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ဥပသမဿ ဓာတိ ကိလေသူပသမေန လဒ္ဓသောမနဿဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ ဒမော စ သော ဗျာပါဒါဒီနံ ဝိနယနဋ္ဌေန တေသံ ယေဝ ဥပသမနဋ္ဌေန ဥပသမောစာတိ ဒမူပသမော အဓိဝါသနခန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၃။

ဥပသမ၂ (ပု) [ဥပသမ+ဂုဏ] နိဗ္ဗာန်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး၊(ပြည်၊သျှ)။ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ ဥပသမံ အာရဗ္ဘာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၅။

ဥပသမကရ (တိ) [ဥပသမ+ကရ] (ဝဋ်ဒုက္ခ, ကိလေသာစသော အပူမီးတို့၏) ငြိမ်းအေးခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဩပသမိကေတိ ဥပသမကရေ၊ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿိတေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၅။)

ဥပသမဂရုက (တိ) [ဥပသမ+ဂရုက] နိဗ္ဗာန်ကို အလေးအမြတ်ပြုလေ့ရှိသော၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်သော၊သူ။ ဧဝံ သန္တေပိ ဥပသမဂရုကေန ပုထုဇ္ဇနေနာပိ မနသိကာတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၆။ ဥပသမဂရုကေနာတိ နိဗ္ဗာနနိန္နေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၄၉။

ဥပသမဂါမိ (တိ) [ဥပသမ+ဂါမိ] ကိလေသာတို့ကိုငြိမ်းစေတတ်သော ကုသိုလ်သို့ ရောက်သော။ (ဥပသမ၃(တိ)(၃)လည်းကြည့်။) ဣမူဒါယိ ဘိက္ခု သဒ္ဒိန္ဒြိယံ ဘာဝေတိ ဥပသမဂါမိံ။ မ၊၂။၂၀၄။ ဥပသမမာနံ ဂစ္ဆတိ, ကိလေသူပသမတ္တံ ဝါ ဂစ္ဆတီတိ ဥပသမဂါမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ ဥပသမမာနံ ဂစ္ဆတီတိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန သမုစ္ဆေဒဝသေန ကိလေသေ ဥပသမေန္တံ ဝတ္တတိ၊ ပုဗ္ဗဘာဂိန္ဒြိယာနိ ဧဝ ဝါ အဓိပ္ပေတာနိ၊ တေနဝါဟ “ကိလေသူပသမတ္တံ ဝါ ဂစ္ဆတီ”တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။

ဥပသမဂုဏ (ပု) [ဥပသမ+ဂုဏ] (က) ငြိမ်းအေးငြိမ်သက်ခြင်းဂုဏ်။ (ခ) နိဗ္ဗာန်၏ဂုဏ်။ (က) သန္တကာဝစရာနံ ဝတ ဘော သာဝကာနံ အယဉ္စ ဥပသမဂုဏော သတ္ထု ကိဝရူပေါ

ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၉၀။ (ခ) ဥပသမဂုဏာန် ပန ဂမ္ဘီရတာယ…အပ္ပနံ အပ္ပတ္တာ ဥပစာရ-ပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊ ၂၈၅။

ဥပသမတိ (ကြိ) [ဥပ+သမ+အ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၁၃၃။] ငြိမ်း၏၊ ငြိမ်းအေး၏၊ ချုပ်ငြိမ်း၏။ တံ ပန ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ကိလေသေသု ဥပသန္တေသု ဥပသမတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊ ၂၆၅။ ဥပသမန္တိ ဝိတက္ကာ (ထေရ၊ ၂၃၁)တိ … သဗ္ဗေပိ နဝ မဟာဝိတက္ကာ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမေန ဥပသမန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၁၅၄။ ဝူပသမိံသု သဓိရာတိ … ဝိသေသေန ဥပသမိံသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၃၉၀။

ဥပသမဒဿန (န) [ဥပသမ+ဒဿန] ငြိမ်သက်-ငြိမ်းအေး-မှုကို ဖော်ပြခြင်း။ အန္ဓော ဥပသမေ အဝိဇ္ဇမာနေယေဝ စ ဗဟိ ဥပသမ-ဒဿနေန အတိသန္တော ဝိယ …ကုဟက-ပုဂ္ဂလော။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၄၊ ၅၇။

ဥပသမန[၁] (န) [ဥပ+သမု+ယု] ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-ခြင်း။ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ ဥပသမနေန … ဥပသန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၃၈။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၀။)

ဥပသမန[၂] (န) [ဥပ+သမု+ဏေ+ယု] ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-စေခြင်း။ ဥပသမာ-ဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂတဿ သယံ ဥပသန္တဿ ပရေသံ ဥပသမေန ဥပသမာဓိဋ္ဌာနံ ပရိပုဏ္ဏံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊ ၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊ ၂၉၃။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၂။)

ဥပသမနာကာရ (ပု) [ဥပသမန+အာကာရ] ငြိမ်သက်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ဥပသမ-ပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဥပသမနိမိတ္တ (န) [ဥပသမ+နိမိတ္တ] ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၏ အကြောင်း။ ကာမသညာဒီနံ ပါပသညာနံ ဥပသမနိမိတ္တံ အစ္စန္တသုခံ နိဗ္ဗာနံ

အာရာဓေဟိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၃။

ဥပသမန္တိ (ကြိ) [ဥပ+သမု+အ+အန္တိ] ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ကုန်၏။ ဥပသမတိ-ကြည့်။

ဥပသမပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဥပသမ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] စိတ်၏ငြိမ်သက်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ဉာဏ်၌ထင်ပေါ်လာသော တရား (သမာဓိ)။ ဥပသမပစ္စုပဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊ ၁၀၈။ အဝူပသမလက္ခဏဿ ဝိက္ခေပဿ ပဋိပက္ခ-တာယ စိတ္တဿ ဥပသမနာကာရေန ပစ္စု-ပတိဋ္ဌာတီတိ ဥပသမပစ္စုပဋ္ဌာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂၊ ၁၄၂။

ဥပသမပဋိပက္ခ (ပု) [ဥပသမ+ပဋိပက္ခ] ငြိမ်းအေးမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဥပသမပဋိပက္ခော အနုပသမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၃၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၈၃။)

ဥပသမပရိဗာဟိရ (တိ) [ဥပသမ+ပရိဗာဟိရ] ငြိမ်သက်တည်ကြည်ခြင်း၏ အပ၌ဖြစ်သော။ ငြိမ်သက်တည်ကြည်မှု ကင်းသော။ တေ ဥပ-သမပရိဗာဟိရေန အာစာရေန ဘုဥ္ဇမာနေ အသံယတိန္ဒြိယေ အဝိနီတဣရိယာပထေ ဒိသွာ စိန္တေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၃၃။ ဥပသမပရိဗာဟိရေနာတိ ဥပသမတော ပရိဗာဟိရေန ဥပသမရဟိ-တေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁၊ ၁၂၇။

ဥပသမပရိယာယ (ပု) [ဥပသမ+ပရိယာယ] ဥပသမပရိယာယ်။ သာဝကေသု အနုည-သာတရကံ ကိလေသပ္ပဟာနံ အဂ္ဂဖလံ ဝါ ဥပသမပရိယာယေန ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၂၄၆။

ဥပသမပရိယောသာန (န) [ဥပသမ+ပရိယော သာန] ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း၏ အဆုံး။ အနဝသေသကိလေသာနံ ဥပသမပရိယော-သာနေ ဇာတံ အဂ္ဂဖလမေဝေတ္ထ ဥပသမော

နာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၄၆။

ဥပသမပွတ္တိ (ထီ) [ဥပသမ+ပတ္တိ] ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ သာတိသယံ အဘိဏှဠ ဥပသမပ္ပတ္တိယာ အတိဝိယ ဥပသန္တုပသန္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၀။

ဥပသမဗျဥ္ဇန (နု) [ဥပသမ+ဗျဥ္ဇန] အပေါ်ရုံစုလျားတဘက်။ မဟာပဋိဂ္ဂဟဏန္တိ မဟန္တံ ဥပသမဗျဥ္ဇနံ (ဥပသံဗျာနံ?)။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၂။

ဥပသမမဂ္ဂ (ပု) [ဥပသမ+မဂ္ဂ] ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသောအကြောင်းတရား၊ ငြိမ်းအေးကြောင်းလမ်းစဉ်။ ဥပသမမဂ္ဂေါ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ပဋိသံ။၂၇၇။

ဥပသမမဏ္ဍ (ပု) [ဥပသမ+မဏ္ဍ] ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော-အကြည်ဓာတ်-ကြည်လင်သောသဘောတရား။ ဥပသမမဏ္ဍော ပဿဒ္ဓိ-သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ပဋိသံ။၂၇၉။

ဥပသမမာန (တိ) [ဥပ+သမု+ဏေ+မာန] ငြိမ်းအေးစေတတ်သော(ကုသိုလ်)။ ဥပသမဂါမီ-ကြည့်။

ဥပသမယုတ္တ (တိ) [ဥပသမ+ယုတ္တ] ငြိမ်သက်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။ သန္တံ ဟိတိ ဥပသမ-ယုတ္တမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၄။

ဥပသမရတိ (ထီ) [ဥပသမ+ရတိ] ကိလေသာ-ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဥပသမရတိ(မဟာနိ။၃၆၃)န္တိ ကိလေသာ-ဝူပသမေ ရတိံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၉။

ဥပသမရဟိတ (တိ) [ဥပသမ+ရဟိတ] ငြိမ်သက်တည်ကြည်ခြင်းမှကင်းသော။ စိတ္တမ္ပိ ဟိတထာ နာနာရမ္မဏေသု ဝနိုတံ ဥပသမ-ရဟိတန္တိ ဒဿေတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၅။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၂၇။)

ဥပသမလက္ခဏ (နု) [ဥပသမ+လက္ခဏ] (၁) ငြိမ်းအေးခြင်းလက္ခဏာ။ (တိ)(၂) ငြိမ်းအေးခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ (၁) ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပသမလက္ခဏံ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃-အလားတူဝါကျ၌ ဝူပသမလက္ခဏံ-ဟုရှိ၏။) ဥပသမလက္ခဏန္တိ ကာယစိတ္တပရိဠာဟူပသမလက္ခဏံ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၄။ (တိ)(၂) ဥပသမလက္ခဏော ပဿဒ္ဓိ-သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ ဥပသမော ကာယစိတ္တပရိဠာဟာနံ ဝူပသမနံ လက္ခဏံ ဧတဿာတိ ဥပသမလက္ခဏော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။)

ဥပသမသံဝတ္တနိက (တိ) [ဥပသမ+သံဝတ္တနိက] (ရာဂစသည်တို့၏) ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကိုဖြစ်စေ-တတ်သော-နိုင်သော။ (သဂ္ဂသံဝတ္တနိက-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၃-ကြည့်။) ဓမ္မော သွာက္ခာတော ... ဥပသမသံဝတ္တနိကော။ ဒီ၊၃။၉၉။ (-မ၊၁။၉၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃။)

ဥပသမသိရီ (ထီ) [ဥပသမ+သိရီ] ငြိမ်သက်ခြင်းဟူသော အသရေ။ ပဗ္ဗဇိတာနုရူပံ ဥပ-သမသိရိံ ဒဿယမာနာ နဂရံ ဘိက္ခာယ ပဝိသိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

ဥပသမသုခ (နု) [ဥပသမ+သုခ] (ရာဂ အစရှိသောကိလေသာတို့) ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-မှုကို သယ်ဆောင်တတ်သော ချမ်းသာ၊ ကိလေသာတို့ ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောချမ်းသာ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ နေက္ခမ္မသုခံ ပဝိ-ဝေကသုခံ ဥပသမသုခံ သမ္ဗောဓ(ဓိ)သုခံ အာသေဝိတဗ္ဗံ။ မ၊၂။၁၁၈။ မ၊၃။၂၇၇၊ (-၁၅၂။ အံ၊၂။၂၅။ အံ၊၃။၁၅၄။ စူဠနိ။၂၆၉။) ရာဂါဒီနံ ပန ဝူပသမတ္ထာယ သံဝတ္တတီတိ ဥပသမသုခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။ ရာဂါဒီနံ ဥပသမာ-ဝဟံ သုခံ ဥပသမသုခံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၅။ ဥပ-

သမသုခန္တိ ကိလေသုပသမံ ဖလသမာပတ္တိသုခံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ (-မဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၄။) ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တဿ ဥပသမသုခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။ ဥပသမသုခန္တိ ကိလေသာနံ ဝူပသမေန ပဝတ္တသုခံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၉၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၈။)

ဥပသမသုခပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပသမသုခ+ပတ္တိ] (ကိလေသာ)ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-မှုချမ်းသာသို့ရောက်ခြင်း၊ (ကိလေသာ) ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-မှုချမ်းသာကို ရခြင်း။ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ နတ္ထိ သစ္စဝဝတ္ထာနံ၊ ကုတော စတုသစ္စပ္ပကာသနာ ဝါ သမထဝိပဿနာကောသလ္လံ ဝါ ဥပသမသုခပ္ပတ္တိ ဝါ။ နေတ္တိ။၉၁။ ဥပသမသုခပ္ပတ္တီတိ ကိလေသာနံ ဝူပသမသုခါဓိဂမော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။

ဥပသမသုခါဓိဂမ (ပု) [ဥပသမသုခ+အဓိဂမ] (ကိလေသာ) ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-မှုချမ်းသာကိုရခြင်း။ ပညာပယောဂသမ္ပတ္တိယာ ဥပသမသုခါဓိဂမေန စ အနိရယသာဒံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။

ဥပသမသုခါနဓိဂမ (ပု) [ဥပသမသုခ+အနဓိဂမ] (ကိလေသာ) ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-မှုချမ်းသာကိုမရခြင်း။ ယဿ သမယေ စိတ္တံ ပညာပယောဂမန္ဒတာယ ဝါ ဥပသမသုခါနဓိဂမေန ဝါ နိရဿာဒံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၆။)

ဥပသမဟေတု (ထီ၊ပု) [ဥပသမ+ဟေတု] ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း၏အကြောင်း။ သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ ဥပသမဟေတုတာယ သင်္ခါရူပသမော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၇၊(-၂၇၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။)

ဥပသမာ (ထီ) [ဥပ+သမု+အ+အာ] ဥပသမာ ထေရီမ။ ဥပသမေ တရေ ဩဃံ၊ မစ္စုဓေယျံ သုဒုတ္တရံ။ ထေရီ။၃၇၈။ ဥပသမေတိ တံ အာလပတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄။ ဣတော ပရံ ဓီရာ ဝီရာ မိတ္တာ ဘဒြာ ဥပသမာတိ ပဉ္စန္နံ ထေရီနံ ဝတ္ထု ကေသဒိသမေဝ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂။

ဥပသမာဓိဋ္ဌာန (နပုံ) [ဥပသမ+အဓိဋ္ဌာန] (၁) ကိလေသာ-ချုပ်ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ငြိမ်သက်-မှုဟူသော အဓိဋ္ဌာန်တရား၊ ဥပသမအဓိဋ္ဌာန်။ (ကိလေသာငြိမ်းအေးမှုကိုပင် ဂုဏ်လွန်ကဲသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မိမိ၏သမ္ဘာပဋိပတ်၌ တည်ကြောင်း, တည်ရာ, တည်ခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ဥပသမာဓိဋ္ဌာန ဟုခေါ်သည်။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။) (တိ)(၂) ကိလေသာ ငြိမ်းအေးမှုဟူသော တည်ရာရှိသော၊သူ။ (၁) စတ္တာရိ အဓိဋ္ဌာနာနိ၊ ပညာဓိဋ္ဌာနံ သစ္စာဓိဋ္ဌာနံ စာဂါဓိဋ္ဌာနံ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊၃။၁၉၁။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၁။) (တိ)(၂) ပညာဓိဋ္ဌာနော သစ္စာဓိဋ္ဌာနော စာဂါဓိဋ္ဌာနော ဥပသမာဓိဋ္ဌာနော။ မ၊၃။၂၈၃။

ဥပသမာဓိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) ဥပသမာဓိဋ္ဌာန+ပရိဂ္ဂဟိတ] ဥပသမအဓိဋ္ဌာန်ဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော။ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟိတာနိ သစ္စာဂပညာဓိဋ္ဌာနာနိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၂။

ဥပသမာဓိဋ္ဌာနပရိပူရဏ (နပုံ) [ဥပသမာဓိဋ္ဌာန+ပရိပူရဏ] ဥပသမအဓိဋ္ဌာန်တရား၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝရော ဥပသမာဓိဋ္ဌာနပရိပူရဏေန ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၂။(-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၄။)

ဥပသမာဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂတ(တိ)[ဥပသမာဓိဋ္ဌာန+သမုဒါဂတ] ဥပသမအဓိဋ္ဌာန်-သို့ကောင်းစွာရောက်သော-နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂတဿ သယံ ဥပသန္တဿ ပရေသံ ဥပသမေန ဥပသမာဓိဋ္ဌာနံ ပရိပုဏ္ဏံ။ စရိယာ၊ ဌ။၃၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၃။

ဥပသမာဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂမ (ပု) [ဥပသမာဓိဋ္ဌာန+သမုဒါဂမ] ဥပသမအဓိဋ္ဌာန်သို့ ကောင်းစွာရောက်ခြင်း။ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂမေန စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂။ (-စရိယာ၊ဌ။၃၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၃။)

ဥပသမာနုဗြူဟိတ (တိ) [ဥပသမ+အနုဗြူဟိတ] ကိလေသာချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် ကြီးပွားတိုးတက်သော။ သဗ္ဗာ ဟိ ပါရမိယော သစ္စပ္ပဘာဝိတာ စာဂါဘိဗျူဠိတာ ဥပသမာ-နုဗြူဟိတာ (ဥပသမောပဗြူဟိတာ) ပညာ-ပရိသုဒ္ဓါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂။ စရိယာ၊ဌ။၃၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၂။

ဥပသမာနုဿတိ (ထီ) [ဥပသမ+အနုဿတိ] နိဗ္ဗာန်-နိဗ္ဗာန်၏ဂုဏ်-ကို အာရုံပြု၍ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အောက်မေ့အမှတ်ရသော သတိတရား၊ အရိယမဂ်ကို အာရုံပြု၍ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်အောက်မေ့အမှတ်ရသော သတိတရား၊ ဥပသမာနုဿတိ။ (ဥပသမ³(တိ)(၂)(၃)ကြည့်။)

အနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းဆယ်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော ဤဥပသမာနုဿတိ ဟူသည် နိဗ္ဗာန်၏ဂုဏ်ကို အာရုံပြု၍ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်ရှုမှတ်စီးဖြန်းရသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်၏။ အံ၊၁။၃၄၃။ သံ၊၂။၅၃၅၊ ၅၄၃- ပါဠိတော်တို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော နိဗ္ဗာန်၏ဂုဏ်တော်များကို အာရုံပြုရှုမှတ်ရမည်ဖြစ်၏။ ထိုဂုဏ်တော်များမှာ-မဒနိမ္မဒန= မူးရစ်တတ်, မူးရစ်စေတတ်သော ရာဂ မာန ဟူသော အမူးအရူးတရားတို့၏ ပျက်သုဉ်းကုန်ဆုံးရာနိဗ္ဗာန်။ ပိပါသဝိနယ= ကာမဂုဏ် အာရုံတို့ကို သောက်သုံးလိုသောတဏှာအငတ်တရားတို့ ပျက်ပြားချုပ်ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်။ ဝဋ္ဋုပစ္ဆေဒ= တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခ ပြတ်စဲရာနိဗ္ဗာန်။ သစ္စ= မဖေါက်မပြန် အမှန်ထင်ရှားရှိသော နိဗ္ဗာန်။ ပါရ=သံသရာတဖက်ကမ်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။ သုဒုဒ္ဒသ=အလွန်နက်နဲ၍ အလွန်သိမ်မွေ့ ငြိမ်သက်သော သဘောရှိသောကြောင့် ဉာဏ်ပညာနည်းသူတို့ သိမြင်ရန် ခက်ခဲသောနိဗ္ဗာန်၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော နိဗ္ဗာန်၏ဂုဏ်တော်တို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုမှတ်ပွားများရ၏။ ယင်းသို့ ရှုမှတ် ပွားများသောအခါ ထိုရှုမှတ်သော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်၌ ရာဂဒေါသမောဟတို့ ထကြွဖိစီးခံရသော စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်မလာတော့ဘဲ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ဖြောင့်တန်းစွာသွားသောစိတ်များသာ ဖြစ်နေတော့၏၊ ယင်းစိတ်များသာ ဖြစ်နေသော ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၌ နီဝရဏကင်းကွာ၍ ဈာန်အင်္ဂါများဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ သို့သော် နိဗ္ဗာန်ဂုဏ်တော်များ၏ နက်နဲခြင်း, ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က ထိုဂုဏ်တော်အမျိုးမျိုးတို့ကို နှလုံးသွင်းရှုမှတ်ရန် စိတ်ညွှတ်ကိုင်းနေခြင်းတို့ကြောင့် အပ္ပနာဈာန်အဆင့်အထိ မရောက်တော့ဘဲ ဥပစာရဈာန်အဆင့်သို့သာ ရောက်နိုင်တော့၏။ ယင်းအဆင့်သို့ ရောက်လျှင်ပင် ဥပသမာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းမှု ပြီးပြည့်စုံပြီဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ, ဓမ္မာနုဿတိ, သံဃာနုဿတိ, သီလာနုဿတိ, စာဂါနုဿတိ, ဒေဝတာနုဿတိ ဟူသော အနုဿတိ (၆) ပါးတို့ကဲ့သို့ပင် ဤဥပသမာနုဿတိသည်လည်း အရိယာဖြစ်သော ဗုဒ္ဓသာဝကများမှာသာ အလွယ်တကူ အပြည့်အစုံဖြစ်နိုင်၏၊ သို့သော် နိဗ္ဗာန်တရားတော်၌ အလေးဂရုပြုသော

ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ဥပသမာနုဿတိကို စီးဖြန်းသင့်၏။ ကြားဖူးနားဝ သုတဖြင့်လည်း နိဗ္ဗာန်၌ အာရုံပြုကာ စိတ်ကြည်လင်နိုင်၏။ ယင်းဥပသမာနုဿတိကို စီးဖြန်းသောရဟန်းသည် ချမ်းသာစွာအိပ်ရ၏၊ ချမ်းသာစွာအိပ်ရာမှ နိုး၏၊ ကာယ်ငြိမ်သက် စိတ်ငြိမ်သက်၍ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် ကြည်ညိုဖွယ်ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကာ မြင့်မြတ်သောနိဗ္ဗာန်၌ နှလုံးသွင်းနေသူဖြစ်သောကြောင့် သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ အလေးဂရုပြုထိုက် ချီးမွမ်းထိုက်သူဖြစ်ပြီး အထက်မဂ်ဖိုလ်တရားထူးအထိ ထိုးသွင်းမသိ မရရှိစေကာမူ သုဂတိဘုံဘဝသို့ ရောက်ဖို့ရန်မှာ လွန်စွာ သေချာနေပေ၏။

ဥပသမာနုဿတိ။ အံ၊၁။၃၂။ ဥပသမာနုဿတိ ဘာဝေတိ။ အံ၊၁။၄၃။ (-ပဋိသံ။၉၂။ မဟာနိ။၅။) ဥပသမံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ ဥပသမာနုဿတိ၊ သဗ္ဗဒုက္ခူပသမာရမ္မဏာယ သတိယာ တေံ အဓိဝစနံ။ အံ။၁။၃၆၈။ ပဋိသံ။၁။၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၉၁။ မဟာနိ။။၃၀။ ဒုဝိဓော ဝါ ဥပသမော အစ္စန္တူပသမော ခယူပသမော စ။... ဝေမတံ ဒုဝိဓမ္ပိ ဥပသမံ အနုဿရန္တဿ ဥပ္ပန္နာ သတိ ဥပသမာနုဿတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ အံ။၁။၃၆၈။

ဥပသမာဝဟ (တိ) [ဥပသမ+အာဝဟ] ဝဋ်ဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို ဆောင်နိုင်သော။ ဩပသမိကောတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ဥပသမာဝဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၅။

ဥပသမိံသု (ကြိ) [ဥပ+သမု+ဥ] ချုပ်ငြိမ်းကုန်ပြီ၊ ငြိမ်းအေးကုန်ပြီ။ ဥပသမတိ-ကြည့်။

ဥပသမိတ (တိ) [ဥပ+သမု+ဏေ+တ] ချုပ်ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော။ ဝူပမေ တွေကာ ကိလေသာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ဥပသမိတာ။ ဥဒါန။။၂၄၆။

ဥပသမိတကိလေသ (တိ) [ဥပသမိတ+ကိလေသ] ချုပ်ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသောကိလေသာရှိသော၊ သူ။ သမဏာနံ ဒဿနံ နာမ ဥပသမိတကိလေသာနံ ... ပဗ္ဗဇိတာနံ။ ခုဒ္ဒကာ။။၁၂၆။ သုတ္တနိ။၂။၃၂။

ဥပသမိတကိလေသရေဏု (တိ) [ဥပသမိတ+ကိလေသရေဏု] ချုပ်ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော ကိလေသာမြူရှိသော၊သူ။ ဥပသမိတကိလေသရေဏု သံယော။ ခုဒ္ဒကာ။။၁၁။

ဥပသမေတဗ္ဗက (တိ) [ဥပ+သမု+ဏေ+တဗ္ဗ။ က-လာ] ငြိမ်းပျောက်စေအပ်သော။ တေန တေန ဥပသမေတဗ္ဗကေ အာဗာဓေ သတိ တဿ ဥပသမနတ္ထံ ပရိဘုဥ္ဇတော အနာပတ္တိ။ ဝိ။၃။၉၃။ (-ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၈၅။)

ဥပသမေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သမု+ဏေ+တိ] ချုပ်ငြိမ်းစေ၏။ ဝူပသမေတီတိ သုဋ္ဌု ဥပသမေတိ။ ဝိ။၁၂။၁၀။ သံ။၃။၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၀။

ဥပသမေန္တ (တိ) [ဥပ+သမု+ဏေ+အန္တ] ငြိမ်းပျောက်စေသော၊သူ။ ကမ္မေန ပန လဒ္ဓေါကာသေန ... ဥပသမေန္တော သရီရေ ဗလံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဥဒါန။။၃၆၃။

ဥပသမောပဗြူဟိတ (တိ) [ဥပသမ+ဥပဗြူဟိတ] ကိလေသာချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် ကြီးပွားတိုးတက်သော။ ဥပသမာနုဗြူဟိတ-ကြည့်။

ဥပသမ္ဘုသတိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဖုသ+အ+တိ] ကပ်ရောက်တွေ့ထိ၏။ သစေ မံ နာဂနာသူရူ ပါဏီဟိ ဥပသမ္ဘုသေ။ ဇာ၊၂။၆၇။ ဇာ။၅။၃၁၅။

ဥပသမ္ဘုသေ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဖုသ+ဧယျ] ကပ်ရောက်တွေ့ထိငြားအံ့။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသမ္ပဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ယ+တွာ။

"ဥပသမ္ပဇ္ဇ" ဟုရုပ်ဖြစ်ပြီးနောက် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ ဥပသမ္ပဇ္ဇံ–ဟုပြီးသည်။] (၁) ရောက်၍၊ ရ၍။ (၂) ပြည့်စုံစေ၍၊ ပြီးစီးစေ၍။ (၁)(၂) ဥပဝသံ ခေါ ပနာတိ ဧတ္ထ ဥပဝသန္တိ ဥပဝသ၊ ဥပဝသိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တိ အာဒီသု ဝိယ ဟိ ဧတ္ထ အနုနာသိကော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ဣမဿ ဝိဘင်္ဂေ ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗေ ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တိ ဥဒ္ဓရိတွာ ယော ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘော ပဋိလာဘောတိအာဒိ ဝုတ္တံ၊ တံ သန္ဓာယာဟ "ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တိ–အာဒီသု ဝိယာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄၅–၆။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ဣမဿ ဝိဘင်္ဂေ "ဥပသမ္ပဇ္ဇ"န္တိ သာနုသာရံ ဥဒ္ဓတံ။ တံ သန္ဓာယာဟ "ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တိအာဒီသု ဝိယာ" တိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၆၁၊ (–ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၁။) အထက်ပါ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့အရ အဘိ၊ဝိ။၂၆၇။ ပိုဒ်ရေ–၅၇၀–၌ "ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တိ ယော ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘော ပဋိလာဘော–ဟူသောပါဠိတော်၌ ဥပသမ္ပဇ္ဇံ–ဟုနိဂ္ဂဟိတ်နှင့် ရှိရမည်။ ယခုဆဋ္ဌမူပါဠိတော်တို့၌ ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဟု နိဂ္ဂဟိတ်ကင်းလျက် ရှိနေသည်။)

ဥပသမ္ပဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [(၁) ဥပ+သံ+ပဒ+တွာ။ (၂) ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+တွာ] (၁) ရောက်၍၊ ရ၍။ (၂) ပြည့်စုံစေ၍၊ ပြီးစီးစေ၍။ (၁)(၂) ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ (ဝိဟရတိ)။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၃၃။ မ၊၁။၂၆။ သံ၊၁။၄၁၂။ အံ၊၁။၅၅။ အဘိ၊၆။၄၄။ ပဋိသံ။၄၁။ မဟာနိ။၃၀။ (–ဒီ၊၁၊၁၄၉၊၁၆၆။) ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဥပဂန္တွာ၊ ပါပုဏိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ဥပသမ္ပာဒယိတွာ ဝါ၊ နိပ္ဖာဒေတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂။ ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ပတွာ ပဋိလဘိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသီတိ ပါပုဏိတွာ သမ္ပာဒေတွာ ဝါ ဝိဟာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉၊၁၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။) ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဧတ္ထ ဥပ–သံသဒ္ဒါ ဥပလဗ္ဘတိ သမ္မုဋ္ဌတီတိအာဒီသု ဝိယ နိရတ္ထကာတိ ဒဿေတုံ ဥပဂန္တွာတိ အာဒိ ဝတွာ ပုန တေသံ သာတ္ထကဘာဝံ ဒဿေတုံ ဥပသမ္ပာဒယိတွာတိအာဒိ ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ ဥပသမ္ပဇ္ဇာတိ ဧတ္ထ ပတွာ သာဓေတွာတိ ဝါ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၉။ (ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁၈၄။ စလင်း။ဂံ၊၁။၁၀၈။ ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော်၊သျှ။၂၅–တို့လည်းကြည့်။)

ဥပသမ္ပဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ယ+တိ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၉] အထက်တန်း–မြင့်မြတ်သောသူ–ရဟန်း၊ပဉ္စင်း–(ရဟန်းမ)–အဖြစ်သို့–ရောက်၏။ ဧကော ပရိပုဏ္ဏဝီသတိဝဿော သာမဏေရော သစေ ပစ္ဆိမိကာယ ဥပသမ္ပဇ္ဇတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၄။

ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တ (တိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ယ+အန္တ] အထက်တန်း–မြင့်မြတ်သောရဟန်း–အဖြစ်သို့ကောင်းစွာရောက်သော၊ ရဟန်းပြု– ရဟန်းခံ–သော၊သူ။ ပုန ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တေ ဩပပါတိကော ဘဝေယျ။ ဝဇိရ။၁၁၅။

ဥပသမ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗ (နှ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ယ+တဗ္ဗ] မြင့်မြတ်သောရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ရာ၏၊ ရဟန်းခံရာ၏။ ဥတ္တာ ပန ပုန ဥပသမ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။

ဥပသမ္ပဇ္ဇိတုံ (ဗျ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ယ+တုံ] ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်ခြင်းငှာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသမ္ပဇ္ဇိတုကာမ (တိ) [ဥပသမ္ပဇ္ဇိတုံ+ကမု+ဏ] ရဟန်းအဖြစ်သို့–ရောက်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော–ရောက်လိုသော၊သူ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇိတုကာမာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၈။

ဥပသမ္ပဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ယ+တွာ] ရဟန်း-ရဟန်းမ-အဖြစ်သို့ရောက်၍၊ ရဟန်းခံ၍။ သာ စေ ဥပသမ္ပဇ္ဇိတွာ ဓောဝတိ။ ဝိ၊ ၄၊၂။၂၄၁။ ကခ်ါ။၁၆၄။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၂။ တေ ဥဘောပိ ဥပသမ္ပဇ္ဇိတွာ သဋ္ဌိဝဿာ ဟုတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၀။)

ဥပသမ္ပဒကမ္မ (နု) [ဥပသမ္ပဒါ+ကမ္မ။ဥပသမ္ပဒါ ဝေ ကမ္မံ ဥပသမ္ပဒကမ္မံ။ မအူနိသျ၊၁။၃၆၄။] ရဟန်း-ရဟန်းမ-အဖြစ်သို့ ရောက်စေသော ကံ၊ ဥပသမ္ပဒကံ။ ပစ္စန္တိမေသု ဇနပဒေသု ပဉ္စဝဂ္ဂေါ ဂဏော အလံ ဥပသမ္ပဒကမ္မာယာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ (-ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၂။)

ဥပသမ္ပဒကမ္မဝါစာ (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ+ကမ္မဝါစာ] ရဟန်း-ရဟန်းမ-အဖြစ်သို့ ရောက်စေသော ကမ္မဝါစာ၊ ဥပသမ္ပဒကမ္မဝါစာ။ သာမဏေရာနံ ဟိ သရဏဂမနံ ဘိက္ခူနံ ဥပသမ္ပဒကမ္မဝါစာ-သဒိသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။

ဥပသမ္ပဒကာလ (ပု) [ဥပသမ္ပဒါ+ကာလ] ရဟန်းပဉ္စင်းဖြစ်ရာအချိန်အခါ။ ဥပသမ္ပဒ-ကာလေ ဘိက္ခုဘာဝေန သဒ္ဓိံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

ဥပသမ္ပဒက္ခန္ဓက (ပု) [ဥပသမ္ပဒါ+ခန္ဓက] ဥပသမ္ပဒက္ခန္ဓက၊ ပဗ္ဗဇ္ဇက္ခန္ဓက။ ဥပသမ္ပဒံ ပုစ္ဆိဿန္တိ ဥပသမ္ပဒက္ခန္ဓကံ ပုစ္ဆိဿံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄ရ၀။) ဥပသမ္ပဒက္ခန္ဓကန္တိ မဟာ-ခန္ဓကံ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၆၃။

ဥပသမ္ပဒက္ခန္ဓကဝဏ္ဏနာလေသ (ပု) [ဥပသမ္ပဒက္ခန္ဓက+ဝဏ္ဏနာလေသ] ဥပသမ္ပဒက္ခန္ဓက-ပဗ္ဗဇ္ဇက္ခန္ဓက-လာစကားအရိပ်အမြွက်။ အလဇ္ဇိ-မာနာယ သာမဂ္ဂိယာ အနာပတ္တိ သမ္ဘောဂေ သံဝါသေတိ ဣမိနာ ဥပသမ္ပဒက္ခန္ဓကဝဏ္ဏနာ-လေသေန။ ဝဇိရ။၂၆၂။

ဥပသမ္ပဒတ္ထိက (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ+အတ္ထိက] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်-ဖြင့်-ကို-အလိုရှိသော၊သူ။ ဥပသမ္ပဒတ္ထိကေန ပန နာတိကာလေန ဂါမ-ပ္ပဝေသနာဒီနိ အဌဝတ္တာနိ ပူရေန္တေန ပရိ-ဝသိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ဥပသမ္ပဒဒိဝသ (ပု) [ဥပသမ္ပဒါ+ဒိဝသ] ရဟန်းဖြစ်ရာနေ့။ တံ ဂဟေတွာ ဒိဝသတော ယာဝ ဥပသမ္ပဒဒိဝသော။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၂၆၄။

ဥပသမ္ပဒမဏ္ဍလ (ပု) [ဥပသမ္ပဒါ+မဏ္ဍလ] ရဟန်းပဉ္စင်းဖြစ်ရာ-ပဉ္စင်းခံရာ-သိမ်အဝန်း-သိမ်အပြင်။ သဗ္ဗေ တေ ဘိက္ခူ ယာဝ ဥပ-သမ္ပဒမဏ္ဍလတော ပဌာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၅။) ဥပသမ္ပဒမဏ္ဍလတောတိ ဥပ-သမ္ပဒသီမတိမ္ဗတော။ ပါစိတ်၊ယော။၄၄၂။

ဥပသမ္ပဒမာဠ (ပု၊နု) [ဥပသမ္ပဒါ+မာဠ] ရဟန်းပဉ္စင်းဖြစ်ရာ-ပဉ္စင်းခံရာ-သိမ်တန်ဆောင်း။ မယာ ဥပသမ္ပဒမာဠေယေဝ ပံသုကူလိကင်္ဂ ဂဟိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၂။)

ဥပသမ္ပဒမာဠက (ပု၊နု) [ဥပသမ္ပဒါ+မာဠက] ရဟန်းပဉ္စင်းဖြစ်ရာ-ပဉ္စင်းခံရာ-သိမ်တန်ဆောင်း။ အတ္ထိ နုခေါ မယာ ဝဇ္ဇကမ္မဿ ကတတ္ထာနန္တိ ဥပသမ္ပဒမာဠကတော ပဌာယ သြလောကေန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၃။

ဥပသမ္ပဒဝစန (နု) [ဥပသမ္ပဒါ+ဝစန] ဥပသမ္ပဒ ဟူသော စကား။ ဥပသမ္ပဒဝစနံ ပန နေသံ သာဝကဘာဝဒီပနတ္ထံ။ ဝဇိရ။၉၂။

ဥပသမ္ပဒဝေလာ (ထိ) [ဥပသမ္ပဒါ+ဝေလာ] ရဟန်းပဉ္စင်းဖြစ်ရာ-ပဉ္စင်းခံရာ-အချိန်အခါ။ ဥပသမ္ပဒဝေလာယံ ဟိ အဝိသေသေန ပါတိ-မောက္ခသီလံ သမာဒိန္နံ နာမ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၃၀။

ဥပသမ္ပဒသီမမဏ္ဍလ (ပု) [ဥပသမ္ပဒသီမာ+မဏ္ဍလ] ရဟန်းပဉ္စင်းဖြစ်ရာ-ပဉ္စင်းခံရာ-သိမ်အဝန်း-သိမ်အပြင်။ သော တသ္မိံယေဝ ဥပသမ္ပဒသီမမဏ္ဍလေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။

ဥပသမ္ပဒါ [၁](ထီ) [ဥပ+သံ+ပဒ+အ+ဣတ္ထိဇောတက-အာ။ မအူနိသျ၊၁။၂၉၇-၌ ဥပသမ္ပန္နဿ ဘာဝေါ ဥပသမ္ပဒါ-ဟု ဝစနတ္ထပြုသည်။] အထက်တန်းကျ-မြင့်မြတ်-သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော ပြည့်စုံခြင်း၊ ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်၊ ရဟန်းခံခြင်း။ သံယံ ဘန္တေ ဥပသမ္ပဒံ ယာစာမိ။ ဝိ၊၃။၁၃၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။) ဥပရိဘူတာ အဂ္ဂဘူတာ သမ္ပဒါတိ ဟိ ဥပသမ္ပဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၆၈။

ဥပသမ္ပဒါ[၂](ထီ) [ဥပသမ္ပဒါ+ခန္ဓက] ဥပသမ္ပဒကၡန္ဓက။ ဥပသမ္ပဒကၡန္ဓက-ကြည့်။

ဥပသမ္ပဒါ [၃](ထီ) [ဥပ+သံ+ပဒ+အ+ဣတ္ထိဇောတက-အာ] ပြည့်စုံစေခြင်း၊ ဖြစ်စေခြင်း၊ ရခြင်း၊ ပွားများခြင်း။ ကုသလဿ ဥပသမ္ပဒါ။ ဒီ၊၂။၄၂။ ဓမ္မ။၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ ဥပသမ္ပဒါတိ အဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ကုသလဿ ဥပ္ပါဒနံ စေဝ ဥပ္ပါဒိတဿ ဘာဝနာ စ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဥပသမ္ပဒါတိ ဥပသမ္ပါဒနံ ပဋိလာဘော။ ကခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁၅၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၃။)

ဥပသမ္ပဒါကမ္မ (နု) [ဥပသမ္ပဒါ+ကမ္မ] ရဟန်း-ရဟန်းမ-အဖြစ်သို့ ရောက်စေသောကံ၊ ဥပသမ္ပဒကံ။ ဥပသမ္ပဒါကမ္မံ ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိဝသေန အကုပ္ပံ ဟောတိ။ ကခါ။၁၀၆။ (-ကခါ၊ဋ္ဌီ။၂၆၊၁၇၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၅။)

ဥပသမ္ပဒါကမ္မကရဏ (နု) [ဥပသမ္ပဒါကမ္မ+ကရဏ]ဥပသမ္ပဒကံကိုပြုလုပ်ရွက်ဆောင်ခြင်း၊ ဣဓ ပန ဥပသမ္ပဒါကမ္မကရဏဿ ကာရဏတ္တာ ဥပသမ္ပဒါကမ္မဝါစာသဒ္ဒါတံ ဘဂဝတော ဝစနံ ဝုစ္စတိ။ ကခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၇၆။ ဘဂဝတော ဝစနံ ဥပသမ္ပဒါကမ္မကရဏဿ ကာရဏတ္တာ ဌာနံ။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၁၇၈။

ဥပသမ္ပဒါကရဏကာလ(ပု) [ဥပသမ္ပဒါကရဏ+ကာလ] ရဟန်းပဉ္စင်းဖြစ်ရာ-ရဟန်းခံရာ-အချိန်အခါ။ နာဟံ ဥပသမ္ပဒါကရဏကာလေ ဘိက္ခူနံ သိက္ခာသာဇီဝသမာပန္နော။ကခါ၊ဋ္ဌီ။၂၀။

ဥပသမ္ပဒါကမ္မဝါစာ (ထီ) [ဥပသမ္ပဒါ+ကမ္မဝါစာ] ဥပသမ္ပဒကမ္မဝါစာ၊ ဥပသမ္ပဒကံ၌ ဖတ်ကြားအပ်သော မြတ်စွာဘုရားစကားတော်။ သဗ္ဗကမ္မဝါစာသု အတ္ထကောသလ္လတ္ထံ ပနေတ္ထ ဥပသမ္ပဒါကမ္မဝါစာယ ဝေမတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၂။ ဘဂဝတော ဝစနန္တိ ဥပသမ္ပဒါကမ္မဝါစမာဟ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၇၇။ (-ကခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၇၆။)

ဥပသမ္ပဒါစရိယ (ပု) [ဥပသမ္ပဒါ+အာစရိယ] ကမ္မဝါစာရွက်ဖတ်၍ -ရဟန်းပဉ္စင်းပြု-ရဟန်းခံ-ပေးသော ဆရာ။ တထာ ပဗ္ဗဇ္ဇာစရိယော ဥပသမ္ပဒါစရိယော သဒ္ဓိဝိဟာရိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၈။ ယေန ဥပသမ္ပဒကမ္မဝါစာ ဝုတ္တာ။ အယံ ဥပသမ္ပဒါစရိယော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၈။

ဥပသမ္ပဒါဓိန (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ+အဓိန] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်နှင့်စပ်သော။ ယသ္မာ ဝါ ဥပသမ္ပဒါဓိနံ ပါတိမောက္ခံ။ မဋီ၊၃။၂၉၈။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၂၁၁။

ဥပသမ္ပဒါနိပ္ဖါဒန (နု) [ဥပသမ္ပဒါ+နိပ္ဖါဒန] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း။ ဥပသမ္ပဒါနိပ္ဖါဒနေန တံ သမင်္ဂီ ကရေယျ ကရောတူတိ ပတ္ထနာယံ ဝိဓိမှိ ဝါ ဣဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။

ဥပသမ္ပဒါပါရိပူရိ (ထီ) [ဥပသမ္ပဒါ+ပါရိပူရိ] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ် ပြည့်စုံခြင်း။ ယထာ ဥပသမ္ပဒါပါရိပူရိယာ အသေသံ ဥပသမ္ပန္နသိက္ခာသမာဒါနံ။ အနုဋီ၊၂။၁၈၁။

ဥပသမ္ပဒါပေက္ခ (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ+အပေက္ခ] ရဟန်း ပဉ္စင်းအဖြစ်ကိုရှုငဲ့သော၊သူ။ (ရဟန်း-ပဉ္စင်း-လောင်း။) ဘိက္ခု အနနုသိဋ္ဌေ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခေ အန္တရာယိကေ ဓမ္မေ ပုစ္ဆန္တိ၊ ဝိ၊၃။၁၃၀။ အယံ ဉတ္တိံနာမောတိ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခဿ အကိတ္တန(ကခါ။၁၀၆)န္တိ ယဿ ဥပသမ္ပဒါ ကရီယတိ၊ တဿ အကိတ္တနံ။ ကခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၇၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၁၊ ၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၅၅။ ကခါ၊ဋီ။၇၂၁၆၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၁။)

ဥပသမ္ပဒါပေက္ခရဟိတ (တိ) [ဥပသမ္ပဒါပေက္ခ+ရဟိတ] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်ကို ရှုငဲ့ခြင်းမှ ကင်းသော၊သူ။ (ရဟန်း-ပဉ္စင်း-လောင်း မဟုတ်သူ။) ဥပသမ္ပဒါပေက္ခရဟိတာနံ ဥပေါသထက္ခန္ဓကေ ပဋိက္ခိတ္တာနံ ဂဟဋ္ဌာဒိအနုပသမ္ပန္နာနဉ္စ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၆။

ဥပသမ္ပဒါယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+တွာ] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်ကို ပြည့်စုံစေပြီး၍၊ ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်ပြီး၍၊ ရဟန်းခံပြီး၍။ ဥပသမ္ပဒါယ ပဉ္စဝဿေန သဗ္ဗန္တိမေန ပရိစ္ဆေဒေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ ဥပသမ္ပဒါယ သဋ္ဌိဝဿော ဝါ သတ္တတိဝဿော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။ ဥပသမ္ပဒါယာတိ ဥပသမ္ပာဒေတွာ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁၊၂၄၇။(ဥပသမ္ပဒါယ=ရဟန်းဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်။ ဘာ၊ဋီ။၁၅၈။ ဥပသမ္ပဒါယ=ရဟန်းဖြစ်သည်မှ။ သျှဟောင်း။၁၁၉-တို့၌ အနက်ပေးကြ၏။ ဤ၌ ပါစိတ်၊ယော အလို တွာပစ္စယန္တကြံ၍ တည်ပုဒ်ပြုလုပ်ထားသည်။ စလင်း၊ဂံ၊၂။၇၃-လည်းကြည့်။)

ဥပသမ္ပဒါယာစပန (န) [ဥပသမ္ပဒါ+ယာစပန] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်ကို တောင်းပန်စေခြင်း။ တေန စ ဘိက္ခုနံ ပါဒေ ဝန္ဒာပေတွာ ဥပသမ္ပဒါယာစပနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၆။

ဥပသမ္ပဒါရဟ (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ+အရဟ] မြင့်မြတ်သော ပဉ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းကို ထိုက်သော။(အဋ္ဌသာ၊ဘာဋီ၊နိသျ။) ရဟန်းဖြစ်ထိုက်သော၊သူ။ ဥပသမ္ပဒါရဟံ ဥပသမ္ပာဒေတိ။ ဝိ၊၃။၄၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၇။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၉။)

ဥပသမ္ပဒါလက္ခဏ (န) [ဥပသမ္ပဒါ+လက္ခဏ] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်လက္ခဏာ၊ ရဟန်းဖြစ်မည့်လက္ခဏာ။ ဩကာသာဘာဝတောတိ ဥပသမ္ပဒါလက္ခဏဿ အသမ္ဘဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၄။

ဥပသမ္ပဒါဝတ္ထု (န) [ဥပသမ္ပဒါ+ဝတ္ထု] ဥပသမ္ပဒါကံ၏ တည်ရာ၊ ရဟန်း-ပဉ္စင်း-လောင်း။ ယထာဝုတ္တဿေဝ ဥပသမ္ပဒါဝတ္ထုဘူတဿ ပုဂ္ဂလဿ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၅။

ဥပသမ္ပဒါသမင်္ဂီ (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ+သမင်္ဂီ] ရဟန်းပဉ္စင်းအဖြစ်နှင့်-ပြည့်စုံခြင်းရှိသော-ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဝေမိဓာပိ ဥပသမ္ပဒမဿ နိပ္ဖါဒေတွာ တံ ဥပသမ္ပဒါသမင်္ဂိနံ ကရေယျာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။

ဥပသမ္ပဒါသမ္မုတိ (ထီ) [ဥပသမ္ပဒါ+သမ္မုတိ] ရဟန်းမအဖြစ်အကျိုးငှါ-သမုတ်ခြင်း၊ (ဘိက္ခုနီရဟန်းမအဖြစ် ခံထိုက်သောသိက္ခမာန်ဟူ၍ အသိအမှတ်ပြုခြင်း။) ပဒဘာဇနေ ဝုတ္တာ ဥပသမ္ပဒါသမ္မုတိ န ဒိန္နာ ဟောတိ။ ကခါ။ ၃၄၃။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၁။

ဥပသမ္ပဒါသိဒ္ဓိဒဿန (န) [ဥပသမ္ပဒါသိဒ္ဓိ+ဒဿန] ရဟန်း ပဉ္စင်းအဖြစ်၏ ပြီးစီးမှုကို

ပြခြင်း။ အပတ္တစီဝရာနံ ဥပသမ္ပဒါသိဒ္ဓိဒဿန- တော ကမ္မဝိပတ္တိယာ အဘာဝတော စေတံ ယုဇ္ဇတေ ဝါတိ ဧကေ။ ဝဇိရ။၄၁၁။

ဥပသမ္ပဒါပေဟတုနိပ္ပာဒန (န) [ဥပသမ္ပဒါ ပေဟတု+နိပ္ပာဒန] ရဟန်းပဥ္စင်းဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြီးစီးစေခြင်း။ ဝေမိဓာပိ ဥပသမ္ပဇ္ဇန္တိ သုဒ္ဓကတ္တာရံ ပုဂ္ဂလံ ပေဟတုကတ္တု- ဘူတော သံဃော ဥပသမ္ပဒါပေဟတုနိပ္ပာဒနေန ဥပသမ္ပာဒေယျာတိ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။

ဥပသမ္ပဒူပဂမနန္တရ (တိ) [ဥပသမ္ပဒူပဂမ+ အနန္တရ] ရဟန်းပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း ၏ အခြားမဲ့။ တဒ္ဓ ဥပသမ္ပဒူပဂမနန္တရတော ပဋ္ဌာယ သိက္ခနာဓိကာရတ္တာ သိက္ခတီတိ စ သမာပန္နောတိ စ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂။

ဥပသမ္ပန္န (တိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+တ] အထက်တန်း အဖြစ်-မြင့်မြတ်သောရဟန်းပဥ္စင်းအဖြစ်-သို့ ရောက်သော၊ ရဟန်းဖြစ်သော၊သူ။(ရဟန်း, ရဟန်းမိန်းမ နှစ်ဦးလုံးပါဝင်သည်။) သမဂ္ဂေန သံဃေန ဥတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန အကုပ္ပေန ဌာနာရဟေန ဥပသမ္ပန္နော။ ဝိ၊၁။၂၈။ အဘိ၊ ဝိ၊၂၅၄။ ဥပသမ္ပန္နော သံဃေန ဉတ္တန္နာမော ဉတ္တန္နာမေန ဥပဇ္ဈာယေန။ ဝိ၃။ရ၁။ ဥပ- သမ္ပန္နော နာမ ဥပရိဘာဝံ သမာပန္နော ပတ္တောတိ အတ္ထော။ ဘိက္ခုဘာဝေါ ဟိ ဥပရိ- ဘာဝေါ၊ တဥ္စေသ ယထာဝုတ္တေန ကမ္မေန သမာပန္နတ္တာ ဥပသမ္ပန္နောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၈။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဧဝံ ဥပသမ္ပန္နာနိ စ သဟဿူပရိ ကေစတ္တာလီသုတ္တရာနိ တိဏိ ဘိက္ခုသတာနိ အဟေသုံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ဘိက္ခု ဟိ ဥပရိဘာဝံ သမ္ပဇ္ဇတိ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတီတိ ဥပသမ္ပန္နောတိ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာဋီ။ ၂၉၉။ သာမဏေရဘူမိတော ဥပရိဘာဝံ သမ္ပ- တ္တတ္တာ ဥပသမ္ပန္နော။ ရူဋီ။ရ၈။ ဥပသမ္ပန္နသဒ္ဒ- လည်းကြည့်။

ဥပသမ္ပန္နကာလ (ပု) [ဥပသမ္ပန္န+ကာလ] ရဟန်း ဖြစ်-သော-ရာ-အခါ။ ဥပသမ္ပန္နကာလေ ပန အဝဿိကောဝ သမာနော တိပိဋကဓရော အဟောသိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂။ (-ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဝဇိရ။ ၂၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၂။)

ဥပသမ္ပန္နဒိဝသ (ပု) [ဥပသမ္ပန္န+ဒိဝသ] ရဟန်း ပဥ္စင်း ဖြစ်ရာနေ့။ ပဗ္ဗဇိတော ဝါ ဥပသမ္ပန္န- ဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဂရုကာပတ္တိံ အာပဇ္ဇ- မာနော အစ္စန္တဒုဿီလော နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

ဥပသမ္ပန္နပုဗ္ဗ (တိ) [ဥပသမ္ပန္န+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ ရဟန်းပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ဘူးသော။ ရဟန်း ပဥ္စင်းဖြစ်ဘူးသော၊သူ။ ဥပသမ္ပန္နပုဗ္ဗော ဝေ စေ ကမ္မဝါစံ သာဝေတိ။ ဝဇိရ။၁၀၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၄၅။

ဥပသမ္ပန္နသမနန္တရံ (ဗျ) [ဥပသမ္ပန္န+သမနန္တရံ] ရဟန်းပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏ အခြား မဲ့၌။ တဿေဝ စ ဥပသမ္ပန္နသမနန္တရမေဝ အကာရဏီယနိဿယာစိက္ခနဒဿနတော။ ဝဇိရ။ ၉၃။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၂။)

ဥပသမ္ပန္နဘိက္ခု (ပု) [ဥပသမ္ပန္န+ဘိက္ခု] မြင့် မြတ်သောပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သောရဟန်း။ ယာ ဘဂဝတာ ယာယ ကာယစိ ဥပသမ္ပဒါယ ဥပသမ္ပန္နဘိက္ခူနံ ပေဟဋ္ဌိမပရိစ္ဆေဒေန သိက္ခိ- တဗ္ဗာ သိက္ခာ ဝိဟိတာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀။

ဥပသမ္ပန္နသချာ (ထီ၊န) [ဥပသမ္ပန္န+သချာ] မြင့် မြတ်သောရဟန်းပဥ္စင်းအဖြစ်ဟူသောအရေ အတွက်။ တေနေဝ သော ဥပသမ္ပန္နသချံ ဂစ္ဆတိ။ ဝဇိရ။၁၀၉။

ဥပသမ္ပန္နသညီ (တိ) [ဥပသမ္ပန္နသညာ+ဤ] ရဟန်းဟု အမှတ်ရှိသော၊ ရဟန်းဟုထင်မှတ် သော သူ။ သံဃော စ တသ္မိံ ဥပသမ္ပန္န- သညီ။ ဝဇိရ။၁၀၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၅။

ဥပသမ္ပန္နသဒ္ဒ (ပု) [ဥပသမ္ပန္န+သဒ္ဒ] ဥပသမ္ပန္နသဒ္ဒါ။ ယထာ သမာနေပိ ဘိက္ခုဘိက္ခုနီနံ ဥပသမ္ပန္နသဒ္ဒေ ယတ္ထ ဘိက္ခုနီ အနဓိပ္ပေတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။

ဥပသမ္ပန္နသိက္ခာသမာဒါန (နပုံ) [ဥပသမ္ပန္နသိက္ခာ+သမာဒါန] ရဟန်းတို့၏ သိက္ခာပုဒ်ကို ဆောက်တည်ခြင်း။ ဥပသမ္ပဒါပါရိပူရီ-ကြည့်။

ဥပသမ္ပန္နသီလ (နပုံ) [ဥပသမ္ပန္န+သီလ] ရဟန်းတို့၏ သီလ။ ဥပသမ္ပန္နသီလေ ပတ္တေ အနုပသမ္ပန္နသီလဿ အဝသာနသဗ္ဘာဝတော ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၉၃။)

ဥပသမ္ပါဒန (နပုံ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+ယု] ပြည့်စုံစေခြင်း၊ ဖြစ်စေခြင်း၊ ရခြင်း။ ဥပသမ္ပဒါ²-ကြည့်။

ဥပသမ္ပါဒနကာလ (ပု) [ဥပသမ္ပါဒန+ကာလ] (ရဟန်းအဖြစ်ကို) ပြည့်စုံစေရာ-ရရာ-အခါ၊ ရဟန်းဖြစ်ရာအခါ။ ယထာ စ အပရိပုဏ္ဏပတ္တစီဝရဿ ဥပသမ္ပါဒနကာလေ ကမ္မဝါစာယ ...ဥပသမ္ပဒါ ရုဟတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၃။

ဥပသမ္ပါဒယိတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏာယ+တွာ] ပြည့်စုံစေ၍၊ ပြီးစေ၍။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ (၂) ကြည့်။

ဥပသမ္ပါဒယိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏာယ+ဤ] ပြည့်စုံစေပြီ။ ဥပသမ္ပါဒယိ ဗုဒ္ဓေါ။ အပ၊၂။၁၇၆၊၂၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၆။

ဥပသမ္ပါဒိတ (တိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+တ] ပြည့်စုံစေအပ်သော၊ ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်သော၊ ရဟန်းခံပေးအပ်သော၊သူ။ သဟဿက္ခတ္တုမ္ပိ ဥပသမ္ပါဒိတော အနုပသမ္ပန္နောဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၂၉။ (-ကင်္ခါ။ ၃၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၈။)

ဥပသမ္ပါဒိတအနပေက္ခဝါသိက (ပု) [ဥပသမ္ပဒိတ+အနပေက္ခဝါသိက] ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်သောတပည့်။ တထာ ဥပသမ္ပဒိတအနပေက္ခဝါသိကော အတ္တနော (အတ္တနာ?) ကမ္မဝါစံ ဝတွာ ဥပသမ္ပါဒိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၈။

ဥပသမ္ပါဒေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] ပြည့်စုံစေအပ်သော၊ ပဉ္စင်းခံပေးအပ်သော၊သူ။ န ဥပသမ္ပါဒေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၈၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၃။ (-အံ၊၂။၂၃၈။) န ဥပသမ္ပါဒေတဗ္ဗန္တိ ဥပဇ္ဈာယေန ဟုတွာ န ဥပသမ္ပါဒေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။) ဝေဠုပန ဘိက္ခဝေ ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော ဥပသမ္ပါဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၂၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁၅၊၄၆၊၁၅၀၊၄၈၁။ အနု၊ဋီ၊၁။၃၅။) ဣမေ ကုသလာ ဓမ္မာ ဥပသမ္ပါဒေတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀ရ။

ဥပသမ္ပါဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+တိ] မြင့်မြတ်သောရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်စေ၏၊ ရဟန်းပြုပေး၏၊ ပဉ္စင်းခံပေး၏။ ဦနဝီသတိဝဿံ သညီ ဥပသမ္ပါဒေတိ၊ ဝိ၊၂။၁ရ၁။ (-ဝိ၊၃။၄၄၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။ ကင်္ခါ၊၂၄ရ။) **ဥပသမ္ပါဒေန္တိ**—ဝိ၊၄။၄ရ၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ **ဥပသမ္ပါဒေထ**—ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၂။ **ဥပသမ္ပါဒေဟိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။ **ဥပသမ္ပါဒေယျ**—ဝိ၊၃။ရ၅၊၁၂၆။ ဝိ၊၄။၄ရ၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅ရ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၅။ **ဥပသမ္ပါဒေသိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၊၁၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၅။ **ဥပသမ္ပါဒေဿာမိ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၈၂။ **ဥပသမ္ပါဒေဿာမ**—ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၄၈၂။

ဥပသမ္ပဒေတုံ (ဗျ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+တုံ] ပဉ္စင်းခံပေးခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂဏ္ဌဝီသံ ဥပသမ္ပါဒေတုန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။

ဥပသမ္ပာဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+တွာ] မြင့်မြတ်သောပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်စေပြီး၍။ ဥပသမ္ပာဒေတွာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆)တိ ဓမ္မသေနာပတိနာ ဥပဇ္ဈာယေန ဥပသမ္ပာဒေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။

ဥပသမ္ပာဒေထ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+ထ] ပဥ္စင်းခံပေးကုန်၏။ ဥပသမ္ပာဒေတိ-ကြည့်။

ဥပသမ္ပာဒေန္တ (တိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+အန္တ] မြင့်မြတ်သောပဥ္စင်းအဖြစ်သို့ ရောက်စေသော၊သူ။ သော ဟာယသ္မာ ဦနဒသဝဿော ဘိက္ခု ဥပသမ္ပာဒေန္တေ ဒိသ္វာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

ဥပသမ္ပာဒေန္တိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+အန္တိ] ပဥ္စင်းခံပေးကုန်၏။ ဥပသမ္ပာဒေတိ-ကြည့်။

ဥပသမ္ပာဒေယျ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+ယျ] ပဥ္စင်းခံပေးရာ၏။ ဥပသမ္ပာဒေတိ-ကြည့်။

ဥပသမ္ပာဒေသိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+သိ] ပဥ္စင်းခံပေးပြီ။ ဥပသမ္ပာဒေတိ-ကြည့်။

ဥပသမ္ပာဒေဿာမ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+ဿာမ] ပဥ္စင်းခံပေးကုန်လတ္တံ့။ ဥပသမ္ပာ-ဒေတိ-ကြည့်။

ဥပသမ္ပာဒေဿာမိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏေ+ဿာမိ] ပဥ္စင်းခံပေးအံ့။ ဥပသမ္ပာဒေတိ-ကြည့်။

ဥပသမ္ဖုသေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သံ+ဖုသ+ဏေ+တိ] တွေ့ထိစေ၏။ ပါဏီဟိ ဥပသမ္ဖုသေ။ ဇာ၊၂။၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၅။

ဥပသမ္ဖုသေ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သံ+ဖုသ+ဏေ+ယျ] တွေ့ထိစေရာ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသမ္မတိ (ကြိ) [ဥပ+သမု+ယ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၂၃၆။] (က) ငြိမ်း၏၊ ငြိမ်းအေး၏။ (ခ) ငြိမ်သက်၏၊ ငြိမ်ငြိမ်သက်သက်နေ၏၊ မဆန့်ကျင်၊ သည်းခံ၏။ (က) ဥဏှ္ဍု ဥပသမ္မတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ဝေရံ တေသူပသမ္မတိ။ ဓမ္မ။၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ (ခ) ယော သတော ဥပသမ္မတိ။ သံ၊၁။၁၆၄။ ထေရ၊၂၈၈။ နေတ္တိ။ ၁၄၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ သတော ဥပသမ္မတီတိ သတိယာ သမန္နာဂတော ဟုတ္វာ အဓိဝါသေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။)

ဥပသလ္လက္ခေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+သံ+လက္ခ+ဏေ+တွာ] ကောင်းစွာရှုမှတ် ဆင်ခြင်၍၊ မှတ်သား၍။ တံ တံ သဇ္ဇံ သာဓုကံ ဥပသလ္လက္ခေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ သုဝုဋ္ဌိကနိမိတ္တာနိ ဥပသလ္လက္ခေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။

ဥပသဝန္တိ။ ဥပဝသန္တိ-မှပျက်ယွင်းသောပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဥပဝသန္တိကြည့်။ ဥပေါသထေတိ တွေ ဥပသဝန္တိ တွောတိ ဥပေါသထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၈။

ဥပသာဂရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသာဂရမည်သူ။ ရညော မဟာသာဂရဿ ပုတ္တံ ဥပသာဂရံ ပဋိစ္စ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၀။)

ဥပသာလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသာလမည်သူ။ (ပဒုမမြတ်စွာဘုရား၏ ဒုတိယအဂ္ဂသာဝက။) သာလော စ ဥပသာလော စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။)

ဥပသာဠှက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသာဠှကမည်သူ။ ဏေ ဥပသာဠှကံ နာမ သုသာနသုဒ္ဓိကံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။

ဥပသာဠှကဇာတက (န) [ဥပသာဠှက+ဇာတက] ဥပသာဠှကဇာတ်။ (ဇာ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈-

၅၀။) ဣမံ ဒုကနိပါတေ ဥပသာဠှကဇာတကံ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဥပသာဠှကနာမ (န) [ဥပသာဠှက+နာမ] ဥပသာဠှကအမည်။ ဥပသာဠှကနာမာနိ၊ သဟဿာနိ စတုဒ္ဒသ။ ဇာ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဥပသိင်္ဃ (တိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+ဏ] နမ်းရှုအပ်သော (အနံ့ဂန္ဓာရုံ)။ ဃာယံ အဇ္ဇ ဥပသိင်္ဃံ သွေပိ ပုနဒိဝသေပိ ဥပသိင်္ဃိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

ဥပသိင်္ဃတိ(ကြိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+အ+တိ] ကပ်၍နမ်း၏။ နမ်းရှု၏။ ပုပ္ဖံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဥပသိင်္ဃတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၂။ **ဥပသိင်္ဃသိ**— ဇာ၊၁။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ **ဥပသိင်္ဃာမိ**— သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၈။ **ဥပသိင်္ဃိ**— အပ၊၂။၂၀၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ **ဥပသိင်္ဃိဿတိ**(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂) တိ တဏှာ-ဝသေန ဥပဂန္တွာ သိင်္ဃိဿတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။

ဥပသိင်္ဃန (တိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+ယု] နမ်းရှုခြင်း။ ဥပသိင်္ဃနမတ္တ(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂)န္တိ ဃာယနမတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။)

ဥပသိင်္ဃနကာလ (ပု) [ဥပသိင်္ဃန+ကာလ] နမ်းသောကာလ။ အင်္ဂုလီဟိ ဂန္ဓပိဏ္ဍံ ဂဟေ-တွာပိ စ ဥပသိင်္ဃနကာလေ ဝါတံ အနာ-ကမန္တော နေဝ တဿ ဂန္ဓံ ဇာနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

ဥပသိင်္ဃန္တ (တိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+အန္တ] နမ်းရှုသော၊ သူ။ ဗြာဟ္မဏဿ အသိံ အာကမ္မိတွာ ဥပသိ-င်္ဃန္တဿ မရိစစုဏ္ဏာနိ နာသံ ပဝိသိတွာ ခိပိတုကာမတံ ဥပ္ပါဒေတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၀-၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။)

ဥပသိင်္ဃမာန (တိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+အ+မာန] နမ်း ရှုသော၊သူ။ သရီရံ ဥပသိင်္ဃမာနေ ...ပလာယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။)

ဥပသိင်္ဃသိ (ကြိ) [ဥပ+သိင်္ဃ+အ+သိ] နမ်းရှု၏။ ဥပသိင်္ဃတိ-ကြည့်။

ဥပသိင်္ဃာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+ဏာပေ+ဤ] နမ်းရှုစေပြီ၊ ဆေးအုံပြီ၊ ဆေးစည်းပြီ၊ သွတ်သွင်းစေပြီ၊ မျက်စဥ်းခပ်ပြီ။(ဇာတ်၊ဝတ္ထု။) ဘေသဇ္ဇစုဏ္ဏေန နီလုပ္ပလံ ပရိဘာဝေတွာ ဒက္ခိဏက္ခိ ဥပသိင်္ဃာပေသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၈။

ဥပသိင်္ဃာမိ (ကြိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+အ+မိ] နမ်းရှု၏။ ဥပသိင်္ဃတိ-ကြည့်။

ဥပသိင်္ဃာယန္တ (တိ) [ဥပသိင်္ဃ+အာယ+အန္တ] နမ်းရှုသော၊သူ။ မတ္တကံ ဥပသိင်္ဃာယန္တာ ပရိစု-မ္ဗန္တာ စ သိနေဟံ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၅။

ဥပသိင်္ဃာယိတုံ (ဗျ) [ဥပသိင်္ဃ+အာယ+တုံ] နမ်းရှုခြင်းငှာ။ သီသေ ဥပသိင်္ဃာယိတုံ လဘေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၉။

ဥပသိင်္ဃိ (ကြိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+ဤ] နမ်းရှုပြီ။ ဥပသိင်္ဃတိ-ကြည့်။

ဥပသိင်္ဃိတ (တိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+တ] နမ်းရှုအပ် သော၊သူ။ ဥပဃာတေ(ဇာ၊၂။၃၄၉)တိ သီသမှိ ဥပသိင်္ဃိတေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၂။

ဥပသိင်္ဃိတွာ (ကြိဝိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+တွာ] နမ်းရှု၍၊ သာ ပဟဋ္ဌာကာရံ ဒဿေတွာ ဥပသိင်္ဃိတွာ ပရောဒိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၈၀။)

ဥပသိင်္ဃိယမာန (တိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+ယ+မာန] နမ်းရှုအပ်သော။ အန္တမသော ကုသဂ္ဂေနာပိ ဂဟေတွာ ဥပသိင်္ဃိယမာနော ဒုဂ္ဂန္ဓော၀ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

ဥပသိင်္ဃိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+သိင်္ဃိ+ဿတိ] ကပ်

ရှုံနမ်းရှုလတ္တံ့။ ဥပသိယံတိ-ကြည့်။

ဥပသိတ္တ (တိ) [ဥပ+သိစ+တ] သွန်းလောင်းအပ်-လောင်းထည့်အပ်-ဖြန်းအပ်-သော။ နအဥ္စနေ ဥပသိတ္တော။ သံ၄၊၁။၂၈၉။ သာလိ-တဏ္ဍုလေဟိ သမ္ပာဒိတံ မံသေန ဥပသိတ္တံ သြဒနံ သာလိမံသောဒနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၄။ နန္ဒုပသေစနန္တိ လောဘသဟဂတံ သမ္ပယုတ္တ-နန္ဒိယာဝ ဥပသိတ္တံ ဟုတ္တာ။ ဒီ၄၊၃။၂၀၄။ ဥပသိတ္တံ ဝိယ ဥပသိတ္တံ။ ဒီဋီ၊၃။၂၃၇။ (-ထေရ၊၄၊၂။၃၂၃။ နေတ္တိ၊၄။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၂၀။)

ဥပသိတ္တဝဿ (တိ) [ဥပသိတ္တ+ဝဿ] သွန်းလောင်း-ရွာသွန်း-အပ်သော မိုးရေ မိုးပေါက်ရှိသော။ ပါဝုသဝသေန ဝုဋ္ဌေန မေဃောဒကေန ဥပသိတ္တဝဿော သုထေဝေ ဝနေ။ ထေရ၊၄၊၂။၄၇၆။

ဥပသိရိ (ထိ) [ဥပ+သိရိ] ဥပသိရိပြာသာဒ်။ တဿ ကိရ သိရိ ဥပသိရိ သိရိဝဍ္ဎောတိ တယော ပါသာဒါ အဟေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၀၅။

ဥပသိလိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+သိလိသ+ယ+တိ] ကပ်ငြိ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသိလေသ (ပု) [ဥပ+သိလိသ+အ] (၁) ကပ်ငြိခြင်း။ (၂) ကပ်ငြိရာအာဓာရအနက်၊ သြပသိလေသိကာဓာရအနက်။ (၁) သြပ-သိလေသိကော နာမ ပစ္စေကသိဒ္ဓါနံ ဘာဝါနံ ယတ္ထ ဥပသိလေသေန ဥပဂမော ဟောတိ၊ ယသ္မိံ ဥ အာဓေယျော ဥပသိလိဿတိ အလ္လီယိတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ။ ရူနှာ။၁၇၁။ (-နီတိ၊ သုတ္တ၊နှာ။၁၄၀။) ဝိသုံ သိဒ္ဓေန အာဓေယျေန ဥပသိလေသနံ အလ္လီယနံ ဥပသိလေသော။ ရူဋီ၊နှာ။၁၂၂။ (၂) ပဌမေ ဈာနေတိ ဥပ-သိလေသေ ဘုမ္မံ။ မဋီ၊၃။၂၇၇။

ဥပသိလေသန (နု) [ဥပ+သိလိသ+ယု] ကပ်ငြိခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသိ(သီ)ဝ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသိ(သီ)ဝ မည်သူ။ သာသနာတော်၌ ထိုအမည်တူ နှစ်ဦးတွေ့ရ၏၊ တစ်ဦးမှာမဟာ သာဝကရှစ်ကြိပ်တွင် ပါဝင်သော ထေရ်ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်ဦးမှာ ဥပသိဝပုဏ္ဏား ဖြစ်သည်။ ဓောတကော ဥပသိ-(သီ)ဝေါ နန္ဒော။ ထေရ၊၄၊၂။၅၄၂။ အံဋီ၊၂။၁၃၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပသိ(သီ)ဝမြာဟ္မဏ (ပု) [ဥပသိဝ+ဗြာဟ္မဏ] ဥပသိဝပုဏ္ဏား။ သုတ္တေ ဟိ အာကိဉ္စညာယတ-နလာဘိနော ဥပသိ(သီ)ဝဗြာဟ္မဏဿ ဘဂ-ဝတာ ... အက္ခာတောတိ။ မဋီ၊၃။၈၄။ မူလဋီ၊၃။၃၅။

ဥပသိဝသုတ္တ (နု) [ဥပသိဝ+သုတ္တ] ဥပသိဝ သုတ်။ (သုတ္တနိ။၄၃၉-၄၄၁။ စူဠနိ။၁၀၁-၁၁၂-တို့၌ ဥပသီဝမာဏဝပုစ္ဆာ-ဟုတွေ့ရသည်။) ကော အပရန္တိ ဥပသီဝသုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၃၀၈။ (-စူဠနိ၊၄။၂၇။)

ဥပသုမ္ဘေယျ (ကြိ) [ဥပ+သုမ္ဘ+အ+ဧယျ] အနီး၌ ပစ်ချရာ၏။ တမေနံ ဒက္ခော ဂေါဃာတကော ဝါ ... ဥပသုမ္ဘေယျ။ မ၊၂။၂၇။ မဟာနိ၊၄။၂၆။ တမေနံ ဒက္ခောတိ ပဒဿ ဥပသု-မ္ဘေယျာတိ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တမေနံ ကုက္ကုရံ ဥပသုမ္ဘေယျ၊ တဿ သမီပေ ခိပေယျာတိ အတ္ထော။ မ၄၊၃။၃၀။ ဥပသု-မ္ဘေယျာတိ ဧတ္ထ ဥပသဒ္ဒေါ သမီပတ္ထော၊ သုမ္ဘနံ ဝိက္ခေပနံ၊ တေနေဝ တမေနန္တိ ဘုမ္မတ္ထေ ဥပ-ယောဂဝစနန္တိ အာဟ တဿ သမီပေ ခိပေ-ယျာတိ၊ တဿ ကုက္ကုရဿ သမီပေ အဋ္ဌိက-င်္ကလကံ ခိပေယျာတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၃။၂၃။

ဥပသုယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+သု+ယ+တေ] အနီး၌ကပ်၍-အနီးသို့ကပ်၍-ကြားနာအပ်-

နားထောင်အပ်-၏။ ဥပသုယျတိ ဝါ ဧတ္ထာတိ ဥပဿုတိ။ ကခ်ါ၊ဋီ။၁၀၂။

ဥပသုဿတိ (ကြိ) [ဥပ+သုသ+ယ+တိ] ခန်းခြောက်၏။ သရီရေ ဥပသုဿတု မံသ-လောဟိတံ။ မ၊၂။၁၄၆။ သံ၊၁။၂၆၇။ အံ၊၁။၅၂။ အံ၊၃။၃၃။ မဟာနိ။၅၀။ မဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဝိမတိ၊၁။ ၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၁။ ဥပသုဿတု မံသ-လောဟိတန္တိ သဗ္ဗံ မံသဥ္စ လောဟိတဥ္စ သုက္ခတု။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

ဥပသုဿတု (ကြိ) [ဥပ+သုသ+ယ+တု] ခန်းခြောက်ပါစေ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသေစန (န) [ဥပ+သိစ+ယု] သွန်းလောင်း-ဖြန်း-လောင်းထည့်-ခြင်း။ ဃတရဿ ဥပနိ-ဿယကောဋိယာ ဥပသေစနန္တိ နန္ဒူပသေစနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဗျဥ္ဇနေန ဝိယ ဘောဇနဿ အာရမ္မဏဿ အဘိသင်္ခရဏံ ဝိသေသာပါဒနံ ဥပသေစနံ။ နန္ဒီ သပ္ပိတိကတဏှာ ဥပသေစနံ ဧတဿာတိ နန္ဒူပသေစနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၃။ အနာသိတ္တကောတိ ဥပသေစနေန အနာသိ-တ္တကော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၃။ ပိဏ္ဍပါတဿ ပဏီတတာ ဥပသေစနာဒိ-ဝသေန။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။

ဥပသေန (ပု၊ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသေနမည်သူ။ (သာသနာတော်၌ ဥပသေနအမည်ဖြင့် မထေရ်နှစ်ပါး၊ မင်းသားတစ်ဦး၊ အမျိုးသမီးနှစ်ဦးဟူ၍ (၅)ဦးတွေ့ရ၏။

(က) အရှင်သာရိပုတြာ၏ ညီဖြစ်သော ဥပသေနထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး နာလကရွာ၌ ခမည်းတော်ဝင်္ဂန္တပုဏ္ဏားနှင့် မယ်တော်ရူပသာရီပုဏ္ဏေးမကြီးတို့မှ ဖွားမြင်သူဖြစ်သည်။ ဝင်္ဂန္တပုဏ္ဏားကြီး၏ သားဖြစ်သောကြောင့် "ဥပသေနဝင်္ဂန္တပုတ္တထေရ်" ဟုလည်းခေါ်ဆိုသည်။ ဤမထေရ်မြတ်သည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ဝယ် ဘုရားရှင်ကရဟန်းတစ်ပါးကို ထက်ဝန်းကျင်ပရိသတ်နှင့်တကွ ကြည်ညိုဖွယ်ရှိသောရဟန်းတို့တွင် အသာဆုံးအမြတ်ဆုံး=သမန္တပါသာဒိကတေဒဂ်အရာ၌ ထားတော်မူသည်ကို တွေ့မြင်ရ၍ မြတ်စွာဘုရားထံတော်၌ အဓိကာရ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုပြီးလျှင် ထိုတေဒဂ်အရာကို ဆုတောင်းခဲ့သော မထေရ်ဖြစ်သည်။

ထိုအရှင်ဥပသေနထေရ်သည် မိမိကိုယ်တိုင်က ရဟန်းဝါတစ်ဝါသာ ရရှိသေးသူဖြစ်လျက် ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာပြုလုပ်ကာသဒ္ဓိဝိဟာရိကတပည့်ကို ရဟန်းခံပေးသည့်အတွက် ဘုရားရှင်၏ အပြစ်တင်တော်မူခြင်းကို ခံရသည်။ ထို့နောက် ပရိသတ်ကိုအကြောင်းပြု၍ပင် ဘုရားရှင်က ကောင်းချီးပေးတော်မူစေမည်ဟု ကြံစည်အောက်မေ့ကာ ထိုနေ့၌ပင် တစ်နေရာသို့သွား၍ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းအားထုတ်လေလျှင် ရက်များမကြာမီမှာပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူသည်။ မထေရ်မြတ်သည် မိမိကိုယ်တိုင် ဓုတင်အကျင့်ပဋိပတ်တို့ကိုဆောက်တည်ကျင့်သုံးလျက် တပည့်ပရိသတ်တို့ကိုလည်း ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်အောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်ပရိသတ်နှင့်တကွ ကြည်ညိုဖွယ်ရှိသောရဟန်းတို့တွင် အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး "သမန္တပါသာဒိကတေဒဂ်" ဘွဲ့ထူးကိုရရှိခဲ့သည်။

ဤမထေရ်သည် အခါတပါး၌ ရှင်သာရိ-ပုတ္တရာမထေရ်မြတ်နှင့်အတူ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်ယင်းတိုက်တော သပ္ပသောဏ္ဍိကလိုဏ်ဂူ၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ကိုယ်ပေါ်သို့ ကျလာသော မြွေဆိုးအကိုက်ခံရ၍ မြွေဆိပ်သင့်ကာ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံတော်မူခဲ့သည်။

ဥပသေနဿာ(သံ၊၂။၂၆၇)တိ ဓမ္မသေ-နာပတိနော ကနိဋ္ဌဘာတိကဥပသေနတ္ထေ-ရဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ ဥပသေနဿာ(ဥဒါန။၁၃၁)တိ တ္ထေ ဥပသေနောတိ တဿ ထေရဿ နာမံ၊ ဝင်္ဂန္တဗြာဟ္မဏဿ ပန ပုတ္တတ္တာ ဝင်္ဂန္တ-ပုတ္တောတိ စ နံ ဝေါဟရန္တိ။ အယံ ဟိ ထေရော အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ကနိ-ဋ္ဌဘာတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ (-ဝိ၊၃။၇၄။ အံ၊ ၁။၂၅။ အပ၊၁။၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ ဝဇိရ၊၂၅၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၇၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။)

(ခ) အဋ္ဌကထာကျမ်းပြု ဥပသေနထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့ တောင်ဘက် မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးသည်၊ စူဠနိဒ္ဒေသ, မဟာနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာကျမ်းတို့ကို ရေးသားခဲ့သည်။) ဥပသေနော မဟာထေရော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။

(ဂ) သုဇာတဘုရားရှင်၏ သားတော် ဥပသေနမင်းသား။ ဥပသေနော နာမ အတြ-ဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၀။

(ဃ) တိဿဘုရားရှင်၏ အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ဥပသေနာ ဥပါသိ ကာမ။ ကီသာဂေါတမီ ဥပသေနာ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၁။

(င) စန္ဒကုမာရမင်းသား၏ နှမတော် ဥပသေနာမင်းသမီး။ ကုမာရိယောပိ ဝဒေထ၊ ဥပသေနံ ကောကိလဥ္စ မုဒိတဥ္စ။ ဇာ၊၂။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၇။

ဥပသေနအာသီဝိသသုတ္တ (န) [ဥပသေန+အာသီဝိသ+သုတ္တ] အရှင်ဥပသေန မြွေကိုက်ခံရသောအခါ၌ နောင်တော်အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့် ထိုအရှင်ဥပသေနတို့ အပြန်အလှန် ဟောကြားတော်မူသော သုတ်။ သံ၊၂။၂၆၇-၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

ဥပသေနတ္ထေရ (ပု) [ဥပသေန+ထေရ] ဥပသေနထေရ်။ သာသနာတော်၌ ဥပသေန ထေရ်နှစ်ပါး တွေ့ရ၏။ တစ်ဦးမှာ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ညီဖြစ်သော ဥပသေနထေရ်ဖြစ်သည်။ ဝိဝိတ္တံ အပ္ပနိဂ္ဃောသန္တိအာဒိကာ အာယသ္မတော ဥပသေနတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၁။)

နောက်တစ်ဦးမှာ စူဠနိဒ္ဒေသ+မဟာ နိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ ကျမ်းပြု ဥပသေနထေရ် ဖြစ်သည်။ ဝုတ္တဥ္စေတံ နိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာယံ ဥပသေနတ္ထေရေန။ သာရတ္ထ၊၁။၉၅။

ဥပသေနဒါရက (ပု) [ဥပသေန+ဒါရက] ဥပ သေနမည်သော-သူငယ်-ကလေး။ ဥပသေန-ဒါရကောတိဿ နာမံ အကံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။

ဥပသေနာဝှယ (တိ) [ဥပသေန+အဝှယ] ဥပ သေနအမည်ရှိသော၊သူ(ထေရ်)။ ဥပသေန-ဝှယေန သာ၊ ကတာ သဒ္ဓမ္မဇောတိကာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။

ဥပသေနသုတ္တ (န) [ဥပသေန+သုတ္တ] ဥပသေန သုတ်၊ အရှင်ဥပသေနကို အကြောင်းပြု၍ မြတ်စွာဘုရား ဥဒါန်းကျူးတော်မူသောသုတ်။ ဥဒါန။၁၃၁-၁၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၂-၂၄၅။

ဥပသေနိယ (တိ) [ဥပ+သိ+ယု=ဥပသေန+ ဏိက] (အမိရင်ခွင်သို့) ကပ်၍ အိပ်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ကုမာရိကေ ဥပသေနိယေ။ ဇာ၊၂။၁၇၃။ ဥပသေနိယေတိ မာတရံ ဥပဂန္တွာ သေနိကေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၉။

ဥပသေဝတိ (ကြိ) [ဥပ+သိ(သေဝ)+အ+တိ။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။၂၈၅။] မှီဝဲ၏၊ ဆည်းကပ်၏။

အသန္တံ စူပသေဝတိ(ဇာ၊၁။၃၅)တိ ယော စ ဝေရုပ် အသန္တံ ဒုဿီလံ ဥပသေဝတိ ဘဇတိ ပယိရုပါသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၇။ ဘိန္နာနိ ကုလာနိ ဥပသေဝတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၁။) **ဥပသေဝန္တိ**—ထေရ၊၂၈၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀၊၁၂၂။ **ဥပသေဝေယျ**—ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၁။

ဥပသေဝန (န) [ဥပ+သိ+ယု] ကပ်၍မှီဝဲခြင်း။ ကရဏဋ္ဌ ဒုဝိဓံ နိဿာဒနံ ဥပသေဝနဋ္ဌ။ မူလ၊ဋီ၊၃။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၂။၂၇၇။ (-အနု၊ဋီ၊၃။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၈။)

ဥပသေဝန္တိ (ကြိ)[ဥပ+သိ+အ+အန္တိ] မှီဝဲဆည်းကပ်ကုန်၏။ ဥပသေဝတိ-ကြည့်။

ဥပသေဝမာန (တိ) [ဥပ+သိ+အ+မာန] မှီဝဲဆည်းကပ်သော၊သူ။ ဥဿူယကံ အာစရိယံ ဥပသေဝမာနော…သယမ္ပိ ဗာလော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

ဥပသေဝိတ (တိ) [ဥပ+သိ+တ] မှီဝဲဆည်းကပ်အပ်သော။ ပကတော နာမ…ဥပသေဝိတော ဝါ ဥတုဘောဇနာဒိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ ဒေဝပုတ္တောဟိ ဒေဝဓိတာဟိ စ ဥပသေဝိတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၁။ (-မူလ၊ဋီ၊၃။၁၈၅။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၈။)

ဥပသေဝိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+သိ+တဗ္ဗ] မှီဝဲအပ်သော၊ တံ ပန အတ္တကာမေန လဘိတဗ္ဗတော ဥပသေဝိတဗ္ဗတော လဒ္ဓကံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၈။

ဥပသေဝီ (တိ) [ဥပ+သိ+ဏီ] မှီဝဲလေ့ရှိသော၊သူ။ အဓမ္မဇနူပသေဝီတိ အဓမ္မဇနံ ဥပသေဝီ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။

ဥပသေဝေယျ (ကြိ) [ဥပ+သိ+ဧယျ] မှီဝဲဆည်းကပ်ရာ၏။ ဥပသေဝတိ-ကြည့်။

ဥပသောဏ (ပု၊ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသောဏမည်သူ။ သာသနာတော်၌ ဥပသောဏ အမည်တူ နှစ်ဦးတွေ့ရသည်၊ တစ်ဦးမှာ ကောဏ္ဍညမြတ်စွာဘုရား၏ အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ဥပသောဏ ဒါယကာ ဖြစ်သည်။ သောဏော စ ဥပသောဏော စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၆။

နောက်တစ်ဦးမှာ သုမနဘုရားရှင်၏ အဂ္ဂသာဝိကာဖြစ်သော ဥပသောဏာ ထေရီ ဖြစ်သည်။ သောဏာ စ ဥပသောဏာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

ဥပသောဘတိ (ကြိ) [ဥပ+သုဘ+အ+တိ] အလွန်တင့်တယ်၏။ ဥပသောဘတိ သဗ္ဗဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။) ဥပသောဘတီတိ အဘိရာဇတိ အတိဝိရောစတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ **ဥပသောဘထာ**(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၇)တိ…ဇေဝံ သောဘဂ္ဂဝါ ဥပသောဘိတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

ဥပသောဘထ (ကြိ) [ဥပ+သုဘ+တ္ထ။ တ္ထ-ကိုထပြု] အလွန်တင့်တယ်တော်မူပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသောဘန (န) [ဥပ+သုဘ+ဏေ+ယု] တင့်တယ်စေခြင်း၊ တန်ဆာဆင်ခြင်း။ အလင်္ကာရတ္ထန္တိ ဥပသောဘနတ္ထံ။ … ဣဒါနိ ဒါနံ … ဘာဝနာစိတ္တဿ ဥပသောဘနာယ စ ပရိက္ခာရာယ စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၆။

ဥပသောဘန္တ (တိ) [ဥပ+သုဘ+အန္တ။ ထီ၌ ဥပသောဘန္တီ] တင့်တယ်သော။ တာယ စ ဝေသာလီ ဘိယျောသော မတ္တာယ ဥပသောဘန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၇၇။

ဥပသောဘမာန (တိ) [ဥပ+သုဘ+အ+မာန] တင့်တယ်သော။ သိရီသဝန့် နိဗ္ဗတ္တိ ဝဏ္ဏဂန္ဓ- သမ္ပန္နေဟိ ပုပ္ဖေဟိ သဗ္ဗကာလံ ဥပသော- ဘမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၁။

ဥပသောဘယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သုဘ+ဏယ+ တိ] ကပ်ရောက်၍တင့်တယ်စေ၏၊ တန်ဆာ ဆင်၏။ ဉဘတော ဝိမာနံ ဥပသောဘယန္တိ။ ဝိမာန။ရ၄။ ပေတ။၂၀ရ။ ဉဘတော ဝိမာနန္တိ ဝိမာနံ ဉဘတော အင္ဂေ့ာ စေဝ ဗဟိ စ သင်္ဂီ- တာဒိဟိ ဥပေစ္စ သောဘယန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၈။

ဥပသောဘယန္တ (တိ) [ဥပ+သုဘ+ဏယ+အန္တ] တင့်တယ်စေသော။ တေံ ကပေါတကန္ဒရဝိဟာရံ ဥပသောဘယန္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၂။

ဥပသောဘယန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သုဘ+ဏယ+ အန္တိ] ကပ်ရောက်၍ တင့်တယ်စေကုန်၏ တန် ဆာဆင်ကုန်၏။ ဥပသောဘယတိ-ကြည့်။

ဥပသောဘယမာန (တိ) [ဥပ+သုဘ+ဏယ+ မာန] (၁) တင့်တယ်သော။ (၂) တင့်တယ် စေသော၊သူ။ (၁) ဝိမာနဒွါရေ မဟန္တံ သိရီသ- ဝန့် နိဗ္ဗတ္တိ ဝဏ္ဏဂန္ဓသမ္ပန္နေဟိ အညေဟိ ပုပ္ဖေဟိ သဗ္ဗကာလေ ဥပသောဘယမာနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၉။ (၂) အာကာသပ္ပဒေသေန ဥပသော- ဘယမာနံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ ဇေ၀ံ အယမ္ပိ မဟာခီဏာသဝေါ ... သံဃာရာမံ ဥပသောဘယမာနော ဝိစရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈ရ။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။)

ဥပသောဘိတ (တိ) [ဥပ+သုဘ+တ] တင့်တယ် စေအပ်သော၊ တင့်တယ်-တန်ဆာဆင်အပ်- သော။ အသုရဘဝနံ နိဗ္ဗတ္တိ ပါရိစ္ဆတ္တက- ပဋိစ္ဆန္နဘူတာယ စိတြပါဋလိယာ ဥပသော- ဘိတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉၅၃၃။)

ဥပသောဘိတနယန (တိ) [ဥပသောဘိတ+ နယန] တင့်တယ်-တန်ဆာဆင်အပ်-သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ ဝိသေသတော ရတ္တရာဇီဟိ ဥပသောဘိတနယနာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

ဥပသောဘိတ္ဆ (ကြိ) [ဥပ+သုဘ+တ္ထ] အလွန် တင့်တယ်ပြီ။ ဥပသောဘတိ-ကြည့်။

ဥပသောဘေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သုဘ+ဏေ+ တိ] တင့်တယ်စေ၏၊ တန်ဆာဆင်၏။ သက- လအရညဝါသံ ဥပသောဘေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၉။

ဥပသောသေတိ (ကြိ) [ဥပ+သုသ+ဏေ+တိ။ ရူနှာ။၃ရ၈၊၄၁၄။ နီဘိ၊ဓာ။၂၄၀။] ခန်းခြောက် စေ၏။ ကိဥ္စ မေ ပဟိတတ္တဿ လောဟိတံ န ဥပသောသယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁ရ။

ဥပသောသေယျ (ကြိ) [ဥပ+သုသ+ဏေ+ယျေ] ခန်းခြောက်စေရာ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဿဋ္ဌ[၁] (န) [ဥပ+သဇ(သဉ္ဇ)+တ။ ဥပသဋ္ဌ- သံ။] (၁) ကပ်ငြိ-ငြိကပ်-တွယ်တာ-ခြင်း။ (တိ)(၂) စွန်းလူးအပ်သော။ (၃) ကပ်ရောက်အပ် သော၊ ပြည့်စုံသော။ ဥပသ(ဿ)ဋ္ဌ[၁] -ကြည့်။

ဥပဿဋ္ဌ[၂] (တိ) [ဥပ+သသု(သသ)+တ။ ရူ၊ နှာ။၄၁၄။ နီတိ၊ဓာ။၁ရ၆။ ဓာတွတ္ထ။၃၉၄] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်သော၊ အညှဉ်းဆဲခံရ သော၊ ဒုက္ခနှင့်ရောနှောသော၊ ဒုက္ခသို့ သက် ဝင်သော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ် သော။ ဥပသ(ဿ)ဋ္ဌ[၂] -ကြည့်။

ဥပဿဋ္ဌသုတ္တ (န) [ဥပဿဋ္ဌ+သုတ္တ] ဥပဿဋ္ဌ သုတ်။ စက္ခု, ရူပါရုံ, စက္ခုသမ္ဖဿ, စက္ခု သမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ စသောတရားတို့သည် အညှဉ်းဆဲခံရသောတရားများဖြစ်ကြ၏-ဟု ရှုမြင်သော အရိယသာဝကအား ထိုစက္ခု စသည်၌ ငြီးငွေ့မှု ဖြစ်သည်မှစ၍ အရဟတ္တ

ဖိုလ်ရောက်သည်တိုင်အောင် ဟောကြားတော်မူသောသုတ်။ သံ၊၂။၂၅၈-၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

ဥပဿယ¹ (န) [ဥပ+သိ+ဏ] (၁) နေရာအရပ်၊ ကျောင်း၊ အိမ်။ (၂) အမှီ၊ အပေါ်အထပ်အလွှာ။ (၁) ဥပဿယော တထေဝ န သမ္ပတိ၊ ဝိ၊၂။ ၄၄၉။ ဥပဿယော န သမ္ပတိတိ ဝသနောကာသော နပ္ပဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥပဿယံ။ ဝိ၊၄။၄၇၃။ ဥပဿယန္တိ ယရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁။ ယော ဒဒါတိ ဥပဿယံ။ သံ၊၁၊၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၉။ ယေ ဒဒန္တိ ဥပဿယံ။ သံ၊၁။၃၀။ ဥပဿယန္တိ ဝါသာဂါရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ ကခ်၊ ၃၂၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁ရ၈။)(၂)ဥပဿယဒါန-ကြည့်။

ဥပဿယ² (န) [ဥပဿယ+သိက္ခာပဒ] ဥပဿယသိက္ခာပုဒ်။ ဥပဿယံ ပရမ္မရာ၊ အနတိရိတ္တံ နိမန္တနာ။ ဝိ၊၅။၁၆၀။

ဥပဿယဒါန (န) [ဥပဿယ+ဒါန] အမှီကို ပေးခြင်း၊(သျ)။ အပေါ်၌ထပ်၍ပေးခြင်း၊ (ဘာသာ။ီ)။ မဟာပစ္စရိယံ ပကတိစီဝရဿ ဥပဿယဒါနေနာတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၂။

ဥပဿယသုတ္တ (န) [ဥပဿယ+သုတ္တ] ဥပဿယသုတ်။ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်တော်မူပြီး နောက်ပိုင်းကာလ၌ အသျှင်မဟာကဿပနှင့် အသျှင်အာနန္ဒာတို့ ဘိက္ခုနီမကျောင်းသို့ ကြွရောက်တော်မူပြီးလျှင် အသျှင်မဟာကဿပက တရားဟောတော်မူပြီး ပြန်ကြွတော်မူသောအခါ ထုလ္လတိဿာရဟန်းမက "အဘယ့်ကြောင့် အသျှင်မဟာကဿပသည် ပညာရှိရဟန်းဖြစ်သော အသျှင်အာနန္ဒာမျက်မှောက်၌ တရားဟောသင့်၏ဟု မှတ်ထင်ဘိသနည်း၊ အပ်ကုန်သည်သည် အပ်လုပ်သူ၏အထံ၌ အပ်ကို ရောင်းသင့်၏ဟု မှတ်ထင်သကဲ့သို့ အသျှင်မဟာကဿပသည် ပညာရှိ ရဟန်းဖြစ်သော အသျှင်အာနန္ဒာမျက်မှောက်၌ တရားဟောသင့်၏ဟု မှတ်ထင်ဘိ၏" ဟု မနှစ်လိုသောစကား ဆိုသည်ကို အကြောင်းပြု၍ အသျှင်မဟာကဿပက အသျှင်အာနန္ဒာအား မိမိကိုယ်ကို ဘုရားနှင့်တူသည်၏အဖြစ်ကို ဟောတော်မူပြီးလျှင် "အကြင်သူသည် ငါ၏အဘိညာဉ်ခြောက်ပါးတို့ကို ဖုံးလွှမ်းအပ်၏ဟု မှတ်ထင်၏၊ ထိုသူသည် ခုနစ်တောင်, ခုနစ်တောင်ထွာရှိသောဆင်ကို ထန်းရွက်နုဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်၏ဟု မှတ်ထင်ဘိ၏" ဟု ဟောတော်မူသောသုတ်ဖြစ်သည်။ သံ၊၁။၄၁၅-ရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃-၄။

ဥပဿယာဓိဝတ္ထ (တိ) [ဥပဿယ+အဓိဝတ္ထ] ကျောင်း၌-စိုးအုပ်-စောင့်-သော၊သူ (ကျောင်းစောင့်နတ်)။ ဥပဿယာဓိဝတ္ထာယော၊ ဒေဝတာ သောကပီဠိတာ။ အပ၊၂။၂၀ရ။

ဥပဿယူပဂမန (န) [ဥပဿယ+ဥပဂမန] (ဘိက္ခုနီမ)ကျောင်းသို့-ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ် -ခြင်း။ ဥပဿယူပဂမနံ, ပရိပုဏ္ဏုပသမ္ပန္နတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၃။

ဥပဿုတိ¹ (န) [(က) ဥပ+သုတိ။ (ခ) ဥပ+သု+တိ] (၁) (က) ကြားအပ်သော-စကား-အသံ-၏အနီးအရပ်။ (ခ) ကပ်ရောက်၍ ကြားရာအရပ်။ (စကားကိုကြားကောင်းသော အနီးအရပ်(သျ)။ အနီးကပ်၍ ကြားလောက်ရာအရပ်(သျ)။ (၂) အနီးသို့ကပ်ရောက်၍ ကြားနာခြင်း၊ ထောက်လှမ်းခြင်း။ (၁)(က)(ခ) ဥပဿုတိ(ဝိ၊၂။၁၉ရ)န္တိ သုတိသမီပံ။ ယတ္ထ ဌတွာ သက္ကာ ဟောတိ တေသံ ဝစနံ သောတုံ၊ တတ္ထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ ကခ်၊၂၅၅။ သုတိ သမီပန္တိ သဒ္ဒသမီပံ၊ သုယျတိတိ ဟိ သုတိ၊ သဒ္ဒဿေတံ အဓိဝစနံ။ တဿ သမီပံ ဥပဿုတိ၊ သဒ္ဒသမီပန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ...အထ ဝါ ဥပစ္စ သုယျတိ ဧတ္ထာတိ ဥပဿုတိ၊ ဌာနံ။ ယံ ဌာနံ ဥပဂတေန သက္ကာ ဟောတိ ကထေန္တာနံ

သဒ္ဒံ သောတုံ၊ တတ္ထာတိ ဝေမတ္တော ဂဟေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၃။၉၄၊၉၅။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၄၁၇။) သုယျတီတိ သုတိ၊ ဝစနံ။ တဿ သမီပံ ဥပဿုတိ။ ဝိမတိ၊၂။၅၂။ (-ပါစိတ်၊ ယော။၁၂၁။) အဒ္ဒသာ ခေါ ဘဂဝါ တံ ဘိက္ခုံ ဥပဿုတိ ဌိတံ။သံ၊၁။၃၀၃။ ဥပ-ဿုတီတိ ဥပဿုတိဋ္ဌာနံ၊ ယံ ဌာနံ ဥပဂတေန သက္ကာ ဟောတိ ဘဂဝတော သဒ္ဒံ သောတုံ၊ တတ္ထ ဌိတောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဥပေစ္စ သုယျတိ ဧတ္ထာတိ ဥပဿုတီတိ ဝုတ္တံ ဥပဿု-တီတိ ဥပဿုတိဋ္ဌာနန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၈။ (-အပ၊ ၂။၄၇။ ဇာ၊၁။၃၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၀၄။) ဥပဿုတိံ မဟာရာဇ၊ ရဋ္ဌေ ဇနပဒေ စရ။ ဥပဿုတိန္တိ ဇနပဒစာရိတ္တသဝနာယ စာရိကံ အတ္တနော သကလရဋ္ဌေ စ ဇနပဒေ စ စရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၆။ (၂) ဥပဿုတိဝသေန ယုဇ္ဈိတဗ္ဗာကာရံ ဥတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၂၇။

ဥပဿုတိ^{၂} (န) [ဥပဿုတိ+တိဋ္ဌန)] စကားကို ကြားကောင်းရာအရပ်၏ အနီး၌တည်ခြင်း။ ဥပဿုတိသိက္ခာပုဒ်(ပြန်)။ ထေယျာသတ္တံ ဥပဿုတိ။ ဝိ၊၅။၁၆၂။ ထေယျသတ္တံ ဥပဿု-တီတိ...ဥပဿုတိတိဋ္ဌနဥ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉၊၁၇၂။

ဥပဿုတိက (တိ) [ဥပဿုတိ+က] (အနီးကပ်၍ တိုင်ပင်သံ) စကားကိုကြားနိုင်လောက်ရာ အနီး အရပ်ရှိသော၊ အနီး၌နားထောင်သော၊သူ။ (သျ။) ဥပဿုတိကာ ဟိ သုဏန္တိ မန္တံ။ ဇာ၊ ၁။၃၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၅။ ဥပဿုတိကာ ဟီတိ မန္တနဋ္ဌာနံ ဥပဂန္တွာ တိရောကုဋ္ဋာဒီသု ဌတွာ သောတာရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၃။

ဥပဿုတိဋ္ဌာန (န) [ဥပဿုတိ+ဌာန] စကားကို ကြားကောင်းရာအရပ်။ ဥပဿုတိ^{၁}-(၁)ကြည့်။

ဥပဿုတိဋ္ဌာနဝတ္ထု (န) [ဥပဿုတိဋ္ဌာန+ဝတ္ထု] (တိုင်ပင်ပြောဆိုသော) စကားကိုကြားကောင်း ရာအနီးအရပ်၌တည်နေနားထောင်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဥပဿုတိဋ္ဌာနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။၂၅၅။

ဥပဿုတိတိဋ္ဌန (န) [ဥပဿုတိ+တိဋ္ဌန] (စကားကို) ကြားကောင်းရာအနီးအရပ်၌ တည်ခြင်း။ သဥ္စိစ္စ ကုက္ကုစ္စ ဥပဒဟနံ, ဥပဿုတိတိဋ္ဌနန္တိ ဣမာနိ စတ္တာရိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။

ဥပဟစ္စ^{၁} (ကြိယာဝိ) [ဥပ+ဟန+တွာ] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၍။ (၂) ကျော်လွန်၍။ (၃) ကပ်ရောက်၍။ (၁) ဥပဟစ္စ မနံ မဇ္ဈော။ ဇာ၊၂။၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ ဥပဟစ္စ မနန္တိ အတ္တနော စိတ္တံ ပဒူသေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၀။ ဥပဟစ္စာတိ အာဃာတေတွာ။ မဋီ၊၃။၃၅။ (၂) မဇ္ဈံ ဥပဟစ္စာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃)တိ အာယုနော မဇ္ဈံ အတိစ္စ၊ တေနာဟ အတိက္က-မိတွာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၈။ (၂)(၃) ဥပဟစ္စတလ (အံ၊၂။၄၅၁)န္တိ ဇလမာနာ ဂန္တွာ အာကာသ-တလံ အတိက္ကမိတွာ ပထဝိတလံ ဝါ ဥပဟ-နိတွာ ပထဝိယံ ပတိတမတ္တာဝ နိဗ္ဗာယေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ ဥပဟစ္စာ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈)တိ တေသ ဥပဂန္တွာတိ အတ္ထော၊ တေန ဝေမဇ္ဈာ-တိက္ကမော ကာလကိရိယောပဂမနဥ္စ သင်္ဂဟိတံ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ သော အတိက္ကမိတွာ ဝေမဇ္ဈံ အာယုပ္ပမာဏံ ဥပဟစ္စ ဝါ ကာလ-ကိရိယံ အရိယမဂ္ဂံ သဥ္စနေတိ။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။ အတိက္ကမိတွာ ဝေမဇ္ဈံ အာယုပ္ပမာဏန္တိ အာယု-ပ္ပမာဏံ ဝေမဇ္ဈံ အတိက္ကမိတွာ၊ ဥပဟစ္စ ဝါ ကာလကိရိယန္တိ ဥပဂန္တွာ ကာလကိရိယံ၊ အာယုက္ခယဿ အာသန္နေ ဌတွာတိ အတ္ထော' အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ဥပဟစ္စာတိ တေသ ဥပဂန္တွာတိ အတ္ထော။ တေန ဝေမဇ္ဈာတိက္ကမော ကာလ-ကိရိယောပဂမနဥ္စ သင်္ဂဟိတံ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ "အတိက္ကမိတွာ ဝေမဇ္ဈ"န္တိအာဒိ။ မူလ၊

ဋီ၊၃။၃၈။ ဥပဟစ္စာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၂)တိ ဝါ ဥပဂန္တွာ ကာလကိရိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၃၂။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ-လည်းကြည့်။

ဥပဟစ္စ၂ (တိ) [ဥပ+ဟန+ဏျ] ကပ်ရောက်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဟစ္စတလ (တိ) [ဥပဟစ္စ+တလ] ကပ်ရောက်အပ်သော မြေအပြင်ရှိသော၊ မြေအပြင်သို့ ကျရောက်သော (မီးပွါး)။ ပထဝိယံ ပတိတွာ ဥပဟစ္စတလာ ဟုတွာ နိဗ္ဗာယတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၅၀။

ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ+နိဒ္ဒေသ] ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်ကို အကျယ်ပြရာအပိုင်း။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယိနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၉။

ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ (ပု) [ဥပဟစ္စ+ပရိ+နိ+ဝါ+ဏီ] ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်။ (အဝိဟာစသော သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံသို့ ရောက်၍ ထိုဘုံ၌ သက်တန်းထက်ဝက်ကို ကျော်လွန်ပြီးလျှင် နောက်ဆုံးအသက်အပိုင်းအခြားသို့ မရောက်ဘဲ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံလတ္တံ့သောအနာဂါမ်ကို ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ ဟုခေါ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အဝိဟာဘုံ၌ တစ်ယောက်, အတပ္ပါဘုံ၌ တစ်ယောက် စသည်ဖြင့် ငါးယောက်ရှိသည်။ အံ၊၁။၂၃၅။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၉။ မူလဋီ၊၃။၃၈။ အနုဋီ၊၃။၄၉။

အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယိ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ။ ဒီ၊၃။၁၉၈။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၄၈။ မဇ္ဈိ ဥပဟစ္စ အတိက္ကမိတွာ ပတ္တော ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၁၃။ မဇ္ဈိ ဥပဟစ္စာတိ အာယုနော မဇ္ဈံ အတိစ္စ၊ တေနာ-ဟ အတိက္ကမိတွာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၈။ ဥပဟစ္စ-ပရိနိဗ္ဗာယီတိ အာယုဝေမဇ္ဈံ အတိက္ကမိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၂။ ဥပဟစ္စာတိ ဝါ ဥပဂန္တွာ ကာလကိရိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၃၂။ ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ ဟောတိ။ သံ၊၃။၆၃။ အံ၊၁။၂၃၅။ အံ၊၂။၄၀၅၊၄၅၁။ ပဉ္စမံ ပန ကပ္ပ-သတံ အတိက္ကမိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော ဥပ-ဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၈၀။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ နာမ အာယုဝေမဇ္ဈံ အတိ-က္ကမိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၀။ ယော ပန ကပ္ပသဟဿာယုကေသု အဝိ-ဟေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပဉ္စမံ ကပ္ပသတံ အတိက္က-မိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော၊ အယံ ဥပဟစ္စ-ပရိနိဗ္ဗာယီ နာမ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၈။ ဥပဟစ္စာတိ တေသံ ဥပဂန္တွာတိ အတ္ထော၊ တေန ဝေမဇ္ဈာ-တိက္ကမော ကာလကိရိယောပဂမဉ္စ သင်္ဂဟိတံ ဟောတိ၊ တသ္မာ အာယုဝေမဇ္ဈံ အတိက္ကမိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တော ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ နာမ ဟောတီတိ အာဟ ယော ပန အဝိဟေသု-တိအာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ (အံ၊၂။၄၅၁)တိ အာယုဝေမဇ္ဈံ အတိက္ကမိတွာ ပစ္ဆိမကောဋိံ အပတွာ ပရိနိဗ္ဗုတော ဟောတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၇၃။ အာယုဝေမဇ္ဈံ ဥပဟစ္စ အတိ-က္ကမိတွာ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယတီတိ ဥပဟစ္စ-ပရိနိဗ္ဗာယီ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။ ဥပဟစ္စ ပရိ-နိဗ္ဗာယိဿာ(ပဋိသံ။၁၆၀)တိ အာယုဝေမဇ္ဈံ အတိက္ကမိတွာ ဝါ ကာလကိရိယံ ဥပဂန္တွာ ဝါ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ အနာဂါမိနော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၆၈။ (-အဘိ၊ပု။ ၁၁၉။ အံ၊ဌ၊၃။၁၄၉၊၁၇၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၉၊၅၀၊ ၅၂။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၅၃။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၇၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၉၆။ မူလဋီ၊၃။၃၈။ အနုဋီ၊၃။၄၉။ ပဋိသံ၊ ဂံ။၂၅၆။)

ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယိနာမက (တိ) [ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ+နာမက] ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ အမည်ရှိသောသူ။ အာယုဝေမဇ္ဈံ အတိက္ကမိတွာ အရ-

ဟတ္တံ ပတ္တာ ပရိနိဗ္ဗာယနသဘာဝေန ဥပဟစ္စ-ပရိနိဗ္ဗာယီနာမကေန အနာဂါမိနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၄၉။

ဥပဟစ္စဘာဝ (ပု) [ဥပဟစ္စ+ဘာဝ] ကပ်ရောက်အပ်သောဘာဝ။ အတ္ထိ ဥပဟစ္စဘာဝေါ။ အဘိ၊ က။၂၇၂။

ဥပဟညတိ[၁] (ကြိ) [ဥပ+ဟန+ယ+တိ] ပျက်စီး၏၊ ပင်ပန်း၏၊ နှိပ်စက်-ညှင်းဆဲ-ဖျက်ဆီး-၏။ သရောပိ ဥပဟညတိ(မ၊၃။၂၇၇)တိ သဒ္ဒေါပိ ဘိဇ္ဇတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။ ပုဗ္ဗေဝ ဥပ-ဟညတိ။ အံ၊၂။၃၂၇။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ **ဥပ-ဟညေထ**—ကဒါစိ ဥပဟညေထ။ ဇာ၊ ၁။၂၀၃။ ဥပဟညေထာတိ ဥပဃာတံ အာပဇ္ဇေယျ အပရိသုဒ္ဓံ အဿ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၄။

ဥပဟညတိ[၂] (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဟန+ယ+တေ] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ဖျက်ဆီး-သတ်ဖြတ်-အပ်၏။ ဥပဟညတိ(မ၊၃။၂၇၇)တိ ဃာတိယတိ။ မဋ္ဌ၊ ၄။၁၉၃။ (-သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။) အဘိဇ္ဈာ စ ဝိဟာသာ စ၊ စိတ္တမဿူပဟညတိ (ထေရ။၃၂၈)တိ ပိယရူပေ သာရဇ္ဇနဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယ အဘိဇ္ဈာယ...ဝိဟေသာယ စ အဿ ပုဂ္ဂလဿ စိတ္တံ ဥပဟညတိ ဗာဓီယတိ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ အဘိဇ္ဈာဝိဟေသာဟိ အဿ စိတ္တံ ဥပဟညတိ။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၉။ (-အံဋီ၊ ၂။၁၀၄။) **ဥပဟညန္တိ**—စူဠနိ။၁၉၀။

ဥပဟညန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဟန+ယ+အန္တေ] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ဖျက်ဆီး-သတ်ဖြတ်-အပ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဟညမာန (တိ) [ဥပ+ဟန+ယ+မာန] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ဖျက်ဆီး-သတ်ဖြတ်-အပ်သော၊သူ။ ကမ္မကရဏာဒီဟိ ဥပဟညမာနေ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၉။ စူဠနိဋ္ဌ။၇၅။

ဥပဟညေထ (ကြိ) [ဥပ+ဟန+ယ+ဧယျ] ပင်ပန်း-ပျက်စီး-ရာ၏။ (ဇာတ်ဝတ္ထုအလို ပျက်စီးစေရာ၏-ဟုအဓိပ္ပါယ်နက် ပြန်ဆိုရမည်။) ဥပဟညတိ[၁] -ကြည့်။

ဥပဟဋ္ဌ (တိ) [ဥပ+ဟရ+တ] ကပ်ဆောင်အပ်သော။ တသ္မိံ ကိရ ဘောဇနေ ဥပဟဋ္ဌမတ္တေဝ "သတ္ထာ ဘုဉ္ဇိဿတီ"တိ သညာယ။ သံဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။ ဥပဟဋ္ဌမတ္တေတိ "မြာဟ္မဏေန ဘုဉ္ဇတု ဘဝ"န္တိ ဥပနီတမတ္တေ။ သံဋီ၊၁။၂၆၁။

ဥပဟတ[၁] (တိ) [ဥပ+ဟန+တ] နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တိုက်ခတ်-အပ်သော(ပါဠိနည်း)၊ ဖျက်ဆီး-ပျက်စီး-ပျောက်ပျက်-သော(သဒ္ဒါနည်း)။ ခတံ ဥပဟတံ အတ္တာနံ ပရိဟရတိ။ ဝိ၊ ၅။၂၉၃။ ဥပဟတာယံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ။ ဒီ၊ ၁။၈၀။(ပခုက္ကူ-သျှနှင့် ဘာသာဋီကာတို့၌ ဖျက်ဆီးခဲ့ပြီ-ဟု ပါဠိတော်နည်း အနက်ပေး၍၊ နေရင်းနိဿျ၌ ဖျက်ဆီးအပ်၏-ဟု သဒ္ဒတ္ထ အနက်ပေးသည်။) အယံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ ခတော ဥပဟတော ဘိန္နပတိဋ္ဌော ဇာတော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ကုသလမူလာနံ ခဏနေန ခတော၊ တေသမေဝ ဥပဟနနေန ဥပဟတော၊ ... ခတောတိ ဟိ ဣဒံ ဣဓ ကမ္မဝသေန သိဒ္ဓံ၊ ပါဠိယံ ပန ကတ္တုဝသေနာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ပဒ-ဒွယဿ ပရိယာယတ္တာ ဥပဟတောတိ ဣဓ န ဝုတ္တံ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၅။ (-ဒီဋီ၊၁။၂၈၄။) သေတကရောဂေန ဥပဟတမေဝ ပစ္ဆိန္နခီရံ အဂ္ဂဟိတတဏ္ဍုလံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ အသပ္ပု-ရိသော ခတံ ဥပဟတံ အတ္တာနံ ပရိဟရတိ။ အံ၊၁။၈၈။ ဥပဟတန္တိ ဂုဏာနံ ဥပဟတတ္တာ ဥပဟတံ၊ ဆိန္နဂုဏံ နဋ္ဌဂုဏန္တိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌ၊၂။၅၉။ ဥပဟတတ္တာတိ နဋ္ဌတ္တာ၊ တေနာဟ ဆိန္နဂုဏံ နဋ္ဌဂုဏန္တိ အတ္ထောတိ။ အံဋီ၊၂။၅၈။ ခတံ ဥပဟတ(အံ၊၁။၁၅၂)န္တိ ဂုဏခနနေန ခတံ၊ ဂုဏူပဃာတေန ဥပဟတံ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။

ဥပဟတော(အံ၊၁။၁၆၁)တိ ဂုဏုပဃာတေနေဝ ဥပဟတော။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ (-ဇာ၊၂။၁၃၀။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၇။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၅၄။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၈၀။ သံဋီ၊၂။၅၃၄။ အံဋီ၊၃။၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၈၆။) ဥပဟတေ (မဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၂)တိ ပုဗ္ဗကိမိအာဒီဟိ ဥပဒ္ဒုတေ။ မဋီ၊၂။၁၇၄။ ဥပဟတာနိ(မဋ္ဌ၊၂။၂၅၀)တိ ဗာဓိတာနိ။ မဋီ၊၂။၂၇၅။

ဥပဟတ^{၂} (တိ) [ဥပ+ဟန+တ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ ဥပဟတဌ-ကြည့်။

ဥပဟတကာယပ္ပသာဒ (တိ) [ဥပဟတ+ကာယပ္ပသာဒ] ဖျက်ဆီးအပ်သော-ပျက်စီးသော-ကာယပ္ပသာဒ ရှိသော၊သူ။ (သျှ၊၃။၂၆၈။) ဥပဟတိန္ဒြိယဝတ္ထုမှို ဥပဟတိန္ဒြိယော(ဝိ၊ ၁။၄၆)တိ ဥပဟတကာယပ္ပသာဒေါ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၃။ ဥပဟတကာယပ္ပသာဒေါတိ ဝါတပိတ္တာဒိဒေါသေဟိ ကာယဝိညာဏုပ္ပါဒကဘာဝေန ဒူသိတကာယပ္ပသာဒေါ၊ ဝိမတိ၊၁။ ၁၆၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၀၇။) ဥပဟတိန္ဒြိယော (မ၊၂။၁၇၅)တိ ကိမိရကုဋ္ဌေန နာမ ဥပဟတကာယပ္ပသာဒေါ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၁၃၉။ မဋီ၊၃။၁၀၆။)

ဥပဟတကာယိန္ဒြိယ (တိ) [ဥပဟတ+ကာယိန္ဒြိယ] ဖျက်ဆီးအပ်သော-ပျက်စီးသော-ကာယိန္ဒြေ-ကိုယ်-ရှိသော၊သူ။ တေ ယထာ သော ဥပဟတကာယိန္ဒြိယော ကုဋ္ဌီ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။

ဥပဟတစက္ခု (တိ) [ဥပဟတ+စက္ခု] ဖျက်ဆီးအပ်-ပျက်စီး-သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ ဥပဟတစက္ခုနော စ ဒိဗ္ဗစက္ခု နာမ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၇၃။

ဥပဟတစိတ္တ (တိ) [ဥပဟတ+စိတ္တ] ဖျက်ဆီးအပ်-ပျက်စီး-ထိပါးလို-တွန့်တို-သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ (မြန်။၂၂၃။ ဇာ၊သျှ၊၁၂၅။) ဥပဟတစိတ္တောမှို(သံဋ္ဌ၊၁။၃၄)တိ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယာသင္ဃာတဝတော ပရသ္မိံ ဥပဟတစိတ္တောမှီတိ သင်္ကော အတ္တနော သဘာဝံ ဝဒတိ။ သံဋီ၊ ၁။၃၄၃။ (-ဥဒါနဋ္ဌ၊၁၀၀။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၊၂၇၈။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၂၈၆။)

ဥပဟတဋ္ဌ (တိ) [ဥပဟတ+အတ္တ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော သဘောရှိသော။ (မြန်။၂၅၀။) ဥပဃာတဋ္ဌေန္တိ ဥပဟတဋ္ဌေန။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ဥပဃာတဋ္ဌရောဂေန ဝိယ အန္တော ဧဝ အဘိဟတသဗ္ဗတာ ဥပဟတဋ္ဌော။ သံဋီ၊၂။၂၉၁။

ဥပဟတနေတ္တ (တိ) [ဥပဟတ+နေတ္တ] ဖျက်ဆီးအပ်-ပျက်စီး-သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ တေန ပယောဂဝိပ္ပတ္တိဝသေနာဟ ဥပဟတနေတ္တတာယ အန္ဓော။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

ဥပဟတပညိန္ဒြိယ (တိ) [ဥပဟတ+ပညိန္ဒြိယ] နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော ပညိန္ဒြေရှိသော။ ဥပဟတိန္ဒြိယာ(မ၊၂။၁၇၅)တိ ဥပဟတပညိန္ဒြိယာ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ (-မဋီ၊၃။၁၀၆။)

ဥပဟတပသာဒ (တိ) [ဥပဟတ+ပသာဒ] ဖျက်ဆီးအပ်-ပျက်စီး-သော(စက္ခု)ပသာဒ-ရှိသော၊သူ။ ပုဗ္ဗာဒီဟိ ဝါ ဥပဟတပသာဒေါ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၄၄။ (-သံဋ္ဌ၊၃။၈၄။)

ဥပဟတပုဗ္ဗ (တိ) [ဥပဟတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌-ထိပါး-နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-အပ်ဘူးသော၊ ရှေး၌ ပျက်စီးဘူးသော၊သူ။ (မြန်။၅၀၁။) နာဘိဇာနာမိ ကိဥ္စိ ကုလံ ပက္ကာဘိက္ခာနုပ္ပဒါနမတ္တေန ဥပဟတပုဗ္ဗံ။ သံ၊၂။၅၀၈။ (-သံဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။)

ဥပဟတဗီဇ (တိ) [ဥပဟတ+ဗီဇ] ဖျက်ဆီးအပ်သောမျိုးစေ့ရှိသော၊သူ။ လေခပဏ္ဏကော နာမ ကိရ မန္တဝသေန ဥပဟတဗီဇော။ ဝဇိရ၊၄၂၉။

ဥပဟတဗ္ဘန္တရ (တိ) [ဥပဟတ+အဗ္ဘန္တရ] နှိပ်စက်

အပ်-ပူလောင်-သောဝမ်းတွင်းရှိသော၊(သျှ။ ၄၆၅၊) ဝမ်းတွင်း၌လေခတ်သော၊သူ(ပြန်။၃၁၂)။ ဇီယစ္ဆိတော မဟာရာဇ ဘောဇနံ အလဘ-မာနော ဥပဟတဇ္ဇတ္တရော ဝိဇ္ဇမာနေပိ ဥတ္တရိ အာယုသ္မိံ အကာလေ မရတိ။ မိလိန္ဒ။၂၉၁။

ဥပဟတသာမတ္ထိယ(တိ) [ဥပဟတ+သာမတ္ထိယ] နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော အစွမ်းသတ္တိ ရှိသော။ (အစွမ်းသတ္တိပျက်စီးသော။) ဗလဝ-အကုသလကမ္မေန ဥပဟတသာမတ္ထိယံ တဒေဝ ပဋိသန္ဓိဒါယကံ ကုသလကမ္မံ ဒုဗ္ဗလီဘူတံ ပုရိသိန္ဒြိယံ အနုပ္ပါဒေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၁။

ဥပဟတာယတိကမ္မဖလ (တိ) [ဥပဟတ+ အာယတိကမ္မဖလ] ဖျက်ဆီး-ပယ်ဖျက်-အပ်ပြီးသော အနာဂတ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သောကံ၏ အကျိုးရှိသော၊ အနာဂတ်၌ဖြစ်လတ္တံ့သောကံအကျိုးကို ပယ်ဖျက်ပြီးသော၊သူ။ (ပြည်၊ သျှ။၉၄-၌ ဥပဟတာယတိ=ဖျက်ဆီးအပ်၏-ဟု အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။) ယော စဿ သမုဒယပ္ပဟာနေန ဥပဟတာယတိကမ္မဖလဿ စရိမစိတ္တတော စ ဥဒ္ဓံ ပဝတ္တိခန္ဓာနံ အနုပ္ပါ-ဒနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၀။

ဥပဟတိန္ဒြိယ (တိ) [ဥပဟတ+ဣန္ဒြိယ] ဖျက်ဆီးအပ်-ပျက်စီး-သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ ဣန္ဒြေပျက်စီးသော၊သူ။ (အရာအားလျော်စွာ ကာယပသာဒပျက်စီးသူ, သဒ္ဓါပညာစသော ဣန္ဒြေပျက်စီးသူ, စက္ခုစသောဣန္ဒြေ ပျက်စီးသူတို့ကို ယူရသည်။) ဥပဟတိန္ဒြိယဝတ္ထုမှိ ဥပဟတိ-န္ဒြိယော(ဝိ၊၁။၄၆)တိ ဥပဟတကာယပ္ပသာဒေါ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ (-ဝဇီရ။၁၀၀။) ဥပဟတိန္ဒြိယော (မ၊၂။၁၇၅)တိ ကိမိရကုဋ္ဌေန နာမ ဥပဟတ-ကာယပ္ပသာဒေါ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ ခတော ဥပ-ဟတိန္ဒြိယော။ ဝိ၅။၂၈၄။ သဒ္ဓါဒီနဥ္စ ဣန္ဒြိယာနံ ဥပဟတတ္တာ ဥပဟတိန္ဒြိယော။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၀၄။ ဥပဟတိန္ဒြိယာ(မ၊၂။၁၇၅)တိ ဥပဟတ-ပညိန္ဒြိယာ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ အဝိဇ္ဇာဘိဘူတတာယ ဝိရောစိပစ္စယသမာယောဂေန ပညိန္ဒြိယဿ ဥပဟတတ္တာ။ မဋီ၊၃။၁၀၆။ တသ္မိံ ဟိ သမယေ ပရိဋ္ဌာဟုပ္ပတ္တိယာ ဥပဟတိန္ဒြိယော ဟောတိ၊ ကာယော ဇီရတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၆၁။ အံဋီ၊၁။ရရ။ (-သံဋီ၊၂။၄၁၆။)

ဥပဟတိန္ဒြိယဝတ္ထု (န) [ဥပဟတိန္ဒြိယ+ဝတ္ထု] ပျက်စီးသောကာယပသာဒရှိသောသူ၏-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ၊ ဥပဟတိန္ဒြိယဝတ္ထု။ ဥပ-ဟတကာယပ္ပသာဒ-ကြည့်။

ဥပဟတ္တု (တိ) [ဥပ+ဟရ+တု] ကပ်ဆောင်-ပို့ဆောင်-တတ်သော၊သူ။ ဗဟူနံ ဝတ နော ဘဂဝါ သုခမ္မာနံ ဥပဟတ္တာ။ မ၊၂။၁၁၁။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ ဥပဟတ္တာတိ ဥပဟာရကော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ ဥပဟာရကောတိ ဥပနေတာ။ မဋီ၊၃။၇၅။

ဥပဟနတိ (ကြိ) [ဥပ+ဟန+အ+တိ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ မံသံ ပိတ္တံ ပိတ္တံ ကတွာ စမ္မံ အလ္လိယာပေန္တော မံသကာယံ ဥပဟနတိ နာမ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။ **ဥပဟန္တိ**—ထေရ။၃၀၃။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ ယသ္မာ ရုက္ခံ ရုဒန္တဿ ပုဂ္ဂလဿ စက္ခုံ သရီရဉ္စ ဥပဟန္တိ ဝိဗာဓတိ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ (-ဝဇီရ။ ၃။) **ဥပဟနန္တိ**— ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။

ဥပဟနန (န) [ဥပ+ဟန+ယု] ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ ကာယိကံ ဥပဃာတိကံ နာမ ကာယဒွါရေ ပညတ္တသိက္ခာပဒဿ အသိက္ခန-ဘာဝေန ဥပဟနနံ ဝုစ္စတိ၊ နာသနံ ဝိနာသနန္တိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၃။ (-သံဋီ၊၂။၅၂၅။ မဋီ၊ ၂။၅၄။)

ဥပဟနန္တ (တိ) [ဥပ+ဟန+အန္တ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-သော၊သူ။ ပါဏိအာဒီဟိ ပရံ ဥပဟနန္တော ဝိဟေဌေန္တော ပရူပဃာတိ

ပဗ္ဗဇိတော နာမ န ဟောတိယေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၄။

ဥပဟနန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဟန+အ+အန္တိ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ဥပဟနတိ-ကြည့်

ဥပဟနိတ္ဝာ(ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဟန+တွာ] ကပ်ရောက်-ကျရောက်-၍။ ပထဝီတလံ ဝါ ဥပဟနိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။

ဥပဟန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဟန+အ+တိ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ ဥပဟနတိ-ကြည့်။

ဥပဟန္တွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဟန+တွာန] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၍။ အတ္တာနံ ဥပဟန္တွာန၊ ပစ္ဆာ အညံ ဝိဟိံသတိ။ အံ၊ ၂။၃၂၇။

ဥပဟရတိ (ကြိ) [ဥပ+ဟရ+အ+တိ] (က) ပို့ဆောင်၏။ (ခ) ပူဇော်-ဆက်သ-လှူဒါန်း-၏။ (က) ယသ္မာ ပန ဘဂဝါ ဒိဗ္ဗဝိဟာရာဒီဟိ သတ္တာနံ ဟိတံ ဟရတိ ဥပဟရတိ ဥပနေတိ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၄။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၀၄။) **ဥပဟရန္တိ**- ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၈၊၁၀၇။ **ဥပဟရိံသု**- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ **ဥပဟရိဿာမ**- အံ၊၁။၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ (ခ) ပါဏံ ဝဓိတွာ ဒေဝတာနံ ဥပဟရန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

ဥပဟရန္တ (တိ) [ဥပ+ဟရ+အန္တ] ကပ်ဆောင်-ပို့ဆောင်-သော၊သူ။ လာဘသက္ကာရဉ္စ ဥပဟရန္တေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ မာဏဝါ...မဓုလာဇာဒီနိ ဥပဟရန္တာ...သက္ကာရံ ကရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၂။

ဥပဟရန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဟရ+အ+အန္တိ] (က) ပို့ဆောင်ကုန်၏။ (ခ) ပူဇော်-ဆက်သ-လှူဒါန်း-ကုန်၏။ ဥပဟရတိ(က) (ခ)ကြည့်။

ဥပဟရိံသု (ကြိ) [ဥပ+ဟရ+ဣံသု] ပို့ဆောင်ကုန်ပြီ။ ဥပဟရတိ(က) ကြည့်။

ဥပဟရိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဟရ+တွာ] ဆောင်ကုန်၍။ အပရေ ဝါတာ ပုပ္ဖါနိ ဥပဟရိတွာ မဂ္ဂေ ဩကိရန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။

ဥပဟရိဿာမ (ကြိ) [ဥပ+ဟရ+ဿာမ] ပို့ဆောင်ကုန်လတ္တံ့။ ဥပဟရတိ(က) ကြည့်။

ဥပဟာသန (နု) [ဥပ+ဟသ+ယု] ပြောင်လှောင်ပျက်ချော် သရော်ခြင်း။ ဥပက္ကောသတီတိ ဥပ္ပဏ္ဍေတိ ဥပဟာသနဝသေန ပရိဘာသတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၀။

ဥပဟာရ (ပု) [ဥပ+ဟရ+ဏ] (၁) ပေးခြင်း။ (၂) ကပ်၍ဆောင်ခြင်း၊ ပူဇော်ခြင်း။ (၁) အာဟာရူပဟာရောတိ အာဟာရော စ ဥပ-ဟာရော စ၊ ဂဟဏဉ္စ ဒါနဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၉။ (၂) သစေ မေ ဣဒံ နာမ သမိဇ္ဈတိ၊ တုမှာကံ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ဥပဟာရံ ကရိဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဥပဟာရန္တိ ပူဇံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၆။ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီဟိ ဥပဟာရော ပူဇာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၂၁။ (-အံ၊၁။၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆ ၂။၁၂၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၇၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၇၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။ ပါစိတ်၊ယော။၁၆၄။)

ဥပဟာရက (တိ) [ဥပ+ဟရ+ဏွု] ကပ်ဆောင်-ပို့ဆောင်-တတ်သော၊သူ။ ဥပဟတ္တု-ကြည့်

ဥပဟာရကရဏဒဿန (နု) [ဥပဟာရကရဏ+ဒဿန] ပူဇော်မှုပြုခြင်းကိုပြကြောင်း ဖြစ်သော စကား။ ပုပ္ဖမူမ။ပ။ရေဏိတလန္တိ ဣဒံ ယထာ ပဋိသုတေန သုပ္ပါဒိနာ ဥပဟာရကရဏ-ဒဿနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။

ဥပဟာရတ္ထ (ပု) [ဥပဟာရ+အတ္ထ] ပူဇော်ခြင်း အကျိုး။ တဿ ဥပဟာရတ္ထာယ မနုဿေ

မာရေတွာ။ မင္ဋ၁။၁၁၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၅၄။)

ဥပဟာရေတုံ (ဖျ) [ဥပ+ဟရ+ဏေ+တုံ+] ကပ်ဆောင်စေခြင်းငှာ၊ ခံစားစေခြင်းငှာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဟာရေတုကာမ (တိ) [ဥပဟာရေတုံ+ကမု+ဏ] ကပ်ဆောင်စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ကပ်ဆောင်စေလိုသော၊ ခံစားစေလိုသော၊သူ။ ဂါထာ ထေရီ ကာမေသု ဥပဟာရေတုကာ-မေန မာရေန ဝုတ္တာ။ ထေရီဋ္ဌ၊၁၇၂။

ဥပဟိံသတိ (ကြိ) [ဥပ+ဟိသိ(ဟိံသ)+အ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။၄၂၁။ နီတိ၊ဓာ။၁၇၂] ညှင်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ ယော ဝါဒေနူပဟိံသတိ။ ဝိ၊၄။၃၆၇။ ဥပဟိံသတီတိ ဗာဓတိ အာသာ-ဒေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၉။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၅၅။) တေပိဟံ **ဥပဟိံသေယျံ**—ဇာ၊၁။၂၄၃။ တေ အဟံ ဝိသာလသာခဝိဋပေပါ မူလေ ဆိန္ဒိတွာ ပတန္တော ဥပဟိံသေယျံ။ သံဘဂ္ဂဝိမာနေ ကရောန္တော ဝိနာသေယျန္တိ အတ္ထော။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၉။

ဥပဟိံသေယျံ (ကြိ) [ဥပ+ဟိသိ(ဟိံသ)+အ+ယျံ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ရာ၏။ ဥပဟိံသတိ-ကြည့်။

ဥပါဂစ္ဆတိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+အ+တိ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရောက်လာ-ဝင်-၏။ **ဥပါဂစ္ဆိ**—ခိပ္ပမေဝ ဥပါဂစ္ဆိ။ ဇာ၊၂။၁၅၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၆။၂၇။ (-အပ၊၁။၂၇၀။ ထေရာဋ္ဌ၁။၂၈၉။ အပဋ္ဌ၂။၁၉၃။) ဥပါဂစ္ဆီတိ ဥပါဂတော အဟောသိ။ ဇာဋ္ဌ၆။၂၈။ **ဥပါဂမိ**—ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၉။ ဝိမာန။၃၅။ ဒီဋ္ဌ၂။၂၉၂။ မဋ္ဌ၁။၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၁၄။ ဝိမာနဋ္ဌ။၁၁၄၊၁၁၅။ ဘဝန်မေ ဥပါဂမိ။ အပ၊၁။၃၅။ မေ ဘဝန် ဥပါဂမိ သမ္ပတ္တောတိ အတ္ထော။ အပဋ္ဌ၁။၂၆၇။ (-အပ၊၁။၇၁။ အပဋ္ဌ၂။၃၀။) ဥပါဂမိ ဂန္ဓကုဋိံ။ အပ၊၁။၆၆။ မဟာမုနိ ဂန္ဓကုဋိံ တေဟိ သဟ ဥပါဂမိ ပါဝိသီတိ အတ္ထော။ အပဋ္ဌ၂။၁၆။ **ဥပါဂစ္ဆုံ**—ရာဇဒွါရံ ဥပါဂစ္ဆုံ။ ဇာ၊၂။၁၅၄။ ဥပါဂစ္ဆုန္တိ တေ ရထေသု ယုတ္တေ အဿေ အာဒါယ အာဂမံသု။ ဇာဋ္ဌ၆။၂၇။ (-စူဠနိ။ ၁၉၇။ ဇာ၊၂။၃၇၁။ ဇာဋ္ဌ၇။၃၇၁။) **ဥပါဂမုံ**—တရမာနာ ဥပါဂမုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ ဥပါဂမုန္တိ ထေရံ ဥပသင်္ကမိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၆၆။ (-ဇာ၊ ၂။၉၀၊၃၃၀။ ဇာဋ္ဌ၅။၃၇၆။ ဇာဋ္ဌ၇။၂၈၅။) **ဥပါဂမိံသု**—ဥပါဂမိံသု(စူဠနိ။၁၉၈)တိ သမီပံ ဂမိံသု။ စူဠနိဋ္ဌ။၇၇။ **ဥပါဂမိ**—(ဩဝိဘတ်ကို ဣပြု) ကဿာ နု ကာယာ အနဝဇ္ဇံ ဥပါဂမိ (ဝိမာန၊၁၈)တိ…သမ္ပာသမ္ဘုဒ္ဓံ ပယိရုပါသနာယ ဥပဂန္တွာ ဥပဂတာသိ။ ဝိမာနဋ္ဌ။၇၂။ **ဥပါဂါ**—(ဂမု ကို ဂါပြု ဩ ဝိဘတ်ချေ။) ကော နု တွံ တိဒိဝါ မဟိံ ဥပါဂါ။ ဝိမာန။၇၇။ ဇေ-ဘူတော ကော နု တွံ ဒေဝလောကတော ဣမံ ဘူမိပဒေသံ ဥပဂတော။ ဝိမာနဋ္ဌ၊၂၁၈။ **ဥပါဂမိ**—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ ဇာ၊၁။၃၈၃။ အဘိဋ္ဌ၁။၃၆၄၁။ အပဋ္ဌ၁။၈၁၃။ ဇာဋ္ဌ၁။၈၁၂။ ဇာဋ္ဌ၅။၇၇။ **ဥပါဂါ**—(ဂမု ကို ဂါ ပြု ဣံ ဝိဘတ် ကို အာ ပြု) မနုဿမံသဿ ကတေ ဥပါဂါ။ ဇာ၊၂။၁၄၄။ ဥပါဂါတိ ဥပဂတောမှိ။ ဇာဋ္ဌ၅။၅၄၁။ **ဥပါဂမိမှာ**—စရိယာဋ္ဌ။၁၃၂။ **ဥပါဂမုံ**—(မှာဝိဘတ်ကို ဥံ ပြန်။) ဗာရဏသိံ-မုပါဂမုံ၊ စရိယာ။၄၀၁။ ဥပါဂမုန္တိ ဥပဘောဝိ မယံ ဥပါဂမိမှာ၊ စရိယာဋ္ဌ။၁၃၂။ **ဥပါဂမုမှာ**—သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၈၂။ **ဥပါဂါ**—(ဂမု ကို ဂါပြု အာ) ဇာ၊၁။၂၉၁။ ဇာဋ္ဌ၄။၃၃၀။ **ဥပါဂု**—(ဦဝိဘတ်ကို ဥ ရဿပြု၊) ဥပါဂု ပစ္စေကံ ယထာပဒေသံ။ ဇာ၊၂။၂၃၁။ ဇာဋ္ဌ၇။၄၇။ ဥပါ-ဂူတိ ဥပဂတာ။ ဇာဋ္ဌ၇။၄၇။ **ဥပါဂမံ၊ ဥပဂမံ**—(အ ဝိဘတ်ကို အံပြု) ယံ သေဋ္ဌံ တဒု-ပါဂမံ။ မ၊၂။၃၀၈။ တဒေဝ အဟံ ဥပဂမံ ဥပဂတော သမ္ပတ္တော။ မဋ္ဌ၃။၂၃၇။

ဥပါဂစ္ဆိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+ဤ။ ဥပ+ဂမု+ဤ။ အာ ဥပသာရဟုလည်းကောင်း၊ ဓာတ်၏ ရှေ့၌ အလာ၍ ဒီဃပြု-ဟုလည်းကောင်း နှစ်မျိုးရသည်။ နောက်ပုဒ်တို့၌လည်း ထို့တူပင်] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရောက်လာ-ဝင်-ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂစ္ဆုံ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+ဥံ။ ဥပ+ဂမု+ဥံ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရောက်လာ-ဝင်-ကုန်ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂတ (တိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+တ] (၁) ကပ်ရောက်သော၊သူ။ (၂)ပြည့်စုံသော။ (၁) ယထာနိဋ္ဌံ ဥပါဂတာ။ ဝိ၌၄။၂၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၌။၃၅၄။ ရုက္ခမူလံ ဥပဂတောသ္မိ။ အဘိ၌၁။၄၁။ (အပ၌၁။၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၌။၉၉။ ဇာ၌၁။၁၂-တို့၌ ဥပဂတောသ္မိ-ဟုရှိသည်။) (၂) ဗ္ဗာမာယ အနုပဃနာယ ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော ဥပါဂတော။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၁။ (-အဘိ၌၂။၂၅၀။) ဒွိဒသဂုဏမုပါဂတန္တိ ဒွါဒသဟိ အာနိသံသေဟိ သမန္နာဂတံ (ဥပေတံ)။ အဘိ၌၁။၃၉။ အပ၌၁။၁၁။ ဇာ၌၁။၁၁။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၌။၉၉။) (ဂုဏေ ဒသဟုပါဂတံ-၌ ဥပါဂတံ-ကို"ကပ်ရောက်အပ်သော"ဟု ကမ္မရုပ် အနက်တမျိုး ဘာသာဋီကာ ၌ ပေးသေး၏၊ ဥပေတံ-ဟု အဋ္ဌကထာ တိုက်ရိုက်ဖွင့်သဖြင့် "ပြည့်စုံသော" အနက်က သာကောင်းပါသည်။) (-မ၌၁။၂၄၉။ အဘိ၌၁။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၃၀။)

ဥပါဂန္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+တွာ] ကပ်ရောက်ကုန်၍။ ဂါမဏ္ဍလာ ဥပါဂန္တွာ၊ ရုပ်ဒဿေန္တိ နပ္ပကံ။ စရိယာ။၄၁၉။ အဘိ၌၁။၇၅။ ဇာ၌၁။၅၆။

ဥပါဂမံ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+အ။ ဥပ+ဂမု+အ] ရောက်ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂမိံ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+ဣံ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရောက်လာ-ဝင်-ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂမိံသု (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+ဥံ။ ဥပ+ဂမု+ဥံ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရောက်လာ-ဝင်-ကုန်ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ -ကြည့်။

ဥပါဂမိ၁ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+ဤ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရောက်လာ-ဝင်-ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂမိ၂ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+သိ။ ဥပ+ဂမု+သိ။ သိ ကို ဣပြု] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ရောက်လာ-ဝင်-ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂမိမှာ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+မှာ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂမုံ၁ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+ဥံ။ ဥပ+ဂမု+ဥံ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂမုံ၂ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+မှာ။ မှာ ကို ဥံ ပြန်။] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂမုမှာ(ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+မှာ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂါ၁(ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+သိ။ ဥပ+ဂမု+သိ။ ဂမု ကို ဂါပြု၊ သိ ကိုချေ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂါ၂(ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+ဣံ။ ဥပ+ဂမု+ဣံ။ ဂမု ကို ဂါပြု၊ ဣံကို အာပြု၊ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၀၄] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်

ဥပါဂါ၃(ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+အာ] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါဂု (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဂမု+ဦ။ ဥပ+ဂမု+ဦ။ ဦ ကို ရဿပြု။] ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်ပြီ။ ဥပါဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥပါတိဓာဝတိ (ကြိ) [ဥပ+အတိ+ဓာဝု+အ+အန္တိ] ကပ်ရောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ လွန်၍ပြေး၏။ ဥပါတိဓာဝန္တိ န သာရမေန္တိ (ဥဒါန။၁၆၈) တိ…တသ္မိံ ပန သဥပါယေ သာရေ တိဋ္ဌန္တေ-ယေဝ ဝိမုတ္တာဘိလာသာယ တံ ဥပေန္တာ ဝိယ ဟုတွာပိ ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသေန အတိဓာဝန္တိ အတိက္ကမိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၃။

ဥပါတိဓာဝန္တိ(ကြိ) [ဥပ+အတိ+ဓာဝု+အ+အန္တိ] ကပ်ရောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၏၊ လွန်၍ပြေးကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပါတိဓာဝန္တိသုတ္တ (န) [ဥပါတိဓာဝန္တိ+သုတ္တ] ဥပါတိဓာဝန္တိသုတ်။ ဆီမီးသို့ တိုးဝင်သော ပိုးဖလံများ ဆင်းရဲပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကြရသည်ကို မြင်တော်မူသဖြင့် "သီလသမာဓိ ပညာအနှစ်သာရသို့ မရောက်ကုန်ဘဲ လွန်၍ ပြေးကုန်သော, တဏှာဒိဋ္ဌိအနှောင်အဖွဲ့တို့ကို ပွားစေကုန်သော, မြင်ရကြားရသောအရာ တို့ကို မှန်၏ဟုယူလျက် အမှားကို နှလုံးသွင်း ကုန်သော သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည် ရာဂစသော မီး(၁၁) ပါးဖြင့်ရဲရဲညီးသော ဘဝသုံးပါးဟူသော မီးကျီးတွင်းသို့ ကျရောက်ကုန်၏"ဟု ဘုရားရှင် ဥဒါန်းကျူးတော်မူသောသုတ်ဖြစ်သည်။ ဥဒါန။ ၁၆၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၂-၃၂၄။

ဥပါတိပန္န(တိ)[ဥပ+အတိ+ပဒ+တ] (ကာမ တဏှာစသည်တို့၌-ကျော်လွန်ပြီး-လွန်မြောက် ပြီး-နှလုံးမသွင်း-သော၊သူ။ ယေ ဝေ န တဏှာသု ဥပါတိပန္နာ။ သုတ္တနိ။၃၅၃။ န တဏှာသု ဥပါတိပန္နာတိ ကာမတဏှာဒီသု နာဓိမုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၁၄၁။

ဥပါတိဝတ္တ (တိ) [ဥပ+အတိ+ဝတု+တ] လွန် မြောက်သော၊ လွန်၍ ဖြစ်သော၊သူ။ သဗ္ဗံ နမုစိဗလံ ဥပါတိဝတ္တော။ အံ၊၁။၃၂၃။ ဥပါတိ-ဝတ္တောတိ အတိက္ကန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ (-သုတ္တနိ။ ၂၈၇၊၃၃၄။ စူဠနိ။၂၇၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။)

ဥပါတိဝတ္တတိ (ကြိ) [ဥပ+အတိ+ဝတု(ဝတ္တ) +အ+တိ] လွန်မြောက်၏၊ လွန်၍ဖြစ်၏။ ယောပိ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော န သော တံ ဓမ္မံ ဥပါတိဝတ္တတိ။ နေတ္တိ။၄၂။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၁၃။ **ဥပါတိဝတ္တိတ္တော**—မာ တွံ ဗြဟ္မုနော ဝစနံ ဥပါတိဝတ္တိတ္တော။ မ၊၁။၄၀၂။ ဥပါတိ-ဝတ္တိတ္တောတိ အတိက္ကမိတ္တ။ ဥပါတိဝတ္တိတော-တိပိ ပါဌော။ အယမေဝတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ **ဥပါတိဝတ္တိဿတိ**—မ၊၁။၄၀၂။

ဥပါတိဝတ္တန (န) [ဥပ+အတိ+ဝတု(ဝတ္တ)+ယု] လွန်မြောက်ခြင်း၊ ကျော်လွန်၍ဖြစ်ခြင်း။ သက္ကောန္တာနဥ္စ နေသံ ဥပါတိဝတ္တနံ အတ္တနော ဉာဏဗလာနုရူပန္တိ။ မဋီ၊၃။၂၂၂။

ဥပါတိဝတ္တန္တ (တိ) [ဥပ+အတိ+(ဝတု)ဝတ္တ+အန္တ] လွန်မြောက်-လွန်၍ဖြစ်-သော၊သူ။ တေ ဝါ ပနေကေသံ ဥပါတိဝတ္တတ(မ၊၃။၁၈)န္တိ သညီ-တိပဒေန သခေ်ပတော ဝုတ္တံ သညာသတ္တကံ အတိက္ကန္တာနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ ဥပါတိ-ဝတ္တတန္တိ အတိက္ကမန္တာနံ။ နိဒ္ဓါရဏေ စေတံ သာမိဝစနံ။ မဋီ၊၃။၂၂၂။

ဥပါတိဝတ္တိတ (တိ)[ဥပ+အတိ+ဝတု+တ] ကျော် လွန်၍ဖြစ်သော၊သူ။ ဥပါတိဝတ္တတိ-ကြည့်။

ဥပါတိဝတ္တိတွော (ကြိ) [ဥပ+အတိ+ဝတု(ဝတ္တ) +ဩ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၉၁] လွန်မြောက်ပြီ၊ လွန်၍ ဖြစ်ပြီ။ ဥပါတိဝတ္တတိ-ကြည့်။

ဥပါတိဝတ္တိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+အတိ+ဝတု(ဝတ္တ) +ဿတိ] လွန်မြောက်လတ္တံ့၊ လွန်၍ ဖြစ်လတ္တံ့။ ဥပါတိဝတ္တတိ-ကြည့်။

ဥပါဒါ (ထီ) [ဥပ+အာ+ဒါ+အ။ ရှုနှာ။၃၇၀။] (မဟာဘုတ်တို့ကို) မှီ၍သာဖြစ်သော(တရား)၊ ဥပါဒါရုပ်။ (မဟာဘုတ်တို့သည် မှီလည်းမှီတတ်, မှီလည်းမှီအပ်ကုန်၏၊ ဥပါဒါရုပ်တို့သည်ကား ထိုသို့မဟုတ်ချေ၊ မဟာဘုတ်တို့ကို မှီ၍သာ ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါဟူသော အမည်ကိုရကြလေသည်။ ဤကား အဋ္ဌကထာ အလိုတည်း။ မူလဋီကာ၌ကား-"မဟာဘုတ် တို့ကို မလွှတ်ဘဲ မဟာဘုတ်တို့၏ အဆင်း အရောင်စသောအဖြစ်ဖြင့်ယူအပ်သောကြောင့် ဥပါဒါမည်၏"ဟု တနည်းလာသေးသည်။

ဥပါဒါ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၁။၁၀။ ဥပါဒိယန္တေဝ ဘူတာနိ၊ န ဘူတာနိ ဝိယ ဥပါဒိယန္တီတိ ဥပါဒါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဥပါဒိယန္တေဝါတိ ဘူတာနိ ဂဏှန္တိ ဧဝ၊ နိဿယန္တိ ဧဝါတိ အတ္ထော။ ယထာ ဘူတာနိ ဥပါဒိယန္တိ ဂယှန္တိ နိဿီယန္တိ၊ န တထာ ဧတာနိ ဂယှန္တိ နိဿီယန္တိ တသ္မာ ဥပါဒါ။ အထ ဝါ ဘူတာနိ အမုဥ္စိတွာ တေသံ ဝဏ္ဏနိဘာဒိဘာဝေန ဂဟေတဗ္ဗတော ဥပါဒါ။ မူလဋီ၊၁။၅၄။ အတ္ထိ ရူပံ ဥပါဒါ။ အဘိ၊၁။၁၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ကတမံ တံ ရူပံ ဥပါဒါ။ အဘိ၊၁။၁၅၆။ တတ္ထ ဥပါဒီယတီတိ ဥပါဒါ၊ မဟာဘူတာနိ ဂဟေတွာ အမုဥ္စိတွာ တာနိ နိဿာယ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

ဥပါဒါတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+တဗ္ဗ] ကပ်၍ ယူအပ်-မြဲစွာယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-သော။ ဥပါဒါတဗ္ဗဿ အဘာဝတော။......။ယသ္မာ ပန ဧဝံ ဥပါဒါတဗ္ဗော သင်္ခါရော နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၄။၁၉၁။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၈၉။)

ဥပါဒါတဗ္ဗက္ခန္ဓသေသ (တိ) [ဥပါဒါတဗ္ဗက္ခန္ဓ+သေသ] ယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-သော ခန္ဓာ ဟူသော အကြွင်းအကျန်၊ အကြွင်းအကျန် ဖြစ်သော ယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-သောခန္ဓာ။ ဥပါဒိသေသသန္တိ ပုန္နဗ္ဘဝဝသေန ဥပါဒါတဗ္ဗက္ခန္ဓ-သေသံ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

ဥပါဒါတဗ္ဗဋ္ဌ (တိ) [ဥပါဒါတဗ္ဗ+အတ္ထ] ယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-သော အနက်သဘော၊ ဝဋ္ဋံ ဟိ ဥပါဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန ဂဟဏံ ဥပါဒါနန္တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

ဥပါဒါတုံ (ဗျ) [ဥပ+အာ+ဒါ+တုံ] ကပ်၍ယူ-မြဲစွာယူ-စွဲလမ်း-ခြင်းငှါ။ ဥပါဒါနိယ³-ကြည့်

ဥပါဒါဒိတ္တယံ— ဟူသော အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၁-လာ ပါဠိသည် ဥပ္ပါဒါဒိတ္တယံ မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပါဠိဖြစ်သည်။ ဥပ္ပါဒါဒိတ္တယ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉) ကြည့်။

ဥပါဒါဒုက(တိ) [ဥပါဒါ+ဒုက] ဥပါဒါဒုက်။ ဥပါဒါဒုကဿ ယောဇနာယ လဒ္ဓမာနောပိ စတုက္ကော န ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၁၄၂။

ဥပါဒါဓမ္မ(ပု) [ဥပါဒါ+ဓမ္မ] မှီ၍သာဖြစ်သော တရား။ သပ္ပဋိဃေဟိ စ ဥပါဒါဓမ္မေဟိ စ ဧကောတိ အဋ္ဌပဉ္စာ ကတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

ဥပါဒါန (န) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယု။ ဥပ+အာဒါန။ ဥပါဒိယတေ အဂ္ဂိနေတိ ဥပါဒါနံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၃၆။ ဘုသံ အာဒိယန္တီတိ ဥပါဒါနာ။ ဒဠှဂ္ဂါဟံ ဂဏှန္တီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဘုသံ ဒဠှံ့ အာရမ္မဏံ အာဒိယတိ ဧတေဟီတိ ဥပါဒါနာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။ အတ္ထတော ပန ဘုသံ အာဒါနန္တိ ဥပါဒါနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃] (၁) လောင်စာ၊ ထင်းစသော မီးလောင်စာ။ (၂) ဝင့်ဆင်းရဲ။ (၃) ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ အာရုံကို -ယူတတ်-ယူကြောင်းဖြစ်-သောတရား၊ စွဲလမ်းသောတရား၊ ဥပါဒါန်တရား။ (၄) မိမိအကျိုးကို ကပ်၍ ယူခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ယူတတ်သော တရား။(အကြောင်းတရား။) (၅) ယူခြင်း။ (တိ)(၆) ယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-သော။

(၁) ယထာ အာဂတော အဂ္ဂိ ဥပါဒါနံ အလဘိတွာ နိဗ္ဗာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ရ၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၈။ ဠတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၉၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၄။) (၂) အဒ္ဒသာ ဘဂဝါ အာဒိ၊ ဥပါဒါနသဿ ကပ္ပိယော။ သုတ္တနိ။၃၃၂။ ဥပါဒါနဿာတိ ဝဋ္ဋဿ။ ဝဋ္ဋံ ဟိ ဥပါဒါတဗ္ဗ-ဋ္ဌေန ဣဓ ဥပါဒါနန္တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ (၃) တံ မမဿ ဥပါဒါနံ၊ သော မမဿ ဝိယာတော(ဒီ၊၁။၂၄)တိ တံ ဆန္ဒရာဂဒွယံ မမ ဥပါဒါနံ အဿ။ ဒေါသပဋိဃဒွယံ ဝိယာတော၊ ဥဘယမ္ပိ ဝါ ဒဠှဂ္ဂဟဏဝသေန ဥပါဒါနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁ဝရ။ ဥပါဒါနဿ အာဒါနဂ္ဂဟဏာ-ဘိနိဝေသပရာမာသဒုရတိက္ကမဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ စတ္တာရိ ဥပါဒါနာနိ။ ဒီ၊၃။၁၉၂။ ဥပါဒါနာနီတိ အာဒါနဂ္ဂဟဏာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဝ၆။ ဥပဂမနံ ဥပါဒါန(ပဋိသံ။၅ဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၂) န္တိ... ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿာမိတိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တံ ဥပဂမနံ ဂဟဏံ (ဒဠှဂဟဏံ) ပရာမသနံ၊ ဣဒံ ဥပါဒါနံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၂။ မဋီ၊၁။၁၁၃။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။) ဥပါယုပါဒါနာတိ... ဥပါဒိ-ယန္တီတိ ဥပါဒါနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ တေ မမ၊ သော မေ အတ္တာတိ ဥပါဒိယန္တိ ဒဠှဂ္ဂါဟံ ဂဏှန္တီတိ ဥပါဒါနာ။ မဋီ၊၃။၂၈၂။ တဏှာ-ပစ္စယာ ဥပါဒါနံ။ သံ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၂၊ ၁၄၃။ ဥပါဒိယတီတိ ဥပါဒါနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဥပါဒါနန္တိ ဒဠှဂ္ဂဟဏံ ဝုစ္စတိ။ ဒဠှတ္ထော ဟိ ဧတ္ထ ဥပသဒ္ဒေါ ဥပါယာသဥပကဋ္ဌာဒီသု ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ဝ၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂။ ဒီဋီ၊၃။၂၄၂။ မဋီ၊၃။၂၅၈။) (၄) ဒွေမာ ဥပါဒါနာနိ ဂဟဏူပါဒါနဉ္စ ပစ္စယူပါဒါနဉ္စ။ ...ပစ္စယူပါဒါနံ နာမ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာတိ ဧဝံ ဝုတ္တပစ္စယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ ပစ္စယူပါဒါနန္တိ ယံကိဉ္စိ ပစ္စယမာဟ၊ သော ဟိ အတ္တနော ဖလံ ဥပါဒိယတိ ဥပါဒါနဝသေန ဂဏှာတီတိ ဥပါဒါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ မဋီ၊၂။၁၁၈။ (၅) ဥပါဒါန-ပညတ္တိ-ကြည့်။ (တိ)(၆) ဥပါဒါနတ္ထ-ကြည့်။

ဥပါဒါနဥပယ (တိ) [ဥပါဒါန+ဥပယ] ဥပါဒါန် ဖြစ်သော ဥပယတရား။ ဥပဂမနဉ္စ ဥပါဒါန-ဥပယော။ မူလဋီ၊၁။၃၉။

ဥပါဒါနကာရဏ (န) [ဥပါဒါန+ကာရဏ] မှီ၍-စွဲ၍-ဖြစ်သော အကြောင်း။ ဟေတုန္တိ ဝါ ဥပါဒါနကာရဏံ၊ အံဋီ၊၁။ရ၈။ တတ္ထ တုရိဝေမ-သလာကာဒယော ဥပါဒါနကာရဏံ။ အနုဋီ၊ ၂။၆ရ။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓ (ပု) [ဥပါဒါန+ဂေါစရ+ခန္ဓ။ ဥပါဒါန+အာရမ္မဏဘူတ+ခန္ဓ၊ ဥပါဒါန+ပစ္စယ-ဘူတ+ခန္ဓ။ ဥပါဒါန+ဥပါဒါတဗ္ဗ+ခန္ဓ။ ဥပါဒါန +သမ္ဘူတ+ခန္ဓ၊ ဥပါဒါန+ဝိဓေယျ+ခန္ဓ၊ ဥပါဒါန +ပဘဝ+ခန္ဓ။ ဥပါဒါန+ဇနက+ခန္ဓ။ ဥပါဒါန +ဇနိတ+ခန္ဓ] ဥပါဒါန်တရားတို့၏-အာရုံ-အကြောင်း-ဖြစ်သော-ခန္ဓာ၊ ဥပါဒါန်တရား တို့သည် အာရုံပြုခြင်းစသည်တို့၏ အစွမ်း အားဖြင့်-ကပ်၍ယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-သောခန္ဓာ၊ ဥပါဒါန်တရားတို့ကြောင့် ဖြစ်သောခန္ဓာ၊ ဥပါဒါန် တရားတို့သည် ပြုပြင်စီရင်အပ်သောခန္ဓာ၊ ဥပါဒါန်တရားတို့လျှင် အမွန်အစရှိသောခန္ဓာ၊ ဥပါဒါန်တရားတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သောခန္ဓာ၊ ဥပါဒါန်တရားတို့ကိုဖြစ်စေတတ်သော-ခန္ဓာ-တရားအစု၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။

ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ပဋိသံ၊၂၃။ စူဠနိ၊၂ဝ၆။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတိ ဥပါဒါနဂေါစရာ ခန္ဓာ ဥပါ-ဒါနက္ခန္ဓာ၊ မဇ္ဈေ ပဒလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဥပါ-ဒါနသမ္ဘူတာ ဝါ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ယထာ တိဏဂ္ဂိ, ထုသဂ္ဂိ။ ဥပါဒါနဝိဓေယျာ ဝါ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ယထာ ရာဇပုရိသော။ ဥပါ-ဒါနပ္ပဘဝါ ဝါ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ယထာ

၊

ပုပ္ဖရုက္ခော, ဖလရုက္ခော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၀။ သံခိတ္တေန ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ ဒုက္ခာ။ ပဋိသံ။၃၈။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတိ ဥပါဒါနဂေါစရာ ခန္ဓာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ သာသဝဥပါဒါနိယဘာဝေန ဝိသေသေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၈။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတိ ဧတ္ထ စ ဥပါဒါနဂေါစရာ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၈။ ပဉ္စ လောကော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၉။ ဥပါဒါနာနံ အာရမ္မဏဘူတာ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၅၂။ ဒီဋီ၊၂။၆၃။ မဋီ၊၂။၁၃၆။ သံဋီ၊၁။၂၃၅။ သံဋီ၊၂။၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၃၉။ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿီ ဝိဟာသိ။ ဒီ၊၂။၃၀။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသူတိ ဥပါဒါနဿ ပစ္စယဘူတေသု ခန္ဓေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု။ ဒီ၊၂။၂၃၉။ မ၊၁။၇၈။ ဥပါဒါနဿ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဥပါဒါနဿ ပစ္စယဘူတာ ဓမ္မပုဉ္ဇာ ဓမ္မရာသယောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ အံဋီ၊၁။၂၃၉။ ပဉ္စ ခေါ...ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ သက္ကာယော ဝုတ္တော ဘဂဝတာ။ မ၊၁။၃၇၃။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတိ ဥပါဒါနာနံ ပစ္စယဘူတာ ခန္ဓာတိ ဝေဓာဒိနာ နယေနေတ္ထ ဥပါဒါနက္ခန္ဓကထာ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ ဥပါဒါနေဟိ အာရမ္မဏကရဏာဒိဝသေန ဥပါဒါတဗ္ဗာ ဝါ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ဒီဋီ၊၂။၃၂၀။ မဋီ၊၁။၃၇၇။ အံဋီ၊၁။၂၃၉။ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ခုဒ္ဒက၊၃။ ဥပါဒါနဇနိတာ ဥပါဒါနဇနကာ ဝါ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရာ ဝိညာဏဉ္စ သာသဝံ ဥပါဒါနိယံ၊ ဧတေသမေတံ အဓိဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၈။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓဝဂ္ဂ (ပု) [ဥပါဒါနက္ခန္ဓ+ဝဂ္ဂ] ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဖြစ်သောတရား။ ဓမ္မေတိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓဓမ္မေ။ သံဋီ၊၂။၃၀၈။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပါဒါနက္ခန္ဓ+နိဒ္ဒေသ] ဥပါဒါနက္ခန္ဓနိဒ္ဒေသ၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာကိုအကျယ်ညွှန်ပြရာစကားရပ်။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ သေယျထိဒန္တိ နိပါတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စက (တိ) [ဥပါဒါနက္ခန္ဓ+ပဉ္စက] ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အပေါင်း။ သဗ္ဗာကာရေန ပန ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စကံ ဒုက္ခန္တိ အရိယသစ္စဉ္စ အညတြ တဏှာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၉။)

ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စကာချ (တိ) [ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စက+အာချ] ဥပါဒါနက္ခန္ဓငါးပါး အပေါင်း ဟုဆိုအပ်သော အမည်ရှိသော။ တတ္ထ သတိ ကာယေ ဝိဇ္ဇမာနေ ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စကာချေ ကာယေ ဝီသတိဝတ္ထုကာ ဒိဋ္ဌိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၇။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓပရိယာပန္န(တိ) [ဥပါဒါနက္ခန္ဓ+ပရိယာပန္န] ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၌ အကျုံးဝင်သော။ ယဒိ တဏှာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓပရိယာပန္နာ န ဘဝေယျ။ ဝဇိရ။၃၈။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓလက္ခဏ (န) [ဥပါဒါနက္ခန္ဓ+လက္ခဏ] ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ ဝေဒနာနန္တိ တွေ့ ဝေဒနာဂ္ဂဟဏေန အဝသိဋ္ဌဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ သင်္ဂဟော ဥပါဒါနက္ခန္ဓလက္ခဏေန ဧကလက္ခဏတ္တာ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၅။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓသညိတ (တိ) [ဥပါဒါနက္ခန္ဓ+သညိတ] ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟု-သိမှတ်အပ်-ဆိုအပ်-သော။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသူတိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓသညိတေသု ရူပါရူပဓမ္မေသု။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၆၃။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓောဂဓ (တိ) [ဥပါဒါနက္ခန္ဓ+ဩဂဓ]

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၌အကျုံးဝင်သော။ တဏှာယပိ ပရိညေယျဘာဝသဗ္ဗာဝတော ဥပါဒါနက္ခန္ဓော- ဂဓတ္တာ...တိဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၁။

ဥပါဒါနက္ခယ (ပု) [ဥပါဒါနက္ခ+ခယ] ဥပါဒါန်တို့၏ကုန်ခြင်း။ (တိ)(၂) ဥပါဒါန်တို့၏ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော။ (ဝဇီရ၊၄ရရ-၌ အရဟတ္တဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ကောက်သည်။ ဥပါဒါနက္ခယ-အရကား မုချအားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်တည်း။ အရဟတ္တဖိုလ်ရအောင် ဥပစာကြံရသည်။) (၁) နတ္ထိ ဒုက္ခဿ သမ္ဘဝေါတိ ဝေ သဗ္ဗသော ဥပါဒါနက္ခယာ...နတ္ထိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။) (တိ)(၂) ဥပါဒါနက္ခယဿ စ။ ဝိ၊၃။၂ရ၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၃။ ဥပါဒါနဿ ခယန္တေ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဥပါဒါနက္ခယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၂။

ဥပါဒါနက္ခယန္တ (တိ) [ဥပါဒါနက္ခယ+အန္တ] ဥပါဒါန်တို့၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်၏ အဆုံး။ ဥပါဒါနက္ခယန္တေ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဥပါဒါနက္ခယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။

ဥပါဒါနက္ခယာဓိမုတ္တ (တိ) [ဥပါဒါနက္ခယ+အဓိမုတ္တ] ဥပါဒါန်တို့၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်၏ အဆုံး၌ဖြစ်သောအရဟတ္တဖိုလ်သို့ ညွတ်သော စိတ်နှလုံးရှိသော၊သူ။ ခယာ ရာဂဿ ဝီတရာဂတ္တာ ဥပါဒါနက္ခယာဓိမုတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၂ရ၀။

ဥပါဒါနက္ခယာရာမ (တိ) [ဥပါဒါနက္ခယ+အာရာမ] ဥပါဒါန်တို့၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်၌ မွေ့လျော်သော၊ ဥပါဒါန်တို့၏-ကုန်ရာ-အဆုံး-ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသောမွေ့လျော်ဖွယ်ရှိသော၊သူ။ ဥပါဒါနက္ခယာရာမ(သံ၊၁။၄၂၉)န္တိ ဥပါဒါနက္ခယသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ ရတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ဥပါဒါနက္ခယာရာမ(ဣတိဝုတ်၊၂၄၆)န္တိ စတုန္နံ ဥပါဒါ- နာနံ ခယံ ပရိယောသာနဘူတံ အရဟတ္တဖလံ အာရမိတဗ္ဗံ တေဿာတိ ဥပါဒါနက္ခယာရာမံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၉။

ဥပါဒါနက္ခယာဝဟ (တိ) [ဥပါဒါနက္ခယ+အာဝဟ] ဥပါဒါန်တို့၏ကုန်ရာ-အရဟတ္တဖိုလ်-နိဗ္ဗာန်-သို့ ပို့ဆောင်နိုင်သော၊သူ။ သဒ္ဓမ္မံဒါနနိရတော၊ ဥပါဒါနက္ခယာဝဟော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉၃။

ဥပါဒါနခယ (တိ) [ဥပါဒါန+ခယ] ဥပါဒါန်တို့၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်။ ဥပါဒါနခယေ ဝိမုတ္တော(သုတ္တနိ။ ၃၄၈)တိ နိဗ္ဗာနေ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏတော ဝိမုတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

ဥပါဒါနဂေါစရ (တိ) [ဥပါဒါန+ဂေါစရ] ဥပါဒါန် တို့၏ အာရုံဖြစ်သော။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတိ ဧတ္ထ စ ဥပါဒါနဂေါစရာ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတိ ဝေဓမတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၈။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၀။) ဥပါဒါနက္ခန္ဓ-လည်းကြည့်။

ဥပါဒါနဂေါစ္ဆက (ပု) [ဥပါဒါန+ဂေါစ္ဆက] ဥပါဒါနဂေါစ္ဆက။ တတော ဥပါဒါနဒုကာဒယော ဆ ဒုကာ ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကော နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ (-အနုဋီ၊၁။၅၉။) ဂေါစ္ဆက၂-လည်းကြည့်။

ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကပရိယောသာန (တိ) [ဥပါဒါန ဂေါစ္ဆက+ပရိယောသာန] ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကလျှင် အဆုံးရှိသော၊ ဒုကေသု ဟေတုဂေါစ္ဆကာဒီနံ ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကပရိယောသာနာနံ နဝန္နံ ဂေါစ္ဆကာနံ...။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။

ဥပါဒါနစတုက္က (နု) [ဥပါဒါန+စတုက္က] ဥပါဒါန- စတုက္က၊ ဥပါဒါန်တရားလေးပါးအပေါင်း။ ဧတ္ထ စ ဝေ ဒေသိတေ ဥပါဒါနစတုက္ကေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အယံ ဥပါဒါနစတုက္ကေ သမုဒယော သမုဒယသစ္စံ နာမ ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၅၉။

ဥပါဒါနဇနက (တိ) [ဥပါဒါန+ဇနက] ဥပါဒါန် တို့ကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အကြောင်း ဖြစ်သော။ ဥပါဒါနဇနိတာ ဥပါဒါနဇနကာ ဝါ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၆၈။

ဥပါဒါနဇနိတ (တိ) [ဥပါဒါန+ဇနိတ] ဥပါဒါန် တို့သည်ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဥပါဒါန်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပါဒါနဋ္ဌာန (န) [ဥပါဒါန+ဌာန] ဥပါဒါန်၏ အရာ၊ ဥပါဒါန်တို့တည်ရာပါဠိရပ်။ တသ္မာ ဥပါဒါနဋ္ဌာနေ ဥပါဒါနံ ဝိယ ဒဋ္ဌနိပါတိနာ အဓိမောက္ခေန ပဒံ ပူရိတံ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၉၉-၂၀၀။

ဥပါဒါနတ္တ (န) [ဥပါဒါန+တ္တ] ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်။ န ဝဏ္ဏာယတနသေဝ သဏ္ဌာန-ပညတ္တိယာ ဥပါဒါနတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၄။

ဥပါဒါနဒုက (ပု) [ဥပါဒါန+ဒုက] ဥပါဒါနဒုက်။ ဥပါဒါနဂေါစ္ဆက-ကြည့်။

ဥပါဒါနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပါဒါန+နိဒ္ဒေသ] ဥပါဒါန် တို့ကိုအကျယ်ပြရာ။ ဥပါဒါနနိဒ္ဒေသေ ကာမု-ပါဒါနန္တိအာဒီသု။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၃။

ဥပါဒါနနိရောဓ (ပု) [ဥပါဒါန+နိရောဓ] ဥပါဒါန် တို့၏ ချုပ်ခြင်း။ သဗ္ဗသော ဥပါဒါနေ အသတိ ဥပါဒါနနိရောဓာ အပိ နု ခေါ ဘဝေါ ပညာ-ယေထာ။ ဒီ၊၂။၄၉။ (-မ၊၂။၁၇၉။ နေတ္တိ။၃၆။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ နေတ္တိဝိ။၁၆၁။)

ဥပါဒါနပစ္စယ(ပု) [ဥပါဒါန+ပစ္စယ] (၁) လောင်စာ ဟူသောအကြောင်း။ (၂) ဥပါဒါန်ဟူသော အကြောင်း။ (၃) ဥပါဒါန်၏အကြောင်း။ (၁) ယထာ ဟိ ကဋ္ဌံ ပဋိစ္စ ဇလမာနော အဂ္ဂိ ဥပါဒါနပစ္စယေ သတိယေဝ ဇလတိ။ မဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၇။ (၂) ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါတိ ဣစ္စ-ဿ ဝစနီယံ။ ဒီ၊၂။၄၇။ (-မ၊၂။၁၇၉။ သံ၊၁။ ၂၉၁။ အဘိ၊က။၃၇၀။ (၃) ဝေဒူ ဝုစ္စမာနေ ဥပါဒါနဿ ဥပါဒါနပစ္စယတ္တံ အာပဇ္ဇေယျ၊ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၉၈၊ (သမ္မော၊သျ-ဟောင်း၌ ဥပါ-ဒါနပစ္စယတ္တံ=ဥပါဒါန်သည် ကျေးဇူးပြုအပ်သည် ၏ အဖြစ်သို့-ဟုပေးသည်။ ဘာသာဋီကာ၌ "ဥပါဒါန်ဟူသောပစ္စည်းရှိသည်၏အဖြစ်သည်" ဟုပေးသည်၊ အဓိပ္ပါယ်အတူတူပင်ဖြစ်၏။)

ဥပါဒါနပညတ္တိ (ထီ) [ဥပါဒါန+ပညတ္တိ] စွဲယူအပ်သော အတ္တပညတ်၊ ယူခြင်းကို အပြား အားဖြင့်သိစေခြင်း။(သျ။) ဥပါဒါနပညတ္တိ သဗ္ဗညုတာယ။ နေတ္တိ။၅၂။ ဥပါဒါနပညတ္တီ-တိ ဂဟဏပညတ္တိ။ သဗ္ဗညုတာယာတိ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓဘာဝဿ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၂၄။ သဗ္ဗညုတာယ ဥပါဒါနဿ စ ပညာပနတော ဥပါဒါနပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိဝိ။၁၉၂။

ဥပါဒါနပဒ (န) [ဥပါဒါန+ပဒ] ဥပါဒါနပုဒ်။ ဥပါဒါနပဒါဒီသုပိ ကိမ္ပိစိတိ ဣမိနာ ဩကာသ-ပရိဂ္ဂဟော ကတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၈၈။

ဥပါဒါနပရိပဝတ္တသုတ္တ (န) [ဥပါဒါန+ပရိပဝတ္တ +သုတ္တ] ဥပါဒါနပရိပဝတ္တသုတ်။ (ဥပါဒါန်တရား တို့ကို လေးပြန်အားဖြင့် ထိုးထွင်းသိသော အခါ၌သာ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ထိုးထွင်းသိပြီ ဟု ဘုရားရှင်ဝန်ခံတော်မူကြောင်း၊ လေးပြန် ဟူသည်ကား ရုပ်, ရုပ်ဖြစ်ကြောင်း, ရုပ်ချုပ်ရာ, ရုပ်ချုပ်ရာအကျင့်တို့ကို ထိုးထွင်းသိခြင်းတို့ ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသို့သိသောသူသည်သာ သာသနာတော်၌ ထောက်ရာတည်ရာ ရသူ, ကိလေသာမှလွတ်မြောက်သူ, ကိစ္စအားလုံး ပြီးစီးသူဖြစ်ကြောင်း ဟောတော်မူ၍ ဝေဒနာ စသောလေးပါးတို့၌လည်း ထို့အတူပင် ဟော တော်မူသော သုတ်ဖြစ်သည်။) သံ၊၂။၄၈-၅၀။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။

ဥပါဒါနပ္ပဘဝ (တိ) [ဥပါဒါန+ပဘဝ] ဥပါဒါန်တရားတို့လျှင် အမွန်အစရှိသော။ ဥပါဒါန-ကွန္ဒ-ကြည့်။

ဥပါဒါနပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဥပါဒါန+ပဝတ္တိ] ဥပါဒါန်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ တေန ပစ္စုပ္ပန္နေ ခန္ဓပဗန္ဓေ ဥပါဒါနပ္ပဝတ္တိ ဝုတ္တာ။ မငို၊၁။၃၃၂။

ဥပါဒါနဘူတ (တိ) [ဥပါဒါန+ဘူတ] စွဲမှီရာဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဥပါဒါန်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ဣတရော ပုဂ္ဂလေ သန္တာဝဋ္ဋေ န သက္ကာတဿ ဥပါဒါနဘူတေန ရူပေန သန္တာဝိတုန္တိ သညာယ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ တတောပိ ဗလဝတီ ဥပါဒါနဘူတာ တဏှာ နန္ဒီ။ မူလငို၊၂။၈၅။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။ မငို၁။ ၈၃။ သံငို၊၂။၁၁၈။ အနုငို၊၃။၉၁၊၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၂။၃၁၅။ နေတ္တိငို။၉၃။)

ဥပါဒါနဘူတဓမ္မပဗန္ဓဗျာပါရ (တိ) [ဥပါဒါနဘူတဓမ္မပဗန္ဓ+ဗျာပါရ] စွဲမှီရာဖြစ်၍ ဖြစ်သော တရားအစဉ်၌ အားထုတ်ခြင်းရှိသော။ (ကပ်၍ယူကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သောတရားအစဉ်၌ ကြောင့်ကြအားထုတ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်(သျှ။)။ တဒါကာရာဒိဥပစာရဏဿ ပုဂ္ဂလပညတ္တိယာ ဥပါဒါနဘူတဓမ္မပဗန္ဓဗျာပါရ-တာယ ဝုတ္တံ ဇေ်န္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စနိဒ္ဒေသောတိ။ မငို၊၁။၂၉။ အံငို၊၁။၂၉။ ဒီငို၊၁။၄၀။ (-သီ၊ငို၊သစ်၊၁။၁၅၃။)

ဥပါဒါနဘူတရူပ (န) [ဥပါဒါနဘူတ+ရူပ] စွဲမှီရာဖြစ်၍ဖြစ်သောရုပ်။ ဥပါဒါနဘူတရူပါဒီနံ ဥပရိ ပညာပိယမာနာ ဥပါဒါပညတ္တိတိ အတ္ထော။ မ၊ငို၊၃။၂၁၉။ (-အနုငို၊၃။၉၂။)

ဥပါဒါနဘေဒါကရဏ (န) [ဥပါဒါနဘေဒ+အကရဏ] ဥပါဒါန်အားဖြင့် -ဥပါဒါန်အစွမ်းဖြင့်-ကွဲပြားမှုကို မပြုခြင်း။ အဝိသေသေနာတိ ဥပါဒါနဝသေန ဘေဒံ အကတွာ။ ဥပါဒါန-ဘေဒါကရဏေနေဝ စ ဒွါဒသပ္ပဘေဒဿ သင်္ဂဟဝသေန သင်္ဂဟတော "ဆ ဘဝါ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိငို၊၂။၃၃၂။

ဥပါဒါနမူလက(တိ) [ဥပါဒါန+မူလ+က] ဥပါဒါန်ဟူသော မူလရှိသော။ ကေဝလဉှိ ဝိစိကိစ္ဆာ-သမ္ပယုတ္တေ ဥပါဒါနမူလကဿ နယဿ အဘာဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

ဥပါဒါနလက္ခဏ (န) [ဥပါဒါန+လက္ခဏ] စွဲလန်းမှု လက္ခဏာ။ ဒိဋ္ဌိဂ္ဂဟဏေန အဝသိဋ္ဌဥပါ-ဒါနာနံ သင်္ဂဟော ဥပါဒါနလက္ခဏေန ဧက-လက္ခဏတ္တာ။ သီငို၊သစ်၊၁။၄၈၅။

ဥပါဒါနဝိဓေယျ (တိ) [ဥပါဒါန+ဝိဓေယျ] ဥပါဒါန်တရားတို့သည်-ပြုပြင်-စီရင်-အပ်သော။ ဥပါဒါနကွန္ဒ-ကြည့်။

ဥပါဒါနဝိသယ (ပု) [ဥပါဒါန+ဝိသယ] စွဲမှီရာအာရုံ။ အပ္ပဋိဘာဂနိမိတ္တေပိ ဇေ်ာ ကတိပယေဝါ သတ္တေ ဩဒိဿ ပဝတ္တာ ပရိစ္ဆိန္နရူပါဒိ-ဥပါဒါနဝိသယေ ပဝတ္တတ္တာ။ အနုငို၊၁။၁၁၅။

ဥပါဒါနသဒ္ဒါ (ထီ) [ဥပါဒါန+သဒ္ဒါ] မီးစာ-လောင်စာ-ထင်း-ဟူသော အရေအတွက်။ န ဟိ တာနိ အဂ္ဂိဿ ဥပါဒါနသင်္ခ ဂစ္ဆန္တိ။ ကခါ၊ငို၊သစ်။၃၅၆။

ဥပါဒါနသင်္ချာ (ထီ) [ဥပါဒါန+သင်္ချာ] မီးစာ-လောင်စာ-ထင်း-ဟူသော အရေအတွက်။ န ဟိ တာနိ အဂ္ဂိဿ ဥပါဒါနသင်္ချာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၇။

ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥပါဒါန+သမ္ပယုတ္တ] ဥပါဒါန်တို့နှင့်-ယှဉ်-တကွဖြစ်-သော။ တံ ဟိ န စ ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တံ ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ န စ ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တာန္တိ ဥပါဒါနေ ဟိ တေံ န သဟိတံ နာပိ ဥပါဒါနေဟိ သဟ ပဝတ္တိ ဟုတွာ။ မငို၊၂။၁၁၈။

ဥပါဒါနသမ္ဗန္ဓ (ပု) [ဥပါဒါန+သမ္ဗန္ဓ] ဥပါဒါန်တို့နှင့် ဆက်စပ်သော။ အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ဥပါဒါနသမ္ဗန္ဓေန ဥပါဒါနာနံ ဟိတာ ဥပါဒါနိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။

ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥပါဒါန+သမ္ပယုတ္တ] ဥပါဒါန်တို့ကြောင့်-ဖြစ်သော။ ဥပါဒါနကန္ဒ-ကြည့်

ဥပါဒါနသေဋ္ဌ (တိ) [ဥပါဒါန+သေဋ္ဌ] အမြတ်ဆုံး စွဲလန်းစရာဖြစ်သော။ ဥပါဒါနသေဋ္ဌံ ကိရ သော ဘန္တေ ဘိက္ခု ဥပါဒိယမာနော ဥပါဒိယတီတိ။ မ၊၃။၅၁။ ဥပါဒါနသေဋ္ဌံ ကိရ သော ဘန္တေတိ ဘန္တေ သော ကိရ ဘိက္ခု ဂဟေတဗ္ဗဋ္ဌာနံ သေဋ္ဌံ ဥတ္တမံ ဘဝံ ဥပါဒိယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။ ဥပါဒါနသေဋ္ဌန္တိ ဣဒံ နေဝသညာနာသညာယတနဘဝဿ သဗ္ဗဘဝဂ္ဂတာဒဿနပဒံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၈။

ဥပါဒါနသေသ (ပု) [ဥပါဒါန+သေသ] စွဲလန်းမှု ဥပါဒါန်အကြွင်းအကျန်။ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေတိ ဥပါဒါနသေသေ ဝါ သတိ အပရိက္ခီဏေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေတိ ဂဟဏသေသေ ဥပါဒါနသေသေ ဝိဇ္ဇမာနမှိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။)

ဥပါဒါနသေသရဟိတ (တိ) [ဥပါဒါနသေသ+ရဟိတ] ဥပါဒါန်အကြွင်း အကျန်မှ ကင်းသော (မရှိသော)၊သူ။ အနုပါဒိသေသန္တိ ဥပါဒါနသေသရဟိတံ နိဂ္ဂဟဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။

ဥပါဒါနဟေတုက (တိ) [ဥပါဒါန+ဟေတု+က] ဥပါဒါန်လျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဣမေ ပန သဗ္ဗေပိ ဘဝဂါမိကမ္မန္တိ ဝစနတော ဘဝဿ နိဗ္ဗတ္တကံ ဥပါဒါနဟေတုကံ ဝိပစ္စနာယ ကတောကာသမေဝ ဘဝေါတိ အဓိပ္ပေတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။

ဥပါဒါနာရမ္မဏ (တိ) [ဥပါဒါန+အာရမ္မဏ] ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော။ တသ္မာ ဥပါဒါနာရမ္မဏာ ဥပါဒါနေဟိ...အာဒိန္နာ ဣစ္စေဝ ဥပါဒိန္နာ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ န ဟိ ကဒါစိ အနုပါဒါနိယာ ဓမ္မာ ဥပါဒါနာရမ္မဏာ ဟောန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၉။

ဥပါဒါနိယ[1](တိ) [ဥပါဒါန+ဏိက] ဥပါဒါန်တို့၏-အာရုံ-အကြောင်း-အစီးအပွါး ဖြစ်သော၊ စွဲလမ်းခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်၌ ယှဉ်သော။ ဧကော ဓမ္မော ပရိညေယျော ဖဿော သာသဝေါ ဥပါဒါနိယော။ ဒီ၊၃။၂၂၇။ ပဋိသံ။၂၃။ တထာ ဥပါဒါနာနံ ဟိတောတိ ဥပါဒါနိယော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၉။ အာရမ္မဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ဥပါဒါနသမ္ဗန္ဓနေန ဥပါဒါနာနံ ဟိတောတိ ဥပါဒါနိယော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဥပါဒါနိယေသု ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေသု။ သံ၊၁။၃၁၁။ ဥပါဒါနိယေသူတိ စတုန္နံ ဥပါဒါနာနံ ပစ္စယေသု တေဘူမကဓမ္မေသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ အာရမ္မဏာဒိဘာဝေန သံဝတ္တနတော ဥပါဒါနာနံ ဟိတာနိ ဥပါဒါနိယာနိ၊ တေသု ဥပါဒါနိယေသု။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၆။ ဥပါဒိက္ကုပါဒါနိယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၈။၁။ ဥပါဒါနာနံ ဟိတာတိ ဥပါဒါနိယာ။ ဥပါဒါနဿ အာရမ္မဏပစ္စယ ဘူတာနမေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဥပါဒါတုံ ဝါ အရဟန္တီတိ ဥပါဒါနိယာ။ ဥပါဒါနေ နိယုတ္တာတိ ဝါ ဥပါဒါနိယာ က-ကာရဿ ယ-ကာရံ ကတွာတိ ဝေမေတ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

ဥပါဒါနိယ[2] (တိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+အနီယ] ဥပါဒါန်တို့သည် စွဲလမ်းအပ်သော၊(သျှ)။ (အာရုံပြုခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်) ဥပါဒါန်တရားတို့သည် ကပ်၍ ယူအပ်သော။ ယံကိဉ္စိ ဘိက္ခဝေ ရူပံ...ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ သာသဝံ ဥပါဒါနိယံ။ သံ၊၂။၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ဥပါ-

ဒါနိယန္တိ တထေဝ စ ဥပါဒါနာနံ ပစ္စယ-ဘူတာ။...ဥပါဒါတဗ္ဗန္တိ ဥပါဒါနိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ဥပါဒါနေဟိ ဥပါဒါ-တဗ္ဗန္တိ ဥပါဒါနိယံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၁။ ဥပါဒိဏ္ဏု-ပါဒါနိယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၈။၁။ ဥပါဒါနာနံ အာရမ္မဏဘာဝါနတိဝတ္တနတော ဥပါဒါနေဟိ ဥပါဒါတဗ္ဗာတိ ဝါ ဥပါဒါနိယာ။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

ဥပါဒါနိယသုတ္တ (န) [ဥပါဒါနိယ+သုတ္တ] ဥပါဒါနိယသုတ်။ (ဤအမည်ဖြင့် သံယုတ်၌ နှစ်သုတ်တွေ့သည်။ သံ၊၁-၌ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို စွဲလမ်းအပ် သောတရားများဟုလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ လိုချင်တပ်မက်မှုကို စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန် ဟုလည်းကောင်း ဟောတော်မူသည်။ သံ၊၁။၃၁၁-၃၁၂။ ယင်းသုတ်ကို ဆဋ္ဌမူ၌ ဥပါဒါနသုတ်ဟု အမည်ပေးထား၏၊ ဘုရားရှင်ကမူ ပါဠိတော်၌ "ဉပါဒါနိယေသု ဓမ္မေသု" ဟုဟောကြား ထားသည်၊ ယင်းဟောကြားချက် အရ ဋီကာဆရာက ဥပါဒါနိယသုတ်ဟု အမည်ပေးထားသည်။ ပုရိမနယေနေဝါတိ ပုရိမသ္မိံ ဥပါဒါနိယသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၇။

သံ၊၂-ဥပါဒါနိယသုတ်၌- အဆင်းစသည်တို့သည် စွဲလမ်းကြောင်း ဥပါဒါနိယတို့မည်၏၊ ထိုအဆင်းစသည်တို့၌ လိုချင်စွဲမက်မှုသည် စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်မည်၏-ဟု ဟောတော်မူထားသည်။ သံ၊၂။၁၃၅။

ဥပါဒါနိယသဒ္ဒ (ပု) [ဥပါဒါနိယ+သဒ္ဒ] ဥပါဒါနိယ သဒ္ဒါ။ ဥပါဒါနိယသဒ္ဒဿ ဝိသုံ ဥပါ-ဒိန္နသဒ္ဒါနပေက္ခံ အတ္ထံ ဝတ္တုံ အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္တွာတိ အာဒိမာဟ။ မူလဋီ၊၁။၃၉။

ဥပါဒါနုပါဒါန (န) [ဥပါဒါန+အနုပါဒါန] ဥပါဒါနရုပ်, အနုပါဒါနရုပ်။ ဥပါဒါနုပါဒါနမ္ပိ ဟိ ဥပါဒါနမေဝါတိ။ အနုဋီ၊၃။၉၁။

ဥပါဒါပညတ္တာနုယောဂ (ပု) [ဥပါဒါပညတ္တိ+အနုယောဂ] ဥပါဒါပညတ်ကို မေးမြန်းစိစစ်ခြင်း။ ဣဒါနိ ဥပါဒါပညတ္တာနုယောဂေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။

ဥပါဒါပညတ္တိ (ထီ) [ဥပါဒါ+ပညတ္တိ] ထိုထိုတရားကို-စွဲ၍-မှီ၍-အကြောင်းပြု၍-အပြားအားဖြင့် သိစေအပ်သောပညတ်၊ ဥပါဒါပညတ်။ တထာ ဝေဠိ စ မေတိ စ တံ တံ ဥပါဒါယ ဝတ္တဗ္ဗတော ဥပါဒါပညတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၈၅-၈၈။ မေတိ သသန္တတိပရိယာပန္နေ ခန္ဓေ ကရဏာဒိဝိသေသဝိသိဋ္ဌေ ဥပါဒါယ ဝတ္တဗ္ဗ-တော ဥပါဒါပညတ္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃။ ရူပဝေဒနာဒိဘေဒေ ဟိ ဓမ္မေ ဥပါဒါယ နိဿာယ ကာရဏံ ကတွာ ပညတ္တိ ဥပါဒါ-ပညတ္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၅။ ဥပါဒါနိယဘူတာနံ ရူပါဒီနံ (ဥပါဒါဘူတရူပါဒီနံ) ဥပရိ ပညာပိ-ယမာနာ ဥပါဒါပညတ္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၂၀။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၉။ မူလဋီ၊၁။၁၆၀။ မူလဋီ၊၂။၂၄။ အနုဋီ၊၁။၁၇၄။ အနုဋီ၊၃။၃၉။)

ဥပါဒါပရိတဿနာ (ထီ) [ဥပါဒါ+ဥပ္ပန္န+ပရိတဿနာ] စွဲလန်းမှုကြောင့် ဖြစ်သော-တောင့်တခြင်း။ ဥပါဒါပရိတဿနဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ။ သံ၊၂။၁၄။ ဥပါဒါ-ပရိတဿနန္တိ ဂဟဏေန ဥပ္ပန္နံ ပရိတဿနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

ဥပါဒါပရိတဿနာသုတ္တ (န) [ဥပါဒါပရိတဿနာ+သုတ္တ] ဥပါဒါပရိတဿနာသုတ်။ (ဤသုတ်သည် ဥပါဒါပရိတဿနာသုတ်၊ ဒုတိယ ဥပါဒါပရိတဿနာသုတ် ဟူ၍ နှစ်သုတ်ရှိသည်။ နှစ်သုတ်လုံး၌ပင် စွဲလမ်းမှုကြောင့်ဖြစ်သော တောင့်တခြင်း၊ မစွဲလမ်းမှုကြောင့်ဖြစ်သော မတောင့်တခြင်း တို့ကို ဟောထားသည်။ ပဌမ သုတ်၌- ရုပ်ကို အတ္တဟု ရှုသူ, ရုပ်ရှိသော

အတ္တဟု ရှုသူ, အတ္တ၌ ရုပ်ဟုရှုသူ, ရုပ်၌ အတ္တဟုရှုသူသည် ရုပ်ဖောက်ပြန်သောအခါ ရုပ်ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော တောင့်တမှုအကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ထိတ်လန့်ပင်ပန်းမှု ဖြစ်ရကြောင်း, စွဲလမ်းသဖြင့် တောင့်တမှုဖြစ်ရကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ရုပ်ကို အတ္တဟု မရှုသူ, ရုပ်ရှိသောအတ္တဟု မရှုသူ, အတ္တ၌ ရုပ်ဟုမရှုသူ, ရုပ်၌ အတ္တဟုမရှုသူသည် ရုပ်ဖောက်ပြန်သောအခါ ရုပ်ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော တောင့်တမှုအကုသိုလ်တရားများ မဖြစ်ကြတော့သဖြင့် ထိတ်လန့်ပင်ပန်းမှု မဖြစ်တော့ကြောင်း, မစွဲလမ်းသဖြင့် တောင့်တမှု မဖြစ်တော့ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ ဝေဒနာ စသည်တို့၌လည်း ထို့အတူပင်ဟောတော်မူသည်။

ဒုတိယသုတ်၌ ဤရုပ်သည် ငါ့ဥစ္စာဖြစ်၏၊ ငါဖြစ်၏၊ ငါ၏ရုပ်တည်း ဟု ရှုသူ/မရှုသူ၊ ဝေဒနာစသည်တို့၌လည်း ထို့အတူ ရှုသူ/မရှုသူတို့၌ အထက်ပါသုတ်နည်းတူ စွဲလမ်းမှုကြောင့်ဖြစ်သောတောင့်တခြင်း၊ မစွဲလမ်းမှုကြောင့်ဖြစ်သော မတောင့်တခြင်းတို့ကို ဟောတော်မူသည်။ သံ၊၂။၁၄။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

ဥပါဒါဘာဝ (တိ) [ဥပါဒါ+ဘာဝ] ဥပါဒါရုပ်၏အဖြစ်။ ယံကိဉ္စိ ရူပန္တိ သုတ္တံ ဌပေတွာ ဘူတာနိ သေသရူပဿ ဥပါဒါဘာဝံ ဒီပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။

ဥပါဒါဘူတရူပ (န) [ဥပါဒါ+ဘူတ+ရူပ] စွဲမှီရာဖြစ်၍ဖြစ်သောရုပ်။ ဥပါဒါဘူတရူပါဒီနံ ဥပရိ ပညာပိယမာနော ဥပါဒါပညတ္တီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၀။ (ဥပါဒါပညတ္တိ-ကို ဖွင့်ရာ၌ ဥပါဒါနိယဘူတာနံ ရူပါဒီနံ ဥပရိ(သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၂)ဟုလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါဘူတရူပါဒီနံ ဥပရိ(ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၀)ဟုလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါနဘူတရူပါဒီနံ ဥပရိ(မ၊ဋီ၊၃။၂၁၉)ဟုလည်းကောင်း အမျိုးမျိုးတွေ့ရ၏၊ ပါဌ်ကွဲသော်လည်း အနက်မြန်မာပြန်ရာ၌ ခပ်ဆင်ဆင်ပြန်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။)

ဥပါဒါယ၁ (တိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ဏ] (၁) မှီတတ်သော။ (၂) မှီရာဖြစ်သော။ အထ ဝါ ဥပါ-ဒါယတိ နိဿယတီတိ ဥပါဒါယံ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ ဘူတာနိ ဥပါဒိယတေဝ၊ န ပန သယံ တေဟိ, အညေဟိ ဝါ ဥပါဒီယတီတိ ဥပါဒါယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၆။ (၂) ဥပါဒါယဟေတု-ကြည့်။

ဥပါဒါယ၂ (ကြိ၀ိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+တွာ] (က) ပညာဖြင့်ယူ၍၊ ယူ၍၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်၍။ ထောက်ဆ၍။ (ခ) စွဲမှီ၍၊ အကြောင်းပြု၍။ (ဂ) အစပြု၍။ (က) ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယ။ ဒီ၊၁။၁၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ဝဇိရ၊၃၃။ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယာတိ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ပညာယ ဂဟေတွာ ဥပဓာရေတွာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ ပုဗ္ဗကတံ ဥပါဒါယ ဒုတိယာတိ စ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၊ (-၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ မ၊ဋီ၊၂။၅၅၈၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈။ မူလ၊ဋီ၊၂။၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၇၃။) အထ သမ္မုတိဒေဝေ အဝ-သေသမနုဿေ စ ဥပါဒါယ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒ-ဝသေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ပဉ္စန္နံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ ဥပါဒါယာ(သံ၊၁။၁၁၃)တိ ပဉ္စ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေ အာဒိယိတွာ သဘာဝသာမ-ညလက္ခဏဝသေန နာနပ္ပကာရတော ဝိဘဇိတွာ ဒဿေန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဥပါဒါယာ (သံ၊၁။၂၄၅)တိ ဥပါဒိ-ယိတွာ၊ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော၊ နိဿာယာတိပိ ဓေကေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ အတီတံ အနာဂတံ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ ... အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ မဟာနိ။၁၃၈။ ဥပါဒါယာတိ

အာဒါယ၊ အန္တော ကတွာတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၅၇။ (-အံ၊၁။၅၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၆။) (ခ) တဿ ဟိ တာနိ သကဒါဂါမိ ဥပါဒါယ မုဒူနိ နာမ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ သကဒါဂါမိ ဥပါ-ဒါယာတိ သကဒါဂါမိဘာဝံ ပဋိစ္စ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၉။ အယမ္ပိ ပုရိမံ ဥပါဒါယ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၁။၅၈၊၉၃၊၁၁၈။ အထေတံ ပဋိသန္ဓာရံ ဥပါဒါယ ဝေမဝေါစုမှာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉။ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။၂၈။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ မူလဋီ၊၃။၁။) (ဂ) ဟတ္ထော နာမ ကပ္ပရံ ဥပါဒါယ ယာဝ အဂ္ဂနခါ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၊ ၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄၄၊၁၀၅၊၁၀၆၊ ၁၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၆၇။)

ဥပါဒါယဋ္ဌ (ပု) [ဥပါဒါယ+အတ္ထ] အကြောင်း ဖြစ်သော အနက်သဘော။ ဣဒ္ဓိပါဒေါတိ ဧတ္ထ နိဿယတ္ထေပိ ပါဒ-သဒ္ဒေ ဥပါဒါယဋ္ဌေန ဆန္ဒာဒိနံ ဣဒ္ဓိပါဒတာ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၅၁၁။

ဥပါဒါယတိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+တိ] စွဲမှီတတ်၏။ ဥပါဒါယ³ -ကြည့်။

ဥပါဒါယဘာဝ (ပု) [ဥပါဒါယ+ဘာဝ] ဥပါဒါယ-ဥပါဒါ-ရုပ်၏အဖြစ်။ ဘူတနိဿိတာနံ တေသံ လက္ခဏာနံ ဥပါဒါယဘာဝေါ ဝိယ ဥပါဒါယ-ရူပနိဿိတာနံ ဥပါဒါယုပါဒါယဘာဝေါ အာပဇ္ဇ-တီတိ စေ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၇။

ဥပါဒါယရူပ (န) [ဥပါဒါယ+ရူပ။ ဥပါဒါယ+ပဝတ္တ=ဝတ္တမာန+ရူပ] စွဲမှီတတ်သောရုပ်၊ မဟာဘုတ်တို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်သောရုပ်၊ ဥပါဒါရုပ်။ စတ္တာရော စ မဟာဘူတာ စတုန္နဉ္စ မဟာဘူ-တာနံ ဥပါဒါယရူပံ။ သံ၊၁။၂၄၅။ အဘိ၊၈။၁၄၅၊ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။) ဥပါဒါယာတိ ဥပါဒိယိတွာ၊ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော၊ နိဿာယာတိပိ ဧကေ။ ဝတ္တမာနန္တိ အယမေဝတ္ထော ပါဌသေသော။ ...စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ သမ္မုဟံ ဥပါဒါယ ဝတ္တမာနံ ရူပန္တိ ဧတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆။ စတုန္နဉ္စ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပန္တိ ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ စတ္တာရိ မဟာ-ဘူတာနိ ဥပါဒါယ နိဿာယ အမုဉ္စိတွာ ပဝတ္တရူပန္တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ ဥပါ-ဒါယာတိ ဧတေန ဝိညာယမာနာ ပစ္စိမ-ကာလကိရိယာ ပဝတ္တတီတိ ကတွာ ပဝတ္တရူပန္တိ ဝုတ္တံ။ ဧဝဉ္စ ဥပါဒါယာတိ ဧတေန ပဋိစ္စ-သမုပ္ပန္နတာ ဝုတ္တာ ဟောတီတိ။ အထ ဝါ ဥပါဒါယတိ နိဿယတီတိ ဥပါဒါယံ၊ ဥပါ-ဒါယမေဝ ရူပံ ဥပါဒါယရူပံ။ အညနိဿယဿ ဧကန္တနိဿိတဿ ရူပဿေတံ အဓိဝစနံ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၃။ မူလဋီ၊၁။၁၅၇။ အနုဋီ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၈၆၊၈၈။)

ဥပါဒါယရူပနိဿိတ (တိ) [ဥပါဒါယရူပ+ နိဿိတ] ဥပါဒါရုပ်ကို မှီသော။ ဥပါဒါယုပါ ဒါယဘာဝ-ကြည့်။

ဥပါဒါယဝစန (န) [ဥပါဒါယ+ဝစန] စွဲမှီ၍-ငယ်သူကို ထောက်ဆ၍-ပြောဆိုသော စကား။ န ဥပါဒါယဝစနံ ယထာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာ-နောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၈၉။

ဥပါဒါယဝေါဟာရ (ပု) [ဥပါဒါယ+ဝေါဟာရ] ဥပါဒါရုပ်ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုခြင်း။ မဟာ-ဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပန္တိ ဝစနတော ဘူတနိဿိ-တေသု ကေဝလော ဥပါဒါယဝေါဟာရောတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၇၀။

ဥပါဒါယသုတ္တ (န) [ဥပါဒါယ+သုတ္တ] ဥပါဒါယ သုတ်။ (မျက်စိ, နား, နှာ, လျှာ, ကိုယ်, စိတ်

တို့ကို စွဲလမ်းသောကြောင့် ကိုယ်တွင်းသန္တာန်၌ ချမ်းသာ ဆင်းရဲ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ မစွဲလမ်းလျှင် မဖြစ်ပေါ်နိုင်-ဟုသိမြင်သော အရိယသာဝက သည် ထိုမျက်စိစသည်တို့၌ ငြီးငွေ့၏၊ စွဲမက်မှု ကင်း၏၊ ထို့ကြောင့် ကိလေသာမှလွတ်မြောက် ပြီ စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူသောသုတ်။) သံ၊၂။၃၀၆။ သံ။၃။၃၂။

ဥပါဒါယဟေတု (ပု) [ဥပါဒါယ+ဟေတု] မှီရာ အကြောင်း။ နနု မဟာဘူတာ ဥပါဒါယရူပါနံ ဥပါဒါယဟေတူတိ။ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၃၈၆။ မဟာဘူတာ ဥပါဒါယရူပါနံ ဥပါဒါယဟေတူတိ ဧတ္ထ ပစ္စယဋ္ဌေန ဟေတုဘာဝေါ ဝုတ္တော၊ န မူလဋ္ဌေန။ အဘိ။၃။၂၅၂။

ဥပါဒါယုပါဒါယ[၁] (တိ) [ဥပါဒါယ+ဥပါဒါယ] ဥပါဒါရုပ်ကိုမှီသောဥပါဒါရုပ်။ ဥပါဒါယုပါဒါ-ယဘာဝ-ကြည့်။

ဥပါဒါယုပါဒါယ[၂] (ကြိ၊ဝိ) [ဥပါဒါယ-တစ်ပုဒ် တည်၍ဒွေဘော်ပြု] ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ ၍။ သာပိ စဿ ဝတ္ထုတော ဩဠာရိကတာ သုခုမတာ စ ဥပါဒါယုပါဒါယ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ။၂။၂၂။ (-အံ။၁။၃၇၈။ အံ။၂။၉၃။ အဘိ။၂။၁၁။ အဘိ။၃။၆၈။ ပဋိသံ။၁။ ၂၃၁။ သံဋီ၊၂။၄၇၂။)

ဥပါဒါယုပါဒါယဘာဝ (ပု) [ဥပါဒါယုပါဒါယ+ ဘာဝ] ဥပါဒါရုပ်တို့ကိုမှီသော ဥပါဒါရုပ်တို့၏ အဖြစ်။ ဘူတနိဿိတာနံ တေသံ လက္ခဏာနံ ဥပါဒါယဘာဝေါ ဝိယ ဥပါဒါယရူပနိဿိတာနံ ဥပါဒါယုပါဒါယဘာဝေါ အာပဇ္ဇတီတိ စေ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၇။ (-အနုဋီ၊၁။၁၇၀။)

ဥပါဒါရူပ (နပုံ) [ဥပါဒါ+ရူပ။ ဥပါဒါယ+ရူပ။ နီတိ၊သုတ္တ။၆၈၃။ နျာ။၁၈၀။ ဝဏ္ဏ ရဋီ၊၂။၁၀၇။] မဟာဘုတ်တို့ကို-စွဲမှီသော-စွဲမှီ၍ဖြစ်သော-ရုပ်၊ ဥပါဒါရုပ်။ မဟာဘူတေ ပဋိစ္စ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ ရူပံ ကဋတ္တာရူပံ ဥပါဒါရူပံ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၉။ (-ဒီ။၁။၃၂၅။ အဘိ။၁။၂၆၀။ ဥဒါန။။၃၅၃။ ဣတိဝုတ်။။၁၈၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၀။ မူလဋီ၊၁။ ၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၅၂။)

ဥပါဒါရူပကမ္မဋ္ဌာန (နပုံ) [ဥပါဒါရူပ+ကမ္မဋ္ဌာန] ဥပါဒါရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဥပါဒါရူပကမ္မဋ္ဌာနဝသေန စက္ခုပသာဒါဒယော ပရိဂ္ဂဟေတွာ။ သံ။၃။ ၃။၆၂။ (-သံဋီ၊၂။၃၂၈။)

ဥပါဒါရူပဂ္ဂဟဏ (နပုံ) [ဥပါဒါရူပ+ဂဟဏ] ဥပါဒါ ရူပသဒ္ဒါ၊ ဥပါဒါရုပ်ကိုယူခြင်း။ ယံ စိတ္တသမု-ဋ္ဌာနရူပံ ကဋတ္တာရူပဉ္စ ဥပါဒါရူပံ ဥပါဒါရူပ-ဂ္ဂဟဏေန ဝိနာ ခန္ဓေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၂၀၆။ (-မူလဋီ၊၃။၂၁၇။ အနုဋီ၊ ၃။၂၇၆၊၂၉၀။)

ဥပါဒါရူပဂ္ဂဟဏဒဿန (နပုံ) [ဥပါဒါရူပဂ္ဂဟဏ+ ဒဿန] ဥပါဒါရုပ်ကို ယူခြင်းကို ပြခြင်း။ န ကေဝလံ ဥပါဒါရူပဂ္ဂဟဏဒဿနတ္ထမေဝ အာကာသဓာတု ဝိတ္ထာရိတာ။ မဋီ၊၃။၆၃။

ဥပါဒါရူပဒဿန (နပုံ) [ဥပါဒါရူပ+ဒဿန] ဥပါဒါ ရုပ်ကို ပြခြင်း။ အထ အာကာသဓာတုံ ကသ္မာ ဝိတ္ထာရေသီတိ။ ဥပါဒါရူပဒဿနတ္ထံ၊ မ။၃။၉၇။ (-မဋီ၊၃။၆၃။)

ဥပါဒါရူပပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဥပါဒါရူပ+ပရိဂ္ဂဟ] ဥပါဒါရုပ်ကိုသိမ်းဆည်းအပ်ရာအခါ၊ ဥပါဒါရုပ် ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ ဥပါဒါရူပပရိဂ္ဂဟေ သုခုမော။ ဝိ။၊၂။၁၈။ (-သံ။၃။၂၃၈။)

ဥပါဒါရူပပဝတ္တိ (ထီ) [ဥပါဒါရူပ+ပဝတ္တိ] ဥပါဒါရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဥပါဒါရူပပဝတ္တိယာ သတိ ဘာသတိ နာမ။ မ။၁။၂၇၄။ သံ။၃။၂၃၃။ ဥပါဒါရူပပဝတ္တိယာတိ ဝိညတ္တိဝိကာရသဟိတ-သဒ္ဒါယတနုပ္ပတ္တိယာ။ သံဋီ၊၂။၄၆၈။

ဥပါဒါရူပဘာဝ (ပု) [ဥပါဒါရူပ+ဘာဝ] ဥပါဒါရုပ်

၏အဖြစ်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနဘာဝေါ ဝိယ မဟာဘူတဝိကာရတာယ ဥပါဒါရူပဘာဝေါ စ အဓိပ္ပေတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။ရ၂။

ဥပါဒါရူပဘာဝသာမည (န) [ဥပါဒါရူပဘာဝ+သာမည] ဥပါဒါရုပ်၏ အဖြစ်အားဖြင့် တူခြင်း။ ဒိဋ္ဌာနေဝါတိ သလ္လေက္ခေတဗ္ဗာနိ ဥပါဒါရူပဘာဝသာမညတော။ အံဋီ၊၂။၁၄၅။

ဥပါဒါရူပဝိသေသန (တိ) [ဥပါဒါရူပ+ဝိသေသန] ဥပါဒါရုပ်၏ဝိသေသနဖြစ်သော(ပုဒ်)။ ဣမေ ဥပါဒါရူပဝိသေသနေန မဟာဘူတာနိ ဝိယ။ မူလဋီ၊၃။၂၀ရ။

ဥပါဒိ (ပု) [ဥပ+အာ+ဒါ+ဣ] (၁) ငါ, ငါ့ဥစ္စာဟူ၍-စွဲလန်းအပ်-ပြင်းစွာယူအပ်-သော ခန္ဓာငါးပါး။ တဏှာစသည်တို့သည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး။ (၂) မိမိအာရုံကို-ယူ-စွဲလန်း-တတ်သောတရား၊ ဥပါဒါန်။ (က) အနုပါဒိသေသ-ကြည့်။ (၂) ဥပါဒိယတိ အတ္တနော အာရမ္မဏံ ဂဏှာတီတိ ဥပါဒိ၊ ဥပါဒါန်။ သံဋီ၊၂။၄၄၈။

ဥပါဒိန္န (တိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+တ] တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (လောကီဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာရုပ်=ကမ္မဇရုပ်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပါဒိန္နက (တိ) [ဥပါဒိန္န+က] တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (လောကီဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာရုပ်=ကမ္မဇရုပ်။)။ ဝေံ ဣမေသံ ဥပါဒိန္နကာနံ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ အပ္ပဝတ္တိဝသေန အနုပါဒိသေသံ နိဗ္ဗာနံ ကထိတံ ဟောတိ။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၀၊(-၁၂ရ။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၃၊၂၅။)

ဥပါဒိန္နကကဗဠီကာရဟာရ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+ကဗဠီကာရဟာရ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော ကဗဠီကာရအာဟာရ၊ (က) သက်ရှိအစားအစာ။ (ခ) ကံကြောင့်ဖြစ်သော-ကမ္မဇဖြစ်သော-ကမ္မဇရုပ်တို့၌ပါဝင်သော-ဩဇာ။ (က)(ခ) တတ္ထ သပ္ပါဒီဟိ ဂိလိတာနံ မဏ္ဍူကာဒီနံ ဝသေန ဥပါဒိန္နကကဗဠီကာရဟာရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ... တေ ယာဝ ဥပါဒိန္နကပက္ခေ တိဋ္ဌန္တိ၊ တာဝ အာဟာရတ္တံ န သာဓေန္တိ။ ဘိဇ္ဇိတ္វာ ပန အနုပါဒိန္နကပက္ခေ ဌိတာ သာဓေန္တိ။ တဒါပိ ဥပါဒိန္နကာဟာရောတိ ဝုစ္စန္တိတိ။ ဣဒံ ပန အာစရိယာနံ န ရုစ္စတီတိ အဋ္ဌကထာယမေဝ ပဋိက္ခိပိတွာ ဣဒံ ဝုတ္တံ— ဣမေသံ သတ္တာနံ ခါဒန္တာနမ္ပိ အခါဒန္တာနမ္ပိ ဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ အဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တေနေဝ သဟဇာတာ ကမ္မဇာ ဩဇာ နာမ အတ္ထိ၊ သာ ယာဝပိ သတ္တမာ ဒိဝသာ ပါလေတိ၊ အယမေဝ ဥပါဒိန္နကကဗဠီကာရဟာရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၃-၂၄၊(-၂၇။)

ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓဘေဒ (ပု) [ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓ+ဘေဒ] ဥပါဒိန္နကခန္ဓာတို့၏ ပျက်စီးခြင်း၊ သက်ရှိခန္ဓာပျက်စီးခြင်း။ စရိမကစိတ္တပ္ပတ္တိယာ ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓဘေဒါ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာတိ။ သံဋ္ဌ၊၂။ရ၅။

ဥပါဒိန္နကဂ္ဂဟဏ (န) [ဥပါဒိန္နက+ဂဟဏ] ဥပါဒိန္နက သဒ္ဒါ၊ ဥပါဒိန္နကသဒ္ဒါကို ယူခြင်း၊ ဝေဒနာနန္တိ ဧတ္ထ ဥပါဒိန္နကဂ္ဂဟဏံ ယုတ္တန္တိ အာဟ ဥပါဒိန္နကဝေဒနာနန္တိ။ သံဋီ၊၁။၆၂။

ဥပါဒိန္နကဇ္ဈာသယ (တိ) [ဥပါဒိန္နက+အဇ္ဈာသယ] ဥပါဒိန္နကရုပ်ကိုအလိုရှိသော၊ သက်ရှိ-ကမ္မဇ-ရုပ်တရားကိုအလိုရှိသော၊ သက်ရှိ-ကမ္မဇ-ရုပ်တရား၌ ညွတ်ကိုင်းသော။ ဝေမေဝ ကာယောပိ ဥပါဒိန္န(န္န)ကဇ္ဈာသယော ပထဝီသန္ဓိသိတဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏော။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ဥပါဒိန္နကဇ္ဈာသယောတိ ဥပါဒိန္နကနိန္နော။ သံဋီ၊၂။၃၄၉။

ဥပါဒိန္နကကမ္မ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+ကမ္မ] ဥပါဒိန္နကတရား၊ သက်ရှိတရား။ တယော ဘဝေတိ လ္လမိနာ ဥပါဒိန္နကကမ္မာနံယေဝ ဂဟဏံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၉၉။

ဥပါဒိန္နကဓာတု (ထီ) [ဥပါဒိန္နက+ဓာတု] ဥပါဒိန္နကဓာတ်၊ သက်ရှိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဓာတ်။ တယိဒံ ဥပါဒိန္နကဓာတုဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၂။

ဥပါဒိန္နကနိန္န (တိ) [ဥပါဒိန္နက+နိန္န] သက်ရှိကမ္မဇ-ရုပ်တရား၌ ကိုင်းညွတ်သော။ ဥပါဒိန္နကဇ္ဈာသယ-ကြည့်။

ဥပါဒိန္နကပက္ခ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+ပက္ခ] သက်ရှိ အဖို့၊ သက်ရှိနေစဉ် အခိုက်အတန့်။ ဥပါဒိန္နကကဗဠီကာရာဟာရ-ကြည့်။

ဥပါဒိန္နကဖဿ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+ဖဿ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော ဖဿ၊ လောကီဝိပါက်၌ ယှဉ်သောဖဿ၊ သက်ရှိသန္တာန်၌ဖြစ်သော အတွေ့ အထိ။ တေဘူမကဝိပါကဝသေန ပန ဥပါဒိန္နကဖဿာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။

ဥပါဒိန္နကရူပ (နု) [ဥပါဒိန္နက+ရူပ] ဥပါဒိန္နကရုပ်၊ သက်ရှိသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်။ ဥပါဒိန္နကရူပံ သံယောဂံ ဝိယ တဏှာယ အဘိဘူတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

ဥပါဒိန္နကရူပဓမ္မ (ပု) [ဥပါဒိန္နကရူပ+ဓမ္မ] ဥပါဒိန္နကရုပ် တရား။ ဝဏ္ဏာရမ္မဏဝသေနာတိ ဝဏ္ဏဘူတာနံ ဆန္နံ အာရမ္မဏဘူတာနဉ္စ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဥပါဒိန္နကရူပဓမ္မာနံ ဝသေန။ သံ၊ ဋီ၊၁။၆၂။

ဥပါဒိန္နကရူပပစ္စယ (ပု) [ဥပါဒိန္နကရူပ+ပစ္စယ] ဥပါဒိန္နကရုပ်ဟူသော အကြောင်း။ ဥပါဒိန္နကရူပပစ္စယေဟိ ပတိတ္တာ ဂတံ ဝိယ တဏှာနုဂတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

ဥပါဒိန္နကရူပပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဥပါဒိန္နကရူပ+ပရိဂ္ဂါဟက] ဥပါဒိန္နကရုပ်ကို သိမ်းဆည်းသော၊သူ။ ဥပါဒိန္နကရူပပရိဂ္ဂါဟကဿ ဥပ္ပန္နဝိပဿနံ ဝိယ တဏှာယ ပရိယာဒိန္နစိတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

ဥပါဒိန္နကဝေဒနာ (ထီ) [ဥပါဒိန္နကာ+ဝေဒနာ] ဥပါဒိန္နကဝေဒနာ(လောကီဝိပါက်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ ဝေဒနာနံ နိရောဓာ ဥပသမာတိ ဥပါဒိန္နကဝေဒနာနံ နိရောဓေန စ ဥပသမေန စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၂။

ဥပါဒိန္နကသရီရ (နု) [ဥပါဒိန္နက+သရီရ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သောခန္ဓာကိုယ်၊ သက်ရှိခန္ဓာကိုယ်။ လ္လမံ ဥပါဒိန္နကသရီရံ နိဿာယ ကိလိဋ္ဌံ အညထာ ဇာတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆-အလားတူအကြောင်းအရာ၌ "အတ္တဘာဝံ နိဿာယ"ဟုသုံးနှုံးသည်။)(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။)

ဥပါဒိန္နကာဟာရ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+အာဟာရ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော စားဖွယ်၊ သက်ရှိစားဖွယ်။ ဥပါဒိန္နကကဗဠီကာရာဟာရ-ကြည့်။

ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓ (ပု) [ဥပါဒိန္န+ခန္ဓ] ဥပါဒိန္နခန္ဓာ။ တတ္ထ ကာမဘဝေါ ပဉ္စ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၀၆။

ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓဘေဒ (ပု) [ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓ+ဘေဒ] ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ၏ ပျက်စီးခြင်း၊ သက်ရှိခန္ဓာကိုယ် ပျက်စီးခြင်း။ ခိဏာသဝဿ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓဘေဒေန အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတဿ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝူပဂမောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

ဥပါဒိန္နဃဋ္ဋန (နု) [ဥပါဒိန္န+ဃဋ္ဋန] ဥပါဒိန္န ဟုဆိုအပ်သော အက္ခရာဖြစ်ရာဌာနကို ထိခိုက်ခြင်း၊ ကမ္မဇပထဝီဓာတ်ကို ထိခိုက်ခြင်း။ ဝစီ-

ဘေဒပဝတ္တကစိတ္တသမုဋ္ဌာနဝါယောဓာတုယာ ဥပါဒိက္ခယင္ကနုဿ ပစ္စယော အာကာရ- ဝိကာရော ဝစီဝိညတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၈။

ဥပါဒိက္ခဓာတု (ထီ) [ဥပါဒိက္က+ဓာတု] ဥပါဒိက္ခ ဓာတ်၊ သက်ရှိသန္တာန်၌ဖြစ်သောဓာတ်။ တံ ဥပါဒိက္ခဓာတုဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁၆၂။

ဥပါဒိက္ခပရိယာယ (ပု) [ဥပါဒိက္က+ပရိယာယ] ဥပါဒိက္ကဟူသော-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကား လှယ်-အမည်။ တသ္မာ ဝိပါကာနံ ဥပါဒိက္ခပရိ- ယာယော နတ္ထေဝါတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇။

ဥပါဒိက္ခသန္တတိ (ထီ) [ဥပါဒိက္က+သန္တတိ] ဥပါ ဒိက္က-သက်ရှိ-ရုပ်အစဉ်။ ဥပါဒိန္နသန္တတိ- ကြည့်။

ဥပါဒိက္ခသရီရ (နှ) [ဥပါဒိက္က+သရီရ] ဥပါဒိက္က ဖြစ်သော ကိုယ်ခန္ဓာ။ သဗ္ဗံ ဥပါဒိက္ခသရီရံ ဖရိတွာ ဌိတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၃။

ဥပါဒိက္ခုပါဒါနိယ (တိ) [ဥပါဒိက္က+ဥပါဒါနိယ] အာရုံပြုသော အားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီး- အပွားဖြစ်ကုန်သော(တရား)။ ဥပါဒိက္ခုပါဒါ- နိယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၁။၁။ အာရမ္မဏကရဏ- ဝသေန တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ဥပေတေန ကမ္မုနာ အာဒိန္နာ ဖလဘာဝေန ဂဟိတာတိ ဥပါဒိန္နာ။ အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ဥပါဒါနသမ္ဗန္ဓေန ဥပါဒါနာနံ ဟိတာတိ ဥပါဒါနိယာ။ ဥပါဒါနဿ အာရမ္မဏပစ္စယဘူတာနမေတံ အဓိဝစနံ ဥပါ- ဒိန္နာ စ တေ ဥပါဒါနိယာ စာတိ ဥပါဒိန္နု- ပါဒါနိယာ။ သာသဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တာနံ ရူပါရူပ- ဓမ္မာနမေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄-၈၅။

ဥပါဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+တဗ္ဗ] ယူအပ် သော။ ဥပါဒိတဗ္ဗံ ဂဏှိတဗ္ဗံ ဣစ္စ ဥပါဒိတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။

ဥပါဒိတောဒိတကုလသမ္ဘဝတ္ထိက-ပုဒ်သည် ဉဒိတောဒိတကုလသမ္ဘဝတ္ထိက-မှ ပျက်ယွင်းလာ သောပုဒ် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ မဟာကုလာတိ ဝိပုလကုလာ၊ ဥပါဒိတောဒိတကုလသမ္ဘဝ- တ္ထိကာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၆။

ဥပါဒိဝမ္မ (အနုဋီ၊၁။၂၉-လာ)ပုဒ်သည် ဥပ္ပါဒိ- ဓမ္မ-မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ဥပ္ပါဒိဓမ္မ-ကြည့်။

ဥပါဒိန္န(နှ) [ဥပ+အာ+ဒါ+တ] (၁) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ သည်-မြဲစွာယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်အပ်-သော ကိုယ်ခန္ဓာ၌ တည်သောရုပ်၊ ကိုယ်၌ဖြစ်သော လက်ခြေ စသောရုပ်၊ ဥပါဒိန္န ရုပ်။ (၂) အာရုံပြု သည်၏အစွမ်းအားဖြင့်- အာရုံပြုသောအားဖြင့်-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (လောကီ ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာရုပ်=ကမ္မဇရုပ်။) (၁) တတ္ထ အဇ္ဈတ္တံ ဥပါဒိန္နေ ရူပေ (ဝိ၊၁။၁၅၄) တိ အတ္တနော ဟတ္ထာဒိဘေဒေရူပေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ယံ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ ကက္ခဠံ ခရိဂတံ ဥပါဒိန္နံ။ မ၊၁။၂၄၂။ မ၊၂။၈၄၊၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃။ ဥပါဒိန္နန္တိ န ကမ္မသမုဋ္ဌာနမေဝ၊ အဝိသေသေန ပန သရီရ- ဋ္ဌကဿေတံ ဂဟဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဥပါဒိန္နန္တိ ဒဠှံ အာဒိန္နံ၊ "အဟံ မမ"န္တိ ဝေဝံ ဒဠှံ အာဒိန္နံ ဂဟိတံ ပရာမဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၅။ ဥပါဒိန္န(မ၊၂။၈၆)န္တိ အာဒိန္နံ ဂဟိတံ ပရာမဋ္ဌံ၊ သရီရဋ္ဌကန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အာဒိန္နန္တိ ဠမန္တိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အာဒိန္နံ။ တေနာဟ ဂဟိတံ ပရာမဋ္ဌန္တိ၊ အညတ္ထ ကမ္မဇံ ဥပါဒိန္နန္တိ ဝုစ္စတိ၊ န တထာ ဠမာတိ အာဟ သရီရဋ္ဌ- ကန္တိ အတ္ထောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၆၃။ (-အဘိ၊ဝိ။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ မ၊ဋ္ဋီ၊၃။၃၈၉။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၂၉။) (၂) အာရမ္မဏကရဏဝသေန တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ဥပေတေန ကမ္မုနာ အာဒိန္နာ ဖလဘာဝေန ဂဟိတာတိ ဥပါဒိန္နာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။) ဥပေတေန အာဒိန္နာ ဥပါဒိန္နာ…တေဟိ စ နိဗ္ဗတ္တာနိ ဝိပါကကဋတ္တာရူပါနိ ဥပါဒိန္နာ ဓမ္မာတိ သဗ္ဗမေတံ ဒသ္သေတုံ အာရမ္မဏကရဏဝသေနာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၃၈၊(-၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၇။)

ဥပါဒိန္နဣန္ဒြိယ (နု) [ဥပါဒိန္န+ဣန္ဒြိယ] ကမ္မဇရုပ် ဣန္ဒြေ။ ဣမေသု ဟိ ဥပါဒိန္နဣန္ဒြေသု သတိ ဝဋ္ဋံ ဝတ္တတိ ပညာယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။

ဥပါဒိန္နက (တိ) [ဥပါဒိန္န+က] (က) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော တရား၊ ဥပါဒိန္နကရုပ်။ သက်ရှိတို့၏ ရုပ်ခန္ဓာ။ သန္တတံ ဣမံ န ကိဉ္စိ ဥပါဒိန္နကံ ဥပါဒိန္နကေန ဖုသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ ဥပါဒိန္နကန္တိ ကာယိန္ဒြိယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၂။ အနုပါဒိန္နကံ မုဉ္စိတွာ ဥပါဒိန္နကံ ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ ကာယဒရထော ပန ဥပါဒိန္နကေပိ ဟောတိ အနုပါဒိန္နကေပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ဥပါဒိန္နကေတိ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓေ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၆။ တတ္ထ စတုဗ္ဗိဓော ကာယော ဥပါဒိန္နကော…။ တတ္ထ စက္ခာယတနာဒီနိ ဇီဝိတပရိယန္တာနိ အဋ္ဌ ကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပါနိပိ, ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနေဝ စတဿော ဓာတုယော ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာတိ အဋ္ဌ ဥပါဒိန္နကကာယော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (-အနု၊ဋီ၊၁။၇၈။) ဥပါဒိန္နကော အနုပါဒိန္နကောတိ ဒုဝိဓော အာဟာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၃။

ဥပါဒိန္နကအာဟာရသမုဒယ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+အာဟာရ+သမုဒယ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော အာဟာရ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ပုရိမတဏှာသမုဒယာ အာဟာရာနံ သမုဒယဒဿနေနေဝ ပဝတ္တိက္ခဏေပိ ဥပါဒိန္နကအာဟာရသမုဒယော ဒဿိတော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။

ဥပါဒိန္နကကာယ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+ကာယ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော ရုပ်အပေါင်း။ ဥပါဒိန္နက-ကြည့်

ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+ခန္ဓ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော ခန္ဓာ။ ဥပပတ္တိဘဝေါ ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓာ။ ဝိမတိ၊၂။၈၄။

ဥပါဒိန္နကဃဋ္ဋန (နု) [ဥပါဒိန္နက+ဃဋ္ဋန] ဥပါဒိန္နက-ကမ္မဇ-ရုပ်ကို ထိခိုက်ခြင်း။ တပ္ပစ္စယဘာဝေါတိ ဥပါဒိန္နကဃဋ္ဋနဿ ပစ္စယဘာဝေါ။ အနု၊ဋီ၊၁။၈၂။

ဥပါဒိန္နကဃဋ္ဋနကိရိယာ (ထီ) [ဥပါဒိန္နကဃဋ္ဋန+ကိရိယာ] ဥပါဒိန္နက-ကမ္မဇ-ရုပ်ကို ထိခိုက်ခြင်း အမှုအရာ။ စောပနကိရိယာ(၂)ကြည့်။

ဥပါဒိန္နကဇာတိ (ထီ) [ဥပါဒိန္နက+ဇာတိ] ဥပါဒိန္နက ဖြစ်သောဇာတ်၊ သက်ရှိအမျိုးအနွယ်။ ပစ္ဆာ ဥပါဒိန္နကဇာတိံ ကထေဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၅။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၉၉။)

ဥပါဒိန္နကဇ္ဈာသယ (တိ) [ဥပါဒိန္နက+အဇ္ဈာသယ] ဥပါဒိဏ္ဏကရုပ်ကိုအလိုရှိသော၊ သက်ရှိ-ကမ္မဇ-ရုပ်တရားကိုအလိုရှိသော။ ဥပါဒိဏ္ဏကဇ္ဈာသယ-ကြည့်။

ဥပါဒိန္နကဋ္ဌာန (နု) [ဥပါဒိန္နက+ဌာန] ဥပါဒိန္နကအရာ။ ဥပါဒိန္နကဋ္ဌာနေ ဝေ ပန သမုဋ္ဌာပေတိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၅။

ဥပါဒိန္နကဒုက (ပု၊နု) [ဥပါဒိန္နက+ဒုက] ဥပါဒိန္နကဒုက်။ အညေဟိ အာရမ္မဏဗာဟိရာယတနာဒိလက္ခဏာနဒုကေဟိ ဥပါဒိန္နကဒုကဿ

ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယဒုကဿ စ ယောဇနာယ စတုက္ကာ လဗ္ဘန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၂။

ဥပါဒိန္နကဓမ္မဇာတ (တိ) [ဥပါဒိန္နကဓမ္မ+ဇာတ] ဥပါဒိန္နကတရားအပေါင်း၊ ဥပါဒိန္နက ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားအပေါင်း၊ ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ သဗ္ဗမေတံ အာပေါတိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ဥပါဒိန္နကဓမ္မဇာတံ နိရုဇ္ဈတိ, အပ္ပဝတ္တံ ဟောတီတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ (-ဒီဋီ၊၁။၃၉၄။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၉။)

ဥပါဒိန္နကပက္ခ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+ပက္ခ] ဥပါဒိန္နကအဖို့။ ဉာဏံ ပန ဥပါဒိန္နကပက္ခေ ဌိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။

ဥပါဒိန္နကပ္ပဝတ္တ (န) [ဥပါဒိန္နက+ပဝတ္တ] (၁) ဥပါဒိန္နက-သက်ရှိ-သန္တာန်၌ဖြစ်သော။ (၂) ဥပါဒိန္နကဖြစ်သောခန္ဓာ-အစဉ်-အယဉ်။ တဉ္စ ယေဘုယျေန အာဟာရူပဇီဝိနံ သတ္တာနံ ဥပါဒိန္နကပ္ပဝတ္တဿ ဧကဒိဝသံ ဘုတ္တာဟာရဿ သတ္တာဟမေဝ ယာပနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၀။ မဋီ၊၂။၂၈၄။ ပဝတ္တန္တိ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၉။ (၂) ဌပေတွာ သတ္တ ဘဝေ အနမတဂ္ဂသံသာရဝဋ္ဋေ ဥပါဒိန္နကပ္ပဝတ္တံ ပဝတ္တေယျ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။(အဘိ၊ဋ္ဌ၊သျှ၊၂။၅၂၈-၌ ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓပဝတ္တံ-ဟုရှိသည်။

ဥပါဒိန္နကဖဿ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+ဖဿ] ဥပါဒိန္နကသန္တာန်-သက်ရှိသန္တာန်-၌ဖြစ်သော အတွေ့အထိ။ ပဋိက္ခိတ္တေသု ဥပါဒိန္နကဖဿာဒီသု အနဝဇ္ဇသညီ ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ဥပါဒိန္နကဖဿော ဣတ္ထိဖဿော၊ မေထုနဓမ္မောယေဝ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၇။

ဥပါဒိန္နကဖဿရသ (ပု) [ဥပါဒိန္နကဖဿ+ရသ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သောတွေ့ထိမှုအရသာ၊ မိန်းမတို့၏အတွေ့အထိဖြစ်သောမေထုန်ခံစားမှု အရသာ၊ သက်ရှိခန္ဓာကိုယ်ကို တွေ့ထိကိုင်တွယ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောအရသာ။ ဥပါဒိန္နကဖဿရသေန အနုပါဒိန္နကဖဿရသံ သံသန္ဒေတွာ။ မဋီ၊၃။၇၃။

ဥပါဒိန္နကရူပ (န) [ဥပါဒိန္နက+ရူပ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သောရုပ်-ကမ္မဇရုပ်-တရား။ ဥတုတော ဝါ ဥပါဒိန္နကရူပါနံ အနုပ္ပဇ္ဇနတော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၀။

ဥပါဒိန္နကသင်္ခါရလောက (ပု) [ဥပါဒိန္နက+သင်္ခါရလောက] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော သင်္ခါရလောက၊ သက်ရှိသင်္ခါရလောက။ န ကေဝလံ ဥပါဒိန္နကသင်္ခါရလောကဿေဝ။ မဋီ၊၂။၂၂။

ဥပါဒိန္နကသန္တတိပဝတ္တိဋ္ဌာန (န) [ဥပါဒိန္နက+သန္တတိ+ပဝတ္တိဋ္ဌာန] ဥပါဒိန္နက-ကမ္မဇ-သက်ရှိ-ရုပ်အစဉ်ဖြစ်ရာအရပ်။ အဿ ဘိက္ခုနော သဗ္ဗကောဋ္ဌာသဝတော ကာယဿ ကိဉ္စိ ဥပါဒိန္နကသန္တတိပဝတ္တိဋ္ဌာနေ ဆဝိမံသလောဟိတာနုဂတံ အဏုမတ္တမ္ပိ ဌာနံ ပဌမဇ္ဈာနသုခေန အဖုဋံ နာမ န ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။

ဥပါဒိန္နကသန္တာန (ပု၊န) [ဥပါဒိန္နက+သန္တာန] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သောသန္တာန်၊ သက်ရှိသန္တာန်၊ သက်ရှိခန္ဓာအစဉ်။ ဥပါဒိန္နကသန္တာနဿ နိရောဓေန ဆိန္နမူလကာနံ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ...ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။)

ဥပါဒိန္နကသန္နိဿယ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+သန္နိဿယ] ဥပါဒိန္နက-ကမ္မဇ-ရုပ်ဟူသော မှီရာ။ ဥတု ဟိ သဘာဂသန္တတိဝသေန လဒ္ဓပစ္စယံ စိရတရမ္ပိ ကာလံ သဒိသာကာရံ ရူပပဝတ္တိံ သန္တာနေတိ ဥပါဒိန္နကသန္နိဿယေန ဝိနာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၀၄။

ဥပါဒိန္နကသရီရ (န) [ဥပါဒိန္နက+သရီရ] ဥပါဒိန္နကဖြစ်သောခန္ဓာကိုယ်၊ သက်ရှိခန္ဓာကိုယ်။ ဥပါဒိန္နကသရီရံ နာမ ခဏ္ဍိစ္စာဒီဟိ အဘိဘု-

ယျတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၅၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ (-မဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ မဋ္ဌ၊ ၃။၂၀။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၂။ မဋီ၊၁။၄၄။ မဋီ၊၃။၁၅။ အံဋီ၊၁။၃၈။)

ဥပါဒိန္နကာဓိကာရ (ပု) [ဥပါဒိန္နက+အဓိကာရ] ဥပါဒိန္နက-ကမ္မဇ-ရုပ်အရာ။ ဧတ္တ ဟိ သုဿ-ရတာတိ ဥပါဒိန္နကာဓိကာရေ အာဂတံ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၈။

ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓ (ပု) [ဥပါဒိန္န+ခန္ဓ] ဥပါဒိန္နခန္ဓာ၊ သက်ရှိဘဝခန္ဓာ။ ကိလေသာနံ ပန အပ္ပဟီ-နတ္တာ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ။ အံဋ္ဌ၊ ၁။၃၈၆။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ (-အံဋီ၊၁။၂၄၄။ မူလဋီ၊၃။၈၈။ အနုဋီ၊၁။၉၇။ အနုဋီ၊၂။၁၁၂။ အနုဋီ၊၃။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၃၁။)

ဥပါဒိန္နခ(က္ခ)န္ဓပဋ္ဌက (တိ) [ဥပါဒိန္နခ(က္ခ)န္ဓ+ပဋ္ဌက] ဥပါဒိန္နခန္ဓာငါးပါးအပေါင်း။ ဥပပတ္တိ-ဘဝေါ နာမ တေန ကမ္မေန နိဗ္ဗတ္တံ ဥပါဒိန္န-ခန္ဓပဋ္ဌကံ။ မဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ကာယဿ ဘေဒါ ကာယူပဂေါတိ ဥဘယတ္ထာပိ ကာယသဒ္ဒေန ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပဋ္ဌကော ဂဟိတော။ အနုဋီ၊၂။၉၅။

ဥပါဒိန္နခန္ဓပ္ပဝတ္တ (တိ) [ဥပါဒိန္နခန္ဓ+ပဝတ္တ] အဆင့်ဆင့်ဖြစ်သောဥပါဒိန္နခန္ဓာ၊ ဥပါဒိန္နခန္ဓာ တို့၏ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်နေခြင်း။ ပဝတ္တန္တိ ဥပါဒိ-န္နက္ခန္ဓပ(ပ္ပ)ဝတ္တံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၈၄။

ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပရိစ္စာဂ (ပု) [ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓ+ပရိစ္စာဂ] ဥပါဒိန္န-သက်ရှိ-ခန္ဓာကို စွန့်ခြင်း။ ကာယဿ ဘေဒါတိ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပရိစ္စာဂါ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၆၉။ နေတ္တိဋ္ဌ၊၁၇၃။ အံဋီ၊၃။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၀။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၆၁။

ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပရိပါက (ပု) [ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓ+ပရိပါက] ဥပါဒိန္နခန္ဓာတို့၏ရင့်ရော် အိုမင်းခြင်း၊ သက်ရှိ ဘဝရင့်ရော်အိုမင်းခြင်း။ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပရိပါကော ဟိ အာယုနော သံဟာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၅၇။

ဥပါဒိန္နဃဋ္ဋန (န) [ဥပါဒိန္န+ဃဋ္ဋန] ဥပါဒိန္န-ကမ္မဇ-ရုပ်တို့၏ ထိခိုက်ခြင်း။ န ဟိ စာလနံ ဥပါဒိန္နဃဋ္ဋနန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၇၆။

ဥပါဒိန္နတ္တိက (ပု) [ဥပါဒိန္န+တိက] ဥပါဒိန္နတိက်။ ဣမေ ဝုတ္တဟိတိ ဣမသ္မိံ ဥပါဒိန္နတ္တိကေ ဝုတ္တဟိ။ အနုဋီ၊၃။၃၁၇။

ဥပါဒိန္နဒုက (ပု) [ဥပါဒိန္န+ဒုက] ဥပါဒိန္နဒုက်။ အညေသန္တိ ဥပါဒိန္နဒုကာဒိတော အညေသံ ဥပါဒါဒုကာဒီနံ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၀။

ဥပါဒိန္နဓမ္မ (ပု) [ဥပါဒိန္န+ဓမ္မ] (လောကီကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော) ကမ္မဇရုပ်တရား။ တိဋ္ဌန္တိ ဥပါဒိန္နဓမ္မာ တောယာတိ ဌိတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။၅၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၈၉။)

ဥပါဒိန္နပဝတ္တ (တိ) [ဥပါဒိန္န+ပဝတ္တ] အဆက် မပြတ်ဖြစ်သော-ဥပါဒိန္န-ကမ္မဇ-ရုပ်၊ ပဋိသန္ဓိ-စုတိဝသေန ဥပါဒိန္နပဝတ္တာဿ ဥပ္ပါဒနိရောဓ-ဝစနေ...ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၈။

ဥပါဒိန္နဖဿ (ပု) [ဥပါဒိန္န+ဖဿ] ဥပါဒိန္န-သက်ရှိ-သန္တာန်၌ဖြစ်သောအတွေ့အထိ။ (ဤ၌ မေထုန်အတွေ့အထိကိုယူသည်။) ပဋိကူ-တ္တောသု ဥပါဒိန္နဖဿာဒီသု အနဝဇ္ဇသညီ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ဥပါဒိန္နဖဿောတိ မဂ္ဂေန မဂ္ဂပဋိပါဒနဖဿော။ ဝိမတိ၊၁။၂၂။

ဥပါဒိန္နဖဿရသ (ပု) [ဥပါဒိန္နဖဿ+ရသ] ဥပါဒိန္နဖြစ်သော အတွေ့အထိအရသာ၊ သက်ရှိ ခန္ဓာကိုယ်ကို တွေ့ထိကိုင်တွယ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောအရသာ။ (ဤ၌ကား မေထုန် အတွေ့ အထိအရသာကိုယူသည်။) ဥပါဒိန္နဖဿ-

ရသေပိ အနဝဇ္ဇသညိတာယ အနုပါဒိန္နဖဿာ-ရသေန ဥပါဒိန္နဖဿရသံ သံသန္ဒိတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၀။

ဥပါဒိန္နဖောဋ္ဌဗ္ဗ (ပု) [ဥပါဒိန္န+ဖောဋ္ဌဗ္ဗ] ဥပါဒိန္န-သက်ရှိ-အတွေ့အထိအာရုံ။ သော ဟာယသ္မာ သုခဝေဒနီယဿ ဥပါဒိန္နဖောဋ္ဌဗ္ဗဿ ကာယိန္ဒြိ-ယဿ စ သမာယောဂေ သတိ...။ ဝဇီရ။၈၆။

ဥပါဒိန္နရူပ (န) [ဥပါဒိန္န+ရူပ] ဥပါဒိန္နရုပ်၊ သက်ရှိသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်။ နတ္ထိ ရူပိနံ ဓမ္မာနံ အာယူတိ ပဋ္ဌေ ဥပါဒိန္နရူပါနမ္ပိ တိဏကဋ္ဌာဒီနမ္ပိ သန္တာနဝသေန...။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ အဇ္ဈတ္တရူပံ အဇ္ဈတ္တံ ဥပါဒိန္နရူပံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၂၅။

ဥပါဒိန္နရူပသန္တတိ (ထီ) [ဥပါဒိန္နရူပ+သန္တတိ] ဥပါဒိန္န-ကမ္မဇ-ရုပ်တို့၏ အစဉ်။ ဥပါဒိန္နရူပ-သန္တတိယာ ဥပတ္ထမ္ဘနေနေဝ ဥတုစိတ္တဇ-ရူပသန္တတီနမ္ပိ ဥပတ္ထမ္ဘနသိဒ္ဓိ ဟောတီတိ ဒွိန္နံ ရူပသန္တတီနန္တိ ဝုတ္တံ။ မဋီ၊၁။၃၁၁။

ဥပါဒိန္နဝစန (န) [ဥပါဒိန္န+ဝစန] ဥပါဒိန္နဟူသော သဒ္ဒါ။ ဥပါဒိန္နဝစနေန ဥပပတ္တိဘဝေါ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၁။၃၉။

ဥပါဒိန္နသင်္ခါရလောက (ပု) [ဥပါဒိန္န+သင်္ခါရ လောက] ဥပါဒိန္န-သက်ရှိ-သင်္ခါရလောက။ န ကေဝလံ ဥပါဒိန္နသင်္ခါရလောကဿေဝ။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၁၆။

ဥပါဒိန္နသဒ္ဒါနပေက္ခ (တိ) [ဥပါဒိန္နသဒ္ဒ+အန-ပေက္ခ] ဥပါဒိန္နသဒ္ဒါကို မရှုငဲ့သော။ ဥပါဒါ-နိယသဒ္ဒဿ ဝိသုံ ဥပါဒိန္နသဒ္ဒါနပေက္ခံ အတ္ထံ ဝတ္တုံ အာရမ္ဘကာဘာဝံ ဥပဂန္တွာတိ အာဒိမာဟ။ မူလဋီ၊၁။၃၉။

ဥပါဒိန္နသန္တတိ (ထီ) [ဥပါဒိန္န+သန္တတိ] ဥပါဒိန္န -သက်ရှိ-ရုပ်အစဉ်။ ယသ္မာ ဧသော မေ အတ္တာတိ ပရာမသန္တော အတီတာနာဂတံ ဥပါဒိန္နသန္တတိံ ဥပါဒါယ ဧသော မေ အတ္တာတိ ပရာမသတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဥပါဒိန္နကသန္တတိန္တိ ကမ္မဇသန္တာနံ၊ စတုဇံ ဝါ၊ တဏှာဒီဟိ ဥပါဒိ-ယတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ၊၂၅၅။

ဥပါဒိန္နသရီရ (န) [ဥပါဒိန္န+သရီရ] ဥပါဒိန္န -သက်ရှိ-ခန္ဓာကိုယ်။ ပိဋ္ဌိဝါတော ဥပ္ပဇ္ဇိ ဥပါဒိန္နသရီရဿ တထာရူပတ္တာ သင်္ခါရာနဥ္စ အနိစ္စတာယ ဒုက္ခာနုဗန္ဓတ္တာ။ သံဋီ၊၂။၃၄၀။

ဥပါဒိန္နာဟာရ (ပု) [ဥပါဒိန္န+အာဟာရ] သက်ရှိ အစားအစာ။ တသ္မာ အဇ္ဈောဟဋဿ ဥပါဒိ-န္နာဟာရဿ လောကုတ္တရက္ခဏေ အဘာဝတော။ မူလဋီ၊၃။၂၄၂။

ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယတ္တိက (ပု) [ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ+တိက] ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယတိက်။ ဥပါဒိန္နုပါဒါ-နိယတ္တိကေ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ...ဥပါဒိ-န္နာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

ဥပါဒိန္နောဇာ (ထီ) [ဥပါဒိန္န+ဩဇာ] ဥပါဒိန္န ဩဇာ။ (သက်ရှိအစားအစာနှင့် ကမ္မဇရုပ်တွင် ပါဝင်သော ဩဇာနှစ်မျိုးလုံး ယူနိုင်သည်။) တမ္ပိ အနဇ္ဈောဟဋာယ သသန္တာနဂတာယ ဥပါဒိန္နောဇာယ အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယဿ ကာယဿ အာဟာရပစ္စယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၂၄၁။

ဥပါဒိယတိ¹ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+တိ] (က) ယူ၏၊ မြဲစွာ-ပြင်းထန်စွာ-ယူ၏၊ စွဲလမ်း၏။ (ခ) မှီ၏။ (က) သော ရူပံ ဥပေတိ ဥပါဒိယတိ အဓိဋ္ဌာတိ "အတ္တာ မေ"တိ။ သံ၊၂။၉၃။ ဥပါဒိ-ယတီတိ ဂဏှာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ ဥပါဒိယတီတိ ဒဠှဂ္ဂါဟံ ဂဏှာတိ။ သံဋီ၊၂။၂၄၅။ ဥပါဒိယ-မာနော ဥပါဒိယတိ(မ၃။၅၁)တိ ပဋိသန္ဓိ ဂဏှ-မာနော ဂဏှာတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၄၄။(-ဒီ၊၂။၅၈၊၂၃၂။ မ၁။ရ၁၁၃၈။ အံ၊၂။၄၆၄။ နေတ္တိ။၁၃၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၈၊၃၅၆။ မဋ္ဌ၁။၂၂၃။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၃။)

ဥပါဒိယန္တိ—မဋ္ဌ၁။၂၂၃။ မဋ္ဌ၄။၆၃။ မဋီ၊ ၃။၂၈၂။ သံဋ္ဌ၂။၁၃။ **ဥပါဒိယေယျ**—စူဠနိ။၁၅၂။ ဒီဋ္ဌ၁။၁၀၁။ **ဥပါဒိယေထ၁**—မ၁။၁၉၁။ မဋီ၂။၉၃။ **ဥပါဒိယေထ၂**—သုတ္တနိ။၄၄၆။ သုတ္တနိဋ္ဌ၂။၃၁၅။ စူဠနိ။၁၅၂။ စူဠနိဋ္ဌ။၄၃။ **ဥပါဒိယိံသု**—ဝိဋ္ဌ၂။၁၈၄။ ကခါ။ ၁၄၀။ ကခါဋီသစ်။၂၄၇။ **ဥပါဒိယိံ**—မ၁။ ၄၀၅။ မဋ္ဌ၂။၃၁၁။ မဋီ၂။၃၁၉။ **ဥပါဒိ-ယိဿသိ**—မဋီ၁။၃၃၂။ **ဥပါဒိယိဿာမိ**—မ၃။၃၀၃။ မဋ္ဌ၄။၂၂၉၊၂၃၀။ (ခ) ယထာ ဥပါဒါရှုပ် ဥပါဒိယတေဝ။ အဘိဋ္ဌ၁။၃၆၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။၈၆။) ဥပါဒိယန္တေဝ ဘူတာနိ။ အဘိဋ္ဌ၁။၉၂။ ဥပါဒိယန္တေဝါတိ ဘူတာနိ ဂဏှန္တိ ဧဝ၊ နိဿယန္တိ ဧဝါတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၁။၅၄။

ဥပါဒိ(ဒီ)ယတိ၂ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+တေ] (က) ယူ-စွဲလမ်း-မြဲမြံစွာယူ-ပြင်းထန်စွာယူ-အပ်၏။ (ခ) မှီ-စွဲမှီ-အပ်၏။ (က) စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ ဥပါဒိ(ဒီ)ယတိ လောက-သန္နိဝါသောတိ။ ပဋိသံ။၁၂၄။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၁၃၉။ ဥပါဒီယတီတိ ဘုသံ ဂဏှိယတိ။ ဥပါဒိ-ယတီတိ ဓါ ပါဌော။ ပဋိသံဋ္ဌ၂။၂၃။ (-ပဋိသံဂံ။၂၃၇။) ဝတ္ထုသခါတံ ကာမံ ဥပါဒိ-ယတီတိ ကာမုပါဒါနံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၂။၂၂။ **ဥပါဒီ (ဒီ)ယတိ**—ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၅၇။ နေတ္တိဝိ။၉၁။ **ဥပါဒိယတေ**—ပဋိသံဋ္ဌ၁။၂၉၀။ သီဋီသစ်၊ ၁။၃၈။ (ခ) န အညေန ဥပါဒီယတိ။ အဘိဋ္ဌ၁။၃၆၈။ န ပန သယံ တေဟိ အညေဟိ ဝါ ဥပါဒိယတီတိ ဥပါဒါယံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။၈၆။ န ဘူတာနိ ဝိယ ဥပါဒိယန္တီတိ ဥပါဒါ။ အဘိဋ္ဌ၁။၉၂။ ယထာ ဘူတာနိ ဥပါဒိယန္တိ ဂဏှန္တိ နိဿီယန္တိ။ မူလဋီ၁။၅၄။

ဥပါဒိယန္တိ၁ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+အန္တိ] ယူကုန်၏။ မြဲစွာ-ပြင်းထန်စွာ-ယူကုန်၏။ စွဲလမ်းကုန်၏။ ဥပါဒိယတိ၁ (က) ကြည့်။

ဥပါဒိယန္တိ၂ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+အန္တေ] မှီ-စွဲမှီ-အပ်ကုန်၏။ ဥပါဒိယတိ၂(ခ) ကြည့်။

ဥပါဒိယိံ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+ဣံ] ယူပြီ၊ စွဲလန်းပြီ။ ဥပါဒိယတိ၁ (က) ကြည့်။

ဥပါဒိယိံသု (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+ဥံ] ယူကုန်ပြီ။ ဥပါဒိယတိ၁ (က) ကြည့်။

ဥပါဒိယိဿသိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+ဿသိ] ယူလတ္တံ့၊ စွဲလန်းလတ္တံ့။ ဥပါဒိယတိ၁-(က) ကြည့်။

ဥပါဒိယိဿာမိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+ဿာမိ] ယူလတ္တံ့၊ စွဲလန်းလတ္တံ့။ ဥပါဒိယတိ၁-(က) ကြည့်။

ဥပါဒိယေထ၁ (ကြိ)[ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+ယျာထ] စွဲလမ်းနိုင်ကုန်ရာသလော။ ဥပါဒိယတိ၁-(က) ကြည့်။

ဥပါဒိယေထ၂ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+ထေ] ယူ-စွဲလမ်း-မြဲမြံစွာယူ-ပြင်းထန်စွာယူ-ရာ၏၊ ဥပါဒိယတိ၁-(က) ကြည့်။

ဥပါဒိယေယျ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+ဧယျ] ဥပါဒိယတိ၁-(က) ကြည့်။

ဥပါဒိယတေ (ကမ္မ+ကြိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+တေ] ယူ-စွဲလမ်း-မြဲမြံစွာယူ-ပြင်းထန်စွာယူ-အပ်၏။ ဥပါဒိယတိ၂ (က) ကြည့်။

ဥပါဒိယနာ (ထီ၊န) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယု] ကပ်ဆောင်ခြင်း၊ ကပ်ယူခြင်း၊ စွဲလမ်းခြင်း။ ဣမံ ပန ကိဉ္စိ ဒေသံ လေသမတ္တံ ဥပါဒိယနာ အဓိကာ။ ဝိမတိ၁။၂၉၄။ ပစ္စယကရဏမေဝ ဟိ ပစ္စယုပ္ပန္နဿ ပစ္စယဘူတဓမ္မာနံ ဥပါဒိယနံ။ မဋီ၁။၃၂၄။ န ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတီတိ တွေ ကာမုပါဒါနဝသေန ဥပဒိယနံ ပဋိ-

ကွိပိယတီတိ အာဟ တဏှာဝသေန နုပါဒိယတီတိ။ မဋီ၊၂။၂၁၉။ အံဋီ၊၃။၁၈၀။ (-သံဋီ၊၂။၄၁၂။)

ဥပါဒိယမာန (တိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+မာန] ယူ-စွဲလမ်း-သော၊သူ။ ကဟံ ပန သော ဘန္တေ ဘိက္ခု ဥပါဒိယမာနော ဥပါဒိယတီတိ။ မ၊၃။ ၅၁။ ဥပါဒိယမာနော ဥပါဒိယတီတိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဏှမာနော ဂဏှာတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၄၄။ ဥပါဒိ-ယမာနော ခေါ ဘိက္ခု ဗဒ္ဓေါ မာရဿ။ သံ၊၂။၆၁။ ဥပါဒိယမာနောတိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိ-ဝသေန ဂဏှမာနော။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ သဿတော အတ္တာတိ ဣဒံ ပုရိမဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယမာနံ ဥတ္တရဒိဋ္ဌိ နိဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ မဋီ၊၁။၃၁၉။ မူလဋီ၊၂။၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၂၇။

ဥပါဒိယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+တွာ] ယူ၍၊ စွဲလမ်း၍၊ အကြောင်းပြု၍။ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ ဥပါဒိယိတွာ ပဝတ္တန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ဥပါဒါယာတိ ဥပါဒိယိတွာ၊ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။ မဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ဥပါဒိ-ယိတွာတိ ပစ္စယေ ကတွာ။ မဋီ၊၁။၃၂၄။ ပဋ္ဌ-ပါဒါနကွန္ဓေ "တော် မဟာ"တိ အာဒိနာ တဏှာ-ဒိဋ္ဌိဂ္ဂါဟဝသေန ဥပါဒိယိတွာ။ မဋီ၊၃။၃၈၉။

ဥပါဒိဝိရဟိတ (တိ) [ဥပါဒိ+ဝိရဟိတ] ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းမှ ကင်းဆိတ်သော။ အနုပါဒိ-သေသာယာတိ ဥပါဒိဝိရဟိတာယ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၃။

ဥပါဒိသေသ (ပု) [ဥပါဒိ+သေသ] (၁) ခန္ဓာငါးပါးအကြွင်းအကျန်၊ ကိလေသာတို့မှ ကြွင်းကျန်သော ခန္ဓာငါးပါး။ (၂) စွဲလန်းမှု ဥပါဒါန် အကြွင်းအကျန်။ (၁) ဥပါဒိယတိ ကာမုပါဒါဒိဟိတိ ဥပါဒိ၊ ပဉ္စက္ခန္ဓသေတံ အဓိဝစနံ။ ဥပါဒိယေဝ သေသော ကိလေသေ-ဟိတိ ဥပါဒိသေသော။ ဝိဘာဝိနီ၊၂၁၆။ အနု-ပါဒိသေသ-လည်းကြည့်။ (၂) သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေ အနာဂါမိတာ။ ဒီ၊၂။၂၅၁။ မ၊ ၁။၉၀။ သံ၊၃။၁၁၃။ ဣတိဝုတ်။၂၂။ သုတ္တနိ၊ ၃၉၁။ နေတ္တိဋီ၊၄၀၉၇။ သတိ ဝါ ဥပါဒိ-သေသေတိ ဥပါဒါနသေသေ ဝါ သတိ အပရိ-က္ခီဏေ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ မဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေတိ ဂဟဏသေသေ ဥပါဒါနသေသေ ဝိဇ္ဇမာနမှိ။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေတိ သတိ ဝါ ကိလေသုပါဒိသေသေ ပဟာတုံ အသက္ကုဏေယျေ သတိ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၊၁၆၁။ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေတိ ဧတ္ထ ဥပါဒိယတိ အတ္တနော အာရမ္မဏံ ဂဏှာတိတိ ဥပါဒိ၊ ဥပါဒါနံ။ တေဿ ကေဒေသေ အပ္ပဟီနေ သတိတိ အတ္ထော။ သံဋီ၊၂။၄၄၈။

ဥပါဒိသေသဒရထ (ပု) [ဥပါဒိသေသ+ဒရထ] ခန္ဓာအကြွင်းအကျန်ကြောင့်ဖြစ်သော ပူပန်မှု။ ဣမမေဝ ကာယန္တိ ဣဒံ ဥပါဒိသေသဒရထ-ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ ဥပါဒိသေသ-ဒရထဒဿနတ္ထန္တိ သဗ္ဗသော ကိလေသုပဓိယာ ပဟီနာယ ခန္ဓောပဓိ အဝသိဋ္ဌာ၊ တပ္ပစ္စယာ ဒရထာ ဥပါဒိသေသဒရထာ၊ တံ ဒဿနတ္ထံ။ မဋီ၊၃။၃၂၃။

ဥပါဒိယ (တိ) [ဥပ+အာ+ဒါ+ဏျ] ယူအပ်-စွဲလမ်းအပ်-သော။ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ ဥပါဒိယတ္တာ။ ပဋိသံဂံ။၂၅၅။

ဥပါဓိ (ထီ) [ဥပ+အာ+ဓာ+ဣ] (၁) ရွှေခြေနင်း။ (၂) ကပ်ရောက်၍တင်ထားအပ်သော (အပြစ်)၊ အပြစ်တင်ခြင်း။ ချုပ်ချယ်ခြင်း။ (၁) ဥပါဓီရထမာရုယှာ(ဇာ၊၂။၁၅၅။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၂၇။)တိ သုဝဏ္ဏပါဒုကာ စ ရထံ အာရောပေန္တုတိ အတ္ထော။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၂၈။ ဥပါဓီတိ ပါဒုကဥ္ဇ ဂဟေတွာ။ ဇာဋီ၊ဟောင်း။ (၂) သာသဝါ သဥပဓိကာ(ဒီ၊၃။၉၃)တိ သဒေါသာ သဥပါ-

ရမ္မာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ ဥပေစ္စ အာဓိယန္တီတိ ဥပါဓိ၊ ဒေါသာရောပနာနိ။ သဟ ဥပါဓိဟီတိ သဥ-ပါဓိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၈။ (ပါ၊ဋ္ဌ-တို့၌ သဥပဓိကာ၊ ဋီကာ-၌ သဥပါဓိကာ-ဟုရှိသည်။)

ဥပါဓေယျ (တိ) [ဥပါဓိ+ဏေယျ] အခင်း၊ ဆင်ကုန်းနှီး၊ အဆင်တန်ဆာ။ သသေတစ္ဆတ္တံ သဥပါဓေယျံ။ ဇာ၊၂။၃၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၆။

ဥပါနယတိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+နီ+အ+တိ] (က) ကပ်-ကပ်ဆောင်-လှူ-ပေးလှူ-၏။ (ခ) ဆောင်ယူ၏။ (က) ယော မေ ဘိက္ခုံ ဥပါနယိ။ အပ၊၁။၅၃။ ယော ဒေဝပုတ္တော မေ မမ ဘိက္ခုံ ဥပါနယိ အဒါသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ (ခ) ဥပါနယိ နဂရံ သာဓုရူပံ။ ဇာ၊၁။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၊၂၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၄။ (-ဇာ၊၂။၃၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၂။) **ဥပါနယိံသု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၀။

ဥပါနယိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+နီ+ဤ] ကပ်-ကပ်ဆောင်-ပေးလှူ-ပြီ။ ဥပါနယတိ(က)ကြည့်။

ဥပါနယီ (ကြိ) [ဥပ+အာ+နီ+ဤ] ဆောင်ယူပြီ။ ဥပါနယတိ(ခ) ကြည့်။

ဥပါနယိံသု (ကြိ) [ဥပ+အာ+နီ+ဥံ] ဆောင်ယူကုန်ပြီ။ ဥပါနယတိ (ခ) ကြည့်။

ဥပါယ[၁] (ပု) [ဥပ+ဣ+ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၄၈] (၁) (တေဘူမကတရားတို့သို့) ကပ်ရောက်တတ်သော တရား။ (၂) သင့်လျော်သောအကြောင်း၊ အကြောင်းမှန်၊ နည်းလမ်း၊ အစီအရင်၊ ဥပါယ် တမည်။ (က) တဏှာဒိဋ္ဌိယော ဟိ တေဘူမက-ဓမ္မေ ဥပေန္တီတိ ဥပါယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ (ခ) ဥပါယတော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆)တိ ဝိဓိတော။ ...ယေန ဟိ ဝိဓိနာ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ ဟောတိ၊ သော ဥပေတိ ဧတေနာတိ ဥပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၁၁။ ဥပါယကောသလ္လံ။ ဒီ၊၃။၁၈၄။ တဿ တဿ ကာရဏံ ဥပါယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။ ဧတေနေဝ ဥပါယေနာ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆)တိ ဧတေ-နေဝ အဝိဟိံသာပဒေ ဝုတ္တေန ဝိဓိနာ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၉၄။ ဥပါယေနာ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃)တိ ပထေန ဉာယေန။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၀။ ဥပါယေနာ(မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၁)တိ ယေန ဝိဓိနာ အရိယမဂ္ဂေါ ဘာဝေ-တဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၉။ ဣမိနာဝုပါယေနာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆)တိ ခန္ဓာဒိဘာဝါဝိဇဟနတော-တိ ဧဝံ ဝုတ္တေန ဟေတုနာ။ ဥပပတ္တိသာဓနေ-ယုတ္တိ ဟိ ဣဓ ဥပါယောတိ ဝုတ္တာ။ အနု၊ဋီ၊ ၃။၁၀၀။ နိဿရဏမ္ပိ စ ဖလံ ဥပါယော စ။ နေတ္တိ။၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၇။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၈၀။ ဥပါယောတိ အရိယမဂ္ဂပဒ-ဋ္ဌာနဘူတာ...မဂ္ဂ နိဗ္ဗာနာဓိဂမဿ စ ဟေတု-ဘာဝတော ဥပါယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂။ ပစ္စယ-သာမဂ္ဂီ ဥပဂန္တွာ အယတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ဥပါယော။ ကော သော? အရိယ-မဂ္ဂဿ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ၊ ပုရိမာ ပဋိပဒါ ဟိ ပစ္ဆိမာယ ပဋိပဒါယ အဓိဂမုပါယော, ပရမ္ပ-ရာယ မဂ္ဂနိဗ္ဗာနာဓိဂမဿ စ ဥပါယော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၈။ အာဃာတာဒီနံ အကရဏံ-ယတော...ဝံ တံတံပယောဇနာဓိဂမဟေတု ဥပါယော၊ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၀။ အယံ ဥပါယော (နေတ္တိ။၇) တိ ...တံ ဝိသုဒ္ဓိယာ အဓိဂမ-ဟေတုဘာဝတော ဥပါယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၅။

ဥပါယ[၂] (န) [ဥပါယ+ကောသလ္လ] အကြောင်းဟုတ်သည်-ဥပါယ်-နည်းပရိယာယ်-၌ လိမ္မာခြင်း။ ဓမ္မေန ဉာယေန ဥပါယသော နယံ။ ဇာ၊၁။၁၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁။ ဥပါယသောတိ ဥပါယကောသလ္လေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။

ဥပါယကရဏ (န) [ဥပါယ+ကရဏ] အကြောင်းမှန်-နည်းလမ်း-ကို ပြုလုပ်ခြင်း။ မုဒ္ဓနဿ ဥပါယကရဏတ္ထံ မဇ္ဈေ ပဋိသာခါနံ ပဋိသာခါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။)

ဥပါယကုသလ (တိ) [ဥပါယ+ကုသလ] အကြောင်းဟုတ်သည်-နည်းလမ်း-ဥပါယ်-၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ အာယကုသလော အပါယကုသလော ဥပါယကုသလော မဟတာ ကောသလ္လေန သမန္နာဂတောတိ။ နေတ္တိ။၁၉။ ဥပါယောတိ သတ္တာနံ အစ္စာယိကေ ကိစ္စေ ဝါ ဘယေ ဝါ ဥပ္ပန္နေ တဿ တိကိစ္ဆနသမတ္ထံ ဌာနုပ္ပတ္တိကာရဏံ၊ တတ္ထ ကုသလောတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၈။ အစ္စာယိကေ ကိစ္စေ ဝါ ဘယေ ဝါ ဥပ္ပန္နေ သတိ တဿ ကိစ္စဿ, ဘယဿ ဝါ တိကိစ္ဆနသမတ္ထော ဌာနုပ္ပတ္တိယကာရဏေ ကောဝိဒတ္တာ ဥပါယကုသလောတိ ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၁၃။ ဇောဓိသတ္တော ... ပညာဝါ ဥပါယကုသလော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၅။

ဥပါယကောသလ္လ (န) [ဥပါယ+ကောသလ္လ] (က) သင့်လျော်သောအကြောင်း-နည်းလမ်း-ဥပါယ်-တို့၌ သိမြင်လိမ္မာကျွမ်းကျင်ခြင်း။ (ခ) (ဒါနစသော ပါရမီတို့၏) အကြောင်းဖြစ်သော ပညာ။ (က) သဗ္ဗာပိ တတြုပါယာ ပညာ ဥပါယကောသလ္လ(အဘိ၊ဝိ။၃၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၀)န္တိ ဧတ္ထံ ပန အစ္စာယိကကိစ္စေ ဝါ ဘယေ ဝါ ဥပ္ပန္နေ တဿ တိကိစ္ဆနတ္ထံ ဌာနုပ္ပတ္တိယကာရဏဇာနနဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။ သဗ္ဗတ္ထ ပန တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ ဥပါယေသု နိဗ္ဗတ္တိကာရဏေသု တံခဏပ္ပဝတ္တံ ဌာနုပ္ပတ္တိကံ ကောသလ္လံ ဥပါယကောသလ္လံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၀။ ဥပါယေ တဿ တဿ အတ္ထဿ နိဗ္ဗတ္တိကာရဏေ ကောသလ္လန္တိ ဝိသံ ဝိသုံ ကောသလ္လပဒံ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၇။ (ခ) ဧဝံ မဟာကရုဏာ ဥပါယကောသလ္လဉ္စ။ တတ္ထ ဥပါယကောသလ္လံ နာမ ဒါနာဒီနံ ဇောဓိသမ္ဘာရဘာဝဿ နိမိတ္တဘူတာ ပညာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၈။

ဥပါယကောသလ္လဉာဏ(န) [ဥပါယကောသလ္လ+ဉာဏ] သင့်လျော်သောအကြောင်း-ဥပါယ်-နည်းလမ်း-တို့၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော အသိဉာဏ်။ ဣဒမဿ အဇ္ဈ ဂေဟံ ဂတဿ ဘရိယာယ မရဏကာရဏန္တိ ဥပါယကောသလ္လဉာဏေနေဝ အညာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။

ဥပါယကောသလ္လတ္ထိ (တိ) [ဥပါယကောသလ္လ+အတ္ထိ] အကြောင်းမှန်၌ကျွမ်းကျင်ခြင်းကို အလိုရှိသော၊သူ။ တံ ဣစ္ဆန္တေန ယသ္မာ ဥပါယကောသလ္လတ္ထိနာ အနုပါယကောသလ္လံ ဝိယ သံကိလေသော ဇာနိတဗ္ဗောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄။

ဥပါယကောသလ္လပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဥပါယကောသလ္လ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] အကြောင်းမှန်-ဥပါယ်-နည်းလမ်း-၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော အသိဉာဏ်ပညာရှေ့သွားရှိသော။ ဣတိ ဧဝံ ပကာရံ သကလမေဝ သုတဝိသယံ ဥပါယကောသလ္လပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ပညာယ...ဩဂါဟေတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၅။

ဥပါယကောသလ္လယောဂ (ပု) [ဥပါယကောသလ္လ+ယောဂ] အကြောင်းမှန်-ဥပါယ်-နည်းလမ်း-တို့၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသောအသိဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ပညာဝသေန ဟိ ဥပါယကောသလ္လယောဂတော ပရိစ္စာဂေါ ပရဟိတပဝတ္တိယာ ဒါနပါရမိဘာဝံ ဥပေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၅။ (-မ၊ဋီ၊၂။၇၀။)

ဥပါယစိန္တာ (ထိ) [ဥပါယ+စိန္တာ] အကြောင်းမှန်-ဥပါယ်-နည်းလမ်း-ကို ကြံစည်ခြင်း။ ပါပကိရိယာသု ဥပါယစိန္တာဝသေန ပါပံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂၊ ၃၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၁။ (-မူလဋီ၊၂။၂၂၉။ အနုဋီ၊၂။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၇၈။)

ဥပါယဇာနန (န) [ဥပါယ+ဇာနန] အကြောင်းမှန်-နည်းလမ်း-ဥပါယ်-ကိုသိခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပါယညူ (တိ) [ဥပါယ+ဉာ+ရူ] အကြောင်းမှန်-နည်းလမ်း-ဥပါယ်-ကိုသိသောသူ။ ဥပါယေန သမန္နာဂတော ဥပါယညူ ဝိသာရဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၉။ တဿာ နာဝါယ အာဟရဏပဋိ-ဟရဏာဒိဥပါယဇာနနေန ဥပါယညူ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

ဥပါယတိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဣ+အ+တိ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-၏။ ဝိဝိခေဟိ ဥပါယန္တိ။ ဇာ၊၁။၂၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ ဝိဝိခေဟီတိ ဝိဝိခေဟိ ဥပါယေဟိ ဩတာရာပေက္ခာ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။

ဥပါယန္တိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဣ+အ+အန္တိ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပါယတ္ထ (ပု) [ဥပါယ+အတ္ထ] (၁) အကြောင်းဟူသော အနက်သဘော။ (တိ)(၂) ဥပါယ-အကြောင်းဟူသော-အနက်ရှိသော(သဒ္ဒါ)။ (၁) ဟေတွတ္ထေနာတိ ဥပါယတ္ထေန။ မူလ၊ဋီ၊၁။၉၈။ (တိ)(၂)ယောနိသောတိ စေတ္ထ ဥပါယတ္ထော ယောနိသောသဒ္ဒေါတိ ဒဿေန္တော အာဟ ဥပါယေန ပထေနာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၅။ (-မူလဋီ၊၂။၁၆၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၃။)

ဥပါယဒဿန (န) [ဥပါယ+ဒဿန] အကြောင်းမှန်ကိုပြခြင်း၊ ပြီးစီးကြောင်းဥပါယ်ကို ပြခြင်း။ တဿ ပရိဝဇ္ဇနေ ဥပါယဒဿနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၀၇။ သက္ကစ္စကိရိယာဒိဂ္ဂဟဏံ ပန တဿ ဥပါယဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။၉၁။)

ဥပါယဒဿနမုခ (န) [ဥပါယဒဿန+မုခ] အကြောင်းဥပါယ်ကို ပြခြင်းလျှင်-အဦးမူ-ပြဋ္ဌာန်း-ခြင်း။ ဣတရာယ အဓိပ္ပါယမဂ္ဂနဿ စ ဥပါယဒဿနမုခေန တာသံ အညမညံ အဝိရောဓံ ဒဿေတုံ ကုသလာ ကုသလာနံ ပနာတိ အာဒိမာဟ။ အနုဋီ၊၂။၁၉၇။

ဥပါယန (န) [ဥပ+အာ+ဣ+ယု] လက်ဆောင်-ပဏ္ဏာ။ ဥပါယနာနိ မေ ဒဇ္ဇုံ။ ဇာ၊၂။၁၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈။ ဥပါယနာနီတိ ပဏ္ဏာကာရာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉။ တိမ္ဗာနိ ကတ္တာန ဥပါယနာနိ။ ဇာ၊၂။၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၈။ ဥပါယနာနီတိ ပဏ္ဏာကာရေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၇။)

ဥပါယနိဒဿန (န) [ဥပါယ+နိဒဿန] အကြောင်းဥပါယ်ကိုညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သောပုဒ်။ ဣတီတိ ဥပါယနိဒဿနံ၊ ဣမိနာ ဥပါယေနာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။

ဥပါယန္တရ (န) [ဥပါယ+အန္တရ] အကြောင်း-ဥပါယ်-တမျိုး။ အဓိပ္ပါယဝိဇာနနံ အညေနပိ ကေနစိ ဥပါယန္တရေန သမ္ဘဝတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ရ၁။

ဥပါယပညာ (ထီ) [ဥပါယ+ပညာ] အကြောင်းမှန်-ဥပါယ်-နည်းလမ်း-ကိုသိသော-ပညာ။ စီဝရကမ္မာဒီသု ဣတိကတ္တဗ္ဗေသု ဥပါယ-ပညာယ သမန္နာဂတေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၉။ မ၊ဋီ၊၃။၈၃။)

ဥပါယပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဥပါယ+ပဋိပတ္တိ] အကြောင်းမှန်အားဖြင့်ကျင့်ခြင်း၊ အကြောင်းအားလျော်သောအကျင့်။ ပညာသဟိတေန ပန ဝီရိယေန န ကိဉ္စိ ဒုရဓိဂမံ ဥပါယပဋိပတ္တိတော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၈၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ရ၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၆။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂။)

ဥပါယပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဥပါယ+ပဋိသံယုတ္တ] အကြောင်း-နည်းလမ်း-နှင့်-စပ်ယှဉ်သော-ဆက်စပ်သော-ပတ်သက်သော။ ဩပါယိကန္တိ ဥပါယပဋိသံယုတ္တံ။ ဝဇီရ။ ၄၁ရ။ ဩပါယိကန္တိ ဥပါယပဋိသံယုတ္တံ တေ ဥပဇ္ဈာယဂ္ဂဟဏံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၂။

ဥပါယပထမနသိကာရလက္ခဏ (တိ) [ဥပါယပထမနသိကာရလက္ခဏ] သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော။ အယံ ဝုစ္စတီတိ အယံ ဥပါယပထမနသိကာရလက္ခဏော ယောနိသောမနသိကာရော နာမ ဝုစ္စတိ။ မဋီ၊၁။၁၄၉။

ဥပါယပယောဂ (ပု) [ဥပါယ+ပယောဂ] သင့်လျော်သောအကြောင်း-နည်းမှန်လမ်းမှန်-အားဖြင့် အားထုတ်ခြင်း။ သမ္မာပယောဂေါ ဥပါယပယောဂေါ ဉာယာရမ္ဘော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၀၊(-၁၅။)

ဥပါယပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဥပါယ+ပရိဂ္ဂဟ] အကြောင်းမှန်ကိုသိမ်းဆည်းခြင်း။ အသမ္ဘဇာနော ဥပါယပရိဂ္ဂဟေ အနုပါယပရိဝဇ္ဇနေ စ သမ္မုယှတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မဋ္ဌ၁။၂၄၈။ သံဋ္ဌ၃။၂၁၆။ ပဋိသံဋ္ဌ၁။၁၆၃။ ဥပါယပရိဂ္ဂဟေတိ ဇွေ့ သီလဝိသောဓနာဒိ,ဂဏနာဒိ,ဥဂ္ဂဟကောသလ္လာဒိ စ ဥပါယော။ ဒီဋီ၊၂။၂၉၄။ မဋီ၊၁။၃၄၄။ သံဋီ၊၂။၄၅၅။

ဥပါယပရိစ္စာဂ— ဥပါယာပရိစ္စာဂ-ကြည့်။

ဥပါယပရိယေသနစိတ္တ (န) [ဥပါယပရိယေသန+စိတ္တ] အကြောင်းကို ရှာမှီးသော စိတ်။ တဿ စိတ္တဿ ဥပါယပရိယေသနစိတ္တံ တတောပိ စိတ္တတရံ။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ဥပါယပရိယေသနစိတ္တန္တိ ဟတ္ထပါဒါ ဝေ လိခိတဗ္ဗာတိအာဒိနာ ယထာဝုတ္တဥပါယဿ စေဝ ပုဗ္ဗေ ပဝတ္တဿ ဘူမိပရိကမ္မဝဏ္ဏဓာတုသမ္မာယောဇနုပါယဿ စ ဝသေန ပဝတ္တံ စိတ္တံ။ သံဋီ၊၂။၂၅၃။

ဥပါယပုစ္ဆာ (ထီ) [ဥပါယ+ပုစ္ဆာ] အကြောင်းကို မေးသော ပုစ္ဆာ။ ကိန္တိ တေ အဓိဂတန္တိ ဥပါယပုစ္ဆာ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၈၁။ မဋ္ဌ၄။၆၄။ ဥပါယပုစ္ဆာတိ အဓိဂမုပါယပုစ္ဆာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၃။ မဋီ၊၃။၂၈၅။

ဥပါယပ(ပ္ပ)ဓာန (ပု၊န) [ဥပါယ+ပဓာန] အကြောင်းမှန်-နည်းလမ်းမှန်-အားဖြင့် အားထုတ်ခြင်း။ သံဝိဂ္ဂဿ စ ယောနိသော ပဓာနန္တိ ဝေ သံဝေဇာတဿ ဥပါယပဓာနံ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ အဘိဋ္ဌ၁။၉၆။ ဥပါယပဓာနန္တိ ဥပါယေန ပဝတ္တေတဗ္ဗံ ဝီရိယံ။ ဒီဋီ၊၃။၁၈၃။ (-မဋ္ဌ၃။၁၆၈၊ အဘိဋ္ဌ၁။၄၃၄။) သမ္မပ္ပဓာနာတိ ကာရဏပ္ပဓာနာ ဥပါယပ္ပဓာနာ ယောနိသောပဓာနာ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ (-မူလဋီ၊၂။၁၆၂။)

ဥပါယမဂ္ဂ (ပု) [ဥပါယ+မဂ္ဂ] သင့်သောအကြောင်းဟူသော-နည်းလမ်း-လမ်းစဉ်။ အရဟတ္တဉာဏသင်္ခါတဿ မောနဿ ပထေသု ဥပါယမဂ္ဂေသု သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေသု။ ထေရဋ္ဌ၁။၁၉၄။ (-သာရတ္ထ၃။၄၆။)

ဥပါယမဂ္ဂညူ (တိ) [ဥပါယမဂ္ဂ+ဉယ+ရူ] သင့်သော အကြောင်းဟူသော-နည်းလမ်း-လမ်းစဉ်-ကို သိသောသူ။ န တွံ ဥပါယမဂ္ဂညူ (အပ၊၂။၁၂၈)တိ တွံ နိဗ္ဗာနာဓိဂမုပါယဘူတမဂ္ဂညူ န အဟောသီတိ အတ္ထော။ အပဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

ဥပါယမနသိကာရ (ပု) [ဥပါယ+မနသိကာရ] သင့်လျော်သောအကြောင်း-နည်းလမ်း-အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၊ (ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏) အကြောင်းဖြစ်သော နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဥပါယမနသိကာရာ(ဒီဋ္ဌ၊၂။၅၀)တိ ဥပါယေန မနသိကရဏတော မနသိကာရဿ ပဝတ္တနတော။ ဒီဋီ၊၂။၄၈။ ဥပါယမနသိကာရော(ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၆)တိ ကုသလဓမ္မပ္ပဝတ္တိယာ ကာရဏဘူတော မနသိကာရော။ ဒီဋီ၊၂။၂၁။ (-ဒီဋ္ဌ၁။၉၇။)

ဥပါယမနသိကာရပရိယာယ (ပု) [ဥပါယမန

သိကာရ+ပရိယာယ] ဥပါယမနသိကာရ၏ ပရိယာယ်။ ဣဓဒါနိ တံ ဥပါယမနသိကာရ- ပရိယာယံ ယောနိသောမနသိကာရံ သရူပ- တော...ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၈။

ဥပါယမနသိကာရသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပါယမနသိ ကာရ+သမ္ပတ္တိ] သင့်လျော်သော အကြောင်း နည်းလမ်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၏ ပြည့် စုံခြင်း။ ယောနိသောမနသိကာရသမ္ပဒါတိ ဥပါယမနသိကာရသမ္ပတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။

ဥပါယယောနိသောအတ္ထဒီပကတာ (ထီ) [ဥပါယ+ ယောနိသော+အတ္ထ+ဒီပက+တာ] ဥပါယအနက် ယောနိသောအနက်ကိုပြသည်၏ အဖြစ်။ သမ္မာသဒ္ဒဿ ဥပါယယောနိသောအတ္ထဒီပ- ကတံ သန္ဓာယ ဥပါယပ္ပဓာနာ ယောနိသော- ပဓာနာတိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၁၆၂။

ဥပါယဝန္တု (တိ) [ဥပါယ+ဝန္တု] သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော အကြောင်း ရှိသော၊သူ။ ဓေနုတောပိ ဟိ ဥပါယဝန္တာနံယေဝ ခီရ- ပဋိလာဘော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၁။

ဥပါယဝိနိဗဒ္ဓါနုဗြူဟန (တိ) [ဥပါယဝိနိဗဒ္ဓ+ အနုဗြူဟန] သင့်လျော်သောအကြောင်းကို တားမြစ်နှောင့်ယှက်တတ်သောတရားကို အဖန် ဖန် ပွားခြင်း။ ဩလီယနာတိဓာဝနာပရဂ္ဂိဟော ဥပါယဝိနိဗဒ္ဓါနုဗြူဟနာ မိစ္ဆာဘိနိဝေသ- သမန္နာဂမော။ မဋီ၊၁။၁၂၀။

ဥပါယဝိနိဗန္ဓဝိဓမန (န) [ဥပါယဝိနိဗန္ဓ+ဝိဓမန] သင့်လျော်သောအကြောင်းကို တားမြစ်နှောင့် ယှက်တတ်သောတရားကို မှုတ်လွှင့်ပယ်ရှားခြင်း။ ဩလီယနာတိဓာဝနာဝိဿဇ္ဇနံ ဥပါယဝိနိ- ဗန္ဓဝိဓမနံ မိစ္ဆာဘိနိဝေသာနုသာရီဘာဝေါ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၅၂။

ဥပါယဝီရိယ (ပု) [ဥပါယ+ပဝတ္တ+ဝီရိယ] သင့် လျော်လျောက်ပတ်သော-နည်းလမ်း-အစီ အရင်-အားဖြင့်ဖြစ်သော အားထုတ်မှု၊ ဥပါယ- ဝီရိယေနာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅ရ)တိ အနုပ္ပန္နာကုသ- လာနံ အနုပ္ပါဒနာယ ဝိဓိနာ ပဝတ္တဝီရိယေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။

ဥပါယသန္ဒဿန (န) [ဥပါယ+သန္ဒဿန] သင့် လျော်သောအကြောင်းကို ပြခြင်း။ ဥပါယသန္ဒ- ဿနတ္တံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ (-သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၄၃။)

ဥပါယသမင်္ဂီ (တိ) [ဥပါယ+သမင်္ဂီ] သင့်လျော်- လျောက်ပတ်-သော အကြောင်းနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဥပါယသမင်္ဂီနံယေဝ နိပ္ပဇ္ဇနဘာဝံ ဒဿေန္တော "ဓေနု ဝိယ ခီရ" န္တိ အာဟ။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။

ဥပါယသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥပါယ+သမ္ပဒါ] ပြည့်စုံသော အကြောင်း၊ အသင့်အားဖြင့် အားထုတ်ခြင်း။ ဥပါယသမ္ပဒါယေတမဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ ဥပါယသမ္ပဒါယာတိ သမ္မန္နဥပါယဿ၊ ဉာယာ- ရမ္ဘဿာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၀။

ဥပါယသမ္ပန္န (တိ) [ဥပါယ+သမ္ပန္န] အကြောင်း- ဥပါယ်-နည်းပရိယာယ်-နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ထေရော "ဥပါယသမ္ပန္နော သာမဏေရော"တိ ဝါသိဖလံ ပဝေသေတွာ အဒါသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၀။

ဥပါယသမ္ပာဒန (န) [ဥပါယ+သမ္ပာဒန] အ ကြောင်းမှန်၏ ပြည့်စုံခြင်းကို ပြီးစီးစေခြင်း။ မဇ္ဈနဿ ဥပါယသမ္ပာဒနတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။ ဥပါယသမ္ပာဒနတ္ထန္တိ အနိစ္စာ- ဒိဝသေန သုဋ္ဌု ပရိဂ္ဂဏှန် ပရိမဒ္ဒနာ ဥပါယော၊ တဿ သာဓနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၅၄။

ဥပါယသမ္ပာဒိတ (တိ) [ဥပါယ+သမ္ပာဒိတ] သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော အကြောင်း

အားဖြင့်ပြီးစေအပ်သော။ ပညာပရိဏာမိတေသု ဥပါယသမ္ဘာဒိတေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ရ၈။

ဥပါယသဟိတ (တိ) [ဥပါယ+သဟိတ] အကြောင်း-ဥပါယ်-နှင့်တကွဖြစ်သော။ ကုသလဿ ကရဏာကရဏေသု အာဒီနဝါနိသံသပစ္စဝေက္ခဏံ ပရေဟိ ဥဿာဟနန္တိ ဝေမာဒိဥပါယသဟိတေန။ မူလဋီ၊၁။၉၉။

ဥပါယာစိက္ခဏ (န) [ဥပါယ+အာစိက္ခဏ] အကြောင်း-နည်းလမ်း-ကို ပြောကြားခြင်း၊ ဒါနဂ္ဂံ ပန ဂ္ဂမေသံ ဒဿေန္တော ဥပါယာစိက္ခဏေန ပီတိံ ဥပ္ပါဒေန္တော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။

ဥပါယာဇာနန (န) [ဥပါယ+အဇာနန] အကြောင်းမှန်-ဥပါယ်-နည်းပရိယာယ်-ကို မသိခြင်း။ တဿ ဥပဒ္ဒဝဿ အဘာဝေ ဥပါယာဇာနနတော အယံ အသဗ္ဗညူတိ ဟေတုပတိရူပကမဟေတုံ ဝတွာ။ ဝဇီရ။၁၄၆။

ဥပါယာပရိစ္စာဂ (ပု) [ဥပါယ+အပရိစ္စာဂ] သင့်လျော်သောအကြောင်းကိုမစွန့်ခြင်း။ မုဋ္ဌဿတိ ဥပါယာပရိစ္စာဂေ အနုပါယာပရိဂ္ဂဟေ စ အသမတ္ထော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉-၌ ဥပါယပရိစ္စာဂ-ဟု ရှိနေသည်။ ရှိသည့်အတိုင်းလည်း "အကြောင်းကိုစွန့်ခြင်း" ဟု ဘာသာဋီကာ၌ အနက်ပေးထားသည်။)

ဥပါယာသ (ပု) [ဥပ+အာ+ယသ+ဏ။ ဥပါယာသေတိ ဥပတာပေတီတိ ဥပါယာသော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉] လွန်ကဲသော-အားကြီးသော-ပြင်းစွာ-လွန်စွာ-ပင်ပန်းခြင်း၊ စိတ်၏ ပင်ပန်းခြင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ။ ဒီ၊၁။၃၃။ မဟာနိ။၄။ (-ဒီ၊၂။၂၄၄။ အံ၊၁။၅၂၄၃၉။ ဣတိဝုတ်။၂ရ၁။ အဘိ၊ဝိ၊၁၀၅။) ဝိသာဒလက္ခဏော ဥပါယာသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဘုသော အာယာသော ဥပါယာသော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂ရ၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၊၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။) ဉာတိဗျသနာဒိနာ ဖုဋ္ဌဿ ပရိဒေဝေနာပိ (ပရိဒေဝနာယပိ) အသက္ကုဏန္တဿ အန္တောဂတသောကသမုဋ္ဌိတော ဘုသော အာယာသော ဥပါယာသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရ၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၁။

ဥပါယာသကိလေသ (ပု) [ဥပါယာသ+ကိလေသ] ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်းကိလေသာ။ ဗဟုပါယာသာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကော ဥပါယာသကိလေသောယေဝေတ္ထ ဗဟု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆ရ။

ဥပါယာသဓမ္မ (တိ) [ဥပါယာသ+ဓမ္မ] ပြင်းစွာလွန်စွာ-ပင်ပန်းခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသဓမ္မာ သတ္တာ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသေဟိ ပရိမုစ္စန္တီတိ။ သံ၊၃။၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၈။ သောကဓမ္မတော ပရိဒေဝဓမ္မတော ဥပါယာသဓမ္မတော။ ပဋိသံ။၄၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၆၊၂၈၉။ သောကပရိဒေဝဥပါယာသဟေတုတာယ သောကပရိဒေဝဥပါယာသဓမ္မတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၈။

ဥပါယာသနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပါယာသ+နိဒ္ဒေသ] ဥပါယာသကို အကျယ်ဝေဖန်ပြရာ။ ဥပါယာသနိဒ္ဒေသေ အာယာသနဋ္ဌေန အာယာသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

ဥပါယာသနာ (ထီ) [ဥပ+အာယာသနာ] ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်း။ အာယာသနာ ဥပါယာသနာ အာယာသိတတ္တံ။ ပဋိသံ။၃၈။ အာယာသနာ-လည်းကြည့်။

ဥပါယာသပရိယောသာန (တိ) [ဥပါယာသ+ပရိယောသာန] ဥပါယာသအဆုံးရှိသော။ ကောဒသာဟီတိ ရာဂါဒီဟိ ဥပါယာသပရိယော-

သာနေဟိ ကောဒသဟိ သန္တာပနင္ဒေန အဂ္ဂိဟိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။

ဥပါယာသဗဟုလ (တိ) [ဥပါယာသ+ဗဟုလ] များသော စိတ်ပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ စိတ်ပင်ပန်းခြင်းများသော၊သူ။ ကောဓနော ဟောတိ ဥပါယာသဗဟုလော။ အံ၊၁။၁၂၁။ ဓာတုဝိတ်၊ ဋ္ဌ။၃၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။)

ဥပါယာသသံကိလေသ (ပု) [ဥပါယာသ+သံကိလေသ] ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်း ကိလေသာ။ ဥပါယာသသံကိလေသေဟိ ဗဟုပါယာသာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

ဥပါယာသသဟိတ (တိ) [ဥပါယာသ+သဟိတ] ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ သဥပါယာသန္တိ ဥပါယာသသဟိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။

ဥပါယာသိ တ (န) [ဥပ+အာ+ယသ+တ။ ဥပါယာသ+ဣတ] ပြင်းစွာပင်ပန်းသော၊ သူ။ အာယာသိတတ္တံ ဥပါယာသိတတ္တံ။ ပဋိသံ။၃၈။ ဥပါယာသိတဘာဝေါ ဥပါယာသိတတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

ဥပါယိဒ္ဒိပါဒ (ပု) [ဥပါယ+ဣဒ္ဓိပါဒ] အကြောင်းဖြစ်သော ဣဒ္ဓိပါဒ်။ န ဥပါယိဒ္ဓိပါဒေါတိ အာဟ ဥပါယောစာတိ အာဒိ။ အနုဋီ၊၂။၁၆၇။

ဥပါယိဒ္ဓိပါဒဒဿန (န) [ဥပါယိဒ္ဓိပါဒ+ဒဿန] အကြောင်းဖြစ်သောဣဒ္ဓိပါဒ်ကိုပြခြင်း။ ဥပါယိဒ္ဓိပါဒဒဿနတ္ထမေဝ ဟိ နိဿယိဒ္ဓိပါဒဒဿနံ ကတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၂။ မူလဋီ၊၂။၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၃။ ဥပါယိဒ္ဓိပါဒဒဿနတ္ထမေဝါတိ ဆန္ဒာဒိကေ ဓုရေ ဇေဋ္ဌကေ ပုဗ္ဗင်္ဂမေ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တိတသမာဓိ (ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိတိ) ဆန္ဒာဒီနံ ဣဒ္ဓိယာ အဓိဂမူပါယဒဿနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၂။ အနုဋီ၊၂။၁၆၆။

ဥပါရဒ္ဓ (တိ) [ဥပ+အာ+ရဘ+တ] ဖိနှိပ်နှိပ်စက်–ညှဉ်းဆဲ–အပြစ်တင်–အပ်သော၊သူ။ ယေဟိ အညတိတ္ထိယာ ဥပါရဒ္ဓါဝ ဇာနန္တိ ဥပါရဒ္ဓသ္မာတိ။ အံ၊၃။၄၄၃။ ဥပါရဒ္ဓါဝ ဇာနန္တိ ဥပါရဒ္ဓသ္မာတိ ဝိရဒ္ဓါ နိဂ္ဂဟိတာ ဧဝံ ဇာနန္တိ "ဝိရဒ္ဓါ မယံ နိဂ္ဂဟိတာ မယံ၊ အာရောပိတော နော ဒေါသော"တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။

ဥပါရမတိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ရမု+အ+တိ] ကြဉ်ရှောင်၏။ သောဟံ ကထံ ဧတ္တော ဥပါရမေယျံ။ ဇာ၊၂။၁၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၉။

ဥပါရမေယျံ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ရမု+အ+ယျံ] ကြဉ်ရှောင်နိုင်ရာ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပါရမ္ဘ (ပု) [ဥပ+အာ+ရဘ+အ။ ဓာန်ဋီ။၅၈၃။ ဥပ+အာရမ္ဘ။ ပါဂံ၊သစ်၊၁။၁၇၅] ချွတ်ချယ်–စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့–အပြစ်တင်–မြည်တွန်–ခြင်း၊ ကပ်၍ စကားဖြင့် ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်–အပြစ်ပြ၍ ထိပါး ပုတ်ခတ်–ခြင်း။ တတ္ထ ကတမော ဥပါရမ္ဘော၊ ယော ဥပါရမ္ဘော အနုပါရမ္ဘော။ အဘိ၊ဝိ၊ ၃၈၇။(–အံ၊၁။၁၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၆။) တတ္ထ ဥပါရမ္ဘနဝသေန ဥပါရမ္ဘော။ ... အယံ ပရဝဇ္ဇာနုပဿနလက္ခဏော ဥပါရမ္ဘော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။ ဥပေစ္စ ပရဿ ဝါစာယ အာရမ္ဘနံ ဗာဓနံ ဥပါရမ္ဘော၊ ဒေါသဒဿနဝသေန ဃဋ္ဋနန္တိ အတ္ထော။ ဒီဋီ၊၁။၃၄၄။ (–မဋီ၊၃။၃၁၀။) အာရမ္ဘနံ အာရမ္ဘော၊ ဘုသော အာရမ္ဘော ဥပါရမ္ဘော၊ တထာ။ ပရဿ ဝါဒေ ဒေါသာရောပနန္တိ အတ္ထော။ (မဏိဒီပ)။ ပါဂံ၊ သစ်၊၁။၁၇၅။ ပရူပါရမ္ဘ–လည်းကြည့်။

ဥပါရမ္ဘကထာ (ထီ) [ဥပါရမ္ဘ+ကထာ] ထိပါး–ထိခိုက်–ချွတ်ချယ်–ကဲ့ရဲ့–အပြစ်တင်–ကြောင်း ဖြစ်သောစကား။ သာရမ္ဘကထာတိ ဥပါရမ္ဘကထာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။

ဥပါရမ္ဘကရ (တိ) [ဥပါရမ္ဘ+ကရ] ချွတ်ချယ်–ထိပါး–ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ မလျော်–

မလျော်ကပ်ပတ်-သော။ အည် ဥပါရမ္ဘကရံ သုတ္တံ အာဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၀။ အည် ဥပါရမ္ဘကရန္တိ ယထာ နိက္ခိတ္တ-သုတ္တတော အည် တဿ အနနုလောကံ သုတ္တံ အာဟရတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။

ဥပါရမ္ဘစိတ္တ (တိ) [ဥပါရမ္ဘ+စိတ္တ] ချွတ်ချယ်-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-ကြောင်း စိတ်ရှိသော၊ အပြစ်တင်လိုသောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဥပါရမ္ဘစိတ္တော ဓမ္မံ သုဏာတိ ရန္ဓဂဝေသီ။ အံ၊၂။၁၅၅။ ဥပါ-ရမ္ဘစိတ္တောတိ နိဂ္ဂဟာရောပနစိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၄။ ဥပါရမ္ဘစိတ္တော ဒုမ္မေဓော။ ထေရ။ ၂၇၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။) ဥပါရမ္ဘစိတ္တောတိ သာရမ္ဘစိတ္တော၊ ဒေါသာရောပနာဓိပ္ပါယောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

ဥပါရမ္ဘတိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ရဘ+အ+တိ] ချွတ်ချယ်၏၊ အပြစ်တင်၏။ ဝေံ ဥပဝဒေယျ ဧဝ ဥပါရမ္ဘေယျ စ ဂရဟေယျ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။

ဥပါရမ္ဘနာ (ထီ) [ဥပ+အာ+ရဘ+ယု] ချွတ်ချယ်-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-ခြင်း။ ဥပါရမ္ဘနာ အနုပါ-ရမ္ဘနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။

ဥပါရမ္ဘပရိယေသန (ထီ၊န) [ဥပါရမ္ဘ+ပရိယေသန] ချွတ်ချယ်-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-ခြင်းကို ရှာမှီး-ရှာဖွေ-ခြင်း။ ရန္ဓဂဝေသီတာယ ဥပါရမ္ဘ-ပရိယေသနဝသေန ကာဠကဓမ္မံ ဩက္ကမမာနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

ဥပါရမ္ဘဘယ (န) [ဥပါရမ္ဘ+ဘယ] ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-ခြင်း ဘေး။ နိန္ဒာဗျာရောသဥပါ-ရမ္ဘဘယာ။ မ၊၃။၁၂၂။ (-သံ၊၂။၆၀။ အံ၊၁။ ၃၄၀။ နိန္ဒာဗျာရောသဥပါရမ္ဘဘယာတိ အတ္ထနော နိန္ဒာဘယေန ဃဋ္ဋနဘယေန ဥပဝါဒဘယေန စာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။) သဟဓမ္မေန ပရေန အတ္ထနော ဥပရိ ကာတဗ္ဗနိဂ္ဂဟော ဥပါရမ္ဘော။ ဂရဟတော ပရိတ္တာသော ဥပါ-ရမ္ဘဘယံ။ တံ ပန အတ္ထတော ဥပဝါဒဘယံ ဟောတီတိ အာဟ ဥပဝါဒဘယေနာတိ။ မ၊ ဋီ၊၃။၃၁၀။ ဥပါရမ္ဘဘယေနာတိ ပရူပဝါဒ-ဘယေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။)

ဥပါရမ္ဘမောစန (န) [ဥပါရမ္ဘ+မောစန] စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-ခြင်းမှ လွတ်ခြင်း။ အတ္တနော ဥပါရမ္ဘမောစနတ္ထာယ "တော် မာ ဘဝိ"န္တိ အာဒိ-ဝစနံ အဝေါစုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။) အတ္တနော ဥပါရမ္ဘမောစနတ္ထာယာတိ အာစရိ-ယေန အမ္ဗဋ္ဌေန စ အတ္တနော အတ္တနော ဥပရိ ပါပေတဗ္ဗဥပဝါဒဿ အပနယနတ္ထံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၀၂။

ဥပါရမ္ဘဝတ္တုမည (တိ) [ဥပါရမ္ဘ+ဝတ္တု+မည] အပြစ်တင်-ကဲ့ရဲ့ဖွယ်-အကြောင်းအရာဟု မှတ်ထင်သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) အပြစ်တင်-ကဲ့ရဲ့ ဖွယ်-အကြောင်းအရာဟု မှတ်ထင်၍။ ဗာလာ ဥပါရမ္ဘဝတ္တုမည် အမူလကမ္ပိ နံ အာရောပေန္တာ ဥဇ္ဈာယန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။ (ဥပါရမ္ဘဝတ္ထုမညာ-ဟုရှိကပိုသင့်မည်ထင်သည်။)

ဥပါရမ္ဘာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဥပါရမ္ဘ+အဓိပ္ပါယ] ကပ်၍ စကားဖြင့် သူတပါးကို ထိပါး,ပုတ်ခတ်,ညှင်းဆဲ, နှိပ်စက်လိုခြင်း။ (တိ)(၂) ကပ်၍ စကားဖြင့် သူတပါးကို ထိပါး,ပုတ်ခတ်,ညှင်းဆဲ, နှိပ်စက် လိုသော၊သူ။ ဥပါရမ္ဘာဓိပ္ပါယေန ဝါဒံ အာရောပေတုကာမာ ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဥပေစ္စ ပရဿ ဝါစာယ အာရမ္ဘနံ ဗာဓနံ ဥပါရမ္ဘော၊ ဒေါသဒဿနဝသေန ဃဋ္ဋနန္တိ အတ္ထော၊ တေနာဟ ဥပါရမ္ဘာဓိပ္ပါယေန ဝါဒံ အာရောပေ-တုကာမာ ဟုတွာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၄၃။ (တိ)(၂) ဥပါရမ္ဘာဓိပ္ပါယော ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၂။

ဥပါရမ္ဘာနိသံသ (တိ) [ဥပါရမ္ဘ+အာနိသံသ]

ချုပ်ချယ်–ကဲ့ရဲ့–အပြစ်တင်–ခြင်း ဟုဆိုအပ်–သော အကျိုးရှိသော၊သူ။(သူတပါးတို့၏ဝါဒ၌ အပြစ်တင်ခြင်းအကျိုးရှိကုန်သည်။(ပါ၊ဂံ၊သစ်၊ ၁။၁၇၉။) တေ ဥပါရမ္ဘာနိသံသာ စေဝ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသာ စ။ မ၊၁။၁၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄။ တေ ဥပါရမ္ဘာနိသံသာ စေဝါတိ တေ ပရေသံ ဝါဒေ ဒေါသာရောပနာနိသံသာ ဟုတွာ ပရိယာပုဏန္တီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၈၃။ (–သံ၊၃။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃)။

ဥပါရမ္ဘိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+အာ+ရဘ+တဗ္ဗ] ထိပါး–ချုပ်ချယ်–အပ်သော။ သဉပါရမ္ဘာနိ ပတိရူပ–ကေန ဥပါရမ္ဘိတဗ္ဗတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၉၀။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၄၁၄။

ဥပါရမ္ဘယျ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ရဘ+အ+ယျ] ချုတ်ချယ်ရာ၏၊ အပြစ်တင်ရာ၏။ ဥပါရမ္ဘတိ–ကြည့်။

ဥပါရူဠှ (တိ) [ဥပ+အာ+ရုဟ+တ] တက်သော၊ အထ မဟာပုရိသော ပုဏ္ဏမဒိဝသေ ဂဂနတလံ ဥပါရူဠှေ စန္ဒေ စန္ဒဝိမာနံ ဖာလေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။

ဥပါလိ (ပု).[ဥပ+အာ+လီ+ဣ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂] ဥပါလိမည်သူ။ ဥပါလိ နာမ နာမေနာ(အပ၊ ၁။၄၄)တိ ကိတ္တာပိ သော မာတု နာမေန မန္တာ–ဏိပုတ္တနာမော၊ အနုရုဒ္ဓါဒီဟိ ပန သဟ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိတတ္တာခတ္တိယာနံ ဥပ သမီပေ အလ္လီနော ယုတ္တော ကာယစိတ္တေဟိ သမင်္ဂီဘူတောတိ ဥပါလီတိ နာမေန။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

သာသနာတော်ကျမ်းတို့၌ ဥပါလိ အမည်ဖြင့် မထေရ်နှစ်ပါး၊ သူကြွယ်တစ်ဦး၊ သူငယ်တစ်ဦး ဟူ၍ (၄)ဦးတွေ့ရ၏။ မထေရ်တစ်ပါးမှာ ဘဒ္ဒိယ, အနုရုဒ္ဓါ, အာနန္ဒာ, ဘဂု, ကိမိလ, ဒေဝဒတ်တို့နှင့်အတူ ရဟန်းပြုသော ၎င်းတို့၏ ဆတ္တာသည်ဖြစ်ခဲ့သော**ဥပါလိမထေရ်**ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို–ဝိ၊၄။၃၃၆–၃၃၉–ကြည့်။

ထိုဥပါလိမထေရ်အားဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဝိနည်းပိဋကကိုသင်ပေးတော်မူသည်၊ ဘာရုကစ္ဆကဝတ္ထု၊ အဇ္ဇုကဝတ္ထု၊ ကုမာရကဿပဝတ္ထုတို့ကို ဘုရားရှင်၏ ရှေ့ဉာဏ်တော်နှင့်နှီးနှောတိုက်ဆိုင်မိအောင် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သဖြင့် ဝိနည်းအရာ၌ ဧတဒဂ်ထားတော်မူသည်။ အံ၊၁။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁–၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၈–၉။

ဘာရုကစ္ဆကဝတ္ထုအကြောင်းအရာမှာ–ဘာရုကစ္ဆကအရပ်သား ရဟန်းတစ်ပါးသည် လူ့ဘဝကပေါင်းသင်းခဲ့သော မယားဟောင်း၌ မေထုန်မှီဝဲရသည်ဟု အိပ်မက်မြင်မက်သောကြောင့် ငါရဟန်းမဟုတ်တော့ပြီ၊ လူထွက်အံ့–ဟုကြံ၍ ဘာရုကစ္ဆကအရပ်သို့ပြန်သွားစဉ် အရှင်ဥပါလိနှင့်တွေ့၍ ထိုအကြောင်းစုံကို လျှောက်ထားရာ" ငါ့ရှင် အိပ်မက်၌ မေထုန်မှီဝဲသဖြင့် အာပတ်မသင့်ရောက်နိုင်" ဟုဆုံးဖြတ်တော်မူသည်။ ဝိ၊၁။၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၁၈၅။

အဇ္ဇုကဝတ္ထုအကြောင်းအရာမှာ–ဝေသာလီမြို့၌ အရှင်အဇ္ဇုက၏အလုပ်အကျွေး သူကြွယ်တစ်ဦး၌ သားငယ် တစ်ယောက်နှင့် တူငယ်တစ်ယောက်ရှိသည်၊ ထိုသူကြွယ်သည် မကျန်းမမာဖြစ်သောအခါ၌ အရှင်အဇ္ဇုကအား"ဤကလေးနှစ်ယောက်တွင် ရတနာသုံးပါး၌ သက်ဝင်ကြည်ညို မြတ်နိုးသူအား တပည့်တော်၏အမွေခံယူခွင့်ကို ပြောကြား ပေးတော်မူပါ" ဟုလျှောက်ထားမှာကြား၍ ကွယ်လွန်လေ၏။ သူကြွယ်၏ သားအရင်းသည် ရတနာသုံးပါး၌ သက်ဝင်ယုံကြည်မှုမရှိ၊ ကြည် ညိုမြတ်နိုးမှုမရှိ၊ တူတော်သူသည် ရတနာသုံးပါး၌ သက်ဝင်ယုံကြည်မှုရှိ၏၊ ကြည်ညို မြတ်နိုး၏။ ထို့ကြောင့် အရှင်

အဇ္ဇုကသည် သူကြွယ်၏တူတော်စပ်သူအား သူကြွယ်၏ဥစ္စာစုကို ပေးအပ်လိုက်သည်။ သူကြွယ်၏တူသည် ထိုရသောအမွေအနှစ်ဖြင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာပြုလုပ်သည်၊ ပေးလှူသည်၊ ထိုအခါ သားအရင်းသည် အရှင်အာနန္ဒာသို့ ချဉ်းကပ်၍ "အရှင်ဘုရားအာနန္ဒာ သားရင်းက ဘခင်၏ အမွေခံ ဖြစ်ပါသလား၊ တူတော်သူက အမွေခံ ဖြစ်ပါသလား" ဟု မေးလျှောက်သည်။ အရှင်အာနန္ဒာက "သားသည် ဘခင်၏အမွေခံ ဖြစ်သည်" ဟု မိန့်တော်မူလိုက်သည်။

ထိုအခါ .သားဖြစ်သူက "အရှင်အဇ္ဇုကသည် တပည့်တော်တို့၏ ဥစ္စာနှစ်အမွေပစ္စည်းကို သားဖြစ်သူတပည့်တော်အားမပေးဘဲ ဘခင်၏တူဖြစ်သူ, တပည့်တော်နှင့် ညီအကိုတော်စပ်သူအားပေးလိုက်ပါသည်" ဟုလျှောက်ထားသည်။ ထိုအခါ အရှင်အာနန္ဒာက "ငါ့ရှင်ဒကာ အရှင်အဇ္ဇုကသည် ရဟန်းမဟုတ်တော့ပြီ" ဟုပြောဆိုလေသည်။ ထိုအခါ အရှင်အဇ္ဇုက က "ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ ငါ့အား အဆုံးအဖြတ်ပေးပါ" ဟု ပြောဆိုပြီးလျှင် အရှင်အဇ္ဇုကနှင့် အရှင်အာနန္ဒာတို့နှစ်ပါးလုံး အရှင်ဥပါလိသို့ သွား၍ အဆုံးအဖြတ် ခံယူကြရာ "ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ ဥစ္စာပိုင်ရှင်ဖြစ်သူက ဤဥစ္စာနှစ်ရပိုင်ခွင့်ကို (ဤဥစ္စာနှစ် အမွေခံယူခွင့်ကို) ဤအမည်ရှိသောသူအား ပြောပြပါ, ပေးပါ-ဟု ပြောဆိုတာဝန်ပေးခြင်းခံရသည်ဖြစ်၍ ဥစ္စာပိုင်ရှင်ကရည်ညွှန်းသောသူ အား ပြောပြ, ပေးအပ်သောရဟန်းမှာ အဘယ်အာပတ် သင့်ရောက်နိုင်ပါသနည်း"ဟု အရှင်ဥပါလိက-မေးခွန်းထုတ်သည်။ အရှင်အာနန္ဒာ က တစုံတခုသောအာပတ် မသင့်ရောက်နိုင်ပါ၊ ယုတ်စွအဆုံး ဒုက္ကဋ်အာပတ်မျှပင် မသင့်ရောက်နိုင်ပါ-ဟု ပြန်၍ လျှောက်ထားလေသည်။ ထိုအခါ အရှင်ဥပါလိ က "ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ ဤအရှင်အဇ္ဇုကသည် ဥစ္စာပိုင်ရှင်က ဤဥစ္စာနှစ်ခံစားခွင့်, အမွေခံယူခွင့်ကို ဤအမည်ရှိသူအား ပြောပြပါ, ပေးအပ်ပါ ဟုပြောဆိုတာဝန်ပေးခြင်းခံရသူဖြစ်သည်။ ထိုသို့ တာဝန်ပေးခြင်းခံရသူဖြစ်၍ ဥစ္စာရှင်ရည်ညွှန်းသောသူအား ဥစ္စာနှစ်ခံစားခွင့်, အမွေခံပိုင်ခွင့်ကို ပြောပြ ပေးအပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ ထို့ကြောင့် အရှင်အဇ္ဇုကမှာ အာပတ်မသင့်နိုင်" ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချလိုက်သည်၊ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဘုရားရှင်ကြားသိတော်မူ၍ "ရဟန်းတို့ ဥပါလိသည် ကောင်းစွာ ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီ"ဟု မိန့်တော်မူ၍ ကောင်းချီးပေးတော်မူ၏။ ဝိ၊၁။၈၄၊၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၈၅။

ကုမာရကဿပဝတ္ထု ဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ မြတ်စွာဘုရား သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးစဉ် ရာဇဂြိုဟ် သူဌေးသမီးတစ်ယောက်သည် သိနားလည်သော အချိန်မှစ၍ ဘိက္ခုနီပြုလုပ်ခွင့်ပေးရန် မိဘများထံ အကြိမ်ကြိမ် ခွင့်တောင်းသည်။ ဘိက္ခုနီပြုခွင့်မပေးသဖြင့် အိမ်ထောင်ပြုလိုက်ရသည်၊ လင့်အိမ်သို့လိုက်ပါ၍ လင်ယောကျ်ားနှင့် ပေါင်းသင်းနေထိုင်ပြီး ကိုယ်ဝန်ရရှိလေသည်၊ ကိုယ်ဝန်ရရှိခြင်းကိုမသိဘဲ လင်ယောကျ်ားအား ဘိက္ခုနီရဟန်းမပြုခွင့် တောင်းပြန်ရာ အခွင့်ရသဖြင့် ဒေဝဒတ်၏သြဝါဒခံ ဘိက္ခုနီရဟန်းမများထံ၌ ဘိက္ခုနီရဟန်းမဖြစ်ခွင့်ရလေသည်၊ ထိုရဟန်းမမှာ ကိုယ်ဝန်ရှိလာ, ပေါ်လာသည်ကို သိကြသော ရဟန်းမများက မည်သို့မည်ပုံ ပြုလုပ်ရမည်ကို အရှင်ဒေဝဒတ်အားလျှောက်ထားကြသည်၊ အရှင်ဒေဝဒတ်က မိမိ၏သြဝါဒခံရဟန်းမများ အရှိန်အဝော်မဲ့ မဖြစ်စေနှင့်၊ ရဟန်းမကိုလူထွက်စေ ဟု အမိန့်ချလိုက်သည်။ ကိုယ်ဝန်သည် ရဟန်းမက "အကျွန်ုပ်ကို ရဟန်းအဖြစ်မှ မဖျက်ကြပါနှင့်၊ အကျွန်ုပ်သည် ဒေဝဒတ်ကို ရည်စူး၍ ရဟန်းပြုသူမဟုတ်ရပါ၊ လာကြပါ

အကျွန်ုပ်ကို ဇေတဝန်ကျောင်း မြတ်စွာဘုရားထံသို့ ပို့ပေးကြပါ”ဟု တောင်းဆိုသောကြောင့် မြတ်စွာဘုရားထံသို့ပို့ပေးပြီး ထိုအကြောင်းကို လျှောက်ထားကြရာ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုရဟန်းမ၏ ကိုယ်ဝန်ကို လူ့ဘဝက ရခဲ့သော ကိုယ်ဝန်ဖြစ်ကြောင်း သိပါသော်လည်း ကိုယ်တော်တိုင် အဆုံးအဖြတ်ပေးတော်မမူဘဲ သူတပါးတို့ ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲမှုမှ လွတ်စေခြင်းငှာ ကောသလမင်း, အနာထပိဏ်သူဌေးကြီး, အနာထပိဏ်သူဌေးငယ်, ဝိသာခါဉပါသိကာမ စသောသူတို့ကိုခေါ်စေပြီးလျှင် “အမျိုးလေးပါးတို့မျက်မှောက်၌ ဤရဟန်းမ၏ အမှုကို ရှင်းလင်းဆုံးဖြတ်ပါ”ဟု အရှင်ဉပါလိကို စေခိုင်းလိုက်သည်။

အရှင်ဉပါလိသည် အမျိုးသမီးသဘာဝကို သိနားလည်သော ဝိသာခါဉပါသိကာမကို ခေါ်၍ လုံခြုံသောနေရာ၌ ထိုရဟန်းမ၏ကိုယ်ဝန်ကို စမ်းသပ်စစ်ဆေးစေရာ လူ့ဘဝကရခဲ့သော ကိုယ်ဝန်ဖြစ်ကြောင်း ဝိသာခါ၏ စမ်းသပ်တွေ့ရှိချက်, လျှောက်ထားချက်ဖြင့် ပရိသတ်လေးပါးအလယ်၌ ကိုယ်ဝန်သည်ရဟန်းမအား အာပတ်အပြစ်မရှိ၊ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သူဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချလိုက်သည်။ မြတ်စွာဘုရားရှင်က ဉပါလိမထေရ်အား “အဓိကရုဏ်းကို ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်အပ်ပေပြီ”ဟု ကောင်းချီးပေးတော်မူသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

အရှင်ဉပါလိသည် ရှစ်ကျိပ်သော မဟာသာဝကကြီးတို့တွင် ပါဝင်သည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် သံဃာ့အလယ်၌ ထိုင်နေတော်မူလျှက် “ဘိက္ခုဘိက္ခုနီဝိဘင်း, မဟာဝါခန္ဓက, စူဠဝါခန္ဓက, ပရိဝါတို့၌ ဉပါလိနှင့်တူသူမရှိ”ဟုချီးကျူး မြွတ်ဟတော်မူသည်။ အရှင်ဉပါလိကိုယ်တိုင်ကလည်း ဝိနည်းအရာ၌ မိမိထက်သာလွန်သူ မရှိကြောင်းကို “မြတ်စွာဘုရား၏သာသနာပြန့်နှံ့ရာခေတ်အတွင်း၌ ဘုရားမှတစ်ပါး (ဘုရားကိုထား၍) ဝိနည်းပိဋကတ်, ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်အရာ၌ ငါနှင့်တူသူမရှိ၊ ငါ့ထက် သာလွန်သူ မရှိ၊ ငါသာ အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သည်”ဟု ဖွင့်ဟခဲ့လေသည်။ အပ၊၁။၄၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ထို့ပြင်ဝိနည်းပိဋကသည် မိမိ(ဉပါလိ)၏ အမြဲနေရာ ကျောင်းဝိဟာ, အိပ်ရာနေရာသဖွယ်ဖြစ်ပုံ၊ အမြဲလျှောက်လှမ်းရာ စင်္ကြံလမ်းသဖွယ်ဖြစ်ပုံ၊ စားသောက်စရာ အာဟာရသဖွယ်ဖြစ်ပုံကိုလည်း “ဝိနည်းပိဋကသည် နာယူခြင်း ဆောင်ထားခြင်း နှုတ်သွင်းခြင်း သင်ယူခြင်း မေးမြန်းခြင်း ဖြစ်စေခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ငါ၏ အိပ်ရာနေရာ ဖြစ်၏၊ ဝိနည်းပိဋကသည် ဆောင်ထားခြင်း နှုတ်သွင်းခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ငါ၏ အမြဲကျက်စားရာ အစာအာဟာရ ဘောဇဉ်ဖြစ်၏။ ဝိနည်းပိဋက၌ အပြီးအဆုံးရောက်အောင် တတ်မြောက်၏၊ အဓိကရုဏ်းလေးပါး, အဓိကရုဏ်းငြိမ်းသတ်မှုတို့၌ အပြီးအဆုံးသို့ရောက်အောင် တတ်မြောက်၏၊ ပါရာဇိကစသော အာပတ်ခုနစ်ခုတို့၏ငြိမ်းအေးခြင်း၊ အာပတ်မှထမြောက်ခြင်း၌ လိမ္မာနိုင်နင်း၏၊ အဓိကရုဏ်းလေးပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ အဓိကရုဏ်းငြိမ်းသတ်မှုခုနစ်မျိုးတို့၌လည်းကောင်း အလွန် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာ၏” ဟူ၍ ဖွင့်ဟဝန်ခံခဲ့လေသည်။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။

အရှင်ဉပါလိ၏ အတိတ်ဆုတောင်း။

အရှင်ဉပါလိ၏ အလောင်းတော်သည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်လက်ထက်တော်တွင် ဟံသာဝတီမြို့ အမျိုးသားအိမ်ထောင်စုတစ်ခု၌ ဖြစ်စဉ် မြတ်စွာဘုရားတရားတော်ကို နာယူနေခိုက် ရဟန်းတစ်ပါးကို ဝိနည်းအရာတေဒဂ်ထားတော်မူသည်ကို ဖူးမြင်ရသောကြောင့် ဝိနည်းတေဒဂ်ရာထူးကို ဆုတောင်းခဲ့လေသည်။ ဤဂါတမ

မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်ဝယ် ဆတ္တာ
သည် အိမ်ထောင်စု၌ဖြစ်၍ ဥပါလိဟူသော
အမည်ကို မှည့်ခေါ်ကြလေသည်။ အရွယ်
ရောက်သောကာလ သာကီဝင်မင်းသားခြောက်
ယောက်တို့နှင့်အတူ အနုပိယ သရက်ဥယျာဉ်၌
သီတင်းသုံးတော်မူသော ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်း
ပြုခဲ့သည်။ အံ၊၄၊၁။ ၂၄၁–၂၄၂။

တူတော်အရှင်ဥပါလိမထေရ်။ အရှင်
ဥပါလိ၏ တူတော်ဖြစ်သောဥပါလိသည်ကပိလ
ဝတ်မြို့၌ ဥပါလိ၏နှမက ဖွားမြင် သောသူ
ဖြစ်သည်။ အရွယ်ရောက်သောအခါ ဦးရီးတော်
အရှင်ဥပါလိထံ၌ ရဟန်းပြုပြီးလျှင် ကမ္မဋ္ဌာန်း
သင်ယူပွါးများအားထုတ်ရာ မကြာမီ ရဟန္တာ
အဖြစ်သို့ရောက်သည်။ တူတော်ဥပါလိသည်
ဆရာဖြစ်သော ဦးရီးတော်ဥပါလိ၏ ထံပါး၌
နေရခြင်း, ဝိနည်းနှင့်ပတ်သက်သော ပြဿနာ
အရပ်ရပ်ကို မပြတ်တွေ့ထိ ကြားသိနေရခြင်း
တို့ကြောင့် ဝိနည်းပြဿနာအရာ၌ ထက်မြက်
သော ပညာရှိသူ ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့်
မြတ်စွာဘုရားရှင်က "ဝိနည်းပြဿနာအရာ၌
ထက်မြက်သော ပညာရှိသော ရဟန်းတို့တွင်
တူတော်ဥပါလိသည်အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏" ဟု
ဧတဒဂ်အရာထားတော်မူသည်။ အပ၊၁။ ၁၀၂–
၁၀၃။ အပ၊၄၊၂။၆၆–၆၇။

ဥပါလိသူကြွယ်။ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၌ နိဂဏ္ဌ
တို့၏အထက်တန်းစားအလုပ်အကျွေးဒါယကာ
သုံးယောက်ရှိသည်။ ကပိလဝတ်မြို့သား ဝပ္ပ
မည်သောသာကီဝင်၊ ဝေသာလီပြည်သားသီဟ
စစ်သူကြီး၊ နာဠန္ဒမြို့သား ဥပါလိသူကြွယ်တို့
ဖြစ်သည်။ ဥပါလိသူကြွယ်သည် နာဋပုတ္တ
နိဂဏ္ဌတို့အား ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် အထူးစောင့်
ရှောက်ထောက်ပံ့သူဖြစ်၏။ အံ၊၄၊၃။ ၂၀၉။

ဥပါလိသူကြွယ်သည် နိဂဏ္ဌတို့၏ အယူ
ဝါဒ အသုံးအနှုန်းအရ မနောဒဏ်, မြတ်စွာ
ဘုရား၏အလိုတော်အရ မနောကံဟု ဆိုအပ်
သောကံသည် အပြစ်အကြီးမားဆုံးဖြစ်သည်
ဟု ဘုရားရှင်မိန့်ကြားတော်မူခြင်းကို ဒီဃ
တပဿီ နိဂဏ္ဌထံမှ ကြားသိရသဖြင့် မကျေ
နပ်သောကြောင့် ဘုရားရှင်ထံသွားရောက်
စောဒနာရာ ဘုရားရှင်ဖြေရှင်းဟောကြားတော်
မူသောတရားတော်ကို နာယူရ၍ မြတ်စွာဘုရား
၌ လွန်စွာကြည်ညိုပြီးလျှင် နိဂဏ္ဌသာဝက
အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ နိဂဏ္ဌအယူကိုလည်း
ကောင်း ပယ်စွန့်၍ ရတနာသုံးပါးဆည်းကပ်
ကိုးကွယ်သူ, သောတာပန်အဆင့်အထိဖြစ်လာ
သူတည်း။ ဥပါလိသူကြွယ်သည် အရှင်ဂေါတမ
၏တပည့် ဥပါသကာဖြစ်သွားပြီဟူသောသတင်း
ကိုကြားရသော နာဋပုတ္တနိဂဏ္ဌသည် မယုံကြည်
နိုင်ဘဲ ဥပါလိအိမ်သို့ ကိုယ်တိုင် လိုက်သွားရာ
ရှေးကကဲ့သို့ ရှိသေမြတ်နိုးမှုမပြု, ကောင်းစွာ
နေရာမပေးတော့သည်ကို ကိုယ်တိုင်တွေ့ရ
သောအခါ ဆတ်ဆတ်ခါ နာကျည်းလျှက်
"ရဟန်းဂေါတမအား အပြစ်တင်စောဒနာ
မည်ဟု သွားသောသင်သူကြွယ်သည် အပြစ်
စောဒနာချက်ပေါင်း မြောက်များစွာ စွပ်မိပြီး
ပြန်လာခဲ့ရသည်၊ ရဟန်းဂေါတမ၏ စိတ်ညို့
လှည့်စားသောအတတ်ပညာဖြင့် အလှည့်စား
ခံခဲ့ရလေပြီ" ဟုပြောဆိုလေသည်။ ထိုအခါ
ဥပါလိသူကြွယ်က "အရှင် စိတ်ညို့၍လှည့်
ပတ်ခြင်းဖြင့် လှည့်စားခံရခြင်းသည် အလွန်
ကောင်းပါ၏၊ အလွန်မွန်မြတ်ပါ၏၊ အကျွန်ုပ်၏
ဆွေမျိုးသားချင်းတို့သည် ဤစိတ်ညို့၍ လှည့်
ပတ်ခြင်းဖြင့်အညို့ခံရပါမူ ရှည်မြင့်စွာသော
ကာလပတ်လုံး စီးပွားချမ်းသာဘို့ရာ ဖြစ်တန်
ရာပါ၏" စသည်ဖြင့် ပြန်ကြားပြောဆိုလေ
သည်။ "မျောက်ရုပ်သည် ဆေးဆိုးခံနိုင်ပါ၏၊
ထုရိုက်ဖွတ်လျှော်ခြင်းကို မခံနိုင်ပါ၊ အဝတ်
ပုဆိုးသစ်သည် ဆေးဆိုးလည်း ခံနိုင်ပါ၏၊ ထု
ရိုက်ဖွတ်လျှော်ခြင်းကိုလည်း ခံနိုင်ပါ၏– ဟု

ပုဏ္ဏားတို့ကို ခဝါဆေးဆိုးသမားက ပြောကြားသကဲ့သို့ ဤအတူ မိုက်ကန်းသော နိဂဏ္ဌတို့၏ အယူဝါဒသည် သူမိုက်တို့၏ အစွဲကိုသာ ခံနိုင်၏၊ ပညာရှိတို့၏ အစွဲကို မခံယူနိုင်၊ စိစစ်မှုကို မခံနိုင်၊ အစမ်းသတ်ကို မခံနိုင်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ ဝါဒသည် ပညာရှိတို့၏အစွဲကို ခံနိုင်၏၊ လူမိုက်တို့၏ အစွဲကိုမခံနိုင်၊ စိစစ်မှုကိုလည်းခံနိုင်၏၊ အစမ်းသပ်ကိုလည်း ခံနိုင်၏" ဟု ဥပါလိသူကြွယ်က နာဋပုတ္တနိဂဏ္ဌအား ပြောပြသည်။ ထိုအခါ နာဋပုတ္တနိဂဏ္ဌ က "သူကြွယ် သင့်ကို မင်းနှင့်တကွလူအပေါင်းက –ဥပါလိသူကြွယ်သည် နာဋပုတ္တနိဂဏ္ဌ၏တပည့်ဟူ၍ သိနားလည်ထားကြ၏၊ ယခုအခါ သင်သူကြွယ်ကို အဘယ်သူ၏ တပည့်ဟူ၍ အသိအမှတ် ပြုကြရပါမည်နည်း"ဟု မေးမြန်းရာ ဥပါလိသူကြွယ်သည် နေရာမှထ၍ ကိုယ်ဝတ်ကို ပခုံးတဖက်၌ စံပါယ်တင်လျက် မြတ်စွာဘုရားရှင် ရှိတော်မူရာအရပ်သို့ မျက်နှာမူ လက်အုပ်ချီပြီးလျှင် နာဋပုတ္တနိဂဏ္ဌကို "အရှင် ထိုသို့ဖြစ်မူအကျွန်ုပ်သည် မည်သူ၏ တပည့်သာဝကဖြစ်သည်ကို နားထောင်ပါလော့"ဟု ပြောဆို၍ မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော်တစ်ရာပါဝင်အောင် ဖွဲ့ဆိုသီကျူးလိုက်သော "ဓီရဿ ဝိဂတမောဟဿ" စသော (၁၁) ဂါထာဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သာဝကဖြစ်ကြောင်း ပြောပြလိုက်သည်။ နာဋပုတ္တနိဂဏ္ဌသည် လွန်စွာအားကိုးရသော ပစ္စယဒါယကာသူဌေးကို လက်လွတ်ဆုံးရှုံးလိုက်ရသည့်အတွက် လွန်စွာစိတ်ထိခိုက်သဖြင့် နှလုံးသွေးပူများအန်သည်အထိ ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်း ဖြစ်ရလေသည်။ (မ၊၂။၃၅-၄၉။ မဋ္ဌ၊ ၂။၃၆-၇၀။)

ဥပါလိသူငယ်။ မြတ်စွာဘုရားရှင် ရာဇဂြိုဟ်မြို့ ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ်အခါက ရာဇဂြိုဟ်မြို့သား (၁၇) ယောက်သော ကလေးသူငယ်ချင်း အပေါင်းအသင်းအစုတစ်စုရှိသည်၊ ထို(၁၇)ယောက်အစုတွင် ဥပါလိသူငယ်သည် ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်။ ဥပါလိသူငယ်၏ မိဘနှစ်ဦးတို့ တိုင်ပင်စဉ်းစားကြသည်မှာ- ငါတို့ ကွယ်လွန်သောအခါ သားကလေးဥပါလိ မပင်မပန်း ချမ်းချမ်းသာသာ ဖြစ်စေရန် စာရေးအတတ်, ဂဏန်းအတတ်, ငွေစာရင်းအတတ်များ သင်ပေးထားရပါမူ ကောင်းပေမည်၊ သို့သော် စာရေးအတတ်သည်လည်း လက်ဆင်းရဲ, ဂဏန်းအတတ်သည်လည်း ရင်ဘတ်ဆင်းရဲ, ငွေစာရင်းအတတ်သည်လည်း မျက်စိဆင်းရဲ ဖြစ်စေလိမ့်မည်။ သာကီဝင်မင်းသား ရဟန်းတော်များသည် ချမ်းသာသော သီလအလေ့အကျင့်ရှိကြသည်၊ ကောင်းမွန်သောဘောဇဉ်တို့ကို စားသောက်ကြရသည်၊ လေလုံ မိုးလုံ ကောင်းမွန်သော အဆောက်အဦးများ၌ နေကြရသည်၊ အကယ်၍ သားကလေး ဥပါလိ ရဟန်းပြုမည်ဆိုပါလျှင် ငါတို့ကွယ်လွန်သောအခါ၌ မပင်မပန်း ချမ်းချမ်းသာသာ အသက်မွေးရပေလိမ့်မည်-ဟု ကြံစည်ပြောဆိုကြလေသည်။ မိခင်ဘခင်တို့ ကြံစည်ပြောဆိုကြသော ထိုစကားကို ကြားသိရသော ဥပါလိသူငယ်သည် သူငယ်ဘော် အပေါင်းအသင်းများကို သာကီဝင်မင်းသား ရဟန်းတော်များအထံ၌ ရှင်ရဟန်းပြုကြရန် စည်းရုံးပြောဆို ညီညွတ်၍ ရဟန်းတော်များ အထံ၌ ရှင်ရဟန်းပြုကြသည်။ ဥပါလိသူငယ် ခေါင်းဆောင်သော(၁၇)ယောက်အစု=သတ္တရသဝဂ္ဂီရှင်ငယ်တို့သည် နံက်စောစောထ၍ ယာဂုပေးပါ၊ ထမင်းပေးပါ၊ မုန့်ပေးပါ-ဟု ငိုယိုတောင်းကြသည်။ ကျောင်းအိပ်ရာနေရာများကိုလည်း ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်တို့ဖြင့် ပေကျံစေကြသည်။ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် နံနက်စောစော၌ ကလေးငယ်တို့၏ အသံကို ကြားသဖြင့် အရှင်အာနန္ဒာအား မေးမြန်းတော်မူရာ အရှင်အာနန္ဒာက အကြောင်းစုံကို

လျှောက်ထားသဖြင့် ကြားသိတော်မူသော ကြောင့် အသက်(၂၀)မပြည့်ကြသေးသော သူငယ်တို့ကို ရဟန်းပြုပေးခြင်းကို ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ တော်မူပြီးလျှင် "ယော ပန ဘိက္ခု ဧာန ဦနဝီသတိဝဿံ" စသော ဦနဝီသတိသိက္ခာပုဒ် ကို ပညတ်တော်မူသည်။ ဝိ၊၂။၁၆၉။-၁၇၁။ ဝိ၊၃။၁၀၈-၉။

ဥပါလိကပွက (ပု) [ဥပါလိ+ကပွက] ဆတ္တာသည်-ဆံပင်ညှပ် အလုပ်ပြုပြင်သမား-ဥပါလိ။ အထခေါ ဘဒ္ဒိယော စ ... ဥပါလိကပ္ပကေန သတ္တမာ ... နိယျန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၃၈။

ဥပါလိဂဟပတိ (ပု) [ဥပါလိ+ဂဟပတိ] ဥပါလိသူကြွယ်။ ဇေ၀ ဝုတ္တေ ဥပါလိဂဟပတိ နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တံ တေဒဝေါစ။ မ၊၂။၃၇။ (-မဋ္ဌ၊၃။၃၈။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၂။ ဝဇီရ။၉၉။ သာရတ္ထ၊၂။၇၄။)

ဥပါလိဂါထာ (ထီ) [ဥပါလိ+ဂါထာ] ဥပါလိသူကြွယ်သည် ဖွဲ့ဆိုအပ်သော ဂါထာ။ ဥပါလိ-ဂါထာသု နာမသတံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဇေ၀ ဥပါ-လိဂဟပတိနာ ဝုတ္တာ ကိရ ဥပါလိဂါထာ။ ဝဇီရ။၉၉။

ဥပါလိတ္ထေ(ထေ)ရ (ပု) [ဥပါလိ+ထေရ] ဥပါလိထေရ်။ (ဝိနည်းအရာ တေဒဂ်ရသော အရှင်ဥပါလိထေရ်နှင့် ထိုအရှင်ဥပါလိ၏ တူတော်ဖြစ်သော ဥပါလိထေရ်-ဟုနှစ်ပါးရှိသည်။) အာယသ္မတာ ဥပါလိတ္ထေရေန ဝုတ္တံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၄၊(-၁၁။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၂။ မဋ္ဌ၊၂။၂၇။) ဠတ္တံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ဥပါလိထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထာတိ။ အပ၊၁။၁၀၃။

ဥပါလိဒါရက (ပု) [ဥပါလိ+ဒါရက] ဥပါလိသူငယ်။ (ဝိနည်းအရာ တေဒဂ်ရ အရှင်ဥပါလိထေရ်၏ အလျှာဖြစ်သော ဥပါလိသူငယ်၊ သတ္တရသဝဂ္ဂီတို့၏ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သော ဥပါလိသူငယ်-ဟုနှစ်ဦးရှိသည်။) ဥပါလိဒါရ-ကောတိဿ နာမံ အကံသု။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ ဥပါလိဒါရကော တေသံ ပါမောက္ခော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၆၉။ ဝိ၊၃။၁၀၈။

ဥပါလိဝတ္ထု (နပုံ) [ဥပါလိ+ဝတ္ထု] (သတ္တရသဝဂ္ဂီခေါင်းဆောင်) ဥပါလိ၏ အကြောင်းအရာ။ (ဝိ၊၃။၁၀၈-၌ ဥပါလိဒါရကဝတ္ထု-ဟု ခေါင်းစီးတပ်ထားသည်။) ဥပါလိဝတ္ထု မဟာဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။

ဥပါလိသုတ္တ (နပုံ) [ဥပါလိ+သုတ္တ] ဥပါလိသူကြွယ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောကြားတော်မူအပ်သော သုတ္တန်။ ဥပါလိသုတ္တေ ကမ္မံ။ မဋ္ဌ၊၃။၇၃။ မဋီ၊၃။၄၅။

ဥပါလိဇေဋ္ဌက (တိ) [ဥပါလိ+ဇေဋ္ဌက] ဥပါလိသူကြွယ်လျှင်အကြီးအမှူးရှိသော၊ ဥပါလိဦးစီးခေါင်းဆောင်သော။ ဥပါလိပမုခ-ကြည့်။

ဥပါလိပဉှကဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဥပါလိပဉှက + ဝဏ္ဏနာ] ဥပါလိပဉှကကို ဖွင့်ဆိုကြောင်းအဋ္ဌကထာ။ နိဋ္ဌိတာ စ ဥပါလိပဉှကဝဏ္ဏနာ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။

ဥပါလိပဉှ (တိ) [ဥပါလိ+ပဉှ] ဥပါလိမေးမြန်းလျှောက်ထားအပ်သော အမေးပုစ္ဆာ ပြဿနာ။ ဥပါလိပဉှေသုပိ ဝတ္ထုဝသေနေဝ ဓမ္မာဓမ္မကမ္မံ ဝိဘတ္တံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။

ဥပါလိပမုခ (တိ) [ဥပါလိ+ပမုခ] ဥပါလိသူကြွယ်လျှင်အကြီးအမှူးရှိသော၊ ဥပါလိဦးစီးခေါင်းဆောင်သော။ ဥပါလိပမုခါယာ(မ၊၂။၃၇)တိ ဥပါလိဇေဋ္ဌကာယ။ ... ဥပါလိပမုခါယာတိ ဥပါလိဂဟပတိယေဝ တတ္ထ ထောကံ သပ္ပ-ညော၊ သော တဿာ ပမုခေါ ဇေဋ္ဌကော။ မဋ္ဌ၊၃။၃၈။

ဥပါဝသိ (ကြိ) [ဥပ+ဝသ+ဤ။ ဆန်းကြောင့်

ဒီယ။ ဥပ+အာ+ဝသ+ဏ္ဍ] ကျင့်သုံး-စောင့်ထိန်း-ဆောက်တည်-ပြီ။ ဥပဝသတိ (၁) ကြည့်။

ဥပါဝိသ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဝိသ+အ+ဟိ] ထိုင်ပါလော။ အောက်ပုဒ် (က) ကြည့်။

ဥပါဝိသတိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဝိသ+အ+တိ] (က) ထိုင်၏။ (ခ) ဝင်၏။ (က) သန္တတသ္မိံ ဥပါဝိသာတိ။ ဝိမာန။၈၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ သန္တတသ္မိံ **ဥပါဝိသာ**တိ အနန္တရဟိတာယ ဘူမိယာ အနိသီဒိတွာ အမုကသ္မိံ တိဏ-သန္ထာရကေ နိသီဒါတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ ကောမန္တံ **ဥပါဝိသိ**။ ဇာ၊၂။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၇။ နိသီဒိတိ ဥပါဝိသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အာသဇ္ဇ န် ဥပါဝိသိ။ သုတ္တနိ။၃၄၁။ ဥပါဝိသီတိ နိသီဒိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဥပါဝိသိ ပုဏ္ဏရိကတ္တစင်္ဂီ။ ဇာ၊၂။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၅။ ဥပါဝိသီတိ ... ဝါတာပါနေ နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၇။ **ဥပါ-ဝိသုံ**—ထေရီ၊၃၉၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ **ဥပါဝိသိံ**—ထေရ။၂၈၅။ ထေရီ။၃၈၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၈။ (ခ) ကောမန္တံ ဥပါဝိသိ။ ဇာ၊ ၂။၂၆၃။ ဥပါဝိသီတိ ပိတုဝသနဋ္ဌာနံ စန္ဒက-ပါသာဒံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၀။

ဥပါဝိသိံ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဝိသ+ဏ္ဍ] ထိုင်ပြီ။ ဥပါဝိသတိ (က) ကြည့်။

ဥပါဝိသိ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဝိသ+ဤ] (က) ထိုင်ပြီ။ (ခ) ဝင်ပြီ။ ဥပါဝိသတိ-ကြည့်။

ဥပါဝိသုံ (ကြိ) [ဥပ+အာ+ဝိသ+ဥံ] ထိုင်ကုန်ပြီ။ ဥပါဝိသတိ (က) ကြည့်။

ဥပါသက (တိ) [ဥပ+အာသ+ဏ္ဏု။ ထီ-၌ ဥပါသိကာ] ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ် ကိုးကွယ်တတ်သော၊သူ၊ ဥပါသကာ။ (ဥပါသကနှင့် ကပ္ပိယကာရကသည် ပရိယာယ်ဖြစ်သည်။) ဥပါသကံ မံ ဘဝံ ဂေါတမော ဓာရေတု။ ဝိ၊ ၁။၇။ မ၊၁။၂၈။ (-ဒီ၊၁။၈၀။) ဗုဒ္ဓံ ဥပါသတီတိ ဥပါသကော။ ဓမ္မံ၊ သံဃံ ဥပါသတီတိ ဥပါသ-ကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၂။ ပဉ္စမာ ဘိက္ခဝေ ဝဏ္ဏာ ဥပါသကေန အကရဏီယာ။ အံ၊၂။၁၈၃။ ဥပါသကေနာတိ တိသရဏ-ဂတေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ဥပါသိကာ နာမ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတာ ဓမ္မံ သရဏံ ဂတာ သံဃံ သရဏံ ဂတာ။ ဝိ၊၁။၂၈၇၊၂၉၁။ ဥပါသိကာတိ သရဏဂမနေန ဥပါသိကာလက္ခဏေ ဋ္ဌိတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၃။ တီဟိ သရဏဂမနေဟိ သရဏံ ဂတံ ဥပါသကံ ကပ္ပိယကာရကံ မံ ဘဝဝါ ဓာရေတု ဇာနာတု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ကေစ္စေ ကပ္ပိယကာရကသဒ္ဒဿ အတ္ထော ဥပါသက-သဒ္ဒဿ ဝစနီယောပိ ဘဝတီတိ ဝုတ္တံ ဥပါသကံ ကပ္ပိယကာရကန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၂။

ဤနေရာ၌ ဥပါသကာနှင့် ပတ်သက်သော အစီအရင်အချက်အလက်တို့ကို သိနားလည်နိုင်ရန် မေးခွန်း(၆)ချက်နှင့် အဖြေ(၆)ချက်တို့ကို မှတ်သားအပ်၏။

(၁) အဘယ်သူသည် ဥပါသကာမည်သနည်း။ (ဥပါသကာသည် အဘယ်လက္ခဏာရှိသနည်း။) ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သောသူသည် ဥပါသကာမည်၏။ (ဥပါသကာသည် ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။)

(၂) အဘယ့်ကြောင့် ဥပါသကာဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။ ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်တတ်သောကြောင့် ဥပါသကာဟု ခေါ်ဆိုရသည်။

(၃) ဥပါသကာ၏ အကျင့်သီလသည် အဘယ်နည်း။ သူ့အသက်ကို သတ်ခြင်းစသော တရားငါးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း (ငါးပါးသီလကို ကျင့်သုံးဆောက်တည်ခြင်း)သည် ဥပါသကာ၏ အကျင့်သီလဖြစ်သည်။

(၄) ဥပါသကာ၏ အသက်မွေးမှု လုပ်ငန်းသည် အဘယ်နည်း။ မရောင်းဝယ်ထိုက်သော ကုန်သွယ်မှုငါးမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်၍ တရားသဖြင့် အသက်မွေးခြင်းသည် ဥပါသကာ၏ အသက်မွေးမှုလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ မရောင်းဝယ်ထိုက်သော ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းငါးမျိုးမှာ (က) လက်နက်ကုန်-လက်နက်ဘဏ္ဍာ-ရောင်းဝယ်ကုန်သွယ်ခြင်း။ (ခ) လူကုန်-လူ-ရောင်းဝယ် ကုန်သွယ်ခြင်း။ (ဂ) အသားကုန်-ဝက်စသော သတ္တဝါတို့ကိုမွေးမြူ၍-ရောင်းဝယ်ကုန်သွယ်ခြင်း။ (ဃ) မူးယစ်သေစာကုန်-ယစ်မျိုးကုန်တို့ကို ပြုလုပ်၍-ရောင်းဝယ်ကုန်သွယ်ခြင်း။ (င) အဆိပ်ကုန်-အဆိပ်ကုန်ပြုလုပ်၍-ရောင်းဝယ် ကုန်သွယ်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

(၅) ဥပါသကာ၏ အကျင့်သီလနှင့် အသက်မွေးမှု ပျက်စီးခြင်းသည် အဘယ်နည်း။ သူ့အသက်ကို သတ်ခြင်းစသော တရားငါးပါးကို ကျူးလွန်ခြင်း (ငါးပါးသီလပျက်စီးခြင်း)။ မရောင်းဝယ်ထိုက်သော ကုန်ငါးမျိုးကို ရောင်းဝယ်ကုန်သွယ်ခြင်းသည် ဥပါသကာ၏ အကျင့်သီလနှင့် အသက်မွေးမှု ပျက်စီခြင်းဖြစ်သည်။ (တနည်း) (က) သဒ္ဓါတရား မရှိခြင်း။ (ခ) သီလမရှိခြင်း။ (ဂ) ကောတုဟလမင်္ဂလာကို ယုံကြည်ခြင်း။ (ဃ) ကောတုဟလမင်္ဂလာကို ယုံကြည်၍ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို မယုံကြည်ခြင်း။ (င) သာသနာတော်မှ အပဖြစ်သော မိစ္ဆာဝါဒ၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှာမှီး၍ မိစ္ဆာအယူဝါဒ၌ ဒါနကုသိုလ် ပြုလုပ်ခြင်း စသောအကျင့်သည် ဥပါသကာ၏အကျင့်သီလနှင့် အသက်မွေးမှု ပျက်စီးခြင်း ဖြစ်သည်။

(၆) ဥပါသကာ၏အကျင့်သီလနှင့် အသက်မွေးမှု၏ ပြည့်စုံခြင်းသည် အဘယ်နည်း။ သူ့အသက်သတ်ခြင်းစသော တရားငါးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း (ငါးပါးသီလလုံခြုံခြင်း)၊ မရောင်းဝယ်ထိုက်သော ကုန်ငါးမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်၍ တရားသဖြင့်အသက်မွေးခြင်းသည် ဥပါသကာ၏ အကျင့်သီလနှင့် အသက်မွေးမှု၏ ပြည့်စုံ ခြင်းဖြစ်သည်။ (တနည်း) (က) သဒ္ဓါတရားရှိခြင်း၊ (ခ) အကျင့်သီလရှိခြင်း၊ (ဂ) ကောတုဟလမင်္ဂလာကို မယုံကြည်ခြင်း၊ (ဃ) ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံကို ယုံကြည်၍ ကောတုဟလမင်္ဂလာကို မယုံကြည်ခြင်း။ (င) သာသနာတော်မှအပဖြစ်သော မိစ္ဆာဝါဒ၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို မရှာမှီး၍ ဤသာသနာတော်အတွင်း၌သာ လှူဒါန်းခြင်း -ဟူသောအကျင့်သည် ဥပါသကာ၏ အကျင့်သီလနှင့် အသက်မွေးမှု၏ ပြည့်စုံခြင်းဖြစ်သည်။ သံ၃။၃၄၄-၃၄၅။ အံ၂။၁၈၀-၁၈၃။ ဒီဌ၁။၂၀၉-၂၁၀။ မဋ္ဌ၁။၁၄၀-၁၄၁။ အံဋ္ဌ၂။၂၁-၂၂။ သာရတ္ထ၁။၄၂၂-၄၂၄။ ဒီဋီ၁။၂၈၂-၂၈၃။ သီဋီ၊သစ်၂။၁၈၈-၁၉၀။ မဋီ၁။၂၃၉-၂၄၀။ အံဋီ၂။၂၄-၂၅။

ဥပါသကဥပါသိကာဌာန (န) [ဥပါသက+ဥပါသိကာ+ဌာန] ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်တတ်သော အမျိုးသားအရာ, အမျိုးသမီးအရာ။ (ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသူ ဥပါသကာ, ဥပါသိကာမ အနည်းငယ်သာရှိသောကြောင့် နဋကပါနသုတ် "မ၊၂။၁၂၅-၁၃၂" ၌ ထည့်၍မဟော။) ဥပါ-သကဥပါသိကာဌာနေသု လဒ္ဓမာနမ္ပိ အရ-ဟတ္တံ အပ္ပကဘာဝတော ပါဠိယံ အနုဒ္ဓဋန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မဋီ၃။၈၂။

ဥပါသကစဏ္ဍာလ (တိ) [ဥပါသက+ စဏ္ဍာလ] စဏ္ဍာလနှင့်တူသောဥပါသကာ၊ ဥပါသကာဒွန်းစဏ္ဍား။ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမ-န္နာဂတော ဥပါသကော ဥပါသကစဏ္ဍာလော စ ဟောတိ ဥပါသကမလဉ္စ ဥပါသက-ပတိကုဋ္ဌော စ။ အံ၂။၁၈၁။ ဒီဋ္ဌ၁။၂၁၀။ မဋ္ဌ၁။၁၄၀။ အံဋ္ဌ၂။၂၂။ သာရတ္ထ၁။၄၂၃။

(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။)

ဥပါသကစဏ္ဍာလသုတ္တ (န) [ဥပါသကစဏ္ဍာလ +သုတ္တ] ဥပါသကစဏ္ဍာလသုတ်။ ဥပါသက-စဏ္ဍာလသုတ္တံ ဥပါသကရတနသုတ္တဉ္စ ပဉ္စဂ္ဂိုတ္တ-ရေ။ (အံ၊ ၂။၁၈၁။) သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၁၉၀။

ဥပါသကဇနေ (ပု) [ဥပါသက+ဇနေ] ဥပါသကာ ဖြစ်သောလူ။ **ဇေ** ဥပါသကဇနံ ယုတ္တဥ္စာနေ ဥပနေတုံ **ဆေကာ**။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။(-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃၇။)

ဥပါသကဓမ္မ (ပု) [ဥပါသက+ဓမ္မ] ဥပါသကာတို့၏-ကျင့်ဝတ်-အကျင့်တရား။ တေသံ ဥပါသ-ကာနံ သရဏသီလဥပေါသထာနိသံသာဒိဘေဒံ ဥပါသကဓမ္မံ ကထေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။

ဥပါသကနိဟီန (တိ) [ဥပါသက+နိဟီန] ယုတ်-ညံ့-သောဥပါသကာ၊ ဥပါသကာ-အယုတ်စား-အညံ့စား။ ဥပါသကပစ္ဆိမကောတိ ဥပါသက-နိဟီနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ဥပါသကပဋိကုဋ္ဌောတိ ဥပါသကနိဟီနော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။) ပတိကိဋ္ဌောတိ လာမ-ကဋ္ဌေန ဥပါသကနိဟီနော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၁၉၀။

ဥပါသကပစ္ဆိမက (တိ) [ဥပါသက+ပစ္ဆိမက] ယုတ် -ညံ့-သော ဥပါသကာ၊ ဥပါသကာ-အယုတ် စား-အညံ့စား။ ဥပါသကပတိကုဋ္ဌောတိ ဥပါ-သကပစ္ဆိမကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ဥပါသက-ပစ္ဆိမကောတိ ဥပါသကနိဟီနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။

ဥပါသကပတိ(ဋိ)ကု(ကိ)ဋ္ဌ (တိ) [ဥပါသက+ ပတိကုဋ္ဌ] ယုတ်-ညံ့-သော ဥပါသကာ၊ ဥပါသ ကာ-အယုတ်စား-အညံ့စား။ ဥပါသက ပတိ-ကုဋ္ဌော(အံ၊ ၂။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂)တိ ဥပါသကပစ္ဆိမကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၂။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၄။ ပဋိကိဋ္ဌောတိ ဥပါ-သကနိဟီနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၃။ ဥပါသက-စဏ္ဍာလ-လည်းကြည့်။

ဥပါသကပဒုမ (န) [ဥပါသက+ပဒုမ] ပဒုမ္မာ ကြာနှင့်တူသော ဥပါသကာ။ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဥပါသကော ဥပါ-သကရတနဉ္စ ဟောတိ ဥပါသကပဒုမဉ္စ ဥပါသကပုဏ္ဍရီကဉ္စ။ အံ၊ ၂။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၄။ စတုန္နမ္ပိ ပရိသာနံ ရတိဇနနဋ္ဌေန ဥပါသကောဝ ရတနံ ဥပါသကရတနံ၊ ဂုဏသောဘာကိတ္တိ-သဒ္ဒသုဂန္ဓတာဟိ ဥပါသကောဝ ပဒုမံ ဥပါသက-ပဒုမံ။ တထာ ဥပါသကပုဏ္ဍရီကောစ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။

ဥပါသကပရိဝုတ (တိ) [ဥပါသက+ပရိဝုတ] ဥပါသကာအပေါင်း ခြံရံအပ်သောသူ။ ပဉ္စ-သတဥပါသကပရိဝုတော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။

ဥပါသကပုဏ္ဍရီက (န) [ဥပါသက+ပုဏ္ဍရီက] ကြာပုဏ္ဍရိက်နှင့်တူသော ဥပါသကာ။ ဥပါသ-ကပဒုမ-ကြည့်။

ဥပါသကမလ (န) [ဥပါသက+မလ] အညစ် အကြေးရှိသော ဥပါသကာ၊ ဥပါသကာ အညစ် အကြေး။ ဥပါသကစဏ္ဍာလ-ကြည့်။

ဥပါသကရတန (န) [ဥပါသက+ရတန] မွေ့ လျော်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော ဥပါသကာ၊ ရတနာနှင့်တူသော ဥပါသကာ၊ ဥပါသကာ ရတနာ။ ဥပါသကပဒုမ-ကြည့်။

ဥပါသကဝဏ္ဏ (ပု) [ဥပါသက+ဝဏ္ဏ] ဥပါသကာ အသွင်-ပုံစံ-သဏ္ဍာန်။ တတော ဥပါသက-ဝဏ္ဏေနာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။

ဥပါသကဝိမိကောသလ္လ (န) [ဥပါသကဝိမိ+ ကောသလ္လ] ဥပါသကာ၏အဖြစ်အစီအရင်၌

လိမ္မာသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာအသိဉာဏ်ပညာ။ ဥပါသကဝိဓိကောသလ္လတ္ထံ ပနေတ္ထ ကော ဥပါသကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။

ဥပါသကဝေဝစန (ပု) [ဥပါသက+ဝေဝစန] ဥပါသက၏-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလှယ် ။ ဇေ ဥပါသကဝေဝစနေန သိက္ခာပစ္စက္ခာနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

ဥပါသကသတ (နှ) [ဥပါသက+သတ] ဥပါ သကာတို့၏အရာ။ အယံ ပန မဟာနုဘာဝေါ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ ပဥ္စန္နံ ဥပါသကသတာနံ အဂ္ဂပုရိသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။)

ဥပါသကသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပါသက+သမ္ပတ္တိ] ဥပါသကာ၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဥပါသကသမ္ပတ္တိ ဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

ဥပါသကသိက္ခာ (ထီ) [ဥပါသက+သိက္ခာ] ဥပါ သကာတို့၏ အကျင့်သိက္ခာ၊ ဥပါသကာတို့ ကျင့်အပ်သော အကျင့်သီလ။ (ငါးပါး, ဆယ်ပါး သီလ။) ဥပါသကာနံ ဥပါသကသိက္ခာ။ အဘိ၊ ဝိ။၂၅၆။ ဥပါသကသိက္ခာတိ ဥပါသကေဟိ သိက္ခိတဗ္ဗသိက္ခာ။ သာ ပဉ္စသီလဒသသီလ- ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။

ဥပါသကသီလ (နှ) [ဥပါသက+သီလ] ဥပါသ ကာတို့၏ အကျင့်သီလ။ ဥပါသကသီလံ ဟိ အတ္တနာ သမာဒိယန္တေနပိ သမာဒိန္နံ ပရ- သန္တိကေ သမာဒိယန္တေနပိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။

ဥပါသကာသေ (တိ) [ဥပါသက-နှောင် သေ လာ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၀၂] ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်တတ်-သော၊သူ။ အဂါ- ရိနော ဝါ ပနုပါသကာသေ။ သုတ္တနိ။၃၃၅။ ဥပါသကာသေတိ ဥပါသကာ ဂုဏ္ဍေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။

ဥပါသတိ (ကြိ) [ဥပ+အာသ+အ+တိ] ဆည်း ကပ်-ကိုးကွယ်-ကပ်ရောက်-၏။ သော ဟိ ဗုဒ္ဓံ ဥပါသတီတိ ဥပါသကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ **ဥပါသန္တိ**—ထေရီ၊၃၈၅။ သုတ္တံ ထေရီ ယေ န ဥပါသန္တိ န ပယိရုပါသန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၃။ **ဥပါသရေ**—(အံ၊၁။၁၆၃)တိ ဥပသင်္ကမန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ (-ဇာ၊၁။၃၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၈။) **ဥပါသေမု**—ဇာ၊၂။၂၅၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၀၈။ **ဥပါသေယျံ**—အပ၊၁။၁၈၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။

ဥပါသန[၁] (နှ) [ဥပ+အာသ+ယု။ ဓာန်၊ဋီ။၃၉၀] လေးအတတ်ကို သင်ယူလေ့ကျင့်ခြင်း၊(တောင် ပေါက်၊သျှ။) မြားပစ်လေ့ကျင့်ခြင်း၊ (ဓာန်၊သျှ၊ သစ်။) မြားပစ်အတတ်(ဥပစာ)။ သရာဘျာ- သော တုပါသနံ။ ဓာန်။၃၉၀။ လက္ခမုပဂန္တွာ အသနံ ခိပနံ ဥပါသနံ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၉၀။ လိစ္ဆ- ဝိကုမာရကေ သန္ဓာဂါရေ ဥပါသနံ ကရောန္တေ။ သံ၊၃။၃၉၅။ ဥပါသနံ ကရောန္တေတိ ကဏ္ဍခိပန- သိပ္ပံ ကရောန္တေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ ဥပါသနန္တိ အာစရိယဉပါသနံ၊ အာစရိယံ အန္တေဝါသိနာ ဝါ ဒိဝသေ ဒိဝသေ သိက္ခနဝသေန ဥပါသိ- တဗ္ဗတော ဥပါသနန္တိ လဒ္ဓနာမံ ကဏ္ဍခိပန- သိပ္ပံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅။ (ဤဋီကာအလို ဥပ+ အာသ+ယု-ဟုလည်း ခွဲနိုင်သည်။) အပ္ပမတ္တာ အာတာပီနော ဥပါသနသ္မိံ။ သံ၊၁။၄၅၇။ ဥပါ- သနသ္မိန္တိ သိပ္ပါနံ အဘိယောဂေ အာစရိယာနဉ္စ ပယိရုပါသနေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။)

ဥပါသန[၂] (နှ) [ဥပ+အာသ+ယု] (၁) မှီဝဲ- ဆည်းကပ်-ချဉ်းကပ်-ခြင်း။ (တိ)(၂) မှီဝဲ- ဆည်းကပ်-အပ်သော။ (၃) မှီဝဲ-ဆည်းကပ်- ရာဖြစ်သော(ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ)။ သမဏူပါသနဿ စ။ သံ၊၁။၄၃။ သုတ္တနိ။၃၉၀။ ဗဟုဿုတာနံ ဝါ ဘိက္ခူနံ ဥပါသနမ္ပိ သမဏူပါသနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၇။ ဥပါသနန္တိ ပယိရုပါသနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။

(တိ)(၂)(၃) သမဏူပါသနဿ စတိ သမဏေဟိ ဥပါသိတဗ္ဗံ သမဏူပါသနံ နာမ အဋ္ဌတိံသဘေဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆-၇။ သမဏူပါသနဿ စတိ သမဏေဟိ ဥပါသိတဗ္ဗဿ အဋ္ဌတိံသာရမ္မဏဘာဝနာနုယောဂဿ, သမဏာနံ ဝါ ဥပါသနဘူတဿ အဋ္ဌတိံသာရမ္မဏဘေဒဿဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ ဝိမတိ၊၁။၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၇။ မ၊ ဋီ၊၁။၂၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄။)

ဥပါသနဋ္ဌာန[၁] (နု) [ဥပါသန+ဌာန] မြားပစ် လေ့ကျင့်ရာ အရပ်ဌာန။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပါသနဋ္ဌာန[၂] (နု) [ဥပါသနဌာန+အ] မြားပစ် လေ့ကျင့်ရာဌာနနှင့်တူသော ကမ္မဋ္ဌာန်းလေ့ကျင့် ရာအရပ်။ သော ဝိဝိတ္တန္တိ ဍမိနာ ကိံ ဒဿေတိ၊ ဧတဿ ဘိက္ခုနော ဥပါသနဋ္ဌာနံ ယောဂပထံ သပ္ပါယသေနာသနံ ဒဿေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၉။ ဥပါသနဋ္ဌာနန္တိ ဍဿာသဿနံ ဝိယ ဥပါ- သနဿ သိက္ခာယောဂကရဏဿ ကမ္မဋ္ဌာန- ဥပါသနဿ ဌာနန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၁၈၂။

ဥပါသနဘူတ (တိ) [ဥပါသန+ဟုတွာ+ဘူတ] မှီဝဲဆည်းကပ်ရာဖြစ်သော။ ဥပါသန[၂]-ကြည့်။

ဥပါသနီယ (တိ) [ဥပ+အာသ+အနီယ] ချဉ်း ကပ်-ဆည်းကပ်-အပ်သော၊သူ။ ဥဘယသမ္ဗ- န္ဓော ပန သဗ္ဗထာပိ ဥပါသနီယော သေဝိ- တဗ္ဗော စ ဝိညူဟိ၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။

ဥပါသန္တ (တိ) [ဥပ+အာသ+အန္တ] ဆည်းကပ် တတ်သော၊သူ။ ပဗ္ဗဇိတံ ဥပါသိတာတိ ထွေ ယာဒိသံ ဥပါသတော ပညာပဋိလာဘော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၇။

ဥပါသန္တိ (ကြိ) [ဥပ+အာသ+အ+န္တိ] ဆည်းကပ်- ကိုးကွယ်-ကပ်ရောက်-ကုန်၏။ ဥပါသတိ- ကြည့်။

ဥပါသဘ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပါသဘ မည် သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ပိင်္ဂလော ဥပါသဘော နီတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀။

ဥပါသမာန (တိ) [ဥပ+အာသ+အ+မာန] ဆည်း ကပ်-ကိုးကွယ်-တတ်သော၊သူ။ အဟံ ဟိ တုမှေဝ ဥပါသမာနော။ ဒီ၊၂။၂၁၇။ (-အပ၊ ၂။၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။)

ဥပါသယ (ပု) [ဥပ+အာ+သိ+ဏ] နေရာအရပ်၊ ကျောင်း၊ အိမ်၊ ဇရပ်။ ဥပဿယန္တိ ဝါသာဂါရံ။ ဥပါသယန္တိပိ ပါဌော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဥပဿယ- လည်းကြည့်။

ဥပါသရေ (ကြိ) [ဥပ+အာသ+အ+အန္တိ] ဆည်း ကပ်-ကိုးကွယ်-ကပ်ရောက်-ကုန်၏။ ဥပါသ- တိ-ကြည့်။

ဥပါသိကသိက္ခာ (ထီ) [ဥပါသိကာ+သိက္ခိတဗ္ဗ+ သိက္ခာ] ဥပါသိကာမ-သီတင်းသည် အမျိုးသမီး- တို့ကျင့်အပ်သော အကျင့်သီလ။ (ငါးပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလ။) ဥပါသိကာနံ ဥပါသိကသိက္ခာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၆။ ဥပါသိကသိက္ခာတိ ဥပါသိ- ကာဟိ သိက္ခိတဗ္ဗသိက္ခာ၊ သာပိ ပဉ္စသီလ- ဒသသီလဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။

ဥပါသိကာ (ထီ) [ဥပ+အာသ+ဏ္ဍု+အာ] ရတနာ သုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်တတ်သော၊သူမ။ ဥပါသိကာမ။ ဥပါသက-ကြည့်။

ဥပါသိကာလက္ခဏ (နု) [ဥပါသိကာ+လက္ခဏ] ဥပါသိကာမ၏မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ ဥပါသိကာတိ သရဏဂမနေန ဥပါသိကာ- လက္ခဏေ ဌိတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၃။

ဥပါသိတ (တိ) [ဥပ+အာသ+တ] မှီဝဲ-ဆည်း ကပ်-ကိုးကွယ်-အပ်သော၊သူ။ ဗြဟ္မေ ဥပါ- သိတော မေ(သုတ္တနိ။၄၅၀။ စူဠနိ၊၂၀၆)တိ သော မယာ ဘဂဝါ အာသိတော ဥပါသိတော

ပယိရုပါသိတော ပရိပုစ္ဆိတော ပရိပဉ္စိတော။ စူဠနိ၊၂၀၇။ ဥပါသိတောတိ ဥပဂန္တွာ သေဝိတော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၈၂။

ဥပါသိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+အာသ+တဗ္ဗ] (၁) မှီဝဲဆည်းကပ်-ပွါးများ-အားထုတ်-အပ်သော၊သူ။ ဥပါသိတဗ္ဗ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၉၆)န္တိ အာသေဝိတဗ္ဗံ ဘာဝေတဗ္ဗံ ဗဟုလီကာတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊၁၊၁၄၂။ ပုနပ္ပုနံ ဥပါသိတဗ္ဗော (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၉၃)တိ အဘိဏှသော ဥပနိသီဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋီ၊၂၊၉၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၆၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၁၇။)

ဥပါသိတုံ (ဗျ) [ဥပ+အာသ+တုံ] ချဉ်းကပ်ခြင်းငှါ။ ဂစ္ဆာမိ တေ ဥပါသိတုံ။ ဒီ၊၂၊၂၂၉။

ဥပါသိတ (တိ) [ဥပ+အာသ+တ] မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-တတ်သော၊သူ။ ပဗ္ဗဇိတံ ဥပါသိတာ(ဒီ၊၃၊၁၂၉)တိ ပဏ္ဍိတံ ပဗ္ဗဇိတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပယိရုပါသိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၁၅။ ပဗ္ဗဇိတံ ဥပါသိတာတိ ထွေ ယာဒိသံ ပဗ္ဗဇိတံ ဥပါသတော ပညာပဋိလာဘော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၁၁၇။ ဥပါသိတာ သပ္ပုရိသာ။ ထေရ၊၂၅၅။ ဥပါသိတာတိ ပရိစရိတာ ပဋိပတ္တိပယိရုပါသနာယ ပယိရုပါသိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၈၈။

ဥပါသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+အာသ+တွာ] မှီဝဲချဉ်းကပ်-ပြီး၍။ သုခိတံ တံ ဥပါသိတွာ၊ ဒုက္ခိတံ တံ ကထံ ဇဟေ။ ဇာ၊၂၊၈၃။

ဥပါသိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+အာသ+တွာ] ချဉ်းကပ်ပြီး၍။ ဥပါသိတွာန သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ ဝေယျာဝစ္စမကာသဟံ။ အပ၊၁၊၂၈၀။

ဥပါသိန (တိ) [ဥပ+အာသ+တ] ကပ်၍ထိုင်နေသော၊ အနီး၌ထိုင်နေသော၊သူ။ ဥပါသိနော (ဇာ၊၂၊၈၆)တိအတ္တနော ဇီဝိတံ အဂဏေတွာ ဥပဂန္တွာ နိသိန္နော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၃၇၀။ ဥပါသိနောတိ သမီပေ နိသိန္နော။ ဇာ၊ဋီ။

ဥပါသီသက (တိ) [ဥပ+အာသီသက] ရှာမှီးတောင့်တ-သော၊သူ။ ဥဒ္ဒုရော ဣတော စိတောစ ဝိစရန္တော အာဟာရုပါသီသကောယေဝ စရတိ။ မိလိန္ဒ၊၃၇၈။ (အာဟာရုပါသီသကောယေဝ=အစာအာဟာရကို ရှာမှီးတောင့်တအဦးမူ၍သာလျှင်။ မနသိကာရုပါသီသကေနေဝ=မနသိကာရကိုရှာမှီးတောင့်တအဦးမူသဖြင့်သာလျှင်။)

ဥပါသေမု (ကြိ) [ဥပ+အာသ+ဧယျာမ] ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-ကပ်ရောက်-ကုန်ရာ၏။ ဥပါသတိ-ကြည့်။

ဥပါသေယျံ (ကြိ) [ဥပ+အာသ+ဧယျံ] ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-ကပ်ရောက်-ရာ၏။ ဥပါသတိ-ကြည့်။

ဥပါဟ (ပု) [ဥပ+အဟ] တစ်နေ့။ ဥပါဟာ ဥဒကံ ဓူပေတိ။ မဋီ၊၃၊၄၃။

ဥပါဟဋ (တိ)[ဥပ+အာ+ဟရ+တ] ကပ်ဆောင်ပေး-အပ်သော။ န အမှေဟိ ကိဉ္စိ အာဟဋံ န ဥပါဟဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၃၉။ န ဥပါဟဋန္တိ န ဒိန္နံ။ ဝိမတိ၊၁၊၂၆၇။

ဥပါဟတ (ကြိဝိ) [ဥပ+အာ+ဟန+တ] ကပ်ရောက်တတ်သော။ ဥပါဟတာ ဘဝါ သဗ္ဗေ။ အပ၊၂၊၂၈၀။

ဥပါဟန (ထီ၊ပု) [ဥပ+နဟ+အ။ ဥပနယှတေ ဗန္ဓီယတေတိ ဥပါဟနော၊ ဝဏ္ဏဝိပရိယာယော၊ ရဿဿ ဒီဃတာ။ ဓာန်၊ဋီ၊၅၂၅။] ဖိနပ်။ ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ဥပါဟနာ ဩမုဉ္စိတွာ။ ဝိ၊၃၊၅၈။ (-မ၊၂၊၃၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၀။) ဥပါဟနာယော ကာယဗန္ဓနေန ဗန္ဓိတွာ။ ဝိ၊၄၊၂၅၄။

ဥပါဟနဩမုဋ္ဌန (န) [ဥပါဟန+ဩမုဋ္ဌန] ဖိနပ်ချွတ်ခြင်း။ ဥပစာရသီမံ ပတွာ ဥပါဟန-

ဩမုဋ္ဌနာဒိ သဗ္ဗံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၇။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၁၇-နှင့် သျှ-ဟောင်းတို့၌ ဥပါဟနာ ဩမုဋ္ဌနာဒိ-ဟုဝါကျ ရှိသည်။ ဘာသာဋီကာ၌ သမာသ်ပြင်၍ အနက်ပေးသည်။ (ဥပါဟန ဩမုဋ္ဌန-သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂-သည် ဥပါဟန ဩပုဉ္ဆန မှပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်ဖွယ် ရှိသည်။)

ဥပါဟနကောသက (ပု) [ဥပါဟန+ကောသက] ဖိနပ်အိမ်၊ ဖိနပ်အိပ်။ ဥပါဟနကောသက- သတ္ထကကောသကကုဉ္စိကာကောသကေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၁။ ဥပါဟန- ကောသကောတိ ဥပါဟနာယ ပက္ခိပနော- ကာသော ကောသကော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၄၂။

ဥပါဟနတေမန (န) [ဥပါဟန+တေမန] ဖိနပ် ကို စွတ်စိုစေခြင်း၊ ဖိနပ် စွတ်လောက်ရုံ။ ယထာ ဥပါဟနတေမနမတ္တမ္ပိ "ဥဒကံ အတ္ထိ"တိ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။

ဥပါဟနတ္ထဝိကာ (ထီ) [ဥပါဟန+ထဝိကာ] ဖိနပ်အိတ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥပါဟန- တ္ထဝိကံ။ ဝိ၊၄။၂၅၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂၊၂၄၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၃။)

ဥပါဟနဒဏ္ဍက (ပု) [ဥပါဟန+ဒဏ္ဍက] ဖိနပ် ချိတ်စရာ ဒုတ်ငယ်။ ဥပါဟနဒဏ္ဍကေန ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၀။

ဥပါဟနဒါယက (ပု) [ဥပါဟန+ဒါယက] ဖိနပ် ပေးလှူဘူးသောထေရ်၊ ဥပါဟနဒါယကထေရ်။ အာယသ္မာ ဥပါဟနဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၅၇။

ဥပါဟနပပ္ပောဋနသဒ္ဒ (န) [ဥပါဟနပပ္ပောဋန+ သဒ္ဒ] ဖိနပ်ကိုခါသောအသံ၊ ဖိနပ်ခါသံ။ အာဂစ္ဆန္တာနံ ပဒသဒ္ဒံ ဥပါဟနပပ္ပောဋနသဒ္ဒံ ... သုတွာ ဝေမတိကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၈၆။

ဥပါဟနမက္ခန (ထီ) [ဥပါဟန+မက္ခန] ဖိနပ်ကို တန်ဆာဆင်ခြင်း။ ဘိက္ခုနော ဆတ္တမက္ခနံ ဥပါဟနမက္ခနံ...အကိစ္စံ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။

ဥပါဟနမူလ (န) [ဥပါဟန+မူလ] ဖိနပ်တန်ဘိုး၊ ဖိနပ်ဘိုး။တံ တံ စဇိတွာ ဥပါဟနံ ကတွာ ဥပါဟနမူလံ လဘိတွာ သုခိတော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။

ဥပါဟနယုဂ (ပု) [ဥပါဟန+ယုဂ] ဖိနပ်အစုံ၊ ဖိနပ်တစ်ရံ။ ဥပါဟနယုဂံ မယာ ဒိန္နံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။)

ဥပါဟနယုဂဠ (ပု) [ဥပါဟန+ယုဂဠ] ဖိနပ်အစုံ၊ ဖိနပ်တစ်ရံ။ အဒ္ဓါနကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇိတုကာမဿ ဥပါဟနယုဂဠံ...ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၈။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၉၆။)

ဥပါဟနဝိရဟိတ (တိ) [ဥပါဟန+ဝိရဟိတ] ဖိနပ်ကင်းသော၊ ဖိနပ်မပါသော၊သူ။ ဥပါဟန- ဝိရဟိတာနံ စက်မန္တာနံ သမီပေ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၉၄။

ဥပါဟနသဏ္ဌာန (ပု) [ဥပါဟန+သဏ္ဌာန] ဖိနပ် အပေါင်း၊ ဖိနပ်အစုံ၊ ဖိနပ်တစ်ရံ။ ဥက္ကံသတော ဒွေ ဥပါဟနသဏ္ဌာနာ ဝဋ္ဋန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။)

ဥပါဟနသဏ္ဌာနက (ပု) [ဥပါဟန+သဏ္ဌာနက] ဖိနပ်အပေါင်း၊ ဖိနပ်အစုံ၊ ဖိနပ်တစ်ရံ။ ဥက္ကံသတော ဒွေ ဥပါဟနသဏ္ဌာနကာ ဝဋ္ဋန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃။

ဥပါဟနာပုဉ္ဆန (ပု) [ဥပါဟနာ+ပုဉ္ဆန] ဖိနပ် သုတ်ခြင်း။ ဥပါဟနာပုဉ္ဆနံ ပန အတ္တနော ရုစိဝသေန ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈။

ဥပါဟနာ(န)ပုဉ္ဆနစောဠ (ပု) [ဥပါဟနာ+ ပုဉ္ဆနစောဠ] ဖိနပ်သုတ်အဝတ်စ။ ဥပါဟနာ-

(န)ပုဍ္ဍုနစောဠကံ ပုစ္ဆိတ္တာ (ပုဍ္ဍိတ္တာ) ဥပါဟနာ ပုဍ္ဍိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၃၇၄။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၃၁။

ဥပါဟနာရုဠ (တိ) [ဥပါဟန+အာရုဠ္ဍ] ဖိနပ်စီးသော၊သူ။ န ဥပါဟနာရုဠ္ဍသ အဂိလာနဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ။ ဝိ၊၂။၂၆၄။ (-ဝိ၊၅။၅၂၊ ၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄။)

ဥပါဟနူပတာပိတ (တိ) [ဥပါဟန+ဥပတာပိတ] ဖိနပ်သည်ပူပန်စေအပ်-ဖိနပ်နှိပ်စက်အပ်-ဖိနပ်ပေါက်-သောခြေရှိသော၊သူ။ အထဝါ ပါနာယ ဒုတောတိ ပါနဒု၊ ဥပါဟနူတာပိတဿ ဥပါဟ-နာယ ခါဒိတပါဒဿေတံ နာမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

ဥပိလဝါ (ထီ) [ဥ+ပိလု+အ?] ပိတ်ခြင်း။ ရုက္ခ-သူစိဒ္ဓါရံ ဥပိလဝါယ။ ဝဇီရ။၁၁၇။ (ဥပိလ-ဝါယ=ပိတ်သဖြင့်-ဟု နိဿျအနက်ပေးသည်။ အဋ္ဌကထာ၌ "ရုက္ခသူစိကဏ္ဍကဒ္ဓါရံ, ဂါမထ-ကနကံ, စက္ကလကယုတ္တဒ္ဓါရံ" စသည်ဖြင့် နေ့အချိန်အခါ အိပ်ရာ၌ ပိတ်ဖွယ်မလိုသော တံခါးများစွာကို ပြထား၏။ ယင်းပုဒ်တို့၏ စပ်ရာပုဒ်မှာ ဒုဿသာဏိဒ္ဓါရန္တိ-မှ ဣတိ သဒ္ဒါ ဖြစ်သည်။ အထက်၌ဖော်ပြခဲ့သော တံခါးအားလုံး ပိတ်စရာမလို ဟု ပြထားသည်။ "ရုက္ခသူစိကဏ္ဍကဒ္ဓါရံ" ပုဒ်ကို ရုက္ခသူစိဒ္ဓါရံ ကဏ္ဍကဒ္ဓါရံ ဟု ဋီကာများ၌ ဖွင့်ကြ၏။ သာရတ္ထ, ဝိမတိတို့၌ ယင်းပုဒ်တို့၏ စပ်ရာပုဒ်ထည့်၍ ဖွင့်မပြကြ၊ ဝဇီရဋီကာ၌ ရုက္ခသူစိဒ္ဓါရံ-၏ စပ်ရာပုဒ် အနေဖြင့် ဥပိလဝါယ ဟု ထည့်ဖွင့်ဟန်တူသည်။ သို့ရာတွင် ရုက္ခသူစိဒ္ဓါရံ ကို အထက်၌ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာလာ ဣတိသဒ္ဒါ၌ စာစပ်ရမည်ဖြစ်၍ စပ်ရာပုဒ်ထည့်ဖွယ်မလို၊ ရုက္ခ-သူစိဒ္ဓါရ သည် ပိတ်ဖွယ်မလိုသော တံခါးဖြစ်၍ "ဥပိလဝါယ=ပိတ်သဖြင့်"ဟု နိဿျအနက်ပေးခြင်းသည်လည်း သဘာဝကျဟန်မတူ။)

ဥပေက္ခ (တိ) [ဥပ+ဣက္ခ+ဏ။ ဥပေက္ခာ+ဏ] ဥပေက္ခာဝေဒနာရှိသော၊ လျစ်လျူရှုသော၊သူ။ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ ဥပေက္ခော သတိ-စာရော။ ပေဋကော။၂၃၅။ ဖဿဒွယံ သုခဒုက္ခံ ဥပေက္ခောတိပိ ပါဌော၊ ဖဿဟေတုကံ သုခဒုက္ခံ ဥပေက္ခော, သုခေ အနုရောဓံ ဒုက္ခေ ဝိရောဓံ အနုပ္ပါဒေန္တော ဥပေက္ခကော ဘဝေ-ယျာတိပိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။

ဥပေက္ခက (တိ) [ဥပ+ဣက္ခ+ဏ္ဍု။ ဥပေက္ခာ+အ။ ဥပေက္ခတီတိ ဥပက္ခကော။ မအူ။သျ။] အသင့်အားဖြင့်-ထပ်တူထပ်မျှဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သင့်လျော်သောအားဖြင့်-ရှုတတ်သော၊ လျစ်လျူရှုတတ်သော၊သူ။ ဥပေက္ခကော စ ဝိဟာသိ (ဝိဟရတိ) (ဝိ၊၁။၅။ ပဋိသံ။၄၁။ မဟာနိ။၃၀)တိ ဧတ္ထ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ။...တာယ...သမန္နာဂတတ္တာ တတိယ-ဈာနသမဂ္ဂီ ဥပေက္ခကောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ (-မ၊၃။၂၆၄။ အံ၊၁။၅၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ မဋီ၊၁။၄၇။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃။)

ဥပေက္ခကသဒ္ဒ(န) [ဥပေက္ခက+သဒ္ဒ] ဥပေက္ခက သဒ္ဒါ။ ဥပေက္ခကသဒ္ဒဿ အတ္ထံ ဒဿေန္တော ပဋ္ဌပေန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၁၈၄။

ဥပေက္ခဏ(ထီ၊န)[ဥပ+ဣက္ခ+ယု]အသင့်အားဖြင့် ရှုခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေက္ခဏာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဥပေက္ခဏ+အဓိပ္ပါယ] လျစ်လျူရှုခြင်း၌အလို၊ လစ်လျူရှုလိုမှု။ ဥပေ-က္ခဏာဓိပ္ပါယေန အတ္တနော ကာယဇီဝိတ-နိရပေက္ခာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

ဥပေက္ခတိ (ကြိ) [ဥပ+ဣက္ခ+တိ] အသင့်အားဖြင့်-ထပ်တူထပ်မျှဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သင့်လျော်သောအားဖြင့်-ရှု၏၊ လျစ်လျူရှု၏။ ဥပေက္ခတိ ဥဘောပေတေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။

၃၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဥပေက္ခတီ-တိ ဥပေက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁၆။ ဥပေက္ခတီ-တိ သုခဒုက္ခာကာရေ ဥဒါသိနော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၉၆။ (-အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၀၉။) **ဥပေက္ခေ-** ဖဿဒွယံ သုခဒုက္ခံ ဥပေက္ခေ(သံ၊၂။၂၉၄)တိ သုခဖဿဥ္စ ဒုက္ခဖဿဥ္စာတိ ဣဒံ ဖဿဒွယံ ဥပေက္ခေ၊ ဥပေက္ခာမေဝေတ္ထ ဥပ္ပါဒေယျာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ **ဥပေက္ခေယျ**—ဇာ၊ ၂။၂၉၂။ **ဥပေက္ခိဿတိ**—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

ဥပေက္ခန (ထီ၊န) [ဥပ+ဣက္ခ+ယု] (၁) အသင့်အားဖြင့်ရှုခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်း။ (တိ)(၂) ကြည့်ရှုတတ်သော။ ယာ ဥပေက္ခာ ဥပေက္ခနာ အဇ္ဈုပေက္ခနာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၃၉။ ဥပေက္ခနာ-ကာရော ဥပေက္ခာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ အနုယုဉ္ဇိ-တဗ္ဗဿ ဥပေက္ခနံ။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၆၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၆၁။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေက္ခနတာ(ထီ)[ဥပေက္ခန+တာ] ကြည့်ရှုတတ်သည်၏အဖြစ်။ (လျစ်လျူရှုသည်၏အဖြစ်။ ပြည်၊ သျှ။) ဝိစရဏဝသေန ဝါ ဥပေက္ခနတာ အနု-ပေက္ခနတာ ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။

ဥပေက္ခနာကာရ (ပု) [ဥပေက္ခန+အာကာရ] လျစ်လျူ ရှုခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ဥပေ-က္ခန-ကြည့်။

ဥပေက္ခာ (ထီ) [ဥပ+ဣက္ခ+အ+အာ။ ဥပ+ဣက္ခာ] (၁) အသင့်အားဖြင့်-အညီအမျှ-ရှုတတ်သော သဘော-ရှုခြင်း-ခံစားတတ်သောသဘော-ခံစားခြင်း၊ သုခဒုက္ခအဘို့၌ မကျသည်ဖြစ်၍-သုခဒုက္ခတို့နှင့် မဆန့်ကျင်သည်ဖြစ်၍-ခံစားတတ်သောသဘော-ခံစားခြင်း၊ ဥပေက္ခာ။ (၂) လျစ်လျူရှုအပ်သောသဘော၊(ဝီရိယဟူသော ဥပေက္ခာကောက်။)

ဤဥပေက္ခာသည် ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂုပေက္ခာ(=တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်။) ဝီရိယုပေက္ခာ(=ဝီရိယ။) သင်္ခါရုပေက္ခာ(=ပညာ။) ဝေဒနုပေက္ခာ(=ဥပေက္ခာဝေဒနာ။) ဝိပဿနုပေက္ခာ(=ပညာ။) တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ၊ ဈာနုပေက္ခာ၊ ပါရိသုဒ္ဓုပေက္ခာ (=တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်။)ဟုဆယ်ပါးရှိ၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ (ယမိုက်အရကောက်။၅၁၄။)ထိုဆယ်ပါးတို့တွင် ရသင့်သော ဥပေက္ခာကို အရာဌာနအားလျော်စွာ ကောက်ကြရသည်။ ထို့ပြင် ဂေဟသိတဥပေက္ခာ ခြောက်ပါး၊ နေက္ခမ္မသိတ ဥပေက္ခာခြောက်ပါး၊ အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ စသည်လည်းရှိသေး၏။ သံ၊ ၂။၄၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃-၄။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဥပေက္ခာ ဗာလဿ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃-၄။) စသည်ဖြင့်လာသော ဂေဟသိတဥပေက္ခာ အရ သောမနဿကင်းသော အညာဏုပေက္ခာကို ကောက်ရသည်။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၆၂။ အာဝဇ္ဇနု-ပေက္ခာ-လည်းကြည့်။

ဆ ဂေဟသိတာ ဥပေက္ခာ၊ ဆ နေက္ခ-မ္မသိတာ ဥပေက္ခာ။ သံ၊၂။၄၃၀။ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ၊ သမံ ပဿတိ အပက္ခ-ပတိတာဝ ဟုတွာ ပဿတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ အထဝါ ဥပေတာ ယုတ္တာ သုခဒုက္ခာနံ အဝိရုဒ္ဓါ ဣက္ခာ အနုဘဝနံ ဥပေက္ခာ။ မူလဋီ၊၁။၄၁။ "ဥပပတ္တိတော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ"တိ အယံ ပနတ္ထော ဣဓ ဥပေက္ခာသဒ္ဒဿ သဗ္ဗုပေက္ခာပရိယာဒါနတော န ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၁။၄၄။ ဥပပတ္တိတော ယုတ္တိတော ဣက္ခတိ အနုဘဝတိ ဝေဒယ-မာနာပိ မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဌိတိယာတိ ဥပေက္ခာ၊ သုခဒုက္ခာနံ ဝါ ဥပေတာ ယုတ္တာ အဝိရုဒ္ဓါ ဣက္ခာ အနုဘဝနန္တိ ဥပေက္ခာ။ ဝိဘာဝိနီ။ရ၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂၊၁၁၆၊၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅၊၂၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၇၊၁၉၂-၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈၊၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄၊၂၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။

၄၁၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၅၉၇၁၃၃၁၁၃၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၀၊ ၂၇၉၊၃၆၂။ မူလဋီ၊၁။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၀၉။ ပဋိ သံ၊ဂံ။၉၆၊၁၄၃။) (၂) ဥပေက္ခာနိမိတ္တ(၂)ကြည့်။

ဥပေက္ခာကာရ (ပု)[ဥပေက္ခာ+အာကာရ] လျစ်လျူ ရှုသောအခြင်းအရာ။ တဒုဘယံ ဝိဝဇ္ဇေတွာ ဥပေက္ခာကာရေန စ ပစ္စယေ ပရိဘုဥ္ဇတိ။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၅၉။

ဥပေက္ခာကိစ္စာဓိမတ္တ (တိ)[ဥပေက္ခာကိစ္စ+အဓိမတ္တ] ဥပေက္ခာကိစ္စ၏ လွန်ကဲသောအတိုင်းအရှည်ရှိ သော။ "ပဋိသခါ သန္တိဋ္ဌနာ ဂဟဏေ မဇ္ဈတ္တ- တာ"တိ ဥပေက္ခာကိစ္စာဓိမတ္တတာယ သခါရုပေက္ခာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၁၇၁။

ဥပေက္ခာခေတ္တ (န) [ဥပေက္ခာ+ခေတ္တ] ဥပေက္ခာ ခေတ်။ ဝိသေသေန ဥပေက္ခာခေတ္တေ ပရိနိဗ္ဗာ- နေ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂတာယ ဥပသမာဓိ- ဋ္ဌာနပရိပူရဏမဘိဗျတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၄။

ဥပေက္ခာစေတောဝိမုတ္တိ(ထီ) [ဥပေက္ခာ+စေတော ဝိမုတ္တိ] ဥပေက္ခာဟူသော-စိတ်၏ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာမှ လွတ်သောတရား-စိတ်၏အာရုံ၌ ညွတ်သောတရား-စိတ်၏လွတ်မြောက်မှု။ (ဒီ၊၃၊ သျ၊၃၉၄-၌ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိကို "မေတ္တာနှင့် ယှဉ်သောကိလေသာမှလွတ်သောစိတ်"ဟု အနက် ပေးသည်၊ ဥပေက္ခာစေတောဝိမုတ္တိ-ကိုလည်း ထို့အတူပေးရမည်။ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ-လည်း ကြည့်။) ဥပေက္ခာစေတောဝိမုတ္တိ အဘိဓေယျာ။ ပဋိ သံ။၉။

ဥပေက္ခာဇနိတသတပါရိသုဒ္ဓိ (တိ) [ဥပေက္ခာ ဇနိတ+သတိပါရိသုဒ္ဓိ] ဥပေက္ခာသည်ဖြစ်စေ အပ်သော သတိ၏စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။ ဥပေ- က္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိဘာဝေနာတိ ဥပေက္ခာဇနိတ- သတိပါရိသုဒ္ဓိသဗ္ဘာဝေန။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၀။

ဥပေက္ခာစျာန (န) [ဥပေက္ခာ+စျာန] ဥပေက္ခာ ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့်ရအပ်သော-ဥပေက္ခာကို ပွားများ၍ရအပ်သော-စျာန်၊ ဥပေက္ခာစျာန်။ စတုတ္ထံ စျာနံ မေတ္တာစျာနံ ဥပေက္ခာစျာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

ဥပေက္ခာဉာဏ (န) [ဥပေက္ခာ+အာကာရ] လျစ် လျူရှုသောဉာဏ်၊ သခါရုပေက္ခာဉာဏ်။ ဥပေ- က္ခာဉာဏေန အနုပေက္ခာယ၊...ဂေါတြဘုနာ သခါရနိမိတ္တဂါဟဿ ပဟာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၆။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀။)

ဥပေက္ခာဋ္ဌာနိ(နီ)ယ (တိ) [ဥပေက္ခာ+ဌာနိယ။ ဥပေက္ခာဌာန+ဣက။ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနိယ-ကြည့်] ဥပေက္ခာ၏-တည်ရာ-အာရုံ-အကြောင်း-ဖြစ် သော။ ဥပေက္ခာဋ္ဌာနိယံ ဓမ္မံ ဥပဝိစရတိ။ အံ၊ ၁။၁၇၇။ (-သံ၊၂။၃၃၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၅။ ပေဋ ကော။၃၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။) ဥပေက္ခာဋ္ဌာနီယံ ရူပံ ဥပဝိစရတိ။ မ၊၃။၂၅၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၉။)

ဥပေက္ခာဓာတု (ထီ) [ဥပေက္ခာ+ဓာတု] ဥပေက္ခာ ဝေဒနာဟူသောဓာတ်၊ ဥပေက္ခာဓာတ်။ တတ္ထ ကတမာ ဥပေက္ခာဓာတု၊ ယံ...အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနာ။ အဘိ၊ဝိ။၈၇။(-နေတ္တိ။၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၇။)

ဥပေက္ခာနိမိတ္တ (န) [ဥပေက္ခာ+နိမိတ္တ] (၁) ရှေး ဝီရိယသည်ပင် နောက်ဝီရိယ၏အကြောင်း၊ (လီနုဒ္ဓစ္စအဘို့၌ ကျခြင်းကင်းသည်ဖြစ်၍ အလတ် သဘောရှိသောရှေးဝီရိယဟူသော ထို အခြင်း အရာကိုယူ၍ဖြစ်စေတတ်သော ထိုသို့တာဒိသ ဖြစ်သော နောက်ဝီရိယ၏ အကြောင်း။ ပြည်၊ သျ၊၂။၂၇၄။) (၂) အညာဏုပေက္ခာ၏ အကြောင်း ဖြစ်သောအာရုံ။ (၁) ကာလေန ကာလံ ဥပေ- က္ခာနိမိတ္တံ မနသိကာတဗ္ဗံ။ အံ၊၁။၂၅၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓ၊၁။၁၅၆။ ဥပေက္ခာနိမိတ္တန္တိ ဧတ္ထ လီနုဒ္ဓစ္စပက္ခပါတရဟိတံ မဇ္ဈတ္တံ ဝီရိယံ "ဥပေက္ခာ"တိ ဝုတ္တံ။ တဒေဝ ... တာဒိတာဿ

ဝီရိယဿ နိမိတ္တဘာဝတော ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ၊ ဘာဝနာယ သမပ္ပဝတ္တိကာလေ ဥပေက္ခိယ-တီတိ ဥပေက္ခာ။ ဝီရိယမေဝ ဥပေက္ခာ ဝီရိယု-ပေက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၅။ မူလဋီ၊၁။၁၀၃။ (-အံဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ အံဋီ၊၁။၉၄။ အနုဋီ၊၁။၁၀၉။ ပဋိသံဋ၊၁၄၂။) (၂) ဥပေက္ခာနိမိတ္တန္တိ စေတ္ထ အညာဏုပေက္ခာယ ဝတ္ထုဘူတံ အာရမ္မဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၈။

ဥပေက္ခာနိမိတ္တဝစန (န) [ဥပေက္ခာနိမိတ္တ+ဝစန] ဥပေက္ခာနိမိတ်ကို-ဆိုခြင်း-ဟောခြင်း။ သမာဓိ-နိမိတ္တံ ဝတွာ ဥပေက္ခာနိမိတ္တဝစနတော, ... နေက္ခမ္မဿာနန္တရံ ပညာ ဝုတ္တာ။ သီဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၅၀။

ဥပေက္ခာနိမိတ္တာနုဗြူဟန (ထီန) [ဥပေက္ခာနိမိတ္တ +အနုဗြူဟန] ဥပေက္ခာနိမိတ်ကို ပွားများခြင်း။ တာဒိသေ ကာလေ ဥပေက္ခာနိမိတ္တာနုဗြူဟ-နေန ဥပကာရာ... ဥပေက္ခာဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၂။၆၅။

ဥပေက္ခာနုပတိတ (တိ) [ဥပေက္ခာ+အနုပတိတ] ဥပေက္ခာသည်-အစဉ်ကျရောက်အပ်-အစဉ် လိုက်အပ်-သော။ သဗ္ဗံ စိတ္တံ ဝိစာရာနုပတိတံ ... ဥပေက္ခာနုပတိတံ သဒ္ဒါနုပတိတံ။ အဘိ၊ က။၃၀၃။

ဥပေက္ခာနုဗြူဟန (ထီန) [ဥပေက္ခာ+အနုဗြူဟန] ဥပေက္ခာ(တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ)ကို ပွား-ပွားစေ-ခြင်း၊ (ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊သျ။) တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ၏ ကိစ္စ ပြီးစီးခြင်းဖြင့် အစဉ်ပွားခြင်း။(မအူ၊သျ။) ပဌမဿ ဈာနဿ ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ အာဒိ၊ ဥပေ-က္ခာနုဗြူဟနာ မဇ္ဈေ။ ပဋိသံ၊၁၆၇။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၃။ မဟာနိဋ္ဌ၊၁၁၃။ ဥပေက္ခာ-နုဗြူဟနာ နာမ အပ္ပနာ။ ... တတြမဇ္ဈတ္တု-ပေက္ခာယ ကိစ္စဝသေန ဥပေက္ခာနုဗြူဟနာ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၄။ ဥပေက္ခာ-နုဗြူဟနာတိ ... တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ **ကိစ္စ-နိပ္ဖတ္တိယာ** အနုဗြူဟနာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၇၁။ (-ဝဇိရ၊၁၄၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၇။)

ဥပေက္ခာနုဗြူဟိတ (တိ) [ဥပေက္ခာ+အနုဗြူဟိတ] တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာကို ပွားစေတတ်သော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊သျ။) ကေတ္တဂတံ စိတ္တံ ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ-ပက္ခန္ဒဥ္စေဝ ဟောတိ ဥပေက္ခာနုဗြူဟိတဥ္စ ဉာ-ဏေနစ သမ္ပဟံသိတံ။ ပဋိသံ၊၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၄၄။ ဥပေက္ခာနုဗြူဟိတန္တိ တတြမဇ္ဈတ္တု-ပေက္ခာယ ဗြူဟိတံ ဝဍ္ဎိတံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၇၆။

ဥပေက္ခာနုဘာဝ (ပု) [ဥပေက္ခာ+အာနုဘာဝ] ဥပေ က္ခာပါရမီ၏ အစွမ်းအာနုဘော်။ သဗ္ဗသမ္ဘောဓိ-သမ္ဘာရာနံ သမာဒါနာဓိဋ္ဌာနပါရိပူရိနိပ္ဖတ္တိယော ဥပေက္ခာနုဘာဝေန သမ္ပဇ္ဇန္တိ။ စရိယာဋ္ဌ၊၂၉၃။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၀။

ဥပေက္ခာနုသာရီ (တိ) [ဥပေက္ခာ+အနုသာရီ] ဥပေ-က္ခာသို့ အစဉ်-လိုက်-အောက်မေ့-ပြေးသွား-သော။ န တဿ ဥပေက္ခာနုသာရိ ဝိညာဏံ ဟောတိ။ မ၊၃။၂၇၀။

ဥပေက္ခာပဥှဝိဿဇ္ဇနာဝသာန (န) [ဥပေက္ခာပဥှ ဝိဿဇ္ဇနာ+အဝသာန] ဥပေက္ခာအမေးပြဿနာ ကို ဖြေခြင်း၏အဆုံး။ ဥပေက္ခာပဥှဝိဿဇ္ဇနာ-ဝသာနေ အသီတိယာ ဒေဝသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသုတိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၁၊(-၃၄၁။ မဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။)

ဥပေက္ခာပဋိသန္ဓိ (ထီ) [ဥပေက္ခာ+ပဋိသန္ဓိ] ဥပေ-က္ခာပဋိသန္ဓေ။ တတ္ထ သသောမနဿပဋိ-သန္ဓိယော သန္ဓာယ ဥပေက္ခာပဋိသန္ဓိယော နိဒ္ဒေသနဘာဝေန ဝုတ္တာတိ ကေစိ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၁၅။

ဥပေက္ခာပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဥပေက္ခာ+ပရိဂ္ဂဟိတ] ဥပေက္ခာဖြင့်-သိမ်းယူ-သိမ်းဆည်း-အပ်သော။

ကရုဏာ စ ဥပေက္ခာပရိဂ္ဂဟိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ ဒီဋီ၊၁။၆၈။ သီဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၄၉။

ဥပေက္ခာပလိပုဗ္ဗာပရနိမိတ္တာသယ (ပု) [ဥပေက္ခာပလိပုဗ္ဗာပရနိမိတ္တ+အာသယ] ဥပေက္ခာ၏ ထက်ဝန်းကျင်ရှေ့နောက်အာရုံနိမိတ်ဟူသော တည်ရာ။ သမထံ ပဝတ္တေ သမာဓိနော ဥပေက္ခာပလိပုဗ္ဗာပရနိမိတ္တာသယော။ ပေဋကော။ ၂၆၉။

ဥပေက္ခာပါရမီ (ထီ) [ဥပေက္ခာ+ပါရမီ] လျစ်လျူရှုခြင်း-လျစ်လျူရှုကြောင်းစေတနာ-ဟူသော ဘုရားအလောင်းသူတော်ကောင်းတို့၏ အမှု လုပ်ငန်း၊ ဥပေက္ခာပါရမီ။ ဝိစိနန္တော တဒါ ဒက္ခိ၊ ဒသမံ ဥပေက္ခာပါရမိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ သုခပတ္တော န ရဇ္ဇာမိ၊ ဒုက္ခေ န ဟောမိ ဒုမ္မနော။ သဗ္ဗတ္ထ တုလိတော ဟောမိ၊ ဧသာ မေ ဥပေက္ခာပါရမီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ (-ဒီဋီ၊၁။၈၄။ သီဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၉။)

ဥပေက္ခာပါရိပူရိ (ထီ) [ဥပေက္ခာ+ပါရိပူရိ] ဥပေက္ခာ၏ပြည့်စုံခြင်း။ ယေန သတိသမ္ဗောဇ္ဈေန ဥပေက္ခာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။ ပေဋကော။ ၂၆၃။

ဥပေက္ခာပုဗ္ဗဘာဂ (ပု) [ဥပေက္ခာ+ပုဗ္ဗဘာဂ] ဥပေက္ခာ၏ ရှေ့အဘို့။ ဥပေက္ခာပုဗ္ဗဘာဂေါ အတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။

ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရ (ပု) [ဥပေက္ခာ+ဗြဟ္မဝိဟာရ] ဥပေက္ခာဟူသောမြတ်သောနေခြင်း။ အဋ္ဌသု ပန ကသိဏသု, ဥပေက္ခာဝိဟာရေ, ... စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၈၀။)

ဥပေက္ခာဘာဝနာ (ထီ) [ဥပေက္ခာ+ဘာဝနာ] လျစ်လျူရှုခြင်း-ဥပေက္ခာ-ကို ပွားများခြင်း။ ဥပေက္ခာဘာဝနာ စ နာမေတ္ထ တထာပဝတ္တာ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာ ဧဝ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၆။

ဥပေက္ခာယုတ္တ (တိ) [ဥပေက္ခာ+ယုတ္တ] ဥပေက္ခာနှင့်ယှဉ်သော။ သာ ဥပေက္ခာယုတ္တာဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။)

ဥပေက္ခာဘူမိ (ထီ) [ဥပေက္ခာ+ဘူမိ] ဥပေက္ခာ၏ ဖြစ်ရာဌာန(စိတ်)။ ကတမေ ဓမ္မာ ဥပေက္ခာသဟဂတာ၊ ဥပေက္ခာဘူမိယံ ကာမာဝစရေ ရူပါဝစရေ ... ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ဓ။ ၂၀၇၊ (-၂၅၃။) သုခဘူမိ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁)လည်းကြည့်။

ဥပေက္ခာယန (ထီ၊နု) [ဥပေက္ခာ+အာယ+ယု။ ဥပေက္ခာ+အယ+ယု] လျစ်လျူရှုသော အခြင်းအရာ၊ ဥပေက္ခာဖြင့်ကပ်ရောက်ခြင်း။ တတ္ထ ကတမာ ဥပေက္ခာ၊ ယာ သတ္တေသု ဥပေက္ခာ ဥပေက္ခာယနာ ဥပေက္ခာယိတတ္တံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၈၈။ မေတ္တာယနာ-လည်းကြည့်။

ဥပေက္ခာယိတ (တိ) [ဥပေက္ခာ+အယိတ] ဥပေက္ခာနှင့် ဖြစ်တတ်သော၊ ဥပေက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသော(စိတ်)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေက္ခာရမ္မဏ (တိ) [ဥပေက္ခာ+အာရမ္မဏ] ဥပေက္ခာဈာန်-စတုတ္ထဈာန်-လျှင် အာရုံ ရှိသော။ ဒွေမာနိ ဘိက္ခဝေ သုခါနိ၊ ကတမာနိ ဒွေ၊ သာတာရမ္မဏဥ္စ သုခံ ဥပေက္ခာရမ္မဏဥ္စ သုခံ။ အံ၊၁။၈၀။

ဥပေက္ခာရဟိတ (တိ) [ဥပေက္ခာ+ရဟိတ] ဥပေက္ခာကင်းသော။ ဥပေက္ခာရဟိတေန ဇီဝိတပရိက္ခာရာနံ ဇီဝိတဿ စ အန္တရာယံ အမနသိကရိတွာ သီလဝိသောဓနံ ကာတုံ န သက္ကာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၃။ သီဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၇၀။

ဥပေက္ခာလက္ခဏ (နု) [ဥပေက္ခာ+လက္ခဏ] အမျှရှုခြင်း-လျစ်လျူရှုခြင်း-လက္ခဏာ။ ဒေါမနဿလက္ခဏေ, ဥပေက္ခာလက္ခဏေ, အဓိ-

မောက္ခလက္ခဏော ... ဝုတ္တံ ကာရေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။

ဥပေက္ခာဝဇ္ဇန (ထီ၊န) [ဥပေက္ခာ+အာဝဇ္ဇန] ဥပေက္ခာဟုဆိုအပ်သော အာဝဇ္ဇန်း၊ အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ။ ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနာယ စေဝ(ပဋိသံ။၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၄)တိ ဥပေက္ခာသခါတာယ အာဝဇ္ဇနာယ စေဝ ဝိကမ္ပတိ၊ အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာယ စေဝ ဝိကမ္ပတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ဥပေက္ခာဝိဟာရ (ပု) [ဥပေက္ခာ+ဝိဟာရ] ဥပေက္ခာဖြင့်-လျစ်လျူရှု၍-နေခြင်း။ ဝုဒ်သု မေသာရိပုတ္တ ဥပေက္ခာဝိဟာရသိ ဟောတိ။ မ၊ ၁။၁၁၃။ ဥပေက္ခာဝိဟာရသိ ဟောတီတိ ဥပေက္ခာဝိဟာရော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။

ဥပေက္ခာဝိဟာရလာဘီ (တိ) [ဥပေက္ခာဝိဟာရ +လာဘီ] ဥပေက္ခာဖြင့်နေခြင်းကို ရခြင်းရှိသော၊ ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရကို ရခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥပေက္ခာဝိဟာရီ-ကြည့်။

ဥပေက္ခာဝိဟာရီ (တိ) [ဥပေက္ခာ+ဝိဟာရီ] ဥပေက္ခာဖြင့်-ဥပေက္ခာဈာန်ဖြင့်-နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဘဂဝါ ဟိ ဘန္တေ ဥပေက္ခာဝိဟာရီ။ မ၊၂။၃၄။ ဥပေက္ခာဝိဟာရီသော(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉)တိ ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရံ ဝိဟရတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၇။ ဥပေက္ခာဝိဟာရီသ(နေတ္တိ။၂၂) ဥပေက္ခာဝိဟာရလာဘိနော သတော သံဝိဇ္ဇမာနဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥပေက္ခာယ ရာဂဿ ပဋိပက္ခတ္တာ ရာဂေါ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ ဌဿတီတိ ဒေသနာ န ယုဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၂၆။

ဥပေက္ခာဝေဒနာ (ထီ) [ဥပေက္ခာ+ဝေဒနာ] အသင့်အားဖြင့်-အညီအမျှ-လျစ်လျူရှု၍-ခံစားခြင်း-ခံစားတတ်သောသဘော၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ။ ကိံ ပန တတ္ထ ဥပေက္ခာဝေဒနာ နတ္ထီတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ ဝုတ္တိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။)

ဥပေက္ခာဝေဒနာရတ္တိ (ထီ) [ဥပေက္ခာဝေဒနာ +ရတ္တိ] ဥပေက္ခာဝေဒနာဟူသောညဉ့်။ သဘာဂါယ စ ဥပေက္ခာဝေဒနာရတ္တိယာ ပဋိလာဘာ အယံ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာစန္ဒလေခါ အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။

ဥပေက္ခာဝေဒနိယ (တိ) [ဥပေက္ခာဝေဒနာ + ဏိယ] ဥပေက္ခာဝေဒနာ၏အကြောင်းဖြစ်သော။ သံဝိဇ္ဇတိ ခေါ ဂဟပတိ စက္ခုဓာတု ရူပါ စ မနာပါ ဥပေက္ခာဝေဒနိယာ။ သံ၊၂။၃၃၁။ (-သံ၊၃။၁၈၇။) ဒုက္ခဝေဒနိယ-လည်းကြည့်။

ဥပေက္ခာသညာ (ထီ) [ဥပေက္ခာ+သညာ] ဥပေက္ခာနှင့်ယှဉ်သောသညာ။ မုဒိတာ သညာ ဥပေက္ခာ သညာ မရဏာနုဿတိ။ မိလိန္ဒ။၃၁၆။

ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဥပေက္ခာ+သတိပါရိသုဒ္ဓိ] (၁) ဥပေက္ခာသည်ဖြစ်စေအပ်သော သတိ။ (တိ)(၂) ဥပေက္ခာသည်ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။ (၁) ဝုမံ ယေဝ အနုတ္တရံ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိံ အာဂမ္မ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ... သတ္တေ ပဿတိ။ မ၊၂။၂၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။) (တိ)(၂) အဒုက္ခမသုခံ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိံ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ။ ဝိ၊ ၁။၅။ ဒီ၊၁။၃၄၊၇၁၊၉၄၊၁၇၀၊၁၉၇။ ဒီ၊၂။၁၅၂။ ဒီ၊၃။၂၅၉။ မ၊၁။၂၆၊၅၀၊၈၉။ မ၊၂။၁၀၅။ သံ၊ ၁။၄၁၃။ သံ၊၂။၁၉၈။ သံ၊၃။၁၇၄။ အံ၊၁။၅၅။ အံ၊၂။၄၄၇။ အံ၊၃။၂၂။ အဘိ၊ဓ။၄၅-၆။ အဘိ၊ ဝိ။၂၅၄။ အဘိ၊ပု။၁၆၉။ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိန္တိ ဥပေက္ခာယ ဇနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၄။ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိန္တိ ဥပေက္ခာယ ဇနိတသတိယာ ပါရိသုဒ္ဓိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၂။

ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိသဟဂတ (တိ) [ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ+သဟဂတ] ဥပေက္ခာသည် ဖြစ်

စေအပ်သော-သတိ၏စင်ကြယ်ခြင်း-စင်ကြယ်သောသတိ-နှင့်တကွဖြစ်သော။ ဥပေက္ခာသတိ-ပါရိသုဒ္ဓိသဟဂတာ(နေတ္တိ၊၂၃)တိ စတုတ္ထဇ္ဈာန-ဓမ္မာ။ နေတ္တိ၌၊၈၉။

ဥပေက္ခာသတိသံသုဒ္ဓ (တိ) [ဥပေက္ခာသတိ+သံသုဒ္ဓ] (စတုတ္ထဈာန်) ဥပေက္ခာသတိ-တို့ဖြင့်-တို့၏-စင်ကြယ်သော။ ဥပေက္ခာသတိသံသုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မတက္ကပုရေဇဝံ။ အံ၊၁။၁၃၃။ သုတ္တနိ။၄၄၆။ စူဠနိ၊၁၈။ ဥပေက္ခာသတိသံသုဒ္ဓန္တိ စတုတ္ထ-ဇ္ဈာနိကေ ဖလေ ဥပ္ပန္နာယ ဥပေက္ခာယ စ သတိယာ စ သံသုဒ္ဓံ။ အံ၌၊၂။၁၀၃။ ဥပေက္ခာ-သတိသံသုဒ္ဓန္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနဥပေက္ခာသတီဟိ သံသုဒ္ဓံ။ သုတ္တနိ၌၊၂။၃၁၅။ စူဠနိ၌၊၄၅။

ဥပေက္ခာသမင်္ဂီ (တိ) [ဥပေက္ခာ+သမင်္ဂီ] ဥပေ-က္ခာဝေဒနာနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ယံ အာပဇ္ဇန္တော သုခသမင်္ဂီ ဝါ ဥပေက္ခာသမင်္ဂီ ဝါ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၌၊၁။၂၃၅။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၄။)

ဥပေက္ခာသမာဓိ (ပု) [ဥပေက္ခာ+သမာဓိ] ဥပေ က္ခာကေဂ္ဂတာ။ စတုန္နံ အရူပါနန္တိ ဥပေက္ခာ-သမာဓိသင်္ခါတေဟိ စတူဟိ အရူပဇ္ဈာနေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။

ဥပေက္ခာသမာဓိသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥပေက္ခာသမာဓိ+သမ္ပယုတ္တ] ဥပေက္ခာကေဂ္ဂတာနှင့်ယှဉ်သော။ ဥပေက္ခာသမာဓိသမ္ပယုတ္တံ ပဉ္စမန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၃။

ဥပေက္ခာသမာပတ္တိဗဟုလ(တိ) [ဥပေက္ခာသမာပတ္တိ+ဗဟုလ] ဥပေက္ခာသမာပတ် များသော၊သူ။ ဝိသေသတော အရူပါဝစရသတ္တာ မုစ္စန္တိ အရူပါဝစရသတ္တာနံ ဥပေက္ခာသမာပတ္တိဗဟု-လတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၉၁။

ဥပေက္ခာသမ္ပန္န (တိ) [ဥပေက္ခာ+သမ္ပန္န] ဥပေ က္ခာ-လျစ်လျူရှုခြင်း-နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဒသ-လက္ခဏသမ္ပန္နဥ္စ ဥပေက္ခာသမ္ပန္နဥ္စေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၁၆၈။

ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥပေက္ခာ+သမ္ပယုတ္တ] ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော။ ဥပေက္ခာ-သမ္ပယုတ္တာ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၈။

ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တစိတ္တ (န) [ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တ+စိတ္တ] ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်။ ပဝတ္တေ ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တစိတ္တဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ တေသံ ဇီဝိတိန္ဒြိယဥ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဥပေက္ခိန္ဒြိယဥ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၃။၁၂၀။ (-မူလဋီ၊၃။၁၆၀။)

ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တဉာဏဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တ (န) [ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တဉာဏဝိပ္ပယုတ္တ+စိတ္တ] ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်၍ ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော စိတ်။ ပဝတ္တေ ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တဉာဏဝိပ္ပယုတ္တ-စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ တေသံ ဥပေက္ခိန္ဒြိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ နော စ တေသံ ပညိန္ဒြိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၃။၁၂၂။

ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တ (န) [ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တဉာဏသမ္ပယုတ္တ+စိတ္တ] ဥပေ က္ခာဝေဒနာနှင့်လည်းယှဉ်၊ ဉာဏ်နှင့်လည်းယှဉ် သောစိတ်။ ပဝတ္တေ ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တဉာဏ-သမ္ပယုတ္တစိတ္တဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ တေသံ ဥပေက္ခိန္ဒြိယဥ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပညိန္ဒြိယဥ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၃။၁၂၂။

ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တပစ္ဆိမစိတ္တ (န) [ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တ+ပစ္ဆိမစိတ္တ] ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော-ပစ္ဆိမ-နောက်ဆုံးဘဝသား၏စုတိ-စိတ်။ ယဿ စိတ္တဿ အနန္တရာ ဥပေက္ခာ-သမ္ပယုတ္တပစ္ဆိမစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ ယမက၊၃။၁၉၉။

ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တ (န) [ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါဝိပ္ပယုတ္တ+စိတ္တ] ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်၍ သဒ္ဓါနှင့်မယှဉ်သောစိတ်။

ပဝတ္တော ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တာသဒ္ဒါဝိပ္ပယုတ္တာစိတ္တာသဩ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ တေသံ ဥပေက္ခိန္ဒြိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယမက၊၃။၁၂၂။

ဥပေက္ခာသမ္ပယောဂ (ပု) [ဥပေက္ခာ+သမ္ပယောဂ] ဥပေက္ခာနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ နိဿရဏဂ္ဂဟဏေနေဝ စ ပုဗ္ဗဘာဂိယာနံ တာသံ ဥပေက္ခာသမ္ပယောဂေါပိ အနုညာတော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၈၆။

ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂ (ပု) [ဥပေက္ခာ+သမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂ] ထိုမိမိဖြစ်ရာယှဉ်ဘက်တရားတို့၌ လျစ်လျူရှုခြင်းဟူသောသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်။ (တတြမဇ္ဈတ္တတာ-လည်းကြည့်။) ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂေါ ခေါ ကဿပ မယာ သမ္မဒက္ခာတော ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော အဘိညာယ သမ္ဗောဓာယ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ သံ၊၃။၇၁။ (-ဒီ၊၂။၆၇။ မ၊၁။၁၄။ မ၊၂။၂၀၄။ အံ၊၁။၅၅၉။) ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂဿ ပဋိသင်္ခါနလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ (ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ကြောင်းတရားငါးပါးကို ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂-ကြည့်။)

ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂ+ဌာနိယ] နောက်နောက် ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၏တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော။ တည်တတ်သောဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ရှိသော။ တတ္ထ ဥပေက္ခာဝ ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၅။) ပီတိသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌာနိယ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၁) လည်းကြည့်။

ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂပရိဘာဝိတ (တိ) [ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂ+ပရိဘာဝိတ] ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြင့် ထုံအပ်သော။ ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂပရိဘာဝိတာ ဟောတိ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ။၃၁၉။

ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂပုပ္ဖ (န) [ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂ+ပုပ္ဖ] ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသော ပန်း။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါပိ သတ္တဟိ ဗောဇ္ဈင်္ဂပုပ္ဖေဟိ ပဒုမိ၊ သတိသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂပုပ္ဖေန... ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂပုပ္ဖေန။ စူဠနိ။၂၆၈။

ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂရတန (န) [ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂ+ရတန] ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ဟူသောရတနာ။ ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂရတနဿ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ အဘိ၊က။၁၂၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။)

ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂသမ္ပယုတ္တ (န) [ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂ+သမ္ပယုတ္တ] ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်နှင့်ယှဉ်သော။ အဝသေသာ ဓမ္မာ ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂသမ္ပယုတ္တာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၄၀။

ဥပေက္ခာသဟဂတ (တိ) [ဥပေက္ခာ+သဟဂတ] (က) တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော။ (ခ) ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်-တကွဖြစ်သော-ယှဉ်သော။ (က) ဥပေက္ခာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၁။၂၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၁၆။) (ခ) ဥပေက္ခာသဟဂတ(အဘိ၊ဓ။၄၀)န္တိ ဥပေက္ခာဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ သုခသဟဂတဥပေက္ခာသဟဂတဝသေန စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၁။ သုခေန သဟ ဧကုပ္ပါဒါဒိဘာဝံ ဂတော သုခသဟဂတော၊ သုခသမ္ပယုတ္တောတိ အတ္ထော။ ဥပေက္ခာသဟဂတေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၀၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၀။)

ဥပေက္ခာသဟဂတစိတ္တ (န) [ဥပေက္ခာသဟဂတ+စိတ္တ] ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သောစိတ်။ ယဒိပိ တတ္ထ ဥပေက္ခာသဟဂတစိတ္တာနိပိ ပဝတ္တန္တိ ဥပေက္ခာဝေဒနာပိ လဒ္ဓါဝသရာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။

ဥပေက္ခာသဟဂတမဂ္ဂ (န) [ဥပေက္ခာသဟဂတ

+မဂ္ဂ] ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သောမဂ်။ သတ္တဂီကော ပန ဥပေက္ခာသဟဂတမဂ္ဂေါ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ (-မူလဋီ၊၁။၁၁၆။)

ဥပေက္ခာသုခ (န) [ဥပေက္ခာ+သုခ] (၁) လျစ်လျူရှုခြင်းချမ်းသာ၊ စတုတ္ထဈာန်ချမ်းသာ။ (၂) တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, သုခဝေဒနာ။ ဒွေမာဘိက္ခဝေ သုခါနိ သာတသုခဉ္စ ဥပေက္ခာသုခဉ္စ။ အံ၊၁။၇၉။ (-မ၊၂။၁၁၈။ အံ၊၃။၂၁၀၊ ၂၃၆။) ဥပေက္ခာသုခန္တိ စတုတ္ထဈာနသုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ သာတသုခံ ဝါ ကာယိကသုခံ၊ သန္တသုခံ ဥပေက္ခာသုခံ၊ တထာ စာဟု "ဥပေက္ခာ ပန သန္တတ္တာ၊ သုခမိစ္စေဝ ဘာသိတာ"တိ။ အနုဋီ၊၃။၁၉၉။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေက္ခာသုခဘူမိ (ထီ) [ဥပေက္ခာသုခ+ဘူမိ] တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, သုခဝေဒနာတို့နှင့်ယှဉ်သော-ဘုံ-ဈာန်။ ဥပေက္ခာသုခဘူမိ တတိယံ ဈာနံ။ ပဋိသံ။၃၈၄။ ဥပေက္ခာသုခဘူမိတိ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ စ သုခေန စ ယုတ္တာ ဘူမိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဥပေက္ခာသုခသဟဂတ (တိ) [ဥပေက္ခာသုခ+သဟဂတ] တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဥပေက္ခာသုခသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ။ ပဋိသံ။၃၅။ (-နေတ္တိ။၂၃။) ဥပေက္ခာသုခသဟဂတာတိ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ စ သုခဝေဒနာယ စ ဝသေန တတိယဇ္ဈာနာရမ္မဏာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၀။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၉။)

ဥပေက္ခာသုခဿာဒဂဓိတ (တိ) [ဥပေက္ခာသုခဿာဒ(ဥပေက္ခာသုခ+အဿာဒ)+ဂဓိတ] တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, သုခဝေဒနာကို သာယာခြင်းဟူသော တပ်မက်မှုရှိသော။ တတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ၊ တဿ ဥပေက္ခာနုသာရိ ဝိညာဏံ ဟောတိ ဥပေက္ခာသုခဿာဒဂဓိတံ ဥပေက္ခာသုခဿာဒဝိနိဗန္ဓံ ဥပေက္ခာသုခဿာဒသံယောဇနသံယုတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ စိတ္တံ သဏ္ဌိတန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊၃။၂၆၉။

ဥပေက္ခာသုခဿာဒဝိနိဗန္ဓ (တိ) [ဥပေက္ခာသုခဿာဒ+ဝိနိဗန္ဓ] တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, သုခဝေဒနာကို သာယာခြင်းဟူသော နှောင်ဖွဲ့မှုရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေက္ခာသုခဿာဒသံယောဇနသံယုတ္တ (တိ) [ဥပေက္ခာသုခဿာဒသံယောဇန+သံယုတ္တ] တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, သုခဝေဒနာကို သာယာခြင်းဟူသောသံယောဇဉ်နှင့်ယှဉ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေက္ခာသုခသုခုမသစ္စသညာ (ထီ) [ဥပေက္ခာသုခ+သုခုမသစ္စသညာ] တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သိမ်မွေ့သော ထင်သော သညာ။(ပခုက္ကူ၊သျှ။) ဥပေက္ခာသုခသုခုမသစ္စသညာ တသ္မိံ သမယေ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၁။၁၇၀။

ဥပေက္ခာသုခသုခုမသစ္စသညီ (တိ) [ဥပေက္ခာသုခသုခုမသစ္စသညာ+ဤ] တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သိမ်မွေ့သော ထင်သော သညာရှိသော၊သူ။ ဥပေက္ခာသုခသုခုမသစ္စသညီ တသ္မိံ သမယေ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။၁၇၀။

ဥပေက္ခာသေတဒန္တဝန္ဒ (တိ) [ဥပေက္ခာသေတဒန္တ+ဝန္ဒ] ဆင်စွယ်ပေက္ခာဖြင့်ပြီးသောဖြူသော အစွယ်ရှိသော၊သူ။ သဒ္ဓါဟတ္ထော မဟာနာဂေါ၊ ဥပေက္ခာသေတဒန္တဝါ။ အံ၊၂။၃၀၄။ ဥပေက္ခာသေတဒန္တဝါတိ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာမယေဟိ သေတဒန္တေဟိ သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ (ယင်း အံ၊၂-ပါဠိကိုပင် ကိုးကားပြဆိုသော အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၃-၌ ဥပေခါသေတဒန္တဝါ-ဟုရှိသည်။)

ဥပေက္ခိတ (တိ) [ဥပ+ဣက္ခ+တ] လျစ်လျူရှုအပ်သော။ ဥပေက္ခိတဗ္ဗံ ဃေဝ ဝတ သင်္ခါရုပေက္ခာယ ဥပေက္ခိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၉။

ဥပေက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဣက္ခ+တ] လျစ်လျူရှုအပ်သော။ တသ္မာ တတော နိဗ္ဗိဒယေန ဥပေက္ခိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၉။ မူလဋီ၊၃။၇၁။ အနုဋီ၊၃။၁၀၂။)

ဥပေက္ခိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဥပေက္ခိတဗ္ဗ+ယုတ္တက] လျစ်လျူရှုအပ်သည်၏အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ လျစ်လျူရှု-သင့်-ထိုက်-သော၊သူ။ ဥပေက္ခိတဗ္ဗယုတ္တကေသု ကဉ္စိ ကာလံ ဥပေက္ခကာ ဟောန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၉။

ဥပေက္ခိန္ဒြိယ (န) [ဥပေက္ခာ+ဣန္ဒြိယ] ဥပေက္ခိန္ဒြေ။ ဥပေက္ခိန္ဒြိယံ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ၊၉။ (-ဒီ၊၃။၁၉၉။ သံ၊၂။၄၂၉။ အဘိ၊၈။၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၈၉။) ဥပေက္ခာ ဧဝ ဣန္ဒြိယံ ဥပေက္ခိန္ဒြိယံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။

ဥပေက္ခိန္ဒြိယနိရောဓ (ပု) [ဥပေက္ခိန္ဒြိယ+နိရောဓ] ဥပေက္ခိန္ဒြေ၏ ချုပ်ရာ။ ဥပေက္ခိန္ဒြိယနိရောဓံ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊၃။၁၈၅။

ဥပေက္ခိန္ဒြိယနိရောဓဂါမိ (တိ) [ဥပေက္ခိန္ဒြိယ နိရောဓ+ဂမု+ဏီ၊ ထီ၌ ဂါမိနီ] ဥပေက္ခိန္ဒြေ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ရောက်-စေတတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော။ ဥပေက္ခိန္ဒြိယနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒံ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊၃။၁၈၅။

ဥပေက္ခိန္ဒြိယသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဥပေက္ခိန္ဒြိယ+သမုဋ္ဌိတ] ဥပေက္ခိန္ဒြေသည်ဖြစ်စေအပ်သော။ ဣဒံ ရူပံ ဥပေက္ခိန္ဒြိယသမုဋ္ဌိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

ဥပေက္ခိန္ဒြိယသမုဒယ (ပု) [ဥပေက္ခိန္ဒြိယ+သမုဒယ] ဥပေက္ခိန္ဒြေ၏ ဖြစ်ကြောင်းတရား။ ဥပေက္ခိန္ဒြိယသမုဒယံ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊၃။၁၈၅။

ဥပေက္ခိန္ဒြိယသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဥပေက္ခိန္ဒြိယ+သမ္ပယုတ္တ] ဥပေက္ခိန္ဒြေနှင့်ယှဉ်သော။ အတ္ထိ ဥပေက္ခိန္ဒြိယသမ္ပယုတ္တော။ အဘိ၊ဝိ။၂၇။

ဥပေက္ခိဿတိ (ကြိ) [ဥပ+ဣက္ခ+ဿတိ] လျစ်လျူရှုလတ္တံ့။ ဥပေက္ခတိ-ကြည့်။

ဥပေက္ခိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဣက္ခ+ယ+တေ] လျစ်လျူရှုအပ်၏။ ဝီရိယံ ဥပေက္ခာတိ ဝုတ္တံ "ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟေသု ဗျာပါရာကရဏေန ဥပေက္ခိယတီ"တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၅။)

ဥပေက္ခု(က္ခူ၊က္ခော)ပဝိစာရ (ပု) [ဥပေက္ခာ+ဥပဝိစာရ] ဥပေက္ခာနှင့်တကွ-ဆင်ခြင်သုံးသပ်တတ်-ဖြစ်တတ်-သောတရား။ တတ္ထ ကတမေ ဆ ဥပေက္ခုပဝိစာရာ၊ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ ဥပေက္ခာဋ္ဌာနိယံ ရူပံ ဥပဝိစရတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၉။ မူလဋီ၊၂။၂၂၆။) ဆ ဥပေက္ခူပဝိစာရာ။ ဒီ၊၃။၂၀၃။ မ၊၃။၂၅၉။ သံ၊၂။၄၂၉။ ဒေါမနဿောပဝိစာရာ ဥပေက္ခောပဝိစာရာ။ ပေဋကော။၃၃၄။ သောမနဿုပဝိစာရ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၉)-လည်းကြည့်။

ဥပေက္ခူပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [ဥပေက္ခာ+ဥပဋ္ဌာန+ကုသလ] ဥပေက္ခာ၏ထင်ခြင်း၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ဥပေက္ခူပဋ္ဌာနကုသလော (ပဋိသံ။၂၂၃) တိ... ဥပေက္ခာယ ဥပဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

ဥပေက္ခေ (ကြိ) [ဥပ+ဣက္ခ+ဧယျ] လျစ်လျူရှုရာ၏။ ဥပေက္ခတိ-ကြည့်။

ဥပေက္ခေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဣက္ခ+ဧယျ] လျစ်လျူရှုရာ၏။ ဥပေက္ခတိ-ကြည့်။

ဥပေက္ခောပဝိစာရ (ပု) [ဥပေက္ခာ+ဥပဝိစာရ]

ဥပေက္ခာနှင့်တကွ-ဆင်ခြင်သုံးသပ်တတ်-ဖြစ်တတ်-သောတရား။ ဥပေက္ခုပဝိစာရ-ကြည့်။

ဥပေခါသေတဒန္တဝန္တု (တိ) [ဥပေက္ခာသေတဒန္တ+ဝန္တု] ဆဋ္ဌင်္ဂုပေက္ခာဖြင့်ပြီးသောဖြူသော အစွယ်ရှိသော၊သူ။ ဥပေက္ခာသေတဒန္တဝန္တု-ကြည့်။

ဥပေစ္စ (ကြိဝိ) [ဥပ+ဣ+တွာ။ နီတိ၊ဓာ။၂။ ရူနာ။၃၉၅] (၁) ကပ်ရောက်၍။ (၂) ဖဲခွါ၍။ (၃) စေ့ဆော်၍။ (၄) အသိဉာဏ်ရှေ့သွား-ပြု-ဖြစ်-၍။ (၁) ဥပေစ္စ ဝဒ္ဓိ ကုသလဥ္စ ပုစ္ဆိသံ၊ ဝိမာန။၃၆။ (-အပ၊၂။၁၃၅။) ဥပေစ္စာ-တိ ဥပဂန္တွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၆။(-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။) (၂) န ဝေါ ဒုက္ခာ ပမုစ္စတ္ထ၊ ဥပေစ္စပိ ပလာယတံ။ ဥဒါန။၁၃၇။ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ ပလာယန္တေ အမှေ နာနုဗန္ဓိဿတီတိ အဓိပ္ပါယေန ဥပေစ္စ အပေစ္စ ပလယတမ္ပိ တုမှာကံ တတော မုတ္တိ မောက္ခော နတ္ထိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ (၃) (၄) န တေ ဒုက္ခာ ပမု-စ္စတ္ထ၊ ဥပေစ္စာပိ ပလာယတော။ ထေရီ။၄၀၇။ ဥပေစ္စ သဉ္စိစ္စ ပလာယတောပိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ န ဝေါ ဒုက္ခာ ပမုစ္စတ္ထ၊ ဥပေစ္စပိ ပလာယတံ။ နေတ္တိ။၁၁၀။ ဥပေစ္စာပီတိ သဉ္စိစ္စာပိ။ ဗုဒ္ဓိ-ပုဗ္ဗနာပီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ (-နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၈၇။)

ဥပေတ (တိ) [ဥပ+ဣ+တ။ ဥပ+ဣတ။ ဥပဂန္တွာ ဣတံ ဂဟိတံ ဥပေတံ။ အဋ္ဌသာလိနီ၊ယော။၆၇။] (၁) ကပ်ရောက်အပ်သော၊ ကပ်ရောက်၍ယူအပ်သော။ (၂) ပြည့်စုံသော။ (၃) မဆန့်ကျင်သော။ (၁) အာရမ္မဏကရဏဝသေန တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ဥပေတေန ကမ္မုနာ အာဒိန္နာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၂။ မူလ၊ဋီ၊၁။၃၈။ အနု၊ဋီ၊၁။၄၂။) (၂) ရသသာ ဥပေတ(အံ၊၁။၃၇၄)န္တိ ရသေန ဥပေတံ ရသသမ္ပန္နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (-အဘိဝိ။၂၀၁။ ဓမ္မ။၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈၊၂၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉၊၂၉၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၂၊၂၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၀၊၁၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။ မ၊ဋီ၊၂။၅၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၄။) (၃) အထ ဝါ ဥပေတာ သုခဒုက္ခာနံ အဝိရုဒ္ဓါ ဣက္ခာ အနုဘဝနန္တိ ဥပေက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။

ဥပေတကိရိယ (ထီ၊န) [ဥပေတ+ကိရိယ] (၁) ကပ်ရောက်အပ်၏ဟူသောကြိယာ။ (တိ)(၂) ကပ်ရောက်အပ်၏ဟူသော ကြိယာရှိသော။ (၁) ဥပေတန္တိ ဟိ ဥပေတဗ္ဗတ္တေ ဝုစ္စမာနေ အဝဿံ ဥပေတကိရိယာ ဥပေတာ စ ဉာယတီတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၄၂။ (တိ)(၂) ကေသဥ္စိ ဂေါတြဘုပစ္စ-ဝေက္ခဏာဒီနံ ဥပေတကိရိယဘူတာနံ တံကတ္တု-ဘူတာနဥ္စ အတ္ထာနံ ဥပေတဗ္ဗသမ္ဗန္ဓဘာဝတော၊ တဒဘိဓာယိနောပိ သဒ္ဒါ သမ္ဗန္ဓာ ဝေါတိ "ဥပေတသဒ္ဒသမ္ဗန္ဓိနော"တိ ဝုတ္တံ။ အနု၊ဋီ၊၁။၄၂။

ဥပေတတ္ထဒီပက (တိ) [ဥပေတတ္ထ+ဒီပက] ကပ်ရောက်အပ်-ဟူသောအနက်ကို ပြတတ်သော၊ ဣဒါနိ ဥပေတတ္ထဒီပကဿ ဥပသဒ္ဒဿ ဝသေန ဥပါဒိန္နသဒ္ဒဿ အတ္ထံ ဝတ္တုံ ဥပါဒိန္န-သဒ္ဒေန ဝါတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၈၁။

ဥပေတပရိယာယ (ပုံ) [ဥပေတ+ပရိယာယ] (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်) ကပ်ရောက်အပ်သော တရားဟူသော-ဥပေတဟူသော-ဒေသနာ-စကားတော်။ ယသ္မာ တေသံ ကုသလာနံ ဥပေတပရိယာယော နတ္ထိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇။

ဥပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ဣ+တဗ္ဗ] ကပ်ရောက်အပ်သော။ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မမ္ပိ ကတွာ တထာရူပါ သာမဂ္ဂီ ဥပေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၀၆။)

ဥပေတဗ္ဗတ္ထ (ပု) [ဥပေတဗ္ဗ+အတ္ထ] ကပ်ရောက်

အပ်၏ဟူသောအနက်။ ဥပေတကိရိယ(၁) ကြည့်။

ဥပေတဗ္ဗသမ္ဗန္ဓ (ပု) [ဥပေတဗ္ဗ+သမ္ဗန္ဓ] ကပ်ရောက်အပ်သည်၏အဖြစ်နှင့် စပ်ခြင်းရှိသော။ ဥပေတကိရိယ (၂) ကြည့်။

ဥပေတဗ္ဗရူပ (တိ) [ဥပေတဗ္ဗ+ရူပ] ပြည့်စုံသော သဘောရှိသော။ ဥပေတရူပ(ဝိမာန။ရ)န္တိ ပါသံ-သိယဘာဝေန ဥပေတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃ရ။ (-ဇာ၊၁။၂၁၀၊၂၃၀။ ဇာ၊၂။၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။)

ဥပေတသဒ္ဒ (ပု) [ဥပေတ+သဒ္ဒ] ဥပေတသဒ္ဒါ။ န စ ဥပေတသဒ္ဒေါ ကမ္မေ ဝေ နိရုဠော။ မူလဋီ၊၁။၃၈။

ဥပေတသဒ္ဒသမ္ဗန္ဓီ (တိ) [ဥပေတသဒ္ဒသမ္ဗန္ဓ+ဤ] ဥပေတသဒ္ဒါနှင့်ဆက်စပ်ခြင်းရှိသော။ ဥပေတ-သဒ္ဒသမ္ဗန္ဓိနာ ဥပယသဒ္ဒေန ဝုစ္စမာနာပိ စတု-ဗ္ဗိဓုပါဒါနဘူတာပိ တဏှာဒိဋ္ဌိပိ ဥပေတံ။ မူလဋီ၊၁။၃၈။

ဥပေတိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+တိ။ ဥပ+ဧ+တိ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၃၉၁။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၆။] (၁) (က) ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-၏။ (ခ) သိ၏။ (၂) ယူ-စွဲလမ်း-၏။ (၃) ဖြစ်၏၊ သင့်၏။ (၁)(က) သဗ္ဗံ န ဥပေတိ(မ၊၃။၂၀၄)တိ ဂဏန-မတ္တမ္ပိ န ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။ န ဥပေတိ (မဟာနိ။၂၃၉)တိ သမီပံ န ဧတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၂၁။ (-ဒီ၊၁။၁၆၈။ သံ၊၂။၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၆။ မဋီ၊၁။၂၃၅။ (က)(ခ) ဧတာနိ ပရာ-ယဏန္တိ ဧဝံ ဥပေတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဧဝံ ဥပေတီတိ ဧဝံ ဘဇတိ သေဝတိ ပယိရု-ပါသတိ၊ ဧဝံ ဝါ ဇာနာတိ ဗုဇ္ဈတီတိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မဋီ၊၁။၂၃၅။ **ဥပေန္တိ**—ဝိ၊၃။ ၂၁၉။ သံ၊၁။၂ရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁၁ရ။ **ဥပေသိ**—သံ၊၁။၂၀၂။ ဇာ၊၁။၃၉၆။ ဇာ၊၂။၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၂။ **ဥပေထ**—ဒီ၊၂။၈၄။ မ၊၁။၃၉၆။ သံ၊၃။၁၃၂။ ဇာ၊၁။ ၃၁၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁ရ။ **ဥပေမိ**—ဝိ၊၄။၄၃၁။ ဝိမာန။၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ **ဥပေမ**—သုတ္တနိ။၂၈၄။ ဇာ၊၁။၂၈၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၀။ **ဥပေတု**—ဒီ၊၂။၁၄၄။ မ၊၃။၂၁၃။ ဇာ၊၁။၂၈၆။ **ဥပေန္တု**—အပ၊၁။၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ **ဥပေဟိ**—ဝိ၊၄။၄၈၆။ ဝိမာန။ ရ၈။ ဇာ၊၁။၂ရ၄။ **ဥပေယျ**—မ၊၃။၂၁၂။ မဟာနိ။၂၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ **ဥပေယျာသိ**—ဇာ၊ ၁။၂၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။ **ဥပေသိ** (ဤ ဝိဘတ်)--အပ၊၁။၂၃၁၄၁၃၀၀။ **ဥပေသုံ**—အပ၊၂။၁၆၂။ ၂၁ရ။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ **ဥပေသ်ံ**—အပ၊၁။ ၆၃။၄၀၃။ အပ၊၂။၃၂။ **ဥပေဟိတိ** (ဿတိ-ဝိဘတ်)—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၁။ **ဥပေဿန္တိ**—အပ၊ ၁။၄၀၄။ **ဥပေဟိသိ** (ဿသိ ဝိဘတ်)—ဓမ္မ၊၄၈၊ ၆၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ **ဥပေဿံ**—သုတ္တနိ။ ၂၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ရ။ (၂) နေဝသညီနာသညီတိဝါဒံ ဥပေတိ ဥပဂစ္ဆတိ ဂဏှာတိ ပရာမသတိ အဘိနိဝိသတိ။ မဟာနိ။၆၃။ အတ္ထီတိပိ န ဥပေတိ(နေတ္တိ။၅ရ) တိ... န ဥပေတိ န ဂဏှာတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂ရ။ **ဥပေယျ**—မဟာနိ။ ၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ (၃) တဿပါယံ ဝေရူပိ ပဏောပဏဝိယာ န ဥပေတိ။ မ၊၂။၁၄၆။ န ဥပေတီတိ န ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။

ဥပေတု (ကြိ) [ဥပ+ဣ+တု။ ဥပ+ဧ+တု] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-လော။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေထ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ထ။ ဥပ+ဧ+ထ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ကုန်၏-ကုန်လော။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေန္တ (တိ) [ဥပ+ဣ+အန္တ။ ဥပ+ဓာ+အန္တ။] ကပ်ရောက်သော၊သူ။ ဘိက္ခုံ ပယာတိ ဓမ္မိက် သာမဂ္ဂီ န ဥပေန္တံ။ ဝိ၊၄။၄၃၁။

ဥပေန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+အန္တိ။ ဥပ+ဓာ+အန္တိ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ကုန်၏။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေန္တု (ကြိ) [ဥပ+ဣ+အန္တု။ ဥပ+ဓာ+အန္တု] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ကုန်လော။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဣ+တွာ။ ဥပ+ဓာ+တွာ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-၍။ ခိပ္ပံ ပဂ္ဂယှ တံ သဗ္ဗံ၊ ဥပေတွာ လောကနာယကံ။ အပ၊၂။၆၂၊(-၁၂၂၊၁၅၉။ ထေရီဌ၊၉၉။)

ဥပေမ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+မ။ ဥပ+ဓာ+မ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ကုန်၏။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေမိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+မိ။ ဥပ+ဓာ+မိ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-၏။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေယျ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဧယျ။ ဥပ+ဓာ+ဧယျ] (၁) ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ရာ၏။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။ (၂) ယူ-စွဲလမ်းရာ-၏။ ဥပေတိ(၂)-ကြည့်။

ဥပေယျာသိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဧယျာသိ။ ဥပ+ဓာ+ဧယျာသိ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ရာ၏။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေသံ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဤံ။ ဥပ+ဓာ+ဤံ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ပြီ။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေသိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဤ။ ဥပ+ဓာ+ဤ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ပြီ။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေသုံ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဥံ။ ဥပ+ဓာ+ဥံ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ကုန်ပြီ။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေဿံ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဿံ။ ဥပ+ဓာ+ဿံ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-လတ္တံ့။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေဿန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဿန္တိ။ ဥပ+ဓာ+ဿန္တိ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-ကုန် လတ္တံ့။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေဟိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဟိ။ ဥပ+ဓာ+ဟိ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-လော။ ဥပေတိ (၁)ကြည့်။

ဥပေဟိတိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဿတိ။ ဿ-ကို ဟိပြု။ နိရုတ္တိ၊နှာ၊၃၉၂။] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-လတ္တံ့။ ဥပေတိ(၁)ကြည့်။

ဥပေဟိသိ (ကြိ) [ဥပ+ဣ+ဿသိ] ရောက်-အနီးသို့ရောက်-ကပ်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ဆိုက်ကပ်-ချဉ်းကပ်-ဆည်းကပ်-လတ္တံ့။ ဥပေတိ (၁) ကြည့်။

ဥပေါဠ္ဂါဠ္ဂ(တ) (ပု) [ဥပ+ဥ+ဟန+ဏ။ ဥပေါဟ–
ညတေ ပဋိပါဒီယတေ အနေနာတိ ဥပေါဠ္ဂါ–
တော။ ဓာန်ဋီ။၁၁၅။] (၁) ဥဒါဟရုဏ်၊ ပြယုဂ်၊
ပုံစံ။ (၂) နိဒါန်း။ (၁) တထာ ဥပေါဠ္ဂါဠ္ဂ–
ပဒဝိဂ္ဂဟပဒတ္ထစာလနပစ္စုပဋ္ဌာနာနိ ဝတ္တဗ္ဗာနိ။
နေတ္တိ၊၄။၃၇။ ဥပေါဠ္ဂါဠ္ဂေါတိ နိဒဿနံ။ နေတ္တိ၊
ဋီ။၃၈။ (–ဝဇိရ။၁၄။) ဥပေါဠ္ဂါတော စ ဒိဋ္ဌ–
န္တော၊ တထောဒါဟရဏံ ဘဝေ။ ဓာန်။၁၁၅။
(၂) နိဒါတိ ဒေသနံ ဒေသကာလာဒိဝသေန
အဝိဒိတံ ဝိဒိတံ ကတွာ နိဒဿေတီတိ နိဒါနံ၊
ယော လောကိယေဟိ ဥပေါဠ္ဂါဠ္ဂေါတိ ဝုစ္စတိ၊
မ၊ဋီ၊၁။၂၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃။ (–
နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၅၁။)

ဥပေါဠ္ဂါဠ္ဂသံဝဏ္ဏနာ(ထီ) [ဥပေါဠ္ဂါဠ္ဂ+သံဝဏ္ဏနာ]
နိဒါန်းကိုဖွင့်ခြင်း။ ပရိဟာရသံဝဏ္ဏနာတိ ဝါ,
ဥပေါဠ္ဂါဠ္ဂသံဝဏ္ဏနာ ပဒဝိဂ္ဂဟသံဝဏ္ဏနာ။ နေတ္တိ၊
ဝိဘာ။၅၁။

ဥပေါစ္စာရိတ (တိ) [ဥပ+ဥစ္စာရိတ] အနီး၌ ရွတ်
ဆိုအပ်သော။ ဥပေါစ္စာရိတံ ပဒံ ဥပပဒံ။ ရူ၊
သုတ္တ။၄၆။

ဥပေါသထ[1](ပု) [ဥပ+ဥသ+ထ။ ဥပ+ဝသ+အထ။
နီတိ၊ဓာ။၁၈၄။ မောဂ်၊ရု။၈၆။ ဥပေါသထကုလေ
ဇာတတ္တာ ဥပေါသထော၊ ဥပဂန္တွာ အရယော
ဥသတီတိ ဥပေါသထော၊ ထော။ ဥသ ဒါဟေ၊
ဥပပုဗ္ဗော ဝသ နိဝါသေ ဝါ၊ ဝသော။ ဓာန်၊
ဋီ။ ၃၆၁] (၁) ဥပေါသထဆင်မျိုး။ (၂) ပါတိ
မောက်–ရွတ်ဆို–ရွတ်ပြ–ခြင်း၊ ဥပုသ်ကံပြုခြင်း၊
ဥပုသ်ကံ။ (၃) အဋ္ဌင်္ဂသီလ (အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော
ဥပုသ်သီလ၊ ရှစ်ပါးသီလ။ (၄) ဥပုသ်–အဋ္ဌ
င်္ဂသီလ စောင့်သုံးခြင်း။ (၅) ဥပုသ်နေ့။ (၆)
ဥပေါသထဆင်။ (တိ) (၇) ဥပေါသထမည်သူ။
(၁) ဥပေါသထဆင်မျိုး။ ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။ ဥပေါသထကုလ–လည်းကြည့်။ (၂)
ပါတိမောက်–ရွတ်ဆို–ရွတ်ပြ–ခြင်း၊ ဥပုသ်ကံ
ပြုခြင်း၊ ဥပုသ်ကံ။ အာယာမာဝုသော ကပ္ပိန
ဥပေါသထံ ဂမိဿာမာတိအာဒီသု ပါတိမော–
က္ခုဒ္ဒေသော ဥပေါသထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊
ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၂။ (–အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။)
(ယင်းအကိုးပါဠိကို အဋ္ဌကထာတို့၌ ပြဆိုထား
သော်လည်း ပါဠိတော်၌ မတွေ့ရ။ ဝိ၊၃။၁၄၃–
၌ ဂစ္ဆ တွံ ဗြာဟ္မဏ ဥပေါသထံ၊ မာ နော
အဂမာသိ–ဟုတွေ့ရသည်။) ဥပေါသထော
ပဝါရဏာတိအာဒီသု ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသာဒိ–
ဝိနယကမ္မေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ အထ သတ္ထာ
ဗိဇနိံ ဂဟေတွာ နိသိန္နော ဥပေါသထံ ဩသာ–
ရေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဥပေါသထန္တိ အာဏာပါတိ–
မောက္ခံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂။ သီလဝိသုဒ္ဓိဝသေန (သီလ–
ဒိဋ္ဌိဝသေန) ဥပေတေဟိ သမဂ္ဂေဟိ ဝသိယတိ
အနုဋ္ဌီယတီတိ ဥပေါသထော၊ ပါတိမောက္ခု–
ဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁။
ဥပေစ္စ ဝသိတဗ္ဗတော ဥပေါသထော၊ ပါတိ–
မောက္ခုဒ္ဒေသော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။ (–ဝိမတိ၊၂။
၁၇၄။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၃၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂။)
(၃) အဋ္ဌင်္ဂသီလ (အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော
ဥပုသ်သီလ၊ ရှစ်ပါးသီလ။ ဇေ၀ံ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာ–
ဂတော ခေါ ဝိသာခေ ဥပေါသထော ဥပဝု–
တ္ထော(အံ၊၃။၈၄)တိအာဒီသု သီလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၂။ (–ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၂၆၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၂။)
သောစေယျ သီလာလယုပေါသထေသု စ။
ဒီ၊၃။၁၂၀။ ဥပေါသထကမ္မံ ဥပေါသထော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ သမာဒါနဝသေန အဓိဋ္ဌာန–
ဝသေန ဝါ ဥပေစ္စ အရိယဝါသာဒိအတ္ထံ
(အရိယဝါသာဒိအတ္ထာယ) ဝသိတဗ္ဗတော ဥပေါ–
သထော၊ သီလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၁။ ဥပေါသထံ ဝုစ္စတိ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ
သဗ္ဗဒိဝသေသု ဂဟဋ္ဌေဟိ ရက္ခိတဗ္ဗသီလံ။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။ ဥပေါသထကမ္မန္တိ ဥပေါသထ–

ဒိဝသေ သမာဒိယိတ္ဗာ သမာစရိတဗ္ဗံ ပုညကမ္မံ ဥပေါသထော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၆။ ဥပေတေန သမန္နာဂတော ဟုတွာ ဝသိတဗ္ဗတော သန္တာနေ ဝါသေတဗ္ဗတော ဥပေါသထော၊ သီလံ။ မ၊ ဋီ၊၃။၂၆၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၇၈။)

(၄) ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်း။ သုဒ္ဓဿ ဝေ သဒါ ဖဂ္ဂု၊ သုဒ္ဓဿုပေါသထော သဒါ(မ၊ ၁။၄၈)တိအာဒီသု ဥပဝါသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၂။ ဥပေါသထော သဒါတိ သုဒ္ဓဿ စ စာတုဒ္ဒသပန္နရသာဒီသု ဥပေါသထင်္ဂါနိ အသမာဒိယတောပိ နိစ္စမေဝ ဥပေါသထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ အနသနာဒိဝသေန ဥပေစ္စ ဝသိတဗ္ဗတော အနုဝသိတဗ္ဗတော ဥပေါသထော၊ ဥပဝါသောတိ သမာဒါနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁။ နိစ္စမေဝ ဥပေါသထော အရိယုပေါသထေန ဥပဝုတ္ထဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၂။ အနသနာဒိမွာဒိ ဝါ ဥပေစ္စ ဝသနံ ဥပဝါသော ဥပေါသထော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၈။)

(၅) ဥပုသ်နေ့၊ (ရဟန်းတို့ ဥပုသ်ကံပြုရာနေ့၊ လူတို့ အင်္ဂါဥပုသ်သီလ ဆောက်တည်ရာနေ့-ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ အကျယ်ကို နောက်၌ ပြလတ္တံ့။) ဥပေါသထေ အာရောစေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၈၃။ ဥပေါသထေတိ ... ဥပေါသထဒိဝသေ အာရောစေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ န ဘိက္ခဝေ တဒဟုပေါသထေ သဘိက္ခုကာ အာဝါသာ(ဝိ၊၃။၁၈၇)တိအာဒီသု ဥပဝသိတဗ္ဗဒိဝသော။... ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၂။ တဒဟုပေါသထေ ပန္နရသေ။ ဒီ၊၁။၄၄။ မ၊၃။၆၆။ ဥပဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥပေါသထော၊ ဥပဝသန္တီတိ သီလေန ဝါ အနသနေန ဝါ ဥပေတာ ဟုတွာ ဝသန္တီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၈။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၅၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၂။)

(၆) ဥပေါသထဆင်။ ဥပေါသထော နာမ နာဂရာဇာ(ဒီ၊၂။၁၄၂)တိအာဒီသု ပညတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၃၂။ နဝမဟတ္ထိကုလပရိယာပန္နေ ဟတ္ထိနာဂေ ကိဉ္စိ ကိရိယမနပေက္ခိတွာ တံကုလသမ္ဘူတတာမတ္တံ ပတိ ရုဠှိဝသေနေဝ ဥပေါသထောတိ သမညာ၊ ... အရယော ဥပဂန္တွာ ဥသေတိ ဒါဟေတီတိ ဥပေါသထော၊ ဥဒ္ဓ-သဒ္ဒေါ ဒါဟေတိပိ သဒ္ဒဝိဒူ ဝဒန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။)

(တိ)(၆) ဥပေါသထမည်သူ။ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ တွေ့ရသော ဥပေါသထမည်သူ များကား (က) ဥပေါသထပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ (မ၊ ၃။၁၁၅)။ (ခ) ဥပေါသထမင်း၊ (မဟာသမ္မတ မင်းမျိုးတို့မှ ဆင်းသက်လာသောမင်း။) (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂)။ (ဂ) ဥပေါသထ မင်းသား၊ (သံဝရဇာတ်၌ လာသော ဗာရာဏသီ ပြည့်ရှင် ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ သားတစ်ရာတွင် အကြီးဆုံးသားတော်။) (ဇာ၊၁။၂၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၈။) (ဃ) ဥပေါသထမည်သော အမျိုးသမီး၊ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀၄။) ဟု လေးဦး ဖြစ်သည်။ ဥပေါသထာတိ မံ အညံသု(ဝိမာန။၂၉)တိ "ဥပေါသထာ"တိ ဧဝံနာမိကာ နာမေန မံ မနုဿာ ဇာနိံသု။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀၄။

ဤဥပေါသထပုဒ်၏ အနက်တို့တွင် ရဟန်းတို့ ဥပုသ်ကံပြုခြင်း၊ လူတို့ အင်္ဂါဥပုသ် သီလဆောက်တည်ခြင်းစသည်တို့နှင့် ပတ်သက် နေသော ဥပုသ်နေ့ , ဥပုသ်ကံ, ဥပုသ်သီလ စသည်တို့ကို သိအပ်ပေသည်။ ဥပုသ်နေ့တို့ သည် သာသနာတော်၌ (က) ရဟန်းတော်များ ဥပုသ်ကံဆောင်သောနေ့=ဥပုသ်ပြုသောနေ့။ (ခ) လူတို့ဥပုသ်သီလ စောင့်ထိန်းသောနေ့-

ဟု နှစ်မျိုး တွေ့ရသည်။ (က) ရဟန်းတော်များ၏ ဥပုသ်နေ့နှင့် ဥပုသ်ကံပြုမှုတို့ဖြစ်ပေါ်လာပုံကား—သာသနာပပရိဗိုဇ်တို့သည်လဆန်း, လဆုတ် ၁၄-ရက်၊ ၁၅-ရက်၊ ၈-ရက်နေ့တို့၌ စည်းဝေးကြ၍ တရားစကားပြောဆိုသော နေရာဌာနသို့ လူတို့ တရားနာချဉ်းကပ်ကြသဖြင့် လူတို့၏ ကြည်ညိုမှုကို ထိုပရိဗိုဇ်တို့ ရရှိခြင်း, အသင်းအပင်း ရရှိခြင်းတို့ကို ဗိမ္ဗိသာရမင်း ဆင်ခြင်မိသဖြင့် ဘုရားရှင်အား "ရဟန်းတော်များလည်းလဆန်း လဆုတ် ၁၄-ရက်၊ ၁၅-ရက်-၈-ရက်နေ့တို့၌ စည်းဝေးကုန်မူ ကောင်းလေစွ"ဟု တောင်းပန် လျှောက်ထားမှုကို အကြောင်းပြု၍ ရဟန်းတော်များကို လဆန်း လဆုတ် ၁၄-ရက်၊ ၁၅ ရက်၊ ၈-ရက်နေ့တို့၌ စည်းဝေးခြင်းငှါ ဘုရားရှင် ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ ထိုသို့ ခွင့်ပြုတော်မူချက်အရ စည်းဝေးတော်မူကြသော ရဟန်းတော်များ ဆိတ်ဆိတ် ထိုင်နေကြသည်ကို လူတို့ တွေ့မြင်ကြသဖြင့် "ဝက်အ များကဲ့သို့ ထိုင်နေကြကုန်၏၊ စည်းဝေးသူတို့မည်သည် တရားစကား ပြောသင့်သည် မဟုတ်လော"ဟု လူတို့ကဲ့ရဲ့သည်ကိုအကြောင်းပြု၍ ပညတ်တော်မူအပ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ပါတိမောက်ပြရန် ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ ထိုသို့လဆန်း လဆုတ်၁၄-ရက်=စာတုဒ္ဒသီနေ့၊ ၁၅-ရက်=ပန္နရသီနေ့၊ ၈-ရက် အဋ္ဌမီနေ့တို့၌ခွင့်ပြုတော်မူသောအခါ ထိုနေ့ အားလုံးတို့၌ပင် ဥပုသ်ပြုတော်မူကြသဖြင့်(ဝဇီရ။၄၅၁) လဆန်း လဆုတ် တစ်ပက္ခတွင် စာတုဒ္ဒသီနေ့၌ ဖြစ်စေ၊ ပန္နရသီနေ့၌ဖြစ်စေ တစ်ကြိမ်သာ ဥပုသ်ပြုရန်လည်းကောင်း၊ ကိုယ့်ပရိသတ်နှင့်သာ ဥပုသ်မပြုဘဲ ကျောင်းတိုက် တစ်ခုလုံးရှိသဘောတူရဟန်းအားလုံးစည်းဝေး၍ ဥပုသ်ပြုရန်လည်းကောင်း, သိမ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပုသ်အိမ်ကိုလည်းကောင်း ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ ဝိ၊၃။၁၃၉-၁၄၂။ သံ၊၁။၁၉၂။ သံ၊၄၊၁။၂၅၃။

(ဥပေါသထာဂါရ-လည်းကြည့်။)

ဥပုသ်ကံပြုခြင်း=ပါတိမောက်ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြခြင်းသည် ဩဝါဒပါတိမောက်ကို ရွတ်ပြခြင်း၊ အာဏာပါတိမောက်ကို ရွတ်ပြခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်၊ သက်တော်ရှည် မြတ်စွာဘုရားတို့သည် ယပ်ကိုကိုင်၍ ထိုင်တော်မူလျက် "သဗ္ဗပါပဿ အကရဏံ... စသော ဩဝါဒပါတိမောက် သုံးဂါထာကို ကိုယ်တော်တိုင် ရွတ်ပြတော်မူသည်၊ (ဒီ၊၂။၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။) (ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂-၌ ဥပေါသထန္တိ အာဏာပါတိမောက္ခံ-ဟု ဖွင့်ခြင်းသည် ပါဠိတော်နှင့် မညီပေ။) သက်တန်းတိုသောဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌မူ ပဌမဗောဓိ=ဝါတော်နှစ်ဆယ် အတွင်း၌သာ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဩဝါဒပါတိမောက် ရွတ်ပြတော်မူ၍ ထိုမှနောက်၌ ပရိသတ်မစင်ကြယ်သောကြောင့် ရဟန်းတော်များအား အာဏာပါတိမောက်ပြရန် ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ (ဥပေါသထသုတ္တ (ဂ)လည်းကြည့်။)

ထိုအာဏာပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်း ဟူသော ဥပုသ်ကံပြုခြင်းသည် ကံပြုသူတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် "သံဃဥပုသ်၊ ဂဏဥပုသ်၊ ပုဂ္ဂလဥပုသ်"ဟု သုံးပါးရှိသည်။ ဥပုသ်အမျိုးအစား အစွမ်းအားဖြင့် "သုတ္တုဒ္ဒေသဥပုသ်၊ ပါရိသုဒ္ဓိဥပုသ်၊ အဓိဋ္ဌာန်ဥပုသ်" ဟုသုံးပါးရှိသည်၊ နေ့အစွမ်းအားဖြင့် "စာတုဒ္ဒသီဥပုသ်၊ ပန္နရသီဥပုသ်၊ သာမဂ္ဂီဥပုသ်"ဟု သုံးပါးရှိသည်။ (ဥပုသ်ကံ ပြုပုံနှင့်တကွ အကျယ်ကို ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၉၉-၂၀၁-၌ ရှု။)

ဤဥပေါသထသဒ္ဒါသည် ပါရိသုဒ္ဓိဥပုသ်၊ အဓိဋ္ဌာန်ဥပုသ်တို့၌ ဖြစ်သော်လည်း ထိုဥပုသ်တို့ကို ပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်းဟူသော အနက်၌ အကျုံးဝင်သောကြောင့် သီးခြားမဆိုပေ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၃၇၈။

ဥပုသ်ကံပြုရာဖြစ်သော ဥပုသ်နေ့တို့သည် တစ်လတွင် ၁၄-ရက်=စာတုဒ္ဒသီဥပုသ်

နေ့၊ ၁၅-ရက်=ပန္နရသီဥပုသ်နေ့ဟူသော နေ့နှစ်ပါး၊ သံဃာကွဲပြားရာမှ ပြန်လည်၍ ညီညွတ်ရာဖြစ်သောနေ့=သာမဂ္ဂီနေ့ ဟု သုံးမျိုးရှိရာတွင် အာဂန္တုကရဟန်းများနှင့် အာဝါသိက ရဟန်းတို့ စာတုဒ္ဒသီဥပုသ်နေ့၊ ပန္နရသီဥပုသ်နေ့နှင့်ပတ်သက်၍ အယူအဆ မတူရာ၌ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ရာဇူနံ အနုဝတ္တိတုံ"ဟု ရှင်ဘုရင်အစိုးရသူမင်းတို့သို့ အစဉ်လိုက်ရန် ခွင့်ပြုတော်မူချက်သည်ကား ထိုနှစ်နေ့ အယူအဆကွဲပြားရာ၌သာ လောကလူသားတို့ သတ်မှတ်ထားသောနေ့ရက်သို့ လိုက်ရမည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၃-ရက်နေ့၌ လည်းကောင်း၊ အထွက်တစ်ရက်နေ့၌လည်းကောင်း ဥပုသ်ကံ မပြုကောင်း။ (ဝိ၊၃။၁၉၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၁။)

(ခ) လူတို့ ဥပုသ်သီလစောင့်သုံးရာနေ့တို့သည် ပကတိစာရိတ္တဥပုသ်နေ့၊ ပါဋိဟာရိယဥပုသ်နေ့ ဟုနှစ်မျိုးရှိသည်။ လဆန်းပက္ခ၊ လဆုတ်ပက္ခတို့တွင် ၈ရက်=အဋ္ဌမီ ဥပုသ်နေ့၊ ၁၄-ရက်=စာတုဒ္ဒသီဥပုသ်နေ့၊ ၁၅-ရက်=ပန္နရသီဥပုသ်နေ့တို့သည်ကား ပကတိစာရိတ္တဥပုသ်နေ့များဖြစ်သည်။ (သံ၊၁။၂၁၀။ အံ၊၁။၁၄၂။) ထိုနေ့တို့၏ အကြို၊ အပိုဖြစ်သော ၇-ရက်, ၉-ရက်၊ ၁၃-ရက်, ၁-ရက်-နေ့တို့သည်ကား ပါဋိဟာရိယဥပုသ်နေ့များဖြစ်သည်။ ဝိမာန၊၄။၆၄။

ဝါမကပ်မီဖြစ်သော နယုံလပြည့်ကျော် (၁)ရက်မှ ဝါဆိုလပြည့်အထိ တစ်လ၊ ဝါတွင်းသုံးလ၊ ဝါကျွတ်ကာလဖြစ်သော သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော်(၁)ရက်မှ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်အထိ တစ်လ၊ ပေါင်း ငါးလသည် ပါဋိဟာရိယဥပုသ်စောင့်သုံးရာကာလဖြစ်သည်။ အပရေဆရာတို့ကား နယုံလပြည့်ကျော်(၁)ရက်မှ ဝါဆိုလပြည့်အထိ တစ်လ၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော်(၁)ရက်မှ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်အထိ တစ်လ၊ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် တစ်ရက်မှ တပေါင်းလပြည့်အထိ တစ်လ- ပေါင်းသုံးလကို ပါဋိဟာရိယဥပုသ် စောင့်သုံးရာကာလဟု ယူကြသည်။ ကောင်းမှုလိုလားသူများသည် ထိုနေ့ အားလုံးကို ဥပုသ်နေ့ ဟု ဆိုသင့်ပေသည်။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ သီတင်းကျွတ်လပြည့် ပဝါရဏာနေ့နှင့် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် ပဝါရဏာနေ့တို့အတွင်း လဝက်ကို ပါဋိဟာရိယဥပုသ်နေ့ဟု ခေါ်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။

"အလုံးစုံသောနေ့တို့၌ လူတို့စောင့်ထိန်းအပ်သော အဋ္ဌင်္ဂသီလကို ဥပုသ်ဟုခေါ်၏" ဟု ဋီကာတို့၌ လာသောကြောင့် အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်သီလကို မည်သည့်နေ့ရက်ဟု မသတ်မှတ်ဘဲ နှစ်သက်ရာနေ့၌ စောင့်ထိန်းနိုင်ကြောင်း သိရလေသည်။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၅။

အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ၌-ဥပုသ်နေ့တို့သည် တစ်လတွင် ၅-ရက်=ပဉ္စမီဥပုသ်၊ ၈-ရက်=အဋ္ဌမီဥပုသ်၊ ၁၄-ရက်=စာတုဒ္ဒသီဥပုသ်၊ ၁၅-ရက်=ပန္နရသီဥပုသ်ဟု (၈)ရက်ရှိကြောင်း၊ ထိုရက်တို့၏ အကြို+အပိုနေ့များဖြစ်ကြသော ၃-ရက်, ၆-ရက်၊ ၇-ရက်, ၉-ရက်၊ ၁၃-ရက်, ၁-ရက်ဟု ပဋိဇာဂရဥပုသ်စောင့်သုံးရာနေ့ရက် (၆)ရက်ရှိကြောင်း၊ ဝါတွင်းသုံးလဖြစ်စေ၊ မတတ်နိုင်လျှင် သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော်(၁)ရက်မှ တန်ဆောင်မုံးလပြည့်အထိ တစ်လဖြစ်စေ၊ ထိုမျှပင်မတတ်နိုင်လျှင် သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော်(၁)ရက်မှ သီတင်းကျွတ်လကွယ်အထိ လဝက်ဖြစ်စေ ပါဋိဟာရိယပက္ခဥပုသ် စောင့်သုံးနိုင်သည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂-၁၂၄။

အဋ္ဌမီဥပုသ်နေ့တွင် နတ်မင်းကြီး လေးပါး၏ အစေအပါးအမတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ စာတုဒ္ဒသီဥပုသ်နေ့တွင် နတ်မင်းကြီးလေးပါး၏ သားတော်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပန္နရသီဥပုသ်နေ့တွင် နတ်မင်းကြီး လေးပါးတို့သည်လည်းကောင်း လူ့ပြည်သို့ လှည့်လည်ကာ အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်သီလစောင့်ထိန်းသူ၊ မိဘလုပ်

ကျွေးသူ စသော ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုသူတို့ကို ရှေ့ပြား၌ရေးမှတ်၍ သုမ္မာနတ်သဘင် အစည်းအဝေး၌ ပြောကြားကြသည်။ (အကျယ်ကို- အံ၊၁။၁၄၁-၁၄၃-၌ ရှု။)

ထိုဥပုသ်နေ့တို့၌ လူတို့စောင့်ထိန်းအပ်သော အဋ္ဌင်္ဂဥပေါသထသီလဟူသည်ကား ပါဏာပါတာ ဝေရမဏိသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ-အစ ဥစ္စာသယနမဟာသယနာ ဝေရမဏိသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ-အဆုံးရှိသော ရှစ်ပါးသီလပင်ဖြစ်သည်၊ ထိုအင်္ဂသီလ၏ အကျိုးတရားတို့ကို သံခိတ္တူပေါသထသုတ် စသော သုတ်ငါးခုတို့၌ လာရှိလေသည်။ အံ၊ ၃။၇၉-၉၀။

နဝင်္ဂုပေါသထသုတ်၌မူ ဝေနေယျဇ္ဈာသယအစွမ်းဖြင့် ထိုရှစ်ပါးသီလ၏အဆုံး၌ မေတ္တာဘာဝနာကိုထည့်သွင်း၍ "အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့၌ မေတ္တာစိတ်ဖြန့်၍နေခြင်း"ဟူသော နဝမမြောက်အင်္ဂါတစ်ခုနှင့်တကွ ကိုးပါးသီလကို ဘုရားရှင် ဟောကြားထားပေသည်။ အံ၊ ၃။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။

ဥပေါသထကမ္မ (န) [ဥပေါသထ+ကမ္မ] (၁) ဥပုသ်ကံ၊ ပါတိမောက်ကို-ရွတ်ဆို-ပြု-ခြင်း ဟူသောကံ။ (၂)(က) ဥပုသ်-အင်္ဂသီလ-စောင့်သုံးခြင်းဟူသောအမှု။ (ခ) ဣန္ဒြေကိုဆုံးမခြင်း။ (ကေစိဝါဒ။) (၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သမဂ္ဂါနံ ဥပေါသထကမ္မံ။ ဝိ၊၃။၁၄၃၊ (-၁၆၆။ ဝိ၊၅။၃၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၉။ (၂)(က) ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိယိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာ တံ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၃၂။ (-ဝိမာန။၁၁၅။ မိလိန္ဒ။၂၀၁၊၃၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။) ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာတိ ပါဏံ န ဟနေ... ဇဝံ ဝုတ္တံ ဥပေါသထဒိဝသေသု အင်္ဂဥပေါသထကိရိယံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။) (ခ) ဒမေနာတိ ဣန္ဒြိယဒမေန၊ ဥပေါသထကမ္မေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ ကေစိ ပန "ဥပေါသထကမ္မေနာတိ ဣဒံ ဣန္ဒြိယဒမ(ဒမန)သ္သ ဝိသေသနံ၊ တသ္မာ ဥပေါသထကမ္မဘူတေန ဣန္ဒြိယဒမေနာ"တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။

ဥပေါသထကရဏ (န) [ဥပေါသထ+ကရဏ] (၁) ဥပုသ်ကံ-ဥပုသ်-ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) ဥပုသ်ပြုရာဖြစ်သော။ (၁) ဘေဒပုရေက္ခာရနံ ဥပေါသထကမ္မေ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၇၂။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေါသထကရဏဋ္ဌာန (န) [ဥပေါသထကရဏ+ဋ္ဌာန] ဥပုသ်ပြုရာအရပ်ဌာန။ ဥပေါသထဂ္ဂေတိ ဥပေါသထကရဏဋ္ဌာနေ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၅၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉။)

ဥပေါသထကရဏပ္ပကာရ (ပု) [ဥပေါသထကရဏ+ပကာရ] ဥပုသ်ပြုပုံ-အခြင်းအရာ-အထူးအပြား။ ယဿ သိယာ အာပတ္တိ သော အာဝိကရေယျ ။ပ။ ဖာသု ဟောတီတိ ဇဝံ အလဇ္ဇိမ္ပိ လဇ္ဇိမေမ္ဗ ပတိဋ္ဌာပေတ္ဝာ ဥပေါသထကရဏပ္ပကာရော စ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၂။

ဥပေါသထကာရက (တိ) [ဥပေါသထ+ကာရက] (သံဃ) ဥပုသ်ပြုသော၊သူ။ ဥပေါသထကာရကာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇)တိ သံဃုပေါသထကာရကာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၄။

ဥပေါသထကာလ (ပု) [ဥပေါသထ+ကာလ] (၁) ဥပုသ်ကံပြုရာအခါ။ (၂) အင်္ဂဥပုသ်သီလစောင့်သုံးရာ-အခါ-နေ့။ (၁) ဥပေါသထကာလေ ပန ပရိသပရိယန္တေ နိသိန္နဘိက္ခုတော ပဋ္ဌာယ သတ္တဟတ္ထရသိမာ သောဓေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ (၂) ဇဝံ ဥပေါသထကာလံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တေသု ကာလေသု တော် ဥပေါသထံ ဥပဝသိ ယံ ကာတဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။

ဥပေါသထကုမာရ (ပု) [ဥပေါသထ+ကုမာရ] ဥပေါသထသတို့သား။ အထဿ သဗ္ဗဇေဋ္ဌ-ဘာတိကော ဥပေါသထကုမာရော နာမ သေသေ အာမန္တေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၆။

ဥပေါသထကုလ (နု) [ဥပေါသထ+ကုလ] ဥပေါသထဆင်မျိုး။ ဥပေါသထကုလာ အာဂစ္ဆန္တော သဗ္ဗဇေဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆၊(-၂၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။)

ဥပေါသထကိရိယ (ထိ၊နု) [ဥပေါသထ+ကိရိယ] ဥပုသ်သီလစောင့်သုံးခြင်းအမှု။ ဥပေါသထကမ္မ (၂) ကြည့်။

ဥပေါသထက္ကမ (ပု) [ဥပေါသထ+ကမ] ဥပုသ်နေ့အစဉ်။ ကိဉ္စာပိ ဝေ၀ံ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ရာဇူနံ အနုဝတ္တိတုံ"န္တိ ဝစနတော ပနေတ္ထ လောကိယာနံ တိထိ အနုဝတ္တာန္တေဟိပိ အတ္တနော ဥပေါသထက္ကမေန စာတုဒ္ဒသီ ပန္နရသီ ဝါ, ပန္နရသီ စာတုဒ္ဒသီ ဝါ ကရောန္တေဟေဝ အနု-ဝတ္တိတဗ္ဗံ၊ နု ပန သောဠသမဒိဝသံ ဝါ တေရသမဒိဝသံ ဝါ ဥပေါသထဒိဝသံ ကရော-န္တေဟိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၁။

ဥပေါသထက္ခန္ဓက (ပု) [ဥပေါသထ+ခန္ဓက] ဥပုသ်ကံနှင့်ပတ်သက်၍ ခွင့်ပြုပညတ်အပ်သမျှတို့ကို ပေါင်းစုပြရာအခန်း၊ ဥပုသ်ကံအခန်း၊ ဥပေါသထက္ခန္ဓက။ ဥပေါသထက္ခန္ဓကတော သုတ္တံ အာဟရိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ (-ကခ၊ ဋီ။၃။ မူလဋီ၊၁။၇၈။)

ဥပေါသထဂ္ဂ (နု) [ဥပေါသထ+ဂသ+ကွိ။ ဥပေါသထ+ဂဟ+ကွိ။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ၊၅။၄၇။ ပါစိတ်၊ယော။၄၉။] ဥပုသ်အိမ်၊ ဥပုသ်ကျောင်းဆောင်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ ဥပေါသထဂ္ဂမ္ပိ သန္နိသဇ္ဇမ္ပိ ဟရိတုံ ကုက္ကုစ္စာယန္တာ ဆမာယံ နိသီဒန္တိ။ ဝိ၊၁။၈၃။ ဝိ၊၄။၃၂၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။) ဥပေါသထဂ္ဂန္တိ ဥပေါသထ-ကရဏဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၁။ ဥပေါသထ-ဂ္ဂေတိ ဥပေါသထဂေဟေ၊ တံ ဟိ ဥပေါသထံ ဂဏှန္တိ, ဥပေါသထော ဝါ ဂယှတိ အသ္မိန္တိ ဥပေါသထဂ္ဂန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၉၊(-၃၂၆။)

ဥပေါသထဂ္ဂဟဏ (နု) [ဥပေါသထ+ဂဟဏ] ဥပေါသထသဒ္ဒါ။ ပန္နရသေတိ ဣဒံ ဥပေါသ-ထဂ္ဂဟဏေန သမ္ပတ္တာဝသေသုပေါသထ-ပဋိက္ခေပဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။

ဥပေါသထင်္ဂ (နု) [ဥပေါသထ+အင်္ဂ] အင်္ဂါဥပုသ်သီလ၏ အင်္ဂါ။ အဋ္ဌ ဥပေါသထင်္ဂါနိ(ဝိ၊၅။၂၄၄)တိ ပါဏံ နု ဟာနေ ... မဇ္ဇေ ဆမာယံဝ သယေထ သန္တတေ၊ တေဟိ အဋ္ဌင်္ဂိကမာဟု-ပေါသထံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။ အံ၊၁။၂၁၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၂။)

ဥပေါသထင်္ဂသမာဒါန (နု) [ဥပေါသထအင်္ဂ+သမာဒါနာဂါရ] ဥပုသ်သီလ၏အင်္ဂါကို ဆောက်တည်ခြင်း။ ယတော ယေ ကုလပုတ္တာ သရဏ-ဂမနေန သိက္ခာပဒပဋိဂ္ဂဟဏေန ဥပေါသ-ထင်္ဂသမာဒါနေန စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလာဒီဟိ စ အတ္တနော ဂုဏေဟိ ဘဂဝန္တံ ပူဇေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅။

ဥပေါသထဉတ္တိ (ထိ) [ဥပေါသထ+ဉတ္တိ] ပါတိမောက်ပြခြင်း၏-ဥပုသ်ကံ၏-ဉတ်၊ ပါတိမောက်ပြရာ၌ ရှေးဦးစွာ သံဃာကို-သိစေခြင်း-သိစေသောစကား။ ဥပုသ်ဉတ်။ ဣဓာတိ ဣမိဿံ ဥပေါသထဉတ္တိယံ။ ကခ၊ ဋီ၊သစ်။၁၃၁။

ဥပေါသထဋ္ဌပန (နု) [ဥပေါသထ+ဋ္ဌပန] ဥပုသ်ကံကို-တန့်ထား-ဟန့်တား-ခြင်း၊ အာပတ်သင့်နေသောရဟန်းအတွက်-ပါတိမောက်ကြားနာခွင့်-ဥပုသ်ကံပြုခွင့်-ကိုရပ်ဆိုင်းဟန့်တားထားခြင်း။ ပါတိမောက္ခဋ္ဌပနန္တိ ဥပေါသထဋ္ဌပနံ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၅။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၁၅။)

ဥပေါသထတ္ထ (ပု) [ဥပေါသထ+အတ္ထ] ဥပုသ်ကံ၏အကျိုး။ တဿ ပန အဗ္ဘောကာသိကဿ ဓမ္မဿဝနာယ ဝါ ဥပေါသထတ္ထာယ ဝါ ဥပေါသထာဂါရံ ပဝိသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၇၂။ ဥပေါသထတ္ထာယာတိ ဥပေါသထကမ္မာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၉။

ဥပေါသထဒိဝသ (တိ) [ဥပေါသထ+ဒိဝသ] ဥပုသ်နေ့။ ယာဝ ဥပေါသထဒိဝသာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၁)တိ ယာဝ သုက္ကပက္ခဥပေါသထဒိဝသာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။) သော ပနေသ ဥပေါသထဒိဝသော အဋ္ဌမီစာတုဒ္ဒသီပန္နရသီဘေဒေန တိဝိဓော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

ဥပေါသထန္တရာယ (ပု) [ဥပေါသထ+အန္တရာယ] ဥပုသ်ကံ၏ အန္တရာယ်။ မာ သံဃဿ ဥပေါသထန္တရာယော အဟောသိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။

ဥပေါသထနာဂရာဇ (ပု) [ဥပေါသထ+နာဂရာဇ] ဥပေါသထဆင်မင်း။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ လောကေ ဥပေါသထနာဂရာဇပဋိဘာဂဿ ဝေဿန္တရဿ ဒါရကာ န သက္ကာ ကေနစိ ဒါသဘောဂေန ဘုဉ္ဇိတုံ။ မိလိန္ဒ။၂၇၄။

ဥပေါသထနာဂရာဇပ္ပမုခ (ထီ) [ဥပေါသ နာဂရာဇ+ပမုခ] ဥပေါသထဆင်မင်းလျှင် အကြီးအမှူးရှိသော၊သူ။ စတုရာသီတိ နာဂသဟဿာနိ အဟေသုံ၊ ... ဥပေါသထနာဂရာဇပ္ပမုခါနိ။ ဒီ၊၂။၁၅၃။ သံ၊၂။၁၁၈။

ဥပေါသထပုစ္ဆက (နု) [ဥပေါသထ+ပုစ္ဆာ+က] ဥပုသ်ကို မေးခြင်း။ အနုဒ္ဒမာသံ ဘိက္ခုနိယာ ဘိက္ခုသံဃတော ဒွေ ဓမ္မာ ပစ္စာသီသိတဗ္ဗာ ဥပေါသထပုစ္ဆကဉ္စ ဩဝါဒူပသင်္ကမနဉ္စ။ ဝိ၊ ၂။၇၅။ ဥပေါသထပုစ္ဆကန္တိ ဥပေါသထပုစ္ဆနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ ကင်္ခါ၊၃၄၀။ ဥပေါသထဿ ပုစ္ဆနံ ဥပေါသထပုစ္ဆာ၊ သာဝ ကပစ္စယံ, ရဿတ္တဉ္စ ကတွာ ဥပေါသထပုစ္ဆကန္တိ ဝုတ္တာတိ **အာဟ** "ဥပေါသထပုစ္ဆန"န္တိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၀။

ဥပေါသထပုစ္ဆန (နု) [ဥပေါသထ+ပုစ္ဆန] ဥပုသ်ကိုမေးခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေါသထပုစ္ဆာ (ထီ) [ဥပေါသထ+ပုစ္ဆာ] ဥပုသ်ကိုမေးခြင်း။ ဥပေါသထပုစ္ဆက-ကြည့်။

ဥပေါသထပ္ပမုခ (နု) [ဥပေါသထ+ပမုခ] ဥပုသ်အိမ်မျှုး (သျှ)၊ ဥပုသ်ကျောင်းဆောင်၏ ရှေ့မျက်နှာသာ(ဘာ၊ဋီ)၊ ဥပုသ်ကျောင်းဆောင်၏ မျက်နှာစာအဦးအရပ်။ သမ္မုတံ သံဃေန ဌပေတွာ နိမိတ္တေဟိ ဥပေါသထပ္ပမုခံ။ ဝိ၊၃။ ၁၄၇။ ဥပေါသထပမုခံ နာမ ဥပေါသထာဂါရဿ သမ္မုခဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃၊၃၃၀။)

ဥပေါသထမုခ (နု) [ဥပေါသထ+မုခ] (၁) ဥပုသ်အိမ်အရပ်။ (၂) ဥပုသ်ကျောင်းဆောင်၏ **မျက်**နှာစာအဦးအရပ်။ ဥပေါသထမုခန္တိ ဥပေါသထဋ္ဌာနံ။ ဥပေါသထမုခဿာတိ ဥပေါသထာဂါရဋ္ဌာနဿာတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ၊၄၅၆။ (၂) ဥပေါသထမုခန္တိ ဥပေါသထာဂါရဿ **မုခန္တိ** အာစရိယာ။ ဝဇိရ၊၄၅၆။ (ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ ဥပေါသထပ္ပမုခ-ဟုရှိသည်။ အထက်ပုဒ် လည်းကြည့်။)

ဥပေါသထရက္ခဏဒိဝသ (ပု) [ဥပေါသထရက္ခဏ +ဒိဝသ] ဥပုသ်သီလစောင့်ရာနေ့၊ ဥပုသ်နေ့။ တံ တံ ဥပေါသထရက္ခဏဒိဝသံ အဟာပေတွာ, တံ တံ ဝါ ဥပေါသထရက္ခဏဒိဝသံ အခဏ္ဍံ ကတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။

ဥပေါသထဝါသ (နု) [ဥပေါသထ+ဝါသ] ဥပုသ်သီလဖြင့်နေခြင်း၊ ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်း။ ဘောဂေါတမ တုမှာကံ ဒါနံ အဒတွာ ပူဇံ အကတွာ ဓမ္မံ အသုတွာ ဥပေါသထဝါသံ အဝသိတွာ ကေဝလံ မနောပသာဒမတ္တေနေဝ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာ

နာမ ဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၂၀၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁။)

ဥပေါသထသဒ္ဒ (ပု) [ဥပေါသထ+သဒ္ဒ] ဥပေါသထ-သဒ္ဒါ။ ဋ္ဌောတိ ဥပေါသထသဒ္ဒေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀။

ဥပေါသထသဒ္ဒပဝတ္တိ (ထီ) [ဥပေါသထသဒ္ဒ+ပဝတ္တိ] ဥပေါသထသဒ္ဒါ၏ဖြစ်ခြင်း။ ဒိဝသေပန ဥပေါသထသဒ္ဒပဝတ္တိ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တာယေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁။

ဥပေါသထသမာဒါန (န) [ဥပေါသထ+သမာဒါန] ဥပုသ်သီလဆောက်တည်ခြင်း။ ဥပေါသထ-သမာဒါနတောပိ ဒက္ခိဏံ ဝိသောဓေတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၅၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။)

ဥပေါသထသီလ (န) [ဥပေါသထ+သီလ] ဥပုသ်သီလ။ ဥပေါသထသီလဝသေန ပန ဥပါသ-ကာနံ သတ္တမဋ္ဌမံ စေကံ အင်္ဂ ကတွာ သဗ္ဗ-ပစ္ဆိမဝဇ္ဇာနိ သဗ္ဗာနိပိ သာမဏေရေဟိ သာဓာ-ရဏာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃၊၂၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇။)

ဥပေါသထသီလနိယမ (န) [ဥပေါသထသီလ+နိယမ] ဥပုသ်သီလမြဲခြင်း။ သကလဿပိ ဝဋ္ဋ-ဒုက္ခဿ သမ္ဘဒေဝ ပရိယောသာနကရဏာယ ဥပေါသထသီလနိမာဒိဝသေန စတုပါရိ-သုဒ္ဓိသီလာဒိဝသေန ဝါ ... ဝုဿတိ။ ဣတိ ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၂၃။

ဥပေါသထသုတ္တ (န) [ဥပေါသထ+သုတ္တ] ဥပေါသထသုတ်။ ဥပေါသထသုတ်(၃)ခု တွေ့ရသည်။

(က) ဥပေါသထသုတ်။ ။ သာဝတ္ထိပြည် ပုဗ္ဗာရုံကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ဥပုသ် စောင့်လာသော ဝိသာခါကို (၁) ဂေါပလက ဥပုသ်=နွားကျောင်းသားဥပုသ်=နွားကျောင်း သားသည် နွားကျောင်းရာစားကျက်ကို ဆင်ခြင် သကဲ့သို့ "ယနေ့ ငါသည် ဤမည်သော ခဲဖွယ် ဘောဇဉ်ကို သုံးဆောင်ခဲ့ပြီ၊ မနက်ဖန် အဘယ် မည်သော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်ကို သုံးဆောင်ရအံ့ နည်း"ဟု အဘိဇ္ဈာစိတ်ဖြင့် ဥပုသ်နေ့ကို ကုန် ဆုံးစေသူတို့၏ ဥပုသ်။ (၂) နိဂဏ္ဌဥပုသ် = တက္ကတွန်းဥပုသ်= တက္ကတွန်းတို့သည် "အရပ် ရှစ်မျက်နှာ၌ ယူဇနာတစ်ရာအပြင်ဘက်ရှိ သတ္တဝါတို့၌ လက်နက်ချထားလော့ (မညှဉ်းဆဲ မသတ်ဖြတ်ရ)ဟု သတ္တဝါအချို့ကို သနား စောက်ရှောက်ခြင်းငှါ ဆောက်တည်စေကုန်၍ သတ္တဝါအချို့ကို မသနား မစောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ ဆောက်တည် စေကုန်သကဲ့သို့ ဆောက်တည် သူတို့၏ဥပုသ်။ (သတ္တဝါအချို့၌သာ သူ့သက် သတ်ခြင်းစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်၍ သတ္တဝါ အချို့၌ မရှောင်ကြဉ်သူတို့၏ ဥပုသ်။) (၃) အရိယဥပုသ်= ဗုဒ္ဓါနုဿတိ, ဓမ္မာနုဿတိ, သံဃာနုဿတိ, သီလာနုဿတိ, ဒေဝတာ-နုဿတိ တို့ကိုပွားများ လျက် သူ့သက်သတ်မှု စသည်မှ ရှောင်ခြင်း စသော ရှစ်ပါးသီလကို ဆောက်တည်သူတို့၏ ဥပုသ်။ ထိုသုံးမျိုးတွင် အရိယဥပုသ်သည်သာ လူမင်းစည်းစိမ် နတ် စည်းစိမ်တို့ကို ပေးနိုင်သည်။ အံ၊၁။၂၀၆-၂၁၆။

(ခ) ဥပေါသထသုတ်။ ။ သာဝတ္ထိပြည် ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတော်ဝယ် ဥပုသ်နေ့၌ ဆိတ် ဆိတ်နေသော ရဟန်းအပေါင်းကို ကြည့်ရှုတော် မူ၍ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူသောသုတ်ဖြစ်သည်။ လောက၌ ဒုဿီလဟူသောအဖျင်းမရှိ, စင် ကြယ်သောသီလအနှစ်၌တည်နေသော ရဟန်း သံဃာပရိသတ်ကို ဖူးမြော်ရန်ပင် ရနိုင်ခဲ၏၊ ထိုသို့သောရဟန်းသံဃာပရိသတ်ကို လှူထိုက် လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုးထိုက်၏ စသည်ဖြင့် ဟော တော်မူပြီးလျှင် ရူပဈာန်လေးပါးသို့ ရောက် သောရဟန်းသည် ဥပပတ္တိနတ်အဖြစ်သို့ရောက် ၏၊ မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာ

လေးပါးသို့ ရောက်သောရဟန်းသည် မြဟ္မာအဖြစ်သို့ရောက်၏၊ အရူပစျာန်လေးပါးသို့ ရောက်သောရဟန်းသည် မတုံလှုပ်ခြင်းသို့ ရောက်၏၊ သစ္စာလေးပါးကို အမှန်အတိုင်း သိသောရဟန်းသည် အရိယာအဖြစ်သို့ ရောက်၏- ဟုဟောတော်မူသည်။ အံ၊၁။၅၀၃-၅၀၄။

(ဂ) ဥပေါသထသုတ်။ ။ သာဝတ္ထိပြည် ပုဗ္ဗာရုံ ကျောင်းဝယ် ဥပုသ်နေ့၌ ဘုရားရှင်သည် ရဟန်းအပေါင်းခြံရံလျက် ဩဝါဒပါတိမောက် ပြရန် ထိုင်နေတော်မူစဉ် အရှင်အာနန္ဒာက သုံးကြိမ်တိုင်အောင် ပါတိမောက်ပြတော်မူပါရန် လျှောက်ထားသော်လည်း နံနက်မိုးသောက်သည်တိုင်အောင် ပြတော်မမူဘဲ "အာနန္ဒာ ပရိသတ်မစင်ကြယ်"ဟုမိန့်တော်မူရာတွင် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်က ဒုဿီလကို "ငါ့ရှင် ထလော၊ သင့်ကို မြတ်စွာဘုရား မြင်တော်မူ၏" ဟုသုံးကြိမ်တိုင်အောင်ပြောသော်လည်း ဆိတ်ဆိတ်သာထိုင်နေသော ဒုဿီလရဟန်းကို လက်မောင်းဆွဲကာ တံခါးမုခ်အပြင်ရောက်အောင် ထုတ်ပြီးလျှင် တံခါးပိတ်၍ မင်းတုပ်ထိုးလျက် ဘုရားရှင်အား "မြတ်စွာဘုရား ဒုဿီလကို နှင်ထုတ်အပ်ပါပြီ၊ ပရိသတ် စင်ကြယ်ပါပြီ၊ ရဟန်းတို့အား ပါတိမောက်ပြတော်မူပါ"ဟုတောင်းပန်၏၊ ဘုရားရှင်က "မောဂ္ဂလာန် အံ့ဖွယ်ရှိစွ၊ မင်ဖိုလ်မှ အချည်းနှီးသော ယောက်ျားသည် လက်ကိုဆွဲယူသည် တိုင်အောင် ငံ့လင့်နေဘိ၏၊ ရဟန်းတို့ ဤနေ့မှနောက်၌ ဥပုသ်မပြုတော့၊ ပါတိမောက် မပြတော့၊ သင်တို့သည်သာလျှင် ဥပုသ်ပြုရာ၏၊ ပါတိမောက်ပြရာ၏၊ မစင်ကြယ်သော ပရိသတ်၌ ဘုရားရှင်သည် ဥပုသ်ပြုရာသော၊ ပါတိမောက်ပြရာသော အကြောင်းမရှိ" ဟုမိန့်တော်မူပြီးလျှင် မဟာသမုဒ္ဒရာ၏အံ့ဖွယ်ရှစ်ပါးကို ဥပမာပြုလျက် သာသနာတော်၏ အံ့ဖွယ် ရှစ်ပါးကို ဟောတော်မူသည်။ အံ၊၃။ ၄၄-၄၆။ ဥဒါန။ ၁၃၈-၁၄၄။

ဥပေါသထာဂါရ (န) [ဥပေါသထ+အာဂါရ] ဥပုသ်အိမ်၊ သံဃာတော်များ ဥပုသ်ကံပြုရန် သမုတ်ထားအပ်သော ဥပုသ်ကျောင်းဆောင်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥပေါသထာဂါရံ သမ္မန္နိတွာ ဥပေါသထံ ကာတုံ။ ဝိ၊၃။၁၄၅။

တိုက်တာတစ်ခုလုံး သိမ်ဖြစ်နေသော ကျောင်းတိုက်၌ ရဟန်းတို့သည် "ယနေ့ ဤမည်သောကျောင်း၌ ဥပုသ်ပြုမည်"ဟု အချိန်းအချက် အမှတ်သင်္ကေတ မပြုဘဲ ကျောင်းစဉ် (ပရိဝုဏ်အစဉ်)အတိုင်း ပါတိမောက်ပြကြ၏၊ အာဂန္တုကရဟန်းများသည် "ယနေ့ဤမည်သော ကျောင်း၌ ဥပုသ်ပြုလတ္တံ့"ဟု မသိကြသဖြင့် ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားသောအခါ ဘုရားရှင်က တိုက်တာတစ်ခုလုံး သိမ်ဖြစ်နေသော ကျောင်းတိုက်၌ နှစ်ဘက်မိုးကျောင်း, တဘက်မိုးကျောင်း, ပြာသာဒ်, ပြာသာဒ်ဦးပြည်း, ဂူတို့ကို ဥပုသ်အိမ်သမုတ်၍ ဥပုသ်ပြုခြင်းငှါ ခွင့်ပြုတော်မူသည်၊ သို့သော် ဥပုသ်အိမ်နှစ်ခု မသမုတ်အပ်၊ တစ်ခုသာ သမုတ်ရသည်၊ အလွန် သေးငယ်သောဥပုသ်အိမ်၌ ရဟန်းများစွာ မဆန့်လျှင် မသမုတ်အပ်သောမြေ၌ နေ၍ ပါတိမောက်နာသော်လည်း ဥပုသ်ပြုသည်ပင်မည်၏၊ ထိုသို့သောအခါ အလိုရှိသလောက် ကြီးမားသောဥပုသ်အိမ်ဦးဥပစာ (မျက်နှာသာ)ကိုလည်း သမုတ်ခွင့်ပြုတော်မူသည်၊ ထိုဥပုသ်အိမ်ဦးဥပစာကို သမုတ်သောအခါ ရှေးဦးစွာ ငယ်ငယ်ကြီးကြီးဖြစ်သော ကျောက်, အုတ်, သစ်သားပိုင်း, ဒုတ် စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ တန်ဆောင်းစသည်တို့တွင် အမှတ်မရှိ တစ်ခုခုကိုလည်းကောင်း နိမိတ်ပြုလုပ်၍ နိမိတ်ကြားနိုင်သည်။ ဝိ၊၃။၁၄၅-၁၄၇။ ဝိ၊ဋ၊၃။၃၃၀။ ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ၌- သိမ်နုတ်သောအခါ ဥပုသ်အိမ်ကို နုတ်ပြီးမှ သိမ်ကိုနုတ်ခြင်းကို ဖော်ဆရာတို့ အလိုရှိကြောင်း၊ အဗဒ္ဓသိမ်၌လည်း ဥပေါသထာ-

ဂါရသမုတ်မှု ပြီးစီး ရရှိနိုင်သောကြောင့် ထို ဧကေဝါဒမသင့်ဟု ဆရာတို့ဆိုကြောင်း ပြဆိုထားသည်။ ဝဇိရ။၄၅၆။ ထို ဥပုသ်အိမ်သည် နေထိုင်ခြင်းအကျိုးငှါ ပြုလုပ်ထားသော ဝါသာဂါရ ကျောင်းမဟုတ်ချေ။ ဝိ။၊၂။၁၅၉။

ဥပေါသထာဂါရဂ်ဏ (န) [ဥပေါသထာဂါရ+အင်္ဂဏ] ဥပုသ်အိမ်ရင်ပြင်။ ဥပေါသထာဂါရဂ်ဏံ ဝါ ... အညတရံ သမ္မဇ္ဇိတွာ ဓောဝိတွာ။ ဝိ။၊၃။၃၈။

ဥပေါသထာဂါရဝတ္တ (န) [ဥပေါသထာဂါရ+ဝတ္တ] ဥပုသ်အိမ်၌-ပြုအပ်သော-ပြုရသော-ကျင့်ဝတ်။ ဧတ္ထာဃရဝတ္တံ ဥပေါသထာဂါရဝတ္တံ ဒွေအသီတိ ခန္ဓကဝတ္တာနိ ... အာဘိသမာစာရိကသီလံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ။၊၂။၂၀။ (-ဓမ္မ၊။၊၁။၂၃၉။)

ဥပေါသထာဂါရသမ္မဇ္ဇန (န) [ဥပေါသထာဂါရ+သမ္မဇ္ဇန] ဥပုသ်အိမ်၌တံမြက်လှည်းခြင်း။ န ဥပေါသထာဂါရသမ္မဇ္ဇနတ္ထံ အာဏာပေတဗ္ဗော။ အံ။ို၊၂။၅၁။

ဥပေါသထာဓိဋ္ဌာန (န) [ဥပေါသထ+အဓိဋ္ဌာန] ဥပုသ်အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း၊ ဥပုသ်ကံပြုအံ့ဟု-အဓိဋ္ဌာန်-စိတ်ဆောက်တည်-ခြင်း။ ဥပေါသထာဓိဋ္ဌာနတ္ထံ သီမာပိ နဒီပိ န ဂန္တဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၅၄။

ဥပေါသထာနုဋ္ဌာန် (န) [ဥပေါသထ+အနုဋ္ဌာန] ဥပုသ်သီလ၌-ဥပုသ်စောင့်ထိန်းမှုမှ-မထခြင်း။ ဥပုသ်သီလမြဲမြံခြင်း။ အရဟန္တာနံ အနုကရဏပ္ပဋိပတ္တိ သော၊ ယဒိဒံ သမ္မဒေဝ ဥပေါသထာနုဋ္ဌာနံ။ အံ။ို၊၂။၁၁၈။

ဥပေါသထာဝိမာန[၁] (န) [ဥပေါသထာ+ဝိမာန] ဥပေါသထာနတ်သမီး၏ ဗိမာန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေါသထာဝိမာန[၂] (န) [ဥပေါသထာဝိမာန + ဝတ္ထု] ဥပေါသထာနတ်သမီး၏ဗိမာန်ကိုပြသော-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဥပေါသထာဝိမာနံ။ ဝိမာန။။၁၀၄။

ဥပေါသထာရောစက (တိ) [ဥပေါသထ+အာရောစက။ ထိ-၌ ဥပေါသထာရောစိကာ။] ဥပုသ်နေ့ကိုပြောကြားသောသူ။ ဥပေါသထာရောစိကာ ဒေဝတာ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာ အာရောစေန္တိ။ ဝိ။၊၁။၁၅၄။ ဥပေါသထာရောစိကာတိ ဥပေါသထာရောစနကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၁။

ဥပေါသထာရောစနက (တိ) [ဥပေါသထ+အာရောစနက] ဥပုသ်နေ့ကို ပြောကြားသောသူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေါသထာရောစိက— ဥပေါသထာရောစက-ကြည့်။

ဥပေါသထိက (တိ) [ဥပေါသထ+ဣက] (၁) ဥပုသ်သီလစောင့်သုံးသောသူ(ဥပုသ်သည်)။ (၂) ဥပုသ်နေ့၌လှူအပ်သော(ဆွမ်း)။ (၁) ဥပေါသထိကဿာ(ဒီ၊၂။၁၄၁။ မ၊၃။၂၁၀)တိ သမာဒိန္နဥပေါသထင်္ဂဿ။ ဒီ။၊၂။၂၀၉။ မ။၊၄။၁၅၂။ ဥပေါသထံ ဝုစ္စတိ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ သဗ္ဗဒိဝသေသု ဂဟဋ္ဌေဟိ ရက္ခိတဗ္ဗသီလံ၊ သမာဒါနဝသေန တံ တဿ အတ္ထီတိ ဥပေါသထိကော၊ တဿ ဥပေါသထိကဿ၊ တေနာဟ "သမာဒိန္နဥပေါသထင်္ဂဿာ"တိ။ ဒီ။ို၊၂။၁၉၃။ မ။ို၊၃။၃၅၅။ (၂) ပက္ခိကံ ဥပေါသထိကံ ပါဋိပဒိကံ။ ဝိ၊၃။ရ၃၊၁၃၃။ ဝိ၊၄။၃၂၉။ ဒီ။၊၃။၁၉၇၊ မ။၊၁။၉၄၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၃။ စူဠနိ။၊၁၁၄။ ဥပေါသထိကံ နာမ အနွဒ္ဓမာသေ ဥပေါသထဒိဝသေ ဥပေါသထဂ်ါနိ သမာဒိယိတွာ ယံ အတ္တနာ ဘုဥ္ဇတိ၊ တဒေဝ ဒီယတိ။ ဝိ။၊၄။၁၀၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၉၉။ (-ဇာ၊၁။၂၉၁။ ကင်္ခါ။၂၅၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၄၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၃။)

ဥပေါသထု(ထူ)ပဝါသ (တိ) [ဥပေါသထ+ဥပဝါသ] ဥပုသ်သီလစောင့်သုံးရာဖြစ်သော(ကာလ)။ သီလသမာဒါနေ ဥပေါသထုပဝါသေ။ ဒီ၊၃။ ၁၃၉၊၁၃၄၊ ၈။ စူဠနိ။၂၉၈။ ဥပေါသထူပဝါသေတိ စာတုဒ္ဒသိကာဒိဘေဒဿ ဥပေါသထဿ ဥပဝသနကာလေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။

ဥပ္ပက္က (တိ) [ဥ+ပက္က] အထက်အထက်၌ မီးဖြင့်ပြင်းစွာကျက်သောကိုယ်ရှိသော၊ ဖုရရှ ထသော၊ (ဘာသာဋီ)၊ နံပါးအောက်ထက် ပြင်းစွာကျက်သော၊သူ(သျှ)။ ဥပ္ပက္ကံ ဩကိလိနိံ ဩကိရိနိ(ဝိ၊၁။၁၄၄။ သံ၊၁။၄၅၁)န္တိ သာ ကိရ အင်္ဂါရစိတကေ နိပန္နာ ... ပစ္စတိ၊ တသ္မာ ဥပ္ပက္ကာ စေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဥဒ္ဒံ ဥဒ္ဒံ အဂ္ဂိနာ ပက္ကသရီရတာယ ဥပ္ပက္ကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။

ဥပ္ပက္ကမုခ (တိ) [ဥပ္ပက္က+မုခ] မီးဖြင့်ပြင်းစွာကျက်သောနှုတ်ခမ်းရှိသော၊ နှုတ်ခမ်းနီစပ်သော(သျှ)၊ ဖုရရှထသောနှုတ်ခမ်းရှိသော၊သူ(ဘာသာဋီ)။ ဋ္ဌေမုခေါ ဝါ ဥပ္ပက္ကမုခေါ ဝါ သင်္ခတုဏ္ဍကော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ ဥပ္ပက္ကမုခေါတိ ဥပ္ပက္ကံ ကုထိကံ မုခမေတဿာတိ ဥပ္ပက္ကမုခေါ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၇၂။

ဥပ္ပစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပတ+တွာ] ပျံတက်၍။ နတေ ဒုက္ခာ ပမုတ္တျတ္ထိ၊ ဥပ္ပစ္စာပိ ပလာယတော။ သံ၊၁။၂၁၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ (-ပေတ။၁၅၂။) ဥပ္ပစ္စာပီတိ ဥပ္ပတိတွာပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၈။)

ဥပ္ပဇ္ဇ¹ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဒ+တွာ] ဖြစ်၍။ ဥပ္ပဇ္ဇတိဋ္ဌတိ(ဓမ္မ။၆၂)တိ ဆတိ ဒွါရေဟိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ရူပါဒိသု အာရမ္မဏေသု တိဋ္ဌတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။

ဥပ္ပဇ္ဇ² (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဟိ] ဖြစ်-ပွင့်-လော။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇတံ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+တံ] ဖြစ်ပါစေ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+တိ] ဖြစ်-ပွင့်-၏၊ ဖြစ်လတ္တံ့။ ရအပ်၏။ စိဝရံ ပရိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၂။၉၈။ ကေပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊၁။၂၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၈။) ဥပ္ပဇ္ဇတိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁)တိ လဗ္ဘတိ နိဗ္ဗတ္တတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၀။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၉၅။) ပုတ္တော ဥပ္ပဇ္ဇတေ တဝ။ ဇာ၊၁။၂၈၀။ ဥပ္ပဇ္ဇတေတိ ဝေရူပေါ ပုတ္တော တဝ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၂။ **ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ**—ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ။ ဝိမာန။၁။ (-မ၊၁။၁၀။) ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ အဝိစ္ဆေဒဝသေန ဥပရူပရိ ဝတ္တန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄။ **ဥပ္ပဇ္ဇရေ**—နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၇။ **ဥပ္ပဇ္ဇတေ**—ဇာ၊၁။၂၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၃။ **ဥပ္ပဇ္ဇန္တု**—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ မူလဋီ၊၁။၆၁။ **ဥပ္ပဇ္ဇ**—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ **ဥပ္ပဇ္ဇတံ**—ဇာ၊၁။၂၈၉။ **ဥပ္ပဇ္ဇေယျ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ **ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ** —နေတ္တိ။၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၈၀။ **ဥပ္ပဇ္ဇိ**—ဝိ၊၁။၂၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ **ဥပ္ပဇ္ဇိံသု**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၈။ **ဥပ္ပဇ္ဇိံ**—နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၉၇။ **ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထ**—(အာ-ကိုတ္ထပြု) အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ မူလဋီ၊၁။ **ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထ** (ဥ ကို အာပြန်၊ အာကို တ္ထပြု)—ယမက၊၃။၁၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ **ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ **ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ **ဥပ္ပဇ္ဇိဿသိ**—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၃၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၇၃။ **ဥပ္ပဇ္ဇိဿာမ**— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။

ဥပ္ပဇ္ဇတေ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+တေ] ဖြစ်-ပွင့်-၏။ ဖြစ်လတ္တံ့။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇန (န) [ဥ+ပဒ+ယ+ယု။ ဥ+ပဇ္ဇန။ ဥဒ္ဓံ ပဇ္ဇနံ ဂမနံ ပဝတ္တနံ ဥပ္ပဇ္ဇနံ။ အနုဋီ၊၃။၂၄၄။] (၁)(က) ဖြစ်ခြင်း (ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒ်ကို ဆိုလိုသည်)။ (ခ) (ဥပါဒ်မှစ၍ ဘင်တိုင်အောင်) အထက်၌ဖြစ်ခြင်း။ (ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒ်ခဏကိုသာ ဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ဟူသော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲခဏကို ဆိုလိုသည်။) (တိ)(၂) ဖြစ်-ဖြစ်လတ္တံ့-သော။ (၁)(က) ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ။ အနုဋီ၊၁။၄၀။ (ခ) ဥပ္ပဇ္ဇနက္ခဏ-ကြည့်။ (-ဒီဋ္ဌ၊၁။၉၆။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ သံဋီ၊၂။၃၇၄။ အံဋီ၊၃။၇၀။ မူလဋီ၊၃။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၈၈။) (တိ)(၂) သာ ဟိ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု န ဟေဋ္ဌုပရိယာယဝသေန ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော...ဇင်္ဃာ ဝိယာတိ ဇင်္ဃာ။ သံဋ္ဌ၊၁။၄၈။ (-အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၅။)

ဥပ္ပဇ္ဇနဥဒက (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇန+ဥဒက] ဖြစ်သော ရေရှိသော။ အန္တောဃေဝ ပန ဥပ္ပဇ္ဇနဥဒကောတိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၀။

ဥပ္ပဇ္ဇနဥပပတ္တိ (ထီ) [ဥပ္ပဇ္ဇနာ+ဥပပတ္တိ] ဖြစ်ခြင်းဟူသော-ကပ်ရောက်ခြင်း-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ ယာ လောကေ မနုဿဥပပတ္တိယော-တိအာဒိကာ ဥပပတ္တိယော၊ တာ ... ဥပ္ပဇ္ဇန-ဥပပတ္တိ န ဟောတိ။ မဋီ၊၃။၉၇။

ဥပ္ပဇ္ဇနက (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇန+က] (၁) ဖြစ်-ပွင့်-လတ္တံ့သော၊သူ။ (၂) ဖြစ်သော။ (၁) အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ ဗုဒ္ဓံ ပဿိတုံ လဘိဿာမ။ အံဋ္ဌ၊၁။၇၁။ (-ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ အံဋ္ဌ၊၁။၄၅၊၁၂၀။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။) (၂) ယောဗ္ဗနမဒေါတိ ယောဗ္ဗနံ နိဿာယ ဥပ္ပ-ဇ္ဇနကော မာနမဒေါ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။)

ဥပ္ပဇ္ဇနကအတ္ထုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+အတ္ထ+ဥပ္ပတ္တိ] ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုး၏ ဖြစ်ခြင်း။ အဝိပ္ပဟာယော အာမိသဒါယာဒတာယ ဥပ္ပဇ္ဇန-ကအနတ္ထာနုပ္ပါဒဿ ဓမ္မဒါယာဒတာယ ဥပ္ပဇ္ဇန-ကအတ္ထုပ္ပတ္တိယာ စ အာကင်္ခါ။ မဋီ၊၁။၁၈၃။

ဥပ္ပဇ္ဇနကအနတ္ထ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+အနတ္ထ] ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးစီးပွား-ကင်းခြင်း-မရှိခြင်း၊ ဖြစ်လတ္တံ့သောအကျိုးမဲ့။ တေသုပိ ဥပ္ပဇ္ဇနက-အနတ္ထတော စိတ္တံ ရက္ခတိ နာမ။ သံဋီ၊၂။၅၀၁။

ဥပ္ပဇ္ဇနကအနတ္ထာနုပ္ပါဒန (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက အနတ္ထ+အနုပ္ပါဒန] ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးမဲ့၏ မဖြစ်ခြင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇနကအတ္ထုပ္ပတ္တိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇနကအနုဝါဒ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+အနုဝါဒ] ဖြစ်လတ္တံ့သော-စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-စောဒနာ-ဆဲရေး-ခြင်း။ ဂုဒမ္ပိ အနုဝါဒံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနက-အနုဝါဒဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။ (-ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။)

ဥပ္ပဇ္ဇနကအနာသာ (ထီ) [ဥပ္ပဇ္ဇနကာ+အနာသာ] ဖြစ်သောတောင့်တမှု-ကင်း-မရှိ-ခြင်း၊ အာသာ-နဉ္စ အနာသာနဉ္စာတိ လဒ္ဓမာနကစီဝရေ ဥပ္ပ-ဇ္ဇနကစီဝရာသာနဉ္စေဝ, အလဒ္ဓမာနေ စီဝရေ ဥပ္ပဇ္ဇနကအနာသာနဉ္စ၊ အာသာနံ တဗ္ဗိဂမာ-နဉ္စာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၃။

ဥပ္ပဇ္ဇနကအသမ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+အသမ] ဖြစ်လတ္တံ့သော-မငြိမ်းအေး-မငြိမ်သက်-ခြင်း။ ဥပေါသထကမ္မံ "ဒမော"တိ ဝုတ္တံ ကာယဒွါရာ-ဒီဟိ ဥပ္ပဇ္ဇနကအသမဿ ဒမနတော။ သံဋီ၊၂။၂၉၈။

ဥပ္ပဇ္ဇနကအာပတ္တိ (ထီ) [ဥပ္ပဇ္ဇနကာ+အာပတ္တိ] ဖြစ်လတ္တံ့သောအာပတ်။ ဧဝံ အာပတ္တိံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကအာပတ္တိဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။

ဥပ္ပဇ္ဇနကအာယုပ္ပါဒ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+အာယု+ဥပ္ပါဒ] ဖြစ်လတ္တံ့သော-အခွန်အတုပ်-အတိုးအပွား-ဝင်ငွေ-၏ ဖြစ်ရာ(လယ်)။ တတြုပ္ပါ-ဒေါတိ တတြ ဥပ္ပဇ္ဇနကအာယုပ္ပါဒေါ၊ ခေတ္တံ သန္တာယ ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၃။

ဥပ္ပဇ္ဇနကအာသဝ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+အာသဝ] ဖြစ်လတ္တံ့သော (အပါယ်ဆင်းရဲဟူသော) အာသဝ။ သမ္ပရာယိကာနန္တိ တထာရူပါနံ-ယေဝ အပါယဒုက္ခသင်္ခါတာနံ သမ္ပရာယေ ဥပ္ပဇ္ဇနကအာသဝါနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

ဥပ္ပဇ္ဇနကဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပဝတ္တ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပဝတ္တ] ဖြစ်လတ္တံ့သော ဥပါဒိန္န-က္ခန္ဓာ၏-ဖြစ်ခြင်း-အယဉ်-အစဉ်-အဆက်ဆက်။ တန္နိမိတ္တံ အသတိ မဂ္ဂဘာဝနာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပဝတ္တဘာဝတော စ တထာ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၉။

ဥပ္ပဇ္ဇနကကိစ္စ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+ကိစ္စ] ဖြစ်သော-ဖြစ်လတ္တံ့သော-ကိစ္စ။ ဥက္ခိတ္တာနုဝတ္တိ-ကာယ ဘိက္ခုနိယာ ယာဝတတိယံ သမနုဘာ-သနာဒီနံ ကိစ္စံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကကိစ္စာနံ ဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။

ဥပ္ပဇ္ဇနကကိလေသ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+ကိလေသ] ဖြစ်လတ္တံ့သော ကိလေသာ။ စီဝရပဝိဝေကန္တိ စီဝရံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကကိလေသေဟိ ဝိဝိတ္တဘာဝံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇။)

ဥပ္ပဇ္ဇနကကုသလဓမ္မစ္ဆန္ဒ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+ကုသလဓမ္မစ္ဆန္ဒ] ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ်တရား၌ အလိုဆန္ဒ၊ ကုသိုလ်ပြုလိုခြင်း။ ကတ္တုကမျတာ-သင်္ခါတံ အင်္ဂဏာဿ ပဟာတုကမျတာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကကုသလဓမ္မစ္ဆန္ဒံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။

ဥပ္ပဇ္ဇနကကောဓ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+ကောဓ] ဖြစ်လတ္တံ့သော အမျက်ဒေါသ။ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနက-ကောဓဝသေန ပဓူပါယန္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၅။

ဥပ္ပဇ္ဇနကခုဒ္ဒါ (ထီ) [ဥပ္ပဇ္ဇနကာ+ခုဒ္ဒါ] ဖြစ်လတ္တံ့သော-မွတ်သိပ်-ဆာလောင်-ခြင်း။ ဝိဟီသာ နာမ အဘုတ္တပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇနကခုဒ္ဒါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁-၌ ဥပ္ပဇ္ဇ-နကာ ခုဒါ-ဟု ရှိသည်။)

ဥပ္ပဇ္ဇနကစိတ္တ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+စိတ္တ] ဖြစ်သော စိတ်။ တသ္မိံ ဝနေ ဝိစရဏမဂ္ဂေသု ဝိယ အာရမ္မဏဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇနကစိတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

ဥပ္ပဇ္ဇနကစိတ္တဝိက္ခေပ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+စိတ္တဝိက္ခေပ] ဖြစ်လတ္တံ့သော စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း။ ဘဿာရာမတာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကစိတ္တဝိက္ခေပဿ အဘာဿာရာမော ဟုတွာ ပရိဝဇ္ဇနေန န ဥဒ္ဓတော ဝူပသန္တစိတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၆။

ဥပ္ပဇ္ဇနကစီဝရာသာ (ထီ) [ဥပ္ပဇ္ဇနကာ + စီဝရာသာ] ဖြစ်သောသင်္ကန်းရနိုးခြင်း။ (သျှ။) ဖြစ်သော သင်္ကန်း၌အလိုအာသာ၊ သင်္ကန်း-ဖြစ်လတ္တံ့-ရလတ္တံ့-ဟူသော မျှော်လင့်ချက်။ ဖြစ်လတ္တံ့-ရလတ္တံ့-ဟု မျှော်လင့်နိုင်သော သင်္ကန်း။ ဥပ္ပဇ္ဇနကအနာသာ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇနကဉာဏ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+ဉာဏ] ဖြစ်သော ဉာဏ်။ တသ္မိံ တသ္မိံ ကာရဏေ တဿ တံတံအဝတ္ထာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကဉာဏေန။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၉။

ဥပ္ပဇ္ဇနကဉာဏဘယ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနကဉာဏ+ဘယ] ဖြစ်သောဉာဏ်ဟူသော ကြောက်ခြင်း။ ကြောက်ဖွယ်ဟု-ရှုသော-ထင်လာသော-ဉာဏ် ဖြစ်လာခြင်း။ အထ ဝါ ဘယတုပဋ္ဌာနဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကဉာဏဘယဥ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၉။

ဥပ္ပဇ္ဇနကတဏှာ (ထီ) [ဥပ္ပဇ္ဇနကာ+တဏှာ] ဖြစ်သော တဏှာ။ (ဖြစ်စေသောတဏှာ။ သျှ။) ဣစ္ဆာတိ မယှံ ဘတ္တံ ဒေထာတိ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇန-ကတဏှာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၃။)

ဥပ္ပန္နကတုဋ္ဌိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နက+တုဋ္ဌိ] ဖြစ်သော-နှစ်သက်-ရောင့်ရဲ-ခြင်း။ ပဋိလာဘ-တုဋ္ဌီတိ ပဋိလာဘဝသေန ဥပ္ပန္နကတုဋ္ဌိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၆၉။။

ဥပ္ပန္နကဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နက+ဒိဋ္ဌိ] ဖြစ်သော-အယူမှား-ဒိဋ္ဌိ။ သေ ဒုတိယော သဗ္ဗံ နတ္ထီတိ ဥပ္ပန္နကဒိဋ္ဌိသင်္ခါတော နိကူဠန္တော လာမက-န္တော ဒုတိယကော ဥစ္ဆေဒေါတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌ၊၂။၃၂။

ဥပ္ပန္နကဒုက္ခ (နု) [ဥပ္ပန္နက+ဒုက္ခ] ဖြစ်-ဖြစ်လတ္တံ့-သော ဆင်းရဲ။ ဒဏ္ဍေန အဘိဟဋ္ဌ-ပ္ပတ္တရူပဟေတုံ သတ္တေသု ဥပ္ပန္နကဒုက္ခံ ဥာဏေန ဝိမံသန္တဿ။ သံဋီ၊၂။၄၄၆။ ဒုက္ခ-ဿာတိ အာယတိံ ဥပ္ပန္နကဒုက္ခဿ။ အနုဋီ၊၃။၁၁၉။ (-အနုဋီ၊၂။၂၀၇။)

ဥပ္ပန္နကဒေါမနဿ (နု) [ဥပ္ပန္နက+ဒေါမနဿ] ဖြစ်သော-စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း-စိတ်ဆင်းရဲခြင်း။ သေဝိတဗ္ဗန္တိ ... ပဋ္ဌမဇ္ဈာနာ-ဒိဝသေန စ ဥပ္ပန္နကဒေါမနဿံ သေဝိတဗ္ဗံ နာမ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ (-ဒီဋီ၊၂။၂၆၅။)

ဥပ္ပန္နကပစ္စာသာစိဝရ (ပု၊နု) [ဥပ္ပန္နက+ပစ္စာသာစိဝရ] ဖြစ်သော သင်္ကန်းရနိုးခြင်း၊ (သျ။၅၈၈။) သင်္ကန်း-ဖြစ်လတ္တံ့-ရလတ္တံ့-ဟူသော မျှော်လင့်ချက်။ ဖြစ်လတ္တံ့-ရလတ္တံ့-ဟု မျှော်လင့်နိုင်သော သင်္ကန်း။ အာသာ စ အနာသာ စာတိအာဒီသု အတ္ထတေ ကထိနေ အာနိသံသဝသေန ဥပ္ပန္နကပစ္စာသာစိဝရံ "ဝတ္ထုံ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၄။

ဥပ္ပန္နကပညာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နက+ပညာ] ဖြစ်သော ပညာ။ ဌာနေ ဌာနေ ဥပ္ပတ္တိ ဧတိဿာ အတ္ထီတိ ဌာနုပ္ပတ္တိကာ၊ ဌာနသော ဥပ္ပန္နက-ပညာ။ ဒီဋီ၊၃။၆၁၊(-၁၄၅။)

ဥပ္ပန္နကပါပဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+ပါပဓမ္မ] ဖြစ်လတ္တံ့သောအကုသိုလ်တရား။ (ပြည်၊သျ။) သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ပဥ္စ အကုသလစိတ္တာနိ ပဟီယန္တိ သဒ္ဓိံ စိတ္တင်္ဂဝသေန ဥပ္ပန္နက-ပါပဓမ္မေဟိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။

ဥပ္ပန္နကပီတိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နက+ပီတိ] ဖြစ်သောပီတိ။ ပဝိဝေကံ ပီတိန္တိ ပဌမဒုတိ-ယဈ္ဈာနာနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နကပီတိံ။ အံဋ္ဌ၊၃။၆၂။ (-မဋီ၊၁။၃၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၅၉။)

ဥပ္ပန္နကပီတိသောမနဿ (နု) [ဥပ္ပန္နက+ပီတိသောမနဿ] ဖြစ်သော-ပီတိ သောမနဿ-နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှု။ ဝိမုတ္တာယတန-သီသေ ဟိ ဌတွာ ဓမ္မံ ကထေန္တဿ သုဏန္တဿ စ တဒတ္ထံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နပီတိ-သောမနဿံ အတ္ထရသော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၅၃။

ဥပ္ပန္နကပ္ပသာဒ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+ပသာဒ] ဖြစ်သောကြည်ညိုခြင်း။ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ"တိအာဒိနာ ဗုဒ္ဓါဒီသု ဥပ္ပန္နကပ္ပသာဒေါ ပသာဒသဒ္ဓါ။ ဒီဋီ၊၂။၁၂၈။ အံဋီ၊၃။၃။

ဥပ္ပန္နကဖလ (နု) [ဥပ္ပန္နက+ဖလ] ဖြစ်လတ္တံ့သောဖိုလ်။ ယတော မေတ္တေယျဿ ဘဂဝတော ဥပ္ပန္နကဖလမ္ပိ "ဥပ္ပါဒိ"တိ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၁။၅၀။ (-မဋီ၊၃။၁၁၆။)

ဥပ္ပန္နကဗုဒ္ဓ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+ဗုဒ္ဓ] ဖြစ်-ပွင့်-တော်မူလတ္တံ့သော ဘုရား။ အဟမ္ပိ သော ဘိက္ခု ဝိယ အနာဂတေ ဥပ္ပန္နကဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ... ဘဝေယျံ။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၀၈၊(-၁၄၄။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၂၂။)

ဥပ္ပန္နကဗျာပါဒပဝ္ပဟာနသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နက+ဗျာပါဒပဝ္ပဟာနသိဒ္ဓိ] ဖြစ်သော ဗျာပါဒကိုပယ်ခြင်း၏ ပြီးစီးခြင်း။ "အဗျာပဇ္ဇံ သုခံ လောကေ"တိ ဣမိနာ ပဌမမဂ္ဂံ ဒဿေတိ တေန သတ္တေသု မာရဏဝသေန ဥပ္ပန္နက-ဗျာပါဒပဝ္ပဟာနသိဒ္ဓိတော။ ဝဇိရ၊၃၉၆။

ဥပပဇ္ဇနကဘယ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+ဘယ] ဖြစ်သောဘေး။ ဇရာဘယန္တိ ဇရံ ပဋိစ္စ ဥပပဇ္ဇန-ကဘယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅၊(-၃၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။)

ဥပပဇ္ဇနကဘဝ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+ဘဝ] ဖြစ်လတ္တံ့သော ဘဝ။ အပရာပရံ ဥပပဇ္ဇနကဘဝေါ "ဘဝါဘဝေါ"တိ ဝုတ္တောတိ ပေဝေတော။ မ၊ဋီ၊၂။၅၉။

ဥပပဇ္ဇနကဘာဝနာသမာဓိ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+ဘာဝနာသမာဓိ] ဖြစ်လတ္တံ့သော-ဖြစ်စေအပ်သော်သမာဓိ-ဘာဝနာသမာဓိ။ သမာဓိယေဝ သမာဓိနိမိတ္တန္တိ ကမ္မဋ္ဌာနပါဠိယာ အာရုဠှော သမာဓိ ဧဝ ပရတော ဥပပဇ္ဇနကဘာဝနာ-သမာဓိဿ ကာရဏဘာဝတော သမာဓိနိမိတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁။

ဥပပဇ္ဇနကမဏိ (ထီ၊ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+မဏိ] ဖြစ်သောပတ္တမြား။ ဝေဠုရိယမဏိ နာမ ဝိဠူရ-ပဗ္ဗတဿ ဝိဠူရဂါမဿ စ အဝိဒူရေ ဥပပဇ္ဇန-ကမဏိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၃။

ဥပပဇ္ဇနကမဒ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+မဒ] ဖြစ်သော-မာန်ယစ်ခြင်း-မာန။ ဗလမဒနိမိတ္တန္တိ ဗလံ နိဿာယ ဥပပဇ္ဇနကမဒေါ ဗလမဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၇၊(-၃၄၇။)

ဥပပဇ္ဇနကမဟာဘူတ (ပု၊နု) [ဥပပဇ္ဇနက+မဟာဘူတ] ဖြစ်-ဖြစ်လတ္တံ့-သောမဟာဘုတ်။ ယာယ ဟိ စေတနာယ ပဝတ္တမာနဿ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ နိဿယဘူတေသု ဥပက္ကမက-ရဏဟေတုကမဟာဘူတပစ္စယာ ဥပပဇ္ဇနက-မဟာဘူတာ ပုရိမသဒိသာ န ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။ အနု၊ဋီ၊၁။၈၈။)

ဥပပဇ္ဇနကမာန (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+မာန] ဖြစ်သောမာန။ အနတ္တလက္ခဏေ သုဒိဋ္ဌေ "အသ္မိ"တိ ဥပပဇ္ဇနကမာနော သုပ္ပဇဟောဝ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၇။)

ဥပပဇ္ဇနကမောဟ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+မောဟ] ဖြစ်သောမောဟ။ အသမပေက္ခနေန ဥပပဇ္ဇနက-မောဟဿာပိ အသံဝရဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၈။

ဥပပဇ္ဇနကရာဂ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+မာန] ဖြစ်သောရာဂ။ ဒိဋ္ဌိရာဂေါတိ ပနေတ္ထ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိယော နိဿာယ ဥပပဇ္ဇနကရာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ (- အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။)

ဥပပဇ္ဇနကရာဂဝန္တု (တိ) [ဥပပဇ္ဇနကရာဂ+ဝန္တု] ဖြစ်သောရာဂရှိသော၊သူ။ သရီရေ ဃနဘာဝ-ရာဂိနောတိ သရီရေ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ထိရဘာဝံ ပဋိစ္စ ဥပပဇ္ဇနကရာဂဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။

ဥပပဇ္ဇနကဝဿာဝါသိက (တိ) [ဥပပဇ္ဇနက+ဝဿာဝါသိက] ဖြစ်လတ္တံ့သောဝါဆိုသင်္ကန်း။ ဆိန္နဝဿာနံ ဝဿာဝါသိကဉ္စ ဣဒါနိ ဥပပဇ္ဇ-နကဝဿာဝါသိကဉ္စ ဣမေသံ ဒါတုံ ရုစ္စတီတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၃။

ဥပပဇ္ဇနကဝါတ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+ဝါတ] ဖြစ်သောလေ။ သုပဏ္ဏဝါတန္တိ နာဂဂ္ဂဟဏာဒီသု ပက္ခပ-ပ္ပေါ်ဋ္ဌနဝသေန ဥပပဇ္ဇနကဝါတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

ဥပပဇ္ဇနကဝါဒ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+ဝါဒ] ဖြစ်လတ္တံ့သော အယူဝါဒ။ အာယတိံ ဥပပဇ္ဇနကဝါဒါနံ ပဋိသေဓနလက္ခဏဘာဝတော "အာယတိ-လက္ခဏ"န္တိ ဝုတ္တံ။ မူလ၊ဋီ၊၃။၄၉။

ဥပပဇ္ဇနကဝါလ (ပု၊နု) [ဥပပဇ္ဇနက+ဝါလ] ဖြစ်သော အမွေး။ ကဏသဒိသော သာလိဖလဿ တုဏ္ဍေ ဥပပဇ္ဇနကဝါလော သာလိသူကံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၆။

ဥပပဇ္ဇနကဝိကာရ (ပု) [ဥပပဇ္ဇနက+ဝိကာရ] ဖြစ်သောဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း။ ဣတ္ထိသဘာဝေန

ဥပ္ပန္နကဝိကာရော ပန ဗောဓိသတ္တဿ အာနုဘာဝေန ဝူပသမတိ (ဝူပသမ္မတိ)။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၈။

ဥပ္ပန္နကဝိက္ခေပါဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပန္နကဝိက္ခေပ + အဘာဝ] ဖြစ်သော ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ဗဟိဒ္ဓါ စဿ ဝိညာဏံ အဝိက္ခိတ္တံ အဝိသဋန္တိ ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါဒိအာရမ္မဏေ ဥပ္ပန္နကဝိက္ခေပါ-ဘာဝတော အဝိက္ခိတ္တံ သမာဟိတံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၈၃။

ဥပ္ပန္နကဝိဃာတ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+ဝိဃာတ] ဖြစ်လတ္တံ့သော ပင်ပန်းခြင်း။ ဘာရာဒါနမိဝ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဥပ္ပန္နကဝိဃာတဿ ဟေတုဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂ဝ။

ဥပ္ပန္နကဝိညာဏ (နှ) [ဥပ္ပန္နက+ဝိညာဏ] ဖြစ်သောဝိညာဏ်။ ယသ္မာ စက္ခုဒွါရာဒီသု ဧကေကသ္မိံ ဒွါရေ ဥပ္ပန္နကဝိညာဏာနိ ဝိယ အနေကာ ဧဝ ဝေဒနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈။

ဥပ္ပန္နကဝိဝါဒ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+ဝိဝါဒ] ဖြစ်လတ္တံ့သော ငြင်းခုံခြင်း။ အဋ္ဌာရသ ဘေဒ-ကရဝတ္ထူနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဝိဝါဒေါ စ ဣဒါနိ ဥပ္ပန္နကဝိဝါဒေါ စ ဝတ္တုသဘာဂတာယ ဧကံ ဝိဝါဒါဓိကရဏမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။)

ဥပ္ပန္နကဝိသေသ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+ဝိသေသ] ဖြစ်သောအထူး။ ဧတေန စ အဘိဇာတိယံ ဓမ္မတာဝသေန ဥပ္ပန္နကဝိသေသာ သဗ္ဗဗော-ဓိသတ္တာနံ သာဓာရဏာတိ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၁။၃ဝ၆။

ဥပ္ပန္နကဝေဒနာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နကာ+ဝေဒနာ] ဖြစ်သောဝေဒနာ။ နဝဥ္စ ဝေဒနံ န ဥပ္ပါ-ဒေဿာမီတိ နဝဝေဒနာ နာမ အတိဘုတ္တ-ပစ္စယာ ဥပ္ပန္နကဝေဒနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ဝ၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၈။ မူလ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၆။ အနု၊ဋီ၊၁။၂ဝ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၉။)

ဥပ္ပန္နကသညာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နကာ+သညာ] ဖြစ်သောသညာ။ နီလေ နီလန္တိ ဥပ္ပန္နက-သညာပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၅။)

ဥပ္ပန္နကသတသဟဿ (နှ) [ဥပ္ပန္နက+သတ သဟဿ] ဖြစ်သော (အခွန်အတုပ်) တစ်သိန်း။ ပဋ္ဌမဒွါရဿ လဒ္ဓတ္တာ တတ္ထ ဥပ္ပန္နကသတသဟဿေ အညမ္ပိ ခနံ ပက္ခိပိတ္ွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၆။

ဥပ္ပန္နကသတ္တ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+သတ္တ] ဖြစ်လတ္တံ့သောသတ္တဝါ။ နတ္ထိ သတ္တာ ဩပပါ-တိကာတိ စဝိတ္ွာ ဥပ္ပန္နကသတ္တာ နာမ နတ္ထီတိ ဝဒန္တိ (ဝဒတိ)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၆။)

ဥပ္ပန္နကသမာဓိ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+သမာဓိ] ဖြစ်သောသမာဓိ။ ပုရိမုပ္ပန္နသမာဓိ ဟိ ပရတော ဥပ္ပန္နကသမာဓိဿ ကာရဏံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၃၈။

ဥပ္ပန္နကသမာဓိပစ္စဝေက္ခ (ပု) [ဥပ္ပန္နက သမာဓိ+ပစ္စဝေက္ခ] ဖြစ်လတ္တံ့သော သမာဓိ ဟူသော-ကင်းဆိတ်သောတရား-ပစ္စဝေက္ခ။ ပုရိမုပ္ပန္နသမာဓိ ဟိ ပရတော ဥပ္ပန္နက-သမာဓိပစ္စဝေက္ခဿ ကာရဏံ ဟောတီတိ သမာဓိနိမိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။

ဥပ္ပန္နကသမ္ဖဿ (ပု) [ဥပ္ပန္နက+သမ္ဖဿ] ဖြစ်သော-တွေ့ထိမှု-ဖဿ။ ပဋိဃသမ္ဖဿော-တိ သပ္ပဋိဃံ ရူပက္ခန္ဓံ ဝတ္ထုံ ကတွာ ဥပ္ပန္နက-သမ္ဖဿော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။

ဥပ္ပန္နကသမ္မောဟဝိဂမတ္ထ (တိ) [ဥပ္ပန္နက +သမ္မောဟဝိဂမတ္ထ] ဖြစ်သော တွေဝေခြင်းမှ ကင်းခြင်းအကျိုးရှိသော။ အသမ္မောဟတ္တာတိ

ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တေ ဥပဋ္ဌိတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကသမ္ဘောဟ-ဝိဂမတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။

ဥပ္ပဇ္ဇနကသီတ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+သီတ] ဖြစ်သော-အအေး-ချမ်းအေးခြင်း။ သီတန္တိ အဇ္ဈတ္တဓာတုက္ခောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓ-ဥတုဝိပရိဏာမဝသေန ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇနကသီတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၉။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။

ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+သုခ] ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ ကာမသုခန္တိ ကာမေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇ-နကသုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊ (-၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၆၃။)

ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခဒုက္ခ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+သုခဒုက္ခ] ဖြစ်သော ချမ်းသာဆင်းရဲ။ ဥပပီဠကံ နာမ အညေန ကမ္မေန ဒိန္နာယ ပဋိသန္ဓိယာ ဇနိတေ ဝိပါကေ ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခဒုက္ခံ ပီဠေတိ ဗာဓေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၀၄။)

ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+သုခဓမ္မ] ဖြစ်သောချမ်းသာခြင်းသဘော။ ရူပဿ အဿာဒနဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခဓမ္မော ရူပ-ရသော။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။

ဥပ္ပဇ္ဇနကသောမနဿ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+သောမ နဿ] ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်မှု။ သေဝိတဗ္ဗန္တိ ... ပဋ္ဌမဇ္ဈာနာဒိဝသေန စ ဥပ္ပဇ္ဇနက-သောမနဿံ သေဝိတဗ္ဗံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။

ဥပ္ပဇ္ဇနကဟိတသုခ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇနက+ဟိတသုခ] ဖြစ်လတ္တံ့သော စီးပွားချမ်းသာ။ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ အသံဝတ္တနမ္ပိ တဒဘာဝေ ဥပ္ပဇ္ဇနက-ဟိတသုခဿ ကာရဏမေဝ။ မ၊ဋီ၊၂။၈၈။

ဥပ္ပဇ္ဇနကာလ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇန+ကာလ] ဖြစ်သော အခါ၊ ဖြစ်ရာအခါ။ တတ္ထ ဝိပဿနာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကာလေ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ကာမာဝစရာ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၉၃။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၂၅၆။)

ဥပ္ပဇ္ဇနကိရိယာ (ထီ၊န) [ဥပ္ပဇ္ဇနာ+ကိရိယာ] ဖြစ်ခြင်းကြိယာ။ ဥပ္ပဇ္ဇနကိရိယာယ ယောကတ္တာ၊ တဿေဝ ပစ္စယနကိရိယာယ စ ကတ္တုဘူတေတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၁၊ (-၄၅၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၄။)

ဥပ္ပဇ္ဇနကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတု (ထီ)[ဥပ္ပဇ္ဇနာ + ကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတု] ဖြစ်လတ္တံ့သော-ကြိယာမနောဝိညာဏဓာတ်-ဝုဋ္ဌော-အာဝဇ္ဇန်းစိတ်။ မနောဓာတူတိ ဝိပါကမနော-ဓာတု ဂဟေတဗ္ဗာ ပုရေစရဏတော, ပရတော ဥပ္ပဇ္ဇနကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတုယာ ... အနုပ္ပဇ္ဇနတော စ။ မ၊ဋီ၃။၂၉၀။

ဥပ္ပဇ္ဇနကုတူဟလ (န) [ဥပ္ပဇ္ဇန+ကုတူဟလ] ဖြစ်သော-အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်-ဆူညံပြောဆိုသံ။ ဗုဒ္ဓကောလာဟလန္တိ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပဂမ္ပ သတ္တာနံ ဥပ္ပဇ္ဇနကုတူဟလံ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၄။

ဥပ္ပဇ္ဇနက္ခဏ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇန+က္ခဏ] (က) ဖြစ်ဆဲခဏ။ (မုချအားဖြင့် ဖြစ်ဆဲဥပါဒ်ခဏ ရ၏၊ ဥပစာအားဖြင့် ဥပါဒ် ဋ္ဌီ ဘင် ခဏသုံးပါး ရ၏။) (ခ) (ဥပါဒ်မှစ၍ ဘင်တိုင်အောင်) အထက်၌ ဖြစ်ခြင်း၏ ခဏ၊ ဖြစ်သောခဏ။ (ဥပါဒ် ဋ္ဌီ ဘင်ခဏသုံးပါးရ၏။) (က) ဥပ္ပဇ္ဇန-က္ခဏေယေဝ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၈)တိဧတေန ဝတ္တ-မာနက္ခဏေကဒေသေန သဗ္ဗံ ဝတ္တမာနက္ခဏံ ဂယှတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၁၈၀။ (ခ) ဥပ္ပဇ္ဇ-နက္ခဏေယေဝါတိ ဧတ္ထ ဥပ္ပါဒတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဘင်္ဂါ ဥဒ္ဓံ ပဇ္ဇနံ ဂမနံ ပဝတ္တနံ ဥပ္ပဇ္ဇနံ၊ တဿ ခဏော၊ တသ္မိံ ဥပ္ပဇ္ဇနက္ခဏေတိ ဧဝံ ဝါ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၄၄။

ဥပ္ပဇ္ဇနခေဋ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇန+ခေဋ] ဖြစ်သော

တံတွေး။ မုခေ ဥပ္ပန္နခေဠောပိ ဟိ တေသံ အာဟာရကိစ္စံ သာဓေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။

ဥပ္ပန္နဂတိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဂတိ] ဖြစ်လတ္တံ့သော-လားရာ-ဂတိ-ဘုံဘဝ။ အထ ဝါ ဂန္တနတော ဥပ္ပန္နဂတိယာ နိမိတ္တုပဋ္ဌာနေန သူစနတော ဒီပနတော ဂန္ဓော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃-၁၄။ (မဓိ၊၂။၂၂၈။)

ဥပ္ပန္နဋ္ဌာန (နပ) [ဥပ္ပန္န+ဌာန] ဖြစ်ရာ အရပ်ဌာန။ ယထာ ဟိ ဝိညာဏာဒီနံ ဥပ္ပန္နဋ္ဌာနာနိ ဝိညာဏဋ္ဌိရံ ... နာမံ လဘန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇၊ (-၃၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မဓိ၊ ၂။၇၃။ အံဓိ၊၁။၈၃။)

ဥပ္ပန္နဋ္ဌာနဒဿန (နပ) [ဥပ္ပန္နဋ္ဌာန+ဒဿန] ဖြစ်ရာအရပ်ဌာနကို-ပြခြင်း-ပြကြောင်း (စကား)။ သသင်္ခါရိကေသူတိ ဣဒံ ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏဿ တီဟိ နီဝရဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပန္နဋ္ဌာနဒဿနမတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၁။၂၀၁။

ဥပ္ပန္နတိလက (ပုနပ) [ဥပ္ပန္န+တိလက] ဖြစ်လတ္တံ့သော-နှမ်းစေ့ပမာဏရှိသောအစက်အပြောက်-မှဲ့ဖြူ မှဲ့မည်း။ ဝဿသတိကကာလေ ဥပ္ပန္နတိလကာနိ သန္ဓာယာဟ "တိလကာဟတဂတ္တာ"နိ။ မဓိ၊၂။၄၅။

ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဒိဋ္ဌိ] ဖြစ်သော-အယူမှား-ဒိဋ္ဌိ။ ဘဝဒိဋ္ဌီတိ ဘဝေါ ဝုစ္စတိ သဿတံ၊ သဿတဝသေန ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ (-အံဋီ၊၂။၄၉။)

ဥပ္ပန္နဒုက္ခ (နပ) [ဥပ္ပန္န+ဒုက္ခ] ဖြစ်သောဆင်းရဲ၊ "အယံ သော ဣမေသဥ္စ ဣမေသဥ္စ ကမ္မာနံ ကာရကော"တိ ပုစ္ဆမာနဿ ဥပ္ပန္နဒုက္ခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ (-အနုဋီ၊၂။ ၁၉၀။)

ဥပ္ပန္နဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဓမ္မ] (၁) ဖြစ်သော-တရား-အကြောင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်နှစ်ခုကြည့်။ (တိ)(၂) ယံ ပုဗ္ဗေတိ အတီတေ သင်္ခါရေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နဓမ္မံ ကိလေသဇာတံ အတီတံ ကမ္မဥ္စ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၄၀။)

ဥပ္ပန္နဓမ္မပုစ္ဆာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နဓမ္မ+ပုစ္ဆာ] ဖြစ်သောတရားတို့ကို မေးခြင်း (သျှ)၊ ဖြစ်သောအကြောင်းဝတ္ထုတို့ကိုမေးခြင်း။ အဓိကရဏာနီတိ ဘေဒကရဝတ္ထူသု သတိ ဥပ္ပန္နဓမ္မပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။

ဥပ္ပန္နဓမ္မသမူဟဝိသယ (တိ) [ဥပ္ပန္နဓမ္မသမူဟ+ဝိသယ] ဖြစ်သောတရားအပေါင်းလျှင်အရာရှိသော။ ဣမမေဝ ကာယန္တိ ဧတ္ထ သမူဟတ္ထေ ဧဝ ကာယသဒ္ဒေါ ဂဟ္ဘာသယာဒိဋ္ဌာနေသု ဥပ္ပန္နဓမ္မသမူဟဝိသယတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၁၁။

ဥပ္ပန္နပကတိကာနုပဿီ (တိ) [ဥပ္ပန္နပကတိက+အနုပဿီ] ဖြစ်ခြင်းသဘောကို ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ ကာယဿ ပစ္စယသမာဝါယေ ဥပ္ပန္နပကတိကာနုပဿီ "သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ"တိ ဝုတ္တော။ မဓိ၊၁။၃၅၀။

ဥပ္ပန္နပညာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ပညာ] ဖြစ်သောပညာ။ ဌာနေ ဌာနေ ဥပ္ပတ္တိ ဧတဿာ အတ္ထီတိ ဌာနုပ္ပတ္တိ၊ ဌာနသော ဥပ္ပန္နပညာ။ အံ၊ ဋီ၊၃။၄၆။

ဥပ္ပန္နပဋိပက္ခ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ပဋိပက္ခ] ဖြစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဧတ္ထ စ ဥပ္ပန္နပဋိပက္ခဝသေန ပဟီယတီတိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

ဥပ္ပန္နပဋိပါဋိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ပဋိပါဋိ] ဖြစ်ခြင်း၏အစဉ်၊ ဖြစ်စဉ်။ ဥပ္ပတ္တိက္ကမောတိ ယထာပစ္စယံ ဥပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပန္နပဋိပါဋိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၁၆၃။

ဥပ္ပန္နမနသိကာရ (ပု) [ဥပ္ပန္န+မနသိကာရ]

ဖြစ်သော-နှလုံးသွင်းခြင်း-ဆင်ခြင်ခြင်း-မနသိကာရ။ တဇ္ဇော သမန္နာဟာရောတိ တံ စက္ခုံ စ ရူပေ စ ပဋိစ္စ ဘဝင် အာဝဋ္ဋေတွာ ဥပ္ပန္န-နမနသိကာရော။ မ႒၊၂။၁၃၂။ (-မဋီ၊၂။၁၇၅။)

ဥပ္ပန္နမဟာဘူတ (တိ) [ဥပ္ပန္န+မဟာဘူတ] ဖြစ်လတ္တံ့သောမဟာဘုတ်။ ယာယ စေတနာယ … ဥပ္ပန္နမဟာဘူတာ နုပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၅၆။

ဥပ္ပန္နမဟိစ္ဆ (တိ) [ဥပ္ပန္န+မဟိစ္ဆ] ဖြစ်သောကြီးမားသောအလိုရှိသော၊ အလိုကြီးမားခြင်းဖြစ်သော၊ အလိုကြီးသော၊သူ။ ဣတရီတရာ-တိအာဒိနာ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဥပ္ပန္နမဟိစ္ဆတာ ဝုတ္တာ။ အံဋီ၊၁။၁၁၂။

ဥပ္ပန္နလက္ခဏ (တိ) [ဥပ္ပန္န+လက္ခဏ] ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ အာရောဂျသမ္ပဒါဒီနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နလက္ခဏာဿ မာနဿ။ အံဋီ၊၁။၁၉၇။

ဥပ္ပန္နဝါရ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဝါရ] ဥပ္ပန္နဝါရ။ (ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လတ္တံ့သော အနုသယတို့ကို ဟောကြားရာ မဟာဝါရကြီး (၇)ပါးတို့တွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော ဝါရ။) ယေသံ ပန သတ္တာနံ့ မဟာဝါရာနံ…ဥပ္ပန္နဝါရော ဓာတု-ဝါရောတိ။ အဘိ႒၃။၃၁၇(-၃၂၅၃၃၀။ မဟာနိ၊႒။၂၀၆။ မူလဋီ၃။၁၄၂။ အနုဋီ၃။၁၉၆။)

ဥပ္ပန္နဝိကာရပဋိက္ခေပပဒ (နု) [ဥပ္ပန္နဝိကာရပဋိက္ခေပ+ပဒ] ဖြစ်တတ်သောဖောက်ပြန်မှုကိုပယ်ခြင်းကို ပြသောပုဒ်။ သဗ္ဗမေတံ ဗဟုကတ္တုံဘူဠ္ဟနပစ္စယာ ဥပ္ပန္နဝိကာရပဋိက္ခေပပဒံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၉၆။ (နိသျပ။၂၂၅-၌ ဥပ္ပန္န-ဝိကာရပဋိက္ခေပပဒံ=ဖြစ်တတ်သော ဖောက်-ပြန်မှုကို ပယ်မြစ်ခြင်းလျှင် လိုရင်းပဓာနရှိ၍-ဟု အနက်ပေးသည်။)

ဥပ္ပန္နဝိတက္က (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဝိတက္က] ဖြစ်သော-အကြံအစည်-ဝိတက်။ ဇေဝံ အနဝဉာတ-ဘာဝပတ္ထနာယ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကော။ အဘိ၊႒၂။၄၇၃။

ဥပ္ပန္နဝိပါက (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဝိပါက] ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးရှိသော။ ကပ္ပသဟဿာတိက္ကမေ အဝဿံ ဥပ္ပန္နဝိပါကတ္တာ…ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၈၀။

ဥပ္ပန္နဝိသိဋ္ဌမနနကိစ္စ (နု) [ဥပ္ပန္န+ဝိသိဋ္ဌမနနကိစ္စ] ဖြစ်သော အထူးသဖြင့်သိခြင်းကိစ္စ။ မနောဝိညာဏတော ဥပ္ပန္နဝိသိဋ္ဌမနနကိစ္စာနံ အဘာဝတော မနောမတ္တာ ဓာတု မနောဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၂၃။

ဥပ္ပန္နဝိသေသ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဝိသေသ] ဖြစ်သောအထူး။ ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝေနာတိ ဧတေန အဘိဇာတိယံ ဓမ္မတာဝသေန ဥပ္ပန္နဝိသေသာ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနံ သာဓာရဏာတိ ဒဿေတိ။ ဒီဋီ၊၁။၁၀၃။

ဥပ္ပန္နသညာ (ထိ) [ဥပ္ပန္နာ+သညာ] ဖြစ်သောသညာ။ နီလံ နီလန္တိ ဥပ္ပန္နသညာပိ ဝဍ္ဎတိ-ယေဝ။ သံ႒၊၂။၂၆၉။ (-သံဋီ၊၂။၂၃၆-၇။)

ဥပ္ပန္နသဒ္ဒ (ပု) [ဥပ္ပန္န+သဒ္ဒ] ဥပ္ပန္နသဒ္ဒါ။ ဧဝဥ္စ သတိ ဥပ္ပန္နသဒ္ဒေန ဥပ္ပန္နသဒ္ဒေန ဝိယ သဗ္ဗေ ပဝတ္တမာနဘာဝါ သင်္ဂဟိတာ ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၂၄၄။

ဥပ္ပန္နသဒ္ဓါ (ထိ) [ဥပ္ပန္နာ+သဒ္ဓါ] ဖြစ်သောသဒ္ဓါ။ သဒ္ဓါတိ အပရာပရံ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓါ။ သံ၊႒၊၂။၅၀။ (-သံဋီ၊၂။၆၆။)

ဥပ္ပန္နသဘာဂ (တိ) [ဥပ္ပန္န+သဘာဂ] ဖြစ်ခြင်းဟူသော တူသောအဘို့ရှိသော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဥပ္ပတ္တိယောဂ္ဂန္တိ ဥပ္ပတ္တိယာယောဂ္ဂံ၊ ဥပ္ပန္နသဘာဂတန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၁၉၈။

ဥပ္ပန္နသဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပန္န+သဘာဝ] (၁)

ဖြစ်ခြင်းသဘော။ (တိ)(၂) ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသော။ (၁) ဥပ္ပဇ္ဇမာနာတိ ဝါ တဏှာယ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇနသီလတာ ဥပ္ပဇ္ဇနသဘာဝေါ, ဥပ္ပဇ္ဇနသမတ္ထတာ ဝါ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊၂။ရ၄။ (တိ)(၂) နိဗ္ဗတ္တနသဘာဝန္တိ ဟေတုပစ္စယေဟိ ဥပ္ပဇ္ဇနသဘာဝံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။

ဥပ္ပဇ္ဇနသမတ္ထ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇန+သမတ္ထ] ဖြစ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ အထက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇနသမယ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇန+သမယ] ဖြစ်ရာ-အခါ၊ ဖြစ်သောအခါ။ စိတ္တုပ္ပါဒသမယေတိ စိတ္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇနသမယေ။ အနုဋီ၊၁။၆၆။

ဥပ္ပဇ္ဇနသီလ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇန+သီလ] ဖြစ်ခြင်း အလေ့-ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထ-ရှိသော။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာတိ ဥပ္ပဇ္ဇနသီလာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁ရ။

ဥပ္ပဇ္ဇနသုခ (နု) [ဥပ္ပဇ္ဇန+သုခ] ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ မိဒ္ဓေန နိဒ္ဒါယနေန ဥပ္ပဇ္ဇနသုခံ မိဒ္ဓသုခံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၆၂။

ဥပ္ပဇ္ဇနာကာရ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇန+အာကာရ] ဖြစ် သော-ဖြစ်ပုံ-အခြင်းအရာ။ တာသမ္ပိ ကာမ-ဝိတက္ကာဒီနံ ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇနာကာရော ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈-၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈ရ။

ဥပ္ပဇ္ဇနာကာရဒဿန(နု) [ဥပ္ပဇ္ဇနာကာရ+ဒဿန] ဖြစ်သော-ဖြစ်ပုံ-အခြင်းအရာကို-ပြခြင်း-ပြ ကြောင်း စကား။ ကရီယန္တီတိ တသ္မိံ ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနာကာရဒဿနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၄။ (-သံ၊ ဋီ၊၂။၉၀။)

ဥပ္ပဇ္ဇနာနုပုဗ္ဗိသန္ဒဿန (နု) [ဥပ္ပဇ္ဇနာနုပုဗ္ဗိ+ သန္ဒဿန] ဖြစ်သောအစဉ်-ဖြစ်စဉ်-ကို ကောင်းစွာပြခြင်း။ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ အတ္တဘာဝဿ ဥပ္ပဇ္ဇနာနုပုဗ္ဗိသန္ဒဿနတ္ထဥ္စ အနုလောမဒေသနာ ပဝတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၄၄။

ဥပ္ပဇ္ဇနာနုသယ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇန+အနုသယ] ဖြစ် သော အနုသယ။ ဥပ္ပဇ္ဇနာနုသယာနံ နိန္နာ-နာကရဏတ္တာ ဓေ … ဝိဘင်္ဂေ အာဂတံ။ အနုဋီ၊၃။၁၉၆။

ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇန+အရဟ] ဖြစ် ခြင်းငှါ-ဖြစ်-ထိုက်သော။ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟံ အဟိတံ ဒုက္ခာဝဟံ သံကိလေသဓမ္မံ အပနေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆ရ၊(-၁၈၁၊၂၁၉၊၂၄ရ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁ရ။)

ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟာယတနဝိသယ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇနာ ရဟာယတန+ဝိသယ] ဖြစ်ထိုက်သော အာယတနလျှင်-အာရုံ-အရာ-ရှိသော။ တဿ တဿ ဟိ ဘဝဿ မူလကာရဏဘူတာ တဏှာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဘဝေ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟာယတန-ဝိသယာပိ နာမ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၅ရ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၈၉။

ဥပ္ပဇ္ဇန္တ (တိ) [ဥ+ပဒ+ယ+အန္တ] ဖြစ်-ပွင့်-သော၊သူ။ အန္ဓာ စက္ခုံ အလဘိံသု၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တမှိ နာယကေ။ အပ၊၂။၄၄။

ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+အန္တိ] ဖြစ်-ပွင့်-ကုန်၏။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇန္တု (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+အန္တု] ဖြစ်-ပွင့်-စေကုန်သတည်း၊ ဖြစ်စေကုန်လော။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇမာန (နု) [ဥ+ပဒ+ယ+မာန] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်သော။ (၁) ဥပ္ပဇ္ဇမာနာရဟ-ကြည့်။ (တိ)(၂) စီဝရဟေတု ဝါ အာဝုသော ဘိက္ခုနော တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၃။၁၉၁။ (-မ၊၁။၈၅။ မ၊၃။၃၃။ သံ၊၁။ရ၀၊ ၉၈၊၂၅၈၊၃၃၁။)

ဥပ္ပဇ္ဇမာနက (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇမာန+က] ဖြစ်သော။ တံသဒိသမေဝ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဒီသု ဇဝနံ တဒါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကံ သန္ဓာယ…ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၂၀၀။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနကဒေါသ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇမာနက+ဒေါသ] ဖြစ်သောဒေါသ။ ဒွိသု အကုသလစိတ္တေသု ဥပ္ပဇ္ဇမာနကဒေါသဿ စ အနာဂါမိမဂ္ဂေန ဥစ္ဆေဒံ ဝဒတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။(ဘာသာဋီကာ၌ ဥပ္ပဇ္ဇနကဒေါသ-ဟုပြင်ထားသည်။)

ဥပ္ပဇ္ဇမာနကဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇမာနက+ဓမ္မ] ဖြစ်သောတရား။ တေဿ ပန ယထာ အတ္တာနံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကဓမ္မာနံ။ အနုဋီ၊၁။၁၉၅။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနကသတ္တ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇမာနက+သတ္တ] ဖြစ်လတ္တံ့သော သတ္တဝါ။ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကသတ္တော။ အံဋီ၊၂။၁၄၈။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနကာလ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇမာန+ကာလ] ဖြစ်သော-ဖြစ်ရာ-အချိန်အခါ။ ကာလသင်္ခါတောတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကာလသင်္ခါတော။ သံဋီ၊၂။၂၁၇။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနစိတ္တသမင်္ဂီ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇမာနစိတ္တသမင်္ဂ+ဤ] ဖြစ်ဆဲစိတ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊ စိတ်၏ဥပ္ပါဒက္ခဏနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေတိ စ ဥပ္ပဇ္ဇမာနစိတ္တသမင်္ဂီ ပုဂ္ဂလော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၃။၁၅၂။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနဒုက္ခ (နပုံ) [ဥပ္ပဇ္ဇမာန+ဒုက္ခ] ဖြစ်လတ္တံ့သောဆင်းရဲဒုက္ခ။ အာယတိံ သတ္တသု အတ္တဘာဝေသု ဥပ္ပဇ္ဇမာနဒုက္ခသင်္ခါတအနတ္ထုပ္ပတ္တိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သံဋီ၊၂။၁၅၇။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနသင်္ခါရဂ္ဂဟဏ (နပုံ) [ဥပ္ပဇ္ဇမာနသင်္ခါရ+ဂဟဏ] ဖြစ်သောသင်္ခါရတရားတို့ကို ယူခြင်း။ ဥပ္ပါဒေါတိ ဧတေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနသင်္ခါရဂ္ဂဟဏန္တိ "ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိဋီ၊၁၂၄။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနသတ္တ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇမာန+သတ္တ] ဖြစ်သောသတ္တဝါ။ ကာမာဝစရာဒိသြကာသာ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇမာနသတ္တာနံ ... အဓိဋ္ဌာနဘာဝေန "ဓာတူ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၂၃၁။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနာကာရ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇမာန+အာကာရ] (၁) ဖြစ်သော-ဖြစ်ပုံ-အခြင်းအရာ။ (၂) ဖြစ်ဆဲအခြင်းအရာ၊ ဖြစ်ဆဲခဏ။ သကအတ္တဘာဝါ-ဒီသု တဏှာယ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာကာရော ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၆။ (သျှ-၌ ဥပ္ပဇ္ဇနာကာ-ရော-ဟုရှိသည်။) (၂) ဋ္ဌိတိ မာ ပါပုဏန္တု၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာကာရေနေဝ ပဝတ္တန္တူတိ အဓိ-ပ္ပါယော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၀၇။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယတန (နပုံ) [ဥပ္ပဇ္ဇမာန+အာယတန] ဖြစ်သောအာယတန။ အာယတနာနန္တိ တေသု တတ္ထ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယတနဝသေန သင်္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။

ဥပ္ပဇ္ဇမာနာရဟ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇမာန+အရဟ] ဖြစ်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ အာယတိံ သတိ ပစ္စယေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာရဟာ သဿတုစ္ဆေဒသင်္ခါတာ မိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိ။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၅။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၀၄။)

ဥပ္ပဇ္ဇရေ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+အန္တိ] ဖြစ်-ပွင့်-ကုန်၏။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိံ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဣံ] ဖြစ်-ပွင့်-ပြီ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိံသု (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဣံသု] ဖြစ်-ပွင့်-ကုန်ပြီ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဤ] ဖြစ်-ပွင့်-ပြီ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗ (နပုံ) [ဥ+ပဒ+ယ+တဗ္ဗ။ ရူပသာ၊၃၃၉။] (၁) ဖြစ်ရာ၏၊ ဖြစ်-ဖြစ်သင့်-ဖြစ်ထိုက်-ခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်သင့်-ဖြစ်ထိုက်-သော။ (၁) ယတ္တကေဟိ တတော ဥပ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃ရ၀။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗဘဝ (ပု) [ဥပ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗ+ဘဝ] ဖြစ်သင့်-ဖြစ်ထိုက်-သောဘဝ။ တတော ပုဗ္ဗေ ဥပ္ပဇ္ဇိ-

တပ္ပဘာဝဝသေန ဘဝိဿန္တိ နာမ။ ဥဒါန႒၊ ၂၅၃။

ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ (ဗျ) [ဥ+ပဒ+ယ+တုံ] ဖြစ်ခြင်းငှါ။ လောကိယလောကုတ္တရာယ ပညာယ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ န ဒေန္တိ။ အဘိ႒၊၂။၃၅၄။

ဥပ္ပဇ္ဇိတုကာမ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ+ကမု+ဏ] ဖြစ်ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊သူ။ ကတ္ထ နု တွံ ဘိက္ခုနိ ဥပ္ပဇ္ဇိတုကာမာ။ သံ၊၁။၁၃၄။ (-ဝိ႒၊၂။၁၀၈။)

ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တွ¹ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+အာ။ အာကို တွ ပြု] ဖြစ်-ပွင့်-ပြီး။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တွ² (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဦ။ ဦ ကို အာ ပြန်] ဖြစ်-ပွင့်-ကုန်ပြီး။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဒ+ယ+တွာ] ဖြစ်၍။ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ တေသံ ဝူပသမော သုခေါ။ ဒီ၊၂။၁၂၉၊၁၆၁။ သံ၊၁။၆၊၁၆၀၊၂၀၂။ (-အဘိ၊ ၈။၂၁၃။ အဘိ၊ဝိ။၁။ ပဋိသံ။၅၅။)

ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဿတိ] ဖြစ်-ပွင့်-လတ္တံ့။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တု (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဿန္တု] ဖြစ်-ပွင့်-လတ္တံ့. စေကုန်သတည်း။ ဖြစ်လတ္တံ့. စေကုန်လော။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိဿမာန (တိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဿမာန။ မောဂ်၊၅။၆၇။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၂၄။] ဖြစ်လတ္တံ့သော။ အနာဂတကာလဘေဒေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿမာနေ သန္နိ-ဋ္ဌာနံ ကတွာ အညဿ စ ဥပ္ပဇ္ဇိဿမာနတာဝ ပုစ္ဆိတာ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၀။

ဥပ္ပဇ္ဇိဿသိ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဿသိ] ဖြစ်-ပွင့်-လတ္တံ့။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိဿာမ (ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဿာမိ] ဖြစ်-ပွင့်-ကုန်လတ္တံ့။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဋိပါဋိ (ထီ) [ဥ+ပဋိပါဋိ] အစဉ်မဟုတ်။ ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခာမီ"တိ ဝတ္တုကာမော ဥပ္ပဋိပါဋိယာ "ဓမ္မံ ပစ္စက္ခာမီ"တိ ဝါ ... ဝဒေယျ။ ဝိ႒၊ ၁။၂၁၄။ (-ဝိ႒၊၂။၁၄၊၈၈။ ကင်္ခါ။၂၈၂။ အံ၊ ႒၊၂။၂၄။)

ဥပ္ပဋိပါဋိအာကာရ (ပု) [ဥပ္ပဋိပါဋိ+အာကာရ] အစဉ်မဟုတ်သော-အခြင်းအရာ-အပြား။ ဥပ္ပဋိပါဋိအာကာရေနာ(မ႒၊၂။၂၇၄)တိ ပဌမံ သံကိလေသဓမ္မေ ဒဿေတွာ ပစ္ဆာ ဝေါဒါန-ဓမ္မဒဿနံ သတ္တု ဒေသနာပဋိပါဋိ၊ ယထာ ဝါမံ မုဥ္စ၊ ဒက္ခိဏံ ဂဏှာတိ၊ တထာ ဥပ္ပဋိ-ပါဋိပကာရေန။ မဋီ၊၂။၂၉၅။

ဥပ္ပဋိပါဋိကသုတ္တ (နု) [ဥပ္ပဋိပါဋိက+သုတ္တ] အစဉ်မဟုတ်သောအားဖြင့်ဟောအပ်သော သုတ်၊ ဥပ္ပဋိပါဋိကသုတ်။ (အခြားသုတ်တို့၌ ဣန္ဒြေငါးပါးကို သုခိန္ဒြေ, ဒုက္ခိန္ဒြေ-စသော အစဉ်ဖြင့် ဟောတော်မူသကဲ့သို့ ဟောတော် မမူဘဲ ဒုက္ခိန္ဒြေ, ဒေါမနဿိန္ဒြေ-စသည်ဖြင့် အစဉ်မဟုတ်သောအားဖြင့် ဟောတော်မူ သောသုတ်။ သံ၊၃။၁၈၈-၁၉၀။) အဒေသိတ-တ္တာတိ သေသသုတ္တာနိ ဝိယ "သုခိန္ဒြိယ"န္တိ-အာဒိနာ အဒေသိတတ္တာ ဣဒံ ဥပ္ပဋိပါဋိက-သုတ္တံ နာမ။ သံဋီ၊၂။၄၉၇။

ဥပ္ပဋိပါဋိဓာတုက (တိ) [ဥပ္ပဋိပါဋိ+ဓာတုက] အစဉ်အတိုင်းမဟုတ်သော-အစဉ်မကျသော-ဓာတ်ရှိသော။ (မ၊၃။၂၈၂-ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်၏ ဥဒ္ဒေသ၌ (၁) ဆဖဿာယတနော (၂) အဋ္ဌာရသ-မနောပဝိစာရော (၃) စတုရာဓိဋ္ဌာနော (၄) ယတ္ထ ဋ္ဌိတံ မညဿ ဝါ ... ဝုစ္စတိ (၅) ပညံ နပ္ပမဇ္ဇေယျ...သိက္ခေယျ-ဟု မာတိကာစဉ်တော် မူ၏၊ နိဒ္ဒေသတွင် စတုရာဓိဋ္ဌာန၏ အကျယ်ကို ဟောတော်မူပြီးနောက် အစဉ်အတိုင်း ယတ္ထ ဋ္ဌိတံ မညဿ ဝါ...ဝုစ္စတိ-၏ အကျယ်ကို ဟောသင့်လျက် ဟောတော်မမူဘဲ ခုန်ကျော်၍

ပည် နပ္ပမဇ္ဇေယျ...သန္တိမေဝ သိက္ခေယျ-၏ အကျယ်ကို ဓာတ်ခြောက်ပါးဖြင့် ဝေဘန်ဖန်၍ ဟောတော်မူသည်ကို ရည်ရွယ်၍ "ဥပ္ပဋိ-ပါဋိကဓာတုက" ဟုဆိုလိုသည်။) ဥပ္ပဋိပါဋိ-ဓာတုက(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၈)န္တိ အယထာနုပုဗ္ဗိကံ။ မ၊ ဋီ၊၃။၃၉၈။

ဥပ္ပဋိပါဋိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပ္ပဋိပါဋိ+နိဒ္ဒေသ] အစဉ်မဟုတ်သဖြင့်ညွှန်ပြခြင်း။ (ဉာဏေန အဝိဇ္ဇာယ၊ ပါမောဇ္ဇေန အရတိယာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၄၇)တွင် ဉာဏေန အပိုဒ်ကို နောက်မှညွှန်ပြသင့်လျက် ရှေ့၌ညွှန်ပြခြင်းကို ဆိုလိုသည်။) ဥပ္ပဋိပါဋိနိဒ္ဒေသော ပန နီဝရဏသဘာဝါယ အဝိဇ္ဇာယ ပဟာနိဝရဏေသုပိ သင်္ဂဟဒဿ-နတ္ထန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၀၇။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။)

ဥပ္ပဋိပါဋိပကာရ (ပု) [ဥပ္ပဋိပါဋိ+ပကာရ] အစဉ်မဟုတ်သောအပြား။ ဥပ္ပဋိပါဋိအာကာရ-ကြည့်။

ဥပ္ပဋိပါဋိဝစန (နပ) [ဥပ္ပဋိပါဋိ+ဝစန] အစဉ်မဟုတ်သော-အစဉ်မကျသော-အစဉ်လွဲမှားသော-စကား၊ အစဉ်မဟုတ်သဖြင့် ဆိုခြင်း။ "အမ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ရာဇာဂါရကေ"တိ ဝတ္တဗ္ဗေ "ရာဇာဂါရကေ အမ္ဗလဋ္ဌိကာယ"န္တိ ဥပ္ပဋိပါဋိ-ဝစနေနပိ ဣမမတ္ထံ ဒီပေတိ။ ဝဇိရ၊၂၃။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၄။ မူလဋီ၊၂။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၅။)

ဥပ္ပဏ္ဍေတွာ (ကြိဝိ)[ဥ+ပဍ+ဏေ+တွာ] ခွဲ၍။ လုဥ္စိ-တွာတိ တတော မံသမေဝ နိရဝသေသံ ဥပ္ပဏ္ဍေ-တွာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။ (သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၄-၌ လုဥ္စိတွာတိ ဥပ္ပါဋေတွာ-ဟုရှိ၏။ ဤ၌လည်း ဥပ္ပါဋေတွာ-ရှိသင့်သည်။ ဥပ္ပါဋေတွာ-လည်းကြည့်။)

ဥပ္ပဏ္ဍုဘာဏိတ (တိ) [ဥပဏ္ဍု+ဘာဏိတ] တစ်ဝက်တစ်ပျက်ပြောဆိုအပ်သော။ ဥပ္ပဏ္ဍုဘာဏိတ-အညာဘာဏိတာဒိဝသေန ဝိရူပေါ် ပလာပေါ ဝိပ္ပလာပေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၁။ (ဥပဍ္ဍုဘာဏိတ-ဟုရှိသင့်သည်။ ဥပဍ္ဍု-ကြည့်။)

ဥပ္ပိလာဝနာ (ထီ) [ဥ+ပ္လု+ယု။ နီတိ၊ဓာ။၂၉၈။ ဥပ္ပိလာဝန+ဣတ္ထိ အာ] (၁) ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော် သရော်-ကျီစယ်-ခြင်း။ (တိ)(၂) ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော် သရော်-ကျီစယ်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) ခိပနာတိ ... ဥပ္ပိလာဝနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။ (-မိလိန္ဒ။၃၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပိလာဝနကထာ (ထီ) [ဥပ္ပိလာဝနာ+ကထာ] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-ကြောင်းဖြစ်သောစကား။ ဥပ္ပိလာဝေတီတိ ဥပ္ပိလာ-ဝနကထံ ကထေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၉။

ဥပ္ပိလာဝနဇာတိက (တိ) [ဥပ္ပိလာဝနာ+ဇာတိ+က] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-ခြင်းသဘောရှိသော။ သဓာယမာနရူပါတိ ဥပ္ပ-လာဝနဇာတိကံ ဝစနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၈၉။

ဥပ္ပိလာဝယမာန (တိ) [ဥ+ပ္လု+ဏယ+မာန] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-သော၊သူ။ အထ နံ သဟာယကစောရော အတ္တနော ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပိလာဝယမာနော ... အာဟ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

ဥပ္ပိလာဝိတ (တိ) [ဥ+ပ္လု+တ] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-အပ်သော၊သူ။ အာဝုသော ဣမေသံ ဋ္ဌေကလောမာနံ ကာရဏာ မနုဿေဟိ ဥပ္ပိလာဝိတောတိ။ ဝိ၊၁။၃၄၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။)

ဥပ္ပိလာဝိယမာန (တိ) [ဥ+ပ္လု+ယ+မာန] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-အပ်

သော၊သူ။ တေဟိ မနုဿေဟိ ဥပဓ္မက္ကိယ-မာနော မကုံ အဟောသိ။ ဝိ၁။၃၄၀။ (-ဝိ၊၂။၄၆၁။ ဝိ၃။၄၀၇။ ဥဒါန၌။၁၅၉။)

ဥပဓ္မကျာ (ပု) [ဥ+ပဓိ+ဥ။ ဥ+ပက္ကျ။ ပက္ကျ-ကြည့်] အလွန်ဖျော့တော့သော-ဝါဖျော့ဖျော့-အဆင်း။ ဥပဓ္မကျပက္ကျကဇာတ-ကြည့်။

ဥပဓ္မကျက (တိ) [ဥပဓ္မကျ+က။ ထိ-၌ ဥပဓ္မကျကီ] အလွန်ဖျော့တော့သောအဆင်းရှိသော၊ကိုယ်၊သူ။ ဥပဓ္မကျကိ(ပေတ။၁၃၉)နှိ ဥပဓ္မကျကဇာတံ။ ပေတ၌။၆၇။

ဥပဓ္မကျကဇာတ(တိ) [ဥပဓ္မကျက+ဇာတ] ဖြစ်သော အလွန်ဖျော့တော့သောအဆင်းရှိသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဓ္မကျကီ (ထိ) [ဥပဓ္မကျ+က။ ဣတ္ထိဂြိ ပစ္စည်း] ဖျော့တော့သောကိုယ်အဆင်းရှိသော၊သူမ (ပြိတ္တာမ)။ ဥပဓ္မကျက-ကြည့်။

ဥပဓ္မကျပဓ္မကျက (တိ) [ဥပဓ္မကျပက္ကျ+က] အလွန်ဖျော့တော့ဝါဝင်းသောအဆင်းရှိသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဓ္မကျပဓ္မကျကဇာတ (တိ) [ဥပဓ္မကျပက္ကျက+ဇာတ။ စလင်းဂဏ္ဌိ။၂၀၆] ဖြစ်သော အလွန်ဖျော့တော့ဝါဝင်းသောအဆင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ရှိသော၊(ဘာသာဋီ။) အလွန်ဖျော့တော့လွန်းသောကိုယ်အဆင်းရှိသော၊သူ။ ဥပဓ္မကျပဓ္မကျက-ဇာတော(ဝိ၁။၂၂)တိ သဉ္ဇာတုပဓ္မကျပဓ္မကျက-ဘာဝေါ။ ဝိ၌၁။၁၈၂။ (-ဝိ၁။၂၂၀။ ဝိ၂။၃၇။ ဝိ၃။၇၀၊၂၉၀။ မ၂။ ၃၂၃။ အံ၌၁။၅၃။ ခုဒ္ဒက၌။၂၀၀။ အံဋီ၁။၁၈၉။)

ဥပဓ္မက္ကေတိ (တိ) [ဥ+ပဓိ+ဏေ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၂၉၈] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-ကျီစယ်-၏။ ဥပဓ္မက္ကေတိ(အံ၊၂။၈၀။ အဘိ၊ပု။၁၇၇)တိ ဥပဓ္မကနကထံ ကထေတိ။ အံ၌၂။၃၅။ အဘိ၌၁။၉၉။ (-ဝိ၃။၃၀၉။)

ဥပဓ္မက္ကေန္တိ—ဝိ၁။၁၈၇။ ဝိ၃။၃၈၂။ ဝိ၌၂။၁၃၃။ အဘိ၌၁။၃၁၃။ **ဥပဓ္မက္ကိမှာ**—ပေတ၌။၁၆၂။ **ဥပဓ္မက္ကေသိ**—မ၌၂။၉၅။ ထေရီ၌။၂၃၀။ **ဥပဓ္မက္ကေ သုံ**—ဝိ၁။၃၄၀။ ဝိ၂။၃၆၅။ ဝိ၃။၄၀၇။ ဝိ၌၂။၂၆၆။ **ဥပဓ္မက္ကေသန္တိ**—သံ၌၁။၁၆၅။

ဥပဓ္မက္ကေတုံ (ဗျ) [ဥ+ပဓိ+ဏေ+တုံ] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဓ္မက္ကေတုကာမ (တိ) [ဥပဓ္မက္ကေတုံ +ကမု+ဏ] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ ရာဇာ "ကိံ တေ ဥပဓ္မက္ကေတုကာမော ဘဏတိ"တိ န သုဏာတိ။ သုတ္တနိ၌၁။၅၅။ အပ၌၁။၁၆၆။

ဥပဓ္မက္ကေတွာ(ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဓိ+ဏေ+တွာ] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-၍။ သာ တံ ဥပဓ္မက္ကေတွာ ဂဏ္ဍိတုံ န ဣစ္ဆိ။ အံ၌၁။၂၁။ (-ဓမ္မ၌၁။၁၇၅။ အံဋီ၁။၇၂။)

ဥပဓ္မက္ကေန္တ (တိ)[ဥ+ပဓိ+ဏေ+အန္တ] ပြက်ရယ်ပြု-ပြောင်လှောင်ပျက်ချော်သရော်-လိုသော၊သူ။ တေ တံ ဗြာဟ္မဏံ ဥပဓ္မက္ကေန္တာ အာဟံသု။ သုတ္တနိ၌၁။၁၇။ (-ဥဒါန၌။၂၈၉။ အံဋီ၁။၅၁။ မူလဋီ၂။၄၀။)

ဥပဓ္မတ (ကြိ) [ဥ+ပတ+အ+ဟိ] ခုန်တက်-ပျံသန်း-လော။ ဥပဓ္မတတိ(၁)-ကြည့်။

ဥပဓ္မတတိ (ကြိ) [ဥ+ပတ+အ+တိ] (၁) ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-၏။ (၂) ကျ၏။ (၃) အထက်သို့ညွှတ်၏၊ အားထုတ်၏။ (၄) အနီး၌ကျရောက်-အနီး၌တည်စေ၏၊ ဖြစ်စေ-တိုးပွားစေ-၏။ (၁) အာကာသံ ဝါ ဥပဓ္မတတိ။ ဝိ၌၁။၂၈၇။ ဒွေတိတိ ဥပဓ္မတတိ။ ဒီ၌၁။၁၈၆။

မ၊၃၊၂။၁၁၇။ (-အံ၊၃၊၂။၂၉၂။) **ဥပ္ပတန္တိ**—အပ၊၂။၉၈။ ဇာ၊၁။၂၉၇။ သံ၊၃၊၁။၂၁၉။ **ဥပ္ပတ**—ဇာ၊၃၊၃။၂၀၈။ **ဥပ္ပတေ**—(ယျေ ကို ပြေ) ထေရ။၂၃၆။ ဇာ၊၁။၃၄၀။ ဇာ၊၂။၁၃၆။ ထေရ၊၃၊၁။၂၁၃။ ဇာ၊၃၊၄။၄၆၅။ **ဥပ္ပတေယျ**—မ၊၃။၁၉၈။ **ဥပ္ပတေယျုံ**—မ၊၃။၁၉၆။ **ဥပ္ပတိ**—မ၊၃၊၄။၂၀၄။ အပ၊၃၊၂။၂၉၆။ ဇာ၊၃၊၃။၂၀၈၊၂၃၉။ **ဥပ္ပတိဿာမိ**—ဓမ္မ၊၃၊၂။၁၃၁။ (၂) ဥပ္ပတတီတိ ဥပ္ပါတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၉။ (၃) ဥပ္ပတေ(ထေရ။၂၃၆)တိ ဥဏ္ဏမေယျ၊ ... ဥဿုက္ကေယျ။ ထေရ၊၃၊၁။၂၁၃။ (၄) ဥပ္ပတေ (ထေရ။၂၃၆)တိ ... ဥပဋ္ဌာပေယျ ဥပ္ပါဒေယျ ဝနေယျ။ ထေရ၊၃၊၁။၂၁၄။

ဥပ္ပတန (န) [ဥ+ပတ+ယု] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ခုန်-ခုန်တက်-ပျံတက်-ခြင်း။ (၃) ကျခြင်း။ (၁) ဥပ္ပတ္တိယဋ္ဌေနုပ္ပတနံ။ ဓာန်။၁၁၂၇။ (၂) မန္ဒပညဿ သင်္ခေပဒေသနာ သသကဿ ဥပ္ပတနံ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊၃၊၂။၁၁။ (-ဓမ္မ၊၃၊၂။၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂။) (၃) ဥပ္ပတိတန္တိ ဥပ္ပတနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၀။

ဥပ္ပတနာကာရ (ပု) [ဥပ္ပတန+အာကာရ] ပျံတက်-ပျံသန်း-သောအခြင်းအရာ။ တာပသော အာကာသေ ဥပ္ပတနာကာရံ ဒဿေတွာ သမုဒ္ဒေ ပတိ။ ဇာ၊၃၊၂။၂၉၈။

ဥပ္ပတ(တ္တ)နာကာရပ္ပတ္တ (ပု) [ဥပ္ပတ(တ္တ)နာကာရ+ပတ္တ] ပျံတက်သော-ဖြိုအံ့သော-အခြင်းအရာသို့ရောက်သော၊ ပျံတက်၍ တည်သကဲ့သို့သော။ သကလနဂရံ ဥပ္ပတနာကာရပ္ပတ္တံ (ဥပ္ပတ္တနာကာရပ္ပတ္တံ) အဟောသိ။ အံ၊၃၊၂။၁၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃။၃၂၅။ ဥပ္ပတနာကာရပ္ပတ္တန္တိ ဥပ္ပတိတွာ ဌိတံ ဝိယ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။

ဥပ္ပတန္တ (တိ) [ဥ+ပတ+အန္တ။ ထိ ၌ ဥပ္ပတန္တီ] (၁) (မြေကိုခွဲ၍ အထက်သို့) တက်လာ-ထွက်ပေါ်လာ-သော။ (၂) အထက်သို့ညွတ်-ထောင်လွှားမော်ကြွား-သော၊သူ။ (၃) ခုန်ပေါက်-ခုန်လွှား-သော၊သူ။ (၄) ပျံတက်သော၊သူ။ (၁) ဗီဇံ ဥပ္ပတတံ သေဋ္ဌံ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပတတံ သေဋ္ဌာ။ သံ၊၁။၃၉။ ဥပ္ပတန္တာန(သံ၊၃၊၁။၉၂)န္တိ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌဟန္တာနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။ ဥပ္ပတမာနာတိ ဥပ္ပတန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။ (၂) ဥပ္ပတန္တေသု နိပတေ။ ထေရ။၂၃၆။ ဥပ္ပတန္တေသူတိ ဥဏ္ဏမန္တေသု, သတ္တေသု မာနုဒ္ဒစ္စထမ္ဘသာရမ္ဘာဒိဟိ အတ္တုက္ကံသနေန အနုပသန္တေသု။ အထ ဝါ ဥပ္ပတန္တေသူတိ ဥဋ္ဌဟန္တေသု၊ ကိလေသေသု ပရိယုဋ္ဌာနဝသေန သီသံ ဥက္ခိပန္တေသု။ ထေရ၊၃၊၁။၂၁၃။ (၃) ဥဒ္ဓံ ဥပ္ပတန္တော စတ္တာရိပိ အဋ္ဌပိ ဥသဘာနိ (ဥသဘဋ္ဌာနာနိ) ဥပ္ပတတိ။ သံ၊၃၊၂။၂၆၂။ အံ၊၃၊၂။၂၉၂။ ဣမေ ဂဒြဘာ ကသဋောဒကံ ပိဝိတွာ မတ္တာ ဟုတွာ ဝိရဝန္တာ ဥပ္ပတန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊၃၊၂။၈၈။ (၄) ကောပိ "အဟံ အရဟာ"တိ အာကာသေ ဥပ္ပတန္တော နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊၃၊၂။၁၃၁။ ထေရော...အာကာသေ ဥပ္ပတိ၊ ဥပ္ပတန္တော စ ပညာသယောဇနာနိ ဥက္ခိပိ။ အပ၊၃၊၂။၂၉၆။

ဥပ္ပတန္တိ (ကြိ) [ဥ+ပတ+အ+အန္တိ] ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-ကုန်၏။ ဥပ္ပတတိ (၁) ကြည့်။

ဥပ္ပတမာန (တိ) [ဥ+ပတ+အ+မာန] ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-သော၊သူ။ သာ ဟိ ဥပ္ပတမာနာ သဗ္ဗာကုသလဓမ္မေ သမုဂ္ဃါတေတိ။ သံ၊၃၊၁။၉၂။ ဥပ္ပတမာနာတိ ဥပ္ပတန္တီ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။ မာနုသိနီ နာမ သကုဏီ စိတ္တပတ္တာ အာကာသေ ဥပ္ပတမာနာ ပက္ခေ ပသာရေတွာ ဂစ္ဆန္တီ သောဘတိ။ ဇာ၊၃၊၇။၃၈၃။

ဥပ္ပတိ (ကြိ) [ဥ+ပတ+ဤ] ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-ပြီ။ ဥပ္ပတတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပ္ပတိတ (န) [ဥ+ပတ+တ] (၁) ဖြစ်ခြင်း၊ ကျခြင်း။ (ဥပ္ပါတ-လည်းကြည့်။) (တိ)(၂) ပျံတက်-ပျံသန်း-သော၊သူ။ (၃) ဖြစ်ပေါ် လာသော။ (၄) ခုန်တက်-ခုန်ကျော်-ထွက်ပေါ် လာသော၊ ခုန်ကျော်၍ ဖြစ်လာသော။ (၁) ဥပ္ပါတန္တိ အသနိပါတာဒီနံ မဟန္တာနံ ဥပ္ပတိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဥပ္ပတိတန္တိ ဥပ္ပတနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၇၀။ (တိ)(၂) အာကာသေ ဥပ္ပတိတဿ ပက္ခိနော ပက္ခပ္ပသာရဏံ ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ (၃) ယော ဝေ ဥပ္ပတိတံ ကောဓံ။ ဓမ္မ။၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ ဥပ္ပတိတန္တိ ဥပ္ပန္နံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။ (-သံ၊၁။၅၂။ ဇာ၊၁။၁၁၅၊၁၄၄၊၁၇၈၊၁၉၁၊၂၃၇။ အပ၊၂။၂၄၂။ သုတ္တနိ။၂၇၉၊၃၇၂။ နေတ္တိ။၁၂၄၊ ၁၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊၁၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၉။) (၄) ဝိပစ္စိတုံ သြကာသကရဏဝသေန ဥပ္ပတိတံ အတီတကမ္မဥ္စ။ မူလဋီ၊၁။၆၇။ ဥပ္ပတိတကိစ္စ-နိပ္ပါဒနတော ဥပ္ပတိတသဒိသတ္တာ “ဥပ္ပတိတ”န္တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၇၂။

ဥပ္ပတိတကိစ္စနိပ္ပါဒန (တိ) [ဥပ္ပတိတကိစ္စ+ နိပ္ပါဒန] ခုန်ကျော်၍ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပတိတသဒိသ (တိ) [ဥပ္ပတိတ+သဒိသ] ခုန်ကျော်-ခုန်တက်-လာသကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ (ဘာသာဋီ။) (အတိတ်ကံအများထဲတွင် ဤ ကံတစ်ပါးသာ ထင်လာသည့်တွက် အများထဲမှ ခုန်ထွက်လာသကဲ့သို့ဖြစ်သော (အတိတ်ကံ။) ဥပ္ပတိတ (၄) ကြည့်။

ဥပ္ပတိတုံ (ဗျ) [ဥ+ပတ+တုံ] ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-ခြင်းငှါ။ ဣမေ မဟာသေဋ္ဌိ ဥပ္ပတိတုံ န ဒေန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။)

ဥပ္ပတိတုကာမ (တိ) [ဥပ္ပတိတုံ+ကမု+ဏ] ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊သူ။ အာကာသေ ဥပ္ပတိတုကာမဿ ပက္ခိနော ပက္ခဝိက္ခေပေါ ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၅။)

ဥပ္ပတိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပတ+တွာ] (က) ပျံတက်-ပျံသန်း-ခုန်ကျော်တက်-၍။ (ခ) လျှံတက်၍။ (က) အာကာသံ ဥပ္ပတိတွာ(ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၉)တိ အာကာသေ ဥဂ္ဂန္တွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၁၂။ ဥပ္ပတိတွာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄)တိ ဥဒ္ဓေတွာ ဥလ္လိင်္ဃိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။) (ခ) ကာစိ နဒီ ကာလန္တရေန ဥပ္ပတိတွာ ဂါမနိဂမသီမံ သြတ္ထရိတွာ ပဝတ္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၄၇။

ဥပ္ပတိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပတ+တွာန] ပျံတက်-ပျံသန်း-၍။ သဒါ နိပစ္စ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ ဥပ္ပတိတွာန အမ္ဗရံ။ အပ၊၂။၂၁၃။

ဥပ္ပတိဿာမိ (ကြိ) [ဥ+ပတ+ဿာမိ] ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-အံ့။ ဥပ္ပတတိ (၁) ကြည့်။

ဥပ္ပတေ (ကြိ) [ဥ+ပတ+ဧယျ] (၁) ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-ရာ၏။ ဥပ္ပတတိ-(၁) ကြည့် (၂) အထက်သို့ညွတ်ရာ၏၊ အားထုတ်ရာ၏။ ဥပ္ပတတိ-(၃) ကြည့်။ (၃) အနီး၌ကျရောက်-အနီး၌တည်စေ-ဖြစ်စေ-တိုးပွားစေ-ရာ၏။ ဥပ္ပတတိ (၄) ကြည့်။

ဥပ္ပတေယျ (ကြိ) [ဥ+ပတ+ဧယျ] ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-ရာ၏။ ဥပ္ပတတိ-(၁) ကြည့်။

ဥပ္ပတေယျုံ (ကြိ) [ဥ+ပတ+ဧယျုံ] ခုန်တက်-ပျံတက်-ပျံသန်း-ကုန်ရာ၏။ ဥပ္ပတတိ(၁)ကြည့်။

ဥပ္ပတ္ထ (တိ) [ဥ+ပ+အပ+တ။ ဥ+ပဒ+တ]

အထက်သို့ရောက်အပ်-ဖြစ်စေအပ်-ဆည်းပူးအပ်-သော။ ဉပ္ပတ္တေ စ ကတေ ကမ္မေ။ အပ၊၂။ ၂၇၉။

ဉပ္ပတ္တာနုပ္ပတ္တိဒဿနဝါရ (ပု) [ဉပ္ပတ္တာနုပ္ပတ္တိ (ဉပ္ပတ္တိအနုပ္ပတ္တိ) ဒဿန+ဝါရ] ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်းကို ပြရာဝါရ။ ဒုတိယော တေသံ-ယေဝ မဗ္ဗာနံ ကာမဓာတုအာဒီသု ဉပ္ပတ္တာ-နုပ္ပတ္တိဒဿနဝါရော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၀။ (-အနုဋီ၊၂။၂၂၅။)

ဉပ္ပတ္တာရဟ (တိ) [ဉပ္ပတ္တိ+အရဟ] ဖြစ်ခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ ဖြစ်ထိုက်သော။ ဘူမိလဒ္ဓံ နာမ တေသု ခန္ဓေသု ဉပ္ပတ္တာရဟံ ကိလေသဇာတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

ဉပ္ပတ္တိ[၁] (ထီ) [ဉ+ပဒ+တိ။ ဓာန်ဋီ။၉၀] (၁) ဖြစ်ခြင်း၊ ပြီးစီးဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ (၂) ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော။ (၃) ဖြစ်လတ္တံ့သော။ (၁) ပါတုဘာဝေါတိ ဉပ္ပတ္တိ နိပ္ဖတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၁။ (၂) ဉပ္ပတ္တိဋ္ဌာန-ကြည့်။ (၃) ဉပ္ပတ္တိဒိဝသ-ကြည့်။

ဉပ္ပတ္တိ[၂] (ထီ) [ဉပ္ပတ္တိ+ကာရဏ] ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဉပ္ပတ္တိ အနုသယော တထာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၈၀။ ဉပ္ပတ္တိတိ ဉပ္ပတ္တိကာရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၈၁။

ဉပ္ပတ္တိအတ္ထ (ပု) [ဉပ္ပတ္တိ+အတ္ထ] ဖြစ်ခြင်းဟူသောအနက်။ "ဉပ္ပန္နံ ဉဒိတ"န္တိအာဒိသု ကေဝလဿ ပန္န-သဒ္ဒဿ, ဣတ-သဒ္ဒဿ စ ပယောဂေ ဉပ္ပတ္တိအတ္ထဿ အနုပလဗ္ဘနတော, ဉ-သဒ္ဒဿ စ ပယောဂေ ဉပလဗ္ဘနတော ဉပ္ပတ္တိအတ္ထံ ဒီပေတီတိ အာဟ "ဝေံ ဉပ္ပန္နံ ဉဒိတန္တိ ဝုတ္တံ ပီ"တိ။ အနုဋီ၊၂။၆၂။

ဉပ္ပတ္တိအရဟ (တိ) [ဉပ္ပတ္တိ+အရဟ] ဖြစ်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ အနုသယပ္ပဟာနန္တိ အပ္ပဟီန-ဘာဝေန သန္တာနေ အနုအနုသယနကာ ကာရဏလာဘေ ဉပ္ပတ္တိအရဟာ အနုသယာ။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၆။ (-အနုဋီ၊၂။၁၃၆။)

ဉပ္ပတ္တိအာကာရဒဿန (ထီ၊နု) [ဉပ္ပတ္တိအာကာရ+ဒဿန] ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကို ပြခြင်း။ တဿ ဉပ္ပတ္တိအာကာရဒဿနတ္ထံ ကသ္မာ ဝုတ္တံ။ မဋီ၊ ၃၊၃၉။

ဉပ္ပတ္တိဩကာသဋ္ဌာန (နု) [ဉပ္ပတ္တိဩကာသ+ဋ္ဌာန] ဖြစ်ရာအရပ်ဌာန။ ဉပ္ပတ္တိဩကာသဋ္ဌာနံ ဟိ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၀။

ဉပ္ပတ္တိက (နု) [ဉပ္ပတ္တိ+က] (၁) ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ ဖြစ်ကြောင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ (၁) နိမိတ္တန္တိ ဉပ္ပတ္တိကံ။ သံဋီ၊ ၂။၂၁၀။ (တိ)(၂) တဒ္ဓ ပန အကာလိကံ ကဒါစုပ္ပတ္တိကံ အဌဟိ ဟေတူဟိ ဝိပ္ပမုတ္တံ။ မိလိန္ဒ။၁၁၉။

ဉပ္ပတ္တိကထာ (ထီ) [ဉပ္ပတ္တိ+ကထာ] ဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ပုံ-အတ္ထုပ္ပတ္တိ-ကို ပြဆိုသောစကား။ ဝိသာခါယ ဉပ္ပတ္တိကထာဝ ကထေတဗ္ဗာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။(-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ ဉဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၇။)

ဉပ္ပတ္တိကရဏ (နု) [ဉပ္ပတ္တိ+ကရဏ] ဖြစ်ခြင်းကို ပြုခြင်း၊ ဖြစ်အောင်ပြုခြင်း။ ဟေတုကိစ္စံ နာမ တဿ တဿ ဉပ္ပါဒေတဗ္ဗဿ ဉပ္ပတ္တိကရဏံ။ အနုဋီ၊၂။၁၃။

ဉပ္ပတ္တိကာရဏ (နု) [ဉပ္ပတ္တိ+ကာရဏ] ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဣဒံ ပန တဿာ ဉပ္ပတ္တိ-ကာရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၈၁။)

ဉပ္ပတ္တိကာလ (ပု) [ဉပ္ပတ္တိ+ကာလ] ဖြစ်ရာကာလ။ ဣဒါနိ တေသံ မဗ္ဗာနံ အနုပ္ပတ္တိကာလဥ္စ ဉပ္ပတ္တိကာလဥ္စ ဒဿေတုံ "န တာဝ

သာရိပုတ္တ ဣဓေကစ္စေ”တိအာဒိမာဟ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၁။ (-သံဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ အံဋ္ဌ၁။၁၆၁။)

ဥပ္ပတ္တိကာလဝိရုဒ္ဓ (တိ) [ဥပ္ပတ္တိကာလ+ဝိရုဒ္ဓ] ဖြစ်ရာကာလအားဖြင့်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ နိဿယဝိပ္ပယုတ္တာ ဟိ အတ္ထိပစ္စယော ဝိယ ဥပ္ပတ္တိကာလဝိရုဒ္ဓေဟိ ပစ္စယေဟိ ဝိသေသိ တဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၃။၂၃၃။ (-အနုဋီ၊၃။၃၀၉။)

ဥပ္ပတ္တိက္ကမ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ကမ] ဖြစ်ခြင်း၏အစဉ်၊ ဖြစ်စဉ်။ ဥပ္ပတ္တိက္ကမော(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၇)တိ ယထာပစ္စယံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တာနံ ဥပ္ပဇ္ဇနပဋိပါဋိ။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၂။၁၆၃။ (-မဋ္ဌ၁၊၂၅၂။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၈၊ ၄၄၊၃၁၁။ ပဋိသံဋ္ဌ။၁။၃၀။ ပဋိသံဂံ။၅၄။)

ဥပ္ပတ္တိက္ကမဒဿန (ထီ၊န) [ဥပ္ပတ္တိက္ကမ+ဒဿန] ဖြစ်စဉ်ကိုပြခြင်း။ ဝေဒ္ဓိ ဣမိနာ အာမိသ-ဒါယာဒဿ လောဘာဒီနံ ဥပ္ပတ္တိက္ကမဒဿ-နေနေဝ ဣမဝ ပါဠိယံ နေသံ ဒေသနာက္ကမောပိ ဒဿိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဋီ၊၁။၂၀၂။

ဥပ္ပတ္တိက္ကမသန္ဒဿန (ထီ၊န) [ဥပ္ပတ္တိက္ကမ+သန္ဒဿန] ဖြစ်စဉ်ကို ကောင်းစွာပြခြင်း။ တတော သင်္ခါရာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတော ဝိညာဏန္တိ ဧဝံ ပဝတ္တိယာ ဥပ္ပတ္တိက္ကမသန္ဒဿနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၂၄၄။ မူလဋီ၊၂။၈၆။

ဥပ္ပတ္တိက္ကမသဟိတ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိက္ကမ+သဟိတ] ဖြစ်စဉ်နှင့်တကွဖြစ်သော။ ဧဝံ ဥပ္ပတ္တိက္ကမ-သဟိတော အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၁။၈၂။

ဥပ္ပတ္တိက္ခ(ခ)ဏ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ခဏ] ဖြစ်ရာ-ဖြစ်ဆဲ-ခဏ။ ဘယာဒီနံ ဥပ္ပတ္တိက္ခဏေ တသ္မိံ-ယေဝ ဌာနေ လဟုဥပ္ပဇ္ဇနကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၂၀၃။ (-ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။) ဥပ္ပတ္တိခဏေ-ယေဝ ဟိ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၇။

ဥပ္ပတ္တိက္ခေတ္တ (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ခေတ္တ] ဖြစ်ရာခေတ်။ စီဝရက္ခေတ္တန္တိ စီဝရဿ ဥပ္ပတ္တိက္ခေတ္တံ။ ဒီဋီ၊ ၃။၂၂၃။ အံဋီ၊၂။၂၆၆။

ဥပ္ပတ္တိဉာပက(တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+ဉာပက] ဖြစ်ခြင်းကိုသိစေတတ်သော။ စက္ခုန္ဒြိယသောတိန္ဒြိယ-ဟဒယဝတ္ထူနံ ဥပ္ပတ္တိဉာပကေန ဣမိနာ ဝစ-နေန။ အနုဋီ၊၁။၁၆၁။

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌိတိသမ္ဘာရ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ဋ္ဌိတိ+သမ္ဘာရ] ဖြစ်ခြင်း, တည်ခြင်း, အဆောက်အအုံ။ ဥပ္ပ-တ္တိဋ္ဌိတိသမ္ဘာရာဒိဝသေန လောကံ အက္ခာ-ယတီတိ လောကက္ခာယိကာ။ ဒီဋီ၊၁။၁၂၉။ (-သီဋီ၊သစ်၁။၃၆၇။)

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌိ(ဋ္ဌိ)တိသံဟာရ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ဋ္ဌိတိ+သံဟာရ] ဖြစ်ခြင်း, တည်ခြင်း, ကောင်းစွာ ဆောင်ခြင်း။ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌိဋိသံဟာရာဒိဝသေန လောကံ အက္ခာယတီတိ လောကက္ခာယိကာ။ အံဋီ၊၂။၃၃၉။ အယာထာဝတော ဥပ္ပတ္တိ-ဋ္ဌိတိသံဟာရာဒိဝသေန လောကော အက္ခာ-ယတိ ဧတေနာတိ လောကက္ခာယိကာ။ သံ၊ ဋီ၊၃။၅၄၀။ (ဒီဋီ၊၁-နှင့် သီဋီ၊သစ်၁-အလား တူအဖွင့်တို့၌ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌိတိသမ္ဘာရ-ဟုရှိသည်။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။)

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာန (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ဌာန] ဖြစ်ရာ-ဖြစ်ကြောင်း-အရပ်။ ပိဏ္ဍပါတက္ခေတ္တန္တိ ပိဏ္ဍ-ပါတဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ၊ ခေတ္တံ ဝိယ ခေတ္တံ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ စ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ။ ဒီဋီ၊၃။၂၂၈။ အံဋီ၊၂။၂၇၀-၂၇၁။ (-ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၈။ အဘိဋ္ဌ၁။၃၃၂။ အဘိဋ္ဌ၃။၃၁၇။ အနု ဋီ၊၂။၅၈။)

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဒဿန (ထီ၊န) [ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာန+ဒဿန] (၁) ဖြစ်ရာအရပ်ကိုပြခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ် ရာအရပ်ကိုပြကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) အနုသ-ယဿ စ ဥပ္ပတ္တိ ဋ္ဌာနဒဿနတ္ထံ အယံ ဝါရော အာရဒ္ဓေါ။ အဘိဋ္ဌ၃။၃၂၇။(-သံဋီ၊၂။၅၂၄။) (တိ)(၂) ဥဒကေတိ ဣဒံ တဒါ အတ္တနော

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဒဿနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၈။

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာန+နိဒ္ဒေသ] ဖြစ်ရာအရပ်ကိုညွှန်ပြခြင်း။ ဝိသယနိဒ္ဒေသောတိ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၅၂။

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနနိယမန (န) [ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာန+နိယမန] ဖြစ်ရာအရပ်ကိုသတ်မှတ်ခြင်း။ ကတိ ဌာနာနိ ဂစ္ဆတီတိ ကေကဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနနိယမနတ္ထံ ပုစ္ဆာ။ ပဋ္ဌိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနပုစ္ဆာ (ထီ) [ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာန+ပုစ္ဆာ] ဖြစ်ရာအရပ်ကို မေးခြင်း။ သုဝဏ္ဏမေတံ ဒိဋ္ဌာနုသယာဒီနံ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနပုစ္ဆာယံ ... ဝိဿဇ္ဇိတတ္တာ။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၀။

ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဝါရ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာန+ဒေသိတ+ဝါရ] ဖြစ်ရာဌာနအားဖြင့် ဟောအပ်သော အလှည့်အကြိမ်။(ဘာသာဋီ၊) တေသံယေဝ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဿ ဒေသိတတ္တာ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဝါရော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။

ဥပ္ပတ္တိဒဿန (ထီ၊န) [ဥပ္ပတ္တိ+ဒဿန] (၁) ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ပေါ်လာပုံ-ကို ပြတတ်သော။ ဣတော ပရံ ဖဿပဉ္စမကာနံ ဥပ္ပတ္တိဒဿန ဝသေန ပဥ္စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ (တိ)(၂) "ဇာတိမိသတ္တဿ ကိရာ" တိအာဒိကံ ပေါကွရဏီနံ ဥပ္ပတ္တိဒဿနံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၈-၉။

ဥပ္ပတ္တိဒိဝသ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ဒိဝသ] ဖြစ်လတ္တံ့သောနေ့၊(မြန်မာပြန်)၊ ဥတုပန်းပွင့်လတ္တံ့သောနေ့။ အထ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဥပ္ပတ္တိဒိဝသံ ဝိဂဏေတွာ ဒုက္ကူလဿ တာပတဿ အာရောစေသိ။ မိလိန္ဒ။၁၃၀။

ဥပ္ပတ္တိဒီပန (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+ဒီပန] ဖြစ်ခြင်းကို-ပြတတ်-ပြကြောင်းဖြစ်-သော။ ပုဂ္ဂလဝသေန ခန္ဓာနံ ဥပ္ပတ္တိဒီပနော ပုဂ္ဂလဝါရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။

ဥပ္ပတ္တိဒေသ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ဒေသ] (၁) ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ (၂) ဖြစ်ရာအရပ်။ (၁)(၂) ဥပ္ပတ္တိဒေသော(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂)တိ ဥပ္ပတ္တိကာရဏန္တိ အတ္ထော။ ကာယိန္ဒြိယဝတ္ထုကာ ဝါ စတ္တာရော ခန္ဓာ ... တေသံ ဥပ္ပဇ္ဇနဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၃၅။

ဥပ္ပတ္တိဒွါရ (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ဒွါရ] ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း၊ ဖြစ်ရာဒွါရ။ စက္ခုဝိညာဏာဒီထိ-ပရိယာပန္နဿ ဟိ ဝိညာဏကာယဿ စက္ခာယတနမေဝ ဥပ္ပတ္တိဒွါရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

ဥပ္ပတ္တိဒွါရကထာ (ထီ) [ဥပ္ပတ္တိဒွါရ+ကထာ] ဖြစ်ရာဒွါရကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-ဖြစ်သော စကား။ ဥပ္ပတ္တိဒွါရကထာယံ ဒွိက္ခတ္တုံ စလိတံ ဘဝင်္ဂ မနောဒွါရံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၅။

ဥပ္ပတ္တိဒွါရဒဿန (ထီ၊န) [ဥပ္ပတ္တိဒွါရ+ဒဿန] ဖြစ်ရာဒွါရကိုပြခြင်း။ တဿ ဥပ္ပတ္တိဒွါရ-ဒဿနတ္ထံ ... ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။

ဥပ္ပတ္တိဓမ္မ (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+ဓမ္မ] ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော။ သမထဝိပဿနာဝသေန ဝိက္ခမ္ဘိတမ္ပိ ကိလေသဇာတံ အရိယမဂ္ဂေန အသမူဟ-တတ္တာ ဥပ္ပတ္တိဓမ္မတံ အနတီတန္တိ ကတွာ အသမူဟနုပ္ပန္နန္တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ (-ပဋ္ဌိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၈၆။)

ဥပ္ပတ္တိနယ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+နယ] ဖြစ်သောနည်း။ သေသံ သဗ္ဗံ ဥပ္ပတ္တိနယေန တာဒိသမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

ဥပ္ပတ္တိနိမိတ္တ (န) [ဥပ္ပတ္တိ+နိမိတ္တ] ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဟေတု စေဝ ဥပ္ပတ္တိနိမိတ္တတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၉၉။ (-မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၁၊၂၇၅။)

ဥပ္ပတ္တိနိယမ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+နိယမ] ဖြစ်ခြင်းကို

သတ်မှတ်ခြင်း။ တသ္မာ ဥပ္ပတ္တိနိယမေ ဝုတ္တ-ဒေါသာဘာဝသိဒ္ဓိ။ ဝဇိရ။၂၁၈။

ဥပ္ပတ္တိနိယမိတဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိနိယမိတ+ဓမ္မ] ဖြစ်သောသတ်မှတ်ထားအပ်သော-ဖြစ်သောအမြဲဆောက်တည်အပ်သော-တရား။ ဓမ္မိကောရာဇာတိ ဧတ္ထ တဿ ဓမ္မိကဘာဝေါ ဓမ္မဒေဝ-ပုတ္တဿ ဝိယ ဥပ္ပတ္တိနိယမိတဓမ္မဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မငို၊၃။၃၆၂။

ဥပ္ပတ္တိနိရောဓပဋိသေဓ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိနိရောဓ+ပဋိသေဓ] ဖြစ်ခြင်း, ချုပ်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ ဥပ္ပတ္တိနိရောဓပဋိသေဓေဿ ပဋိသေ-ဓနတ္ထံ။ မူလငို၊၃။၁၂၄။

ဥပ္ပတ္တိနိဝါရက (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+နိဝါရက] ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော။ ဥပ္ပတ္တိနိဝါရကဿ ဟေတုနော အဘာဝါ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။

ဥပ္ပတ္တိနိဝါရဏ (န) [ဥပ္ပတ္တိ+နိဝါရဏ] ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော။ (၁) ပရိယာဒါနဉ္စ ဥပ္ပတ္တိ-နိဝါရဏံ။ အံငို၊၁။၅၀။ (တိ)(၂) လောကုတ္တ-ရဿ ကထံ ဥပ္ပက္ကိလေသော ဟောတီတိ ဥပ္ပတ္တိနိဝါရဏတော။ သံဋ္ဌ။၂။၃၁၈။

ဥပ္ပတ္တိပစ္စယ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ပစ္စယ] ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ကာမာဝစရလောကေ ဥပ္ပတ္တိပစ္စ-ယာနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။

ဥပ္ပတ္တိပဋိက္ခေပ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ပဋိက္ခေပ] ဖြစ်ခြင်းကိုပယ်မြစ်ခြင်း။ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိနိဝါရ-ဏေနာတိ ဥပ္ပလပဒုမာဒီသု ဥပ္ပတ္တိပဋိက္ခေ-ပေန အဘာဝကထနေန။ အနုငို၊၂။၇၀။

ဥပ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာန (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ပဒဋ္ဌာန] ဖြစ်ခြင်း၏ နီးသောအကြောင်း။ သော ပဌမဇ္ဈာန-သမာဓိ ဝိသေသဘာဂိတဿ ဒုတိယဇ္ဈာနဿ ဥပ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာနတာယ "ဝိသေသဘာဂိယော သမာဓိ"တိ ဝုတ္တော။ ဒီငို၊၃။၂၈၃။ အံငို၊၃။၁၄၄။ (-အံငို၊၂။၃၅၄။)

ဥပ္ပတ္တိပဗန္ဓ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ပဗန္ဓ] ဖြစ်ခြင်း၏ အစဉ်။ ဋ္ဌိတိယာတိ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိပဗန္ဓဝသေန ဋ္ဌိတတ္ထံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။

ဥပ္ပတ္တိပရိယာယ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ပရိယာယ] (၁) ဥပ္ပတ္တိသဒ္ဒါ၏ပရိယာယ်။ (၂) ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ (၁) သမ္ဘဝသဒ္ဒေါ စေတ္ထ ဂဗ္ဘသေ-ယျကာနံ ဝသေန ပသူတိပရိယာယော။ ဣတ-ရေသံ ဝသေန ဥပ္ပတ္တိပရိယာယော။ မငို၊၁။၃၀၈။ (၂) ပဋ္ဌဖဿဒ္ဒါရဝသေန အသံဝရာဒီနံ ဥပ္ပတ္တိပရိယာယော ဝုတ္တော။ မူလငို၊၁။၈၃။

ဥပ္ပတ္တိပရိယာယဝစနာဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိပရိယာယဝစန+အဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းကို ဆိုကြောင်းစကား၏မရှိခြင်း။ ပဋ္ဌဝိညာဏ-ဒ္ဒါရဝသေန အသံဝရာဒီနံ ဥပ္ပတ္တိပရိယာယ-ဝစနာဘာဝတော စ။ မူလငို၊၁။၈၃။

ဥပ္ပတ္တိပကာသန (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ပကာသန] ဖြစ်ပုံကိုပြခြင်း။ ကုသလာယကမ္မာဒီနဉ္စ ဖဿ-ဒ္ဒါရာဒီဟိ ဥပ္ပတ္တိပကာသနဉ္စ ကမ္မပထသံသန္ဒနံ နာမ။ မူလငို၊၁။၈၃။

ဥပ္ပတ္တိပါကဋ (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+ပါကဋ] ဖြစ်ခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသော။ ဝေဒနာနံ ပန ဥပ္ပတ္တိ-ပါကဋတာယ ဝေဒနာဝသေန ပါကဋံ ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။ (-အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။)

ဥပ္ပတ္တိပ္ပကာသက (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ပကာသက] ဖြစ်ခြင်းကိုထင်ရှားပြခြင်း။ ပါတုဘာဝေါ ဥပ္ပတ္တိ-ပကာသကော စ။ အံငို၊၂။၁၄၇။

ဥပ္ပတ္တိပ္ပဟာနဋ္ဌာန (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ပဟာန+ဌာန] ဖြစ်ရာ, ပယ်ရာ ဌာန။ ရူပါဒိ ဝိယ တဏှာပိ တဏှာယ ဥပ္ပတ္တိပ္ပဟာနဋ္ဌာနံ။ ဝဇိရ။၃၈။

ဥပ္ပတ္တိဘူမိ (ထီ) [ဥပ္ပတ္တိ+ဘူမိ] ဖြစ်ရာ-ဘုံ

-အရပ်။ ဥတ္တမမနုဿာနံ ဥပ္ပတ္တိဘူမိ ဥတ္တမ-ဒီပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ (-အနုဋီ၊၃။၁၉၃။)

ဥပ္ပတ္တိမန္တ (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+မန္တ] ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဥပ္ပတ္တိမန္တာနံ ဟိ ရူပါယတနာဒီနံ ဇာတိအာဒီနိ လက္ခဏာနိ ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ (-အနုဋီ၊၂။၉၇။)

ဥပ္ပတ္တိမူလ (န) [ဥပ္ပတ္တိ+မူလ] ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဥပ္ပတ္တိမူလ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၀)န္တိ ... အတ္တနော ဝစီနိစ္ဆာရဏသင်္ခါတံ ဥပ္ပတ္တိဟေတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၀။

ဥပ္ပတ္တိယောဂဒီပက (တိ) [ဥပ္ပတ္တိယောဂ+ဒီပက] ဖြစ်ခြင်းနှင့်ယှဉ်ခြင်းကို ပြတတ်သော။ ယထာ ပန ဥပ္ပဇ္ဇနဝါရေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-သဒ္ဒေန ဥပ္ပတ္တိယောဂဒီပကတ္တာ ဥပ္ပတ္တိရဟာ ဝုစ္စန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၂၀၅။

ဥပ္ပတ္တိယောဂဝစန (အနုဋီ၊၃။၁၉၈)သည် ဥပ္ပတ္တိယောဂ္ဂဝစန-ပုဒ်မှ ပျက်ယွင်းလာဟန်တူသည်။ ဥပ္ပတ္တိယောဂ္ဂဝစန-ကြည့်။

ဥပ္ပတ္တိယောဂ္ဂ (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ယောဂ္ဂ] ဖြစ်ခြင်းငှါသင့်လျော်လျောက်ပတ်သည်၏အဖြစ်။ "ဥပ္ပဇ္ဇတိ"တိဝစနံ ပန ဥပ္ပတ္တိယောဂ္ဂံ ဒီပေတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၄၂။

ဥပ္ပတ္တိယောဂ္ဂဝစန (န) [ဥပ္ပတ္တိယောဂ္ဂ+ဝစန] ဖြစ်ခြင်းငှါသင့်လျော်လျောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်ကို-ဟောကြောင်း-ပြတတ်သော-သဒ္ဒါ။ အနုသယသဒ္ဒသ ... "အနုသေန္တီတိ အနုရူပံ ကာရဏံ လဘိတွာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ"တိ ယံ ဥပ္ပတ္တိ-ယောဂ္ဂဝစနံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၁၄၃။ ဥပ္ပတ္တိ-အရဟဘာဝေန ထာမဂတတာ အနုသယ-ဋ္ဌောတိ ယံ တေသံ ဥပ္ပတ္တိယောဂဝစနံ (ဥပ္ပတ္တိ-ယောဂ္ဂဝစနံ?) ဝုတ္တံ။ ... ဣမမတ္ထမာဟ အနု-သယသဒ္ဒဿာတိအာဒိနာ။ အနုဋီ၊၃။၁၉၈။

ဥပ္ပတ္တိရဟ (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+အရဟ] ဖြစ်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ဘူမိလဒ္ဓံ နာမ တေသု ခန္ဓေသု ဥပ္ပတ္တိရဟံ ကိလေသဇာတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၈။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉-အလားတူ အဖွင့်၌ ဥပ္ပတ္တာရဟ-ဟုရှိသည်။) (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။)

ဥပ္ပတ္တိရဟကိလေသဇာတ (တိ) [ဥပ္ပတ္တိရဟ+ကိလေသဇာတ] ဖြစ်ခြင်းငှါထိုက်သော ကိလေသာ အပေါင်း။ ဣဒံ တေသု ခန္ဓေသု ဥပ္ပတ္တိရဟကိလေသဇာတံ။ မဋီ၊၃။၁၁၈။

ဥပ္ပတ္တိရဟဋ္ဌာန (တိ) [ဥပ္ပတ္တိရဟ+ဌာန] ဖြစ်ခြင်းငှါထိုက်သောအရာဌာန။ တေနာတိ ဥပ္ပတ္တိရဟဋ္ဌာနေ နိယကဇ္ဈတ္တဝစနံ ကတံ။ မူလဋီ၊၃။၁၄၈။

ဥပ္ပတ္တိရဟိတ (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+ရဟိတ] ဖြစ်ခြင်းမှ ကင်းသော။ ကရဇကာယံ ကတွာ အာယတိံ ဥပ္ပတ္တိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ မဋီ၊၃။၄၂။

ဥပ္ပတ္တိဝစန (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ဝစန] ဖြစ်ခြင်းကို-ဖြစ်ပုံကို-ဆိုခြင်း-ဆိုကြောင်းစကား။ အဗျာ-ကတေ ခန္ဓေ မဟာဘူတေ စ ပဋိစ္စ ဥပါဒါ-၊ ရူပါနံ ဥပ္ပတ္တိဝစနေန။ အနုဋီ၊၃။၂၇၆။ (-အနုဋီ၊၁။၈၇။)

ဥပ္ပတ္တိဝါစက (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+ဝါစက] ဖြစ်ခြင်း(အနက်)ကို ဟောသော။ "အတ္တဇာပိကာ"တိ တွေ ဝိယ ဇပ-သဒ္ဒေါ ဥပ္ပတ္တိဝါစကောတိ အာဟ "ပဝတ္တေတီ"တိ။ မူလဋီ၊၂။၂၂၀။

ဥပ္ပတ္တိဝါရ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ဝါရ] ဖြစ်ရာ-ဖြစ်ခြင်း၏-အလှည့်။ ကုသလစိတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိဝါရော န ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၈။

ဥပ္ပတ္တိဝါရက (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+ဝါရက] ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော။ ဇဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ပိ

ပေသ တဿိံ ဒွါရေ ကိလေသာနံ ဥပ္ပတ္တိ-
ဝါရဏတော စက္ခုန္ဒြိယသံဝရောတိ ဝုစ္စတိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။

ဥပ္ပတ္တိဝိစာရဏ (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ဝိစာရဏ] ဖြစ်ခြင်းကိုစိစစ်ခြင်း။ "ရာဂေါ ဥပ္ပန္နော"တိအာဒိနာ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာရမ္မဏေ ရာဂပဋိဃာနံ ဥပ္ပတ္တိဝိစာရဏာဝ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊၂။၃၇။

ဥပ္ပတ္တိဝိဓာန (န) [ဥပ္ပတ္တိ+ဝိဓာန] ဖြစ်ခြင်း၏ အစီအရင်၊ ဖြစ်ပုံအစီအရင်။ တဿ ဥပ္ပတ္တိဝိဓာနံ မဟာပကရဏေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ (-မူလဋီ၊၁။၁၃၅။)

ဥပ္ပတ္တိဝိဗန္ဓက (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+ဝိဗန္ဓက] ဖြစ်ခြင်းကို နှောင့်ယှက်တားမြစ်တတ်သော။ ယေသံ ဥပ္ပတ္တိဝိဗန္ဓကာ ပစ္စယာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၇၈။

ဥပ္ပတ္တိသဗ္ဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+သဗ္ဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ အနေကေသံ အကုသလာနံ ဥပ္ပတ္တိသဗ္ဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၁။၈၄။

ဥပ္ပတ္တိသမကာလ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+သမကာလ] ဖြစ်ရာကာလနှင့်တူမျှသောကာလ။ ဣဒ္ဓိစိတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိသမကာလမေဝ ပရစိတ္တဿပိ ဥပ္ပတ္တိသမ္ဘဝတောတိ ယုတ္တိဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၆၆။ အသရဏီဘူတောတိ ပုရေ ဥပ္ပတ္တိယာ အတ္တနော အဘာဝေနေဝ အသရဏော၊ ဥပ္ပတ္တိသမကာလမေဝ အသရဏီဘူတောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။

ဥပ္ပတ္တိသမနန္တရံ (ဗျ) [ဥပ္ပတ္တိ+သမနန္တရံ] ဖြစ်ခြင်း၏အခြားမဲ့၌။ ဥပ္ပတ္တိသမနန္တရမေဝ နတ္ထိ သော သတ္တော နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

ဥပ္ပတ္တိသမုပလက္ခိတ (တိ) [ဥပ္ပတ္တိ+သမုပလက္ခိတ] ဖြစ်ခြင်းဖြင့် မှတ်အပ်သော။ ဥဘယေသံ သန္တာနေ ဥပ္ပတ္တိသမုပလက္ခိတော ဧတ္ထ ကုသလကိရိယဝိညာဏေသု ဝိသေသော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၃၀။

ဥပ္ပတ္တိသမ္ဘဝ (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+သမ္ဘဝ] ဖြစ်ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဥပ္ပတ္တိသမကာလ-ကြည့်။

ဥပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ဥပ္ပတ္တိ+ဟေတု] ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းတရား။ ယေန ကေနစိ သောကဒုက္ခဿ ဥပ္ပတ္တိဟေတုနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၇၀။ ပဋိသံ၊ဂံ၊၁၂၈။)

ဥပ္ပထ (ပု၊န) [ဥ+ပထ။ ဂန္တဗ္ဗပထဘာဝတော အပေတံ ဥပ္ပထံ, အပထဥ္စ၊ အဗျာယီဘာဝသမာသော။ ဓာန်ဋီ။၁၉၃။] မမှန်-မညီညွတ်-မှားယွင်း-သောလမ်း၊ လမ်းမှား၊ လမ်းရိုးလမ်းမှန်မဟုတ်။ ဥပ္ပထံ ဂစ္ဆာတိ (မဟာနိ။ ၁၁၃)တိ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ယာနံ အဒန္တာတိယုတ္တံ ဘန္တံ ဝိသမမဂ္ဂံ ဥပေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဥပ္ပထံ ဂစ္ဆာတိ(မဟာနိ။၁၁၃)တိ ကုသလကမ္မပထတော ပဋိက္ကမိတွာ အပါယဘူတံ ဥပ္ပထံ မိစ္ဆာမဂ္ဂံ ဥပေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ရာဂေါ ဥပ္ပထော(သံ၊၁။၃၅)တိ သုဂတိဥ္စ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဂစ္ဆန္တဿ အမဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။

ဥပ္ပထဂမန (န) [ဥပ္ပထ+ဂမန] မမှန်သော လမ်း-လမ်းမှား-ကို သွားခြင်း။ စန္ဒိမသူရိယာနံ ဥပ္ပထဂမနံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၁။၆၄၊၆၅။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။)

ဥပ္ပထစာရ (ပု) [ဥပ္ပထ+စာရ] လမ်းရိုးလမ်းမှန် မဟုတ်သောအကျင့်၊ မှားယွင်းသောအကျင့်။ ပရဒါရဥ္စ ဂစ္ဆတီတိ ပရဿ ရက္ခိတဂေါပိတေသု ဘဏ္ဍေသု အပရဇ္ဈန္တော ဥပ္ပထစာရံ စရတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။

ဥပ္ပထစာရီ (တိ) [ဥပ္ပထ+စရ+ဏီ] လမ်းရိုးလမ်းမှန် မဟုတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသော၊ မှားယွင်းသောအကျင့်ကိုကျင့်လေ့ရှိသော၊သူ။

(လွန်ကျူး၍ကျင့်သောသူ။သျှ။) ပရဒါရူပ-
သေဝီတိ ပရဒါရံ ဥပသေဝေန္တော ဥပ္ပထစာရီ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

ဥပ္ပထပဋိပန္န (တိ) [ဥပ္ပထ+ပဋိပန္န] မမှန်သော
လမ်း-လမ်းမှား-၌သွားသော၊သူ။ ဥပ္ပထ-
ပဋိပန္နေ သိန္ဓဝေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။

ဥပ္ပထမဂ္ဂ (ပု) [ဥပ္ပထ+မဂ္ဂ] လမ်းမှန်မဟုတ်
သော-သွားရိုးလမ်းမဟုတ်သော-လမ်း၊ လမ်း
မှား။ ပဌမံ မုဋ္ဌိတဖ္ဖံ သဘာယမဂ္ဂံ ဥပ္ပထမဂ္ဂံ
အာစိက္ခတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၈။ သုသာနံ ဂစ္ဆ-
န္တေနာပိ မဟာပထာ ဥက္ကမ္မ ဥပ္ပထမဂ္ဂေန
ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၄။

ဥပ္ပထမနသိကာရ (ပု) [ဥပ္ပထ+မနသိကာရ]
လမ်းရိုးလမ်းမှန်မဟုတ်သောအားဖြင့်-စိတ်၌
ပြုခြင်း-နှလုံးသွင်းခြင်း။(ဘာသာဋီ)။ အယောနိ-
သောမနသိကာရော နာမ အနုပါယမနသိ-
ကာရော ဥပ္ပထမနသိကာရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။

ဥပ္ပထမနသိကာရလက္ခဏ (တိ) [ဥပ္ပထမန
သိကာရ+လက္ခဏ] လမ်းရိုးလမ်းမှန် မဟုတ်
သောအားဖြင့်-စိတ်၌ပြုခြင်း-နှလုံးသွင်းခြင်း
လက္ခဏာရှိသော။ အယံ ဝုစ္စတီတိ အယံ
အနုပါယမနသိကာရော ဥပ္ပထမနသိကာရ-
လက္ခဏော အယောနိသောမနသိကာရော
နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၂။

ဥပ္ပထာဘိနိဝေသ (ပု) [ဥပ္ပထ+အဘိနိဝေသ]
လမ်းရိုးလမ်းမှန်မဟုတ်သောအားဖြင့်-စိတ်၌
ပြုခြင်း-နှလုံးသွင်းခြင်း။ အယောနိသော အဘိ-
နိဝေသော အနုပါယာဘိနိဝေသော ဥပ္ပထာ-
ဘိနိဝေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။

ဥပ္ပ(ပ)ဒ္ဒဝ (ပု) [ဥပ+ဒု+အ။ ဓာန်၊ဋီ၊၄၀၁။
ဥပ+ဒု+အဏ်။ ဘုသံ ဒဝတိ ဟိံသတီတိ ဥပ-
ဒ္ဒဝေါ။ နိရုတ္တိ။၅၃၈။] ကပ်၍နှိုက်စက်တတ်
သောသဘော၊ ဘေးဥပဒ်၊ ဘေးရန်၊ အန္တရာယ်၊
အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေသောဘေးရန်။ ဥပ္ပန္နံ ဥပ္ပဒ္ဒဝံ
ဩဓာယ အဝတ္ထရိတွာ ဝတ္တိဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။
ဥပဒ္ဒဝ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆)နှင့် အနတ္ထုပ္ပါဒဘာဝံ။ မ၊
ဋီ၊၂။၆၉။ (ဥပဒ္ဒဝ-လည်းကြည့်။)

ဥပ္ပန္နံသ (ပု) [ဥပ္ပန္န+အံသ] ဥပါဒ် ဋ္ဌိ ဘင်ဟူသော
ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်သော-ဖြစ်သော-တရား
ဟူသောအဖို့အစု၊ ဥပ္ပန္နအဖို့အစု။ ဥပ္ပန္နံသေန
သင်္ဂဟိတာ(အဘိ၊၈။၂၁၂)တိ ဥပ္ပန္နကောဋ္ဌာ-
သေန ဂဏန်ံ ဂတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။

ဥပ္ပန္န (န) [ဥ+ပဒ+တ။ ဥ+ပန္န] (၁) ဖြစ်ခြင်း။
(တိ)(၂) ရှေးဖြစ်သော(အတိတ်)တရား၏ ဘင်
ခဏမှ အထက်ဖြစ်သော ဥပါဒ် ဋ္ဌိ ဘင်ဟူ
သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်သော၊ ဖြစ်သော။
(က) ဖြစ်ပြီးသော။ (ခ) ရအပ်သော။ (ဂ)
တက်လာသော။ (ဃ) မခွါအပ်သော။ (င)
မဖြတ်အပ်-မနုတ်အပ်-သေးသော။ (စ) ဥပါဒ်
ဋ္ဌိ ဘင် ဟူသော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်သော။
(ဆ) ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော၊ ဥပါဒ်ဆဲဖြစ်သော။ (ဇ)
ဖြစ်လတ္တံ့သော၊ ဖြစ်ခြင်းငှါထိုက်သော။ (၃)
ဖြစ်ရာ။ (၄) ဖြစ်စေအပ်သော။ (၅) ဖြစ်ပြီး
သောတရားနှင့် တူသောတရား။

ဥပ္ပန္နသည် **ဝတ္တမာနုပ္ပန္န**=ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်
ဖြစ်သောဥပ္ပန္န။ (ဥပါဒ် ဇရာ(=ဋ္ဌိ) ဘင်နှင့်
ပြည့်စုံသော သင်္ခတတရားအားလုံး။) **ဘူတာပ
ဂတုပ္ပန္န**=ခံစားပြီး ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီး
ဟုဆိုအပ်သော ဥပ္ပန္န။ (အာရုံ၏ အရသာကို
ခံစားပြီး၍ ကင်းပြီး ချုပ်ပြီး ဟုဆိုအပ်သော
ကုသိုလ် အကုသိုလ် ၊ ဥပါဒ်အစရှိသော ခဏ
သုံးပါးသို့ ရောက်၍ ကင်းပြီးချုပ်ပြီးသော
ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, သင်္ခတတရားများ။
ဩကာသကတုပ္ပန္န=အခွင့်ပြုပြီးသော ဥပ္ပန္န။
[(က) အကျိုးပေးခွင့်ကို ပြုပြီးသော အတိတ်ကံ
ဟူသော ဥပ္ပန္န၊ (ခ) အကျိုးပေးခွင့် ကေန်

ရလတ္တံ့သော အကျိုးဝိပါက်ဟူသောဥပ္ပန္န။] **ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္န**=ရအပ်သော ဖြစ်ရာဘုံခန္ဓာ ရှိသောဥပ္ပန္န။ (ထိုထိုခန္ဓာအတ္တဘောတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှါထိုက်သော အကျိုးပေးမည်ကေန်ဖြစ်သော ကိလေသာများ။) ဟု လေးပါးရှိသည်။ ထို့ပြင် **သမုဒါစာရုပ္ပန္န**=ဝတ္တမာနုပ္ပန္နသည်ပင် သမုဒါစာရုပ္ပန္နမည်၏။ **အာရမ္မဏဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န** =အာရုံကို မြဲစွာယူ၍ဖြစ်သောဥပ္ပန္န။ (စက္ခုစသည်၌ အာရုံထင်လာလတ်သော် အာရုံကို မြဲစွာယူခြင်းကြောင့်သာ ရှေးကမဖြစ်သေးသော ကိလေသာအပေါင်းသည်နောက်၌ ဖြစ်လာသဖြင့် အာရမ္မဏဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နမည်၏။) **အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္န**=မခွါအပ်သေးသဖြင့် ဖြစ်သောဥပ္ပန္န။ (သမထဝိပဿနာတစ်ခုခုဖြင့်မခွါအပ်သေးသော ကိလေသာအပေါင်းသည် စိတ်အစဉ်သို့မတက်ရောက်သေးသော်လည်း ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော အကြောင်းတရားမရှိခြင်းကြောင့် အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္နမည်၏။) **အသမူဟတုပ္ပန္န** = မပယ်နုတ်အပ်သေးသဖြင့် ဖြစ်သောဥပ္ပန္န။ (သမထဝိပဿနာတစ်ခုခုဖြင့် ခွါအပ်ပြီးသော ကိလေသာအပေါင်းသည် ထိုသို့ ခွါအပ်ပြီးဖြစ်ပါသော်လည်း အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်အပ်သေးသဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကို မလွန်နိုင်သောကြောင့် အသမူဟတုပ္ပန္န မည်၏။) ဟု လေးပါးရှိသည်။ အကျယ်ကို အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄-၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈-၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅-၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈-၁၆၀ ကြည့်။

(၁) ဖြစ်ခြင်း။ ဥပ္ပန္နသဘာဝ-ကြည့်။ (တိ)(၂) ရှေးဖြစ်သော(အတိတ်)တရား၏ ဘင်ခဏမှအထက်ဖြစ်သော ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်သော၊ ဖြစ်သော။ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ(အဘိ၊ဓ။၁၇)တိ ဧတ္ထ ဝတ္တမာနဘူတာ-ပဂတောကာသကတဘူမိလဒ္ဓဝသေန ဥပ္ပန္နံ နာမ အနေကပ္ပဘေဒံ။...တတြာယံ ဝစနတ္ထော —ပုဗ္ဗန္တတော ဥဒ္ဓံ ဥပ္ပါဒါဒိအဘိမုခံ ပန္နန္တိ ဥပ္ပန္နံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈-၉။ ဥပ္ပန္နာန(ပဋိသံ။၁၀၀)န္တိ လဒ္ဓမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ နိဗ္ဗတ္တာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄-၅။ ဥပ္ပန္န(ဝိ၊၁။၉၂)န္တိ ဇာတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇။ ဥပ္ပန္နော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄)တိ ပဝတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၈။ ဥပ္ပန္န(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈)န္တိ တသ္မိံ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ ဇာတံ နိဗ္ဗတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၊(-၁၅၅။) (-ပဋိသံ။၄၀၊၁၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅၊ ၂၉၄၊၂၉၅။) (က) ဖြစ်ပြီးသော။ "တေန ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ သမယေန ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော"(သံ၊ ၁။၃၉၇)တိ ဧတ္ထ အတီတေ အာဂတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (-သံ၊၃။၈၊ အံ၊၁။၂၃၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၊၃၅၊၃၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၄၉။) (ခ) ရအပ်သော။ "အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ အတိရေကစီဝရံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ" (ဝိ၊၁။၁၉၄)တိ ဧတ္ထ ပဋိလဒ္ဓေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။ အတ္တဂ်မန္တိ ဥပ္ပန္နာနံ အဘာဝဂမနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ဥပ္ပန္နာနန္တိ ပဋိလဒ္ဓါနံ။ ပဋိသံ၊ ဂံ။၂၉၁။ (-သံ၊၃။၈၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။) (ဂ) တက်လာသော။ "သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပန္နံ မဟာမေဃံ၊ တမေနံ မဟာဝါတော အန္တရာ-ယေဝ အန္တရဓာပေတိ"(သံ၊၃။၄၇)တိ ဧတ္ထ သမုဋ္ဌိတေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (ဃ) မခွါအပ်သော။ "ဥပ္ပန္နံ ဂမိယစိတ္တံ ဒုပ္ပဋိဝိနောဒနီယံ (ဝိ၊၅။၂၃၁။ အံ၊၂။၁၆၃) ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရဓာပေတိ" (ဝိ၊၁။၈၈)တိ ဧတ္ထ အဝိက္ခမ္ဘိတေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။ ဥပ္ပန္နာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၆)တိ အဝိက္ခမ္ဘိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၇။ (င) မဖြတ်အပ်-မနုတ်အပ်-သေးသော။ "အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေန္တော ဗဟုလီကရောန္တော ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရဓာ-ပေတိ"(သံ၊၃။၄၇)တိ ဧတ္ထ အသမုစ္ဆိန္နေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဥပ္ပန္နာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၁)တိ အသမူ-ဟတုပ္ပန္နာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။ (-ပဋိသံ။၃၈၀။

ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၆၂။) (စ) ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ဟူသော ဓာတုသုံးပါးသို့ ရောက်သော။ "ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ အာမန္တာ"(ယမက၊၂။၃၀၆)တိ ဧတ္ထ ခဏတ္တယဂတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (ဆ) ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော၊ ဥပါဒ်ဆဲဖြစ်သော။ ဥပ္ပန္နဿ အရဟတ္တမဂ္ဂဿ ဌိတိယာ (ပဋိသံ။၁၀၁)တိအာဒိသု ဥပ္ပါဒက္ခဏေ ဥပ္ပန္နဿ အရဟတ္တမဂ္ဂဿ ဌိတိက္ခဏဘင်္ဂက္ခဏဝသေန ဌိတိယာတိအာဒိယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၉၅။ (ဇ) ဖြစ်လတ္တံ့သော၊ ဖြစ်ထိုက်သော။ မဂ္ဂက္ခဏေ ပုန ဣမေသု တီသု ဌာနေသု ဥပ္ပန္နဿ အကုသလဿက်ပ္ပဿ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၆၁။ ဥပ္ပန္နဿာတိ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟဿ၊ ဘူမိလဒ္ဓုပ္ပန္နံ ဣဓာဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၁။ ဥပ္ပန္နတ္တရာယ-လည်းကြည့်။ (၃) ဖြစ်ရာ။ ဥပ္ပန္နကာလ-ကြည့်။ (၄) ဖြစ်စေအပ်သော။ ဥပ္ပန္နပစ္စယ(၂)ကြည့်။ (၅) ဥပ္ပန္နာ ပဟီယန္တီတိ ဧတ္ထ ဥပ္ပန္နသဒ္ဒေါ "ဥပ္ပန္နာ"တိ ဝုတ္တာ, န ပစ္စုပ္ပန္နာ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၄။) (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော-မ၊၁။၉-၌ ဥပ္ပန္နာ စ အာသဝါ ပဟီယန္တိ-ဟု ရှိသည်။)

ဥပ္ပန္နအစ္စေကစိဝရ (န) [ဥပ္ပန္န+အစ္စေကစိဝရ] ဖြစ်သော-ရအပ်သော-အဆောတလျင် ရှောင်တခင်လှူအပ်သော သင်္ကန်း။ ပဌမိယဉ္စ ပုရေ အရုဏံ ဥပ္ပန္နအစ္စေကစိဝရဿ။ ဝဇိရ၊၂၆၂။

ဥပ္ပန္နအဇ္ဈာသယ (ပု) [ဥပ္ပန္န+အဇ္ဈာသယ] ဖြစ်သောအလိုဆန္ဒ။ စေတောဝိမုတ္တိ နာမ အရညေ ဝသိဿာမာတိ ဥပ္ပန္နအဇ္ဈာသယော၊ သော ပရိဟာယိတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၂။၆၈။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။)

ဥပ္ပန္နအနုဝါဒ (ပု) [ဥပ္ပန္န+အနုဝါဒ] ဖြစ်သော စွပ်စွဲခြင်း။ တထာ ဗုဒ္ဓကာလတော ပဌာယ စတသော ဝိပတ္တိယော နိဿာယ ဥပ္ပန္နအနုဝါဒေါ စ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၈၅။

ဥပ္ပန္နအဿာဒဟေတု (ပု) [ဥပ္ပန္နအဿာဒ+ဟေတု] ဖြစ်သောသာယာခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ရဟဿာဒေနာတိ ... ဥပ္ပန္နအဿာဒဟေတု။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၀-၁။

ဥပ္ပန္နအာယ (ပု) [ဥပ္ပန္န+အာယ] ဖြစ်သော ရအပ်သော-အတိုးအပွား-အမြတ်အစွန်း။ အကတာဝါသံ ဝါ ကတ္ဝာတိ တတော ဥပ္ပန္နအာယေန ကတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၃-၄။

ဥပ္ပန္နဣစ္ဆာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဣစ္ဆာ] ဖြစ်သော အလို။ ဥပ္ပန္နဣစ္ဆာဝသေန ပဝတ္တာနံ ကောပ-အပစ္စယာနံ အဘာဝေန အနင်္ဂဏေတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ၊၄၉။

ဥပ္ပန္နကင်္ခါဝိဓမန (န) [ဥပ္ပန္နကင်္ခါ+ဝိဓမန] ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဒေဝတာနံ "ဗုဒ္ဓေါ ဝါ နော ဝါ"တိ ဥပ္ပန္နကင်္ခါ-ဝိဓမနတ္ထံ အာကာသေ ရတနစင်္ကမံ မာပေတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၅။

ဥပ္ပန္နကထာပစ္ဆေဒန (န) [ဥပ္ပန္နကထာ+ပစ္ဆေဒန] ဖြစ်သောစကားကို ပယ်ဖြတ်ခြင်း။ "သူရော ဝတာယံ...ဇဂ္ဂိပေတီတိ ဧဝံ ဥပ္ပန္နကထာပစ္ဆေဒနတ္ထံ ပန အပလောကနကမ္မံ မေဝ ကတ္ဝာ ဇဂ္ဂိပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၃။

ဥပ္ပန္နကလလရူပ (န) [ဥပ္ပန္န+ကလလရူပ] ဖြစ်သော ကလလရုပ်။ ကလလတော ပဌာယာတိ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏေန သဒ္ဓိံ ဥပ္ပန္နကလလရူပ-တော ပဌာယ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၁။

ဥပ္ပန္နကသိဏရူပဒဿန (န) [ဥပ္ပန္နကသိဏရူပ+ဒဿန] ဖြစ်သော ကသိုဏ်းရုပ်ကို မြင်ခြင်း။ တဒုပနိဿယန္တိ တတော ပရံ ဥပ္ပန္နကသိဏ-ရူပဒဿနာဒီနံ ဥပနိဿယဘူတံ။ အနု၊ဋီ၊၂။၃၃။

ဥပ္ပန္နကာမဂုဏနိဿိတ (တိ) [ဥပ္ပန္နကာမဂုဏ+

နိဿိတ] ဖြစ်သောကာမဂုဏ်ကိုမှီသော။ တတ္ထေဝ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ ဟုတွာ ဥပ္ပန္နကာမဂုဏနိဿိတာ ဥပေက္ခာ ဆ ဂေဟသိတဥပေက္ခာ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။

ဥပ္ပန္နကာမရာဂ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ကာမရာဂ] ဖြစ်သောကာမရာဂရှိသော၊သူ။ ဣမသ္မိံ သာသနေ မာတုဂါမံ အာဂမ္မ ဥပ္ပန္နကာမရာဂေါ ဝိဗ္ဘမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။ (-မ၊ဋီ၊၃။၈၀။)

ဥပ္ပန္နကာယဝိညတ္တိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ကာယဝိညတ္တိ] ဖြစ်သော ကာယဝိညတ်။ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာယ သတ္တမာယ သဟ ဥပ္ပန္နကာယဝိညတ္တိယာ သာဟတ္ထိကတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၄၃။

ဥပ္ပန္နကာလ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ကာလ] ဖြစ်ရာအခါ-ကာလ။ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပန္နကာလေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။)

ဥပ္ပန္နကာလာကာရာဒိသာဒိသ (တိ) [ဥပ္ပန္နကာလာကာရာဒိ+သာဒိသ] ဖြစ်ရာကာလ, ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာအစရှိသည်အားဖြင့် တူသော။ ပုဗ္ဗေ အဓိဋ္ဌိတေ ဥပ္ပန္နကာလာကာရာဒိသာဒိသေန အဓိစ္စကစိဝရသဒိသေ အညသ္မိံ စီဝရေ။ ဝိမတိ၊၁။၃၆၀။

ဥပ္ပန္နကိစ္စ (နပုံ) [ဥပ္ပန္န+ကိစ္စ] (၁) ဖြစ်သောအမှုကိစ္စ။ (တိ)(၂) ဖြစ်သောအမှုကိစ္စရှိသော၊ သူ။ (၁) ပဏ္ဍိတသမ္မတဿ ဥပ္ပန္နကိစ္စဿ အသာခနေတော ယထာ "အပုတ္တော"တိ။ အံ၊ ဋီ၊၁။၈၉။ (တိ)(၂) သဟာယော အတ္ထဇာတဿ ဥပ္ပန္နကိစ္စဿ ယော တံ ကိစ္စံ ဝဟတိ နိတ္ထရတိ၊ သော...သဟာယော မိတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၇။

ဥပ္ပန္နကိစ္စနိတ္ထရဏ (နပုံ) [ဥပ္ပန္နကိစ္စ+နိတ္ထရဏ] ဖြစ်သောကိစ္စကို-ကူးမြောက်စေခြင်း-ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ပုတ္တာဒယော အနုပါနာဒိဒါနေန စေဝ ဥပ္ပန္နကိစ္စနိတ္ထရဏေန စ တာဏာ ဟုတွာပိ။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁-၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။)

ဥပ္ပန္နကိရိယတာဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဥပ္ပန္နကိရိယတာ+ဝိသိဋ္ဌ] ဖြစ်သော အမှုအရာရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်-အထူးပြုအပ်သော-ထူးခြားသော။ သာ တာယ (တေန ဟိ သာ) ဥပ္ပန္နကိရိယတာဝိသိဋ္ဌေ သန္တာနေ...ဥပကာရိကာ ဟောတိ။ မူလ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၁။ ဥပ္ပန္နကိရိယတာဝိသိဋ္ဌေတိ စိတ္တုပ္ပာဒလက္ခဏာဝိတာယ စေတနာကိရိယာယ ဥပ္ပတ္တိယာ ဝိသိဋ္ဌေ ဝိသေသံ အာပန္နေ။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၃၂။

ဥပ္ပန္နကိလမထ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ကိလမထ] ဖြစ်သော ပင်ပန်းခြင်း။ စာရိတ္တကိလမထောတိ ပိဏ္ဍပါတစရိယာယ ဥပ္ပန္နကိလမထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။)

ဥပ္ပန္နကိလေသ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ကိလေသ] ဖြစ်သော ကိလေသာ။ ဂမနေ ဥပ္ပန္နကိလေသံ ဂမနေယေဝ နိဂ္ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။

ဥပ္ပန္နကိလေသသန္တဝ (ပု) [ဥပ္ပန္နကိလေသ+သန္တဝ] ဖြစ်သောကိလေသာဟူသော ပေါင်းဖေါ်ခြင်း၊ ဖြစ်သောကိလေသာဖြင့်-နှီးနှောရောယှက်-ပေါင်းဖက်-ခြင်း။ ဧဝံ ဝိသဘာဂါရမ္မဏသဝနေန ဥပ္ပန္နကိလေသသန္တဝေါ သဝနသံသဂ္ဂေါ နာမ။ ... မာတုဂါမဿ ဟတ္ထဂ္ဂါဟာဒိဝသေန ဥပ္ပန္နကိလေသသန္တဝေါ ကာယသံသဂ္ဂေါ နာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၁၀။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၇၉။

ဥပ္ပန္နကုက္ကုစ္စ (နပုံ) [ဥပ္ပန္န+ကုက္ကုစ္စ] (၁) ဖြစ်သော-ယုံမှားခြင်း-သံသယ-အလိုအလို။ (တိ) (၂) ဖြစ်သော-ယုံမှားခြင်း-သံသယ-ရှိသော၊

သူ။ (၁) ကူက္ကုစ္စပကတာနန္တိ ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နကုက္ကုစ္စေန အဘိဘူတာနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၉၀။ (တိ)(၂) တိရောရဋ္ဌေသု တိရောဇနပဒေသု စ ဥပ္ပန္နကုက္ကုစ္စာ ဘိက္ခူ... ပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၁။

ဥပ္ပန္နကုသလာကုသလ (န) [ဥပ္ပန္န+ကုသလာကုသလ] ဖြစ်ပြီးသောကုသိုလ်, အကုသိုလ်။ ပုဗ္ဗေ ဥပ္ပန္နကုသလာကုသလာ ဓမ္မာ ဂဟိတာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၁။

ဥပ္ပန္နကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ကောဋ္ဌာသ] ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သောတရားအဖို့အစု၊ ဥပ္ပန္နတရားအဖို့အစု။ တာနိ ဟိ ကေန္ဓေန ဥပ္ပါဒိဓမ္မဘူတာနေဝ၊ ဥပ္ပန္နကောဋ္ဌာသမ္ပိ ပန ဘဇန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။

ဥပ္ပန္နကောဓ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ကောဓ] (၁) ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသ။ (တိ)(၂) ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသရှိသော၊သူ။ (၁) ဥဘိန္နံ ဥပ္ပန္နကောဓသေခါတံ ကိလေသဇာမိ တိကိစ္ဆန္တီ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ (တိ)(၂) သော ရဇ္ဇသိရိံ အနုဘဝမာနော အာစရိယေန ကတဒေါသံ သရိတ္វာ ဥပ္ပန္နကောဓော "မာရာပေဿာမိ န"န္တိ ... ပါပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄-၅။

ဥပ္ပန္နကောဓဝေဂ (ပု) [ဥပ္ပန္နကောဓ+ဝေဂ] ဖြစ်သောအမျက်ဒေါသ၏ အရှိန်အဟုန်။ အထနံ မဏိကာရော ထေရေ ဥပ္ပန္နကောဓဝေဂေန ... ခိပိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

ဥပ္ပန္နကောပ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ကောပ] (၁) ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသ။ (တိ)(၂) ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသရှိသော၊သူ။ (၁) တေသမ္ပိ ဥပ္ပန္နကောပံ သမဏာဿ ဂေါတမဿ ဥပရိ ပါတေဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ (တိ)(၂) ကောပန္တရောတိ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပန္နကောပေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

ဥပ္ပန္နခေဠ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ခေဠ] ဖြစ်သောတံတွေး။ မုခေ ဥပ္ပန္နခေဠောပိ ဟိ တေသံ အာဟာရကိစ္စံ သာဓေတိ။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။

ဥပ္ပန္နဂါရဝ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဂါရဝ] ဖြစ်သော ရိုသေ လေးစားခြင်းရှိသော၊သူ။ တေ ကေပဒေနေဝ သတ္ထိ လဘိတွာ ဥပ္ပန္နဂါရဝါ ... အာဟံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ (-ဝိမတိ၊၂။၉၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။)

ဥပ္ပန္နဂေါတြဘုဉာဏာနန္တရံ (ဗျ) [ဥပ္ပန္န ဂေါတြဘုဉာဏ+အနန္တရံ] ဖြစ်သော ဂေါတြဘုဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌။ ဥပ္ပန္နဂေါတြဘုဉာဏာနန္တရံ ဥပ္ပန္နေန မဂ္ဂဉာဏေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၇။

ဥပ္ပန္နဃနသုခုမဝတ္ထ (န) [ဥပ္ပန္န+ဃနသုခုမဝတ္ထ] ဖြစ်သော ထူထဲနူးညံ့သော အဝတ်အထည်။ ဝဂ်ပဋ္ဋေတိ ဝဂ်ဒေသေ ဥပ္ပန္နဃနသုခုမဝတ္ထေ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၈။

ဥပ္ပန္နစက္ခာယတန (န) [ဥပ္ပန္န+စက္ခာယတန] ဖြစ်သောစက္ခာယတန။ စက္ခာယတနုပစယာဒီနန္တိ ဥပရူပရိ စိတာနိ ဝိယ ဥပ္ပန္နစက္ခာယတနာဒီနိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၄၅။

ဥပ္ပန္နစက္ခုက (တိ) [ဥပ္ပန္န+စက္ခု+က] ဖြစ်သော ပညာမျက်စိရှိသော၊သူ။ ဘူတစက္ခုကာ ဥပ္ပန္နစက္ခုကာ စက္ခုံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဝိဟရန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

ဥပ္ပန္နစိတ္တ (န) [ဥပ္ပန္န+စိတ္တ] (၁) ဖြစ်သောစိတ်။ (တိ)(၂) ဖြစ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ (၁) ကုက္ကုစ္စစိတ္တန္တိ "အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ ကုက္ကုစ္စရေဟိ ကာတဗ္ဗံ ကရိဿာမိ"တိ ဇေ ဥပ္ပန္နစိတ္တံ။ ခု၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၉။) (တိ)(၂) ဥပ္ပန္နစိတ္တာနံ ကေစွာနံ ဒေဝတာနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

ဥပ္ပန္နစိတ္တကာလုဿိယ (န) [ဥပ္ပန္န+စိတ္တကာ

လုဿိယ] ဖြစ်သော စိတ်၏နောက်ကျခြင်း။ "န သမ္ပသီဒတီ"တိ ဣမိနာ တိဝိဓာယပိ ဝိမတိယာ ဝသေန ဥပ္ပန္နစိတ္တကာလုဿိယံ ဝုတ္တံ။ မၒီ၊၂။၅၂။

ဥပ္ပန္နစိတ္တစေတသိက (န) [ဥပ္ပန္န+စိတ္တစေတသိက] ဖြစ်သောစိတ်,စေတသိက်။ အမနာပ-တာတိ စ "အမနာပံ ဣဒ"န္တိ ဥပ္ပန္နစိတ္တ-စေတသိကာနမေတံ အဓိဝစနံ။ မၒဋ၁။၁၅၅။

ဥပ္ပန္နစိတ္တသန္တာသ (ပု) [ဥပ္ပန္န+စိတ္တသန္တာသ] ဖြစ်သော စိတ်၏ထိတ်လန့်ခြင်း။ တာသံ ဝိနောဒေတ္ဝာတိ နိမိတ္တုပဋ္ဌာနနိမိတ္တံ ဥပ္ပန္န-စိတ္တသန္တာသံ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ဝိနောဒေတ္ဝာ ဝူပသမေတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိၒီ၁။၂၀၈။

ဥပ္ပန္နစီဝရ (ပု၊န) [ဥပ္ပန္န+စီဝရ] ဖြစ်သော-ရအပ်သော-သင်္ကန်း။ တဒါ ဥပ္ပန္နစီဝရဿ ပရိသိဒ္ဓတ္တာ ပဌမကထိနေန။ ကခ်ၒီ။၆၆။ (-ကခ်။ၒီ။သစ်။၂၈၂။)

ဥပ္ပန္နစီဝရကထာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နစီဝရ+ကထာ] ဖြစ်သောသင်္ကန်းကိုဆိုရာဖြစ်သောစကား။ ဣဒံ စီဝကဝတ္ထုံ အာဒိံ ကတ္ဝာ ဥပ္ပန္နစီဝရကထာ။ ဝိ။ဋ၁။၃၃၃။

ဥပ္ပန္နစုတိနိမိတ္တ (တိ) [ဥပ္ပန္န+စုတိနိမိတ္တ] ဖြစ်သော စုတိနိမိတ်ရှိသော၊သူ။ တုသိတဘဝနေ ဥပ္ပန္နစုတိနိမိတ္တဿ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ။၃၁၇။

ဥပ္ပန္နစေတနာဟေတု (ပု) [ဥပ္ပန္နစေတနာ+ဟေတု] ဖြစ်သောစေတနာဟူသောအကြောင်း။ ကာယသဉ္စေတနာဟေတူတိ ကာယဒွါရေ ဥပ္ပန္နစေတနာဟေတု။ သံဋ၊၂။၅၃။

ဥပ္ပန္နဆန္ဒ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဆန္ဒ] ဖြစ်သော(ကုသိုလ်)ဆန္ဒ။ ဥပ္ပန္နဆန္ဒံ ကော ပနုဒေယျ မိရော။ ဇာ၁။၃၅၁။ ဥပ္ပန္နံ ကုလသဏ္ဍန္ဒံ ကော ပဏ္ဏိတော ပနုဒေယျ ဟရေယျ။ ဇာဋ၄။၄၈၆။

ဥပ္ပန္နဆန္ဒရာဂ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဆန္ဒရာဂ] ဖြစ်သော ဆန္ဒရာဂ။ အဇ္ဈတ္တံ ကာမစ္ဆန္ဒောတိ အတ္တနော ပဉ္စက္ခန္ဓေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နဆန္ဒရာဂေါ။ သံဋ၊၃။၂၀၆။

ဥပ္ပန္နဇဏ္ဍာပရိယာသ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဇဏ္ဍာပရိယာသ] ဖြစ်သော-ခြေသလုံး-မြင်းခေါင်း-တို့၏ ပင်ပန်းညောင်းညာခြင်း။ ဇဏ္ဍာကိလမထဝိနောဒ-နတ္ထန္တိ ရာဇသဘာယ စိရနိသဇ္ဇာယ ဥပ္ပန္န-ဇဏ္ဍာပရိယာသဿ အပနယနတ္ထံ။ မၒီ၊၂။၅၈။

ဥပ္ပန္နဇီရဏလက္ခဏ (န) [ဥပ္ပန္န+ဇီရဏလက္ခဏ] ဖြစ်သောဆွေးမြေ့အိုမင်းခြင်းဟူသောမှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ ဇရာလက္ခဏန္တိ ဥပ္ပန္နဇီရ-ဏလက္ခဏံ။ သံၒီ၊၂။၂၁၇။

ဥပ္ပန္နဈာ(ဈာ)န (န) [ဥပ္ပန္န+ဈာန] ဖြစ်သော ဈာန်။ သုဘာဓာတူတိ သုဘကသိဏေ ဥပ္ပန္န-ဈာနဝသေန သဟာရမ္မဏဈာနမေဝ။ သံဋ၊၂။၁၂၄။ သဗ္ဗဿ စ ဥပ္ပန္နဈာနဿ သမာ-ပဇ္ဇနေ။ မူလၒီ၊၃။၁၈၆။

ဥပ္ပန္နဈာနသမင်္ဂီ (တိ) [ဥပ္ပန္နဈာန+သမင်္ဂီ] ဖြစ်သောဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဇဝံ ပရိကမ္မံ ကတ္ဝာ ဥပ္ပန္နဈာနသမင်္ဂိနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ အဘိဋ၁။၂၃၅။

ဥပ္ပန္နဉာဏ (န) [ဥပ္ပန္န+ဉာဏ] (၁) ဖြစ်သော ဉာဏ်။ (တိ)(၂) ဖြစ်သော ဉာဏ်ရှိသော၊သူ။ (၁) တန္နိမိတ္တံ ဝါ ဥပ္ပန္နဉာဏံ။ မၒီ၊၃။၄၀၂။ (တိ)(၂) ဥပ္ပန္နဉာဏောမှိ(အပ၁။၁၂)တိ ဥပ္ပန္န-ပစ္စေကဗောဓိဉာဏော အမှိ။ ... ဖလဉာဏေန ဥပ္ပန္နဉာဏော။ အပဋ၁။၂၀၃။

ဥပ္ပန္နဉာဏပလာယန (န) [ဥပ္ပန္နဉာဏ+ပလာယန] ဖြစ်သောဉာဏ်ဟူသော ပြေးသွားခြင်း။ ဉာဏပလာယနေနာတိ မဟာဘူတေဟိ နိဗ္ဗိန္ဒိတ္ဝာ

ဝိရဇ္ဇိတွာ ဝိမုစ္စိတုကာမတာဝသေန ဥပ္ပန္နဉာဏ-ပလာယနေ မဂ္ဂါဓိဂမသိဒ္ဓေနေဝ ဉာဏပလာ-ယနေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။

ဥပ္ပန္နဋ္ဌာန (န) [ဥပ္ပန္န+ဌာန] ဖြစ်ရာဌာန။ ဥပ္ပန္န-ဋ္ဌာနေယေဝ ကိလေသေ နိဂ္ဂဏှာတိ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၁၄။

ဥပ္ပန္နဒါဟ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဒါဟ] ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပန္နဒါဟဒုက္ခ (တိ) [ဥပ္ပန္နဒါဟ+ဒုက္ခ] ဖြစ် သော ပူလောင်ခြင်းဆင်းရဲရှိသော၊သူ။ သော ရူမန္တော ဟုတွာ နိက္ခမနမတ္တံ အလဘန္တော ဥပ္ပန္နဒါဟဒုက္ခော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၄။

ဥပ္ပန္နတဏှာ (ထီ) [ဥပ္ပန္န+တဏှာ] ဖြစ်သော တဏှာ။ တဏှာတိ ဝိပါကဝေဒနာပစ္စယာ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပန္နတဏှာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။)

ဥပ္ပန္နတဏှာသမ္ပယုတ္တသောမနဿဝေဒနာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နတဏှာသမ္ပယုတ္တ+သောမနဿဝေဒနာ] ဖြစ်သော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿ ဝေဒနာ။ ရူပပရိဘောဂေန ဥပ္ပန္နတဏှာသမ္ပ-ယုတ္တသောမနဿဝေဒနာ ရူပတော နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၀။

ဥပ္ပန္နတတိယဇ္ဈာန (န) [ဥပ္ပန္န+တတိယဇ္ဈာန] ဖြစ်သောတတိယဈာန်။ ကသိဏေသု ပန ဥပ္ပ-န္နတတိယဇ္ဈာနဿ ပေသာ နပ္ပဇ္ဇတိ ဝိသဘာ-ဂါရမ္မဏတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။

ဥပ္ပန္နတ္တိက (ပု၊န) [ဥပ္ပန္န+တိက] ဥပ္ပန္နဟူသော အစပုဒ်ဖြင့် ရအပ်သောအမည်ရှိသော ပုဒ်သုံးခု တို့၏ အပေါင်း၊ ဥပ္ပန္နတိက်။ ပီတိတ္တိကော ဥပ္ပန္နတ္တိကော အတီတတ္တိကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။

ဥပ္ပန္နဒရထပရိဠာဟမဝိနောဒန (န) [ဥပ္ပန္န ဒရထပရိဠာဟ+ဝိနောဒန] ဖြစ်သော ပူလောင် မှု , ပင်ပန်းညောင်းညာမှုတို့ကို ပယ်ဖျောက် ခြင်း။ ဗဟုဒေဝ ဒိဝသဘာဂံ ပဓာနာနု-ယောဂတော ဥပ္ပန္နဒရထပရိဠာဟဝိနောဒနတ္ထံ နှာယိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

ဥပ္ပန္နဒါဟ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဒါဟ] ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ရာဇာ သုတွာဝ ... သရီရေ ဥပ္ပန္နဒါဟော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဒိဋ္ဌိ] ဖြစ်သောအယူမှား။ အန္တဝါ လောကောတိ ဧကော ဝဒိတနိမိတ္တံ လောကောတိ ဂါဟေန ဝါ တက္ကေန ဝါ ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။

ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိက (တိ) [ဥပ္ပန္နာ+ဒိဋ္ဌိ+က] ဖြစ်သော အယူမှားရှိသော၊သူ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကောတိ အယောနိသော ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိကော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။)

ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိဝိဝေစန (န) [ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ+ဝိဝေစန] ဖြစ်သော-အယူမှားမှကင်းဆိတ်-အယူမှား ကိုကင်းဆိတ်စေ-ခြင်း။ တတ္ထ တတ္ထေဝါဿ ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိဝိဝေစနတော ဉာမိဿာ ဒေသနာယ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယေန ပဝတ္တိတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။

ဥပ္ပန္နဒိဝသ (ပု၊န) [ဥပ္ပန္န+ဒိဝသ] ဖြစ်ရာနေ့။ မူလစိဝရဿ ဥပ္ပန္နဒိဝသတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၉၈။)

ဥပ္ပန္နဒီပသိခါ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဒီပသိခါ] ဖြစ်သော ဆီမီးလျှံ။ ဥပ္ပန္နဒီပသိခါယ ဩဘာသောဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၃။

ဥပ္ပန္နဒုက္ခ (န) [ဥပ္ပန္န+ဒုက္ခ] (၁) ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ (တိ)(၂) ဖြစ်သောဆင်းရဲရှိသော၊ သူ။ (၁) ကိလမတီတိ ကာယေ ဥပ္ပန္နဒုက္ခေန ကိလမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၇။

မ၊ဋီ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။) (တိ)(၂) အဃာဝိနောတိ ဥပ္ပန္နဒုက္ခာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ပါကဋီဘူတာ ဒုက္ခာတိ အာဟ ဥပ္ပန္နဒုက္ခာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၂။

ဥပ္ပန္နဒုက္ခဇာတ (တိ) [ဥပ္ပန္နဒုက္ခ+ဇာတ] ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ ဥပသဂ္ဂဇာတေတိ ဥပ္ပန္နဒုက္ခဇာတေ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊ရ၆။

ဥပ္ပန္နဒုက္ခနိမိတ္တ (န) [ဥပ္ပန္နဒုက္ခ+နိမိတ္တ] ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တဒါ အတ္တနော ပရိဝါရဿ ဥပ္ပန္နဒုက္ခနိမိတ္တံ အဓိပ္ပာယော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။

ဥပ္ပန္နဒေါသ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဒေါသ] (၁) ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသရှိသော၊သူ။ (၂) ဖြစ်သော (သလိပ်စသော)အပြစ်ဒေါသရှိသော။ (၁) ဒေါသန္တရာတိ ဒုဋ္ဌစိတ္တာ၊ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပန္နဒေါသာ ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ (၂) သရီရံ ဝါ ဥပ္ပန္နဒေါသဋ္ဌေ သေဒမလမက္ခိတဥ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၀-၁။

ဥပ္ပန္နဒေါမနဿ (န) [ဥပ္ပန္န+ဒေါမနဿ] (၁) ဖြစ်သော-စိတ်ဆင်းရဲခြင်း-ဒေါမနဿ။ (တိ)(၂) ဖြစ်သောဒေါမနဿရှိသော၊သူ။ (၁) မနသိကာရေ နိရဿာဒဂတစိတ္တဿ ဥပ္ပန္နဒေါမနဿဝသေန ဝါ ... ဗျာပါဒေါ အနုပတတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၃။ (တိ)(၂) ဒုမ္မနောတိ ဥပ္ပန္နဒေါမနဿော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

ဥပ္ပန္နဓညဟိရည (န) [ဥပ္ပန္န+ဓညဟိရည] ဖြစ်သောစပါး, ရွှေ။ တတော ဥပ္ပန္နဓညဟိရညာဒိကဿ စ သံဃဿ ဘောဂဿ။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၄။

ဥပ္ပန္နဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဓမ္မ] ဖြစ်သော-ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သောတရား။ ဋ္ဌိတိယာတိ တဿ တဿ သတ္တဿ ဥပ္ပန္နဓမ္မာနံ အနုပ္ပဗန္ဓဝသေန အဝိစ္ဆေဒါယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။ အနု၊ဋီ၊၁။၄၉။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပ္ပန္နဓမ္မဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပန္နဓမ္မ+ဘာဝ] ဥပါဒ်ဌီဘင် ဟူသောခဏသုံးပါးသို့ ရောက်သော-ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော-တရား၏အဖြစ်။ အနုပ္ပန္နာတိ စေတေန သဗ္ဗော ဥပ္ပန္နဘာဝေါ ပဋိသိဒ္ဓေါ၊ န ဥပ္ပန္နဓမ္မဘာဝေါ ဝေ။ မူလဋီ၊ ၁။၄၇။ ဥပ္ပန္နဓမ္မဘာဝေါ "ဥပ္ပန္နာ ဓမ္မာ"တိပဒေန ဂဟိတဓမ္မဘာဝေါ၊ ဝတ္တမာနဓမ္မဘာဝေါတိ အတ္ထော၊ ယော ဝါ ဥပ္ပါဒါဒိပတ္တော ... သော ဥပ္ပန္နဓမ္မောတိ ပစ္စုပ္ပန္နဘာဝေါ ဥပ္ပန္နဓမ္မဘာဝေါ။ အနုဋီ၊၁။၄၉။

ဥပ္ပန္နဓမ္မပါမောဇ္ဇ (တိ)[ဥပ္ပန္န+ဓမ္မပါမောဇ္ဇ] ဖြစ်သော တရား၌ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဘိက္ခု အာမန္တေသီတိ ပဋိပတ္တိသမ္ပန္နေ ဘိက္ခု ပသန္နေဟိ စက္ခုဟိ အနုဝိလောကေတွာ ဥပ္ပန္နဓမ္မပါမောဇ္ဇော ထေဝမေတုကာမတာယ အာမန္တေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။

ဥပ္ပန္နဓမ္မသံဝေဂ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဓမ္မသံဝေဂ] ဖြစ်သောတရားသံဝေဂရှိသော၊သူ။ (တရား၌ဖြစ်သော ထိတ်လန့်ခြင်းရှိသည်။ သျှ။) သဥ္ဇာတ ဥပ္ပန္နဓမ္မသံဝေဂေါ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

ဥပ္ပန္နဓာတုက္ခောဘနိမိတ္တ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဓာတုက္ခောဘနိမိတ္တ] ဖြစ်သောဓာတ်ချောက်ချားခြင်း လျှင်အကြောင်းရှိသော။ အစ္စသနာဒီဟိ ဥပ္ပန္နဓာတုက္ခောဘနိမိတ္တံ အာလသိယံ ဝိဇမ္ဘိတာ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၉။

ဥပ္ပန္နနာမ (န) [ဥပ္ပန္န+နာမ] ဖြစ်သောအမည်။ ဝေံ ဂုဏတော ဥပ္ပန္နနာမဝသေန ဗောဓိသတ္တဿေဝ သတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

ဥပ္ပန္နနာမဓေယျ (တိ) [ဥပ္ပန္န+နာမဓေယျ] ဖြစ်သော-အမည်-ထားအပ်သောအမည်-သိစေကြောင်းအမည်-ရှိသော၊သူ။ ပစ္စယာနံ ဝါ အရဟတ္တာ အရဟာတိ ဝေံ ဂုဏတော ဥပ္ပန္နနာမဓေယျဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (နာမဓေယျလည်းကြည့်။)

ဥပ္ပန္နနိကာယ (ပု) [ဥပ္ပန္န+နိကာယ] ဖြစ်သော ဂိုဏ်း။ အနန္တကာ နာမ ပုဗ္ဗသေလိယာ အပရ- သေလိယာ ရာဇဂိရိယာ သိဒ္ဓတ္ထိကာတိ ဣမေ ပဉ္စ ဥပ္ပန္နနိကာယာ။ အဘိ႒ ၃။၁၅၈။

ဥပ္ပန္နနိမိတ္တ (နု) [ဥပ္ပန္န+နိမိတ္တ] ဖြစ်သော အာရုံနိမိတ်။ (ဖြစ်သောပဋိဘာဂနိမိတ် ဥဂ္ဂဟ နိမိတ်။ သျှ။) ဣမာနိ စ ပန ဥဒ္ဓုမာတကာဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တာနမ္ပိ နိမိတ္တေသု ပဋိလဒ္ဓ- ဈာနာနမ္ပိ တောနေဝ နာမာနိ။ အဘိ႒ ၁။ ၂၄၃။ ပဋိသံ႒ ၁။ ၂၁၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ႒ိ ၁။၃၁၉။)

ဥပ္ပန္နနိမိတ္တာရမ္မဏ (တိ) [ဥပ္ပန္နနိမိတ္တ+အာရ မ္မဏ] ဖြစ်သော(ပဋိဘာဂ)နိမိတ်လျှင် အာရုံ ရှိသော။ ပရိတ္တေ ဥဒ္ဓုမာတကဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္န- နိမိတ္တာရမ္မဏံ ပရိတ္တာရမ္မဏံ။ အဘိ႒ ၁။ ၂၄၃။

ဥပ္ပန္နပ္ပကာရ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ပကာရ] ဖြစ်သော အပြား၊ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ။ တံ ဝိဓိန္တိ တံ တဿ ဥပ္ပန္နပ္ပကာရံ။ မ႒ိ ၁။ ၂၇၅။

ဥပ္ပန္နပစ္စယ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ပစ္စယ] (၁) ဖြစ်သော (ဆွမ်းစသော)ပစ္စည်း။ (၂) ဖြစ်စေအပ်သော (လှူဖွယ်) ပစ္စည်း။ (၁) ဣမေဟိ ပန အဋ္ဌဟိ ကုလဒူသကကမ္မေဟိ ဥပ္ပန္နပစ္စယာ ပဉ္စန္နမ္ပိ သဟဓမ္မိကာနံ န ကပ္ပန္တိ။ ဝိ႒ ၂။ ၂၁၁။ (-ဝိ မတိ ၁။၃၃၈။) (၂) ဥပ္ပန္နပစ္စယတော(ဒီ႒ ၂။ ၄၀၂)တိ နိဗ္ဗတ္တိတယာသဏ္ဌာဒနာဒိဒေယျ- ဓမ္မတော။ ဒီ႒ိ ၂။၃၅၆။

ဥပ္ပန္နပညာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ပညာ] ဖြစ်သော ပညာ။ အဓိကသီလံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နပညာယ အနုဂ္ဂဏှာတိ နာမ။ မူလ႒ိ ၃။ ၄၁။

ဥပ္ပန္နပဋိဃ (ပု၊နု) [ဥပ္ပန္န+ပဋိဃ] ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသ။ အဇ္ဈတ္တံ ဗျာပါဒေါတိ အတ္တနော ဟတ္ထပါဒါဒီသု ဥပ္ပန္နပဋိဃော။ သံ႒ ၃။ ၂၀၆။

ဥပ္ပန္နပဋ္ဌမဇ္ဈာနသမာဓိ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ပဌမဇ္ဈာန သမာဓိ] ဖြစ်သော ပဌမစျာန်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။ ဥပ္ပန္နပဌမဇ္ဈာနသမာဓိနာ နိစ္စလံ ကတွာ စိတ္တဂ္ဂဟိတကာလေ။ သံ႒ ၃။ ၁၀၄။

ဥပ္ပန္နပရိကမ္မာနန္တရ (တိ) [ဥပ္ပန္နပရိကမ္မ + အနန္တရ] ဖြစ်သောပရိကံတို့၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ် သော။ ဣမဿ အနန္တရံ ဥပ္ပန္နပရိကမ္မာနန္တ- ရာနိ ဣမိနာ အာဝဇ္ဇိတာရမ္မဏေယေဝ ပဝ- တ္တန္တိ။ မူလ႒ိ ၁။ ၁၃၈။

ဥပ္ပန္နပရိတ္တာသဝူပသမန (နု) [ဥပ္ပန္နပရိတ္တာသ +ဝူပသမန] ဖြစ်သောထိတ်လန့်ခြင်းကို ငြိမ်း စေခြင်း။ သန္ထမ္ဘေတွာတိ ဥပ္ပန္နပရိတ္တာသဝူပ- သမနေန ဝိဂတကမ္ပတာယ နိစ္စလော ဟုတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ႒ိ ၁။ ၂၀၈။

ဥပ္ပန္နပရိဝိတက္က (ပု) [ဥပ္ပန္န+ပရိဝိတက္က] ဖြစ် သောအကြံအစည်။ ဥပ္ပန္နပရိဝိတက္ကဝသေနေဝ စ အာဂန္တွာ။ သုတ္တနိ႒ ၂။ ၁၄၈။

ဥပ္ပန္နပရိဿယဟရဏ (နု) [ဥပ္ပန္နပရိဿယ+ ဟရဏ] ဖြစ်သောဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက် ခြင်း။ ဥပ္ပန္နပရိဿယဟရဏတ္ထမေဝ တဿ ဝါယမတိ။ ဒီ႒ ၂။ ၁၃၂။ (-ဒီ႒ိ ၂။ ၁၃၉။)

ဥပ္ပန္နပရိဠာဟ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ပရိဠာဟ] ဖြစ် သောပူလောင်ခြင်း။ ကာမပရိဠာဟာနန္တိ ပဉ္စ- ကာမဂုဏိကရာဂဝသေန ဥပ္ပန္နပရိဠာဟာနံ အန္တောဒါဟာနံ။ ဝိ႒ ၁။ ၁၈၄။ (-သံ႒ိ ၂။ ၄၆၇။)

ဥပ္ပန္နပသာဒ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ပသာဒ] (၁) ဖြစ် သောကြည်ညိုခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်သော ကြည် ညိုခြင်းရှိသော၊သူ။ (၁) ဓမ္မဒေသနာယ ဥပ္ပန္န- ပသာဒဿ မဟာနိသံသံ အပရိစ္စိန္နံ အကာသိ။ အံ႒ ၂။ ၂၁၃။ (-ဒီ႒ိ ၃။ ၂၃၆။ သံ႒ိ ၂။ ၃၇၀။) (တိ)(၂) ယမကပါဋိဟာရိယေ ဥပ္ပန္နပသာဒါ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ။ ဓမ္မ႒ ၂။ ၁၄၅။

ဥပ္ပန္နပါဋိဟာရိယ (နု) [ဥပ္ပန္န+ပါဋိဟာရိယ]

ဖြစ်သောတန်ခိုးပြာဋိဟာ။ တာနိတိ အဘိ-ဇာတိအာဒီသု ဥပ္ပန္နပါဋိဟာရိယာနိ။ မငို၊၂။၁၈၀။

ဥပ္ပန္နပါမောဇ္ဇ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ပါမောဇ္ဇ] ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ သာပိ သုတွာ ဥပ္ပန္နပါမောဇ္ဇာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

ဥပ္ပန္နပါမောဇ္ဇဝိညာဏ (န) [ဥပ္ပန္နပါမောဇ္ဇ+ဝိညာဏ] ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော ဝိညာဏ်။ ပမုဒိတာနံ သတ္တာနံ ဥပ္ပန္နပါမောဇ္ဇ-ဝိညာဏံ သမနုပဿန္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၉။

ဥပ္ပန္နပီတိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ပီတိ] ဖြစ်သော-နှစ်သက်ခြင်း-ပီတိ။ သီဟဿ ဥပ္ပန္နပီတိ ဝိနာ-သေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။

ဥပ္ပန္နပီတိပါမောဇ္ဇ (န) [ဥပ္ပန္န+ပီတိပါမောဇ္ဇ] (၁) ဖြစ်သောနှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖြစ်သောနှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ (၁) ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏေန ဥပ္ပန္နပီတိ-ပါမောဇ္ဇံ အာဝိကရောန္တီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။ (တိ)(၂) ရာဇာ တံ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နပီတိ-ပါမောဇ္ဇော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

ဥပ္ပန္နပီတိသုခ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ပီတိသုခ] ဖြစ်သော-နှစ်သက်ခြင်း, ချမ်းသာခြင်း-ပီတိသုခ။ ဓမ္မပီတိ-သုခန္တိ ဓမ္မပစ္စဝေက္ခဏေန ဥပ္ပန္နပီတိသုခံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။)

ဥပ္ပန္နပီတိသောမနဿ (န) [ဥပ္ပန္န+ပီတိသောမနဿ] ဖြစ်သောနှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ (ဖြစ်သောနှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော။ ဂူကြီး၊သျှ။) ဥပ္ပန္နပီတိသောမနဿေန ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၉၉။

ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗနိမိတ္တ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ပုဗ္ဗနိမိတ္တ] ဖြစ်သောပုဗ္ဗနိမိတ်ရှိသော၊သူ။ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗနိမိတ္တော ဒေဝပုတ္တော နေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ (-ဇာတိ ဝတ်၊ဋ္ဌ၊၁၂၈။)

ဥပ္ပန္နန္တရာယ (ပု) [ဥပ္ပန္န+အန္တရာယ] ဖြစ်လတ္တံ့သော အန္တရာယ်။ သာမော ကုမာရော မုတ္တော ဥပ္ပန္နန္တရာယေဟိ။ မိလိန္ဒ၊၁၃၂။

ဥပ္ပန္နဖလ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဖလ] ဖြစ်ပြီးသောအကျိုးရှိသော။ တံ အတီတံ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ ဟေတုကိစ္စံ, ဥပ္ပန္နဖလတ္တာ နိဋ္ဌိတဗ္ဗာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။ (-အနုဋီ၊၂။၁၃။)

ဥပ္ပန္နဖလသမာပတ္တိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဖလသမာပတ္တိ] ဖြစ်သော ဖလသမာပတ်။ သုညတံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဖလသမာပတ္တိယံ ဖဿော သုညတော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ (-မ၊ဋီ၊၂။ ၈၅။)

ဥပ္ပန္နဖလသမာပတ္တိသမ္ဖဿ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဖလသမာပတ္တိသမ္ဖဿ] ဖြစ်သောဖလသမာပတ်နှင့်တကွဖြစ်သော-အတွေ့အထိ-သမ္ဖဿ။ သုညတံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဖလ-သမာပတ္တိသမ္ဖဿော သုညတော နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။

ဥပ္ပန္နဖဿ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဖဿ] ဖြစ်သော-အတွေ့အထိ-ဖဿ။ တိက္ခတ္တုံ သင်္ဂတိယာ ဥပ္ပန္နဖဿံ မုဥ္စိတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၁၂။

ဥပ္ပန္နဗလဝကောဓ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဗလဝကောဓ] ဖြစ်သောအားကြီးသော အမျက်ဒေါသရှိသော၊သူ။ ဗလဝါဃာတဇာတောတိ ဥပ္ပန္နဗလဝ-ကောဓော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။

ဥပ္ပန္နဗလဝဒေါမနဿ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဗလဝဒေါမနဿ] ဖြစ်သော အားကြီးသော နှလုံးမသာယာခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥပ္ပန္နဗလဝဒေါမန-ဿော ... တေဒဝေါစ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။)

ဥပ္ပန္နဗလဝဘယ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဗလဝဘယ] ဖြစ်သောအားကြီးသော ဘေးရှိသော၊သူ။ သော

...ဥပ္ပန္နဖလဝဘယော သမ္ဘမန္တော ဒိဂုဏ် ကတ္ဂာ ဥဿာဟံ။ ဇာတိဝုတ်၊ဌ။၃၂၇။

ဥပ္ပန္နဖလဝသောက (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဖလဝသောက] (၁) ဖြစ်သောအားကြီးသော စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်သော အားကြီးသောစိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်းရှိသော၊သူ။ (၁) သောစတီတိ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နဖလဝသောကေန သောစတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၂။ မ၊ဋီ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။ (တိ)(၂) သာ ... ဥပ္ပန္နဖလဝသောကာ ပုတ္တာသ သရီရ-ကိစ္စံ ဝါရေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။)

ဥပ္ပန္နဖလဝသောမနဿ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဖလဝသောမနဿ] ဖြစ်သောအားကြီးသော ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥပ္ပန္နဖလဝသောမ-နဿော ... ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၁။

ဥပ္ပန္နဗဟုမာန (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဗဟုမာန] ဖြစ်သော များစွာမြတ်နိုးခြင်းရှိသော၊သူ။ သတ္ထာ တဿာ တသ္မိံ ရူပေ ဥပ္ပန္နဗဟုမာနတံ ဉတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။

ဥပ္ပန္နဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ] ဖြစ်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားရှိသော၊သူ။ ပါတုဘူတဓမ္မဿာတိ ဥပ္ပန္နဗောဓိပက္ခိယ-ဓမ္မဿ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၂။

ဥပ္ပန္နဗျာဓိ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဗျာဓိ] (၁) ဖြစ်သော အနာ။ (တိ)(၂) ဖြစ်သောအနာရှိသော၊သူ။ ပါတော ဝ အမ္မေ ပရိဝိသိတွာ သာယံ ဥပ္ပန္န-ဗျာဓိနာ မတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ (တိ)(၂) ဗျာဓိ-ယကန္တိ ဥပ္ပန္နဗျာဓိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။

ဥပ္ပန္နဗျာဓိဒဿန (နု) [ဥပ္ပန္န+ဗျာဓိဒဿန] ဖြစ်သောအနာရောဂါကို မြင်ခြင်း။ အသပ္ပါယ-ဘောဇနတော ဥပ္ပန္နဗျာဓိဒဿနေန ဘောဇ-နဿ ဗျာဓိနိဒါနဘာဝေါ ဝိယ။ ဝဇိရ။၄၂။

ဥပ္ပန္နဘယ (နု) [ဥပ္ပန္န+ဘယ] (၁) ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း(ဉာဏ်-ကောက်)။ (၂) ဖြစ်သောဘေး။ သံဝေဂေါတိ ဇာတိအာဒီနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နဘယသင်္ခါတံ သံဝိဇ္ဇနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ (-ဇာတိဝုတ်၊ဌ။၁၁၀။) (၂) ဇာတိ ပဋိစ္စ ဘယန္တိ ဇာတိပစ္စယာ ဥပ္ပန္နဘယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။ မူလဋီ၊၂။၂၂၆။)

ဥပ္ပန္နဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဘာဝ] ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်တရား, ဖြစ်ပြီးအတိတ်တရားတို့၏အဖြစ်။ ဥပ္ပန္နဘာဝေါ(မူလဋီ၊၁။၄၇)တိ ဥပ္ပါဒါဒိပတ္တ-တာ၊ တေန အတီတာပိ သင်္ဂဟိတာ ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၄၉။ ဥပ္ပန္နဓမ္မဘာဝ-လည်းကြည့်။

ဥပ္ပန္နဘာဝဒဿန (ထီ၊နု) [ဥပ္ပန္နဘာဝ+ဒဿန] ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ကေ ဒွေတိ ဝစနံ ဥပ္ပန္နဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ၊ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။

ဥပ္ပန္နဘောဂထာဝရ (တိ) [ဥပ္ပန္နဘောဂ+ထာဝရ] ဖြစ်ပြီး-ရအပ်ပြီး-သောစည်းစိမ်၏- တည်မြဲ-ခိုင်မြဲ-ခြင်းရှိသော၊သူ။ အဒိန္နာဒါနာ ဝေရမ-ဏိယာ...ဥပ္ပန္နဘောဂထာဝရတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၃။

ဥပ္ပန္နဘောဇန (နု) [ဥပ္ပန္န+ဘောဇန] ဖြစ်-ရအပ်-သောဘောဇဉ်။ အနဝဇ္ဇာနီတိ သမ္မာ-အာဇီဝေန ဥပ္ပန္နဘောဇနာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

ဥပ္ပန္နမဂ္ဂ (ပု) [ဥပ္ပန္န+မဂ္ဂ] ဖြစ်သောမဂ်။ သုက္ခ-ဝိပဿကဿ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂေါပိ... ပဌမဇ္ဈာနိကောဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလကာလ (ပု) [ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလ+ကာလ] ဖြစ်သောမဂ်ဖိုလ်၏ ကာလ၊ မဂ်ဖိုလ်ဖြစ်သောအခါ။ သော...တံ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလကာလေ လောကုတ္တရော။ ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလပစ္စဝေက္ခဏ (နု) [ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလ+ပစ္စဝေက္ခဏ] ဖြစ်သောမဂ်ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်ခြင်း။

ဂေါတြဘုညာဏပ္ပါဒတော ပဋ္ဌာယ နိရောဓံ ပဿိတ္ဝာ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂဖလပစ္စဝေက္ခဏဝသေန စေဝ။ မငိ္ဂ၊၂။၃၃။

ဥပ္ပန္နမဒ (ပု) [ဥပ္ပန္န+မဒ] ဖြစ်သော-ယစ်မူးခြင်း-မာန် မာန။ ယောဗ္ဗနမဒေါတိ ယောဗ္ဗနံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နမဒေါ။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၈။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။)

ဥပ္ပန္နမနောဒ္ဝါရိကဇဝန (နု) [ဥပ္ပန္န+မနောဒ္ဝါရိကဇဝန] ဖြစ်သော-မနောဒွါရ၌ဖြစ်သောဇော-မနောဒွါရိကဇော။ ကေဇဝနဝါရေပိ လဗ္ဘန္တီတိ ဣဒံ စက္ခုဒ္ဝါရာနုသာရေန ဥပ္ပန္န-မနောဒ္ဝါရိကဇဝနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သံငိ္ဂ၊၂။၃၂၃။

ဥပ္ပန္နမဟာမေဃ (ပု) [ဥပ္ပန္န+မဟာမေဃ] ဖြစ်သော ကြီးစွာသောမိုး၊ သည်းထန်စွာရွာသောမိုး။ မဟာ အကာလမေဃောတိ အသမ္ပတ္တေ ဝဿ-ကာလေ ဥပ္ပန္နမဟာမေဃော။ ဥဒါနဋ္ဌ။၈၉။

ဥပ္ပန္နမာန (ပု) [ဥပ္ပန္န+မာန] (၁) ဖြစ်သော-ရှိန်းခြင်း-မှတ်ထင်ခြင်း၊ ရပြီဟု ထင်မှတ်မှုဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဖြစ်သောမာန်မာန။ (၁) "အဓိဂ-တာ မယ"န္တိ ဧဝံ ဥပ္ပန္နမာနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၇၉။ တွေ စ သေယျဿ "သေယျော-ဟမသ္မိ"တိ ဥပ္ပန္နမာနော ယာထာဝမာနော။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၈၃။

ဥပ္ပန္နမေဃ (ပု) [ဥပ္ပန္န+မေဃ] ဖြစ်သောမိုး။ ဥပ္ပန္နမေဃော(ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၃၉)တိ သကလစက္က-ဝါဠဂဗ္ဘံ ပူရေတ္ဝာ ဥပ္ပန္နော မဟာမေဃော။ ဝိမတိ၊၂။၈၆။

ဥပ္ပန္နမေတ္တစိတ္တ (တိ) [ဥပ္ပန္န+မေတ္တစိတ္တ] ဖြစ်သောမေတ္တာစိတ်ရှိသော၊သူ။ မေတ္တာ တေဿ အတ္ထီတိ မေတ္တံ၊ ဥပ္ပန္နံ မေတ္တစိတ္တံ ဧတေသန္တိ ဥပ္ပန္နမေတ္တစိတ္တာ။ မငိ္ဂ၊၂။၈၀။

ဥပ္ပန္နမေထုနရာဂ (ပု) [ဥပ္ပန္န+မေထုနရာဂ] ဖြစ်သော-မေထုန်၌တပ်မက်ခြင်း-မေထုနရာဂ။ အဝဿုတာနန္တိ လောကဿာဒမိတ္တသန္ထဝ-ဝသေန ဥပ္ပန္နမေထုနရာဂေန တိန္တာနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၂။

ဥပ္ပန္နမေဒ (ပု) [ဥပ္ပန္န+မေဒ] ဖြစ်သောအဆီ။ ဇာတမေဒန္တိ မေဒဘာဝါပတ္တိဝသေန ဥပ္ပန္န-မေဒံ။ မငိ္ဂ၊၂။၂၁၀။

ဥပ္ပန္နမောဟ (ပု) [ဥပ္ပန္န+မောဟ] ဖြစ်သောမောဟ။ အန္ဓမသော ပါပံ ကတ္ဝာ "သုကတံ မယာ"တိ ပစ္စဝေက္ခတော ဥပ္ပန္နမောဟော စ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၁၅။ (-နေတ္တိငိ္ဂ။၇၅။)

ဥပ္ပန္နရာဂ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ရာဂ] ဖြစ်သောရာဂ။ ကာမရာဂေါတိ ကာမေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နရာဂေါ။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။

ဥပ္ပန္နရူပ (နု) [ဥပ္ပန္န+ရူပ] ဖြစ်သောရုပ်။ ဋ္ဌိတိ-ဘင်္ဂက္ခဏေသု ဥပ္ပန္နရူပါနိ ဝဇ္ဇေတ္ဝာ။ မူလငိ္ဂ၊၂။၂၁။ အနုငိ္ဂ၊၂။၂၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိငိ္ဂ၊၂။၃၁၈။)

ဥပ္ပန္နရူပဒဿန (နု) [ဥပ္ပန္နရူပ+ဒဿန] ဖြစ်သောရုပ်တို့ကို ပြခြင်း။ သဗ္ဗေသံ ဟေတူနံ ဝသေန ဥပ္ပန္နရူပဒဿနတ္ထံ ... ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။

ဥပ္ပန္နရူပဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ရူပဓမ္မ] ဖြစ်သောရုပ်တရား။ ရူပဓမ္မာနံ ဘင်္ဂက္ခဏေ ဥပ္ပန္နရူပဓမ္မေ အဂ္ဂဟေတ္ဝာ။ အနုငိ္ဂ၊၂။၂၇။

ဥပ္ပန္နရူပဗ္ဘန္တရ (ဗျ) [ဥပ္ပန္နရူပ+အဗ္ဘန္တရ] ဖြစ်သောရုပ်၏အတွင်း၌။ ဥပ္ပန္နရူပဗ္ဘန္တရေ ဇာတာ သြဇာ အတ္ထိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၇။

ဥပ္ပန္နရူပိယ (နု) [ဥပ္ပန္န+ရူပိယ] ဖြစ်သောငွေ။ ဝတ္ထုပနာတိ တတြုပ္ပါဒေ ဥပ္ပန္နရူပိယံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၁။

ဥပ္ပန္နရောဂ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ရောဂ] ဖြစ်သော

အနာရောဂ်။ သစေ ပစ္ဆာ ဥပ္ပန္နရောဂေါ ဗလဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။

ဥပ္ပန္နလတာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+လတာ] ဖြစ်သောနွယ်။ တံ အလက်ရိတ္တာ ဥပ္ပန္နလတာ ကဋ္ဌန-ဝဏ္ဏာ ခါယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

ဥပ္ပန္နလဒ္ဓိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+လဒ္ဓိ] ဖြစ်သောအယူ။ ဥပ္ပန္နလဒ္ဓိဝသေန ပဋိညာ ပရဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။

ဥပ္ပန္နလာဘ (ပု) [ဥပ္ပန္န+လာဘ] ဖြစ်ပြီး-ရအပ်ပြီး-သောလာဘ်။ ဥပ္ပန္နလာဘတော စ ပရိဟာယတိ။ ဠတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၄။

ဥပ္ပန္နလာဘထာဝရကရဏ (န) [ဥပ္ပန္နလာဘ+ထာဝရကရဏ] ဖြစ်ပြီး-ရအပ်ပြီး-သောလာဘ်ကို မြဲမြံစွာပြုခြင်း။ ဥပ္ပန္နလာဘထာဝရကရဏေ ... ဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။

ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရ (ပု) [ဥပ္ပန္န+လာဘသက္ကာရ] ဖြစ်သောလာဘ်,ပူဇော်သကာ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္န-လာဘသက္ကာရံ ပရိဘုဥ္ဇန္တော ထုလသရီရော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။)

ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရဟေတု (ပု) [ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရ+ဟေတု] ဖြစ်သောလာဘ်,ပူဇော်သကာဟူသောအကြောင်း။ ဘဂဝတော သံဃဿ စ ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရဟေတု။ မ၊ဋီ၊၂။၁။

ဥပ္ပန္နလောကုတ္တရဝိပါက (ပု) [ဥပ္ပန္န+လောကုတ္တရဝိပါက] ဖြစ်သောလောကုတ္တရာဝိပါက်။ အာရုပ္ပေ ဥပ္ပန္နလောကုတ္တရဝိပါကဿ။ အနုဋီ၊၃။၂၈၆။

ဥပ္ပန္နလောဟိတ (န) [ဥပ္ပန္န+လောဟိတ] ဖြစ်သောသွေး။ ပုပ္ဖန္တိ ဥတုကာလေ ဥပ္ပန္န-လောဟိတဿ နာမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

ဥပ္ပန္နဝတ္ထုက (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဝတ္ထု+က] ဖြစ်သောမှီရာဝတ္ထုရှိသော။ ပဋ္ဌဝိညာဏာ ဥပ္ပန္နဝတ္ထုကာ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ မူလဋီ၊၃။၉၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။)

ဥပ္ပန္နဝတ္ထုကတာပရိယာယ (ပု) [ဥပ္ပန္နဝတ္ထုကတာ+ပရိယာယ] ဖြစ်ဆဲဖြစ်သောမှီရာဝတ္ထုရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော-ပရိယာယ်-ဒေသနာ။ မနောဝိညာဏဿပိ ဥပ္ပန္နဝတ္ထုကတာပရိ-ယာယော အတ္ထိ။ အနုဋီ၊၃။၁၃၀။

ဥပ္ပန္နဝလိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဝလိ] ဖြစ်သောအတွန့်အလိပ်။ ဝလိဘိပ္ပလမ္ဗိတာတိ တဟိံ တဟိံ ဥပ္ပန္နဝလီဟိ ဝလိတာ ဟုတ္ဝာ ... ဩလမ္ဗန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။

ဥပ္ပန္နဝဿာဝါသိကဒါန (န) [ဥပ္ပန္နဝဿာဝါသိက+ဒါန] ဖြစ်သောဝါဆိုသင်္ကန်းကို ပေးခြင်း။ ပက္ခိပိတ္ဝာတိ ဧတ္ထ ပက္ခိပနံ နာမ တေသုဝသန္တာနံ ဠတော ဥပ္ပန္နဝဿာဝါသိကဒါနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၂။

ဥပ္ပန္နဝါတရောဂ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဝါတရောဂ] ဖြစ်သောလေနာရောဂါရှိသော၊သူ။ သာ... အဒ္ဓါန-ပရိဿမေန ဥပ္ပန္နဝါတရောဂါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။

ဥပ္ပန္နဝိတက္က (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဝိတက္က] ဖြစ်သောအကြံအစည်။ အယံ ဘိက္ခု တုယှံ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကံ ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။

ဥပ္ပန္နဝိတက္ကာတိသယဟေတုက (ပု) [ဥပ္ပန္နဝိတက္ကာတိသယ+ဟေတု+က] ဖြစ်သောအကြံအစည်၏ လွန်ကဲခြင်းဟူသော အကြောင်း။ "ဗုဒ္ဓတ္တံ အနဓိဂန္တွာ န ပစ္စာဂမိဿာမီ"တိ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကာတိသယဟေတုကေန ပထဝိပရိ-ဝတ္တနစေတိယံ နာမ ဒဿေတ္ဝာ။ မဋီ၊၂။၁၃၈။

ဥပ္ပန္နဝိနာသမေဃ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဝိနာသမေဃ] ဖြစ်သော-ပျက်စီးစေတတ်-ဖျက်ဆီးတတ်-သောမိုး။ အညေနပိ ကဏှပါဝိကသတ္တာနံ

ပါပကမ္မပစ္စယာ ဥပ္ပန္နဝိနာသမေဃေန ဝုဋ္ဌေန သော သော ဒေသော ဝိနဿတေဝ။ သံဋီ၊ ၂။ ၂၇၈။

ဥပ္ပန္နဝိပဿန (ထီ၊န) [ဥပ္ပန္န+ဝိပဿန] ဖြစ်သောဝိပဿနာ။ ဥပါဒိန္နကရူပပရိဂ္ဂါဟကဿ ဥပ္ပန္နဝိပဿနံ ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

ဥပ္ပန္နဝိပ္ပဋိသာရ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဝိပ္ပဋိသာရ] ဖြစ်သောနှလုံးမသာယာခြင်းရှိသော၊သူ။ မိဂလက္ခိကော သမဏကုတ္တကော တာဝ ဘုသံ ဥပ္ပန္နဝိပ္ပဋိသာရောပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇။

ဥပ္ပန္နဝိရောဓ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဝိရောဓ] ဖြစ်သောဆန့်ကျင်ခြင်း။ အလာဘေ ပဋိဝိရောဓေတိ "အဟံ လာဘံ န လဘာမိ"တိ ဒေါမနဿဝသေန ဥပ္ပန္နဝိရောဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၂။

ဥပ္ပန္နဝိဝါဒ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဝိဝါဒ] ဖြစ်သောငြင်းခုံခြင်း။ အဋ္ဌာရသ ဘေဒကရဝတ္ထူနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဝိဝါဒေါ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၅။ (-ဝဇိရ၊၅၆၉။)

ဥပ္ပန္နဝိဿာသ (တိ) [ဥပ္ပန္န+ဝိဿာသ] ဖြစ်သောအကျွမ်းဝင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ သတ္ထရိ ဥပ္ပန္နဝိဿာသော သတ္တာဟံ အသဒိသဒါနံ ပဝတ္တေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၆။

ဥပ္ပန္နဝီရိယ (န) [ဥပ္ပန္န+ဝီရိယ] ဖြစ်သောလုံ့လဝီရိယ။ ဥပ္ပန္နဝီရိယ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂)န္တိ တသောဝ ပဗ္ဗဟနဿ သာဓနဝသေန ပဝတ္တဝီရိယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။

ဥပ္ပန္နဝေဒနာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဝေဒနာ] ဖြစ်သောဝေဒနာ။ တထာ အရိယဖလာဒိသု ဥပ္ပန္နဝေဒနာဒီနံ သစ္စဝိနိမုတ္တတာယ။ အနုဋီ၊၃။၅။

ဥပ္ပန္နဝေရစေတနာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+ဝေရစေတနာ] ဖြစ်သောရန်ငြိုးကြောင်းစေတနာ။ ယာ တဿ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပန္နဝေရစေတနာ၊ ဣဒံ ဗာဟိရံ ဝေရံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၈။

ဥပ္ပန္နသံကီ (တိ) [ဥပ္ပန္နသံကာ+ဤ] ဖြစ်သောယုံမှားခြင်းရှိသော၊သူ။ အစ္ဆေဒသံကိနောပိ ဖန္ဒန္တိတိ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ပသယှ ဗလက္ကာရေန ဂဏှိဿန္တိတိ ဥပ္ပန္နသံကိနောပိ စလန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။

ဥပ္ပန္နသံဝေဂ (တိ) [ဥပ္ပန္န+သံဝေဂ] ဖြစ်သောထိတ်လန့်ခြင်း-သံဝေဂ-ရှိသော၊သူ။ သာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဥပ္ပန္နသံဝေဂါ... သဇ္ဈာယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁-၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၇၀။)

ဥပ္ပန္နသံဝေဂဉာဏ (န) [ဥပ္ပန္န+သံဝေဂဉာဏ] ဖြစ်သော-ထိတ်လန့်တတ်သော-သံဝေဂ-ဉာဏ်။ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ နာသေတုကာမဿ ဒဠှံ ဥပ္ပန္နသံဝေဂဉာဏံ သန္ဓာယ "ကုဒ္ဒါလော ဝိယာ"တိ အာဟ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၉၇။

ဥပ္ပန္နသညာ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+သညာ] ဖြစ်သော-သညာ-ဥပစာရစျာန်။ အဋ္ဌိကသညာတိ အဋ္ဌိကံ အဋ္ဌိကန္တိ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ ဥပ္ပန္နသညာတိ သညာသီသေန ဥပစာရဇ္ဈာနံ ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၈။

ဥပ္ပန္နသညာသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဥပ္ပန္နသညာ+သမုဋ္ဌိတ] ဖြစ်သောသညာ-သည်ဖြစ်စေအပ်သော-ကြောင့်ဖြစ်သော။ "အဟံ သမဏော"တိ ဧဝံ ဥပ္ပန္နသညာသမုဋ္ဌိတေန သမုဒါစာရေန။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၃။

ဥပ္ပန္နသတိ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+သတိ] ဖြစ်သောသတိ။ ဧတ္ထ ဥပ္ပန္နသတိယာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀)တိ တေသွိ ယထာဝုတ္တေ ကေနုတိသဝိမေ ဌာနေ ဥပ္ပန္နာယ သတိယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၈။ (-ဝဇိရ၊၁၅၁။)

ဥပ္ပန္နသတ္တ (ပု) [ဥပ္ပန္န+သတ္တ] ဖြစ်သော-သတ္တဝါ။ ဇာလာနံ တတ္ထ ဥပ္ပန္နသတ္တာနံ ဝါ နိရန္တရတာယ "အဝိစိ"တိ လဒ္ဓနာမံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၇။

ဥပ္ပန္နသဒ္ဒ (ပု) [ဥပ္ပန္န+သဒ္ဒ] ဥပ္ပန္နသဒ္ဒါ။ ဥပ္ပန္န-သဒ္ဒေါ ပနေသ အတီတော... ဒိဿတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၁။၁၀၉။ (-အနုဋီ၊၃။၂၄၄။ နေတ္တိဋီ။၉။)

ဥပ္ပန္နသဒ္ဒါ (ထီ) [ဥပ္ပန္နာ+သဒ္ဒါ] ဖြစ်သောသဒ္ဓါ။ (တိ)(၂) ဖြစ်သောသဒ္ဓါရှိသော၊သူ။ (၁) အဝိ-ပရီတေ သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသ္မိံ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓါ"အာကာ-ရဝတီ"တိ အဓိပ္ပေတာ။ မဋီ၊၃။၅၁။ (တိ)(၂) ယတော သာသနေ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ ဟုတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၁။၃၂။ (-ဒီဋ္ဌ၃။၆၂။ ဒီဋီ၊၃။၅၈။ အနုဋီ၊ ၁။၂။)

ဥပ္ပန္နသန္တာန (ပုန) [ဥပ္ပန္န+သန္တာန] ဖြစ်ဆဲခန္ဓာ အစဉ်။ တသ္မာ "ပရိနိဗ္ဗန္တာနံ နုပ္ပဇ္ဇိတ္ထာ"တိ ဝုတ္တံ ဥပ္ပန္နသန္တာနဿ အဝိဂတတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၂၆။

ဥပ္ပန္နသန္တာပ (ပု) [ဥပ္ပန္န+သန္တာပ] ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်း။ ကဋ္ဌရာသိံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နသန္တာ-ပေါ။ မဋီ၊၁။၇၈။

ဥပ္ပန္နသဘာဝ (တိ) [ဥပ္ပန္န+သဘာဝ] ဖြစ်တတ်သော-ဖြစ်ခြင်း-သဘောရှိသော။ ဥပ္ပဇ္ဇနကော-တိ ဝုတ္တော...ဥပ္ပန္နသဘာဝတာ စ ပကာသိတာ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၀၅။

ဥပ္ပန္နသမနန္တရ (တိ) [ဥပ္ပန္န+သမနန္တရ] ဖြစ်သည်၏အခြားမဲ့။ ဥပ္ပန္နသမနန္တရာဝ ကိလေသ-ပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာယနတော။ အဘိဋ္ဌ၃။ ၅၀။ (-သံဋီ၊၂။၄၉၂။ အံဋီ၊၃။၁၅၇။)

ဥပ္ပန္နသမယ (ပုန) [ဥပ္ပန္န+သမယ] ဖြစ်ရာအခါ။ တသ္မိံ သမယေတိ တသ္မိံ ပရိတ္တသမာဓိနော ဥပ္ပန္နသမယေ။ မဋီ၊၃။၃၅၂။

ဥပ္ပန္နသဿ (န) [ဥပ္ပန္န+သဿ] ဖြစ်သော ကောက်ပင်။ ကိဋ္ဌန္တိ ကိဋ္ဌဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္နသဿံ။ သံဋ္ဌ၃။၁၀၆။ (-မဋီ၊၃။၃၇၅။ အံဋီ၊၃။၁၃၃။)

ဥပ္ပန္နသာဋက (ပု) [ဥပ္ပန္န+သာဋက] ဖြစ်သော အဝတ်အထည်။ ဝဂ်ဒေသေ ဥပ္ပန္နသာဋကော။ သံဋီ၊၂။၁၆၅။

ဥပ္ပန္နသိနေဟ (ပု) [ဥပ္ပန္န+သိနေဟ] (၁) ဖြစ်သောချစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်သောချစ်ခြင်း ရှိသော၊သူ။ (၁) ဂေါပါလကော ... အတ္တနိ ဥပ္ပန္နသိနေဟံ ဂဟေတွာ သဒ္ဓိံမေဝ စရတိ။ အံဋ္ဌ၁။၃၂၃။ (တိ)(၂) သော ဒိသ္မာဝ ဥပ္ပန္န-သိနေဟော သေဋ္ဌိနော သာသနံ ပါဟေသိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၁။၁၂၃။ (-ဓမ္မဋ္ဌ၂။၁၉၄။ ဝိမာနဋ္ဌ။၆၀။ ဇာဋ္ဌ၁။၅၀၄။)

ဥပ္ပန္နသီတ (န) [ဥပ္ပန္န+သီတ] ဖြစ်သောအအေး။ သီတဿာ(မဋ္ဌ၁။၈၁)တိ ဓာတုက္ခောဘတော ဝါ ဥတုဝိပရိဏာမတော ဝါ ဥပ္ပန္နသီတဿ။ မဋီ၊၁။၁၆၇။

ဥပ္ပန္နသုခ (န) [ဥပ္ပန္န+သုခ] ဖြစ်သောချမ်းသာ။ ပဿဒ္ဓကာယတာယ ဥပ္ပန္နသုခေန သုခိတဿ။ အဘိဋ္ဌ၂။၂၉၉၊(-၄၈၆။ အဘိဋ္ဌ၃။၄၄၇။)

ဥပ္ပန္နသုရိယဝိမာန (ပုန) [ဥပ္ပန္န+သုရိယဝိမာန] ဖြစ်သောနေဗိမာန်။ ကပ္ပဝုဋ္ဌာနကာလတော ပဘုတိ ဥပ္ပန္နသုရိယဝိမာနေ။ သာရတ္ထ၁။၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၁။

ဥပ္ပန္နသောမနဿ (န) [ဥပ္ပန္န+သောမနဿ] (၁) ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းခြင်းရှိသော၊သူ။ (၁) သောမနဿဇာတဿ ဥပ္ပန္နသောမ-နဿာနိ။ သံဋ္ဌ၃။၁၂၃။ (-သံဋ္ဌ၂။၁၁၁။) (တိ)(၂) တေသု ကော ဘိက္ခု အတ္တနာ ပဋိ-ဝိဒ္ဓဓမ္မံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နသောမနဿော စိန္တေသိ။ အံဋ္ဌ၁။၃၁။ (-မဋီ၊၁။၂၇၆။)

ဥပ္ပန္နသောမနဿမယဉာဏ (န) [ဥပ္ပန္န+သောမနဿမယဉာဏ] ဖြစ်သောသောမနဿ-ဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်။ စတူသု ဌာနေသု

ဝေသာရဇ္ဇဘာဝံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဥပ္ပန္နသောမ-နဿမယဉာဏဿေတံ နာမံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ သောမနဿမယဉာဏေနာတိ သောမနဿ-သမ္ပယုတ္တဉာဏေန။ သာရတ္ထ၊၁။၆၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၈။

ဥပ္ပန္နသေ့ဟဝတ္ထု (န) [ဥပ္ပန္နသေ့ဟ+ဝတ္ထု] ဖြစ်သောချစ်ခြင်း၏ တည်ရာ။ နိသ္နေဟော တဿ ကာရဏာ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈)တိ တဒါ ဥပ္ပန္နသ္နေဟ-ဝတ္ထုဿ ကာရဏာ အပဟံ နိသ္နေဟော ဇာတောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။

ဥပ္ပန္နာကာရသလ္လက္ခဏ (န) [ဥပ္ပန္နာကာရ+သလ္လက္ခဏ] ဖြစ်သော-ဖြစ်ပုံ-အခြင်းအရာကို ကောင်းစွာမှတ်ခြင်း။ တဿာ တဒါ ဥပ္ပန္နာကာ-ရသလ္လက္ခဏေန အဝိဇဟန္တော ပုနပ္ပုနံ တဿာ နိဗ္ဗတ္တနေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၈။

ဥပ္ပန္နာဃာတ (ပု) [ဥပ္ပန္န+အာဃာတ] ဖြစ်သော အမျက်ဒေါသ။ အဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္နာဃာတေန သတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၅။

ဥပ္ပန္နာနုကူလ (တိ) [ဥပ္ပန္န+အနုကူလ] ဥပ္ပန္န တရားအားလျော်သော။ "အနုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ"တိ တံသဒိသဘာဝနိဝတ္တိယံ။ အတီတာနဉ္စိ ဥပ္ပန္န-ပုဗ္ဗတ္တာ, ဥပ္ပါဒိဓမ္မာနဉ္စ ပစ္စယေကဒေသနိဗ္ဗ-တ္တိယာ အာရဒ္ဓုပ္ပါဒဘာဝါ, ကာလဝိနိမုတ္တဿ စ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ဥပ္ပန္နာနုကူလတာ၊ ပဂေဝ ပစ္စုပ္ပန္နာနန္တိ တဗ္ဗိဓုရဘာဝေါ တ္တေ ဝိညာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။ (-မဋီ၊၁။၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၁။)

ဥပ္ပန္နာနုလောမ (တိ) [ဥပ္ပန္န+အနုလောမ] ဖြစ်သော -အနုလောမ-အနုလုံ။ ယထာ ဂေါတြဘုဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္နာနုလောမတော ပုရိမအနုလောမဉာဏံ တံ ဂေါတြဘုဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္နာနုလောမံ အနု-ဗန္ဓတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၂၄။

ဥပ္ပန္နာနုလောမဉာဏ (န) [ဥပ္ပန္န+အနုလောမ ဉာဏ] ဖြစ်သောအနုလောမဉာဏ်။ ဂေါတြဘု-ဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္နာနုလောမဉာဏမ္ပိ အညံ အနုလော-မဉာဏမေဝ အနုဗန္ဓေယျ၊ အနုဋီ၊၁။၁၂၄။

ဥပ္ပန္နာဘိသန္ဓိ (ထိ၊ပု) [ဥပ္ပန္န+အဘိသန္ဓိ] ဖြစ်သော အလို။ "နာယံ ကာယော တုမှာကံ အစ္စန္တ-သန္တဿ ပဏီတတမဿ အရိယဓမ္မဿ အာဓာ-ရော ဘဝိတုံ ယုတ္တော"တိ ဥပ္ပန္နာဘိသန္ဓိနာ ဝိယ သင်္ဂသံဝတ္တနိယေန ပုညကမ္မေန ဩက္က-သေ ကတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၂။ (အဘိသန္ဓိ (၂) လည်းကြည့်။)

ဥပ္ပန္နာရမ္မဏ (တိ) [ဥပ္ပန္န+အာရမ္မဏ] ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်-လျှင်အာရုံရှိ-ကိုအာရုံပြု-သော။ ဟဉ္စိ ပဋ္ဌဝိညာဏ ဥပ္ပန္နာရမ္မဏာတွေဝ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၃၀။

ဥပ္ပန္နာရဟ (တိ) [ဥပ္ပန္န+အရဟ] ဖြစ်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ကာရဏလာဘေ ဟိ သတိ ဥပ္ပ-န္နာရဟာ ကိလေသာ သန္တာနေ အနု အနု သယိတာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။

ဥပ္ပန္နာဝဇ္ဇနာနန္တရံ (ဗျ) [ဥပ္ပန္နာဝဇ္ဇန+အနန္တရံ] ဖြစ်သောအာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌။ ဘဝင်္ဂ ဥပ-စ္ဆိန္ဒိတွာ ဥပ္ပန္နာဝဇ္ဇနာနန္တရံ သမာပဇ္ဇနံ သီဃံ သမာပဇ္ဇနသမတ္ထတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀။)

ဥပ္ပန္နာသက် (တိ) [ဥပ္ပန္န+အာသင်္ကာ] ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်းရှိသော၊ ယုံမှားသံသယ ဖြစ်သော၊ သူ။ တဒါ ဗာရဏသိရာဇာ...ဥပ္ပန္နာသင်္ကော ပုတ္တံ ရဋ္ဌာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

ဥပ္ပန္နုပ္ပဇ္ဇမာနဝါရ (ပု) [ဥပ္ပန္နုပ္ပဇ္ဇမာန+ဝါရ] ဥပ္ပန္နုပ္ပဇ္ဇမာနတရားကို ဟောသော အလှည့် အကြိမ်။ ဥပ္ပန္နုပ္ပဇ္ဇမာနဝါရော နိရုဒ္ဓနိရုဇ္ဈမာန-ဝါရော စ ပုဂ္ဂလဝါရာဒီသု တီသုပိ နိဒ္ဒေသနာ-ကရဏာ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ စ။ မူလဋီ၊၃။၁၅၂။

ဥပ္ပန္နုပ္ပန္န (တိ) [ဥပ္ပန္န-တစ်ပုဒ်ကို ဒွေဘော်ပြု] ဖြစ်ကုန်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ကုန်သော၊ ပွင့်တော်မူကုန် ပွင့်တော်မူကုန်သော။ မခွါအပ် မခွါအပ်ကုန်သော။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ(မ၊ ၁။၁၄)တိ ဥပ္ပန္နေ ဥပ္ပန္နေ။ မဋ္ဌ၊၁။၈၅။ (-ဝိ၊ ၂။၂၇၂။ အံ၊၂။၅၀၇။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။) တတ္ထ ဟိ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓသယော ဂုတန္တိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေတိ အဝိက္ခမ္ဘိတေ အဝိက္ခမ္ဘိတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၀။ (-သံ၊၃။၂၈၀။ သံဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။)

ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နဋ္ဌာန (နု) [ဥပ္ပန္နုပ္ပန္န+ဌာန] ဖြစ်ရာဖြစ်ရာအရပ်ဌာန။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နဋ္ဌာနေ ခယဝကိလေသေ နိဂ္ဂဏှန္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

ဥပ္ပန္နောကာသ (ပု) [ဥပ္ပန္န+ဩကာသ] ဖြစ်ခြင်း၏အခွင့်၊ ဖြစ်ရာအခွင့်၊ ဖြစ်ခွင့်။ ကာလေ ကာလေ သမထဝိပဿနာစိတ္တဿ ဥပ္ပန္နောကာသသင်္ခါတံ ဝိဝရဋ္ဌဝ ... လဘတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၆။

ဥပ္ပဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+အ+တိ] လှူထွက်၏။ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ အနုဝဋ္ဋိတစိတ္တဘာဝါယ ကုက္ကုစ္စေကော ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝိမာနဋ္ဌ။၃၀၁။ **ဥပ္ပဇ္ဇိဿာမိ**—ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၄၃။

ဥပ္ပဇ္ဇန (နု) [ဥ+ပ+ဝဇ+ယု။ ဥ+ပဇ္ဇန] လှူထွက်ခြင်း။ တေသဥ္စ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာနံ ကေ-က္ခဏော ဥပ္ပဇ္ဇနဉ္စ ပဋိစ္စ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄။

ဥပ္ပဇ္ဇန္တ (တိ) [ဥ+ပဇ္ဇန္တ။ ဥ+ပ+ဝဇ+အန္တ] လှူထွက်သော၊သူ။ အဟံ အာဝုသော ဥပ္ပဇ္ဇ-ဇန္တော။ ဣမေ ပရိက္ခာရေ တုယှံ ဒါတုကာမော အဟောသိံ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၄၃၆။

ဥပ္ပဇ္ဇိ (ကြိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဤ] လှူထွက်ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိတ (တိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+တ။ ဥ+ပဇ္ဇိတ] လှူထွက်သော၊ သူ။ ဥပ္ပဇ္ဇိတော စ သံဝေဂ-ဗဟုလတာယ ဓမ္မစ္ဆန္ဒဝန္တတာယ စ စေတိယ-င်္ဂဏေ သမ္မဇ္ဇနပရိဘဏ္ဍာဒီနိ ကရောန္တော။ ဝိမာနဋ္ဌ။၃၀၁။ (-ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ဝဇိရ။၄၄၅။)

ဥပ္ပဇ္ဇိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ လှူထွက်ခဲ့သော၊ လှူထွက်ခဲ့ဘူးသော၊သူ။ အဟံ ဟိ ... ဆ ဝါရေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပ္ပဇ္ဇိတပုဗ္ဗော။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ (ဗျ) [ဥ+ပ+ဝဇ+တုံ။ ဥ+ပဇ္ဇိတုံ] လှူထွက်ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပဇ္ဇိတုကာမ (တိ) [ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ+ကမု+ဏ] လှူထွက်ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ လှူထွက်လိုသော၊ သူ။ ယသ္မာ အညတရံ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အာပဇ္ဇိတွာပိ အနာပဇ္ဇိတွာပိ ဥပ္ပဇ္ဇိတုကာမ-တာယ ဂိဟိလိင်္ဂံ သာဒိယန္တိယာ ပုနပိ ဥပသ-မ္ပဒါ ဥဘတောသံဃေ လဗ္ဘတိ။ ဝဇိရ။၉၅။ (-သံဋီ၊၁။၃၁၃။)

ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+တွာ။ ဥ+ပဇ္ဇိတွာ] လှူထွက်၍။ အပရော မဟာသာမ-ဏေရော ဉာတိကုလံ ဂန္တွာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၈။ (-သံဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။) ဥပ္ပဇ္ဇိတွာတိ ပဗ္ဗဇဝိယောဂံ ကတွာ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၆၀။

ဥပ္ပဇ္ဇိဿာမိ (ကြိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဿာမိ] လှူထွက်အံ့။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပာဇေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဏေ+တိ] လှူထွက်စေ၏။ ရာဇာ ... သေတကာနိ ဝတ္ထာနိ ဒတွာ ဥပ္ပာဇေသိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အဘိဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၀။ **ဥပ္ပာဇေထ**—ဇာဋ္ဌ၊၁၆၄။ **ဥပ္ပာဇေ သုံ**—သံဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၇။ သံဋီ၊၂။၁၆၄။ **ဥပ္ပာဇေဿာမိ**—မဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ အံဋီ၊၁။၁၇၄။

ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတုံ (ဗျ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဏေ+တုံ] လူထွက်စေခြင်းငှါ။ ကိံ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။)

ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတုကာမ (တိ) [ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတုံ+ကမု+ဏ] လူထွက်စေခြင်းငှာအလိုရှိသော၊သူ။ ဝေဲပန အရဟတ္တံ ပတ္တာ ဖလသမာပတ္တိသုခေန ဝီတိနာမေန္တိ ထေရံ ပုရာဏဒုတိယိကာ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတုကာမာ … ပလောဘေတုံ ပရက္ကမန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။

ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဏေ+တွာ။ ဥ+ပဗ္ဗာဇေတွာ] လူထွက်စေ၍။ ဥပါလိတ္ထေရ-ပ္ပမုခါ ဘိက္ခူ တံ ဘိက္ခုနိံ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတွာ … ဘဂဝတော တေမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။)

ဥပ္ပဗ္ဗာဇေထ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဏေ+ထ] လူထွက်စေကုန်လော့။ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဗ္ဗာဇေန္တ (တိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဏေ+အန္တ။ ဥ+ပဗ္ဗာဇေန္တ] လူထွက်စေသော၊သူ။ ဗလက္ကာ-ရေန ဝါ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေန္တော တမှာ ဌာနာ စာဝေတုံ သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။

ဥပ္ပဗ္ဗာဇေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဏေ+ဤ] လူထွက်စေပြီ။ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဗ္ဗာဇေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပ+ဝဇ+ဏေ+ဥံ] လူထွက်စေကုန်ပြီ။ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပဗ္ဗာဇေဿာမိ (ကာ၊ကြိ)[ဥ+ပ+ဝဇ+ဏေ+ဿာမိ] လူထွက်စေအံ့။ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပရိ (ဗျ) [နိပါတ်။ ဥဒ္ဓံ+ရိ။ ဆန်းကြောင့် ပဒ္ဒွေးဘော်။ ဥပရိ-လည်းကြည့်။] အထက်၌။ ကိံ ဟေဋ္ဌာ ကိံ ဥပ္ပရိ။ ဇာ၊၁။၅၇၊၁၅၅။ (-မိလိန္ဒ။၃၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။)

ဥပ္ပလ (နပု) [ဥ+ပါ+အလ။ ဥ+ပ္လု+အ။ ဥပုဗ္ဗော ပါ ပါနေ၊ အလော၊ ဒွိတ္တံ။ ဥဒကေ ပ္လဝတီတိ ဝါ ဥပ္ပလံ၊ ယဒါဒိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၈။ ဥပုဗ္ဗော ဒွိဘာဝသရလောပေ၊ ဥဒကံ ပိဝတီတိ ဥပ္ပလံ။ မောဂ်၊ရ။၁၈၄။ဥဒကံ ပါတိ, ဥဒကေ ဝါ ပ္လဝတီတိ ဥပ္ပလံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၀။] (နု)(၁) ကြာ။ (၂) ဥပ္ပလသင်္ချာ (၁-နောင်သုည ၉၈-လုံးရှိသောသင်္ချာ)။ (၃) ဥပ္ပလငရဲ။ (၄) ပန်းဥ (ပန်းနု)။ (ပု)(၅) ဥပ္ပလရွှေအိုး။ (၆) ဥပ္ပလ မည်သောဘီလူး။ (၁) ကြာ။ ဥပ္ပလံဝ ယထော-ဒကေ။ ဇာ၊၁။၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ သေတရတ္တနီလေသု ယံကိဉ္စိ ဥပ္ပလံ ဥပ္ပလမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (၂) ဥပ္ပလသင်္ချာ (၁-နောင် သုည ၉၈-လုံးရှိသောသင်္ချာ)။ သောဂန္ဓိကံ ဥပ္ပလံ ကုမုဒံ။ ကစ္စည်း၊ သုတ္တ။၃၉၇။ (-ဓာန်၊ဋီ။၄၇၅။) (၃) ဥပ္ပလငရဲ။ ဥပ္ပလနိရယ-ကြည့်။ (၄) ပန်းဥ(ပန်းနု)။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၀၃၊၅၉၂။ (ပု)(၅) ဥပ္ပလရွှေအိုး။ တထာဂ-တဿ ပန ဇာတဒိဝသေယေဝ သင်္ခေါ ဧလော ဥပ္ပလော ပုဏ္ဍရီကောတိ စတ္တာရော နိဓယော ဥဂ္ဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၇။ (၆) ဥပ္ပလ မည်သောဘီလူး။ ဒုတိယေ ဥပ္ပလော နာမ အတ္တနော ပရိဝါရယက္ခာနံ ဒွိဟိ သဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၇။

ဥပ္ပလ[၂] (တိ) [ဥပ္ပလ+ဂစ္ဆ] ကြာချုံ၊ ကြာရုံ။ ဥပ္ပလာနိ ဝေတ္ထ သန္တီတိ ဥပ္ပလိနီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ ဥပ္ပလာနီတိ ဥပ္ပလဂစ္ဆာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၆၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။)

ဥပ္ပလ[၃] (တိ) [ဥပ္ပလ+အ] ကြာနှင့်တူသော-သံတံကျင်-ခက်ရင်း။ ဥပ္ပလသန္နာဟ-ကြည့်။

ဥပ္ပလ[၄] (တိ) [ဥ+ပလ+အ။ နီတိ၊ဓာ။၃၄၄။] ထုတ်နုတ်တတ်သော၊သူ။ ဥပ္ပလဂန္ဓပစ္စတ္ထိက-ကြည့်။

ဥပ္ပလက (တိ) [ဥ+ပလ+ဏ္ဍု။ ဘာသာ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၃–၌ ဥပ္ပါလယန္တီတိ ဥပ္ပါလကာ–ဟု ဒီဃဖြင့် ရှိသည်။] ထုတ်နုတ်တတ်သော။ ဥပ္ပလကဝါတ –ကြည့်။

ဥပ္ပလကလာပ (ပု) [ဥပ္ပလ+ကလာပ] ကြာပန်းစည်း။ ပုပ္ဖဟတ္ထမဒါသဟန္တိ သိဒ္ဓိတ္ထံ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဥပ္ပလကလာပံ အဒါသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

ဥပ္ပလကဝါတ (ပု) [ဥပ္ပလက+ဝါတ] ထုတ်နုတ်တတ်သောလေ။ ခုရကဝါတာ ဥပ္ပလကဝါတာ အဿာသော ပဿာသော။ အဘိ၊ဝိ။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ဥပ္ပလကဝါတာတိ ဟဒယမံသမေဝ ဥပ္ပါဋေနကဝါတာ (သမုပ္ပါဋေနကဝါတာ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ မ၊ဋီ၊၁။ရ၉။

ဥပ္ပလဂန္ဓ (ပု၊နု) [ဥပ္ပလ+ဂန္ဓ] ကြာချို၊ကြာရုံ။ ဥပ္ပလ²၊ ဥပ္ပလမကုလ–ကြည့်။

ဥပ္ပလဂန္ဓ (ပု) [ဥပ္ပလ+ဂန္ဓ] (၁) ကြာနံ့၊ ကြာညိုနံ့။ (တိ)(၂) ကြာညိုနံ့ရှိသော၊ ကြာညိုနံ့သင်းသော။ (၃) နှလုံးသားကို ထုတ်နုတ်တတ်သော၊သူ။ (၄) ထုတ်နုတ်ဖြတ်တောက်တတ်သော၊သူ။ (၁) မုခတော ဥပ္ပလဂန္ဓော (ဝါယတိ)။ ဒီ၊၂။၁၄၄။ မ၊၃။၂၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၄၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ဥပ္ပလဂန္ဓော ဝါယတီတိ ဟသိတကထိတကာလေသု မုခတော တဒ်ဏံ ဝိကသိတသောဝ နီလုပ္ပလဿ အတိသုရဘိ–ဂန္ဓော ဝါယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၂။) (၂) ဥပ္ပလဂန္ဓမုခ–ကြည့်။ (၃) ဥပ္ပလဂန္ဓာ ဥပ္ပလဘာဝါတီပိ ဒီပဝါသိနော ပဌန္တိ ကိရ။ ဝဇီရ။၁၀၆။ အောက်ပုဒ်(၁)လည်း ကြည့်။ (၄) အောက်ပုဒ်(၂)ကြည့်။

ဥပ္ပလ(ဋ္ဌ)ဂန္ဓပစ္စတ္ထိက (ပု) [ဥပ္ပလ(ဋ္ဌ)ဂန္ဓ + ပစ္စတ္ထိက] (၁) နှလုံးသားကို ထုတ်နုတ်တတ်သော ရန်သူ။ (၂) ထုတ်နုတ်ဖြတ်တောက်တတ်သော ရန်သူ။ (၁) မုတ္တာပစ္စတ္ထိကာ ဥပ္ပဋ္ဌဂန္ဓပစ္စတ္ထိကာ။ ဝိ၊၁။၄၁။ ဂန္ဓန္တိ ဟဒယံ ဝုစ္စတိ၊ တံ ဥပ္ပါဋေန္တီတိ ဥပ္ပလဂန္ဓာ၊ ဥပ္ပလဂန္ဓာ စ ေဝ ပစ္စတ္ထိကာ ဥပ္ပလဂန္ဓပစ္စတ္ထိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ (၂) ဆေဒနတ္ထော ဟိ ဣဓ ဂန္ဓသဒ္ဒေါ "ဥပ္ပလဂန္ဓပစ္စတ္ထိကာ"–တိအာဒီသု ဝိယ။ ဠတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

ဥပ္ပလဂဗ္ဘဝဏ္ဏ (တိ) [ဥပ္ပလဂဗ္ဘ+ဝဏ္ဏ] ကြာ–ကြာညို–တိုက်အဆင်းရှိသော၊ ရွှေအဆင်းရှိသော၊သူ။ ဥပ္ပလဂဗ္ဘဝဏ္ဏတ္တာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ၊ တသ္မာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာတိ နာမံ လဘီတိ ဂဏ္ဌိ–ပဒေ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။၁၁၂။

ဥပ္ပလဂန္ဓမုခ (တိ) [ဥပ္ပလဂန္ဓ+မုခ] ကြာ–ကြာညို–နံ့သင်းသောခံတွင်းရှိသော၊သူ။ မုသာ–ဝါဒိ ဝေရမဏိယာ...သုခသမ္ဘူတာ ဥပ္ပလ–ဂန္ဓမုခတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၄။ ဠတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၄။

ဥပ္ပလဇာတ (နု) [ဥပ္ပလ+ဇာတ] ဖြစ်သောကြာ၊ ကြာ၊ ကြာမျိုး။ တိဏိ ဥပ္ပလဇာတာနိ၊ တသ္မိံ သရသိ ဗြာဟ္မဏ။ ဇာ၊၂။၃၄၄။ ကောနိ နီလာနိ ကောနိ သေတာနိ ကောနိ လောဟိ–တကာနီတိ ဣမေဟိ တီဟိ ဥပ္ပလဇာတေဟိ တံ သရံ ဝိစိတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၁၀။

ဥပ္ပလဇာတိ (ထိ) [ဥပ္ပလ+ဇာတိ] ဥပ္ပလဇာတ် ရှိသောကြာ၊ ကြာမျိုး။ ဥပ္ပလဇာတီနံ ပဏ္ဏ–ဒဏ္ဍကော ပဒုမဇာတီနံ သဗ္ဗောပိ ဒဏ္ဍကော ... ယာဝဇီဝိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၆။

ဥပ္ပလဇာတိက (တိ) [ဥပ္ပလ+ဇာတိ+က] ကြာမျိုး–ဥပ္ပလဇာတ်–ရှိသော။ ဥပ္ပလဇာတိကာ–နဉ္စေတ္ထ ယာဝ ကေသိမ္ပိ ပသေယ ဝါကော န ဆိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။

ဥပ္ပလထေနက (တိ) [ဥပ္ပလ+ထေနက] ကြာ–ကြာပန်း–ခိုးသော၊သူ။ ဥပ္ပလထေနကော ယေန ဝတ္ထု ပူရတိ တာဝ သဉဿာဟတ္တာ ပါရာ–ဇိကော အာသိ။ ဝဇီရ။၁၃၄။

ဥပ္ပလဒဏ္ဍ (ပု) [ဥပ္ပလ+ဒဏ္ဍ] ကြာရိုး၊ ကြာတံ။ ဥပ္ပလဒဏ္ဍဝေဠုနာဠိနဠနာဠိအာဒီဟိ ပိဝန္တ–

သာပိ သစေ ပရဂလဂတမေဝ ပါဒံ အဂ္ဂတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။

ဥပ္ပလဒဏ္ဍက (ပု) [ဥပ္ပလ+ဒဏ္ဍက] ကြာရိုး၊ ကြာတံ။ သော ဥပ္ပလဒဏ္ဍကော ဝိယ ဆိဒ္ဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၅။

ဥပ္ပလဒလ (နု) [ဥပ္ပလ+ဒလ] ကြာရွက်အပြင် (သျှ)၊ ကြာရွက်။ ရေဏုမှိ ဥပ္ပလဒလေ၊ သုတ္တေ နာဝါယ နာဠိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၂၉။

ဥပ္ပလဒလဂ္ဂသဏ္ဍာန (တိ) [ဥပ္ပလဒလဂ္ဂ + သဏ္ဍာန] ကြာရွက်ဖျားသဏ္ဍာန်ရှိသော။ သသမ္ဘာ-ရဇိဝှါမဇ္ဈေသ ဥပရိ ဥပ္ပလဒလဂ္ဂသဏ္ဍာနေ ပဒေသေ ဇိဝှါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၆။

ဥပ္ပလဒါယိကာ (ထီ) [ဥပ္ပလ+ဒါယိကာ] ဥပ္ပလဒါယိကာမည်သော၊သူမ(ရဟန်းမ)။ ဤကမ္ဘာမှ သုံးဆယ့်တစ်ကမ္ဘာအထက်၌ အရုဏဝတီမြို့ ဝယ် အရုဏမင်း၏ မိဖုယားခေါင်ကြီးဖြစ်ခဲ့ စဉ်က ရဟန်းတစ်ပါးကို ဆွမ်းလှူခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် နောက်ဆုံးဘဝ၌ ကြာပန်းကဲ့ သို့ အဆင်းလှလျက်ဘုရားအလောင်းတော် သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား၏ မောင်းမတစ်ထောင်တို့၏ အကြီးအမှူးဖြစ်၍ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက် သော ထေရီမ၏အမည်ဖြစ်သည်။ ဣတ္ထံ ့သုဒံ ဥပ္ပလဒါယိကာ ... ဘိက္ခုနီ အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၂၈၅။

ဥပ္ပလနာမိကာ (ထီ) [ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ+နာမ+က +အာ] ဥပ္ပလဝဏ္ဏာဟု အမည်ရှိသော သူမ (ထေရီ)။ ဥပ္ပလဿေဝ မေ ဝဏ္ဏော၊ နာမေ နုပ္ပလနာမိကာ။ အပ၊၂။၂၃၀။

ဥပ္ပလနာလ(ဋ္ဌ) (နု) [ဥပ္ပလ+နာလ(ဋ္ဌ)] ကြာ ရိုးတံ၊ ကြာစွယ်။ ဓမ္မဒိန္နာ ခဂ္ဂေန ဥပ္ပလ- နာလံ ဆိန္ဒန္တီ ဝိယ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ခုဒ္ဒကမဓုကပုပ္ဖပ္ပမာဏာ မဏ္ဍူ- ကိယော မဟာန္တေ (မဟန္တေ) ကဏ္ဍသပ္ပေ ဝေဂေန အနုဗန္ဓိတွာ ဥပ္ပလနာဠေ ဝိယ ဆိန္ဒိတွာ (ဆိန္ဒိတွာ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၃။

ဥပ္ပလနိရယ (ပု) [ဥပ္ပလ+နိရယ] ဥပ္ပလငရဲ။ (ဥပ္ပလငရဲဟု သီးခြားမရှိ၊ အဝီစိငရဲ၌ ဥပ္ပလ သင်္ချာအရေအတွက်ဖြင့် ခံစားရသောကြောင့် ဥပ္ပလငရဲဟုခေါ်သည်။ ပဒုမနိရယ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀)လည်းကြည့်။) သေယျထာပိ ဘိက္ခု ဝီသတိ သောဂန္ဓိကာ နိရယာ၊ ဝေဝမေကော ဥပ္ပလ- နိရယော။ သံ၊၁။၁၅၄။

ဥပ္ပလပတ္တ (နု) [ဥပ္ပလ+ပတ္တ] ကြာရွက်၊ ကြာဖက်။ အန္တမသော ဥပ္ပလပတ္တေနပိ ပဟာရံ ဒေတိ။ ဝိ၊၂။၁၉၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။)

ဥပ္ပလပုပ္ဖ (နု) [ဥပ္ပလ+ပုပ္ဖ] ကြာပန်း၊ ကြာပွင့်။ တီဏိ ဥပ္ပလပုပ္ဖါနိ၊ မတ္ထကေ အဘိရောပယိံ။ အပ၊၁။၃၁၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။)

ဥပ္ပလမကုလ(ဋ္ဌ) (ပုနု) [ဥပ္ပလ+မကုလ(ဋ္ဌ)] ကြာ ငုံ။ မဟာတဋ္ဋာကေ ဧကော ဥပ္ပလဂစ္ဆော အဿ၊ အဿ စတ္တာရိ စ ပဏ္ဏာနိ, မဇ္ဈေ စ ဧကံ ဥပ္ပလမကုလံ အဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈။ ကတ္တရိကာယ ဥပ္ပလမကုဠံ ဝိယ အဋ္ဌေဟိ ဥဘိန္နမ္ပိ သီသံ ကပ္ပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။

ဥပ္ပလမာလဓာရီ (တိ) [ဥပ္ပလမာလာ+ဓရ+ဏီ။ ထီ-၌ ဥပ္ပလမာလဓာရိနီ] ကြာပန်းကို-ဆောင် -ပန်ဆင်-သော၊သူ။ ပုစ္ဆာမိ တံ ဥပ္ပလမာလ- ဓာရိနီ။ ဝိမာန။၃၄၊၃၈၆၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

ဥပ္ပလမာလာ (ထီ) [ဥပ္ပလ+မာလာ] ကြာပန်း။ ဣတ္ထိ ဝါ ပုရိသော ဝါ ... ဥပ္ပလမာလံ ဝါ ဝဿိကမာလံ ဝါ အတိမုတ္တကမာလံ (အဓိမု- တ္တကမာလံ) ဝါ လဘိတွာ။ ဝိ၊၄။၄၄၆။ မ၊ ၁။၃၈။ အံ၊၃။၁၀၅။ မဟာနိ။၄၀၄။

ဥပ္ပလဝဏ္ဏတ္ထေရီ (ထီ) [ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ+ထေရီ] ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီမ။ မငုဝါ မညတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ... ဥပ္ပလဝဏ္ဏတ္ထေရီ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၆။)

ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ (ထီ) [ဥပ္ပလ+ဝဏ္ဏ+အာ] ကြာညိုပန်းတိုက်အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော သူမ(ထေရီမ)။ (ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီမ၏ အဆင်းကို ကြာညိုပန်းအဆင်း, ကြာပန်းတိုက်အဆင်း ဟု ဖွင့်ဆိုကြ၏။ ဝဇီရဗုဒ္ဓိ၌ နီလုပ္ပလဝဏ္ဏာ ကာယစ္ဆဝိ-ကို ရွှေအဆင်းရှိသူ ဟု အကျယ် တဝင့်ဖွင့်ပြထားသည်။ ဥပ္ပလဂဗ္ဘဝဏ္ဏ၊ ဥပ္ပလ-သမ-တို့လည်းကြည့်။) နီလုပ္ပလဂဗ္ဘသမာန-ဝဏ္ဏတာယ စဿာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာတွေဝ နာမံ အကံသု။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။

ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီမ အလောင်းအလျာသည် ကမ္ဘာတစ်သိန်းအထက် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူစဉ်ကာလ၌ မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ ကြည်ညိုသော မဟာရဂနဂါးမင်း၏ သမီးတော် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဝိမလာ ဟု အမည်တွင်သည်။ တန်ခိုးအရာ၌တေဒဂ်ရသော ရဟန္တာထေရီမ၏တံခိုးကို ဖူးမြင်ရ၍ ဝမ်းမြောက် နှစ်သက်လှသဖြင့် ဆွမ်းအဖျော်တို့ကိုလည်းကောင်း, နဂါးတို့၏ အရဏမည်သော ကြာညိုပန်းကိုလည်းကောင်း လှူဒါန်းပြီးလျှင် ဤသို့သဘောရှိသောရဟန်းမ ဖြစ်ရပါလို၏၊ ဤကြာညိုပန်းကဲ့သို့သော အဆင်းရှိသူ ဖြစ်ရပါလို၏ ဟု ဆုတောင်းခဲ့သည်။ အပ၊၂။၂၃၁-၂။

(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၉၀- တို့၌မူ ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်လက်ထက် ဟံသာဝတီပြည်၌ အမျိုးကောင်းသမီးဖြစ်၍ (၇)ရက်တိုင်တိုင် အလှူကြီးပေးလှူကာ ထိုတေဒဂ်ဆုတောင်းကြောင်း လာရှိသည်။)

ထိုဘဝမှ စုတေလတ်သော် နတ်ပြည်ရောက်၍ ထိုမှတဖန် လူ့ပြည်၌ ဖြစ်သောအခါ ရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတစ်ဆူအား ကြာပန်းလှူခဲ့သည်။ ကိုးဆယ့်တစ်ကမ္ဘာထက်၌ ဗာရဏသီပြည်ဝယ် သူဌေးသမီးဖြစ်၍ ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရားနှင့် သံဃာတော်အား ကြာပန်းဖြင့်ပူဇော်၍ အဆင်းလှပခြင်းကို ဆုတောင်းခဲ့သည်။ ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာဝယ် ကဿပမြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်၌ ဗာရဏသီပြည် ကိကီမင်းကြီး၏ သမီးတော်ခုနစ်ယောက်တို့တွင် သမဏဂုတ္တာမည်သော ဒုတိယသမီးတော်ဖြစ်စဉ် နှစ်ပေါင်းနှစ်သောင်းကြာအောင် ကောမာရိဗြဟ္မစရိယအကျင့်ကို ကျင့်၍ ရဟန်းသံဃာတော်အား ပရိဝုဏ်ကျောင်းတိုက်ကြီး လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ထိုမှ စုတေလတ်သော် နတ်ပြည်၌ဖြစ်၍ တဖန်လူ့ပြည်၌ဖြစ်သောအခါ ကဿပမြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သာဝကရဟန္တာမထေရ်တစ်ပါးအား ရွှေရောင်အဆင်းရှိသော အဝတ်ကို လှူဒါန်းခဲ့လေသည်၊ ထိုဘဝမှ စုတေလတ်သော် သိဝိတိုင်း အရိဋ္ဌပုရပြည်၌ တိရိဋိဝစ္ဆမည်သော ပုဏ္ဏားသူဌေးကြီး၏သမီး ဥမ္မာဒန္တီ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ထိုမှ စုတေလတ်သော် ဇနပုဒ်၌ဖြစ်၍ သလေးခင်းကို စောင့်ရှောက်ရသည်။ (အပ၊၂။၂၃၃။) မိမိလက်ဖြင့်အမှုလုပ်၍ အသက်မွေးရသောရွာတစ်ခု၌ ဖြစ်သည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတစ်ဆူအား သင်းဝင်ပွင့်ကြီး ပမာဏရှိသော ပေါက်ပေါက်ပွင့်ငါးရာကို သပိတ်၌လောင်းထည့်၍ ပဒုမ္မာကြာပန်းဖြင့် သပိတ်ကိုဖုံးအုပ်လျက် လှူဒါန်းပြီးမှ "ရဟန်းတို့မည်သည် ပန်းကို အလိုမရှိကြကုန်၊ ပန်းကိုတဖန်ပြန်ယူ၍ ပန်ဆင်အံ့"ဟု ကြံစည်မိသဖြင့် ပန်းကို တောင်းယူပြီးနောက် "အရှင် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါသည် ပန်းကိုအလိုမရှိလျှင် လှူစဉ်ကပင် သပိတ်ထက်၌ တင်ထားခွင့်ပေးမည် မဟုတ်၊ ငါလှူသည့်ပန်းကို ဧကန်အလိုရှိပေလိမ့်မည်" ဟုတဖန်ကြံစည်၍ ပြန်လည်လှူဒါန်းပြီးလျှင် "ပေါက်ပေါက်ပွင့် အရေအတွက်နှင့်အမျှ သား

ရတနာများ ဖြစ်ထွန်းပါစေ၊ ခြေလှမ်းတိုင်း၌
ပဒုမ္မာကြာပန်းတို့ မြေမှ ပေါ်တက်ကြပါစေ”
ဟု ဆုတောင်းခဲ့လေသည်။ အမျိုးသားငါးရာ
တို့သည်လည်း ပျားရည်လှူဒါန်းကာ (အပ၊
၂။ ၂၃၄။) မုဆိုးငါးရာတို့သည်လည်း ချိုမြိန်
သောအသားကိုလှူဒါန်းကာ (မဋ္ဌ၄။၉၀။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၁၃။) ထိုသူငယ်မ၏ သားငါးရာဖြစ်ပါစေဟု
ဆုတောင်းခဲ့ကြလေသည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့်
နတ်ပြည်၌ ဖြစ်သောအခါဝယ် ခြေလှမ်းတိုင်း၌
ပဒုမ္မာကြာပန်း ခံလာလေသည်။ နတ်ပြည်မှ
စုတေသောအခါ တောအုပ်အတွင်း တောင်ခြေ
အနီး ပဒုမ္မာကြာအိုင်ကြီးတွင် ကြာတိုက်၌
သံသေဒဇ ပဋိသန္ဓေနေသူဖြစ်၍ ရသေ့က
မွေးစားလေသည်။ ပဒုမဝတီ ဟု အမည်
တွင်သည်။ လူမက နတ်တမျှ အဆင်းလှ၍
ခြေလှမ်းတိုင်း၌ ပဒုမ္မာကြာပန်းတို့ မြေမှ
ပေါ်တက်ကာ ခံလာကြလေသည်။ အရွယ်
ရောက်လတ်သော် ဗာရဏသီပြည့်ရှင် ဘုရင်
မင်းတရား၏ မိဖုရားကြီးဖြစ်၍ မီးရှူးသန့်စင်
ဖွားမြင်သောကာလ၌ မဟာပဒုမမင်းသား
တစ်ဦးကိုသာ ဖွားမြင်သည်။ ကျန်(၄၉၉) ယောက်
သော မင်းသားတို့သည်မူကား ဖွားသော
ကာလ၌ဖြစ်သော ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေးကို
မှီ၍ သံသေဒဇ ကလေးငယ်များအဖြစ် မွေးဖွား
ဖြစ်ပေါ်လာကြလေသည်။ သတိလစ်၍ မေ့
မျောနေစဉ် ထိုကလေးငါးရာတို့ကို မောင်းမ
တို့က ယူဆောင်သိုဝှက်ထားပြီး သစ်သားတုံးကို
သွေးတို့ဖြင့်လိမ်းကျံကာ သစ်သားတုံးကိုမွေးဖွား
ကြောင်း မင်းကြီးအား လျှောက်ထားသဖြင့်
ဘီလူးမဟု အထင်လွဲကာ နန်းအိမ်မှ နှင်ထုတ်
ခံရလေသည်၊ လှပသောအဆင်းနှင့် မြေမှ
ထွက်သောပဒုမ္မာကြာပန်းတို့သည်လည်း ကွယ်
ပျောက်ကြလေသည်။ (အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား
ကြာပန်းလှူပြီးမှ ပြန်ယူမိသောကံကြောင့်
ဤသို့အကျိုးပေးမဖြောင့် ဖြစ်ရသည်။) ထို့
နောင်မှ မောင်းမတို့သည် ဝှက်ထားသော
သားငါးရာကို ကြုတ်၌ထည့်၍ မြစ်ရေတွင်
မျှောသောကာလ၌ သိကြားမင်းက “ဤမင်း
သားတို့သည် ပဒုမဝတီမိဖုရား၏ သားများဖြစ်
ကြောင်း” စသည်ဖြင့်အက္ခရာရေးထွင်း၍ ထည့်
လိုက်သောကြောင့် အကြောင်းမှန်ကို သိရသ
ဖြင့် မိဖုရားကြီးအရာကို တဖန်ချီးမြှောက်ခံရလေ
သည်။ သားငါးရာတို့သည် အရွယ်ရောက်သော
အခါ ရေကစားကုန်စဉ် ရင့်ရော်ကြွေကျသော
ပဒုမ္မာကြာပန်းတို့ကို မြင်ရခြင်းကြောင့် “သက်
မဲ့ဖြစ်သော ဤကြာပန်းတို့သော်လည်း ဤသို့
ရင့်ရော်အိုမင်းကြရ၏၊ ငါတို့၏ ကိုယ်သည်မူ
ကား အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာရှိအံ့နည်း၊ အိုရသော
သဘောရှိသည်သာတည်း”ဟု ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း
အာရုံကိုယူ၍ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဖြစ်ကြလေသည်။
ပဒုမဝတီမိဖုရားသည် ထိုဘဝမှ စုတေလတ်
သော် ဣသိဂိလိတောင်နံပါး ရွာငယ်၌ဖြစ်၍
(အပ၊ ၂။ ၂၃၄။) [ရာဇဂြိုဟ်မြို့ တံခါးဝအနီး
ရွာငယ်တစ်ခုဝယ် မိမိလက်ဖြင့်အလုပ်လုပ်ကာ
အသက်မွေးရသောလက်လုပ်စား အမျိုးအိမ်၌
ဖြစ်၍ (အံဋ္ဌ၁။ ၂၇၃။)] ယခင်ဘဝက သားတော်
ခဲ့သော အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ယာဂုလှူဒါန်းခဲ့
သည်။ နောက်ဆုံးဘဝ၌ သာဝတ္ထိပြည် သူဌေး
မျိုး၌ဖြစ်၍ ကြာညိုပန်းတိုက်နှင့်တူသော အဆင်း
ရှိသောကြောင့် ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ ဟု အမည်တွင်
လေသည်။ အရာမကသော သူဌေးသားတို့က
လိုချင်တောင့်တမှုရှိသဖြင့် ရဟန်းမ ဝတ်ခဲ့
လေသည်၊ ဆီမီးညှိထွန်း၍ ဥပုသ်အိမ် သိမ်
အပြင်၌ တံမြက်လှည်းသောကာလ ဆီမီးတောက်
မီးညွန့်၌ တေဇောကသိုဏ်းပွားများလျက်
ဝိပဿနာစီးဖြန်းသဖြင့် ရဟန်းပြုပြီးနောက်
လဝက်မပြည့်မီမှာပင် ရဟန္တာထေရီမအဖြစ်သို့
ရောက်တော်မူလေသည်။ ဘုရားရှင်သည် တိတ္ထိ
တို့ကို နှိမ်နင်းတော်မူရန် ယမိုက်ပြာဋိဟာ
ပြတော်မူသောနေ့၌ မြင်းလေးကောင်ကသော

ရထားကို ဖန်ဆင်း၍ စီးနင်းရောက်ရှိလာပြီးလျှင် "ထက်ဝန်းကျင် ၁၂-ယူဇနာရှိသော ပရိသတ်ကိုပြလျက် ၃၆-ယူဇနာရှိသော ပရိသတ်ခြံရံသော စကြာမင်းအဖြစ်ဖြင့် အရှင်မြတ်စွာဘုရားအား ရှိခိုးပါအံ့"ဟု ရဲရဲတောက်လျှောက်ထားခဲ့သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဣဒ္ဓိမန္တီ=တန်ခိုးဣဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသောအရာဝယ် အမြတ်ဆုံး=ဧတဒဂ်ရာထူး၌ ထားတော်မူလေသည်။ အပ၊၂။၂၂၉-၂၃၆။ မငွ၊၄။၉၀။ အံငွ၊၁။၂၆၆-၂၇၄။ ဓမ္မငွ၊၂။၁၃၇။ ထေရီငွ။၁၉၀။ ဇာငွ၊၅။၂၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၃။

ထေရီမ ဦးရီးတော်၏သားဖြစ်သော နန္ဒလုလင်သည် ထေရီမကို လူ့ဘဝကပင် တပ်မက်နေသူဖြစ်သည်။ ရွာတွင်းသို့ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီမ ဆွမ်းခံကြွနေစဉ် ကျောင်းငယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်နေနှင့်၍ ထေရီမပြန်လာသောအခါ ဖျက်ဆီးမှုပြုသောကြောင့် မြေမြို့ခံရကာ အဝီစိငရဲသို့ ကျရောက်လေသည်။ ဝိ၊၁။၄၃။ ဝိငွ၊၁။၂၃၇။ မငွ၊၄။၅။ ဓမ္မငွ၊၁။၃၁၁။ ထေရီမသည် ဘုရားရှင်အား အသား(ကျက်ပြီးသောဟင်း) လှူဒါန်းလို၍ ဝေဠုဝန်ကျောင်းသို့ ရောက်လာသောအခါ ဘုရားရှင်ဆွမ်းခံကြွနေစဉ်ဖြစ်သဖြင့် ဥဒါယီမထေရ်နှင့် တွေ့ရလေသည်။ ဥဒါယီက "အရှင်မ သင်သည် ဘုရားရှင်ကို အသားဖြင့် ရောင့်ရဲနှစ်သက်စေ၏၊ ငါ့အား သင်းပိုင်လှူပါ" စသည်ဖြင့် အလှူခံသောအခါ "တပည့်တော်တို့ မာတုဂါမမည်သည် ရခဲသောလာဘ်ရှိပါ၏၊ ဤသင်းပိုင်ကား နောက်ဆုံးငါးခုမြောက်သင်္ကန်းပါတည်း၊ မလှူနိုင်ပါ"ဟု လျှောက်သောအခါ "နှမ ဆင်ကိုလှူ၍ ဆင်ကုံးနှီး၌ တပ်မက်ကပ်ငြိနေသူကဲ့သို့ ဘုရားရှင်အား အသားလှူဒါန်းပြီး ငါ့အတွက်မှာတော့ သင်းပိုင်၌ ကပ်ငြိတပ်မက်နေ၏" ဟု စကားဖြင့်နှိပ်စက်သောကြောင့် ရင်လွှမ်းသင်္ကန်းကိုဝတ်၍ သင်းပိုင်ကို လက်ဝါး၌တင်ကာပြလျက် ပြန်လာခဲ့လေသည်။ (အမှန်မူ ဥဒါယီသည် သင်းပိုင်၌ လိုချင်မှုအနည်းငယ်သာရှိ၏။ ထေရီမ၏ ကိုယ်အင်္ဂါပြည့်စုံမှုကို ရှုမြင်လိုသောကြောင့် ထိုသို့ သင်းပိုင်ကို အလှူခံခြင်းဖြစ်သည်။) ထိုအတ္ထုပ္ပတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ရဟန်းတော်များအား ဘိက္ခုနီမတို့လက်မှ သင်္ကန်းကိုမယူရန် စီဝရပဋိဂ္ဂဟဏသိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်တော်မူလေသည်။ ဝိ၊၁။၃၀၈-၉။ ဝိငွ၊၂။၂၄၃။

တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှ ဘုရားရှင် ဆင်းသက်တော်မူလာသောအခါ သင်္ကဿနဂိုရ်မြို့တံခါးဦးမှ ရှေးဦးစွာ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ဖူးခွင့်ရ၍ ဥပ္ပဝဏ်ထေရီမသည် ဒုတိယ ဖူးခွင့်ရလေသည်။ သုတ္တနိငွ၊၂။၂၈၆။

သဒ္ဓါတရားရှိသူ ဥပါသိကာမသည် မိမိ၏တစ်ဦးတည်းသောသမီးချစ် အကယ်၍ရဟန်းမဝတ်ခဲ့သော် "ခေမာထေရီ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီတို့ကဲ့သို့ ဖြစ်ပါစေ၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့မရောက်မီ လာဘ်ပူဇော်သကာ မရောက် မဖြစ်ပါစေလင့်" ဟု တောင့်တ သင့်ပေသည်။ သံ၊၁။၄၃၂။ အံ၊၁။၈၇။

ဥပ္ပလဝတီ (ကြိ) [ဥ+ပလဝ(ပ္လု)+အ+တိ] ပေါလောပေါ်၏၊ ပေါလောမျောပါ၏။ ပေါ်ချည်နစ်ချည်မျောပါ၏။ ဧတ္ထ ဟိ သတ္တာ တရန္တိ ဥပ္ပလဝန္တိ ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇံ ကရောန္တိ။ မငွ၊၁။၃၁၃။ တတ္ထ တတ္ထေဝ အပရာပရံ ဥမ္မုဇ္ဇနနိမုဇ္ဇန-ဝသေန ပိလဝန္တိ အာဟ "တရန္တိ ဥပ္ပလဝန္တိ" တိ။ မဋီ၊၂။၆။ ဥပ္ပိလဝတိ-လည်းကြည့်။

ဥပ္ပလဝတ္ထုဂတ (တိ) [ဥပ္ပလဝတ္ထု+ဂတ] ကြာဟူသော-တည်ရာ-ဝတ္ထု-၌ တည်သော။ ဥပ္ပလ-သဒ္ဒေါပိ နီလ-သဒ္ဒသမာယုတ္တော ... ဥပ္ပလဝတ္ထုဂတမေဝ နီလဂုဏံ ပကာသေတိ။ အနုဋီ၊၁။၃၃။

ဥပ္ပလဝန (န) [ဥပ္ပလ+ဝန] ကြာတော။ ဥပ္ပလိနီကြည့်။

ဥပ္ပလဝဏ္ဏိ (ကြိ) [ဥ+ပလဝ(ပ္လု)+အ+အန္တိ] ပေါလောပေါ်ကုန်၏၊ ပေါလောမျောကုန်၏၊ ပေါ်ချည်နစ်ချည် မျောပါကုန်၏။ ဥပ္ပလဝတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပလဝါပီ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပ္ပလဝါ-ပီအရပ်။ သော ဥပ္ပလဝါပိယံ ဝသမာနော ထေရံ ပက္ကောသာပေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၃။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃-၌ မူလုပ္ပလဝါပိဝိဟာရဝါသီ ယသတ္ထေရော ဝိယ၊ ထေရော ကိရ မူလုပ္ပလ-ဝါပိဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ-ဟု တွေ့ရ၏။)

ဥပ္ပလဝိသေသန (န) [ဥပ္ပလ+ဝိသေသန] ဥပ္ပလ ပုဒ်၏ ဝိသေသန၊ ဥပ္ပလပုဒ်ကို အထူးပြုသော ပုဒ်။ ယထာ နီလုပ္ပလပဒေ ဥပ္ပလဝိသေသန-ဘူတံ နီလံ ဝိသိဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၇၀။

ဥပ္ပလဝိထိ (ထီ) [ဥပ္ပလ+ဝီထိ] ကြာပန်းရောင်းသောလမ်း၊ ကြာပန်းတန်း။ အာဝုသော မယံ ဇာဝိမ့ိ မာလာပူဇံ ကရိဿာမာတိ ဥပ္ပလဝီထိံ ဂန္တွာ ကေမာလမ္ပိ နလဘိမှ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။

ဥပ္ပလသန္နာဟ (ပု) [ဥပ္ပလ+သန္နာဟ] ကြာနှင့်တူသော သံတံကျင်, ချပ်မိန်ညို။ (ကြာနှင့်တူသောတန်းဆာ, ချပ်။ ပြည်၊သျှ။) သေ ဥပ္ပ-လသန္နာဟော၊ နိက္ခဥ္စုသိသကောဟိတံ။ ဇာ၊ ၁။၉၀။ ဥပ္ပလသန္နာဟောတိ ဥပ္ပလော စ သန္နာဟော စ ဥပ္ပလသန္နာဟော၊ ဥပ္ပလ-သဒိသော ကဏ္ဍယော စ သန္နာဟကော စာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။

ဥပ္ပလသမ (တိ) [ဥပ္ပလ+သမ] ကြာနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော၊ ရွှေအဆင်းရှိသော၊ သူ။ လောကေ ပန "ဥပ္ပလသမာ ပသတ္ထသာမာ"တိ ဝစနတော...သာမဓာတုဝိကာ ဏှတ္တိံ ပသတ္ထာ။ ဝဇိရ။၁၁၂။

ဥပ္ပလသဝှယ (တိ) [ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ+သဝှယ] ဥပ္ပလ ဝဏ္ဏာဟုအမည်ရှိသော၊သူ။ ပုတ္တော စ ရာဟု-လော နာမ၊ ဓီတာ ဥပ္ပလသဝှယာ။ အပ၊ ၂။၂၃၀။

ဥပ္ပလသိခရောပမ (တိ) [ဥပ္ပလသိခရ+ဥပမာ] ကြာ-ကြာနီ-ပွင့်ချပ်ဖျားလျှင် ဥပမာရှိသော၊ ကြာ-ကြာနီ-ပွင့်ချပ်ဖျားနှင့်တူသော။ ဥပ္ပလ-သိခရောပမာနိ တေ(ထေရီ၊၄၂၂)တိ ရတ္တုပ္ပလ-အဂ္ဂသဒိသာနိ။ ပမှာနိ တဝ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၆၂။

ဥပ္ပလဟတ္ထ (တိ) [ဥပ္ပလ+ဟတ္ထ] ကြာလက်၊ ကြာစည်း။ တိဏ္ဏံ ဥပ္ပလဟတ္ထာနံ နာနာဘေ-သဇ္ဇေဟိ ပရိဘာဝေတွာ ယေန ဘဂဝါ၊ တေ-နုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၃။၃၉၀။ (-အပ၊၁။၁၀၈၊ မိလိန္ဒ၊၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၀၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။) ဟတ္ထ-လည်းကြည့်။

ဥပ္ပလဟတ္ထက (တိ) [ဥပ္ပလ+ဟတ္ထက] ကြာလက်၊ ကြာအစုအပေါင်း၊ ကြာစည်း။ ကေစိ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဒသ ဝါ ဥပ္ပလပုပ္ဖါနိ သုတ္တေန ဝါ ဝါကေန ဝါ ဒဏ္ဍကေသု ဗန္ဓိတွာ ဥပ္ပလ-ဟတ္ထကေ ဝါ ပဒုမဟတ္ထကေ ဝါ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။)

ဥပ္ပလဟတ္ထကတ္ထေရ (ပု) [ဥပ္ပလဟတ္ထက+ထေရ] ဥပ္ပလဟတ္ထကထေရ်။ ကိုးဆယ့်လေးကမ္ဘာအထက်၌ တိဝရပြည်သား ပန်းကုံးသည်ဖြစ်ခဲ့စဉ်က သိဒ္ဓတ္ထမြတ်စွာဘုရားအား ကြာပန်းစည်း လှူခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် အပါယ်မလားမူ၍ နဇ္ဇသမ အမည်ဖြင့် အကြိမ်ငါးရာမင်းဖြစ်ပြီးလျှင် နောက်ဆုံးဘဝ မလ္လမင်း ဖြစ်သောကာလ ရဟန်းပြုကာ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး, အဘိညာဉ်ခြောက်ပါးရရှိသော မထေရ်ဖြစ်သည်။) တိဝရာယံ နိဝါသိဟန္တိအာဒိကံ အာယ-သ္မတော ဥပ္ပလဟတ္ထကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဥပ္ပလဟတ္ထကသတ (တိ) [ဥပ္ပလဟတ္ထက + သတ] ကြာလက်တစ်ရာရှိသော။ အသုကဋ္ဌာနေ ဥပ္ပလဟတ္ထကသတေန ပုပ္ဖကုမ္ဘေန ပူဇာ ကတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။

ဥပ္ပလဟတ္ထိယ (ပု) [ဥပ္ပလဟတ္ထ+ဣယ] ကြာပန်းစည်းလှူခဲ့ဘူးသော၊သူ၊ (ဥပ္ပလဟတ္ထိယ ထေရ်)။ (ဥပ္ပလဟတ္ထကတ္ထေရ-ကြည့်။) ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥပ္ပလဟတ္ထိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၅၅။

ဥပ္ပလိနိပဏ္ဏ (န) [ဥပ္ပလိနီ+ပဏ္ဏ] ကြာရုံတို့၏ အရွက်၊ ကြာရွက်။ ဥဒကပိဋ္ဌေ ဥပ္ပလိနိပဏ္ဏံ ဝိယ ပထဝီ သဏ္ဌဟတိ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

ဥပ္ပလိနိပတ္တ (န) [ဥပ္ပလိနီ+ပတ္တ] ကြာရုံတို့၏ အရွက်၊ ကြာရွက်။ ဥဒကပိဋ္ဌေ ဥပ္ပလိနိပတ္တံ ဝိယ ပထဝီ သဏ္ဌာတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၂။

ဥပ္ပလိနီ (ထီ) [ဥပ္ပလ+အ+ဣနီ] ကြာရှိသော-ချုံ-နွယ်-ကန်-တော-မြစ်၊ (ကြာချုံ၊ ကြာနွယ်၊ ကြာရေကန်၊ ကြာတော စသည်ကို အရာဌာန အားလျော်စွာ ဟောနိုင်သည်)။ ဥပ္ပလိနိယံ ဝါ ပဒုမိနိယံ ဝါ ပုဏ္ဍရီကိနိယံ ဝါ အပ္ပေကစ္စာနိ ဥပ္ပလာနိ ဝါ ... ဥဒကေ ဇာတာနိ။ ဝိ၊၃။၉။ ဒီ၊၁။၇၁၊၁၉၆။ မ၊၁၊၂၂၅၊၃၄၅။ မ၊၂။၂၀၈၊ ၂၉၃။ သံ၊၁။၁၄၀။ အံ၊၂။၂၂။ မဟာနိ။၂၇၉။ ဥပ္ပလိနိယန္တိ ဥပ္ပလဝနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၃၇။ ဝဇိရ။၃၉၇။ ဥပ္ပလာနိ ဧတ္ထ သန္တီတိ ဥပ္ပလိနီ၊ ဂစ္ဆောပိ (ဥပ္ပလဂစ္ဆောပိ) ဇလာသယောပိ၊ ဣဓ ပန ဇလာသယော အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ "ဥပ္ပလဝနေ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၄။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ သာရတ္ထ၊၃၊၁၅၈။ ၊မ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။) ဥပ္ပလာနိ ဧတ္ထ သန္တီတိ ဥပ္ပလိနီတိ ဂစ္ဆလတာပိ ပေါက္ခရဏီပိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၂။၈၈။ ဥပ္ပလာနိ ဧတ္ထ သန္တီတိ ဝဇနတ္ထေန ဂစ္ဆော ဝါ လတာ ဝါ ပေါက္ခရဏီ ဝါ ဝနံ ဝါ "ဥပ္ပလိနီ"တိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၀၁၊(-၂၀။) သီတောဒကံ ဥပ္ပလိနိံ သိဝံ နဒိံ။ ဝိမာန။၃၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၂။

ဥပ္ပါဋ္ဋက (တိ) [ဥ+ပဋ္ဋ+ဏ္ဍု] (၁) (အရေအသားကို) ခွါနုတ်ကိုက်ခဲတတ်သောပိုး (သန်း၊ကြမ်းပိုး စသည်)။ (၂) အမြစ်နှင့်တကွ-အမြစ်ပါ-နုတ်တတ်သော၊သူ။ (၁) ဥပ္ပါဋ္ဋကေဟိ သဍ္ဍန္နော(သံ၊ ၁။၁၇၂)တိ ဥပ္ပါဋ္ဋကပါဏကေဟိ သဍ္ဍန္နော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ ဥပ္ပါဋ္ဋကပါဏကာတိ တစံ ဥပ္ပါဋ္ဋေတွာ ဝိယ ခါဒကပါဏကာ ဉီကာမင်္ဂုလာဒယော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၄။ (၂) "နိဒ္ဒေဟိ တိဏာနီ"တိ တိဏာနံ ဆေဒကံ လာဝကံ ဥပ္ပါဋ္ဋကံ ကရောသိ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။

ဥပ္ပါဋ္ဋကပါဏက (ပု) [ဥပ္ပါဋ္ဋက+ပါဏက] (အရေအသားကို) ခွါနုတ်ကိုက်ခဲတတ်သော ပိုးငယ်။ (သန်း၊ကြမ်းပိုး စသည်)။ အထက်ပုဒ်(၁)ကြည့်။

ဥပ္ပါဋ္ဋန (န) [ဥ+ပဋ္ဋ+ယု] (၁) အမြစ်နှင့် တကွ-အမြစ်ပါ-နုတ်ခြင်း။ (၂) ခွါခြင်း။ (၃) ခွါနုတ်-ထုတ်-ရာ။ (၁) နိဒ္ဒါနန္တိ ဆေဒနံ လုနနံ ဥပ္ပါဋ္ဋနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဥပ္ပါဋ္ဋနံ ဥမ္မူလနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ (၂) ဥပ္ပါဋ္ဋနကမ္မကာရဏ-ကြည့်။ (၃) ဥပ္ပါဋ္ဋနကာလ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဋ္ဋနက (တိ) [ဥ+ပဋ္ဋ+ဏ္ဍု] ထုတ်-နုတ်-တတ်သော။ ဥပ္ပါဋ္ဋနကဝါတ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဋ္ဋနကမ္မကာရဏ (ထီ၊န) ခွါခြင်းဟူသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း။ ရေကဝတ္တကမ္မကာရဏန္တိ ရေကဝတ္တသဒိသေ သရီရတော စမ္မဝဋ္ဋေ-(ဗဒ္ဓေ) ဥပ္ပါဋ္ဋနကမ္မကာရဏံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁။ မ၊ ဋီ၊၂။၄၃။

ဥပ္ပါဋ္ဋနကဝါတ (ပု) [ဥပ္ပါဋ္ဋနက+ဝါတ] ထုတ်

နုတ်တတ်သောလေ။ ဥပ္ပလကဝါတ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဋနကာလ (ပု) [ဥပ္ပါဋန+ကာလ] ခွါနုတ်-ထုတ်-ရာ အခါ။ ယေသံ ကေ ကဟာပဏကံ ဥပ္ပါဒေန္တာနံ ပါသာဏတော မံသံ ဥပ္ပါဋနကာ-လော ဝိယ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။

ဥပ္ပါဋယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဋ+ဏယ+တွာ] နုတ်-ထုတ်-၍။ တမေဝ ရာဂသလ္လံ ဒေါသ-သလ္လံ ... အဗ္ဗုယှ အဗ္ဗုဟိတွာ ဥဒ္ဓရိတွာ သမုဒ္ဓရိတွာ ဥပ္ပါဋယိတွာ။ မဟာနိ။၃၃၀။ (-စူဠနိ။၁၈၇။)

ဥပ္ပါဋာပိတ (တိ) [ဥ+ပဋ+ဏာပေ+တ] နုတ်စေအပ်သော။ တုမှေဟိ ယောဇနဗ္ဘန္တရေ တဒဟုဇာတာပိ အမ္ဗပေါတကာ ဥပ္ပါဋာပိတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

ဥပ္ပါဋာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဋ+ဏာပေ+တိ] ထုတ်စေ၏။ အယံ ဝနကိ အညာသပိ ရညော ဝေရှုပံ ပါသာဒံ ကရေယျာတိ မစ္ဆရာယန္တော တဿ အက္ခီနိ ဥပ္ပါဋာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။

ဥပ္ပါဋာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဋ+ဏာပေ+တွာ] ထုတ်စေ၍။ န ကေဝလဉ္စ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေ-ပေသ ခတ္တိယသဟဿာနံ အက္ခီနိ ဥပ္ပါဋာ-ပေတွာ မာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။

ဥပ္ပါဋာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဋ+ဏာပေ+ဤ] ထုတ်စေပြီ။ ဥပ္ပါဋာပေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဋိတ (တိ) [ဥ+ပဋ+တ] ထုတ်နုတ်အပ်သော၊ နုတ်အပ်ပြီးသော၊ ခွါအပ်ပြီးသော။ ဥပ္ပါဋိတေ ပန သြဠာမံသေ ဒန္တေသုယေဝ ဥပက္ကမန္တဿ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆၊၂၉၄။) ပရေဟိ ဥပ္ပါဋိတာနိ ဝိကောပေန္တဿ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ ဥပ္ပါဋိ-တာနီတိ ဥဒ္ဓဋာနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၉။)

ဥပ္ပါဋိတဃောရဝိသ (တိ) [ဥပ္ပါဋိတ+ဃောရဝိသ] ထုတ်အပ်ပြီးသော ကြမ်းသောအဆိပ်ရှိသော၊သူ(မြွေ)။ ဥဒ္ဓတဝိသော ဥပ္ပါဋိတ-ဃောရဝိသော သပ္ပေါ ဣဝ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။

ဥပ္ပါဋိတစမ္မ (တိ) [ဥပ္ပါဋိတ+စမ္မ] ခွါအပ်သော အရေရှိသော၊သူ။ ဥဒ္ဒါလိတစမ္မာတိ ဥပ္ပါဋိတ-စမ္မာ။ သဗ္ဗသော အပနီတစမ္မာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။

ဥပ္ပါဋိတစ္ဆဝိဂတ္တ (ပု) [ဥပ္ပါဋိတ+ဆဝိဂတ္တ] ခွါထုတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အရေ၌ ဖြစ်သော အိုင်းအမာ။ အသားအရေ၌ဖြစ်သော အိုင်းအမာ၊(ဇာတ်ဝတ္ထု။) ကိလေသော နာမေသ ဟလာဟလဝိသူပမော ဥပ္ပါဋိတစ္ဆဝိဂတ္တ-သဒိသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၈။

ဥပ္ပါဋိတဗဒ္ဓစီရက (ထီ၊န) [ဥပ္ပါဋိတ+ဗဒ္ဓစီရက] ခွါအပ်သော မပြတ်သောကိုယ်ရေဟူသော အဝတ်၊ ခွါအပ်သော-အရေပိုင်း-အရေပြား-အရေဖတ်-ဟူသောအဝတ်။ စီရကဝါသိက-ကမ္မကာရဏာန္တိ သရီရတော ဥပ္ပါဋိတဗဒ္ဓစီရ-ကာဟိ နိဝါသာပနကမ္မကာရဏံ၊ တံ ကရောန္တာ ယထာ ဂီဝတော ပဋ္ဌာယ ဗဒ္ဓေ ကန္တိတွာ ကဋိယမေဝ ဌပေန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၃။ စီရကဝါ-သိကကမ္မကာရဏ၊ စမ္မဗဒ္ဓ-တို့လည်းကြည့်။

ဥပ္ပါဋိတဝဋ္ဋ(ဝဒ္ဓ?)စီရက (ထီ၊န) [ဥပ္ပါဋိတ+ဝဋ္ဋစီရက] ခွါအပ်သော-အရေပိုင်း-အရေဖတ်--အရေပြား-ဟူသောအဝတ်။ စီရကဝါ-သိကကမ္မကာရဏန္တိ သရီရတော ဥပ္ပါဋိတဝဋ္ဋ-စီရကေဟိ နိဝါသာပနကမ္မကာရဏံ၊ တံ ကရောန္တာ ယထာ ဂီဝတော ပဋ္ဌာယ ဝဒ္ဓေ ကန္တိတွာ ကဋိယံ ဌပေန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁။ (ဤပါဌ်ကို- မ၊ဋီ၊၂။၄၃-၌ ဥပ္ပါဋိတဗဒ္ဓစီရကာဟိ-ဟုလည်းကောင်း၊ ဂီဝတော ပဋ္ဌာယ ဗဒ္ဓေ-ဟုလည်းကောင်း တွေ့ရသည်။ ဤ၌လည်း

ထိုသို့သော်လည်းကောင်း၊ ဂီဝတော ပဋ္ဌာယ ဝဒ္ဓေ-ကို ထောက်၍ ဥပ္ပါဒိုင်တဝဒ္ဓစိရက-ဟု လည်းကောင်း ရှိသင့်သည်။ ဥပ္ပါဒိုင်တဗဒ္ဓစိရက၊ စမ္ပဗဒ္ဓတို့လည်းကြည့်။)

ဥပ္ပါဒိုင်တသလ္လ (တိ) [ဥပ္ပါဒိုင်တ+သလ္လ] နုတ်အပ်ပြီးသော (ရာဂစသော)ငြောင့်ရှိသော၊သူ။ သောဝုစ္စတိ အဗ္ဗူဠ္ဍသလ္လော ... ဥပ္ပါဒိုင်တသလ္လော။ မဟာနိ။၄၅။ ဥပ္ပါဒိုင်တသလ္လောတိ လုဉ္စိတသလ္လော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

ဥပ္ပါဒိုင်ယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဋ္+တွာ] ထုတ်-နုတ်-၍။ ဥပ္ပါဒိုင်ယ စာရုဒဿနာ၊ န စ ပဇ္ဇိတ္တ အသဂ်မာနသာ။ ထေရီ။ ၄၂၄။ ဥပ္ပါဒိုင်ယာတိ ဥပ္ပါဋေတွာ စက္ခုကူပတော နီဟရိတွာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၆၆။

ဥပ္ပါဋေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ပဋ္+ဏေ+တဗ္ဗ] ခွါအပ်-ထုတ်အပ်-သော။ တမဟံ နိဒ္ဒါနံ ကရောမိ ဆိန္ဒိတဗ္ဗံ လုနိတဗ္ဗံ ဥပ္ပါဋေတဗ္ဗံ ကရောမိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၁။၁၃၄။

ဥပ္ပါဋေတိ (ကြိ) [ဥ+ပဋ္+ဏေ+တိ] နုတ်-ဆွဲနုတ်-ထုတ်-၏၊ ခွါ၏၊ ပုပ္ဖေ ဂဟေတွာ အပနာမေတွာ အာကနုန္တော ဥပ္ပါဋေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၂၈၆။ **ဥပ္ပါဋေန္တိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၁။ ၃၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂။ သာရတ္ထ၊၂၊၂၆၂။ **ဥပ္ပါဋေဟိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၁။ **ဥပ္ပါဋေသိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။

ဥပ္ပါဋေတုံ (ဗျ) [ဥ+ပဋ္+ဏေ+တုံ] ထုတ်ခြင်းငှာ။ ဠမံ မယာ မာရေတုံ ဝါ ... အက္ခီနိ ဝါ ဥပ္ပါဋေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။

ဥပ္ပါဋေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဋ္+ဏေ+တွာ] ထုတ်-နုတ်-ခွါ-၍၊ ပယ်ရှား၍။ သီသစ္ဆဝိံ ဥပ္ပါဋေတွာ သိဗ္ဗိနိံ ဝီတိနာမေတွာ။ ဝိ၊၃။၃၈၄။ (-၃၈၇။ အံ၊၃။၁၆။) သီသစ္ဆဝိံ ဥပ္ပါဋေတွာတိ သီသစမ္မံ အပနေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၃။၃၉၉။ စိတ္တေနေဝ အတ္တနော ဒွတ္တိံသာကာရံ ဥပ္ပါဋေတွာ ကပလ္လေသု ပက္ခိပိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၄။၂၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၁။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁။) ဥပ္ပါဋေတွာတိ ဥဒ္ဓရိတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၃။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၉၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၁။)

ဥပ္ပါဋေန္တ (တိ) [ဥ+ပဋ္+ဏေ+အန္တ] နုတ်သော၊သူ။ ဒေါသသလ္လံ ဥပ္ပါဋေန္တော။ နေတ္တိ။၇၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၂၉၄။)

ဥပ္ပါဋေန္တိ (ကြိ) [ဥ+ပဋ္+ဏေ+အန္တိ] နုတ်-ဆွဲနုတ်-ထုတ်-ကုန်၏။ ခွါကုန်၏။ ဥပ္ပါဋေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဋေသိ (ကြိ) [ဥ+ပဋ္+ဏေ+ဤ] ဆွဲနုတ်-ထုတ်-ပြီ၊ ခွါပြီ။ ဥပ္ပါဋေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဋေဟိ (ကြိ) [ဥ+ပဋ္+ဏေ+ဟိ] ဆွဲနုတ်-ထုတ်-လော၊ ခွါလော။ ဥပ္ပါဋေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါတ (ပု) [ဥ+ပတ+ဏ။ သုဘာသုဘဖလံ ပကာသေန္တော ပတတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥပ္ပါတော၊ ဥပ္ပဒေါပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၄ဝ၁။] (၁) တိတ်၊ နိမိတ်၊ ကိတ်၊ ဥပါတ် (လကြတ်ခြင်း, နေကြတ်ခြင်း, ဥက္ကာ-ကျ-ပျံ-ခြင်း, အရပ်မျက်နှာလောင်-ကြိတ်ထ-ခြင်းစသည်။ (ကောင်းကျိုး, မကောင်းကျိုးကိုပြတတ်သော ကြီးကျယ်သောမဟာဘုတ်တို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို ဥပါတ်-တိတ်-နိမိတ်ဟုခေါ်သည်။ လကြတ်ခြင်း၊ နေကြတ်ခြင်း၊ နက္ခတ်-ကြတ်-ယှဉ်-ခြင်း၊ ဥက္ကာ-ကျ-ပျံ-ခြင်း =ကြယ်ကြီးကြွေခြင်း၊ အရပ်မျက်နှာမီးလောင်-ကြိတ်ထ-ခြင်း-ဟု မဟာဥပါတ်ကြီး ငါးပါးရှိသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၁။၃၉၉။ တိတ် နိမိတ်ငယ်တို့ကား များစွာရှိသည်။) (၂) ပဲ့တင်ထပ်ခြင်း, အရပ်မျက်နှာလောင်-ကြိတ်ထ-ခြင်း, မြေလှုပ်ခြင်းစသည်နှင့် စပ်သောအတတ်၊ တိတ်, နိမိတ် ဥပါတ်နှင့်စပ်သောအတတ်။ (၃) တိတ် နိမိတ် ဥပါတ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ (၁)(၂) ဥပ္ပါတော ဘူတဝိကတိ၊ ယာ သုဘာသုဘသူစိကာ။ ဓာန်။

၄၀၁။ အထုပ္ပါတေ သိယာ ဓုမ-ကေတု ဝေသာ-နရေပိ စ။ ဓာန်။၉၈၈။ ဥပ္ပါတေ ဘူတ-ဝိကတိယံ။ ဓာန်ဋီ။၉၈၈။ အဂ္ဂိ နိမိတ္တံ ဥပ္ပါတံ သုပိနံ။ ဒီ၁။၉၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၉။ (-ဇာ၁။၃၈၆။ အပ၁။၁၉၄၇၃၉၉။) ဥပ္ပါတန္တိ အသနိ-ပါတာဒိနံ မဟန္တာနံ ဥပ္ပတိတံ။ ဒီဋ္ဌ၁။၈၈။ မဟန္တာနန္တိ ဧတေန အပ္ပကံ နိမိတ္တံ၊ မဟန္တံ ပန ဥပ္ပါဒေါ၊ ... ဥပ္ပတိတန္တိ ဥပ္ပတနံ၊ သုဘာ-သုဘဖလံ ပကာသေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥပ္ပါဒေါ, ဥပ္ပါတောပိ။ သီဋီ၊သစ်၁။၃၇၀။ (-ဒီဋီ၁။၁၂၉။ အပဋ္ဌ၁။၂၄၃၃၂၁။ ဇာဋ္ဌ၆။၃၂၉။) ဥပ္ပါတန္တိ ဥက္ကာပါတဒိသာဍာဟဘူမိ-စာလာဒိဥပ္ပါတပဋိဗဒ္ဓဝိဇ္ဇံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၁။၅၅။ (၃) ယဿ မင်္ဂလာ သမူဟတာ၊ ဥပ္ပါတာ သုပိနာ စ လက္ခဏာ။ သုတ္တနိ။၃၃၂။ ဇာ၁။၂၁။ ဥပ္ပါ-တာတိ ဥက္ကာပါတဒိသာဍာဟာဒယော "ဇေဝံ ဝိပါကာ ဟောန္တိ" တိ ဇေဝံ ပဝတ္တာ ဥပ္ပါတာဘိ-နိဝေသာ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၂။၉၄။ ဥပ္ပါတိက-လည်း ကြည့်။

ဥပ္ပါတကရ (တိ) [ဥပ္ပါတ+ကရ+အ] တိတ်နိမိတ် ဥပါတ်ကိုပြုတတ်သော (ကြီးစွာသောချောက် ချားခြင်း)။ ဥပ္ပါတိက-ကြည့်။

ဥပ္ပါတဂမန (နု) [ဥပ္ပါတ+ဂမန] ကောင်း မကောင်းကိုပြသော နိမိတ်ကျမ်း(ပြန်)။ ဥပါတ် နိမိတ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း။ ဥပ္ပါတဂမနေ့စေဝ၊ လက္ခဏေသု စ ကောဝိဒါ။ အပ၁။၃၈၀။

ဥပ္ပါတပဋိဗဒ္ဓဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဥပ္ပါတပဋိဗဒ္ဓ+ဝိဇ္ဇာ] တိတ်နိမိတ်ဥပါတ်နှင့် စပ်သောအတတ်။ ဥပ္ပါတ (၁)(၂)ကြည့်။

ဥပ္ပါတပါဌက (တိ) [ဥပ္ပါတ+ပါဌက] တိတ်နိမိတ် -ရွတ်ဖတ်-ဟောကြား-သော၊သူ။ အမစ္စာ ပထဝိယံ တဠိကံ ပညပေတွာ ဥပရိ ကောဇဝ-ကာဒီနိ စိတ္တတ္ထရဏာနိ ပညပေသုံ၊ ဥပ္ပါတ-ပါဌကာ ဒိသွာ။ ဝိဋ္ဌ၁။၅၉။ ဥပ္ပါတပါဌကာတိ နိမိတ္တပါဌကာ။ ဝိမတိ၁။၃၄။ သာရတ္ထ၁။၁၆၈။

ဥပ္ပါတဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပါတ+ဘာဝ] တိတ်နိမိတ် ဥပါတ်၏အဖြစ်။ ဒေဝဘောရိယောတိ ... နု စေတ္တ ကာစိ ဘေရီ "ဒေဝဒုန္ဒုဘိ" (ဒုန္ဒုဘိ)တိ အဓိပ္ပေတာ၊ အထ ခေါ ဥပ္ပါတဘာဝေန လဗ္ဘမာနော အာကာသဂတော နိဂ္ဃောသသဒ္ဒေါ။ သံဋီ၊၂။၅၀၈။ အံဋီ၃။၂၅၇။

ဥပ္ပါတိက (တိ) [ဥပ္ပါတ+ဣက] တိတ်နိမိတ် ဥပါတ်၌ဖြစ်သော-တိတ်နိမိတ်ဥပါတ်ကို ပြု တတ်သော-(ပျက်စီးခြင်း၊ ကြီးစွာသော ချောက် ချားခြင်း)။ သတ္တမေ ဒိဝသေ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ မဟန္တံ ဥပ္ပါတိတံ (ဥပ္ပါတိကံ?) ပါတုဘူတံ။ သံဋ္ဌ၁။၅၂။ ဥပ္ပတတီတိ ဥပ္ပါတော၊ ဥပ္ပါတေ ဘဝံ ဗျသနံ ဥပ္ပါတိကံ။ သံဋီ၁။၉၉။ အထ နေသံ နာဝံ အာရုယှ မုဟုတ္တံ ဂတကာလေ-ယေဝ ဥပ္ပါတိကံ ဥဋ္ဌပေတွာ။ သံဋ္ဌ၃။၂၃။ ဥပ္ပါတိကန္တိ ဥပ္ပါတကရံ၊ မဟာသခေါဘံ ဥဋ္ဌပေတွာ။ သံဋီ၊၂။၂၉၈။

ဥပ္ပါတိတ - သံဋ္ဌ၁။၅၂-လာ ဥပ္ပါတိတ-ပုဒ် သည် ဥပ္ပါတိက မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်သည်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပါဒ¹ (ပု) [ဥ+ပဒ+ဏ] (၁) ဖြစ်ကြောင်း၊ အကြောင်း။ (၂) ဖြစ်-ပွင့်-ခြင်း၊ သဘောကို ရခြင်း၊ ဖြစ်ဆဲ၊ ဥပါဒ်။ (၃) တိတ်နိမိတ်၊ ဥပါတ်။ (၁) ဥပ္ပါဒေါ ဟုတွာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၁။၉၄။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတသ္မာ ဖလန္တိ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဥပ္ပတ္တိယာ ကာရဏဘာဝေါ။ ဒီဋီ၊၁။၁၃၈။ (-သီဋီ၊သစ်၁။၃၈၇။ သံဋီ၊၂။၁၀၂။ မူလဋီ၁။၃၇။ အနုဋီ၁။၄၀။) (၂) တိဏ္ဏံမာနံ ဘိက္ခဝေ သခ်တဿ သခ်တလက္ခဏာနိ၊ ကတမာနိ တိဏ္ဏိ? ဥပ္ပါဒေါ ပညာယတိ။ အံ၁။၁၅၀။ ဥပ္ပါဒေါတိ ဇာတိ...တေသု ဥပ္ပါဒက္ခဏေ

ဥပ္ပါဒေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃ရ။ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ အတ္တပဋိလာဘော။ ဝိဘာဝိနီ။၁၃၈။ (-အံ၊ ဋီ၊၂။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၂၊ ၂၃၀၊၄၃၈၊၄၃၉။) အတ္တပဋိလာဘောတိ သဘာ-ဝပဋိလာဘော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၄၃၃။ မံသစ-က္ခုသ္မိံ ဥပ္ပါဒေါ။ ဣတိဝုတ်။၂၃၁။ ဥပ္ပါဒေါတိ မံသစက္ခုသ္မိံ ပဝတ္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ သုခေါ ဗုဒ္ဓါနမုပ္ပါဒေါ။ ဓမ္မ။၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (-မူ လဋီ၊၁။၃ရ။ အနုဋီ၊၁။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။) (၄) ဥပ္ပါဒေါ နု ခေါ ကိံမတ္ထာယ၊ အာလောကော ဝိပုလော အဟု။ အပ၊၁။၁၆၆။ (-အပ၊၂။၄၄၊ ၁၂၃။)

ဥပ္ပါဒ၂ (ပု) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဏ] (၁) ဖြစ်စေခြင်း။ (၂) သံပုံစေတီကို-ဖြစ်စေ-တည်ထား-ခြင်း။ (နိမိတ်ဖတ်ခြင်း၊ သဲပုံစေတီ တည်ထားခြင်း။ မြန်မာပြန်)။ ပုလိနုပ္ပါဒက (အပ၊၂။၆ရ) လည်း ကြည့်။ (၁) အနုပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဥပ္ပါဒါယ။ ပဋိသံ။၁၀၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂ရ။) ဥပ္ပါဒါယာတိ ဥပ္ပါဒနတ္ထာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ (၂) ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဥပ္ပါဒဿ ဣဒံ ဖလံ။ အပ၊၂။၆၆။

ဥပ္ပါဒဥပ္ပန္နဝါရ (ပု) [ဥပ္ပါဒဥပ္ပန္န+ဝါရ] ဥပ္ပါဒုပ္ပန္န-ဝါရ၊ (ဖြစ်ဆဲတရား, ခဏတ္တယသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲတရားတို့ကို သံနိဋ္ဌာန် သံသယပြု၍ ဟောကြားသောဝါရ)။ ယဿ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိအာဒိနာ ဥပ္ပါဒဥပ္ပန္နဘာဝါ-မသနတော ဥပ္ပါဒဥပ္ပန္နဝါရောတိ နာမံ ပါဠိတော ဝေ ဝိညာယတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၀၉။

ဥပ္ပါဒက (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဏ္ဍု။ ထိ-၌ ဥပ္ပါဒိကာ] ဖြစ်စေတတ်သော၊သူ။ အာဒိဗြဟ္မစရိယန္တိ ဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာ ဥပ္ပါဒကာ ဇန-ကာတိ ဝေံ ပဋိဇာနန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။ ဥပဒ-ဟေယျာတိ ဥပ္ပါဒေယျ၊ ဝိပ္ပဋိသာရဿ ဥပ္ပါ-ဒကော ကောစိ ပုရိသော သိယာ အပိ-ဘဝေယျ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။) ပဘာဝိကာတိ ပဓာနံ ဟုတွာ ဥပ္ပါဒိကာ ဘဝတဏှာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။

ဥပ္ပါဒကောဝိဒ (တိ) [ဥပ္ပါဒ+ကောဝိဒ] ဖြစ် ကြောင်း-ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း-၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ စိတ္တဿုပ္ပါဒကောဝိဒေါ(ထေရ။၃၀၅)တိ ... စိတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိကာရဏေ ကုသလော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဥပ္ပါဒက္ခဏ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ခဏ] ဖြစ်ဆဲခဏ၊ ဥပါဒ်ခဏ။ ဘင်္ဂက္ခဏေ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒက္ခဏံ ဝီတိက္ကန္တံ။ ယမက၊၂။၃၀ရ။ (-အဘိ၊က၊၁၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။)

ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ (ထီ) [ဥပ္ပါဒ+ဌိတိ] (၁) ဖြစ်ခြင်း ငှါ-ဖြစ်ဖို့-အကြောင်း။(အဋ္ဌကထာ။) အကျိုး တရား၏ဖြစ်ရာဖြစ်၍ အကျိုးတရားတို့၏တည် ကြောင်း။ (၂) ဖြစ်ဆဲခဏ တည်ဆဲခဏ၊ ဥပါဒ် ဌီ၊ (၁) အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာနံ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ စ ပဝတ္တဋ္ဌိတိ စ။ ပဋိသံ။၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ သာ ဟိ သင်္ခါရာနံ ဥပ္ပါဒါယ နိဗ္ဗတ္တိယာ ဌိတိ ကာရဏန္တိ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ တိဋ္ဌတိ ဧတေနာတိ ဌိတိ၊ ကာရဏံ၊ ဥပ္ပါဒေါ ဧဝ ဌိတိ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ။ ဒီဋီ၊ ၁။၁၃၉။ သံဋီ၊၂။၁၀၂။ (-သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၈။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိဘင်္ဂ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ဌိတိ+ဘင်္ဂ] ဖြစ်-တည်-ပျက်-ဆဲခဏ၊ ဥပါဒ် ဌီ ဘင်။ တေသု ဧကေကဿ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိဘင်္ဂဝသေန တယော တယော ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

ဥပ္ပါဒတ္ထ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+အတ္ထ] ဖြစ်ခြင်းအနက်။ ဧတ္ထ ဝိသုံ ပယုဇ္ဇမာနာပိ ဥပသဂ္ဂသဒ္ဒါ သဓာ-တုကံ သံယောဂတ္တံ, ဥပ္ပါဒတ္ထဥ္စ ဒီပေန္တိ ကိရိ-ယာဝိသေသကတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

ဥပ္ပါဒဒဿန (န) [ဥပ္ပါဒ+ဒဿန] ဖြစ်ခြင်း-အဖြစ်-ဥပါဒ်-ကိုမြင်ခြင်း။ ယံ သမ္မာ ပဿန္တော နဝနဝါနံ ဥပ္ပါဒဒဿနတော သဿတဒိဋ္ဌိ ပဇ-ဟတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။)

ဥပ္ပါဒဒုက္ခ (န) [ဥပ္ပါဒ+ဒုက္ခ] ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ဆင်းရဲ၊ အဖြစ်ဆင်းရဲ။ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဥပ္ပါဒဒုက္ခာ, ဌိတိဒုက္ခာတိ စ ကတ္ဘာ "ဒွေဓာ ခဏတီ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။

ဥပ္ပါဒဓမ္မ (တိ) [ဥပ္ပါဒ+ဓမ္မ] ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသော။ အာယတနာနံ အာစယာဒိဝစနေနေဝ အာစယသဘာဝါနိ ဥပ္ပါဒဓမ္မာနိ အာယတ-နာနီတိ အာစယေန တံပကတိကံ အာယတနံ ကထိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။

ဥပ္ပါဒန (ထီ၊န) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ယု] (၁) ဖြစ် စေခြင်း။ (တိ)(၂) ဖြစ်စေတတ်သော။ (၃) ဖြစ်စေရာ (အခါ)၊ (ဖြစ်ရာအခါ။ ဘာသာဋီ)။ (၁) တမေဝ ပုနပ္ပုနံ မနသိ ကရိတ္ဘာ အပ္ပနာယ ဥပ္ပါဒနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ ဘာဝနာတိ ဥပ္ပါဒနာ, ဝဍ္ဎနာ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၄။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၅၇။) (တိ)(၂) ဥပ္ပါဒနဘာဝ-ကြည့်။ (၃) တံ တံ ဒေဿသ တေသံ တေသံ ဥပ္ပါ-ဒနတော ပဋ္ဌာယ ပုဗ္ဗဘာဂေ ပရိစ္စာဂကာလေ ...စေတနာ ဒါနမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထု နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁-၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ဣတိ ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၉၄။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပ္ပါဒနကာလ (ပု) [ဥပ္ပါဒန+ကာလ] ဖြစ်စေရာ အခါ။ ကေဝလံ ပဋ္ဌမဝါရေ ဣန္ဒြိယာနံ ဥပ္ပါဒန-ကာလဝသေန ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။

ဥပ္ပါဒနကိစ္စ (န) [ဥပ္ပါဒန+ကိစ္စ] ဖြစ်စေခြင်း-အမှု-ကိစ္စ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ သာဝကာနံ ဝိယ န ပဋိပါဋိယာ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏာဒီနံ ဥပ္ပါဒနကိစ္စံ အတ္ထိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၄၉။

ဥပ္ပါဒနကိရိယ (ထီ၊န) [ဥပ္ပါဒန+ကိရိယ] ဖြစ် စေခြင်း-အမှု-အပြုအမူ။ တေသံ တေသံ ကုသလဓမ္မာနံ အနုပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပါဒကိရိယာယ ဥပ္ပန္နာနံ ပရိဗြူဟနကိရိယာယ ဥဿဟနတော ဥဿောဠှီ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၅။

ဥပ္ပါဒနဋ္ဌ(တ္ထ) (ပု) [ဥပ္ပါဒန+အတ္ထ] (၁) ဖြစ်စေ ခြင်းအနက်။ (၂) ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ (၁) တတ္ထ ပဌမမဂ္ဂေ ဥပ္ပါဒနဋ္ဌေန, ဒုတိယာဒီသု ဝဍ္ဎနဋ္ဌေန။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။ (၂) အနုပ္ပန္နာနံ ရူပါဒီနံ ဥပ္ပါဒနတ္ထာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။

ဥပ္ပါဒနပုဗ္ဗက (တိ) [ဥပ္ပါဒန+ပုဗ္ဗ+က။ ထီ-၌ ဥပ္ပါဒနပုဗ္ဗိကာ] ဖြစ်စေခြင်းလျှင်ရှေ့သွားရှိ သော။ ဥပ္ပါဒနပုဗ္ဗိကာ ဟိ ဝဍ္ဎနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။

ဥပ္ပါဒနဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပါဒန+ဘာဝ] ဖြစ်စေတတ် သည်၏အဖြစ်။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောဝ သဟ ဥပ္ပါဒန-ဘာဝေန ဥပကာရကော ဓမ္မော သဟဇာတ-ပစ္စယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၈၊ ၂၇၄။)

ဥပ္ပါဒနရသ (တိ) [ဥပ္ပါဒန+ရသ] ဖြစ်စေခြင်း ကိစ္စရှိသော။ ဟသိတုပ္ပါဒရသာတိ ဟသိတ-ဿေဝ ဥပ္ပါဒနရသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

ဥပ္ပါဒနဝိဓိ (ပု) [ဥပ္ပါဒန+ဝိဓိ] ဖြစ်စေခြင်း အစီအရင်။ ဘာဝနာနယောတိ ဥပ္ပါဒနဝိဓိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။

ဥပ္ပါဒနဝိသယီ(ယိ)ကရဏ (န) [ဥပ္ပါဒန+ဝိသယီ ကရဏ] ဖြစ်စေခြင်း, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တည်း ဟူသောဝိသယီကိုပြုခြင်း။(သျှ။) ဖြစ်စေခြင်း, အာရုံပြုခြင်း။ ဒေသနာယ ပဋိဝေဓနသခါတဿ ပဋိဝေဓဿ စ ဥပ္ပါဒနဝိသယီ(ယိ)ကရဏာနံ အသက္ကုဏေယျတာယ ဒုက္ကောဂါဟတာ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၀။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၃။

ဥပ္ပါဒနသမတ္ထ (တိ) [ဥပ္ပါဒန+သမတ္ထ] ဖြစ်

စေခြင်း၌ါ စွမ်းနိုင်သော။ အနဘိရတိ ဝိနော-ဒေတ္ဗာ အဘိရတိ ဥပ္ပါဒနသမတ္ထေ သကေ သာသနမ္ဟိ ပတိဋ္ဌိတ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။)

ဥပ္ပါဒနဟေတုက (တိ) [ဥပ္ပါဒန+ဟေတု+က] ဖြစ်စေခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဥပ္ပါဒန-ဟေတုကာ ဟိ ပစ္စယာနံ ဥပ္ပတ္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၀။

ဥပ္ပါဒနာကာရ (ပု) [ဥပ္ပါဒန+အာကာရ] ဖြစ်စေပုံ အခြင်းအရာ။ တဿ ဥပ္ပါဒနာကာရံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ "သော ဗုဒ္ဓမမ္ဟိ သံဃဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတ္ဗာ"တိအာဒိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၄။

ဥပ္ပါဒနိစ္ဆယ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+နိစ္ဆယ] ဖြစ်ခြင်း၌-အဆုံးအဖြတ်-ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ယတ္ထ ပန သမု-ဒယသစ္စဿ ဥပ္ပါဒနိစ္ဆယော။ အနုဋီ၊၃။၁၈၈။

ဥပ္ပါဒနိရောဓိ (တိ) [ဥပ္ပါဒနိရောဓ+ဤ] ဖြစ်ခြင်း-အဖြစ်-၏ဆန့်ကျင်ဘက် ချုပ်ခြင်းသဘောရှိသော၊ ဖြစ်ကြောင်းတရားတို့၏ချုပ်ခြင်းရှိသော။ တထာ ဟိ ဝုတ္တံ "အဝိဇ္ဇာယ တွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော"တိ အာဒိ။ နိရောဓနိရောဓိ စ ဥပ္ပါဒနိရောဓိဘာ-ဝေန ဝုတ္တော "ဣမဿ နိရောဓာ ဣဒံ နိ-ရုဇ္ဈတီ"တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၅။ (ကတ္ထစိမူ၌ နိရောဓ-ဓဝိရောဓိ စ ဥပ္ပါဒေါ၊ သော ဥပ္ပါဒဝိရောဓိ-ဘာဝေန ဝုတ္တော-ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၆-အလားတူ ပါဠိရပ်တို့၌ နိရောဓ-ဝိရောဓိ စ ဥပ္ပါဒေါ၊ ယေန သော ဥပ္ပါဒ-ဝိရောဓိဘာဝေန ဝုတ္တော "ဣမဿ နိရောဓာ ဣဒံ နိရုဇ္ဈတီ"တိ- ဟုလည်းကောင်းရှိသည်။) ဥပ္ပါဒဝိရောဓိဘာဝ-လည်းကြည့်။

ဥပ္ပါဒနိယ (တိ) [ဥ++ပဒ+ဏေ+အနီယ] ဖြစ်စေအပ်သော။ နိဗ္ဗာနံ မဟာရာဇ န ဝတ္တဗ္ဗံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဝါ အနုပ္ပန္နန္တိ ဝါ ဥပ္ပါဒနိယန္တိ ဝါ အတီတန္တိ ဝါ အနာဂတန္တိ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နန္တိ ဝါ။ မိလိန္ဒ။၂၆၂၊၂၆၃။ (မြန်မာပြန်၌- မချုတ် ဖြစ်လတ္တံ့ဟု-ပြန်ဆိုထားသည်။ အနာဂတန္တိ ဝါ-ဟု ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်၍ သင့်မည်မထင်။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။)

ဥပ္ပါဒနီယပရိကမ္မပယောဂ (ပု) [ဥပ္ပါဒနီယ ပရိကမ္မ+ပယောဂ] ဖြစ်စေအပ်သော ပရိကံ ဟူသော လုံ့လပယောဂ။ အပ္ပယောဂေနာတိ ဈာနဝိမောက္ခာဒိနံ ဝိယ ဥပ္ပါဒနီယပရိကမ္မ-ပယောဂေန ဝိနာ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၆။

ဥပ္ပါဒနုပတ္ထမ္ဘနဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပါဒန+ဥပတ္ထမ္ဘန ဘာဝ] ဖြစ်စေခြင်း၌ါ ထောက်ပံ့တတ်သည်၏ အဖြစ်။ အညမညပစ္စယာ ဟောန္တီတိ အညမညံ ဥပ္ပါဒနုပတ္ထမ္ဘနဘာဝေန ဥပကာရကာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဥပ္ပါဒန္တ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+အန္တ] ဥပါဒ်ဟုဆိုအပ်သောအခိုက်အတန့်။ ဥပ္ပါဒန္တော ဝါ ဝယန္တော ဝါ ဌိတဿ အညထတ္တန္တော ဝါ တေဿ နတ္ထီတိ အနန္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ တတ္ထ ဥပ္ပါဒ-န္တောတိ ဥပ္ပါဒဝတ္ထာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၈။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၃။)

ဥပ္ပါဒပစ္စယ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ပစ္စယ] (၁) ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဟူသောအကြောင်း၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့်စပ်သော သင်္ခါရဟူသောအကြောင်း၊(သျှ)။ (၂) ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ (၁) အနုပ္ပါဒေ စိတ္တဿ ပက္ခန္ဒတ္တာ ယေ ဥပ္ပါဒပစ္စယာ ကိလေသာ နိဗ္ဗ-တ္တေယျုံ။ ပဋိသံ။၃၉၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌ (ပု) [ဥပ္ပါဒပစ္စယ+အတ္ထ] ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဟူသောအနက်။ ဣတိ ဥပ္ပါဒ-ပစ္စယဋ္ဌေန မနော ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဧတေသန္တိ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၁၃။)

ဥပ္ပါဒပညတ္တိ (ထိ) [ဥပ္ပါဒ+ပညတ္တိ] ဖြစ်ခြင်းကို -ပညတ်ခြင်း-အပြားအားဖြင့်သိစေခြင်း၊ ဥပ္ပါဒ

ပညတ်။ ဥပ္ပါဒပညတ္တီတိ ဥပ္ပန္နသ ပညာပနာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၀။)

ဥပ္ပါဒပဓာန (တိ) [ဥပ္ပါဒ+ပဓာန] ဖြစ်ခြင်း -ဥပါဒ်-လျှင်ပြဓာန်းခြင်းရှိသော။ ပစ္စယဘာဝေါ န အဓိပ္ပေတော ဥပ္ပါဒပဓာနတ္တာ တဿာ ဒေသနာယ။ အနုဋီ၊၃။၂၉၇။

ဥပ္ပါဒပရိဒီပက (တိ) [ဥပ္ပါဒ+ပရိဒီပက] ဖြစ်ခြင်း ကို ပြတတ်သော။ ပစ္ဆိမေန စ ပဒေနာတိ ဓမ္မာနံ ဥပ္ပါဒပရိဒီပကေန သမုပ္ပါဒပဒေန ပစ္စယသာမဂ္ဂိယံ ဓမ္မာနံ ... ပရိဒီပိတော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၃။

ဥပ္ပါဒပရိယာယ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ပရိယာယ] ဥပ္ပါဒ သဒ္ဒါ၏ပရိယာယ်။ ပါတု-သဒ္ဒပုဗ္ဗကော ဘဝန္တိ-သဒ္ဒေါ် သိယာ ဥပ္ပါဒပရိယာယော သိယာ အာဝိဘာဝပရိယာယော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၂။

ဥပ္ပါဒပုဗ္ဗက (တိ) [ဥပ္ပါဒ+ပုဗ္ဗက] ဖြစ်ခြင်း-ဥပါဒ်-လျှင်ရှေးရှိသော။ တတ္ထ ဥပ္ပါဒပုဗ္ဗကတ္တာ အဘာဝဿ ဟုတွာ ဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။

ဥပ္ပါဒဘင်္ဂါဝတ္ထာ (ထီ) [ဥပ္ပါဒဘင်+အဝတ္ထာ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း အခိုက်အတန့်၊ ဖြစ်ခိုက် ပျက်ခိုက်။ ဧကေသေန စ ဥပ္ပါဒဘင်္ဂါဝတ္ထာသု ဝတ္တုနော အဘေဒေါ ဂဟိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၄၃။

ဥပ္ပါဒမူလက (တိ) [ဥပ္ပါဒ+မူလက] ဖြစ်ခြင်း လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဥပ္ပါဒမူလကဉ္စိ သဗ္ဗံ တံ သဗ္ဗဝတ္ထုကန္တိ သဗ္ဗသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၄၉။

ဥပ္ပါဒယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+တိ] ဖြစ် စေ၏။ သော ကာမာနံ အနုပ္ပါဒါယ ကုသလေ ဓမ္မေ ဥပ္ပါဒယတိ။ နေတ္တိ။၅၃။ (-အံ၊၁။၂၀၂။ မိလိန္ဒ။၁၄၁။ မူလဋီ၊၂။၂။) **ဥပ္ပါဒယတေ**— ထေရ။၃၀၇။ **ဥပ္ပါဒယိံသု**—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၈။ **ဥပ္ပါဒယိတ္ထ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၃။ **ဥပ္ပါဒယိံ**—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။

ဥပ္ပါဒယတေ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+တေ] ဖြစ်စေ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပါဒယန္တ (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+အန္တ] ဖြစ်စေ သော၊သူ။ ဝီရိယံ ဥပ္ပါဒယံ ဘိက္ခု။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၈။ အရဟတ္တမဂ္ဂဝီရိယံ အတ္တနော သန္တာနေ ဥပ္ပါဒယန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၊ ၃၄၊၆၈၊၃၇၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။)

ဥပ္ပါဒယမာန [ဥ+ပဒ+ဏယ+မာန] ဖြစ်စေ သော။ ကဿစိ သုခသမ္ဘဿံ ဥပ္ပါဒယမာနော တုလပိစု ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။)

ဥပ္ပါဒယိံ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+ဣံ] ဖြစ်စေ ပြီ။ ဥပ္ပါဒယတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒယိံသု (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+ဥံ] ဖြစ် စေကုန်ပြီ။ ဥပ္ပါဒယတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒယိတ္ထ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+တ္ထ] ဖြစ်စေကုန်ပြီ။ ဥပ္ပါဒယတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒယိတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+တွာ] ဖြစ်စေ၍။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန ကုဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေတွာ အရတိံ ဥပ္ပါဒယိတွာ တပ္ပိတဗ္ဗံ သောစိတဗ္ဗံ စိန္တယိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၉၁။

ဥပ္ပါဒယိတွာန (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+ တွာန] ဖြစ်စေ၍။ ပီတိံ ဥပ္ပါဒယိတွာန။ အပ၊၁။၁၂၇။

ဥပ္ပါဒရဟိတ (တိ) [ဥပ္ပါဒ+ရဟိတ] ဖြစ်ခြင်း-ဥပါဒ်-မှ ကင်းသော။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ ဥပ္ပါဒရဟိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

ဥပ္ပါဒလက္ခဏ (နှ) [ဥပ္ပါဒ+လက္ခဏ] ဖြစ်ခြင်း-လက္ခဏာ-သဘော။ တေသု ပဌမော ဓမ္မာနံ

ဥပ္ပါဒလက္ခဏာသ ဒီပိတတ္တာ ဥပ္ပါဒဝါရောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။)

ဥပ္ပါဒဝန္တ (တိ) [ဥပ္ပါဒ+ဝန္တု] ဖြစ်ခြင်း-ဥပါဒ်-ရှိသော။ ယေ ဟိ ဥပ္ပါဒဝန္တော ဓမ္မာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။)

ဥပ္ပါဒဝယ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ဝယ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း။ သင်္ခတလက္ခဏာနံ ဓမ္မာနံ သမနုပဿနလက္ခဏာ အနိစ္စသညာ၊ တဿာ ဥပ္ပါဒဝယာ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။၂၅။

ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တ (န) [ဥပ္ပါဒ+ဝယ+အညထတ္တ] ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း, တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သင့်ခြင်း=တည်ခြင်း။ အနိစ္စတာတိ တေသညေဝ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။)

ဥပ္ပါဒဝယကိစ္စရဟိတ (တိ) [ဥပ္ပါဒဝယကိစ္စ+ရဟိတ] ဖြစ်ခြင်း,ပျက်ခြင်းကိစ္စမှ ကင်းသော။ ပုရိမာ ဥပါဒါပညတ္တိ ဥပ္ပါဒဝယကိစ္စရဟိတာ လောကသင်္ကေတသိဒ္ဓါ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။ (-အနု၊ဋီ၊၁။၁၉၀။)

ဥပ္ပါဒဝယဂ္ဂဟဏ (န) [ဥပ္ပါဒဝယ+ဂဟဏ] ဥပ္ပါဒဝယတို့ကို ယူခြင်း၊ ဥပ္ပါဒဝယ-သဒ္ဒါ။ ဥပ္ပါဒဝယဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ တဒန္တရာ ဝေမဇ္ဈ-ဋ္ဌာနံ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။

ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တရဟိတ (တိ) [ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တ+ရဟိတ] ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သင့်ခြင်းတို့မှ ကင်းသော။ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တရဟိတံ နိစ္စံ၊ န ဣတရထာတိ နိစ္စပဋိက္ခေပတော အနိစ္စံ။ မူလ၊ဋီ၊၂။၃၇။

ဥပ္ပါဒဝယဋ္ဌ (ပု) [ဥပ္ပါဒဝယ+အတ္ထ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း အနက်သဘော။ ဥပ္ပါဒဝယဋ္ဌေန အနိစ္စာ။ ပဋိသံ။၁၉၃။ ဥပ္ပါဒဝယဋ္ဌေနာတိ ဥပ္ပါဒဝယသင်္ခါတေန အတ္ထေန၊ ဥပ္ပါဒဝယ-သဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၁၈။)

ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မ (တိ) [ဥပ္ပါဒဝယ+ဓမ္မ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဣတိ သော ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အနိစ္စသုခဒုက္ခဝေါကိဏ္ဏံ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မံ အတ္တာနံ သမနုပဿမာနော သမနုပဿတိ။ ဒီ၊၂။၅၇။

ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မီ (တိ) [ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မ+ဤ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနောတိ(ဒီ၊၂။၁၂၉။ သံ၊၁။၆)တိ ဥပ္ပါဒဝယသဘာဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။

ဥပ္ပါဒဝယပဋိပီဠန (တိ) [ဥပ္ပါဒဝယ+ပဋိပီဠန] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းဖြင့် ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း တံသမင်္ဂီ ပုဂ္ဂိုလ်ကို နှိပ်စက်တတ်သော၊ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့သည် ခဏတိုင်းခဏတိုင်း နှိပ်စက်အပ်သော။ (ပြည်၊သျှ။) ဥပ္ပါဒဝယပဋိ-ပီဠနတာယ ဒုက္ခဝတ္ထုတာယ စ ဒုက္ခတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၅၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။

ဥပ္ပါဒဝယရဟိတ (တိ) [ဥပ္ပါဒဝယ+ရဟိတ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့မှ ကင်းသော၊ နိစ္စောတိ ဥပ္ပါဒဝယရဟိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၁။ န ဟိ ဧတ္ထ ကိဉ္စိ ဥပ္ပါဒဝယရဟိတံ အတ္ထီတိ။ မူလ၊ဋီ၊၂။၉၀။

ဥပ္ပါဒဝယဝတ္တိ (ထီ) [ဥပ္ပါဒဝယ+ဝတ္တိ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ တတ္ထ ဥပ္ပါဒဝယဝတ္တိတော(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉)တိ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန, နိရုဇ္ဈနဝသေန စ ဝတ္တနတော (ပဝတ္တနတော)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၆။ မ၊ဋီ၊၂။၉၃။

ဥပ္ပါဒဝယဝန္တု (တိ) [ဥပ္ပါဒဝယ+ဝန္တု] ဖြစ်ခြင်း

ပျက်ခြင်းရှိသော။ ဥပ္ပါဒဝယဝန္တော သဘာဝ-ဓမ္မာ န နိစ္စာတိ (အနိစ္စာတိ) အာဟ "အနိစ္စန္တိ ပရမတ္ထဒေသနာ"တိ။ အံဋီ၊၁။၁၂၀။ မဋီ၊၁။၂၄၂။

ဥပ္ပါဒဝယသဘာဝ (တိ) [ဥပ္ပါဒဝယ+သဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်းသဘောရှိသော၊ ဥပ္ပါဒဝယ-သဘာဝါတိ ခဏေ ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနနိရုဇ္ဈန-သဘာဝါ။ သံဋီ၊၁။၇၅။

ဥပ္ပါဒဝယာဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပါဒဝယ+အဘာဝ] ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့၏ မရှိခြင်း။ န ဇီရတီတိ အသဘာဝဓမ္မတ္တာ ဥပ္ပါဒဝယာဘာဝတော ဇရံ န ပါပုဏာတိ။ သံဋီ၊၁။၁၃၈။

ဥပ္ပါဒဝါရ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ဝါရ] ဥပ္ပါဒဝါရ၊ (ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာကို ပြသောဝါရ။) ဥပ္ပါဒလက္ခဏ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒဝိကာရ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ဝိကာရ] ဖြစ်ခြင်းဟူသောဖောက်ပြန်ခြင်း။ သဝိကာရာတိ ဥပ္ပါဒ-ဝိကာရေန သဝိကာရာ။ သံဋီ၊၂။၆၆။

ဥပ္ပါဒဝိနာသဝန္တု (တိ) [ဥပ္ပါဒဝိနာသ+ဝန္တု] ဖြစ်ခြင်း, ပျက်စီးခြင်း ရှိသော။ ဥပ္ပါဒဝိနာသ-ဝန္တေဟိ အနညာဿ ဓမ္မိနော တေသံ ဝိယ ဥပ္ပါဒဝိနာသသဗ္ဘာဝတော ကုတော နိစ္စတာ-ဝကာသော။ မဋီ၊၃။၂၃၂။

ဥပ္ပါဒဝိနာသသမ္ဘဝါပတ္တိ (ထီ) [ဥပ္ပါဒဝိနာသ သမ္ဘဝ+အာပတ္တိ] ဖြစ်ခြင်း ပျက်စီးခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ဥပ္ပါဒ-ဝိနာသဝန္တေဟိ အဝတ္ထာဟိ အနညာဿ အဝတ္ထ-နော တာသံ ဝိယ ဥပ္ပါဒဝိနာသသမ္ဘဝါပတ္တိတော ကုတော နိစ္စတာဝကာသော။ မဋီ၊၃။၂၂၉-၂၃၀။

ဥပ္ပါဒဝိပရိဏာမာနုပဿန (ထီ,န) [ဥပ္ပါဒဝိပရိ ဏာမ+အနုပဿန] ဖြစ်ခြင်း ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းကို အဖန်တလဲလဲရှုခြင်း။ န ဟိ ဥဒယံ ဝိနာ ဓမ္မာနံ ဥပ္ပန္နတ္တံ သိဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ "ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဓမ္မာနံ ဥပ္ပါဒဝိပရိဏာမာနုပဿနေ ပညာ"တိ အဝုတ္တေပိ ဝုတ္တမေဝ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၉။

ဥပ္ပါဒဝိပရိဏာမာဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပါဒဝိပရိဏာမ +အဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း, ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ဥပ္ပါဒဝိပရိဏာမာဘာဝတော သဒါ ဝိဇ္ဇမာနံ။ မဋီ၊၂။၃၁၁။

ဥပ္ပါဒဝိရဟ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ဝိဟရ] ဖြစ်ခြင်းမှ ကင်းခြင်း။ ပုရိမာယ ကောဋိယာ အပညာယ-မာနာယ ဥပ္ပါဒဝိရဟတော နိစ္စတံ ဂဏှေယျ။ မူလဋီ၊၂။၈၇။

ဥပ္ပါဒဝိရောဓိဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပါဒဝိရောဓိ+ဘာဝ] ဥပ္ပါဒ-ဖြစ်ခြင်း-အဖြစ်-နှင့် ဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်၊ ဥပ္ပါဒ၏ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်။ နိရောဓဝိရောဓိ စ ဥပ္ပါဒေါ၊ ယေန သော ဥပ္ပါဒဝိရောဓိဘာဝေန ဝုတ္တော "ဣမဿ နိရောဓာ ဣဒံ နိရုဇ္ဈတီ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၄၆။ ဥပ္ပါဒနိရောဓ-လည်းကြည့်။

ဥပ္ပါဒသဒ္ဒ(ပု) [ဥပ္ပါဒ+သဒ္ဒ] ဥပ္ပါဒ-သဒ္ဒါ။ ပဃုဇ္ဇ-မာနော ပဋိစ္စသဒ္ဒေါ ဥပ္ပါဒသဒ္ဒေန ဝုစ္စမာနဿ သမာနဿ "ကတ္တု အဘာဝတော"တိပဒံ အာ-နေတွာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၃၁-၂။

ဥပ္ပါဒသဒ္ဒါဘိဓေယျ (တိ) [ဥပ္ပါဒသဒ္ဒ+အဘိ ဓေယျ] ဥပ္ပါဒသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော အနက်ရှိသော။ ယထာ စ စေတသိကာ စိတ္တဿ၊ ဝေ စိတ္တမ္ပိ စေတသိကာနံ နိဿယာဒိပစ္စယဘာဝ-တော အာဓာရဘာဝေန ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတီတိ ယထာဝုတ္တံ ဥပ္ပါဒသဒ္ဒါဘိဓေယျတံ န ဝိနိ-ဝတ္တတိ။ အနုဋီ၊၁။၂၀၇။

ဥပ္ပါဒသမင်္ဂီ (တိ) [ဥပ္ပါဒ+သမင်္ဂီ] ဖြစ်ခြင်း-ဥပါဒ်-နှင့်ပြည့်စုံသော။ တတ္ထ ယော ဘာဝေါ

ဥပ္ပါဒသမင်္ဂီ၊ န သော န ဟောတိ နာမ၊ အနုဋီ၊၁။၉၄။

ဥပ္ပါဒသမာယောဂဒီပန (တိ) [ဥပ္ပါဒသမာယောဂ+ဒီပန] ဖြစ်ခြင်းနှင့် ကောင်းစွာယှဉ်ခြင်းကိုပြကြောင်းဖြစ်သော(စကား)။ ဘူတန္တိ ဥပ္ပါဒသမာယောဂဒီပနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ ဥပ္ပါဒသမာယောဂဒီပနန္တိ ဥပ္ပါဒေန သမာယောဂဒီပနံ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၉၅။

ဥပ္ပါဒသဟိတ (တိ) [ဥပ္ပါဒ+သဟိတ] ဖြစ်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ သဟုပ္ပါဒကာတိ ဥပ္ပါဒသဟိတာ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာ ခန္ဓာ။ အနုဋီ၊၂။၆၉။

ဥပ္ပါဒသီသ (နှ) [ဥပ္ပါဒ+သီသ] ဖြစ်ခြင်းကို-အဦးမူခြင်း-ပဓာနပြုခြင်း။ ဥပ္ပါဒသီသေန စေတ္ထ ဥပ္ပါဒဝန္တောဝ သင်္ခါရာ ဂဟိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၁။

ဥပ္ပါဒဟေတု (ပု) [ဥပ္ပါဒ+ဟေတု] ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဓမ္မဿုပ္ပါဒါတိ ဓမ္မဿ ပစ္စယဿ ဥပ္ပါဒဟေတု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ (-နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၉၈။)

ဥပ္ပါဒါကာရ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+အာကာရ] ဖြစ်သော အခြင်းအရာ။ အဘာဝါကာရော ဟိ ဝိကတိ-ရူပေန လဗ္ဘတိ၊ ဝိရူပတ္တာ န ဥပ္ပါဒါကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၈။

ဥပ္ပါဒါဓိပတေယျ (တိ) [ဥပ္ပါဒ+အဓိပတေယျ] ဖြစ်ပေါ်ရာ-ဖြစ်ခြင်း-၌ အကြီးအကဲဖြစ်သော။ လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေ ဥပ္ပါဒါဓိပတေယျံ စိတ္တံ ဉာဏဿ ဟေတု ပစ္စယော စ။ ပဋိသံ၊၃၉၂။ ဥပ္ပါဒါဓိပတေယျန္တိ...မဂ္ဂဉာဏဿ ဥပ္ပါဒေ အဓိပတိဘူတံ စိတ္တန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

ဥပ္ပါဒါနန္တရ (ဗျ) [ဥပ္ပါဒ+အနန္တရံ] ဥပါဒ်၏ အခြားမဲ့၌။ တထာ ဟိ နေသံ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ ဥပ္ပါဒါနန္တရမေဝ ဇရံ ပတ္တာ ပဗ္ဗတသိခရတော ပတိတသိလာ ဝိယ ဘိဇ္ဇတိ သဒ္ဓိံ သမ္ပယုတ္တ-ခန္ဓေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃။ (-မဋီ၊၂။၉၄။)

ဥပ္ပါဒါနုဗန္ဓ(တိ) [ဥပ္ပါဒ+အနုဗန္ဓ] ဖြစ်ခြင်းသည် အစဉ်လိုက်အပ်သော(သျှ)၊ ဖြစ်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်တတ်သော။ ပုရိမပုရိမာနံ နိရောဓော ဥတ္တရုတ္တရာနံ ဥပ္ပါဒါနုဗန္ဓောတိ အယမတ္ထော ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနေန သိဇ္ဈမာနော ကေ-ဏ္ဍနယာဓိဂမာယ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၄။

ဥပ္ပါဒါဘာဝ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+အဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ နိစ္စာတိ အာဒိသု ဥပ္ပါဒါဘာဝတော နိစ္စာ။ မဋီ၊၁။၈၂။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။)

ဥပ္ပါဒါဘိမုခဘာဝဒီပန (တိ) [ဥပ္ပါဒါဘိမုခဘာဝ+ဒီပန] ဖြစ်ခြင်းသို့ရှေးရှုသည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ်သော။ ပဋိစ္စာတိ ဟိ ဣမိနာ ဖလဿ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေန, ပစ္စယာနဉ္စ ပစ္စယာယတ္တု-ပဂမနေန တဿ ဥပ္ပါဒါဘိမုခဘာဝဒီပနတော အဿမုပ္ပါဒေါ န သမ္ဘဝတိ။ ဝဇီရ၊၃၉၅။

ဥပ္ပါဒါဘိမုခါဝတ္ထာ (ထီ) [ဥပ္ပါဒါဘိမုခါ+အဝတ္ထာ] ဥပါဒ်သို့ရှေးရှုသောအခိုက်အတန့်။ န စေတ္ထ သင်္ကာ ဥပ္ပါဒါဘိမုခါဝတ္ထံ ပရိကပ္ပေတုံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၈။

ဥပ္ပါဒါယဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥပ္ပါဒါယ+ဒိဋ္ဌိ] ဖြစ်စေခြင်းငှါ-အယူ-အမြင်-ဉာဏ်။ ပဋိသောတဂါမိနော ဒွေ ဟေတူ ဒွေ ပစ္စယာ စ ယာဝ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဥပ္ပါဒါယဒိဋ္ဌိ။ ပေဋကော။၃၂၀။ (ဣ-မူ၌ ဥပါ-ဒါယဒိဋ္ဌိ-ဟုရှိသည်။)

ဥပ္ပါဒါဝဇ္ဇန (နှ) [ဥပ္ပါဒ+အာဝဇ္ဇန] ဖြစ်ခြင်းကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ အဋ္ဌဟာကာရေဟီတိ ဥပ္ပါဒါ-ဝဇ္ဇနာဒီဟိ စေဝ အနုပ္ပါဒါဝဇ္ဇနာဒီဟိ စ ဝုတ္တာကာရဝိပရီတေဟိ အဋ္ဌဟိ အာကာရေဟိ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၁။

ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာ (ထီ) [ဥပ္ပါဒ+အဝတ္ထာ] (၁) ဥပါဒ်

အခိုက်အတန့်။ (တိ)(၂) ဥပါဒ်အခိုက်အတန့် ရှိသော။ (၁) ယထာ ဟိ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာယ ဘိန္နာယ ဘင်္ဂါဝတ္ထာယံ ဝတ္ထုဘေဒေါ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၅။ (-မဋီ၊၂။၃၀။ သံဋီ၊၁။ရ၅။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပါဒါဝတ္ထုရူပနိဿယသဟိတ (တိ) [ဥပ္ပါဒါဝတ္ထု ရူပနိဿယ+သဟိတ] ဥပါဒ်အခိုက်အတန့်ရှိသော ရုပ်မှီရာနှင့်တကွဖြစ်သော။ ဥပပတ္တိ ဥပ္ပါဒိန္ဒြိယ-ဝါ ဥပပတ္တိက္ခဏေ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထုရူပနိဿယသဟိ-တော။ အနုဋီ၊၃။၂၁၈။

ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာဂဟဏ (န) [ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာ+ဂဟဏ] ဖြစ်ဆဲအခိုက်အတန့်ကိုယူခြင်း၊ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေတိ တေသံ ပါပဝိတက္ကာနံ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာဂဟဏံ ဝါ ကတံ သိယာ အနဝသေသဂ္ဂဟဏံ ဝါ။ မဋီ၊ ၁။၁ရ၂။ အံဋီ၊၃။၁၃၁။

ဥပ္ပါဒါဝဗောဓ (ပု) [ဥပ္ပါဒ+အဝဗောဓ] ဖြစ်ခြင်း ကိုထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ခဏာတော ဥဒယဒဿ-နေန နာနတ္တနယော ပါကဋော ဟောတိ နဝ-နဝါနံ ဥပ္ပါဒါဝဗောဓတော။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၂၃ရ။

ဥပ္ပါဒိက (တိ) [ဥပ္ပါဒ+ဣက] တိတ်နိမိတ်ဥပါတ် ၌ဖြစ်သော၊ တိတ်နိမိတ်ဥပါတ်ကိုပြုတတ်သော (လေမုန်တိုင်းထခြင်းစသည်)။ အထ တေသံ နာဝံ အရုယှ မုဟုတ္တံ ဂတကာလေယေဝ ဥပ္ပါဒိကံ ဥဋ္ဌပေတွာ...ဒဿယိံသု။ မဋ္ဌ၄။၂၃၆။ ဥပ္ပါဒိကံ ဥဋ္ဌပေတွာတိ မဟာဝါတမဏ္ဍလ-သမုဋ္ဌာပနေန တသ္မိံ ပဒေသေ မဟာသမုဒ္ဒံ သံခေါဘေန္တော မဟန္တံ ဥပ္ပါဒံ ဥဋ္ဌပေတွာ။ မဋီ၊၃။၄၂၄။ ဥပ္ပါတိက-လည်းကြည့်။

ဥပ္ပါဒိကာ (ထီ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဏ္ဍ+အာ] ဖြစ်စေ တတ်သော။ ဥပ္ပါဒက-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒိတ (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+တ] ဖြစ်စေအပ် သော။ သုဒိန္နေန ကလန္ဒပုတ္တေန အဗ္ဗုဒံ ဥပ္ပါ-

ဒိတံ။ ဝိ၊၁။၂၁။ (-အံ၊၁။၅၅၈။ အံ၊၂။၃၈၀။ အဘိဝိ။၃၉၂။ မိလိန္ဒ။၁၆၁၊၁ရ၀။)

ဥပ္ပါဒိတကမ္မ (န) [ဥပ္ပါဒိတ+ကမ္မ] ဖြစ်စေ အပ်သောကံ။ အဒေါသကုသလမူလဇနိတ-ကမ္မာနုဘာဝေနာတိ အဒေါသသဒ္ဒါတေန ကုသ-လမူလေန သဟဇာတာဒိပစ္စယဝသေန ဥပ္ပါ-ဒိတကမ္မဿ အာနုဘာဝေန။ မဋီ၊၃။၁၆၈-၉။

ဥပ္ပါဒိတကသိဏနိမိတ္တ (န) [ဥပ္ပါဒိတ+ကသိဏ နိမိတ္တ] ဖြစ်စေအပ်သော ကသိုဏ်းနိမိတ်။ အာပေါကသိဏာဒီနိ အာပါဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပါ-ဒိတကသိဏနိမိတ္တာနေဝ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၅၅။

ဥပ္ပါဒိတကာယ (ပု) [ဥပ္ပါဒိတ+ကာယ] ဖြစ်စေ အပ်သောကိုယ်။ ရူပ ပန အဘိညာမနေန ဥပ္ပါဒိတကာယော တေန မနေန ကတတ္တာ မနောမယကာယော နာမ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂ရ၈။

ဥပ္ပါဒိတစ္ဆဝိ (တိ) [ဥပ္ပါဒိတ+ဆဝိ] ဖြစ်စေအပ် သော-အရောင်အဆင်း-အရေ-ရှိသော။ ဥဘ-တောဘာဂဝိမုတ္တိံ မဏိပါသာဏေန ဥဘောသု ပဿေသု သုဋ္ဌု ဝိမဋ္ဌံ ယဋ္ဌေတွာ ဥပ္ပါဒိတစ္ဆဝိ။ မဋ္ဌ၊၃။၆ရ။

ဥပ္ပါဒိတစ္ဆန္ဒ (တိ) [ဥပ္ပါဒိတ+ဈာန] ဖြစ်စေ အပ်သော ဈာန်ရှိသောသူ။ ရူပိနာ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဗဟိဒ္ဓါဝ ဥပ္ပါဒိတဈာနဿ ပုဂ္ဂလဿ စတ္တာရိ ရူပါဝစရဈာနာနိ ဒဿိ-တာနိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ အံဋ္ဌ၊၁။၄၀ရ။ (-မူလ၊ ဋီ၊၁။၁၀၅။)

ဥပ္ပါဒိတဒုက္ခ (န) [ဥပ္ပါဒိတ+ဒုက္ခ] ဖြစ်စေ အပ်သောဆင်းရဲ။ "ဝေဒနာဝသေနာ"တိ ပဒေန အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတဒုက္ခဝသေန။ နေတ္တိဋီ။၈၅။

ဥပ္ပါဒိတဝေန (န) [ဥပ္ပါဒိတ+ဝေန] ဖြစ်စေအပ် သောဥစ္စာ။ ပတ္ထိတော ဥပ္ပါဒိတဝေနဥ· အာဘတ-

မနုဋ္ဌ သဗ္ဗံ တဿာ မာတာပိတူနံ ဒတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၀၈။

ဥပ္ပါဒိတပစ္စယ (ပု) [ဥပ္ပါဒိတ+ပစ္စယ] ဖြစ်စေအပ်သော (လှူဖွယ်) ပစ္စည်း။ ဝေရှပ် ရာဇဒါနံ ပရူပယာတေန ဥပ္ပါဒိတပစ္စယတောပိ ဒါယကတောပိ ပရိဂ္ဂါဟကတောပိ အဝိသုဒ္ဓတ္တာ န မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။

ဥပ္ပါဒိတပရာမာသ (ပု) [ဥပ္ပါဒိတ+ပရာမာသ] ဖြစ်စေအပ်သော–မှားသောအားဖြင့်သုံးသပ်တတ်သောအယူ–အယူမှား။ ဂဟိတသမာဒိန္နဋ္ဌ ဥပ္ပါဒိတပရာမာသော၀။ မူလဋီ၊၁။၁၆၁။

ဥပ္ပါဒိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဥပ္ပါဒိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဖြစ်စေအပ်ဖူးသော။ အနုပ္ပါ–ဒိတပုဗ္ဗဿာတိ ပရသန္တာနေ န ဥပ္ပါဒိတပုဗ္ဗဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၀။

ဥပ္ပါဒိတမဂ္ဂ (ပု) [ဥပ္ပါဒိတ+မဂ္ဂ] ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်။ ပဠမဇ္ဈာနံ ပါဒကံ ကတ္ဝာ ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရေ သမ္မသိတ္ဝာ ဥပ္ပါဒိတမဂ္ဂေါပိ ပဠမဇ္ဈာနိကော၀ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၅။)

ဥပ္ပါဒိတမဂ္ဂဖလသုခါနုဘဝ (ပု) [ဥပ္ပါဒိတမဂ္ဂဖလသုခ+အနုဘဝ] ဖြစ်စေအပ်သော မဂ်ဖိုလ်ချမ်းသာကိုခံစားခြင်း။ ကာယဂတာသတိ–ဝသေန လဒ္ဓဇ္ဈာနံ ပါဒကံ ကတ္ဝာ ဥပ္ပါဒိတမဂ္ဂ–ဖလသုခါနုဘဝေါ ကာယဂတာသတိအမတ–ပဋိလာဘော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။

ဥပ္ပါဒိတမနသိကာရ (ပု) [ဥပ္ပါဒိတ+မနသိကာရ] ဖြစ်စေအပ်သောနှလုံးသွင်းခြင်း။ တံ သတ္တာ–ဟဿ အစ္စယေန "သေ့ ဒ္ဓာသနာ ဝုဋ္ဌာဟိ–ဿာမိ"တိ ရတ္တိံ ဥပ္ပါဒိတမနသိကာရံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၇။

ဥပ္ပါဒိတမူလဂ္ဂီ (ပု) [ဥပ္ပါဒိတ+မူလဂ္ဂီ] ဖြစ်စေအပ်သောမူလမီး။ ဝေ ဘာဝိတောတိ ယထာ အရဏိသဟိတေန ဥပ္ပါဒိတော အဂ္ဂိ ဂေါမယ–စုဏ္ဏာဒီဟိ ဝမိတော ဂေါမယဂ္ဂိအာဒိဘာဝံ ပတ္တောပိ အရဏိသဟိတေန ဥပ္ပါဒိတမူလဂ္ဂီ–တွေ၀ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၇။

ဥပ္ပါဒိတသိပ္ပါယတန(နံ) [ဥပ္ပါဒိတ+သိပ္ပါယတန] ဖြစ်စေအပ်သော အတတ်။ ဓမ္မဿာမီတိ မဂ္ဂ–ဓမ္မဿ ဇနကတ္တာ ပုတ္တဿေဝ ပိတရံ အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတသိပ္ပါယတနာဒီနံ ဝိယ စ အာစရိယံ ဓမ္မဿ သာမိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

ဥပ္ပါဒိတသိရီ (ထီ) [ဥပ္ပါဒိတာ+သိရီ] ဖြစ်စေအပ်သော ကျက်သရေ။ ပုဗ္ဗေပိ အပ္ပပုညေဟိ ဥပ္ပါဒိတသိရီ ပန ပုညဝန္တာနံယေဝ ပါဒမူလံ ဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။

ဥပ္ပါဒိဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပါဒိ+ဓမ္မ] မချုတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သောတရား။ တာနိ ဟိ ကေန္တေန ဥပ္ပါ–ဒိဓမ္မဘူတာနေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ အတီတာနံ ဟိ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗတ္တာ ဥပ္ပါဒိဓမ္မာနဋ္ဌ (ဥပါဒိဓမ္မာနဋ္ဌ) ပစ္စယေကဒေသနိပ္ဖတ္တိယာ အာရဒ္ဓုပ္ပါဒိဘာဝ–တော ကာလဝိမုတ္တဿ စ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ဥပ္ပ–န္နာနုကူလတာ ပဂေဝ ပစ္စုပ္ပန္နာနန္တိ တဗ္ဗိဒူရ–တာ၀ တ္တေ ဝိညာယတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၀။ (အနုဋီ၊ ၁။၂၉–၌ ဥပါဒိဓမ္မာနဋ္ဌ–ဟုပါဠိပျက်နေသည်။)

ဥပ္ပါဒိယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏယ+တိ] ဖြစ်စေ၏။ သုက္ကေ ဓမ္မေ န ဥပ္ပါဒိယတိ။ နေတ္တိ၊၁၁။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၈၈။ **ဥပ္ပါဒိယိဳသု**—ကင်္ခါ၊၁၄၀။

ဥပ္ပါဒိယမာန (တိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဏေ+မာန] ဖြစ်စေအပ်လတ္တံ့သော။ အရူပါဝစရဝိပါကော ရူပါဝစရကုသလဿ တံ ပတ္တေတွာ တန္နိဗ္ဗတ္တ–ကကုသလုပ္ပါဒနတ္ထံ ဥပ္ပါဒိယမာနဿ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၈၇။

ဥပ္ပါဒိယိဳသု (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ယ+ဏေ+ဥံ]

ဖြစ်စေကုန်ပြီ။ ဥပ္ပါဒိယတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒီ (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏီ] (ပြီးပြီးသောအကြောင်း တစိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ဥပ္ပါဒိနော ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊ ၃။ ပရိနိဋ္ဌိတကာရဏေကဒေသတ္တာ အဝသံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တီတိ ဥပ္ပါဒိနော။ အဘိဋ္ဌ၊၁၊၈၈၊(- ၃၉၃။ အဘိဋ္ဌ၃၊၁၅၈။ မူလဋီ၊၁၊၄၇၊၁၆၇။ အနုဋီ၊၁၊၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂၊၆၉။)

ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] ဖြစ်စေ -ပြီးစေ-ပြည့်စုံစေ-အပ်သော။ ကတမော ဧကော ဓမ္မော ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗော။ အကုပ္ပံ ဉာဏံ။ ဒီ၊၃၊၂၂၈။ (-မ၊၁၊၅၂။ အံ၊၃၊၄၅၆။ ဝိဋ္ဌ၊၂၊ ၆၈။ မဋ္ဌ၊၁၊၃၇၁။ မဋ္ဌ၃၊၉၀။ အံဋ္ဌ၊၂၊၂၈၃။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁၊၃၁၄။) ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗောတိ နိပ္ဖါဒေ- တဗ္ဗော။ ဒီဋ္ဌ၃၊၂၃၉။

ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗခ(က္ခ)န္ဓ (ပု) [ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗ+ခန္ဓ] ဖြစ်စေအပ်သောခန္ဓာ။ ဇဝံ အာယတိံ တေဟိ ကိလေသေဟိ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗခ(က္ခ)န္ဓာနမ္ပိ ပရိ- စ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂေါ ဝတ္တဗ္ဗော။ မဋီ၊၂၊၂၁၉။ အံ ဋီ၊၃၊၁၈၀။

ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗ+ဓမ္မ] ဖြစ် စေအပ်သော တရား။ ဇနကပစ္စယာနဉ္စ ဥပ္ပါ- ဒေတဗ္ဗဓမ္မဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေယေဝ အာနု- ဘာဝေါ။ အဘိဋ္ဌ၁၊၃၇၆။

ဥပ္ပါဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+တိ] ဖြစ် စေ၏။ သာမိကဿ ဝိမတိံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိ၊ ၁၊၆၁။ (-ဝိ၊၂၊၄၄၆။ သံ၃၊၉။ အံ၊၂၊၂၃၀။ အံ၊ ၃၊၃၂။ ပဋ္ဌာန၊၁၊၁၄၅။ ပဋိသံ၊၄၂။ မဟာနိ၊၁၃၅။ နေတ္တိ၊၁၇။ မိလိန္ဒ၊၁၇၂။ ဝိဋ္ဌ၊၁၊၂၉၅။) **ဥပ္ပါ ဒေန္တိ**—အဘိ၊က၊၂၉။ ဝိဋ္ဌ၊၂၊၄၀။ အဘိဋ္ဌ ၁၊၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၁၅၂။ **ဥပ္ပါဒေသိ**—မဋ္ဌ ၁၊၁၀၀။ အဘိဋ္ဌ၂၊၄၃၂။ **ဥပ္ပါဒေမိ**—မိလိန္ဒ၊၉၁။ ဒီဋ္ဌ၁၊၃၂၂။ မဋ္ဌ၁၊၁၂၀။ မဟာနိဋ္ဌ၊၂၇၆။ **ဥပ္ပါဒေယျ**—ဒီ၊၂၊၁၁၂။ မ၊၂၊၁၇၈။ မ၃၊၁၁၀။ သံ၊၁၊၁၈၇။ အံ၊၁၊၂၉။ အဘိ၊က၊၁၃၀။ နေတ္တိ၊၇၇။ ဝိဋ္ဌ၊၂၊၂၄၈။ ဒီဋ္ဌ၁၊၂၀၈။ မဋ္ဌ၁၊၁၃၉။ မဋ္ဌ ၃၊၅၇။ မဋ္ဌ၄၊၇၅။ သံဋ္ဌ၁၊၂၈၁။ အံဋ္ဌ၁၊၃၅၄။ အဘိဋ္ဌ၁၊၁၇၃။ ဥဒါနဋ္ဌ၊၃၆၅။ မဋီ၊၁၊၂၃၇။ မဋီ၊၃၊၃၃၃။ အံဋီ၊၁၊၁၄၅။ အံဋီ၊၂၊၂၂။ မူလဋီ ၂၊၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁၊၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂၊၂၅၉။ **ဥပ္ပါဒေယျုံ**—မဋီ၊၂၊၂၆၃။ **ဥပ္ပါဒေယျာသိ**— ဝိဋ္ဌ၃၊၂၅။ **ဥပ္ပါဒေယျာထ**—ဥပ္ပါဒေယျာထာ(မ ဋ္ဌ၊၂၊၂၀၈)တိ "မမ ဣဒ"န္တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန အဘိနိဝေသံ ဇနေယျာထ။ မဋီ၊၂၊၂၂၆။ **ဥပ္ပါ ဒေသိ** ဝိ၊၁၊၇၀။ မိလိန္ဒ၊၁၃။ ဝိဋ္ဌ၊၂၊၁၀၀။ ဝိ ဋ္ဌ၃၊၂၈၇။ ဒီဋ္ဌ၁၊၁၂၄။ ဒီဋ္ဌ၊၂၊၁၄၇။ ပဋ္ဌ ၁၊၈၂။ သံဋ္ဌ၁၊၄၁၇၄။ အံဋ္ဌ၁၊၃၃။ အဘိဋ္ဌ ၂၊၄၃၂။ ဒီဋီ၃၊၂၈၀။ မဋီ၊၁၊၁၇၀။ အံဋီ၊၁၊၁၇၁။ အံဋီ၃၊ ၁၂၉။ မူလဋီ၊၂၊၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂၊၄၅၂။ **ဥပ္ပါဒေသုံ**—ဝိဋ္ဌ၃၊၁၈။ ဒီဋ္ဌ၊၂၊၂၂၆။ မဋ္ဌ၁၊၁၇။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၊၂၆၅။ အံဋီ၊၂၊၂၀၉။ **ဥပ္ပါဒေသိံ**— အပ၊၂၊၁၂၈။ သံဋ္ဌ၊၂၊၁၇၈။ အံဋ္ဌ၊၂၊၅။ **ဥပ္ပါ ဒေဿတိ**—ဝိ၊၂၊၁၂၆။ အံ၊၁၊၇။ ဒီဋ္ဌ၁၊၂၆၈။ အံဋ္ဌ၁၊၄၂။ **ဥပ္ပါဒေဿန္တိ**—သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂၊၃၅။ မူလဋီ၃၊၁၃၇။ **ဥပ္ပါဒေဿာမိ**—ဒီ၃၊၁၀၇။ မ ၁၊၁၃။ သံ၊၂၊၃၂၃။ ဝိဋ္ဌ၊၂၊၁၁၁။ ဒီဋ္ဌ၁၊၂၈၇။ **ဥပ္ပါဒေဿာမ**—ဒီဋ္ဌ၊၂၊၄၆။

ဥပ္ပါဒေတုံ (ဗျ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+တုံ] ဖြစ်စေခြင်း ငှါ။ ဆ ဘိက္ခဝေ ဣမေ ခေါ ဓမ္မေ အဘဗ္ဗော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော ဥပ္ပါဒေတုံ။ အံ၊၂၊၃၈၂။ (-ဝိဋ္ဌ၊၁၊၁၈၃။)

ဥပ္ပါဒေတု (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+တု] ဖြစ်စေတတ် သော၊သူ။ သော ဟိ ဗြာဟ္မဏ ဘဂဝါ အနုပ္ပ- န္နဿ မဂ္ဂဿ ဥပ္ပါဒေတာ။ မ၃၊၅၉။ (-သံ၊ ၂၊၅၄။ စူဠနိ၊၁၇၅။ နေတ္တိ၊၁၃၁။ ဒီဋ္ဌ၊၂၊၃၃၆။ မဋ္ဌ၁၊၉၃။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၊၃၀၆။ နေတ္တိဋ္ဌ၊၂၄၂။)

ဥပ္ပါဒေတုကာမ (တိ) [ဥပ္ပါဒေတုံ+ကမု+ဏ]

ဖြစ်စေခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ အထ ခေါ မာရော ပါပိမာ ဘဂဝတော ဘယံ ဆမ္ဘိတတ္တံ လောမဟံသံ ဥပ္ပါဒေတုကာမော မဟန္တံ ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ။ သံ၊၁။၁၀၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၂၊၃၅၀။)

ဥပ္ပါဒေတွာ (ကြိဝိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+တွာ] ဖြစ်စေ၍။ သန္တာဝုသော သတ္တာ ဥပ္ပါဒေတွာ ဥပ္ပါဒေတွာ သုခံ ဝိဟရန္တိ။ ဒီ၊၃။၁၈၃။

ဥပ္ပါဒေန္တ (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+အန္တ] ဖြစ်စေသော၊ သူ။ သဠိစ္စ ဥပ္ပါဒေန္တသ ဝါစာယ ဝါစာယ ပါစိတ္တိယံ။ ကင်္ခါ။၂၅၄။ ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပါဒေန္တသာတိ သံသယံ ဇနေန္တဿ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၁၆။ (-အံ၊၃။၅၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။)

ဥပ္ပါဒေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+အန္တိ] ဖြစ်စေကုန်၏။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+မိ] ဖြစ်စေ၏။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ယျေ] ဖြစ်စေရာ၏။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေယျာထ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ယျာထ] ဖြစ်စေကုန်ရာ၏။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ယျာသိ] ဖြစ်စေရာ၏။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ယျုံ] ဖြစ်စေကုန်ရာ၏။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဥံ] ဖြစ်စေပြီ။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေသိ¹ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+သိ] ဖြစ်စေ၏။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေသိ² (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဤ] ဖြစ်စေပြီ။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဥံ] ဖြစ်စေကုန်ပြီ။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဿတိ] ဖြစ်စေလတ္တံ့။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဿန္တိ] ဖြစ်စေကုန်လတ္တံ့။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေဿာမ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဿာမ] ဖြစ်စေကုန်လတ္တံ့။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပါဒေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ဿာမိ] ဖြစ်စေလတ္တံ့။ ဥပ္ပါဒေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လ¹ (ပု၊န) [(၁) ဥ+ပ္လ(ပိလ)+အ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၀၉။ ဓာတွတ္ထ။၂၂၄၊၂၂၆။ (၂) ဥ+ဗိလ+အ။ ဓာတွတ္ထ။၂၅၆။ (၁) ပ္လဓာတ်ဖြစ်မူ ပေါ်လွင်-နှစ်သက်-တက်ကြွ-ပေါလောပေါ်-မျောပါ-ခြင်း အနက်ယူ၍, ဗိလဓာတ်ဖြစ်မူ ကွဲပြား-အထူးသို့ရောက်-တမျိုးတမည်ဖြစ်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း အနက်ကို ယူရသည်။] (၁) ပေါ်လွင်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ အားကြီးသောနှစ်သက်ခြင်း၊ ပေါလောပေါ်ခြင်း၊ မျောပါခြင်း။ (တိ)(၂) ပေါ်သော။ (၃) ရှေးအခိုက်အတန့်မှ ကွဲပြားသော-ရှေးအခိုက်အတန့်မှ ထူးသော-နှစ်သက်ခြင်းအခိုက်အတန့်သို့ ရောက်သော၊ ပေါ်လွင်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော၊ တမျိုးတမည်ဖြစ်သော၊ ရှေးအခိုက်အတန့်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ (၁) ပုတ္တသမ္ဘဝေသနန္တိ ပုတ္တေဟိ သမ္ဘဝေသနံ၊ တွေ ပတ္တသီသေန ဒါရပရိဂ္ဂဟ ပုတ္တဒါရေသု ဥပ္ပိလော ဝိယ။ အံ၊ဋီ၊၃၊၁၃၂။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀၁-အလားတူ အဓိပ္ပါယ်ရှိသော ဝါကျ၌ ဥပ္ပိလာဝိတ-ဟုရှိသည်။ ဥပ္ပိလာဝိတ-ကြည့်။) တဿ မယှံ အနုရုဒ္ဓ ဝေဒဟောသိ "ဥပ္ပိလံ ခေါ မေ ဥဒပါဒိ၊ ဥပ္ပိလာဓိကရဏဉ္စ ပန မေ သမာဓိ စဝိ"။ မ၊၃။၁၉၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၂။ ဝဇိရ။၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။

၁၃၂။ ပါရာဇိကဏ်သစ် နှင့် ဘာသာဋီကာတို့၌ ဥပ္ပိလဝံ-ဟုရှိ၏၊ ကိုယ်စိတ်တို့၏ပေါ်လွင်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော သမာဓိကိုဖျက်ဆီးတတ်သော ဂေဟသိတပီတိ-ဟု ပါရာဇိကဏ်သစ်၊၂။၂၇၈-၌ အနက်ပေး၍, ဗူး တောင်းအသွင် ပေါ်လွင်သောပီတိ-ဟု ဘာသာ ဋီကာ၊၂။၃၆-၌ အနက်ပေးသည်။ ဥပ္ပိလဝ-လည်းကြည့်။ ဘုရားကြီးတိုက် နယား ဆရာတော်ကား ဥဗ္ဗိလ-သင့်ကြောင်းဆုံးဖြတ်သည်။ ဝိနိစ္ဆယကထာ။၅၃-ကြည့်။) ဥပ္ပိလန္တိ "မယာ ဒိဋ္ဌဘယံ ပကတိယာ ဩလောကယမာနံ နတ္ထိ၊ အဒိဋ္ဌေ ကိံ နာမ ဘယ"န္တိ စိန္တယတော ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ ဥဒပါဒိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၄၈။ ဥပ္ပိလန္တိ ... ဘယဿ ဝိနောဒနဝသေန စိန္တေန္တဿ အတ္တနော ပစ္စဝေက္ခဏာကောသလ္လံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၉။ တေန စိတ္တေ သမာဓိဒူသိကာ ဂေဟဿိတာ ဗလဝ-ပီတိ ဥပ္ပန္နာ။ တေနာဟ "ဥပ္ပိလံ ဥပ္ပန္န"န္တိ။ မ၊ ဋီ၊၃။၃၅၁။ (ဋ္ဌတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၀-၌ ဥပ္ပိလ္လ-ဟု ရှိ၏။ ဥပ္ပိလ္လ-ကြည့်။) (တိ)(၂)(၃) ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာ-ဝိတတ္တ-ကြည့်။

ဥပ္ပိလတိ (ကြိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု)+အ+တိ] ရေး အခိုက်အတန့်မှကွဲပြား၏၊ ရှေးအခိုက်အတန့်မှထူးသော နှစ်သက်ခြင်း အခိုက်အတန့်သို့ ရောက်၏၊ ရှေးအခိုက်အတန့်ကို ဖျက်ဆီး၏။ ရှေးအခိုက်အတန့်မှကွဲပြား၏။ လောက်လက်ခတ်၏၊ တမျိုးတမည်ဖြစ်၏။ ဥပ္ပိလတိ ပုရိမာ-ဝတ္ထာယ ဘိဇ္ဇတိ ဝိသေသံ အာပဇ္ဇတီတိ ဥပ္ပိလံ။ မဋီ၊၂။၉၉။ (ဗိလ-ဓာတ်ဖြင့် ဥဗ္ဗိလတိ-ဟုရှိသင့်သည်။ အထက်ပုဒ်နှင့် ဥဗ္ဗိလယတိ-ကြည့်။)

ဥပ္ပိလန (နာ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု)+ယု] ပေါလောပေါ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပိလနသဘာဝ (တိ) [ဥပ္ပိလန+သဘာဝ] ပေါလောပေါ်ခြင်းသဘောရှိသော။ ပပ္ပဋကောဇန္တိ အာဒိကပ္ပေ ဥဒကူပရိ ပဋ္ဌမံ ပထဝီဘာဝေန သဏ္ဌာတံ နဝနီတပိဏ္ဍသဒိသံ ဥဒကေပိ ဥပ္ပိ-လနသဘာဝံ အဝိလီယနကံ ... ရသာတလ-သခါတံ ပထဝေါဇံ။ ဝိမတိ၊၁။၉၀။

ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လဘာဝကရဏ (တိ) [ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လဘာဝ+ကရဏ] ပေါလောပေါ်သည်၏-မငြိမ်းအေးသည်၏-အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)-လာပိတ°၊ ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတတ္တ-ကြည့်။

ဥပ္ပိလဝ (နာ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+အ] (၁) ပေါ်လွင်တက်ကြွခြင်း။ (တိ)(၂) ပေါ်လွင်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော(တရား)။ (၁) သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ခေါ်ဘံ ဥပ္ပိလဝဉ္စ အာဝဟန္တေဟိ ဝိတက္ကာဒီဟိ အဘိဘူတတ္တာ အပရိဗျတ္တံ တတ္ထ တတြမဇ္ဈတ္တတာယ ကိစ္စံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၇။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လ-လည်းကြည့်။

ဥပ္ပိလဝတာ (ထီ) [ဥပ္ပိလဝ+တာ] ပေါ်လွင်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သည်၏အဖြစ်။ လောဘေန အကုသလမူလေန အဘိဇ္ဈာ စ ဥဒ္ဓစ္စဉ္စ ဥပ္ပိ-လဝတာ အလောဘေန ကုသလမူလေန နိဂ္ဂ-ဏှာတိ။ ပေဋကော။၂၆၂။

ဥပ္ပိ(ပ္ပ)လဝတိ (ကြိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+အ+တိ] (က) ပေါလောပေါ်၏၊ မျောပါ၏။ (ခ) ပေါ်လွင်တက်ကြွ၏။ (က) သစေ ရဇံ ဥပရိ ဥပ္ပိလဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၅။ ဒုပ္ပညဿ ဟိ ကထာ ဥဒကေ ဂေဏ္ဍု ဝိယ ဥပ္ပိ(ပ္ပ)လဝတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၃။ ဥပ္ပိလဝတိ လဟုကဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။ **ဥပ္ပိလဝန္တိ**—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။ **ဥပ္ပိလဝေယျ**—မိလိန္ဒ။၈၆။ (ခ) သိန္ဓဝကုလေ ဇာတသိန္ဓဝါ ပန ဂန္ဓပါနံ ပိဝိတွာ နိဿဒ္ဒါ သန္နိသိန္နာ န ဥပ္ပိလဝန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။

ပါဠိတော်ဒိယောဇနာ၌-ဥပ္ပလဝတီတိ ဥပရိ ဂစ္ဆတိ၊ ပ္လု-ဂတိယန္တိ ဟိ ဓာတုပါဌေသု ဝုတ္တံ။

ထွေ ဥ-ဣတိ ဥပသဂ္ဂသ အတ္တဒဿနတ္ထံ "ဥပရိ"တိ ဝုတ္တံ၊ ပဣာရလကာရသံယောဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပေါတ္ထကေသု ပန "ဥပ္ပိလဝတိ"တိ လိခန္တိ၊ သော အပါဌော-ဟု လာသည်။ ပါစိတ်၊ ယော။၈၉။ ဘာသာဋီကာ၌လည်း ဥပ္လဝတိ-ဟု ရှိသည်။

ဥပ္ပိလဝန္တ (တိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+အ+အန္တ] ပေါလောပေါ်သော၊ မျောပါသော။ ပုန စ ပရံ မဟာရာဇ ကုမ္မော ဥဒကေ ဥပ္ပိလဝန္တော သီသံ ဥက္ခိပိတွာ။ မိလိန္ဒ။၃၅၃။ ဥတ္တရမာနောတိ ဥပ္ပိလဝန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၃။

ဥပ္ပိလဝန္တိ (ကြိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+အ+အန္တိ] (က) ပေါလောပေါ်ကုန်၏၊ မျောပါကုန်၏။ (ခ) ပေါ်လွင်တက်ကြွကုန်၏။ ဥပ္ပိလဝတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပိလဝမာန (တိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+အ+မာန] (က) ပေါလောပေါ်သော။ (ခ) ပေါ်လွင်တက်ကြွသော။ (က) ယထာ ဟိ မုဂ္ဂမာသပ္ပ-မာဏာပိ ပါသာဏသက္ခရာ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တာ ဥပ္ပိလဝမာနာ နာမ နတ္ထိ၊ အံ။၁။၃၆၉။ လာသေ-န္တိတိ ပိတိယာ ဥပ္ပိလဝမာနာ ဝိယ ဥဋ္ဌဟိတွာ လာသိယနာဠကံ နာဋေန္တိ။ ဝိ။၊၂။၂၀၄။

ဥပ္ပိလဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+တွာ] ပေါလောပေါ်၍၊ မျောပါ၍။ ကာလမေဃေန အဘိဝုဋ္ဌေ အာဝါဋေ ဗဟုသော ဝဿနေန ကေစ္စံ အသုစိဇာတံ ဥပ္ပိလဝိတွာ ဝိဂစ္ဆေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၁။

ဥပ္ပိလဝေယျ (ကြိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ [illegible])+အ+ ဧယျ] ပေါလောပေါ်ရာ၏၊ မျောပါရာ၏။ ဥပ္ပိ-လဝတိ(က)ကြည့်။

ဥပ္ပိလာဓိကရဏ (န) [ဥပ္ပိလ+အဓိကရဏ] ပေါ်လွင်-နှစ်သက်-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဥပ္ပိ-လာဓိကရဏန္တု ပန မေ သမာဓိ စဝိ၊ မ၃။၁၉၇။

ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာပန (တိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု)+ဏာပေ+ယု] ပေါ်လွင်တက်ကြွစေသော။ အောက်ပုဒ် နှင့် ဥပ္ပိလာပေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာပနပီတိ (ထီ) [ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာပနာ+ပီတိ] ပေါ်လွင်တက်ကြွစေသော ပီတိ။ ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာ ဝိတတ္တ-ကြည့်။

ဥပ္ပိလာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု)+ဏာပေ +တိ] ပေါ်လွင်တက်ကြွစေ၏။ ဥပ္ပိလာပေတိ စိတ္တံ ဥပ္ပိလာဝိတံ ကရောတီတိ ဥဗ္ဗိလာပနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၈။

ဥပ္ပိလာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု)+ဏာပေ +တွာ] ပေါလောပေါ်စေ၍၊ မျောပါစေ၍။ ဗောဓိသတ္တော တံ သုတွာ...ဥဒကေ ဥပ္ပိလာ-ပေတွာ အပရမ္ပိ တထာရူပမေဝ တဿာ ကောသကံ ကတွာ ပါသေ ဝိဇ္ဈိ။ ဇာ။၃။၂၆၅။

ဥပ္ပိလာဝ (ပု) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+ဏ] (၁) ပေါ်လွင်တက်ကြွနှစ်လိုခြင်း။ (တိ)(၂) ပေါ်လွင်တက်ကြွစေသော။ (၁) ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတ-ဒေါင့်ကွင်း(၁) ကြည့်။ (တိ)(၂) မနသော ဥပ္ပိလာဝါ (ဥဒါန။၁၂၁)တိ စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတတ္တကရော။ ဥဒါန။။၂၁၅။

ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတ ³ (တိ) [ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝ+ဣတ။ ဥပ္ပိလ+အာဝိတ။ ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+တ] (၁) ဖြစ်သောပေါ်လွင်တက်ကြွနှစ်လိုခြင်းရှိသော လောက်လက်ပေါ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ပေါ်လွင်သောအခြင်းအရာဖြင့်ဖြစ်သော၊သူ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ စိတ်၊ပီတိ၊သဘော-စသည်)။ (၂) ရေးအခိုက် အတန့်မှ-ကွဲပြား-အထူးသို့ရောက်-သော၊ တမျိုးတမည်ဖြစ်သော (စိတ်၊ပီတိစသည်)။ (၃) အထက်၌ပေါလောပေါ်-တက်ကြွပေါ်လာ-သော၊ ဖူးတောင်းအသွင်ပေါ်လွင်တက်ကြွသော(စိတ်၊ပီတိ-စသည်)။ (၁) တတြ စေ တုမ္ဟေ အဿထ အာနန္ဒိနော သုမနာ ဥပ္ပိလာဝိတာ။

ဒီ၊၁။၃။ (–ဇာ၊၄၊၂။၉။ မ၀ို၊၃။၃၈၇။) အတ္တ-
မနောတိ ဣဓာပိ ဂေဟဿိတသောမနဿ-
ဝသေန ဥပ္ပိလာဝိတောတိ န ဝေမတ္တော
ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၀ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။ ယဒေဝ တတ္ထ ပီတိဂတံ
စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၄။ ဝိသု
ဒ္ဓိ၊၁။၁၅၃။ (ဒီ၊၁။၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂–နှင့် အဖွင့်
ဋီကာတို့၌ အလားတူ နေရာတို့ဝယ် ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)-
လာဝိတတ္တ–ဟုရှိကြသည်။ ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတတ္တ-
ကြည့်။) စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတန္တိ စိတ္တဿ
ဥပ္ပိလဘာဝကရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၈။ ဥပ္ပိလ-
ဘာဝကရဏန္တိ အဝူပသမဘာဝဿ ကရဏံ။
သမ္မော၊ယော။၂၅၉။ ဥပ္ပိလာဝိတန္တိ ကာမဗ္ဗာယံ
ပရိဂ္ဂဟေသု အပရိစ္စတ္တာပေမဿ အာဒီနဝ-
ဒဿိနော တဏှာသဟဂတာယ ပီတိယာ ပဝတ္တိ-
အာကာရော၊ ဣဓ ပန ဒုတိယဈာနပီတိ အဓိ-
ပ္ပေတာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၄။ တေသံ ဘိက္ခူနံ
ဥဗ္ဗိလာဝိတမေဝ နတ္ထိ။ ဒီဋီ၊၁။၆၁။ သီဋီ၊သစ်၊
၁။၂၂၈၊(–၂၃၀၊၄၅၂၊၄၈၆။) ပုတ္တသမ္မာဓေယ-
န္တိ ပုတ္တောဟိ သမ္မာဓေယန္တံ၊ တ္တေ စ ပုတ္တ-
သီသေန ဒါရပရိဂ္ဂဟံ, ပုတ္တဒါရေသု ဥပ္ပိလာဝိ-
တေန တေသံ ဃရာဝါသာဒိဟေတု သောကာ-
ဘိဘဝနေ စိတ္တဿ သံကိလိဋ္ဌတံ ဒဿေတိ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ (အံဋီ၊၃။၁၃၂–အလားတူ အဓိပ္ပါယ်
ရှိသောဝါကျ၌ ဥပ္ပိလ–ဟု ရှိသည်။ ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လ –
ကြည့်။) ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတတ္တ–လည်း ကြည့်။ (၂)(၃)
ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတတ္တ–ကြည့်။

ဥပ္ပိလာဝိတ၂ (တိ) [ဥပ္ပိလာဝိတ+အ] လောက်
လက်ပေါ်ခြင်းသဘောနှင့်တူသော၊ တမျိုးတစ်
မည်ဖြစ်လျက် စိတ်၏တက်ကြွခြင်းနှင့် တူသော။
(သျ)။ ဥပ္ပိလာဝိတံ ဝိယာတိ ဝါ ဥပ္ပိလာဝိတံ။
ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၄။ (–မိလိန္ဒ။၁၈၂။)

ဥပ္ပိလာဝိတစိတ္တ (တိ) [ဥပ္ပိလာဝိတ+စိတ္တ] ဗူး
တောင်းအသွင် ပေါ်လွင်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။
ဥပ္ပိလာဝိတစိတ္တော ဟိ ရာဇာ အတုလေတ္ဝာ
ကမ္မာနိ ကရောန္တော လဒ္ဓံ ယသံ ဝိနာသေတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၉။

ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတတ္တ (နပ) [ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတ+တ္တ]
ဖြစ်သောပေါ်လွင်တက်ကြွနှစ်လိုခြင်းရှိသော-
လောက်လက်ပေါ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ပေါ်
လွင်သောအခြင်းအရာဖြင့်ဖြစ်သော–ရေးအခိုက်
အတန့်မှ ကွဲပြားသော–ရေးအခိုက်အတန့်မှ
အထူးသို့ရောက်သော–တမျိုးတမည် ဖြစ်သော-
အထက်၌ ဗူးတောင်းအသွင်ပေါ်လွင်ကြွတက်
သော–သူ–စိတ်–၏အဖြစ်။ (ပခုက္ကူ ပါဠိတော်
နိသျ၌–ဗူးတောင်းအလား ပေါလောသွားလျက်
ထင်ရှားပေါ်လွင်သော ပီတိသမ္ပယုတ္တစိတ်ရှိသော
ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာဖြစ်သော ဥပ္ပိလာ
ဝနပီတိ–ဟုအနက်ပေး၍၊ ဘာသာဋီကာ ၌-
ဗူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင်တက်ကြွသော စိတ်၏
အဖြစ်–ဟုအနက်ပေးသည်။) တတြ တုမှေဟိ
န အာနန္ဒော န သောမနဿံ န စေတသော
ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ ကရဏီယံ။ ဒီ၊၁။၃။ မိလိန္ဒ။၁၈၂၊
၁၈၃။ ဥပ္ပိလာဝိနော ဘာဝေါ ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ၊
ကဿ ဥပ္ပိလာဝိတတ္တန္တိ၊ စေတသောတိ။ ဥဒ္ဓ-
စ္စာဝဟာယ ဥပ္ပိလာပနပီတိယာ စေတံ အဓိ-
ဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဥဗ္ဗိလယတီတိ ဥဗ္ဗိလံ၊
ဘိန္ဒတိ ပုရိမာဝတ္ထာယ ဝိသေသံ အာပဇ္ဇတီတိ
အတ္တော၊ ဥဗ္ဗိလမေဝ ဥဗ္ဗိလာဝိတံ၊ တဿ
ဘာဝေါ ဥဗ္ဗိလာဝိတတ္တံ၊ ယာယ ... ဩဒဂ္ဂိယ-
ပီတိယာ စေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီဋီ၊၁။၆၁။ ဥဗ္ဗိလ-
ယတီတိ ဥဗ္ဗိလံ၊ ဘိန္ဒတိ ပုရိမာဝတ္ထာယ ဝိသေသံ
အာပဇ္ဇတီတိ အတ္တော။ တဒေဝ ဥဗ္ဗိလာဝိတံ
ပစ္စယန္တရာဂမာဒိဝသေန။ ဥဒ္ဓံ ပလဝတီတိ ဝါ
ဥဗ္ဗိလာဝိတံ အကာရာနံ ဣကာရံ အာ-
ကာရဉ္စ ကတွာ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၇။ ယဒေဝ
တတ္ထ ပီတိဂတံ စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ။
ဒီ၊၁။၃၄။ စေတသော ဥဗ္ဗိလာဝိတတ္တန္တိ စိတ္တဿ
ဥဗ္ဗိလဘာဝကရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ (အဘိ၊ဝိ။

၃၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၈–တို့၌ ဥပ္ပိလာဝိတံ–
ဟုရှိသည်။ ဥပ္ပိလာဝိတ^၁ ကြည့်။) ယာယ ဥဗ္ဗိ–
လာပနပီတိယာ ဥပ္ပန္နာယ စိတ္တံ "ဥဗ္ဗိလာ–
ဝိတ"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ သာ ပီတိ ဥဗ္ဗိလာဝိတတ္တံ။
ယသ္မာ ပနဿ စိတ္တဿ ဥဗ္ဗိလဘာဝေါ တဿာ
ပီတိယာ သတိ ဟောတိ၊ နာသတိ၊ တသ္မာ သာ
"ဥဗ္ဗိလဘာဝကရဏ"န္တိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရ၆။
ယာယ နိမိတ္တဘူတာယ ဥဗ္ဗိလာဝနပီတိယာ
ဥပ္ပန္နာယ စိတ္တံ ဥဗ္ဗိလာဝိတံ နာမ၊ သာယေဝ
ဥဗ္ဗိလာဝိတတ္တံ ဘာဝဝါစကဿ နိမိတ္တေ ပဝ–
တ္တနတော။ ဣတိ ပီတိယာ ဥပ္ပန္နာယ ဝေ စိတ္တဿ
ဥဗ္ဗိလာဝနတော တဿ ဥဗ္ဗိလာဝိတဘာဝေါ
ပီတိယာ ကတော နာမာတိ အာဟ "ဥဗ္ဗိလ–
ဘာဝကရဏ"န္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။ တဒြ
ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿ န အာနန္ဒော န
သောမနဿံ န စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ။
မ၊၁။၁၉၃။ ဥပ္ပိလာဝိတတ္တန္တိ ဥပ္ပိလာပနပီတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ဥပ္ပိလတိ ပုရိမာဝတ္ထာယ ဘိဇ္ဇတိ
ဝိသေသံ အာပဇ္ဇတီတိ ဥပ္ပိလံ၊ တဒေဝ ဥပ္ပိ–
လာဝိတံ၊ တဿ ဘာဝေါ ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ။
မ၊ဋီ၊၂။၉၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ ဝဇိရ၊၅၂။ မ၊ဋီ၊
၂။၃၂၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၇။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၀၈။)

(ဤနေရာ၌ ဆရာအမျိုးမျိုးတို့၏ အယူ
အဆတို့ကို ပြသင့်ပေသည်။ အဘယာရာမ
ဆရာတော်၏ မောဂ္ဂလာန်နိသျ၊၂။၈၈–၌ ဥပ္ပ–
လဝတီတိ ဥပ္ပလာဝံ၊ ပီတိသမ္ပယုတ္တစိတ္တံ၊ သဉ္ဇာတံ
ဥပ္ပလာဝံ ယေသန္တိ ဥပ္ပိလာဝိတာ၊ ဘိက္ခူ၊ တေသံ
ဘာဝေါ ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ–ဟု ပြဆို၍၊ ပဒရူပ–
သိဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊သျ၊၁။၃၁၈–၌လည်း ထိုနည်းတူပင် ပြဆို
သည်။ သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ၊၁။၃၄၀–၌ ဥပ္ပိ–
လာဝိ+တ္တ=ဥပ္ပိလာဝိတ္တ–ဟုလည်းကောင်း၊
ဥပ္ပိလဝိတ+တ္တ=ဥပ္ပိလဝိတတ္တ–ဟုလည်းကောင်း
ရှိသင့်ကြောင်းပြဆိုသည်။)

ဥပ္ပိလာဝိတတ္တကရ (တိ) [ဥပ္ပိလာဝိတတ္တ+
ကရ] ရှေးအခိုက်အတန့်မှ ကွဲပြားသော အထူး
သို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော၊
ပေါ်လွင်တက်ကြွ နှစ်လိုသည်၏အဖြစ်ကိုပြု
တတ်သော။ မနသော ဥပ္ပိလာဝါတိ စေတသော
ဥပ္ပိလာဝိတတ္တကရာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၅။

ဥပ္ပိလာဝိတဘာဝတ္ထ (ပု) [ဥပ္ပိလာဝိတဘာဝ+
အတ္ထ] ပေါ်လွင်တက်ကြွနှစ်လိုသည်၏ အဖြစ်
ဟုဆိုအပ်သောအနက်။ န ဥပ္ပိလာဝိတဘာဝ–
တ္ထ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉)န္တိ ဥပ္ပိလာဝိတဘာဝသင်္ခါတံ
အတ္ထံ န ကထေသီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။

ဥပ္ပိလာဝိတသဘာဝ (တိ) [ဥပ္ပိလာဝိတ+သဘာဝ]
ပေါ်လွင်တက်ကြွနှစ်လိုသောသဘောရှိသော။
သဟာသာကာရပ္ပဝတ္တာယ ဥပ္ပိလာဝိတသဘာ–
ဝါယ ပီတိယာ အာဟိတဝိသေသာယ တဏှာယ
တံ တဏှာဘိနန္ဒနန္တိ ဝုစ္စတိ။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၉၃။

ဥပ္ပိလာဝိတာကာရ (ပု) [ဥပ္ပိလာဝိတ+အာကာရ]
ဖူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင်သော–လျှပ်ပေါ်
လော်လီသော–အခြင်းအရာ။ စတ္တာလီသ–
ကောင္ငိဝိဘဝေါ ဟောန္တောပိ ဥပ္ပိလာဝိတာ–
ကာရံ ဝါ အသ္မိမာနမတ္တံ ဝါ န ကရောတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။

ဥပ္ပိလာဝိ (တိ) [ဥ+ပ္လု(ပိလု၊ပလဝ)+ဏီ။
ဥပ္ပိလာဝ+ဤ] ပေါလောပေါ်ခြင်းရှိသော၊
လျှပ်ပေါ်လော်လီသော၊ လွန်စွာတပ်နှစ်သက်
တတ်သော၊သူ။ ဥပ္ပိလာဝိနော ဘာဝေါ ဥပ္ပိ–
လာဝိတတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဒိဗ္ဗေသုပိ အာရမ္မ–
ဏေသု ဥပ္ပိလာဝိနော န ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀၇။

ဥပ္ပိလ(ဠ)န (န) [ဥ+ပီဠ+ယု] (၁) ဖိနှိပ်ခြင်း။
(တိ)(၂) ဖိနှိပ်–ဖြစ်ညှစ်–သော။ ဝိတ္ထမ္ဘန်
သေသဘူတတ္တာယဿ ထမ္ဘိတတ္တာပါဒန်၊ ဥပ္ပိ–
လနန္တိ ဧကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၈။ တာသု ပထ–
ဝီဓာတု အဘိက္ကမပဋိက္ကမာဒိကာလေ ဥပ္ပိဠ–
နဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၇။

(-သံၚ္ဋိ၊၂။၁၀၇။ မူလၚ္ဋိ၊၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိၚ္ဋိ၊ ၁။၄၅၇။) (တိ)(၂) ဥပ္ပိဋ္ဌနကာလ၊ ဥပ္ပိဋ္ဌန-ဟတ္ထ-ကြည့်။

ဥပ္ပိလေယျု (ကြိ) [ဥ+ပိဋ္ဌ+ဏေ+ယျု] ဖိနှိပ်-ထိုး-ထောက်-ကုန်ရာ၏။ ဥပ္ပိဋ္ဌေ(လေ)တိ-ကြည့်။

ဥပ္ပိလ္လ (န) [ဥပ္ပိလ+ဏျ] ပေါ်လွင်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သည်၏အဖြစ်။ ဝိစိကိစ္ဆာ စိတ္တဿ ဥပ-က္ကိလေသောတိ ဉတွာ ဝိဒိတွာ ဝိစိကိစ္ဆံ စိတ္တဿ ဥပက္ကိလေသံ ပဇဟိ၊ အမနသိကာရော ။ပ။ ထိနမိဒ္ဓံ၊ ဆမ္ဘိတတ္တံ၊ ဥပ္ပိလ္လံ၊ ဒုဋ္ဌုလ္လံ။ ဉတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၀၀။ (မ၊၃။၁၉၉။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၃၂-တို့၌ ဥပ္ပိလ-ဟုရှိသည်။ ဥပ္ပိလ-ကြည့်။)

ဥပ္ပိဋ္ဌနကာလ (ပု) [ဥပ္ပိဋ္ဌန+ကာလ] ဖိနှိပ်ရာ-ဖိနှိပ်သော-အခါ။ သဗ္ဗဒါတိ ဥပ္ပိဋ္ဌနကာလေ စ အနုပ္ပိဋ္ဌနကာလေ စ။ အနုၚ္ဋိ၊၁။၁၆၂။

ဥပ္ပိဋ္ဌနဟတ္ထ (ပု) [ဥပ္ပိဋ္ဌန+ဟတ္ထ] နှိပ်သောလက်။ တထာ ကုမ္ဘကာရဿ ဒဏ္ဍပ္ပဟာရေန စက္ကံ ဘမယိတွာ ဘာဇနံ ကရောန္တဿ ဥပ္ပိဋ္ဌန-ဟတ္ထော ဝိယ ဝိတက္ကော။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၀။ ဥပ္ပိဋ္ဌနဟတ္ထောတိ ပိဏ္ဍာဿ ဥပ္ပိဋ္ဌနဟတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိၚ္ဋိ၊၁။၁၆၇။

ဥပ္ပိဋ္ဌယမာန (တိ) [ဥ+ပိဋ္ဌ+ဏယ+မာန] ဖိနှိပ်သော၊သူ။ သော ဝေဒနာပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဟတ္ထေန အက္ခိနိ ဥပ္ပိဋ္ဌယမာနော ဂဟေတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၅၀၉။

ဥပ္ပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဥ+ပိဋ္ဌ+တ] (၁) ဖိနှိပ်အပ်-နင်းအပ်-သော။ (၂) နှိပ်စက်-နှောက်ယှက်ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ (၁) မဏ္ဍုကောပိ ဒဏ္ဍေ ဋ္ဌပိတောပိ ဥပ္ပိဋ္ဌိတောပိ ဓမ္မဂတေန ပသာဒေန ဝိဿရမကရောန္တာဝ ကာလမကာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၚ္ဋိ၊၁။၂၄၇။ အက္ကန္တန္တိ တွေ့ ပါဒေနေဝ အက္ကန္တံ နာမ ဟောတိ၊ ဟတ္ထေန ဥပ္ပိဋ္ဌိတံ။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၄၂။ (၂) ဂဂနံ ဥပ္ပိဋ္ဌိတာ ဝါတာ ဝါယန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၂။

ဥပ္ပိဋ္ဌိယမာန (တိ) [ဥ+ပိဋ္ဌ+ယ+မာန] ဖိနှိပ်အပ်-ညှစ်အပ်-ကြိတ်အပ်-သော။ အယံ မဟာ-ပထဝီ ဟတ္ထိနာ အက္ကန္တနဋ္ဌကလာပေါ ဝိယ ဥပ္ပိဋ္ဌိယမာနံ ဥစ္ဆုယန္တံ ဝိယ စ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၃၉။ (-မူလၚ္ဋိ၊၁။၁၄၉။)

ဥပ္ပိဋ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပိဋ္ဌ+တွာ] ဖိနှိပ်-ညှပ်-ပွတ်-၍။ ပိဋ္ဌိတော ရထံ ပဝတ္တေတိတိ ခန္ဓ-ဋ္ဌိကေန ယုဂံ ဥပ္ပိဋ္ဌိတွာ ပစ္ဆိမဘာဂေန ရထံ ပဝတ္တေန္တော ဩသက္ကတိ။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

ဥပ္ပိဋ္ဌေ(လေ)တိ (ကြိ) [ဥ+ပိဋ္ဌ+ဏေ+တိ] နှိပ်-ဖိနှိပ်-ဖြစ်ညှစ်-ကြိတ်-ဆုတ်နယ်-၏။ ကောမေ ဟတ္ထပါဒေ ဥပ္ပိဋ္ဌေတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ အထ ခေါ နံ ဥစ္ဆုယန္တေ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပိဋ္ဌေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိၚ္ဋိ၊၂။၃၅၆။ **ဥပ္ပိဋ္ဌေယျ**—သံၚ္ဋိ၊၁။၂၀၂။ **ဥပ္ပိလေယျု**—သံဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ **ဥပ္ပိဋ္ဌေသိ**—အံဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပိဋ္ဌ+ဏေ+တွာ] နှိပ်-နင်း-ထောက်ကန်-ညှပ်-၍။ ယထေဝ ဟိ နိသ-ဘသဒိတော ဥသဘော ဥသဘဗလေန သမန္နာ-ဂတော စတူဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိံ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ အစလဋ္ဌာနေန တိဋ္ဌတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ ဇာဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၃။ မာတာ "ပုတ္တံ ရက္ခိဿာမိ"တိ ဇင်္ဃံ ဒွါရ-ဗာဟံ နိဿာယ ဇင်္ဃံ ပါဒေဟိ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ ဆမာယ နိသိန္နာ သုတ္တံ ကန္တတိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ မဇ္ဈေန ကဏှသပ္ပံ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ ဂဏှန္တော ဝိယ။ မဋ္ဌ၊၂။ ၅၃။(-သံဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၉၁၊ ၂၂၅။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။) သီဟော ဟတ္ထိကုမ္ဘေ မုခံ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ တိက္ခတ္တုံ အပ္ဖောဋိ-ဝတ္တိယံ သီဟနာဒံ နဒိ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

ဥပ္ပိင္ဆေန္တ (တိ) [ဥ+ပိင္ဆ+ဏေ+အန္တ] ဖိနှိပ်-နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-တတ်သော၊သူ။ ပစတောတိ ပရေ ဒဏ္ဍေန ဥပ္ပိင္ဆေန္တဿ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ပစန် ဒဟန် ဝိဗာဓေန္တိ အာဟ ဒဏ္ဍေန ဥပ္ပိင္ဆေန္တဿာတိ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၃၆။ ယင္ခိကော-ဋိယာ ဥပ္ပိင္ဆေန္တော ဝိယ ကေဒေသမေဝ ကထေသိ။ မဋ္ဌ၊၄။၄၉။ (-မဋ္ဌ၊၄။၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ သံဋီ၊၁။၂၀၆။)

ဥပ္ပိင္ဆေယျ (ကြိ) [ဥ+ပိင္ဆ+ဏေ+ဧယျ] ဖိနှိပ်-ထောက်-ရာ၏။ ဥပ္ပိင္ဆေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပိင္ဆေသိ (ကြိ) [ဥ+ပိင္ဆ+ဏေ+ဤ] ဖိနှိပ်-ညှစ်-ပြီ။ ဥပ္ပိင္ဆေတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပေဠထ (ကြိ) [ဥပ+ဎ္လ+ထ။ ဆန်းကြောင့် ပ ၌ ဒွေဘော် ရောက်သည်။] ကပ်ရောက်ကုန်လော၊ လျှိုကုန်လော။ **ကေ** သူလသို့ ဥပ္ပေဠထ။ ဇာ၊၂။၁၅၂။ ဥပ္ပေဠထာတိ အာဝုနထ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၂၁။

ဥပ္ဖါလေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဖလ(ဖာလ)+ဏေ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၆၄၊၁၆၇။] ရင်ကို-ကွဲစေ-ခွဲ-၏။ အတ္တာနံ ဥပ္ဖါလေသိ(မ၊၂။၃၁၂)တိ တေနေဝ အသိနာ အတ္တနော ဥဒရံ ဖာလေသိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။

ဥပ္ဖါလေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဖလ(ဖာလ)+ဏေ+ဤ] ရင်ကို-ကွဲစေ-ခွဲ-ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ဖါသုလိက (တိ) [ဥ+ဖာသုလိကာ] ထွက်သော နံရိုးရှိသော။ နံရိုးပြိုင်းပြိုင်း ထွက်သော။ ဥပ္ဖါသုလိကေ(ပေတ။၁၃၈)တိ ဥဂ္ဂတဖာသုလိကေ။ ပေတဋ္ဌ၊၆၃။ (-ပေတ။၁၅၁။ အပ၊၂။၂၂၆။ ပေတဋ္ဌ၊၉၄။ ထေရီဋ္ဌ၊၁၃၇။)

ဥပ္လဝ¹ (ကြိ) [ဥ+ပ္လု+အ+ဟိ] ပေါလောပေါ်လော၊ အပေါ်တက်လော့။ ဥပ္လဝတိ-ကြည့်။

ဥပ္လဝ² (ပု) [ဥ+ပ္လု+အ] (၁) ပေါ်ခြင်း၊ ငုပ်၍ ပေါ်ခြင်း (သျ)။ (တိ) (၂) ပေါလောပေါ်သော၊ မနက်နဲသော။ (၁) ဥပ္လဝါဒိမတ္တံ ကိံ ဟသမေမ္ဟာ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၄၃။ (တိ)(၂) ဥပ္လဝသဒ္ဓ-ကြည့်။

ဥပ္လဝတိ (ကြိ) [ဥ+ပ္လု+အ+တိ] (၁) ပေါလောပေါ်၏၊ အပေါ်သို့တက်၏။ (၂) ပြေးသွား၏။ (၁) ဒုပ္ပညဿ ဟိ ကထာ ဥဒကေ ဂေဏ္ဍု ဝိယ ဥပ္လဝတိ။ ဥဒါနဋ္ဌ၊၃၀၂။ **ဥပ္လဝန္တိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ မဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ အံဋီ၊၁။၂၁၆။ **ဥပ္လဝ** ဥမ္မုဇ္ဇ ဘော ပုထိသိလေ၊ ဥပ္လဝ ဘော ပုထုသိလေ၊ ထလမုပ္လဝ ဘော ပုထုသိလေ။ သံ၊၂။၄၉၉။ နေတ္တိ။၃၉။ ဥပ္လဝါတိ ဇလဿ ဥပရိ ပ္လဝ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၀၉။ ထလမုပ္လဝါတိ ထလမဘိရုဟ။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၀၉။ **ဥပ္လဝေယျ**—သံ၊၂။၄၉၉။ (၂) သော တတ္ထာဝသိကော ပုဂ္ဂလော ဘဝေ ဘဝေ ဥပ္လဝတိ ဓာဝတိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၉၅။

ဥပ္လဝန္တ (တိ) [ဥ+ပ္လု+အန္တ] ပေါ်တက်လာသော၊ လွှမ်းမိုးသော။ ဥပ္လဝိဿန္တု-ကြည့်။

ဥပ္လဝမာန (တိ) [ဥ+ပ္လု+အ+မာန] ပေါလောပေါ်သော။ ဥပ္ပလပတ္တံ ဝိယ ဥဒကေ ဥပ္လဝမာနံ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၆၁။

ဥပ္လဝသဒ္ဓ (တိ) [ဥပ္လဝါ+သဒ္ဓါ] ပေါလောပေါ်-မနက်နဲ-သောသဒ္ဓါတရားရှိသော၊သူ။ ပရိတ္တ-သဒ္ဓတာယ ဝါ ဥပ္လဝသဒ္ဓတာယ ဝါ ပရိပ္လဝ-ပသာဒဿ ကာမာဝစရရူပါဝစရာဒိဘေဒါ ပညာ န ပရိပူရိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

ဥပ္လဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပ္လု+တွာ] ပေါလောပေါ်၍။ မေဃေ ဝဿန္တေ ဥဒကေန ဥပ္လဝိတွာ … သောတေန ဝုယှမာနံ။ သံဋ္ဌ၊၃။၇၄။ (-ဥဒါနဋ္ဌ၊၃၄၄။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။)

ဥပ္လဝိဿန္တု (တိ) [ဥ+ပ္လု+အ+ဿန္တု] ပေါ်တက်လာသော၊ လွှမ်းမိုးသော။ ဥပ္လဝိဿံ ဒီပမိမံ

ဉဋ္ဌာရံ။ ဇာ၊၁။၂၄၄။ ဉလ္လဝိဿန္တိ ဇွာမံ ဒီပကံ ဉလ္လဝန္တော အဇ္ဈောတ္ထရန္တော အဘိဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၄။

ဉလ္လဝေယျ (ကြိ) [ဥ+ပ္လု+အ+ယျေ] ပေါ်လောပေါ်ရာ၏၊ အပေါ်သို့တက်လာရာ၏။ ဉလ္လဝတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗဋ္ဋုမ (တိ) [ဥ+ဝဋ္ဋုမ] လမ်းမှန်မှ ထွက်သော၊ လမ်းလွဲသော (ရထား)။ အဿခဠုကော "ပေဟိ"တိ ဝုတ္တော ... ဥမ္မဂ္ဂံ ဂဏှာတိ၊ ဥဗ္ဗဋ္ဋုမံ ရထံ ကရောတိ။ အံ၊၃။၃၃၃၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။)

ဥဗ္ဗဋ္ဋတိ (ကြိ) [ဥ+ဝဋ္ဋ+အ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။၃၅၂။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၅၈။] ကြွတက်၏၊ ထ၏။ ကသိဏမ္ပိ ဥဂ္ဃါဋိယမာနံ နေဝ ဥဗ္ဗဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၁။ နေဝ ဥဗ္ဗဋ္ဋတီတိ နေဝ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၉၅။

ဥဗ္ဗဋ္ဋန (နု) [ဥ+ဝဋ္ဋ+ယု] ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-သုံးသပ်-ကြေးပွတ်-ခြင်း။ တေ္တ စ ဟတ္ထံ အမုဉ္စိတွာ ဥဗ္ဗဋ္ဋနေ ကောဝ အာပတ္တိ။ ကင်္ခါ။၃၅၁။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇-အလားတူအဖွင့်၌ ဥမ္မဒ္ဒနေ-ဟုရှိသည်။) ဥဗ္ဗဋ္ဋန-လည်းကြည့်။

ဥဗ္ဗဋ္ဋနဃံသနဓောဝန (နု) [ဥဗ္ဗဋ္ဋန+ဃံသန+ဓောဝန] ပွတ်ခြေ-ပွတ်သပ်-ကြေးပွတ်-ခြင်း, ပွတ်တိုက်ခြင်း, ရေဆေး-ဖွပ်လျှော်-ခြင်း။ တဇ္ဇံ ဝါယမန္တိ ဥဗ္ဗဋ္ဋနဃံသနဓောဝနာဒိကံ တဒနုရူပ-ဝါယာမံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

ဥဗ္ဗဋ္ဋာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဝဋ္ဋ+ဏာပေ+တိ] အထက်၌လည်စေ၏၊ ပွတ်သပ်-သုံးသပ်-ကြေးပွတ်-စေ၏။ ပွတ်တိုက်စေ၏၊ (ဘာသာဋီ)။ ဥမ္မဒ္ဒါပေယျာတိ ဥဗ္ဗဋ္ဋာပေယျ။ ကင်္ခါ။၃၅၁။

ဥဗ္ဗဋ္ဋာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဝဋ္ဋ+ဏာပေ+ယျေ] ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-သုံးသပ်-ကြေးပွတ်-စေရာ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗဋ္ဋိတ (တိ) [ဥ+ဝဋ္ဋ+တ] ပွတ်သပ်အပ်-ပွတ်ချေအပ်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗဋ္ဋိတသရီရ (တိ) [ဥဗ္ဗဋ္ဋိတ+သရီရ] ပွတ်သပ်အပ်-ပွတ်ချေအပ်-သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ (ပေါ့သောကိုယ်ရှိသော။ ဇာတ်၊ဝတ္ထု။) အထရာဇာ ဩဋ္ဌာရိကာနိ အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ မဿုကမ္မံ ကာရေတွာ ဥဗ္ဗဋ္ဋိတသရီရော ပေါက္ခရဏိယာ အန္တော ရာဇဝိဘဝေန နှတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၆။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။)

ဥဗ္ဗဋ္ဋေတိ (ကြိ) [ဥ+ဝဋ္ဋ+ဏေ+တိ] ပွတ်-ပွတ်သပ်-ကြေးပွတ်-ထုံ-၏။ ဥစ္ဆာဒေန္တီတိ ဥဗ္ဗ-ဋ္ဋေန္တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆၅။ **ဥဗ္ဗဋ္ဋေထ၊ ဥဗ္ဗ-ဋ္ဋေယျုံ**—ဒီ၊၂။၂၅၉။ **ဥဗ္ဗဋ္ဋေသိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝဋ္ဋ+ဏေ+တွာ] (၁) ပွတ်-ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-၍၊ ထုံ၍။ (၂) ဖြေ၍။ (ကြိုးလွန်းကိုဖြေ၍။) (၃) ထုတ်၍။ (၁) ရာဇာ တုဋ္ဌော သာမဏေရဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဂန္ဓေဟိ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဝရမုတ္တ-သဒိသာနံ ဓာတူနံ ပူရေတွာ အဒါသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ကေဒိဝသံ သရီရံ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဆန္ဒေ-တဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏမေဝ မဂဓနာဠိယာ ဒွါဒသနာဠိ-မတ္တံ လဒ္ဓံ ဝဋ္ဋတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉၊၂၈၇။) (၂) ရဇ္ဇုကေ လဘိတွာ သယံ ဝဋ္ဋိတံ ဥဗ္ဗ-ဋ္ဋေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာတိ တေ ရဇ္ဇုကေ ဝိသုံ ဝိသုံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၀။ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာတိ ပါကတိကံ ကတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၂။ (၃) အဟဉ္စိ ဇွာမိဿာ ဒေဝတာယ ယကာနံ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဒဒေယျံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ တဒါ ရာဂံ သမူလံ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ သမုဂ္ဃါတန္တ-မေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာတိ သမုစ္ဆေဒဝသေန သမူလံ ဥဒ္ဓရိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၊၈၉။)

ဥဗ္ဗေဌထ (ကြိ) [ဥ+ဝဌ+ဏေ+ထ] ပွတ်-ပွတ်သပ်-ကြေးပွတ်-ထုံ-ကုန်လော။ ဥဗ္ဗေဌတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗေဌန္တ (တိ) [ဥ+ဝဌ+ဏေ+အန္တ] ပွတ်-ပွတ်သပ်-ကြေးပွတ်-ထုံ-သော၊သူ။ စုဏ္ဏမတ္တိကာ-ဒီဟိ ဂတ္တာနိ ဥဗ္ဗေဌေန္တော မလ္လကမုဋ္ဌာဒီဟိ ဝါ ဃံသန္တော နှာယတိ (နဟာယတိ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

ဥဗ္ဗေဌယျုံ (ကြိ) [ဥ+ဝဌ+ဏေ+ဧယျုံ] ပွတ်-ပွတ်သပ်-ကြေးပွတ်-ထုံ-ကုန်ရာ၏။ ဥဗ္ဗေဌတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗေဌသိ (ကြိ) [ဥ+ဝဌ+ဏေ+ဤ] ပွတ်-ပွတ်သပ်-ကြေးပွတ်-ထုံ-ပြီ။ ဥဗ္ဗေဌတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗတ္တန (န) [ဥ+ဝတု(ဝတ္တ)+ယု။ ဥဗ္ဗတ္တိယတေ ဝိသာရီယတေ မလမနေနေတိ ဥဗ္ဗတ္တနံ၊ ဝတု ဝတ္တနေ ဘူဝါဒိ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၉၉။] ပွတ်-ပွတ်သပ်-လိမ်းကျံ-ထုံ-ခြင်း၊ ကြေး-ပွတ်-တိုက်-ခြင်း။ ဥစ္ဆာဒနံ ဥဗ္ဗတ္တနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၃။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။) (ဓာန်၊သျ၊သစ် နှင့် တောင်ပေါက်ဓာန်၊သျ-တို့၌ ဥဗ္ဗဋ္ဋန-ဟုရှိသည်။)

ဥဗ္ဗတ္တမာန (တိ) [ဥ+ဝတု(ဝတ္တ)+အ+မာန] ဖြစ်ပေါ်လာသော။ အာစရသမ္ပတ္တိယာ သစ္စကိ-ရိယာယ ဥဗ္ဗတ္တမာနမဟောဃနိဝတ္တနေန အခဏ္ဍ-သီလာတိ သညာတနိစ္ဆယာ ဘဒ္ဒါ သုန္ဒရာ အယံ ဂုတ္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၁။

ဥဗ္ဗတ္တယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝတု(ဝတ္တ)+ဏယ+တွာ] အထက်၌ဖြစ်စေ၍၊ အထက်သို့ မလှန်၍။ ဥဗ္ဗတ္တယိတွာ ပထဝိံ၊ ပက္ခိပိ ဟတ္ထ-ပါတိယံ။ အပ၊၂။၂၃၀။

ဥဗ္ဗတ္တိယန္တ (တိ) [ဥ+ဝတု(ဝတ္တ)+ဏယ+အန္တ] ထက်အောက်ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော။ ဥဗ္ဗတ္တိ-ယန္တေပိ ဘန္တေ သဒေဝကေ လောကေ ... ထေရော သာရိပုတ္တော န ပရသ ဒုက္ခံ သာဒိယေယျ။ မိလိန္ဒ။၁၀၈။

ဥဗ္ဗတ္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝတု(ဝတ္တ)+ဏေ+တွာ] (၁) ထုတ်၍၊ နုတ်၍။ (၂)(က) အထက်၌ဖြစ်စေ၍၊ ပြောင်းပြန်-ဖြစ်စေ-စီးစေ-၍။ (ခ) လျှံတက်စေ၍။ ဒသဝိဓမ္ပိ သံယောဇနံ သမူ-လကံ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ ဆဒ္ဒေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (၂)(က) တံ ပါစိနနိန္နာယ ဂင်္ဂါယ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ ပစ္ဆာမုခကရဏံ ဝိယ အတိဒုက္ကရံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ (ခ) ဒေဝတာ သမုဒ္ဒံ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ သဗ္ဗေဝ တုမှေ ဃာတေဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၃။

ဥဗ္ဗဒ္ဓ (တိ) [(၁) အဝ+ဝဒ္ဓ။ (၂) ဥ+ဝဒ္ဓ] (၁) အောက်သို့သက်၍-ကြီး-တိုးပွား-သော။ (၂) အထက်သို့တက်၍-ကြီး-တိုးပွား-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗဒ္ဓပိဏ္ဍိက (တိ) [ဥဗ္ဗဒ္ဓပိဏ္ဍ+ဣက] (၁) အောက်သို့သက်၍-ကြီး-တိုးပွား-သော ခြေသလုံး မြင်းခေါင်းအသားစိုင်ရှိသော၊သူ။ (၂) အထက်သို့တက်၍-ကြီး-တိုးပွား-သောခြေသလုံး မြင်းခေါင်းအသားစိုင်ရှိသော၊သူ။ (၁)(၂) ဝိကဋော ဝါ ပဏ္ဍော ဝါ ဥဗ္ဗဒ္ဓပိဏ္ဍိကော ဝါ၊ သော ဒုဝိဓော ဟေဋ္ဌာ ဩရုဠှာဟိ ဝါ ဥပရိ အာရုဠှာဟိ ဝါ မဟတီဟိ ဇင်္ဃပိဏ္ဍိကာဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၄။ (-ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၁၅၉။)

(ရှေးဥမင်-သျှ၌ "ဥပဒ္ဓပိဏ္ဍိကော= မြင်းခေါင်းသလုံးတွဲလွဲကျသောသူ" ဟုလည်းကောင်း၊ ဘာသာဋီကာ၌ "အောက်သို့သက်သောကြီးသော သလုံးမြင်းခေါင်းသားရှိသူသည်သော်၎င်း၊ (ဝါ) အထက်သို့တက်သော ကြီးသောသလုံးမြင်းခေါင်းသားရှိသူသည်သော်၎င်း" ဟုလည်းကောင်း အနက်ပေးသည်။ ပါစိတ်ယောဇနာ ၂ရ၂-၌ ဥပန္ဓပိဏ္ဍိ-ကာယ အတ္ထံ သဟ ဘောဒေန ဒဿေန္တော အာဟ "သော ဒုဝိဓော"တိအာဒိ- စသည်ဖြင့် ပြဆိုသည်။ ယင်းတို့အလို "ဥပန္ဓ(ဥပဒ္ဓ)ပိဏ္ဍိကော=

ထက်ဝက်သောခြေသလုံးမြင်းခေါင်းသား ရှိသောသူ” ဟု သဒ္ဒါနက်ပေးရလိမ့်မည်။)

ဥပ္ပန္န (ပု၊နု) [ဥ+ပဒ္+အ] (၁)အထက်(လည်ပင်း)၌-ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-ကြောင်း ကြိုး။ (တိ)(၂) အထက်(လည်ပင်း)၌-ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-ကြောင်း ကြိုးရှိသော၊ ကြိုးဆွဲချသော၊သူ။ (၁) ဝရံ မေ ဣဓ ဥပ္ပန္နံ၊ ယဉ္စ ဟီနံ ပုနာစရေ။ ထေရီ။၃၈၉။ ဣမသ္မိံ ဝနန္တရေ ဥပ္ပန္နံ ဗဒ္ဓိတွာ မရဏံ မေ ဝရံ သေယျန္တိ အဝေါစ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈၃။ (တိ)(၂) ဣတ္ထိံ ... ရဇ္ဇုပါသေ ဂီဝံ ပဋိမုဉ္စိတွာ ဥပ္ပန္နာ ကာလမကာသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၄၅။

ဥပ္ပန္နတိ (ကြိ) [ဥ+ပဒ္+အ+တိ] အထက် (လည်ပင်း)၌-ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-၏၊ ကြိုးဆွဲချ၏။ ဝိသံ ခါဒန္တိ၊ ရဇ္ဇုယာ ဥပ္ပန္နန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၄။ **ဥပ္ပန္နာမ** —သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။

ဥပ္ပန္နန (နု) [ဥ+ပဒ္+ယု] အထက်(လည်ပင်း)၌-ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-ခြင်း၊ ကြိုးဆွဲချခြင်း။ စိတ္တဝိဃာတမယံ ဒေါမနဿံ စိတ္တဝိဃာတတော ဝေ ဥပ္ပန္နံ ဥပ္ပန္နနဇရာတိသာရာဒိကာယိကံ ဒုက္ခဉ္စ။ မူလဋီ၊ ၂။၆၈။

ဥပ္ပန္နန္တ (တိ) [ဥ+ပဒ္+အန္တ] အထက်(လည်ပင်း)၌-နှောင်ဖွဲ့-ဖွံ့ချည်သော၊ ကြိုးဆွဲချသော၊သူ။ ကောဓဝသေန အဘုဉ္ဇန္တဿ, ဥပ္ပန္နန္တဿ စ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၁။

ဥပ္ပန္နန္တိ (ကြိ) [ဥ+ပဒ္+အ+အန္တိ] အထက် (လည်ပင်း)၌-ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-ကုန်၏၊ ကြိုးဆွဲချကုန်၏။ ဥပ္ပန္နတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပန္နာမ (ကြိ) [ဥ+ပဒ္+အ+မ] အထက် (လည်ပင်း)၌-ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-ကုန်၏၊ ကြိုးဆွဲချကုန်၏။ ဥပ္ပန္နတိ-ကြည့်။

ဥပ္ပန္ဓိတုံ (ဗျ) [ဥ+ပဒ္+တုံ] အထက်(လည်ပင်း)၌ ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-ခြင်းငှါ၊ ကြိုးဆွဲချခြင်းငှာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပ္ပန္ဓိတုကာမ (တိ) [ဥပ္ပန္ဓိတုံ+ကမု+ဏ] အထက်(လည်ပင်း)၌ ဖွံ့ချည်ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ကြိုးဆွဲချလိုသော၊သူ။ ကော ကိရ ဣတ္ထိံ ဥပ္ပန္ဓိတုကာမာ ရက္ခေ ရဇ္ဇုံ လဂ္ဂေတွာ သံဝိဓာတဗ္ဗံ သံဝိဒဟတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄။ (-ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၉၁။)

ဥပ္ပန္ဓိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဒ္+တွာ] (၁) အထက် (လည်ပင်း)၌-ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-၍၊ ကြိုးဆွဲချ၍။ (၂) အထက်၌-ဖွံ့ချည်-နှောင်ဖွဲ့-၍၊ ဆွဲချိတ်-ချိတ်ဆွဲ-၍။ (၁) ရဇ္ဇုယာ ဝါ ဥပ္ပန္ဓိတွာ ကာလကံကရောဟိ။ ဝိ၊၁။၉၂၉၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄။) (၂) ဥလ္လုယီတောတိ ဥပ္ပန္ဓိတွာ လယီတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။

ဥပ္ပရိပေတဝတ္ထု (နု) [ဥပ္ပရိပေတ+ဝတ္ထု] ဥပ္ပရိမည်သောမိန်းမ၏ အကြောင်းအရာ ဝတ္ထု။ (ဥပ္ပရိပေတဝတ္ထုဟု ဆိုသော်လည်း ထိုဥပ္ပရိသည် ပြိတ္တာမ မဟုတ်ချေ။ မိဖုရားခေါင်ကြီးသာဖြစ်သည်၊ အရှင်သခင်မင်း ကွယ်လွန်သွားသောကြောင့် စိုးရိမ်ပူဆွေးသော ဥပ္ပရိ-ဟု ဆိုလိုသည်။ ဥပ္ပရိ (၂) လည်းကြည့်။) အဟု ရာဇာ ဗြဟ္မဒတ္တောတိ ဣဒံ ဥပ္ပရိပေတဝတ္ထုံ သတ္ထာ ... ကထေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။

ဥပ္ပရိဝဂ္ဂ (ပု) [ဥပ္ပရိ+ဝဂ္ဂ] ဥပ္ပရိဝဂ်။ ဥရဂဝဂ္ဂေါ ဥပ္ပရိဝဂ္ဂေါ စူဠဝဂ္ဂေါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃။

ဥပ္ပရိ (ထီ) [ဥ+ဝရီ။ ဥဗ်ရီ(သံ)] (၁) မိဖုရား။ (၂) ဥပ္ပရိမည်သူ။ (ဥပ္ပရိမည်သူ နှစ်ဦးတွေ့ရသည်၊ ဥပ္ပရိမင်းသမီး နှင့် ဥပ္ပရိမိဖုရား-တို့ဖြစ်သည်။ ဥပ္ပရိမင်းသမီး၏ အကြောင်းအရာမှာ—ကကုသန်ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ ကြက်မဖြစ်ခဲ့စဉ်က ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းသော

ပုဂ္ဂိုလ်၏ တရားသံကိုကြားနာရ၍ စုတေသော အခါ မင်းမျိုး၌ ဥဗ္ဗရီမည်သောမင်းသမီးဖြစ်ပြီးလျှင် ကိုယ်လက်အညစ်အကြေးစွန့်ရာအရပ်၌ မြင်တွေ့ရသောပိုးလောက်အစုကို "ပုဠဝက သညာ" စီးဖြန်းသောကြောင့် ပဌမစျာန်ရ၍ ဗြဟ္မာဘုံသို့ရောက်ရ၏၊ ထိုမှစုတေ၍ ယခု ဂေါတမဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ ဝက်မငယ်ဖြစ်ရလေသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ ဥဗ္ဗရီမိဖုရား၏ အကြောင်းအရာမှာ—လွန်လေပြီးသောကာလ ပဉ္စာလတိုင်း ကပိလမြို့ စူဠနီဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ ဥဗ္ဗရီမည်သော မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ဗြဟ္မဒတ်မင်း နတ်ရွာစံ၍ ပူဆွေးသောကရောက်နေရှာသည်၊ ထိုအခါဘုရားအလောင်းရသေ့က တရားဟောသဖြင့် မေတ္တာဘာဝနာစီးဖြန်းသောကြောင့် ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ရောက်ရလေသည်။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၈-၁၅၅။

(၁) ဥဗ္ဗရိ ကေန ဒေါသေန၊ ဒဇ္ဈသိ ဒကရက္ခိနော။ ဇာ၊၁။၃၈၅။ ဥဗ္ဗရိန္တိ ဩရောဓံ။ ဧဝံ ဂုဏသမ္ပန္နံ နန္ဒာဒေဝိံ ကေန ဒေါသေန ဒကရက္ခသဿ ဒဿသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၆။ (၂) တံ ဒါရိကံ ကဟာပဏရာသိမှိ ဌပေတွာ ... "ဥဗ္ဗရီ"တိ နာမံ ကာရာပေတွာ အဂ္ဂမဟေသိ-ဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၉။ သာ ဧကဿ ယောဂါဝစရဿ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ သဇ္ဈာယ-န္တဿ ဓမ္မဃောသံ သုတွာ တတော စုတာ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဥဗ္ဗရီ နာမ ရာဇဓီတာ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။

ဥဗ္ဗသတိ (ကြိ) [ဥ+ဝသ+အ+တိ] တည်ရှိနေသည်မဟုတ်၊ (လူတို့)မတည်နေ၊ မတည်ရှိ။ **ကော** ပစ္စန္တဂါမကော ကဒါစိ ဝသတိ၊ ကဒါစိ ဥဗ္ဗသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ဥဗ္ဗသိတ (တိ) [ဥ+ဝသ+တ။ ဥ+ဝသိတ] မတည်နေ-မတည်ရှိ-သော၊ (လူတို့) နေရာအရပ်မဟုတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗသိတကာလ (ပု) [ဥဗ္ဗသိတ+ကာလ] မတည်နေသော-မတည်ရှိသော-(လူတို့)နေရာအရပ်မဟုတ်သော-အခါကာလ။ ဝါနရဂဏော ဥဗ္ဗ-သိတကာလေ အာဂန္တွာ တဿ ဖလာနိ ခါဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ဥဗ္ဗဟတိ (ကြိ) [ဥ+ဝဟ+အ+တိ] (၁) ဆောင်-ရွက်ဆောင်-သယ်ဆောင်-၏။ (၂) ထုတ်ဆောင်-ဖယ်ထုတ်-ပယ်ရှား-ကင်းစေ-၏။ (၁) ဘိယျော ပုနပ္ပုနံ ဘိယျောသော မတ္တာယ အတ္တနော ဝုရံ ဘာရံ ဝဟတေ ဥဗ္ဗဟတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂၊ (၂) ဥဗ္ဗာဟိကာယ-ကြည့်။ **ဥဗ္ဗဟန္တိ** ဝိမတိ၊၁။၂၈၆။ ဝိနယလင်္ကာရဋီ၊၂။၁၆၄။

ဥဗ္ဗဟန (န) [ဥ+ဝဟ+ယု] (၁) နုတ်-ထုတ်ဆောင်-ခြင်း။ (တိ)(၂) မိမိအပေါ်၌ တင်၍ ထမ်းပိုးရွက်ဆောင်တတ်သော။ (၁) သလ္လဿ ဥဗ္ဗဟနံ သလ္လုဗ္ဗဟနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၀။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗဟနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဥဗ္ဗဟန+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (နိဿယပစ္စည်းအဖြစ်ကြောင့် ထိုမနောဓာတ်မနောဝိညာဏဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို) မိမိအပေါ်၌ တင်၍ ထမ်းပိုးရွက်ဆောင်၏သို့ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော။ မနောဓာတုမနောဝိညာဏ-ဓာတူနံ နိဿယလက္ခဏံ ဟဒယဝတ္ထု၊ ... ဥဗ္ဗဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၇။ နိဿယ-ဘာဝတော ဥပရိ အာရောပေတွာ ဝဟန္တံ ဝိယ ပစ္စုပတိဋ္ဌတီတိ ဥဗ္ဗဟနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၈။

ဥဗ္ဗဟန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဝဟ+အ+အန္တိ] ထုတ်ဆောင်-ဖယ်ထုတ်-ပယ်ရှား-ကင်းစေ-ကုန်၏။ ဥဗ္ဗဟတိ (၂) ကြည့်။

ဥဗ္ဗဟာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ဏာပေ+တိ] ဆောင်-သယ်ဆောင်-စေ၏။ သီယံ သီယံ သယ်ရာပေတွာ သီယံ သီယံ ဥဗ္ဗဟာပေယျ။

အံ၊၁။ ၂၄၃-၂၄၄။ ဥဗ္ဗဟာပေယျာတိ ခလဋ္ဌာနံ အာဟရာပေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၂။

ဥဗ္ဗဟာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝဟ+ဏာပေ+တွာ] ဆောင်စေ၍၊ သယ်ဆောင်စေ၍။ သီယံ သီယံ ဥဗ္ဗဟာပေတွာ သီယံ သီယံ ပုဉ္ဇံ ကာရာပေယျ။ အံ၊၁။ ၂၄၄။ (-ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၆။)

ဥဗ္ဗဟာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ဏာပေ+ယျ] ဆောင်-သယ်ဆောင်-စေရာ၏။ ဥဗ္ဗ-ဟာပေတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗဟေတိ (ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ဏေ+တိ] ဆောင်-ဖြစ်စေ-၏။ ဥဒဗ္ဗဟေတိ ဥဗ္ဗဟေယျ ဓာရေယျ၊ အတ္တနိ သဥ္ဇနေယျာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၁။

ဥဗ္ဗဟေယျ (ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ဏေ+ယျ] ဆောင်-ဖြစ်စေ-ရာ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗာဠှေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ပဠ+ဏေ+တွာ] ခွဲ-ကိုက်ဖြတ်-၍၊ (ပခုက္ကူ၊သျှ)၊ အထက်သို့တက်စေ၍၊ ထုတ်-နှုတ်-၍၊ (ဘာသာ၊ဋီ)။ ဒန္တေဟိ ဥဗ္ဗာ-ဠှေတွာ ခါဒနံ နာမ ဒုက္ခံ ပဗ္ဗဇိတဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ (ဤနေရာဝယ် သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂၂၆၉-၌ ဒန္တေန ဥပ္ပါဋိတံ ဝက္ကလံ-ဟုရှိသည်၊ ဘာသာ ဋီကာ ၌လည်း ဥ+ပဋ+ဏေ+တွာ-ဟု ခွဲ၍ ဥပ္ပါဋေတွာ ရှိသင့်ကြောင်းဆိုသည်။ ဤ၌ ပ ကို ဗ ပြုသည် ဟု မှတ်ရာ၏။)

ဥဗ္ဗာဓကေ (တိ) [ဥ+ဗာဓ+ဏွု။ ထိ ၌ ဥဗ္ဗာ-ဓိကာ] နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဥဗ္ဗာဓိကံ ဗဟုဇနပမဒ္ဒနံ၊ အဗာဠ္ဍ ဂိရံ သော န ဘဏိ ဖရုသံ၊ ဒီ၊၃။၁၄၁။ ဥဗ္ဗာဓိကန္တိ အဋ္ဋောသ-ယုတ္တတ္တာ အာဗာဓကေရိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။

ဥဗ္ဗာဓတိ (ကြိ) [ဥ+ဗာဓ+အ+တိ] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-၏။ ယောဇနသတံ ခေါ ရာဇည မနုဿဂန္ဓော ဒေဝေ ဥဗ္ဗာဓတိ။ ဒီ၊၂။၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ ဥဗ္ဗာဓတီတိ ... ဗာဓတိ။ ဒီ။ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။

ဥဗ္ဗာဓန (န) [ဥ+ဗာဓ+ယု] အထက်အထက်၌-ထပ်ဆင့်၍-နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ နှောင်အိမ်သွင်းခြင်း၊ ထောင်ချခြင်း၊ နှောင်အိမ်သွင်း၍ နှိပ်စက်ခြင်း။ ဥဗ္ဗာဓနာယာ(ဒီ၊၃။၁၃၅)တိ ဗန္ဓနာ-ဂါရပ္ပဝေသနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဥဗ္ဗာဓနာယာတိ ဗန္ဓနာဂါရေ ပက္ခိပိတွာ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဗာဓနေန။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၁၂၀။

ဥဗ္ဗာဓိကာ (ထိ) [ဥ+ဗာဓ+ဏွု+အာ] နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်းကို ပြုတတ်သော (စကား)။ ဥဗ္ဗာ-ဓကေ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗာသိတ (တိ) [ဥ+ဝသ+တ။ ဥ+ဝါသိတ] (လူတို့) နေရာအရပ်မဟုတ်သော။ ဇဝံ ဇေန သော ပဒေသော ဥဗ္ဗာသိတော အဟောသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၆။ (ရူပသိဒ္ဓိ၊၁၂၇-၌ ဥ ဥပသာရ၏ အနက် တို့ကိုပြရာ၌ "ဝိယောဂေ ဥဗ္ဗာသိတော" ဟု ပါရှိသည်။ ကင်း၍နေသော၊ အသီးနေသော-ဟု အနက်ပေးသည်။)

ဥဗ္ဗာသေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝသ+ဏေ+တွာ။ ဥ+ဝါသေတွာ] (လူတို့) မတည်နေစေမူ၍၊ အသီးအခြား-တည်နေစေ-တည်နေရာကိုပြု-၍။ အဘယော နာမ ဓောရော ပဋ္ဌသတပရိဝါရော ကေသိမ္ဗိ ဌာနေ ခန္ဓဝါရံ ဗန္ဓိတွာ သမန္တာ တိ-ယောဇနံ ဥဗ္ဗာသေတွာ ဝသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၄။ ဥဗ္ဗာသေတွာတိ သမန္တတော တိ-ယောဇနံ ဝိလုမ္ပနေ့ာ မနုဿေ ပလာပေတွာ အညေသံ အဝါသံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၇၆။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၆၅။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၇။)

ဥဗ္ဗာဟတိ (ကြိ) [ဥ+ဗာဓ+အ+တိ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-၏။ သရီရဂန္ဓော ဒူရတောဝ ဥဗ္ဗာဟတိ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ (ကတ္ထစိမူ၌ ဥဗ္ဗာဟတိ-ဟုရှိ၏။)

ဥဗ္ဗာဟန (န) [ဥ+ဝဟ+ယု] (၁) ဆွဲငင်ထုတ်-

နုတ်ယူ-ခြင်း၊ အပေါင်းမှ ထုတ်ဆောင်ယူခြင်း။ (၂) ထုတ်ဆောင်ရာအပေါင်း။ (၁) သလ္လဿ ပဋိဝိဒ္ဓဿ ကတ္တန် ဥဗ္ဗာဟန် သလ္လကတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၇။ (၂) ဥဗ္ဗာဟနဘူတ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗာဟနက (တိ) [ဥ+ဝဟ+ဏွု] ထုတ်ဆောင်-ဆွဲနုတ်-တတ်သော။ ဥဗ္ဗာဟနကဝါတ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗာဟနကရဏ (နု) [ဥဗ္ဗာဟန+ကရဏ] ထုတ်ခြင်းကိုပြုခြင်း။ ကထဉ္စိ ကေဝစနနိဒ္ဒိဋ္ဌတော ဥဗ္ဗာဟနကရဏံ ယုတ္တံ သိယာ ကေသိုံယေဝတ္ထော ဥဗ္ဗာဟိတဗ္ဗဿ အညဿတ္ထဿ အဘာဝတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၃။

ဥဗ္ဗာဟနကဝါတ (ပု) [ဥဗ္ဗာဟနက+ဝါတ] ထုတ်ဆောင်-ဆွဲနုတ်-တတ်သောလေ။ န ဟိ သိနေ-ရုဥဗ္ဗာဟနကဝါတော သာမဏ္ဍေ ပုရာဏပဏ္ဏဿ လဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၃။

ဥဗ္ဗာဟနတ္ထ (ပု) [ဥဗ္ဗာဟန+အတ္ထ။ ဥ+ဝါဟနတ္ထ] ထုတ်ယူခြင်းအနက်၊ အပေါင်းမှထုတ်ယူခြင်း အနက်။ ဉာဏာနန္တိ...ဥဗ္ဗာဟနတ္ထေ စေတံ သာမိ-ဝစနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဥဗ္ဗာဟနတ္ထေပိ ဟိ ကေဝစနမိစ္ဆန္တိ ကေစိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၃။ ဥဗ္ဗာဟနတ္ထေ စေတန္တိ တေဠ ဥဒ္ဓံ ဝါဟနတ္ထေ။ သမုဟနီဟရဏတ္ထေတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂံ။၈၅။

ဥဗ္ဗာဟနဘူတ (တိ) [ဥဗ္ဗာဟန+ဘူတ] ထုတ်ယူရာ အပေါင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော။ တ္တေ စ ဆန္နံ ဝဏ္ဏာနံ ဥဗ္ဗာဟနဘူတာနံ ယမကာ ယမကာ ဝဏ္ဏာ ပဝတ္တန္တီတိ ပါဠိသေသေန သမ္ဗန္ဓော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၆။

ဥဗ္ဗာဟာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဝဟ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] ထုတ်ဆောင်-သယ်ဆောင်-စေအပ်သော။ ဥဗ္ဗာ-ဟာပေတဗ္ဗ(ဝိ၊၄။၃၃၆)န္တိ ခလမဏ္ဍလံ ဟရာ-ပေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၀။

ဥဗ္ဗာဟာပေတွာ (ကာ၊ကြိဝိ) [ဥ+ဝဟ+ဏာပေ+တွာ] ထုတ်ဆောင်-သယ်ဆောင်-စေ၍။ ဥဗ္ဗာဟာ-ပေတွာ ပုဉ္ဇံ ကာရာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၃၆။

ဥဗ္ဗာဟိကကမ္မသမ္မုတိ (ထီ) [ဥဗ္ဗာဟိကာ+ကမ္မ+သမ္မုတိ] ဥဗ္ဗာဟိကကံသမုတ်ခြင်း၊ ဥဗ္ဗာဟိက ကမ္မဝါစာဖြင့်သမုတ်ခြင်း။ ဥဗ္ဗာဟိကကမ္မ-သမ္မုတိယံ အဋ္ဌပိ ဇနာ ကေတော၀ သမ္မတာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။

ဥဗ္ဗာဟိကသမ္မုတိ (ထီ) [ဥဗ္ဗာဟိကာ+သမ္မုတိ] (သံဃာမှ) ထုတ်နုတ်ရွေးချယ်၍ သမုတ်ခြင်း။ ဥဗ္ဗာဟိကမ္မဝါစာဖြင့် သမုတ်ခြင်း။ တေနေ၀ သတ္တသတိကက္ခန္ဓကေ ဥဗ္ဗာဟိကသမ္မုတိယံ အဋ္ဌပိ ဇနာ ကေတော သမ္မတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၂။

ဥဗ္ဗာဟိကဝဂ္ဂ (ပု) [ဥဗ္ဗာဟိကာ+ဝဂ္ဂ] ဥဗ္ဗာဟိကဝဂ်။ ဥဗ္ဗာဟိကဝဂ္ဂေ "န အတ္ထကုသလော"တိ န အဋ္ဌကထာကုသလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၁။

ဥဗ္ဗာဟိက(ကာ)ဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဥဗ္ဗာဟိကာ+ဝိနိစ္ဆယ] ဥဗ္ဗာဟိကကမ္မဝါစာဖြင့် ရွေးကောက်ဆုံးဖြတ်ရာ၊ မဟုတ်မလျား တားမြစ်ခြင်းရှိသောကြောင့် နှစ်ယောက်သုံးယောက်သော ရဟန်းတို့ကို ရွေးကောက်ဆုံးဖြတ်ရာ။ ဥဗ္ဗာဟိကဝိနိစ္ဆ-ယေတိ ... ဒွေ တယော ဘိက္ခူ ဥစ္စိနိတွာ ဝိနိစ္ဆယော ဥဗ္ဗာဟိကဝိနိစ္ဆယောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၂၀။ (ကင်္ခါ။၂၅၇-၌ ဥဗ္ဗာ-ဟိကဝိနိစ္ဆယ-ဟုရှိသည်။) ဇေ ဥဗ္ဗာဟိကာ-ဝိနိစ္ဆယေ ဓမ္မကထိကဿ ဘိက္ခုနော နိဿာ-ရဏာ နိဿာရဏာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၇။

ဥဗ္ဗာဟိကာ (ထီ) [ဥ+ဗာဟ+ဏွု+အာ။ ဓာတွတ္ထ။ ၂၅၆။] (သံဃာမှ)-ထုတ်နုတ်-ရွေးချယ်-သမုတ်ခြင်း၊ အလဇ္ဇီတို့၏ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း, ငြင်းခုံခြင်းကို ကင်းစေကုန်ကြောင်းဖြစ်သော ဥတ္တိဒုတိယ ကမ္မဝါစာဖြင့် သံဃာ၏သမုတ်ခြင်း။ မအူသျ၊ ၄။၅၀၂။ (ယင်းသျှ၌-ဥဗ္ဗာဟိကာ-ဟုရှိ၊) (သံဃာ

မှ)–ထုတ်နုတ်–ရွေးချယ်–ယူခြင်း။ ဥဗ္ဗာဟိကကမ္မဝါစာ။ (စူဠဝါမြန်မာပြန်။)

ဝိဝါဒါဓိကရုဏ်း စသည်ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ထိုအဓိကရုဏ်းကို ဆုံးဖြတ်ရာသံဃာအစည်းအဝေး၌ အလဇ္ဇီရဟန်းတို့ များစွာပါဝင်နေသဖြင့် ငြင်းခုံစကား မဆုံးနိုင်အောင် ဖြစ်နေ၏၊ ထိုစကားတို့၏ ဆိုလိုချက်အနက်သဘောကိုလည်းမသိရ၊ ဝိနည်း၌ မကျွမ်းကျင် မလိမ္မာသော ဓမ္မကထိကရဟန်းကလည်း ဝင်ရောက်ပြောဆိုလာ၏၊ ထိုအခါ သံဃာသည် ပန်ကြား၍လည်းကောင်း, ဥတ္တိဒုတိယကမ္မဝါစာဖြင့်လည်းကောင်း အင်္ဂါဆယ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ရဟန်းနှစ်ပါးကိုဖြစ်စေ, သုံးပါးကိုဖြစ်စေ ထိုနှစ်ဘက်သံဃာမှ ထုတ်နုတ်ရွေးချယ်၍ ဥဗ္ဗာဟိကသမ္မုတိ ပေးရသည်။ ထိုအခါ၌ အလဇ္ဇီရဟန်း, ဓမ္မကထိကရဟန်းတို့၏ ချိမ်းချောက်ခြင်း ငြင်းခုံခြင်းတို့သည် ကင်းပျောက်သွားလေသည်။ ထိုအဓိကရုဏ်းသည်လည်း ဓမ္မဝိနယနှင့်အညီ ငြိမ်းအေးသွားလေသည်၊ ဝိ၄။၂၂၃–၂၂၅။ ဝိဋ္ဌ၄။၄၂။

မြတ်စွာဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံ၍ နှစ်တစ်ရာရှိသောအခါ ဝေသာလီပြည်နေ ဝဇ္ဇီတိုင်းသားရဟန်းတို့သည် "ဆယ်ပါးသောဝတ္ထု"ကို ပြောဟောကြသောကြောင့် ပါဝါပြည်သား ရဟန်းတော်များ, အဝန္တိဒက္ခိဏာပထတိုင်းသား ရဟန်းတော်များနှင့် ဝိဝါဒါဓိကရုဏ်း ဖြစ်ပွားလေသည်။ ထိုအဓိကရုဏ်းကို ဝေသာလီပြည်၌ ဆုံးဖြတ်ကြသောအခါ အဆုံးမသတ်နိုင်အောင်စကားပြောဆိုကြသဖြင့် ဝေသာလီပြည်သားရဟန်းတော်များဘက်မှလေးပါး, ပါဝါပြည်သား ရဟန်းတော်များဘက်မှလေးပါး ထုတ်နုတ်ရွေးချယ်၍ ဥဗ္ဗာဟိကသမ္မုတိပေးပြီးလျှင် ထိုရှစ်ပါးတွင်ပါဝင်သော အရှင်ရေဝတမထေရ်က တင်ပြလျှောက်ထားသော"ဆယ်ပါးသောဝတ္ထု"ကို သံဃထေရ်ဖြစ်သော အရှင်သဗ္ဗကာမိမထေရ်မြတ်က အဓမ္မဟု ဆုံးဖြတ်တော်မူ၍ ထိုအဓိကရုဏ်းကို ငြိမ်းအေးစေတော်မူခဲ့လေသည်။ ဝိ၄။၄၉၁–၅၀၈။

ဥဗ္ဗာဟိကာယ သမ္မန္နိတဗ္ဗော(ဝိ၄။၂၂၃)–တိ အပလောကေတွာ ဝါ သမ္မန္နိတဗ္ဗော ပရတော ဝုတ္တာယ ဉတ္တိဒုတိယာယ ဝါ ကမ္မဝါစာယ။ ဝိဋ္ဌ၄။၄၂။ အနန္တာနိ ဘဿာနိ ဓမ္မကထိကံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဗာဟတိ ပဋိသေဓေတိ ဧတာယ သမ္မုတိယာတိ ဥဗ္ဗာဟိကာ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၄၇။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝေရုပံ အဓိကရဏံ ဥဗ္ဗာဟိကာယ ဝူပသမေတုံ။ ဝိ၄။၂၂၃၊(–၅၀၅။ ဝိ၅။၃၄၂။) ဥဗ္ဗာဟိကာယာ(ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၇၅)တိ ဥဗ္ဗဟန္တိ ဝိယောဇေန္တိ တောယ အလဇ္ဇီနံ တဇ္ဇနီ ဝါ ကလဟံ ဝါတိ ဥဗ္ဗာဟိကာ၊ သံဃသမ္မုတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၆။ ဥဗ္ဗာဟိကာယာတိ ဥဗ္ဗဟန္တိ ဝိယောဇေန္တိ တောယ အလဇ္ဇီနံ တဇ္ဇနီ ဝါ ကလဟံ ဝါတိ ဥဗ္ဗာဟိကာ၊ သံဃသမ္မုတိ၊ တာယ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂။၁၆၄။ ကတိ ဟိ နု ခေါ ဘန္တေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဥဗ္ဗာဟိကာယ သမ္မန္နိတဗ္ဗော။ အံ၃။၃၁၂။ ဥဗ္ဗာဟိကာယာတိ သမ္ပတ္တအဓိကရဏံ ဝူပသမေတုံ သံဃတော ဥဗ္ဗာဟိတွာ ဥဒ္ဓရိတွာ ဂဟဏတ္ထာယ။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ (–ဝိဋ္ဌ၄။၄၂၊၁၈၂။ ကင်္ခါ။၂၈၉။ မဋ္ဌ၄။၂၈။ ဝဇိရ။၅၂၀။ ကင်္ခါဋီ။သစ်။၄၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၇။ အံဋီ၊၃။၂၀၀။)

ဥဗ္ဗာဟိကာဒိကမ္မ (န) [ဥဗ္ဗာဟိကာဒိ+ကမ္မ] ဥဗ္ဗာဟိကအစရှိသောကံ။ ယသ္မာ ဥဗ္ဗာဟိကာဒိကမ္မံ ဗဟူနမ္ပိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၃။

ဥဗ္ဗာဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဝဟ+တဗ္ဗ] ထုတ်ဆောင်အပ်သော။ ဥဗ္ဗာဟနကရဏ–ကြည့်။

ဥဗ္ဗာဟိတွာ (ကြိဝိ) [ဥ+ဝဟ+တွာ] ထုတ်၍။ ဥဗ္ဗာဟိကာ–ကြည့်။

ဥဗ္ဗာဟေတိ[1] (ကြိ) [ဥ+ဗာဓ+ဏေ+တိ] နှိပ်စက်၏။ မာ နံ ကုဏာလံ သကုဏံ အဒ္ဒိနပရိယာယပထေ

ကိလမထော ဥဗ္ဘာဟေတ္ထ။ ဇာ၊၂။၁၁၃။ ဥဗ္ဘာဟေတ္ထာတိ ဗာဓယိတ္ထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၈။

ဥဗ္ဘာဟေတိ[၂] (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ဏေ+တိ] ထုတ်ဆောင်စေ၏။ ယထာ နာမ ဆေကော အဟိတုဏ္ဍိကော သပ္ပဒဋ္ဌဝိသံ တေနေဝ သပ္ပေန ပုန ဍံသာပေတွာ ဥဗ္ဘာဟေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

ဥဗ္ဘာဟေတ္ထ (ကြိ) [ဥ+ဗာဓ+ဏေ+တ္ထ] နှိပ်စက်ပြီ။ ဥဗ္ဘာဟေတိ[၁]-ကြည့်။

ဥဗ္ဘာဟေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဝဟ+ဏေ+ဧယျ] ထုတ်ဆောင်စေရာ၏။ ဥဗ္ဘာဟေတိ[၂]-ကြည့်။

ဥဗ္ဘာဠှ (တိ) [ဥ+ဗာဓ+တ] နှိပ်စက်-နှောက်ယှက်-အပ်သောသူ။ သကုဏသံဃဿ သဒ္ဒေန ဥဗ္ဘာဠှော(ဝိ၊၁။၂၂၂)တိ ... သော ဘိက္ခု တေန သဒ္ဒေန ပီဠိတော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၀၄။)

ဥဗ္ဗိအဓိက (တိ) [ဥဗ္ဗိ+အဓိက] မြေ-ပထဝီ-ဓာတ်လွန်ကဲသော။ ဥဗ္ဗိအဓိကာနံ (အဘိဓမ္မဝတာရ။ ၉၁) ပထဝီအဓိကာနံ။ အဘိဓမ္မဝတာရ၊ ဋီ၊၁။၁၁၆။

ဥဗ္ဗိဂ (ပု) [ဥ+ဝိဇ+ဏ] ထိတ်လန့်ခြင်း။ အညမ္ပိ သဇ္ဈာယနနယံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ "ပဟာရဿ ဥဗ္ဗိဂါ"တိ။... ဘီတာတိ ဣမိနာ "ဥဗ္ဗိဂါ"တိ ဧတ္ထ ဥပုဗ္ဗဝိဇဓာတုဿတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၂၀။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈-၌ ပဟာရဿ မုစ္ဆိတာ-ဟုရှိသည်။)

ဥဗ္ဗိဂ္ဂ (တိ) [ဥ+ဝိဇီ(ဝိဇ)+တ။ ဥဝိဂ္န၊သံ။] ထိတ်လန့်-နှလုံးသားတုံလှုပ်-ကြောက်ရွံ့-သောသူ။ နိစ္စံ ဥတြဿမိဒံ စိတ္တံ၊ နိစ္စံ ဥဗ္ဗိဂ္ဂမိဒံ မနော။ သံ၊၁။၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ (-ဥဒါန။၉၉။ အပ၊၂။၃၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။) ဒုတိယပဒံ ပုရိမဿေဝ ဝေဝစနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ ဥဗ္ဗိဂ္ဂန္တိ သံဝိဂ္ဂံ၊... ဥဗ္ဗိဂ္ဂန္တိ ဘယဝသေန သဟ နိဿယေန သဉ္စလိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇။)

ဥဗ္ဗိဂ္ဂမ(မာ)နသ (တိ) [ဥဗ္ဗိဂ္ဂ+မ(မာ)နသ] ထိတ်လန့်သော စိတ်ရှိသောသူ။ တတ္ထ တတ္ထေဝ အဋ္ဌာသိ၊ ဥဗ္ဗိဂ္ဂမနသော တဒါ။ ထေရ။၃၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ နိစ္စံ ဥဗ္ဗိဂ္ဂဟဒယာ၊ သဗ္ဗလောကဝိဟေသကာ။ ဇာ၊၁။၃၂။(-၁၅၃။) မဟာရာဇ ကာကာ နာမ နိစ္စံ ဥဗ္ဗိဂ္ဂမာနသာ ဘယပ္ပတ္တာဝ ဝိဟရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၂။)

ဥဗ္ဗိဂ္ဂရူပ (တိ) [ဥဗ္ဗိဂ္ဂ+ရူပ] ထိတ်လန့်သော သဘောရှိသောသူ။ ဥဗ္ဗိဂ္ဂရူပေါ ပုရိသော၊ သောရဋ္ဌံ တေဒမြဝိ။ ပေတ။၂၀၂။ ဥဗ္ဗိဂ္ဂရူပေါတိ ဥတြဿသဘာဝေါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃။)

ဥဗ္ဗိဂ္ဂဟဒယ (တိ) [ဥဗ္ဗိဂ္ဂ+ဟဒယ] ထိတ်လန့်သောစိတ်ရှိသောသူ။ ဥဗ္ဗိဂ္ဂမ(မာ)နသ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိဇတိ (ကြိ) [ဥ+ဝိဇီ(ဝိဇ)+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၄၉။ ပါစိတ်၊ယော။၁၂၀။] ထိတ်လန့်၏။ တံ ဒိသွာ ဥဗ္ဗိဇိ သာမ။ ဇာ၊၂။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၆။

ဥဗ္ဗိဇိ (ကြိ) [ဥ+ဝိဇီ+ဤ] ထိတ်လန့်ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥ+ဝိဇီ+ယ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၄၉၊ ၂၂၄။] ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-၏။ သော စ ရာဇာ တိက္ခတ္တုံ ရတ္တိယာ ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။) **ဥဗ္ဗိဇ္ဇန္တိ**— ဥဗ္ဗိဇ္ဇန္တိပိ(ဝိ၊၁။၂၁၈)တိ ... ဥဗ္ဗေဂံ ဣဉ္ဇနံ စလနံ ပဋိလဘန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ (-ဝိ၊၃။၁၀၄။ နေတ္တိ၊၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။) **ဥဗ္ဗိဇ္ဇိ**—သံ၊၁။၂၂၉။ မိလိန္ဒ။၂၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ **ဥဗ္ဗိဇ္ဇိံသု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။

ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာ (ထီ) [ဥ+ဝိဇီ+ယ+ယု+အာ] ထိတ်လန့်-ကြောက်ရွံ့-တုန်လှုပ်-ခြင်း။ ပရိတဿနာတိ ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာ ဖန္ဒနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ တာ ပန စိတ္တဿ ပုရိမာဝတ္ထာယ စလနံ ကမ္ပနန္တိ အာဟ ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာ ဖန္ဒနာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁။၁၅၇။ ဘယံ နာမ ဘီတံ၊ တံ ပန ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာကာရေန ... ဒုဝိဓန္တိ အာဟ ဥဗ္ဗေဂဘယဉ္စေဝ ဥတ္တာသဘယဉ္စာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၁၀၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၈။)

ဥဗ္ဗိဇ္ဇန္တ (တိ) [ဥ+ဝိဇီ+ယ+အန္တ] ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်သော၊သူ။ အရဟတ္တမဂ္ဂေန စ ဝဋ္ဋဘယ-တော ပညုဗ္ဗေဂ္ဂေန ဥဗ္ဗိဇ္ဇန္တော...ဘယူပရတော နာမ။ မူလဋီ၊၃။၃၃။

ဥဗ္ဗိဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဝိဇီ+ယ+အန္တိ] ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-ကုန်၏။ ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိဇ္ဇိံသု (ကြိ) [ဥ+ဝိဇီ+ယ+ဥံ] ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-ကုန်ပြီ။ ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိဇ္ဇိ (ကြိ) [ဥ+ဝိဇီ+ယ+ဤ] ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-ပြီ။ ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိဇ္ဇိတွာ (ကြိဝိ) [ဥ+ဝိဇီ+ယ+တွာ] ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-၍။ ဝေဠု ဝိဘာဝယတော သီလဝိပ-တ္တိတော ဥဗ္ဗိဇ္ဇိတွာ သီလသမ္ပတ္တိနိန္နံ မာနသံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၆။ ဥဗ္ဗိဇ္ဇိတွာတိ ဉာဏု-တြာသေန ဥတ္တသိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၈၇။

ဥဗ္ဗိဇ္ဇေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဝိဇီ+ယ+ဏေ+တိ] ထိတ်လန့်စေ၏။ သသဗိဠာရာဒိကော ဘီရုကဇာ-တိကော ကောစိ သတ္တော မံ န ဥတ္တာသတိ န ဥဗ္ဗိဇ္ဇေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

ဥဗ္ဗိဒ္ဓ (န) [ဥ+ဝိဒ္ဓ(=ဝိ+ဣဓ+တ)။ ဝိဒ္ဓ[၂]-ကြည့်။] (၁) အမြင့်၊ (တိ)(၂) မြင့်-မတ်မတ် ထောင်-သော၊ အစောက်မြင့်သော၊ အထက်သို့မြင့်တက်သော။ (၃) ဝေးသော။ (မဟာဝါဘာသာဋီ၌ ဥ+ဝိဓ+တ-ပစ္စည်းကြံ၍ အထက်သို့ ဖောက်ထွင်းအပ်သည်-ဟုအနက်ပေး၏၊ ရွှေဥမင်နိသျှဉ်း၌ အထက်ထုတ်ချင်း-ဟုအနက်ပေးသည်။) (၁) ဟတ္ထသတုဗ္ဗေဓမဿာတိ ဟတ္ထသတုဗ္ဗေဓော၊ ဟတ္ထသတံ ဥဗ္ဗိဒ္ဓဿပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၅၂။) (တိ)(၂) တတ္ထ ရူပိယဘူမိယံ၊ ပါသာဒံ မာပယိံ အဟံ။ ... ဥဗ္ဗိဒ္ဓံ နဘမုဂ္ဂတံ။ အပ၊၁။၂။ ဥဗ္ဗိဒ္ဓံ ဥဂ္ဂတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ဥဗ္ဗိဒ္ဓံ ဘဝနံ မယှံ။ အပ၊၁။၃၇။ ဥဗ္ဗိဒ္ဓံ ဥစ္စံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ဥဿိတဘာဝေါတိ ဥဗ္ဗိဒ္ဓဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၂။ ဝိဒ္ဓန္တိ ဥဗ္ဗိဒ္ဓံ၊ မေဃဝိဂမေန ဒူရီဘူတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၆။) သဥပသဂ္ဂဿ ပဒဿ အတ္ထော ဥပသဂ္ဂေန ဝိနာပိ ဝိညာယတီတိ အာဟ ဝိဒ္ဓန္တိ ဥဗ္ဗိဒ္ဓန္တိ။ သာ စဿ ဥဗ္ဗိဒ္ဓတာ ဥပက္ကိလေသဝိဂမေန ဒူရဘာဝေန ဥပဋ္ဌာနန္တိ အာဟ မေဃဝိဂမေန ဒူရီဘူတန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၉။ ဥဗ္ဗိဒ္ဓေတိ ဒူရေ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။)

ဥဗ္ဗိနယ (တိ) [ဥ+ဝိနယ] ထွက်သွားသော-ကင်းကွာသော-ပျက်စီးသော-ဝိနည်းရှိသော၊ ဝိနည်းမှကင်းသော၊ ဝိနည်းမဟုတ်သော။ ဥဒ္ဓမ္မ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိရ (န) [ဥဗ္ဗိ+ဤရ+အ] မြေမှထွက်သောဆား၊ တွင်းထွက်ဆား၊ မြေပေါက်ဆား။ ဥဗ္ဗိတော ဘူမိတော ဤရတိ ဥဂ္ဂစ္ဆတီတိ ဥဗ္ဗိရန္တိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေန္တော အာဟ "ဘူမိတော အင်္ကုရံ ဥဋ္ဌ-ဟတီ"တိ။ ဣမိနာ အဋ္ဌကထာနယေန သြဋ္ဌဇော တတိယက္ခရောယေဝ ယုဇ္ဇတိ၊ ပေါတ္ထကေသု ပန စတုတ္ထက္ခရောယေဝ ဒိဿတိ။ ဥဗ္ဘိဒန္တိပိ ပါဌော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၄၄-၅။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂-၌ ဥဗ္ဘိဒံ-ဟုရှိ၏။ ဥဗ္ဘိဒ-လည်းကြည့်။)

ဥဗ္ဗိလ—ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိလာပန—ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာပန-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိလာဝိတ—ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတ¹-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိလာဝိတတ္တ—ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လာဝိတတ္တ-ကြည့်။

ဥဗ္ဗိရိ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဗ္ဗိရိမည်သူ။ ထိုသူသည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်လက်ထက်တော် ကာလဝယ် ဟံသာဝတီမြို့၌ဖြစ်၍ ရဟန္တာအရှင်မြတ်အား အမွှေးရှည်သော ကောဇောနက်အခင်းစသည်ကို ခင်း၍ သိတင်းသုံးစေပြီးလျှင် ဆွမ်းလှူခဲ့သောကုသိုလ်ကြောင့် နတ်ပြည်သုဂတိတို့၌ဖြစ်၍ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ သာဝတ္ထိပြည်ဝယ် ဥစ္စာကြွယ်ဝသော သူကြွယ်မျိုး၌ "ဥဗ္ဗိရိ" အမည်ဖြင့် အလွန်အဆင်းလှသော အမျိုးသမီးဖြစ်လာသူတည်း။ ကောသလမင်းက နှစ်ချိုက်သိမ်းပိုက်၍ "ဇီဝန္တီ" မည်သော သမီးတစ်ယောက်မွေးဖွားသောအခါ အဘိသိက်သွန်းခံရသော မိဖုရားဖြစ်လာ၏။ ထိုသမီး ကွယ်လွန်သောကြောင့် သုသာန်သို့သွား၍ ငိုကြွေးသောအခါ ဘုရားရှင်က "ဤသုသာန်၌ ဇီဝန္တီ အမည်ဖြင့်သေသော သင်၏သမီးပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်တို့တွင် အဘယ်သူကိုရည်၍ စိုးရိမ်ပူဆွေး ငိုကြွေးသနည်း-စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသောတရားတော်ကို နာယူရသဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်လေသည်။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၅-၅၉။ (အပ၊၂။၂၀၂-၌ ကောသနဒါယိကာထေရီ-ဟု လာသည်။) အတ္တာနံ အဓိဂစ္ဆ ဥဗ္ဗိရိ။ ထေရီ။ ၃၈၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၆။

ဥဗ္ဗိလယတိ (ကြိ) [ဥ+ဗိလ+ဏယ+တိ] ရွှေးအခိုက်အတန့်မှ-ကွဲပြား-အထူးသို့ရောက်-၏၊ ရွှေးအခိုက်အတန့်ကို ဖျက်ဆီး၏။ လောက်လက်ခတ်၏၊ တမျိုးတမည်ဖြစ်၏။ ဥပ္ပိ(ဗ္ဗိ)လ၊ ဥပ္ပိ-(ဗ္ဗိ)လာဝိတတ္တ-တို့ကြည့်။

ဥဗ္ဗီ (ထီ) [အဝ+ဏ+ဝုတ္တိဇောတကဤ။ ဝိတ္ထိဏ္ဏ-တ္တာ ဥဗ္ဗီ၊ အဝတိ ဘူတာနီတိ ဝါ ဥဗ္ဗီ၊ နဒါဒိ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၈၁။ ဥရု+ဤ။ ဝိ၊ပိ။ဓာန်။ ဥဗ်ဝီ၊သံ။] မြေ၊ ပထဝီ။ ဥဗ္ဗိအဓိက-ကြည့်။

ဥဗ္ဗေဂ¹ (ပု) [ဥ+ဝိဇီ+ဏ] ထိတ်လန့်-တုန်လှုပ်-ကြောက်ရွံ့-ခြင်း။ စေတသော ဥဗ္ဗေဂေါ ဥတြာ-သော။ မဟာနိ။၂၈၉။ စူဠနိ။၂၄၁။ (-မဟာနိ။ ၃၁၉။) ဥဗ္ဗေဂေါတိ ဘီရုကော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၈၊ (-၃၇၆။) ဥဗ္ဗေဂံ ဣဒ္ဓနံ စလနံ ပဋိလဘန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ တာဝဒေဝ တဿ ဥဗ္ဗေဂါ။ ဇာ၊၁။ ၃၅၀၊၃၉၀။ ဥဗ္ဗေဂါ သဉ္ဇာယာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၃၃။

ဥဗ္ဗေဂ² (တိ) [ဥ+ဝေဂ] အထက်သို့တက်သော အဟုန်ရှိသော (ပီတိ)။ ဥဗ္ဗေဂါ ပီတိ ဗလဝတီ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ပကတိယာ ဒိဋ္ဌာ-ရမ္မဏာဝသေန ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ဥဗ္ဗေဂံ ပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ဥဗ္ဗေဂါတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂဝေဂီ။ ပဋိသံ၊ ဂံ၊၁၄၁။

ဥဗ္ဗေဂဇနန (နု) [ဥဗ္ဗေဂ+ဇနန] (၁) ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ (တိ)(၂) ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ဥဗ္ဗေဂဇနနတော မာနသမ္ပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

ဥဗ္ဗေဂဇနနရသ (တိ) [ဥဗ္ဗေဂဇနန+ရသ] ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်းကိစ္စရှိသော။ ပရသန္တာနေ ဥဗ္ဗေဂဇနနရသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ဥဗ္ဗေဂဇာတ (တိ) [ဥဗ္ဗေဂ+ဇာတ] ဖြစ်သောထိတ်လန့်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥဗ္ဗေဂဇာတာ သုမနာ၊ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ အဟံသု တေ။ အပ၊၂။၄၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၅၅။

ဥဗ္ဗေဂ(ဂါ)ပီတိ (ထီ) [ဥဗ္ဗေဂါ+ပီတိ] အထက်သို့တက်သော အဟုန်ရှိသော ပီတိ၊ ဥဗ္ဗေဂပီတိ။ ဥဗ္ဗေဂပီတိယာ ဥဒဂ္ဂေါ ကာယံ ဥဒဂ္ဂံ ကတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။) ဥဗ္ဗေဂါပီတိ ဗလဝတီ ဟောတိ၊ ကာယံ ဥဒ္ဓဂ္ဂံ ကတွာ အာကာသေ လင်္ဃာပနပ္ပမာဏပ္ပတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဥဗ္ဗေဂပီတိသဟိတ (တိ) [ဥဗ္ဗေဂပီတိ+သဟိတ] ဥဗ္ဗေဂပီတိနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဝိပဿနာပိ ဥက္ကံသဂတာ ဥဗ္ဗေဂပီတိသဟိတာ အာကာသေ လဃ်ာပနမတ္တာပိ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၄။

ဥဗ္ဗေဂပတ္တ (တိ) [ဥဗ္ဗေဂ+ပတ္တ] ထိတ်လန့်ခြင်းသို့ရောက်သော၊သူ။ ဥဗ္ဗိဇိ(ဇေ)တု-ကြည့်။

ဥဗ္ဗေဂဗဟုလ (တိ) [ဥဗ္ဗေဂ+ဗဟုလ] ထိတ်လန့်ခြင်းများသော၊သူ။ ဣမေကေစ္စေ သဗ္ဗသခါ-ရေသု ဥဗ္ဗေဂဗဟုလော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၃၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဥဗ္ဗေဂဗဟု-လောတိ ဉာဏဘယဝသေန ဘယဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ ဥဗ္ဗေဂဗဟုလောတိ ဝုတ္တ-နယေန သဗ္ဗသခါရေသု အဘိဏှံ ပဝတ္တ-သံဝေဂေါ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၄။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၇။)

ဥဗ္ဗေဂဘယ (ပု) [ဥဗ္ဗေဂ+ဘယ] ထိတ်လန့်ခြင်းဟူသောကြောက်ခြင်း။ ဥဗ္ဗေဂဉတ္တာသ-ဘယန္တိ ဥဗ္ဗေဂဘယဉ္စ ဥတ္တာသဘယဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။)

ဥဗ္ဗေဂဝန္တု (တိ) [ဥဗ္ဗေဂ+ဝန္တု] ထိတ်လန့်ခြင်းရှိသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗေဂီ (တိ) [ဥ+ဝိဇီ(ဝိဇ)+ဏီ။ ဥဗ္ဗေဂ+ဤ] ထိတ်လန့်လေ့-ထိတ်လန့်ခြင်း-ရှိသော၊သူ။ နိစ္စံ ဥဗ္ဗေဂိနော ကာကာ။ ဇာ၊၁။၁၅၃။ ဥဗ္ဗေ-ဂိနောတိ ဥဗ္ဗေဂဝန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။

ဥဗ္ဗေဇန (န) [ဥ+ဝိဇီ(ဝိဇ)+ယု] ထိတ်လန့်ခြင်း။ ဥတြာသန္တိ ဥဗ္ဗေဇနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၆။

ဥဗ္ဗေဇနီယ (တိ) [ဥ+ဝိဇီ(ဝိဇ)+အနီယ] ထိတ်လန့်စေတတ်သော၊သူ။ သော...အမနာပေါ ဟောတိ ဥဗ္ဗေဇနီယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၁။)

ဥဗ္ဗေဇယိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဝိဇီ(ဝိဇ)+ဏယ+တဗ္ဗ] ထိတ်လန့်စေအပ်သော။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာ-ရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန သဗ္ဗဘဝ-ပဋိသန္ဓိသု မာနသံ ဥဗ္ဗေဇယိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၇၁။

ဥဗ္ဗိဇိတ (တိ) [ဥ+ဝိဇီ+တ] ထိတ်လန့်စေအပ်သော၊သူ။ မယာ အတ္တနာယေဝ အတ္တာနံ သံဝေဇိတော ဥဗ္ဗိဇိတော သံဝေဂမာပါဒိတော။ မဟာနိ။၃၁၉။

ဥဗ္ဗိဇိ(ဇေ)တု (တိ) [ဥ+ဝိဇီ+ဏော+တု] ထိတ်လန့်စေတတ်သော၊သူ။ ကေစ္စော ပုဂ္ဂလော သက-ပရိသံ ဥဗ္ဗိဇိ(ဇေ)တာ ဟောတိ။ အဘိ၊ပု၊၁၅၅။ အံ၊၁။၄၂၄။ (-အံ၊၃။၃၂။) ဥဗ္ဗိဇိ(ဇေ)တာ ဟောတီတိ ဃဋ္ဋေတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ဥဗ္ဗေဂပတ္တံ ကရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။

ဥဗ္ဗေဇေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဝိဇီ(ဝိဇ)+ဏော+တိ] ထိတ်လန့်စေ၏။ ယော အတ္တနော ဂေါဂဏံ ဃဋ္ဋေတိ ဥဗ္ဗေဇေတိ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၄။

ဥဗ္ဗေဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝိဇီ(ဝိဇ)+ဏော+တွာ] ထိတ်လန့်စေ၍။ ရာဇာနံ သုဒ္ဓုတရံ ဥဗ္ဗေ-ဇေတွာ တဿ ဝူပသမနတ္ထံ ... ယညယဇနေ သမာဒပေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။

ဥဗ္ဗေဓ[1] (ပု) [ဥ+ဝိဓ+ဏ] (၁) အမြင့်။ (၂) အကျယ်၊ အပြန့်၊ အနံ။ (တိ)(၃) မြင့်သော။ (၁) ဧကေကဿ ဒွါရေ သတ္တ သတ္တ ဧသိကာ နိခါတာ အဟေသုံ တိပေါရိသင်္ဂါ ... ဥဗ္ဗေဓေန။ ဒီ၊၂။၁၄၀။ (-သံ၊၁။၃၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၅၂။) (၂) တိရိယံ သောဠသုဗ္ဗေဓော(ဇာ၊ ၁။၇၆)တိ ဝိတ္ထာရတော သောဠသကရီသပါတ-ဝိတ္ထာရော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ (တိ)(၃) ယောဇနာနံ သတာနုစ္စော၊ ဟိမဝါ ပဉ္စ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၂)တိ ယောဇနာနံ ပဉ္စသတာနိ ဥစ္စော ဥဗ္ဗေဓော။ ဝိမတိ၊၁။၅၅။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၅၄။)

ဥဗ္ဗေဓ[2] (ပု) [အဝ+ဝိဓ+ဏ] အဓောက်၊ အနက်။

သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပေါက္ခရဏီ…ပညာသ-ယောဇနာနိ ဥဗ္ဗေဓေန ပုဏ္ဏာ။ သံ၊၁။၃၅၂။ (-မဟာနိ။၂၇၄။) ဥဗ္ဗေဓေနာတိ ဂမ္ဘီရတာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဥဗ္ဗေဓေနာတိ အဝဝေဓေန အဓောဒိသတာယ၊ တေနာဟ "ဂမ္ဘီရတာယာ"-တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၆။)

ဥဗ္ဗေဓဝန္တု (တိ) [ဥဗ္ဗေဓ+ဝန္တု] အမြင့်ရှိသော၊ မြင့်သော။ ဥစ္စာတိ အနီစာ၊ ဥဗ္ဗေဓဝန္တိယောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။

ဥဗ္ဗေဓတိ (ကြိ) [ဥ+ဝိဓ+အ+တိ] တုန်လှုပ်၏။ ဥဗ္ဗေဓတိ မေ ဟဒယံ။ ဇာ၊၂။၂၀၉၊၂၁၂။ ဥဗ္ဗေဓတီတိ တာတ မဟောသဓပဏ္ဍိတ ဟဒယံ မေ … ကမ္ပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၄။

ဥဗ္ဗေဓပမာဏ (နှ) [ဥဗ္ဗေဓ+ပမာဏ] အမြင့်-မြင့်သော-ပမာဏ၊ မြင့်သောအတိုင်းအရှည်။ ဇဂတိယာ ပမာဏန္တိ ဝတ္ထာတိ…ဝေ ဥစ္စာတိ ဥစ္စဝတ္ထုသ ဥဗ္ဗေဓပမာဏံ ဝတ္ထာ။ ဝိမတိ၊၂။၇။

ဥဗ္ဗေဓသဒ္ဒ (ပု) [ဥဗ္ဗေဓ+သဒ္ဒ] ဥဗ္ဗေဓသဒ္ဒါ။ တထာပိ တတ္ထ ဥဗ္ဗေဓသဒ္ဒေါ ဝိတ္ထာရဝါစ-ကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၂။

ဥဇ္ဈံ၊ဥဇ္ဈ[၁] (ဗျ) [နိပါတ်] (၁) အမြင့်၊ (၂) အထက်။ (၁) ဥဇ္ဈမာဟု သဟဿဓာ(ထေရ။၂၅၃)တိ ဥဇ္ဈံ ဥစ္စံ ဝေမဿ ပါသာဒဿ သဟဿဓာ သဟ-ဿကဏ္ဍပ္ပမာဏမာဟု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀-၌ ဥဒ္ဓမာဟု သဟဿဓာ-ဟုရှိ၏။) (-ဒီ၊ ဋီ၊၃။၃၄။) (၂) ဥဇ္ဈသဒ္ဒေါ ဟိ ဥပရိအတ္ထေ နေပါတိကော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၇။

ဥဇ္ဈ[၂] (နှ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဇ္ဈအရပ်၊ ဥဇ္ဈေယျက-ကြည့်။

ဥဇ္ဈကပ္ပရ (ပု) [ဥဇ္ဈ+ကပ္ပရ] တံတောင်ဆစ်၏ အထက်။ ထွေ စ ဥဇ္ဈကပ္ပရမ္ပိ ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍ-လေနေ၀ သင်္ဂဟိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ ကခါ။၂၉၄။ (-ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၁။)

ဥဇ္ဈက္ခက (ပု) [ဥဇ္ဈ+အက္ခက] ညှပ်ရိုး၏အထက်။ ဥဇ္ဈက္ခက(ဝိ၊၂။၂၇၇)န္တိ အက္ခကာနံ ဥပရိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၁၂။)

ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလ (နှ) [ဥဇ္ဈ+ဇာဏုမဏ္ဍလ] ပုဆစ်ဒူးဝန်း၏ အထက်။ ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလန္တိ ဥပရိဇာဏုမဏ္ဍလံ။ ဝိ၊၂။၂၇၆။ (-ဝိ၊၁။၁၈၉။ ဝိ၊၂။၂၂၃။) ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလ(ဝိ၊၂။၂၇၆)န္တိ ဇာဏုမဏ္ဍလာနံ ဥပရိ။ ကခါ။၂၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၄၊(-၁၅၆။) ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။ ၁၈၆)န္တိ ဇာဏုမဏ္ဍလာနံ ဥဇ္ဈန္တိ ဝိဂ္ဂဟော။ ဥဇ္ဈသဒ္ဒေါ ဥဒ္ဓံသဒ္ဒပရိယာယော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။၃၂။ ဇာဏုမဏ္ဍလာနံ ဥပရိတိ ဣမိနာ ဇာဏု-မဏ္ဍလာနံ ဥဇ္ဈ ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလန္တိ။ ဥဇ္ဈသဒ္ဒေါ ဟိ ဥပရိပရိယာယော သတ္တမျန္တနိပါတော။ ပါစိတ်၊ယော။၁၂၆။

ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလိကာ (ထီ) [ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလ+ဣက+အာ] ပုဆစ်ဒူးဝန်း၏အထက်၌ သုံးသပ်ခြင်းစသည်ကိုသာယာသော၊သူ။ (ကာယသံသဂ္ဂ ရာဂစိုစွတ်နေသောလူယောကျ်ားက ထိုရာဂစိုစွတ်နေသောမိမိ၏ ညှပ်ရိုးအောက်, တံတောင်ဆစ် အထက်, ပုဆစ်ဒူဝန်းအထက်အရပ်ကို သုံးသပ်ခြင်းစသည်ကို သာယာခြင်းကြောင့်သင့်သော ပါရာဇိကအာပတ်ကို မုချအားဖြင့်ကောက်ရသည်၊ ဥပစာအားဖြင့်ရဟန်းမကိုကောက်ရသည်။) ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလိကာ(ဝိ၊၂။၂၇၆)တိ ဣဒံ ပန ဣမိဿာ ပါရာဇိကာယ နာမမတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ ဥဇ္ဈဇာဏုမဏ္ဍလိကာ နာမ ယာ ကာယသံသဂ္ဂရာဂေန အဝဿုတာ … သာဒိ-ယတိ၊ တဿာ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၈။ (-ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၇။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၂၊၂၅၀။) ဥပစာရဝသေန တု ဥဇ္ဈဇာ-ဏုမဏ္ဍလာဒိကာ ပါရာဇိကာပန္နာ ပရိဂ္ဂယှန္တိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၅။

ဥဗ္ဗိဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဘဇ+တဗ္ဗ] ခါး၀တ်-သင်းပိုင်-ကို-ပင့်-မ-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗိဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဘဇ+တွာ] ခါး၀တ်-သင်းပိုင်-ကို-ပင့်-မ-၍။ သာ ဥဗ္ဗိဇိတွာ အင်္ဂ-ဇာတေ အဘိနိသီဒိ။ ၀ိ၊၁။၅၀။ န ဥဗ္ဗိဇိတွာ ပဋိသိတဗ္ဗာ၊ ၀စ္စပါဒုကာယ ဌိတေန ဥဗ္ဗိဇိတဗ္ဗံ။ ၀ိ၊၄။၃၉၂။ ၀ိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၁။ ဥဗ္ဗိဇိတွာ(၀ိ၊ ၀ိနိစ္ဆယ။၂၈၀)တိ စီ၀ရံ ဥက္ခိပိတွာ။ ၀ိ၊၀ိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၃၂၅။

ဥဗ္ဗဠှက (တိ) [ဥဗ္ဗဠှ(=ဥဗ္ဗ+ဠှာ+အ)+က] အထက်၌ ရပ်သော၊သူ။ (ထိုင်ရာမှ ထသော အခါမှစ၍ တစ်နေရာတည်း၌သာ ရပ်နေသော-မထိုင်ဘဲနေသော-သူ။) ဥဗ္ဗဠှကောပိ ဟောတိ (ဟောမိ) အာသနပဋိက္ခိတ္တော။ ဒီ၊၁။၁၅၈။ ဒီ၊၃။၃၄။ မ၊၁။၁၁၁။ အံ၊၁။၃၀၁။ အဘိ၊ပု၊၁၆၄။ ဥဗ္ဗဠှကောတိ ဥဒ္ဓံ ဌိတကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ ဥဗ္ဗဠှကာ ဟောန္တိ(မ၊၁။၁၃၀)တိ ဥဒ္ဓံယေ၀ ဌိတကာ ဟောန္တိ အနိသိန္နာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ ဥဒ္ဓံ-ယေ၀ တိဋ္ဌနကာ နိသဇ္ဇာယ ၀ုဋ္ဌိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဌိတာနေ၀ နေ၀ တိဋ္ဌနကာ။ တေနာဟ "အနိသိန္နာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၇။)

ဥဗ္ဘဏ္ဍ (န) [ဥက္ခိတ္တ+ဘဏ္ဍ] မြှောက်ချီအပ်သော -ဘဏ္ဍာ-အထုပ်အပိုး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဘဏ္ဍိက (တိ) [ဥဗ္ဘဏ္ဍ+ဣက] မြှောက်ချီအပ်သော-ဘဏ္ဍာ-အထုပ်အပိုး-ရှိသော၊သူ။ စီ၀ရေဟိ ဥဗ္ဘဏ္ဍိကေ(၀ိ၊၃။၄၀၂)တိ စီ၀ရေဟိ ဥဗ္ဘဏ္ဍေ ကတေ၊ ယထာ ဥက္ခိတ္တဘဏ္ဍာ ဟောန္တိ၊ ဧ၀ံ ကတေ၊ ဥက္ခိတ္တဘဏ္ဍိကဘာ၀ံ အာပါဒိတေတိ အတ္ထော။ ၀ိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။ (-၀ိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၆။ ၀ိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၃။ ၀ဇိရ၊၆၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၁။ ၀ိမတိ၊ ၂။၂၄၀။ ပါစိတ်၊ယော။၄၇၈။) (၀ိ၊၃။၄၀၂-၌ ဥဗ္ဘဏ္ဍိတေ-ဟုရှိသည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။)

ဥဗ္ဘဏ္ဍိတ (တိ) [ဥဗ္ဘဏ္ဍ+ဣတ] မြှောက်ချီအပ်သော-ဘဏ္ဍာ-အထုပ်အပိုး-ရှိ သည်၏အဖြစ်သို့-ရောက်စေအပ်သော-ရောက်သော၊သူ။ သမ္ဗဟုလေ ဘိက္ခူ စီ၀ရေဟိ ဥဗ္ဘဏ္ဍိတေ သိဗ္ဗေသိ စီ၀ရဘိသိ ကရိတွာ။ ၀ိ၊၃။၄၀၂။ ဥက္ခိတ္တဘဏ္ဍိကဘာ၀ံ အာပါဒိတေတိ ဣမိနာ ဥဗ္ဘဏ္ဍိတေတိ ဧတ္ထ ဥက္ခိတ္တံ ဘဏ္ဍံ ဥဗ္ဘဏ္ဍံ၊ ဥဗ္ဘဏ္ဍဘာ၀ံ ဣတာ အာပါဒိတာတိ ဥဗ္ဘဏ္ဍိတာတိ ၀စနတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၀။ (၀ိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉-လာ အဖွင့်၌ ဥဗ္ဘဏ္ဍိကေ-ဟုရှိသည်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။)

ဥဗ္ဘတ (ပု) [ဥ+ဘရ+တ] (၁) အထက်သို့ယူရာ-ခြေကြွရာ-အခါ။ (တိ)(၂) နုတ်-ထုတ်ဆောင်-ထုတ်ဖေါ်-အပ်သော။ (၃) နုတ်-ထုတ်-ရာဖြစ်သော၊ နုတ်သော။ (၄) စွန့်အပ်သော။ (၅) အထက်သို့တက်သော၊ ပေါ်ထွက်သော။ (၁) ဥဗ္ဘတံ တာဒိသမေ၀ ဟောတိ(မ၊၃။၂၂၂)-တိ... ဥဒ္ဓရဏကာလေ တာဒိသမေ၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၇။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။) (တိ)(၂) ဥဗ္ဘတသ္မိံ ကထိနေ(၀ိ၊၁။၂၉၅)တိ ကထိနေ စ ဥဗ္ဘတသ္မိံ။ ၀ိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ (-ဓမ္မ၊၁၈၊ ကင်္ခါ၊၁၅၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၅။) ဥဗ္ဘတေတိ အဋ္ဌန္နံ မာတိကာနမညတရေန, အန္တရုဗ္ဘာရေန ၀ါ ဥဒ္ဓဋေ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၂၇၃။ ဥဒကာ ထလမုဗ္ဘ-တ(ဇာ၊၁။၁၃)န္တိ ဥဒကတော ထလမုဒ္ဓိတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ (-ဇာ၊၁။၁၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။) (၃) ဥဗ္ဘတဒိ၀သ-ကြည့်။ (၄) ကိံ နု တွံ ဥဗ္ဘတံ မြူသိ၊...စတ္တာဟံ ဥဗ္ဘတံ မြူမိ။ ဇာ၊၁။ ၂၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၆။ (၅) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဘတက (တိ) [ဥဗ္ဘတ+က] အထက်သို့တက်-ပေါ်ထွက်လာ-သကဲ့သို့သော၊ မြင့်လှစွာသော၊ ဥဗ္ဘတကမည်သော။(အဆောက်အဦး၊လွှတ်တော်။) တေန ခေါ ပန သမယေန ပါ၀ေယျကာနံ မလ္လာနံ ဥဗ္ဘတကံ နာမ နဝံ သန္ထာဂါရံ အစိရကာရိတံ ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၁၇၅။ ဥဗ္ဘတကန္တိ

တဿ နာမံ၊ ဥစ္စတ္တာ ဝါ ဝေ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၃။ ဥစ္စာဝိဋ္ဌာနတာယ တံ သန္ဓာဂါရံ ဘူမိတော ဥဗ္ဗတံ ဝိယာတိ ဥဗ္ဗ-တကန္တိ နာမံ လဘတိ၊ တေနာဟ " ဥစ္စတ္တာ ဝါ ဝေ ဝုတ္တ"န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၃။

ဥဗ္ဗတဂုဏ (တိ) [ဥဗ္ဗတ+ဂုဏ] ထုတ်ဖော်ပြောကြားအပ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူးရှိသော၊သူ။ သတ္ထာရာ အာဘတဝဏ္ဏော ဥဗ္ဗတဂုဏောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။

ဥဗ္ဗတဒိဝသ (ပု) [ဥဗ္ဗတ+ဒိဝသ] နုတ်ရာဖြစ်သောနေ့၊ နုတ်သောနေ့။ ဥဗ္ဗတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ... ပရိဟာရံ လဘတိ။ ဝဇီရ။၂၁၇။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။ရ၁။)

ဥဗ္ဗနာဘိ (ထိ) [ဥဗ္ဗ+နာဘိ] ချက်၏အထက်။ သံကစ္စိကံ နာမ အက္ခကံ ဥဗ္ဗနာဘိ၊ တဿ ပဋိစ္ဆာဒနတ္တာယ။ ဝိ၊၂။၄၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၆။

ဥဗ္ဗန္ဓ (တိ) [ဥ+ဘမု+အန္ဓ] အဆင့်ဆင့်-အဖန်ဖန်-တုန်လှုပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဗန္ဓစိတ္တ (တိ) [ဥဗ္ဗန္ဓ+စိတ္တ] အဆင့်ဆင့်-အဖန်ဖန်-တုန်လှုပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဘန္တ-စိတ္တာတိ ဥဗ္ဗန္ဓစိတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ ဥဗ္ဗန္ဓ-စိတ္တာတိ သမာဓိနော အဘာဝေန ဥဒ္ဓစ္စေနေဝ ဥပရူပရိ ဘန္တစိတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၃။ (-အံ၊ဋီ၊ ၂။၄၀။)

ဥဗ္ဗမုခ (တိ) [ဥဗ္ဗ+မုခ] အထက်၌မျက်နှာရှိသော၊ မျက်နှာမော့သော၊သူ။ တေန ဟိ သမဏ ဥဗ္ဗမုခေါ ဘူဋ္ဌသိ။ သံ၊၂။၂၀၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။) ဥဗ္ဗမုခေါတိ ဥပရိမုခေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၄။

ဥဗ္ဗမုပ္ပတိတလောမဝဏ္ဏ (တိ) [ဥဗ္ဗံ+ဥပ္ပတိတ+လောမ=ဥဗ္ဗမုပ္ပတိတလောမ+ဝဏ္ဏ] အထက်၌-အထက်သို့-ကော့တက်သောအမွေးရှိသော၊သူ။ ဥဗ္ဗမုပ္ပတိတလောမဝါ သသော(ဒီ၊၃။၁၂၇)တိ သော သေ ဥဒ္ဓဂ္ဂတလောမဝါ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

ဥဗ္ဗယောဗ္ဗန (နု) [ဥဗ္ဗ+ယောဗ္ဗန] အထက်၌တစ်ယူဗ္ဗနာ။ တတ္ထ မေ သုကတံ ဗျမှံ၊ ဥဗ္ဗယောဗ္ဗ-နမုဂ္ဂတံ။ အပ၊၂။၁၉၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၉။

ဥဗ္ဗာရ (ပု) [ဥ+ဘရ+အ] နုတ်-ငြိမ်း-မဖြစ်-ခြင်း။ အဋ္ဌိမာ ဘိက္ခဝေ မာတိကာ ကထိနဿ ဥဗ္ဗာရာယ။ ဝိ၊၃။၃၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၉၃။ ကင်္ခါ။၁၅၂။) ဥဗ္ဗာရော ဥဒ္ဓရဏံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၄။ ဥဗ္ဗာရာယာတိ ဝူပသမာယ၊ အပ္ပဝတ္တိယာတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။၄၉၂။

ဥဗ္ဗာရဂတ (တိ) [ဥဗ္ဗာရ+ဂတ] နုတ်ခြင်းသို့ရောက်သော။ အပိ စ အတ္ထိ ကေစ္စေန ကထိ-နုဒ္ဓါရေန ဥဗ္ဗတေ ကထိနေ ဥပ္ပန္နံ ကေစ္စဿ ဘိက္ခုနော ကာလစီဝရံ ဟောတိ၊ ... တံ သိမာတိက္ကန္တဿ၊ နော ဥဗ္ဗာရဂတံ။ ဝဇီရ၊၂၁၈။

ဥဗ္ဗာရနိဒဿန (တိ) [ဥဗ္ဗာရ+နိဒဿန] (ကထိန်) နုတ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ ကိမတ္ထိယံ ဥဗ္ဗာရနိဒဿနန္တိ စေ။ ဝဇီရ။၄၉၂။

ဥဗ္ဗာရမူလက (တိ) [ဥဗ္ဗာရ+မူလက] (ကထိန်) နုတ်ခြင်းလျှင်အကြောင်းရင်းရှိသော၊ (ကထိန်) နုတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ ယဿ အတ္ထာရ-မူလကော အာနိသံသော မဟာ၊ ဥဗ္ဗာရ-မူလကော အပ္ပေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။ ဥဗ္ဗာရမူလ-ကောတိ ဥဒ္ဓါရမူလကော။ ပါစိတ်၊ယော။၁၆၉။

ဥဗ္ဗာဟိကာဝိနိစ္ဆယ-ဥဗ္ဗာဟိကဝိနိစ္ဆယ-ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇ (ဗျ) [ဥ+ဘိဒိ+ယ+တွာ] အထက်သို့ထွက်လာ၍၊ ပေါ်ထွက်၍။ သဝန္တိ သဗ္ဗဓိ သောတာ၊ လတာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇ တိဋ္ဌတိ။ ထေရ။၃၂၄။ ဥဗ္ဘိဇ္ဇ တိဋ္ဌတီတိ ဆပဟိ ဒွါရေဟိ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု တိဋ္ဌတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၂၈၆။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၃၇။)

ဥဗ္ဘိဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥ+ဘိဒိ+ယ+တိ] အထက်သို့ ထွက်လာ၏၊ ပေါ်ထွက်၏။ တမ္ဗဇ္ဇုဗ္ဘိဇ္ဇတေ-(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃)တိ တမ္ပိ ဥဒကံ အဇ္ဇ ဥဗ္ဘိဇ္ဇတိ၊ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဥဋ္ဌဟတီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ **ဥဗ္ဘိဇ္ဇတေ**—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ **ဥဗ္ဘိဇ္ဇိ**—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇတေ (ကြိ) [ဥ+ဘိဒိ+ယ+တေ] အထက်သို့ ထွက်လာ၏၊ ပေါ်ထွက်၏။ ဥဗ္ဘိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇန (တိ) [ဥ+ဘိဒိ+ယ+ယု] အထက်သို့ ထွက်လာသော၊ ပေါ်ထွက်သော၊ စိမ့်ထွက်သော။ ဥဗ္ဘိဒေါဒက-ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇနဥဒက (တိ) [ဥဗ္ဘိဇ္ဇနက+ဥဒက] အထက်သို့ထွက်လာသော-ပေါ်ထွက်သော-ရေရှိသော၊ စိမ့်ထွက်သောရေရှိသော။ ဥဗ္ဘိဒေါဒက-ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇနက (တိ) [ဥဗ္ဘိဇ္ဇန+က] (၁) အထက်သို့ ထွက်လာသော၊ ပေါ်ထွက်သော၊ စိမ့်ထွက်သော။ (၂) အထက်သို့ထွက်လာသော-ပေါ်ထွက်သော-ရေရှိသော၊ စိမ့်ထွက်သော ရေရှိသော။ (၁) ဥဗ္ဘိဇ္ဇနကမ္ပိ ဥဒကံ ကတ္ထစိ ဟေဋ္ဌာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဓာရာဝသေန ဥဋ္ဌဟိတွာ ဗဟိ ဂစ္ဆတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၈။ (၂) ဥဗ္ဘိဒေါဒက-ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇနကဥဒက (တိ) [ဥဗ္ဘိဇ္ဇနက+ဥဒက] အထက်သို့ထွက်လာသော-ပေါ်ထွက်သော-ရေရှိသော၊ စိမ့်ထွက်သောရေရှိသော။ ဥဗ္ဘိဒေါဒက-ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇန္တ (တိ) [ဥ+ဘိဒိ+ယ+အန္တ] အထက်သို့ ထွက်လာသော၊ ပေါ်ထွက်သော၊ စိမ့်ထွက်သော။ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဓာရာကိရဏဝသေန ဥဗ္ဘိဇ္ဇန္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၉။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇိ (ကြိ) [ဥ+ဘိဒိ+ယ+ဤ] အထက်သို့ ထွက်လာပြီ၊ ပေါ်ထွက်ပြီ။ ဥဗ္ဘိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဘိဒိ+ယ+တွာ] အထက်သို့ ထွက်လာ၍၊ ပေါ်ထွက်၍။ သီတာ ဝါရိဓာရာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ။ ဒီ၊၁။၇၀၊၁၉၆။ မ၊၁။၃၄၅။ မ၊၂။၂၀၈။ အံ၊၂။၂၁။

ဥဗ္ဘိတောဒက (တိ) [ဥဗ္ဘိဒ+ဥဒက] အထက်သို့ ထွက်လာသော-ပေါ်ထွက်သော-ရေရှိသော၊ စိမ့်ထွက်သောရေရှိသော။ ဥဗ္ဘိဒေါဒက-ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဒ (န) [ဥ+ဘိဒိ+ဏ။ ကစ္စာဒိနံ့ သယံ သဘာဝ-ဝိဇဟနကရတ္တာ ဘိန္ဒိတုံ သက္ကောတီတိ ဥဗ္ဘိဒံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၁။] (၁) တွင်းထွက်ဆား။ (တိ)(၂) အထက်သို့ ထွက်လာသော၊ ပေါ်ထွက်သော၊ စိမ့်ထွက်သော။ (၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ လောဏာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ သာမုဒ္ဒံ ကာဠလောဏံ သိန္ဓဝံ ဥဗ္ဘိဒံ။ ဝိ၊၃။၂၉၃။ ဥဗ္ဘိဒန္တိ ဘူမိတော အင်္ကုရံ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂။ ဥဗ္ဘိဒံ နာမ ဦသပံသုမယံ။ ဝဇီရ။၄၈၁။ ဥဗ္ဘိဒံ နာမ ဦသရ-ပံသုမယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၄။ ဥဗ္ဘိဒန္တိ ဦသရ-ပံသုမယံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။ ဥဗ္ဘိဒန္တိ ဘူမိတော အင်္ကုရံ ဝိယ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိမတိဝိနောဒနိယံ ပန ဥဗ္ဘိဒန္တိ ဦသရပံသုမယံ လောဏံ၊ ... ဝဇီရ-ဗုဒ္ဓိဋီကာယမ္ပိ တထေဝ ဝုတ္တံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၄၀၈-၉။ (ပါစိတ်၊ယော၊၃၄၄-၌ ဥဗ္ဘိရ-ဟု ရှိသည်။ ဥဗ္ဘိရ-လည်းကြည့်။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဗ္ဘိဒေါဒက (တိ) [ဥဗ္ဘိဒ+ဥဒက] အထက်သို့ ထွက်လာသော-ပေါ်ထွက်သော-ရေရှိသော၊ စိမ့်ထွက်သောရေရှိသော။ ဥဗ္ဘိဒေါဒကော(ဒီ၊၁။၁၉၆။ မ၊၁။၃၄၅။ မ၊၂။၂၀၈။ မ၊၃။၁၃၅။ အံ၊၂။၂၁)တိ ဥဗ္ဘိန္နဥဒကော၊ န ဟေဋ္ဌာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဥဂ္ဂစ္ဆန-ကဥဒကော၊ အန္တောယေဝ ပန ဥဗ္ဘိဇ္ဇနက-ဥဒကော (ဥဗ္ဘိဇ္ဇနဥဒကော)တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ တာဟိ တာဟိ ဥဒကသိရာဟိ ဥဗ္ဘိဇ္ဇတိ ဥဒ္ဓံ နိက္ခမတီတိ

ဥဒ္ဒိဿ။ တာဒိသံ ဥဒကံ ယဿာတိ ဥဒ္ဒိဒေါ- ဒကော၊ ဒကာရဿ ပန တကာရေ ကတေ ဥဒ္ဒိတောဒကော။ ... ဥဒ္ဒိဇ္ဇနကဥဒကောတိ ဥဒ္ဒိဇ္ဇိတွာ တတ္ထေဝ တိဋ္ဌနကဥဒကော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၃၈။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂။) အန္တောယေဝ ဥဒ္ဒိဇ္ဇနဥဒကောတိ ရဟဒဿ အဗ္ဘန္တရေယေဝ ထူလဓာရာ အဟုတွာ ဥဋ္ဌိတ- ဥဒကသိရာမုခေဟိ ဥဒ္ဒိဇ္ဇနကော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၇။

ဥဒ္ဒိဿ္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဘိဒိ+တွာ] ခွဲ၍။ အထ နံ ကုမ္ဘိံ ဩရောပေတွာ ဥဒ္ဒိဿ္တွာ။ ဒီ၊၂။၂၆၅။ ဥဒ္ဒိဿ္တွာတိ မတ္တိကာလေပံ ဘိန္ဒိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၃။)

ဥဒ္ဒိန္န (တိ) [ဥ+ဘိဒိ+တ] အထက်သို့ထွက်လာ သော၊ ပေါ်ထွက်သော၊ စိမ့်ထွက်သော။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဥဒ္ဒိန္နဥဒက (တိ) [ဥဒ္ဒိန္န+ဥဒက] အထက်သို့ ထွက်လာသော-ပေါ်ထွက်သော-ရေရှိသော၊ စိမ့် ထွက်သောရေရှိသော။ ဥဒ္ဒိန္နဥဒကော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀)တိ နဒီ- တီရေ ခတကူပကော ဝိယ ဥဒ္ဒိဇ္ဇနကဥဒကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၈။)

ဥဒ္ဒိန္နလောဏ (န) [ဥဒ္ဒိန္န+လောဏ] အထက်သို့ ထွက်လာသောဆား၊ တွင်းထွက်ဆား။ ဦသရန္တိ ဥဒ္ဒိန္နလောဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။

ဥဒ္ဒေ္ဗဟျက (တိ) [ဥဒ္ဒ+ဧဗဟျက။ မောဂ်၊၄။ ၂၅။] ဥဒ္ဒအရပ်၌ မွေးဖွားကြီးပြင်း လာသော၊ သူ၊ ဥဒ္ဒအရပ်သား။ သာလာယံ ဇာတော သံဝ- နုကာ သာလေယျကာ၊ ယထာ ကတ္တေယျကာ ဥဒ္ဒေ္ဗဟျကာတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။ (ပါဏိနီ၊၄။၂။၉၅- သုတ်လာစကားကို မ၊ဋီ-ကိုးကားခြင်း ဖြစ်သည်။ သိဒ္ဓန္တကောင်မုဒီ ၌ ကတ္တြိ, ဥမ္ဘိ, ကုဏ္ဍိန, မာဟိဿ- တီတျာဒိ-ဟုလာသည်။ ကုဏ္ဍိန, မာဟိဿတီ- တို့ကား မြို့တော်ဟောင်းတို့၏ အမည်ဖြစ်သည် ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတော သံဝနုကာ-ကိုလည်း ကောင်း ထောက်၍ ဥဒ္ဒ(=ဥမ္ဘိ)သည်လည်း အရပ် ဒေသဟောပုဒ်ဖြစ်နိုင်သဖြင့် "ဥဒ္ဒအရပ်၌ မွေး ဖွားကြီးပြင်းလာသော၊သူ၊ ဥဒ္ဒအရပ်သား" ဟု အနက်ပြန်ဆိုသည်။)

ဥဘ (တိ) [ဥ+ဘ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဤဥဘ-သဒ္ဒါကို ကစ္စည်းကျမ်း၌ ဒွိသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ ဟုဆိုသည်။ ရူပသိဒ္ဓိနှင့် သဒ္ဒနီတိပဒမာလာတို့၌ "ဒွိသဒ္ဒါ ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့၌ ပါဝင် သည်၊ အမြဲဗဟုဝုစ် ဆုံးသောပုဒ်ဖြစ်သည်" ဟုလာ၏၊ ပါဠိတော်တို့၌ ကေဝုစ်ဆုံးသောပုဒ် များလည်း တွေ့ရသည်။ မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုမူ သဗ္ဗနာမ်တို့၌ မပါဝင်။ ကစ္စည်း၊နှာ။၉၀။ ရူ၊ နှာ။၁၀၉။ နီတိ၊ပဒ။၃၅၃၊၃၈၀၊၃၈၁။ မောဂ်၊ ၂။၉၉။] ၂-ဂဏန်း၊ နှစ်ခု၊ နှစ်ခုကုန်သော။

ယင်း ဥဘ-သဒ္ဒါသည် ယော-ဝိဘတ်ဖြင့် ဥဘော၊ ဥဘယော၊ ဥဘေ။ အံ-ဝိဘတ်ဖြင့် ဥဘော။ ဟိ-ဝိဘတ် ဖြင့် ဥဘောဟိ။ သ္မာ- ဝိဘတ်ဖြင့် ဥဘာ။ နံ-ဝိဘတ်ဖြင့် ဥဘိန္နံ၊ သု- ဝိဘတ်ဖြင့် ဥဘောသု-ဟု ရုပ်ပြီးသည်။

ဥဘော နာသေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၁။၄၁။ သမ္မ- သမ္ဗုဒ္ဓါ **ဥဘယော** အညမညံ။ ဇာ၊၁။၃၃၂။ (ဤ ဥဘယော-ကို မောဂ်၊၂။၁၇၀-သုတ်၌ ဥဘ-နောင် ယော ဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ်ပြီးပြသည်။ နီတိ၊သုတ္တ။ရ၁-၌ ဥဘယနောင် ယော ဝိဘတ် ဖြင့် ရုပ်ပြီးပြသည်။) **ဥဘေ** တပ္ပုရိသာ။ ကစ္စည်း၊ သုတ္တ။၃၂၆။ **ဥဘော** သင်္ဂဟပစ္စဂါ။ မ၊၂။၄၁၁။ **ဥဘော** သင်္ဂန္တိ ဥဘယမေ့တံ သင်္ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၉။ (ဤ ဥဘော-ကား မ၊ဋ္ဌ-အလို အံဝိဘတ် ဆုံးသောပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊ရ၂။ သုတ္တနိ၊၃ရရ- တို့၌လည်း ထိုဂါထာပါရှိသည်။ ယင်းကို ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀-တို့၌ **ဥဘော**တိ ဒွေပိ ပုညာနိ စ ပါပါနိ စ ဆဍ္ဍေတွာ-ဟုဖွင့်သဖြင့်

ယောဝိဘတ်ဆုံးသောပုဒ်ဟု သိရသည်။) **ဥဘော** သန္ဓိ။ ဇာ၊၂။၉၅။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၅၃၄။ **ဥဘိ-န္နန္တိ** ဒွိန္နံ။ ဝိ၊၁။၃၂၂။ **ဥဘာ** သော မံသတေ လောကာ။ ဇာ၊၂။၉၆။ (ဆဋ္ဌမူပါဠိတော်၌ ဥဘော-ဟုပါ၍ ဖျက်နေသည်။ မောဂ်၊သျ၊၁။ ၂၈၆-ကြည့်။) ဥဘာတိ ဒေဝလောကာ စ မနုဿလောကာ စာတိ ဥဘယမှာ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။၄၀၀။ **ဥဘောဟိ** ဟတ္ထေဟိ ဂူထံ ခါဒန္တိ။ ဝိ၊၁။၁၄၇။ **ဥဘောဟိ** ကပေါလပဿေဟိ ဩရောဟိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဥဘောသု ဟတ္ထေသု။ ဒီ၊၃။၁၂၄။

(-ဒီ၊၁။၂။ အံ၊၁။၃၈၁။ မ၊၁။၃၉၊၂၂၁။ ပဋိသံ။၁၁၈။ သုတ္တနိ။၃၇၃၊၄၀၀။ ပေတ။၁၉၃။ ထေရီ။၄၀၃။ ဇာ၊၁။၁၈၊၇၅၉၇။ ဇာ၊၂။၈၃။ ၃၆၃။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၉။ မဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ မဋ္ဌ၊၂။၇၇။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၆။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၈၄၊ ၂၃၄။ ပေတဋ္ဌ။၂၂၇။ ထေရီဋ္ဌ။၁၈၅။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၄။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၂၇။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။၃၆၃။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၃၅၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၉။)

ဥဘတော (ဗျ) [ဥဘ+တော] နှစ်ပါး-နှစ်ဦး-နှစ်ခု-ကုန်သော။ (တောပစ္စည်း၏ ကေဝုစ် ဗဟုဝုစ် အနက်အားလျော်စွာ= နှစ်ပါး-နှစ်ဦး -စုံအားဖြင့်။ နှစ်ပါးတို့ကြောင့်။ နှစ်ပါး-နှစ် ဖက်-တို့မှ။ နှစ်ပါး-နှစ်ဦး-တို့အား။ နှစ်ပါး-နှစ်ဖက်-တို့၏။ နှစ်ပါး-နှစ်ဖက်-၌။ နှစ်ပါး-နှစ်ဖက်-တို့၌-ဟု အနက်ပေးနိုင်သည်။

(က) နှစ်ပါး-နှစ်ဦး-နှစ်ခု-ကုန်သော။ ဥဘတောပါတိမောက္ခ။ ဥဘတောသံဃ-ကြည့်။ ဥဘတော သုဇာတော မာတိတော စ ပိတိတော စ။ ဒီ၊၁။၁၀၆။ ဥဘတောတိ ဒွီဟိ ပက္ခေဟိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ (-အပ၊၁။၄၆။ အပဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။) ယံကိဉ္စိ ဥဘတောတိရေ။ ဇာ၊၁။၃၅၉။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။၆-၇။ ဩဘာသယန္တိ ဥဘတော ဝရိတ္တိ-ယော။ ဝိမာန။၉၃။ (-အပ၊၁။၃။ ဇာ၊၁။၃၂။ ဇာ၊၂။၆၃။) ဥဘတော ဒွိသု ပဿေသု။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၆၂။ (-အပဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၅၀၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၂၉၃။ အံဋ္ဌ၊၂။၅၂။) ဥဘတောပသန္န။ ဥဘတောဗျဉ္ဇနက။ ဥဘတောပညတ္တိ။ ဥဘ-တောအဝဿုတ။ ဥဘတောကာဇ-တို့လည်း ကြည့်။

ဥဘတောအနဝဿုတ (တိ) [ဥဘတော+အနဝ ဿုတ] နှစ်ဦးကုန်သော (ကာယသံသဂ္ဂရာဂ ဖြင့်) စိုစွတ်သော၊ ကာယသံသဂ္ဂရာဂဖြင့်စိုစွတ်သူ နှစ်ဦး။ အနာပတ္တိ ဥဘတောအနဝဿုတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၂။၃၀၁။ ဥဘော စေ အနဝဿုတာ၊ သဗ္ဗထာပိ အနာပတ္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၉။

ဥဘတောအဝကာသ (ပု) [ဥဘတော+အဝကာသ] (လမ်းခရီး) ဝဲယာ နှစ်ဖြာသောအရပ်။ မနုည-ရုက္ခာ ဥဘတောဝကာသေ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၃၃။

ဥဘတောအဝဿဝ (ပု) [ဥဘတော+အဝဿဝ] နှစ်ဦးသားတို့၏ (ကာယသံသဂ္ဂရာဖြင့်) စို စွတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဘတောအဝဿုတ (န) [ဥဘတော+အဝဿုတ] နှစ်ဦးသားတို့၏ (ကာယသံသဂ္ဂရာဂဖြင့်) စို စွတ်ခြင်း။ ဥဘတောအဝဿုတေ(ဝိ၊၂။၂၇၇)တိ ဥဘတော အဝဿဝေ၊ ဘိက္ခုနိယာ စေဝ ပုရိ-သဿ စ ကာယသံသဂ္ဂရာဂေန အဝဿုတ-ဘာဝေ သတီတိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ ဥဘ-တောတိ ဧတ္ထ ဥဘသဒ္ဒူပဋ္ဌ တောသဒ္ဒဿ ဆဋ္ဌျတ္ထေ ပဝတ္တိဉ္စ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ "ဘိက္ခု-နိယာ စေဝ ပုရိသဿ စာ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၁၄၂-၃။

ဥဘတောဥဂ္ဂတပုပ္ဖ (တိ) [ဥဘတော+ဥဂ္ဂတ ပုပ္ဖ] နှစ်ဖက်-တို့မှ-တို့၌-ပေါ်ထွက်လာသော ပန်းရှိသော၊ နှစ်ဖက်ပန်းပွင့်ရှိသော (အခင်း)။

ကေန္တလောမိတိ ကေတောဒသံ ဥဏ္ဏာမယ-တ္ထရဏံ၊ ကေစိ "ဥဘတောဥဂ္ဂတပုပ္ဖ"န္တိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

ဥဘတောဥပဓာန (န) [ဥဘတော+ဥပဓာန] (ခြေရင်းခေါင်းရင်း) နှစ်ဖက်၌ အုံး (=ခြေအုံး, ခေါင်းအုံး)။ ကာသာဝံ ပန လောဟိတက-ဝေါဟာရံ န လဘတိ။ တသ္မာ ဝိတာနေပိ ဥဘတောဥပဓာနေပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၄။

ဥဘတောဥပသမ္ပန္န (တိ) [ဥဘတော+ဥပသမ္ပန္န] ဘိက္ခုသံဃာ ဘိက္ခုနီသံဃာနှစ်ဖက်၌ ရဟန်းဖြစ်သော၊သူ။ တာပိ ကေတောဥပသမ္ပန္နာ ဥဘ-တောဥပသမ္ပန္နာတိ ဒုဝိဓာ။... တာ ကေတော-ဥပသမ္ပန္နာ၊ ဘိက္ခုသံဃတော ဝေ လဒ္ဓူပသ-မ္ပဒတ္တာ၊ ဣတရာ ဥဘတောဥပသမ္ပန္နာ ဥဘ-တောသံဃေ ဥပသမ္ပန္နတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၁။

ဥဘတောကာဇ (ပု) [ဥဘတော+ကာဇ] နှစ်ဖက်သောအစွန်း၌ ဝန်ရှိသောထမ်းပိုး။ န ဘိက္ခဝေ ဥဘတောကာဇံ ဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၇၈။ ဥဘတော ဒဏ္ဍာသု ဥဘယကောဋိယံ ဘာရဗန္ဓ-ကာဇံ ဥဘတောကာဇံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၃။

ဥဘတောကောဋိက (တိ) [ဥဘတော+ကောဋိက] နှစ်ဖက်တို့၌ အစွန်းရှိသော၊ နှစ်ဖက်စွန်း ထွက်သော။ ဣမံ ခေါ တေ ဂါမဏိ သမဏော ဂေါတမော ဥဘတောကောဋိကံ ပဉှံ ပုစ္ဆော။ သံ၊၂။၅၀၈။ (-မ၊၂။၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။)

ဥဘတောကောဋိစမ္မ (န) [ဥဘတောကောဋိ+စမ္မ] နှစ်ဖက်ကုန်သောအစွန်းတို့၌ အရေ။ ဥဘ-တောပဿေသု အဂ္ဂုလိနံ ဥဘတောကောဋိ-စမ္မေန ပရိစ္ဆိန္နာ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၃၃။

ဥဘတောတီရ (န) [ဥဘတော+တီရ] နှစ်ဖက်တို့၌ကမ်း၊ ကမ်းနှစ်ဖက်။ ဥဘတောတီရေ ကာသာဒယော ဝိယ ဒုဗ္ဗလပဉ္စက္ခန္ဓာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။

ဥဘတောဒဏ္ဍက (တိ) [ဥဘတော+ဒဏ္ဍ+က] နှစ်ဖက်တို့၌-တုတ်-အရိုးတံ-ရှိသော။ ဥဘ-တောဒဏ္ဍကေန စေပိ ဘိက္ခဝေ ကကစေန စောရာ ... ဩကန္တေယျုံ။ မ၊၁။၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၃။ ဥဘတော ဒွိသု ဌာနေသု ဒဏ္ဍော ဧတဿာတိ ဥဘတောဒဏ္ဍကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၅၅။

ဥဘတောဒသ (တိ) [ဥဘတော+ဒသ] နှစ်ဖက်အဆာရှိသော။ ဥဒ္ဒလောမီတိ ဥဘတောဒသံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ ... ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂။၃၇၁။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃-၌ ဥဘယတောဒသံ-ဟု ရှိသည်။)

ဥဘတောဓာရ (တိ) [ဥဘတော+ဓာရာ] နှစ်ဖက်တို့၌အသွားရှိသော၊ နှစ်ဖက်သွားရှိသော (လက်နက်)။ သတ္တံ နာမ ကေတောဓာရံ ဥဘတော-ဓာရံ။ ဝိ၊၂။၂၆၃။ (-မ၊၁။၃၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။)

ဥဘတောပက္ခ (ပု) [ဥဘတော+ပက္ခ] (၁) နှစ်ခုသောအဖို့။ (တိ)(၂) နှစ်ခုသောအဖို့ရှိသော၊ နှစ်ဖက်မှအရပ်တို့ရှိသော၊ (မအူသျှ။) နှစ်ဖက်၌ အတောင်သဖွယ်ရှိသော(အမိုး)၊ (ဘာသာဋီ)။ (၁) ဥဘတောပက္ခေ ယာဝသတ္တမံ ကုလံ သမုဂ္ဃါ-တာပေယျာမ။ မိလိန္ဒ၊၁၉၁။ (တိ)(၂) ယဿ ကဿစိ အဂ္ဂိဝေဿန ဧဝံ ဥဘတောပက္ခံ ဥပ္ပန္နာပိ သုခါ ဝေဒနာ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ။ မ၊၁။၃၀၂။ ဥဘတောပက္ခန္တိ သုခံ ဧကံ ပက္ခံ ဒုက္ခံ ဧကံ ပက္ခန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ တသ္မာ ဥဘတောပက္ခံ ဝါ ကူဋဗဒ္ဓံ ဝါ ဝဋ္ဋံ ဝါ စတုရဿံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

ဥဘတောပက္ခဇာတ (တိ) [ဥဘတောပက္ခ+ဇာတ] ဖြစ်သော နှစ်ခုသော-အသင်းအပင်း-ဖက်-ပက္ခ-ရှိသော၊ နှစ်သင်းကွဲသော၊သူ။ "တုမှာကံ အမစ္စေ အမှာကံ အမစ္စေ"တိ ဥဘတောပက္ခဇာတာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၆။

ဥဘတောပက္ခိက (တိ) [ဥဘတောပက္ခ+ဣက] နှစ်ခုသောအဖို့ရှိသော၊ နှစ်ခုသောအသင်းအပင်း-နှစ်ဖက်-တို့၌ပါဝင်သော၊သူ။ အဉ္ဇလိပဏာမေတ္တာတိ ဧတေ ဥဘတောပက္ခိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ဥဘတောပက္ခိကာတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမ္မာဒိဋ္ဌီနံ ဝသေန ဥဘယပက္ခိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၁၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၄။)

ဥဘတောပက္ခိယ (တိ) [ဥဘတောပက္ခ+ဣယ] နှစ်ခုသောအဖို့ရှိသော၊သူ။ သော ဟိ ဥဘတော-ပက္ခိယာနံ ဒွေဠှကဇာတာနံ ဘိက္ခူနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၆၇။

ဥဘတောပညတ္တိ (ထီ) [ဥဘတော+ပညတ္တိ] (ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီ) နှစ်ဦးတို့အားပညတ်ခြင်း၊ နှစ်ဦးတို့အား ပညတ်အပ်သောပညတ်၊ ဥဘတောပညတ်။ ဥဘိန္နမ္ပိ ပညတ္တာ ဥဘတောပညတ္တိတိ အတ္ထော ပန ဘေဒေါ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။

ဥဘတောပတန (န) [ဥဘတော+ပတန] နှစ်ပါး-နှစ်ဖက်-တို့၌ ကျခြင်း။ သုတ္တေ ဆိန္နေ ကဏ္ဍ-ဒွယဿ ဥဘတောပတနံ ဝိယ တဏှာယ နိရု-ဒ္ဓါယ အနန္တဒွယံ နိရုဒ္ဓမေဝ ဟောတိ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။

ဥဘတောပဒိတ္တ (တိ) [ဥဘတော+ပဒိတ္တ](အစွန်း) နှစ်ဖက်တို့၌ပြောင်ပြောင်တောက်လောင်သော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဆဝါလာတံ ဥဘတော-ပဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထဂတံ။ သံ၊၂။၇၇။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၁။ ဥဘတောပဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထဂတန္တိ...ဥဘောသု ဒွိသု ကောဋိသု အာဒိတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၅၆။)

ဥဘတောပသန္န (တိ) [ဥဘတော+ပသန္န] နှစ်ပါးစုံအားဖြင့် ကြည်ညိုသော၊ နှစ်ဦးကြည်ညိုသော၊သူ။ အညတရံ ကုလံ ဥဘတောပသန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၂၃၁။ ဥဘတောပသန္နန္တိ ဒွိဟိ ပသန္နံ ဥပါသကေနပိ ဥပါသိကာယပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၈။ ဥဘတောတိ ဧတ္ထ ကရဏတ္ထေ တောတိ အာဟ "ဒွိဟိ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၂၉။ သုပ္ပိယော စ ဥပါသကော သုပ္ပိယာ စ ဥပါသိကာ ဥဘတောပသန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၃၁၀။

ဥဘတောပဿ (န) [ဥဘတော+ပဿ] နှစ်ခုကုန်သောနံပါး၊ နံပါးနှစ်ဖက်။ တဿ ဥဘတော-ပဿေ ဝဋ္ဋကာ ဥပ္ပတေယျုံ။ မ၊၃။၁၉၆။ (-ဇာ၊ ၂။၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။)

ဥဘတောပါတိမောက္ခ (န) [ဥဘတော+ပါတိ-မောက္ခ] နှစ်ပါးကုန်သော ပါတိမောက်။ ဥဘ-တောပါတိမောက္ခာနိ သိဒ္ဓါနိ။ ဝဇိရ။၆၀။

ဥဘတောဗျဉ္ဇန (တိ) [ဥဘတော+ဗျဉ္ဇန။ ဥဘ-တော+ဗျဉ္ဇနက။ က-ကျေ။ ဥဘတောဗျဉ္ဇနန္တိ က-ကာရလောပေန နိဒ္ဒေသော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၁၆၉။] (မိန်းမနိမိတ်ကိုဖြစ်စေသောကံ, ယောက်ျားနိမိတ်ကိုဖြစ်စေသောကံ) နှစ်ခုတို့ကြောင့် (မိန်းမအင်္ဂါဇာတ်, ယောက်ျားအင်္ဂါဇာတ် ဟူသော) ဗျည်းနှစ်ခုရှိသော၊သူ။ ဥဘတော ဗျည်း။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ ဥဘတော-ဗျဉ္ဇနာ(ဝိ၊၁။၁၈၉)တိ ဣတ္ထိနိမိတ္တေန စ ပုရိသ-နိမိတ္တေန စာတိ ဥဘောဟိ ဗျဉ္ဇနေဟိ သမန္နာ-ဂတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ (-ဝဇိရ။၂၉၄။)

ဥဘတောဗျဉ္ဇနက (တိ) [ဥဘတော+ဗျဉ္ဇန+က။ နီတိ၊သုတ္တ။၂၀၃။ ဥဘတော ကမ္မတော သမုဋ္ဌိ-တံ ဗျဉ္ဇနံ လိင်္ဂံ အဿာတိ ဥဘတောဗျဉ္ဇနကော။ ရူ၊ဋီ။၁၅၄။] (မိန်းမနိမိတ်ကိုဖြစ်စေသောကံ, ယောက်ျားနိမိတ်ကိုဖြစ်စေသောကံ) နှစ်ခုတို့ကြောင့် (မိန်းမအင်္ဂါဇာတ်, ယောက်ျားအင်္ဂါဇာတ် ဟူသော)ဗျည်းနှစ်ခုရှိသော၊သူ။ ဥဘတောဗျည်း။

ယောက်ျားအင်္ဂါ မိန်းမအင်္ဂါ နှစ်မျိုးလုံး ပါရှိသူကို ဥဘတောဗျည်းဟုခေါ်သည်။ ထို

ဥဘတောဗျည်းသည် ယောကျ်ားအင်္ဂါ ထင်ရှား၍ မိန်းမအင်္ဂါမထင်ရှားသော ယောကျ်ားဥဘတောဗျည်း=ပုရိသဥဘတောဗျည်းနှင့် မိန်မအင်္ဂါ ထင်ရှား၍ ယောကျ်ားအင်္ဂါ မထင်ရှားသော ဣတ္ထိဥဘတောဗျည်း=မိန်းမဥဘတောဗျည်းဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ သို့သော် ထိုဥဘတောဗျည်းတို့၌ ဣတ္ထိန္ဒြေ=ဣတ္ထိဘာဝရုပ်နှင့် ပုရိသိန္ဒြေ=ပုရိသဘာဝရုပ် နှစ်ခုလုံးမရှိ၊ တစ်ခုသာရှိသည်။ သို့သော် ယောကျ်ားစစ်စစ် မိန်းမစစ်စစ်တို့၌ကဲ့သို့ အမြဲကားရှိမနေချေ။ (ဣတ္ထိဘာဝရုပ် ပုရိသဘာဝရုပ်တို့သည် ပင်္ဂိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်ကြသော ရုပ်များဖြစ်သည်၊ မျက်စိဖြင့်မမြင်ရချေ၊ မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိရသော ရုပ်များတည်း။) မိန်များဥဘတောဗျည်း၌ အခြားမိန်းမကို တပ်မက်သောရာဂဖြစ်ပေါ်လာလျှင် မိန်းမအင်္ဂါ ဖုံးကွယ်သွား၍ ယောကျ်ားအင်္ဂါ ထင်ရှားပေါ်လာသည်။ ယောကျ်ားဥဘတောဗျည်း၌ အခြားယောကျ်ားကို တပ်မက်သောရာဂ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ယောကျ်ားအင်္ဂါဖုံးကွယ်သွား၍ မိန်းမအင်္ဂါထင်ရှားပေါ်လာသည်။ မိန်းမဥဘတောဗျည်းသည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ကိုယ်ဝန်ယူနိုင်=ဆောင်နိုင်၏၊ အခြားသူကိုလည်း ကိုယ်ဝန်ပေးနိုင်၏။ ယောကျ်ားဥဘတောဗျည်းသည် အခြားသူကိုသာ ကိုယ်ဝန်ပေးနိုင်၍ မိမိကား ကိုယ်ဝန်မဆောင်နိုင်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ကခ်ါ။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၂။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၇၄။ မူလ၊ဋီ၊၁။၂၆။

ဥဘတောဗျဥ္ဇနကော ဘိက္ခဝေ(ဝိ၊၃။ ၁၂၄)တိ ဣတ္ထိနိမိတ္တုပ္ပါဒနကမ္မတော စ ပုရိသနိမိတ္တုပ္ပါဒနကမ္မတော စ ဥဘတော ဗျဥ္ဇနမဿ အတ္ထီတိ ဥဘတောဗျဥ္ဇနကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ ဥဘတော ကမ္မတော ပဝတ္တန္တိ ပါဠိသေသော ယောဇေတဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ယော။၂၆၆။ (-ဝိဘာ ဝိနီ။၁၆၅။ မဏိမဥ္ဇူ၊၂။၁၄။)

ဥဘတောဗျဥ္ဇနကစတုတ္ထ (တိ) [ဥဘတောဗျဥ္ဇနက+စတုတ္ထ] ဥဘတောဗျည်းလျှင် လေးယောက်မြောက်ရှိသော (သံဃာ)။ ဥဘတောဗျဥ္ဇနကစတုတ္ထော ကမ္မံ ကရေယျ၊ အကမ္မံ န စ ကရဏီယံ။ ဝိ၊၃။၄၄၀။

ဥဘတောဗျဥ္ဇနကဝီသ (တိ) [ဥဘတောဗျဥ္ဇနက+ဝီသ] ဥဘတောဗျည်းလျှင် နှစ်ဆယ်မြောက်ရှိသော (သံဃာ)။ ဥဘတောဗျဥ္ဇနကဝီသော ကမ္မံ ကရေယျ၊ ဝိ၊၃။၄၄၂။

ဥဘတောဗျူဠှ (တိ) [ဥဘတော+ဗျူဠှ] နှစ်ဘက်စစ်သည်၌ အစုဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ နှစ်ဘက်စစ်သည်တို့ ဗျူဟာခင်းကျင်းစီရင်ခြင်းဖြင့် စုဝေးတည်နေသော။ ဥဘတောဗျူဠံ့ သင်္ဂါမံ ပက္ခန္ဒတိ။ မ၊၁။၁၂၁။ စူဠနိ။၂၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ဥဘတောဗျူဠှန္တိ ဥဘတောရာသိဘူတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ ဒွိန္နံ သေနာနံ ဗျူဟသံဝိဓာနေန ဝါ ဥဘတောဗျူဠံ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၃။ ဥဘတောဗျူဠှန္တိ ယုဒ္ဓတ္ထာယ ဥဘတောသန္နိပတိတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၁။)

ဥဘတောဗျူဠှသင်္ဂါမပ္ပဝေသန (န) [ဥဘတောဗျူဠှသင်္ဂါမ+ပဝေသန] နှစ်ဘက် စစ်သည်တို့ ဗျူဟာခင်းကျင်းစီရင်ခြင်းဖြင့် စုဝေးတည်နေသော-စစ်မြေပြင်-စစ်သည်တို့အလည်-သို့ ဝင်ရောက်ခြင်း။ ဥဘတောဗျူဠှသင်္ဂါမပ္ပဝေသနသဒိသ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄)န္တိ ယုဒ္ဓတ္ထာယ ဥဘတောရာသိကတစတုရင်္ဂိနိသေနာမဇ္ဈပ္ပဝေသနသဒိသံ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂။

ဥဘတောဘာဂ (ပု) [ဥဘတော+ဘာဂ] နှစ်ခုသောအဖို့။ ဝိမုတ္တံ ဥဘတော ဘာဂေ၊ အဇ္ဈတ္တံ သုသမာဟိတံ။ ထေရ၊၃၆၄။ ဝိမုတ္တံ ဥဘတောဘာဂေတိ ဥဘတော ဘာဂတော ဝိမုတ္တတ္တာ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တံ၊ ဥဘတော ဘာဂေတိ အရူပသမာပတ္တိယာ ရူပကာယတော, မဂ္ဂေန

နာမကာယတော ယထာရဟံ တေဟိယေဝ ဝိက္ခမ္ဘနသမုစ္ဆေဒဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တန္တိ အတ္ထော။ ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။)

ဥဘတောဘာဂဝိမုဋ္ဌ (တိ) [ဥဘတောဘာဂ+ဝိမုဋ္ဌ] (နံပါး)နှစ်ဖက်တို့၌ ကောင်းစွာ ပွတ်တိုက်ဆုပ်နယ်အပ်သော။ ဥဘတောဘာဂဝိမုဋ္ဌ(မ၊၂။၄၇)န္တိ မဏိပါသာဏေန ဥဘောသု ပဿေသု သုဋ္ဌု ဝိမဋ္ဌံ၊ ယဋ္ဌေတွာ ဥပ္ပါဒိတစ္ဆဝိံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ (-အံ၊၃။၃၀၅။ ဒီ၊၂။၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄-၅။)

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ (တိ) [ဥဘတောဘာဂ+ဝိမုတ္တ။ ဥဘတော+ဥဘတောဘာဂ+ဝိမုတ္တ] ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်သော၊သူ။ (က) နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့်လွတ်သော၊သူ။ (ခ) နှစ်ပါးသော အဖို့တို့မှလွတ်သော၊သူ။ (ဂ) နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့်နှစ်ကြိမ်လွတ်သော၊ နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှလွတ်သော၊သူ။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်သောရဟန္တာသည် သုတ်မဟာဝါ မဟာနိဒါနသုတ်၌ နိရောဓသမာပတ်ဝင်စား၍ ထိုသမာပတ်မှ ထ၍ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသာ လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ မုချအားဖြင့် အမြတ်ဆုံးသော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်=ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တသေဋ္ဌမည်၏။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိတော် ကီဋာဂိရိသုတ်နှင့် ပုဂ္ဂလပညတ်တို့၌ အရူပသမာပတ်လေးခုတို့တွင် တစ်ခုခုကို ဝင်စား၍ ၎င်းမှထ၍ ဝိပဿနာရှုသဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦးနှင့်တကွ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်ငါးဦးကို ဟောတော်မူထားသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်လေးဦးကား ပရိယာယ်အားဖြင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ အချို့ဆရာတို့ကား အရူပစျာန်ကဲ့သို့ပင် စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးရှိသော ရူပစတုတ္ထစျာန်မှ ထ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သူသည်လည်း ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်သဖြင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်သူပေါင်း (၆)ဦးရှိကြောင်း ဆိုကြ၏။ ထို ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပြဿနာကို လောဟပါသာဒ၌နေသော တိပိဋကစူဠသုမနမထေရ်၏အဖွင့်ကိုမှီး၍ ထိုမထေရ်၏တပည့်တို့က သံသယကင်းပြတ်အောင် ဆုံးဖြတ်တော်မူပြီးလေပြီ။ (အကျယ်ကို-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄-၅-၌ ကြည့်။)

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နဝကနိပါတ် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တသုတ်၌ ရူပစျာန်သမာပတ်လေးပါး, အရူပသမာပတ်လေးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကို ဝင်စား၍ ထိုမှထ၍ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှစ်ဦးနှင့်တကွ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်ကိုးဦးကို ဟောတော်မူထားသည်။ (အကျယ်ကို ဒီ၊၂။၆၀။ မ၊၂။၁၄၂။ အံ၊၃။၂၄၅။ အဘိ၊ပု၊၁၈၄-တို့၌ ကြည့်။)

(က) တိပိဋကစူဠနာဂမထေရ်အလိုကား-အရူပသမာပတ်, မဂ်ဟူသောနှစ်ဖို့တို့ဖြင့် လွတ်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်၏-ဟုမှတ်ရမည်။ (ခ) တိပိဋကမဟာဓမ္မရက္ခိတမထေရ်အလိုကား-ရူပကာယ, နာမကာယ နှစ်ပါးတို့မှလွတ်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်၏ဟု မှတ်ရမည်။ (ဂ) တိပိဋကစူဠာဘယမထေရ် အလိုကား-အရူပသမာပတ်ဖြင့် ရူပကာယမှလည်းကောင်း, မဂ်ဖြင့် နာမကာယမှလည်းကောင်း နှစ်ကြိမ်လွတ်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်၏ဟု မှတ်ရမည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄-၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆၊၂၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။ မ၊ဋီ၊၃။၈၅။ မူလဋီ၊၃။၃၅။ အနုဋီ၊၃။၄၇။

(က)(ခ)(ဂ) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော(ဒီ၊၂။၆၀)တိ ဒွီဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော၊ အရူပသမာပတ္တိယာ ရူပကာယတော, မဂ္ဂေန နာမကာယတော ဝိမုတ္တောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄-၅။ (-မ၊၂။၁၀၃၊၁၄၂။ သံ၊၁။၁၉၃။ အံ၊၂။၄၀၃။ အံ၊၃။၅၂၊၂၄၅၊၂၇၄။ အဘိ၊ပု၊၁၀၃၊၁၁၃၊၁၈၃။ နေတ္တိ၊၁၆၄။

မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆၊၁၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄-၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၄၆၊ ၂၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၈။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၂။) ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တောတိ
... ဒွိဟိ ဝိမုစ္စနဘာဂေဟိ... ဒွိဟိ ဝိမုစ္စိတဗ္ဗ-
ဘာဂေဟိ စ ဝိမုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၉။ ဥဘ-
တောဘာဂဝိမုတ္တောတိ ဥဘယဘာဂဝိမုတ္တော
သမာဓိဝိပဿနာတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၀။ ဥဘတော
ဥဘယထာ ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တောတိ
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော ကေဒေသသရူပေ-
ကသေသနယေန။ မ၊ဋီ၊၃။၈၄။ ပဌမတ္ထေရဝါဒေ
ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိ-
မုတ္တော၊ ဒုတိယတ္ထေရဝါဒေ ဥဘတော ဘာဂ-
တော ဝိမုတ္တောတိ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တောတိ။
တတိယတ္ထေရဝါဒေ ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ ဒွေ ဝါရေ
ဝိမုတ္တောတိ အယမေတေသံ ဝိသေသော။ မူ
လဋီ၊၃။၃၅။ (-အနုဋီ၊၃။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၄၆၈။)
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တောတိ ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ
ဥဘတော ဘာဂတော ဝိမုတ္တော။ နေတ္တိဋီ။၁၄၈။
ဥဘတော ရူပကာယနာမကာယတော ဥဘတော
ဘာဂတော ဝိမုတ္တတ္တာ ဥဘတောဘာဂဝိမု-
တ္တော၊ အရဟာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၅၀။ ယထာ စတုန္နံ
အရူပသမာပတ္တီနံ ဧကေကတော နိရောဓတော
စ ဝုဋ္ဌာယ အရဟတ္တံ ပတ္တာနံ ဝသေန ပဉ္စ
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ။၃။၄၇။
အရူပဇ္ဈာနံ ပတွာ အဂ္ဂဖလပတ္တော ဥဘတော-
ဘာဂဝိမုတ္တော နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၇။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တနာမလာဘ (ပု) [ဥဘတော
ဘာဂဝိမုတ္တနာမ+လာဘ] ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ
အမည်ရခြင်း။ အရဟတ္တမဂ္ဂဿ ပါဒကဘူတံ
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တနာမလာဘဿ ကာရဏံ
ဘဝိတုံ ယုတ္တတ္တာ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၃။၃၅။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥဘတော
ဘာဂဝိမုတ္တ+နိဒ္ဒေသ] ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တကို
အကျယ်ပြရာအပိုင်း။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တနိ-
ဒ္ဒေသေ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ ကာယေန ဖုသိတွာ
ဝိဟရတီတိ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော သဟဇာတ-
နာမကာယေန ပဋိလဘိတွာ ဝိဟရတိ။ မူလဋီ၊
၃။၃၆။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပဉ္ဟ (တိ) [ဥဘတောဘာဂ
ဝိမုတ္တ+ပဉ္ဟ] ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပြဿနာ။ အယံ
ပန ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပဉ္ဟော ဟေဋ္ဌာ လောဟ-
ပါသာဒေ သမုဋ္ဌဟိတွာ တိပိဋကစူဠသုမန-
တ္ထေရဿ ဝဏ္ဏံ နိဿာယ စိရေန ဝိနိစ္ဆယံ
ပတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၄-၅။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ-
ပဉ္ဟောတိ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တဿ ဆဗ္ဗိဓတံ
နိဿာယ ဥပ္ပန္နပဉ္ဟော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၀။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တဘာဝကာရဏပဋိလာဘ
(ပု)[ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တဘာဝကာရဏ+ပဋိ
လာဘ] ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်၏
အကြောင်းကိုရခြင်း။ အရူပါဝစရေသု ဟိ ကေမ္ပိ
အဓိဂတော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တဘာဝကာရ-
ဏပဋိလာဘတော အဋ္ဌဝိမောက္ခေကဒေသေန
တေန တံနာမဒါနေ သမတ္ထေန "အဋ္ဌဝိမော-
က္ခလာဘီ"တွေဝ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၃။၃၆။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တသေဋ္ဌ (တိ) [ဥဘတော
ဘာဂဝိမုတ္တ+သေဋ္ဌ] မြတ်သော-အမြတ်ဆုံးသော
-ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်သော၊သူ။ တံ ပန
ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တသေဋ္ဌဝသေန ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊
၃။၈၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၀။ မူလဋီ၊၃။၃၄။ နေတ္တိ၊
ဋီ။၁၄၈။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိ (ထီ) [ဥဘတောဘာဂ+
ဝိမုတ္တိ။ ဥဘတော+ဥဘတောဘာဂ+ဝိမုတ္တိ] (က)
နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့်လွတ်ခြင်း။ (ခ) နှစ်ပါး
သောအဖို့တို့မှလွတ်ခြင်း။ (ဂ) နှစ်ပါးသော
အဖို့တို့ဖြင့်နှစ်ကြိမ်လွတ်ခြင်း၊ နှစ်ပါးသော
အဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှလွတ်ခြင်း။
(ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ-ကြည့်။) ဣမာယ စ

အာနန္ဒ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိယာ(ဒီ၊၂။၆၀)တိ အာနန္ဒ ဣတော ဥဘယဘာဂဝိမုတ္တိတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

ဥဘတောရာသိ (ပု) [ဥဘတော+ရာသိ] နှစ်ဖက်အစု။ ဥဘတောဗျူဠ္ဟန္တိ ဥဘတောရာသိ-ဘူတံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။

ဥဘတောလောမ (တိ) [ဥဘတော+လောမ] နှစ်ဖက်အမွေးရှိသော။ ပဋိကတ္ထတာနီတိ ဥဘ-တောလောမေန ဥဏ္ဏာမယေန သေတကမ္ဗ-လေန အတ္ထတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။

ဥဘတောလောဟိတက (တိ) [ဥဘတော+လောဟိတ+က] (ခြေရင်းခေါင်းရင်း) နှစ်ဖက်တို့၌ နီသောအဆင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဘတောလောဟိတကူပဓာန (တိ) [ဥဘတောလောဟိတက+ဥပဓာန။ ဥဘတော+လောဟိတကူပဓာန] (ခြေရင်း,ခေါင်းရင်း) နှစ်ဘက်တို့၌ ထားအပ်သော နီသောအုံး (ခြေတင်အုံး, ခေါင်းအုံး)ရှိသော (အိပ်ရာနေရာ၊ပလ္လင်)။ (သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ၊၁။၅၃၉-၌ "အခင်းကို မကောက်ရ၊ အုံးကိုသာကောက်၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်မဟုတ်" ဟု မှာ၍ ပါဠိတော်ကိုလည်း "ညောင်စောင်း၏ ခေါင်းရင်းခြေရင်း နှစ်ဖက်ဝယ် နီသောခေါင်းအုံး ၌အုံးခြင်း ခြေတင်ခြင်း"ဟု အနက်ပေးသည်။ သို့သော် ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ၊၂။၂၂၂-၌ ထို ပုဒ်နှင့် အနက်တူပုဒ်ကို "ဒွိဓာ ရတ္တူပဓာနကန္တိ သီသ-ပဒေသ, ပါဒပဒေသေစာတိ ဥဘတောပဒေသ ပညတ္တရတ္တဗိမ္ဗောဟနဝန္တဥ္စ သယနာသနံ" ဟု ဖွင့်ပြသည်ကို ထောက်၍ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်အနက်ကိုသာမှတ်ရမည်။) ဥစ္စာသယနမဟာသယနာနိ။ သေယျထိဒံ၊ အာသန္ဒိံ ပလ္လင်္ကေ... ဥဘတော-လောဟိတကူပဓာနံ။ အံ၊၁။၁၈၂။ (-ဒီ၊၁။၇။ ဝိ၊ ၃။၂၈၀-၁။ ဝိ၊၄။၃၂၀။) စတုရာသီတိပလ္လင်္ကသ-ဟဿာနိ အဟေသုံ ... ဥဘတောလောဟိတ-ကူပဓာနာနိ။ ဒီ၊၂။၁၅၃။ သံ၊၂။၁၁၈။ (-မ၊၁။ ၁၀၉။ အံ၊၁။၁၃၆။) ဥဘတောလောဟိတ-ကူပဓာနန္တိ သီသူပဓာနဥ္စ ပါဒူပဓာနဥ္စာတိ မဉ္စဿ ဥဘတောလောဟိတကံ ဥပဓာနံ (ဥဘတော-လောဟိတကူပဓာနံ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနေနာတိ သီသူပဓာနဥ္စ ပါဒူပဓာနဥ္စာတိ ပလ္လင်္ကဿ ဥဘတော ဌပိတ-လောဟိတကူပဓာနေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။)

ဥဘတောဝဍ္ဎန (န) [ဥဘတော+ဝဍ္ဎန] ဒုက်တိက်နှစ်ပါးတို့ကို တိုးပွားစေခြင်း၊ ဒုက်တိက်နှစ်ပါးအားဖြင့်ဖြစ်သော-တိုးပွား-တိုးချဲ့-ခြင်း။ ဥဘတောဝဍ္ဎနေန ဝါ သတ္တဝိဓာဒိနယေန ဝါ ယထာ ယထာ ဣစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄-၅။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဘတောဝဍ္ဎန(က)နိဟာရ (ပု) [(၁) ဥဘတောဝဍ္ဎန(က)+နယနိဟာရ။ (၂) ဥဘတော+ဝဍ္ဎန(က)နိဟာရ] (၁) ဒုက်တိက်နှစ်ပါးတို့ကို-တိုးပွားစေခြင်း, ဖြတ်ခြင်း-ရှေး၌မယူအပ်သေးသည်ကိုယူခြင်း, ယူအပ်ပြီးသည်ကို မယူခြင်း-အားဖြင့် နည်းကိုထုတ်ဆောင်ခြင်း၊ ဒုက် တိက်နှစ်ပါးတို့ကို-တိုးပွားစေခြင်း, ဖြတ်ခြင်း-ရှေး၌မယူအပ်သေးသည်ကို ယူခြင်း, ယူအပ်ပြီးသည်ကို မယူခြင်း-အားဖြင့် ဒေသနာကိုဖြစ်စေခြင်း။ ဒုက်တိက်နှစ်ပါးအားဖြင့်ဖြစ်သော-တိုးပွားစေခြင်း, ဖြတ်ခြင်း-ရှေး၌ မယူအပ်သေးသည်ကိုယူခြင်း, ယူအပ်ပြီးသည်ကို မယူခြင်း-အားဖြင့်ဒေသနာကိုဖြစ်စေခြင်း။ (၂) ဒုက်တိက်နှစ်ပါးအားဖြင့် ဖြစ်သော-တိုးပွားစေခြင်း, ဖြတ်ခြင်း-ရှေး၌ မယူအပ်သေးသည်ကိုယူခြင်း, ယူအပ်ပြီးသည်ကို မယူခြင်း-၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒေသနာနည်း။ (နှစ်ပါးကုန်သောတိက်ဒုက်တို့ကို ပွားစေခြင်းဟူသော နည်းကိုထုတ်ခြင်း။ ပြည်၊သျှ။)

တိကေ စ ဒုကေ စ ဥဘတောဝမုန- နိဟာရေန အာဟရိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတတော အညဿ ဂဟဏံ ဝမုနံ … ပုဗ္ဗေ ဂဟိတဿ အဂ္ဂဟဏံ ဆိန္ဒနံ ဝမုနံ။ ဒုကတိကာနံ ဥဘယေသံ ဝမုနံ ဥဘယဝမုနံ၊ ဥဘယတော ဝါ ပဝတ္တံ ဝမုနံ ဥဘယဝမုနံ၊ တဒေဝ ဥဘ- တောဝမုနကံ၊ တေန နယနိဟရဏံ ဥဘတော- ဝမုနကနိဟာရော။ ဝမုနကနယော ဝါ ဝမုနက- နိဟာရော၊ ဥဘယတော ပဝတ္တော ဝမုနက- နိဟာရော ဥဘတောဝမုနကနိဟာရော။ မူလဋီ၊ ၂။၂၉။ နယနိဟရဏန္တိ နိယတိတိ နယော၊ ဒေသနာ၊ တဿ နိဟရဏံ ပဝတ္တနံ။ ဝမုနက- နယောတိ ယထာဝုတ္တဝမုနကဝသေန ပဝတ္တော ဒေသနာနယော။ အနုဋီ၊၂။၃၄-၅။ ဝမိယတေ ဂဟိယတေ ဝမုကံ၊ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတတော အညဿ ဂဟဏန္တိ အတ္ထော။ ဝမိယတေ ဆိန္ဒိယတေတိ ဝမုကံ၊ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတဿ အဂ္ဂဟဏံ ဆိန္ဒနန္တိ အတ္ထော။ ဥဘယေသံ ဝမုကံ ဥဘတောဝမုကံ။ နယဿ ဟရဏံ နိဟရဏံ နိဟာရော၊ ဥဘ- တောဝမုကေန နိဟာရော ဥဘတောဝမုက- နိဟာရော၊ အထဝါ၊ ဝမုကော စ သော နိဟာရော စာတိ ဝမုကနိဟာရော၊ ဥဘတော ပဝတ္တော ဝမုကနိဟာရော ဥဘတောဝမုက- နိဟာရော။ သမ္မော၊ယော။၂၃။

ဥဘတောဝမိုတ (တိ) [ဥဘတော+ဝမိုတ] ဒုက် တိက်နှစ်ပါးတို့ကို-တိုးပွားစေအပ်ရာ ဖြစ်သော- တိုးပွားစေ၍ဟောအပ်သော-(ဝါရ)။ သေ ဒုက- တိကာနံ ဝသေန ဥဘတောဝမိုတတ္တာ ဥဘ- တောဝမိုတကော နာမ တတိယော မဟာ- ဝါရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ဥဘတောဝမိုတက (တိ) [ဥဘတော+ဝမိုတက] ဒုက်တိတ်နှစ်ပါးတို့ကို- တိုးပွားစေအပ်ရာဖြစ် သော-တိုးပွားစေ၍ ဟောအပ်သော(ဝါရ)။ ဥဘတော ဝမေတ္ဝာ ဒေသိတဝါရော ဥဘတော- ဝမိုတကော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ဥဘတောဝဏ္ဏိက (တိ) [ဥဘတောဝဏ္ဏ+ဣက] နှစ်ဖက်ပွင့်ညှာရှိသော၊ နှစ်ဖက်ပွင့်ညှာဆိုင် သော။ (သျှ)။ ဥဘတောဝဏ္ဏိက(ဝိ၊၁။၂၇၇)န္တိ ဥဘောဟိ ပဿေဟိ ပုပ္ဖဝဏ္ဏေ ကတွာ ကတ- မာလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ဝဏ္ဏာနိ ဥဘယဒိသာယ ကတွာ ဂန္ထိတပုပ္ဖါဝလိ ဥဘတောဝဏ္ဏိကာ နာမ။ ဝိ၀ိနိစ္ဆယဋီ၊၁။၂၃၁-၂။

ဥဘတောဝဏ္ဏိကမာလာ (ထီ) [ဥဘတောဝဏ္ဏိ ကာ+မာလာ] နှစ်ဖက်ပွင့်ညှာဆိုင်သောပန်း (ပန်းကုံး)။ ဥဘတောဝဏ္ဏိကမာလံ ကရိဿန္တိပိ ကာရာပေဿန္တိပိ။ ဝိ၊၁။၂၇၇။ (-ဝိ၊၄။၂၃။)

ဥဘတောဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဥဘတော+ဝိဘင်္ဂ] ဥဘ တောဝိဘင်း၊ ဘိက္ခုဝိဘင်း, ဘိက္ခုနီဝိဘင်း။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန ဥဘတောဝိဘင်္ဂေ ပုစ္ဆိ။ ဝိ၊၄။၄၈၃။ အယံ ဥဘတောဝိဘင်္ဂေါ နာမ စတုသဋ္ဌိဘာဏဝါရော။ သာရတ္ထ၊၁။၆၁။

ဥဘတောဝိဘင်္ဂပရိယာပန္န (တိ) [ဥဘတော ဝိဘင်္ဂ+ပရိယာပန္န] ဥဘတောဝိဘင်း၌ အကျုံး ဝင်သော။ ဥဘတောဝိဘင်္ဂပရိယာပန္နံ သီလံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၃။

ဥဘတောဝိဘင်္ဂဘာဏက (တိ) [ဥဘတော ဝိဘင်္ဂ+ဘာဏက] ဥဘတောဝိဘင်းကို ဆောင် သော၊သူ။ ဥဘတောဝိဘင်္ဂဘာဏကော ပုဏ္ဏ- ဝါလိကဝါသီ မဟာတိဿတ္ထေရောပိ ကိရ အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃။

ဥဘတောဝုဋ္ဌာန (ပု၊န) [ဥဘတော+ဝုဋ္ဌာန] (သင်္ခါရနိမိတ်, မပြတ်ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တရုပ်နာမ် အယဉ်ဟူသော) နှစ်ပါးမှထသော (မဂ်ဉာဏ်)။ သင်္ခါရာနံ အနိစ္စာကာရဂ္ဂါဟိနိယာ ဝုဋ္ဌာန- ဂါမိနိယာ ပရတော ကေတောဝုဋ္ဌာနဥဘ- တောဝုဋ္ဌာနေဟိ နိမိတ္တပဝတ္တတော ဝုဋ္ဌာတိ။

မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၅။ တဿာ ကေန္တေန နိယျာနိက-သဘာဝဿ ဉဘတောဝုဋ္ဌာနဘာဝေန ပဝတ္တ-မာနဿ မဂ္ဂဉာဏဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၁၈။ (ဝုဋ္ဌာန-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၉၄-လည်းကြည့်။)

ဉဘတောသံဃ (ပု) [ဉဘတော+သံဃ] နှစ်ပါးသောသံဃာ၊ ဘိက္ခုသံဃာ, ဘိက္ခုနီသံဃာ။ ဘိက္ခုနီ နာမ ဉဘတောသံဃေ ဥပသမ္ပန္နာ။ ဝိ၊၁။၃၀၇။ ဉဘတောသံဃေတိ ဘိက္ခုနီသံဃေ ဉတ္တိစတုတ္ထေန, ဘိက္ခုသံဃေ ဉတ္တိစတုတ္ထေ-နာတိ အဋ္ဌဝါစိကဝိနယကမ္မေန ဥပသမ္ပန္နာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (-ကင်္ခါ။၃၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၁၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇၀။)

ဉဘတောသံဃပညတ္တိ (ထီ) [ဉဘတောသံဃ+ပညတ္တိ] ဉဘတောသံဃာဟူသော ပညတ်။ တံ ဒွိန္နံ သံဃာနံ ဒွိန္နဘာဝမေဝ ဒီပေတိ၊ န ဉဘတောသံဃပညတ္တိ။ ဝဇီရ။၅၀၁။

ဉဘတောသုဇာတ (တိ) [ဉဘတော+သုဇာတ] (အမိအဖ)နှစ်ပါးစုံမှ ကောင်းစွာဖြစ်သော၊သူ။ ဉဘတောသုဇာတဿ ခတ္တိယကုမာရဿ အဘိ-သေကပ္ပတ္တိတော ပဋ္ဌာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

ဉဘတောသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဉဘတော+သုဒ္ဓိ] (၁) (ဥပဇ္ဈာယ်, သာမဏေလောင်းလျာ ဟူသော) နှစ်ပါး-တို့၏-တို့မှ-စင်ကြယ်ခြင်း။ (တိ)(၂) နှစ်ဖက်-အားဖြင့်-တို့မှ-စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။ (၁) သာမဏေရပဗ္ဗဇ္ဇာ ပန ဉဘတောသုဒ္ဓိယာဝ ဝဋ္ဋတိ၊ နော ဧကတောသုဒ္ဓိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ (-ဝဇီရ။၄၁၂။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဉဘတောသုဒ္ဓိက (တိ) [ဉဘတော+သုဒ္ဓိက] (သက်နှီးလျှုသောရဟန်း၏ထိုသက်နှီးကို ရခြင်း, လှူခြင်းဟူသော) နှစ်ဖက်-အားဖြင့်-တို့မှ-စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။ ယံ ဘိက္ခုနော ပိ ပါဒ-မူလေ ဌပိတံ၊ တေနာပိ တထေဝ ဒိန္နံ၊ တံ ဉဘတောသုဒ္ဓိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၁။ ယေန ဘိက္ခုနာ စီဝရံ ဒီယတိ၊ တဿ လာဘော, ဒါနေ စ ဝိသုံ ဝိသုံ ဉဘယတ္ထ အာဒရဂါရဝါနံ သဗ္ဘာဝတော, တဒဘာဝတော စ ဘိက္ခုဒတ္တိယဿ ဧက-တောသုဒ္ဓိဉဘတောသုဒ္ဓိအနုက္ကမွတာ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉၂။

ဉဘန္တ (ပု) [ဉဘ+အန္တ] နှစ်ပါးသော အစွန်း။ ဉဘန္တမဘိညာယ(သုတ္တနိ။၄၃၅။ စူဠနိ။၇)တိ-ဉဘော အန္တေ အဘိဇာနိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

ဉဘယံသ (ပု) [ဉဘယ+အံသ] နှစ်ပါးသော အဖို့အစု။ ဉဘယံသံ ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိ(မ၊၂။ ၆၆)တိ ဉဘယန္တံ ဉဘယကောဋ္ဌာသံ သကဝါဒံ ပရဝါဒဉ္စ ဖရိတွာ အဝိမုစ္စိတွာ တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဉဘယံသဘာဝိတ (တိ) [ဉဘယံသ+ဘာဝိတ] နှစ်ပါးသော အဖို့အစုအလို့ငှာ ပွားအပ်သော (သမာဓိ)။ ဉဘယံသဘာဝိတော(ဒီ၊၁။၁၄၇)တိ ဉဘယံသာယ ဉဘယကောဋ္ဌာသာယ ဘာဝိ-တောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ (-နေတ္တိ။၆၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၃၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၃၄။)

ဉဘယ (တိ) [ဉဘ+အယ။ ဉဘော အံသာ အဿ ဉဘယံ။ မောဂ်၊၄။၄၉။ ဤပုဒ်သည် မောဂ်၊၂။ ၉၉-သုတ်၌ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း လာ၍ မောဂ်၄။၄၉-၌ ဉဘနောင် အယ ပစ္စည်းဖြင်ပြီးသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ဟု လာသည်။ ကစ္စည်းန္ယာ။၉၀-၌ ယော နာ အံ နံ ဝိဘတ် တို့နှောင်းရာ၌ ဉဘ၏ ကာရိယပုဒ်ဟုလာသည်။ ရူပသိဒ္ဓိန္ယာ။ ၉၇၊၁၀၀-တို့၌ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း "အစိတ်နှစ်ခုတို့၏အပေါင်း" ဟူသောအနက်ကိုဟောကြောင်း ပြဆိုသည်။ သဒ္ဒနီတိ၊ပဒမာလာ၊န္ယာ။ ၃၅၂၊၃၅၅-၃၅၈-တို့၌လည်း ထိုအတူပင်လာ၍ လိင်သုံးပါး၌ ပဒမာလာ ပြဆိုထားသည်။ ဉဘယသဒ္ဒေါ ဒွိအဝယဝသမုဒါယဝစနော။ ရူ၊န္ယာ။၁၀၀။ နီတိ၊ပဒ။၃၅၂။] နှစ်ခု၊ နှစ်ပါး။

နှစ်ခုအပေါင်း။ ဥဘယတ္ထ သန္တော(ဇာ၊၁။ ၉၄)-
တိ ယေ သန္တော ဟောန္တိ မာဒိသာ၊ တေ
ဒ္ဒိသုပိ ဧတေသု ကောဋ္ဌာသေသု အဘိနိဗ္ဗု-
တသဘာဝါ မဇ္ဈတ္တာ သုခေ စ ဒုက္ခေ စ
ဘဝန္တိ တုလျာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ မမ သာခဿ
စူဘယ(ဇာ၊၁။ ၂၁၁)န္တိ မယှဉ္စ သာခဿ စ
ဥဘိန္နမ္ပိ သခိနန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂။ တေ
တတ္ထ ဇူတေ ဥဘယေ သမာဂတေ။ ဇာ၊၂။
၂၈၅။ ဥဘော ဇူတံ ကီဠိသူတိ အတ္ထော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၃။ ဘဏတိ ဥဘယော နိသာ-
မေထ။ ထေရီ။၄၂၉။ ဥဘယော နိသာမေ-
ထာတိ တုမှေ ဒွေပိ မမ ဝစနံ နိသာမေထ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။ ပါစိတ်၊ယော။
၃၀၇။) ဥဘိန္နံ ဥဘယေသံ လောကာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၃၅၅။ အညေန ဝါ ဥဘယမ္ပိ ဒါပေတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ ဥဘယမ္ပီတိ ပါနီယဝိဓူပနဒွယမ္ပိ။
ပါစိတ်၊ယော။၁၆၂။ ဥဘယမ္ပိ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇)တိ
ဝိသယဝိသယီဒွယမ္ပိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၄၇။(-၇၄။)

ဥဘယံ(ပ၊ဧ)—ဣတိဝုတ်။၂၆၁။ ဣတိ
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၆။ **ဥဘယော**(ပ၊ဗ)—ထေရီ။၄၂၉။
ဇာ၊၁။၂၁၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။
ဥဘယေ (ပ၊ဗ)—ဇာ၊၂။၂၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၃။
ဥဘယာနိ(နု၊ပ၊ဗ)—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သာရတ္ထ၊
၁။၆၇။ **ဥဘယံ**(ဒု၊ဧ)—ဇာ၊၁။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၉၉။ **ဥဘယေန**—ထေရ။၂၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။ ဣတိ ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၉၊၂၈၇။
ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၃၊၁၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅။ **ဥဘယေဟိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၇။၃၈၆။ ပါစိတ်၊ယော။၃၀၇။ **ဥဘယဿ**—
ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၃၊၁၄၇။ **ဥဘယေသံ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။
ဥဘယေ(သ၊ဧ)—ပေတ။၁၈၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
၂၁၁။ **ဥဘယေသု**—ပါစိတ်၊ယော။၅၇၁။

[**ဥဘယံ**-ဟူသောနိဂ္ဂဟိတန္တပုဒ်ကို ပဌ-
မေကဝစနန္တပုဒ်, ဒုတိယေကဝစနန္တပုဒ်အဖြစ်
ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသပုဒ်, ဝစန
ဝိပလ္လာသပုဒ် အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း တွေ့
ရသည်။ ဝိဘတ်နက်အားလျော်စွာ- နှစ်ပါး
အပေါင်းသည်။ နှစ်ပါးအပေါင်းကို။ နှစ်ပါး
အပေါင်းဖြင့်။ နှစ်ပါးအပေါင်းအားဖြင့်။
နှစ်ပါးအပေါင်း၏။ နှစ်ပါးအပေါင်းနှင့်။ နှစ်ပါး
အပေါင်းတို့နှင့်။ နှစ်ပါးအပေါင်းကြောင့်-
စသည်ဖြင့် ပြန်ဆိုနိုင်သည်။

ယေ စေဝ ဘာသန္တိ သုဏန္တိ စူဘယံ။
ဣတိဝုတ်။၂၆၁။ ဥဘယန္တိ ဘာသန္တိ သုဏန္တီတိ
ဝုတ္တာ ဒေသကာ ပဋိဂ္ဂါဟကာတိ ဥဘယံ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ ဥဘယံ တေ န သမေ-
တိ၊ ဝါစာ ဘုတ္တဉ္စ ကောသိယေ(ဇာ၊၁။၃၀)-
တိ...ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ တုယှံ န သမေတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၉၀။ ဟေတု ပစ္စယောတိ ဥဘယမေတံ
ကာရဏာဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။ ပါစိတ်၊ယော။၂၇၃၊၄၁၈။) တော်
ဥဘယံ ဝိဝဇ္ဇယာ(ဇာ၊၁။၃၁)တိ တော် ဥဘယမ္ပိ
သညိဘာဝဉ္စ အသညိဘာဝဉ္စ ဝိဝဇ္ဇယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၉၉။ (-ဇာ၊၂။၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၈၊၃၆၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၂။ ပါစိတ်၊ယော။၁၆၂၊၃၂၉။)
ယာနုဒါနေန စူဘယံ။ ပေတ။၁၇၁။ ဥဘယန္တိ
ဥဘယေန ဒါနေန။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ တဿ
ကမ္မဿ ဝိပါကေန၊ မုသာဝါဒဿ စူဘယံ။
ပေတ။၁၃၁၊၁၆၄။ ဥဘယန္တိ ဥဘယဿပိ
ကမ္မဿ ဥဘယေန ဝိပါကေန။ ကရဏတ္ထေ
ဟိ ဣဒံ ပစ္စတ္တဝစနံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၃။ ဥဘယန္တိ
ဥဘယဿ ဝိပါကံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ ဘဝ-
ယောဂေန စူဘယံ။ ဣတိဝုတ်။၂၅၉။ ဥဘယန္တိ
ဥဘယေန၊ ... သံယုတ္တာတိ အတ္ထော။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၇။ နစ္စဂီတေဟိ စူဘယံ။ ဇာ၊၂။၁၉၆။
ဥဘယံ ဥဘယေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၉။ (-
ဓမ္မ။၇၁။ သုတ္တနိ။၃၇၆။ ဇာ၊၂။၃၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၁၃-၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၆။)
ယဿ သက္ကာရိယမာနဿ၊ အသက္ကာရေန

စူဘယံ။ ဋ္ဌတိဝုတ်။၂၄၅။ ဥဘယန္တိ ဥဘယေန သင်္ကာရေန စ အသင်္ကာရေန စ။ ဋ္ဌတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၃၉။

ဥဘယော–ပုဒ်ကို သဒ္ဒနီတိ၊သုတ္တမာလာ၊ နှာ။၄၁၀–၄၁၁။ ပဒမာလာ၊နှာ။၃၅၂–တို့၌ လိင် သုံးပါး, ဗဟုဝနစနန္တ သာ ရှိကြောင်း၊ ကေဝစ နန္တ မရှိကြောင်းလာသည်။ မောဂ်၊၂။၁၇၀–သုတ် ၌ ဥဘ–နောင် ယော ဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ်ပြီးပြ သည်။ နှစ်ဦးတို့သည်၊ နှစ်ဦးတို့ကို–ဟု အနက်ပြန် ဆိုနိုင်သည်။ ဘေသဇ္ဇဟာရိ ဥဘယော၊ ဝနန္တံ အဂမိမှသေ။ ပေတ။၁၄၂။ ဥဘယောတိ ဒုဝေ၊ တ္တဥ္စ အဟဉ္စာတိ အတ္တော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၁။ ဘဏတိ ဥဘယော နိသာမေထ။ ထေရီ။၄၂၉။ ဥဘယော နိသာမေထာတိ တုမှေ ဒွေပိ မမ ဝစနံ နိသာမေထ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၇။

ဥဘယကစ္ဆ (ပု) [ဥဘယ+ကစ္ဆ] နှစ်ပါးကုန်သော လက်ကတီးကြား။ ကစ္ဆေသု ဥဘယကစ္ဆေသု စ ဟတ္ထပါဒေသု စ ပရိဠာ သဥ္ဇာတာ, ဒီဃနခ– လောမာတိ အတ္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

ဥဘယကမ္မသဓကတာ (ထီ) [ဥဘယ+ကမ္မသဓက တာ] နှစ်ယောက်သောသူတို့၏ ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝေ အတ္တနော စ ပရဿ စ ကမ္မသကတံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ, ဥဘယကမ္မသကတံ ပစ္စဝေက္ခိတ္တွာ ပဋိသင်္ခါနေ ဌိတဿာပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။

ဥဘယကရဏ (နှ) [ဥဘယ+ကရဏ] နှစ်ပါးစုံ ကိုပြုခြင်း။ အဘိနိသိဒနမတ္တေ အဘိနိပဇ္ဇန– မတ္တေ ဥဘယကရဏေ ပယောဂဘေဒေ စ ပါစိတ္တိယပ္ပဘေဒေါ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

ဥဘယကာရဏ (နှ) [ဥဘယ+ကာရဏ] နှစ်ပါး သောအကြောင်း။ ဋ္ဌဒံ ဥဘယကာရဏေနာပိ ကေဌ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိယာ ကထိတတ္တာ ဒုဇ္ဇာနံ မဟန္တကာရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

ဥဘယကာရဏသမ္ဘဝ (ပု) [ဥဘယကာရဏ+ သမ္ဘဝ] နှစ်ပါးသောအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်ခြင်း။ ဥဘယကာရဏသမ္ဘဝတော ပန ဋ္ဌတရေ ဒွေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၃။

ဥဘယကိစ္စ (နှ) [ဥဘယ+ကိစ္စ] နှစ်ပါးသောကိစ္စ။ ဥဘယကိစ္စံ အသမ္ပတ္တာ အနာဂတာ။ ဋ္ဌတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၀၀။

ဥဘယကိစ္စယုတ္တပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥဘယကိစ္စ ယုတ္တပုဂ္ဂလ+နိဒ္ဒေသ] နှစ်ပါးစုံသောကိစ္စ (= ပုဂ္ဂိုလ်၏ကိစ္စ, ဝိညာဏ်၏ကိစ္စ)နှင့်ယှဉ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဒါ။ မေတိ ဥဘယ– ကိစ္စယုတ္တပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၀။ (– သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၅၄။)

ဥဘယကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဥဘယ+ကောဋ္ဌာသ] နှစ်ပါးသောအဖို့အစု။ ဥဘယံသ–ကြည့်။

ဥဘယကောသလ္လ (နှ) [ဥဘယ+ကောသလ္လ] နှစ် ပါးစုံ၌ လိမ္မာသောဉာဏ်၊ နှစ်ပါးသော ကောသလ္လ ဉာဏ်။ ဋ္ဌတိ ဋ္ဌဒံ သတ္တဝိဓေဂ္ဂဟကောသလ္လံ ...သုဋ္ဌု ဝဝတ္ထပေတွာ တေန ယောဂိနာ ဥဘယ– ကောသလ္လဝသေန ကမ္မဋ္ဌာနံ သာဓုကံ ဥဂ္ဂ– ဟေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

ဥဘယက္ခယ (ပု) [ဥဘယ+ခယ] နှစ်ပါးတို့၏ ကုန်ခြင်း။ ကာလမရဏံ ပုညက္ခယေန ဝါ အာယုက္ခယေန ဝါ ဥဘယက္ခယေန ဝါ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၂။

ဥဘယက္ခယမရဏ (နှ) [ဥဘယက္ခယ+မရဏ] (အသက်,ကံ)နှစ်ပါးတို့၏ ကုန်ခြင်းကြောင့် သေ ခြင်း။ အာယုကမ္မာနံ သမကမေဝ ပရိက္ခီဏတ္တာ မရဏံ ဥဘယက္ခယမရဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၈၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၈၈။)

ဥဘယက္ခိကာဏ (ပု) [ဥဘယက္ခိ(=ဥဘယ+အက္ခိ)

+ကာဏ] နှစ်ပါးကုန်သောမျက်စိတို့ ကန်းသူ၊ နှစ်ဖက်ကန်း။ ကာဏောတိ ဧကက္ခိကာဏော ဝါ ဥဘယက္ခိကာဏော ဝါ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၅၄။)

ဥဘယဂါမဋ္ဌ (တိ) [ဥဘယဂါမ+ဌာ+က္ဂ] နှစ်ပါးကုန်သောရွာတို့၌ တည်သော၊သူ။ ဥဘယဂါမ-ဋ္ဌာနံ ကမ္မံ ကောပေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၅။

ဥဘယဂုဏာနုဿရဏ (န) [ဥဘယဂုဏ+အနုဿရဏ] နှစ်ပါးစုံသောဂုဏ်ကို အောက်မေ့ခြင်း။ ယဒိ ဧဝံ သုတ္တေ ဥဘယဂုဏာနုဿရဏံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။

ဥဘယဂ္ဂဟဏ (န) [ဥဘယ+ဂဟဏ] နှစ်ပါးကို ယူခြင်း။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ ဥဘယဂ္ဂဟဏံ၊ ပုဂ္ဂ-လဇ္ဈာသယတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၃။

ဥဘယဃဋ္ဋန (န) [ဥဘယ+ဃဋ္ဋန] နှစ်ပါးစုံ-ဖြင့်-ကို-၌-ထိခိုက်ခြင်း။ တဒုဘယေတိ အတ္တနော စ ပရဿ စ ရူပေ၊ ဥဘယဃဋ္ဋနဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဘယဃဋ္ဋနဒဿန (ထိ၊န) [ဥဘယဃဋ္ဋန+ဒဿန] နှစ်ပါးအပေါင်း-ကို-၌-ထိခိုက်ခြင်းကိုပြခြင်း။ ဥပမာပိ ဥဘယဃဋ္ဋနဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၅။ (-အနုဋီ၊၁။၁၃၃။)

ဥဘယင်္ဂပါရိပူရ (တိ) [ဥဘယင်္ဂ+ပါရိပူရ] နှစ်ပါးသောအင်္ဂါတို့နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ စတုတ္ထဿ ပန ဥဘယင်္ဂပါရိပူရတ္တာ ဘာရံ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။

ဥဘယစောပန (ထိ၊န) [ဥဘယ+စောပန] (ကာယဝစီဒွါရ) နှစ်ပါးအပေါင်း-၌-ကို-လှုပ်စေခြင်း။ ဥဘယစောပနံ အပတ္တာ (အပတ္တွာ) ရဟော စိန္တယန္တဿ (စိန္တေန္တဿ) မနောဒွါရေ ပဝတ္တာ မနောသဉ္စေတနာ နာမ။ မဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၈။

ဥဘယစ္ဆိကာဏ (ပု) [ဥဘယစ္ဆိ(=ဥဘယ+အစ္ဆိ)+ကာဏ] နှစ်ပါးစုံသော မျက်စိတို့ဖြင့်ကန်းသူ၊ နှစ်ဖက်ကန်း။ ကာဏောတိ ဧကစ္ဆိကာဏော ဝါ ဥဘယစ္ဆိကာဏော ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၇။)

ဥဘယဋ္ဌာန (န) [ဥဘယ+ဌာန] နှစ်ပါးသော အကြောင်း။ တတိယပဒေ ဥဘယဋ္ဌာနေပိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၆။

ဥဘယတလ (တိ) [ဥဘယ+တလ] နှစ်ခုကုန်သော-နှစ်ဖက်သော-အပြင်ရှိသော။ ဝိတတံ နာမ ဥဘယတလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။

ဥဘယတီရ (န) [ဥဘယ+တီရ] နှစ်ခုကုန်သော ကမ်း၊ ကမ်းနှစ်ဖက်။ တဿာ ကိရ နဒိယာ ဥဒ္ဓမဇ္ဈေ ဥဘယတီရေသု စ တိကာ့ဓာရာ ခုရာ ပဋိပါဋိယာ ဌပိတာ ဝိယ တိဋ္ဌန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ (-ဝဇိရ၊၃၅၉။)

ဥဘယတီရဝါသိက (တိ) [ဥဘယတီရ+ဝါသိက] ကမ်းနှစ်ဖက်၌နေသော၊သူ။ ဘံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ရောဟိဏီနဒိယာ ဥဘယတီရဝါသိကေသု မနု-ဿေသု သြရိမတီရဝါသိကာ... ဝဒိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဥဘယတီရဝါသီ (တိ) [ဥဘယတီရ+ဝသ+ဏီ] ကမ်းနှစ်ဖက်၌ နေသော၊သူ။ ဥဘယတီရဝါသိ-နော မယံ ဥပကာရာ၊ ဣမေ နာမ အနုပကာ-ရာတိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဥဘယတော (ဗျ) [ဥဘယ+တော] နှစ်ခု၊ နှစ်ပါး၊ နှစ်ဖက်။ (တောပစ္စည်းအနက်အားလျော်စွာ-နှစ်ပါးတို့ဖြင့်၊ နှစ်ပါးအားဖြင့်၊ နှစ်ဖက်တို့၌၊ နှစ်ပါးကုန်သော-ဟုပေးနိုင်သည်။ ဥဘယတော အဗ္ဗောစ္ဆိန္နေ(ဒီ၊၃။၈၇)န္တိ ဒွိဟိပိ ဘာဂေဟိ အစ္ဆိန္နံ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ ဥဘယတော ဂါဟံ နိဟရဏတ္ထာယ၊

သံ၊ဠ၊၂။၉၃။ ဝိဟာရဒွါရကောဋ္ဌကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ရာဇဂေဟဒွါရာ ဥဘယတော ခဒိရ-ပါကာရံ ကာရာပေတွာ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၆၆။ ဥဘယ-တော(ပဋိသံ၊ဠ၊၁။၁၂)တိ ဥဘယတ္ထ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ။၃၄။ ဥဘယတောဘာဂ-လည်းကြည့်။

ဥဘယတောဒသ (တိ) [ဥဘယတော+ဒသ] နှစ်ဖက်တို့၌ အဆာရှိသော(အခင်း)။ ဥဒ္ဒလောမီတိ ဥဘယတောဒသံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၈၃။

ဥဘယတောဘာဂ (ပု) [ဥဘယတော+ဘာဂ] နှစ်ပါးကုန်သောအဖို့။ ဥဘယတောဘာဂေဟိ (နေတ္တိ၊ဠ။၁၃၅)တိ ရူပကာယနာမကာယ-ဘာဂေဟိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၃။

ဥဘယတ္ထ¹ (ဗျ) [ဥဘယ+ထ] နှစ်-ဖက်-ခု-ပါး-တို့၌။ ဘိက္ခူ ဥဘယတ္ထ သန္နိပတန္တိ။ ဝိ၊ ၃။၁၄၅။ (-ဝိ၊ဠ၊၂။၈၂။)

ဥဘယတ္ထ² (ပု) [ဥဘယ+အတ္ထ] နှစ်ပါးသော အကျိုး။ တဒုဘယံ ဥဘယတ္ထော နာမ။ အံ၊ ဠ၊၁။၄၄။

ဥဘယတ္ထကင်္ဂဟ (ပု) [ဥဘယတ္ထ+ကင္ခ+ဂါဟ] နှစ်ပါးသောအကျိုးတို့ကို အောင်ခြင်းကို ယူခြင်း။ ဥဘယတ္ထကင်္ဂါဟောတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော စေဝ-တ္ထော သမ္ပရာယိကော စာတိ ဥဘယော အတ္ထာ ဥဘယတ္ထာ။ ဥဘယတ္ထာနံ ကင်္ဂ ဂါဟော ဥဘ-ယတ္ထကင်္ဂါဟော။ နီတိ၊သုတ္တာနု။၄၁၀-၄၁၁။ (ဤကား ဤပုဒ်ကို သမာသ်ပုဒ်ကြံပုံတည်း။ ဝါကျလည်း ကြံနိုင်သည်။ ထိုသို့ကြံမူ “ဥဘ-ယတ္ထ၊ နှစ်ပါးစုံသောဌာနတို့၌၊ ကင်္ဂါဟော၊ အောင်ခြင်းကိုယူခြင်း” ဟု အနက်ပေးရသည်။ အကျယ်ကို နီတိ၊သုတ္တာနု။၄၁၀-၄၁၁-ကြည့်။ ဇာ၊၁။၂၉၀။ ဇာ၊ဠ၊၄။၃၂၃-တို့၌ ဥဘယတ္ထ ကင်္ဂဟော- ဟု ဝါကျရှိ၏။)

ဥဘယတ္ထကလိင်္ဂ(ဂ္ဂါ)ဟ (ပု) [ဥဘယတ္ထ+ကလိ+ ဂဟ(ဂါဟ)] နှစ်ပါးကုန်သောလောကတို့၌ အရှုံးကို ယူခြင်း။ ဝေ ဣမဿ ဘောတော ပုရိသ-ပုဂ္ဂလဿ ဥဘယတ္ထ ကလိဂ္ဂါဟော။ မ၊၂။၆၅။ (ဤပုဒ်ကား မ၊၂-၌ ဝါကျရှိ၏။ နီတိ၊သုတ္တာနု။ ၄၁၁-၌ “သေ နယော ဥဘယတ္ထကလိဂ္ဂါဟော-တိအာဒိသုပိ” ဟု ဥဘယတ္ထကင်္ဂါဟော-ပုဒ်ကဲ့သို့ သမာသ်, ဝါကျ နှစ်မျိုးရနိုင်ကြောင်းဆိုထားသည်။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။)

ဥဘယတ္ထကာရဏ (တိ) [ဥဘယတ္ထ+ကာရဏ] (မိမိသူတပါး) နှစ်ဦးသား၏အကျိုး-ဟူသော-လျှင်-အကြောင်းရှိသော၊ (မိမိသူတပါး) နှစ်ဦးသား၏အကျိုးကို ရလိုခြင်းသာလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဘဇန္တိ သေဝန္တိ စ ကာရဏတ္ထာတိ အတ္တတ္ထကာရဏာ ပရတ္ထကာရဏာ ဥဘယတ္ထ-ကာရဏာ ... ဘဇန္တိ။ စူဠနိ။၃၀၆။ ကာရဏတ္ထ-နှင့် စူဠနိ၊ဠ။၁၃၈-တို့လည်းကြည့်။)

ဥဘယတ္ထပုစ္ဆာ (ထီ) [ဥဘယတ္ထ+ပုစ္ဆာ] (မိမိ သူတပါး) နှစ်ဦးအကျိုး-ကို-ငှါ-မေးခြင်း၊ နှစ်ဦးအကျိုးအတွက် မေးသောပုစ္ဆာ။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ အတ္တတ္ထပုစ္ဆာ ပရတ္ထပုစ္ဆာ ဥဘယတ္ထပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။၂၆၄။

ဥဘယတ္ထေနက (တိ) [ဥဘယ+ထေနက] (လိင်, သံဝါသ=ရဟန်းအသွင်, ရဟန်းဝါရေတွက်ခြင်း စသည်) နှစ်ပါးစုံကို ခိုးသောသူ။ အယံ လိင်္ဂဿ စေဝ သံဝါသဿ စ ထေနိတတ္တာ ဥဘယ-တ္ထေနကော နာမ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၆-ရ။ (-ဝိမ တိ၊၂။၁၂၀။)ဥဘယဿ ထေနကော ဥဘယ-တ္ထေနကော။ ကခ်ါ၊မဟာဋီ၊ဌ။၂၆၄။

ဥဘယဒန္တပန္တိဝေမဇ္ဈ (နု) [ဥဘယဒန္တပန္တိ+ ဝေမဇ္ဈ] (အထက်,အောက်) နှစ်ပါးသော သွား အစဉ်တို့၏ အလည်။ တတော ဥဘယဒန္တပန္တိ-ဝေမဇ္ဈေ ဟေဋ္ဌာ စတ္တာရော ဥပရိ စတ္တာရော ကတွာ အဋ္ဌ ဒန္တာ ကေကောဋိကာ ကေမူ-လိကာ။ ခုဒ္ဒက၊ဠ။၃၄။

ဥဘယဒဿန (ထီ၊န) [ဥဘယ+ဒဿန] နှစ်ပါးစုံ

ကို ပြခြင်း။ တေသု အညတရဒဿနံ ဝါ ကတ္တဗ္ဗံ သိယာ ဥဘယဒဿနံ ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၄၀။

ဥဘယဒုက္ခ (န) [ဥဘယ+ဒုက္ခ] (မိမိသူတပါး) နှစ်ဦးသား၏ဆင်းရဲခြင်း။ ဥဘယဗျာဗာဓ-ကြည့်။

ဥဘယဒေသနာ (ထီ) [ဥဘယ+ဒေသနာ] (သဒ္ဓါနုသာရီ, ဓမ္မာနုသာရီ)နှစ်ဦးတို့အား ဟောအပ်သော ဒေသနာ။ ဓမ္မော ဓမ္မာနုသာရီနံ၊ တတော ဥဘယဒေသနာ။ ဝဇီရ။၆၇။

ဥဘယဒေါသာပတ္တိ (ထီ)[ဥဘယဒေါသ+အာပတ္တိ] နှစ်ပါးသောအပြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ဥဘယပက္ခပရိဂ္ဂဟ-ကြည့်။

ဥဘယဒွါရ (တိ) [ဥဘယ+ဒွါရ] (ကာယ,ဝစီ)နှစ်ပါးသောဒွါရ။ ဥဘယဒွါရေ စောပနံ အပတ္တာ မနောဒွါရေ ဥပ္ပန္နာ။ မာဋ္ဌ၊၃။၃၇။

ဥဘယဓမ္မ (တိ) [ဥဘယ+ဓမ္မ](တွေ့ထိအပ်,တွေ့ထိတတ်ဟူသော) နှစ်ပါးသောသဘောရှိသော။ ဖုသိတဗ္ဗဖုသနကဘာဝေါ အာပေါဓာတုယံ နတ္ထီတိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဝသေန ဥဘယဓမ္မတံ အာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၆၇။

ဥဘယနဂရဝါသိက (တိ) [ဥဘယနဂရ+ဝါသိက] နှစ်မြို့၌နေသော၊သူ။ အထ ဇေဋ္ဌမူလမာသေ သဿေသု မိလာယန္တေသု ဥဘယနဂရဝါသိကာနမ္ပိ ကမ္မကရာ သန္နိပတိံသု။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

ဥဘယနဂရဝါသီ (တိ) [ဥဘယနဂရ+ဝသ+ဏီ] နှစ်မြို့၌နေသော၊သူ။ ဒေသနံ သုတွာ ဥဘယနဂရဝါသိနောပိ အနုတိယာနိ အနုတိယာနိ ကုမာရသတာနိ ဒဿန္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ (-သံဋ္ဌ၊ ၁။၆၄။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၆၂။)

ဥဘယနာသနာ (ထီ) [ဥဘယ+နာသနာ] နှစ်ပါးသော-ဖျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ပက္ခပဏ္ဍကော ဟိ သံဝါသနာသနာယ နာသေတဗ္ဗော၊ ဣတရော ဥဘယနာသနာယ။ ဝဇီရ။၁၁၅။

ဥဘယနိဒါန (န) [ဥဘယ+နိဒါန] (၁) နှစ်ပါးသောနိဒါန်း။ (တိ)(၂) (ပိယ, အပ္ပိယ) နှစ်ပါးလျှင်အကြောင်းရှိသော။ (၁)အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) ဥဘယံ ဝါ ဥဘယနိဒါနံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၁။ ဥဘယနိဒါနန္တိ ပိယနိဒါနဉ္စေဝ အပ္ပိယနိဒါနဉ္စ။ ဒီဋီ၊၂။၂၅၇။

ဥဘယနိဒါနသမ္ဗန္ဓ (တိ) [ဥဘယနိဒါန+သမ္ဗန္ဓ] နှစ်ပါးသောနိဒါန်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဧဝံ ဥဘယနိဒါနသမ္ဗန္ဓဿ ပနဿ အဘိဓမ္မဿ နိဒါနကောသလ္လတ္ထံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၂။

ဥဘယနိယမ (ပု) [ဥဘယ+နိယမ] (ပါဒကစျာန်, ဝိပဿနာဟူသော)နှစ်ပါးသော-မှတ်ခြင်း-နိယမ။ အယမ္ပိ ဝိသေသော ဥဘယနိယမဝသေန ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။

ဥဘယန္တ (ပုန) [ဥဘယ+အန္တ] (၁) နှစ်ပါးသောအစွန်း။ (၂) နှစ်ပါးသောအဖို့အစု။ (၁) သော အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာတိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အန္တံ၊ အန္တတော ပဋ္ဌာယ အာဒိံ၊ ဥဘယန္တတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဈံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၇၅။ (၂) ယဿုဘယန္တေ ပဏိဓိဓ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ။၈၀၄။ (-သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၅။) ဥဘယံသ-လည်းကြည့်။

ဥဘယန္တရ (န) [ဥဘယ+အန္တရ] နှစ်ပါးတို့၏-အလည်-အကြား။ ဥဘယန္တရေန နာဟောသိ။ ထေရ။၃၄၄။ ဥဘယန္တရေနာတိ ဥဘယေသံ အန္တရေ၊ သုခဒုက္ခဝေဒနာနံ မဇ္ဈဘူတေ အဒုက္ခမသုခေတိ အတ္ထော။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။

ဥဘယပက္ခ (ပု) [ဥဘယ+ပက္ခ] နှစ်ပါးစုံသော-ဖက်-အဖို့။ ဣမေ ကေကပက္ခပရိဂ္ဂဟေ ဒေါသံ ဒိသွာ ဥဘယပက္ခံ ဂဏှန္တိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၅။ ဥဘယပက္ခန္တိ ဧကေကဿ သဿတာ-သဿတပက္ခံ။ ပဋိသံဂံ။၂၃၁။ (-မာဋီ၊၂။၂၇၉။)

ဥဘယပက္ခပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဥဘယပက္ခ+ပရိဂ္ဂဟ] နှစ်ပါးစုံသောအဖို့ကိုသိမ်းဆည်းခြင်း။ "နေဝ

ဟောတိ န န ဟောတီ”တိ ဣမေ ဥဘယ-ပက္ခပရိဂ္ဂဟေ ဥဘယဒေါသာပတ္တိံ ဒိသွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။

ဥဘယပက္ခိက (တိ) [ဥဘယပက္ခ+ဣက] နှစ်ပါးသောအဘို့ရှိသော၊ နှစ်ဖက်ကွဲသော၊သူ။ ဥဘ-တောပက္ခိကာတိ မိတ္တာဒိဋ္ဌိဝသေန ဥဘယ-ပက္ခိကာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၇။

ဥဘယပစ္စယ (ပု) [ဥဘယ+ပစ္စယ] နှစ်ပါးသော-ပစ္စည်း-အကြောင်း။ ယတော တတော ဝါ ဥဘယပစ္စယတော ပစ္စယုပ္ပန္နဿ ဥပ္ပတ္တိမတ္တံ ယေဝ ဟိ တတ္ထ အဓိပ္ပေတံ။ မူလဋီ၊၃။၂၂၂။

ဥဘယပစ္စယယုတ္တ (တိ) [ဥဘယပစ္စယ+ယုတ္တ] (ဟေတု, ဝိပါကဟူသော) နှစ်ပါးသောပစ္စည်းနှင့်ယှဉ်သော။ ဥဘယပစ္စယသဟိတေ(မူလဋီ၊၃။၂၂၃)တိ ဟေတုဝိပါကပစ္စယသဟိတေ။ အနုဋီ၊၃။၂၉၈။

ဥဘယပဋိက္ခေပ (ပု) [ဥဘယ+ပဋိက္ခေပ] နှစ်ပါးစုံကို ပယ်ခြင်း။ တတိယပဒံ ဥဘယပဋိက္ခေပ-ဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ (-ဝဇိရ၊၃၉၅။)

ဥဘယပဋိဗာဟန (န) [ဥဘယ+ပဋိဗာဟန] (၁) (ကမ္မ, ဝိပါက) နှစ်ပါးစုံကို ပယ်မြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) (ကမ္မ, ဝိပါက) နှစ်ပါးစုံကို ပယ်မြစ်ခြင်းရှိသော။ (၁) သော အတ္ထတော ကမ္မပဋိဗာဟ-နေန အကိရိယဒိဋ္ဌိကော, ဥဘယပဋိဗာဟနေန အဟေတုကဒိဋ္ဌိကော စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၇။ မ၊ဋီ၊၃။၅၅။ (တိ) (၂) ဧတေန ယာ ပုဗ္ဗေ ဥဘယပဋိဗာဟနတာမုခေန ဝုတ္တာ အတ္ထသိဒ္ဓိ သမ္ဘဝိဒ္ဓိကတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၆။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၉-အလားတူအဖွင့်မျိုး၌ ဥဘယပ(ပ္ပ)ဋိဗာဟကတာမုခေန-ဟုရှိသည်။)

ဥဘယပ(ပ္ပ)ဋိဗာဟက(တိ) [ဥဘယ+ပဋိဗာဟက။ ထိ-၌ ဥဘယပဋိဗာဟိကာ] (ကမ္မ, ဝိပါက)နှစ်ပါးစုံကို ပယ်တတ်သော။ ဣတိ သဗ္ဗေပေတေ အတ္ထတော ဥဘယပ္ပဋိဗာဟကာ (ဥဘယပဋိဗာ-ဟကာ) အဟေတုကဝါဒါ စေဝ အကိရိယဝါဒါ စ နတ္ထိကဝါဒါ စ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၇။ မ၊ဋီ၊၃။၅၅။) ဧတေန ယာ ပုဗ္ဗေ ဥဘယပဋိ-ဗာဟိကတာမုခေန ပဝတ္တာ အတ္ထသိဒ္ဓိ သမ္ဘ-ဝိဒ္ဓိကာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။

ဥဘယပဒ (န) [ဥဘယ+ပဒ] နှစ်ပါးစုံသောပုဒ်။ သာဓုကပဒံ ဝါ ဥဘယပဒေဟိ ယောဇေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။)

ဥဘယပဒတ္ထ (ပု) [ဥဘယပဒ+အတ္ထ] နှစ်ပါးသောပုဒ်တို့၏အနက်။ အတ္ထုဒ္ဒိရဝသေန ဟိ အတ္ထံ ဒဿေန္တေန ပါဠိယံ အာဂတသဒ္ဒပဋိရူပကော အညော သဒ္ဒေါ ဥဘယပဒတ္ထော ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၇။ (-မူလဋီ၊၃။၁၉၃။)

ဥဘယပဒနိယမ (ပု) [ဥဘယပဒ+နိယမ] နှစ်ပါးသောပုဒ်တို့ကို မှတ်ခြင်း။ ဥဘယပဒနိယမေန လဒ္ဓဂုဏံ ဒဿေတုံ "အယဥ္စ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၂။

ဥဘယပဒါပေက္ခ (တိ) [ဥဘယပဒ+အပေက္ခာ] နှစ်ပါးသော ပုဒ်တို့ကို ငဲ့ခြင်းရှိသော။ တေသန္တိ ပဒံ ဥဘယပဒါပေက္ခံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၀။

ဥဘယပရိဿယရဟိတ (တိ) [ဥဘယပရိဿယ+ရဟိတ] နှစ်ပါးသော ဘေးရန်မှ ကင်းသော။ ခေမံ ဇာနိတွာတိ ဥဘယပရိဿယရဟိတန္တိ ခေမံ ဉတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၃။

ဥဘယပလိဗောဓာဘာဝ (ပု) [ဥဘယပလိဗောဓ+အဘာဝ] နှစ်ပါးသောပလိဗောဓတို့၏မရှိခြင်း။ ဥဇုတာယိ ကထိနေတိ ဣမိနာ ဥဘယပလိ-ဗောဓာဘာဝံ ဒီပေတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၆၅။

ဥဘယပဿ (န) [ဥဘယ+ပဿ] နှစ်ဖက်ကုန်

သော နံပါး၊ နံပါးနှစ်ဖက်။ ဟေဋ္ဌာ ဝါ ဥပရိ ဝါ ဥဘယပဿေဟိ ဝါ ဆုပန္တံ ပဝေသေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။)

ဥဘယပဿဒ္ဓိယောဂ(ပု) [ဥဘယပဿဒ္ဓိ+ယောဂ] (ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိဟူသော) နှစ်ပါးစုံသော ငြိမ်းအေးခြင်းတို့နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ပဿဒ္ဓကာယောတိ ဥဘယပဿဒ္ဓိယောဂေန နိဗ္ဗုတကာယော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။

ဥဘယပါဒခဉ္ဇ (တိ) [ဥဘယပါဒ+ခဉ္ဇ] နှစ်ချောင်းသော ခြေတို့ဖြင့်ခွင်သော၊ ခြေနှစ်ဖက်ခွင်သော၊ သူ။ ခဉ္ဇောတိ ကေပါဒခဉ္ဇော ဝါ ဥဘယပါဒခဉ္ဇော ဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။

ဥဘယပ္ပဓာန (တိ) [ဥဘယ+ပဓာန] နှစ်ပါးစုံလျှင် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော။ ပဌမံ ကမ္မဝဋ္ဋပဓာနံ အတ္ထံ ဝတွာ ပုန ကိလေသကမ္မာနံ ဝသေန ဥဘယပ္ပဓာနံ အတ္ထံ ဝဒန္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၁။ (-မူလဋီ၊၁။၂။ မူလဋီ၊၃။၁၉၇။)

ဥဘယပ္ပဟီန (န) [ဥဘယ+ပဟီန] နှစ်ပါးစုံကို ပယ်ခြင်း။ ယေသံ ယထာဝုတ္တံ ဥဘယပ္ပဟီနံ၊ တေသံ တဒပ္ပဇဟနဿ ကာရဏံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၂၀၆။

ဥဘယဗာဟုတ္တစ (ပု) [ဥဘယဗာဟု+တစ] နှစ်ဖက်သောလက်မောင်းတို့၏အရေ၊ လက်မောင်းနှစ်ဖက်အရေ။ ဥဘယဗာဟုတ္တစော တူဏီရောနဒ္ဓစမ္မသဏ္ဍာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

ဥဘယဗျာဗာဓ (ပု) [ဥဘယ+ဗျာဗာဓ] (မိမိ, သူတပါး) နှစ်ဦးသား-၏ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း-ကိုနှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဠဓ ဘိက္ခဝေ အဿုတဝါ ... ဥဘယဗျာဗာဓာယပိ စေတေတိ။ မ၊၃။ရ၃။ ဥဘယဗျာဗာဓာယာတိ ...,ဝေ ဥဘယဒုက္ခတ္ထာယ စိန္တေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ (-အံ၊၁။၂၀၂။)

ဥဘယဗျာဗာဓက (တိ) [ဥဘယ+ဗျာဗာဓက] (မိမိ, သူတပါး) နှစ်ဦးသားကို နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲတတ်သော။ တာဒိသဿ ဥပ္ပန္နော မိစ္ဆာဝိတက္ကော ယထာရဟံ အတ္တဗျာဗာဓကော ဥဘယဗျာဗာဓကော စ န ဟောတီတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၂။၆၉။

ဥဘယဘာဂဂတ (တိ) [ဥဘယဘာဂ+ဂတ] နှစ်ပါးသောအဖို့၌တည်သော။ ယထာ ဝါ ကုသာ ဥဘယဘာဂဂတံ ဟတ္ထပဒေသံ လုနန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ဥဘယဘာဂဂတန္တိ ဥဘယံသေန သင်္ဂဟိတံ။ ပဋိသံ၊ဂံ၊၁၁၆။ (-အနုဋီ၊၁။၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။)

ဥဘယဘာဂဝိမုတ္တ (တိ) [ဥဘယဘာဂ + ဝိမုတ္တ။ ဥဘယ+ဥဘယဘာဂ+ဝိမုတ္တ] ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်သော၊သူ။ (က) နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့် လွတ်သော၊သူ။ (ခ) နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်သော၊သူ။ (ဂ) နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ကြိမ်လွတ်သော၊ နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှလွတ်သော၊သူ။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ-ကြည့်။

ဥဘယမိဿက (တိ) [ဥဘယ+မိဿက] နှစ်ပါးရောနှောသော။ တတိယဝါရော ဥဘယမိဿကဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂ရ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၆၀။)

ဥဘယမူလ (န) [ဥဘယ+မူလ] (၁) နှစ်ပါးသော မူလ။ (တိ)(၂) နှစ်ပါးသောမူလရှိသော။ (၁) ဥဘယမူလဝသေန ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။ (တိ)(၂) ဥဘယမူလော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၂။၈၉။

ဥဘယမူလက (တိ) [ဥဘယ+မူလ+က] နှစ်ပါးသောမူလရှိသော။ ဥဘယမူလကော ပဋိလောမ-

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။

ဥဘယရဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ဥဘယရဋ္ဌ+ဝသ+ဏီ] နှစ်ခုသောတိုင်းပြည်တို့၌ နေသော၊သူ။ ဥဘယရဋ္ဌဝါသိနော ဂဟေတွာ သတ္တု သန္တိကံ ဂန္တွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၃။)

ဥဘယရသပါန (နပ) [ဥဘယရသ+ပါန] (ပဝိဝေက, ဥပသမ-ဟူသော) နှစ်ပါးသော- အရည်-အရသာ-ကိုသောက်ခြင်း။ နိဒ္ဒရော ဟောတိတိ တေန ဥဘယရသပါနေန ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု အဇ္ဈတ္တရေ ရာဂဒရထာဒီနံ အဘာဝေန နိဒ္ဒရော စေဝ နိပ္ပါပေါ စ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။

ဥဘယရဟိတ (တိ) [ဥဘယ+ရဟိတ] (ဝိတက် ဝိစာရ) နှစ်ပါးစုံမှကင်းသော။ ဥဘယရဟိတာ အဝိတက္ကအဝိစာရာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။)

ဥဘယလိင်္ဂ (တိ) [ဥဘယ+လိင်္ဂ] နှစ်ပါးသောလိင်ရှိသော။ (သဒ္ဒါအသုံးအနှုန်းလိင်နှင့် အဘိဓမ္မာအသုံးအနှုန်းလိင် ၂-မျိုး သက်ဆိုင်သည်။) ႏဒဝဒူတာနီတိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသံ ကတွာ ဝုတ္တန္တိ အာဟ"ဒေဝဒူတာ"တိ။ ဥဘယလိင်္ဂ ဝါ ဧတံ ပဒံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ (-မူလဋီ၊၁။၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၀။)

ဥဘယလိင်္ဂရဟိတ (တိ) [ဥဘယလိင်္ဂ+ရဟိတ] နှစ်ပါးသောလိင်တို့မှ ကင်းသော၊သူ။ ပဏ္ဍကာတိ ဥဘယလိင်္ဂရဟိတာ။ မူလဋီ၊၁။၂၆။

ဥဘယလိင်္ဂါဘာဝ (ပု) [ဥဘယလိင်္ဂ+အဘာဝ] နှစ်ပါးသောလိင်၏ မရှိခြင်း။ သမာနေပိ စေတ္ထ ဥဘယလိင်္ဂါဘာဝေ ပုရိသသဏ္ဌာနာဝ ဗြဟ္မာနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။

ဥဘယလောကတ္ထသာဓက (တိ) [ဥဘယလောကတ္ထ+သာဓက] (ပစ္စုပ္ပန် တမလွန်) နှစ်ပါးသောလောက၏အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော။ တံ ဣဓလောကပရလောကတ္ထဘဉ္ဇကံ အကလျာဏမိတ္တသံသဂ္ဂံ ဂရဟန္တေန ဥဘယလောကတ္ထသာဓကေသု ကလျာဏမိတ္တသံသဂ္ဂံ ပသံသန္တေန ဘဂဝတာ ပဌမံ ဗာလာနမသေဝနာ ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ ကထိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀၅-၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

ဥဘယလောကမုနန (တိ) [ဥဘယလောက+မုနန] နှစ်ပါးသောလောကကို သိတတ်သော။ ဥဘယလောကမုနနေန မောနံ ဝုစ္စတိ ဉာဏံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၃၁။

ဥဘယလောကဟိတ (တိ) [ဥဘယလောက + ဟိတ] နှစ်ပါးသောလောက-၏-၌-အစီးအပွား။ တံ ဥဘယလောကဟိတံ ဂဟေတွာ ဌိတမင်္ဂလံ အမှာကံ ကထေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ရ၅။

ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟ (တိ) [ဥဘယလောကဟိတသုခ+အာဝဟ] နှစ်ပါးသောလောက-၏-၌-စီးပွားချမ်းသာကို ဆောင်တတ်သော။ သာပနာယံ ပါရိစရိယာ ပုတ္တဿ ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၈။

ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟန (တိ) [ဥဘယလောကဟိတသုခ+အာဝဟန] နှစ်ပါးသောလောက-၏-၌-စီးပွားချမ်းသာကို ရွက်ဆောင်တတ်သော။ တံ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟနတော "မင်္ဂလ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။

ဥဘယဝစန (နပ) [ဥဘယ+ဝစန] နှစ်ပါးစုံကို ဆိုခြင်း။ ဥဘိန္နမ္ပိ ဝါ တတ္ထ ပရိစ္စာဂဝိသေသကိတ္တနတ္ထံ ဥဘယဝစနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၁။

ဥဘယဝဇ္ဇ (နပ) [ဥဘယ+ဝဇ္ဇ] နှစ်ပါးသောအပြစ်။ ကထန္တိအာဒိနာ ဥဘယဝဇ္ဇဝသေနပိ အပ္ပသာဝဇ္ဇတာယ ဝိသယံ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၀။

ဥဘယဝဍ္ဎန (နပ) [ဥဘယ+ဝဍ္ဎန] (၁) ဒုက်တိက် နှစ်ပါးတို့ကို-တိုးပွားစေခြင်း, ဖြတ်ခြင်း-ရှေး၌ မယူအပ်သေးသည်ကိုယူခြင်း, ယူအပ်

ပြီးသည်ကိုမယူခြင်း။ (၂) ဒုက်တိက်နှစ်ပါးအား ဖြင့်ဖြစ်သော–တိုးပွားစေခြင်း, ဖြတ်ခြင်း–ရှေး ဌ် မယူအပ်သေးသည်ကိုယူခြင်း, ယူအပ်ပြီးသည် ကိုမယူခြင်း။ ဥဘတောဝဍ္ဎန(က)နီဟာရ–ကြည့်။

ဥဘယဝါမန (တိ) [ဥဘယ+ဝါမန] နှစ်ပါးစုံ–ကောက်–ကုံး–သော၊သူ။ ဝါမနောတိ ဇယ်ဝါ–မနော ဝါ ကင်္ဂိဝါမနော ဝါ ဥဘယဝါမနော ဝါ။ ... ဥဘယဝါမနဿ ဥဘောပိ ကာယာ ရဿာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၃။

ဥဘယဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဥဘယ+ဝိနိမုတ္တ] (ရုပ်နာမ်) နှစ်ပါးမှလွတ်သော။ ဥဘယဝိနိမုတ္တံ ကိဉ္စိ နတ္ထိ အတ္တာ ဝါ အတ္တနိယံ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၅။ (–အနု၊ဋီ၊၃။၁၇၄။)

ဥဘယဝိပန္န (တိ) [ဥဘယ+ဝိပန္န] နှစ်ပါးတို့မှ ကင်းသော၊သူ။ ယော ပန ဥဘယဝိပန္နော လာဘဂ္ဂဒါယီ ဝိယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဥဘယဝိပန္နာ (ကခါ။၁၃၅)တိ ဥဘယေဟိ ဒေသနာပမာ–ဏေဟိ ဝိပန္နာ ရဟိတာ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၄၀။ (–ဝဇိရ။၃။)

ဥဘယဝိပရီတလက္ခဏ (တိ) [ဥဘယဝိပရီတ+လက္ခဏ] နှစ်ပါးမှ–ပြောင်းလဲ–ဖေါက်ပြန်–ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဥဘယဝိပရီတလက္ခဏာ နေဝဝိပါကနဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ။ အနု၊ဋီ၊၁။၄၁။

ဥဘယဝိပရီတာနုဘဝနလက္ခဏ (တိ) [ဥဘယဝိပရီတာနုဘဝန+လက္ခဏ] နှစ်ပါးမှ ပြန်သော–မဇ္ဈတ္တအဖို့ကို–မဇ္ဈတ္တာရုံကို–ခံစားခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော။ ဥဘယဝိပရီတာနုဘဝနလက္ခဏာ အဒုက္ခမသုခါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၅။

ဥဘယဝိပလ္လာသ (ပု) [ဥဘယ+ဝိပလ္လာသ] နှစ်ပါးသောပုဒ်တို့၏–ဖေါက်ပြန်ခြင်း–ပြောင်းလဲခြင်း။ "ဥပသမ္ပန္နဿ သုတ္ဝာ ဥပသမ္ပန္နဿ ပေသုညံ ဥပသံဟရတိ"တိ ဝုတ္တာနံ ဒွိန္နံ ပဒါနံ အညတရဝိပလ္လာသဝသေန ဝါ ဥဘယဝိပလ္လာသဝသေန ဝါ ပါစိတ္တိယန္တိ ကတ္ဝာ။ ဝဇိရ။ ၂၉၀။

ဥဘယဝိပါက (ပု) [ဥဘယ+ဝိပါက] နှစ်ပါးသော–အကျိုး–ဝိပါက် (ကုသလဝိပါက်, အကုသလ ဝိပါက်)။ တဉ္စ ယဒိ ကဏှံ ဘဝေယျ၊ ကဏှ–ဝိပါကံ ဒဒေယျ။ ယဒိ သုက္ကံ ဘဝေယျ၊ သုက္က–ဝိပါကံ ဒဒေယျ၊ ဥဘယဝိပါကဿ ပန အဒါန–တော အကဏှာသုက္ကဝိပါကတ္တာ အကဏှံ အသုက္ကန္တိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။) ဥဘယ–ဝိပါကဿာတိ ယထာဓိဂတဿ ဥဘယဝိပါ–ကဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၇။ ဝိပါက–မနောဝိညာဏဓာတုဟိ ဥဘယဝိပါကာ သန္တီရ–ဏမနောဝိညာဏဓာတု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။

ဥဘယဝိမုတ္တိရဟိတ(ဝိရဟိတ) (တိ) [ဥဘယဝိမုတ္တိ+ရဟိတ(ဝိရဟိတ)] (တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ ဝိက္ခမ္ဘန ဝိမုတ္တိ–ဟူသော) နှစ်ပါးသောဝိမုတ္တိမှကင်းသော။ အဝိမုတ္တာန္တိ ဥဘယဝိမုတ္တိရဟိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၆။ ယတ္ထ တဒုဘယဝိမုတ္တိ နန္ဒိ တံ ဥဘယ–ဝိမုတ္တိရဟိတန္တိ ဂယှမာနေ လောကုတ္တရစိတ္တေပိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၂။ အဝိမုတ္တန္တိ ဥဘယဝိမုတ္တိဝိရဟိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

ဥဘယဝိသယ (တိ) [ဥဘယ+ဝိသယ] နှစ်ပါးကျက်စား အရာရှိသော။ အန္တာနန္တာနံ ဝသေန ဥဘယဝိသ–ယတ္တာ စေတသံ ဝါဒဿ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၅။

ဥဘယဝိသုဒ္ဓိလက္ခဏ (တိ) [ဥဘယဝိသုဒ္ဓိ+လက္ခဏ] နှစ်ပါးသော ဝိသုဒ္ဓိလက္ခဏာရှိသော။ အဗ္ဗောဟာရိကမေဝ ဟောတိ ဥဘယဝိသုဒ္ဓိ–လက္ခဏတာဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၃။

ဥဘယဝိသေသန (နု) [ဥဘယ+ဝိသေသန] နှစ်ပါးသော–ပုဒ်–တရား–တို့၏ ဝိသေသန၊ နှစ်ပါးကို အထူးပြုခြင်း။ ဧဝဉ္စ ပါကဋဂ္ဂဟဏံ ဥဘယဝိသေသနံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။

န ဟိ အညတရဝိသေသနံ ဥဘယဝိသေသနံ န ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၂၀၇။

ဥဘယဝေါကိဏ္ဏ (တိ) [ဥဘယ+ဝေါကိဏ္ဏ] နှစ်ပါးတို့ရောနှောသော။ ဥဘယဝေါကိဏ္ဏေသု ဝတ္တမာနေသူ(ဒီ၃။၆၈)တိ ဥဘယေသု ဝေါကိဏ္ဏေသု မိဿီဘူတေသု ဟုတွာ ဝတ္တမာနေသု။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။၄၇။ ဥဘယဝေါကိဏ္ဏေတိ ဝစနဝိပလ္လာသေန ဝုတ္တန္တိ အာဟ "ဥဘယေသု ဝေါကိဏ္ဏေသူ"တိ။ ဒီဋီ၊၃။၃၈။

ဥဘယဝေါမိဿက (တိ) [ဥဘယ+ဝေါမိဿက] နှစ်ပါးရောနှောသော။ အာဝုသော ဣမေကေစ္စေ ဗဟုံ ပုညကမ္မံ ကရောတိ...ကေစ္စေ ဥဘယဝေါမိဿကံ ကရောတိ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၊၆၈။

ဥဘယသင္ဃာဋ (ပု) [ဥဘယ+သင္ဃာဋ] (၁) ပါဒကစွာန် သမ္ဗန္ဓ သီတစွာန်) နှစ်ပါးတို့၏ထင်ရှားခြင်း။ (တိ)(၂) နှစ်ပါးသောပစ္စည်းတို့၏ထင်ရှားရှိသော။ (၁) ဥဘယသင္ဃာဋေ အဇ္ဈာသယဝသေန တတော အညတရေန အာဟိတဝိသေသာ စ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ မဂ္ဂဿ ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒိဝိသေသံ နိယမေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၇၄။ (-အနုဋီ၊၁။၁၂၃။) (တိ)(၂) ဒုဝိဓမ္ပိ ပန ဒွါဝီသတိမူလကံ သဟ ဂဟေတွာ သင်္ဂဟိတေ တသ္မိံ ဥဘယသင္ဃာဋတော "တေဝီသတိမူလကော"တိ အာဟာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၂၁၁။

ဥဘယသဘာဂ (တိ) [ဥဘယ+သဘာဂ] နှစ်ပါးအားဖြင့်-တူသောသဘောရှိသော-သဘောတူသော။ တေန ဣဓ ဥဘယသဘာဂတာပိ လဗ္ဘတီတိ ဒဿေတိ။ မဋ္ဌ၁။၄၄။

ဥဘယသဘာဝ (ပု) [ဥဘယ+သဘာဝ] (၁)နှစ်ပါးသောသဘော။ (တိ)(၂) နှစ်ပါးသောသဘောရှိသော။ (၁) ဝေ သတိ ဒိဋ္ဌိကပ္ပနက္ခမော တဿ ဥဘယသဘာဝေါ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တေသု ယောဝ အန္တောဂဓော။ ဒီဋီ၊၁။၁၇၇။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၃။ (တိ)(၂) ပစ္ဆိမကာ ပန စတ္တာရော ဥဘယသဘာဝါ။ ဒီဋီ၊၁။၂၆။ (-သီဋီ၊သစ်၊၁။၉၁။ အနုဋီ၊၃။၉၃၊၂၂၇။)

ဥဘယသဘာဝပဋိက္ခေပ (ပု) [ဥဘယသဘာဝ+ပဋိက္ခေပ] နှစ်ပါးသောသဘောကို ပယ်မြစ်ခြင်း။ တတိယပဒံ ဥဘယပဋိက္ခေပဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိဋ္ဌ၁။၈၄။

ဥဘယသမ (တိ) [ဥဘယ+သမ] (ဝိရိယသမာဓိ) နှစ်ပါးတို့၏-တူမျှခြင်းရှိသော-တူမျှသော။ ဥဘယသမတာယ ဟိ အပ္ပနာ ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၈။

ဥဘယသမာဓိရဟိတ(ဝိရဟိတ) (တိ) [ဥဘယသမာဓိ+ရဟိတ(ဝိရဟိတ)] နှစ်ပါးသောသမာဓိမှ ကင်းသော။ အသမာဟိတန္တိ ဥဘယသမာဓိရဟိတံ။ အဘိဋ္ဌ၂။၂၅၆။ (-မဋီ၊၁၃၇၂။) အသမာဟိတန္တိ ဥဘယသမာဓိဝိရဟိတံ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၇။

ဥဘယသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဥဘယ+သမ္ပတ္တိ] နှစ်ပါးသော-တို့၏-ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိရောစတီတိ ဥဘယသမ္ပတ္တိယာ ဝိရောစတိ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၈၆။

ဥဘယသမ္မာပနာပနယန (န) [ဥဘယသမ္မာပန+အပနယန] (မှိုဲအပ်, မမှိုဲအပ်ဟူသော) နှစ်ပါးသောတရားတို့သို့ ရောက်စေခြင်းကို ပယ်ရှားခြင်း။ အနုနေတာတိ ဣမေ ဓမ္မာ သေဝိတဗ္ဗာ၊ ဣမေ န သေဝိတဗ္ဗာတိ ဥဘယသမ္မာပနာပနယနတ္ထံ ပညာပေတာ။ မဋီ၊၂။၂၉၅။ အံဋီ၊၂။၁၆၉။

ဥဘယသမ္ဗန္ဓ (န) [ဥဘယ+သမ္ဗန္ဓ] (၁) နှစ်ပါးတို့နှင့်စပ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ဒိဋ္ဌ သုတနှစ်ပါးတို့နှင့်စပ်သော။ (၁) န ကေဝလံ တံသဒ္ဒိသတာဝ ဥဘယသမ္ဗန္ဓော။ မူလဋီ၊၁။၇၀။ (တိ)(၂) ဒိဋ္ဌ သုတံ ဥဘယသမ္ဗန္ဓန္တိ ဣမေ တာဝ ဒိဋ္ဌာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိဋ္ဌ၁။၁၁၆။

ဥဘယသမ္ဘိဿ (တိ) [ဥဘယ+သမ္ဘိဿ] နှစ်ပါးစုံ ရောနှောခြင်းရှိသော။ ယေ ပန ဥဘယသမ္ဘိဿ-တာဝသေန လောဘာလောဘုဿဒဝါရာဒယော အပရေ ကေ့ုနပညာသဝါရာ ကာမံ ဒဿေတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

ဥဘယသမ္ဘူဠ္ဍ (တိ) [ဥဘယ+သမ္ဘူဠ္ဍ] (ရုပ်နာမ်) နှစ်ပါး၌ တွေဝေသော၊သူ။ ယေ ပန ဥဘယ-သမ္ဘူဠ္ဍာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ (-အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၅။)

ဥဘယသီသပရိယာဒါန (န) [ဥဘယသီသ+ပရိ ယာဒါန] (ကိလေသသီသ ပဝတ္တသီသ ဟူသော) နှစ်ပါးသောသီသတို့၏ကုန်ခြင်း။ ဣမာယ ဝါရ-သမတာယ ဣဒံ ဥဘယသီသပရိယာဒါနံ သမံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။

ဥဘယသုခ (န) [ဥဘယ+သုခ] နှစ်ပါးသော ချမ်းသာ။ ပဌမေန ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခံ၊ ဒုတိယေန သမ္ပရာယသုခံ၊ ဒုတိယေန ဥဘယသုခံ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။)

ဥဘယသုစရိတ (န) [ဥဘယ+သုစရိတ] နှစ်ပါး သော သုစရိုက်။ စတုဗ္ဗိဓံ ပန ဝစီဒုစ္စရိတံ တိဝိဓံ ကာယဒုစ္စရိတံ ပဟာယ ဥဘယသုစရိတံ ပူရေန္တဿေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။

ဥဘယသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဥဘယ+သုဒ္ဓိ] နှစ်ပါးစုံ၏စင် ကြယ်ခြင်း။ သီလာဒီဟိ ပယောဂသုဒ္ဓိယာ သတ္တာနံ အဘယဒါနေ အာသယသုဒ္ဓိယာ အာမိသဒါနေ ဥဘယသုဒ္ဓိယာ ဓမ္မဒါနေ သမတ္ထော ဟောတိ၊ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၇၁။

ဥဘယသေဋ္ဌိပုတ္တ (ပု) [ဥဘယသေဋ္ဌိ+ပုတ္တ] သူဌေးနှစ်ဦးတို့၏သား။ သော ဇဝံ ဝနမာနေ အာသိတိကော ဟုတွာ ဥဘယသေဋ္ဌိပုတ္တောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

ဥဘယဟတ္ထကုဏီ (တိ) [ဥဘယဟတ္ထ+ကုဏီ] လက်နှစ်ဖက်ကောက်သော၊သူ။ ကုဏီတိ ဧက-ဟတ္ထကုဏီ ဝါ ဥဘယဟတ္ထကုဏီ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆၊၃၂၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။

ဥဘယဟနန (န) [ဥဘယ+ဟနန] (မိမိ, သူတပါး) နှစ်ဦးသားကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ သတိပိ ကုဟကဿ ဥဘယဟနနေ အတ္တဟနနေ ပန အယံ ဝိသေသော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။

ဥဘယဟိတ (တိ) [ဥဘယ+ဟိတ] (၁) နှစ်ပါး သောအစီးအပွား။ (မိမိ, သူတပါး) နှစ်ဦး၏ အစီးအပွား။ (၂) နှစ်ပါးသော အစီးအပွားရှိ သော၊ နှစ်ပါးသောအစီးအပွားကို ပေးတတ် သော။ (၁) အောက်ပုဒ်နှင့် ဥဘယဟိတပဋိပ-န္န-ကြည့်။ (၂) ယန္နူနာဟမ္ပိ ဘဂဝန္တံ ဥဘယ-ဟိတံ ပဋိပဒံ ပုစ္ဆေယျံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

ဥဘယဟိတတ္ထိက (တိ) [ဥဘယဟိတ+အတ္ထိက] နှစ်ပါးသောအစီးအပွား-ဖြင့်-ကို-အလိုရှိသော၊သူ။ သဒ္ဓါဝ ဥဘယဟိတတ္ထိကောဟိ ဓနာယိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဓနံ သဒ္ဓါဓနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။

ဥဘယဟိတပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဥဘယဟိတ+ပဋိ ပတ္တိ] နှစ်ပါးသောအစီးအပွားအလို့ငှာကျင့်ခြင်း။ ပရိယုဋ္ဌာနာနုသယပ္ပဟာနံ, ဥဘယဟိတပဋိပတ္တိ, လောကဓမ္မေဟိ အနုပလေပေါ စ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၄၇၇။

ဥဘယဟိတပဋိပန္န (တိ) [ဥဘယဟိတ+ပဋိပန္န] (မိမိ, သူတပါး) နှစ်ဦး၏ အစီးအပွားအလို့ငှာ ကျင့်သော၊သူ။ ဒေဝမနုဿေသု ပန ယေ အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နာဒယော စတ္တာရော ပုဂ္ဂလာ၊ တေသု ဥဘယဟိတပဋိပန္နော အဂ္ဂ-ပုဂ္ဂလော အယံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

ဥဘယဟိတပရာယဏ (တိ) [ဥဘယဟိတ+ပရာ ယဏ] နှစ်ပါးသောအစီးအပွားလျှင် လည်းလျှောင်း

ရာရှိသော၊သူ။ ကထံ နု ခေါ...သမ္မာပဋိပတ္တိယာ ဥဘယဟိတပရာယဏာ ဘဝေယျုံ။ မငြို၊၁။၁၂၆။

ဥဘယဟိတမုနန (တိ) [ဥဘယဟိတ+မုနန] နှစ်ပါးသောအစီးအပွားကို သိသော၊သူ။ ဥဘယဟိတမုနနတော မုနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၇။

ဥဘယဟိတာဝဟ (တိ) [ဥဘယဟိတ+အာဝဟ] နှစ်ပါးသောအစီးအပွားကိုဆောင်တတ်သော။ ကိစ္စမိစ္ဆကောတိ ဥဘယဟိတာဝဟံ ကိစ္စံ ဣစ္ဆန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

ဥဘယာကာရ (ပု) [ဥဘယ+အာကာရ] နှစ်ပါးသောအခြင်းအရာ။ ရာဇာ တဿာ ဥဘယာကာရံ ဒိသွာ တံ ပက္ကោသာပေတွာ ပုစ္ဆိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

ဥဘယာကာရဝိဓုရ (တိ) [ဥဘယာကာရ+ဝိဓုရ] နှစ်ပါးသောအခြင်းအရာတို့မှဆန့်ကျင်သော။ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏာဘာဝဿ ပန န ဗဟိဒ္ဓါကာရော၊ နာပိ အဇ္ဈတ္တာကာရောတိ ဥဘယာကာရဝိဓုရေ တသ္မိံ အနညသာဓာရဏေန ပဝတ္တိယာကာရေန ပဝတ္တမာနံ အာကိဉ္စညာယတနမေဝ န ဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏံ ဝုတ္တံ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၁၆-၇။

ဥဘယာနတ္ထကာရီ (တိ) [ဥဘယာနတ္ထ+ကရ+ဏီ] နှစ်ပါးသောအကျိုးမဲ့ကို ပြုတတ်သော။ တသ္မာ အနတ္ထတာတိ ဥဘယာနတ္ထကာရိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၃၄။

ဥဘယာနတ္ထဒူရီကရဏ (နု) [ဥဘယာနတ္ထ+ဒူရီကရဏ] နှစ်ပါးသောအကျိုးမဲ့ကို-ဝေးသည်ကို-ဝေးစွာ-ဝေးအောင်-ပြုခြင်း။ ကုသလမူလရောပနံ, ဥဘယာနတ္ထဒူရီကရဏံ, ပရိသာသု ဝိသာရဒတာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၇၇။

ဥဘယာနတ္ထသာဓန (တိ) [ဥဘယာနတ္ထ(=ဥဘယ +အနတ္ထ)+သာဓန] နှစ်ပါးသော အကျိုးမဲ့ကိုပြီးစေတတ်သော။ ကာလေန ဝဒန္တေနပိ ဥဘယာနတ္ထသာဓနတော အဘူတံ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇၂။

ဥဘယာနုကမ္ပာ (ထီ) [ဥဘယ+အနုကမ္ပာ] နှစ်ပါးစုံ၌သနားခြင်း။ ဣတိ ဥဘယာနုကမ္ပာယ ဥဿုက္ကော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၆။

ဥဘယာနုရူပ (တိ) [ဥဘယ+အနုရူပ] နှစ်ပါးတို့-အား-နှင့်-လျော်သော။ ပတိရူပဒေသဝါသ-သပ္ပုရိသူပနိဿယယသဒ္ဓမ္မဿဝနယောနိသော-မနသိကာရာဒယော ပန ဥဘယေသံ သာဓာ-ရဏာ ဥဘယာနုရူပါ စာတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၆။

ဥဘယာပ(ပွ)ဇဟန (နု) [ဥဘယ+အပ(ပွ)ဇဟန] နှစ်ပါးစုံကိုမပယ်ခြင်း။ ဥဘယာပဇဟနဿ ကာရဏံ န ဟောတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၄၉။ ဥဘယာ-ပ္ပဇဟနဿာတိ ကာမရာဂဝိစိကိစ္ဆာနုသယာ-ပ္ပဇဟနဿ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၂၀၆။

ဥဘယာပေက္ခာ (ထီ) [ဥဘယ+အပေက္ခာ] နှစ်ပါးစုံကိုငဲ့ခြင်း။ ဥဘယထာပိ ဥဘယာပေက္ခာ နာမ။ မငြို၊၃။၃၄၆။

ဥဘယာပေက္ခာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဥဘယာပေက္ခာ+အဓိပ္ပါယ] နှစ်ပါးစုံကို-ငဲ့ခြင်း၌အလို-ငဲ့လိုခြင်း။ တေနေဝ ဥဘယာပေက္ခာဓိပ္ပါယေန "ကတံ န ကတံ" န္တိ အဝတွာ "ကိံ သံဃဿ ပုဗ္ဗကိစ္စံ" မိစ္စေဝါဟ။ ဝဇီရ။၄၄၈။

ဥဘယာဘာဝ (ပု) [ဥဘယ+အဘာဝ] နှစ်ပါးစုံ၏ မရှိခြင်း။ ဇေ၀ံ သင်္ဂါဟကတ္တာဘာဝတော အသ-င်္ဂါဟကတ္တာဘာဝတော ဥဘယာဘာဝတော စ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၁၂၊(-၂၅။)

ဥဘယာဘိနိဝေသ (တိ) [ဥဘယ+အဘိနိဝေသ] နှစ်ပါးစုံကိုနှလုံးသွင်းခြင်းရှိသော။ ဇေ၀ံ ဗဟိဒ္ဓါဘိနိဝေသာ, ဥဘယာဘိနိဝေသာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။၇၇။

ဥဘယာမိဿက (တိ) [ဥဘယ+အမိဿက] နှစ်ပါးမရောနှောသော။ အရဟတိ ဥဘယာမိဿကတ္တာ။ ဝဇီရ။၂၁၂။

ဥဘယာရမ္မဏ (တိ) [ဥဘယ+အာရမ္မဏ] နှစ်ပါးစုံလျှင်အာရုံရှိသော၊ နှစ်ပါးစုံကို အာရုံပြုသော။ ဝေဠု ကတ္ထ ကထံ ကေကဏေကေဿ စိတ္တဿ ဥဘယာရမ္မဏဘာဝေါတိ ဒေဒိသီ စောဒနာ အနဝကာသာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၀။

ဥဘောဟတ္ထ (ပု) [ဥဘ+ဟတ္ထ] နှစ်ခုသောလက်၊ လက်နှစ်ဖက်။ ဥဘောဟတ္ထေဟိ ပဂ္ဂယှ၊ ဗုဒ္ဓဿ အဘိရောပယိံ။ အပ၊၁။၂၅ရ၊ (-၃၀၄၊၃၃၃။) ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ပဂ္ဂယှ ဥက္ခိပိတ္ဝာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။

ဥမင်္ဂ (ပု) [ဥ+မဂ္ဂ။ ဥန္မာဂ၊ သံ။] ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း၊ လိုဏ်ဂူ၊ မြေအိမ်။ ဂိရိဂုဟန္တိ ဒွိန္နံ ပဗ္ဗတာနံ အန္တရံ, ဧကသ္မိံ ယေဝ ဝါ ဥမင်္ဂသဒိသံ မဟာဝိဝရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ (နိဿျ၊ ဋီကာ-အားလုံး၌ "ဥမင်္ဂသဒိသံ"ဟုရှိ၏။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃-အလားတူ အဖွင့်၌လည်း ဥမင်္ဂသဒိသံ-ဟုရှိ၏။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥမင်္ဂ (ပု) [ဥ+မဂ်+အ။ နီတိ၊ဓာ။၂၇။ အဝ+မဂ်+အ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၈၉။] ဥမင်။ (က) မြေ၌တူးအပ်သောလိုဏ်၊ မြေအောက်လိုဏ်ခေါင်း၊ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း။ (ခ) လိုဏ်ဂူ၊ မြေအိမ်။ (က) ဥမင်္ဂံ နိက္ခမိတ္ဝာန၊ ဝေဒေဟော နာဝမာရုဟိ။ ဇာ၊၂။ ၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၂။ ဧဝံ ဂုတ္တံ (သုဂုတ္တံ) ကတ္ဝာ နိပန္နေ ပန သစေ ဘိတ္တိံ ဝါ ဆဒနံ ဝါ ဘိန္ဒိတ္ဝာ ဥမင်္ဂေန ဝါ ပဝိသိတ္ဝာ ဟရန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။) (ခ) ဂုဟာတိ ပံသုဂုဟာ၊ သာ ဥန္နမေ ဥဒကမုတ္တဋ္ဌာနေ အဟောသိ၊ ကေဝေါ ဥမင်္ဂံ ကတ္ဝာ ခဏုကေ စ ပံသုံ စ နီဟရိတ္ဝာ အန္တော ထမ္ဘေ ဥဿာပေတ္ဝာ မတ္ထကေ ပဒရ-စ္ဆန္နဂေဟသင်္ခေပေန ကတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ ဥမင်္ဂံ ကတ္ဝာတိ ဟေဋ္ဌာ သုဒုဂ္ဂံ ကတ္ဝာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။ ဥမင်္ဂသဒိသန္တိ သုဒုဂ်ါသဒိသံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၈၀။ ဥမင်္ဂသဒိသန္တိ စ "သုဒုဂ်ါသဒိသ"န္တိ အာစရိယေန ဝုတ္တံ၊ သုဒုဂ်ါတိ ဟိ ဘူမိယရဩတံ အဓိဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၂-၃။ (ဝိပိဓာန် ၌ ဥမင်္ဂသဒိသန္တိ ဥရုဒ္ဒါသဒိသံ-ဟု အံ၊ဋီ-၌ ဖွင့်ကြောင်းမှာသည်။ ပါစိတ်၊ယော-၌ ဥမင်္ဂ-ကို ဝတ္ထိုလိုင်ဖြင့်ဖွင့်ပြသည်။ ဥမင်္ဂနဒီ-ကြည့်။)

ဥမင်္ဂဂင်္ဂါ (ထီ) [ဥမင်္ဂ+ဂင်္ဂါ] မြေအောက်လိုဏ်ခေါင်းဖြင့် စီးသွားသောမြစ်၊ ဥမင်မြစ်။ ဥမင်္ဂေန သင်္ဂယောဇနာနိ ဂတဋ္ဌာနေ ဥမင်္ဂဂင်္ဂါတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။)

ဥမင်္ဂဂုဟာ (ထီ) [ဥမင်္ဂ+ဂုဟာ] ဥမင်လိုဏ်ဂူ၊ မြေလိုဏ်ဂူ။ ဘူမိဂုဟန္တိ ဥမင်္ဂဂုဟံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၈။

ဥမင်္ဂစောရ (ပု) [ဥမင်္ဂ+စောရ] ဥမင်လိုဏ်-တူးဖေါက်၍-ဖြင့်-ခိုးသူ။ တသ္မိံ ခဏေ ဥမင်္ဂ-စောရာ ဒွိန္နံ ဂေဟာနံ အန္တရေ ဥမင်္ဂံ ဘိန္ဒန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၂။)

ဥမင်္ဂဇာတက (နု) [ဥမင်္ဂ+ဇာတက] ဥမင်ဇာတ်။ (မဟောသဓဇာတ်ကိုပင် ဥမင်ဇာတ်ဟုခေါ်သည်။ ဇာ၊၂။၂၀၄-၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၃-၃၃၂။) သတ္ထာ ဟိ မဟာဗောဓိဇာတကေ ဝိယ ဥမင်္ဂဇာတကေ ဝိယ စ အတ္တနော ပညာယ ဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏိတံ သုတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၂၄၈။)

ဥမင်္ဂဒွါရ (တိ) [ဥမင်္ဂ+ဒွါရ] ဥမင်တံခါး။ ဥမင်္ဂဒွါရံ ဝိဝရိသုံ၊ ယန္တယုတ္တေ စ အဂ္ဂဠေ။ ဇာ၊၂။ ၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၂။

ဥမင်္ဂဒွါရဝိဝရဏ (နု) [ဥမင်္ဂဒွါရ+ဝိဝရဏ] ဥမင်

တံခါးကို ဖွင့်ခြင်း။ ဥမင်္ဂဒွါရဝိဝရဏတ္ထံ ယောဓေ အာဏာပေန္တော ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၆။ ၂၉၂။

ဥမင်္ဂနဒီသိမပ္ပမာဏ (နှ) [ဥမင်္ဂနဒီသိမာ+ပမာဏ] ဥမင်မြစ်သိမ်-ပမာဏ-အတိုင်းအတာ။ သစေ ပေဟ္ဌာ ဥမင်္ဂသိမပ္ပမာဏတော အန္တနာ ပဋ္ဌမ-မေဝ စ ပဝတ္တာ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၈။

ဥမင်္ဂနဒီ (ထီ) [ဥမင်္ဂ+နဒီ] ဥမင်မြစ်။ သီမာယ ပေဟ္ဌာ ဥမင်္ဂနဒီ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ (ဝိမတိ၊ ၂။၁၆၆။) ဥမင်္ဂနဒီတိ ဧတ္ထ ဥဂ္ဂါရော သြ-ကာရဝိပရိတော၊ တသ္မာ ပထဝိယံ သြတရိတွာ ပဝိသိတွာ မင်္ဂတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥမင်္ဂါတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဥမင်္ဂါ စ သာ နဒီ စေတိ ဥမင်္ဂနဒီ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၈၉။

ဥမင်္ဂဘိန္ဒန (နှ) [ဥမင်္ဂ+ဘိန္ဒန] ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း-ဖြို-တူးဖောက်-ခြင်း။ ဓမ္မေန ဒါရံ ပေါသေန္တီတိ ဥမင်္ဂဘိန္ဒနာဒီနိ အကတွာ ဓမ္မိကေဟိ ကသိ-ဂေါရက္ခဝဏိဇ္ဇာဒီဟိ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၂။

ဥမာ (တိ) [ဥ+မ။ ကောတ္ထုဘ။ ဥ+မုဋ္ဌ+အ။ ဥမာ ပုပ္ဖ-ကြည့်။ အဝ+မ။ ဥမ္မာ-ကြည့်။ ဥမ+အ။ ဥမာပုပ္ဖသရိန္နိဘ-ကြည့်။] (၁) ကျော်စောခြင်း။ (၂) နှစ်သက်ခြင်း။ (၃) နှမ်းကြတ်၊ ဗီဇွာ။ (ဓာန်၊ သျှ၊သစ်။) အောက်မဲ၊ အောင်မဲညို၊ ကန်တောက် (ကတောက်)။(ရှေးနိသျှများ။) အဘိဓာန်ဋီကာ။ ၅၅၂-၌ ဥမာ၊ ဥမ္မာ-ဟုပါဠိနှစ်မျိုးရှိကြောင်းဆို၏။ ဓာန်၊ဋီ။သျှ-၌ "ဥမ္မာ-သဒ္ဒါ နှမ်းကြတ်, ကန် တောက်-အနက်နှစ်ပါး ဟောကြောင်း၊ အောင် မဲညိုအနက်ကား မသင့်ကြောင်း" မှာသည်။ (အမရကောသဘာသာဋီကာ၌ "ငင်းကား နှမ်း မျိုးတည်း၊ ပကတိနှမ်းပင်လောက် ပင်စည် ခက် ရွက် မကြီးသောကြောင့် နှမ်းကြတ်-ဟု ရခိုင် လူမျိုးတို့ ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲသည် ဟူ၏၊ စိန်ကုန်သည် တို့၌ကား ငင်းအစေ့သည် ဗီဇွာ ဟု ထင်ရှား၏" ဟုဆိုသည်။ ဓာန်၊သျှ၊သစ်၌လည်း ထို့အတူ ပင်ဆို၏၊ ကျော်အောင်စံထား၊ဓာန်၊သျှ-၌ "အောက်မဲ၊ နှမ်းကြတ်" ဟုပြန်ဆိုသည်။ တောင် ပေါက်၊သျှ-၌ "နှမ်းကြတ်(စပါးအထူး)" ဟု ပြန်ဆိုသည်။ သီဟိုဠ် သုဘူတိနိသျှ၌ "ဓည-ဝိသေသ=စပါးအထူး" ဟုပြန်ဆိုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ။ ရွှေဥမင်နိသျှ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ။ဘုရားကရားနိသျှ-တို့၌ "ကတောက်"ဟု ပြန်ဆိုသည်။ ပါဠိတော် မြန်မာပြန်တို့၌ "အောင်မဲညို" ဟုပြန်ဆို ကြသည်။ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂။ ၂၅၀-၌ နှမ်းကြတ် ကို "ပန်းပြာပွင့်သောအပင်ဖြစ်ကြောင်း၊ အစေ့ကို ဗီဇဝါ အမည်ဖြင့် စိန်ရတနာချိန်တွယ်ရာတွင် သုံးရကြောင်း" ဆိုထား၏။ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၃။၁၀၂-၌ ဗီသွာပင်ကို "လျှော်နှင့်အစေ့ကို အသုံး ပြုရသောအပင်တမျိုး"ဟုဆို၏။ ပုံပြဆေး အဘိဓာန်၊ ၄။၁၆၉-၁၇၄-တို့တွင် အောင်မဲဖြူ, အောင်မဲညို အပင်တို့ကိုပြရာ၌ "ငင်းဆေးပင်၏ ပွင့်ချပ်များသည် နှစ်ထပ်မှ လေးထပ်အထိ ပွင့် နေသည်" ဟုလည်းကောင်း၊ "အရွက်ကို အသုံးပြု ကြောင်း"ကိုလည်းကောင်း ပြဆိုသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂-တို့အဖွင့်အရမူ ယင်းဥမာ= ဥမ္မာ မည်သောအပင်၏အပွင့်သည် ဂိရိကဏ္ဏိက= အောင်မဲညို (တောင်ဇလပ်-ရှေးနိသျှ)အပွင့် စ သည်တို့ထက်ညိုကြောင်းသိရသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁-၌ ယင်း၏အရွက်သည် ပတ္တခါဒနီယ=အရွက်စား ဖွယ်၌ ပါဝင်ကြောင်းပြဆိုသည်။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၇-အဖွင့်အရ ယင်း၏အပွင့်သည် အထက်အထက် အဆင့်ဆင့် ပွင့်ကြောင်း သိရသည်။ ထို့ပြင် "ဥမာပုပ္ဖသမာနန္တိ ဒကသီတလပုပ္ဖသဒိသံ"ဟု မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၁-၌လာသော "ဒကသီတလ" ကို အဘိဓာန်။၆၈၉-၌ "သောဂန္ဓိကံ ကလ္လဟာရံ ဒကသီတလိကံ" ဟု ပရိယာယ်ပုဒ်တို့ဖြင့် ဆိုထား သည်။ ကြာသိမ် (ကြာတံဆိပ်၊ ညနေချမ်း၌ပွင့် သောကြာဖြူ)ဟု ဓာန်၊သျှ၊သစ်၌အနက်ပေးသည်။ ပုံပြဆေးအဘိဓာန်၊၁။၉၈-၌ သောဂန္ဓိက-ကို

ကြာညိုသို့ သွင်းပြသည့်အပြင် "လရောင်ဖြင့်ပွင့်၏" ဟု ဆိုထားသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ကပ္ပဒ္ဒုမ–၌ သောဂန္ဓိက–ကို နီလုပ္ပလ=ကြာညို (ကြာပြာ) ဟုပြဆိုသည်ကိုလည်းကောင်း၊ အညိုရောင်ကို ပြရာဌာနဖြစ်သည်ကိုလည်းကောင်းထောက်၍ "ဒကသီတလ" ကိုလည်း ကြာညို(ကြာပြာ)မျိုးဟု ယူသင့်ပေသည်။ ဥမာပုပ္ဖ၊ ဥမာပုပ္ဖသမာန၊ ဥမ္မာ–တို့လည်းကြည့်။)

(၁)(၂) ပုလာ မဟတီ ဥမာ ကိတ္တိ, ကန္တိ ဝါ ယဿာတိ ပုလောမော။ ဓာန်ဋီ။၄၄။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥမာကုသုမ (န) [ဥမာ+ကုသုမ] အောင်မဲညို–နှမ်းကြွတ်–ကန်တောက်–ပွင့်၊ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥမာပုပ္ဖ (န) [ဥ+မုဋ္ဌ+ပုပ္ဖ+အ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဥမာ+ပုပ္ဖ] အောင်မဲညို–နှမ်းကြွတ်–ကန်တောက်–ပွင့်၊ သေယျထာပိ နာမ ဥမာပုပ္ဖံ နီလံ နီလ–ဝဏ္ဏံ။ ဒီ၊၂။၉၃။ မ၊၂။၂၀၆။ ပင်္ဂိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဥမာပုပ္ဖန္တိ တေဥ္စ ပုပ္ဖံ သိနိဒ္ဓံ မုဒု (မုဒုံ)၊ ဒိဿမာနမ္ပိ နီလမေဝ ဟောတိ။ ဂိရိကဏ္ဏိက–ပုပ္ဖာဒီနိ ပန ဒိဿမာနာနိ သေတဓာတုကာ–နေဝ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဣဒမေဝ ဂဟိတံ၊ တာနိ န ဂဟိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ ဥမာပုပ္ဖ(အပ၊၁။၁၉၀)န္တိ ဥဒ္ဓမုဒ္ဓံ နီလပဘံ မုဋ္ဌမာနံ ပုပ္ဖတိ ဝိကသတီတိ ဥမာပုပ္ဖံ၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဥမာပုပ္ဖန္တိ အတသိပုပ္ဖံ၊ ဒီဋီ၊၂။၁၆၂။ မဋီ၊၃။၁၂၄။ ဥမာပုပ္ဖေန သမာနာ(ထေရ၊၃၅၁)တိ မေစကနိ–ဘတာယ ဥမာကုသုမသဒိသာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။

ဥမာပုပ္ဖဒေဝ (ပု) [ဥမာပုပ္ဖ+ဒေဝ] အောင်မဲညို–နှမ်းကြွတ်–ကန်တောက်–ပွင့်အဆင်းရှိသောနတ်၊ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥမာပုပ္ဖနိဘာသိ (တိ) [ဥမာပုပ္ဖနိဘာသ+ဤ] အောင်မဲညို–နှမ်းကြွတ်–ကန်တောက်–ပွင့်အရောင် အဆင်းရှိသော၊သူ။ ဥမာပုပ္ဖနိဘာသိနော(ဒီ၊၂။၂၀၈)တိ ဥမာပုပ္ဖဒေဝါ နာမ ဧတေ ဒေဝါ၊ ဥမာပုပ္ဖသဒိသာ ဟိ တေသံ သရီရာဘာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃–၄။ (–ဒီဋီ၊၂။၂၄၂။)

ဥမာပုပ္ဖသမာန (တိ) [ဥမာပုပ္ဖ+သမာန] အောင်မဲညို–နှမ်းကြွတ်–ကန်တောက်–ပွင့်နှင့်တူသော။ တံ နီလံ ဟောတိ သုနီလံ ပါသာဒိကံ ဒဿနေယျံ ဥမာပုပ္ဖသမာနံ။ မဟာနိ။၃၅၆။ စူဠနိ။၁၇၃။ ဥမာပုပ္ဖသမာနန္တိ ဒကသီတလပုပ္ဖသဒိသံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၁။ (အဘိဓာန်။၆၈၉–၌လာသော "ဒက–သီတလိက–ကို နိဿယ–တို့၌ ကြာသိမ်၊ ကြာတံဆိပ်၊ ညနေချမ်း၌ပွင့်သော ကြာဖြူ–ဟု အနက် ပေးကြ၏၊ ဤ၌မူ ကြာဖြူအနက် မဖြစ်နိုင်၊ ကြာညိုမျိုးဝင် ကြာပင်အနက်သာ ဖြစ်ရမည်။ "ဒကသီတလပုပ္ဖသဒိသံ=ကြာညိုပွင့်နှင့်တူသော" ဟု အနက်မှတ်ရမည်။ ဥမာ–လည်းကြည့်။)

ဥမာပုပ္ဖဝဏ္ဏ (ပု) [(၁) ဥမာပုပ္ဖ+ဝဏ္ဏ။ (၂) ဥမာပုပ္ဖဝဏ္ဏ+ဝဏ္ဏ] (၁) အောင်မဲညို–နှမ်းကြွတ်–ကန်တောက်–ပွင့်အဆင်း။ (တိ)(၂) အောင်မဲညို–နှမ်းကြွတ်–ကန်တောက်–ပွင့်အဆင်းရှိသော။ (၁) နီလော စ ဝဏ္ဏောတိ ဥမာပုပ္ဖသမာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၁။ (တိ)(၂) နီလာနန္တိ ဥမာပုပ္ဖဝဏ္ဏာနံ။ ပင်္ဂိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ တတ္ထ စ နီလိကာ ဥမာပုပ္ဖဝဏ္ဏာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။ (ပါစိတ်၊ယော–၌ ဥမ္မာရ–ပုပ္ဖဝဏ္ဏာ ဟု တည်ပုဒ်ပြုထားသည်။) ဥမ္မာရပုပ္ဖ–ဝဏ္ဏာတိ ဥမ္မာရပုပ္ဖဿ ဝဏ္ဏော ဝိယ ဝဏ္ဏော ဧတိဿာတိ ဥမ္မာရပုပ္ဖဝဏ္ဏာ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၃၆။

ဥမာပုပ္ဖသရိန္နိဘ (တိ) [ဥမာပုပ္ဖသရီ+နိဘာ] အောင်မဲညို–နှမ်းကြွတ်–ကန်တောက်–ပွင့်နှင့်တူ သောအဆင်းရှိသော။ ဥမာပုပ္ဖသရိန္နိဘ(ဇာ၊၁။၃၂၅)န္တိ နီလပစ္စတ္ထရဏတ္တာ ဥမာပုပ္ဖသဒိသာယ နိဘာယ ဩဘာသေန သမန္နာဂတံ၊ ကာဠဝဏ္ဏ–ဒါရုသာရမယံ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၃။ ဥမာပုပ္ဖန္တိ ဝေံနာမကံ ပုပ္ဖံ၊ ဇာဋီ၊ဟောင်း။ ဥမ္မာရပုပ္ဖသန္နိဘန္တိ ဧတ္ထ ဥမ္မာရော နာမ နီလပုပ္ဖော ဧကော တိဏဇာတိ၊

ဥမေတိ တေမေတိ ဩဘာသေနာတိ ဥမ္မာရော၊ တိမ ဥမ တေမနေတိ ဓာတုတော မာရပစ္စယ- ဝသေန ပဒသိဒ္ဓိ၊ တဿ ဟိ ပုပ္ဖာနိ နီလဝဏ္ဏာနိ သိနိဒ္ဓါနိ မုဒူနိ ဟောန္တိ၊ ယော "ကန်တောက်"ဣတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ဥမာပုပ္ဖိယ (တိ) [ဥမာပုပ္ဖ+ဣယ] အောင်မဲ့ညို-နှမ်းကြွတ်-ကန်တောက်-ပွင့်လှူဘူးသော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥမာပုပ္ဖိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထာ။ အပ၊၁။၁၉၀၊ ၂၉၅။

ဥမ္မဂ္ဂ[၁] (ပု) [ဥ+မဂ္ဂ] (၁) လမ်းမဟုတ်။ (က) ခရီးလမ်းမှန်မဟုတ်၊ လမ်းမှား။ (ခ) (နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်စသည်ရောက်ကြောင်း)လမ်း-တရားနည်းလမ်း-မဟုတ်၊ လမ်းလွဲ၊ လမ်းမှား။ (၂) ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း။ (၁)(က) ဥပက္ကော အာဇီဝကော... ဥမ္မဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ပက္ကာမိ။ ဝိ၃။၁၂။ မ၁။ ၂၂၈၊ မ၂။ ၂၉၅။ ယထာပိ နာမ ဇစ္စန္ဓော... ကေဒါယာတိ မဂ္ဂေန၊ ဥမ္မဂ္ဂေနာပိ ကေဒါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ ဥမ္မဂ္ဂေနာတိ ဥပ္ပထေန။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၁၆။ (ခ) ဥမ္မဂ္ဂေါ(သံ၊၂။၃၉၉)တိ ဒေဝလောကံ ဝါ မနုဿလောကံ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဝါ ဂစ္ဆန္တဿ အမဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ ဘဝသမ္ပတ္တိ- ဘဝနိဗ္ဗာနာနံ အပ္ပဒါနဘာဝတော ဥမ္မဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၁။) (၂) ဥမ္မ- ဂ္ဂေနာတိ ပုရာပါကာ ခဏိတွာ ကတမဂ္ဂေနာတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။၁၃၂။ (ယင်း၏ သံဝဏ္ဏတဗ္ဗဖြစ်သော ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁-၌ ဥမင်္ဂေန-ဟုရှိ၏။)

ဥမ္မဂ္ဂ[၂] (ပု) [ဥ+မုဇ္ဇ+ဏ။ ဓာတွတ္ထ။၂၉၃။ ဥ+မုဇ+ဏ] (၁) အပေါ်သို့တက်လာခြင်း၊ (ငါး) ပွက်ခြင်း။ (၂)(က) ထင်ပေါ်လာသောအသိဉာဏ်၊ ပညာ။ (ခ)အမေးပြဿနာကိုရှာဖွေခြင်း၊ သိလိုသောအနက်ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ရှာဖွေခြင်း။ (၃) နှလုံးသွင်းခြင်း (ကိလေသာ)။ (၁) ယထာ ခေါ ဣမဿ မစ္ဆဿ ဥမ္မဂ္ဂေါ။ အံ၊၁။၅၁၀။ (၂)(က) ဘဒ္ဒကော တေ ဘိက္ခု ဥမ္မဂ္ဂေါ။ အံ၊၁။၄၉၇။ ဥမ္မဂ္ဂေါတိ ဥမ္မုဇ္ဇနံ၊ ပညာဂမနန္တိ အတ္ထော။ ပညာ ဧဝ ဝါ ဥမ္မုဇ္ဇနဋ္ဌေန ဥမ္မဂ္ဂေါတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၀။ (ခ) ယထာ ခေါ ဣမဿ အာယ- သ္မတော ဥမ္မဂ္ဂေါ ယထာ စ အဘိနီဟာရော။ အံ၊၁။၅၁၀။ ဥမ္မဂ္ဂေါတိ ပဥှုမ္မဂ္ဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။ ပဥှုမ္မဂ္ဂေါတိ ပဥှဂဝေသနံ၊ ဉာတုံ ဣစ္ဆိတဿ အတ္ထဿ ဝီမံသနန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၃။ (၃) ဥမ္မဂ္ဂပထ-ကြည့်။

ဥမ္မဂ္ဂဂါမီ (တိ) [ဥမ္မဂ္ဂ+ဂမု+ဏီ] လမ်းလွဲ-လမ်းမှား- လမ်းမှန်မဟုတ်သည်-ကိုသွားသော၊ အပဌ္ဌသာတိ မဂ္ဂတော အပဂတာ၊ ဥမ္မဂ္ဂဂါမိနော ဟုတွာ ဝါယန္တီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။

ဥမ္မဂ္ဂပဋိပန္န (တိ) [ဥမ္မဂ္ဂ+ပဋိပန္န] လမ်းလွဲ- လမ်းမှား-နည်းမှန်လမ်းမှန်မဟုတ်သည်-ကို- သွား-ကျင့်-သော၊သူ။ ဥမ္မဂ္ဂပဋိပန္နမှိတိ(ထေရီ၊ ၃၉၀)... တတ္ထ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ အမနသိကရောန္တီ တဿ ဥမ္မဂ္ဂပဋိပန္နာ အမှိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၃။

ဥမ္မဂ္ဂပထ (ပု) [ဥမ္မဂ္ဂ+ပထ] နှလုံးသွင်းခြင်း (ကိလေသာ)ဟူသော(ဝဋ်၏)လမ်း၊ ကိလေသာ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဥမ္မဂ္ဂပထံ မာရဿ အဘိဘုယျ၊ စရတိ ပဘိဇ္ဇ ခိ(ခီ)လာနိ။ သံ၊၁။ ၁၉၄။ ထေရ။၃၃၁။ ဥမ္မဂ္ဂပထန္တိ အနေကာနိ ကိလေသုမ္မုဇ္ဇနသတာနိ၊ ဝဋ္ဋပထတ္တာ ပန ပထန္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ဥမ္မဂ္ဂပထန္တိ အနေကာနိ ကိလေသုပ္ပဇ္ဇနပထာနိ [ကိလေသုမ္မုဇ္ဇနပထာနိ (သီ)]၊ ဝဋ္ဋပသုတပထတာယ ဟိ ပထန္တိ ဝုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၀။ (-သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၂။)

ဥမ္မဂ္ဂ[၃] (ပု) [ဥ+မုဇ္ဇ+ဏ။ ဓာတွတ္ထ။၂၉၃။ ဥ+မုဇ+ ဏ။ ပါစိတ်၊ယော။] (၁) အမေးပြဿနာ၊ ပညာ၊ ပေါ်-ဖေါ်ထုတ်-တတ်သောပညာ၊ သိလိုသော

အနက်ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ရှာဖွေခြင်း၊ ပညာရှာခြင်း။ (၂) ပြဿနာကို ဖေါ်ထုတ်ခြင်း၊ ပြဿနာရှာခြင်း။ (၁) ဘဒ္ဒကော တေ ဥမ္မင်္ဂေါ၊ ယောနိသော ပရိပုစ္ဆတိ။ ဝိ၊၅။၂၅၅။ ဘဒ္ဒကော တေ ဥမ္မင်္ဂေါတိ ဘဒ္ဒကာ တေ ပဉ္ဉာ၊ ပဉ္ဉာ ဟိ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရတော ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ ဌိတတ္တာ "ဥမ္မင်္ဂေါ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၇။ ဘဒ္ဒကော တေ ဥမ္မင်္ဂေါတိ တွေ ဥမ္မင်္ဂသဒ္ဒေါ ပဉ္ဉာဝါစကောတိ အာဟ "ဘဒ္ဒကာ တေ ပဉ္ဉာ"တိ။ ...ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ ဌိတတ္တာတိ ဣမိနာ ဥမ္မုဇ္ဇတီတိ ဥမ္မင်္ဂေါတိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ မုဇဓာတု ဥ-ကာရဿ အကာရော၊ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဿ ခါတာ ဥဒကတော ဥမ္မုဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ယော။၅၈၈-၉။ ဘဒ္ဒကော တေ အာဝုသော ဘဒ္ဒ ဥမ္မင်္ဂေါ၊ ဘဒ္ဒကံ ပဋိဘာနံ။ သံ၊၃။၁၄၁၄၈။ ဥမ္မင်္ဂေါတိ ပဉ္ဉာဥမ္မင်္ဂေါ၊ ပဉ္ဉာဝီမံသနံ ပဉ္ဉာဂဝေသနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ ဥမ္မင်္ဂေါတိ ပဉ္ဉာမဂ္ဂေါ၊ ပဉ္ဉာဂဝေသနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ ပဉ္ဉာမဂ္ဂေါတိ ဉာတုံ ဣစ္ဆိတဿ အတ္ထဿ ဂဝေသနံ၊ တေနာဟ "ပဉ္ဉာဂဝေသန"န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၃။ ဥဿာဟော ဝီရိယံ ဝုတ္တံ၊ ဥမ္မင်္ဂေါ ပဉ္ဉာ ပဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ဥမ္မင်္ဂေါ နာမ ဇောတိ-သမ္ဘာရေသု ဥပါယကောသလ္လဘူတာ ပဉ္ဉာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၇၃။) (၂) ဣမဿ ဥဒါယိဿ မောဃပုရိသဿ ဥမ္မင်္ဂံ။ မ၊၃။၂၅၁။ ဥမ္မင်္ဂန္တိ ပဉ္ဉာဥမ္မင်္ဂံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။ ဥမ္မင်္ဂန္တိ ဥမ္မုဇ္ဇနံ၊ ကထာမုဋ္ဌေန အန္တရာ အညာဏဝိသယပဉ္ဉာ ဥမ္မင်္ဂံ၊ တေနာဟ "ပဉ္ဉာ-ဥမ္မင်္ဂ"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၇။

ဥမ္မင်္ဂ[၂] (ပု) [အဝ+မဂိ+အ။ ဥမင်-ကြည့်။] ဥမင်၊ မြေ၌တူးအပ်သောလိုဏ်၊ မြေအောက်လိုဏ်ခေါင်း၊ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း။ သာ ဃရံ ဂန္တွာ ဥမ္မင်္ဂေ စောရေ ဒိသွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။)

ဥမ္မင်္ဂဇာတက (န) [ဥမ္မင်္ဂ+ဇာတက] ဥမ္မင်္ဂဇာတ် (မဟောသဓဇာတ်)။ ဥမ္မင်္ဂဇာတကေ ဣမသ္မိံ ဇာတကေ ပစ္ဆိမတ္တဘာဝေတိ တီသု ဌာနေသု ဇာတမတ္တောဝ ကထေသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၀။

ဥမ္မုဇ္ဇန (န) [ဥ+မုဇ္ဇ+ယု] ကြေးပွတ်-ချေးပွတ်-ခြင်း။ နှာနဉ္စ သိနာနေယော-ဗ္ဗဋ္ဋနုမ္မုဇ္ဇနံ သမံ။ ဓာန်။၂၉၉။

ဥမ္မဋ္ဌ (န)[ဥ+မသ+တ] (၁) အထက်သို့ရှေးရှုသော-အထက်၌မျက်နှာဝရှိသော-အပေါက်။ (၂) အထက်သို့-မျက်နှာဝ-အပေါက်ဝ-ပေါ်အောင် ပစ်ခတ်ထိုးဖောက်ခြင်း။ အောက်မှ အထက်သို့ ထိုးသွင်းခြင်း။ (၁) ဥမ္မဋ္ဌံ နာမ ဥဒ္ဓံမုခဆိဒ္ဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၈။ (၂) ဟေဋ္ဌာ ဌတွာ ဥဒ္ဓံမုခံ ဒိန္နော ဥမ္မဋ္ဌော နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၀။)

ဥမ္မတ္တ[၁] (ပု) [(၁) ဥ+မဒ+တ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၈၅။ ဥမ္မာဒ+တ။ ဥမ္မာဒေါ ဝါတာဒိပကောပေါ ရောဂ-ဝိသေသော၊ တဗ္ဗတိ ဥမ္မတ္တော။ မဒ ဥမ္မာဒေ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၂၂။ (၂) ဥ+မဇ္ဇ+တ။ ဥဂ္ဂံ မဇ္ဇတိ ယေနာတိ ဥမ္မတ္တော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၇။] (၁) အလွန်ယစ်မူးသောသူ။ သူရူး။ (၂) ပန်းတိုင်း (ပဒိုင်း)။ (၁) သုတ္တံ။ ဥမ္မတ္တံ။ ဝိ၊၁။၃၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။) မာနေန မတ္တော ပရိပုဏ္ဏမာနီတိ သကာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိမာနေန မတ္တော။ ပမ-တ္တော ဥမ္မတ္တော။ မဟာနိ။၂၃၁။ ဥမ္မတ္တောသိ နာမာဟံ။ သံ၊၃။၃၉၀။ (၂) ဥမ္မတ္တော တု စ မာတုလော။ ဓာန်။၅၇၇။

ဥမ္မတ္တ[၂] (တိ) [ဥမ္မတ္တ+ဏ] သူရူးနှင့်တူသော။ အယံ အနုမ္မတ္တောပိ ဥမ္မတ္တသဒိသတ္တာ ဥမ္မတ္တော နာမ။ ဝေရူပဿ ခိပ္ပံ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။

ဥမ္မတ္တက[၁] (တိ) [ဥမ္မတ္တ+က။ ထိ-၌ ဥမ္မတ္တိကာ၊] သူရူး။ အသမ္မုခါကရဏီယံ နာမ ... ဥမ္မတ္တ-ကဿ ဘိက္ခုနော ဥမ္မတ္တကသမ္မုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။

၂၄၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။) သာ တဿ ကာလ-ကိရိယာယ ဥမ္မတ္တိကာ ခိတ္တစိတ္တာ...ဝေမာဟ။ မ၊၂။၃၁၁။ မဟာနိ။၃၂၈။ (-ဇာ၊၁။၁၉၈။)

ဥမ္မတ္တက၂ (တိ) [ဥမ္မတ္တ+ဏ] (၁) သူရူး၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ (၂) သူရူး၏-အမူအယာ-အပြုအမူ။ (၁) ဘိက္ခူ ဂဏ္ဍ ဘိက္ခုံ ဥမ္မတ္တကေန စိတ္တဝိပရိယာသကတေန အဇ္ဈာစိဏ္ဏေန အာပ-တ္တိယာ စောဒေန္တိ။ ဝိ၊၄။၁၉၉။ ဥမ္မတ္တကဿ ဣဒံ ဥမ္မတ္တကံ၊ ဝိမတိ၊၂။၂၂၂။ (၂) ဥမ္မတ္တကမိဒံ ဘိက္ခဝေ အရိယဿ ဝိနယေ ယဒိဒံ နစ္စံ။ အံ၊၁။၂၆၃။ ဥမ္မတ္တကန္တိ ဥမ္မတ္တကကိရိယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

ဥမ္မတ္တကစိတ္တဋ္ဌေရ (ပု) [ဥမ္မတ္တက+စိတ္တဋ္ဌေရ] ရူးသောစိတ္တထေရ်။ တတော ပဋ္ဌာယ စဿ ဒဟရသာမဏေရာ ဥမ္မတ္တကစိတ္တဋ္ဌေရောတွေဝ နာမံ ကတ္ဝာ ဝေါဟရိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

ဥမ္မတ္တကဇာတိက (တိ) [ဥမ္မတ္တကဇာတိ+က] ရူးသောသဘောရှိသော၊သူ။ သော ဥမ္မတ္တကဇာတိ-ကော ဗြာဟ္မဏော တဿာ ဝစနံ သုတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဥမ္မတ္တကပဏ္ဍိ (ထီ) [ဥမ္မတ္တက+ပဏ္ဍိ] သူရူး၏-တောင်း-ခြင်းတောင်း။ ဥမ္မတ္တကပဏ္ဍိယံ ပူဝ-ခဏ္ဍဂူထဂေါမယာဒီနိ ဝိယ စေတ္ထ သုန္ဒရမ္ပိ အသုန္ဒရမ္ပိ ဟောတိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ဥမ္မတ္တ-ကပဏ္ဍိသဒိသဉ္စ ဒိဋ္ဌိဂတိကဒဿနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၆။ (-အနု၊ဋီ၊၃။၁၀၈။)

ဥမ္မတ္တကဘာဝ (ပု) [ဥမ္မတ္တက+ဘာဝ] သူရူး၏ အဖြစ်၊ ရူးသွပ်ခြင်း။ ဥမ္မာဒဿာတိ ဥမ္မတ္တက-ဘာဝဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

ဥမ္မတ္တကဘာဝသံဝတ္တနိက (ပု) [ဥမ္မတ္တကဘာဝ +သံဝတ္တနိက] သူရူး၏အဖြစ်-ရူးသွပ်ခြင်း-ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ မဇ္ဇပါနံ ဥမ္မတ္တကဘာဝ-သံဝတ္တနိကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။

ဥမ္မတ္တကဝစန (နု) [ဥမ္မတ္တက+ဝစန] သူရူး၏ စကား။ "မုခံ တုမှာကံ မူမဝတ္တ"န္တိ ဥမ္မတ္တက-ဝစနမေဝ အဝေါစ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

ဥမ္မတ္တကဝေသ (ပု) [ဥမ္မတ္တက+ဝေသ] သူရူး၏ အသွင်။ ရာဇာ...ပရိဒေဝမာနော ဥမ္မတ္တက-ဝေသေန အန္တရဝီထိံ ဩတိဏ္ဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈၊ (-၂၂၁။)

ဥမ္မတ္တကသံဝတ္တနိက (တိ) [ဥမ္မတ္တက+သံဝတ္တနိက] သူရူးကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ရူးသွပ်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော။ ယော သဗ္ဗလဟုသော သုရာမေရယပါနဿ ဝိပါကော မနုဿဘူတဿ ဥမ္မတ္တကသံဝတ္တနိကော ဟောတိ။ အံ၊၃။၇၈။ အဘိ၊က။၄၄၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၈။)

ဥမ္မတ္တကသမ္မုတိ (ထီ) [ဥမ္မတ္တက+သမ္မုတိ] သူရူးဟုသမုတ်ခြင်း။ ဥမ္မတ္တက၁-ကြည့်။

ဥမ္မတ္တကသုနခ (ပု) [ဥမ္မတ္တက+သုနခ] ရူးသော ခွေး၊ ခွေးရူး။ ယထာ ဥမ္မတ္တကသုနခေန ဒဋ္ဌော ပုရိသော အနဝဋ္ဌိတောဝ ဘမတိ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

ဥမ္မတ္တကာလယ (ပု၊နု) [ဥမ္မတ္တက+အာလယ] ရူးသူ၏-အဟန်-အသွင်၊ ရူးကျွန်ယောင်။ သော အနုမ္မတ္တကော ဥမ္မတ္တကာလယံ ကရောတိ။ ဝိ၊၄။၂၀၁။

ဥမ္မတ္တကာလင်္ကာရ (ပု) [ဥမ္မတ္တက+အလင်္ကာရ] သူရူး၏-အဆင်တန်ဆာ-အလင်္ကာ။ ဥမ္မတ္တ-ကာလင်္ကာရော ဝိယ ဝိပရိတသညာယ အနု-ဘဝိတဗ္ဗာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၃။

ဥမ္မတ္တရူပ (တိ) [ဥမ္မတ္တ+ရူပ] သူရူး၏-သဘော-အသွင်-ရှိသော၊ သူရူးကဲ့သို့သော၊သူ။ ကိန္နု ဥမ္မတ္တရူပေါဝ။ ပေတ။၁၃၂။၁၄၉၊၂၁၇။ ဇာ၊၁။

၂၂၃၊၃၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၅၊၄၃၄။ ဥမ္မတ္တရူပေါ၀ါတိ ဥမ္မတ္တကသဘာဝေါ ဝိယ ဥမ္မာဒပတ္တော ဝိယ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၆၊(-၃၇၊၈၉။)

ဥမ္မဒ (တိ) [ဥ+မဒ+ယု] ယစ်မူးသော၊သူ။ လဋ္ဌိန္တိ-မေ မုနိမေယု-မ္မဒါ သာခု သိခါ၀လာ။ အလင်္ကါ၊ ဂါထာ။၁၃၈။ မုနိသခါတေန ၀ါရိဒေန ဥမ္မဒါ မတ္တာ သာခုသဒ်ိသာ သာခု ဝေ ၀ါ သိခါ၀လာ မယူရာ။ အလင်္ကါ၊ဋီ။၁၆၁။

ဥမ္မဒန္တီ-ဇာ၊၂။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၅-လာ ဥမ္မဒန္တီပုဒ်သည် ဥမ္မာဒန္တီ ဟုဆိုလိုလျှက် ဆန်းကြောင့်ရဿပြုထားသောပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဥမ္မာဒန္တီ-ကြည့်။

ဥမ္မဒ္ဒန (န) [ဥ+မဒ္ဒ+ယု] (၁) နှိပ်-ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-ခြင်း။ (၂) ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-ကြောင်း(ပစ္စည်းဝတ္ထု)။ (၁) ဟတ္ထံ အမောစေတွာ ဥမ္မဒ္ဒနေ ကောဝ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ ဥမ္မဒ္ဒနေတိ ဥပ္ပိဋ္ဌိတွာ မဒ္ဒနေ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၈၀။ (၂) ဥမ္မဒ္ဒေတိ-ကြည့်။

ဥမ္မဒ္ဒါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+မဒ္ဒ+ဏာပေ+တိ] နှိပ်-ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-စေ၏၊ ဥမ္မဒ္ဒါပေတိ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿာ(ဝိ၊၂။၄၅၇)တိ ဧတ္ထ ဟတ္ထံ အမောစေတွာ ဥမ္မဒ္ဒနေ ကောဝ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ (-ဝိ၊၅။၁၃၉။) **ဥမ္မဒ္ဒါပေန္တိ**—ဝိ၊၂။၄၅၇။ **ဥမ္မဒ္ဒါပေယျ**—ဝိ၊၂။၄၅၇။ ကင်္ခါ။၃၅၁။ **ဥမ္မဒ္ဒါပေသုံ**—ဝိ၊၅၊၁၂၂။ **ဥမ္မဒ္ဒါပေဿန္တိ**—ဝိ၊၂။၄၅၇။

ဥမ္မဒ္ဒါပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+မဒ္ဒ+ဏာပေ+အန္တိ] နှိပ်-ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-စေကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥမ္မဒ္ဒါပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+မဒ္ဒ+ဏာပေ+ယျေ] နှိပ်-ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-စေရာ၏။ ဥမ္မဒ္ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဥမ္မဒ္ဒါပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+မဒ္ဒ+ဏာပေ+ဥံ] နှိပ်-ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-စေကုန်ပြီ။ ဥမ္မဒ္ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဥမ္မဒ္ဒါပေဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+မဒ္ဒ+ဏာပေ+ဿန္တိ] နှိပ်-ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-စေကုန်လတ္တံ့။ ဥမ္မဒ္ဒါပေတိ-ကြည့်။

ဥမ္မဒ္ဒိတ (တိ) [ဥ+မဒ္ဒ+တ] နှိပ်-ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-အပ်သော။ န မုခံ ဥမ္မဒ္ဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၇။

ဥမ္မဒ္ဒေတိ (ကြိ) [ဥ+မဒ္ဒ+ဏေ+တိ] ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-စေ၏။ မုခံ ဥမ္မဒ္ဒေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၄၂၊၄၅၈။ ဥမ္မဒ္ဒေန္တိတိ နာနာဥမ္မဒ္ဒနေဟိ ဥမ္မဒ္ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။

ဥမ္မဒ္ဒေန္တိ (ကြိ) [ဥ+မဒ္ဒ+ဏေ+အန္တိ] ပွတ်သပ်-ပွတ်တိုက်-ကြေးပွတ်-စေကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥမ္မသနာ (ထီ) [ဥ+မသ+ယု] (ခြေမှစ၍ ဦးခေါင်းတိုင်အောင်) အထက်၌-အထက်သို့ တက်၍-ရွေ့လျားသုံးသပ်ခြင်း။ ဥမ္မသနာ နာမ ဥဒ္ဓံ ဥစ္စာရဏာ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ ဥဒ္ဓံ ဥစ္စာရဏာတိ ကေမေဝ ပဒံ ဝုတ္တံ၊ တတြာပိ အယံ ဝိသေသော၊ ပဌမံ အတ္တနော ကာယဿ ဂုတ္ထိယာ ကာယေ ဥဒ္ဓံပေသနဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဥမ္မသန္တ (တိ) [ဥ+မသ+အန္တ] (ခြေမှစ၍ ဦးခေါင်းတိုင်အောင်) အထက်၌-အထက်သို့တက်၍-ရွေ့လျားသုံးသပ်သော၊သူ။ ဥမ္မသနာယပိ ပါဒတော ပဌာယ ယာဝသီသံ ဥမ္မသန္တဿ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဥမ္မသုဝိယီ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ကြက်သွန်နီ။ ဥသဘက ဥမ္မသုဝိယီ။ ဝဇိရ၊၃၁၉။

ဥမ္မာ (ထီ) [အဝ+မ။ အဝ-ရက္ခဏေ၊ မော။ အဝ-

သ။ ဒိွတ္တံ၊ ဣတ္ထိယံ အာ။ ဥမာပုပ္ဖြ။ ဓာန်၊ ငို။၄၅၂။] နှမ်းကြတ်၊ ဗီဇွာ။ (ဓာန်၊သျ၊သစ်။) အောက်မဲ။ အောင်မဲညို။ ကတောက် (ကန် တောက်)။ (မအူနှင့် ဘာသာငိုကာတို့၌"ကန် တောက်" ဟုလည်းကောင်း၊ စလင်းဝိနည်းဂဏ္ဌိ၌ "ခတောက်" ဟုလည်းကောင်း အနက်ပေးကြ သည်။ ဥမာ-ပုဒ်၏ပရိယာယ်ပင်ဖြစ်သည်။ ပုံပြ ဆေးအဘိဓာန်၊၁။၁၂-၌ ကန်တောက် ဟု မတွေ့၊ ကန်တောက်စပ်-ဟုတွေ့သည်၊ "ချဉ်ဖတ်တည် ၍စားရ၏။ အပွင့်သည် နီရောင်သန်း၍ပြာ၏။" ဟုလာသည်။ တက္ကသိုလ်မြန်မာအဘိဓာန်၌ "ရေစပ်တွင်ပေါက်တတ်သောအပင်တမျိုး။ လယ် ကွမ်း။ ညိုသောအပွင့်ခိုင်ပွင့်သည်"ဟု လာသည်။ (ဥမာ-လည်း ကြည့်။) ပတ္တခါဒနီယေ မူလကံ ... ကာသမဒ္ဒကော ဥမ္မာ စီနမုဂ္ဂေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၆။

ဥမ္မာဒ (ပု) [ဥ+မဒ+ဏ။ ဥမ္မာဒေါ ဝါတာဒိပ- ကောပေါ ရောဂဝိသေသော၊ မဒ ဥမ္မာဒေ၊ ဏော။ ဥဂ္ဂတေဟိ ဥမ္မဂ္ဂသဏ္ဌိတေဟိ ဝါ ဒေါသေဟိ မဒနံ ဥမ္မာဒေါ။ ဓာန်၊ငို။၁၇၂။ ဥဂ္ဂတေဟိ ဝါတာဒိဒေါသေဟိ မဒယတီတိ ဥမ္မာဒေါ။ ဥမ္မာဒေါ ဝါတာဒိပကောပေါ ရောဂ- ဝိသေသော။ ဓာန်၊ငို။၃၂၂။] (၁) ရူးသွပ်ခြင်း၊ ရူးသွပ်ရောဂါ။ (တိ)(၂) ရူးသွပ်သော၊သူ။ (၁) ဥမ္မာဒါ စိတ္တက္ခေပါ အာရညိကော ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၃။ (-အံ၊၁။၃၉၂။) ဥမ္မာဒဿာတိ ဥမ္မ- တ္တဘာဝဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ မညတီတိ မာနော၊ သော ဥန္နတိလက္ခဏော၊ ... ဥမ္မာဒေါ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၇။ (ပြည်၊သျ-၌ သူရူး ဟု အနက်ပေးသည်။) (တိ)(၂) ဥမ္မာဒပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဥမ္မာဒန (န) [ဥ+မဒ+ယု] (၁) ရူးသွပ်ခြင်း။ (တိ)(၂) (သောကကြောင့်ဖြစ်သော) ရူးသွပ်ခြင်း ကိုပြုတတ်-ရူးသွပ်စေတတ်-သော။ (၁) ဥမ္မာဒနံ မောဟနံ ဗာလကန္တံ။ သုတ္တနိ။၃၃၈။ ဥမ္မာဒနံ မောဟနန္တိ ပရလောကေ ဥမ္မာဒနံ ဣဓ- လောကေ မောဟနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ (တိ) (၂) ဥမ္မာဒနာ ဥလ္လပနာ၊ ကာမာ စိတ္တပ္ပမဒ္ဒိနော။ ထေရီ။၄၁၈။ ဥမ္မာဒနာတိ ဝိပရိဏာမဓမ္မာနံ ဝိယောဂဝသေန သောကုမ္မာဒကရာ ဝနိယာ ဝါ ဥပရူပရိမဒါဝဟာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

ဥမ္မာဒနန္တ (တိ) [ဥမ္မာဒန+အန္တ] ရူးသွပ်ခြင်း လျှင်အဆုံးရှိသော။ ဥမ္မာဒနန္တံ ဇာတိ နံ ဝိဒိတွာ။ သုတ္တနိ။၃၃၈။ ဥမ္မာဒနန္တန္တိ ဥမ္မာဒနပရိယော- သာနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

ဥမ္မာဒနပရိယောသာန (တိ) [ဥမ္မာဒန+ပရိယော သာန] ရူးသွပ်ခြင်းလျှင်အဆုံးရှိသော။ အထက် ပုဒ်ကြည့်။

ဥမ္မာဒန္တီ (ထီ) [ဥ+မဒ+ဏေ+အန္တ။ဣတ္ထိဇောတက ဤ ပစ္စည်း။] ဥမ္မာဒန္တီမည်သူ။ ကဿပဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ သုံးနှစ်တိုင်တိုင် အမှုလုပ်သ ဖြင့် လုပ်ခရရှိလာသောအဝတ်(=ဝတ်ပန်းဖြင့်ဆိုး အပ်သော နီမြန်းသောအဝတ်)ကို ဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကတစ်ပါးအားလှူဒန်း၍ "သံသရာ၌ ကျင်လည်ရသော် တပည့်တော်ကို မြင်သော ယောက်ျားသည် မိမိကိုယ်အဖြစ်၌ မတည်နိုင်ပါစေ၊ တပည့်တော်ထက် အဆင်းလှသောသူမည်သည် မရှိပါစေလင့်"ဟု ဆုတောင်းခဲ့သောကြောင့် သိဝိ တိုင်း အရိဋ္ဌပုရမြို့ဝယ် ကုဋေရှစ်ဆယ်ကြွယ်ဝ သော တိရိဋိဝစ္ဆသူဌေး၏သမီး ဖြစ်လာလေသည်။ မိမိကိုကြည့်သူကိုရူးသွပ်အောင် ပြုတတ်သော ကြောင့် ဥမ္မာဒန္တီ ဟုအမည်တွင်သည်။ ဥပ္ပဝဏ် ထေရီ၏ အလောင်းအလျာ ဖြစ်သည်။ (အကျယ် ကို-ဇာ၊၂။၃၉-၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၀-၂၄၀။ အပ၊ ၂။၂၃၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၀-တို့၌ကြည့်။) အယဉှိ ယော နံ ပဿတိ၊ တံ ဥမ္မာဒေတိ၊ သတိမဿ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ န ဒေတိ၊ တသ္မာ ဥမ္မာဒန္တီတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၅။

ဥမ္မာဒန္တီဇာတက (န) [ဥမ္မာဒန္တီ+ဇာတက] ဥမ္မာဒန္တီဇာတ်။ ဝတ္ထု ဥမ္မာဒန္တီဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

ဥမ္မာဒပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဥမ္မာဒ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] ရူးသွပ်သကဲ့သို့ဖြစ်သောတရားဟူ၍ ဉာဏ်အားရှေးရှု ထင်သော။ မတ္တဘာဝလက္ခဏော မဒေါ၊ ...ဥမ္မာဒပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၅၄။ အဟင်္ကာရဝသေန ပဂ္ဂလံ အနိဋ္ဌံ ကရောန္တော စိတ္တာဿ ဥမ္မာဒဘာဝေါ ဝိယ ဟောတီတိ ဥမ္မာဒပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၁။

ဥမ္မာဒပ္ပတ္တ (တိ) [ဥမ္မာဒ+ပတ္တ] ရူးသွပ်ခြင်းသို့ရောက်သော၊သူ။ အထေကော စိတ္တတ္ထေရော နာမ ဝုမ္ဗပဗ္ဗဇိတော...ဥမ္မာဒပတ္တော ဝိယ ... ဝိစရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆–၁၇။ ဈာနုမ္မတ္တကော ဈာနဘာဝနာမုခေန ဥမ္မာဒပ္ပတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၆၃။

ဥမ္မာဒသံဝတ္တနိယ (တိ) [ဥမ္မာဒ+သံဝတ္တနိယ] ရူးသွပ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အထာတိ ပစ္ဆာ ဥမ္မာဒသံဝတ္တနိယဿ ကမ္မဿ ပရိက္ခယေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။

ဥမ္မာဒိတ(တိ) [ဥ+မဒ+တ။ ဥမ္မာဒ+ဣတ] ရူးသွပ်–ရူးသွပ်ခြင်းသို့ရောက်–သော၊သူ။ ဇေံ စက္ခုသမ္ပတ္တိယာ ဥမ္မဒိတဿ ဝိယ တံ တံ ဝိပ္ပလပတော တဿ ပုရိသဿ... ထေရီ... အဘာသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။

ဥမ္မာဒိယ [ဥမ္မာ+ဒိယ] နှမ်းကြတ်၊ ဗီဇာ။ အောင်မဲညို။ ကတောက် (ကန်တောက်)။ (ဝဇီရ၊ နိသျ–၌ ပိတောက်၊ ဝက်ကျွတ်–ဟု ပြန်ဆိုသည်။ ဥမ္မာ–ပုဒ်၏အဖွင့်ဖြစ်သဖြင့် ဆင်ခြင်၍ယူ။) ကာသမဒ္ဒကော ဥမ္မာ စီနမုဂ္ဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ကာသမဒ္ဒက ကုဒ္ဒဝလိ အနသိကိန။ ဥမ္မာဒိယ မေလေလိဒိယ။ စီနမုဂ္ဂေါ ဝေနမုတ္တိံ ဟုရမုဂ္ဂ။ ဝဇီရ။၃၂၀။

ဥမ္မာဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+မဒ+ဏေ+တိ] ရူးသွပ်စေ၏။ ဥမ္မာဒန္တီ–ကြည့်။

ဥမ္မာပုပ္ဖ (ပု) [ဥမ္မာ+ပုပ္ဖ] နှမ်းကြတ်–အောင်မဲညို–အပွင့်အဆင်းရှိသော ပတ္တမြား၊ ပတ္တမြားညို။ ယထာ မဟာရာဇ မဟိယာ ဗဟုဝိဓာ မဏယော ဝိဇ္ဇန္တိ၊ သေယျထိဒံ၊ ဣန္ဒနီလော...ဝေဠုရိယော ဥမ္မာပုပ္ဖေါ သိရီသပုပ္ဖေါ။ မိလိန္ဒ။၁၂၂။

ဥမ္မာရ (ပု) [ဥရ+မာရ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၂၀။ ဥ+မာရ။ ပါစိတ်၊ယော။၈၆။] (၁) တံခါးခုံ။ (အိမ်တံခါးခုံ၊ ရွာတံခါးခုံ၊ မြို့တံခါးခုံ–စသည်။) (၂) တံခါး။ (၁) သုသာနေပိ ရုက္ခမူလေပိ ဥမ္မာရေပိ အယျဝေါသာင္ဂိတကာနိ သာမံ ဂဟေတွာ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊၂။၁၂၀၊(–၁၃၄၊၂၀၉။) သုသာနေပိ ရုက္ခမူလေပိ ဥမ္မာရေပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ ဥမ္မာရေပီတိ သုသာနဿ ဣန္ဒခီလေပိ။ သော ဟိ ဥဒ္ဒရော ကိလေသမာရော တ္တောတိ "ဥမ္မာရော"တိ ဝုစ္စတိ။ ... ဗောဓိသတ္တာဿ ဌတွာ ပုတ္တဒါရေသု အပေက္ခာသင်္ခါတဿ မာရဿ ဥဒ္ဒရဋ္ဌာနတ္တာ သော ဣန္ဒခီလော နိပ္ပရိယာယေန ဥမ္မာရောတိ ဝုစ္စတိ၊ အညေ ပန ရုဠှီဝသေန။ ပါစိတ်၊ယော။ ၈၆။ ဣန္ဒခီလောတိ စေတ္ထ ဂါမဿ ဝါ နဂရဿ ဝါ ဥမ္မာရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဥမ္မာရတော ပဋ္ဌာယာတိ ဃရုမ္မာရတော ပဋ္ဌာယ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၄။ (၂) ဃရံ သမုပဂမာမိ ဥမ္မာရေ။ ထေရီ။ ၄၂၅။ ဥမ္မာရေတိ ဒွါရေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

ဥမ္မာရဋ္ဌာန (န) [ဥမ္မာရ+ဌာန] တံခါးခုံအရပ်။ အယဥ္စ ဥမ္မာရဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌေယျ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

ဥမ္မာရသတ (န) [ဥမ္မာရ+သတ] တံခါးခုံ–အရာတရာ။ ဂါမသတမ္ပိ ပဝိသိတွာ ဥမ္မာရသဘေသု ဌာနေသု ဥဋ္ဌိတွာ ယထာဓောတေန ပတ္တေန နိက္ခမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။

ဥမ္မာရန္တရ (န) [ဥမ္မာရ+အန္တရ] တံခါးခုံအကြား အရပ်။ တဿာ ပုဗ္ဗေ အနိဋ္ဌဝိပါကဿ ပါပကမ္မဿ အာနုဘာဝေန ပတိကုလံ ပဝိဋ္ဌ-မတ္တာယ ဥမ္မာရန္တရတော ပဋ္ဌာယ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆။

ဥမ္မာရဗ္ဘန္တရ (န) [ဥမ္မာရ+အဗ္ဘန္တရ] တံခါးခုံ အကြားအရပ်။ တဿာ ပုဗ္ဗေ အဒိန္နဝိပါကဿ တဿ ကမ္မဿ အာနုဘာဝေန ပတိကုလံ ပဝိ-ဋ္ဌမတ္တာယ ဥမ္မာရဗ္ဘန္တရေ သကလသရီရံ ဥဋ္ဌိဂ္ဂိ-တဝစ္စကုဋ္ဌိ ဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဇာတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၄။) ဣန္ဒခီလောတိ နဂရဒွါရဝိနိဝါရဏတ္ထံ ဥမ္မာရဗ္ဘန္တရေ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ ဟတ္ထေ ပထဝိံ ခဏိတွာ အာကောဋိတဿ သာရဒါရုမယထမ္ဘ-ဿေတံ အဓိဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၅။

ဥမ္မာရာတိက္ကမ (ပု) [ဥမ္မာရ+အတိက္ကမ] တံခါးခုံ ကိုလွန်သောကာလ။ ဣန္ဒခီလာတိက္ကမတောတိ ဥမ္မာရာတိက္ကမတော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။

ဥမ္မိ - ဣဒ္ဓိဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခါသီတိ မဟာ-ပထဝိံ ဥမ္မိယော (ဦမိယော?) ဥဋ္ဌပေန္တော ဝိယ သံဟရိတွာ အပရဘာဂေ အက္ကမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၉။ (ကျပါဠိသည် ဦမိယော-ဟု ဖြစ်ဖွယ် ရှိသည်။ ဦမိ-ကြည့်။)

ဥမ္မီလန-ဥမ္မီ(မ္မိ)လန-ကြည့်။

ဥမ္မီလေတွာ-ဥမ္မီ(မ္မိ)လေတွာ-ကြည့်။

ဥမ္မိသတိ (ကြိ) [ဥ+မိသ+အ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ၂၈၉။] (မျက်စိ)ဖွင့်၏။ ယာဝ ဗျာတိ နိမိသတိ။ ဇာ၊၁။၁၀ရ။ ယာဝ ဗျာတီတိ ယာဝ ဥမ္မိသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။

ဥမ္မိဟတိ (ကြိ) [ဥ+မိဟ+အ+တိ] ကျင်ငယ်စွန့်၏။ ယေသံ နော ဒါရကာ ဥဟဒန္တိပိ ဥမ္မိဟန္တိပိ။ ဝိ၊၁။၃၃၃။ ဥဟဒန္တိပိ ဥမ္မိဟန္တိပိ သန္တတာနံ ဥပရိ ဝစ္စမ္ပိ ပဿာဝမ္ပိ ကရောန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ မိဟ-သေစနေတိ ပနိမဿတ္ထံ သန္ဓာယာဟ "ဝစ္စမ္ပိ ပဿာဝမ္ပိ ကရောန္တီ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။

ဥမ္မိဟန္တိ (ကြိ) [ဥ+မိဟ+အ+အန္တိ] ကျင်ငယ်စွန့်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥမ္မီလတိ (ကြိ) [ဥ+မီလ+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။ ၁၆၂။] (မျက်စိ) ဖွင့်၏။ သော ဟိ ရုက္ခသာ-ခတော ပတနဘယာ အဘိက္ခဏံ ဥမ္မီလတိ စ သုပတိ စ။ ဝဇီရ။၁ရရ။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၅။) **ဥမ္မီလန္တိ**-ဝဇီရ။၁ရရ။

ဥမ္မီ(မ္မိ)လန (ထီ၊န) [ဥ+မီလ+ယု၊ နီတိ၊ဓာ။၁၆၂၊ ၃၄၂။] ဖွင့်ခြင်း။ ကာမဠ္ဌေတ္ထ မေတ္တာသိနေဟ-သိနိဒ္ဓါနံ နယာနာနံ ဥမ္မီလနာ (ဥမ္မီလနံ) ပသန္နေန မုခေန ဩလောကနဥ္စ မေတ္တံ ကာယကမ္မမေဝ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၀။ ဥမ္မီလနနိမိ-လနဝသေန ပန န ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၈။ (ယင်း၏အဖွင့်-သာရတ္ထ၊၂။၃၁၆-၌ ဥမ္မိ-လန-ဟုရှိသည်။)

ဥမ္မီလနဂဏနာ (ထီ) [ဥမ္မီလန+ဂဏနာ] (မျက်စိ) ဖွင့်ခြင်းအရေတွက်။ ဂီဝံ (ဂီဝါယ) ပရိဝတ္တာ(ဠှ)-နပ္ပယောဂဂဏနာယ အာပတ္တိယော၊ န ဥမ္မီ-လနဂဏနာယ။ ကင်္ခါ။၃၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၆။

ဥမ္မီလန္တ (တိ) [ဥ+မီလ+အန္တ] (မျက်စိ)-ဖွင့်ထား-ပွင့်-သော။ အနိမိသေဟီတိ ဝိဂတ-နိမိသေဟိ ဥမ္မီလန္တေဟေဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂။

ဥမ္မီလန္တိ (ကြိ) [ဥ+မီလ+အ+အန္တိ] (မျက်စိ) ဖွင့်ကုန်၏။ ဥမ္မီလတိ-ကြည့်။

ဥမ္မီလယန္တ (တိ) [ဥ+မီလ+ဏယ+အန္တ] (မျက်စိ ကို)ပွင့်စေသော-(မျက်စိ)ဖွင့်သော၊သူ။ အတိမန္ဒံ ဥမ္မီလယတော မင်္ဂလမဝိဘူတံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၁။

ဥမ္မိလိတ (တိ) [ဥ+မိလ+တ] ဖွင့်အပ်သော။ ဝိဝါဒပ္ပတ္တောတိ ယထာ ဒုတိယေ အက္ခိမ္ဟိ ဥမ္မိလိတေ လိင်္ဂ န ပညာယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၂။

ဥမ္မိလိတပညာစက္ခုက (တိ) [ဥမ္မိလိတ+ပညာစက္ခု+က] ဖွင့်အပ်သောပညာမျက်စိရှိသော၊သူ။ ဥမ္မိလိတပညာစက္ခုကာ ဟိ မဟာဗောဓိသတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၅။

ဥမ္မိလိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+မိလ+တွာ] ဖွင့်၍။ ဒဿနံ ဟောတီတိ ပသာဒသောမ္မာနိ အက္ခီနိ ဥမ္မိလိတွာ ဒဿနမတ္တမ္ပိ သာဓု ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

ဥမ္မိလေတိ (ကြိ) [ဥ+မိလ+ဏေ+တိ၊ နိ၊တိ၊ဓာ။ ၃၄၂။] (မျက်စိ)ဖွင့်၏။ အာလောကသည်း မနသိကရောတိ၊ ကာလေန နိမိလေတိ၊ ကာလေန ဥမ္မိလေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၈၀။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၆။) **ဥမ္မိလေသိ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀။

ဥမ္မိ(မ္မီ)လေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+မိလ+ဏေ+တွာ။ နိ၊တိ၊ဓာ။၃၄၂။] ဖွင့်၍။ မေတ္တာသိနေဟသိနိဒ္ဓါနိ ဂန နယနာနိ ဥမ္မိလေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။) စက္ခုံ ဥမ္မိလေတွာပိ ဂယှတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၉။)

ဥမ္မိလေသိ [ဥ+မိလ+ဏေ+ဤ](မျက်စိ)ဖွင့်ပြီ။ ဥမ္မိလေတိ-ကြည့်။

ဥမ္မုက (န) [ဥ+မုစ+တ။ ဥသ+က။ ဥဒ္ဓံ မုဉ္စံ မုဥ္စတီတိ ဥမ္မုတံ၊ တဒေဝ ဥမ္မုကံ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆။ ဥသတိ ဒဟတီတိ ဥမ္မုကံ။ မောဂ်၊ဝု။၁၅။] မီးစ၊ ထင်းမီးစ။ အဒ္ဒသ တံ ဗြာဟ္မဏံ ဥမ္မုကံ ဂဟေတွာ ဥပဿယံ ပဝိသန္တံ။ ဝိ၊၂။ ၃၄၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။) ဥမ္မုကန္တိ အလာတံ။ ဝဇီရ။၃၇၀။

ဥမ္မုက္က (တိ) [ဥ+မုစ+တ] (၁) မီးစ၊ ထင်းမီးစ။ (တိ)(၂) ချွတ်အပ်-ချွတ်ထား-ပြီးသော၊သူ။ (၁) ဓနုဂ္ဂဟတိဿတ္ထေရော...ပစ္ဆိမယာမေ ပဗုဇ္ဈိတွာ ဥမ္မုက္ကာနိ သောဓေတွာ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂-၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။) (တိ)(၂) ဥမ္မုက္က ဿ မာရပါသော။ သံ၊၂။၃၁၂။

ဥမ္မုဂ္ဃါတ (ပု) [ဥ+မုဟ+တ။ ဒေသကာလဒေသကံ ဥဒ္ဓရိတွာ မုဟနံ ပကာသနန္တိ ဥမ္မုဂ္ဃါတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။သျ။၄၅၈-၉။] ဒေသကာလ ဒေသက စသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း၊ နိဒါန်း၊ အဇ္ဈတ္တိကစသောနိဒါန်း။ အပိ စ သမ္ဗန္ဓတော ...စာတိ ဆဟာကာရေဟိ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ကာတဗ္ဗာ။ တတ္ထ သမ္ဗန္ဓော နာမ ဒေသနာသမ္ဗန္ဓော၊ ယံ လောကိယာ "ဥမ္မုဂ္ဃါတော"တိ ဝဒန္တိ၊ သော ပန ပါဠိယာ နိဒါနပါဠိဝသေန၊ နိဒါနပါဠိယာ စ သင်္ဂီတိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ ဒဿေန္တေန ဟိ နိဒါနပါဠိယာ သမ္ဗန္ဓော ဒဿိတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄။) ဥမ္မုဂ္ဃါတော ပဒန္ဓေဝ၊ ပဒတ္ထော ပဒဝိဂ္ဂဟော၊ ... တတ္ထ အဇ္ဈတ္တိကာဒိနိဒါနံ ဥမ္မုဂ္ဃါတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၁။ (ဝဇီရ။၁၄-၌ ဥပေါဂ္ဃါတော ပဒန္ဓေဝ၊ ပဒတ္ထော ပဒဝိဂ္ဂဟော- ဟုရှိ၏။ ဥပေါဂ္ဃါတ-လည်းကြည့်။)

ဥမ္မုဇ္ဇ[၁] (ကြိ) [ဥ+မုဇ္ဇ+ဟိ] ပေါ်လော၊ ပေါ်တက်လာလော။ ဥမ္မုဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇ[၂] (န) [ဥ+မုဇ္ဇ+ဏ] ပေါ်ခြင်း၊ ပေါ်တက်လာခြင်း၊ (ဘဝသစ်၌) ပေါ်လာခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ ပထဝိယာပိ ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇံ ကရောထ။ သံ၊၁။၃၄၂။ ပဋိသံ၊၁၀၇။ (-အံ၊၂။၂၄၈။ ဥဒါန၊၈၃။ နေတ္တိ၊၉၁။) ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇန္တိ ဥမ္မုဇ္ဇနဉ္စ နိမုဇ္ဇနဉ္စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇန္တိ ဧတ္ထ ဥမ္မုဇ္ဇန္တိ ဥဋ္ဌာနံ (ဝုစ္စတိ)။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄။ (-ဥဒါန၊

ဌ॥၆ရ॥) တေ ရောဂါဘိတုန္နာ…နိရယတိရ- စ္ဆာနယောနိပေတာသုရေသု ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇာနိ ကရောန္တာ။ နေတ္တိ॥၉၁॥ ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇာနီတိ ဥပပဇ္ဇနစဝနာနိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ॥၁၉၄॥

ဥမ္မုဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥ+မုဇ္ဇ+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ॥၄၉॥] ပေါ်၏။ ပေါ်လာ၏။ ဦးခေါင်းကို-ထုတ်ဆောင်- ဖေါ်-၏။ (စိတ်၌) ထင်ပေါ်လာ၏။ နှလုံးသွင်း ၏။ သစ္စေ တေ… အန္ဓောဇာလိကတာ ဌ္တေ သိတာဝ ဥမ္မုဇ္ဇမာနာ ဥမ္မုဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊၁॥၄၂॥ (- ဝိ၊၃॥၄၁॥ ဥဒါန॥၈၃॥) ဥမ္မုဇ္ဇမာနာ ဥမ္မုဇ္ဇန္တီတိ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တေ အဇ္ဈာ သြသီဒန္တာပိ ဥဒ္ဒံ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တာပိ မမ ဒေသနာဇာလေ သိတာဝ ဟုတ္ဝာ သြသီဒန္တိ စ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁॥၁၁ရ॥ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ॥၆ရ॥ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁॥၄၆၉॥ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂॥၂၈၄॥ သာရတ္ထာ၊၃॥၂၀ရ॥) **ဥမ္မုဇ္ဇ**—ဥမ္မုဇ္ဇာ(သံ၊ ၂॥၄၉၉)တိ ဥမ္မုဇ္ဇ ဥဋ္ဌဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃॥၁၄၁॥ (- နေတ္တိ॥၃၉॥ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ॥၁၀၉॥) **ဥမ္မုဇ္ဇေယျ**—မ၊ ၃॥၂၀ရ॥ သံ၊၂॥၄၉၉॥ သံ၊၃॥၃၉ရ॥ နေတ္တိ॥၃၉॥ **ဥမ္မုဇ္ဇိ**—အံ၊ဋ္ဌ၊၁॥၅၈॥ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂॥၂၃၂॥ မ၊ဋီ၊ ၂॥၁၁၀॥ အံ၊ဋီ၊၁॥၁၁၃॥ ဣမ ဘိက္ခဝေ ကေစ္စော ပုဂ္ဂလော ဥမ္မုဇ္ဇတိ။ အံ၊၂॥၄၀၃॥ ဥမ္မုဇ္ဇတီတိ ဥဋ္ဌဟတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃॥၁၄၈॥ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ဥမ္မုဇ္ဇတိ "သာဟု သဒ္ဓါ ကုသလေသု ဓမ္မေသု"။ အဘိ၊ပု॥၁၈၁॥ သာဟု သဒ္ဓါ ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု သဒ္ဓါ နာမ သာဓုလဒ္ဓိကာတိ ဥမ္မုဇ္ဇတိ။ သော တာဝတ- ကေနေဝ ကုသလေန ဥမ္မုဇ္ဇတိ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃॥၁၀၁॥ (-အံ၊ဋီ၊၃॥၁၅၄॥ မူလဋီ၊၃॥၄၅॥) **ဥမ္မုဇ္ဇိသ္သတိ**—ဥမ္မုဇ္ဇမာနော အယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇိသ္သတိ။ မ၊၃॥၂၅၁॥ အယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇိသ္သတီတိ အနုပါယေန သီသံ နီဟရိ- သ္သတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄॥၁၈၁॥ (-မ၊ဋီ၊၃॥၃ရရ॥)

ဥမ္မုဇ္ဇန (န) [ဥ+မုဇ္ဇ+ယု] (၁) ပေါ်ခြင်း၊ ပေါ်လာခြင်း၊ အထက်သို့ တက်လာခြင်း။ (ဉာဏ်၌) ပေါ်လာခြင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်း။ (တိ) (၂) ပေါ်စေတတ်သော။ (၃) ပေါ်သော၊ ဖေါ် သော။ (၁) ဧသေဝ နယော ကုမ္ဘိဂဟဏတ္ထံ နိမုဇ္ဇနုမ္မုဇ္ဇနေသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁॥၂၈၆॥ ဥမ္မုဇ္ဇ-၊ ဥမ္မုဇ္ဇ- နာကာရဒဿန-တို့လည်းကြည့်။ (တိ)(၂) ဥမ္မု- ဇ္ဇတီတိ ဧတေန သဒ္ဓါသင်္ခါတမေဝ ဥမ္မုဇ္ဇနံ ဒဿိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃॥၄၅॥ ယထာ ဟိ ဉာဏုပ္ပါဒေါ သံကိလေသပက္ခတော ဥမ္မု- ဇ္ဇနံ၊ ဧဝံ သဒ္ဓုပ္ပါဒေါပိ။ အနုဋီ၊၃॥၅၄॥ (တိ) (၂)(၃) ဥမ္မုဇ္ဇနပညာ-ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဥမ္မုဇ္ဇန+ပစ္စုပဋ္ဌာန] ပေါ်သောအခြင်းအရာရှိသော။ (ပြည်၊သျှ)။ ခန္ဓာ အစဉ်ကိုထင်ရှားဖေါ်တတ်သောတရားဟု ယောဂီဉာဏ်အားရှေးရှုထင်သော။(ဘာသာ၊ဋီ)။ ခန္ဓာအစဉ်အားဖြင့်ပေါ်လာသောတရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော။ သာ ပနေသာ (ဇာတိ) တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တိ- လက္ခဏာ၊ … အတီတဘဝတော ဣဓ ဥမ္မု- ဇ္ဇနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂॥၉၀॥ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂॥၁၃၀॥ သန္တတိယာ ဧဝ ဥမ္မုဇ္ဇနံ ဟုတ္ဝာ ဂယှတီတိ ဥမ္မုဇ္ဇနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ မူလဋီ၊၂॥၆၁॥ ဥမ္မုဇ္ဇန- ဝသေန ဂယှတီတိ ဥမ္မုဇ္ဇနပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂॥၁၉ရ॥

ဥမ္မုဇ္ဇနပညာ (ထီ) [ဥမ္မုဇ္ဇနာ+ပညာ] (၁) ပေါ်စေတတ်သောပညာ။(၂) ပေါ်သောအခြင်း အရာအားဖြင့်ဖြစ်သောပညာ။ (၁)(၂) ဥမ္မုဇ္ဇတိ သာဟု သဒ္ဓါ ကုသလေသု ဓမ္မေသူတိအာဒိနာ သဒ္ဓါဒီနံ ဥမ္မုဇ္ဇနပညာယ သဒ္ဓါဒီနံ ဥပ္ပတ္တိံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊၃॥၄၅॥ ဥမ္မုဇ္ဇနပညာယာတိ ဥမ္မုဇ္ဇာပနပညာယ၊ ဥမ္မုဇ္ဇနာကာရေန ဝါ ပဝ- တ္တပညာယ။ အနုဋီ၊၃॥၅၄॥

ဥမ္မုဇ္ဇနာကာရ (ပု) [ဥမ္မုဇ္ဇန+အာကာရ] (ဉာဏ် ၌) ပေါ်လာသော-ပေါ်ခြင်းဟူသော-အခြင်း

အရာ၊ နှလုံးသွင်းသော-နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော-အခြင်းအရာ။ အထက်ပုဒ်နှင့် အောက်ပုဒ်တို့ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇနာကာရဒဿန (န) [ဥမ္မုဇ္ဇနာကာရ+ဒဿန] နှလုံးသွင်းသော-နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော-အခြင်းအရာကိုပြခြင်း။ အာစရိယော မမ ဟိတေသိတာယ ဥတ္တာ ဓမ္မံ ဧဝ ဘဏတီတိ ယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇနာကာရဒဿနံ။ မဋ္ဌိ၊၂။၃၀၀။

ဥမ္မုဇ္ဇန္တ (တိ)[ဥ+မုဇ္ဇ+အန္တ] (က) ပေါ်သော၊သူ။ (ခ) နှလုံးသွင်းသော၊သူ။ (က) အပိ နု ခေါ ကာဏော ကစ္ဆပေါ ဝဿသတဿ ဝဿသတဿ အစ္စယေန သကိံ သကိံ ဥမ္မုဇ္ဇန္တော။ သံ၊ ၃။၃၉၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။) (ခ) ဒိဋ္ဌိဂတံ ဥပ္ပန္နန္တိ အရိဋ္ဌဿ ဝိယ တေဿာပိ အယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇန္တဿ ဥပ္ပန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၉၂၊၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၈၂။) ဥမ္မုဇ္ဇန္တဿာ (ဥမ္မုဇ္ဇန္တဿ?)တိ မနသိကရောန္တဿ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၁၃။

ဥမ္မုဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဥ+မုဇ္ဇ+အ+အန္တိ] ပေါ်တက်လာကုန်၏။ ဥမ္မုဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇမာန (တိ) [ဥ+မုဇ္ဇ+အ+မာန] (က) ပေါ်သော၊ ဦးခေါင်းကို-ဆောင်-ထုတ်ဖေါ်သော၊သူ။ (ခ) နှလုံးသွင်းသော၊သူ။ (က) သဗ္ဗေ တေ အန္တောဇာလီကတာ ဧတ္ထ သိတာဝ ဥမ္မုဇ္ဇမာနာ ဥမ္မုဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊၁။၄၂။ (-အံ၊၁။၅၁၀။) ဥမ္မုဇ္ဇမာနာ ဥမ္မုဇ္ဇန္တီတိ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တေ အဓော ဩသီဒန္တာပိ ဥဒ္ဓံ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တာပိ မမ ဒေသနာဇာလေ သိတာဝ ဟုတွာ ဩသီဒန္တိ စ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ (-သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၆၉။ မူလဋ္ဌိ၊ ၃။၄၅။) ဥမ္မုဇ္ဇမာနော အယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇိ-ဿတိ။ မ၊၃။၂၅၁။ ဥမ္မုဇ္ဇမာနောတိ သီသံ နီဟရမာနော။ အယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇိဿတီတိ အနုပါယေန သီသံ နီဟရိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။

(ခ) အယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇမာနာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂)တိ အနုပါယေန အဘိနိဝိသမာနာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၅၀။ ဝိမတိ၊၁။၉၆။

ဥမ္မုဇ္ဇမာနက (တိ) [ဥမ္မုဇ္ဇမာန+က] ပေါ်သော၊သူ။ သေယျထာပိ ဘန္တေ ဥမ္မုဇ္ဇမာနကံယေဝ မဟတာ ပါသေန ဗန္ဓေယျ။ အံ၊၁။၅၀၁။ ဥမ္မုဇ္ဇမာနကံယေဝါတိ ဥဒကတော သီသံ ဥက္ခိပန္တံယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ဥမ္မုဇ္ဇာပန (န) [ဥ+မုဇ္ဇ+ဏာပေ+ယု] (၁) ပေါ်စေခြင်း။ (တိ)(၂) ပေါ်စေသော။ (၁) ဥမ္မုဇ္ဇာ-ပနရသ-ကြည့်။(တိ)(၂) ဥမ္မုဇ္ဇနပညာ-ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇာပနပညာ (ထီ) [ဥမ္မုဇ္ဇာပနာ+ပညာ] ပေါ်စေသောပညာ။ ဥမ္မုဇ္ဇနပညာ-ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇာပနရသ (တိ) [ဥမ္မုဇ္ဇာပန+ရသ] ပေါ်လာစေ၏သို့ ဖြစ်ခြင်းကိစ္စရှိသော၊(သျှ။) ပေါ်စေခြင်းကိစ္စရှိသော။ အာစယလက္ခဏော ရူပဿ ဥပစယော၊ ပုဗ္ဗန္တတော ရူပါနံ ဥမ္မုဇ္ဇာပန-ရသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ရ၉။ ဥပ္ပ-ဇ္ဇမာနေ ရူပဓမ္မေ ဥပ္ပါဒေါ အနာဂတကောဏတော ဥမ္မုဇ္ဇာပေန္တော ဝိယ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဥမ္မုဇ္ဇာ-ပနရသောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၊၂။၁၀၂။

ဥမ္မုဇ္ဇာပေန္တ (တိ) [ဥ+မုဇ္ဇ+ဏာပေ+အန္တ] ပေါ်စေသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇိ (ကြိ) [ဥ+မုဇ္ဇ+ဤ] ပေါ်ပြီ၊ ပေါ်တက်လာပြီ။ ဥမ္မုဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+မုဇ္ဇ+တွာ] (က) ပေါ်၍။ (ခ) အထက်၌ဖြစ်၍၊ နှလုံးသွင်း၍။ (က) အာယသ္မာ သာဂတော ... တေသံ အသီတိယာ ဂါမိကသဟဿာနံ ပုရတော ပေက္ခမာနာနံ ပါဋိကာယ... ဘဂဝတော ပုရတော ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ။ ဝိ၃။၂၆၆။ ဠမ ပန ဘိက္ခဝေ ကေစ္စ ပုဂ္ဂလော ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ နိမုဇ္ဇတိ။ အံ၊၂။၄၀၃။ အဘိ၊က။၄၂၅။

(-အဘိ၊ပု။၁၁၂။) (ခ) ယောနိသော ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ အာစရိယဝါဒံ မဒ္ဒမာနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ ဥမ္မုဇ္ဇိတွာတိ... ယောနိသော အရိယူပဝါဒတော ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ၊ ဥဒ္ဓံ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၈၈။

ဥမ္မုဇ္ဇိဿတိ (ကြိ) [ဥ+မုဇ္ဇ+ဿတိ] (စိတ်၌) ထင်ပေါ်လာလတ္တံ့၊ နှလုံးသွင်းလတ္တံ့။ ဥမ္မုဇ္ဇတိ -ကြည့်။

ဥမ္မုဇ္ဇေယျ (ကြိ)[ဥ+မုဇ္ဇ+ဧယျ] ပေါ်ရာ၏။ ဥမ္မုဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥမ္မုလေဟိ (ကြိ)[ဥ+မုလ+ဏေ+ဟိ။ ဓာတွတ္ထ။ ၂၉၆။] နုတ်လော။ အရိယူပဝါဒေန အတ္တနော ကုသလမ္မံ မာ ဥမ္မုလေဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၂။

ဥမ္မူလ (န) [ဥ+မူလ+အ။ နီတိ၊ဓာ။၃၄၂-၄။ ဓာတွတ္ထ။၂၉၈။ ဥ+မူ+ပ။] နုတ်ခြင်း၊ အထက်၌ အမြစ်ရှိအောင်ပြုခြင်း၊ အမြစ်ပါအောင် နုတ်ခြင်း။ တထာ ဟိ ပန မေ မာရိသ ဘုသာ ဝါတဝုဋ္ဌိ အာဂန္တွာ ဘဝန် ပဝတ္တေသိ၊ ဥမ္မူလ- မကာသိ။ အံ၊၂။၃၂၅။ ဥမ္မူလမကာသီတိ ဥဒ္ဓံ မူလံ အာကာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ဝါတာ... ဝနဂ္ဂစ္ဆရုက္ခာနိ ဥမ္မူလံ ကတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။)

ဥမ္မူလန (န) [ဥ+မူလ+ယု] နုတ်ခြင်း။ လုနနံ ယတ္ထ ကတ္တစိ ဆေဒနံ၊ ဥပ္ပါဋနံ ဥမ္မူလနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ ဥပစ္ဆိန္ဒိဿာမီတိ ဥမ္မူလန- ဝသေန ကုလသန္တတိံ ဆိန္ဒိဿာမိ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၁။

ဥမ္မူလဘဥ္ဇန (န) [ဥမ္မူလ+ဘဥ္ဇန] နုတ်ခြင်း, ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဝါတာတပေါ ယောရောတိ ရုက္ခဂစ္ဆာဒီနံ ဥမ္မူလဘဥ္ဇနာဒိဝသေန ပဝတ္တိယာ ဃောရော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၃။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၃။)

ဥမ္မူလယတိ (ကြိ) [ဥ+မူလ+ဏယ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၄၂-၄။ ဓာတွတ္ထ။၂၉၈။] နုတ်၏။ သဟ အဝိဇ္ဇာယ တဏှံ ... လေသမတ္တမ္ပိ အနဝသေ- သန္တာ ဥမ္မူလယန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

ဥမ္မူလေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+မူလ+ဏေ+တွာ] နုတ်၍။ ပဗ္ဗတကူဋာနိ ပဒါလေတွာ ဝနဂစ္ဆ- ရုက္ခာဒီနိ ဥမ္မူလေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၀၄။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။)

ဥမှယတိ (ကြိ) [ဥ+မှိ+အ+တိ] ရယ်ရွှင်၏၊ ပြုံးရွှင်၏။ န နံ ဥမှယတေ ဒိသွာ (ဇာ၊၁။၅၁၊ ၂၅၅)တိ ...န ဥမှယတေ, ဟသိတံ န ကရောတိ၊ ပဟဋ္ဌာကာရံ န ဒဿေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၉။)

ဥမှယမာန (တိ) [ဥ+မှိ+အ+မာန] ပြုံးရွှင်သော၊ ရယ်မူရွှင်ရာကိုပြုသော၊သူ။ ယဒါ ဥမှယမာနာ မံ၊ ရာဇပုတ္တီ ဥဒိက္ခတိ။ ဇာ၊၂။၆၇။ ဥမှယ- မာနာတိ ပဟဋ္ဌာကာရံ ဒဿေတွာ ဟသ- မာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၃။

ဥမှာယေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+မှိ+ဏေ+တိ] ညှင်း ညှင်းရယ်စေနိုင်၏။ သစေ မံ နာဂနာသူရူ၊ ဥမှာယေယျ ပဘာဝတီ။ ဇာ၊၂။၆၇။ ဥမှာယေ- ယျာတိ မန္ဒဟသိတဝသေန ပရိဟာသေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅၊၃၁၅။ (နီတိ၊ဓာ။၁၉၁-၌ ဥမှာပေယျာတိ သိတဝသေန ပဟံသေယျ-ဟု ဥမှာပေယျ-ပုဒ်ကို ဖွင့်ပြ၏။ ညောင်ကန်၊သျှ-၌လည်း ဥမှာပေယျ- ဟုရှိ၏။ ဇာတ်ငိုကာ၌လည်း "ဥမှာပေယျာတိ ဟာသာပေယျ"ဟုရှိ၏။ ဥ+မှိ+ဏာပေ+ဧယျ-ဟု ခွဲရာ၏။)

ဥယာတိ (ကြိ) [ဥ+ယာ+အ+တိ] အစဉ်လိုက်၏။ နော ယာတိ(ဓမ္မ။၄၀)တိ န ဥယျာတိ၊ ... ပစ္ဆတော ဝတ္တိ နာမ န ဟောတိ၊ နာနုဗန္ဓတီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

ဥယျမ (ပု) [ယာဒိစ္စကနာမ်] ဥယျမမည်သူ (ဘုရားအလောင်းတော်သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥယျမဝှယ (တိ) [ဥယျမ+အဝှယ] ဥယျမ အမည်ရှိသော၊သူ။ ဟိတွာ န သရိ သော မိရော၊ ကရောန္တော ပျူ ယျမဝှယံ။ သော မိရော ဟိတွာ ပရိစ္စဇိတွာ ဥယျမဝှယံ ဥယျမနာမေန သမန္နာဂတံ ကရောန္တော အပိ န သရိ နာနုသရိ။ အလင်္ကာ၊ငို၊သစ်။ရ၀။

ဥယျမတိ (ကြိ) [ဥ+ယမု+အ+တိ] အားထုတ်၏။ ဟန္ဒ ဝိယာယာမ ဗျာယျာမာတိ ဟန္ဒ ဥယျမာမ ဗျာယမာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ **ဥယျမေ**-န ဥယျမေ (ထေရ။၂၉၅)တိ ပစ္စယုပ္ပါဒနတ္ထံ ကုလသင်္ဂဟ-နဝသေန န ဝါယမေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄ရ။

ဥယျမာမ (ကြိ) [ဥ+ယမု+အ+မ] အားထုတ် ကုန်-၏-အံ့။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥယျမေ (ကြိ) [ဥ+ယမု+အ+ဧယျ] အားထုတ်ရာ ၏။ ဥယျမတိ-ကြည့်။

ဥယျာတ (တိ) [ဥ+ယာ+တ] ထ၍သွားသော၊ ထွက်သော၊သူ။ အဗ္ဘုယျာတောတိ အဘိဥ-ယျာတော။ ပရသေနံ အဘိမုခေါ ဂမိဿာ-မီတိ နဂရတော နိဂ္ဂတောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၅။ ဥယျာတောတိ ပဒဿ ဥဋ္ဌဟိတွာ ယာတောတိ ဒဿေန္တော အာဟ "နဂရတော နိဂ္ဂတော"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၉၉။

ဥယျာတိ (ကြိ) [ဥ+ယာ+အ+တိ] အစဉ်လိုက်၏။ ဥယာတိ-ကြည့်။

ဥယျာန (န) [ဥ+ယာ+ယု၊ နီတိ၊ဓာ။၁၃၈၊ ဥလ္လော-ကေန္တာ ယန္တိ ဇနာ တေသွိန္တိ ဥယျာနံ။ ဓာန်၊ငို။ ၅၃၈။] (၁) ဥယျာဉ်။ (၂) သွားခြင်း။ (၁) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဥယျာနံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၃၉၂။ ဥယျာနန္တိ ကီဠာဝနုယျာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။) ကီဠာဝိဟာရတ္ထံ ဥယျုတ္တာ ယန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိ တေန္တိ ဥယျာနံ။ ဒီ၊ငို၊၂။၄၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။၁ရ၁။) (၁) (၂) ဥယျာနံ ဂမနေ ဝနေ။ ဓာန်။၁၁၂၆။

ဥယျာနသြဝရက (ပု) [ဥယျာန+သြဝရက] ဥယျာဉ်၌ပြုအပ်သောတိုက်ခန်း။ ဥယျာနသြဝ-ရကေ ကပိသီသံ အာလမ္ဗိတွာ ပရောဒိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ ဥယျာနသြဝရကေတိ ဥယျာနေ ကတေ ဂဗ္ဘေ။ ဇာ၊ငို၊သစ်။

ဥယျာနကာလ (ပု) [ဥယျာန+ကာလ] ဥယျာဉ် ကစားရာအခါ။ ရညော ဥယျာနကာလေ ပတိ-ဋ္ဌာပိတအင္ဂါလကဝသေန အင္ဂါလကယုတ္တံ။ မ၊ငို၊၂။၁၀၈။

ဥယျာနကီဠန (ထိ၊န) [ဥယျာန+ကီဠန] ဥယျာဉ် ကစားခြင်း။ ကော သေဋ္ဌိပုတ္တော မဟတာ ပရိဝါရေန ဥယျာနကီဠနတ္ထံ နဂရတော နိက္ခ-မန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၄၊(-၃၄၆။)

ဥယျာနကီဠ(ကီဠာ)မင်္ဂလ (န) [ဥယျာနကီဠာ +မင်္ဂလ] ဥယျာဉ်ကစားရာအဝန်းအဝိုင်း။ သမိတိန္တိ ဥယျာနကီဠ(ကီဠာ)မင်္ဂလာဒိသု မဟာဇနမဇ္ဈံ ဂစ္ဆန္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၀၄။

ဥယျာနကီဠာ (ထိ) [ဥယျာန+ကီဠာ] ဥယျာဉ် ကစားခြင်း။ ရာဇကုမာရာ ... ဥယျာနကီဠံ ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၃။)

ဥယျာနကီဠိ(ဠ)ကာ (ထိ) [ဥယျာန+ကီဠိ(ဠ) ကာ] ဥယျာဉ်ကစားခြင်း။ ဒေဝယက္ခာဒယော စ ဥယျာနကီဠိကံ ကီဠန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။) ဒေဝယက္ခာဒယော ဥယျာန-ကီဠကံ ကီဠန္တိ။ မ။ဋ္ဌ၊၃။၂၅။

ဥယျာနဂတ (တိ) [ဥယျာန+ဂတ] ဥယျာဉ်သို့

သွားသောသူ၊ ဥယျာနဂတဿာ(ဥဒါန။၁၇၆)တိ ဥယျာနကီဠနတ္ထံ ဥယျာနံ ဂတဿ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၄၆-၇။

ဥယျာနဂမန (န) [ဥယျာန+ဂမန] ဥယျာဉ်သို့ သွားခြင်း။ ဥယျာနဂမနသမယေ ဂမနေ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

ဥယျာနဂမနသီလ (တိ) [ဥယျာနဂမန+သီလ] ဥယျာဉ်သို့သွားလေ့ရှိသောသူ။ ဥယျာနဂမန-သီလာ စ ဟောတိ။ ဇာ၊၂။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၆၇။

ဥယျာနဂဝေသကဩပမ္မ (န) [ဥယျာနဂဝေသက+ဩပမ္မ] ဥယျာဉ်ကို ရှာမှီးသူ ဥပမာ။ ဝွမဿ ပနတ္ထဿ ဝိဘာဝနတ္ထံ ဥယျာနဂဝေသကဩပမ္မံ အာဟရိတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။

ဥယျာနဋ္ဌာန (န) [ဥယျာန+ဌာန] ဥယျာဉ်အရပ်။ ဥယျာနဋ္ဌာနာဒီသု တတော ဒုဗ္ဗလတရော ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။

ဥယျာနဒဿန (န) [ဥယျာန+ဒဿန] ဥယျာဉ်ကိုကြည့်ရှုခြင်း။ သော ... ဥယျာနဒဿန-တ္ထာယ ဂန္တွာ ဒေဝဒတ္တာနိ ကာသာယာနိ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗဇိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၁။

ဥယျာနနိဿိတ (တိ) [ဥယျာန+နိဿိတ] ဥယျာဉ်ကို မှီသော။ ဥယျာနနိဿိတံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၂၆၊၂၃၉။

ဥယျာနဒွါရ (တိ) [ဥယျာန+ဒွါရ] ဥယျာဉ်တံခါး။ သော ဥယျာနဒွါရေယေဝ ပထဝီ ပဝိသိတွာ အဝီစိမဟာနိရယေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

ဥယျာနပဒေသ (ပု) [ဥယျာန+ပဒေသ] ဥယျာဉ်အရပ်။ အယံ ရမဏီယော ဥယျာနပဒေသော ပုဗ္ဗေ မယာ အဿကရာဇေန သဒ္ဓိံ ဝိစရိ-တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။

ဥယျာနပါကာရမတ္ထက (ပုံန) [ဥယျာနပါကာရ+မတ္ထက] ဥယျာဉ်တံတိုင်း၏-ထိပ်-အထက်။ ဗလဝတော ပုရိသေန အာဝိဉ္ဆနအလာတဂ္ဂိသိခါ ဝိယ ဥယျာနပါကာရမတ္ထကေ ပညာယိတ္ထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

ဥယျာနပါလ (တိ) [ဥယျာန+ပါလ] ဥယျာဉ်စောင့်သောသူ၊ ဥယျာဉ်စောင့်။ ရာဇာ ... ဥယျာနပါလံ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၉။

ဥယျာနပါလပုတ္တ (တိ) [ဥယျာနပါလ+ပုတ္တ] ဥယျာဉ်စောင့်၏သား။ သတ္ထာ...ဥယျာနပါလ-ပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။

ဥယျာနပေါက္ခရဏီ (ထီ) [ဥယျာန+ပေါက္ခရဏီ] ဥယျာဉ်၌တူးအပ်သောလေးထောင့်ကန်။ သော သရီရံ ဥဗ္ဗဋ္ဋာပေတွာ ဥယျာနပေါက္ခရဏိယံ နှာတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

ဥယျာနဘူမိ (ထီ) [ဥယျာန+ဘူမိ] ဥယျာဉ်မြေ။ ဥယျာနဘူမျာ(ဝိမာန။၉၃)တိ ဥယျာနဘူမိယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ (-သံ၊၃။၃၀၅။)

ဥယျာနမက္ကဋီ (ထီ) [ဥယျာန+မက္ကဋီ] ဥယျာဉ် ၌နေသောမျောက်မ။ အထေကာ ဥယျာန-မက္ကဋီ သာခန္တရေ နိသိန္နာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။

ဥယျာနရက္ခက (တိ) [ဥယျာန+ရက္ခက] ဥယျာဉ် စောင့်ရှောက်သောသူ။ ဥယျာနရက္ခကံ စတုရ-င်္ဂသမန္နာဂတံ ဥယျာနပါလံ မာပေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၃။

ဥယျာနရသ (ပု) [ဥယျာန+ရသ] ဥယျာဉ် အရသာ၊ ဥယျာဉ်နေရသောအရသာ။ တတ္ထ ဒိဝသဘာဂံ ကီဠိတွာ ဥယျာနရသမနုဘဝိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၈။

ဥယျာနဝန (န) [ဥယျာန+ဝန] ဥယျာဉ်တော။

ဥယျာနဝနံ ရတိနန္ဒိဝဍ္ဎနံ။ ပေတ။၁၇၂။

ဥယျာနဝနကီဠာ (ထီ) [ဥယျာနဝန+ကီဠာ] ဥ-
ယျာဉ်တောကစားခြင်း။ ဥယျာနဝနကီဠာဒိနံ
ဂစ္ဆန္တံ ဝေဿန္တရံ အနုဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၇-၈။

ဥယျာနဝနစာရိကာ(ထီ) [ဥယျာနဝန+စာရိကာ]
ဥယျာဉ်တောဌ်လှည့်လည်သွားလာခြင်း။ ယာ-
ကာစိ ဥယျာနဝနစာရိကံ ဂတာ သမာနာနာ-
ရိယော မုနိံ ပလောဘေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

ဥယျာနဝနမာလီ (တိ) [ဥယျာနဝနမာလာ+ဤ။
ထိ၌ ဥယျာနဝနမာလိနီ။] ဥယျာဉ်တောပန်းရှိ
သော။ ကဒါဟံ မိထိလံ ဖီတံ၊ ဥယျာနဝန-
မာလိနိံ။ ဇာ၊၂။၁၆၁။

ဥယျာနဝန္တ (တိ) [ဥယျာန+ဝန္တု] ဥယျာဉ်တော
ရှိသော။ ဥယျာနဝန္တန္တိ နန္ဒနဝနသဟိတံ။ ပေတ၊
ဋ္ဌ။၁၇၅။ (ယင်း၏ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော
ပေတ။၁၇၃-၌ ဥယျာနဝနံ-ဟုရှိသည်။)

ဥယျာနဝိစရဏ (နှ) [ဥယျာန+ဝိစရဏ] ဥယျာဉ်
၌လှည့်လည်သွားလာခြင်း။ သာ ... ဥယျာန-
ဝိစရဏတ္ထာယ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။

ဥယျာနသမ္ပန္န (တိ) [ဥယျာန+သမ္ပန္န] ဥယျာဉ်
နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဥယျာနသမ္ပန္နံ ပဟူတမာလျ
(ဇာ၊၂။၁၄၇)န္တိ မဟာရာဇ တဝ ဥယျာနသမ္ပန္နံ
နာနာဝိဓပုပ္ဖံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၈။

ဥယျာနသေဋ္ဌ (နှ) [ဥယျာန+သေဋ္ဌ] မြတ်သော
ဥယျာဉ်။ ဥယျာနသေဋ္ဌံ တိဒသာနမုတ္တမံ။
ဝိမာန။၉၅။

ဥယျာနာဘိမုခ (တိ) [ဥယျာန+အဘိမုခ] ဥယျာဉ်
သို့ ရှေးရှုခြင်းရှိသော။ ရထော ပါစီနဒွါရေန
နိက္ခမိတွာ ဥယျာနာဘိမုခေါ အဟောသိ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။)

ဥယျာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ယာ+ဏာပေ+တိ]
အထက်(ဘုံဘဝ)သို့ ရောက်စေ၏။ ဥယျာ-
ပေန္တိ(သံ၊၂။၄၉၈။နေတ္တိ။၃၉)တိ ဥပရိ ယာပေန္တိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ ဥပရိ ယာပေန္တိ-
တိ ဥပရိ ဗြဟ္မလောကံ ယာပေန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၁။
ဥယျာပေန္တီတိ မနုဿလောကတော ဥဒ္ဓံ ဒေဝ-
လောကံ ယာပေန္တိ ပါပေန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၆၆။

ဥယျာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ယာ+ဏာပေ+အန္တိ]
အထက်(ဘုံဘဝ)သို့ရောက်စေကုန်၏။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဥယျာမ (ပု) [ဥ+ယာ+အမ။ ဥဒ္ဓံ ယန္တိ ယေနာတိ
ဥယျာမော။ ဓာန်ဋီ။၁၅၆။ ဥ+ယမု+ဏ။ ဓာတွတ္ထ။
၃၀၆။] အားထုတ်ခြင်း၊ လုံလဝီရိယ။ ဥယျာ-
မော ဝါယာမော။ အဘိ၊ဓ။၁၉။ ဥဂ္ဂန္တွာ ယမန-
ဝသေန ဥယျာမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ဥဒ္ဓံ
ယမနံ ဥယျာမော။ မူလဋီ၊၁။၉၆။

ဥယျာတိ (ကြိ) [ဥ+ယာ+အ+တိ] သွား၏၊ ဖဲ
သွား၏၊ ခရီးမဟုတ်သောအားဖြင့်သွား၏။
ဥယျာဟိ ဒါနိ ရာဇိသိ၊ ဒေဝရာဇဿ သန္တိကေ။
ဇာ၊၂။၁၉၅။ ဣဒါနိ ဒေဝရာဇဿ သန္တိကေ
သမ္ပတ္တိံ ဒဠှံ ဥယျာဟိ ဂစ္ဆာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၅၆။
မဂ္ဂါ ဥယျာဟိ သာရထိ(ဇာ၊၁။၃၆)တိ အတ္တ-
နော ရထံ မဂ္ဂါ ဥက္ကမာပေတွာ ဥယျာဟိ
ဥပ္ပထေန ယာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ ဥယျာဟီတိ
ဧတ္ထ ဥသဒ္ဒေါ အပဂမနတ္ထေ ပဝတ္တတိ၊
အပဂမေတွာ ဂစ္ဆာဟီတိ အတ္ထော။ ... ကေစိ
ပနေတ္ထ ဥပ္ပထေနာတိ ဣမိနာ ဥသဒ္ဒဿ
အတ္ထံ ဒဿေတီတိ ဝဒန္တိ၊ တံ န ယုတ္တံ။ ဇာ၊
ဋီ၊သစ်။ မဂ္ဂါ ဥယျာဟိ သာရထီတိ သမ္မ
သာရထိ မဂ္ဂတော အပဂစ္ဆ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။

ဥယျာဟိ (ကြိ) [ဥ+ယာ+အ+ဟိ] သွားလော၊
ဖဲသွားလော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥယျုဋ္ဌတိ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+အ+တိ] အားထုတ်
၏။ ဥယျုဋ္ဌန္တိ သတိမန္တော(ဓမ္မ။၂၆)တိ

သတိဝေပုလ္လပ္ပတ္တာ ခီဏာသဝါ … ယုဥ္စန္တိ ယင္ခေန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။

ဥယျုတာဝုဓ - ဥယျုတ္တာ(တာ)ဝုဓ-ကြည့်။

ဥယျုတ္တ (တိ) [ဥ+ယုဇ+တ] (၁) (ပြည်ရွာမှ) ထွက်သော၊ (ပြည်ရွာမှ) ထွက်၍ စုဝေးတည်နေသော၊ စစ်ချီတက်သော(စစ်တပ်)။ (၂) အားထုတ်သော၊သူ။ (၃) ယှဉ်စပ်-ကိုင်စွဲ-အပ်သော။ (၄) ဥယျုတ္တသိက္ခာပုဒ်။ (၁) ယော ပန ဘိက္ခု ဥယျုတ္တံ သေနံ ဒဿနာယ ဂစ္ဆေယျ။ ဝိ၊၂။ ၁၄၀။ ဥယျုတ္တာ နာမ သေနာ ဂါမတော နိက္ခမိတွာ နိဝိဋ္ဌာ ဝါ ဟောတိ ပယာတာ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၄၀။ ဥယျုတ္တန္တိ ကတဥယျောဂံ။ ကင်္ခါ။၂၃၆။ ဥယျုတ္တ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၁၄၄)န္တိ သင်္ဂါ-မတ္ထာယ ကတဥယျောဂံ၊ ဂါမတော နိက္ခမ္မ ဂစ္ဆန္တံ ဝါ ကေတ္တ္ထ သန္နိဝိဋ္ဌံ ဝါ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၁။၅၁၇။ ယုတ္တန္တိ ဥယျုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (-ဇာ၊၂။၃၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၁။) ကတဥယျောဂန္တိ ဣမိနာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ယုဥ္စတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥယျု-တ္တာတိ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၉၉။ (၂) သကမ္မပသုတာတိ … သကေသု ကမ္မေသု ဥယျုတ္တာ ဗျာဝဋာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅။) (၃) ဥယျုတ္တာဝုဓ-ကြည့်။ (၄) ဥယျုတ္တံ သေနံ ဥယျောဓိ (ဝိ၊၅။၁၆၁)တိ … ဝုတ္တသိက္ခာပဒတ္တယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။

ဥယျုတ္တစတုရင်္ဂသေနာဒဿန (န) [ဥယျုတ္တစတုရင်္ဂသေနာ+ဒဿန] (ပြည်ရွာမှ) ထွက်သော-စစ်ချီတက်သော-အင်္ဂါလေးပါးရှိသော စစ်တပ်ကိုကြည့်ရှုခြင်း။ ဥယျုတ္တစတုရင်္ဂ-သေနာဒဿနာယ တထာရူပပစ္စယာဒိံ ဝိနာ ဂမနံ။ ဝိမတိ၊၂။၄၁။

ဥယျုတ္တပယုတ္တ (တိ) [ဥယျုတ္တ+ပယုတ္တ] လွန်စွာအားထုတ်သော၊သူ။ ရာဇာ ဘိက္ခု ဥယျုတ္တ-ပယုတ္တေ … ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။

ဥယျုတ္တသညီ (တိ) [ဥယျုတ္တသညာ+ဤ] စစ်ချီတက်သောစစ်တပ်ဟု-စစ်ချီတက်၏ဟု-အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ဥယျုတ္တေ ဥယျုတ္တသညီ။ ဝိ၊၂။၁၄၀။

ဥယျုတ္တသိက္ခာပဒ (န) [ဥယျုတ္တ+သိက္ခာပဒ] ဥယျုတ္တသိက္ခာပုဒ်။ ဥယျုတ္တသိက္ခာပဒါနံ အစိ-တ္တကလောကဝဇ္ဇေသု လောကဝဇ္ဇတာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယာဝ။ ဝိမတိ၊၂။၄၂။

ဥယျုတ္တသေနာ (ထီ) [ဥယျုတ္တာ+သေနာ] (၁) ဥယျုတ္တသေနာသိက္ခာပုဒ်။ (၂) စစ်ချီတက်သောစစ်တပ်။ (တိ)(၃) စစ်ချီတက်သော စစ်တပ်ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) အညမည် ပဟာရတ္ထံ ဥဂ္ဂန္တွာ ယုတ္တာ သေနာ ဥယျုတ္တသေနာ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၄၆။ (တိ)(၃) ဥယျု-တ္တသေနာ ဝိယ ရဏဘူမိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၄။

ဥယျုတ္တသေနာသိက္ခာပဒ (တိ) [ဥယျုတ္တသေနာ+သိက္ခာပဒ] ဥယျုတ္တသေနာသိက္ခာပုဒ်။ သေသံ ဥယျုတ္တသေနာသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တ-နယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။

ဥယျုတ္တာ(တာ)ဝုဓ (တိ) [ဥယျုတ္တ+အာဝုဓ] ယှဉ်စပ်-ကိုင်စွဲ-အပ်သောလက်နက်ရှိသော၊ လက်နက်စွဲကိုင်သော၊သူ။ (မုချအားဖြင့်စစ်သည်ရ၏၊ ဥပစာအားဖြင့် ထိုစစ်သည်စီးသော ဆင်ရ၏။) တေသညေဝ ခန္ဓဂတာနံ ယောဓာနံ ဝသေန ဥယျုတ္တာဝုဓာ… ရက္ခန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၉။ ဥယျုတ္တာဝုဓာတိ ဥယျုတ္တအာဝုဓာ၊ အာဝု-ဓဟတ္ထာ ပုရိသာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ ယေ ကုဥ္စရာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊ ရက္ခန္တိ ရတ္တိန္ဒိဝမုယျုတာဝုဓာ။ ဇာ၊၁။၃၉၅။

ဥယျောဂ (ပု) [ဥ+ယုဇ+ဏ] (၁) အားထုတ်

ခြင်း။ (၂) တက်၍အားထုတ်ရာ-စစ်ချီ စစ်ထွက်-ရာ(ကာလ၊ အရပ်)။ (၃) ပျက်စီးဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ (၁) ဥပ္ပန္နေသု ကိစ္စကရဏီယေသု အတ္တနာ ဥယျောဂံ အာပဇ္ဇတိ။ ဥဒါန႒၊၂၁၁။ (ယင်းပါဠိသည် သံ၊၂-နှင့် မဟာနိ-တို့ကို ကိုးကားသောပါဠိဖြစ်သည်။ သံ၊၂။၁၀-၌ အတ္တနာ တေသု ယောဂံ- ဟုရှိ၍၊ မဟာနိ။ ၃၀၂-၌ အတ္တနာ ဝါယောဂံ-ဟုရှိသည်။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဥယျောဂမုခ-ကြည့်။

ဥယျောဂကာလ (ပု) [ဥယျောဂ+ကာလ] တက်၍အားထုတ်ရာ-စစ်ချီစစ်ထွက်ရာအခါ။ ဥယျောဂကာလာဒီသု ဟိ ရာဇာနော တတ္ထ ဌတွာ "တွေကာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တု၊... ဇဝံ သန္တု ကရောန္တိ။ မ႒၊၃။၁၁။

ဥယျောဂဋ္ဌာန (နှ) [ဥယျောဂ+ဌာန] စစ်ချီစစ်ထွက်အရာအရပ်၊ စစ်မြေပြင်အရပ်။ ဥယျောဂဋ္ဌာနတော စ အာဂန္တွာ ...ကရောန္တိ။ မ႒၊၃။၁၁။

ဥယျောဂမုခ (နှ) [ဥယျောဂ+မုခ] ဆုတ်ယုတ်ခြင်း-မတိုးပွားခြင်း-၏ အဦးအစ။ ဥယျောဂမုခေ-(ဓမ္မ။၄၇)တိ ပရိဟာနိမုခေ၊ အဝုဍ္ဎိမုခေ စ ဌိတောသီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ႒၊၂။၂၁၅။

ဥယျောဇက (တိ) [ဥ+ယုဇ+ဏွု။ ထိ-၌ ဥယျောဇိကာ။] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-သော၊သူ။ ဥယျောဇကသ ဝိယောဇကသ သတော အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝဇိရ။၃၂၅။ (-ကင်္ခါ။ဋီ၊ သစ်။၃၉၇။) အာပတ္တိယော ကဿာ ဟောန္တီတိ ဥယျောဇိကာယ။ ဝိ႒၊၃။၁၈၇။

ဥယျောဇန (နှ) [ဥ+ယုဇ+ယု] (၁) စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-ခြင်း။ (၂) စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-ကြောင်း(စကား)။ (၃) စေခိုင်းတိုက်တွန်းရာ(နေ့)။ (၁) ယဿာ န သဗ္ဗကထာ ဥယျောဇန-ဝသေနေဝ ပဝတ္တတိ။ မဋီ၊၃။၃၂၆။ (၂) တေန ဟီတိ မိဂဂ္ဂဟဏေ ဥယျောဇနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၂။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥယျောဇနဒိဝသ(ပု) [ဥယျောဇန+ဒိဝသ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-ရာနေ့။ ဥယျောဇနဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ။ ဓမ္မ႒၊၂။၂၉၁။

ဥယျောဇနတ္ထ (ပု) [ဥယျောဇန+အတ္ထ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-ခြင်းအနက်။ တေနာတိ အယမ္ပိ ဝါ ဥယျောဇနတ္ထေ နိပါတောယေဝ။ ဝိ႒၊၁။ ၁၇၆။

ဥယျောဇနိက (တိ) [ဥယျောဇန+ဏိက။ ဥ+ယုဇ+အနီယ] (၁) စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-ခြင်းရှိသော။ (၂) စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-တတ်သော။ (၁)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥယျောဇနိကပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဥယျောဇနိက+ပဋိသံယုတ္တ] စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်းရှိသော-စေခိုင်းတိုက်တွန်းတတ်သော-စကားနှင့်ယှဉ်သော။ အညဒတ္ထု ဥယျောဇနပဋိသံယုတ္တံယေဝ ကထံ ကတ္တာ ဟောတိ။ မ၊၃။၁၅၃။ ဥယျောဇနပဋိသံယုတ္တန္တိ ဂစ္ဆထ တုမှေတိ ဧဝံ ဥယျောဇနိကေန ဝစနေန ပဋိသံယုတ္တံ။ မ၊႒၊၄။၁၁၄။ ဥယျောဇနံ ဝိဿဇ္ဇနံ၊ တံ ဧတဿ အတ္ထိ, ဥယျောဇေတိ ဝိဿဇ္ဇေတီတိ ဝါ ဥယျောဇနိကံ။ မဋီ၊၃။၃၂၆။

ဥယျောဇိတ (တိ) [ဥ+ယုဇ+တ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-အပ်သော၊သူ။ အနာထပိဏ္ဍိကေန ဂဟပတိနာ ဥယျောဇိတာ အာရာမေ အကံသု။ ဝိ၊၄။၃၀၆။ (-ဝိ႒၊၃။၁၂၁။)

ဥယျောဇိတစိတ္တ (တိ) [ဥယျောဇိတ+စိတ္တ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-အပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ သတ္တေသု ဝိသယဘူတေသု နိမိတ္တဘူတေသု ဝါ သမုဿာဟိတမာနသော ဥယျောဇိတ-

စိတ္တောတိ အတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။ရ။

ဥယျောဇီယတိ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ယ+တိ] စေခိုင်း- တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-အပ်၏။ နိယန္တီတိ ဒိဋ္ဌိဝါဒသင်္ကာရနေ ဥယျောဇီယန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၉။

ဥယျောဇီယန္တိ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ယ+အန္တေ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-အပ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥယျောဇိ(ဇီ)ယမာန (တိ) [ဥ+ယုဇ+ယ+မာန] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-အပ်သော၊သူ။ သောမယာ ဥယျောဇီယမာနော န ဂစ္ဆတိ ဂန္တုံ။ ဝိ၊၂။၁၂၇။ သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ ဥယျောဇီယမာနောပိ ... ပက္ကသာလံ ပဝိသိတ္ဝာ နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅ဝရ။

ဥယျောဇေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+တဗ္ဗ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-အပ်သော၊သူ။ သပ္ပဋိဘယံ ဂန္တွာ အပ္ပဋိဘယံ ဒဿေတ္ဝာ ဥယျောဇေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၂။၈၈။

ဥယျောဇေတိ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+တိ] စေခိုင်း- တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-ယှဉ်စေ-၏။ "ဂစ္ဆာဝုသော ... ဖာသု ဟောတီ"တိ ဥယျောဇေတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၂၅။ ရာဇာ အကာလေ သေနံ ဥယျော- ဇေတိ၊ ဝိ၊၂။၂ဝ၈။ **ဥယျောဇေန္တိ**—မဋ္ဌ၁။၁ဝ၈။ **ဥယျောဇေသိ**—ဝိ၊၂။၁၂၅။ **ဥယျောဇေထ**— ဝိ၊၂။ရ၂။ **ဥယျောဇေမိ**—သံ၊၂။၅၁၂။ **ဥယျောဇေတု**—ဝိ၊၁။၂ဝ၁။ **ဥယျောဇေယျ**—ဝိ၊၂။၁၂၅။ **ဥယျောဇေသိ**—ဝိ၊၂။၁၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ **ဥယျောဇေသုံ**—ဝိ၊၂။ရ၁။ **ဥယျောဇေဿတိ** —ဝိ၊၁။၂ဝ၁။ ဝိ၊၂။၁၂၅။ **ဥယျောဇေဿသိ**— ဝိ၊၂။၁၂၅။ **ဥယျောဇေဿထ**—ဝိ၊၂။ရ၂။

ဥယျောဇေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+တုံ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-ခြင်းငှါ။ ဝေဠု ပနဝတ္ဝာ တတော နံ ဥယျောဇေတုံ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၁။၄၆၈။

ဥယျောဇေတု (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+တု] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-လော။ ဥယျောဇေတိ-ကြည့်။

ဥယျောဇေတွာ (ဗျ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+တွာ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-၍။ ရာဇာ ကာလေ သေနံ ဥယျောဇေတွာ အန္တရာမဂ္ဂတော နိဝတ္တာပေတိ။ ဝိ၊၂။၂ဝ၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၄။)

ဥယျောဇေထ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+ထ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-ကုန်၏။ ဥယျောဇေတိ-ကြည့်။

ဥယျောဇေန္တ (တိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+အန္တ။ ထိ-၌ ဥယျောဇေန္တီ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-သော၊သူ။ တဿ ဒါပေတ္ဝာ ဝါ အဒါပေတ္ဝာ ဝါ ဥယျောဇေန္တော ဒွေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၆၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။) ဝေံ သန္တေပိ... ဥယျောဇေန္တီ သံဃာဒိသေသာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၄။၂၄၁။

ဥယျောဇေမိ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+မိ] စေခိုင်း- တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-၏။ ဥယျောဇေတိ- ကြည့်။

ဥယျောဇေယျ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+ယျ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-ရာ၏။ ဥယျော- ဇေတိ-ကြည့်။

ဥယျောဇေသိ[1] (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+သိ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-၏။ ဥယျောဇေတိ- ကြည့်။

ဥယျောဇေသိ[2] (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+ဤ] စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-စေလွှတ်-ပြီ။ ဥယျောဇေတိ- ကြည့်။

ဥယျောဇေသုံ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+ဥံ] စေ

ခိုင်း–တိုက်တွန်း–စေလွှတ်–ကုန်ပြီ။ ဥယျော ဇေတိ–ကြည့်။

ဥယျောဇေဿတိ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+ဿတိ] စေခိုင်း–တိုက်တွန်း–စေလွှတ်–လတ္တံ့။ ဥယျော-ဇေတိ–ကြည့်။

ဥယျောဇေဿထ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+ဿထ] စေခိုင်း–တိုက်တွန်း–စေလွှတ်–ကုန်လတ္တံ့။ ဥယျောဇေတိ–ကြည့်။

ဥယျောဇေဿသိ (ကြိ) [ဥ+ယုဇ+ဏေ+ဿသိ] စေခိုင်း–တိုက်တွန်း–စေလွှတ်–လတ္တံ့။ ဥ-ယျောဇေတိ–ကြည့်။

ဥယျောဓန (န) [ဥ+ယုဓ+ယု] ပုတ်ခတ်–ထိုးပစ်–စစ်တိုက်–ခြင်း။ ဥယျောဓနံ သမ္ပဟာရော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄။

ဥယျောဓိက (တိ) [ဥ+ယုဓ+ဏ္ဍ။ ဥယျောဓ+ဏိက] (၁) တက်၍ တက်၍–ပုတ်ခတ်–ထိုးပစ်–စစ်တိုက်–ရာအရပ်၊ စစ်မြေပြင်။ (၂) တက်၍ တက်၍–ပုတ်ခတ်–ထိုးပစ်–စစ်တိုက်–ခြင်း။ (၃) ဥယျောဓိကသိက္ခာပုဒ်။ (၁) ဒိရတ္တတိရတ္တံ စေ ဘိက္ခု သေနာယ ဝသမာနော ဥယျောဓိကံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၄၃။ ဥဂ္ဂန္တွာ ဥဂ္ဂန္တွာ ဧတ္ထ ယုဇ္ဈန္တီတိ ဥယျောဓိကံ။ သမ္ပဟာရဋ္ဌာနဿေတံ အဓိဝစနံ (နာမံ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ ကင်္ခါ။၂၃၇။ (–ဝိဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၁။၅၂၀။) ယုဓဓာတုတော ဏ္ဍပစ္စယော၊ အဓိကရဏဝါစကော၊ န ကတ္တာဒိဝါစကောတိ အာဟ "ဧတ္ထာ"တိ။ ကင်္ခါယော၊မဟာဋီ၊၄။၁၃၉။ (၁)(၂) ဥယျောဓိကာ နိဝတ္တော ဟောတိ(အံ၊ ၃။၃၀၇)တိ ယုဒ္ဓတော နိဝတ္တော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ ဥဂ္ဂန္တွာ ယုဇ္ဈတိ ဧတာယာတိ ဥယျောဓိကာ။ သတ္တပ္ပဟာရေဟိ ယုဇ္ဈိတ-ဗ္ဗဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဥဂ္ဂန္တွာ ယုဇ္ဈနံ ဝါ ဥယျောဓိကော၊ သတ္တပ္ပဟာရော၊ တေနာဟ ယုဒ္ဓတော နိဝတ္တောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၇။ (၃) ဥယျုတ္တံ သေနံ ဥယျောဓိ(ဝိ၊၅။၁၆၁)တိ … ဝုတ္တသိက္ခာပဒတ္တယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။

ဥရ (ပုန) [ဥသ+ရ။ အရ+အ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၀။ ဥ+ရာ+အ။ ကောဋီ။ ဥရောတိ ဧတ္ထ ဥကာရော ဒုက္ခလာဘေ၊ ဒုက္ခလာဘေ သတိ ရန္တိ ပဟရန္တိ ဧတ္ထ ဇနာတိ ဥရော။ ကေက္ခရကောသဋီကာ။] (၁) ရင်၊ ရင်ဘတ်။ (၂) နှလုံး။ (၃) သင်တုန်းစက်။ (၄) လှည်းသန်ရင်း။ (၁) တဿ တာ သူစိယော…မုခေ ပဝိသိတွာ ဥရတော နိက္ခမန္တိ။ ဝိ၊၁။၁၄၆။ ဥရာနိ ပဋိပိသန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၅။ ဥရာဒီနိ ဌာနာနိ နာမ။ ဝဇီရ။၄၁၂။ (၂) သစေ ခေါ ဥပါလိ ဂဏှန် သိက္ခိဿတိ၊ ဥရဿ ဒုက္ခော ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၃။၁၀၈။ ဂဏှန် သိက္ခန္တေန ဗဟုံ စိန္တေတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တေနဿ ဥရော ဒုက္ခော ဘဝိ-ဿတီတိ မညိသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ ဥရောဂိ ဟဒယံ၊ တံ ဟိ ဥသတိ စိတ္တတာပေါ ဒဟတိ ဧတ္ထာတိ ဥရောတိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၀၈။ (၃) ဣစ္ဆာဟတဿ ပေါသဿ၊ စက္ကံ ဘမတိ မတ္ထကေတိ ဧတ္ထ ဥရစက္ကေ။ (သျှာ၊က–မှုတ်ဋ္ဌ ခုရစက္ကေ–ဟုရှိ၏။) မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ (၄) ဥရဿာ(ဝိမာန။၈၉)တိ ဥရော အဿ၊ ရထဿ ဥရောတိ စ ဤသာမူလံ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

ဥရဂ (ပု) [ဥရ+ဂမု+ကွိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၄။] မြွေ၊ အဆိပ်ရှိသောမြွေ၊ နဂါး။ ဥရဂေါ မဟာရာဇ "ဒဟရော"တိ န ဥညာတဗ္ဗော။ သံ၊၁။၆၈။ ဥရဂေါတိ အာသီဝိသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ဥရသာ ဂစ္ဆတီတိ ဥရဂေါ၊ ယောကောစိ သပ္ပေါ။ ဣဓ ပန အဓိပ္ပေတံ ဒဿေတုံ "အာသီဝိသော"တိ အာဟ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၁။ တတ္ထ ဥရဂ–သဒ္ဒေန နာဂါ ဂဟိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၁။ ဥရဂါမိဘူ-လည်းကြည့်။

ဥရဂက္ခိပိသာစိနီ (ထီ) [ဥရဂက္ခိ+ပိသာစ+ဣနီ] ရင်၌တည်သောအဖုနှစ်ခုရှိသော ဘီလူးမနှင့်တူ သော၊သူ။ ဂူထဘဿေ တစောနဒ္ဓေ၊ ဥရ-ဂက္ခိပိသာစိနိ၊ နဝ သောတာနိ တေ ကာယေ၊ ယာနိ သန္ဒန္တိ သဗ္ဗဒါ။ ထေရ။၃၆၂။ ဥရဂက္ခိ-ပိသာစိနီတိ ဥရေ ဌိတဂဏ္ဍဒွယဝတီ ဘယာန-ကဘာဝတော အနတ္ထာဝဟတော စ ပိသာစ-သဒိသီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၉။

ဥရဂဇာတက (နု) [ဥရဂ+ဇာတက] ဥရဂဇာတ်။ သားသေသော်လည်း စိုးရိမ်ပူဆွေး ငိုကြွေးခြင်းမရှိကြသော ဘုရားအလောင်းနှင့်တကွ အိမ်သူအိမ်သားလေးဦးတို့အား သိကြားမင်းက မငိုကြွေးခြင်း၏ အကြောင်းကို မေးသဖြင့် မြွေရေလဲ ဥပမာ၊ မခေါ်ပါဘဲ ရောက်လာသူ၊ လမင်းကို ပူဆာ၍ ငိုကြွေးသော ကလေးငယ် ဥပမာ၊ ရေအိုးကွဲဥပမာတို့ဖြင့် ငိုကြွေးခြင်း၏ အကျိုးမရှိပုံကို ဟောတော်မူသော ဇာတ်ဖြစ်သည်။ ဇာ၊၁။ ၁၂၂-၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀-၁၅၅။ ဣမံ ပစ္စုက-နိုပါတေ ဥရဂဇာတကံ ဝိတ္ထာရေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၁။

ဥရဂရာဇ (ပု) [ဥရဂ+ရာဇ] မြွေမင်း။ သဿုမ္ဟိ သသုရမ္ဟိ သာမိကမ္ဟိ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ .ဥရဂ-ရာဇာနံ ဝိယ စ ကတွာ ပဿိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

ဥရဂဝဂ္ဂ (ပု) [ဥရဂ+ဝဂ္ဂ] ဥရဂဝဂ်။ ဝဂ္ဂတော ဥရဂဝဂ္ဂေါ ...မဟာဝဂ္ဂေါတိ စတုဝဂ္ဂသင်္ဂဟံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃။

ဥရဂသဒ္ဒ (ပု) [ဥရဂ+သဒ္ဒ] ဥရဂသဒ္ဒါ။ ဥရဂ-ကြည့်။

ဥရဂသုတ္တ (နု) [ဥရဂ+သုတ္တ] ဥရဂသုတ်။ မြွေဆိပ်ကို ဆေးဖြင့်ပယ်ဖျောက်သကဲ့သို့ အမျက်ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၊ မြွေသည် အရေဟောင်းကို စွန့်သကဲ့သို့ ရဟန်းသည် သံသရာသမုဒ္ဒရာ၏ ဤမှာဘက်ကမ်းကို စွန့်ခြင်း-စသည်တို့ကို ဟောတော်မူသော သုတ်ဖြစ်သည်။ သုတ္တနိ။၂၇၉-၂၈၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂-၂၃။ တေသံ ဥရဂသုတ္တံ အာဒိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂။

ဥရဂါဓိပ (ပု) [ဥရဂ+အဓိပ] နဂါးတို့ကိုအစိုးရသူ၊ နဂါးမင်း။ အညဒတ္ထု တဝေဝဿ၊ ဝိဿာတော ဥရဂါဓိပ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။

ဥရဂါဓိဘူ (ပု) [ဥရဂ+အဓိဘူ] နဂါးတို့ကိုအစိုးရသူ၊ နဂါးမင်း။ မဟာနုဘာဝါနမ္ဟိ ဥရေန ဂမနတော “ဥရဂါ”တိ လဒ္ဓနာမာနံ နာဂါနံ အဓိပတိဘာဝတော ဥရဂါဓိဘူ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၀။

ဥရဂူသဘ (ပု) [ဥရဂ+ဥသဘ] မြတ်သောနဂါး၊ နဂါးမင်း။ တဿာ’ဟံ ပုတ္တော ဥရဂူသဘဿ။ ဇာ၊၂။၂၃၀။

ဥရဂေါပမ (တိ) [ဥရဂ+ဥပမာ] မြွေဥပမာရှိသော၊ မြွေနှင့်တူသော။ ကာမာ ဟိ အင်္ဂါရ-ကာသူပမာ မံသပေသူပမာ ပါဝကကပ္ပါ ပပါတဥရဂေါပမာ စ။ နေတ္တိ။၅၂။ ပပါတဥရ-ဂေါပမာတိ ပပါတူပမာ ဥရဂေါပမာ စ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၄။ (-နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၉၃။)

ဥရစက္က (နု) [ဥရ+စက္က] သင်တုန်းစက်။ ဥရဂ (၃) ကြည့်။

ဥရစ္ဆဒ (ပု၊နု) [ဥရ+ဆဒ+အ။ ဥရော ဆာဒယ-န္တေနေနာတိ ဥရစ္ဆဒေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၇၇။] (၁) ရင်လွှမ်းပန်း။ (၂) ချပ်ဝတ်တန်ဆာ၊ ချပ်မိန်ညို၊ စစ်ဝတ်တန်ဆာ။ (ထီ)(၃) ဥရစ္ဆဒါမည်သော မင်းသမီး။ (၁) ဥရစ္ဆဒံ ကရောန္တိပိ ကာရာ-ပေန္တိပိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ ဥရစ္ဆဒေါတိ ဟာရသဒိသံ ဥရေ ဌပနကပုပ္ဖဒါမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ (၂) သက-ကဝစဇ္ဈာလရိယာနုပ္ပဒါနေနာတိ ဧတ္ထ ကဝစော

နာမ ဥရစ္ဆဒေါ၊ ယေန ဥရော ဆာဒီယတေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၃။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃။)

(ထီ)(၃) ဥရစ္ဆဒါမည်သော မင်းသမီးသည် ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက် ကိကီမင်း၏ သမီးတော် ဖြစ်သည်။ မွေးဖွားသောအခါက ရင်၌ ပန်းချီဆေးဖြင့် ရေးခြယ်ထားသကဲ့သို့ ရင်လွှမ်းပန်းပုံ ပါလာသောကြောင့် ဥရစ္ဆဒါဟု အမည်တွင်လေသည်။ တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်အရွယ်၌ သောတာပန်ဖြစ်သည်။ ကိကီမင်းကြီးသည် ရှေးယခင်က "ဘူမိဒေဝ"ဘွဲ့အမည်ခံသော ဗြဟ္မဏတို့ကို ဆည်းကပ်သူဖြစ်သည်၊ နောင်သောအခါမှ သမီးတော်ဥရစ္ဆဒါ၏ အစီအမံဖြင့် ကဿပဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို နာရ၍ သောတာပန်ဖြစ်လေသည်၊ ဥရစ္ဆဒါသည်လည်း အရဟတ္တဖိုလ်ကိုရသဖြင့် ဘိက္ခုနီမ အဖြစ်သို့ရောက်လေသည်။ ထိုမင်းသမီးသည် ရှေးအတိတ် ဝိပဿီဘုရားပွင့်တော်မူစဉ်အခါက ဘုရားရှင်ကို ရွှေရင်လွှမ်းပန်းအဆင်တန်ဆာ ဖြင့်ပူဇော်၍ " အရဟတ္တဖိုလ်ရသည်တိုင်အောင် ဤအဆင်တန်ဆာသည် ငါ၏ကိုယ်မှ မကင်းမကွာယ်ပါစေသတည်း"ဟု ဆုတောင်းခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ-၌ ဥရစ္ဆဒမာလာဟု အမည်တွင်ကြောင်း ပြဆိုသည်။ (အကျယ်ကို ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၂-၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆-၇-ကြည့်။)

သာ စိတ္တကမ္မကတာယ ဝိယ ဥရစ္ဆဒ-မာလာယ အလင်္ကတေန ဥရေန ဇာတတ္တာ ဥရစ္ဆဒါ နာမ ကုမာရိကာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၁။)

ဥရစ္ဆဒပသာဓန (န) [ဥရစ္ဆဒ+ပသာဓန] ရင်လွှမ်းတန်ဆာ။ ဥရေ ပဋိမုက္ကဗန္ဓနံ ဥရစ္ဆဒ-ပသာဓနံ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။

ဥရစ္ဆဒမာလာ (ထီ) [ဥရစ္ဆဒ+မာလာ] (၁) ရင်လွှမ်းပန်း။ (၂) ဥရစ္ဆဒမာလာမင်းသမီး။ (၁)(၂) "ဣမဿ ပုညဿ အာနုဘာဝေန မယှံ ဘဝေ ဘဝေ သောဝဏ္ဏမယာ ဥရစ္ဆဒမာလာ နိဗ္ဗတ္တတူ"တိ ကတပဏိဓာယ... ယထာပဏိ-ဓာနံ သုဝဏ္ဏမာလာလာဘေန "ဥရစ္ဆဒ-မာလာ"တိ လဒ္ဓနာမာယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၃။) ဥရစ္ဆဒါ-လည်းကြည့်။

ဥရဇ (ပု) [ဥရ+ဇန+ကွိ] ရင်၌ဖြစ်သောနို့အုံ၊ သားမြတ်။ ဒုဝိဓာ ဇာတာ ဥရဇာ။ ဇာ၊၂။ ၁၄။ ဒုဝိဓာတိဂါထံ ထနေ ဝဏ္ဏယန္တော အာဟ၊ တေ ဟိ ဒွေ ဟုတွာ ဥရေ ဇာတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၆။

ဥရဋ္ဌိ (န) [ဥရ+အဋ္ဌိ] ရင်ဘတ်ရိုး။ စုဒ္ဒသ ဥရဋ္ဌီနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၅-၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၈။

ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရ (န) [ဥရဋ္ဌိ+ပဉ္ဇရ] ရင်ဘတ်ရိုးအပေါင်း၊ ရင်ဘတ်ရိုးချိုင့်။ နာပိ ဟဒယံ ဇာနာတိ "အဟံ ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရံ နိဿာယ ဌိတ"န္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၁။ ဥရဋ္ဌိသင်္ခါတေ ပဉ္ဇရသဒိသ-တာယ "ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရ"န္တိ ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၄၀။

ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရဗ္ဘန္တရ (န) [ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရ+အဗ္ဘန္တရ] ရင်ဘတ်ရိုးချိုင့်၏ အတွင်းအရပ်။ နာပိ ဟဒယံ ဇာနာတိ "အဟံ ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရဗ္ဘန္တရံ နိဿာယ ဌိတ"န္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရမဇ္ဈ (န) [ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရ+မဇ္ဈ] ရင်ဘတ်ရိုးချိုင့်၏ အလယ်အရပ်။ ဟဒယံ သရီရဗ္ဘန္တရေ ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရမဇ္ဈံ နိဿာယ ဌိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၁။

ဥရဋ္ဌိသင်္ဃာဋ (ပု) [ဥရဋ္ဌိ+သင်္ဃာဋ] ရင်ဘတ်ရိုးအပေါင်း။ ဥရဋ္ဌိပဉ္ဇရ-ကြည့်။

ဥရဂ (ပု) [ဥ+ရဂ+အ။ ထီ-၌ ဥရဂိကာ၊ ဥရဂီ] (၁) သိုး၊ ဆိတ်ကုလား။ (၂) ဆိတ်။

တတ္ထ ဥရဏိကဉ္စ အဇိကဉ္စ အဇဉ္စ ဟန္တွာ ယေနကာမံ ပလေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၇။ ဟန္တွာ ဥရဏိံ အဇိကံ အဇဉ္စ။ ဇာ၊၂။၅၀။ ဥရဗ္ဘော မေဏ္ဍော မေသော၊ ဥရဏော အဝိ ဧဠကော။ ဓာန်။၅၀၁။ ဆက္ကံ ဧဠကော။... န ရဏတီတိ ဥရဏော။ ဓာန်ဋီ။၅၀၁။ (၂) ဥရဏသဒ္ဒသ္မာပိ အဇပရိယာယသ္မာ သမ္ဘဝတော "ဥရဏီ တု အဇီ အဇာ"တိ ဝုတ္တံ။ ဓာန်ဋီ။၅၀၂။

ဥရဏိကာ (ထီ) [ဥရဏ+က+ဣတ္ထိ-အာပစ္စည်း၊ က ၏ အ ကို ဣ ပြု] သိုးမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥရဏီ (ထီ) [ဥရဏ+ဤ။ ဥရဏီ တု အဇီ အဇာ။ ဓာန်။၅၀၂။] (၁) သိုးမ။ (၂) ဆိတ်မ။ (၁)(၂) ဒွယံ အဝိယံ။ ဥရဏသ္မာ အယံ ဥရဏီ။ ... အဇာ သဒ္ဒေါ ဧကော ဆာဂိယံ။ အညေ တု "ဥရဏီ တု အဇီ အဇာ"တိပိ ပါဠံ ဝတွာ တိက္ကမ္ပိ ဥရဏီပရိယာယတ္တံ ဝဒန္တိ။ အထ ဝါ တိကံ အဇိယံ။ ဓာန်ဋီ။၅၀၂။

ဥရတ္တစ (ပု) [ဥရ+တစ] ရင်ဘတ်အရေ။ ဥရတ္တစော ယေဘုယျေန စတုရဿသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၃၅။

ဥရတ္တာဠ (ပု) [ဥရ+တာဠ] ရင်ဘတ်ကိုထုနှက်ရိုက်ပုတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥရတ္တာဠိ (ပု) [ဥရ+တာဠိ] ရင်ဘတ်ကိုထုနှက်ရိုက်ပုတ်ခြင်း။ ဥရတ္တာဠိံ ကန္ဒတိ။ မ၊၁။၁၂၀။ အံ၊၁။၄၉၃။ ဥရတ္တာဠိန္တိ ဥရံ တာဠေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၉။) ဥရတ္တာဠိန္တိ ဥရတ္တာဠံ၊ ဥရံ တာဠေတွာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။

ဥရန္တရ (နု) [ဥရ+အန္တရ] ရင်၏အကြား၊ ရင်ခွင်။ သာ ဥဘောပိ တေ ဥရန္တရေ ကတွာ... ရတ္တိံ ဝီတိနာမေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၁။)

ဥရပရိစ္ဆေဒမဇ္ဈ (နု) [ဥရပရိစ္ဆေဒ+မဇ္ဈ] ရင်အပိုင်းအခြား၏အလယ်။ ဥရပရိစ္ဆေဒမဇ္ဈေ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃)တိ ဥရပရိယန္တဿ မဇ္ဈေ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၂။

ဥရပရိယန္တ (ပု) [ဥရ+ပရိယန္တ] ရင်၏အပိုင်းအခြား။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥရဗ္ဘ (ပု) [ဥ+ရု+ဘ။ ဗာဓိယမာနောပိ န ရဝတီတိ ဥရဗ္ဘော။ ဓာန်ဋီ။၅၀၁။] သိုးငယ်။ သိုး၊ ဆိတ်ကုလား။ ဥရဗ္ဘာ(ဒီ၊၁။၁၂၀။ အံ၊၂။ ၄၂၉)တိ တရုဏမေဏ္ဍကာ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။ ဥရဗ္ဘာ ဝုစ္စန္တိ ဧဠကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၈။

ဥရဗ္ဘဃာတက (ပု) [ဥရဗ္ဘ+ဃာတက] သိုးသတ်သမား။ ဥရဗ္ဘဃာတကော(အံ၊၁။၂၅၃)တိ သူနကာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။)

ဥရဗ္ဘဓန (နု) [ဥရဗ္ဘ+ဓန] သိုး၏-တန်ဘိုးဥစ္စာ-တန်ဘိုးငွေ။ ဥရဗ္ဘဓန(အံ၊၁။၂၅၄)န္တိ ဧဠက-အဂ္ဃနကမူလံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။

ဥရဗ္ဘရူပ (နု) [ဥဗ္ဘ+ရူပ] သိုး၏အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဥရဗ္ဘရူပေန ဝကာသု ပုဗ္ဗေ၊ အသံကိတော အဇယူထံ ဥပေတိ။ ဇာ၊၂။၅၀။

ဥရဗ္ဘသတ (နု) [ဥရဗ္ဘ+သတ] သိုးအရာ။ သတ္တ စ ဥရဗ္ဘသတာနိ ထူဏူပနီတာနိ ဟောန္တိ ယညတ္ထာယ။ ဒီ၊၁။၁၂၀။ သံ၊၁။၇၅။ အံ၊၂။၄၂၉။

ဥရဗ္ဘသာမိက (ပု) [ဥရဗ္ဘ+သာမိက] သိုးအရှင်၊ သိုးပိုင်ရှင်။ ဩရဗ္ဘိကောတိ ဥရဗ္ဘသာမိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။

ဥရမံသ (နု) [ဥရ+မံသ] ရင်သား။ ဣတ္ထီနဉ္စ ဥရမံသံ အဝိသဒံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။

ဥရမဇ္ဈ (နု) [ဥရ+မဇ္ဈ] ရင်၏အလယ်၊ ရင်လယ်။ ပဇ္ဇောရသ္မိန္တိ ဥရမဇ္ဈေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၆။)

ဥရသိလောမ (တိ) [ဥရ+လောမ။ ရူနှာ၊၁၉၉။] ရင်၌အမွေးရှိသော၊သူ။ ဗျဓိကရဏာနမ္ပိ ဟိ ပဒါနံ ဗာဟိရတ္ထသမာသော ဟောတိယေဝ၊ ယထာ "ဥရသိလောမော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၆။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၂၄။)

ဥရာဘိမုခ (တိ) [ဥရ+အဘိမုခ] ရင်သို့ရှေးရှု။ ပဇ္ဇောရသ္မိန္တိ ပတိ ဥရသ္မိံ ဥရာဘိမုခံ၊ ဥရမဇ္ဈေတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၆။

ဥရိ (ဗျ) [ဝေ+ရိ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] အပေါင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ ဝန်ခံခြင်း၊ ချဲ့ခြင်း အနက်တို့ကို ပြထားသည်။)

ဥရိကတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥရိ+ကတ္တာ] အပေါင်းပြု၍။ အဋ္ဌကထာယံ ပန အညမညအာဓာရဘာဝံ ဥရိကတ္တာ "ကောဋ္ဌာသာ"တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၄။ (အောက်ခြေ၌ "ဥရိကတ္တာတိ အင်္ဂီကတ္တာတိ အတ္ထော၊ ပေါတ္ထကေသု ပန အင်္ဂါ-ဘာဝံ ဥဒေနာတိ ကတ္တာတိ ပါဌော"-ဟု မှာထားသည်။)

ဥရု (ပု) [အရ+ဥ။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၆၃၊ရဝ၁။] (၁)ပေါင်။ (ထိ)(၂) သဲ။ (တိ)(၃) ကြီးသော။ (၄) ပြန့်ကျယ်သော။ (၁) ဦရု-ကြည့်။ (၂) (တိ)(၃) ဥရုဝေ-လာယန္တိ မဟာဝေလာယံ၊ မဟန္တေ ဝါလိကရာ-သိမှိတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ဥရူတိ ဝါလိကာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၄။ ဥရု မရု သိကတာ ဝါလုကာ ဝဏ္ဏု ဝါလိကာတိ ဣမေ သဒ္ဒါ သမာနတ္ထာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၂။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။ ဥရုဝေလာယန္တိ ဧတ္ထ ဥရုသဒ္ဒေါ မဟန္တဝါစီ။ ဝိမတိ၊၂။၈၃။ (၃) ဥရုံ ဝေပုလ္လံ ဒဿတိ ဒက္ခတီတိ ဥရုန္ဒာ၊ ဝိဘတ္တိအလောပေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။

ဥရုညာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) ဥရုညာမြို့။ (၂) ဥရုညာ-ဇနပုဒ်-တိုင်းနိုင်ငံ။ (၁)(၂) ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဥရုညာယံ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၁။ ၁၅၃။ မ၊၂။၃၂၇။ ဥရုညာတိ တဿ ရဋ္ဌဿပိ နဂရဿပိ ဧတဒေဝ နာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ ဥရုညာယန္တိ ဥရုညာဇနပဒေ ဥရုညာသင်္ခါတေ နဂရေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၃၄၇။ ဥရုညာယန္တိ ဥရုညာ နာမ ဇနပဒေ ဥရုညာ နာမ နဂရေတိ အာဝုတ္တိအာဒိနယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၆။

ဥရုညာဇနပဒ (ပု) [ဥရုညာ+ဇနပဒ] ဥရုညာဇနပုဒ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥရုညာနဂရ (ထိ၊နု) [ဥရုညာ+နဂရ] ဥရုညာမြို့။ ဘဂဝါ ဥရုညာနဂရံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။

ဥရုဓိတိ (တိ) [ဥရု+ဓိတိ] ကြီးသောလုံ့လရှိသော၊သူ။ ဥရုဓိတိ(ရူနှာ၊၆၉)မဟာဝီရော။ ရူ၊ဋီ၊၄၈။

ဥရုနဋ္ဌ (တိ) [ဥရု+နဋ္ဌ] ကြီးကျယ်သော အခေါင်းအပေါက်ရှိသော (တမာပင်)။ ဥရုနဋ္ဌော ပုစိ-မန္ဒော နဋ္ဌေရုပုစိမန္ဒော၊ ဥရုသဒ္ဒေါ စေတ္ထ မဟန္တပရိယာယော၊ နဋ္ဌသဒ္ဒေါ သုသိရပရိ-ယာယော၊ တသ္မာ မဟန္တေန သုသိရေန သမ-န္နာဂတော ပုစိမန္ဒော နဋ္ဌေရုပုစိမန္ဒောတိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၅။

ဥရုန္န(ဒ္ဓ) (တိ) [ဥရု+ဒိသ+ကွိ] ပြန့်ပြောကြီးကျယ်-ပြန့်ကျယ်-သည်ကိုရှုမြင်စေတတ်သော။ ကျယ်ပြန့်-ကျယ်ဝန်း-သော။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဣန္ဒသာလဂုဟာ... သမ္ဗာဓာ သန္တီ ဥရုန္ဒာ သမပါဒိ။ ဒီ၊၂။၂၁၅။ ဥရုန္ဒာ သမပါဒီတိ

မဟာန္တာ ဝိဝဋ္ဋာ အဟောသိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၉၇။
ဥရုံ ဝေပုလ္လံ ဒဿတိ ဒက္ခတီတိ ဥရုန္နာ၊
ဝိဘတ္တိအလောပေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။ ဥရုန္နံ
အာဝုသော ကုမ္ဘကာရာဝေသနံ။ မ၊၃။၂၈၁။
ဥရုန္နန္တိ ဝိဝိတ္တံ အသမ္ဗာဓံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၄။ ဥရုဒ္ဒန္တိ
ဝိသာလန္တိ ကေစိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၅။

ဥရုဝလ္လိယလေဏဝါသီ (တိ) [ဥရုဝလ္လိယလေဏ
+ဝသ+ဏီ] ဥရုဝလ္လိယလိုဏ်ဂူကျောင်း၌နေလေ့
ရှိသော၊သူ(စူဠတိဿမထေရ်)။ ဥရုဝလ္လိယ-
ဝါသီ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃)တိ ဥရုဝလ္လိယလေဏဝါသီ။
ဥရုဝလ္လိယဝိဟာရဝါသီတိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။

ဥရုဝလ္လိယဝါသီ (တိ) [ဥရုဝလ္လိယ+ဝသ+ဏီ]
ဥရုဝလ္လိယလိုဏ်ဂူကျောင်း၌ နေလေ့ရှိသော၊
သူ(စူဠတိဿမထေရ်)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥရုဝလ္လိယဝိဟာရဝါသီ (တိ) [ဥရုဝလ္လိယဝိဟာရ
+ဝသ+ဏီ] ဥရုဝလ္လိယလိုဏ်ဂူကျောင်း၌ နေလေ့
ရှိသော၊သူ(စူဠတိဿမထေရ်)။ ဥရုဝလ္လိယ-
လေဏဝါသီ-ကြည့်။

ဥရုဝေလကပ္ပ (န) [ဥရုဝေလ+ကပ္ပ] ဥရုဝေလ
ကပ္ပမည်သောနိဂုံး။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ
မလ္လေသု ဝိဟရတိ ဥရုဝေလကပ္ပံ နာမ
မလ္လာနံ နိဂမော။ သံ၊၃။၂၀၀။

ဥရုဝေလ(ဠ)ကဿပ (ပု) [ဥရုဝေလ(ဠ)+က
ဿပ] ဥရုဝေလကဿပ-ရသေ့-ထေရ်။

(ဤမထေရ်သည် ဤကမ္ဘာမှ ကမ္ဘာ
တစ်သိန်းအထက် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် လက်
ထက်တော်၌ ဟံသာဝတီမြို့ဝယ် တစ်ခုသော
အမျိုး၌ ဖြစ်၍ အရွယ်ရောက်လတ်သော်
ဘုရားရှင်ထံတော်၌ တရားနာစဉ် ဘုရားရှင်က
ရဟန်းတစ်ပါးကို မဟာပရိသတေဒဂ်ချီးမြှင့်
သည်ကို မြင်ရ၍ ကြီးစွာသောအလှူကိုပေးကာ
မဟာပရိသတေဒဂ်ဆု ပန်ခဲ့သောမထေရ်
ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော(၉၂)ကမ္ဘာထက်၌ ဖုဿ
ဘုရားရှင်၏ အဖေတူ အမေကွဲ ညီတော်ဖြစ်၍
လွန်မြတ်သော ကုသိုလ်ပြုခဲ့သည်။ ဂေါတမ
မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မမူမီ ဗာရဏသီပြည်
ဝယ် ဗြာဟ္မဏမျိုးနွယ်၌ဖြစ်၏၊ အနွယ်ကို အစွဲ
ပြု၍ ကဿပ ဟု အမည်တွင်သည်။ နောင်
အခါ ဥရုဝေလတောသို့ရောက်၍ ရသေ့ရဟန်း
ပြုသည်ကို အစွဲပြု၍ ဥရုဝေလကဿပ-ဟု
ထင်ရှားသည်။ ဘုရားရှင် ကြွရောက်ဆုံးမတော်
မူပြီးသောအခါ အခြံအရံတပည့်ရသေ့ငါးရာနှင့်
တကွ ဧဟိဘိက္ခုရဟန်း အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိကြ
သည်။ အာဒိတ္တပရိယာယသုတ္တန်ကို နာကြားရ
ပြီးနောက် အခြံအရံနှင့်တကွ ရဟန္တာဖြစ်၍
နောင်သောအခါ မဟာပရိသတေဒဂ်ဘွဲ့ ရရှိ
လေသည်။ အပ။၂။၁၃၃-၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀-
၂၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁-၂၄၃။ မဟာပရိသာနံ
ယဒိဒံ ဥရုဝေလကဿပေါ။ အံ၊၁။၂၅။
ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥရုဝေဠနိဝါ-
သိကော။ တတော မေ အာသိ ပညတ္တိ၊ ဥရု-
ဝေဠကဿပေါ ဣတိ။ အပ၊၂။၁၃၆။

ဥရုရုဝေလကဿပတ္ထေရ (ပု) [ဥရုဝေလ
ကဿပ+ထေရ] ဥရုဝေလကဿပထေရ်။
ဥရုဝေလကဿပတ္ထေရံ့ယေဝ ပရိဝါရေတွာ
ဝိစရိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။

ဥရုဝေလကဿပဒမန (န) [ဥရုဝေလကဿပ
+ဒမန] ဥရုဝေလကဿပရသေ့ကိုဆုံးမခြင်း။
အဟု ရာဇာ ဝိဒေဟာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ
လဋ္ဌိဝနုယျာနေ ဝိဟရန္တော ဥရုဝေလကဿ-
ပဒမနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၅။

ဥရုဝေလကဿပပ္ပမုခ (တိ) [ဥရုဝေလကဿပ
+ပမုခ] ဥရုဝေလကဿပ-အမှူးရှိ-ဦးဆောင်-
သော၊သူ။ ဘဂဝါ ဟိ...ဥရုဝေလံ ပတွာ ဥရု-
ဝေလကဿပပ္ပမုခေ သဟဿဇဋိလေ အရ-

ဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၄။

ဥရုဝေလဂါမ (ပု) [ဥရုဝေလ+ဂါမ] ဥရုဝေလ ရွာ။ ဥရုဝေလာယံ ဝိဟရတိ(သံ၊၁။၁၀၄)တိ ပဋိဝိဒ္ဓသဗ္ဗညုတညာဏော ဥရုဝေလဂါမံ ဥပ- နိဿာယ ဝိဟရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဥရုဝေ- လာယ သမီပေ ဂါမော ဥရုဝေလဂါမော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။)

ဥရုဝေလဇနပဒ (ပု) [ဥရုဝေလ+ဇနပဒ] ဥရု ဝေလဇနပုဒ်။ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ မဂ္ဂါမဂ္ဂံ အဇာနိတွာ ဆဗ္ဗဿာနိ ဥရုဝေလဇနပဒေ... ဒုက္ကရကာရိကံ အကာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။

ဥရုဝေလနာဂ (ပု) [ဥရုဝေလ+နာဂ] ဥရုဝေလ နဂါး။ ဥရုဝေလနာဂေန မာပိတံ ဝိသဓူမဒဟနံ အဂဏေတွာ တဿ သရဏသီလာဘရဏ- မဒါသိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၄။

ဥရုဝေလဝါသီ (တိ) [ဥရုဝေလ+ဝသ+ဏီ] ဥရု ဝေလတောဉ်၌ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ကိမေဝ ဒိသွာ ဥရုဝေလဝါသိ၊ ပဟာသိ အဂ္ဂိံ ကိသ- ကောဝဒါနော။ ဝိ၊၃။၄၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။

ဥရုဝေလသေနာနိဂမ (ပု) [ဥရုဝေလ+သေနာ နိဂမ] ဥရုဝေလသေနာနိဂုံ။ (ဥရုဝေလသေနာ နိဂါမ-ဟုရှိပါက ဥရုဝေလမည်သော သေနာနိ ပုဏ္ဏားရွာ-ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ သေနာနိဂါမ- ကြည့်။) အညထ တသ္မိံ ဝါလိကရာသိမှိ ဝိဟရတိတိ အာပဇ္ဇတိ၊ "ဥရုဝေလံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသီတိ ယေန ဥရုဝေလသေနာနိဂမော"- တိအာဒိဝစနဝိရောဓော စ။ ဝဇိရ၊၃၉၂။ (မ၊ ၁။၁၀၆-၌ ဥရုဝေလာ သေနာနိဂမော-ဟု ဝါကျရှိသည်။)

ဥရုဝေလာ(ဠာ)[၁] (ထီ) [ဥရု+ဝေလာ။ ဥရု ဝေလာ+ဏ။ ဥရု+ဝေလာတိက္ကမ။ အတိက္ကမ- ပုဒ်ကျေနေသည်] (၁) ကြီးမားသော-များပြား သော-သဲ၊ သဲအစု၊ သဲပုံ၊ သဲသောင်ပြင်။ (၂) သီလအပိုင်းအခြားကို လွန်ကျူးခြင်း ကြောင့် ဆောင်ထားအပ်သော သဲပုံ။ (၃) ကြီးစွာသောသဲသောင်ကမ်းနှင့်တူသော **သဲအစု** သဲပုံကြီး။ (၄) သဲအစုသဲပုံကြီးအနီး၌ တည် သောရွာ၊ ဥရုဝေလရွာ။ (၅) ဥရုဝေလနဂါး။

ဂေါတမဘုရားရှင်မပွင့်မီအခါကတစ်ထောင်သော အမျိုးကောင်းသားတို့သည် လူ့ဘောင်မှ ခွဲ၍ ရသေ့ရဟန်းပြုပြီးလျှင် "ကာယကံ ဝစီကံတို့ကို လွန်ကျူးပြုကျင့်လျှင် သူတပါးတို့အား ထင်ရှား သောကြောင့် အချင်းချင်း စောဒနာခွင့် ရကြ၏။ မနောကံသက်သက်ကို ကြံစည်အောက်မေ့ရာ၌ သူတပါးတို့အား မထင်ရှားသောကြောင့် အချင်း ချင်း စောဒနာခွင့် မရနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ကာမဝိတက် စသည်ကို ကြံမိခဲ့သော် မိမိကိုယ်ကိုမိမိ ဆုံးမခြင်း ဖြစ်ရလေအောင် ဖက်ခွက်ဖြင့် သဲကို ဆောင်ယူ၍ ဤအရပ်၌ စုပုံထားကြရမည်"ဟု ကတိကဝတ် ပြုကုန်၏။ ထိုကတိကဝတ်အတိုင်း ကာမဝိတက် စသည်ကို ကြံစည်အောက်မေ့မိသော ရသေ့တို့ သည် သဲအစုကို ဆောင်၍ စုပုံကြသောကြောင့် အကြိမ်များလာသောအခါ ကြီးစွာသော **သဲစု** သဲပုံကြီး ဖြစ်လာသဖြင့် ဥရုဝေလဟု **ထင်ရှား** လေသည်။ နောင်အခါ ထိုသဲစုသဲပုံကြီး**ကို** နောင်လာနောက်သားတို့သည် ကာရံ၍ **စေတီ** ဌာန ပြုကြလေသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ ထို့ဥရုဝေလ အရပ်၌ ဘုရားရှင်သည် ခြောက်နှစ်တိုင်တိုင် ဒုက္ကရ စရိယာ ကျင့်တော်မူခဲ့လေသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ ထိုသဲပုံကြီးအနီးရှိရွာကိုလည်း ဥရုဝေလ ဟု ခေါ်သည်။ ဝဇိရ၊၃၉၂။ ဘုရားအလောင်းသည် တောအုပ်၌ နေ့သန့်နေတော်မူ၍ ညချမ်းအခါ၌ သောတ္ထိယလှူအပ်သော မြက်ရှစ်ဆုပ်ကိုယူ၍ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့ ကြွတော်မူသည် ဟု-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈- ၌ လာသည်ကိုထောက်၍ ထိုသဲစုသဲပုံကြီး အနီး၌

လည်း တောအုပ်ရှိကြောင်း သိရသည်၊ ထို တောအုပ်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ "ဥရုဝေလတော၌ ဒုက္ကရစရိယကျင့်တော်မူသည်"ဟု စာဖွဲ့ကြသည်။ ပါဠိအဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌မူ ဥရုဝေလတောဟု တိုက်ရိုက်မတွေ့ချေ။ ဗုဒ္ဓသာသနိကပထဝီဝင် ကျမ်းနှာ။ ၁၁၆-၌ " ဗုဒ္ဓသာသနာယတ္တ (သာသနာ တော်နှင့်စပ်သော) သခ်တကျမ်းများ၌ကား ဤ တောကို 'ဥရုဝေလွာ' ဟု ခေါ်ဆိုရေးသားရာ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ဥသျှစ်သီးကြီးများ ရရှိနိုင်သော တော ဟုဆိုလိုသည်၊ ၎င်းဥရုဝေလာကို ယခု ဣန္ဒိယတိုင်းသားများက (မုံဂေသျှရီ) ဟု ခေါ် ကြသည်၊ တည်ရာကား မဟာဗောဓိမှ အရှေ့ ဘက်အနီး နေရဉ္ဇရာမြစ်ရှိရာ ၎င်းနေရဉ္ဇရာမြစ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်းမှာ တည်ရှိသည်"ဟု လာသည်။

(၁) ကြီးမားသော-များပြားသော-သဲ အစု-သဲပုံ။ (၂) သီလအပိုင်းအခြားကို လွန် ကျူးခြင်းကြောင့် ဆောင်ထားအပ်သော သဲပုံ။ (၃) ကြီးစွာသော သဲသောင်ကမ်းနှင့်တူသော သဲအစု သဲပုံကြီး။ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဥရုဝေလာယံ ဝိဟရတိ နဇ္ဇာ နေရဉ္ဇရာယ တီရေ ဗောဓိရုက္ခမူလေ ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၃။၁။ ဥရုဝေ-လာယန္တိ မဟာဝေလာယံ၊ မဟန္တေ ဝါလိက-ရာသိမှိတိ အတ္ထော။ အထဝါ ဥရူတိ ဝါလိကာ ဝုစ္စတိ၊ ဝေလာတိ မရိယာဒါ၊ ဝေလာနတိက္က-မဟေတု အာဟဋာ ဥရု ဥရုဝေလာတိ ဝေ-မေတ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ မဟာဝေလာ ဝိယ မဟာဝေလာ၊ ဝိပုလ-ဝါလုကပုဉ္ဇတာယ မဟန္တော ဝေလာတဋော ဝိယာတိ အတ္ထော။ တေနာဟ "မဟန္တေ ဝါလိ-ကရာသိမှိတိ အတ္ထော"တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၂။ ဥရုဝေလာယန္တိ ဧတ္ထ ဥရုသဒ္ဒေါ မဟန္တဝါစီ၊ ဝေလာသဒ္ဒေါ တီရပရိယာယော၊ ဥန္နတ-တ္တာဒိနာ ဝေလာ ဝိယ ဝေလာ၊ ဥရု မဟန္တီ ဝေလာ ဥရုဝေလာ၊ တဿံ။ ဝိမတိ၊၂။၈၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈-၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။) ဥရုဝေလာယန္တိ ဧတ္ထ ဥရုသဒ္ဒေါ မဟန္တပရိယာယောတိ အာဟ "မဟာဝေလာယ"န္တိ။ ဝါလိကရာသိမှိတိ ဣမိနာ ဝေလာသဒ္ဒဿ ရာသတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၈၄။ ဝေလာယ အတိက္ကမော ဝေလာ ဥတ္တရပဒလောပဝသေန၊ ဝေလာယ အာဟဋာ ဥရု ဥရုဝေလာ ပဒဝိပရိယာယဝသေနာတိ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၈၅။ ဥရုဝေဠာယ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကံ ကရောန္တောပိ... ကာယံ သန္တပေ့သိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ ဥရုဝေဠာယံ မာပေတွာ၊ အဿမိံ နိဝသိံ အဟံ။ အပ၊ ၂။၁၃၆။ (၄) သဲစုသဲပုံကြီးအနီး၌ တည်သော ရွာ၊ ဥရုဝေလရွာ။ ယေန ဥရုဝေလာ သေနာ-နိဂမော။ မ၊၁။၃၀၆။ ဥရုဝေလာတိ ယထာဝုတ္တ-ဝါလိကရာသိဝသေန လဒ္ဓနာမော ဂါမော။ ... အညထာ တသ္မိံ ဝါလိကရာသိမှိ ဝိဟရတီတိ အာပဇ္ဇတိ၊ "ဥရုဝေလံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသီတိ ယေန ဥရုဝေလသေနာနိဂမော"တိအာဒိဝစနဝိရော-ဓော စ။ ဝဇီရ၊၃၉၂။ ဥရုဝေလာယံ ဝိဟရတီ-(သံ၊၁။၁၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃)တိ ပဋိဝိဒ္ဓ-သဗ္ဗညုတညာဏော ဥရုဝေလဂါမံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ (၅) ဥရုဝေလနာဂ-ကြည့်။

ဥရုဝေဠနိဝါသိက (တိ) [ဥရုဝေဠနိဝါသ+ဣက] ဥရုဝေလအရပ်၌-နေခြင်းရှိသော-နေသော၊သူ။ ဥရုဝေလ(ဠ)ကဿပ-ကြည့်။

ဥရုဝေဠာ[၂] (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥရုဝေဠာ မည်သောထေရီမ။ (ကဿပဘုရားရှင်၏ ဒုတိယ အဂ္ဂသာဝိကာ ဖြစ်သည်။) အနုဠာ ဥရုဝေဠာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၈။

ဥရုသဒ္ဒ (ပု) [ဥရု+သဒ္ဒ] ဥရုသဒ္ဒါ။ ဥရုသဒ္ဒေါ ဧတ္ထ မဟန္တပရိယာယော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၅။

ဥရု(ရူ)ဠှ (တိ) [ဥ+ရုဟ+တ] ကြီးမား-ကြီးပွား-

-တိုးပွား-ဝဖြိုး-သော၊ အလုံးအရပ်နှင့်ပြည့်စုံ သော၊သူ။ ဥရုဠာဝါတိ ဥရုဠှော ဟုတွာ ဥဿိတော၊ သော ပန ဒမဝသေန အဘိရူယှ ဝဟိတော အာရောဟနယောဂ္ဂေါ စ ဟောတီတိ အာဟ အဘိဝဟိတော အာရောဟသမ္ပန္နောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၆၀။

ဥရု (ဗျ) [နိပါတ်ပုဒ်] အနက်မရှိသော နိပါတ်ဖြစ်သည်။ ဥရု အရူတိ ဣဒံ ပန နိပါတမတ္တ-မေဝါတိ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥရူဇိတ (တိ) [ဥရူ+ဇိ+တ] အောင်အပ်သော။ ဥရူဇိတံ စိတ္တံ သမ္မာရူဇိတန္တိပိ ပါဌော။ တတ္ထာပိ ဇိတတ္တာယေဝ။ ဥရူ အရူတိ ဣဒံ ပန နိပါ-တမတ္တမေဝါတိ ဝဒန္တိ။ ဝိဇ္ဇောပမာဋ္ဌကထာယံ တဇ္ဇိတံ သုတဇ္ဇိတန္တိ စ အတ္ထော ဝုတ္တော၊ သော ဣဓ န ယုဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

ဥရူဠှဝန္တ (တိ) [ဥရူဠှ+ဝန္တု] ဆင်၊ စီးတော်ဆင်။ (သဒ္ဒါနက်အားဖြင့်-အလွန်ကြီးပွားသော-အားစွမ်းအဟုန်လုံ့လတိုးပွားသော-ကြီးစွာသော စစ်ထိုးခြင်းအမှုကို စွမ်းဆောင်နိုင်သော-ဝန်ကိုဆောင်သော-မင်းအားထိုက်သောဆင်-ဟုပြန်နိုင်သည်။) သေယျထာပိ ရာဟုလ ရညော နာဂေါ ဤသာဒန္တော ဥရူဠှဝါ အဘိဇာတော။ မ၊၂။၇၇။ ဥရူဠှဝါတိ အဘိဝဟိတော၊ အာရောဟ-သမ္ပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဥရူဠှဝါ(ဝိမာန။၂၅)တိ ထာမဇဝပရက္ကမေဟိ ဗြူဟန္တော၊ မဟန္တံ ယုဒ္ဓကိစ္စံ ဝဟိတုံ သမတ္ထောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဥရူဠှဝ(ဇာ၊၂။၃၁၃)န္တိ ဥဗ္ဗာဟနသမတ္ထံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၁။ ဥရူဠှဝါ(အပ၊၁။၅၈) ရာဇဝါဟနာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ဥရူဠှဝါ(အပ၊၁။၆၉) ဘာရ-ဝဟော ရာဇာရဟော ဝါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။

ဥရေသယ (တိ) [ဥရ+သိ+ဏ] ရင်၌-ဖြစ်-ကိန်း-သော၊သူ(သား)။ သာစု ခေါ ပက္ကိတော နာမ၊ ပုတ္တော ဇာတော ဥရေသယော။ သံ၊၁။၂၁၂။

ဥလတိ (ကြိ) [ဥလ+အ+တိ] (၁) ရောက်၏။ (၂) ဖြစ်၏။ (၃) သွား၏။ (၄) လှည့်လည်-ရှာမှီး-၏။ (၅) ဖြစ်စေ၏။ (၁) ပံသု ဝိယ ကုစ္ဆိတဘာဝံ ဥလတီတိ ပံသုကူလံ၊ ကုစ္ဆိတ-ဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၅၇။ ဥလ-သဒ္ဒေါ ဂတိအတ္ထောတိ အာဟ ကုစ္ဆိတဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတီတိ။ ပံသု ဝိယ ကုစ္ဆိတံ ဥလတိ ပဝတ္တတီတိ ဝါ ပံသုကူလံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၈၉။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၀၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၅၁။) (၂) ပံသု ဝိယ ဥလတိ ပဝတ္တတီတိ ဝါ ပံသုကူလံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၈၉။ (၃) ပိဏ္ဍာယ ဥလတီတိ ပိဏ္ဍောလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ ကံ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ၊ တသ္မိံ ဥလတိ ဂစ္ဆတီတိ ကုလ္လော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၅၁။ (-ဓာန်ဋီ။၆၆၅။) (၄) ဥလတီတိ အဘိစရတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၈၄။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ (၅) အကွေတုံ ခေပေတုံ ဝိနာသေတုံ ဥလတိ ပဝတ္တေတီတိ အက္ခုလော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၁။

ဥလမာန (တိ) [ဥလ+အ+မာန] ရှာမှီးသော၊ သူ။ ပိဏ္ဍံ ဥလမာနော ပရိယေသမာနော ပဗ္ဗဇိတောတိ ပိဏ္ဍောလော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၄။

ဥလသဒ္ဒ (ပု) [ဥလ+သဒ္ဒ] ဥလသဒ္ဒါ။ ဥလတိ-ကြည့်။

ဥလုက် (ပု) [ဥလ+ဥက။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဥ+အဋ္ဌ+ဏ။] (၁) ယောက်ချို။ (၂) ရေမှုတ်။ (၁) မဟာတာပတဿ ဥလုင်္ကေန ဂူထံ ဥပ-နာမေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ (၂) ပရိဘောဂဃဋေ့တော ဥလုင်္ကေန ဥဒကံ ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ ဥဠုင်္က-လည်းကြည့်။

ဥလူက (ပု) [ဥဒ္ဓံ+ကဏ္ဏ။ ဥစ+ဏုက။ "ဥဒ္ဓံ ကဏ္ဏာ

ယသ္သ ဥဒ္ဓံကဏ္ဏော”တိ သမ္ဗန္ဓော နိရုတ္တိနယေန ဥလူကော။ ဥစတိ သမဝေတိ ကောဋရန္တိ ဝါ နိပါတနာ။ ဓာန်ဋီ။၆၃၈။ ဥလ+ ဏူက။ ဥလတိ ဂဝေသတီတိ ဥလူကော။ မောဂ်ရ။၂၆။] ဇီးကွက်၊ ဒီးဒုတ်၊ ခင်ပုတ်ငှက်။ ဥလူကော(မဟာနိ။၁၁၆)တိ ဥလူကသကုဏော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ ဥဟု- က်ာရတိ ဥလူကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၆။

ဥလူကအင်္ဂ (နှ) [ဥလူက+အင်္ဂ] ဇီးကွက်-ဒီးဒုတ်-ခင်ပုတ်ငှက်-ဥ။ တေသု ပဌမံ ဥလူ-ကအင်္ဂံ ဘိဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၅။

ဥလူကပက္ခ[1] (ပု၊နှ) [ဥလူက+ပက္ခ] ဇီးကွက်-ဒီးဒုတ်-ခင်ပုတ်-ငှက် အတောင်။ ဥလူက ပက္ခိက-ကြည့်။

ဥလူကပက္ခ[2] (တိ) [ဥလူကပက္ခ+ဏ] ဇီးကွက် အတောင်တို့ကို သီကုံး၍ ပြုအပ်-ဇီးကွက် အတောင့်တို့ဖြင့် ယက်လုပ်အပ်-သော(အဝတ် သင်္ကန်း)။ ဥလူကပက္ခ(မ၊၁။၁၁၁။ အဘိ၊ပု။ ၁၆၄)န္တိ ဥလူကပတ္တာနိ ဂန္ထေတွာ ကတ- နိဝါသနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၃။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။)

ဥလူကပက္ခိက (တိ) [ဥလူကပက္ခ+ဏိက] ဇီး ကွက် အတောင်တို့ကို သီကုံး၍ပြုအပ်-ဇီးကွက် အတောင်တို့ဖြင့် ယက်လုပ်အပ်-သော (အဝတ် သင်္ကန်း)။ ဥလူကပက္ခိက(ဝိ၊၁။၄၃)န္တိ ဥလူက- သကုဏဿ ပက္ခေဟိ ကတနိဝါသနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၇။ ဥလူကပက္ခိက(ဒီ၊၁။၁၅၇)န္တိ ဥလူက- ပက္ခာနိ ဂန္ထေတွာ ကတနိဝါသနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

ဥလူကသကုဏ (ပု)[ဥလူက+သကုဏ] ဇီးကွက် -ဒီးဒုတ်-ခင်ပုတ်-ငှက်။ ဥလူက-ကြည့်။

ဥလူပိ (ပု)[ဥ+ရူပ+ဣ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] လပိုင်၊ ပူတင်း။ (ဓာန်၊သျှ၊သစ်။) (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ မိကျောင်း။ လပိုင်-ဟု ၂-နက်ပြန်ဆိုသည်။) သုသုကော သံသုမာရေ စ၊ ဗာလကေ စ ဥလူပိနိ။ ဓာန်။၁၀၀၃။

ဥလ္လကောလိကဏ္ဍ (တိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥလ္လ ကောလိကဏ္ဍအရပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥလ္လကောလိကဏ္ဍဝါသက (တိ) [ဥလ္လကောလိ ကဏ္ဍ+ဝသ+ဏွု။ ထီ-၌ ဥလ္လကောလိကဏ္ဍ- ဝါသိကာ] ဥလ္လကောလိကဏ္ဍ အရပ်၌ နေလေ့ ရှိသော၊သူ။ အပရာပိ ဥလ္လကောလိကဏ္ဍဝါ- သိကာ ကော ဠုတ္တိ ပုတ္တကံ ပါယမာနာ... ဋ္ဌိတကော၀ မမ္မံ အသေသာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

ဥလ္လကောလိကဏ္ဍဝါသိကာ-အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥလ္လင်္ဃန(နှ)[ဥ+လဃိ+ယု။ နီတိ၊ဓာ။၂၇။] အထက် သို့ပျံတက်ခြင်း၊ ခုန်ပျံခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥလ္လင်္ဃနာကာရ (ပု) [ဥလ္လင်္ဃန+အာကာရ] အထက်သို့ပျံတက်-ခုန်ပျံ-ခြင်းဟူသော အခြင်း အရာ။ ခုန်ပျံတက်အံ့သောအခြင်းအရာ။ အပဲ့ ဝေဠုသမိံပ ဂန္တွာ အာကာသေ ဥလ္လင်္ဃနာကာရံ ကရောမိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

ဥလ္လင်္ဃတိ (ကြိ)[ဥ+လဃိ+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။ ၂၉။] အထက်သို့မြှောက်-ချီမြှောက်-၏။ ဒါရကံ ဥလ္လင်္ဃတိ ဥလ္လင်္ဃာပေတိ။ ဇာ၊၂။၁၂၁။ ဒါရကန္တိ အတ္တနော ဝါ ပုတ္တံ အညဿ ဝါ ပုတ္တံ ဂဟေတွာ ဥက္ခိပတိ ဝါ ဥက္ခိပါပေတိ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၁။

ဥလ္လင်္ဃနာ (ထီ) [ဥ+လဃိ+ယု] အထက်သို့ မြှောက်-ချီမြှောက်-ခြင်း။ ဥလ္လင်္ဃနာ နာမ ဥဒ္ဓံ ဥစ္စာရဏာ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ ယမ္ပိ ဥမ္ဗသနာယ စ ဥလ္လင်္ဃနာယ စ နိဒ္ဒေသေ “ဥဒ္ဓံ ဥစ္စာရဏာ”- တိ ကေမေဝ ပဒံ ဝုတ္တံ။...ဒုတိယံ ဠုတ္တိယာ ကာယံ ဥက္ခိပနဝသေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဥလ္လင်္ဃနသမတ္ထ (တိ)[ဥလ္လင်္ဃနာ+သမတ္ထ] အ

ထက်သို့မြောက်-ချီမြှောက်-မြောက်တက်စေ-ခြင်း၄ါစွမ်းနိုင်သော။ လင်္ဃီန္တိ နာဝံ ဥလ္လင်္ဃယ်န-သမတ္ထံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။

ဥလ္လင်္ဃယ်န္တ (တိ) [ဥ+လင်္ဃိ+အန္တ] အထက်သို့တက်-မြင့်တက်-ပေါ်တက်-လာသော၊ ခုန်တက်သော၊သူ။ နဘံ အဇ္ဈုသက္ကမာနောတိ ဥဒယ-ဋ္ဌာနတော အာကာသံ ဥလ္လင်္ဃယ်န္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၈၆။ သော ပန ရာဇာ ဘူမိယံ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ ဥလ္လင်္ဃယ်န္တော အင်္ဂရဋ္ဌာရသဟတ္ထံ ဌာနံ အဘိရုဟတိ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၆။

ဥလ္လင်္ဃယ်မာန (တိ)[ဥ+လင်္ဃိ+အ+မာန] အထက်သို့တက်-မြင့်တက်-ပေါ်တက်-လာသော။ ပါစီန-ယုဂန္ဓရပရိက္ခေပတော ဥလ္လင်္ဃယ်မာနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခမန္တံ ဝိယ ရူပါဝစရစိတ္တေန အဓိဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

ဥလ္လင်္ဃယ်ယမာန (တိ) [ဥ+လင်္ဃိ+ဏယ+မာန] အထက်သို့တက်-မြင့်တက်-ပေါ်တက်-လာသော။ ပါစီနယုဂန္ဓရပရိက္ခေပတော ဥလ္လင်္ဃယ်ယမာနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခမန္တော ဝိယ "အာဂစ္ဆတူ"တိ ရူပါဝစရစိတ္တေန အဓိဋ္ဌာသိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

ဥလ္လင်္ဃယ်ယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+လင်္ဃိ+ဏယ+တွာ] ပျံတက်-ခုန်တက်-၍။ ဥလ္လင်္ဃယ်ယိတွာ အတ္တာနံ၊ ဝိဿဋ္ဌမနုနော သတံ။ ဇာ၊၁။၁၆၅။ အတ္တာနံ အာကာသေ ဥလ္လင်္ဃယ်ယိတွာ ဝိဿဇ္ဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။

ဥလ္လင်္ဃာပေတိ (တိ)[ဥ+လင်္ဃိ+ဏာပေ+တိ] ချီမြှောက်စေ၏။ ဥလ္လင်္ဃယ်တိ-ကြည့်။

ဥလ္လင်္ဃိတ (တိ)[ဥ+လင်္ဃိ+တ] နှောင်ဖွဲ့၍ချိတ်ဆွဲအပ်သော၊ ချိနှောင်ချိတ်ဆွဲအပ်သော။ ဥလ္လ-င်္ဃိတော(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀)တိ ဥဗ္ဗန္ဓိတွာ လင်္ဃိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။)

ဥလ္လင်္ဃိတွာ (ကြိ၊ဝိ)[ဥ+လင်္ဃိ+တွာ] ပျံတက်-ခုန်တက်-၍၊ ခုန်ကျော်၍။ တတော ဥလ္လိင်္ဃိတွာ ကဏ္ဍကဿ ပိဋ္ဌိ အဘိရုဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဥလ္လိင်္ဃိတွာ အနိလ-ပထံ ပဋိပဇ္ဇိတ္ထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဥလ္လိင်္ဃိတွာတိ ဥဋ္ဌဟိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ န သုဇ္ဈတီတိ ပုန္တိ-ယမာနော ပဋိပတ္တိက္ကမံ ဥလ္လိင်္ဃိတွာ ကထေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၂။

ဥလ္လင်္ဃိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+လင်္ဃိ+တွာန] ပျံတက်-ခုန်တက်-၍။ ရဇ္ဇုံ ဝါ ဒဏ္ဍံ ဝါ၊ ဥလ္လင်္ဃိတွာန ပါရနိန္နတနု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

ဥလ္လင်္ဃိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+လင်္ဃိ+တွာ] ခုန်ကျော်၍၊ ကျော်လွန်၍။ အနုလောမေဟုလ္လင်္ဃိယ၊ နိဗ္ဗုတိ-နိန္နော တဒါသနောပဂတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ယတ္ထဂဏတ္ထယမုလ္လင်္ဃိ-ယောဘယတ္ထာဒိမော ဘဝေ ဝိပုလာ။ ဆန်း၊ဂါထာ။၂၁။ ဥလ္လင်္ဃိယ ဥလ္လင်္ဃိတွာ အတိက္ကမိတွာ။ ဝစနတ္ထဇောတိ-ဋီကာ။ ဂါထာ။၂၁။

ဥလ္လင်္ဃေယ်တိ (ကြိ) [ဥ+လင်္ဃိ+ဏေ+တိ] ချီမြှောက်၏၊ ပွေ့ချီ၏။ ဒါရကံ ဥလ္လင်္ဃေယ်တိ ဩလင်္ဃေယ်တိ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၉။

ဥလ္လင်္ဃေယ်တုံ (ဗျ) [ဥ+လင်္ဃိ+ဏေ+တုံ] ပျံတက်-ခုန်တက်-ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥလ္လင်္ဃေယ်တုကာမ (တိ) [ဥလ္လင်္ဃေယ်တုံ+ကမု+ဏ] ပျံတက်-ခုန်တက်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ ဥဒ္ဒံ ဥလ္လင်္ဃေယ်တုကာမမ္ပိ ဩနမေယျ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။

ဥလ္လင်္ဃေယ်န္တ (တိ) [ဥ+လင်္ဃိ+ဏေ+အန္တ] တက်စေ-ပေါ်ထွက်စေ-သော၊သူ။ စန္ဒံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိယ သူရိယံ ဥလ္လင်္ဃေယ်န္တော ဝိယ စ ဒုတိယံ ပိဋ္ဌပါတသန္တောသံ ကထေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

ဥလ္လပ (တိ) [ဥ+လပ+အ] ပြောဆိုသော၊သူ။ သတုလ္လပ (သံ၊ဋီ၊၁။၉၉)-ကြည့်။

ဥလ္လပတိ (ကြိ) [ဥ+လပ+အ+တိ] ပြောဆို၏။ အထက်၌ပြု-အထက်သို့မြှင့်တင်-မြှောက်ပင့်-ချီးမြှောက်-ဖျားယောင်း-ပြောဆို၏။ ထွက်သော (သီလတည်းဟူသော) အသက်ရှိသည် ဖြစ်၍-အသက်ထွက်လျက်-ပြောဆို၏။ ရဟော ဥလ္လပတိ(ဝိ၊၁။၁၄၀)တိ ရဟောဂတော "အရဟာ အဟ"န္တိ ဝဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၃။ ဥလ္လပတိ(အံ၊၂။၈၀။ အဘိ၊ပု။၁ရရ)တိ ကထေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ ဥလ္လပန္တိ(ဝိ၊၁။၁၈ရ)တိ "အဟော ဒယျော"တိအာဒိနာ နယေန ဥစ္စကရဏီ နာနာဝိဓံ ပလောဘနကထံ ကထေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ဥလ္လပတိ(ဝိ၊၁။၁၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂)တိ ဥဂ္ဂတာယုကော လပတိ၊ သီလံ ဟိ ဘိက္ခုနော အာယု၊ တံ တဿ တထာလပနသမကာလမေဝ ဝိဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၁။

ဥလ္လပန[၁] (ထီ၊န) [ဥ+လပ+ယု] (၁) ပြောဆိုခြင်း။ ထက်၌ပြု၍-တိုး၍တိုး၍-အထက်သို့မြှင့်တင်၍-မြှောက်ပင့်-ချီးမြှောက်-ဖျားယောင်း-ပြောဆိုခြင်း၊ (မိမိ၌ရှိသောဂုဏ်ထက်) လွန်ကျူးကျော်လွန်၍-ဝါကြွားပလွှား၍-ပြောဆိုခြင်း။ (တိ)(၂) ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ (၁) ဥလ္လပနံ ဖာသု။ သမုလ္လပနံ ဖာသု။ စူဠနိ။၂၂၉။ တတ္ထ ကတမာ ဥလ္လပနာ၊ ...ယာ ပရေသံ အာလပနာ လပနာ သလ္လပနာ ဥလ္လပနာ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၆၆။ ဥလ္လပနာတိ မဟာကုဋုမ္ဗိကော, မဟာနာဝိကော, မဟာဒါနပတီတိ ဧဝံ ဥဒ္ဓံ ကတွာ လပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ ဥလ္လပနသဘာဝသဏ္ဌိတ၊ ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယ၊ ဥလ္လပ၎ပစ္စယ၊ ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယ-တို့လည်းကြည့်။ (တိ)(၂) သတံ သာဓူနံ သရဏဂမနသီလာဒိဘေဒဿ ဓမ္မဿ ဥလ္လပနတော ကထနတော... သတုလ္လပါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၉။

ဥလ္လပန[၂] (တိ) [ဥ+လပ+ဏေ+ယု] အထက်အထက်၌ပြောဆိုစေတတ်သော၊ တိုး၍တိုး၍ပလွှားပြောဆိုစေတတ်သော။(ပြန်။) ဥမ္မာဒနာ ဥလ္လပနာ၊ ကာမာ စိတ္တပ္ပမဒ္ဒိနော။ ထေရီ။၄၁၈။ ဥလ္လပနာတိ "အဟော သုခံ အဟော သုခ"န္တိ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ လပါပနကာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

ဥလ္လပနပစ္စယ (ပု) [ဥလ္လပန+ပစ္စယ] ဝါကြွားပလွှား၍ပြောဆိုခြင်းဟူသောအကြောင်း။ အသန္တံ အဘူတံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဥလ္လပနပစ္စယာ ပါရာဇိကံ ကတ္တာ ပညတ္တန္တိ။ ဝိ၊၅။၈၄။

ဥလ္လပနသဘာဝသဏ္ဌိတ (တိ) [ဥလ္လပနသဘာဝ+သဏ္ဌိတ] ချီးမြှောက်၍ ပြောဆိုခြင်းသဘော၌တည်သော၊သူ။ တေ သမ္မဟုလာ ဘိက္ခူ ဥလ္လပနသဘာဝသဏ္ဌိတာ တဿ အနုဂ္ဂဟာဓိပ္ပါယေန ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစုံ၊ န ဥဇ္ဈာနဝသေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၄။

ဥလ္လပနာကာရ (ပု) [ဥလ္လပန+အာကာရ] ချီးမြှောက်-မြှောက်ပင့်-ဝါကြွားပလွှား-၍ပြောပုံ အခြင်းအရာ၊ လွန်ကျူး-ကျော်လွန်-၍ ပြောပုံ အခြင်းအရာ။(ဘာသာ၊ဋီ။) ဥလ္လပနာကာရ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈ရ)န္တိ သမာပဇ္ဇိန္တိအာဒိ ဥလ္လပနာကာရံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၉။

ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဥလ္လပန+အဓိပ္ပါယ] (၁) ဝါကြွားပလွှား၍ ပြောဆိုခြင်း၌အလို။ (တိ)(၂) တိုး၍ပြောဆိုခြင်း၌အလိုရှိသော၊ ထပ်ဆင့်ပြောဆိုစေလိုသော၊သူ။ (၁) န ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယေန၊ တေနဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ အနုလ္လပနာဓိပ္ပါယ-လည်းကြည့်။ (တိ)(၂) အရဟာဝ သမာနာ အပ္ပဟီနဝါသနတ္တာ ဧဝံ ဘဏတီတိ အဓာနန္တာ ... ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယာ တံ တတော ဝုဋ္ဌာပေတုံ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။

ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယဝိရဟိတ(တိ) [ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယ+ဝိရဟိတ] ဝါကြွားပလွှား၍ ပြောဆိုခြင်း၌-အလိုကင်း-အလိုမရှိ-သော၊သူ။ အနုလ္လပနာ-ဓိပ္ပါယသာတိ ဥလ္လပနာဓိပ္ပါယဝိရဟိတဿ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၂၂။

ဥလ္လပန္တ (တိ) [ဥ+လပ+အန္တ] ဝါကြွားပလွှား၍ ပြောဆိုသော၊သူ။ ဥလ္လပတော မောကျော နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။

ဥလ္လပန္တိ (ကြိ) [ဥ+လပ+အ+အန္တိ] အထက်၌ပြု-အထက်သို့မြှင့်တင်-မြှောက်ပင့်-ချီးမြှောက်-ဖျားယောင်း-ပြောဆိုကုန်၏။ ဥလ္လပတိ-ကြည့်။

ဥလ္လပါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+လပ+ဏာပေ+တိ] ပြောဆိုစေ၏။ ဥလ္လပါပေမိ နံ မဟာရာဇာတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။

ဥလ္လပါပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+လပ+ဏာပေ+မိ] ပြောဆိုစေအံ့။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥလ္လပိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+လပ+တဗ္ဗ] ဝါကြွားပလွှား၍ပြောဆိုအပ်သော။ ဥပသမ္ပန္နေန ဘိက္ခုနာ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မော န ဥလ္လပိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၃၅။

ဥလ္လပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+လပ+တွာ] ချီးမြှောက်ပြောဆို၍၊ ဝါကြွားပလွှားပြောဆို၍။ အယမ္ပိ ဂါထာ အရဟတ္တမေဝ ဥလ္လပိတွာ ကထိတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၃။ ယသ္မာ တံ ဥလ္လပိတွာ အသန္တ-သမ္ဘာဝနာယ ဥပ္ပန္နေ ပစ္စယေ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။

ဥလ္လပိယမာန (တိ) [ဥ+လပ+ယ+မာန] ပြောဆိုအပ်သော၊သူ။ သော မာတုဂါမေန ဦဟ-သိယမာနော ဥလ္လပိယမာနော...သံသီဒတိ ဝိသီဒတိ။ အံ၊၂။၈၀။

ဥလ္လပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+လပ+ဏေ+တွာ] ပြောဆို၍။ သတုလ္လပကာယိကာတိ သတံ ဓမ္မံ သမာ-ဒါနဝသေန ဥလ္လပေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာတိ သတုလ္လပကာယိကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၉၉။)

ဥလ္လာဃ (ပု) [ဥ+လာဃ+ဏ] ရောဂါမှကင်းလွတ်-ရောဂါပျောက်-သော၊သူ။ ရောဂတော နိဂ္ဂတဇနေ ပန ဥလ္လာဃော၊ လာဃ သာမတ္ထိယေ၊ ဥ-သဒ္ဒေါယံ ရောဂဝိမုတျတ္ထော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၃၁။

ဥလ္လိခတိ (ကြိ) [ဥ+လိခ+အ+တိ] ရေးခြစ်၏။ ပမာဏံ ဟိ ဂဏှန္တော တဿ တဿ ပဒေသ-ဿ သဏ္ဌာနနတ္ထံ နခါဒီဟိ ဝါ ပရိစ္ဆေဒံ ဒဿေန္တော ဥလ္လိခတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၁။

ဥလ္လိခန (န) [ဥ+လိခ+ယု] (၁) (ဆံပင်) ဖီးခြင်း။ (တိ)(၂) ဖီးကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) ဥလ္လိခနန္တိ စ ဖဏကာဒီဟိ ကေသသဏ္ဌာပနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၃။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥလ္လိခနကောစ္ဆ (ပု၊န) [ဥလ္လိခန+ကောစ္ဆ] (မုတ်ဆိတ်ဆံပင်တို့ကို) ဖီးကြောင်းဖြစ်သော ဘီး။ ကောစ္ဆန္တိ မဿုနံ ကေသာနဉ္စ ဥလ္လိခန-ကောစ္ဆံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

ဥလ္လိခနသာဓန (န) [ဥလ္လိခန+သာဓန] (ဆံပင်) ဖီးခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော။ တတ္ထ ကောစ္ဆံ နာမ အာဋကာဒိသဏ္ဌာပနတ္ထံ ကေသာဒီနံ ဥလ္လိခနသာဓနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၈။

ဥလ္လိခါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+လိခ+ဏာပေ+တိ] (ဆံပင်) ဖီးစေ၏၊ အာယသ္မတော ရဋ္ဌပါလဿ ပိတာ မဇ္ဈိမာယ ဒွါရသာလာယ ဥလ္လိခါပေတိ။ မ၊၂။၂၅၀။ ဥလ္လိခါပေတီတိ ကပ္ပကေန ကေသေ ပဟာရာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။

ဥလ္လိခိတ (န) [ဥ+လိခ+တ] (၁) ရေးခြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ရေးခြစ်-ပွတ်ခံ-တွင်ခံ-အပ်သော။ န ဥလ္လိခိတမတ္တေန အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။

ဝိ၊၃။၃၅၂။ ဥလ္လိခိတမတ္တေနာတိ ဒီဃတော စ ပုထုလတော စ ပမာဏဂ္ဂဟဏမတ္တေန။ ... တသ္မာ တံ ပမာဏဂ္ဂဟဏံ ဥလ္လိခိတမတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၄၊၃။၃၉၁။ ဥလ္လိခိတမတ္တေနာတိ တ္တေ ပမာဏာယ ဥဂ္ဂဟဏတ္ထံ နခါဒီဟိ လိခနံ ဥလ္လိခိတံ၊ ဥလ္လိခိတံ မတ္တံ ပမာဏန္တိ ဥလ္လိခိတ-မတ္တန္တိ ဒသေသန္တော အာဟ ဒီဃတော စ ပုထုလတော စ ပမာဏဂ္ဂဟဏမတ္တေနာတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆၄-၅။ သလ္လိခိတသရိရတာတိ ဘမံ အာရောပေတွာ ဥလ္လိခိတသ္သ ဝိယ သဗ္ဗ-ပရိဥ္ဍာဟဝူပသမသ္သ ပုထုလတာပဂတသရိရ-သ္သ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၅။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥလ္လိခိတဟတ္ထိဒန္တသဒိသဝဏ္ဏ (တိ) [ဥလ္လိခိတ ဟတ္ထိဒန္တသဒိသ+ဝဏ္ဏ] ရေးခြစ်-ပွတ်ခံ-တွင်ခံ-အပ်သောဆင်စွယ်နှင့်တူသောအဆင်းရှိသော။ ဒန္တဝဏ္ဏာနီတိ သဇ္ဇုကံ ဥလ္လိခိတဟတ္ထိဒန္တ-သဒိသဝဏ္ဏာနိ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၈၀။

ဥလ္လိင်္ဂ (န) [ဥ+လဂိ+အ။ နီတိ၊ဓာ။ရ၈။ ဓာတွတ္ထ။ ၃၃၀။] (၁) ပြ-ထုတ်ဖေါ်ပြ-သိစေ-ခြင်း။ (တိ)(၂) ပြ-ထုတ်ဖေါ်ပြ-သိစေ-အပ်သော။ (၁) တသ္သ အတ္ထသ္သ ဥလ္လိင်္ဂဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။ (တိ)(၂) ဥပ္ပါဒဂ္ဂဟဏေန စ အတီတဒ္ဓပရိယာပန္နာ ကမ္မသဓိရာ ဥလ္လိ-င်္ဂတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၉။

ဥလ္လိဂိတ (တိ) [ဥ+လဂိ+တ] ပြ-ထုတ်ဖေါ်ပြ-သိစေ-အပ်-သော။ ဥလ္လိဂိတမတ္တံ ဆန္ဒရာဂ-ဝိနယေန ပဇဟာပေတီတိ သရူပတော ဒသေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၉၉။

ဥလ္လိင်္ဂေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+လဂိ+ဏေ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။ရ၈။ ဓာတွတ္ထ။၃၃၀။] ပြ-ထုတ်ဖေါ်ပြ-သိစေ-၏။ ဣမိနာ နယေနာတိ ဧတေန ဘူတနိဿိတာနံ ...တေဘူမကဓမ္မာနံ ပရိဂ္ဂ-ဟဝိဓိံ ဥလ္လင်္ဂေတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂ရ၉။ **ဥလ္လင်္ဂေန္တ**—တေနေဝေတ္ထ ကမ္မသဥ္ဇနိတာနိ (တာဝ) ဣန္ဒြိ-ယာနိ ကုသလာကုသလကမ္မံ ဥလ္လိင်္ဂေန္တိ။ အဘိ၊ ဋ၊၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ၊၁။၈၂။ ဥလ္လိင်္ဂေန္တီတိ ပကာသေန္တိ။ မူလဋီ၊၂။ရ၉။ ပဋိ သံ၊ဂံ။၉၆။ ဥလ္လိင်္ဂေန္တီတိ ဉာပေန္တိ ပကာသေန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၆။

ဥလ္လိင်္ဂေတွာ(ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဥ+လဂိ+ဏေ+တွာ] ပြ-ထုတ်ဖေါ်ပြ-သိစေ-၍။ တေန ။ပ။ ဥဒ္ဒေယျာတိ ဂါထာပဒံ ဥလ္လိင်္ဂေတွာ "တေနာ" တိအာဒိနာ ဝိဝရတိ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉ရ။

ဥလ္လိင်္ဂေန္တ (တိ) [ဥ+လဂိ+ဏေ+အန္တ] ပြ-ထုတ်ဖေါ်ပြ-သိစေ-သော၊သူ။ တေ စတူဟိ ဥပမာဟိ ဥလ္လိင်္ဂေန္တော "ဘဝဂ္ဂဂ္ဂဟဏာယာ"တိ အာဒိမာဟ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၉။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃ရ၂။)

ဥလ္လိင်္ဂေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+လဂိ+ဏေ+အန္တိ] ပြ-ထုတ်ဖေါ်ပြ-သိစေ-ကုန်၏။ ဥလ္လင်္ဂေတိ-ကြည့်။

ဥလ္လိတ္တ (တိ) [ဥ+လိပိ+တ] အထက်သို့ မျက်နှာမူ၍(အင်္ဂတေ)လိမ်းကျံအပ်သော၊ အတွင်း၌ (အင်္ဂတေ)လိမ်းကျံအပ်သော။ ကုဋိ နာမ ဥလ္လိတ္တာ ဝါ ဟောတိ အဝလိတ္တာ ဝါ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တာ ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၂၄။ ဥလ္လိတ္တာတိ အန္တောလိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၁၅၃။ ဥဒ္ဓံ မုခံ လိတ္တာ ဥလ္လိတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၃။ ဝိမတိ၊၁။၂ရ၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၂၃ရ။ (အဝလိတ္တ-လည်းကြည့်။)

ဥလ္လိတ္တကုဋိ (ထီ) [ဥလ္လိတ္တာ+ကုဋိ] အထက်သို့ မျက်နှာမူ၍ (အင်္ဂတေ) လိမ်းကျံအပ်သော၊ အတွင်း၌(အင်္ဂတေ)လိမ်းကျံအပ်သော-ကုဋိ-ကျောင်းငယ်၊ ဥလ္လိတ္တကုဋီ။အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥလ္လိတ္တကုဋိသချာ (ထီ) [ဥလ္လိတ္တကုဋိ+သချာ] အတွင်း၌(အင်္ဂတေ)လိမ်းကျံအပ်သော-ကုဋိ-ကျောင်းငယ်-ဟူသောအရေအတွက်။ ဥလ္လိတ္တ-

ကုဋ္ဌိသချံ န ဂစ္ဆတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၈။

ဥလ္လိင်္ဂါဝလိင်္ဂ (တိ) [ဥလ္လိင်္ဂါ+အဝလိင်္ဂါ] အတွင်း, အပဋ္ဌ (အင်္ဂတေ) လိမ်းကျံအပ်သော။ ဥလ္လိင်္ဂါဝလိင်္ဂါတိ အန္တရဗာဟိရလိင်္ဂါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဥလ္လိင်္ဂါဝလိင်္ဂကုဋိ (ထီ) [ဥလ္လိင်္ဂါဝလိင်္ဂ+ကုဋိ] အတွင်း, အပဋ္ဌ (အင်္ဂတေ) လိမ်းကျံအပ်သော-ကုဋိ-ကျောင်းငယ်။ ပဏ္ဏသာလမ္ပိ ဥလ္လိ-င်္ဂါဝလိင်္ဂကုဋိမေဝ ပဏ္ဏစ္ဆဒနံ။ ဝဇိရ။၁၉၃။

ဥလ္လိင်္ဂါဝလိင်္ဂစ္ဆဒန (တိ) [ဥလ္လိင်္ဂါဝလိင်္ဂ+ဆဒန] အတွင်း, အပဋ္ဌ (အင်္ဂတေ) လိမ်းကျံအပ်သော, အမိုးရှိသော။ (အမိုးရှိသော ဥလ္လိင်္ဂကုဋိ, အဝလိင်္ဂကုဋိ။) သစေ ပန ဥလ္လိင်္ဂါဝလိ-င်္ဂစ္ဆဒနဿ ဂေဟဿ လေပရက္ခဏတ္ထံ ဥပရိ တိဏေန ဆာဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

ဥလ္လိဟန္တ (တိ) [ဥ+လိဟ+အန္တ] (လျှာဖြင့်) လျက်သော၊သူ။ ခုရံဝ မဓုနာ လိတ္တံ၊ ဥလ္လိဟံ နာဝဗုဇ္ဈတိ။ ထေရ၊၃၂၂။ မဓုရဂိဒ္ဓေါ ခုရဓာ-ရာလေပတကပုရိသော ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဥလ္လုမ္ပတိ (ကြိ) [ဥ+လုပ (လုမ္ပ၊ လုပိ)+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၂၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၃။] ထုတ်ဆောင်၏။ (အကုသိုလ်မှ ထစေ၍ ကုသိုလ်၌ တည်စေ၏။ သာမဏေအဖြစ်မှ ထုတ်ဆောင်၍ ရဟန်းအဖြစ်၌ တည်စေ၏-စသည်။) ဥလ္လုမ္ပတု မ(ဝိ၊၃။၇၂)န္တိ ဥဒ္ဓရတု မံ၊ အကုသလာ ဝုဋ္ဌာ-ပေတွာ ကုသလေ ပတိဋ္ဌာပေတု၊ သာမဏေရ-ဘာဝါ ဝါ ဥဒ္ဓရိတွာ ဘိက္ခုဘာဝေ ပတိဋ္ဌာ-ပေတူတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ ဥလ္လုမ္ပတု ဘဝံ ဂေါ-တမော(ဒီ၊၁။၂၃၄)တိ ဥဒ္ဓရတု ဘဝံ ဂေါတ-မော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဥ-ဣစ္စုပသဂ္ဂယောဂေ လုမ္ပ-သဒ္ဒေါ, လုပိ-သဒ္ဒေါ ဝါ ဥဒ္ဓရဏတ္ထော ဟောတီတိ ဝုတ္တံ "ဥဒ္ဓရတူ"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၄။)

ဥလ္လုမ္ပန (န) [ဥ+လုပ (လုမ္ပ၊ လုပိ)+ယု] ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ သမြပ္ပစာရိနံ သီဿနံ ဝါ ဝိနိစ္ဆယဥလ္လုမ္ပနသြဝါဒဒါနဘာဝေ ဌတွာ ဝတ္တာ စ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၃၂၀။

ဥလ္လုမ္ပနဘာဝ (ပု) [ဥလ္လုမ္ပန+ဘာဝ] ထုတ်ဆောင်ခြင်းသဘော။ ဝတ္တာတိ **...သမြပ္ပစာရိနံ** ဥလ္လုမ္ပနဘာဝေ ဌတွာ ဝတ္တာ။ **နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။**

ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝသဏ္ဌိတ (တိ) [ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝ +သဏ္ဌိတ] ထုတ်ဆောင်-ကယ်တင်-ခြင်းသဘော၌ကောင်းစွာတည်သော။ ဥလ္လု-မ္ပနသဘာဝသဏ္ဌိတေနာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀)တိ သကလသံကိလေသတော, ဝဋ္ဋဒုက္ခတော စ ဥဒ္ဓရဏာကာရသဏ္ဌိတေန၊ ကာရုညာဓိပ္ပါ-ယေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၃၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၉။)

ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝါဝဋ္ဌိတ(တိ) [ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝ +အဝဋ္ဌိတ] ထုတ်ဆောင်-ကယ်တင်-ခြင်း သဘော၌တည်သော။ ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝါဝဋ္ဌိတော ဟုတွာ နိဂ္ဂဟာရဟာနံ ဓမ္မေနေဝ နိဂ္ဂဏှနကော ယာဝဒေဝ အကုသလာ ဝုဋ္ဌာပေတွာ ကုသ-လေ ပတိဋ္ဌာပနာယ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၁။

ဥလ္လေဟိတွာ (ကြိဝိ) [ဥ+လိဟ+တွာ] ဆွဲ-နုတ်-ဖြုတ်-၍။ ဒန္တုလ္လေဟကန္တိ ဒန္တေဟိ ဥလ္လေဟိတွာ၊ လုဉ္စိတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ ဒန္တေဟိ ဥလ္လေဟိတွာတိ ဥတ္တရ-ဒန္တေဟိ အဂ္ဂဏှိတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၄။

ဥလ္လုဋ္ဌိတ (တိ) [ဥ+လုဋ္ဌ+တ] ဖောင်ဖင်ခတ်-လောက်လက်ခတ်-သော။ လေခတ်အပ်သော

ထမ်းပိုးရှိသော။ (ဇာတ်၊သျှ။) ဥဒ္ဒါပဝတ္တံ ဥလ္လု-
င်္ဂိတ(ဇာ၊၂။၃၄၅)န္တိ တံ ဥဒကံ တီရမရိယာဒဗန္ဓံ
ဝါတာပဟတံ ဥလ္လင်္ဂိတံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၃။

ဥလ္လောက၁ (န)[ဥ+လုစ(လောက)+ဏ။ ဓာန်၌
ဥလ္လောစ-ဟုရှိသည်။ ဥလ္လောစ-ကြည့်။] အ
ထက်သို့မော်-မော့-ကြည့်အပ်သောအရပ်၊
အထက်အဘို့၊ ဗိတာန်၊ မျက်နှာကြက်။ ဥ-
လ္လောကာ ပဋ္ဌမံ သြဟာရေတဗ္ဗ(ဝိ၊၃။၆၀)န္တိ
ဥလ္လောကတော ပဋ္ဌမံ ဥလ္လောကံ အာဒိံ
ကတွာ အဝဟရိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။
ဥလ္လောကန္တိ ဥဒ္ဓံ သြလောကနဋ္ဌာနံ၊ ဥပရိ-
ဘာဂန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၃။ ဥလ္လောက-
တောတိ ဝိတာနတော၊ တံ ဟိ ဥဒ္ဓံ လုစီယတေ
ဗန္ဓီယတေတိ ဥလ္လောကန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊
ယော။၂၂၁။

ဥလ္လောက၂ (န) [အဝ+လုစ(လောက)+ဏ] (၁)
အခင်းအနီး၊ အဝတ်ကြမ်းအခင်း။ (တိ)(၂)
အောက်သို့ကြည့်သကဲ့သို့တည်သော။ (၁)
ဥလ္လောကံ အကရိတွာ(ဝိ၊၄။၂၉၆)တိ ဟေဋ္ဌာ
စိမိလိကံ အဒတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။ (တိ)(၂)
ဥလ္လောကပဒုမ-ကြည့်။

ဥလ္လောက၃ (ပု) [ဥ+လောက] ဖွင့်လှစ်အပ်-
ဖွင့်လှစ်၍ပြအပ်-သော လောက။ ဥလ္လောက-
ပသာဒန-ကြည့်။

ဥလ္လောကန (န)[ဥ+လောက+ယု] မော်-မော့
-ကြည့်ခြင်း။ သီသံ နီဟရိတွာ ဥဒ္ဓံ ဥလ္လောကနံ
ဝိယ ဂေါ်တြဘုဉာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၂။

ဥလ္လောကပဒုမ (န)[ဥလ္လောက+ပဒုမ] အောက်
သို့ကြည့်သကဲ့သို့တည်သော-အောက်ငိုက်
နေသော-ပဒုမ္မာကြာပွင့်။ ဥလ္လောကပဒုမာနီတိ
ဟေဋ္ဌာ သြလောကန္တာနိ ဝိယ တိဋ္ဌနပဒုမာနိ။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၆။(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆-၌ အာကာသ-
ပဒုမာနိ-ဟုရှိသည်။)

ဥလ္လောကပသာဒန (န) [ဥလ္လောက+ပသာဒန]
ဖွင့်လှစ်ပြအပ်သောလောကဖြင့် ကြည်ညိုစေ
ကြောင်းဖြစ်သော-လောကကိုဖွင့်လှစ်ပြ၍
ကြည် ညိုစေသော-လောကကိုဖွင့်ကြောင်း
ဖြစ်သော-တံခိုးပြာဋိဟာ။ ဥလ္လောကပသာဒနံ
နာမာတိပိ ပါဌော၊ တဿ လောကဝိဝရဏ-
ပါဋိဟာရိယန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၅။

ဥလ္လောကယန္တ (တိ)[ဥ+လောက+ဏယ+အန္တ]
မော်-မော့-ကြည့်သော၊သူ။ မမံ ဟိ ဝေါ
ဘိက္ခဝေ ဓဇဂ္ဂံ ဥလ္လောကယတံ ယံ ဘဝိဿတိ
ဘယံ ဝါ ဆမ္ဘိတတ္တံ ဝါ လောမဟံသော ဝါ။
သံ၊၁။၂၂၀။

ဥလ္လောကယမာန (တိ) [ဥ+လောက+ဏယ+
မာန] မော်-မော့-ကြည့်သော၊သူ။ သာမိနော
တုဋ္ဌပဟဋ္ဌံ မုခံ ဥလ္လောကယမာနော ဝိစရတီတိ
မုခုလ္လောကကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ အာဝဋ္ဋပရိ-
ယောသာနေ ဥဒ္ဓဂ္ဂါနိ ဟုတွာ မုခသောဘံ
ဥလ္လောကယမာနာနိ ဝိယ ဋ္ဌိတာနိ လောမာနိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။

ဥလ္လောကဟရဏ (န)[ဥလ္လောက+ဟရဏ] မျက်
နှာကြက်မှ (ပိုးမျှင်ကို) ပယ်ရှင်းရာအခါ။ (ဘာ
သာဋီ။) ဥလ္လောကဟရဏကာဒိသု ဥလ္လောကိ-
တဿ, ... သိယာ သမ္ဘဝေါတိ အာဟ
"ဣမိနာ ဝါ"တိအာဒိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၃။ သံ၊
ဋီ၊၂။၄၆၄။

ဥလ္လောကိတ (န) [ဥ+လောက+တ] (၁) မော်-
မော့-ကြည့်ခြင်း။ (တိ)(၂) မော်-မော့-ကြည့်
သော၊သူ။ (၃) မော်-မော့-ကြည့်အပ်သော။
(၁) အညာနိပိ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိ ပဋ္ဌတော
ပေက္ခနဝသေန သြလောကိတဥလ္လောကိတာ-
ပလောကိတာနိ နာမ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။
(-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၂။) (တိ)(၂) ဣတိ မဟာ-

သတ္တော ... သဗ္ဗေဝ အတ္တနော မုခံ ဥလ္လော-ကိတေ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၇။ (၃) တံ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ အာကာသေ ဥလ္လောကိတေ အာကာသတော သတ္တရတနဝဿံ ဝဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

ဥလ္လောကေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+လောက+ဏေ+တဗ္ဗ] မော်-မော့-ကြည့်အပ်သော။ န စ ဘိက္ခာ-ဒါယိကာယ မုခံ ဥလ္လောကေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၈၄။ န စ ဘိက္ခာဒါယိကာတိ ဣတ္ထီ ဝါ ဟောတု ပုရိသော ဝါ၊ ဘိက္ခာဒါနသမယေ မုခံ န ဥ-လ္လောကေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။

ဥလ္လောကေတိ (ကြိ) [ဥ+လောက+ဏေ+တိ] မော်-မော့-ကြည့်၏။ သော န ဥဒ္ဓံ ဥလ္လော-ကေတိ။ မ၊၂။၃၃၈။ **ဥလ္လောကေန္တိ**—သံ၊၃။ ၃၈၇။ **ဥလ္လောကေယျာသိ**—အံ၊၂။၄၆၃။ **ဥ-လ္လောကေယျာထ**—သံ၊၁။၂၂၀။ **ဥလ္လော-ကေသိ**—ဝိ၊၃။၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ **ဥလ္လောကေသိံ**—အပ၊၁။ ၃၈၈။

ဥလ္လောကေတုံ (ဗျ) [ဥ+လောက+ဏေ+တုံ] မော်-မော့-ကြည့်ခြင်းငှါ။ တွံ ပုရိသော ဟုတွာ ဥလ္လောကေတုံ န သက္ကောသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၃။

ဥလ္လောကေန္တ (တိ) [ဥ+လောက+ဏေ+အန္တ။ ထိုဒ္ဓ ဥလ္လောကေန္တီ၊] မော်-မော့-ကြည့်သော၊ သူ။ အထာဟဉ္စေဝ အယဉ္စ ပရိသာ ဘဂဝ-တော မုခံ ဥလ္လောကေန္တာ နိသိန္နာ ဟောမ။ မ၊၂။၂၂၂။ အထာယံ ပရိသာ မမဉ္စေဝ မုခံ ဥလ္လောကေန္တီ နိသိန္နာ ဟောတိ။ မ၊၂။၂၂၂။

ဥလ္လောကေန္တိ (ကြိ) [ဥ+လောက+ဏေ+အန္တိ] မော်-မော့-ကြည့်ကုန်၏။ ဥလ္လောကေတိ-ကြည့်။

ဥလ္လောကေယျာထ (ကြိ) [ဥ+လောက+ဏေ+ ယျာထ] မော်-မော့-ကြည့်ကုန်ရာ၏။ ဥ-လ္လောကေတိ-ကြည့်။

ဥလ္လောကေယျာသိ (ကြိ) [ဥ+လောက+ဏေ+ ယျာသိ] မော်-မော့-ကြည့်ရာ၏။ ဥလ္လော-ကေတိ-ကြည့်။

ဥလ္လောကေသိံ (ကြိ) [ဥ+လောက+ဏေ+ဣံ] မော်-မော့-ကြည့်ပြီ။ ဥလ္လောကေတိ-ကြည့်။

ဥလ္လောကေသိ (ကြိ) [ဥ+လောက+ဏေ+ဤ] မော်-မော့-ကြည့်ပြီ။ ဥလ္လောကေတိ-ကြည့်။

ဥလ္လောကေသုံ (ကြိ) [ဥ+လောက+ဏေ+ဥံ] မော် -မော့-ကြည့်ကုန်ပြီ။ ဥလ္လောကေတိ-ကြည့်။

ဥလ္လောစ (ပုန) [ဥ+လုစ+ဏ] ဗိတာန်၊ မျက်နှာ ကြက်။ ပုံနပုံသကမုလ္လောစံ၊ ဝိတာနံ ဒွယမီရိတံ။ ဥဒ္ဓံ လောစတေ ဗန္ဓီယတေတိ ဥလ္လောစံ၊ လုစ ဒဿနေ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၉၉။

ဥလ္လောလ (ပု) [ဥ+လောဠ+ဏ။ ဥလ+ဩလ။ ဥလ္လောလယတီတိ ဥလ္လောလော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၆၂။] လှိုင်းတံပိုးကြီး။ ဥလ္လောလော တု စ ကလ္လောလော၊ မဟာဝီစီသု ကထျတေ။ ဓာန်။ ၆၆၂။

ဥလ္လောလန (တိ) [ဥ+လောဠ+ယု] အထက် အထက်၌-ဆင့်ကာဆင့်ကာ-တုန်လှုပ်-လော် လီ-မတည်ငြိမ်-ရောက်ရက်ခတ်-စေတတ် သော။ ဥလ္လပနာတိ "အဟော သုခံ အဟော သုခ"န္တိ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ လပါပနကာ။ ဥလ္လော-လနာတိပိ ပါဌော၊ ဘတ္တပိဏ္ဍနိမိတ္တံ နဂ္ဂိဋ္ဌ ဥလ္လောလေန္တော သုနခေါ ဝိယ အာမိသဟေတု သတ္တေ ဥပရူပရိလာလနာ၊ ပရာဘဝါဝဉာတ-ပါပနကာတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

ဥလ္လောလေန္တ (တိ) [ဥ+လောဠ+ဏေ+အန္တ] တုန်လှုပ်စေသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥလ္လောဠ (တိ) [ဥ+လောဠ(လုဠ)+အ] ချောက်ချားသော၊ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်သော(အသံ)။ (ဇာတ်၊သျှ။၅၄။) ဒေဝနဂရံ ပဝိဋ္ဌာ အသူရာ ဝိယ ဥလ္လောဠံ ဥဋ္ဌာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၉။ ဘေတသံ ပဗ္ဗဇိတကာလေ ဇနပဒေါ ဥလ္လော-ဠော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။

ဥလ္လောဠသဒ္ဒ (ပု) [ဥလ္လောဠ+သဒ္ဒ] ချောက်ချား-အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်-သော အသံ။ စတ္တာရော ပဏ္ဍိတာ ဥလ္လောဠသဒ္ဒံ သုတွာ အဇာနန္တာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၄၁။

ဥသဘ¹ (ပု) [ဥသ+အဘ။ ဥသ+အဘ(ကဘ)။ ဥသတိ စိတ္တံ ပဝိသတီတိ ဥသဘော။ အဘော၊ ဥဿု စ။ "ဥသ ဒါဟေ"တိ ဝါ မာတုတ္တော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၃၂။(-၁၉၆၊ ၄၉၅။) ဥသတိ ပဋိပက္ခေ ဒဟတီတိ ဥသဘော၊ သေဋ္ဌော။ မောဂ်၊ရ။၁၂၆။ ဥဿာပေတိ ပစ္စနီကေတိ ဥသဘော။ ဥသ ဒါဟေ၊ အဘော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၉၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁-အလို "အာသဘ"ပုဒ်၌ အာ ကို ဥ ပြု၍ ဥသဘ-ဟုရုပ်ပြီးသည်။ ဖမဘ(သံ)] (၁) ဥသဘအသံ၊ (နွားလားတွန်သံကဲ့သို့သောအသံ)၊ သံစဉ်ခုနစ်ပါးတွင် နှစ်ခုမြောက်အသံ။ (၂) နွား။ (က) နွားထီး။ (ခ) နွားထူး၊ နွားမြတ်၊ နွားမျိုး၊ မင်္ဂလာနွားလား၊ နွားလားဥသဘ။ (နွားတစ်ရာ၏ အကြီးအကဲ (တနည်း) နွားခြံတစ်ရာ၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်သော နွားကို "ဥသဘ"ဟု ခေါ်သည်။ နွားတစ်ထောင်၏ အကြီးအကဲ (တနည်း) နွားခြံတစ်ထောင်၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်သော နွားကို "ဝသဘ"ဟုခေါ်သည်။ နွားအားလုံး၏ အကြီးအကဲဖြစ်၍ ဘေးရန်အားလုံးကိုလွှမ်းမိုးနိုင်သော ဖွေးဖွေးဖြူ ကြည့်ချင်စဖွယ်ဖြစ်သော ကြီးသောဝန်ကိုဆောင်နိုင်သော မိုးကြိုးတစ်ရာအသံတို့ဖြင့်လည်း မတုံလှုပ်သော နွားလားကို "နိသဘ" ခေါ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ဓာန်၊ဋီ။၉၉၆။ နွားတစ်ရာ, နွား တစ်ထောင်, နွားတစ် သိန်း, နွားကုဋေတစ်သိန်းတို့၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်သော နွားလားကို အစဉ်အတိုင်း "ဝသဘ, နိသဘ, ဝိသဘ, အာသဘ" ဟု ခေါ်သည်။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။) (၃) ကြက်တက်ပင်။ (၄) ဥသဘမည် သောဆေးပင်။ (၅) မြတ်သော၊ အမြတ်၊ ကြီး မြတ်သည်။ (၆) ဥသဘရာသီ (ပြိဿရာသီ)။ (၇) ဥသဘမည်သူ။ (နှ)(၈) ဥသဘ အတိုင်းအတာ၊ (က) တာ၂၀။ (ခ) ၂၈-တောင်။ (တိ) (၉) ဥသဘမည်သော၊ (ဥယျာဉ်)။

(၁) ဥသဘအသံ။ ဆဇ္ဇော ဥသဘော ဂန္ဓာရော မဇ္ဈိမော ဓေဝတော နိသာဒေါတိ ဧတေ သတ္တသရာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။ နဒန္တိ ဥသဘံ ဂါဝေါ။ ဓာန်။၁၃၃။ ယသ္မာ ပန သော သရော ဥသဘော ဝိယ နဒတိ၊ တသ္မာ ဥသဘောတိ ဝုစ္စတိ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၃၂။ (၂) နွား။ (က) နွားထီး။ ဥသဘော သုညာယ ဂေါသာလာယ ဂမ္ဘီရံ နဒိတဗ္ဗံ မညတိ။ အံ၊ ၁။၁၈၈။ ဥသဘောတိ ဂေါဏော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၁။ (ခ) နွားထူး၊ နွားမြတ်၊ နွားမျိုး၊ မင်္ဂလာနွားလား၊ နွားလားဥသဘ။ ယေ တေ ဥသဘာ ဂေါပိတရော ဂေါပရိဏာယကာ။ မ၊၁။၂၈၄။ ဥသဘ(မဟာနိ။၆၇)န္တိ မင်္ဂလဥသဘံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၈၇။ နိသဘသခ်တော ဥသဘော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ ဥသဘောရိဝ ဆေတွာ ဗန္ဓနာနိ။ သုတ္တနိ၊၂၈၃။ ဥသဘောတိ ဂေါပိ-တာ ဂေါပရိဏာယကော ဂေါယူထပတိ ဗလီ-ဗဒ္ဒေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။) (၃) ကြက်တက်ပင်။ အထော သိင်္ဂီစ ဥသဘော။ ဓာန်။၅၉၀။ (၄) ဥသဘ မည်သောဆေးပင်။ ဥသဘောသဂေါသေဋ္ဌေ-

သူသဘံ ဝိသယင္ဝိယံ။ ဓာန်။၉၉၆။ (အဘိဓာန်ဋီကာအလိုမူ-ဥသဘော ဥသဘေ သေဋ္ဌေ-ဟုရှိရမည်။ ဤ၌ ဥသဘမည်သော ဆေးပင်ဟူသည် ကြက်တက်ပင်ကိုပင် ဆိုလိုဟန်တူသည်။) (၅) မြတ်သော၊ အမြတ်၊ ကြီးမြတ်သည်။ (ဝိသိဋ္ဌာရိယနာဂေကောသဘဂ္ဂါ မောက္ခပုင်္ဂဝါ။ သီဟကုဉ္ဇရသဒ္ဒူလာဒိ တုသမာသဂါ ပုမေ-ဟူသော အဘိဓာန် ထောက်၍ "ပုံလိင်"ဟုမှတ်ရမည်။) မဇ္ဈေ သိဝိနံ ဥသဘောမှိ ဇာတော။ ဇာ၊၂။၄၆။ ဥသဘောမှိတိ ဇေဋ္ဌကရာဇာ ဟုတွာ ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။ ပုရိသူသဘ(ဝိ၊၁၄၈)လည်းကြည့်။ (၆) ဥသဘရာသီ (ပြိဿရာသီ)။ မေသာဒိကောဒ္ဒါဒသကောဋ္ဌာသော ရာသိ နာမ၊ အာဒိနာ ဥသဘ…မိနေ သင်္ဂဏှာတိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁။

(၇) ဥသဘမည်သူ။ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ ဥသဘအမည်ဖြင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတစ်ဆူ၊ မထေရ်နှစ်ပါးဟု သုံးဦးတွေ့ရသည်။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကား ဣသိဂိလိတောင်သို့ ဝင်တော်မူကြကုန်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါငါးရာတို့တွင် တစ်ဆူအပါအဝင်ဖြစ်သော ဥသဘပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဖြစ်သည်။ ဥသဘ-ဉ္စိဒ္ဓါ ဇာလိနိံ ဒုက္ခမူလံ။ မ၊၃။၁၁၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁။)

ဥသဘထေရ်နှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးကား ကောသလတိုင်း သူဋ္ဌေးမျိုး၌ ဖြစ်သော ဥသဘအမည်ရသော အမျိုးကောင်းသားတည်း။ ဇေတဝန်ကျောင်းလွှတ်ပွဲ၌ ဘုရားရှင်အား ကြည်ညို၍ ရဟန်းပြုခဲ့သည်။ မိုးအခါတွင် စိမ်းစို၍ မွှေ့လျော်ဖွယ်ကောင်းသော တောတောင်တို့ကို မြင်ရသဖြင့် "စိတ်စေတနာမရှိသော သစ်ပင် စသည်တို့သည်ပင် ဥတုနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် ကြီးပွားကြသေး၏၊ ငါသည် လျောက်ပတ်သော ဥတုကိုရရှိသောကြောင့် ဂုဏ်တို့ဖြင့် အဘယ်ကြောင့် ကြီးပွားခြင်းသို့ မရောက်ဘဲရှိအံ့နည်း" ဟုဆင်ခြင်၍ ဝိပဿနာ ပွားများသောကြောင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်လေသည်။ ထိုမထေရ်သည် ဤကမ္ဘာမှ သုံးဆယ့်တစ်ကမ္ဘာအထက် သိခီဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်၌ ဘုမ္မစိုးနတ်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်အား မန္ဒာရဝ=ထင်ရှားပန်း =နတ်ပန်းတို့ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့ဘူးသောကြောင့် မန္ဒာရဝပုပ္ဖပူဇက ထေရ် ဟုလည်း အမည်တွင်သည်။ ထေရ။၂၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆-၈။ အပ၊၁။၁၉၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။

အခြား ဥသဘအမည်ရသောမထေရ်၏ အကြောင်းအရာကား-ကပိလဝတ်ပြည် သာကီဝင်မင်းမျိုး၌ ဖြစ်သောသူတည်း၊ ဘုရားရှင် ကပိလဝတ်နေပြည်တော်သို့ ကြွတော်မူရာကာလ ဆွေတော်မျိုးတော်တို့အစည်းအဝေး၌ မြတ်စွာဘုရား၏တန်ခိုးအာနုဘော်ကို ဖူးမြင်ရ၍ သဒ္ဓါ တရားဖြစ်ကာ ရဟန်းပြုရာတွင် ဥသဘ ထေရ် ဟု အမည်တွင်သည်။ ရဟန်းတရားအားမထုတ်ဘဲ နေ့၌ အပေါင်းအဖော်တို့ဖြင့် ပျော်ပျော်နေ၍ ညဉ့်အိပ်ခြင်းဖြင့် အချိန်ကုန်စေသူဖြစ်သည်။ တစ်ခုသောညဉ့် သတိလက်လွှတ် အိပ်နေစဉ် "ဆံပင်ကိုပယ်၍ သရက်ရွက်နုရောင် သင်္ကန်းဝတ်လျက် ဆင်စီးပြီး မြို့တွင်းသို့ဆွမ်းခံဝင်စဉ် စည်းစိမ်ခံစားနေသူ လူအပေါင်းကို မြင်ရသဖြင့် ရှက်၍ ဆင်ပေါ်မှ ဆင်းကာ မိမိကိုယ်ကို ကြည့်မိသည်"ဟု အိပ်မက်မြင်မက်သဖြင့် သံဝေဂရသောကြောင့် ဝိပဿနာပွားများသောအခါ ရဟန္တာဖြစ်လေသည်။ ထိုမထေရ်သည် ဤကမ္ဘာမှ သုံးဆယ့်တစ်ကမ္ဘာ အထက် သိခီဘုရားရှင်၏သာသနာတော်၌ အမျိုးကောင်းသား ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်အား ကြို့သီးပေးလှူဘူးသောကြောင့် ကောသမ္ဗဖလိယ ထေရ်ဟုလည်း အမည်ရသည်။

ဇနေတိ ဘိယျော ဥသဘဿ ကလျတံ။

ထေရ၊ ၂၅၈။ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ သာကိယရာဇ-ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဥသဘောတိ လဒ္ဓနာမော … ပဗ္ဗဇိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈။ (-အပ၊ ၂။၉၄။)

(န)(၈) ဥသဘအတိုင်းအတာ၊ (က) တာ ၂၀=အတောင် ၁၄၀။ တာယ ယဋ္ဌိယာ ဝီသတိယဋ္ဌိယော ဥသဘံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ရ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၆၀။) (ခ) ၂၈-တောင်၊ ၂၈-တောင်ရှိသော အရပ်ဌာန။ ဥသဘေ ဥသဘေ ပေါက္ခရဏီ ခဏာပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အဋ္ဌဝီသတိဟတ္ထဋ္ဌာနံ ဥသဘံ နာမ။ …ဥသဘေ အဋ္ဌဝီသတိဟတ္ထပ္ပ-မာဏေ ဌာနေ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၈။ (၉) ဥသဘမည်သော (ဥယျာဉ်)။ (ပိယဒဿီဘုရားရှင် ဓမ္မစကြာ ဟောတော်မူရာဥယျာဉ် ဖြစ်သည်။) ဥသဘုယျာန-ကြည့်။

ဥသဘ[၂] (တိ) [ဥသဘ+ဏ။ အာသဘ+ဏ] နွားလား ဥသဘနှင့်တူသော၊ နွားလားဥသဘ အတူ ကြီးမြတ်တော်မူသော၊သူ။ ဥသဘံ ပဝရံ ဝီရံ။ သုတ္တနိ။၃ရ၈။ မ၊ ၂။၄၁၂။ အပ၊၁။၁၂၆၊ (-၂၃ရ။) အစ္ဆမ္ဘိတတ္တေန ဥသဘသဒိသတာယ ဥသဘံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၁။ ဥသဘန္တိ ဝသဘော နိသဘော ဝိသဘော အာသဘောတိ စတ္တာ-ရော ဇေဋ္ဌပုင်္ဂဝါ။ … အယမ္ပိ ဗြာဟ္မဏော မုခါရုဠှဝသေန ကေန္တပသီဒနဝသေန အာ-သဘန္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဥသဘန္တိအာဒိမာဟ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၉၁။ (ဤအလို ဥသဘ-ကား အာသဘ-မှ အာ-ကို ဥပြု၍ ပြောင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ယင်းနောင် ဏ ပစ္စည်းသက်ရသည်။)

ဥသဘ[၃] (တိ) [ဥသဘ+ရာဇ] နွားလားဥသဘ မင်း။ ဥသဘရာဇ-ကြည့်။

ဥသဘက (ပုန) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ကြက်သွန်နီ ဥ။ ဥသဘက(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀) ဥမ္မသုဝိယိ။ ဝဇိရ။ ၃၁၉။ သျ။၉၄။

ဥသဘက္ခန္ဓ (ပု) [ဥသဘ+ခန္ဓ] ဥသဘက္ခန္ဓမည်သူ။ (ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၏ သားတော်ဖြစ်သည်။) ပဒုမာနာမ သာ နာရီ၊ ဥသဘ-က္ခန္ဓော အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၅ရ။)

ဥသဘဂန္ဓ (ပု) [ဥသဘ+ဂန္ဓ] နွားလားဥသဘ ၏ အနံ့။ ဂါဝီ ဝေ စ ကဒါစိ ဥသဘဂန္ဓေန ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။

ဥသဘဂါမီ (တိ) [ဥသဘ+ဂမု+ဏီ] နွားလား ဥသဘကဲ့သို့ သွားလေ့ရှိသော၊သူ။ သုဝဏ္ဏ-ဝဏ္ဏော ဥသဘဂါမီတိအာဒိကာ ပဋိဘာဂံ ဥပနိမာယ ဝုတ္တတာယ ပဋိဘာဂူပနိမာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ရ။

ဥသဘစမ္မ (နု) [ဥသဘ+စမ္မ] နွားလားဥသဘ ၏ အရေ။ တထာဂတဿ ဟိ ဒဟရကာလေ သင်္ကုသတသမ္ဗာဟတံ ဥသဘစမ္မံ ဝိယ ဝိဟတဝလိကော ကာယော ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂ရ၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၈။)

ဥသဘဆိန္နဝိသာဏ (ပု) [ဥသဘ+ဆိန္နဝိသာဏ] ကျိုးသောဦးချိုရှိသော-ဦးချိုကျိုးသော-နွားလား။ ဝေမေဝ ခေါ် အဟံ ဘန္တေ ဥသဘဆိန္နဝိသာ-ဏသမေန စေတသာ ဝိဟရာမိ။ အံ၊၃။၁၈၃။ ဥသဘဆိန္နဝိသာဏသမေနာတိ ဥသဘဿ ဆိန္နဝိသာဏဿ စိတ္တသဒိသေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၃။ ဆိန္နာနိ ဝိသာဏာနိ ဧတဿာတိ ဆိန္န-ဝိသာဏော၊ ဥသဘော စ သော ဥသဘဆိန္န-ဝိသာဏော စာတိ ဥသဘဆိန္နဝိသာဏော။ ဝိသေသနပရနိပါတော့ ဆိန္နဝိသာဏော ဥသဘော၊ ဝိသေသနပ်ရောယံ သမာသော။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၅။

ဥသဘဋ္ဌာန (နု) [ဥသဘ+ဌာန] ဥသဘ အတိုင်း အရှည်ရှိသောအရပ်။ ဥဒ္ဓံ ဥပ္ပတန္တော စတ္တာရိပိ အဋ္ဌပိ ဥသဘဋ္ဌာနာနိ ဥပ္ပတတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။

ဥသဘတ္ထေရ (ပု) [ဥသဘ+ထေရ] ဥသဘ

ထေရ်။ အာယသ္မတော ဥသဘတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆၊၄၀၈။ ဥသဘ (၇) ကြည့်။

ဥသဘဒါန (န) [ဥသဘ+ဒါန] နွားလားဥသဘ အလှူ။ (နွားမတို့၏အလယ်၌ နွားလားဥသဘ ကို လွှတ်ခြင်းကို နွားလားဥသဘ အလှူဟု ခေါ်သည်။) ဥသဘဒါန(ဝိ၊၅။၂၃၁)န္တိ ဂေါ- ဂဏဿ အန္တရေ ဥသဘဝိဿဇ္ဇနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၃။

ဥသဘပ္ပမာဏ (တိ) [ဥသဘ+ပမာဏ] တစ် ဥသဘအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဥသဘပ္ပမာ- ဏောပိ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅)တိ ဝီသ- တိယဋ္ဌိယော ဥသဘံ။ တသ္မိံ ဥသဘပ္ပမာဏေ ပဒေသေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။

ဥသဘဗလ (န) [ဥသဘ+ဗလ] နွားလားဥသဘ ၏-ခွန်အား-စွမ်းအား။ ယထေဝ ဟိ နိသဘ- သင်္ခါတော ဥသဘော ဥသဘဗလေန သမန္နာ- ဂတော စတူဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိံ ဥပ္ပီဠေတွာ အစလဋ္ဌာနေန တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။

ဥသဘမုခ (န) [ဥသဘ+မုခ] ဥသဘမုခမည် သောအဝ။ တဿ စတူသုပဿေသု သီဟ- မုခံ ဟတ္ထိမုခံ အဿမုခံ ဥသဘမုခန္တိ စတ္တာရိ- မုခါနိ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။

ဥသဘယုဒ္ဓ (န) [ဥသဘ+ယုဒ္ဓ] နွားလားဖြင့် စစ်ထိုးခြင်း၊ နွားလားတိုက်ပွဲ။ ဥသဘယုဒ္ဓံ အဇယုဒ္ဓံ။ ဒီ၊၁။၆၊၆၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၅။)

ဥသဘရာဇ (ပု) [ဥသဘ+ရာဇ] နွားလား ဥသဘ မင်း။ ဥသဘရာဇာဝ သောဘန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၃။ ဥသဘောဟီတိ သဗ္ဗသေတေဟိ ဥသဘရာဇူဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၅။

ဥသဘလက္ခဏ (န) [ဥသဘ+လက္ခဏ] နွား လား၏-ကြန်အင်-လက္ခဏာ။ (အဋ္ဌကထာ အလိုတည်း။ မဏိလက္ခဏ-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉-ကြည့်။) နွားလား၏ ကြန်အင်လက္ခဏာကို ပြသော ကျမ်း။ (ဋီကာအလို။) မဟိံသလက္ခဏံ ဥသ- ဘလက္ခဏံ။ ဒီ၊၁။၉။ မဟာနိ။၂၉၇။ လက္ခဏန္တိ တေသံ လက္ခဏပ္ပကာသကသတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၇၂။

ဥသဘဝတီပုရ (ပု၊န) [ဥသဘဝတီ+ပုရ] ဥသဘဝတီမြို့။ ဥသဘဝတီပုရေ ပုရုတ္တမေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၅။

ဥသဘဝတီ (တိ) [ဥသဘဝန္တု+ဤ] နွားလား ဥသဘ-ရှိ-ပေါများ-သော၊ ဥသဘဝတီမည် သော၊(မြို့)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥသဘဝတီနဂရ (ထီ၊န) [ဥသဘဝတီ+နဂရ] ဥသဘဝတီမြို့။ အထာပရေန သမယေန မဟာပဒုမော မုနိဝသဘော ဥသဘသမဂတိ ဥသဘဝတီနဂရံ ဥပနိဿာယ ဝသံ ဥပဂဉ္ဆိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၃၊(-၂၉၅။)

ဥသဘဝိတ္ထာရ (တိ) [ဥသဘ+ဝိတ္ထာရ] တစ် ဥသဘ အကျယ်ရှိသော။ ဥသဘော သု ပဿေသု ဒွေ ဒွေ ဥသဘဝိတ္ထာရေ မဂ္ဂေ ... ကာရာ- ပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

ဥသဘဝိဿဇ္ဇန (န) [ဥသဘ+ဝိဿဇ္ဇန] နွား လားဥသဘကို လွှတ်ခြင်း။ ဥသဘဒါန-ကြည့်။

ဥသဘသတ (န) [ဥသဘ+သတ] နွားလား ဥသဘတို့၏ အရာ။ သတ္တ စ ဥသဘသတာနိ ... ဟောန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၂၀။

ဥသဘသမဂတိ (တိ) [ဥသဘသမဂတ+ဤ] နွားလားဥသဘအတူ သွားခြင်းရှိတော်မူသော၊ သူ(မြတ်စွာဘုရား)။ ဥသဘဝတီနဂရ-ကြည့်။

အဘိဓာန်-၄(၂)-၄၀-ပ.မ.သ.စ

ဥသဘသဟဿ (န) [ဥသဘ+သဟဿ] နွားလားဥသဘအထောင်။ ယဿ ဥသဘသဟဿာနိ၊ တဒါ ယောဇေန္တိ ဝီသတိ။ ဇာ၊၂။ရ၁။

ဥသဘာဇာနီယ (ပု) [ဥသဘ+အာဇာနီယ] အာဇာနည်နွားလား။ အဿာဇာနီယော ဥသဘာဇာနီယော ပုရိသာဇာနီယော။ သံ၊၃၊၂။၂၆၂။ အံ၊၃၊၂။၂၉၂။

ဥသဘာဇည (ပု) [ဥသဘ+အာဇည] အာဇာနည်နွားလား။ ဥသဘာဇညော အဿာဇညော ဟတ္ထာဇညော။ ထေရ၊၃၁။၈၄။

ဥသဘုယျာန (န) [ဥသဘ+ဥယျာန] ဥသဘမည်သောဥယျာဉ်။ ဝတ္တိ စက္က မဟာဝီရော၊ ဥသဘုယျာနေ မနောရမေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၂။

ဥသဒ္ဒ (ပု) [ဥသ+သဒ္ဒ] ဥသ-သဒ္ဒါ။ ပတိပုဗ္ဗော ဥသ-သဒ္ဒေါ ရုဇာယန္တိ ဟိ နေရုတ္တိကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈။

ဥသာ (ထီ) [ဥသ+အ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဥဓါ(သံ)] (၁) ဘောဇဉ် (သစ်သီးကြီးငယ်)။ (၂) အပူငွေ့၊ ပါစကတေဇောဓာတ်။ (၁)(၂) အတ္တိ နေသံ ဥသာမတ္တံ။ ဇာ၊၂။၁ရ၆။ ဥသာမတ္တန္တိ ဘောဇနမတ္တံ။ ဥသာတိ ဟိ ဘောဇနဿ နာမံ၊ တဿ စ အတ္ထိတာယ။ အထ ဝါ ဥသာတိ ဥသ္မာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၉။ (-အံ၊၃၊၂။၁၉၅။) ဥသာမတ္တန္တိ ကေဒိဝသေ ယာပနမတ္တံ ဖလာဖလံ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။ ဥသာတိ ဥသ္မာ၊ ပါစကတေဇောဓာတုယာ နာမမေတံ။ တဒတ္ထာယ ပန ဘုဥ္ဇိတဗ္ဗတာယ သဗ္ဗာနိပိ ဘောဇနာနိ ဥသာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ဥသိန္ဒရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥသိန္ဒရမင်း။ ဥသိန္ဒရော ကဿပေါ စ၊ အာသဘော စ ပုထုဇ္ဇနော။ ဇာ၊၂။၁၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၃။ (-ဇာ၊၂။၂ရ၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၄၅။)

ဥသိရကလာပ (ပု) [ဥသိရ+ကလာပ] ပန်းရင်းမြက်စည်း။ အထ ဒွေ တရုဏနာဂါ သောဏ္ဍာဟိ ဥသိရကလာပေ ဂဟေတွာ ကေလာသကူဋံ မဇ္ဈန္တာ ဝိယ နှာပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀။ ဥသိ(သီ)ရ လည်းကြည့်။

ဥသီနက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥသီနကမင်း။ နာယံ မိဂါနမတ္ထာယ၊ ဥသီနက ဘဝိဿာမိ။ ဇာ၊၁။၂၄၈။ အတီတေ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသိယံ ဥသီနကော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၂။

ဥသီနကရာဇ (ပု)[ဥသီနက+ရာဇ] ဥသီနကမင်း။ ဥသီနကရာဇာပိ ဩရောဓေ ဂဟေတွာ ပါသာဒံ အဘိရုဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။

ဥသိ(သီ)ရ (န) [ဝသ+ဤရ။ ဥသ+ဤရ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၀၁။ ဝသန္တိ ဝါသံ ကရောန္တိ ဧတေနာတိ ဥသီရံ။ ဗီရဏမူလံ။ မောဂ်၊ရ။၁၆၉။ ဥသိရ+သဏ်။ ဥသီရဿ မူလံ ဥသီရံ။ မောဂ်၊၄။၆ရ။ ဥဂီရ(သံ)] (၁) ပန်းရင်းပင်၊ ပန်းရင်းမြက်။ (၂) ဖြိတ်-မြက်မွှေး-ရှင်မွှေးလွှန်း-မြက်ပင်၏အမြစ်၊ ပန်းရင်း။ (အမရကောသဘာသာဋီကာ၌ ဗီရဏ-ကို ဖြိတ်၊ မြက်မွှေး၊ ရှင်မွှေးလွှန်း-ဟုပြန်ဆိုသည်။) (၁) ဥသီရဥ္စ ဗီရဏဥ္စ ဥသီရဗီရဏံ။ ကစ္စည်း၊သုတ္တ။၃၂၃။ ကာသံ ကုသံ ပေါဋကိလံ၊ ဥသိရံ မုဥ္ဇပဗ္ဗဇံ။ ဇာ၊၂။၃၂၆။ ပဏ္ဏသာလာတိ ဥသီရပဗ္ဗဇာဒီဟိ ပဏ္ဏေဟိ ဆာဒိတာ နိဝသနသာလာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဥသီရတိဏ-လည်းကြည့်။ (၂) မူလံ တုသီရံ ဗီရဏဿ ဟိ။ ဓာန်။၆၀၁။ ဗီရဏဿ သေတကုသုမဿ တိဏဝိသေသဿ မူလံ ဥသီရံ နာမ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၀၁။ ဥသီရံ မုဥ္ဇပဗ္ဗဇံ၊ ဥရဿ ပနုဒိဿာမိ။ ထေရ။၂၂၆။ မူလဗီဇံ နာမ ဟလိဒ္ဒိ...ဥသီရံ ဘဒ္ဒမုတ္တကံ။ ဝိ၊၂။၅၂။ တဏှာယ မူလံ ခဏထ၊

ဥသီရတ္ထော၀ ဗီရဏံ။ ဓမ္မ၊၆၁။ ယထာ ဥသီ-ရေန အတ္ထိကော ပုရိသော မဟန္တေန ကုဒါ-လေန ဗီရဏံ ခဏတိ၊ ဝေမဿာ မူလံ ခဏထာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊၃၊၂။၃၃၁။ ဥသီရ-တ္ထော၀ ဗီရဏံ၊ ထေရ၊၂၈၄။ ယထာ ဥသီရေန အတ္ထိကော ပုရိသော မဟန္တေန ကုဒါလေန ဗီရဏာပရနာမံ ဥသီရံ နာမ တိဏံ ခဏတိ၊ **ဝေမဿ** မူလံ ခဏထာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၃၊၂။၉၆။

ဥသီရကလာပက (ပု) [ဥသီရ+ကလာပက] ပန်းရင်းမြက်စည်းတို့၏အပေါင်း၊ ပန်းရင်းမြက်စည်းထုံး။ ထေရဿ သရီရံ စိတကံ အာရော-ပေတွာ ဥသီရကလာပကေဟိ အာလိမ္ပေသုံ။ သံ၊၃၊၃။၂၅၃။

ဥသီရတိဏ (နု) [ဥသီရ+တိဏ] ပန်းရင်းမြက်။ ကောစ္ဆေနာတိ ဥသီရတိဏာဒီနိ ဗန္ဓိတွာ သမံ ဆိန္ဒိတွာ ဂဟိတကောစ္ဆေန။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၈။

ဥသီရတ္ထ (တိ) [ဥသီရ+အတ္ထ] ပန်းရင်းဖြင့်အလိုရှိသောသူ။ ဥသီရ(၂)ကြည့်။

ဥသီ(သိ)ရဒ္ဓဇ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥသီရ-ဒ္ဓဇတောင်။ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဥသီ(သိ)ရ-ဒ္ဓဇော နာမ ပဗ္ဗတော။ ဝိ၊၃၊၃။၂၂၈။ ဒီ၊၃၊၁။ ၁၅၆။ မ၊၃၊၂။၁၀၅။ အံ၊၃၊၁။၇၆၊၃၇၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၃၊၁၁၁။ သုတ္တနိ၊၃၊၂။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊၃၊၂၄၈။

ဥသီ(သိ)ရနာဠိ (ထီ) [ဥသီရ+နာဠိ] ပန်းရင်းရိုးတံ။ မူလာနိ ဥဒ္ဒရေယျ အန္တမသော ဥသီရနာဠိ-မတ္တာနိ။ အံ၊၁၊၂၀၅၊၅၁၉။ ဝိ၊၃၊၁။၈၁။ မ၊၃၊၁။ ၁၃။ ဥဒါန၊၃၊၂၅-၌ ဥသီရနာဠမတ္တ-ဟုရှိသည်။

ဥသီရပါဒုကာ (ထီ) [ဥသီရ+ပါဒုကာ] ပန်းရင်းမြက်ဖြင့် ပြုအပ်သောခြေနင်း။ ဥသီရပါဒုကာ-တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊၃၊၃။၃၆၈။

ဥသီ(သိ)ရမယ (တိ) [ဥသီရ+မယ] ပန်းရင်းမြက်ဖြင့်ပြီးသော။ ကောစ္ဆံ နာမ ဝါကမယံ ဝါ ဥသီရမယံ ဝါ မုဉ္ဇမယံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၅၉။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၈၉၊၄၄၅။ ကောစ္ဆန္တိ ဥသီရမယံ ဝါ မုဉ္ဇ-ပဗ္ဗဇမယံ ဝါ။ ဝိ၊၃၊၄။၅၉။

ဥသု (ထီ၊ပု) [ဣသ+ဥ။ ဥသ+အ။ ဣသ ဂမနေ၊ ဥ၊ ဣဿု။ ဥသ ဒါဟေ ဝါ။ ဓာန်ဋီ။၃၈၉။ ဣဖု (သံ)] မြား။ ဥသု စ ကာရကံကော သူစိ သာရထိ။ ဝိ၊၁။၁၃၈။

ဥသုကာရ (တိ) [ဥသု+ကရ+ဏ] မြားပြုလုပ်သောသူ။ မြားသမား၊ လေးသမား။ ဥသု-ကာရာ နမယန္တိ တေဇနံ။ မ၊၂။၃၀၈။ ဥသု-ကာရာတိ ဥသုကာရကာ။ မ၊၃၊၃။၂၃၆။

ဥသုကာရက (တိ) [ဥသု+ကာရက] မြားပြုလုပ်သောသူ။ မြားသမား၊ လေးသမား။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥသုကာရာကတ (တိ) [ဥသုကာရ+အကတ] မြားသမားသည်-မပြုအပ်-မချွန်အပ်-သော။ ဥသုကာရာကတေန စ(ဇာ၊၁။၇၁)တိ ဥသုကာ ရေဟိပိ အကတေန။ ဇာ၊၃၊၂။၂၅၂။

ဥသုတ္တ (တိ) [ဥ+သုတ္တ] ပါဠိတော်မှကင်းသော၊ ပါဠိတော်မဟုတ်သော (တရား)။ အသုတ္တကန္တိ သုတ္တဝိရဟိတံ၊ ဥသုတ္တံ တတြ နတ္ထီတိ အဓိ-ပ္ပါယော။ ဝဇိရ။၅၇၆။

ဥသုဒဏ္ဍက (ပု၊နု) [ဥသု+ဒဏ္ဍက] မြားပြုလုပ်ကြောင်းဖြစ်သောတုတ်၊ မြားတံ။ အညတရံ ဥသုကာရံ ဥသုဒဏ္ဍကံ ဥသုယန္တေ ပက္ခိပိတွာ အက္ခိကောဋိယာ သြလောကေတွာ ဥဇုံ ကရောန္တံ ဒိသွာ။ ထေရ၊၃၊၁။၈၉။

ဥသုပါတ (ပု) [ဥသု+ပါတ] မြားကျရာအရပ်။ ဥသုပါတေ(ပဋိသံ၊၃၊၁။၂၆)တိ ဇိယာဝေဂ-က္ခိတ္တဥသုနော ပတနဋ္ဌာနေ။ ပဋိသံ၊ဋ၊။၅၁-၂။

ဥသုပါတန (န) [ဥသု+ပါတန] မြားကျရာအရပ်။ နာဂေါပိ မေ န မုစ္စေယျ၊ အာဂတော ဥသုပါတနံ။ ဇာ၊၂။၁၇၄။

ဥသုပ္ပဟာရ (ပု) [ဥသု+ပဟာရ] မြားဖြင့်-ပုတ်ခတ်-ပစ်ခြင်း၊ လေးပစ်ခြင်း။ သတ္တိပ္ပဟာ-ရာနံ အသိပ္ပဟာရာနံ ဥသုပ္ပဟာရာနံ။ မ၊၃။ ၁၇၄။ သံ၊၃။၃၈၅။ အံ၊၁။၄၃၂။

ဥသုမ (ထီ၊န) [ဥသု+ဋ္ဌမ။ ဥသတိ ဒဟတီတိ ဥသုမံ။ မောဂ်၊ရ။၁၃၀။ ဥဗ္ဗန်(သံ)] (၁) အပူ၊ အခိုးအငွေ့၊ ကိုယ်ငွေ့၊ တေဇောဓာတ်။ (တိ)(၂) ပူသော။ (၁) ဥသ္မဋ္ဌ ပဋိစ္စာတိ...ဥသုမံ ပဋိစ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ ယံ တေဇော တေဇောဂတံ ဥသ္မာ ဥသ္မာဂတံ ဥသမံ ဥသုမဂတံ။ အဘိ၊ ဓ။၂၀၂။ ဥသုမန္တိ ဗလဝဥသ္မာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။) ဥသုမ(အဘိဝိ။၈၅)န္တိ စက္ခု-ဥသုမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ဒနုပထဝိယာ စ ယတ္တကံ ဌာနံ ဥသုမာယ အနုဂတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။) (တိ) (၂) ဥသုမ-ဝါတ-ကြည့်။

ဥသုမကဇာတ (တိ) [ဥသုမက+ဇာတ] ဖြစ်သော အပူငွေ့ရှိသော-အခိုးအငွေ့ထွက်သော-ရေရှိသော။ ဥဿဒကဇာတောတိ ဥသုမက-ဇာတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။

ဥသုမဂတ (တိ) [ဥသုမ+ဂတ] အပူ-အခိုးငွေ့-အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ အပူ၊ အခိုးအငွေ့။ ဥသုမမေဝ ဥသုမဘာဝံ ဂတန္တိ ဥသုမဂတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ ဥသုမန္တိ စက္ခုဥသုမံ၊ တဒေဝ ဥသုမဂတံ၊ သဘာဝေနေဝ ဥသုမဘာဝံ ပတ္တန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၇၈။

ဥသုမဇာတ (တိ) [ဥသုမ+ဇာတ] ဖြစ်သော-ကိုယ်ငွေ့-အပူ-ရှိသော။ တသ္မိံ ကုပ္ပိတေ အယံ ကာယော သန္တပ္ပတိ၊ ကောပါကဇရာဒိဘာဝေန ဥသုမဇာတော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၄၅။ ဥသုမဇာတောတိ ဥသ္မာဘိဘူတော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၀။ ဥဿဒက-ဇာတောတိ ဥသုမဇာတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။

ဥသုမဇာတဟဒယ (တိ) [ဥသုမဇာတ+ဟဒယ] ဖြစ်သောပူသောနှလုံးရှိသော၊ စိတ်နှလုံးပူ လောင်သော၊သူ။ ဥသုမဇာတဟဒယော(မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၄)တိ ဥတ္တတ္တဟဒယော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁။

ဥသုမနိက္ခမန (န) [ဥသုမ+နိက္ခမန] အခိုးအငွေ့ ထွက်-အခိုးအငွေ့ကိုထွက်စေ-ခြင်း။ ဥသုမ-နိက္ခမနတ္ထံ ဘာဇနာနိ ထောကံ ဝိဝရိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

ဥသုမဝဋ္ဋိ (ထီ) [ဥသုမ+ဝဋ္ဋိ] အခိုးအငွေ့-အခွေ-အလိပ်-အလုံး။ မတ္တကတော ဥသုမဝဋ္ဋိ ဝိယ ဥဋ္ဌဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။)

ဥသုမဝါတ (ပု) [ဥသုမ+ဝါတ] ပူသောလေ၊ လေပူ။ ဥစ္စာရပဿာဝါဒီတိ အာဒိသဒ္ဒေန ပိတ္တိသေမှလသိကာဒိနီဟရဏဝါတဿ စေဝ ဥသုမဝါတဿ စ သင်္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၄။

ဥသုမာကာရ (ပု) [ဥသုမ+အာကာရ] ပူလောင်သောအခြင်းအရာ။ ဥသ္မာ တိ ဥသုမာကာရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။

ဥသုမုဋ္ဌိကရဏ (န) [ဥသု+မုဋ္ဌိကရဏ] မြား လက်ဆုပ်ပြုခြင်း။ မုဋ္ဌိကရဏာဒီဟိတိ ဥသုမုဋ္ဌိ-ကရဏဇိယာဂါဟဇိယာဝိဇ္ဈာဒီဟိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။

ဥသုမုပ္ပါဒ (ပု) [ဥသုမ+ဥပ္ပါဒ] အပူအငွေ့၏ ဖြစ်ခြင်း။ တာလပက္ကံ ဗန္ဓနာတိ တာလဖလံ ဝိယ ဥသုမုပ္ပါဒေန ဝဏ္ဏတော။ ဋီတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၆၄။

ဥသုယန္တ (န) [ဥသု+ယန္တ] (၁) မြားလုပ်သော -စက်-ယန္တရား။ (၂) မြား,ယန္တရား။ (၁) ဥသု ဒဏ္ဍက-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥသုယန္တပါသာဏ (ပု) [ဥသု+ယန္တ+ပါသာဏ] မြား, ယန္တရား, ကျောက်။ ကာယေန ဝါ သတ္တိ-အာဒီနံ, ကာယပဋိဗဒ္ဓေန ဝါ ဥသုယန္တပါသာ-ဏာဒီနံ နိဿဇ္ဇနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၂။

ဥသုလောမ (တိ) [ဥသု+လောမ] မြားကဲ့သို့ ချွန်ထက်သောအမွေးရှိသော၊သူ။ ဣဓာဟံ အာဝုသော ... ဥသုလောမံ ပုရိသံ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန္တံ။ ဝိ၊၁။၁၄၆။ သံ၊၁။၄၄၈။

ဥသုလောမပေတ (ပု) [ဥသုလောမ+ပေတ] မြားကဲ့သောချွန်ထက်သောအမွေး-ရှိ-ပေါက်-သောပြိတ္တာ။ ဥသုလောမဝတ္ထုသို့...တသ္မာ ဥသုလောမပေတော ဇာတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

ဥသုလောမဝတ္ထု (န) [ဥသုလောမ+ဝတ္ထု] မြားကဲ့သို့ ချွန်ထက်သောအမွေး-ရှိ-ပေါက်-သော ပြိတ္တာ၏-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥသုသိပ္ပ (န) [ဥသု+သိပ္ပ] မြားအတတ်၊ လေးအတတ်။ ဣဿတ္တန္တိ ဥသုသိပ္ပံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။)

ဥသူယက (ပု) [ဥသူယ+ဏ္ဍု] (၁) ဥသူယ ပဏ္ဍုတ်။(တိ)(၂) ငြူစူစောင်းမြောင်း-မနာလို-သော၊သူ။ ဥသူယကော(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၂၅၂၀)တိ ယဿ ပရေသံ အစ္ဆရာစရံ ပဿတော ဥသူယာယ ဥပ္ပန္နာယ ပရိဠာဟော ဝူပသမ္မတိ၊ အယံ ဥသူယပဏ္ဍကော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၁၆၂။(တိ)(၂) ဥသူယက(သုတ္တနိ။ ၃၂၆)န္တိ ဣဿာမနကတာယ အန္တေဝါသိ-ကဿ ဝုဍ္ဎိံ အသဟမာနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

ဥသူယစိတ္တ (န) [ဥသူယ+စိတ္တ] မနာလိုခြင်းနှင့် ယှဉ်သောစိတ်၊ မနာလိုဝန်တိုစိတ်၊ ငြူစူစောင်း-မြောင်းသောစိတ်။ မဟာသတ္တော ပဝတ္တံ ဒေဝ-တာနံ သက္ကာရသမ္မာနံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နံ အတ္တနော ဥသူယစိတ္တံ ဗဟိ အနာဝိကတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၀။

ဥသူယတိ (ကြိ) [ဥသူယ+အ+တိ] ငြူစူစောင်း-မြောင်း၏၊ မနာလိုဝန်တို၏။ ဣဿတိ ဥသူ-ယတိ။ မဟာနိ။၃၄၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။) **ဥသူယန္တိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။**ဥသူယသိ**—ပေတ။၁၄၃။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၈၂။**ဥသူယာမိ**—ဇာ၊၁။၂၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။

ဥသူယနကိရိယာ (ထီ) [ဥသူယနာ+ကိရိယာ] ဥသူယနာ-ငြူစူစောင်းမြောင်းခြင်း-ကြိယာ (ပုဒ်)။ ဥသူယနကိရိယာယ ကမ္မဘာဝံ သန္ဓာယ "ဥပယောဂတ္တေ ဝါ"တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၃၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၁။

ဥသူယန္တ (တိ) [ဥသူယန+အတ္ထ] ငြူစူစောင်း-မြောင်းခြင်းအနက်ရှိသော။ ဝဿသ ဘိက္ခု-နောတိ စ ဥဇ္ဈာယနဿ ဥသူယနတ္ထတ္တာ သမ္ပဒါနဝစနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

ဥသူယနလက္ခဏ (တိ) [ဥသူယန+လက္ခဏ] သူတပါးစည်းစိမ်ကိုသီးမခံနိုင်ခြင်း-ငြူစူစောင်း-မြောင်းခြင်း-လျှင်မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ-သော။ သာ ပရသမ္ပတ္တီနံ ဥသူယနလက္ခဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၀။ ဥသူယနံ အသဟနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၅၂။

ဥသူယနာ (ထီ၊န) [ဥသူယ+ယု+အာ] သူတပါး-စည်းစိမ်ကိုသီးမခံနိုင်ခြင်း၊ ငြူစူစောင်းမြောင်း-ခြင်း၊ မနာလိုဝန်တိုခြင်း။ (အပြစ်ပြောခြင်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ဘာသာဋီ။) ယာ ပရလာဘ...ပူဇ-နာသု ဣဿာ ဣဿာယနာ ဣဿာယိတတ္တံ ဥသူယာ ဥသူယနာ ဥသူယိတတ္တံ။ အဘိ၊၁။ ၂၂၆။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၂။ အဘိ၊ပု။၁၂၂။ (-မဟာ နိ။၃၄၉။) ဥသူယနံ အသဟနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၂။ ပရသမ္ပတ္တိခီယနလက္ခဏာ ဣဿာ၊

ဥသူယနာတိ အတ္တော။ ပဋိသံ၊ဌ၁။၂၉၂။

ဥသူယန္တ (တိ) [ဥသူယ+အန္တ] ငြူစူစောင်းမြောင်း-မနာလိုဝန်တို-သော၊သူ။ ဥသူယ-တော(ဒီ၊ဋ၊၂။၃၇၄)တိ ဥသူယံ ဣသံ ဥပ္ပါဒ-ယတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။ (-ပဋိသံ၊ဌ၁။၃၁၁။ ဥဒါန၊ဋ။၂၃၂။)

ဥသူယန္တီ (ကြိ) [ဥသူယ+အ+အန္တိ] ငြူစူစောင်းမြောင်း -မနာလိုဝန်တို-ကုန်၏။ ဥသူယတိ-ကြည့်။

ဥသူယပက္ကက (ပု) [ဥသူယ+ပက္ကက] ဥသူယပက္ကုတ်။ (သူတပါးတို့၏ မေထုန်အမှုကိုမြင်ရသောအခါ မနာလိုမှုဖြစ်သဖြင့် မိမိကိုမှီဝဲစေလိုသောရာဂဖြစ်လာလတ်သော် သုက်လွှတ်ခြင်းဖြင့် ရာဂငြိမ်းသွားသောပက္ကုတ်ဖြစ်သည်။) ယဿ ပရေသံ အဇ္ဈာစာရံ ပဿတော ဥသူယာယ ဥပ္ပန္နာယ ပရိဠာဟော ဝူပသမ္မတိ၊ အယံ ဥသူယပက္ကကော။ ဝိ၊ဌ၁၃။၂၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၄၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၈။ ဥသူယာယ ဥပ္ပန္နာယာတိ ဥသူယာယဝသေန အတ္တနော သေဝေတုကာမတာရာဂေ ဥပ္ပန္နေ အသုစိ-မုတ္တိယာ ပရိဠာဟော ဝူပသမ္မတိ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၂၃၈။

ဥသူယမာန (တိ) [ဥသူယ+အ+မာန] ငြူစူစောင်းမြောင်း-မနာလိုဝန်တို-တတ်သော၊သူ။ ဥသူယမာနော်(မ၊ဋ၊၃။၂၁၉)တိ "န မံ သေဇနော ပရိဝါရေတိ"တိ ဥသူယံ ကရောန္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁။ (-အံ၊ဌ၃။၂၆၂။)

ဥသူယဝိဂမ (ပု) [ဥသူယ+ဝိဂမ] ငြူစူခြင်း-မနာလိုခြင်း-မှ ကင်းခြင်း။ တေသမေဝ ဝုတ္တာနံ လာဘာဒီသု ဥသူယဝိဂမေန အနုသူယကော စ သိယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၂။၆၆။

ဥသူယဝိသုဂ္ဂါရ (ပု) [ဥသူယဝိသ+ဥဂ္ဂါရ] ငြူစူခြင်း-မနာလိုခြင်း-ဟူသော အဆိပ်ကို ထွေးအံခြင်း။ တဿာ တံ ဥသူယဝိသုဂ္ဂါရံ ဥဂ္ဂိရန္တော ရတနတ္တယဿ အဝဏ္ဏမေဝ ဘာသတိ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၄၂။ ဥသူယသဒ္ဓါတဿ ဝိသဿ ဥဂ္ဂါရော ဥဂ္ဂိလနံ ဥသူယဝိသုဂ္ဂါရော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၆။

ဥသူယသိ (ကြိ) [ဥသူယ+အ+သိ] ငြူစူစောင်းမြောင်း၏၊ မနာလိုဖြစ်၏။ ဥသူယတိ-ကြည့်။

ဥသူယာ (ထီ) [ဥသူယ+အ+အာ] ငြူစူစောင်းမြောင်းခြင်း၊ မနာလိုခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်း၊ သူတပါးစည်းစိမ်ကိုသည်းမခံနိုင်ခြင်း။ ကာ ဥသူယာ ဝိဇာနတ(ဝိ၊၃။၅၅)န္တိ ဝမ္မေန နယန္တိတိ ဝေ ဝိဇာနန္တာနံ ကာ ဣဿာ။ ဝိ၊ဌ၃။၂၅၇။ (-အဘိ၊ဓ။၂၂၆။ အဘိ၊ဌ၁။၄၀၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၂။)

ဥသူယာမိ (ကြိ) [ဥသူယ+အ+မိ] ငြူစူစောင်းမြောင်း၏၊ မနာလိုဖြစ်၏။ ဥသူယတိ-ကြည့်။

ဥသူယာယိတတ္တ (နု) [ဥသူယ+အာယ+တတ္တ] ငြူစူစောင်းမြောင်းရာ၏။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာ-ရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန သကမနေ ကိလေသေ ဥပ္ပန္နေ ဥသူယာယိတတ္တံ၊ မိလိန္ဒ၊၃၇၇။

ဥသူယိတ (တိ) [ဥသူယ+တ] ငြူစူစောင်းမြောင်း-မနာလို-သော၊သူ။ ဥသူယနာ-ကြည့်။

ဥသေတိ (ကြိ) [ဥသ+ဧ+တိ] ပူလောင်စေ၏။ အရယော ဥပဂန္တွာ ဥသေတိ ဒါဟေတီတိ ဥပေါသထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁။

ဥသ္မာ (ထီ၊ပု) [ဥသူ+မ။ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။) ဥသု+မ။ ဥသတိ ဒဟတီတိ ဥသ္မာ၊ တေဇောဓာတု။ မောဂ်၊ရ။၁၃၇။ ဥသနံ ဒဟနံ ဥသ္မာ။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၃၄။ ဥမ္ဗန်(သံ)။ ဤပုဒ်ကို ရူပသိဒ္ဓိ။၆၅၃-သုတ်၌ ပုံလိင်၊ ဖြဟ္မာဒိဂိုဏ်းဟုဆို၏။ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် တွေ့ရ၏။] (၁) အပူ၊ ပူလောင်ခြင်း၊ တေဇောဓာတ်၊ ကိုယ်ငွေ့၊ ကမ္မဇတေဇောဓာတ်၊ ဝမ်းမီး။ (၂)

တန်ခိုးအရှိန်အစော်။ (၁) ဒွိန္နံ ကဗ္ဗာနံ သံဃ-ဋ္ဋနသမောဓာနာ ဥဿွာ ဇာယတိ။ သံ၊၃။၁၈၇။ ယာ တဇ္ဇာ ဥဿွာ၊ သာ နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊၁။ ၃၂၂။ ဥဿွာ(အဘိ၊ဓ။၂၀၂)တိ ဥဿွာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ ဥဿွာ(သံ၊၂။၁၁၇)တိ ကမ္ဗဇ-တေဇောဓာတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ဥဿွာယ ပန ပရိယာဒိန္နာယ ဝူပသမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၄။) ဥဿွိကတ-လည်းကြည့်။ (၂) ဥဿွာဂတ(၃)ကြည့်။

ဥဿွာကာရ (ပု) [ဥဿွာ+အာကာရ] ပူသော အခြင်းအရာ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿွာဂတ (တိ) [ဥဿွာ+ဂတ] (၁) အပူငွေ့၊ ပူလောင်ခြင်း၊ တေဇောဓာတ်။ (၂) အပူ၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော(အပူ)။ (၃) ရဟန်းတို့၏ တန်ခိုးအရှိန်အစော်။ (၁) ဥသုမ-ကြည့်။ (၂) ဥဿွာဂတ(အဘိ၊ဓ။၂၀၂)န္တိ ဥဿွာဘာဝံ ဂတံ။ ဥဿွာကာရဿေဝေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ ဥဿွာဝ ဥဿွာဘာဝံ ဂတတ္တာ ဥဿွာဂတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ မ၊ဋီ၊၁။၇၈။ (၃) ဥဿွာဂတ(ဇာ၊၂။၃၈)န္တိ သမဏတေဇံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၀။

ဥဿွာဇာတ (တိ) [ဥဿွာ+ဇာတ] ဖြစ်သောအပူ ရှိသော၊ အပူဖြစ်သော၊ ပူလောင်သော။ ယဒါ ပန…တေ ပဒေသာ ဥဿွာဇာတာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၅၂။)

ဥဿွာဒုဗ္ဗလ (တိ) [ဥဿွာ+ဒုဗ္ဗလ] ဝမ်းမီးအား နည်းသော၊ ဝမ်းမီးညံ့သော၊သူ။ ဒွိဟိ ဘန္တေ နာဂသေန ကာရဏေဟိ ဘောဇနံ ဇိဝိတံ ဟရတိ အတိဘုတ္တေန ဝါ ဥဿွာဒုဗ္ဗလတာယ ဝါ။ မိလိန္ဒ။၁၅၅။

ဥဿွာဓာတု (ထီ၊ပု) [ဥဿွာ+ဓာတု] အပူဓာတ်။ ဥဿွာဓာတု ဝိယ ဝေဒနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၀၈။

ဥဿွာပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဥဿွာ+ပဋိဗဒ္ဓ] ကမ္ဗဇ တေဇောနှင့်စပ်သော။ တထာ ဟိ တံ … ဥဿွာပဋိဗဒ္ဓန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။

ဥဿွာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥဿွာ+ဏာပယ+တိ] ပူစေတတ်၏။ တိက္ခဘာဝေန သေသဘူတတ္တယံ ဥဿွာပယတီတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၄။

ဥဿွာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥဿွာ+ဏာပေ+တိ] ပူစေ တတ်၏။ တေဇေတိ…သေသဘူတတ္တယံ ဥဿွာ-ပေတီတိ တေဇော။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၅။ (-မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၁၁၃။)

ဥဿွာဘိဘူတ (တိ) [ဥဿွာ+အဘိဘူတ] အပူ ငွေ့-ကိုယ်ငွေ့-သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ ဥဿွာ ဇာတ-ကြည့်။

ဥဿွာသဘာဝ (တိ) [ဥဿွာ+သဘာဝ] အပူ-ပူသော-သဘောရှိသော။ ဥဏှဘာဝေါ လက္ခဏံ တေဇောဓာတုယာ ဥဿွာသဘာ-ဝတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၃။

ဥဿွာယုဝိညာဏာပဂမ (တိ) [ဥဿွာယုဝိညာဏ +အပဂမ] ကမ္ဗဇတေဇော, အသက် (ဇီဝိ တိန္ဒြေ), ဝိညာဏ်တို့မှကင်းသော။ အယံ ကာယော ဥဿွာယုဝိညာဏာပဂမော ဆဍ္ဍ-နီယဓမ္မော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။

ဥဿွိ (တိ) [ဥဿွာ+ဤ] ဉာဏ်အပူငွေ့-ကိုယ်အပူ ငွေ့-ရှိသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿွိကတ (တိ) [ဥဿွိ+ကတ] (က) အငွေ့ရှိ သည်ကို ပြုအပ်သော၊(ဘာသာဋီ။) အငွေ့ကို ယူစေအပ်သော(ကြက်ဥ)။ (ခ) ဉာဏ်ငွေ့ရှိ သည်ကို ပြုအပ်သော၊ ဉာဏ်ငွေ့ရှိသော၊သူ။ (က) သမ္မာ ပရိသေဒိတာနီတိ … သုဋ္ဌု သမန္တတော သေဒိတာနိ။ ဥဿွိကတာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ (ခ) အပိနာယံ

အရိယွော ဘိက္ခု ဂဒ္ဒဗာဓိပုဗ္ဗော ဥသ္မီကတောပိ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ။ မ၊၁။၁၈၅။ ကိံ နု ခေါ ဣမဿ အပ္ပမတ္တကာပိ ဉာဏုသ္မာ အတ္ထိ။ ... မဂ္ဂဖလာနံ ပစ္စယသမတ္ထာယ ဉာဏုသ္မာယ ဥသ္မီကတဘာဝံ ပဋိပက္ခန္တာ ဝဒန္တိ။ မ႒၊၂။၁၁။ ဉာဏမယာ ဥသ္မာ တေဿ အတ္ထီတိ ဥသ္မီ။ ...တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ပဋိဝေဓဂဗ္ဘော အပိ ဥသ္မီကတောတိ ဝိကတဘာဝတော ပညာဗီဇ-မဿ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ အပိ နု အတ္ထိ။ မ၊ ဋီ၊၂။၈၄။

ဥသ္မုဒက (န) [ဥသ္မာ+ဥဒက] (၁) အပူဓာတ်ရှိ-အလွန်ပူ-သောရေ။အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥသ္မုဒကဇာတ (န) [ဥသ္မုဒက+ဇာတ] ဖြစ်သောအလွန်ပူသောရေ။ ဥသ္မုဒကဇာတော(သံ၊၃။၁၀၉) တိ ဥသုမဇာတော။ သံ၊႒၊၃။၂၁၀။ ဥသ္မုဒကဇာ-တောတိ တဿေဝ ကုထိတဘာဝဿ ဥသ္မု-ဒကတံ အစ္စုဏှတံ ပတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၇။

ဥသ္မူပနိဗန္ဓ (တိ) [ဥသ္မာ+ဥပနိဗန္ဓ] ကမ္မဇတေဇောဓာတ်နှင့်စပ်သော။ ဥသ္မူပနိဗန္ဓ(မဟာနိ။၃၃)န္တိ ကမ္မဇတေဇောဓာတူပနိဗန္ဓံ။ မဟာနိ၊႒။၁၃၁။

ဥဿ (တိ) [ဥ+သိ+အ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဥဒ+သျ?] မြင့်-မြတ်-သော၊သူ။ န ဥဿေသု န ဩ-မေသု၊ သမတ္တော နောပနီယရေ။ အံ၊၂။၃၁၆။ ဥဿာ တိ ဥဿိတတာ သေယျပုဂ္ဂလာ။ အံ၊႒၊၃။၁၁၈။ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ ဥဿ-ကို ဥဒ္ဓံ သိတာ-ဟု ဖွင့်ပြထားသည်။) န ဥဿေသု ဝဒတေ(သုတ္တနိ။၈၁၂)တိ ဝိသိဋ္ဌေသု အတ္တာနံ အန္တောကတွာ "အဟံ ဝိသိဋ္ဌော"တိ အတိ-မာနဝသေန န ဝဒတိ။ သုတ္တနိ၊႒၊၂။၂၆၅။

ဥဿက္ကတိ (ကြိ) [ဥ+သက္က+အ+တိ] (၁) အဆင့်ဆင့်တက်၏၊ လုံးလပြု၏၊ အားထုတ်၏။(၂) ချဉ်းကပ်၏။ (၁) ယော ဟိ သမထဝသေနေဝ ဥဿက္ကတိ။ ပဋိသံ၊႒၊၁။၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၆။ (၂) ဩသက္ကန္တိယာ ဝါ ဥဿက္ကေယျာ(ဒီ၊၁။၂၁၉)တိ ပဋိက္ကမန္တိယာ ဥပဂစ္ဆေယျ။ ဒီ၊႒၊၁။၃၂၉။

ဥဿက္ကန္တ (တိ) [ဥ+သက္က+အန္တ] အားထုတ်သော၊သူ။ ဣတိ သော ဝေရူပေါ တဝ လောဘဓမ္မော ယေန တွံ ဩသက္ကန္တိယာ ဥဿက္ကန္တော ဝိယ...အဟောသိ။ ဒီ၊႒၊၁။၃၂၉။

ဥဿက္ကိတ (တိ) [ဥ+သက္က+တ] အားထုတ်အပ်သော။ ဥဿက္ကိတာ မေ ဝိပဿနာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၇။

ဥဿက္ကိတုံ (ဗျ) [ဥ+သက္က+တုံ] အဆင့်ဆင့်တက်-အားထုတ်-ခြင်းငှါ။ ယဿ သမာဓိ ဥပ-ရူပရိ သမာပဇ္ဇနတ္ထာယ ဥဿက္ကိတုံ ပစ္စယော န ဟောတိ။ အဘိ၊႒၊၂။၄၀၁။

ဥဿက္ကိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သက္က+တွာ] (၁) တက်၍။ (၂) အဆင့်ဆင့်တက်-အားထုတ်-၍။ (၁) သေတာ ကိမိ ကဏှသီသာ ပါဒေဟိ ဥဿ-က္ကိတွာ။ အံ၊၂။၂၁၀။ ပါဒေဟိ ဥဿက္ကိတွာတိ အဂ္ဂနခတောပဋ္ဌာယ ပါဒေဟိ အဘိရုဟိတွာ။ အံ၊႒၊၃။၇၃။ (၂) ဥဿက္ကိတွာ(ပဋိသံ၊႒၊၁။၂၈၇)တိ ဥပရူပရိ သက္ကိတွာ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၀၀။ ဥဿက္ကိတွာ(ဒီ၊႒၊၂။၃၅၆။ မ၊႒၊၁။၂၅၅)တိ ဝိသုဒ္ဓိပရမ္ပရာယ အာရုဟိတွာ။ ဘာဝနံ ဥပရိ နေတွာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၁။ ဥဿက္ကိတွာ(မ၊႒၊၂။၂၄၃)တိ ဥဒယဗ္ဗယ-ဉာဏာဒိဉာဏပဋိပါဋိယာ အာရဘိတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၆၊၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၅၊၅၂၆။)

ဥဿက္ကေယျ (ကြိ) [ဥ+သက္က+ဧယျ] ချဉ်းကပ်ရာ၏။ ဥဿက္ကတိ(၂)ကြည့်။

ဥဿကီတ (တိ) [အဝ+သကိ+တ။ ဥ+သကိ+တ] (၁) အောက်အဖို့အားဖြင့် ယုံမှားခြင်းရှိသော၊(ဘာသာ၊ဋီ။) ကြောက်ရွံ့သော၊(ကျ၊သျ။)

ယုံမှားရွံ့ရှာသော၊သူ။ (၂) ရွံ့ရှာယုံမှားအပ်သော၊ သူ။ (၁) ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂပွဋိပန္နော ပုရိသော... ဥဿုက္ကီတပရိသင်္ကီတော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ ဥဿုက္ကီတပရိသင်္ကီတော ...အဝသင်္ကီတော စေဝ သမန္တတော သင်္ကီ- တော စ၊ အတိဝိယ သင်္ကီတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၀။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၀။) (၂) ပဋ္ဌဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဥဿုက္ကီတ- ပရိသင်္ကီတော ဟောတိ ပါပဘိက္ခုပိ အကုပ္ပ- ဓမ္မောပိ။ ဝိ၊၅။၂၃၀။ (-အံ၊၂။၁၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။) ဥဿု- က္ကီတောတိ ဥဋ္ဌဟိတ္ဂာ သင်္ကီတော။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၇၆။

ဥဿုက္ကီ (တိ) [ဥ+သကိ+ဏီ] အထက်အထက် ၌ရွံ့ရှာယုံမှားသော၊ ကြောက်ရွံ့လေ့ရှိသော၊ ရွံ့ရှာ ကြောက်ရွံ့တတ်သော၊သူ။ အထ ခေါ အဇာ- တသတ္တု ကုမာရော ဘီတော အဟောသိ၊ ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ ဥဿုက္ကီ ဥတြဿော။ ဝိ၊၄။၃၄၁။ ဥဿု- က္ကီတိ... ဥဒ္ဓမုဒ္ဓံ သင်္ကမာနော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၁၁။ (- ဥဒါန၊၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇။)

ဥဿင်္ခ (တိ) [ဥ+သင်္ခ] အထက်၌တည်သော- ဖမျက်-ခြေမျက်စိ-ရှိသော(ခြေ)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥဿင်္ခပါဒ (တိ) [ဥဿင်္ခ+ပါဒ] အထက်၌ တည်သော-ဖမျက်-ခြေမျက်စိ-ရှိသော ခြေရှိ သော၊သူ။ အယဉ္စိ ဒေဝ ကုမာရော ဥဿင်္ခ- ပါဒေါ။ ဒီ၊၂။၁၅။ (-ဒီ၊၃။၁၁၈။ မ၊၂။၃၃၇။) ဥဒ္ဓံ ပတိဋ္ဌိတဂေါပ္ဖကတ္တာ ဥဿင်္ခါ ပါဒါ အဿာတိ ဥဿင်္ခပါဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။) သင်္ခါ ဝုစ္စန္တိ ဂေါပ္ဖကာ၊ ဥဒ္ဓံ သင်္ခါ ဧတေသန္တိ ဥဿင်္ခါ၊ ပါဒါ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၃။

ဥဿဂ္ဂ (ပု) [ဥ+သဇ္ဇ+ဏ] စွန့်ခြင်း။ ကဿွာ?။ ပဂေဝ အပဝါဒါ အဘိနိဝိသန္တိ၊ တတော ပရံ ဥဿဂ္ဂေါ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၇။

ဥဿဂ္ဂဝိဓာန (နု) [ဥသဂ္ဂ+ဝိဓာန] စွန့်လွှတ် အပ်သောအစီအရင်။(သျ။) စွန့်ခြင်းအစီအရင်။ အပဝါဒိတဗ္ဗဋ္ဌာနတော အညတ္ထ ဥဿဂ္ဂဝိဓာနံ နိဝိရေတိ။ ဝဇီရ၊၄၅၁။

ဥဿဇ္ဇိ(ဇီ) (ကြိ) [အဝ+သဇ+ဤ] စွန့်လွှတ်ပြီ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ဩဿဇ္ဇိ"တိ။ ဥဿဇ္ဇိတိပိ ပါဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ ဥဿ- ဇီတိပိ ပါဌော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။

ဥဿဇ္ဇိတွာ (ကြိဝိ) [အဝ+သဇ+တွာ] စွန့်-ပုတ် ခတ်-တွန်းဖယ်-၍။ ရထိသာယ သတ္တိံ ဥဿဇ္ဇိတွာ (အံ၊၃။၃၃)တိ သီသံ နာမေတွာ ယုဂံ ဘူမိယံ ပါပေတွာ သတ္တိနာ ရထိသံ ပဟရိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၆။

ဥဿဋ (တိ) [ဥ+သဋ+အ] ကျော်စောထင်ရှား သော။ ယာနာ ပစ္စောရောဟိတွာ ပတ္တိကောဝ ဥဿဋာယ ဥဿဋာယ ပရိသာယ ယေန အာယသ္မာ ရဋ္ဌပါလော တေနုပသင်္ကမိ။ မ၊ ၂။၂၅၄။ ဥဿဋာယ ဥဿဋာယာတိ ဥဿိ- တာယ ဥဿိတာယ မဟာမတ္တမဟာရဋ္ဌိ- ကာဒီနံ ဝသေန ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတမေဝ ပရိသံ ဂဟေတွာ ဥပသင်္ကမီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ ၁၀။ (-ပေဋကော။၂၇၆။)

ဥဿဒ (ပု) [ဥ+သဒ+အ] (၁) ဥဿဒငရဲ။ (၂) ပြန့်ပြော-များပြား-ပွားစီး-ခြင်း။ (၃) များပြား-ပြန့်ပြော-ထူထဲ-လွန်ကဲ-သော၊ အများအပြားလွန်လွန်ကဲကဲဖြစ်သော၊ သံသရာ ပွားစီးကြောင်းဖြစ်သော(တရား)၊ ဥဿဒတရား။ (ဥဿဒတရားတို့သည် ရာဂုဿဒ။ ဒေါသု ဿဒ။ မောဟုဿဒ။ မာနုဿဒ။ ဒိဋ္ဌုဿဒ။ ကိလေသုဿဒ။ ကမ္မုဿဒ-ဟု ခုနစ်ပါးရှိသည်၊

မဟာနိ။၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။) (၄) အပူငွေ့။ (တိ)(၅) များပြားသော၊ များပြားခြင်းရှိသော။ (၆) များပြားပြန့်ပြောသောဂုဏ်ရှိသော။

(၁) ဥဿဒငရဲ။ ၎င်းကို ငရဲငယ်ဟု ခေါ်ကြသည်။ အမည်အားဖြင့်လေးမျိုးရှိ၏။ ထိုဥဿဒငရဲတို့သည် ငရဲကြီးရှစ်ထပ်၏ တံခါးလေးပေါက်၌ ထပ်ကာထပ်ကာ တည်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ငရဲကြီးတစ်ထပ်စီ၌ ဥဿဒငရဲငယ် (၁၆)ခုစီရှိသဖြင့် ငရဲကြီးရှစ်ထပ်၌ ဥဿဒငရဲငယ်ပေါင်း၁၂၈-ခု ရှိ၏။ ထိုငရဲတို့ တည်နေကြပုံကား အဝီစိငရဲ၏ အပြင်ဘက် တဆက်တည်း၌ ဂူထနိရယ=ဘင်ပုပ်ငရဲ ရှိ၏။ ၎င်း၏အပြင်ဘက်၌ ကုက္ကုလနိရယ=ပြာပူငရဲရှိ၏။ ၎င်း၏အပြင်ဘက်၌ သိမ္ဗလိဝန=လက်ပံတောငရဲ ရှိ၏။ ၎င်း၏ အပြင်ဘက်၌ အသိပတ္တဝန=သန်လျက်ရွက်တောငရဲရှိ၏။ ၎င်း၏အပြင်ဘက်၌ ခါရောဒကနဒီ=တမ္ဗလောဟနဒီ=ဝေတ္တရဏီ=ကြိမ်ပိုက်ချောင်း ငရဲရှိ၏။ ဝေတ္တရဏီ-ကြိမ်ပိုက်ချောင်းငရဲကို အသိပတ္တဝန=သန်လျက်ရွက်တောငရဲ၏ အရံအဖြစ် ယူ၍ ဥဿဒငရဲငယ် လေးမျိုးဟုလာသည်။ မ၊၃။၂၂၃-၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၈-၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။ ငရဲကြီးတို့၌ ခံစားရသော ဆင်းရဲထက် ဥဿဒငရဲတို့၌ ခံစားရသောဆင်းရဲဒုက္ခက သာလွန်သည်။ မ၊၁။၄၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

တသောဝ မဟာနိရယဿ ဥဿဒေ အပစ္စိ ဝုဋ္ဌာနိမံ နာမ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော။ မ၊၁။၄၁၃။ ဝေ မဟာနိရယဒုက္ခတော ဥဿ-ဒေ ဝိပါကဝုဋ္ဌာနဝေဒနာ ဒုက္ခတရာတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ ပစ္စေကာ သောဠသုဿဒါ(ဇာ၊၂။၆၀)တိ တေသံ ...သတံ အဋ္ဌ ဝီသတိ စ ဥဿဒနိရယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၉။ (၂) များပြား-ပွားစီး-ခြင်း။ သတ္တုဿ ဥဿဒါ ဟောန္တိ၊ ... ခန္ဓေ ဥဿဒေါ ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၁၂၄။ (၃) များပြား-ပြန့်ပြော-ထူထဲ-လွန်ကဲ-သော၊ အများအပြားလွန်လွန်ကဲကဲဖြစ်သော၊ သံသရာပွားစီးကြောင်းဖြစ်သော(တရား)၊ ဥဿဒတရား။ ယဿုဿဒါ နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိ လောကေ။ သုတ္တနိ။၄၀၁။ နေတ္တိ။၁၂၉။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။) ယဿုဿဒါ နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိ လောကေတိ ယဿ ခီဏာသဝဿ ရာဂါ-ဒယော သတ္တ ဥဿဒါ ကုကိဉ္စိ လောကေ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ကမ္မဝိပါကဝဋ္ဋာနံ, ကိလေသဝဋ္ဋဿ စ ဥဿဒေန ဥပစယေန ဥဿဒါ၊ ရာဂါဒယော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၄။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၅။) (၄) အပူငွေ့။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၅) များပြားသော၊ များပြားခြင်းရှိသော။ သတ္တု-ဿဒန္တိ သတ္တေဟိ ဥဿဒံ ဥဿန္နံ ဗဟုဇနံ အာကိဏ္ဏမနုဿံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၈။ ဥဿဒတာ နာမေတ္ထ ဗဟုလတာတိ ဝုတ္တံ ဗဟုဇနန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၂။ မိဿကကာလေ ဥဿ-ဒဝသေန မနုဿိကာတဗ္ဗာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပန ဥဿဒဝသေန ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၄။ ဥဿဒဝသေနာတိ ရတ္တသေတနီလဝဏ္ဏေသု ဥဿဒဿ ဝဏ္ဏဿ ဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၂။ (၆) ဥဿဒနန္ဒိယ-ကြည့်။

ဥဿဒက (တိ) [ဥဿဒ+က] အပူငွေ့ရှိသော ရေရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿဒကဇာတ (တိ) [ဥဿဒက+ဇာတ] ဖြစ်သော-အပူငွေ့ ရှိသောရေရှိသော-အခိုးအငွေ့ ထွက်သောရေရှိသော(အိုး)။ သေယျထာပိ ဗြာဟ္မဏ ဥဒပတ္တော အဂ္ဂိနာ သန္တတ္တော ဥက္ကုဓိတော ဥဿဒကဇာတော။ အံ၊၂။၂၀၃။ ဥဿဒကဇာတောတိ ဥသုမကဇာတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ (အံ၊ဋီ၊၃။၅၉-၌ ဥဿူရကဇာတော-ဟုရှိ၏။ ဥဿူရကဇာတ-ကြည့်။)

ဥဿဒကိတ္တန (န) [ဥဿဒ+ကိတ္တန] များ-ပြန့်ပြော-ထူပြော-လွန်ကဲ-ခြင်းကို ကြားခြင်း။ ဥဿဒကိတ္တနေ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၉)တိ ဝိပါက-ကထာယံ ဂဟိတဥဿဒကိတ္တနေ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၂၄။ (-အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။)

ဥဿဒကိတ္တနဂဟဏ (န) [ဥဿဒကိတ္တန+ဂဟဏ] ပြန့်ပြောခြင်းကိုကြားခြင်းကို ယူခြင်း။ သာကေတပဥှေ ဝိပါကုဒ္ဓါရကထာယ ဥဿဒ-ကိတ္တနဂဟဏာယ သမ္ဗန္ဓံ အာဟ "ကမ္မဝသေန (ပ) ဒဿေတု"န္တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၅။

ဥဿဒဂတ (တိ) [ဥဿဒ+ဂတ] ပြန့်ပြော-များပြား-ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဣမာနိ ဒသ ကိလေသဝတ္ထူနိ အာသေဝိတာနိ ... ဥဿဒ-ဂတာနိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၄။ ဥဿဒဂတာနီတိ ဝေပုလ္လဂတာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။

ဥဿဒနန္ဒိယ (တိ) [ဥဿဒ+နန္ဒိယ] များပြား ပြန့်ပြောသောဂုဏ်ရှိသူကို-ချီးမွမ်းအပ်-နှစ်သက်စေ-ဝမ်းမြောက်စေ-တတ်သော(သုတ်)။ ဧဝမေတံ သုတ္တံ ခီဏာသဝါနံ ဥက္ကံပိတ္တာ ပသံ-သိတတ္တာ ဥဿဒနန္ဒိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ ဥဿ-ဒနန္ဒိယန္တိ ဥဿန္နဂုဏဝတော တောသနံ သမ္မောဒါပနံ ဂုဏကိတ္တနေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။

ဥဿဒနိယမ (ပု) [ဥဿဒ+နိယမ] (ပထဝီဓာတ်စသည်တို့၏) ပြန့်ပြောများပြားသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် (ရာဂစရိုက်စသည်တို့ကို) မှတ်ခြင်း။ (သျှ။) ဧဝံ ဓာတုနဉ္စ ယထာဝုတ္တနေဝ နယေန ဥဿဒနိယမော နာမ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၂၃။)

ဥဿဒနိရယ (ပု) [ဥဿဒ+နိရယ] ဥဿဒငရဲ။ သေ သောဠသသု ဥဿဒနိရယေသု နိဗ္ဗတ္တိ-ဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆။

ဥဿဒနိရယစာရိကာ (ထီ) [ဥဿဒနိရယ+စာရိကာ] ဥဿဒငရဲ၌လှည့်လည်သွားလာခြင်း။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ ဥဿဒနိရယစာရိကံ စရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။

ဥဿဒယုတ္တ (တိ) [ဥဿဒ+ယုတ္တ] ပြန့်ပြောသည်နှင့်ယှဉ်သော(စကား)။(သျှ။) နိဿိတဇ-ပ္ပိတံ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဥဿဒယုတ္တံ ဘာ-သိတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။ ဥဿဒယု-တ္တန္တိ လောဘာဒိဥဿဒယုတ္တံ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၆၁၅။

ဥဿဒရာဂါဒိဒေါသ (တိ) [ဥဿဒရာဂါဒိ+ဒေါသ] များပြားပြန့်ပြော ထူပြောလွန်ကဲသော ရာဂအစရှိသောအပြစ်ရှိသော၊သူ။ ဥဿဒရာဂါဒိဒေါသာ မဟာရဇက္ခာ။ ဝိမတိ၊၁။၅၅။

ဥဿဒရာဂါဒိရဇ (တိ) [ဥဿဒရာဂါဒိ+ရဇ] များပြား ပြန့်ပြော ထူပြောလွန်ကဲသော ရာဂအစရှိသောကိလေသာမြူရှိသော၊သူ။ ဥဿဒ-ရာဂါဒိရဇာ မဟာရဇက္ခာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၄၀။

ဥဿဒသာမန္တ (ပု၊န) [ဥဿဒ+သာမန္တ] ဥဿဒငရဲ၏-အနီးအနား-နံပါး-အရပ်ဌာန။ သောပိ ဥဿဒသာမန္တေ ဇာလသဒ္ဒေန တံ သာဋကံ အနုဿရိတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

ဥဿန္န (တိ) [ဥ+သဒ+တ] ပြန့်ပြော-ထူပြော-များပြား-တိုးပွား-ဆည်းပူးအပ်-စုဝေး-သော။ ဘေသဇ္ဇံ ဥဿန္နံ ဟောတိ(ဝိ၊၂။၁၃၆)တိ ဝဇတော အာဟရိတွာ ဌပိတသပ္ပိ ဗဟု ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ ဥဿန္နသဒ္ဒေါ ဗဟု-ပရိယာယောတိ အာဟ ဗဟူတိ။ ပါစိတ်၊

ယော။၉၉။ မာဂဓေသု ပဥ္စ အာဗာဓာ ဥဿန္နာ ဟောန္တိ(ဝိ၊၃။၁၀၁)တိ…ပဥ္စ အာဗာဓာ ဥဿန္နာ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တာ ဖာတိပ္ပတ္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ ဥဿန္နသဒ္ဒေါ ဥဿဒသဒ္ဒေါ စ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တပရိယာယောတိ အာဟ ဥဿန္နာ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တာတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၃၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။) တဿ ပန ဂေဟေ ဒွိဒသဝဿာနိ ဘတ္တကံ ဥဿန္နံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ မဟာကောဋ္ဌိကတ္ထေရော အဓိဂမပရိယတ္တိ-သဝနပုဗ္ဗယောဂါနံ ဝသေန အနန္တနယုဿဒံ ပဋိသမ္ဘိဒါပဘေဒံ ပတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ အန-န္တနယုဿဒန္တိ ပစ္စယုပ္ပန္နာဘာသိတတ္ထနိဗ္ဗာန-ဝိပါကကြိယာဒိဝသေန အနန္တပဘေဒေ ဝိသယေ ပဝတ္တိယာ အနန္တနယေဟိ ဥဿန္နံ ဥပစိတံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။ ("အနန္တနယုဿဒံ= အဆုံးမရှိသောနည်းတို့ဖြင့်-ဆည်းပူးအပ်-များပြား-သော" ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ဥဿန္နကာလ (ပု) [ဥဿန္န+ကာလ] များပြား-ပေါများ-ရာအခါ။ ဘတ္တာဂါရေ ပန စိဝရံ ဥပေတွာ ဥဿန္နကာလေ ကေကဿဘိက္ခု-နော တိစီဝရံ ဝါ…ဒဿန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁၆၁။)

ဥဿန္နကိလေသ (တိ) [ဥဿန္န+ကိလေသ] များပြား-ထူထပ်-သော ကိလေသာရှိသော၊ သူ။ ပဏ္ဍကာတိ လောကာမိသနိဿိတကထာ-ဗဟုလာ ဥဿန္နကိလေသာ အဝူပသန္တပရိ-ဠာဟာ နပုံသကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၉၉။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂။)

ဥဿန္နကုသလ (တိ) [ဥဿန္န+ကုသလ] ဆည်းပူးအပ်-များပြား-သော ကောင်းမှုရှိသော၊ သူ။ ဥဿန္နကုသလာ ဇနတာ၊ တမှိ ကပ္ပေ အဇာ-ယထ။ အပ၊၂။၃၄၃။ ဥဿန္နကုသလာတိ ဥပစိတပုညာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။

ဥဿန္နကုသလမူလ (တိ) [ဥဿန္နကုသလ + မူလ] ဆည်းပူးအပ်-များပြား-သော ကုသိုလ်-အရင်းခံ-အခြေခံ-အကြောင်းရင်း-ရှိသော၊သူ။ တာယ စ ပန ဝေလာယ ဒေဝဘဝေန အတ္ထိ ဒေဝပုတ္တော ဥဿန္နကုသလမူလော ခိဏာ-ယုကော။ မိလိန္ဒ။၁၂၉။

ဥဿန္နကုသလသဥ္စယ (တိ) [ဥဿန္နကုသလ+သဥ္စယ] ဆည်းပူးအပ်သောများပြားသော ကုသိုလ်ရှိသော၊သူ။ အဟံ တေန သမယေန… ဥဿန္နကုသလသဥ္စယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၀။

ဥဿန္နဂုဏဝဏ္ဏ (တိ) [ဥဿန္နဂုဏ+ဝဏ္ဏ] များပြား ပြန့်ပြောသောဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ ဥဿဒ-နန္ဒိယ-ကြည့်။

ဥဿန္နဋ္ဌ (ပု) [ဥဿန္န+အတ္ထ] ပြန့်ပြောများပြားသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်။ တဿာ တဿာ ကိရိယာယ ဥဿန္နဋ္ဌေန ဗလံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၈။

ဥဿန္နဋ္ဌာန (န) [ဥဿန္န+ဌာန] ပြန့်ပြောများပြားရာ အရပ်ဌာန။ မိစ္ဆာဇီဝါနံ ဥဿန္နဋ္ဌာနေ အရိယဝံသကေ ပေသေတွာ အရိယဝံသံ ကထာပေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။)

ဥဿန္နတရ (တိ) [ဥဿန္န+တရ] အထူးသဖြင့်-အလွန်-များပြားသော။ သော စ ခေါ ရာဂေ ဥဿန္နတရေ အဂ္ဂိနာ ဝိနဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ ဥဿန္နတရေတိ အတိဝိယ ဥဿန္နေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၅။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၈၇။)

ဥဿန္နတေဇ (တိ) [ဥဿန္န+တေဇ] များပြားသော တန်ခိုးအရှိန်အစော်ရှိသော၊သူ။ တဿ ဟိ ဥဿန္နတေဇတာယ ခုဒ္ဒကေသု ပါဏေသု အနုကမ္ပာ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။

ဥဿန္နဒိင္ဂိက (တိ) [ဥဿန္န+ဒိင္ဂိ+က] များပြားသောမိစ္ဆာအယူရှိသော၊သူ။ ယေ ပန ဥဿန္နဒိင္ဂိကာ သတ္တာ။ ပေဋကော။၃၂၈။

ဥဿန္နဒေါသ (တိ) [ဥဿန္န+ဒေါသ] ပြော-များပြား-စုဝေးတည်နေ-သော သလိပ်, သည်းခြေ, လေ ဟူသော ဒေါသရှိသော၊သူ။ ယထာ ဟိ ကုသလော ဝေဇ္ဇော ဥဿန္နဒေါသံ ပုဂ္ဂလံ တိကိစ္ဆန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ သရီရံ ဝါ ဥဿန္နဒေါသဗ္ဗေဝ သေဒမလမက္ခနတဒ္ဓ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ ဥဿန္နဒေါသန္တိ ဝါတာဒိဥဿန္နဒေါသံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၈၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅။)

ဥဿန္နဓာတုက (တိ) [ဥဿန္န+ဓာတု+က] ဆည်းပူးအပ်-ပြော-များပြား-စုဝေး-သော သည်းခြေ သလိပ်စသောဓာတ်ရှိသော၊သူ။ အထ ထေရော ဘဂဝတော ပရိနိဗ္ဗာနတော ပဘုတိ ဌာနနိသဇ္ဇဗဟုလတ္တာ ဥဿန္နဓာတုကံ ကာယံ သမဿာသေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၀။) ဥဿန္နဓာတုကန္တိ ဥပစိတပိတ္တသေမှာဒိဓာတုကံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅။ (-သာရတ္ထ၊၁။၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၉။)

ဥဿန္နပည (တိ) [ဥဿန္န+ပညာ] လွန်ကဲ များပြားသော ပညာရှိသော၊သူ။ ဘူရိပညာတိ ဗဟုပည ဥဿန္နပည။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဥဿန္နပညာတိ အဓိကပည။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။

ဥဿန္နပရိဠာဟ (တိ) [ဥဿန္န+ပရိဠာဟ] များပြားသောပူလောင်ခြင်း (ကိလေသာ) ရှိသော၊သူ။ ပဏ္ဍကပစ္စေ ဥဿန္နပရိဠာဟတာ ပဏ္ဍကဘာဝပတ္တီတိ ဝိညာယတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၆။

ဥဿန္နပါပ (တိ) [ဥဿန္န+ပါပ] များပြားသော မကောင်းမှုရှိသော၊သူ။ တဿပါပိယသိကကမ္မာရဟဿာတိ ဥပဝါဠဘိက္ခုသဒိသဿ ဥဿန္နပါပဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။

ဥဿန္နပိတ္တ (တိ) [ဥဿန္န+ပိတ္တ] ပြော-များပြား-သောသည်းခြေရှိသော၊သူ။ သပရိဠာဟကာယဓာတုကောတိ ဥဿန္နပိတ္တတာယ သပရိဠာဟကာယသဘာဝေါ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၉။

ဥဿန္နပုည (တိ) [ဥဿန္န+ပုည] များစွာဆည်းပူးအပ်သော ကောင်းမှုရှိသော၊သူ။ ဥဿန္နပုညာပိ ဘဝန္တိဟေကေ။ ပေတ၊၁၇၃။ ဥဿန္နပုညာပိ ဘဝန္တိဟေကေတိ...ဥဿန္နကုသလဓမ္မာပိ ဧကစ္စေ ပုဂ္ဂလာ လဒ္ဓပစ္စယဲ့ ာ အပုညဿ ဝသေန ဇာတိအာဒိနာ နိဟီနာ ဘဝန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၂။

ဥဿန္နပုညနိဿန္နသမုပ္ပန္န (တိ) [ဥဿန္နပုညနိဿန္န+သမုပ္ပန္န] များစွာဆည်းပူးအပ်သော ကောင်းမှု၏အကျိုးဆက်ကြောင့် ကောင်းစွာဖြစ်သော။ သတသဟဿကပ္ပါဓိကေသု စတူသု အသင်္ချေယျေသု ဥဿန္နပုညနိဿန္နသမုပ္ပန္နော လာဘသက္ကာရော မဟောဃော ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထရမာနော အာဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။

ဥဿန္နဗျာဓိဒုက္ခ (တိ) [ဥဿန္န+ဗျာဓိဒုက္ခ] များပြားသည်းထန်သော-ဗျာဓိဒုက္ခ-နာခြင်းဆင်းရဲ-ရှိသော၊သူ။ ဥဿန္နဗျာဓိဒုက္ခဿ ရောဂိနော ဝမနဝိရေစနပ္ပဝတ္တိယံ ဝိယ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။

ဥဿန္နဗြဟ္မစရိယ (တိ) [ဥဿန္န+ဗြဟ္မစရိယ] များပြားသော မြတ်သော အကျင့်ရှိသော၊သူ။ အပိ စ ဘိက္ခု နာမ ဥဿန္နဗြဟ္မစရိယာ ဟောန္တိ၊ တထာ ဘိက္ခုနိယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၉။ (-သာရတ္ထ၊၃။ ၂၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂။)

ဥဿန္နဘဏ္ဍက (ပု၊န) [ဥဿန္န+ဘဏ္ဍက] များပြား-စုဆောင်းလာ-သောကုန်ပစ္စည်း၊ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ သော ဒွါဒသဝဿာနိ ဥဿန္နဘဏ္ဍကံ

ကေဒိဝသေနေဝ ဝိက္ကိဏ်ိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

ဥဿန္နရာဂ (တိ) [ဥဿန္န+ရာဂ] များပြား-ထူထဲ-သော ရာဂရှိသော၊သူ။ ဘဂဝါ ဥဿန္န-ရာဂံ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ဒေဝစ္ဆရာယော ဒဿေ-တွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၄။

ဥဿန္နလောဘ (တိ) [ဥဿန္န+လောဘ] များပြား လွန်ကဲသောလောဘရှိသော၊သူ။ လောဘော ဥဿဒေါ ဧတေသန္တိ လောဘုဿဒါ၊ ဥဿန္န-လောဘာ၊ လောဘာဓိကာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၂၄။

ဥဿန္နဝီရိယ (တိ) [ဥဿန္န+ဝီရိယ] ကြီးမား လွန်ကဲများပြားသောဝီရိယရှိသော၊သူ။ နာပိ မဟန္တဘာဝံ ဒိသွာ ဥဿန္နဝီရိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃။ ဥဿန္နဝီရိယာတိ အဓိကဝီရိယာ၊ မဟုဿာဟာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၀။

ဥဿန္နာသီဝိသ (တိ) [ဥဿန္န+အာသီဝိသ] များ သောမြွေရှိသော။ ဥဿန္နာသီဝိသေ အရညေ ကေသိုံ ဝမ္မိကပဿေ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၆။

ဥဿပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+ဤ။ ဆန်း ကြောင့် ရဿ] ထောင်မတ်စေပြီ၊ စိုက်ထူပြီ။ ပင့်မြှောက်ပြီ။ ဟဋ္ဌော ဟဋ္ဌေန စိတ္တေန၊ ပဋ္ဌမံ ဥဿပေသဟံ။ အပ၊၁။၆၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။

ဥဿယ (တိ) [ဥ+သိ+အ(ဏ)။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] (၁) စုန့်စုန့်တက်-မို့မောက်-မြင့်မောက်-သော။ (၂) များပြား-ပြော-ထောင်လွှား-သော။ (၁) ဥဿယဘူတ-ကြည့်။(၂) ဥဿယဝါဒ-ကြည့်။

ဥဿယာ (ထိ) [ဥဿယ+ဝါဒိကာ။ နောက် ပုဒ်ချေ] ဥဿယဝါဒိကာသိက္ခာပုဒ်၊ မာနုဿယ, ကောဓုဿယ၏အစွမ်းဖြင့်(မာနဒေါသ ထောင် လွှားများပြားခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်) အိမ်ရှင်, အိမ် ရှင်၏သား, ကျွန်အမှုလုပ်, ရဟန်း, ပရိဗိုဇ်တို့ နှင့်ငြင်းခုံရန်ပွားတရားဆင်သော ရဟန်းမအား ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ (ပါစိတ္တိယပါဠိ။ ၂-ကဏ္ဍ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၂၈၉။ ဥဿယာ သန္နိစယဥ္စာ(ဝိ၊၅။၁၆၀)တိ ဥဿယ ဝါဒိကာတိ စ, ပတ္တသန္နိစယံ ကရေယျာတိ စ ဝုတ္တံ သိက္ခာပဒဒွယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။

ဥဿယဘူတ (တိ) [ဥဿယ+ဘူတ] စုန့်စုန့် တက်-မို့မောက်-သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ဝန္တုဿယောတိ ဥပစိကာဟိ ဝန္တဿ မတ္တိ-ကာပိဏ္ဍဿ ဥဿယဘူတော။ မဋီ၊၂။၁၀၄။

ဥဿယဝါဒ (တိ) [ဥဿယ+ဝါဒ] (၁) မာနုဿယ ကောဓုဿယအစွမ်းဖြင့် ပြောဆို ငြင်းခုံခြင်း-တရားဆင်ခြင်း-တရားစွဲခြင်း-ကြောင့်ဖြစ်သော (အာပတ်)၊ ဥဿယဝါဒအာပတ်။ (၂) မာနု-ဿယ ကောဓုဿယ၏အစွမ်းဖြင့် ပြောဆို ငြင်းခုံ-တရားဆင်-တရားစွဲ-သော၊သူ။ (၁) အဟံ အယျေ ကေံ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇိံ ဥဿ-ယဝါဒံ၊ သာဟံ အယျေ သံယံ ကေိဿာ အာပတ္တိယာ ဥဿယဝါဒါယ ပဋိမာနတ္တံ ယာစာမိ။ ကင်္ခါ။၃၀၅။ (၂) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဥဿယဝါဒါ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၂၀၁၁။ ဥဿယဝါဒါတိ မာနုဿယကောဓုဿယ-ဝသေန ဝိဝဒမာနာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။

ဥဿယဝါဒိကဝတ္ထု (န) [ဥဿယဝါဒိက+ဝတ္ထု] မာန, ဒေါသ များသည်၏အစွမ်းဖြင့် ပြော ဆိုငြင်းခုံခြင်း ဟူသောအကြောင်း၊ တရားဆင်-တရားစွဲ-ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ ထုလ္လနန္ဒံ အာရဗ္ဘ ဥဿယဝါဒိကဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။၂၉၈။

ဥဿယဝါဒိက (တိ) [ဥဿယ+ဝါဒိက။ ထိ-၌ ဥဿယဝါဒိကာ။] (၁) မာန,ဒေါသများသည် ၏အစွမ်းဖြင့် ပြောဆိုငြင်းခုံသော၊ တရားဆင် -တရားစွဲ-သော၊သူ၊ (ရဟန်းမ။) (၂) မာန, ဒေါသများသည်၏အစွမ်းဖြင့်ပြောဆိုငြင်းခုံခြင်း၊

တရားဆင်–တရားစွဲ–ခြင်း။ (ဦးဗုဒ်နိဿျ– ၌ ဥဿုယဝါဒိကာ–ဟုရှိသည်။ မာန်အမျက်ပြော သည်–ဟုအနက် ပြန်ဆိုသည်။ ဦးဟုတ်စိန် အဘိဓာန်၌လည်း ဥဿုယျဝါဒိကာ–ဟု မူလ ပုဒ်ရင်းပြထားသည်။ ကင်္ခါဘာသာဋီကာအလို– ထောင်လွှားတက်ကြွသော မာနကောဓ အစွမ်း ဖြင့် ပြောဆိုငြင်းခုံတတ်သော၊သူ–ဟု အနက် ပြန်ဆိုရမည်။) (၁) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဥဿ– ယဝါဒိကာ ဝိဟရေယျ။ ဝိ၊၂။၂၈၉။ ဥဿယ– ဝါဒိကာ နာမ အဍ္ဍကာရိကာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။ ၂၈၉။ ဥဿယဝါဒိကာတိ မာနုဿယကောဓု– ဿယဝသေန ဝိဝဒမာနာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ကင်္ခါ။ ၂၉၈။ ဥဿယဝသေန ဝဒန် ဥဿယဝါဒေါ၊ သောယေဝ ဥဿယဝါဒိကာတိ ဒဿေန္တော အာဟ ဥဿယဝါဒိကာတိအာဒိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၁၄၇။ (၂) ဥဿယဝါဒိကဝတ္ထု–ကြည့်။

ဥဿုရထ (ကြိ) [ဥ+သရ+အ+ထ] ပယ်ရှား– ဖယ်–ကုန်လော့။ အထ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာ "ဥဿ– ရထ ဥဿုရထာ"တိ ပုရတော ပုရတော ဟိနုဇန် အပနေန္တေဟိ ပုရိသေဟိ နီယမာနာ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ (–မဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၅၉။)

ဥဿဝ (ပု) [ဥ+သု(သူ)+ဏ။ ကံ ဥဿဝန္တိ ဥဂ္ဂိရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥဿဝေါ။ နာနာသမိဒ္ဓိဟိ သဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝါ ဥဿဝေါ။ ဓာန်ဋီ။၁၇၈။ ဥတ္သဝ (သံ)] (၁) ပွဲသဘင်။ (၂) ပွဲသဘင်ဝင်သူ။ (၁) မနုဿာ ယညေသု ဆဏေသု ဥဿဝေသု ဝိသာခံ မိဂါရမာတံ ပဌမံ ဘောဇေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။၂၈၅။ ဥဿဝေသူတိ အာသဋ္ဌိပဝါရဏာနက္ခ– တ္တာဒိသု မဟုဿဝေသု။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ (–ဝိ၊ ၃။၃၀၁။ ဇာ၊၂။၂၅၇။) (၂) ဥဿဝဝေသ– ကြည့်။ (ဆီးနှင်း၊ ဆီးနှင်းပေါက်–ကို ဟောရာ၌ ဥဿာဝေါ–ဟု ဒီဃဖြင့်ရှိသင့်သည်။ ဝလာ– ဟကောဝ အနိလေန၊ သူရိယေန ဝိယ ဥဿဝေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၁။ ဥဿဝေါတိ ဟိမဗိန္ဒု။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၇၂–တို့၌ ဥဿဝေါ–ဟု ဆန်းကြောင့် ရဿဖြင့် ရှိနေသည်။)

ဥဿဝကိစ္စန (နု) [ဥဿဝ+ကိစ္စန] ပွဲသဘင် ကစားပျော်ပါးရာ။ အဟိတုဏ္ဍိကော သတ္တမေ ဒိဝသေ ဥဿဝကိစ္စနတော အာဂန္တွာ … နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။

ဥဿဝဒဿန (နု) [ဥဿဝ+ဒဿန] ပွဲသဘင် ကြည့်ရှုခြင်း။ စတ္တာရော ဒေဝပုတ္တာ…ဥဿဝ– ဒဿနံ အာဂမိံသု။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၈၀။

ဥဿဝဒိဝသ (ပု) [ဥဿဝ+ဒိဝသ] ပွဲသဘင် ကျင်းပရာနေ့။ အထေကသ္မိံ ဥဿဝဒိဝသေ မဟာဇနေ မဏ္ဍိတပသာဓိတေ ဓမ္မသဝနာယ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တေ … အဒါသိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (–ဝိမာနဋ္ဌ။၆၉၈၁၇၁။)

ဥဿဝပရိယောသာန (နု) [ဥဿဝ+ပရိယော သာန] ပွဲသဘင်၏အဆုံး။ သော ကေသ္မိံ ဥဿဝဒိဝသေ…မန်ံ လဘိတွာ ဥဿဝပရိ– ယောသာနေ ဗဟုံ သုရာဘတ္တံ ဂါဟာပေတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၈၂။

ဥဿဝပူဇာ (ထီ) [ဥဿဝ+ပူဇာ] ပူဇော်ပွဲသဘင်။ ကာဟာမ သေရိသမဟံ ဥဠာရံ၊ ဝိမာန။၁၂၁။ မဟန္တိ ဥဿဝပူဇံ။ ဝိမာနဋ္ဌ။၃၂၅။

ဥဿဝဗိန္ဒု (ပုနု) [ဥဿဝ+ဗိန္ဒု] ဆီးနှင်းပေါက်။ (ဥဿာဝဗိန္ဒု–ဟု ရှိသင့်သည်။ ဥဿာဝ– ကြည့်။) "သမ္မ သာရထိ ကဟံ နု ခေါ တေ ဥဿဝဗိန္ဒူ၊ န တေ ဣဒါနိ ဝဿာမိ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။

ဥဿဝဘေရိ (ထီ) [ဥဿဝ+ဘေရိ] ပွဲသဘင် အလို့ငှါ တီးခတ်အပ်သောစည်။ "ဓမ္မိကော နော ရာဇာ လဒ္ဓေါ"တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ နဂရေ ဥဿဝဘေရိံ စရာပေတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

ဥဿဝသမ္ဗတ္တိ(ထီ) [ဥဿဝ+သမ္ဗတ္တိ] ပွဲသဘင်-၏-နှင့်-ပြည့်စုံခြင်း။ မဟာဇနော ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော ဥဿဝသမ္ဗတ္တိံ ပစ္စနုဘောတိ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။

ဥဿဝဝေသ (ပု) [ဥဿဝ+ဝေသ] ပွဲသဘင်ဝင်သူ၏ အသွင်အပြင်။ ဆဏဝေသန္တိ တုဋ္ဌိဇနနဝေသံ၊ ဥဿဝဝေသန္တိအတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၀။

ဥဿဟဇာတ - ဥဿာဟဇာတ-ကြည့်။

ဥဿဟတိ (ကြိ) [ဥ+သဟ+အ+တိ] စွမ်းနိုင်၏၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်၏။ သစေ ဥဿဟတိ သောဓေတဗ္ဗော(ဝိ၊၄။၃၇၅)တိ ယဒိ သက္ကောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁၁၇။ ဆန္ဒဇာတော ဥဿဟတိ။ မ၊၂။၁၄၅။ ဥဿဟတီတိ ဝီရိယံ ကရောတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။ (-ဝိ၊၁။၂၂၄။ ဝိ၊၃။ ၅၉၊၁၁၇၊၃၁၁။ သံ၊၂။၄၉၇။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁၊၂၉၄၊၃၇၆။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၃၅။ ပါစိတ်၊ယော။၅၂၅။) **ဥဿဟန္တိ**—ဒီ၊၁။၁၂၈။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဒီဋီ၊၁။၃၂၄။ **ဥဿဟသိ**—ဥဒါန။၁၂၈။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၃၄။ **ဥဿဟာမိ**—ဝိ၊၁။၃၁။ ဝိ၊၃။၄၀၀။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။၆၆။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ **ဥဿဟေ**(မိ-ဝိဘတ်)—ဇာ၊၁။ ၄။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ **ဥဿဟသေ**—ဇာ၊၁။၃၁၅။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၄၀၀။ **ဥဿဟေ**—ဇာဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၆။ **ဥဿဟေယျံ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၃၄။ **ဥဿဟိ**—ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ **ဥဿဟိံသု**—ဇာဋ္ဌ၊၅။၁၃၈။ **ဥဿဟိဿတိ**—အံဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ **ဥဿဟိဿာမိ**— အံဋ္ဌ၊၃။၃၆။

ဥဿဟန (ထီ၊နု) [ဥ+သဟ+ယု] (၁) အားထုတ်ခြင်း။(၂) အားထုတ်တတ်သော (ဝီရိယ)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဥဿောဠှီ-ကြည့်။

ဥဿဟနလက္ခဏ (တိ)[ဥဿဟန+လက္ခဏ] အားထုတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဝီရဘာဝေါ ဝီရိယံ၊ တံ ဥဿဟနလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၃။

ဥသဟန္တ (ထီ၊နု) [ဥ+သဟ+အန္တ] အားထုတ်သော၊သူ။ ဥဿဟန္တော တုလယတိ။ မ၊၂။ ၃၈၅။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၁၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၈။ ဥဿဟန္တော ယုဉ္ဇတိ။ သံဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဥဿဟန္တောတိ ဝီရိယံ ကရောန္တော။ သံဋီ၊၁။၁၀၄။

ဥဿဟန္တိ (ကြိ) [ဥ+သဟ+အ+အန္တိ] စွမ်းနိုင်ကုန်၏၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်ကုန်၏။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟသိ (ကြိ) [ဥ+သဟ+အ+သိ] စွမ်းနိုင်၏၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿဟသေ (ကြိ) [ဥ+သဟ+အ+သေ] စွမ်းနိုင်၏၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်၏။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟာမိ (ကြိ) [ဥ+သဟ+အ+မိ] စွမ်းနိုင်၏၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်၏။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟိံသု (ကြိ) [ဥ+သဟ+ဥံ] စွမ်းနိုင်ကုန်ပြီ၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်ကုန်ပြီ။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟိ (ကြိ) [ဥ+သဟ+ဤ] စွမ်းနိုင်ပြီ၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်ပြီ။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟိ(ဟေ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သဟ+တွာ] စွမ်းနိုင်၍၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်၍။ ဥဿဟိတွာ တုလေတိ၊ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၉၁။ ဥဿဟေတွာ တုလေတိ။ မ၊၂။၁၄၅။

ဥဿဟိဿတိ (ကြိ) [ဥ+သဟ+ဿတိ] စွမ်းနိုင်လတ္တံ့၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်လတ္တံ့။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟိဿာမိ (ကြိ) [ဥ+သဟ+ဿာမိ] စွမ်းနိုင်-လတ္တံ့-အံ့၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်-လတ္တံ့-အံ့။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟေ¹(ကြိ)[ဥ+သဟ+အ+မိ] စွမ်းနိုင်၏၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်၏။ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟေ² (ကြိ) [ဥ+သဟ+ယျ] စွမ်းနိုင်ရာ၏၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်ရာ၏။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿဟေယျံ (ကြိ) [ဥ+သဟ+ယျံ] စွမ်းနိုင်ရာ၏၊ လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်ရာ၏။ ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿာဒ (ပု) [ဥ+သဒ+ဏ] (၁) ကုန်းမြင့်အရပ်။ (၂) တင်နေခြင်း၊ ကုန်းပေါ်၌ တင်နေခြင်း။ (၃) ငါဟုထင်သောမာန။ (၁) တဿတ္ထော-ယထာ ဥန္နတေ ထလေ ဥဿာဒေ ဘူမိဘာဂေ မေဃေဟိ အဘိဝုဋ္ဌံ ဥဒကံ နိန္နံ ပဝတ္တတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ (၂)(၃) ကီ နု ခေါ ဘန္တေ ဩရိမံ တီရံ ပါရိမံ တီရံ၊ ကော မဇ္ဈေ သံသီဒေါ၊ ကော ထလေ ဥဿာဒေါ။ သံ၊၂။ ၃၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁။ ထလေ ဥဿာဒေါတိ ခေါ ဘိက္ခု အသ္မိမာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ သံ၊၂။၃၈၇။ ဥဿာဒေါတိ ဇလမဇ္ဈေ ဥဋ္ဌိတေ ထလသ္မိံ ဥဿာရိတော အာရုဠှော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၆။

ဥဿာဒနပက္ခ (ပု) [ဥဿာဒန+ပက္ခ] ချီးမွမ်းခြင်းအဘို့။ နာမာတိ အသမ္ဘာဝနေ အပသာဒနပက္ခေ၊ ဥဿာဒနပက္ခေ ပန သမ္ဘာဝနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၁။

ဥဿာဒနာ (ထီ၊န) [ဥ+သဒ+ယု+အာ] မြှောက်ပင့်ခြင်း၊ ချီးမြှောက်ခြင်း။ ဥဿာဒနဉ္စ ဉတွာ အပသာဒနဉ္စ ဉတွာ နေဝုဿာဒေယျ န အပသာဒေယျ၊ ဓမ္မမေဝ ဒေသေယျ။ မ၊၃။ ၂၇၃။ နေဝုဿာဒေယျ န အပသာဒေယျာတိ ဂေဟဿိတဝသေန ကဉ္စိ ပုဂ္ဂလံ နေဝ ဥက္ခိပေယျ န အဝက္ခိပေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။ အယံ အာမိသေန အနုပလိတ္တော ပစ္စယေဟိ ဝိနိဝတ္တမာနသော အဗ္ဘာ မုတ္တော စန္ဒိမာ ဝိယာတိ ဧဝမဿ ဂေဟဿိတဝသေန ဥဿာဒနာပိ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ ဥဿာဒနာတိ ဂုဏဝသေန ဥက္ကံသနာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။ ကတ္တုဗ္ဗဿ သရသေနေဝ ကရဏံ စိတ္တရုစိယံ၊ န တထာ ပရဿ ဥဿာဒနေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။

ဥဿာဒနာကာရ (ပု) [ဥဿာဒန+အာကာရ] ချီးမွမ်း-ချီးမြှောက်-ပုံ အခြင်းအရာ။ အပသာဒနာကာရံ ဥဿာဒနာကာရဉ္စ ဝိဘာဝေတုံ "ကထ"န္တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။

ဥဿာဒယမာန (တိ) [အဝ+သဒ+ဏယ+မာန] အောက်သို့-ရောက်စေ-ကျစေ-သော။ ဩသီဒန္တာနန္တိ ပဋိပက္ခဝသေန အဓော သီဒန္တာနံ၊ ဥဿာဒယမာနာနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။

ဥဿာဒိယမာန (တိ) [ဥ+သဒ+ ယ+မာန] ထွက်စေအပ်သော၊သူ။ ဧဝံ တေ ရဋ္ဌဝါသီဟိ မနုဿေဟိ ဥဿာဒိယမာနာ သဗ္ဗေပိ အညတိတ္ထိယာ သမာဂန္တွာ ပဒုမုတ္တရဒသဗလမေဝ သရဏမဂမံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။

ဥဿာဒေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+သဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] ချီးမွမ်းအပ်သော၊သူ။ သော နေဝ ဥဿာဒေတဗ္ဗော။ ဒီ၊၃။၁၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။

ဥဿာဒေတိ¹ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သဒ+ဏေ+တိ] အထက်သို့-တက်ရောက်-ရွှေ့-စေ-၏၊ ချီးမြှောက်-မြှောက်ပင့်-၏။ ဥဿာဒေတု-ကြည့်။

ဥဿာဒေတိ² (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သဒ+ဏေ+တိ] ထွက်စေ၏၊ နှင်ထုတ်၏။ ရဋ္ဌတောတိ သကလရဋ္ဌတောပိ။ နိစ္ဆုဘန္တီတိ နီဟရန္တိ ဥဿာဒေန္တိ တေသံ နိဝါသံ န ဒေန္တီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၂။

ဥဿာဒေတု (တိ) [ဥ+သဒ+ဏေ+တု] ချီးမွမ်း-မြှောက်ပင့်ပြောဆို-တတ်သော၊သူ။ ဥဿာဒေတာ စ ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၃၁၉။ ဥဿာဒေတာ ဟောတီတိ "အမှာကံ အာစရိယော မဟာ-တေပိဋကော ပရမဓမ္မကထိကော"တိအာဒိနာ နယေန ကေစ္စိ ဥဿာဒေတိ။ ဝိ။၄။၂၁၆။ ဥဿာရေတိ(ဥဿာဒေတိ။၌။)တိ ဥဒ္ဓံ ဂမာပေတိ။ ဣမိနာ ဥဿာဒေတိ ဥပရိ ဂမာ-ပေတီတိ ဥဿာဒေတာတိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၆၁၅။

ဥဿာဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သဒ+ဏေ+တွာ] (၁) တင်၍။ (၂) ထစေ၍။ (၁) ထလေ ဥဿာဒေတွာ ဌပိတနာဝါယ ဖုဋ္ဌောကာသော ဝ ဌာနံ။ ဝိ။၁။၂၈၉။ (၂) ဖေဏုဒ္ဒေဟကန္တိ ဖေဏံ ဥဒ္ဒေဟိတွာ၊ ဥဿာဒေတွာတိ အတ္ထော။ အံ။၃။၁၈၉။ (အံဋီ၊၃။၁၉၆-၌ ဥဿာဒေ-တွာ-ဟုမတွေ့ရ၊ ဥဋ္ဌာပေတွာ-ဟု တွေ့ရသည်။)

ဥဿာဒေန္တ (တိ) [ဥ+သဒ+ဏေ+အန္တ] ချီးမွမ်း-ချီးမွမ်းလို-သော၊ မြှောက်ပင့်သော၊သူ။ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ဥဿာဒေန္တောပိ ဘဏတိ အပသာဒေန္တောပိ။ ဒီ။၂။၇၆။ သံ။၂။၈၁။ ဥဿာဒေန္တောတိ ပညာယ ဥက္ကံသေန္တော၊ ဥဂ္ဂဏှန္တောတိ အတ္ထော။ ဒီဋီ၊၂။၈၃။ ကိံ နု ခေါ သမဏော ဂေါတမော ဂဟပတိမ္ပိ ဝသေန ပရိသံ ဥဿာဒေန္တော ဝါ အပသာဒေန္တော ဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ မ။၃။၂၅၆။ (-မဋီ၊ ၃။၁၇၁။ သံဋီ၊၁။၁၀၀။)

ဥဿာဒေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သဒ+ဏေ+အန္တိ] ထွက်စေကုန်၏။ နိစ္ဆုဘန္တိတိ နီဟရန္တိ ဥဿာ-ဒေန္တိ တေသံ နိဝါသံ န ဒေန္တီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ။။၂၃၂။

ဥဿာပန (န) [ဥ+သိ+ဏာပေ+ယု] (၁) ထောင်မတ်စေ-ထောင်-စိုက်ထူ-ပင့်မြှောက်-ခြင်း။ (၂) ထောင်လွှားခြင်း၊ မာန်မူခြင်း။ (တိ)(၃) စိုက်ထူကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) မဟတော ဓမ္မဓဇဿ ဥဿာပနံ သေ ဂဝေသီ ပရိယေသီတိ မဟေသိ။ စူဋ္ဌနိ။ရရ။ ဓမ္မဓဇဿ ဥဿာပနန္တိ နဝဝိဓ-လောကုတ္တရဓမ္မဿ ဥဿာပေတွာ ဌပနံ။ စူဋ္ဌနိ။။၂၃။ တာယ စန္ဒနယဋ္ဌိကာယ ကတဿ ပတ္တဿ အာကာသေ ဥဿာပနံ။ သုတ္တနိ။၊ ၂။၂၈၅။ (၂) ဥန္နတိန္တိ ဥဿာပနံ။ မဟာနိ။၊ ၌။၂၄၄။ (တိ)(၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာပနဝီရိယ (န) [ဥဿာပန+ဝီရိယ] စိုက်ထူကြောင်းဖြစ်သောဝီရိယ။ ဥဿာဟောတိ ဥဿာပနဝီရိယံ။ အံ။၃။၉၉။

ဥဿာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပယ+တိ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-၏။ သစေ တတြ အဘိဝိဿံ၊ သေတစ္ဆတ္တံ ဥဿာပယိဿံ။ ဓမ္မ၊ ၌၁။၁၀၆။ **ဥဿာပယိံသု**—ဇာ။၄။၁၃၅။

ဥဿာပယိံသု (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပယ+ဣံသု] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-ကုန်ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာပယိဿ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပယ+ဿာ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-ရာ၏။ ဥဿာပယတိ-ကြည့်။

ဥဿာပိတ (တိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+တ] (၁) ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-အပ်သော။ (၂) အထက်သို့တက်စေအပ်-စုန့်စုန့်တက်-မို့မောက်-သော။ (၁) အယံ အတ္တဘာဝေါ နာမ တီဟိ အဋ္ဌိ သတေဟိ ဥဿာပိတော။ မ။၁။၃၉၂။ အာဝါဋံ ခဏိတွာ တသ္မိံ အာဝါဋေ ဥဿာပိတတ္တာ ပထဝိသိတော။ နေတ္တိဝိဘာ။ ၃၂၄။ (၂) တိလာဒိနံ နာဠိအာဒီဟိ မိနနကာလေ

ဥဿာပိတာ သိခါယေဝ သိခါ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၄။ ဥဿာပေတွာ-လည်းကြည့်။

ဥဿာပိတသေိကာထမ္ဘ (ပု) [ဥဿာပိတ+သေိကာထမ္ဘ] ထောင်မတ်စေအပ်-စိုက်ထူအပ်-သောတံခါးတိုင်။ နဂရသောဘနတ္ထံ ဥဿာပိတသေိကာထမ္ဘဉ္စ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

ဥဿာပိတကာလ (ပု) [ဥဿာပိတ+ကာလ] ထောင်မတ်စေအပ်-စိုက်ထူအပ်-သော အခါ။ ဘာတိက မမ ဆတ္တံ ဥဿာပိတကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။

ဥဿာပိတဆတ္တ (န) [ဥဿာပိတ+ဆတ္တ] ထောင်မတ်စေအပ်-စိုက်ထူအပ်-သောထီး။ ရထမဇ္ဈေ ဥဿာပိတဆတ္တမ္ပိ သေတမေဝ အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။

ဥဿာပိတဋ္ဌ (ပု) [ဥဿာပိတ+အတ္ထ] ထောင်မတ်စေအပ်-စိုက်ထူအပ်-သောအနက်သဘော။ တဏှာဓဇောတိ ဥဿာပိတဋ္ဌေန တဏှာဓဇော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။

ဥဿာပိတထမ္ဘ (ပု) [ဥဿာပိတ+ထမ္ဘ] ထောင် မတ်စေအပ်-စိုက်ထူအပ်-သောတိုင်။ လောကတ္တယေ ဥဂ္ဂတတ္တာ တွမေဝ ယူပေါ ဥဿာပိတထမ္ဘသဒိသော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

ဥဿာပိတဓဇ (ပု) [ဥဿာပိတ+ဓဇ] ထောင် မတ်စေအပ်-စိုက်ထူအပ်-သော အလံတံခွန်။ သော ယောဓော နဂရသောဘတ္ထာယ ဥဿာ-ပိတဓဇေ ဝိယ မာနဒ္ဓဇေ ပါတေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂။

ဥဿာပိတရဇတတောရဏ (န) [ဥဿာပိတ+ရဇတတောရဏ] ထောင်မတ်စေအပ်-စိုက် ထူအပ်-သောငွေတုရိုဏ်းတိုင်။ ဒေဝနဂရေ ဥဿာပိတရဇတတောရဏံ ဝိယ သောဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။

ဥဿာပိတသိခါ (ထီ) [ဥဿာပိတာ+သိခါ] စုန့်. စုန့်တက်-မို့မောက်-သော အထွတ်။ တိလာဒီနံ နာဠိအာဒီဟိ မိနနကာလေ ဥဿာပိတသိခါ ယေဝ သိခါ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။

ဥဿာပိတသေတစ္ဆတ္တ (န) [ဥဿာပိတ+သေတစ္ဆတ္တ] ထောင်မတ်စေအပ်-စိုက်ထူအပ်-သော ထီးဖြူ။ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ ဥဿာပိတသေတ-ဆတ္တေန ဥပသောဘိတော သောဘမာနော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။

ဥဿာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+တိ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-၏။ ထမ္ဘံ ဥဿာပေတိ၊ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ တန္တတော ဥဋ္ဌိတပေသကာရော ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ဂဟေတွာ ဥဇုကံ ကာယံ ဥဿာ-ပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၇။ **ဥဿာပေန္တိ**—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ **ဥဿာပေသိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ **ဥဿာပေမိ**—အပ၊၁။၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ **ဥဿာပေန္တု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၈။ **ဥဿာပေဟိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅။ **ဥဿာပေယျာထ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇၊၁၃၅။ **ဥဿာပေသိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ **ဥဿာပေသုံ**—ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၅။ **ဥဿာပေသီ**—အပ၊၁။၁၉၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။

ဥဿာပေတုံ (ဗျ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+တုံ] ထောင် မတ်စေ-စိုက်ထူ-ခြင်းငှါ။ ဣဓ ဝသိတုံ ဣစ္ဆတိ၊ ဥဒါဟု ပေတ္တိကေ ရဇ္ဇေ ဆတ္တံ ဥဿာပေတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၀။

ဥဿာပေတုကာမ (တိ) [ဥဿာပေတုံ+ကမု+ဏ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-ခြင်းငှါ အလိုရှိ

သောၤသူ။ မံ ဂဏှိတွာ အဗ္ဗုနာ ဆတ္တံ ဥဿာပေတုကာမော။ ဒီၤဋ္ဌၤ၁။၁၃၇။ (-မၤဋ္ဌၤ၁။၂၂၄။ သီၤဋီၤသစ်ၤ၂။၂၄။)

ဥဿာပေတွာ (ကြိၤဝိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+တွာ] (၁) ထောင်မတ်စေ-ချီမ-မြှောက်-ထောင်-၍။ (၂) အထက်သို့တက်စေ-စုန့်စုန့်တက်စေ-အစုအပုံပြု-၍။ (၃) ဖြန့်ခင်း၍။ (၄) တင်၍။ (၁) အထ ခေါ သော ဘိက္ခု တံ စီဝရံ ဥဿာပေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝိမဇ္ဇတိ။ ဝိၤ၁။၃၀၃။ ဥဿာပေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝိမဇ္ဇတီတိ … ဟတ္ထေဟိ ဥဿာပေတွာ ဥက္ခိပိတွာ ပိဋ္ဌိယံ ယံသတိ။ ဝိၤဋ္ဌၤ၂။၂၃၈။ တံ ယူပံ ဥဿာပေတွာ အဇ္ဈာဝသိတွာ။ ဒီၤ၃။၆၃။ ဥဿာပေတွာတိ တံ ပါသာဒံ ဥဋ္ဌာပေတွာ။ ဒီၤဋ္ဌၤ၃။၄၁။ ဗြာဟ္မဏာ ဒက္ခိဏာဟတ္ထံ ဥဿာပေတွာ ဇယသဒ္ဒံ ဃောသေန္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီၤဋ္ဌၤ၁။၂၃၆။ ဥဿာရေတွာတိ ဥဒ္ဓံ ပသာရေတွာ။ သီၤဋီၤသစ်ၤ၂။၂၃။ (၂) သဏိကံ သိခါ ဥဿာပေတွာ ဂဏှာတိ။ ဒီၤဋ္ဌၤ၁။၇၇။ ဥဿာပေတွာတိ ဥဂ္ဂမာပေတွာ၊ ဥဒ္ဓံ ရာသိံ ကတွာတိ အတ္ထော။ သီၤဋီၤသစ်ၤ၁။၃၅၂။ ဝါလိကံ ဥဿာပေတွာ ပံသုကူလစီဝရံ ပညပေတွာ။ ဒီၤဋ္ဌၤ၁။၁၈၈။ ဥဿာပေတွာတိ ပုဉ္ဇံ ကတွာ။ သီၤဋီၤသစ်ၤ၂။၁၂၂။ (၃) ထေရော …ပတ္တာရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ မဉ္စပီဌံ ဥဿာပေတွာ။ အံၤဋ္ဌၤ၁။၃၂။ (၄) ကုမာရကံ ခန္ဓေ အာရောပေတွာ ဂစ္ဆန္တန္တိ တရုဏဒါရကံ အံသေ ဥဿာပေတွာ ဂစ္ဆန္တံ။ မဟာနိၤဋ္ဌၤ၁၈၇။

ဥဿာပေန္တ (တိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+အန္တ] ထောင်မတ်စေ-ထောင်-သောၤသူ။ သုဝဏ္ဏာလင်္ကဳ ဥဿာပေန္တော ဝိယ ဂီဝံ ဥန္နာမေတွာ။ အဘိၤဋ္ဌၤ၁။၆။

ဥဿာပေန္တိ (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+အန္တိ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-ကုန်၏။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာပေန္တု (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+အန္တု] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-ကုန်လော့။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာပေမိ (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+မိ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-၏။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာပေယျာထ (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+ယျာထ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-ရာ၏။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာပေသီ (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+ဤ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-ပြီ။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာပေသိ[၁] (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+သိ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-၏။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာပေသိ[၂] (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+ဤ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-ပြီ။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာပေသုံ (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+ဥံ] ထောင်မတ်စေ-စိုက်ထူ-စိုက်ထူစေ-မတ်မတ် ထား-ထောင်-ကုန်ပြီ။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာပေဟိ (ကာၤကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+ဟိ] အထက်သို့တက်စေ-စိုက်ထူ-ဆောက်-ထောင် မတ်-လော့။ ဥဿာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿာရက (တိ) [ဥ+သရ+ဏေ+ဏွု] ပါဠိသက် သက်ကို-ဖြစ်စေ-ရွတ်စေ-တတ်သော၊ အသံ သာသာဖြင့်ရွတ်တတ်သောၤသူ။ ဓမ္မာသနေ ပညတ္တေ ယာဝ ဥဿာရကော ဝါ ဓမ္မကထိကော ဝါ နာဂစ္ဆတိ။ ဝိၤဋ္ဌၤ၃။၄၀-၄၁။ ဝိၤသင်္

ဟ။၉၂။ ဥဿာရဏောတိ သရဘာဏကော၊ သော ဟိ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ပါဠိပါဌံ သာရေတိ ပဝ-တ္တေတီတိ "ဥဿာရဏော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။၂၉။)

ဥဿာရဏ (ထီ၊န) [ဥ+သရ+ဏေ+ယု] (ထီ)(၁) (လူအများကို) ရွေ့စေခြင်း၊ ဖယ်ရှားခြင်း၊ (လူအများ) တွန်း-တိုးဝှေ့-တက်သွား-ခြင်း။ (ကြိမ်ပိုက်ခတ်ရာအရပ်၊ ဗိုလ်ပါရှိရာအရပ်။ ရွှေဥမင်သျှ။ သဘင်ပွဲ။ မအူသျှ။ ဘေးသို့ရွှေ့ရှားစေခြင်း၊ လမ်းခင်းခြင်း။ ဘာသာဋီကာ။ ပွဲ၏ရွေးရှားခြင်း။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ပြည်၊သျှ။) (န)(၂) (ဆင်မြင်းရထား ဗိုလ်ပါတို့) ဟစ်အော် ကြွေးကျော်သံ၊ ပျံ့တက်-ပျံ့လွင့်-လာသောအသံ။ (၃) အသံသာသာဖြင့်ရွတ်ခြင်း။ (ထီ)(၁) သက-ဂါမတော ကေနစိ ကရဏီယေန ဘိက္ခုနိံ ဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခန္တာယ ပုန ပဝိသနကာလေ ဟတ္ထိဝါ မုစ္စတိ။ ဥဿာရဏာ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၄-၅။ တတ္ထ ဥဿာရဏာယ ဝတ္တမာ-နာယ မဟာဇနသမ္မဒ္ဒေါ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၃။ တဒါ တဿ ပရိ-ဟရဏတ္ထံ သဥဿာဟေန အန္တရန္တရာ ဩလောကေန္တာနံ, ရာဇနာဋကေသု နိက္ခန္တေသု ဥဿာရဏာယ ဝတ္တမာနာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ ဥဿာရဏာတိ မနုဿာနံ ဥဿာရဏာ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၈၅။ (န)(၂) အပိ စ ခေါ ဥဿာရဏဉ္စ သုတွာ သံသီဒတိ ဝိသီဒတိ။ အံ၊၂။၇၈။ အဘိ၊ပု။၁၇၅။ ဥဿာရဏန္တိ ဟတ္ထိအဿရထာနဉ္စေဝ (ရထာဒီနဉ္စေဝ) ဗလ-ကာယဿ စ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ (၃) သော...သတ္တာရာ ကေ-ဂန္ဓကုဋိံ ယံ ဝါသံ လဘိတွာ ပစ္စူသသမယေ အဇ္ဈိဋ္ဌော သောဠသအင်္ဂသမန္နာဂတံ ကဝဂ္ဂိယာနံ ဥဿာ-ရဏေန သာဓုကာရံ ဒတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ဥဿာရဏဘယ (န) [ဥဿာရဏ+ဘယ] (လူအများကို) ရွေ့စေခြင်း-ဖယ်ရှားခြင်း-ဘေး၊ (လူအများ) တွန်း-တိုးဝှေ့-ခြင်းဘေး။ ဥဿာ-ရဏာဘယေန သဗ္ဗေ ဒါရကာ ပလာယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၃။

ဥဿာရဏာဝသာန (န) [ဥဿာရဏ+အဝသာန] အသံသာသာဖြင့်ရွတ်ခြင်း၏အဆုံး။ သရဘည-ပရိယောသာနေတိ ဥဿာရဏာဝသာနေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၄။

ဥဿာရယ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏယ+အန္တ] ထောင်မတ်စေ-ချီမ-မြှောက်-ထောင်-ကုန်လော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာရယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏယ+တိ] ထောင်မတ်စေ-ချီမ-မြှောက်-ထောင်-၏။ ပါဒါသုဿာရယဒ္ဓဇေ(ဇာ၊၂။၇၅)တိ ရထေ ဌပိ-တဓဇပါဒါသု ဓဇေ ဥဿာရယန္တု ဥဿာပေန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၈။

ဥဿာရယန္တု (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏယ+အန္တု] ထောင်မတ်စေ-ချီမ-မြှောက်-ထောင်-ကုန်လော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာရိတ (ပု) [ဥ+သရ+ဏေ+တ] (၁) တင်နေခြင်း၊ ကုန်းပေါ်၌တင်နေခြင်း။ (တိ)(၂) အထက်၌ဖြစ်စေအပ်-ပေါင်းအပ်-စုပုံအပ်-သော၊သူ။ (၁) ဥဿာဒေါတိ ဇလမဇ္ဈေ ဥဋ္ဌိတေ ထလသ္မိံ ဥဿာရိတော အာရုဠှော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၁။) (တိ)(၂) ဝေ-မေဝ ခေါ တုမှေ နာနာနာမာ နာနာဂေါတ္တာ နာနာကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ ကေတော ဥဿာ-ရိတာ။ ဝိ၊၁။၂၇၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။) ဥဿာ-ရိတာတိ ကေဋ္ဌာနေ ကေနာပိ သမ္ပိဏ္ဍိတာ ရာသိကတာတိ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဥဒကေ ဩဂတေ ထလံ ဥဿာရိတာပိ သုဓာ-ကသင္ဃာဒီဟိ ပူရေတွာ ဌပိတာပိ ဝုဝနာဝါဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ ထလံ ဥဿာရိတာတိ ထလံ

ဥက္ခိပိတွာ သာရိတာ ပါပိတာ နာဝါပီတိ သမ္ဗန္ဓော။ ပါစိတ်၊ယော။၂၉၁။

ဥဿာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သရ+ဏေ+တိ] (၁) ပစ်ချ၏။ (၂) အထက်၌ဖြစ်စေ-စုပုံ-၏။ (၃) အသံသာသာဖြင့်ရွတ်၏။ (၁) ထလံ ဥဿာရေတိ(အံ၊၃။၃၉။ ဥဒါန။၁၄၀)တိ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဝိယ ဝိစိပဟာရေနေဝ ထလံ ခိပတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ (၂) သေယျထာပိ နာမ မဟာဝါတော ဝါယန္တော တိဏကဋ္ဌပဏ္ဏကသဋံ ဧကတော ဥဿာရေယျ။ ဝိ၊၁။၂၇၁။ ဥဿာရေယျာတိ ရာသိံ ကရေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဧကတော ဥဿာရေတိ စ ဂိဥ္ဇိတဧတာ ဥပေတိ စ။ ဝဇီရ။၂၀၇။ (၃) ဣမဉ္စ သုတ္တံ မာသဿ အဋ္ဌသု ဓမ္မဿဝနဒိဝသေသု ယက္ခာ အာကောဋ္ဌေတွာ ဥဿာရေထ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၁၅။

ဥဿာရေတုံ (ဗျ) [ဥ+သရ+ဏေ+တုံ] အသံသာသာဖြင့်ရွတ်ခြင်းငှါ။ အဋ္ဌေ ဟိ သုဒ္ဓု ဥပဓာ-ရိတေ သက္ကာ ပါဠိံ သမ္မာ ဥဿာရေတုံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၄။

ဥဿာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သရ+ဏေ+တွာ] (၁) အထက်အထက်၌ရွေ့ရှားစေ၍၊ အထက်၌ပို့လွှန်စေ၍၊ ရှား၍။ (ရွှေဥမင်နိသျ။) (၂) ယက်၍။ (သျ။) (၃) (လူအများကို) ရွှေ့စေ၍၊ ဖယ်ရှား၍။ (၄) တင်၍။ (၁) စီဝရံ သယံရန္တေန စတုရင်္ဂုလံ ကဏ္ဏံ ဥဿာရေတွာ စီဝရံ သယံရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၅၈။ စတုရင်္ဂုလံ ကဏ္ဏံ ဥဿာရေတွာတိ ကဏ္ဏံ စတုရင်္ဂုလပ္ပမာဏံ အတိရေကံ ကတွာ ဓေဝ စီဝရံ သံဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ အတိရေကံ ကတွာတိ ဣမိနာ ဥဿာရေတွာတိပဒဿ အဓိပ္ပါယတ္ထံ ဒဿေတိ၊ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ သာရေတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၂၀။ (၂) အဝဟန္တေ ဝါလိကံ ဥဿာ-ရေတွာ ပရိဝါရေတွာ သီသာနိ ဧကဋ္ဌာနေ ကတွာ ပရိယတ္တံ သမ္မသန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၉၁။ (၃) ပဿ မဟာရာဇာတိ မနုဿေ ဥဿာရေတွာ ရာဇင်္ဂဏေ အဿံ ပါဟေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ (၄) ဥဒကေန ထလံ ဥဿာ-ရေတွာ တတ္ထ တတ္ထ ရာသိကတော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။

ဥဿာရေထ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သရ+ဏေ+ထ] အသံသာသာဖြင့်ရွတ်ကုန်လော။ ဥဿာရေတိ (၃) ကြည့်။

ဥဿာရေန္တ (တိ) [ဥ+သရ+ဏေ+အန္တ] (၁) (ကမ်း၌)တင်သော၊သူ။ (၂) ဖြန့်သော၊သူ။ (၃) ဖယ်ရှားသော၊သူ။ (၁) နာဝါယ ကီဠတီတိ ဖိယရိတ္တာဒီဟိ နာဝံ ပါဇေန္တော ဝါ တီရေ ဥဿာရေန္တော ဝါ နာဝါယ ကီဠတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ ဥဿာရေန္တောတိ ဥဒကေ ဌိတံ နာဝံ တီရေ အာရောပေန္တော။ ဝိမတိ၊၂။၄၃။ (၂) ထေရော သတ္တု အဓိပ္ပါယံ ဉတွာ အန္တော-ဂန္ဓကုဋိယံယေဝ ဘူမတ္ထရဏံ ဥဿာရေန္တော ဝိယ အတ္ထရိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ (၃) ဒေါသ-စရိတော ဂါဠှံ သမ္မဉ္ဇနိံ ဂဟေတွာ တရမာန-ရူပေါ ဥဘတော ဝါလိကံ ဥဿာရေန္တော ခရေန သဒ္ဒေန အသုဒ္ဓံ ဝိသမံ သမ္မဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၂။ "ဥဿရထ ဥဿရထာ"တိ ဇနံ ဥဿာရေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၉။

ဥဿာရေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သရ+ဏေ+အန္တိ] စုပုံကုန်၏။ ဥဿာရေတိ(၂) ကြည့်။

ဥဿာရေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သရ+ဏေ+ဧယျ] အထက်၌ဖြစ်စေ-စုပုံ-ရာ၏။ ဥဿာရေတိ (၂) ကြည့်။

ဥဿာဝ (ပု) [ဥ+သု+ဏ။ ဥပရိတော သဝတီတိ ဥဿာဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆။ အဝ+သေ+ဏ။ ဝိ၊ ပိ၊ဓာန်။ အဝဂျာဝ(သံ)။] ဆီးနှင်း။ မာ နံ ကုဏာလံ သကုဏံ သိတံ ဝါ ...ဥဿာဝေါ

ဝါ ဥပပ္ပုဿိ။ ဇာ၊၂။၁၁၄။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၄၆။ (-အံ၊၁။၁၄၄။)

ဥဿာဝနန္တာ (ထီ) [(ဥ+သဝန=) ဥဿာဝနာ+အန္တ။ ဣတ္ထိ အာပစ္စည်း။] အုတ်မြစ်ချ-တိုင်ထူ-ခြင်းနှင့် "ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမ" ဟူသော စကားပြော ကြားခြင်းတို့ ပြိုင်တူ ပြီးဆုံးခြင်း ရှိသော-ကုဋီ-ကျောင်း။ သမ္မုတ-ဿာဝနန္တာ စ၊ ဂေါနိသာဒိ ဂဟပတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။၁၅။ ထမ္ဘာနံ ဘိတ္တိပါဒါနံ ဝါ ဥဂ္ဂမနံ ဥဒ္ဓံ ကတွာ ဌပနံ ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမာတိ ဝါစာယ သဝနဉ္စ အန္တံ ယဿာ သာ ဥဿာဝနန္တာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၅-၆။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥဿာဝနန္တိကာ (ထီ) [(ဥ+သဝန=) (ဥ+သာဝန=) ဥဿာဝနာ+အန္တ+ဣက+အာ။] အုတ်မြစ်ချ-တိုင်ထူ-ခြင်းနှင့် "ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမ" ဟူသော စကားပြောကြားခြင်းတို့ ပြိုင်တူပြီးဆုံးခြင်းရှိသော-ကုဋီ-ကျောင်း။ (ကျောင်းဆောက်ရာ၌ ဝန်းရံနေသူတို့က ဖြစ်စေ, ရဟန်းတို့ ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ "ကပ္ပိယ ကုဋိ ကရောမ၊ ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမ" ဟုလည်းကောင်း၊ "ကပ္ပိယကုဋိ၊ ကပ္ပိယ-ကုဋိ"ဟု လည်းကောင်း ရွတ်ဆိုခြင်းနှင့် ပထမဦးဆုံးသော အုတ်, ကျောက်, တိုင် စသည်တို့ မြေသို့ကျစေခြင်းဟူသော အုတ်မြစ်ချခြင်း တို့ကို ပြိုင်တူပြီးဆုံးစေလျက် ဆောက်လုပ် အပ်သောကျောင်းသည် "ဥဿာဝနန္တိကကုဋိ" မည်၏။

တိဿော ကပ္ပိယဘူမိယော ဥဿာဝန-န္တိကံ ဂေါနိသာဒိကံ ဂဟပတိံ။ ဝိ၊၃။၃၃၆။ ဥဿာဝနန္တိကာ နာမ ဂေဟေ ကရိယမာနေ သမ္ပရိဝါရေတွာ ဌိတေဟိ "ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမ၊ ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမာ"တိ ဝါ "ကပ္ပိယကုဋိ ကပ္ပိယကုဋိ"တိ ဝါ ဝဒန္တေဟိ ဌပိတပဌမိဋ္ဌကထမ္ဘာဒိကာ သံယဿ ဝါ ကေသဉ္စ ဘိက္ခုနော ဝါ ကုဋိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၉၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၉-၁၁၁။) ထမ္ဘာဒီနိ ဥက္ခိပိတွာ ပတိဋ္ဌာပနဉ္စ ကပ္ပိယကုဋိ ကရောမာတိ သာဝနဉ္စ အန္တံ ပရိယောသာန-မေတိဿာတိ ဥဿာဝနန္တိကာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃၅၄။ ဥဒ္ဓံ သာဝနာ ဥဿာဝနာ၊ ဥဿာဝနာ အန္တော ယဿာ ကပ္ပိယဘူမိယာတိ ဥဿာဝ-နန္တိကာ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၂၀၇။ ဥက္ခိပိတွာ ဌပေန္တေသု၊ အာမသိတွာ ပရေသု ဝါ။ သယ-မေဝုက္ခိပိတွာ ဝါ၊ ဌပေယျုဿာဝနန္တိကာ။ ဣဋ္ဌကာဒိပတိဋ္ဌာနံ၊ ဘိက္ခူနံ ဝဒတံ ပန။ ဝါစာယပရိယောသာနံ၊ သမကာလံ တု ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၆၇၀-၁။ (-သာရတ္ထ၊၃။ ၂၁၈။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၂၅-၇။)

ဥဿာဝနာ (ထီ) [ဥ+သာဝနာ] ချီမြှောက်-စိုက်ထူ-၍ ရွတ်ဆိုခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာဝပတန (န) [ဥဿာဝ+ပတန] ဆီးနှင်း ပေါက်ကျခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာဝဗိန္ဒု (ပု၊န) [ဥဿာဝ+ဗိန္ဒု] ဆီးနှင်း ပေါက်။ တိဏဂ္ဂေ ဥဿာဝဗိန္ဒု သူရိယေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ ခိပ္ပံယေဝ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ။ အံ၊၂။၅၀၂။ (-စရိယာ။၄၀၉။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ မဋ္ဌ၊၃။၂၈၆။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။) ဥဿာဝဗိန္ဒုမတ္တမ္ပိတိ ဥဿာဝ-ပတနမတ္တမ္ပိ။ သံဋီ၊၁။၃၂၀။

ဥဿာဝဗိန္ဒုဋ္ဌာန (န) [ဥဿာဝဗိန္ဒု+ဌာန] ဆီး နှင်းပေါက်ကျရာရပ်။ ဝနရုက္ခာဒိနံ ဥပရိဘာ-ဂေန မဟောယော အာဂန္တွာ မဟာသတ္တဿ စီဝရေ ဥဿာဝဗိန္ဒုဋ္ဌာနမတ္တမ္ပိ တေမေတုံ နာသက္ခိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၈၅။

ဥဿာဝဗိန္ဒုတက္ကန (န) [ဥဿာဝဗိန္ဒု+တက္ကန]

ဆီးနှင်းပေါက်ကိုကြံခြင်း။ သီသံ နှာယိတု- ကာမဿ ဥဿာဝဗိန္ဒုတက္ကန့် ဝိယ အမှာကံ ဧတဿ သန္တိကာ ဝိသေသတက္ကနံ။ အပ၊၄၊ ၁။၈၁။ ဇာ၊၄၊၁။ရ၉။

ဥဿာဝဗိန္ဒုပမ (တိ) [ဥဿာဝဗိန္ဒု+ဥပမာ] ဆီးနှင်းပေါက်ဥပမာရှိသော။ ဧဝမေဝံ ခေါ မြာဟ္မဏ ဥဿာဝဗိန္ဒုပမံ ဇီဝိတံ မနုဿာနံ။ အံ၊၂။၅၀၂။ (-ဒီ၊၄၊၂။၂၆၂။)

ဥဿာသ (ပု) [ဥ+သံသု+ဏ။ ဓာတွတ္ထ။၄၂၁။] ကျင်ကြီး။ အထ ဝါ ဥဿာသိယျတီတိ ဥဿာ- သော၊ ဝစ္စသေတံ နာမံ။ တဿ ဌာနံ ဥဿာသဋ္ဌာနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၉၅။ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ ဥဿာသ-ကို ဥ+သံသ+ဏ-ဟုခွဲ၍ ယင် ပူဇော်သူဟု-ပြန်ဆိုသည်။)

ဥဿာသဋ္ဌာန (နု) [ဥဿာသ+ဌာန] ကျင်ကြီး စွန့်ရာအရပ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာသိယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+သံသု+ယ+တိ] လျှော့ချအပ်-စွန့်အပ်-၏။ ဥဿာသ-ကြည့်။

ဥဿာဟ (ပု) [ဥ+သဟ+ဏ။ ဥ ဒုက္ခလာဘံ, ဥဒ္ဒံ ဝါ သဟတီ ခမတီတိ ဥဿာဟော၊ ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၅၆။ ဥဿာဟ(သံ)။] လုံ့လ၊ ဝီရိယ၊ ကြိုး စားအားထုတ်-မှု-ခြင်း။ တဿ မေ ဥဿာဟော(အံ၊၁။၁၄၅)တိ...ဥဿာဟော အဟု။ ဝါယာမော အဟောသီတိ အတ္ထော။ အံ၊၄၊၂။၁၃၀။ (-အံ၊၁။၄၀၅။ အံ၊၄၊၃။၉၉။ အဘိ၊၄၊၁။၁၉၀။)

ဥဿာဟကရဏ (နု) [ဥဿာဟ+ကရဏ] အား ထုတ်မှု ပြုခြင်း။ ဣမေဟိ သတ္တဟိ ပဒေဟိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနဿ ဝဏ္ဏဘဏနေန တတ္ထ မဟာဇနဿ ဥဿာဟကရဏံ။ အံ၊၄၊၁။၃၆၆။

ဥဿာဟဂတ (တိ) [ဥဿာဟ+ဂတ] အား ထုတ်ခြင်းသို့ရောက်သော၊သူ။ အဝိသေ- သေနာတိ "ဥဿာဟဂတာနံ ဝါ"တိ အဝတွာ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။၁၄၃။

ဥဿာဟဇနက (တိ) [ဥဿာဟ+ဇနက] အား ထုတ်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော။ တဒမိဂမာယ ဥဿုကာနံ(ဥဿုက္ကာနံ) ဥဿာဟဇနကံ။ ဝိ၊ ၄၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊၄၊၁။၂၁၆။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၁ရ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၅။ မဟာနိ၊၄။၁၁၈။

ဥဿာဟဇနန (နု) [ဥဿာဟ+ဇနန] အား ထုတ်မှုကိုဖြစ်စေ-ခြင်း။ ဣတိ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဥဿာဟဇနနတ္ထံ ဝဏ္ဏံ အဘာသိ။ သံ၊၄၊ ၃။၂၁၄။ (-ဝိ၊၄၊၃။၃၁။)

ဥဿာဟဇနနကာရဏ (နု) [ဥဿာဟဇနန+ ကာရဏ] အားထုတ်မှုကိုဖြစ်စေ-ခြင်း၏- သော-အကြောင်း။ အညံ ဥဿာဟဇနန- ကာရဏံ ဒသေတုံ ဤဒိသဿာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃။

ဥဿာဟဇနနတ္ထ (ပု) [ဥဿာဟဇနန+အတ္ထ] အားထုတ်မှုကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ သမဏ- ဓမ္မေ ဥဿာဟဇနနတ္ထံ အာဟ။ ဒီ၊၄၊၂။၁၃၆။ (-အဘိ၊၄။၁။၂၄ရ။)

ဥဿာဟဇနနပ္ပကာရ (ပု) [ဥဿာဟဇနန+ ပကာရ] အားထုတ်မှုကို ဖြစ်စေသောအပြား။ တဒေတံ ဝိစာရေတဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဥဿာဟဇနန- ပ္ပကာရဿ ပါဠိယံ့ အဝုတ္တတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၅၄။ (-သာရတ္ထ၊၁။၄၃။)

ဥဿာ(ဿ)ဟဇာတ (တိ) [ဥဿာဟ+ဇာတ] ဖြစ်သောအားထုတ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဇဝံ ဝုတ္တေ ဥဿာဟဇာတော(ဒီ၊၄၊၁။၁၅၅)တိ သဉ္ဇာ- တုဿာဟော ဟုတွာ ဟုတ္တွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။

၂၃၄။ (-မိလိန္ဒ။၃၀၉။ မ၁ဋ္ဌ၊၁။၂၁၊၂၄၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၁။) ဣတော ပရံ မယ္ဟံ သြကာသော နတ္ထီတိ ဥဿဟဇာတေန ဝိယ ဥပရူပရိ- ဝနမာနေန သက္ကာရာဒိနာ ဘဂဝါ သက္ကတော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၉။

ဥဿာဟတိ - ဥဿဟတိ-ကြည့်။

ဥဿာဟဒီပက (တိ) [ဥဿာဟ+ဒီပက] အား ထုတ်ခြင်းကို ပြတတ်သော။ တဒတ္ထဝိဘာဝန- မုခေန အနဝဇ္ဇပဋိပတ္တိယံ ဥဿာဟဒီပကံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၂။

ဥဿာဟန (န) [ဥ+သဟ+ယု] ပဒဟနံ ဥဿာ- ဟနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။ (-မူလဋီ၊၁။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။)

ဥဿာဟနတ္ထ (တိ) [ဥဿာဟန+အတ္ထ] အား ထုတ်ခြင်း အကျိုးရှိသော။ ပသံသာ စ တတ္ထ အဘိရုစိဇနနေန ဥဿာဟနတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၁၀။

ဥဿာဟနပယောဂ (ပု) [ဥဿာဟန+ ပယောဂ] အားထုတ်ခြင်းဟူသော လုံ့လ ပယောဂ။ ပယောဂေနာတိ အတ္တနာ ပရေဟိ ဝါ ကတေန ဥဿာဟနပယောဂေန။ အနုဋီ၊ ၁။၁၃၄။

ဥဿာဟနပယောဂသဟိတ (တိ) [ဥဿာဟန ပယောဂ+သဟိတ] အားထုတ်ခြင်းလုံ့လနှင့် တကွဖြစ်သော။ သပ္ပယောဂေနာတိ လီနဿ စိတ္တဿ ဥဿာဟနပယောဂသဟိတေန။ မူလ ဋီ၊၁။၉၉။

ဥဿာဟပဋိပက္ခလက္ခဏ (တိ) [ဥဿာဟပဋိ ပက္ခ+လက္ခဏ] အားထုတ်ခြင်း၏ဆန့်ကျင့်ဘက် လက္ခဏာရှိသော။ အနုဿာဟလက္ခဏန္တိ ဥဿာဟပဋိပက္ခလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။

ဥဿာဟပဋိပ္ပဿမ္ဘန (န) [ဥဿာဟ+ပဋိပ္ပ ဿမ္ဘန] အားထုတ်မှုငြိမ်းခြင်း။ သမ္မာပဋိ- ပတ္တိယံ "အလံ ဧတ္တာဝတာ"တိ ဥဿာဟပဋိ- ပ္ပဿမ္ဘနဝသေန သန္နိဋ္ဌာနံ န ကာတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋီ၊၃။၇၈။

ဥဿာဟပရိသာဖလဘဉ္ဇန (န) [ဥဿာဟ ပရိသာဖလ+ဘဉ္ဇန] အားထုတ်သောပရိသတ် ၏အားကို ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးခြင်း။ ခန္တိဗလသဒ္ဓါ- ဗလာဒိအာနုဘာဝေန ဥဿာဟပရိသာဖလ- ဘဉ္ဇနမေဝ ဒေဝပုတ္တမာရဿ ဗလဝိဒ္ဓံသနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၃။၁။

ဥဿာဟပ္ပတ္တ (တိ) [ဥဿာဟ+ပတ္တ] အား ထုတ်ခြင်းသို့ရောက်သော၊သူ။ သမ္မ တွံ အဇ္ဇ အတိဝိယ ဥဿာဟပ္ပတ္တော ကမ္မံ ကရောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။

ဥဿာဟပ္ပတ္တဝီရိယ (န) [ဥဿာဟပ္ပတ္တ+ဝီရိယ] အားထုတ်ခြင်းသို့ ရောက်သော လုံ့လဝီရိယ။ ပရက္ကမေနာတိ ပရံ ပရံ ဌာနံ အက္ကမနေန ဥဿာဟပ္ပတ္တဝီရိယေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

ဥဿဟယန္တ (တိ) [ဥ+သဟ+ဏယ+အန္တ] အား ထုတ်သော၊သူ။ ကိံ နု ခေါ မဟာရာဇ မြာဟ္မဏာ အတိဝိယ ဥဿာဟယန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။

ဥဿဟယသေ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သဟ+ဏယ+ သေ] အားထုတ်စေ၏။ ဘိယျော ဥဿာဟ- ယသေ ကုမာရံ။ ဇာ၊၁။၃၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၅။

ဥဿာဟရဟိတ (တိ) [ဥဿာဟ+ရဟိတ] အားထုတ်မှုကင်းသော၊သူ။ အပေါ့ဿုက္ကာ ဥဿာဟရဟိတာ ဘဝန္တု။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။

ဥဿာဟလက္ခဏ (တိ) [ဥဿာဟ+လက္ခဏ] အားထုတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဥဿာဟလက္ခဏံ ဝီရိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။)

ဥဿာဟဝဍ္ဎန (နု) [ဥဿာဟ+ဝဍ္ဎန] အားထုတ်မှုကိုတိုးပွားစေခြင်း၊ အားထုတ်မှု၏တိုးပွားခြင်း။ ဗလာနုပ္ပဒါနတာတိ တဿ ဥဿာဟဝဍ္ဎနေန သမုတ္တေဇနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၂။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၉။)

ဥဿာဟသတ္တိ (ထီ) [ဥဿာဟ+သတ္တိ] အားထုတ်ခြင်းဟူသောအစွမ်းသတ္တိ။ သော ပိတရိ မတေ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတော ဥဿာဟသတ္တိနံ အဘာဝေန ရာဇကိစ္စာနိ ဝိရာဓေန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

ဥဿာဟသတ္တိယောဂ (ပု) [ဥဿာဟသတ္တိ+ယောဂ] အားထုတ်မှုအစွမ်းသတ္တိနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ပဍ္ဍမေန စ ဥဿာဟသတ္တိယောဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ရ၃-၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။)

ဥဿာဟသတ္တိဝိဃာတ (ပု) [ဥဿာဟသတ္တိ+ဝိဃာတ] အားထုတ်မှုအစွမ်းသတ္တိ၏ ပျက်စီးခြင်း။ မိဒ္ဓံ ဥဿာဟသတ္တိဝိဃာတော။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၂၆။

ဥဿာဟသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဿာဟ+သမ္ပတ္တိ] အားထုတ်မှုနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ မမဥ္စ ဥဿာဟသမ္ပတ္တိယာ န စိရေန ပရိယောသာနံ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၄။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၆၈။)

ဥဿာဟသမ္ဘဝ (ပု) [ဥဿာဟ+သမ္ဘဝ] အားထုတ်မှု၏ဖြစ်ခြင်း။ သဗ္ဗမ္ပိ... ဥဿာဟဇနနကာရဏံ သဗ္ဗေနေဝ ဥဿာဟသမ္ဘဝတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၀။

ဥဿာဟဟေတု (ပု) [ဥဿာဟ+ဟေတု] အားထုတ်ခြင်း၏အကြောင်း။ သံဝေဇနဥ္စ ဥဿာဟဟေတု။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁ရ၉။

ဥဿာဟာနုရူပ (နု) [ဥဿာဟ+အနုရူပ] အားထုတ်ခြင်းအားလျော်စွာ(ကြိ၊ဝိ)။ ဘိက္ခုနော ဥဿာဟာနုရူပံ လောမာနံ တိယောဇနာတိက္ကမနတော ဝိနာပိ ပယောဂစိတ္တေန ဟရဏစိတ္တေန အာပဇ္ဇတိ ဝေ။ ဝဇိရ။၂၅ရ။

ဥဿာဟာဘာဝ (ပု) [ဥဿာဟ+အဘာဝ] အားထုတ်မှု၏မရှိခြင်း။ န ဥဿာဟာမိတိ တတ္ထ ဥဿာဟာဘာဝံ အသက္ကုဏေယျတံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

ဥဿာဟိတ (တိ) [ဥ+သဟ+တ] အားထုတ်စေအပ်-တိုက်တွန်းအပ်-သော၊သူ။ အမေ့ဟိသာ ဥဿာဟိတာ။ ဝိ၊၁။၂၄၉။ တေသံ ပရေဟိ ဥဿာဟိတာနံ ကုသလံ ကရောန္တာနမ္ပိ သောမနဿံ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ရ၊ (-၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃ရ။)

ဥဿာဟိတဒါရက (ပု) [ဥဿာဟိတ+ဒါရက] အားထုတ်စေအပ်-တိုက်တွန်းအပ်-သော ကလေးသူငယ်။ သဒ္ဓါပဋိလာဘောတိ ဣမိနာ မာတာဒီဟိ ဥဿာဟိတဒါရကာဒီနံ ဝိယ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တသရဏဂမနံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။

ဥဿာဟိတဟဒယ (တိ) [ဥဿာဟိတ+ဟဒယ] အားထုတ်စေအပ်-တိုက်တွန်းအပ်-သော စိတ်နှလုံးရှိသော၊သူ။ သတ္ထာ မစ္ဆကစ္ဆပါနံ တံ ဗျသနံ ဒိသွာ မဟာကရုဏာယ ဥဿာဟိတဟဒယော ... အာမန္တေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၈။

ဥဿာဟိတဟတ္ထ (တိ) [ဥဿာဟိတ+ဟတ္ထ]

အားထုတ်စေအပ်-မြှောက်ချီအပ်-သော လက်ရှိသော၊သူ။ ပယတပါဏီတိ ဝါ ဥဿာဟိတ-ဟတ္ထော၊ အာမိသဒါနံ ဒါတုံ ဥဿာဟိတ-ဟတ္ထော ဝိယ ဓမ္မဒါနေ ကတုဿာဟောတိ အတ္ထော။ ဋီကာဝိုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

ဥဿာပေဟတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+သဟ+ဏေ+တဗ္ဗ] အားထုတ်စေအပ်-တိုက်တွန်းအပ်-သော၊သူ။ န ဘိက္ခဝေ အာနန္ဒော အညေန ဥဿာပေဟ-တဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။)

ဥဿာပေဟတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သဟ+ဏေ+တွာ] (၁) အားထုတ်၍။ (၂) အားထုတ်စေ-တိုက်တွန်း-၍။ (၁) ဆန္ဒဇာတော ဥဿဟတိ၊ ဥဿာပေဟတွာ တုလေတိ။ မ၊၂။၁၄၅။ (၂) ဧကော ကိရ ဓုတ္တော အနုဂါမံ ဒိသွာ "အသုကသ္မိံ နာမ ဂါမေ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇံ သုလ-ဘ"န္တိ ဥဿာပေဟတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ (-ဋီကာဝိုတ်၊ဋ္ဌ။၆၇။)

ဥဿာပေဟန္တ (တိ) [ဥ+သဟ+ဏေ+အန္တ] အားထုတ်စေ-တိုက်တွန်း-သော၊သူ။ သတ္ထာရံ ဒေသနာယ ဥဿာပေဟန္တော "တေဿ ဘဂဝါ ကာလော"တိအာဒိမာဟ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။)

ဥဿာဟုပ္ပါဒန (န) [ဥဿာဟ+ဥပ္ပါဒန] အားထုတ်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဋီကာ သောတူနံ ဥဿာဟုပ္ပါဒနဿ ဟေတုံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၁။

ဥဿာပေဟသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သဟ+ဏေ+ဤ] အားထုတ်စေ-တိုက်တွန်း-ပြီ။ သံဝဏ္ဏနာရမ္ဘေ သံသိဒန္တမ္ပိ မံ သာသနဂုဏာဒိဥပနိဿယသမ္ပဒါ ဥဿာပေဟသိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၅။

ဥဿိဋ္ဌနိယ (တိ) [ဥ+သိဋ+အနိယ] ထုတ်ဆယ်-ဆယ်ယူ-အပ်သော။ ဥကွေပိမန္တိ ဒီဃ-ရဇ္ဇုနာ ကုဋေန ဥဿိဋ္ဌနိယံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၃။

ဥဿိဋ္ဌန္တ (တိ) [ဥ+သိစ+အန္တ] ထုတ်ဆယ်-ဆယ်ယူ-ခပ်-သော၊သူ။ မုခတိုဏ္ဍကေဟိ မဟာသမုဒ္ဒံ ဥဿိဋ္ဌန္တာ ကိလမိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဥဿိဋ္ဌိတုံ (ဗျ) [ဥ+သိစ+တုံ] ထုတ်ဆယ်-ဆယ်ယူ-ခပ်-ခြင်းငှါ။ ပေါက္ခရဏီ သောဓေ-န္တေဟိ ယော ကုဋေဟိ ဥဿိဋ္ဌိတုံ သက္ကာ ဟောတိ တနုကကဒ္ဒမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ရ၅။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁။)

ဥဿိဋ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သိစ+တွာ] ထုတ်ဆယ်-ဆယ်ယူ-ခပ်-၍။ သစေ ပန ကသင့္ ဆရ္ဆေတွာ ဟတ္ထေန ဥဿိဋ္ဌိတွာ (ဥဿိဋ္ဌိတွာ ဥဿိဋ္ဌိတွာ) ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၁၄။ ပုဗ္ဗေ ဒီဃရဇ္ဇုကေန ဥဿိဋ္ဌိတွာ ဂဟေတဗ္ဗဥဒကောယော ဘဂဝတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ထေရဿ ဂတကာလေ မုခေန ဝိဿန္ဒန္တော ဝိယ သမတိတ္တိကော ကာကပေ-ယျော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၅။ (-မိလိန္ဒ။၂၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ရ၅၊၅၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၂၁။)

ဥဿိတ (တိ) [ဥ+သိ+တ။ ဥဿ္သ တ (သံ)။ ပါဠိတ်ယောဇနာ အလို ဥ+သဒ+တ-ဟုပုဒ်ခွဲ၍ "ပြောသော" ဟုလည်း အနက်ပေးနိုင်သည်။ ဥဿိတမန္တီ-ကြည့်။] (၁) စိုက်ထူ-လွှင့်ထူ-ထောင်ထား-အပ်သော၊ အထက်သို့တက်သော။ (၂) ထောင်လွှားတက်ကြွားသော။ (၃) ထင်ရှားကျော်ကြားသော။ (၁) မုသလေ ဥဿိတေ ကေ မုသလံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။) (၂) ဥဿိတမန္တီ-ကြည့်။ (၃) ဥဂ္ဂတောတိ ဥဿိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ (-

မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။) ဥဿဒ-လည်းကြည့်။

ဥဿိတစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ဥဿိတ+စိတ္တုပ္ပါဒ] စိုက်ထူ-လွှင့်ထူ-ထောင်ထား-အပ်သော ဆန်းကျယ်သော အဝတ်ပုဆိုး၊ စိုက်ထူ-ထောင်ထား-အပ်သောဆန်းကျယ်သောပန်းချီကား။ အလင်္ကတတောရဏံ ဝိယ ဥဿိတစိတ္တုပ္ပါဒော ဝိယ စ အတိဝိရောစိတ္ထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။

ဥဿိတဋ္ဌ (ပု) [ဥဿိတ+အတ္ထ] စိုက်ထူ-ထောင်ထား-အပ်သောအနက်၊ မြင့်-ကြွ-တက်သောအနက်၊ ထောင်လွှားသောအနက်။ ဥဿိတဋ္ဌေန ဥန္နတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၃။ အဗ္ဘုဂ္ဂတဋ္ဌေနာတိ ဥဿိတဋ္ဌေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၉။

ဥဿိတတာ (ထီ) [ဥဿိတ+တာ။ (တာ-ကားသွတ္ထ] ကြီးပွား-ထူးမြတ်-သော။ ဥဿ-ကြည့်။

ဥဿိတဒ္ဓဇ (တိ) [ဥဿိတ+ဓဇ] (က) စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-အပ်သော မာနတံခွန်ရှိသော၊သူ။ (ခ) စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-အပ်သော တံခွန်အလံရှိသော၊သူ။ (က) ပတ္ထဒ္ဓေါ ဥဿိတဒ္ဓဇော(ထေရ။၂၈၇)... ထဒ္ဓေါ အနောနမနထဒ္ဓဇာတော ဥဿိတမာနဒ္ဓဇော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ (ခ) ဒီပါ အထောပိ ဝေဃဋ္ဋါ၊ သန္နဒ္ဓါ ဥဿိတဒ္ဓဇာ။ အပ၊၁။၄၁၄။ ဇာ၊၂။၅၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။)

ဥဿိတဒ္ဓဇပဋ္ဋာက (တိ) [ဥဿိတ+ဓဇပဋ္ဋာက] စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-အပ်သော တံခွန်လုံးတံခွန်ပြားရှိသော၊ စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-အပ်သော တံခွန်အလံရှိသော။ သဗ္ဗဂေဟံ ... ဥဿိတဒ္ဓဇပဋ္ဋာကံ တတ္ထ တတ္ထ ပုဏ္ဏာယရေ ဌပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။

ဥဿိတဒ္ဓဇမာလ (တိ) [ဥဿိတာ+ဓဇမာလာ။ ထိဠ ဥဿိတဒ္ဓဇမာလိနီ] စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-အပ်သောတံခွန်အစဉ်ရှိသော။ နာနာရင်္ဂေဟိ သမ္ပိတံ၊ ဥဿိတဒ္ဓဇမာလိနီ။ အပ၊၁။၂။ ဓဇံ ဥဿိတံ တသ္မိံ ပါသာဒေ ဥဿာပိတံ။ ဓဇမာလိနီတိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသဝသေန ဝုတ္တံ။ ဓဇမာလာယုတ္တော သော ပါသာဒေါတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။

ဥဿိတဘာဝ (ပု) [ဥဿိတ+ဘာဝ] စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-အပ်သည်၏အဖြစ်။ သကလကာယဿ ကောဋိတော ပဋ္ဌာယ ဥဿိတဘာဝေါ ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၇။ ဥဿိတဘာဝေါတိ ဥဗ္ဗိဒ္ဓဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၅။

ဥဿိတမန္တီ (တိ) [ဥဿိတ+မန္တီ] လောဘ ဒေါသ မောဟ မာနများသော စကား-အကျိုးမဲ့စကား-ကို ပြောဆိုတတ်သော၊ လောဘစသည်တို့ဖြင့် ထောင်လွှားတက်ကြွားသော တိုင်ပင်ပြောဆိုကြောင်း စကားရှိသော၊သူ။(ဘာသာ၊ဋီ။) (ပါစိတ်ယောဇနာအလို "ဥဿိတ"ကို ဥ+သဒ+တ-ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ "ပြောသော"ဟု အနက်ပေးရမည်။ "ဥဿိတမန္တီ" ကိုလည်း "လောဘစသည်ပြောသောစကားကို ပြောဆိုတတ်သောသူ" ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည်။) ဥဿိတမန္တီ စ(ဝိ၊၅။၃၁၈)တိ လောဘဒေါသမောဟမာနုဿန္နံ ဝါစံ ဘာသိတာ ကဏ္ဍဝါဇော အနတ္ထဒီပနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။ ဥဿိတမန္တီတိ ဧတ္ထ ဥဿိတံ မန္တီ ဥဿိတမန္တီတိ ဒဿေန္တော အာဟ လောဘ။ပ။ဘာသိတာတိ။ တတ္ထ "လောဘဒေါသမောဟမာနုဿန္န"န္တိ ဣမိနာ ဥဿိတပဒဿ အတ္ထံ ဒဿေတိ၊ ဘာသိတာတိဣမိနာ "မန္တီ"တိ ပဒဿ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၆၁၅။

ဥဿိတရတနစေတိယ (နု) [ဥဿိတ+ရတနစေတိယ] စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-တည်ထား-အပ်သောရတနာစေတီ။ ရတနစ္စယန္တိ မဏိ-

ကနကာဒိရတနေဟိ ဥစ္စိတံ ဥဿိတရတန-
စေတိယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၂။

ဥဿိတသုဝဏ္ဏတောရဏ (န) [ဥဿိတ+သုဝဏ္ဏတောရဏ] စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-အပ်သော ရွှေတုရိုဏ်တိုင်။ အယံ ပန…ဒေဝနဂရေ ဥဿိတသုဝဏ္ဏတောရဏံ ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။)

ဥဿိတသေတစ္ဆတ္တ (တိ) [ဥဿိတ+သေတစ္ဆတ္တ] စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-အပ်သောထီးဖြူရှိသော။ ဥဿိတသေတစ္ဆတ္တေ ရာဇပလ္လင်္ကေယေဝ မံ နိသီဒါပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၆။

ဥဿိ(ဿီ)နေတိ (ကြိ) [ဥ+သိ+နာ+တိ။ (ဥ+သိ+နာ=) ဥဿိနာ+ဏ္ဍ+တိ။ ဝိသိနေတိ-လည်း ကြည့်။ ဥဿ္ဘိနာတိ (သံ)။] (၁) ပေါင်းစု၏။ (၂) (မာနအစွမ်းဖြင့်) ချီမြှောက်-မြှောက်ပင့်-၏။ (၁) န ဥဿိနေတိ ဝိသိနိတွာ ဌိတော။ မဟာနိ။၁၆-၇။ န ဥဿိနေတီတိ မာနဝသေန န ဥက္ကံသတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၆။ (၂) ဝိသိနေတိ န ဥဿိနေတီ(သံ၊၂။၇၃)တိ ဝိကိရတိ န သမ္ပိ-ဏ္ဍေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ လောကံ ဝိသိနေန္တီတိ လောကုတ္တရာ။ လောကံ ဥဿိနေန္တီတိ လောကုတ္တရာ။ ပဋိသံ။၃၅၀။ ဝိသိနေန္တီတိ ဝိကိရန္တိ ဝိမုစ္စန္တိ၊ န ဗန္ဓန္တီတိ အတ္ထော။ န ဥဿိနေန္တီတိ န ဝိကိရန္တိ န ဝိမုစ္စန္တိ။ "ဝိသိနေန္တီ"တိ "ဥဿိနေန္တီ"တိ ရဿံ ကတွာ ပါဌော သုန္ဒရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ အရဟာ ဝိသိနေတီတိ… အရဟာ ဥဿိနေတီတိ။ နဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၇၉။ (ကထာဝတ္ထု မြန်မာပြန်၌ "ဝိသိနေတိ=ဖြေရှင်းပါသလော။ ဥဿိနေတိ=နှောင်ဖွဲ့ ပါသလော"ဟု ပြန်ဆိုသည်။ ဘာသာဋီကာ-၌ သိနာ-ဓာတ်ဟု ကြံ၍ "ဥဿိနေတိ= ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့ကို အထက်အထက်၌ သုတ်သင်ဆဲလော"ဟု အနက်ပေးသည်။ ဦးဟုတ်စိန်အဘိဓာန်၌ "ဖွဲ့-ချည်နှောင်-၏" ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

ဥဿိနေန္တ (တိ) [ဥ+သိ+နာ+အန္တ။ (ဥ+သိ+နာ=) ဥဿိနာ+ဏ္ဍ+အန္တ] ပေါင်းစုသော၊ သူ။ အရဟာ အာစိနန္တော အပစိနန္တော။… ဝိသိနေန္တော ဥဿိနေန္တော။ အဘိ၊က။၄၄၃။

ဥဿိ(ဿီ)နေန္တိ (ကြိ) [ဥ+သိ+နာ+အန္တိ။ (ဥ+သိ+နာ=) ဥဿိနာ+ဏ္ဍ+အန္တိ။] (မာနအစွမ်းဖြင့်) ချီမြှောက်-မြှောက်ပင့်-၏။ ဥဿိ-(ဿီ)နေတိ (၂)ကြည့်။

ဥဿီဒတိ (ကြိ) [ဥ+သဒ+အ+တိ] တင်၏၊ တက်ရောက်၏။ န ထလေ ဥဿီဒိဿတိ(သံ၊၂။၃၈၆)တိ ထလံ နာဘိရုဟိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ **ဥဿီဒိဿထ**—သံ၊၂။၃၈၇။ **ဥဿီဒိဿာမိ**—သံ၊၂။၃၈၈။

ဥဿီဒိဿတိ (ကြိ) [ဥ+သဒ+ဿတိ] တင်လတ္တံ့။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿီဒိဿထ (ကြိ) [ဥ+သဒ+ဿထ] တင်ကုန်လတ္တံ့။ ဥဿီဒတိ-ကြည့်။

ဥဿီဒိဿာမိ (ကြိ) [ဥ+သဒ+ဿာမိ] တင်ကုန်အံ့။ ဥဿီဒတိ-ကြည့်။

ဥဿီနေန္တိ - ဥဿိ(ဿီ)နေတိ-ကြည့်။

ဥဿီယန္တိ (ကြိ) [ဥ+သိ+ယ+အန္တိ] စိုက်ထူ-စိုက်ထောင်-ကုန်၏။ တီဏိ ယောဇနာနိ သာမန္တာ၊ ဥဿီယန္တိ ဇော သဒါ။ အပ၊၂။၁၈၃။ (အပ၊၁။၈၂-၌ တီဏိ ယောဇနာနိ သာမန္တာ၊ ဥဿီသန္တိ ဇော သဒါ။ ဟု ရှိနေသည်။)

ဥဿီသ (န) [ဥ+သီသ] (၁) ဦးခေါင်း၏ အထက်အဘို့၊ ဦးထိပ်ထက်။ (၂) ဦးခေါင်း၏

အနီး၊ ဦးခေါင်းရင်း၊ ခေါင်းဦး။။ (၃) ခေါင်းအုံး။
(၁) ယဿံ ဒိသာယံ ဝသတိ၊ ဥဿီသမ္ပိ
ကရောမဟံ။ အပ၊၁။၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။
အဟံ တံ ဒိသာ ဘာဂံ ဥဿီသမ္ပိ သီသု-
ပရိဘာဂေ ကရောမိတိ သမ္ဗန္ဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဥဿီ-
သကရဏတ္ထ-ကြည့်။

ဥဿီသက (န) [ဥ+သီသ+က။ ဥဿီသ+က။
ဥစ္ဆိပံက (သံ)။] ဦးခေါင်း၏ အနီး၊ ဦးခေါင်း
ရင်း၊ ခေါင်းဦး။ ဥဿီသကေ မံ ဌတွာန၊
ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ဥဿီသကေ မံ ဌတွာနာတိ
မမ သီသသမီပေ ဌတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၈-၉။
(-ဇာ၊၁။၉၀။ ဇာ၊၂။၁၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၀။) အောက်ပုဒ်
လည်းကြည့်။

ဥဿီသကရဏတ္ထ (န) [ဥဿီသကရဏ+အတ္ထ]
ခေါင်းအုံးပြုခြင်းအကျိုး။ တံ ပညပေတွာ စီဝရံ
ဝါ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ဝါ ဥဿီသကရဏတ္ထာယ
ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀-၁။ သီသဿ ဥပဓာနံ
ဥဿီသံ၊ တဿ ကရီယတေ ဥဿီသကရဏံ၊
တံယေဝ အတ္ထော ပယောဇနံ ဥဿီသကရ-
ဏတ္ထော။ ပါစိတ်၊ယော။၇-၈။

ဥဿီသန္တိ - ဥဿီယန္တိ-ကြည့်။

ဥဿုက (ပု) [ဥ+သု+ကေ+အ။ ဥဋ္ဌာနံ သုဋ္ဌု
ကာယတီတိ ဥဿုကော။ ဓာန်၊ဋီ။၇၂၇။ ဥ+
သူ+ကွိ+က။ ကောတ္ထုဘ။ ဝိပိ၊ဓာန်။ ဥတ္ဆုက
(သံ)။] အားထုတ်သူ။ ကာမပရိယေသနာယ
ဥဿုကော(အံ၊၁။၆၈)တိ ဒုဝိဓာနမ္ပိ ကာမာနံ
ပရိယေသနတ္ထံ ဥဿုက္ကံ အာပန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၃။ (-အံ၊၂။၄၆၇။ သုတ္တနိ။၃၂၄။ ဇာ၊၁။
၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။)

ဥဿုကာရ - ဥဿုကာရဿ ဝက်ကုဋိလဇိမ္ဟ-
တေဇနံ ကဋ္ဌကတေလေန သိနေဟေတွာ ...
ဥဇုကရဏံ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ (ဥဿုကာရ-
ဟုရှိသင့်သည်။ "မြှားပြုသော-မြှားဖြောင့်
သော-လေးသမား" ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ဥဿုကီ- ဣဿတိ ဥဿူယတီတိ ဥဿုကီ။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂-၌လာသော ဣဿုကီ-
ပုဒ်၏ အဖွင့်ဖြစ်သောကြောင့် ဣဿုကီ
ဟုရှိသင့်သည်။)

ဥဿုက္က (န) [ဥဿုက+ဏျ။ ဥဿုကဿ
ဘာဝေါ ဥဿုက္ကံ။ သဗ္ဗာပါရတာ။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။
၁၂၇။ (ဥဿုက+ဏျ=) ဥဿုက္က+အ။ (ဏျ ကို
ယပြု၍ ဥဿုက္က ဟု နာမဓာတ် ဖြစ်သည်။
ဝိလျံ၊ဓာန်။) ဩတ္သုကျ (သံ)။] (၁) လုံ့လ၊
အားထုတ်-မှု-ခြင်း၊ နောက်ကြိယာကိုငဲ့ခြင်း၊
ဝီရိယ။ (တိ)(၂) အားထုတ်-ကြောင့်ကြစိုက်-
သော၊သူ။ (၁) ဥဿုက္ကံ ဥဒပါဒိ (ဒီ။၂။၂၁၁)တိ
ဓမ္မိကော ဥဿာဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။
ဥဿုက္ကံ ဝုစ္စတိ အဘိရုစိ၊ တံ ပန ဗုဒ္ဓ-
ဒဿနကာမတာဝသေန, တထာ ဥဿာဟ-
နဝသေန စ ပဝတ္တိယာ "ဓမ္မိကော ဥဿာ-
ဟော"တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။ ဥဿုက္ကသဒ္ဒေါ
သေဟတ္ထဝါစကော။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၁၆၅။ (-
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။) (တိ)(၂) ဥဿုက္ကော
တေ ဒိဝါရတ္တိံ၊ သဗ္ဗကိစ္စေသု ဗျာဝဋော။ ဇာ၊
၁။၃၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၈။ ဗျာဝဋောတိ ဥဿု-
က္ကော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ (-မ၊၁။ ၃၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀၀။)

ဥဿုက္ကကာရက (တိ) [ဥဿုက္က+ကာရက] အား
ထုတ်မှု-လုံ့လ-ကိုပြုသော။ ဥဿုက္ကကာ-
ရကော သောကော။ နေတ္တိ။၂၅။ (-နေတ္တိ၊
ဝိဘာ။၁၃၂။)

ဥဿုက္ကဇာတ (တိ) [ဥဿုက္က+ဇာတ] ဖြစ်သောကိစ္စတို့၌ အားထုတ်သော၊ ဖြစ်သော အားထုတ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ တေသု ဥဿုက္က-ဇာတေသု၊ ဘဝသောတာနုသာရိသု။ သံ၊၁။၁၅။ ဥဿုက္ကဇာတေသူတိ နာနာကိစ္စဇာတေသု အနုပ္ပန္နာနံ ရူပါဒီနံ ဥပ္ပါဒနတ္ထာယ ဥပ္ပန္နာနံ အနုဘဝနတ္ထာယ ဥဿုက္ကေသု။ သံ႒၊၁။၅၁။ ဥဿုက္ကဇာတေသူတိ တံတံကိစ္စေသု သဥ္ဇာတ-ဥဿုက္ကေသု။ သံဋီ၊၁။၉၇။

ဥဿုက္ကတ္ထ (ပု) [ဥဿုက္က+အတ္ထ] အားထုတ်ခြင်း-နောက်ကြိုယာကိုငဲ့ခြင်း-အနက်။ ဥဿု-က္ကဝသ-ကြည့်။

ဥဿုက္ကန (န) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ယု] အားထုတ်-မှု-ခြင်း၊ နောက်ကြိုယာကိုငဲ့ခြင်း။ အထေသ တာနိ ဝေ ဥပဋ္ဌိတတ္တာ ဥပရိ ဥဿုက္ကနာယ ပစ္စယတံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၄၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၇၈။) တုနာဒိပစ္စယန္တာ ဥဿုက္ကနံ ဥတ္တရကြိယာပေက္ခနံ။ ရူဋီ၊နာ။၈၅။

ဥဿုက္ကနတ္ထ (ပု) [ဥဿုက္က+အတ္ထ] အားထုတ်ခြင်း-နောက်ကြိုယာကိုငဲ့ခြင်း-အနက်။ တုန-တွာနတွာပစ္စယန္တာ ဥဿုက္ကနတ္ထေ။ ဥဿု-က္ကနတ္ထော နာမ ဥဿာဟတ္ထော။ နီတိ၊သုတ္တ၊ နာ။၃၉၂။

ဥဿုက္ကန္န (တိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+အန္တ] အားထုတ်သော၊သူ။ ယထာ တဏှာဒိဋ္ဌိဂါဟာ နပ္ပဝတ္တန္တိ၊ တထာ ဝိထိပဋိပန္နာယ ဝိပဿနာယ တံ ဥဿုက္ကန္တဿ။ ဥဒါန႒။၃၆၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၂။၁၆၈။ နေတ္တိဝိဘာ။ရ၃။)

ဥဿုက္ကပ္ပဟာန (တိ) [ဥဿုက္က+ပဟာန] (ဘဝသို့ လားစေတတ်သောကံ၌) အားထုတ်မှုကို ပယ်ခြင်း။ တတြိမေ အဋ္ဌာနိသံသာ၊ ဘဝဒိဋ္ဌိပ္ပ-ဟာနံ ... ဥဿုက္ကပ္ပဟာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၁။ ပဋိသံ႒၊၁။၂၄၂။ ဥဿုက္ကပ္ပဟာနံ ဘဝဂါမိ-ကမ္မေ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၇၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၂။၄၄၅။)

ဥဿုက္ကမန (တိ) [ဥဿုက္က+မန] အားထုတ်-ကြောင့်ကြစိုက်-သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ အာယ-တ္တမနာတိ ဥဿုက္ကမနာ ဗျာဝဋစိတ္တာ။ ဇာ႒၊ ၅။၄၂၀။

ဥဿုက္ကမာန (တိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+အ +မာန] အားထုတ်သော၊သူ။ သော အပ္ပဂုဏ-ဗျာနေ ဥဿုက္ကမာနော ပတ္တပဋ္ဌမဇ္ဈာနော စ ပရိဟာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၈။

ဥဿုက္ကရဟိတ (တိ) [ဥဿုက္က+ရဟိတ] အားထုတ်ခြင်း ကင်းသော၊သူ။ အနုဿုက္ကာတိ တဿ ပဟာတဗ္ဗဿ ပဟာနေ ဥဿုက္က-ရဟိတာ။ မဋီ၊၃။ရ၆။

ဥဿုက္ကဝစန (န) [ဥဿုက္က+ဝစန] ဥဿုက္က အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဒါ၊ (ဘာသာဋီကာ။) ပုဗ္ဗကာလကြိယာကို ဟောတတ်သော-ဟော ကြောင်း-သဒ္ဒါ၊ (မအူ၊သျ။) ကတ္တားတူတစ်ဦး တည်း၌ ဖြစ်သော၊ နောက်ကြိယာကို-အား ထုတ်-ငဲ့-သောသဒ္ဒါ။ တတ္ထ "သ"န္တိ ဥပသဂ္ဂေါ၊ တေန သဒ္ဓိံ ဥဿုက္ကဝစနမေတံ "သင်္ခိစ္စာ"တိ။ ဝိ႒၊၂။၃ရ။ ဥဿုက္ကဝစနန္တိ ပါကဋသဒ္ဒသညာ ကိရ၊ သမာနကပဒန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတွာ ဘုဥ္ဇန္တီတိ ဧတ္ထ ဝိယ သင်္ခိစ္စ ဝေါရောပေတု-ကာမဿ သင်္ခိစ္စ ပဒံ ဝေါရောပနပဒဿ ဥဿုက္ကံ၊ သဉ္ဇေတနာ စ ဇီဝိတာဝေါရော-ပနဥ္စ ကေသဉ္စိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝဇီရ။၁၅၅။ ဥဿုက္ကဝစနန္တိ ပုဗ္ဗကာလကြိယာ-ဝစနံ။ အယဥ္ဟိ သမာနကတ္တုကေသု ပုဗ္ဗကာလ-ကိရိယာဝစနေသု ပုဗ္ဗကာလကိရိယာဝစနဿ နိရုတ္တိဝေါဟာရော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၀။ (-ဝဇီရ။

၄၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၄။) (ဤ၌ "ဥဿုက္က" ဟူသည် အားထုတ်ခြင်း, ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်း = ဥဿာဟ ပင်တည်း။ ယင်း အားထုတ်ခြင်း, ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်း ဆိုသည်မှာ မိမိတစ်ပုဒ်တည်းဖြင့် ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်မပြည့်စုံ၍ နောက်ပဓာနကြိယာကို ငဲ့နေခြင်းတည်း။ အကျယ်ကို နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၉၂။ "ဂမနုဿုက္ကဝစန"-မူလ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၆၉၊၂၇၀-တို့ကြည့်။)

ဥဿုက္ကဝသ (ပု) [ဥဿုက္က+ဝသ] အားထုတ်ခြင်း-နောက်ကြိယာကိုငဲ့ခြင်း-အနက်၌ နိပါတ်၏ အစွမ်း။ အဝိဇ္ဇာ ပဋိစ္စတိ ဥဿုက္ကဝသေန ဝါ ပါဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ဥဿုက္ကဝသေနာတိ ဥဿုက္ကတ္ထေ နိပါတဝသေန။ ပဋိသံ၊ဂံ၊၁၆၇။

ဥဿုက္ကသမုပ္ပါဒန (န) [ဥဿုက္က+သမုပ္ပါဒန] အားထုတ်ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ သတ္တဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော ဇနပဒစာရိကံ စရန္တိ၊... တတြ ဋ္ဌိတာနံ ဥဿုက္ကသမုပ္ပါဒနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၈။ (-နေတ္တိ၊ဝိဘာ၊၂၉၁။)

ဥဿုက္ကာပတ္တိ (ထီ) [ဥဿုက္က+အာပတ္တိ] အားထုတ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ဆန္ဒပ္ပဝတ္တိယာ ဥဿုက္ကပတ္တိယာ စ "ပတ္ထယမာနော"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။

ဥဿုက္ကာပန (န) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ဏာပေ+ယု] အားထုတ်စေ-ဖြစ်ပေါ်စေ-တိုးပွားစေ-ခြင်း။ ဝိပဿနာယ ဥဿုက္ကာပနံ ဩဃတရဏဿ ဟေတု။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၈။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၅။) ဥဿုက္ကာပေတွာ-လည်းကြည့်။

ဥဿုက္ကာပန္န (တိ) [ဥဿုက္က+အာပန္န] အားထုတ်ခြင်းသို့ရောက်သော၊သူ။ ဥဿုက္ကာပန္နာ ဘိက္ခူ ...သန္နိပတိတာ အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

ဥဿုက္ကာပယန္တ (တိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ဏာပယ+အန္တ] အားထုတ်စေ-ဖြစ်ပေါ်စေ-တိုးပွားစေ-သော၊သူ။ ဘိက္ခုနော ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပယတော မဂ္ဂေ အာဂတေ ဥပ္ပန္နေ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၆။

ဥဿုက္ကာပိတ (တိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ဏာပေ+တ] အားထုတ်စေအပ်-ဖြစ်ပေါ်စေအပ်-တိုးပွားစေအပ်-သော။ ယဒါ ပန ဝိပဿနာ ဥဿုက္ကာပိတာ မဂ္ဂေန ယဋ္ဌေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၈။

ဥဿုက္ကာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ဏာပေ+တိ] အားထုတ်စေ-ဖြစ်ပေါ်စေ-တိုးပွားစေ-၏။ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၈။ **ဥဿုက္ကာပေသိ** — ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၈၆။

ဥဿုက္ကာပေတုံ (ဗျ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ဏာပေ+တုံ] အားထုတ်စေ-ဖြစ်ပေါ်စေ-တိုးပွားစေ-ခြင်းငှါ။ အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတုံ သက္ကောန္တဿ "ဥဿုက္ကိတာ မေ ဝိပဿနာ"တိ သောမနဿဇာတဿ ဥပ္ပန္နံ သောမနဿံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။) အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၇-၌ အလားတူ ပါဌ်၌ "ဥဿက္ကိတာ မေ" ဟုရှိသည်။)

ဥဿုက္ကာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ဏာပေ+တွာ] အားထုတ်စေ-ဖြစ်ပေါ်စေ-တိုးပွားစေ-၍။ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ မဂ္ဂံ ပါပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ဥဿုက္ကာပေတွာတိ ဥဒ္ဒံ ဥဒ္ဒံ သန္တိဝိသေသယုတ္တံ ကတွာ ဝဍ္ဎေတွာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၇၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။)

ဥဿုက္ကာပေန္တ (တိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ဏာပေ+အန္တ] အားထုတ်စေ-ဖြစ်ပေါ်စေ-တိုးပွားစေ-သော၊သူ။ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေန္တာ အပ္ပမာဒပဋိပတ္တိယာ တတော ပဗုဇ္ဈထ။ ဤတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

ဥဿုက္ကာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+ဏာပေ+တွာ] အားထုတ်စေ-ဖြစ်ပေါ်စေ-တိုးပွားစေ-ပြီး။ ဥဿုက္ကာပေတိ-ကြည့်။

ဥဿုက္ကိတ (တိ) [ဥဿုက္က(နာမဓာတ်)+တ] အားထုတ်အပ်-တိုးပွားစေအပ်-သော။ ဥဿုက္ကာပေတုံ-ကြည့်။

ဥဿုဿတိ (ကြိ) [ဥ+သုသ+အ+တိ] ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-၏။ ဥဿုဿတိ အနာဟာရော၊ သောကသလ္လသမပ္ပိတော။ သုတ္တနိ။ ၄၂၉။ စူဠနိ။၂။ (-သံ၊၁။၁၂၆။) ဥဿုဿတီတိ တဿ ဝစနံ ကဒါစိ သစ္စံ ဘဝေယျာတိ မညမာနော ဥဿုဿတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ယသ္မိံ သမယေ ပဉ္စမေ သူရိယေ ဥဋ္ဌိတေ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဥဿုဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ **ဥဿုဿန္တိ**—အံ၊ဋီ၊၁။၉၆။ **ဥဿုသေယျ**—သံ၊၁။၁၂၆။ **ဥဿုသေယျုံ**—ဇာ၊၂။၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၂။

ဥဿုဿန္တိ (ကြိ) [ဥ+သုသ+အ+အန္တိ] ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-ကုန်၏။ ဥဿုဿတိ-ကြည့်။

ဥဿုသေယျ (ကြိ) [ဥ+သုသ+ယျေ] ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-ရာ၏။ ဥဿုဿတိ-ကြည့်။

ဥဿုသေယျုံ (ကြိ) [ဥ+သုသ+ယျုံ] ခြောက်ကပ်-ခန်းခြောက်-ကုန်ရာ၏။ ဥဿုဿတိ-ကြည့်။

ဥဿူယန္တ—အဇ္ဇ လာလုဒါယိ သာရိပုတ္တမော ဂ္ဂလ္လာနာနံ ဂုဏကထာယ ပဝတ္တမာနာယ ဥဿူယန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ (ဥဿူယန္တော-ဟုရှိသင့်သည်။ ဥဿူယန္တ-ကြည့်။)

ဥဿူယမာန - သော ဥဿူယမာနော...တံ ဌာနန္တရံ အစ္ဆိန္ဒာပေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ (ဥဿူယမာနော-ဟုရှိသင့်သည်။ ဥဿူယမာန-ကြည့်။)

ဥဿူရ (ပု) [ဥ+သူရိယ။ သူရိယ-ကို သူရပြု။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၁၁၅။ ဥ+သူရ။ ပါစိတ်၊ယော] (၁) အလွန်နေမြင့်သောအခါ။ (တိ)(၂) အလွန်ပူသော။ (၁) ဥဿူရေ အာဟရိယိတ္ထာ(ဝိ၊၂။၁၀၄)တိ အတိဒိဝါ အာဟရိယိတ္ထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ ဥဒ္ဓံ သူရော ဥဂ္ဂတော အသ္မိံ ကာလေတိ ဥဿူရော။ ပါစိတ်၊ယော။၆၆။ ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသီတိ ဥဿူရေ ဥဋ္ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿူရက (တိ) [ဥဿူရ+က] အလွန်ပူသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿူရကဇာတ (တိ) [ဥဿူရက+ဇာတ] ဖြစ်သော အလွန်ပူသော ရေရှိသော(အိုး)။ ဥဿူရကဇာတောတိ တဿေဝ ကုမ္ဘိတဘာဝဿ ဥဿူရကံ အစ္စုဏှတံ ပတ္တော၊ တေနာဟ "ဥဿုမကဇာတော"တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၉။ (ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ "ဥဿဒကဇာတော" ဟုရှိသည်။ ဥဿဒကဇာတ-ကြည့်။)

ဥဿူရတရ (တိ) [ဥဿူရ+တရ] အလွန်နေမြင့်သောအခါ။ ဒိဝါတရံ ဥဋ္ဌာသီတိ... ပုနဒိဝသေ ဥဿူရတရံ ဥဋ္ဌာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

ဥဿူရဘတ္တ (တိ) [ဥဿူရ+ဘတ္တ] အလွန်နေမြင့်သောအခါ၌ ချက်အပ်သော ထမင်းရှိသော၊ နေမြင့်မှ ထမင်းချက်သော။ ဥဿူရဘတ္တေ(အံ၊၂။၂၂၇)တိ အတိဒိဝါပစနဘတ္တေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။

ဥဿူရသေယျ (တိ) [ဥဿူရ+သေယျ] အလွန်နေမြင့်သည်တိုင်အောင် အိပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥဿူရသေယျံ အာလသျံ၊ စဏ္ဍိက္ကံ ဒီဃ-သောဏ္ဍိယံ။ ဓမ္မဋ္ဌ၁။၄၁၈။

ဥဿောတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏော+တိ] အထက်သို့တက်စေ-စိုက်ထူ-ဆောက်-ထောင်မတ်-၏။ အာပေါ သိဥ္စံ ယဇံ ဥဿောတိ ယူပ(ဇာ၊၁။၂၈၄)န္တိ ... သုဝဏ္ဏယူပံ ဥဿာပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၄။၃၀၁။ **ဥဿောသိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၀။

ဥဿောဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သိဒ+တွာ။ ဓာတွတ္ထ။ ၃၉၆] ပြွတ်-ပေါင်း-ပေါင်းတင်-၍။ ပုလကံ နာမ နိတ္ထုသံ ကတွာ ဥဿောဒေတွာ ဂဟိတ-ယဝတဏ္ဍုလာ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၁၄၅။ ဥဿော-ဒေတွာတိ ရန္ဓိတွာ။ ပါရာ၊ယော။၁၀၀။

ဥဿောနေတိ (ကြိ) [(ဥ+သိ+ယု=) ဥဿောန+ဏ္ဏ+တိ။ နာ ဥဿောန(သံ)။] အထက်သို့တက်-ချီမ-ပင့်မြှောက်-၏။ ကထဥ္စ ဘိက္ခဝေ န ဥဿောနေတိ။ အံ၊ ၁။၅၃၆။ န ဥဿောနေတီတိ ဒိဋ္ဌိဝသေန န ဥက္ခိပတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။

ဥဿောသိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+သိ+ဏာပေ+ဤ] အထက်သို့တက်စေ-စိုက်ထူ-ဆောက်-ထောင်မတ်-ပြီ။ ဥဿောတိ-ကြည့်။

ဥဿောဠ္ဟန (န) [ဥ+သိဠ္ဟ+ယု။ နီတိ၊ဓာ။၃၅၀။] လေချွန်-ဟစ်ကြွေး-ခြင်း။ မုခေန ဥဿောဠ္ဟနံ သဒ္ဒမုဥ္စနံ သေဠ္ဟနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။

ဥဿောဠ္ဟေတိ (ကြိ) [ဥ+သိဠ္ဟ+ဏေ+တိ] လေချွန်-ဟစ်ကြွေး-၏။ ဥဿောဠ္ဟေန္တိပိ အပ္ဖော-ဋေန္တိ ပိ။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဥဿောဠ္ဟေန္တီတိ မုခေန ဥဿောဠ္ဟနသဒ္ဒံ ပမုဥ္စန္တိ၊ မဟန္တံ ကတွာ အဗျတ္တသဒ္ဒံ ပဝတ္တေန္တီတိ အတ္ထော။ ... မုခေန ဝါတံ နိစ္ဆာရေန္တာ သုခုမံ အဗျတ္တသဒ္ဒံ ပဝတ္တေန္တီတိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၃။ **ဥဿောဠ္ဟေသုံ**— ဝိ၊၁။၂၇၈။ ဝိ၊၄။၂၈။

ဥဿောဠ္ဟေန္တိ (ကြိ) [ဥ+သိဠ္ဟ+ဏေ+အန္တိ] လေချွန်-ဟစ်ကြွေး-ကုန်၏။ ဥဿောဠ္ဟေတိ-ကြည့်။

ဥဿောဠ္ဟေသုံ (ကြိ) [ဥ+သိဠ္ဟ+ဏေ+သုံ] လေ ချွန်-ဟစ်ကြွေး-ကုန်လတ္တံ့။ ဥဿော-ဠ္ဟေတိ-ကြည့်။

ဥဿောင္ဂိကာယ (တိ) [ဥဿောင္ဂိ+ကာယ] အားထုတ်သောကိုယ်ရှိသော၊ လုံ့လကြောင့် နားရွက် အမြီးစသည်တို့-ချီမြှောက်-ထောင်-သော၊သူ (ကြွက်)။ လှည့်လည်ကုန်လျက် (မြန်မာပြန်)။ န ဟိ နူနိမဿ သမဏဿ၊ တုစ္ဆကောဋ္ဌသ္မိ မူသိကာ၊ ဥဿောင္ဂိကာယ နစ္စန္တိ။ သံ၊၁။၁၇၂။ ဥဿောင္ဂိကာယာတိ ဥဿာဟေန ကဏ္ဏနင်္ဂုဋ္ဌာဒီနိ ဥက္ခိပိတွာ ဝိစ-ရန္တာ ဥပ္ပတန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၁။၂၁၉။ (ပါဠိတော်၌ ဆန်းကြောင့် အာ ကို ရဿပြု၍ ဥဿောင္ဂိ-ကာယ-ဟု ရှိသည်။)

ဥဿောင္ဂိဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဥဿောင္ဂိဘာဝ+ပတ္တ] သည်းစွာအားထုတ်သူ၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဥဋ္ဌာနနာမေန စ ဝုတ္တာယ မဟာ-ဘာရသဟနတ္တေန ဥဿောင္ဂိဘာဝပ္ပတ္တာယ ဝီရိယသင်္ခါတာယ ခန္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၁။၃၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။

ဥဿောင္ဂိပဥ္စမ (တိ) [ဥဿောင္ဂိ+ပဥ္စမ] သည်းစွာ အားထုတ်ခြင်းလျှင် ငါးခုမြောက်ရှိသော။ သော ခေါ အဟံ ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ ဥဿော-င္ဂိပဥ္စမာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝိတတ္တာ။ အံ၊၂။၇၂။

ဥဿောင္ဂိ(င္ဂီ)ပန္နရသင်္သမန္နာဂတ (တိ) [ဥ

ဿောဠှီပန္နရသင်္ဂ+သမန္နာဂတ] သည်းစွာ အားထုတ်ခြင်းနှင့်တကွသော တစ်ဆယ့်ငါးပါးသော အင်္ဂါတို့နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဥဿောဠှီ(ဠှီ)-ပန္နရသင်္ဂသမန္နာဂတော(မ၊၁။၁၄၉)တိ ... ဝေ ဥဿောဠှီယာ သဒ္ဓိံ ပန္နရသဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ (-မ၊ဋီ၊၂။၅၆။)

ဥဿောဠှီလက္ခဏပတ္တ (တိ) [ဥဿောဠှီလက္ခဏ+ပတ္တ] သည်းစွာအားထုတ်ခြင်းလက္ခဏာသို့ ရောက်သော။ ဥတ္တမဝီရိယန္တိ ဥဿောဠှီလက္ခဏပတ္တံ ဝီရိယံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။

ဥဿောဠှီ (ထီ) [ဥ+သဟ+အ။ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း။ ဥဿာဟ+ဦဟာ။ ဥ+သဟ+ဟီ။ ဥ ပဗလံ ဒုက္ကရကမ္မံ သဟတိ ယာယာတိ ဥဿောဠှီ။ သဟဿ သာဠှော၊ နဒါဒိ။ ဥဿာဟာနံ ဦဟာတိ ဝါ ဥဿောဠှီ။... ဝါမယမမတ္တောပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၅၈။ ဥဿဟတီတိ ဥဿောဠှီ၊ ဝီရိယံ။ မောဂ်၊ရ။၂၂၄။] (၁)(က) အားထုတ်ခြင်း။ (ခ) လွန်စွာ-သည်းစွာ-အားထုတ်ခြင်း၊ ပြည့်စုံစေကြောင်းဝီရိယ။ လွန်စွာ သည်းခံနိုင်သောအင်အား။ (တိ)(၂) လွန်စွာ-သည်းစွာ-အားထုတ်သော၊သူ။ (၁)(က) ထာမဝါတိ ဥဿောဠှီသင်္ခါတေန ဝီရိယထာမေန သမန္နာဂတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။ (ခ) ဥဿောဠှီ(သံ၊၁။၃၅၁)တိ သဗ္ဗသဟံ အဓိမတ္တဝီရိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ (-မ၊၁။၁၄၉။ အံ၊၁။၄၀၅။ အံ၊၂။၇၂။ အဘိ၊၆။၁၉။ မဟာနိ။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ မ၊ဋီ၊၂။၅၅။ ဥဿောဠှီ(အံ၊၂။၂၇၁)တိ သမ္မာဒနဝီရိယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ ဥဿောဠှီ(စူဠနိ။၉၁)န္တိ ဗလဝဝီရိယံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၅။ (တိ)(၂) ဥဿောဠှီဘာဝပ္ပတ္တ-ကြည့်။

ဥဟစ္စ (ဗျ) [ဥ+ဟန+တွာ] နုတ်၍။ ဦဟစ္စ-ကြည့်။

ဥဟညိ (ကြိ) [ဥ+ဟန+ယ+ဤ] ညှဉ်းဆဲအပ်ပြီ။ ဦဟညတိ-ကြည့်။

ဥဟဒတိ (ကြိ) [ဥ+ဟဒ+အ+တိ] ကျင်ကြီးစွန့်၏။ ဦဟဒတိ-ကြည့်။

ဥဟဒန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဟဒ+အ+အန္တိ] ကျင်ကြီးစွန့်ကုန်၏။ ဦဟဒတိ-ကြည့်။

ဥဟတ[၁] (တိ) [ဥ+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီး-စွန့်အပ်-လိမ်းကျံအပ်-ပေကျံစေအပ်-သော၊သူ။ ဦဟတ[၁] - ကြည့်။

ဥဟတ[၂] (တိ) [ဥ+ဟန+တ] အထက်သို့တက်သော၊ ထသော။ ရဇမုဟတဉ္စ ဝါတေန၊ ယထာ မေဃောပသမ္မယေ။ ထေရ၊၃၁၇။ ရဇမုဟတဉ္စ ဝါတေနာတိ ...ဝါတေန ဥဒ္ဓိတံ ရဇံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။

ဥဟဒန္တိ (တိ) [ဥ+ဟဒ+အ+အန္တိ] ကျင်ကြီးစွန့်ကုန်၏။ ဦဟဒတိ-ကြည့်။

ဥဟဒိတ (တိ) [ဥ+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီးစွန့်အပ်သော၊ ကျင်ကြီး ပေကျံစေအပ်သော၊ သူ။ တေဟိ ဥဟဒိတာပိ ဩမုတ္တိတာပိ ဂန္ဓဝိလေပနံ ပဋိစ္ဆန္နာ ဝိယ သောမနဿံ အာပဇ္ဇန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။

ဥဟန္န (တိ) [ဥ+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီးစွန့်အပ်သော။ အဂ္ဂိဟုတ္တဉ္စ ဥဟန္နံ၊ ဒွေ စ ဘိန္နာ ကမဏ္ဍလူ။ ဇာ၊၁။၄၄။ ဥဟန္နန္တိ ဂူမိနာ ပါပမက္ခိတေန ဦဟဒံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ (ပြည်၊ဇာ၊ သျှ-၌ ဥဟဒံ-ဟုရှိသည်။)

ဥဟသန္တိ (ကြိ) [ဥ+ဟသ+အ+အန္တိ] (က) ပြုံးရယ်-ညှင်းညှင်းသာသာရယ်-ကုန်၏။ (ခ)

ပြင်းစွာရယ်ကုန်၏။ (က) တာ အာယသ္မတာ ဥဒါယိနာ သဒ္ဓိံ ဥဟာသန္တိပိ ဥလ္လပန္တိပိ။ ဝိ၊ ၁။၁၈၇။ ဥဟာသန္တီတိ သိတံ ကတွာ မန္ဒဟသိတံ ဟသန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ (ခ) ဥဟသန္တိ ပဟာသန္တိ နာရိယော။ ဇာ၊၂။၁၂၉။ ဥဟာသန္တီတိ မဟာဟသိတံ ဟသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၃။

ဥဟာ (ထိ) [ဥ+ဟာ+အ] စွန့်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဟာပေါဟက္ကမ (ပု) [ဥဟာပေါဟ+ကမ] စွန့်အပ် ရယူအပ်သော အစဉ် (သျှ)။ ထေရဝါဒဒဿနေန ဝိနယဝိနိစ္ဆယံ ပတိ ဝိနယဓရာနံ ကာရဏောပပတ္တိတော ဥဟာပေါဟက္ကမံ ဒဿေတိ။ ဝဇိရ၊၁၈။ (ပါရာဂံ၊သစ်။၆၁-၌ ဥဟာပေါဟက္ကမံ-ကို "ကြံစည်နည်းကို ပြရခြင်း"ဟု မြန်မာပြန်ဆိုထားသည်။ ယင်းအလို "ဥဟာ"ပုဒ်ကို "ဦဟ+အ"ဟု ခွဲရမည်။ "ကြံစည်အပ် စွန့်အပ်သော အစဉ်" ဟု သဒ္ဒါနက်ပေးရမည်။ အပေါဟ-လည်းကြည့်။

ဥဟာပေါဟနယပ္ပဝတ္တ (တိ) [ဥဟာပေါဟနယ+ပဝတ္တ] စွန့်အပ် ရယူအပ်သော နည်းဖြင့်ဖြစ်သော။ ယုတ်သော ပွားသော နည်းဖြင့်ဖြစ်သော(သျှ)။ အဓိပ္ပါယောတိ ကာရဏောပပတ္တိသိဒ္ဓေါ ဥဟာပေါဟနယပ္ပဝတ္တော ပစ္စက္ခာဒိပမာဏပတိရူပကော။ ဝဇိရ၊၈၅။

ဥဟာပေါဟက္ကမနိဒဿန (နု) [ဥဟာပေါဟက္ကမ+နိဒဿန] စွန့်အပ် ရယူအပ်သော အစဉ်ကို ပြတတ်သော(နည်း)။ ယုတ်ခြင်း ပွားခြင်းအစဉ်ကို ပြတတ်သော၊ (သျှ) သံဝဏ္ဏနာနယောတိ သံဝဏ္ဏနာ နာမ အဝုတ္တေသု ဥဟာပေါဟက္ကမနိဒဿနတော နယောတိ ဝုတ္တော။ ဝဇိရ၊၃၉၂။

ဥဟုင်္ကာရ (ပု) [ဥဟုံ+ကရ+ဏ။ "ဥဟု"န္တိ သဒ္ဒံ ကရောတီတိ ဥဟုင်္ကာရော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၃၈။] ဇီးကွက်။ ဥဟုင်္ကာရာ(ဇာ၊၂။၃၄၇)တိ ဥလူကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၆။

ဥဠာရ (တိ) [ဥလ+အာရ။ ဥ+ဒရ+အ။ သူစိ။ ဥ+အာ+ရာ+က။ ကောတ္ထုဘ။] (၁) ချိုမြိန်သော။ (၂) မွန်မြတ်-ကောင်းမြတ်-သော။ (၃) များ-ပြန့်ပြော-သော။ (၁)(၂)(၃) ဥဠာရော သြဘာသော လောကော ပါတုရဟောသိ။ ပဋိသံ။၃၃၂။ (-ဝိ၊၁။၂၂၁။ ဒီ၊၂။၁၀၊၁၆၉။ မ၊၁။၂၂၁၊၂၃၃၊၃၀၁။ မ၊၂။၃၂၃။ မ၊၃။၁၆၁။ သံ၊၁။၇၃။ အံ၊၁။၄၄၆။ အံ၊၂။၂၀၆။ သုတ္တနိ။ ၃၂၄။ ဝိမာန။၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၀။ ဇာ၊၁။၇၁၊၉၄၊ ၃၇၁။) ဥဠာရာနိ ဥဠာရာနိ ခါဒနီယာနိ ခါဒန္တီတိအာဒီသု ဟိ မဓုရံ ဥဠာရန္တိ ဝုတ္တံ။ ဥဠာရာယ ခလု ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော သမဏံ ဂေါတမံ ပသံသာယ ပသံသတီတိအာဒီသု သေဋ္ဌံ ဥဠာရန္တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၇၊၁၀၀၊၁၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၂။)

ဥဠာရအာရမ္မဏ (နု) [ဥဠာရ+အာရမ္မဏ] မြတ်သောအာရုံ။ ဗလဝါရမ္မဏေတိ ဥဠာရအာရမ္မဏေ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၅။

ဥဠာရကာမဂုဏသမန္နာဂတ (တိ) [ဥဠာရကာမဂုဏ+သမန္နာဂတ] မြတ်သောကာမဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ သမ္ပန္နကာမဂုဏန္တိ ဥဠာရကာမဂုဏသမန္နာဂတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။

ဥဋ္ဌာရကာမရသ (ပု) [ဥဋ္ဌာရ+ကာမရသ] မြတ်သောကာမအရသာ။ မနုညဘောဇနံ ဘုတ္တာဝိနော ဝိယ ပန ဥဋ္ဌာရကာမရသဿ ယာဝဒတ္ထံ နိစိတဿ သဟိတဿ ဘုတ္တကာမတာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။

ဥဋ္ဌာရကုလ (န) [ဥဋ္ဌာရ+ကုလ] (၁) မြတ်သောအမျိုး။ (၂) (အစိုးရခြင်း စည်းစိမ် အစရှိသည်တို့ဖြင့်) များသော-ကြွယ်ဝသော-အမျိုး။ (၁)(၂) ဥဋ္ဌာရသမ္ဘာဝိတ-ကြည့်။

ဥဋ္ဌာရကုလဝစန (တိ) [ဥဋ္ဌာရကုလ+ဝစန] မြတ်သောအမျိုးကို-ဟောခြင်းရှိ-ဟောတတ်-သော (သဒ္ဒါ)။ ဥဋ္ဌာရကုလဝစနော ဝါ တွေ့ကုလသဒ္ဒေါ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။

ဥဋ္ဌာရကုလသမ္ဘူတ (တိ) [ဥဋ္ဌာရကုလ+သမ္ဘူတ] မြတ်သောအမျိုး၌ ဖြစ်သောသူ။ ဥဋ္ဌာရကုလသမ္ဘူတော၊ သံဃုပဋ္ဌာယကော သဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၃။

ဥဋ္ဌာရကုလူပပန္န (တိ) [ဥဋ္ဌာရကုလ+ဥပပန္န] မြတ်သောအမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ယံ သုဒုလ္လဘန္တိ ယံ ဥဋ္ဌာရကုလူပပန္နေနာပိ ဒုလ္လဘံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

ဥဋ္ဌာရခါဒနီယ (န) [ဥဋ္ဌာရ+ခါဒနီယ] မြတ်-ကောင်းမွန်-သော ခဲဖွယ်။ ပစ္ဆာ ဥဋ္ဌာရခါဒနီယာဒီဟိ သန္တပ္ပေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။

ဥဋ္ဌာရဂုဏ (တိ) [ဥဋ္ဌာရ+ဂုဏ] များမြတ်သောဂုဏ်ရှိသောသူ။ ဝေရူပါယ ပဋိပတ္တိယာ သမန္နာဂတာ လဇ္ဇိနော ပေသလာ ဥဋ္ဌာရဂုဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။)

ဥဋ္ဌာရစိတ္တ (တိ) [ဥဋ္ဌာရ+စိတ္တ] မြတ်သောစိတ်ရှိသောသူ။ ဥဋ္ဌာရဇ္ဈ-ကြည့်။

ဥဋ္ဌာရစ္ဆန္ဒ (တိ) [ဥဋ္ဌာရ+ဆန္ဒ] မြတ်သောအလို ဆန္ဒရှိသောသူ။ မဟန္တေဟိ ဝါ ဥဋ္ဌာရစ္ဆန္ဒာဒီဟိ ဂတံ ပဋိပန္နန္တိ မဟဂ္ဂတံ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၃၇၂။

ဥဋ္ဌာရစ္ဆန္ဒဝီရိယစိတ္တပည (တိ) [ဥဋ္ဌာရ+ဆန္ဒဝီရိယစိတ္တပညာ] မြတ်သောဆန္ဒဝီရိယစိတ်ပညာရှိသောသူ။ မဟန္တေဟိ ဝါ ဥဋ္ဌာရစ္ဆန္ဒဝီရိယစိတ္တပညေဟိ ဂတံ ပဋိပန္နန္တိ မဟဂ္ဂတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃။

ဥဋ္ဌာရဇ္ဈာသယ (တိ) [ဥဋ္ဌာရ+အဇ္ဈာသယ] မြတ်သောအလိုဆန္ဒရှိသောသူ။ မဟတ္တေဟိတိ မဟာအာတုမေဟိ ဥဋ္ဌာရဇ္ဈာသယေဟိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၀၆။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၇၇။)

ဥဋ္ဌာရတမ (တိ) [ဥဋ္ဌာရ+တမ] အလွန်မြတ်သော။ ဘဝန္တရပဋိစ္ဆန္နံ ဥဋ္ဌာရတမံ ပုညဝိပါကံ ဥဒါဟရိတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၂။ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၁။)

ဥဋ္ဌာရတမကုလီန (တိ) [ဥဋ္ဌာရတမ+ကုလီန] သာလွန်မြင့်မြတ်သောအမျိုးရှိသောသူ။ ဂေါတမောတိ ဣမိနာ လောကိယဇနေဟိ ဥဋ္ဌာရတမကုလီနတာဒီပနတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။

ဥဋ္ဌာရတရ (တိ) [ဥဋ္ဌာရ+တရ] အလွန်မြတ်သောသူ။ ယေ စ ဂါမေ တိတိက္ခန္တိ၊ တေ ဥဋ္ဌာရတရာ တယာ။ ဇာ၊၁။၁၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၉၉။ သီလပရိပူရဏာဒိတော ပုဗ္ဗဝိသေသတော ဥဋ္ဌာရတရံ အပရံ ကသိဏပရိကမ္မာဒိဝိသေသံ ဇာနန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၅၈။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၀။)

ဥဠာရတရဝိပါက (တိ) [ဥဠာရတရ+ဝိပါက] အလွန်ပြန့်ပြောများပြားသော အကျိုးရှိသော။ ယသ္မာ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌိတဿ ပစ္စေက- ဗုဒ္ဓဿ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတော တံဒိဝသမေဝ ဥဠာ- ရတရ ဝိပါကော ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။

ဥဠာရဇ္ဈ (တိ) [ဥဠာရ+အဇ္ဈ] မြတ်သောစိတ် ရှိသော၊သူ။ ကုတော တဿ ဥဠာရဇ္ဈတာ။ ဝိ၊၁။၁၇၂။ ဥဠာရော အဇ္ဈာ အဿာတိ ဥဠာ- ရဇ္ဈာ၊ ဥဠာရဇ္ဈနော ဘာဝေါ ဥဠာရဇ္ဈတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၉။ ဥဠာရဇ္ဈတာတိ ဥဠာရစိတ္တတာ၊ ပဏီတာဓိမုတ္တတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁၆။

ဥဠာရဒဿန (နပ) [ဥဠာရ+ဒဿန] မြတ်သည်ကိုမြင်ခြင်း။ ဥဠာရဒဿနေန တဒညဿ အနု- ဠာရဘာဝေါ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၆။

ဥဠာရဓန (နပ) [ဥဠာရ+ဓန] များမြတ်သော ဥစ္စာ။ ဥဠာရဓနေဿ ဥဠာရဓနပဋိလာဘကာ- ရဏဿ စ ပရိစ္စာဂဿမ္ပဒါဟေတုကတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၆၉။

ဥဠာရဒိဗ္ဗဘောဂ (တိ) [ဥဠာရ+ဒိဗ္ဗဘောဂ] မြတ်သော နတ်စည်းစိမ်ရှိသော၊သူ။ တာဝတိံ- သကာယိကောပိ ဥဠာရဒိဗ္ဗဘောဂတာယ သု- နိမ္မိတဒေဝရာဇာ ဝိယ မောဒသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၀၁။

ဥဠာရဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဠာရ+ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ] မြတ်သောနတ်စည်းစိမ်။ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဥဠာရဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၆။

ဥဠာရဒေသနာပဋိဝေဓ (တိ) [ဥဠာရဒေသနာ+ ပဋိဝေဓ] မြတ်သောဒေသနာကို ထိုးထွင်းသိ သော၊သူ။ ယေ ပန တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခူ ဥဠာရဒေသနာပဋိဝေဓာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၇။

ဥဠာရပညာ (ထီ) [ဥဠာရာ+ပညာ] (၁) မြတ် သောပညာ။ (တိ)(၂) မြတ်သောပညာရှိသော၊ သူ။ (၁) ယံ ဥဠာရပညံ ပဋိလဘတိ။ ပေဋ္ဋ ကော။၂၇၉။ (တိ)(၂) သောဠာရပညာဏောတိ ဥဠာရပညော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၃။

ဥဠာရပဏီတ (တိ) [ဥဠာရ+ပဏီတ] မလွန် မွန်မြတ်သော။ တံ နိဗ္ဗတ္တာနံ စိတ္တဇရူပါနံ ဥဠာရပဏီတဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၃။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၇။)

ဥဠာရပါမောဇ္ဇ (တိ) [ဥဠာရ+ပါမောဇ္ဇ] များ သောနှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥဠာရပါမောဇ္ဇော(ဒီ၊၃။၂၂၂)တိ ဗဟုလပါ- မောဇ္ဇော ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ (-မ၊၂။၁၂၈။ အံ၊၃။၂၇၅။)

ဥဠာရဖလ(တိ) [ဥဠာရ+ဖလ] မြတ်သောအကျိုး ရှိသော။ အာယတဂ္ဂန္တိ ဝိပုလဖလတာယ ဥဠာ- ရဖလတာယ အာယတဂ္ဂံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၄။

ဥဠာရဘောဂ (တိ) [ဥဠာရ+ဘောဂ] များမြတ် သော စည်းစိမ်ရှိသော၊သူ။ နာဟံ ဗြာဟ္မဏ ဥဠာရဘောဂတာ သေယျံသောတိ ဝဒါမိ။ မ၊ ၂။၃၉၀။ (-ဝိမာန။၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၈။)

ဥဠာရဘောဂကုလ (နပ) [ဥဠာရဘောဂ+ကုလ] မြတ်သောစည်းစိမ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသောအမျိုး။ ဥဠာရဘောဂကုလာ(မ၊၃။၈၇)တိ ဥဠာရေဟိ ပဏီတေဟိ ဘောဂေဟိ သမ္ပန္နကုလာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၆၈။ (-မဟာနိ။၅၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၂။)

ဥဠာရဝဏ္ဏ (တိ) [ဥဠာရ+ဝဏ္ဏ] မြတ်-တင့် တယ်-သော အဆင်းရှိသော၊သူ။ ဥဠာရဝဏ္ဏ- (ပေတ။၁၈၈)န္တိ သေဋ္ဌရူပံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ (-ဒီ၊၂။၁၆၇။ ဇာ၊၁။၂၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။)

ဥဠာရဝိသယ (တိ) [ဥဠာရ+ဝိသယ] မြတ်သော အရာရှိသော။ ကလျာဏောတိ ဘဒ္ဒကော။ သာ စဿ ကလျာဏတာ ဥဠာရဝိသယတာယာတိ အာဟ ကလျာဏဂုဏသမန္နာဂတော။ မငီ၊၂။၂၄၅။

ဥဠာရဝိသေသ (ပု) [ဥဠာရ+ဝိသေသ] မြတ်သောအထူး။ ယသ္မိံ ခေါ သန္တက သတ္တရိ သာဝကော ဝေရူပံ ဥဠာရဝိသေသံ အဓိဂစ္ဆတိ။ မ၊၂။၁၉၁။ (-သံ၊ဋီ၊၃။၂၃၈။)

ဥဠာရဝေဂ (တိ) [ဥဠာရ+ဝေဂ] များသော(လှိုင်းတံပိုး)အဟုန်ရှိသော။ သော သာဂရော နိစ္စမုဠာရဝေဂေါ၊ ဝေလံ န အစ္စေတိ မဟာသမုဒ္ဒေါ။ ဇာ၊၁။၃၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၉။

ဥဠာရဝေဒ (တိ) [ဥဠာရ+ဝေဒ] များသော နှစ်သက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ သန္တိ စ ခေါ အနုရုဒ္ဓ ကုလပုတ္တာ သဒ္ဓါ ဥဠာရဝေဒါ ဥဠာရပါမောဇ္ဇာ။ မ၊၂။၁၂၈။ ဥဠာရဝေဒါတိ မဟန္တတုဋ္ဌိနော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။

ဥဠာရသဒ္ဓ (တိ) [ဥဠာရ+သဒ္ဓ] များမြတ်သော ကျော်စောသံရှိသော၊သူ။ ကိတ္တိသဒ္ဒေါပိ ' ဟိ' သဒ္ဒသဒ္ဒေါ၊ ယထာ တံ "ဥဠာရသဒ္ဒါ ဣသယော ဂုဏဝန္တော တပဿိနော"တိ။ မ၊ ငီ၊၂။၂၄၅။

ဥဠာရသမ္ဘာဝိတ (တိ) [ဥဠာရ+သမ္ဘာဝိတ] မြတ်သည်-မြတ်သူ-ဟုချီးမွမ်းအပ်သော။ ဥဠာရသမ္ဘာဝိတာ(ဝိ၊၂။၃၈၁)တိ ဥဠာရကုလာ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ဂုဏေဟိ စ ဥဠာရတ္တာ ဥဠာရာတိ သမ္ဘာဝိတာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ ဥဠာရကုလာတိ ဇာတိသေဋ္ဌကုလာ၊ ဣဿရိယဘောဂါဒီဟိ ဝါ ဝိပုလကုလာ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၆၉။

ဥဠာရာဓိပတိ (ပု) [ဥဠာရ+အဓိပတိ] များသော ကြယ်တာရာတို့၏ အကြီးအမှူး။ ကြယ်တာရာ အပေါင်း၏အကြီးအမှူး (မြန်မာပြန်)။ ပုန စ ပရံ မဟာရာဇ စန္ဒော ဥဠာရာဓိပတိ။ မိလိန္ဒ၊၃၇၂။

ဥဠု (ပု၊န) [ဥ+လု+ဏ။ ဥစ္စံ လဝတိ ဂစ္ဆတီတိ ဥလု၊ သော ဧဝ ဥဠု။ ဓာန်၊ငီ။၅၇။] (၁) ကြယ်တာရာ၊ နက္ခတ်။ (၂) ရေ။ (၁) ယထာ ဂဂနမုဠုဘိ၊ ဧဝံ သော ဥပသောဘဘ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၆၊ (-၃၄၃။) ဥဠုဘီတိ နက္ခတ္တေဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၆၉၊ (-၂၂၅။) (၂) ဥဠုမ္ပ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဥဠုင်္ကံ(ဂ်) (ပု) [ဥလ+ဥက။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဥ+အင်္ဂ+ဏ] (၁) ယောက်ချို။ (၂) ရေမှုတ်၊ (၁) ဥဠုင်္ဂဘိက္ခာ-ကြည့်။ (၂) ဥဠုင်္ကော တုစ္ဆဘာဇနေသု တလေ ပဋိဟတော "တတာ"တိ- သဒ္ဒမကာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တဿ "ဥဠုင်္ကသဒ္ဒကော"တ္တေဝ နာမံ ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆၊ (-ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။) ဥဠုင်္ကော(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ၊၂၈၈၆)တိ နာဠိကေရဖလကဋာဟာဒိမယော ဥဠုင်္ကော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ငီ၊၂။၃၁၀။) ဥလုက်-နှင့် အောက်ပုဒ်တို့လည်းကြည့်။

ဥဠုင်္ဂဘိက္ခာ (ထီ) [ဥဠုင်္ဂ+ဘိက္ခာ] တယောက်ချိုမျှသောဆွမ်း။ ဥဠုင်္ဂဘိက္ခံ ပါဒါသိ၊ ဒွိပဒိန္ဒဿ တာဒိနော။ အပ၊၁။၂၈၀။

ဥဠုင်္ဂယာဂု (ထီ) [ဥဠုင်္ဂ+ယာဂု] တယောက်ချိုမျှသောယာဂု။ ယေရော ဥဠုင်္ဂယာဂုမ္ပိ ကဋစ္ဆုယာဂုမ္ပိ န လဘတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။

ဥဠုက်သဒ္ဒက (တိ) [ဥဠုက်သဒ္ဒ+ကရ+ကွိ] ရေမှုတ်ကျသံကို ပြုတတ်သော၊သူ။ ဥဠုက်-ကြည့်။

ဥဠုပ (ပု) [ဥဠု+ပါ+အ] (နက္ခတ်ကြယ်တာရာတို့ကို စောင့်ရှောက်သော)လ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဠုပဝဏ္ဏ (တိ) [ဥဠုပ+ဝဏ္ဏ] လ ၏အဆင်းနှင့်တူသောအဆင်းရှိသော၊ အဆီရောင် အဆင်းရှိသော။ မေဒဝဏ္ဏာ ဥဠုပဝဏ္ဏာ စ တတ္ထ တတ္ထ ပါသာဏာ ဥဿန္နာ အဟေသုန္တိ မေဒါဠုပန္တိ ဂါမဿ သမညာ ဇာတာ။ ဥဠုပ-ဝဏ္ဏာတိ စန္ဒသမာနဝဏ္ဏတာယ မေဒပါသာဏာ ဝုတ္တာတိ ကေစိ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန မေဒဝဏ္ဏာ ပါသာဏာ ကိရေတ္ထ ဥဿန္နာ အဟေသုန္တိ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၂။

ဥဠုမ္ပ (ပု) [ဥဠု+ပါ+အ။ ဥဠုတော ဒကတော ပါတိ ရက္ခတီတိ ဥဠုပေါ၊ သော ယေဝ ဥဠုမ္ပော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၆၅။] ဖောင်။ ဥဠုမ္ပံ ဗန္ဓိတွာ အစိရဝတိယာ နဒိယာ သြသာရေန္တိ။ ဝိ၊၁။၇၉။ အညေ (အပ္ပေကစ္စေ) ဥဠုမ္ပံ ပရိယေသန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၂၅။ ဒီ၊၂။၇၆။ ဥဒါန။၁၈၈။) ဥဠုမ္ပန္တိ ပါရဂမနတ္ထာယ အာဏိယော အာကောဋေတွာ ကတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၁။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၉။ ပါစိတ်၊ယော။၃၅၁။)

ဥဠုရာဇ (ပု) [ဥဠု+ရာဇ] ကြယ်တာ.ရာတို့၏-အရှင်-မင်း၊ လ။ ဥဠုရာဇာဝ သောဘသိ။ အပ၊၁။၂၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၁၊၃၅၅။) ဥဠုရာဇာဝ တာရကရာဇာ ဣဝ စ သောဘသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၁၊၂၅၈။)

၂၇၉၀၁

ပ.မ.သ.စ-၃၂/ ၁၁.၁၁.၂၀၀၃(၂၀၀၀)ကုပ်.လစ်သို့